

Digitales Brandenburg

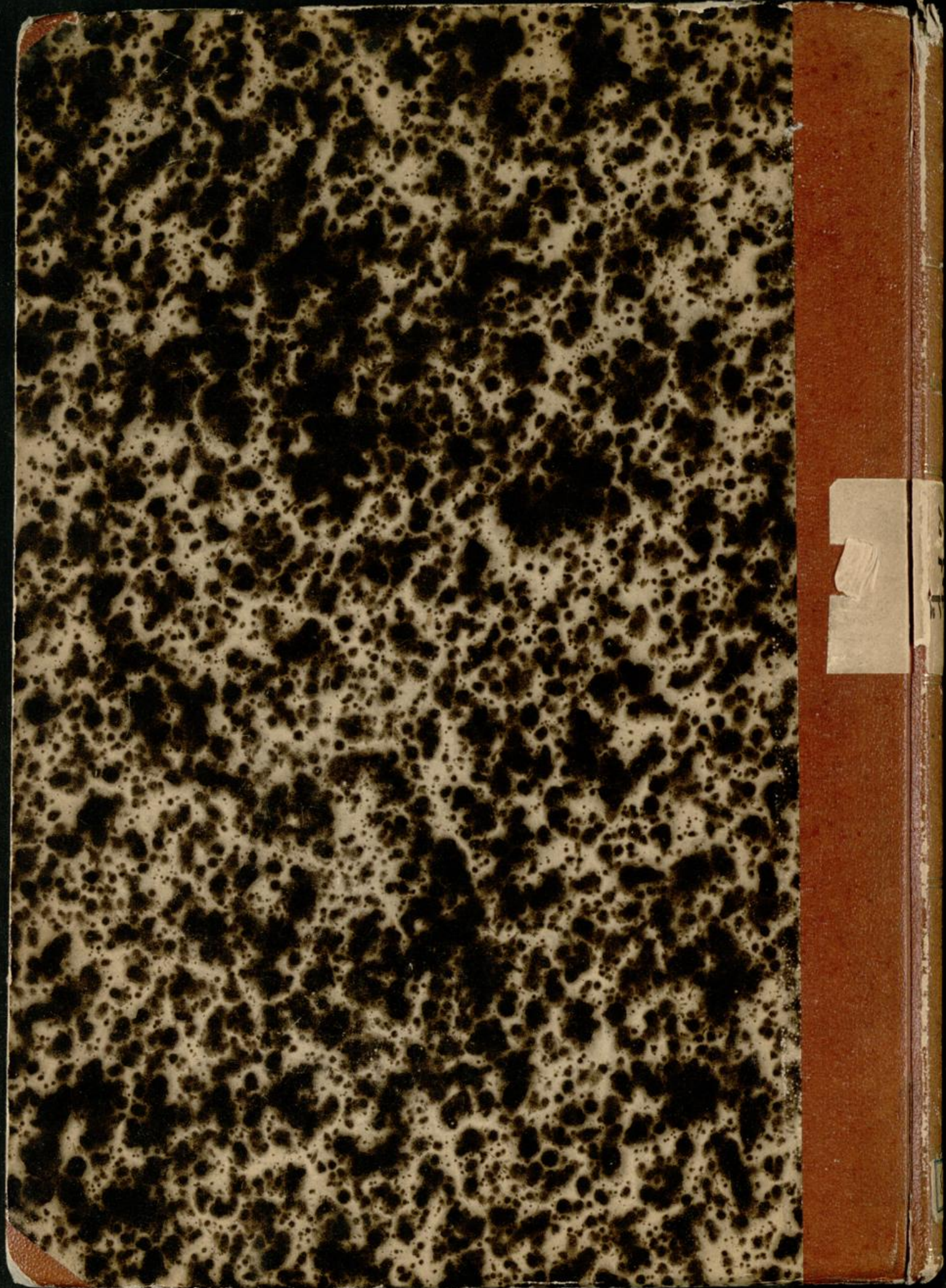
hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Tana de-ve Eliyahu

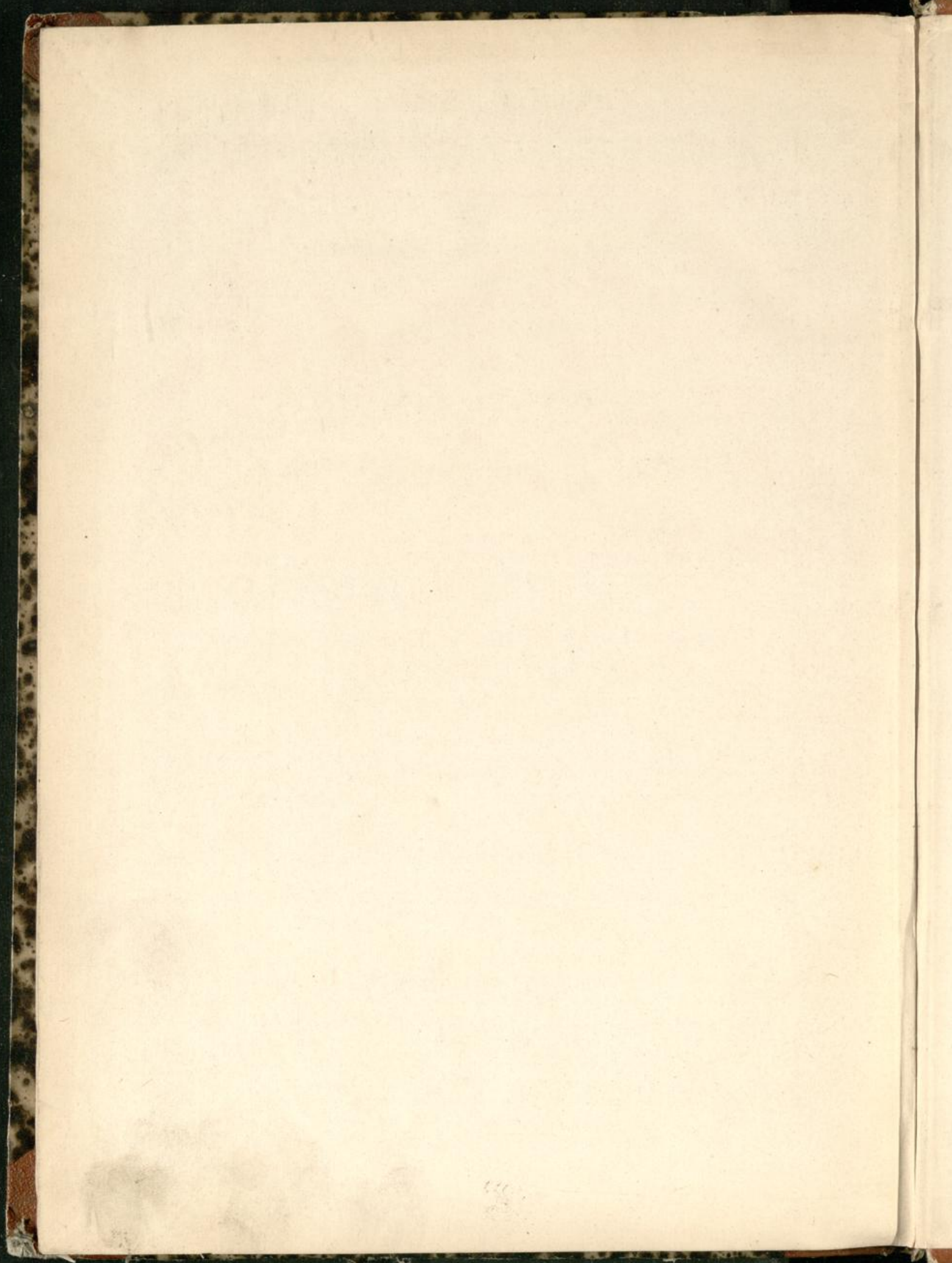
Schick, Abraham ben Aryeh Loeb

Lemberg, 624 = 1864

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9774

187

60. -

ספר

תנא דבי אליהו

רבא וזוטא

מבואר ושום שכל להבין מעט בדבריו הקדושים

והבאר נקרא בשמו

מאורי אש

חברו הרב מו' אברהם מק"ק וואשילשאק בן הרב המאה"ג חסיד ועניו ירא ה' מרבים
המנוח מו' ארי' יהודה ליב זצ"ל שי"ק שהיה אב"ד בס"ק וואשילשאק בהרב הגאון
מוהר"ד יו"ט ליפמאן זצ"ל בהרב הגאון המפורסם מו' חנוך העניך זצ"ל שי"ק נין
ונכד להגאון רשכב"ה בעל תרי"ט זצלה"ה

ונדפס ראשונה בסדילקאוו בשנת תקל"ה עפ"י הסכמות גאוני ארץ הגאוניס מוה'
אבלי זכ"ל מוויילנא, והגאון מ' שלמה קלוגר כ"ו, והגאון מ' בעריש זכ"ל
מלוכלין ואו' הי' אבד"ק סלאטימא ועוד הרבה מחכמי גאוני ליטא יתנו תהלת המחבר
כי כונתו היא לשמח רציה ויראתו קודמת לחכמתו, והנה כבר ספו חמו

עתה מחכיב הספר היספנו שניה ידיו להדפיסו ונוסף עליה פי' ישועות יעקב גם
כל אשר נחטף בדפוס סדילקאוו הסלמנו והדפסנו באותיות יפים ומהדרים

לפ"ק

ת ר כ ד

בשנת

בדפוס של הרב הגביר המפורסם מוהר"ד אברהם יוסף בן המנוח
מוה' אהרן מדפוס סג"ל זצ"ל

Tania

LEMBERG gedruk' Bei Abr. Jos. Madfes .1864

הודעה

מאגנת

הודעה

הודעה

הודעה

הודעה

יש בדינו המכמות מגאוני הזמן ואזהרה לבל יעשו כמתכונתו
משך עשרה שנים, בלי רשיון המבוא לבית הדפוס.

הודעה

הודעה

הודעה

הודעה

הודעה

הודעה

UNIVERSITAT ROTTERDAM
Universiteitsbibliotheek

הסכמות הגאונים

הסכמות הרב הגאון המפורסם הר"ף ובקי
נ"ו ע"ה פ"ה ראב"ד ומו"צ דק"ק בראד
יע"א :

היום הזה ראיתי מרגליות טובים סתלים בלוארו של
אברהם והמה בחרוים אשר עטרוהו עגדוהו
גאוני הזמן ובראשם הרב הגאון מו"ה אברהם אזלי
ראב"ד דק"ק ווילנא המפורסם לשבח ולתהלה כולם
סמכו ודיהם על ה"ה הרב המופלג המפורסם בן
של קדושים מו"ה אברהם מק"ק סלאנימא והמה
ראוה קלסוהו להני ספרי דבי הרב הג"ל ה"ה
ספר זרע אברהם על מדרש משלי אשר כבר זכה הרב
הג"ל להוליו לאור . והשני לו ביאור ופירוש מספיק
על התנא דבי אלי' והנה הכתבים הג"ל המה הראיובני
לעיין במילי' של הרב הג"ל וטעמתי בו אפס קלחו'
כי המה דברים נאים ראויין לאמרו ולחלקם ביעקב'
לזה הגני מתפלל תפלה קרה וחד פסוקי דרמתי' עבור
הרב הג"ל לפני כבוד אחיו ישראל' להיות בעזר הרב
לקחת ממנו ספרו בכסף מלא' כדי להיות לב הרב
הג"ל נכון ובעזר להוליו כלי למעשהו' ולא יהי' ח"ו
יגיעו לריק' וכל השומע לדבריו חלה עליה אברהם
יהי' בעזרו ומאן דלביש מדו של אליהו הנביא ז"ל
ויקבל ספרו ככורה בראשיתה ילגש מדו ויזכה למשפרו
ונפש המכה ליום בואו היום יום ג' ד"ב תמוז תקל"ד
פה ק"ק בראד :

הקמן שלמה קלוגר ראב"ד ומו"ץ פק"ק הג"ל :

הסכמות הרב הגאון החריף ובקי משנתו זך
משנתו זך ובקי כבוד מוה' ארי' לייב מ"ץ דק"ק
מינסק :

ויעבור אברהם בארץ הזאת היא העיר הגדולה רבתי
בדעות פה ק"ק מינסק, מכיר הייתי לשעבר
את הרב המופלג חכם השלם מוה' אברהם בהרב
המאו"ה הג' מוה' ארי' יהודה ליב בהיותו רך בשנים
אולם כאשר הגדיל והלליח ועשה פרי' לשמע און
שמעתי שם טוב משמן טוב עולה בפאר ותהלה, ועתה
כל יקר ראחה עיני כי ה' בירך את אברהם באלה
הדברים שנתנו לכתוב ולקבוע אותם בדפוס' כי ארשת
שפתי שפתי דעת, לדעת את העם' איזן וסיקר בשבע
חקירות ודרישות, ואת הכל עשה יפה בעטו עט סופר
מהיר' ובאחת כבר עלתה לו שהוליו לאור ביאורו על
מדרש משלי' ועוד ידו נטו' לקבוע בדפוס ביאור
רחב על ספר תנא דבי אליהו אשר דבריו מתומים
וחתומים' ואחד הוא אברהם אשר החזיק במעוזו
יהי' בעזרו ליתן אותו לחן בעיני ישראל לסעדו ולתמכו
דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה יום ד' ח" סיוון
הקמן יהודא לייב בא"א המגז מוה"ר ז"ל לה"ה

הסכמת הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול החריף
ובקי סיני ועוקר דרים נ"ו ע"ה פ"ה כבוד שמו
מהרר אברהם אבלי יצו אב"ד ור"מ דק"ק ווילנא
רבתי יע"א :

אחרי שהתורה נחזרת על אכסניא שלה ונתקיים בו
לא יתנו מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך
בהגאון המפורסם מהר"ר חנוך העוזר שיק משקלאב
אשר הורים לבנו הרב הגאון המובהק המפורסם
מהר"ר ליפמאן האב"ד בק"ק וואסליאסק ומילא מקומו
הרב המובהק בתורה ובחסידות מו"ה ארי' ליב והי'
משתמש בכתר הרבנות בק"ק הג"ל והנה הראני ה'
את זרעו זרע ברך ה' הרב המופלג בתו"ח השגון
מו"ה אברהם נ"י מסלאנימא והרב הג"ל תורתו ויראתו
מביאו לידי גלוי אליהו לגלות תעלומות שבספר תנא
דבי אלי' אשר דבריו סתומים וחתומים והוא מלא
יראת שמים ודעת קדושים' לזאת הרמתי ידי לחתום
להעמיר אנשי לבב ונדיבי עמנו לסייעו להביאו לבית
הדפוס ומו"ו לגרוס הזיק ולמסייע יסגון שלוחו וברכותיו
יפיש ויזכה לעת לאת חופש כנפש המעמיר היום יום
ד' י"ג כסלו שנת בשורה לכל לפ"ק פה ק"ק ווילנא :

נאום אברהם אבלי בלא"א הרב הגאון מוה"ר ז"ל

כמאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו וכו' כנפשו
פה ק"ק בראד :

הסכמות הרב הגאון החריף ובקי משנתו זך
ונקי סיני ועו"ה שלשלת היוחסין גזע קדושים
כבוד מוה' דוב בעריש אב"ד דק"ק סלאנימא :
גם ידי חיון עם הרב המופלג ירא ושלם שלשלת
היוחסין גזע ישישים אשר ידיו רב להמשיך ח"ע
דבריו אגדה המושכים לבו של אדם לראת ה' ועתה
גילה עומק הפשט של הספר הקדוש תנא ד"א' וכבר
ראיתי גדולי זמנינו כולם מרבים בשבחו של אברהם
בעהמ"ח אשר הוא מחושבי ק"ק פה סלאנימא ע"א'
בכן גם אנכי לא חמנע להודיע שבחו כי הוא מצני
עירי אשר כעת קבעתי פה אהלי ומכיר אני אותו
ביותר כי בונחו רלוי לשמים' וכל המסייע לדבר מלוא
הלו יתברך מהשמים דברי הכותב לכבוד התורה
ולומדיה פה סלאנימא יע"א :

הקמן דוב בערוש אשכנזי אב"ד דפק"ק
סלאנימא יע"א :

להוליו לאור תעלומות בדעת ובחבונה' אלקי אברהם
בתמכו דאורייתא איש איש ככרכתו אשר צרכו השם'
דברי לרנון לפ"ק פה ק"ק מינסק :

הסכמות הגאונים

הסכמות הרב הגאון המפורסם זקן זה שקנה חכמ' נ"י ע"ה פ"ה כבוד מוה' דוד אב"ד דק"ק מיר

הסכמות הרב הגאון המפורסם חרף ובקי סיני ועוק"ה כבוד מוה' דוד אב"ד דק"ק נאוורדאק

והנה ראיתי רבים וכן שלמיסגדולי הדור המפורסמים יתנו עדיהם וילדקו דברי הספר מאורי האש פירוש מפואר ומסודר על תנא דבי אליהו לזאת באתי גם אנכי עה"ח לקבל את הספר הג"ל כשודפס איה' ולזאת באתי עה"ח יוס' ד' י"א סיוון תקל"ג פה ק"ק מיר :

נאום הקטן דוד בהרב מוה"ר צבי זללה"ה חונה פה ק"ק הג"ל :

דוד רביעי ישונו תורה על אכסניא' כי אבותיו מק"ק שקלאוו. ואביו זקנו הרב הגאון המפורסם מוה' ליפמאן אשר ידעתיו אשר בארץ, ואף ידי תיכון עם הרב מוה"ר הג"ל לרפ"ס אדרא ספרו הנחמד פירוש על ספר תדב"א, הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה יוס' ראשון וראשון בשני שנת חנון הדעת לפ"ק פה ק"ק נאוורדאק.

מרי' האברהם תני' תניא ברלא תניא דבי אלי' ה"ה הרב המופלג המפורסם חכם ונבון כבוד שמו מוה"ר אברהם בהרב המנוח אב"ד מוואשילסק' נתן הרב הג"ל אל לבו לדרוש ולפרש דברי הסתומים מופלאים בספר תניא דבי אליהו אשר כמה דברים בו מכוּסִים וסי' ראוי לומר בהן יהי מונחיס עד שיבוא אלי' ופרשה זו עתיד אלי' לדורשה וגי'לה הרב הג"ל לגלותו ולפרשן כאשר כבר ילא חיבורו ממכבש הדפוס פירוש על מדרש משלי, הכי קראו שמו זרע אברהם כי מפורסם הרב הג"ל מזרע ברך ה' הענין המפורסמים בארץ הרב הגאון מוה' הענין ליפמאן אשר ידעתיו אשר בארץ, והאף ידי תיכון עם הרב מוה"ר הג"ל לרפ"ס אדרא ספרו הנחמד פירוש על ספר תדב"א, הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה יוס' ראשון וראשון בשני שנת חנון הדעת לפ"ק פה ק"ק נאוורדאק.

הסכמות הרב המאוה"ג המפורסם חרף ובקי זקן זה שקנה חכמה כבוד מוה' מאיר אב"ד דק"ק נישווין :

גם אנכי ח"מ לא מנעתי את עטו עט סופר להודיע שהייתי מכיר אבותיו הקדושים של ה"ה הרב המופלג מוה"ה אברהם מק"ק סלאנימא בנו של הרב המא"ס המפורסם מוה' ארי' ליב שהיה אב"ד דק"ק ווילישאק וגם הייתי מכיר אביו זקנו של הרב מוה"ר הג"ל אביו של הרב המנוח מהרי"ל הג"ל ה"ה הרב המא"ס הגאון מוה"ה יו"ט ליפמאן שהי' ג"כ אב"ד בק"ק הג"ל והנה התורה מחזרת על אכסניא' שלה ונתקיים בהם לא ימושי מפיה וכו' וכעת חיבר הרב המופלג מוה"ר הג"ל על מדרש משלי אשר כבר ילא לאור ועתה עלה בדעתו ובמחשבתו סטור של הרב מוה"ר הג"ל לרפ"ס עוד חיבור אחד על תנא דבי אליהו רבא זועא וכבר הסכימו על חיבורים הג"ל גאוני ארץ לזאת בלי נדר כשילא החיבור על תנא דבי אליהו הג"ל מהרפ"ס אקבל אותו באהבה במחיר כספו ובאתי במליצה לנדיבי עמנו שגם הם יחתמו שיקבלו את הספר הג"ל כשילא לאור ולמנוח רבה יחשב להנחתו להרב המופלג מוה"ר הג"ל איש כמתנת ידו כו' הכ"ד המעתיך וחותם היום יוס' ה' י"ב סיון תקל"ג לפ"ק פה ק"ק הג"ל :

מאיר בהרב מוה"ר אב"ד דק"ק הג"ל

הסכמות הרב המאוה"ג המפורסם חרף ובקי משנתו זך ונקי ירא והרד כבוד קדושת שמו מוה' יצחק אייזיק אב"ד דק"ק ראזינאי

נדרשתי לאשר בקשוני כבוד ידיו ה' וידיו ה"ה הרב המופלג בת"ו כבוד מוה' אברהם בהרב הגדול החסיד המפורסם כבוד מוה' יהודא ליב ידון חיבורו היקר אשר כוננו אכזבתינו ביאור רחב על ספר הקדוש תנא דבי אליהו הנק' בשם מאורי אש לבוא בהסכמה על דבריו הנעימים הגם כי איננו נריך לא לדידי ולא לרעותי שכבר ילא לו מוניטין בחיבורו אשר חיבר על מדרש ש"ט ספר משלי מעט הסמות ורב ה' כות' ודבריו נאמנים ונחמדים אוקי נברא אחזקה, הגם שלא ראיתי חיבורו הג"ל כי בודאי גם שם דבריו בהשכל ובדרך נאמרי' ובנוי' על האמת, ואף גם זאת שאין מדרכי לבוא בהסכמה אל חיבורים חדשים מקרוב באו' כי יודע אני מך ערכי שאיננו כדאי לך, אך לא יכולתי להתאפק מאהבת הרב המחבר אשר מכירו ויודעו אני תוס דרכיו והלכותו בקודש' ולכבוד אבותיו הקדושים נ"ע ואמרתו לפעלא יישר טבא' וכל מן דין סמוכו לנא, וראוי להטיף מעיונותיו חולה והמסייע להרב המחבר הג"ל יתברך מן השמים ויזכה לראות בנחמות ליון וירושלים דברי המדבר בכבוד אכסניא' של תורה וכבוד ת"ח הבעה"ח יוס' ד' י"ב חייר תקל"ד לפ"ק ראזינאי י"ו :

הקטן יצחק אייזיק בלא"א מוה' יעקב זלה"ה ראב"ד דק"ק הג"ל

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including names like 'הקטן יצחק אייזיק בלא"א מוה' יעקב זלה"ה ראב"ד דק"ק הג"ל']

הקדמה ראשונה

ואם ככה הדבר ישאלוני חכמי לב' ועל פני יענונו לומר
הגד מה פעלת על מי הרימות קול כסלחך'
ותלך לדלות מי רפש להשקות בהם את גנס' ידעת
עמס עלה ותושיה וחכמה נסתרה גאה מבינת אנוש'
הלהם תעשה לך מחלצות שכל אשר ממחקר הלב ילאו'
הלבצבור זאת כסוה חכמי לב כמותם' לכסות דבר
אשר ידעת אתה וריעך כמוך' שבי דומם פיך חסגור,
בל תגביה לדבר מעל לבינתך' מה לך חקור בנסתרות
כאלה סתרי שמים המה לא יודעו בדעת אנוש':
ידעתי כי ככה ירביון להקת אנשים עלי ועלי באורי'
אלה מפה תקנאח לבס ומעורון דעתם עלי
יגדילו לשום לאל מלתי' ואלה מפה מתמימות לבס
ומענות רוחם וזוך אמונתם עלי יעפילו' לומר' חדל
לך מחקור בתעלומות כאלה' רזי עליון המה לא יודעו
בדעת אנוש' ואלה מפה עלי יתמרמרו לומר מה יחסרך
הדבר כפשוטו' זאת עומק העיון הנחנה לבני אדם'
ולמה נכביר עליהם במלין בלי דעת' ומה לנו חפוש
בדרכי חז"ל הסברות הדברים' די לנו בפשוטן של
דברים ואין מקרא יולא מידי פשוטו':
דגה כה ייפו עלי בקולם' בפיסה עלי יתמרמרו אכן
מורי ורבותי' ידעתי כי לרקתם בדבריכם' אמת
חכמות חז"ל גאו מעין אנוש' בתבונתם הזכה והנקיה
חתרו בעמקי תהום החכמה' בחידותם רמזו לנו דברים
העומדים ברומו של עולם כראוי וכנון לפי חכמתם ולפי
עומק בינתם ויראתם' אכן כאלה לא לרקתם לסחוס
פה חותרי הפשט אשר יעמיקו בהם למנוח דבריהם
מלוייר מעט בשכל וכבר החילותי לבאר זאת במחברת
אחרת קראתי תהלוכות המדרש (והוא הקדמה כללית
לכל המדרש), שמה בארתי את עקרי מחשבותי
להודיע ולהודיע איך שאף העניינים הנעלים משקול
דעת האדם עכ"ז בהכרח יש להם ליור מעט בשכל
להבין ולליור מעט מזה' והדברי' רחבים אין כעת
לבאר אמיתו' זאת וע"ז תמכתי יתדות מחשבותי להעמיק
בדבריהם ז"ל ולהשכיל מעט מדבריהם הקדושים וטוב
יאמרו המושלים, טוב מעט בדעת מהרבה שלא בהשכל,
ע"כ אל יאשימני הקורא לומר, האיש הלזה קלוז כנפים,
ההוא יעריך נפשו לשוף שמים, בינתו לולע, מחכמה גורע,
ההוא יערב לבו לגשת אל המלאכה הנקיה והכבדה':
כן דברתם אחי, גם אנכי ידעתי, דבריהם אך ליודעי חן,
חכמי חרשי' לבוני לחש המה ידעו דרכיה' ואלו מלפניה'
אבל הגידו לי, אם הדברים העמוקים יוכלו להטעיר מעט
בשכל, מה יחסר לנו אם נוכל להבין מעט מדברי קדשם,
הנסתרות לחכמי לב והנגלות לנו ולאנשי' כערכינו עד
עולם, כי כן היא תורתנו הקדושה המתראה פשוטה
לעין אנוש ותוכה רנוף סודות נסתרות אשר לא יכירה
כל רעיון ומחשב, האם יעלה על לב אנוש להניח

מעת הכינה החכמה מרום כסאה ותשב בפתח עינים
ותקרא לכל עובר לבוא עדיה, ובנועם אמריה
פיתחה אותם למען יענוו אתה ויבקר בזהיללה': הן
מאז נמלאו רבים דורשי שלומה, עיניהם חזו כי ממנה
ילאו נחלים רבים להשקות ערוגי מטעי הדת הנאמנה
ממנה ישבעו לחמי דגן שמים, עמה כל מקורי מחקרי
לב לה עלה ותושיה לכל תהלוכות שכל' היא מצובע לכל
ידיעות אנוש': ומני אז נפרדו רבים בדרכיה, יש אשר
העמיקו בה לחפור בארות רבי' לכל תהלוכות החבל וכבא
השמים וכל אשר בה (וזה הטבעית והחכונה) 'יש אשר
חפרו במעמקי הבין לדלות מים נאמנים ממקור תעלומה'
חכמה' ומעל השמים ישמו תהלוכות שכלם' לדעת
מה רם על כל' מה עלמו מעשיו' טורח ומרום מעין
כל מושג ומרומם מעל כל מחשב (וזה חכמות אלהות):
אכן לב כל דורש ידע ויאמין' כי כל נחלי החכמה וכל
מבועים ילכו אל הים הגדול (היא התורה האלהית)
וממנה ישבו' היא מקור כל ידיעות אנוש מולא כל דעת
בה חרות חכמת אל ומעשיו הנוראים' אחדותו וקדושתו
על ארצי האמת' בה לוטה כל פליאת יצירת בראשית
וכל טבעיהם (וזה חכמת מעשי בראשית) בה נרשם
לבאי שמי שחק ועולחם זהו מעשי מרכבה): סוף
דבר כל הגורע והבלתי טרע אך מנה ילאו' היא מקור
כל ידיעות אנוש ותכליתו ואופרו' אשרי איש יהגה בה
בלב מבין ובמחשבה נכונה' אז יגלה לפניו מזיו טובה
ותבקע אורה בלבו':
אכן כל מחקרי התושיה והוניה יפרדו לשנים' יש אשר
העמיקו' בחכמות המלות ותהלוכות מעשי' וירבו
למו רבת בין להבין אותה ולסעדה ולסדרה למען ידע
האדם מה לעשות דבר יוס ביומו (וזה חכמות התלמוד
ובאור הדינין) 'יש אשר העמיקו' לפרשה ולבארה
בדעותיה מדותיה ורמזיה' ובאור הכתובים הסתומים
(וזה חכמת המדרש ואגדות) ועל כולם נתנו חז"ל עיניה'
לטובה וסדרו לנו שולחנה וערכו מעטמיה' והלינו
לפנינו להיות לאכלה להשביע נפש שוקקה ולרוה נפש
רעבה מטובה' למען ידשו מרשן ביחה כל טוב סלה:
אכן מעשי חז"ל' הלכו במחשבתם כפי מחשבת התורה
הקדושה' אשר בה החכמה האלהית עמונה מעין
הרואה וננוה במלוחיה המעטים' למען לא יביט בה
עין אוילי וישור עיניו (כעטלף בל יוכל לחזות אור
השמש) 'כן חז"ל עת בא דבריהם בחכמות רמות
כאלה' עטפו אותם בחידות ומליות וכסו אותם
במלבושי כבוד' למען לא נחזה כבודה והשאירו לנו
מעט כנקבי משכיות' בהם יחזה עין נבון ויתענג
מאמריה' ועין אויל יביט אך לבושה ומקורה לא יערה
כן היה מחכמת חז"ל' אשר הלינו כל חכמות אלהות
בדרשותם' וסתומות וחמומות המה עד הגה':

ואם ככה הדבר ישאלוני חכמי לב' ועל פני יענונו לומר
הגד מה פעלת על מי הרימות קול כסלחך'
ותלך לדלות מי רפש להשקות בהם את גנס' ידעת
עמס עלה ותושיה וחכמה נסתרה גאה מבינת אנוש'
הלהם תעשה לך מחלצות שכל אשר ממחקר הלב ילאו'
הלבצבור זאת כסוה חכמי לב כמותם' לכסות דבר
אשר ידעת אתה וריעך כמוך' שבי דומם פיך חסגור,
בל תגביה לדבר מעל לבינתך' מה לך חקור בנסתרות
כאלה סתרי שמים המה לא יודעו בדעת אנוש':
ידעתי כי ככה ירביון להקת אנשים עלי ועלי באורי'
אלה מפה תקנאח לבס ומעורון דעתם עלי
יגדילו לשום לאל מלתי' ואלה מפה מתמימות לבס
ומענות רוחם וזוך אמונתם עלי יעפילו' לומר' חדל
לך מחקור בתעלומות כאלה' רזי עליון המה לא יודעו
בדעת אנוש' ואלה מפה עלי יתמרמרו לומר מה יחסרך
הדבר כפשוטו' זאת עומק העיון הנחנה לבני אדם'
ולמה נכביר עליהם במלין בלי דעת' ומה לנו חפוש
בדרכי חז"ל הסברות הדברים' די לנו בפשוטן של
דברים ואין מקרא יולא מידי פשוטו':
דגה כה ייפו עלי בקולם' בפיסה עלי יתמרמרו אכן
מורי ורבותי' ידעתי כי לרקתם בדבריכם' אמת
חכמות חז"ל גאו מעין אנוש' בתבונתם הזכה והנקיה
חתרו בעמקי תהום החכמה' בחידותם רמזו לנו דברים
העומדים ברומו של עולם כראוי וכנון לפי חכמתם ולפי
עומק בינתם ויראתם' אכן כאלה לא לרקתם לסחוס
פה חותרי הפשט אשר יעמיקו בהם למנוח דבריהם
מלוייר מעט בשכל וכבר החילותי לבאר זאת במחברת
אחרת קראתי תהלוכות המדרש (והוא הקדמה כללית
לכל המדרש), שמה בארתי את עקרי מחשבותי
להודיע ולהודיע איך שאף העניינים הנעלים משקול
דעת האדם עכ"ז בהכרח יש להם ליור מעט בשכל
להבין ולליור מעט מזה' והדברי' רחבים אין כעת
לבאר אמיתו' זאת וע"ז תמכתי יתדות מחשבותי להעמיק
בדבריהם ז"ל ולהשכיל מעט מדבריהם הקדושים וטוב
יאמרו המושלים, טוב מעט בדעת מהרבה שלא בהשכל,
ע"כ אל יאשימני הקורא לומר, האיש הלזה קלוז כנפים,
ההוא יעריך נפשו לשוף שמים, בינתו לולע, מחכמה גורע,
ההוא יערב לבו לגשת אל המלאכה הנקיה והכבדה':
כן דברתם אחי, גם אנכי ידעתי, דבריהם אך ליודעי חן,
חכמי חרשי' לבוני לחש המה ידעו דרכיה' ואלו מלפניה'
אבל הגידו לי, אם הדברים העמוקים יוכלו להטעיר מעט
בשכל, מה יחסר לנו אם נוכל להבין מעט מדברי קדשם,
הנסתרות לחכמי לב והנגלות לנו ולאנשי' כערכינו עד
עולם, כי כן היא תורתנו הקדושה המתראה פשוטה
לעין אנוש ותוכה רנוף סודות נסתרות אשר לא יכירה
כל רעיון ומחשב, האם יעלה על לב אנוש להניח

הקדמה ראשונה

ע"ז באור הכתוב . למשל אמרו בריש חזית . חזית
 איש מהיר במלאכתו זה ר' חנינא בן רוסא (שהיה
 מסתתף אבן בעלמו במדברו של עיר בכדי להעלותו
 לירושלים לבנין החומה עיי"ש) . לפני מלכים יתייב לפני
 מלכים (כי באו חמשה מלכים ועוררוו בהעלאת
 האבן ודמנו לו כבני אדם ששכרם לזה) : ויפלא עליהם
 כל איש מבין מה זה מנמתם ומה יספר להם כפשוטו
 וכמוהו רבים אשר יחס לבב אנוש בחזותו זאת 'אמנם
 לפי הנחה אשר אליה הדבר מבואר בטוב טעם והוא
 שדרךן של חכמינו ז"ל לזייר כל מדה נכונה או גרוע
 למען יתחקה יותר בנפש השומע ' כאלו האיש אשר לו
 הנמדה ההיא עומד בפנינו ורוחאם אנו את מעשיו
 הטובים או הרעים , וסופו אשר הגיע עליו מזה
 ומזה יתפעל לבב אנוש ויטע בלבבו לעשות טוב ולהזהר
 מהרע פן יקרה לו כמוהו ' ומזה המין דרשו במדרש
 משלי בן חכם ישמח אב זה שלמה ובן כסיל חונת אמו
 זה המן ' כלומר שורו נא איך שחכמת שלמ' שימח
 לאביו מאוד וכסילות המן הביא חרפה וחוגה גדולה
 לאמו ומה מאוד יאחו אדם דרכו לבקש חכמה ולברוח
 מהכסילות (ומלאתי בספר אחד מכוונים לדברים אלו)
 יוד זאת מנמתם ' להגדיר מנמו הגדר ההוא למשל
 אמרו הפכפך זה פרעה ' כלומר שורו נא מדתו וטבעו
 ותשפוט על מדת הפכפך ' שאין הכונה שמהפך בלשונו
 לבד ' אבל גם לבו הפוך בקרבו פעם יאמין ונעת יסור
 חימתו מנמו יהפך לבו בקרבו מבלי אמונ בו ' וזה גדר
 הפכפך שגם לבו מעקשים בלי מלב קיים ' והנה ידוע
 מגדר המהירות הנעשה בחפזה שאין עוב יולא מהם
 כמ"ש ואף צרגלים חוטא חס לא שמתחילה מתבונן עלי
 מעשיהו ' ואחר כך כשודע איך לעשותם הוא עושה
 במהירות בלי עללתיס ' או הוא מהיר לעשותם טרם
 בא זמנו (ולכן אמרו שם זה יוסף שהיה עוסק בחשבונותיו
 אף בעת מועד' טרם הגיע עתו כמשפט החכם) ' או
 בדרכי עבודת ה' אשר התשוקה הגדולה תאלליו בדבר
 אשר כמעט נעלה זאת מכתו ועבדו ' כמו ברחב"ד
 שמרוב תשוקתו להיות מן המטייעים בבנין ה' לקח
 וחפס אבן בעלמו וסתתו ומרקו וחפס אנשים לעזרו
 בהעלתו ' ואם במשפטי הטבע ' דברים הנעשים
 בחפזה ובמהירות לא בהתבוננת לא יללח' אכן בדרכי
 ה' ' לאיש אשר אלה לו ' ה' יעוררו למעלה מהטבע
 אחר שכונתו טובה מאוד ולכן כתיב מלאכתו בכטיו
 להורות על המלאכה האמיתית המיוחדת לאדם מלך
 שהוא אדם והוא מלאכת עבודת ה' ' ולפ"ז הדרש
 מלכים הוא מלאכים כי המה מלכים מושלים עלי
 הטבע להפכה בצורות ה' והבן :

עוד זאת לפעמים כשיקשה להם ענין אחת בכתוב
 מולאים מעשה מה אשר על ידה יבואר הכתוב
 בכמו זה האופן אף שהכתוב לא כיון עלי המעשה ההוא
 דווקא למשל אמרו במדרש משלי ' גארבה לרס
 ולפנה לנקי חיס אלו אחיו של יוסף כו' כל הון יקר
 נמלא זה מכירתו של יוסף שיהיה בן יקר לאביו כו' ד"א
 גולך

פשוטה בעבור כי נעלם מנמו נסתרים , אחת דברו
 חז"ל אין מקרא יולא מידי פשוטו ' החתום והגלוי
 שניהם אחת ' הגלוי הוא לבוש הנסתר ומריבה אין
 בניהם , רק הגלוי הוא ליור השכל והחתום למעלה
 מהשכל ' אך לא סותרו (ועיין בחשובת מהר"ם אלסקר
 בחשובה ס' קי"ז) ועל אלה היסודות נשענתי בעור
 הסור ' לתת ליור מעט בדבריהם הקדושים ולהבין
 מדברותיהם הנעימים המפלא כל לב ונפש ' ובעור
 ימין קדי אסמך ועליו אשען יהי נא חסדו עמדי להביני :
 עוד דברים מעטים אשר לעיני הקורא ' כי במקומות
 אשר ידובר בהם בעניינים עמוקים במחקרים
 האלקיים ' שמה לא הלכתי ברחבות הבאור ' רק
 בקצרה הודעתים הדברים הבנויים על בחינת השכל
 הישר כפי דרכי חז"ל (לא כפי דרך המחקר לב המטה
 שכל אנוש באמת) ואף כי מוזרים המה עודנה לעיני
 הקורא ' לאיש אשר לא נסתה עודנה להתהלך לעוף
 על כנפי הבינה להתעודן במושכלות ההמה ' כי לא
 יכולתי עשות בענין אחר ' כי לזייר העניינים ברחבה
 יכילם לפעמים באור רחב מאוד ' רק העירותי לעין
 משכיל היודע מעט מחכמה ' האיש כזה יבין במעט
 רמו ודברים מעטים ' ולא יוסיף רבוי הבאור להוסיף
 השגתו , ומעטו לא יקטין הבנתו ובעו"ה בספרי תהלוכו'
 המדרש אליג כללים נכונים להודיע יסודי דרכי חז"ל
 איך שהמה הרחק מאוד מדרכי המתחכמים בשכל
 לבד (והמה רודף רוח החקירה) ' והמה מתפשטים על
 כל עניינים הגדברים בחכמות אלהות ובענייני המוסרים
 והמדות ודרכי בבאור הכתובים , והמה נר מאיר
 לתהלוכות המדרשים והבנת ענייניהם מעט ע"פ ליור
 ומלבד הסודות הגדולות הלועה בהם הנעלמות מעיניו
 מפני רוב עומקם ' גם עובתים דרך המחברים להגיע
 הרבה קושיות ופירוקים והוכחות עמוקות עלי מקרא
 מה להכריח מהפסוק דברי הדורש ' לא כאלה דרכי
 תמיד ' כי באמת במקומות רבים לא תסובנה דרושם
 על פשוט הכתוב ממש ' אפס הדורש רולה להלוע
 בו עוד רעיון אחר המלוייר בו או כונה נאותה אז ע"ד
 מליה אז ע"ד אסמכתא כל מקום לפי עניינו ' וכבר
 דברו בזה כל גדולי עולם , ואי"ה בהקדמתי שמה
 אבאר תהלוכותיהם ברחבה כפי בינתי המלער יספיק
 לאנשים כגילי אשר ירוו די למאס בזה :

ומה נעימים דברי הרב המורה לך הרב הגדול
 הרמב"ם ז"ל הביאם המבאר ספר אמונות
 לרס"ג בהעיר לנו גדר הבאור ומסתו , שהוא הולאת
 המאמר מן הכח אל הפועל עד שיהיה הבאור והמבואר
 אחד ובהלמדת יחד יאירו הדברים לעיני המעיין , ואין
 כעת לבאר דבר זה בארוכה :

רק נרגיר אחר אלינה לפני עין בוחן כי הוא נר מאיר
 לכמה דברים והוא זה :
 מדרך רבותינו ז"ל : לתלות פסוק (בכדי להבינו
 היטב) על מעשה שקרה בזמן האחרון ' אשר
 אין מהסכרה שהכתיב כיון זאת ' רק בכדי להבין

הקדמה ראשונה

גורלך תפיל בתוכינו זו התורה כיס אחד יהיה
 לכולנו בשעה שאמרו נעשה ונשמע והדבר הזה
 בארתי בספרי ז"א על מדרש משלי ידרשם המבקש:
 עוד זאת אעיר לעין משכיל בדבר אשר מולך מאוד
 לדברי הכאור הספר הזה כי כמעט רובו מדבר
 מעין זה ואף כי כמעט ידוע הוא לכל ע"ז
 אינו עומד ניכר למול העינים המוחסים וג"כ יר
 הלב מסתיר זאת מקרב האנוש: והוא כי כל
 ההבטחות והיעודים שיעד ה' לישראל עם קרובו
 הוא הוא הדביקות האמיתי להתענג מזיו תורתו
 י"ת והכנתו אשר זה לבד האושר המקום לאיש
 הישראלי וזה תכלית מעלתו ותפארתו כי הנה הנפש
 הזכה המתבוננת בהוד אלוה בעולם נוראותיו ובפליאת
 יצירת בראשית וכלילת החבל ההדורה במפעלה
 אז תחרץ ותדאש עוף לאל עליון בנעם ואהבה
 תבינה כי מה טוב חלקה ומה נעים גורלה כי זכתה
 להבין גדולת אדוניה ועולם כבודו ויקרת תורתו
 וכל כבוד בני תמונה הבלי תענוניהם הוגם
 וכבודם ויקר כספם ועל מרבית גדולתם בעיניו
 כאין מול הכבוד הנעלה הלזה שזכה להליץ הדרת
 מלכו בנעם ואהבה הלא תראו משרת המלך אשר
 הוא אנוש כמוהו לא יום ולא יישן גם אוכל גם
 תענוגיו הוד' את לבו לא ישפטו אפס זאת תפארתו
 לעמוד לפניו בחצר מלכותו על פיהו יסק כל עם
 ולא ינוח ולא ישבות רגע כי זאת עלם כבודו וזאת
 מנוחתו ולא יבקש מחיר עדיה כי כל חפצים לא
 ישוו בה אף כי האדם הנעלה המתבונן בסוד אלוה
 הנופה גדולתו והמביט סתריו: ההוא יכסוף למחיר
 ויקר אחר תחת התקרבו לו' לא רק זאת היא
 עלם כבודו' ואלו' כל מאויו' וזאת עלם תענוגי
 הנפש למתבוננים בו' אשר לעתיד יתגלה טובה לעיני
 כל' וכל בני בשר יתרו אל ה' ואל כבודו' וזאת
 הוא מאמרם ז"ל עשרה מיני רעבון ירדו בעולם'
 אחד ביני אברהם בו' ואחד לעתיד לבוא' שנאמר
 לא רעב ללחם גו' כ"א לשמוע בו' בינו נא אחי
 בינו' כי כמו שהוטבע בתכונת הגיו' לכסוף אכלו
 לקיומו' יתענג במלאו אכלו לפניו' ויתמרמר לעת
 יעדר ממנו אכלו בעתו' כי כן הוטבע בכחו למען
 יתקיים ימי עמדו בארץ' כן הוטבע בנפש הזכה
 לדבק בהוד עליון לכסוף תורתו והשגתו' וזאת
 יתגלה באחרית הזמן יהיה רעב גדול לשמוע דברי ה':
 ותדע ותשכיל ההבדל הגדול בין שני התשוקות
 הממששות בינינו כהיום המעוור לבנו
 בערונו אמיתי' הוא כי תשוקת הגיו' מתוארת בנו
 כמעט בשם העלם לא יזאל לתכלית אחר מאומה'
 כי אם תשאל לאיש שונה במאכלו ובמשותיו' לומר'
 מדוע תתענג באכלך למתחעדן במשתך' הוא
 יענה מדוע' יען כי הוא מתוק לחיך כן הוטבע

בכחי וכן הושר בגיו כל אנוש וכי תשאלנו אחי'
 מדוע תהנה בלמודך תעבוד ה' תשמור מצותיו'
 יעך יען ה' יעד ליצוריו תגמול ושכר מפעליהם
 בעולם הנשמות' ולזה אחי מכין פה למען חקש שכרי
 ליום מחר' וא"כ אינו אהבת העלם' אינו אהב
 התורה והעבודה' בעבור כי הוטבע זאת בכחו לאהוב
 ה' ותורתו' כ"א בעבור השקיפו' כי יקבל שכר
 שמים' וזאת הוא למוד שלא לשמה אשר הושרו לנו
 ללמוד בתחילה עבור זה ומהו יבא ללמוד לשמה
 באמת' אשר עליוה הורנו חז"ל לומר' אל תהיו
 כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס כ"א
 השמוש עלמנו הוא הפרס והשכר' כי שכר מזה מלוה
 כמ"ש חז"ל העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה כו'
 ונהינם מזיו השכינה' וזאת הוא כללות הענין:
אבן כל זאת באתנו' מעת הושר העטרה מאביו
 הראשון' בסיבת השתקעו בעץ הדעת כי טרם
 חטאו' היה להיפך' נפשו אה רק לדבק בה' ואלו
 היה כל מאויו' (כי זאת היא העלם) ותשוקת הגיו'
 היכה נרדמת' רק פועלת על ג' התכלית למען
 הקיום לח למען התענוג' כי היה תענוגיה בעיניו
 כאין' מה לגבר מביט סתרי הוד שדי לתענוגי
 אדמה' אכן לעת חטאו' נסכרו מעיינות החכמה אשר
 בנפשו ונרדמו כחותיה' ונשארה טמונה בלבו ויצורי
 הגיו' עומדים נזבים ומבקשי' תפקידם' עד שיתראו
 כאלו הם מיוסדים בעלם' ותענוגיה הנפש מסתתרת
 בלב' לא תגלה תענוגיה, כי אם אחרי העמיקו בה
 להסיר לעיפה מעליה ולהרגילה מעט מעט בתענוגיה
 עדי יבקע הודה, ואז יתנוץ הוד האהבה בלבה
 ותכרע ותשתחוה לאדוניה בחשק ואהבה ואז יצרי
 הגיו' ירדמו' ולא יכספו עוד בפעולותיהם' וזאת
 היא תכלית אנוש בארץ להגביה תענוגי נפשו המשכלת
 (ע"י עמל התורה ועבודה ושמירת מצותיה) ולהסיר
 חרפת הגיו' ותשוקותיה מאתו, כי זאת היא מהמונעים
 הגדולים ומסך המבדיל לאור הנפש באמת' וזאת
 היא האהבה הזכה' אשר היה לנביאי' ולאנשי הרוח
 ולשרידים אשר ה' קורא' הנה נוחו בפה מלא'
 נפשי איתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך ודוד
 מלכינו אמר לבי ובשרי ירגנו אל אל חי' וכן כל אנשי
 הרוח קוראים מלבם לדבק בה' וזאת עלם מאויים:
ואם כי התשוקה הזאת מסתתרת בלב' כל זה הוא
 מסיבת החומר והגיו' הסוככים באצרתה עלי
 אור הנפש' אכן לעת הפרידה לעת תסיר לעיפה
 מעל פנים' ותשאר הנפש המשכלת לבדה' אז מתחיל
 להליץ בקרבה תענוגיה האמיתים ולכסוף ולדבק
 באדוניה' כי הנפש אלולה ממרומים' משם חולצה'
 ששה ושמחה לעשות רצון קונה זאת מאויה באמת
 וזאת אמיתת שכרה (מלבד הגן עדין התחתון אשר
 לפי דעת ח"א האמיתים ודעת חכמינו ז"ל שם תקבל

הדרמה ראשונה

נסתרים מעיני האדם לדעת כמה זה יכון שלימותה ' כ"א יולר בראשית הוא יודע תהלוכתה ושלימותה ' וכפיה הכין מזור ותרופה שהיא התורה האלהית לא . זולת ' ומלותיה המעשיים והמדעיים מכוונים מול כחות הנפש להשלימה ולתקנה (עיין בספר יראת ה' לחיים שהאריך בזה) גם כל העולם יתוקן בשמירת ' וכה הטבע מתתקן ומתנהג על פיה ' כמ"ט אס בחוקותי תלכו גו' ונתתי נשמיכם בעתם גו' ' כי היא במעלתה מרומם את נפש האדם למעלה מהטבע כמ"ט ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים והטבע כסוף להאדם להכניעה להפכה :

עוד זאת להיות התורה האלהית עליונה על כל ע"כ הוסד בלומדיה שתיוך ותזהיר ותוסיף וזהר בנפש ' עד שיתגלה לה סתרי שדי העטופים בה כמ"ט כל הלומד תורה לשמה נעשה כמעין המתגבר וזכה לדברים הרבה ' ר"ל אף דברים שלא למד מעולם יתוסיף לו ע"י למוד התורה ' כי כן מטבע התורה שמתגלה להאדם ומוסיף אור בנפשו להשכיל בכל אשר יביט :

ותדע ותשכיל ' שהתורה אלהית נתנה לישראל עם קרובו , אשר הם סגולה נחמדה ליוצר בראשית כי נפשותם נגזרים ממעלה הגבוה מאוד ' אשר אי אפשר בהם הכליון התמידי כמ"ט בהפושעים אין אור של גיהנם שולטת בהם , (ר"ל לכלותן כליון תמידי ונלחי ' כ"א על דרך לרוף וזקוק) והם עם התורה הנתונה אליהם המה מקיימי העולם ' כי הם מאמינים בני מאמינים עבדי ה' באמת ' ואף כי יחטאו לפעמים ' עכ"ז חסד ה' נטוי לחומלה עליהם ' כי אי אפשר שיפלו ח"ו מאמונתם הזכה והנקייה ' כי נפשותיהם מוטבעי' בטוב ' ואין כעת להאריך בענייני' כאלה ' אי"ה בספרי תהלוכות המדרש ' שמה אבאר פרטי מעלת התורה והנפש וסגולת ישראל בפרט כפי שיכון להבנת דרכי המדרשים על דרך הפשט עם קצת ליורי ' ועתה אקרא נא לאזהבי אמת הנותנת עין על כל דבר חדש היוצא על פני התבל אל תטו עלי בזעם כי לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ' כ"א דברים הקרובים לשכלי' זה אשר בארתי ' ואף כי הספר הזה ' עליו ר' זוף באור רחב מאת קדמוני אחד אשר הלך בבאורו , ע"ד חכמי אמת וביאר אותו כפי רב תבונתו (ונקרא בשמו זקוקין דטור) איני כוונתי לקטנים אשר כמוני למען יבינו מעט מדבריו הקדושים : והנה אכתוב לעיני כל ' כי לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ' סתרי חז"ל רמו מעיני ' בהמה לא חבין , אפס שמתי עין עיוני לתת בס מעט מליורי שכל ואחזה דעת להמוני עם כנילי להוציא כח המאמר לפועל ' אשר בהלמד יחד הבאור והמבואר יאירו הדברי' מעט לעין מביט ' והן עתה לא אירא מחרפת מכירי אשר באמת ידעו ויבינו מלצר

עונג עם גופה הספירי אשר כעלם השמים לטוהר המעוטף בנפש החיוני ' עיין בספר נשמת חיים להרב מנשה בן שראל מאמר ח"פ ' י"ג גם רבים מחכמי המחקר מסכימים לזה) ' ולהיפך זה ג"כ עונשה (מלבד עונש להגוף הספירי בגיהנם התחתון להכאיבה ולצער כאמור) כי מטעה היא מדביקות ה' אשר היא כוספת מאוד לזה ורעבה ומתאה לדבר ה' ' כי שחתה בנפשו והרגילה בליורה הרעים ונקעה מהבט בזוהר העליון ' גם שם תשב נאחזה הרחק מאוד מהתענוג הגדול אשר זוכים אנשי רוח אשר השלימו נפשותיהם בעולם המעשה ' עד עת שיירפו ויעתרו בגיהנם ' ואז ישובו לאור באור החיים ' וסוף דבר שיירפו הכל כמ"ט בפושעים שאין אור של גיהנם שולטת בהם ר"ל לכלותם כליון תמידי ונלחי ח"ו ' כי אס על דרך לרוף וזקוק , ואז יסור מסך האולת מעל פני הנפש ותאור באור החיים :

חבה לי מעט הקורא הנעים ' ואודיע עוד ענין כללי ממעלת התורה ומעלת ישראל מקבליה ' שהמה עניינים הכרחים מאוד לבאור הספר הזה ' אך לא אלך בה דרך ארוכה ' כי אס על דרך קצרה כפי האפשרי ' והוא זה ' כי תכלית הבריאה בכללה לפי דעת ח"א ודעת חז"ל האמיתים (ולא פחות תכלית מניחות עולם השפל) ' הוא האדם הנעלה ' אשר הוא המוכלל בכל הכחות הנטועים בכל מעשי בראשית ' כח כח לבד ' בעליונים הוסד כח הרחמים לבד כח הדין לבד ובעולם השפל בכל החיים התהלכי' על פני האדמה נמוג בס כחות פרטים הסוס נאה החמור סבל ' וכל חי הולך כפי טבעו אשר הטבע בו ' לא כן האדם נכלל בו כל הכחות והוא משתמש בו בכל כוחותיו בעת ' ונפשו תופסת בתוכו כל הכחות והיפוכיהן ' ולכן הוא מכוון כנגד כל העולם כולו ' ויתן בכחו ובבחירתו ובמעשיהו להוסיף כח בעליונים כפי המדה אשר הוא מוסיף בנפשו ' כן יתוסיף בעליונים ' ותתרבה בו השפע ההוא ואז מכה עליון יתוסיף אור על נפש האדם על דרך מאמרו כל המרחס ירוס ' וכן להיפך ח"ו מכה הרע אשר בנפשו יתש הכח העליוני ומה יחסר לו שפע מלהשיע לו טובה וחסד וברכה כמ"ט כל זמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפיסכח בפמליא של מעלה ולהיפוך מתישים כחה :

והנה כמו שהאדם מוכלל מכל הכחות המכוון לעולם הגדול . כן נתנה לו תורה עליונה תופסת בתוכה כל השלימות האפשרים ' אשר על פיה הוא מתכונת כל העולם כולו כמ"ט כי נסתכל הקב"ה וברא את העולם ר"ל כפי מערכתה כי היא עליונה מכל ' וכל כלולה בה , ונתנה לבני אדם לעבדה ולשמרה ' ועל פיה יתישרו וישתלמו כל כחות נפשו וזולתה ח"א להשתלס ' כי הנפש בכל פעולותיה

דברמה שניה

מעט יען אבו להקל משא הקורח והעיון בו וכן עשיתי
כמוהם בדברים הנודעים בכרי לפתוח מעט אף
בהשקפה הראשונה והנה לא חתדר במלאכתי
מלאכה הוא ולא חכמה ובעות אני באצת כי יקבלו
התנלותי באמונת לבס ולא יוסיפו התל בי ומאת ה'
אשאל עזר לבל אכשל בבאורו ולא אטה מהאמת כי
ה' אלהים אמת קרוב לבל אשר יקראו באמת
אלה דברי המבאר בדרהם שיק

רומי כמובא לעיל עיי"ש אך לחלה האנשים אין אופן
התנלותו כהתנלות להנדיקים הגדולים כי יתכן שהמה
אינם יודעים אם הוא אלוה וכן מלאנו שהכומר
שאלו סופר את אכן להנדיקים הגדולים מתגלה
אליהם על אופן נעלה ויתכן ג"כ שמתרחק להנדיקים
בנוף ספירי והמה זכי הראות לראותו ועוד זאת
להנדיקים מנלה להם תעלומות חכמה אך לא כן
לאנשים שפלים שיוסר רק כפי בינתם המעטות כן
נלע"ו ואלו יש דרדישר לפני אים הנרא' לע"ד כתבתי:
מסדר הספר נתקשו בה רבים כי לא ימלא בו סדר
מספיק לפעמים וכמעט אין חיבור וקישור
למאמרים רבים על דרך פשוטה (זולת לפי הסוד
הנעלם מאתנו) וכבר עלה על דעת רבים חכמים
ובונים שאולי הספר האלקי הזה לא ילא מפי אלוה'
כסדר שהוא עתה רק למד לרב עק פעם אחר פעם
ואח"כ סדרם רב עק (או אחר אחרון ממנו) ולפ"ז
אין מן הפלא שלא נמלא בו התקשרות עלמנו כ"א
מקרי כי אין יקושר מאמרים שונים זה מזה במה
שדיבר פעם אחר פעם ואיני אין בכחי לברר זאת כי
מי יודע מה שהיה בזמן הקודם אכן זאת אומר .
שיש הבדל בין גדרי הסדר הנעשה בדברי הנביאים
הקדושים אשר מרוב אהבתם ודביקותם בה' ובעת
שיזכרו מהדרת אל איוס ונורא ונפלאותיו מרוב טובו
הנפולה על פני תבל כולה יסתבך בלבם הטבור
כמה עניינים שונים אחד באחד יגשו , פעם עיניו
יביעו שמים ידבר מסתרי מרום ופעם ירד בשפל
להביע רב טוב ה' המתראה על פני סוד הבריאה ,
פעם יזכור טובות ה' לעמו והכלל כיישתקשו רעיונות
שונים בלב נביאי רוח כאלה (ולדוגמא ראה תהילים
פ' קל"ז כמה הרכבות הרעיונות יש בה) וא"כ אין
מן הפלא שלא נבין התקשרות דבריהם כי אנחנו
מביעים דבריהם בעין עוורת ובלב מתוס כי רחוקים
אנחנו מהרגשת לבס הטורה האדוקים באל ענין
ואין נמלא בנפשותינו קשור ההרגשותיהם בלבותינו ,
ואיני הרחבתי הדבר בעז"ה בהקדמתי לספר תהלים
יכני ה' להפילו חולה עוד זאת והוא האמת שדבריה'
הקדושים מתראה לעינינו כדברים פשוטים לפעמים
אבל באמת כפי רוחם תבונתם וידיעתם ברמזים עליוני'
מאוד רמזו בדבריהם הקלרים מאוד עניינים נעלים
מאוד

מעט בינתי אידכי רחוק חכמי מלקרא לי בשם
מחבר או מבאר כי מי לא ידע את אשר חכמי ידעתי
כן הוא אחי אכן אנשי אמת יכדוני בעבור כי עממתי
עלי עול הכתיבה בדבר אשר יודעים כמוני התעללו
להועיל לזולתם בקרו נח דרכי המבארים הראשוני'
הביעו על הפרשן הגדול מאור עיני הגולה רש"י ז"ל
האם לא ביאר לפעמים אף דבר הנודע אחר עיון

הספר הקדוש הנקוב בשמו חנא דבי אליהו רבא
והועל נודע לנו מחכמיו ז"ל (כתובות דף
ק"ה ע"ב) כי מחברו היה אליהו הנביא ז"ל אשר
נתגלה לרב עק ז"ל כי אמרו שם בפירוש דהוי
רביל אליהו דאתי גבי דהוה מתני ליה סדר דאליהו
והיינו דחמריקן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא
וכן מה שהביאו רבותינו פועמים רבות בחלמוד מדברי
חנא דבי אליהו הוא ג"כ מאליו הנביא ז"ל כי כן
נמלא כפי דבריהם בספר הזה ולפלא בעיני על
הנאון החשב"ץ בספרו מנן אבות שכתב היפך זה
ולא ידעתי מי הכריחו לזה :

אופן התנלות אליהו ז"ל בדורות הראשונים כפי מה
שמובא בזה הספר כי התראה לפעמים אל לא
מבני ישראל המה בא"ר פ"א מביא אין שנתגלה
לעובד כוכבים גם יתגלה לפעמים לאנשים בורים
חסרי תבונה כמובא בא"ר פי"ד מאיש שהיה בעל
מקרא לבר ונתגלה אליו אליהו ז"ל גם באליהו
זוטא פרק י"ד מביא אין שהתראה לאיש לך המתלוץ
כמעט על דברי חכמים ולפי המובא בבבלי מורה
שלא התגלה כ"א לאנשים הוראים השלמים בעלי
רוח"ק הולכים באורחות החסידות מאוד כרשב"י
וריב"ל רב עק וכדומה ' ומדולה מזו אמרו בב"ב
פ"א ההוא חסידא דעביד בית שער (המפסיק
מעניים הועקים אף שלא התכוון לכך) שלא נתגלה
אליו אליהו גם אלל רב עק כן מובא בכתובות שם
גם בירושלמי אמרו (שלא) התגלה לריב"ל ואמר לו
וכי משנת חסידים היא מכל זה מורה שלא נתגלה
רק לנדיקים גמורים ובאמת יתפלא אין יתגלה אים
אלקים קדוש ונורא לאנשים חסרי לב ואשר הנראה
לעניות דעתי בזה כי סיבת התראותו פה הוא לאחד
מנ' טובות וההתנלות הוא ג"כ באופנים שונים אחד
לאיש לדיק וחמיד מאוד ואליו מתגלה ומודיע לו רזי
החכמה הנעלה מהבנת השכל האנושי הב' להלל
האומה יתראה לפעמים בבית המלך להיות עושן
ומליץ בעדס כמו שמובא במסכת עבודת אלילים ,
הנ' שיתראה לאיש פרטי להזילו מדעת נפסד אשר
השתרש בלבו מאוד והוא יודע בו כי יכול להעבירו
מדעתו או ייריכהו בדרך טוב וענין התראותו
העובד אלילים במה שמביא בפ"א ה' בבית המלך

הכרמה שניה

מאוד משכלנו והרי זה כדמות החידה הסחומה
 לפינינו וא"כ איך נדע הפקטרוח מאמריהם איך
 ירזמון במיליהם הקדושים ואנכי כפי מיעוט בינתי
 המאמר כל מה שהיה ביכולתי לקשר המאמרים על
 דרך פשוטה עשיתי והיותר הנחתי לחכמים ונבונים
 ודי בזה :

מדות הספר קשיבותו בו היעב ומלא כי כמעט
 רובו מדבר מענין ימות התחיה שיהיה במהרה
 בימינו וענין עוה"ב הגנוז ומסורים נעימים מאוד
 לאהוב ה' לירא מפניו יראת הרוממות ואיכות האהבה
 והיראה האמיתית לאהוב מלותיו וכמה ספורים כוללים
 מזה הענין עוד זאת סודות רבים נפלאים (העמוקים
 מעינינו פרטיהם) מאוד בסתרי הבריאה והמרכבה
 העליונה ותוארי ה' ב"ה ומדותיו י"ת שבהם מנהיג
 עולמו בחסרו הגדול :

סוף דבר הכל כלולה בה כי החיבור כפי ערך המאמר
 ואם שנעלם מעינינו עניינו ודקותו וסתרי
 סודותיו אחרנו רק אל פשוטו עינינו גם זאת יראה

למאוינו : דרכי באורי תפולנה על ג' דרכים האחד במקומות
 אשר ידובר בו מעניינים חלקיים שמה
 ליירתי בו מעט דעת כפי ידיעתי המלער וקרבתיה
 לאורח שכל הנקל לקבלו ולהפטיט דרכי ההגשמה
 במקום שאוכל הב' במקומות אשר ידרוש על פסוק
 מה אשר לפי הראות מזור הוא לפי הפשט עשיתי
 מטעמים לקרב הדבר לשכל או שהעירותי שזה ע"ד
 נורה ורעיון הב' להרחיב נקבי משניות דבריו ז"ל הן
 בדברו בעניינים מוסריים מדותיים על הכל נתתי לבי
 בעו"ה להרחיב הדברים כדי שיכנסו בלב מהם וזאת
 לדעת שלא הנהתיו אותו מאומה (זולת בדברים אשר
 הטעות נראה לעינים) ואף שמורגל בפי הכל שהספר
 הזה הוא מלא טעויות כי כבר בררו אותו הזיקוקין
 ולא איש כמוני יעריך נפשו לכמו אלה ועתה חקרה נא
 לאוהבי האמת בקרו נא דברי והמעט אשר תמלאו
 כי טובות הנה תקחו ויהי' כמות עינים בזה ובכא
 דברי הנבחר : כפי פשטו ודרכו

ועתה אחלה נא

למרום עיני דלו
 עזר ממך הישאלו
 רפיון כחי ואוני תאמץ בחסדך
 בטובך תושיע למיהלך
 עליך יעזוב חילך
 וראה עינינו אל ציון בשובך

הואל נא אלהי לבן אמתך
 יאצל עליו כל טוב מברכותך
 ברך חילו אמץ כחו בטוב ידיך
 כנשאו ידו אל דביר קדשך

הואל נא אלהי לבן אמתך
 יאצל עליו כל טוב מברכותך
 ברך חילו אמץ כחו בטוב ידיך
 כנשאו ידו אל דביר קדשך

אליהו רבא פרה א

ה

פרק א (א) ויגרש את האדם בראשית
(ג) מלמד (ב) שנתן לו הקב"ה (ב) גירושין כאשר וישבן מקדם לגן

עדן את הברובים (ס) מלמד שהברובים (ג) קדמו לבל מעשה בראשית ואת להט החרב המתהפכת (ס) (ד) זו גיהנם לשמור את דרך

ישועות יעקב

(א) כתב הרב רבי אליעזר מגרמז'א בספר הרוקח כל אדם לריך לרסום שמו בספרו * כמו תנא דבי אליהו מתחיל ויגרש בנימטריא * תנא * רבי * אליהו * ומדרש * תדשא מתחיל * תדשא * בני * זה * רבי * שפסק * בן * יאיר * ומדרש * פרקי ר"א * מתחיל * מי * ימלל * גבורות * י' * בני * אליעזר * בן * הורקנס * וסדר * עולם * מתחיל * מאדם * בני * יוסי * עם * הכולל * (וכן * הוזהר * הקדוש * מתחיל * בריש * אלות * רש"י) (ב) ילקוט בראשית דף יוד ע"ב :

מאורי אש

(א) ויגרש את האדם מלמד שנתן לו עד ברוך המקום * כל עין עיון ישפט בלדק * כי אליהו מדבר על הכוונה השניה הלוטה בענין מדרגת אדם הראשון ותפארו ועונשיו אשר סובב עליו כי על הכוונה הראשונה בפשוטה לא יתכן לומר שהעמיד הדרך ארץ והתור * סביבות הג"ע לשומרו לכלי יכניס לתוכו והענין הזה לריך באור רש"י על לך הכוונ' השני * וכבר הסכימו כל מפרשי התורה * שאף שפשוטה אמת שהגיונו בג"ע בארך ואחרי חטאו נתגרש משם * ע"כ * יש בו תוך"כ מענין ג"ע

הרוחני ומעלת אדם"ר טרם החטא ומדרגת נפילתו אחרי חטאו * וכדי להעיר אהן שומעת בדבר אשר וידעתו הכרחי לכל מעשיו בספרי חז"ל ובספר הקדוש האלקי הזה אשר מעט בזה כפי דעת חז"ל האמיתיים ודעת חכמי אמת שיהי' מפסח לכל מקום אשר חדר מענין שר הג"ע ועונש הגיהנם ולא אשה כפשי לדעת החכמי' הסידרי' עונשה ושכרה רק לנפש המשכלת לבדה * ולא כדעת קצת המדמייס כי זה הגוף הנקבר בארץ יענש בגיהנם ויקבל שכרו בג"ע (ועיין בחו"ט באבות על המשנה שחקות אלוש דימה שחמה על זה הדעת) * כי אם כפי דרך החכמי' האמיתי' והוא זה כי זה לעומת זה עשה ה' * יש ג"ע עליון וחסוני מאוד * עין לא ראתה ושם תמות הנפש המשכלת אחרי הוליה כמותיה פה בעו"ה לפועל ע"י עמל החורה והעבירה * מתפגגת שמה מזיו השנה השופע עליה ממקום הנעלה הלוז * והנחת מזיו השכינה * ולעומת זה יש ג"ע התחתון מקומו בארך כפשת הכ' ושם מבחר מקומות המתענגים בריש טוב ויפה עד מאוד אשר לא יכלנה כל חוש להבין נעימתה ושם תמות הנפש החיוני * כי אחרי הפר' מהגוף הלוז יש לה עוד גוף דק ספירי (אשר בתוכו שרוי החיוני) נקר' בלשון חכמי אמת (עגלת) הנשמי' ובלשון הקדוים אשר האמין בזה למאוד כשם גוף ספירי ושם יתענג מריש הג"ע התחתון מאוד כי נחמד המקום ותאורה לעיני' וגם הגיהנם ככה יש גיהנם עליון רוחני עונש לנפש המשכלת אחרי הפרדה מנויה ואף חכסוף לדבק בג"ע העליון כוסף טבעי כי הנפש בעצמה בעת שפרד מנויה חכסוף לדבק בה' אף עונשי הגיהנם מלירה ונענש ממנה השגחה ויש לה מזה לער ומלאוב עולם אשר לא יסוער ולעומת זה יש גיהנם התחתון שם עונש להנפש החיוני השוכן בגוף הספירי ושם חקבל עונש גופי מאש ושלג וכדומה זהו דרך אמיתי אשר יאמינו כל חכמי לב (עיי' בספר מנרקה לחכמה להגאון יש"ר והבין) ומעשה בין חבין כי אד"ה טרם חטאו הי' משכן גופי בג"ע התחתון (ובפרט לפי דעת חז"ל שהי' חפוש עקיבו מכהה גלגל חמה וא"כ הי' גופו ספירי ויחר זך מהגלגלים וא"כ יעש לו חמות עור וא"כ היו משכנו בג"ע כשכונ נפשות בני אדם אחרי הפרדס מגופם) וגופו המשכלת אחזה ודוכקה בהשגת הג"ע העליון ומעשה חבין הדברים אשר נדרר להלוא עיני עליהם : (ב) גירושין כאשר יש להבין מה בא להורות בזה וגם כפי הפשט מהכתוב מורה שגרשו מהמקום לבד ומה לריך לנט כריתות ומה שייך פה הגירושין היכן שה' ב"ה נחן לו אז גט ממש והגדלה שבה להורות שכמו שהאשה אף שהכעל נקט אהבתו מאתה וממילא נפרדה הסודרת עכ"ל מוכרח ליחן לה דבר הכרות והפירד בינו לבינה בן באד"ה לא די שממילא מעצמו נשתלה מג"ע אלא אף גם השי"ת נחן לו דבר שהיה על ידו מנודש מג"ע והענין מבוחר ע"פ דעת הפרשנים ובראשם הרמב"ם בספרו שביאר שאד"ה טרם חטאו לא הי' יודע בטוב ורע כלל כי לא הי' בו חסוף ותענוג עצמי לעיני' הגופני' המהענג' (עיי' בהקדמתי) וע"כ היו שניה' ערומי ולא יחבשוש כי לא גלוי הערוה מגונה לאיש אינו מרגיש בחאות רק כל עניינו הוא שהי' דבוק בשכל אלקי השופע עליו לכן הי' בחייו בג"ע מבחר המקומות המתענגי' ובמדריגתו כי לא הי'ק לו מאומה מתאות הסומר להשגת השכל ואחר שחטא ונשחקת בחאות ואז מלא כנפשו עוד הוסיף לחאות וע"כ ממילא נפל ממדריגתו * ומתחברת האהבה שהי' דבוק בה' בחסיל' ואחר שהרגיש בזה הי' חפץ עוד להיות במדריגתו הראשונה אף ה' ב"ה נחן לו גירושין שלא ייה' עוד במדריגה הזאת ועיני נתינה הזאת הוא שיעל ממנו השכל האלקי שהי' חוסף עליו בחסילה כמ"ס במדרש קודם שחטא אדם הראשון הי' שומע קול אגרון (כלומר קול בייחי) ואחר שחטא הי' שומע קול הרבריון כלומר מדברי שהוא קול הברה קול יואל מן הקול וכלומר לא מדריגות פא"פ כ"א ע"י אמיתי כמ"ס בחיות בבחינת מעלת ישראל ובמדריגות נבואתם שהדיבור למלאך ומהמלאך לישראל זהו הגירושין האמיתי שניתן לו בידים וגם החסוקות החאוניות שז"ה היתה"ר באמת יתן לו בלבו * וכמו שהאשה שחפזה עוד הפעם להיות באהבתו אף בעל' מגרשה ולרעתי שלכן כתוב בתור' וישלחו ה' שמורה שאחרי שלחו הלך לו בעצמו מג"ע ומרוננו כי שם שליחות הוא ברנן ואח"כ כתיב ויגרש אותו המורה כאלו הי' מחפזו עוד להתענג בג"ע אף ה' גירם אותו ולפי דבריו מבוזה והבן מאוד : (ג) קדמו לכל מעשי בראשית אף שפסט הכתוב מקדם מורה על מורח עכ"ל על דרך זורה יתכן שלחיות המורה לו מעלה מכל הרוחות במקום (עיי' רש"י ב"ב דף י"ז ד"ה שהשכינה במערב ל"א שנקרא איר י') וע"ד הזורה מורה ג"כ שהקדימה היא צמעלה ובזמן להיות שהברובים רומז למלאכי' עליונים שהם עליונות מנעלת הגן ומהשגתו כמ"ס במרכבת יחזקאל היא חסיה אשר ראיתי גו' ודע כי כרובי' הם וכן במדרש בראשית פ' ר"א דרשו על הכרובי' שהמה מלאכים עליוני' והביאו רא'י מזה הכתוב ואף שבמדרש אמרו הכל מודים שהמלאכים נבראו אח"כ לדברי הכל (ובאמת במדרש הנוסחא מקדם לג"ע נבראו הכרובי') יתכן שריעות חלוקות בזה ויתכן עוד שהכרובי' המה מעלות גבוהות עיר יותר מנעלת המלאכים שחם והמה נבראו קודם לכל מ"כ ע"ד השתלשלות ובה מכוון שתי הדיעות יחד ואין לחקיר בתעלומות כאלה ושעמי' כשם הרב מהר"ם שדרס וישכן מקדם הדבר שנברא מקדם לג"ע דהיינו הכרובי' וידוע דב"ע נברא קודם לכל מ"כ : (ד) זו גיהנ' הוא עונש הנפש המונע לאדם מהשגת הגן ודביקותו ויש לו לער ומלאוב גדול מזה בעו"ה וב"ה ועיין בהקדמתי ובהערה מלמד עונש הגופני להנפש החיוני) אשר שם הנפש כוספת בעצמה כוסף מדרך מאוד לשוב בית אביה וכמ"ס במדרש קהלת ז"ל תני אמת נשמתן של לריקי' ואמת נשמתן של רשעי' כולן עולות למרו' כלומר

בית

אדיהו רבא פרק א

צופה לרעה: (ג) (יב) עשיר ושמה (ד) בחלקו
 (יג) ובחכמתו ובתבונתו ברא עולמו: (יד) והבינו
 ואח"כ ברא בו אדם: (טו) והשליכו לפניו: והיה
 מדקדק עד סוף כל הדורות: וצפה שתולדותיו
 מקציפות: אמר אם אני משמר לו חובות הראשונים
 אין העולם עומד עלי להעביר ראשונות: וכך
 עשה ומנין תדע לך שהוא כך כשהיו ישראל
 במדבר

דרך דרך (ס) זו דרך ארץ עין החיים (סס) מלמד שדרך
 ארץ (י) קדמה לעין החיים: ואין עין החיים אלא
 תורה שנאמר (ז) עין חיים היא למחזיקים בה (משלי ג)
 (ח) ברוך המקום ברוך הוא (ט) שמכיר בראש
 מה שיהיה בסוף: ומגיד מראשית
 אחרית (י) מקדם אשר נעשה ויודע מה שנעשה
 ומה שעתיד ליעשות * (יא) וצופה לטובה ואינו

ישועות יעקב

(ג) לאין שיפור ותכלית ליתן שכר לכ"א מן האדוקים ש"י עולמות וי"ג
 נהרי אפרסמין ועוד שכר הרב' ותר לאיןקן לתענוגי הנשנ' וקור' רוח
 שלה לחיי עוה"ב: (ד) פי' הקב"ה שם ומתפאר בחלקו כי חלק
 י"י עמו יעקב חבל ונחלתו מחד נשמתו שהיא חלק אלוה ממעל:
 כ"ב

מאורי איש

(בלומר חפזים לעלות ולהתענג מזוי השכיני) אלא שזו נחמה
 בלאור (נמה שאורה בעוה"ז להחטגנ מנועס ה' ותורתו) וזו
 מטורפת בארץ (מסיבת כי הרגיל' בנפשו מזויר' רעים ארזיים)
 עוד שם והיתה נפש אדוני לרודה בלרוד החיים יכול אף רשעי'
 כן (כי גם נפשם חפזי' לעלות בטבע) ח"ל ואת נפש אויבך

יקלענה בחוך כך הקלע (ר"ל כאן בכף הקלע הנזרק למרחוק
 גם ההדגל הגדול בעוה"ז) ושם בספרי אשד הנחלים הארכתי בזה
 חמיריים כ"א אחרי הזכרנו היטב כי הרע והעדר השגה פרום על האדם כי נסתם מעייניו שכלו ונעשה נכח והבן מאד מאד:
 (ד) דרך ארץ זה עמל' הטרף כמ"ם בויעת אפיך תאכל לחם וויקוק המדות גם כן ככלל זה להטביע שאון תאוות הבורח עליו
 נסיבת הנפש שהטיל צו וזממא שזו היתה"ר באמת וכל זה סיבב אהר"ר בחטאו: (ו) קדמה כו' אלא תורה הקדישה הוא רק בזמן
 לא במעלה ע"ד אש אין קמא אין תורה וגם המדות טובות הננה לתורה לעיר הגפש שיכנס בה תורה: (ז) עין חיים גו' שהתור'
 היא חיים אמיתי' נלחמי' למחוקי' בה וכלומר כל אלה הם הכנה לתורה וביאור הכתוב לפ"ז הן האדם גו' לרעת טוב ורע כלומר
 הן עשה אחרי אכלו מען הרעת והרגיש הרע והתאות בקרבו וא"כ יש בידו לרע ג"כ: ופן יסלם ידו ואלכל מעין החיים זו התורה
 וחי לעולם בחמיה ח"ל להיות ככה אלא ח"ל ידכך וידקק מדותיו ויורף בניהגס שזה העדר השגה ולערה בעוה"ז ובעוה"ב
 ומוכרח לעמוד בנפשו עד שיסיגנה וגם הניהגס התחנן סביב הג"ע התחנן להבחיבו ולעצרו למען ידכך ע"י זה ויזכה לג"ע
 הכל כמו שבארתי לעיל והבן מאד כל זה וכל זה פחית' כללית בראש הספר להעיר לבב אנוש על מעלת הגפש ושלימות' שהיא
 רק חיי השנה והדיקות בה' ותורתו וע"י נעמול להכינה שבתו' לשלימות' ע"י עמל' התור' והמטות ואף כי קארתי מאד
 בענין הזה ח"ל ח"ל מנין ירף דברי אשר העירתי בהקדמי מענין תכלית האדם ומעלות אופיו שהיא רק חיי השגה ודיקות'
 בה' ותורתו ואד"ה טרם מטאו היה רק דבוק בה' והשגתו היה רוממה מאוד מאוד ואחרי מטאו נפל מכל אלה וא"כ הניהגס ממילא
 סביב הג"ע לשומרו עד שיזדכך ואז תשוב הגפש טהורה לביטא ולמענה והבן כל אלה: (ח) ברוך המקום בו' אחרי אשר דיבר
 מתחילה מענין הריסת אד"ה ופגמו לכל העולם בחטאו ש"י נסתמו בני אדם ונכנס הרע בנפשם הזכיר כמה מקדם הקב"ה
 רפואה לזה לתקנה ע"י תשובה כי קבע שיקובל תשובת האדם מחטאו ונכוהו לכבודו י"ת בשם מקום כמו שהמקו' סובל ומחויק
 את המחוקקם כי כן י"ח שמו מקיים וסובל את העולם כולו והוא מקומו של עולם וסיבתו: (ט) שמכיר בראש כו' חשב
 מתאורי הדיעה המיוחס להש"ת והיא הן באותו דבר עלמו לרעת מה שיהי' בסופו ומה יסובב מסיבתו כי שסתלשלות הענין מראש
 ועד סוף בדבר אחד נמשך על דה הסיבה והנסובב וזהו האמית' הדבר ידוע מה יסובב באחריתו או וידעתו לא מסיבתו רק מה
 שהיה מסיבתו וא"כ זהו שמכיר בראש מה שיהיה בסוף ולכן אמר בזה מלת הכרה שהוא כלל בחלי האלה לפועל כי אינו מהמחוייב
 להיות מסיבתו ושם אמר ומגיד מראשית כי ע"י הסיבות מחוייבו' להיות המסובבין (בדלון ה') וכמו שיאלו לפועל והבן זאת: ואסו
 כלשון הכתוב ביטעיה שכן תיאר את השי"ת באלה התאוריים: (י) מקדם אשר נעשה כלומר טרם יאל אל המליאות והוא העדר
 גמור עכ"ל ידע כי אין המליאות סיבת ידיעתו כ"ל ידיעתו סיבת המליאות כי כולם נובעין מידיעתו והוא וידעתו אחד כדברי הרב
 בפרקיו בתאורי' והבן זאת וממלאנו שכל זה לשלול מדעת המתפקדי' המסלקים ידיעתו י"ת מהפרטי' ומהשטויים ומהעדר' מזה כי המה
 מתחייבי' שינוי בידעתו ולפי המדובר שאין ידיעתו י"ת דומה לידעתו כי ידיעתו הוא מזה המליאות וידעתו י"ת הוא סיבת
 המליאות הכל נכון: (יא) וצופה לטובה כי הוא מקור הטוב: ומפיהו לא חלא הרעות כ"ל הרע מנחמת המקבלי' גם באחרית
 ישוב הרע לטוב כמ"ם במדרש בראשית וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד זו מרת הפורענות כו' זו מרת היסורין כו'
 כי בבחינת הכלל כשיורף לבד האחרית ישוב הכל לטוב היסורין למען ישוב מעטו והפורענות למען יתכפר ויפרע מעטו וחובו
 והכל למען הטוב באחריתו וזהו את כל אשר עשה כלומר בבחינת הכלל וא"כ ברע עלמו הוא צופה לטוב שיביא מזה באחרית'
 וקראת כלשון נפיה גם מורגל בלשונם לומר הכל נפוי כי הנפ' הושאל על הבטת השכל לא בענין מוחסי': (יב) עשיר שיש בו
 כל השלימות בכלתו בעל תכלית ואין צורך ללמוד שאינו מקבל שיש תועלת מעבודת הגבוליים כ"ל תדק בו' רק הכל למען
 תועלת נבראיו שעל ידי עבודתו יקבלו כל טוב ושמח בחלקו כלומר שם מעממותו לא מזולתו כי הוא מסבב כל הסיבות
 וסיבתו בעממותו והבן זאת: (יג) ובחכמתו הוא חכמת התור' ונפיה הוא הנהגת כל העולם וסדרה ומערכתו כמ"ס בני נסחלל
 הקב"ה וברא את העולם: (יד) והבינו בתכלית הטוב ואח"כ ברא בו אדם אחרון בבריאה כדי שיוכלל בו כל הכחות
 הנטועים בכל מעשי בראשית כח כח לבד: ובו ככלל כל הכות' והפוכות ויכול להשתמש באיזה שירצה לחמול ולהתאכזר להתנהג
 ברע או ברק' וקרא כלשון הכנה שהחבל כולה וכל אשר בה הכל הוא הכנה למען האדם: [טו] והשליכו לפניו כנוי לפניו
 מוסב על האדם וכלומר שנתן בחמור' בידו והשליך אותו כביכול שיעשה כפי רצונו: וסילק כביכול את רשותו ממנו שיהיה
 האדם ברשות עצמו: (זה מוכרח להיות) אשר שבידו כל הכחות והפוכיהן: מוכרח ללכת המושל והבוחר ויהלכו פעם לרמזים
 ופעם להפכו כפי הצורך בעתו וזמנו) ולכן נסה שעי' סוף שתולדותיו מקליפו' אחר שנת' הבחירה בידו ולכן חקן מרת
 ההנהגה

אדיהו רבא פרק א

(א) נישא עון ועובר על פשע (מכה ו) גלמי
 (ב) ראו עינוך [תהלים קל"ט] וגומר מה תלמוד לומר
 (בב) עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש הגדול
 שלו (בג) וצדיקים יושבים לפניו ואומר להם
 בני דור פלוני כך עשה תורה וכך עשיתי
 עמו צדקה (כה) ואדם פלוני כך עשה תורה וכך
 עשיתי עמו צדקה (כו) אבל איני זוכר עונותיו
 (כז) ואינן עולין על לבי שנאמר (כח) אל תזכרו
 ראשונות וגו' [ישעיה מג] ואומר לא תזכרו ראשונות
 (סס סז) ימים יוצרו ולא אחד בהם [תהלים קל"ט]
 (כט) זה יום השבת לישראל : (י) כיצד (ל) אדם
 עושה מלאכה כל ששה יום בשביעי נתרצה
 עם

במדבר סרחו במעשיהם (טז) עמד להעביר
 את כל אשר עשו שנאמר ויעבור ה' על פניו
 ויקרא (שמות לד) אל תקרי ויעבור (יז) אלא ויעביר
 מלמד שהעביר כל רעתם (יח) מנגד פניו :
 (יט) תדע לך שהוא כך מרדכי בשעה שדברה
 עמו אסתר שלא כהוגן קצף עליה : ואלו הן
 הדברים שדברה שלא כהוגן שאמרה ואני לא
 נקראתי לבא אל המלך וגו' השיב לה כי אם
 החרש תחרישי וגו' ובשחורה ודברה עמו כהוגן
 (כ) הודה לדבריה : ואלו הן הדברים שדברה לו
 כהוגן לך בנוס את כל היהודים העביר כל דבריה
 שנ' ויעבור מרדכי (אסתר ט)

מאורי אש

ההנהגה שיעיל התשוב' וימחה עונות הראשונים ע"ז (מז) עמד
 להעביר והו' ע"י מדת התשובה וכוונת אבות ג"כ כמ"ס זכור לאברהם
 גו' (יז) אלא ויעביר כו' כבר חסרון הפרשנים לבאר מלת ויעבור
 המורה העמקה ממקום למקום מחצו י"ת ובראש הרמב"ם בספרו ביאר שפירושו ויעבור ה' קול על פניו וחסד
 המחור , או לשון העברה והעמקה כי משה ביקש ראיית פנים שהוא השגת עלמותו (לפי דעת הרמב"ם ולפי דעת ח"א כוונת
 אחרת כה) והעביר הקב"ה להודעת ענין אחר והוא ידיעת מדותיו י"ת שמכונה בשם אמריים ולפי הדגש כלן מכון מלאך
 כי סנה מצד הדיון לא היו ראויים שיקובלו וינהגו באלה המדות [שמקורם רק רחמים] רק ה' העביר אותן המדות על
 פניו (וזהו כונו לעשותו י"ת המחור כפינו אשר אין שם החלקות במדות) להתנהג באלה המדות ועבר מנדרו למדת
 ההס והכן מאוד מה שרמזתי לך שני פירושים נכונים בדברי אחר שהעביר ממדותיו שהם פשוטים בלתי החלקות והשנית
 שצבר ממדות הדיון לקבל ולהתרנות ע"י התשובה : [יח] מנגד פניו כי ע"י העון נכרה מקטרג העומד לפניו י"ת לטנו כמ"ס
 כי אם עונותיכם היו מצדילים בו וע"י התשובה מעבירו שלא יעמוד לטנו לפניו י"ת : (יט) תדע לך כו' מרדכי כו' הביא
 ראי' למדה זו ממדת אש לדיק אמתך בטבע אחרו מדותיו י"ת ע"ד הדגש במדותיו ואחר שגמולא כן בטבע נפש האדם אוח
 הוא על מדות ה' שבהם הוא מנהיג עולמו ועיין בספר הישר לר"ת בראשיתו * [כ] הודה לדבריה לא שיהיה לדברי הראשונים
 שלא רתה בתחילה להתנפל לפני המלך כ"א הודה כמה שנקטה שיטתו למענה כי כן מהראוי לבקש השתדלות בנקט' התשובה :
 (כא) נושא עון ועובר על פשע כלומר שזוכר ומעתיק עלמו מלהסתכל עוד בפשעו כי מעביר פשעו ממנו : גלמי ראו בו גם מזה כל
 להורות מדה זו שמעביר ראשונות מפני אחרונות כי כן הוטבע בנפש כל חי כמו שמבאר להלכה : (כב) עתיד הקב"ה לישב
 כנוי הישיבה המיוחס לו י"ת * הוא להורות שאין בו שום שינוי כמו הושב הוא נח ושקט בעניינו [מורה בבאור יט] ולכן חז"ל
 כאשר יתסו לו יתעל' קול שאנה וזוהי המורה על השינוי וההתפלגו' הארוחק מחצו י"ת הקרינו לומר יושב הקב"ה
 כלומר בננוח' בלי שינוי ושואג ע"י קול נכרה מורה בביאור קול ע"ס] אוי לי שהקרבתו את ביתי כו' נכונת ג' והכן : (כג)
 וצדיקים יושבים לפניו כלומר מתענגים מזיו והשגתו כמ"ס העו"ב אין בו לא אכילה כו' אלא צדיקים יושבים ועבודתיהם
 בראשיתם (כמה שעתורו עלמם שחור' ובמלות בעוה"ז) ונהיגים מזיו השכינה וזהו כנוי שיושבים לפניו כלומר לפני השכינה
 והכוונ' מנחת ישיבה להורות שהנהגתו לא כמו בעוה"ז מוכרחים להתגבר על יצרם תמיד באפס מנחה ואף שאחר
 חז"ל צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שם הכוונה אין להם מנוחה להיות עומדי' במדרגה אחת בהשגתן
 רק הולכים תמיד ממדרגה למדרגה בהשגתן כמ"ס ילכו מחיל אל חיל והכן : [כד] דור פלוני כך עשה תורה כו' הוא
 התגלות הגדול' מענין שכר המצות ומעלתן ושלמתן ושלמותה מדה כנגד מדה מה שנעלם בעוה"ז כמאמרם באבות שאין אחת
 יודע מתן שכרן של מצות כי המצות הנה סגולות נעלמות מעין השכל האנושי לרעה איכות שכרן ועונשן וה' שופט דק משכיר
 ומעניש איש איש כפי מעשהו בפרטות ולע"ל יודיעם אך שכל דור ודור הסתגב אדם כפי מעשיהם מכון מדה במדה כפי חורת'
 כן עשה עמם נדקה : [כה] ואדם פלוני כו' בתחילה חשב השגחה כללית לפי זכות הדור ומעשיהם ואח"כ יתגלה להם
 מכל פרטי ההשגח' מאישים המיוחדים להודיע להם איך שנתחלמו מדה במדה כפי משקלו י"ת השוקל הכל צדק : (כו) אכל אינו
 זוכר עונותיו אס מפני ששעה חשופה בחייו או המתים בלא חשופה והגיהגס הריוסן (עיין בהקדמתו) כי לע"ל יתבטל
 מדה"ד לגמרי המעניש לבני אדם וזהו גלמי ראו עינוך גו' אך לא יום אחד בהם זהו לע"ל שאז אינו מביט בעיניו כמו שדורש
 להלן בפרק שני : (כז) ואינם עולים על לבו לא כמו בעוה"ז אף שאינו מענישו בעונו עכ"ל העון עליו אינו נחמק לגמרי
 מהיות עוד ושאר כביכול טמונה בלבו י"ת ורפו לחטא אחר אכל לע"ל אינם עולים על לבו ממונה כי יתבטל מכל וכל :
 (קס) אל תזכרו ראשונות גו' אף שהכתוב מדבר מענין השוב' הגדולה שיהיה לעתיד לבוא שיהיה יציא ממצרים בערכה לאין
 מ"מ הוכיח גם על זה כי הוא ענין אחר כי בעתיד יתבטל מדה"ד לגמרי כמ"ס בחזית על פסוק עד שתחפץ עד שתחפץ
 מדה"ד מאליו (מנשם בחזיתו) ולכן יהיה ג"כ הבאולה שלימה וכן לא יזכרו חטאות ישראל ג"כ מטעם זה : [כט] זהו יום השבת
 באור הכתוב לפ"ז (ע"ד זורה) גלמי וחסרון שלימות [גולם הוא כלי שלא נתקן כמו דחז"ל גלמי כלי עץ] ראו עינוך ימים יוצרו
 כלומר בכל יום ויום נוצר סגולותיו שכלל יום ויום אפי עוסק רק בפרנסתו ואשכח ע"ז עבודתך אך לא אחד בהם זה יום
 השבת ימי מנוחה הגוף והחבורד להשכיל בפעולות ד' ובעבודתו ואז יוצא לפניו י"ת וישכח ע"ז ימי המעשה ששקטתי בענייני
 הכל וזהו מטעם כי מעביר ראשונות מפני אחרונות (ל) אדם עושה תורה כו' ר"ל שכלל ימי המעשה הוא בלעד וכמעט בוסף
 עליהם

ישועות יעקב

(ה) נב"ר נדרס על אדה"ר ע"ס (ו) ולקוט תהלים דף קכ"ט
 ע"ד : [ו ב] ודח"ל נב"ר ר' יודן אמר בזכות התורה הנקרא
 חלה
 המורה העמקה ממקום למקום מחצו י"ת ובראש הרמב"ם בספרו ביאר שפירושו ויעבור ה' קול על פניו וחסד
 המחור , או לשון העברה והעמקה כי משה ביקש ראיית פנים שהוא השגת עלמותו (לפי דעת הרמב"ם ולפי דעת ח"א כוונת
 אחרת כה) והעביר הקב"ה להודעת ענין אחר והוא ידיעת מדותיו י"ת שמכונה בשם אמריים ולפי הדגש כלן מכון מלאך
 כי סנה מצד הדיון לא היו ראויים שיקובלו וינהגו באלה המדות [שמקורם רק רחמים] רק ה' העביר אותן המדות על
 פניו (וזהו כונו לעשותו י"ת המחור כפינו אשר אין שם החלקות במדות) להתנהג באלה המדות ועבר מנדרו למדת
 ההס והכן מאוד מה שרמזתי לך שני פירושים נכונים בדברי אחר שהעביר ממדותיו שהם פשוטים בלתי החלקות והשנית
 שצבר ממדות הדיון לקבל ולהתרנות ע"י התשובה : [יח] מנגד פניו כי ע"י העון נכרה מקטרג העומד לפניו י"ת לטנו כמ"ס
 כי אם עונותיכם היו מצדילים בו וע"י התשובה מעבירו שלא יעמוד לטנו לפניו י"ת : (יט) תדע לך כו' מרדכי כו' הביא
 ראי' למדה זו ממדת אש לדיק אמתך בטבע אחרו מדותיו י"ת ע"ד הדגש במדותיו ואחר שגמולא כן בטבע נפש האדם אוח
 הוא על מדות ה' שבהם הוא מנהיג עולמו ועיין בספר הישר לר"ת בראשיתו * [כ] הודה לדבריה לא שיהיה לדברי הראשונים
 שלא רתה בתחילה להתנפל לפני המלך כ"א הודה כמה שנקטה שיטתו למענה כי כן מהראוי לבקש השתדלות בנקט' התשובה :
 (כא) נושא עון ועובר על פשע כלומר שזוכר ומעתיק עלמו מלהסתכל עוד בפשעו כי מעביר פשעו ממנו : גלמי ראו בו גם מזה כל
 להורות מדה זו שמעביר ראשונות מפני אחרונות כי כן הוטבע בנפש כל חי כמו שמבאר להלכה : (כב) עתיד הקב"ה לישב
 כנוי הישיבה המיוחס לו י"ת * הוא להורות שאין בו שום שינוי כמו הושב הוא נח ושקט בעניינו [מורה בבאור יט] ולכן חז"ל
 כאשר יתסו לו יתעל' קול שאנה וזוהי המורה על השינוי וההתפלגו' הארוחק מחצו י"ת הקרינו לומר יושב הקב"ה
 כלומר בננוח' בלי שינוי ושואג ע"י קול נכרה מורה בביאור קול ע"ס] אוי לי שהקרבתו את ביתי כו' נכונת ג' והכן : (כג)
 וצדיקים יושבים לפניו כלומר מתענגים מזיו והשגתו כמ"ס העו"ב אין בו לא אכילה כו' אלא צדיקים יושבים ועבודתיהם
 בראשיתם (כמה שעתורו עלמם שחור' ובמלות בעוה"ז) ונהיגים מזיו השכינה וזהו כנוי שיושבים לפניו כלומר לפני השכינה
 והכוונ' מנחת ישיבה להורות שהנהגתו לא כמו בעוה"ז מוכרחים להתגבר על יצרם תמיד באפס מנחה ואף שאחר
 חז"ל צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שם הכוונה אין להם מנוחה להיות עומדי' במדרגה אחת בהשגתן
 רק הולכים תמיד ממדרגה למדרגה בהשגתן כמ"ס ילכו מחיל אל חיל והכן : [כד] דור פלוני כך עשה תורה כו' הוא
 התגלות הגדול' מענין שכר המצות ומעלתן ושלמתן ושלמותה מדה כנגד מדה מה שנעלם בעוה"ז כמאמרם באבות שאין אחת
 יודע מתן שכרן של מצות כי המצות הנה סגולות נעלמות מעין השכל האנושי לרעה איכות שכרן ועונשן וה' שופט דק משכיר
 ומעניש איש איש כפי מעשהו בפרטות ולע"ל יודיעם אך שכל דור ודור הסתגב אדם כפי מעשיהם מכון מדה במדה כפי חורת'
 כן עשה עמם נדקה : [כה] ואדם פלוני כו' בתחילה חשב השגחה כללית לפי זכות הדור ומעשיהם ואח"כ יתגלה להם
 מכל פרטי ההשגח' מאישים המיוחדים להודיע להם איך שנתחלמו מדה במדה כפי משקלו י"ת השוקל הכל צדק : (כו) אכל אינו
 זוכר עונותיו אס מפני ששעה חשופה בחייו או המתים בלא חשופה והגיהגס הריוסן (עיין בהקדמתו) כי לע"ל יתבטל
 מדה"ד לגמרי המעניש לבני אדם וזהו גלמי ראו עינוך גו' אך לא יום אחד בהם זהו לע"ל שאז אינו מביט בעיניו כמו שדורש
 להלן בפרק שני : (כז) ואינם עולים על לבו לא כמו בעוה"ז אף שאינו מענישו בעונו עכ"ל העון עליו אינו נחמק לגמרי
 מהיות עוד ושאר כביכול טמונה בלבו י"ת ורפו לחטא אחר אכל לע"ל אינם עולים על לבו ממונה כי יתבטל מכל וכל :
 (קס) אל תזכרו ראשונות גו' אף שהכתוב מדבר מענין השוב' הגדולה שיהיה לעתיד לבוא שיהיה יציא ממצרים בערכה לאין
 מ"מ הוכיח גם על זה כי הוא ענין אחר כי בעתיד יתבטל מדה"ד לגמרי כמ"ס בחזית על פסוק עד שתחפץ עד שתחפץ
 מדה"ד מאליו (מנשם בחזיתו) ולכן יהיה ג"כ הבאולה שלימה וכן לא יזכרו חטאות ישראל ג"כ מטעם זה : [כט] זהו יום השבת
 באור הכתוב לפ"ז (ע"ד זורה) גלמי וחסרון שלימות [גולם הוא כלי שלא נתקן כמו דחז"ל גלמי כלי עץ] ראו עינוך ימים יוצרו
 כלומר בכל יום ויום נוצר סגולותיו שכלל יום ויום אפי עוסק רק בפרנסתו ואשכח ע"ז עבודתך אך לא אחד בהם זה יום
 השבת ימי מנוחה הגוף והחבורד להשכיל בפעולות ד' ובעבודתו ואז יוצא לפניו י"ת וישכח ע"ז ימי המעשה ששקטתי בענייני
 הכל וזהו מטעם כי מעביר ראשונות מפני אחרונות (ל) אדם עושה תורה כו' ר"ל שכלל ימי המעשה הוא בלעד וכמעט בוסף
 עליהם

אלהו רבא פרק א

שיקרא אדם שיהא תפוס בידו כרי שלא תשיגנו
 בושא וכלימה בשעה שאומרים לו (לז) עמוד וערוך
 מקרא שקרית . וערוך משנה ששנית : וכך הוא
 מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל :
 [ו] (לה) ה' בוקר תשמע קולי וגומר (סהלס ס) :
דבר אחר ימים יוצרו ולא אחד בדם (לט) זה
 יום הכפורים לישראל . לפי שהיתה
 שמחה גדולה לפני הקב"ה שנתנו (מ) באהבה
 רבה לישראל : משלו משל למה הדבר דומה
 למלך בשד ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאין
 את הזבלים (מא) ומשליכין אותו כנגד פתח בית
 המלך . וכשהמלך יוצא ורואה את הזבלים הוא
 שמח שמחה גדולה . לכך נדמה יום הכפורים
 שנתנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה (מב) ולא
 זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעונותיהן של
 ישראל (מג) אין מתעצב בלבבו . אלא שמה
 שמחה

עם בניו ועם בני ביתו . (לא) שוב אדם עושה
 מלאכה בפני אויביו כל ששה ימים ונה בשביעי
 שבה כל צער שהיה לו (לב) כך הוא מדתו של
 אדם יום טוב משכח יום רעה . יום רעה משכח
 יום טובה : אמר להם הקב"ה לישראל לא (לג)
 כתבתי לכם בתורת י לא ימוש ספר התורה הזה
 מפך (יהוסי ט) אעפ"י שאתם עושים מלאכה כל
 ששה ימים . שבת יעשה כולו תורה מכאן אמרו
 ישכים אדם וישנה בשבת : וילך לבית הכנסת
 ולבית המדרש : ויקרא בתורה וישנה בנביאים :
 ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה לקיים מה שנאמר
 (לד) לך אכול בשמחה להמך ושתה בלב טוב
 יינך (קהלת ט) לפי גלה שאין לו מנוחה להקב"ה
 אלא עם עושי תורה בלבד לפי שנאמר ואת (ו)
 (לו) כל אלה ידי עשתה וגו' ואל זה אביט אל עני
 ונכה רוח וחרד על דברי [ישעיה סו] מכאן אמרו

ישועות יעקב

אלה המקיס כו' : (ז) בקר זה עוה"ב כדאי' כד"ר ור"ל בעה"ב
 ישמע י"י את קול ר"ת בקר אפרוך לך ד"ת שלי ואפסה שלא
 אחזיט
 יום רעה וכן הוא מדותיו י"ת עם האדם : (לג) לא כתבתי כו'
 משני ההכרח אבל עכ"פ שבת חששו כולו חורה ואף שמחה להחניג ג"כ
 נמאכל ומשחה אף זה יהיה ג"כ משמחת הנפש כמ"ס והחניג על ה' : (לד) לך אכול בשמחה וסופו כי כבר ראה אלהים את
 מעשיך כמה שקראת ושנית לפניו וא"כ האכילה הוא בשמחת הנפש : (לה) שאין לו מנוחה להקב"ה כו' ח"ו שהדבר כפשוטו
 רק על דכ הכוונ' וע"ד מה שדרשו חז"ל וינה זיוס השביעי וינה לעולמו כי הקב"ה ספן במוות העולם וקיומו' ולמוד התורה
 סיבה לקיום העולם ומוותו' על עמדה זה כנוי . שהקב"ה שאין לו מנוחה כלומר לא יתכן מנוחת העולם וקיומה אלא עם עושי
 חורה והכוונה בעושי חורה כלומר לומדים ומקיימים אותה : [לו] ואת כל אלס גו' כלומר הכל מעשי ידי אף על זה אשגיה
 בפרטות [מפני שהם מקיימי עולם בעבודתם ומסייבם נמשך ההשגחה בעולם] אל עני [נכנס מלפני ועני בעיני עמנו מפני
 הרגש כבוד] וחרד על דברי לעשות כפי התורה : [לז] עמוד וערוך מקרא שקרית כו' הענין הוא מבוחר בספרי תפוחי זהב
 שעיקר הסדר והחניגו בעוה"ב הוא כמה ששיג מהחור' והשכלת' הוא הוצאו' כמו לפועל כי הוא ודיניה ומאוסיה הכלולים בה היא
 עלם השכל כי כחות הנפש לפי מערכת התורה ולכן ילמד אותה עד שיזכרנה והיה חקוקים בלבו שזהו עלם ההשכלה בפועל עד"מ
 אשרי מי שכל לבאן ותלמודו בידו ואל ישיגהו בושא וכלימה לנפש אחרי הפרדה מנויה כי כוספת שמה לרצק בה' ואחר שלא השלים
 נפשו מה בחורה טוב אין מניחים אותו שמה וכדי ציון וקאף מלבד יסורי הגיהנם המכאיב ועיין לעיל אות ב' ושם בספרי בחרתי
 יורד נשגב מענין הדרת החורה שרק היא משלמת הנפש לא ההשכלה האנושיות כדעת המתחכמים : [לח] ה' בוקר גו' זה
 עוה"ב שרומה לביקר חור הזכיר לנפש הזכה לאור באור החיים : (לט) ד"א זה יוה"כ באורו כדלעיל אף שכל השנה אני
 בחסרון שלימותי מלא עינות ופסעים אך לא יום אחד בהם זה יום הכפורים שקבע הקב"ה יום נועד שאלו אטרה מעונותי
 והכונה ע"ד האמת , שכל ימי השנה השטן יכול לקטרג עלי עני ולכן גלמי ומסרוני ראו עיניך אך לא ביוה"כ , שאז אין
 לו רשות להטטין אס ישונו מעונותיהם : (מ) באהבה רבה לא כמו ב"ו נוקס וכועס על עין זולתו וספן להענישו , אבל הקב"ה
 קבע יום נועד כדו' כדי שיטהרו מעונותיהם כי ספן להדקיקם : (מא) ומשליכין אותו כו' מסביר הדבר בטוב טעם למה נחשב
 לשמחה בעיניו כי מדה ב"ו להיפוך כועס הוא בעת שיוכור איס עונו לפניו , הוא כי ע"י העונות מטנפים ומקלקלין יסודותיו
 ע"כ בעת שיסונו ויטהרו יטהר הפלטין כמו העבדים המטהרים בית המלך מהזבל ומזוואים לחן וזה נחשב לשמחה לפני י"ת
 והכונה עד"מ צומן מישראל עושין רצונו של מקיס מוסיפים כח בפמליא של מעלה (להרבות להם שפע טוב מלמעלה) ולהיפוך
 מחישים כחם ח"ו : (מב) ולא זו בלבד אלא כו' כלומר לא זו בלבד שקבע יוה"כ בשמחה שבו ישונו מעונותיהם אלא אף גם מחילות
 העונות שמה בשמחה בלא כעס על מה שעשה עד הנה כי מדהו שמעביר ראשונות כדלעיל : (מג) אין מתעצב בלבבו לכאורה
 אחר שנחשב לשמחה א"כ בודאי מכ"ס שאינו מתעצב בלבבו והנראה כי לוטה בה ענין דק עפ"י המבואר אללי בספרי תפוחי
 זהב על הכחוב ויתעצב אל לבו ששם לב אליו י"ת הונח על הנדרינה המקבלת השפע מאין סוף ב"ה כמו למשל (באלף)
 אלפים הבדלות) הכח המתחאר באדם קודם שיוודע לו דבר מה נקרא כח טעיר ונעלם ואחר שיוודע לו נקרא כח שני נחנלה
 ללב ואלא לפועל מעט כן כביכול אין סוף ב"ה טעיר ונעלם והלב נקרא המקבל מאין סוף ב"ה והנה לו י"ת ח"ו מלחאר
 שום עצב רק בשם הפעול שהוא מעניב ללב והכוונה על מניעת השפע להוריד למטה והו ויתעצב אל לבו שהביא עצב ללב

מאורי א"ש

עליהם שרוך לעמוד בעבורם וכשנת צעת שינוח נחרזה עמהם
 ויחננו מהם : (לא) טוב עושה בפני אויביו השמחים לעניו
 ויגיעו ובשביעי יצויות וינח וישכח צערו המוקדם : (לב) מדחו
 של אדם כלומר טבעו שכן הוטבע בנפש כל חי שיום טוב משכח
 אעפ"י שאדם כו' שבת יעשה כו' כלומר האמת הגמור שהאדם משוייב להנות נחרזה חמיר יומם ולינה אף נחול אבל עכ"ז
 החרתי לכם כו' ימי המעשה לעסוק בצרכי הגוף מפני ההכרח אבל עכ"פ שבת חששו כולו חורה ואף שמחה להחניג ג"כ
 נמאכל ומשחה אף זה יהיה ג"כ משמחת הנפש כמ"ס והחניג על ה' : (לד) לך אכול בשמחה וסופו כי כבר ראה אלהים את
 מעשיך כמה שקראת ושנית לפניו וא"כ האכילה הוא בשמחת הנפש : (לה) שאין לו מנוחה להקב"ה כו' ח"ו שהדבר כפשוטו
 רק על דכ הכוונ' וע"ד מה שדרשו חז"ל וינה זיוס השביעי וינה לעולמו כי הקב"ה ספן במוות העולם וקיומו' ולמוד התורה
 סיבה לקיום העולם ומוותו' על עמדה זה כנוי . שהקב"ה שאין לו מנוחה כלומר לא יתכן מנוחת העולם וקיומה אלא עם עושי
 חורה והכוונה בעושי חורה כלומר לומדים ומקיימים אותה : [לו] ואת כל אלס גו' כלומר הכל מעשי ידי אף על זה אשגיה
 בפרטות [מפני שהם מקיימי עולם בעבודתם ומסייבם נמשך ההשגחה בעולם] אל עני [נכנס מלפני ועני בעיני עמנו מפני
 הרגש כבוד] וחרד על דברי לעשות כפי התורה : [לז] עמוד וערוך מקרא שקרית כו' הענין הוא מבוחר בספרי תפוחי זהב
 שעיקר הסדר והחניגו בעוה"ב הוא כמה ששיג מהחור' והשכלת' הוא הוצאו' כמו לפועל כי הוא ודיניה ומאוסיה הכלולים בה היא
 עלם השכל כי כחות הנפש לפי מערכת התורה ולכן ילמד אותה עד שיזכרנה והיה חקוקים בלבו שזהו עלם ההשכלה בפועל עד"מ
 אשרי מי שכל לבאן ותלמודו בידו ואל ישיגהו בושא וכלימה לנפש אחרי הפרדה מנויה כי כוספת שמה לרצק בה' ואחר שלא השלים
 נפשו מה בחורה טוב אין מניחים אותו שמה וכדי ציון וקאף מלבד יסורי הגיהנם המכאיב ועיין לעיל אות ב' ושם בספרי בחרתי
 יורד נשגב מענין הדרת החורה שרק היא משלמת הנפש לא ההשכלה האנושיות כדעת המתחכמים : [לח] ה' בוקר גו' זה
 עוה"ב שרומה לביקר חור הזכיר לנפש הזכה לאור באור החיים : (לט) ד"א זה יוה"כ באורו כדלעיל אף שכל השנה אני
 בחסרון שלימותי מלא עינות ופסעים אך לא יום אחד בהם זה יום הכפורים שקבע הקב"ה יום נועד שאלו אטרה מעונותי
 והכונה ע"ד האמת , שכל ימי השנה השטן יכול לקטרג עלי עני ולכן גלמי ומסרוני ראו עיניך אך לא ביוה"כ , שאז אין
 לו רשות להטטין אס ישונו מעונותיהם : (מ) באהבה רבה לא כמו ב"ו נוקס וכועס על עין זולתו וספן להענישו , אבל הקב"ה
 קבע יום נועד כדו' כדי שיטהרו מעונותיהם כי ספן להדקיקם : (מא) ומשליכין אותו כו' מסביר הדבר בטוב טעם למה נחשב
 לשמחה בעיניו כי מדה ב"ו להיפוך כועס הוא בעת שיוכור איס עונו לפניו , הוא כי ע"י העונות מטנפים ומקלקלין יסודותיו
 ע"כ בעת שיסונו ויטהרו יטהר הפלטין כמו העבדים המטהרים בית המלך מהזבל ומזוואים לחן וזה נחשב לשמחה לפני י"ת
 והכונה עד"מ צומן מישראל עושין רצונו של מקיס מוסיפים כח בפמליא של מעלה (להרבות להם שפע טוב מלמעלה) ולהיפוך
 מחישים כחם ח"ו : (מב) ולא זו בלבד אלא כו' כלומר לא זו בלבד שקבע יוה"כ בשמחה שבו ישונו מעונותיהם אלא אף גם מחילות
 העונות שמה בשמחה בלא כעס על מה שעשה עד הנה כי מדהו שמעביר ראשונות כדלעיל : (מג) אין מתעצב בלבבו לכאורה
 אחר שנחשב לשמחה א"כ בודאי מכ"ס שאינו מתעצב בלבבו והנראה כי לוטה בה ענין דק עפ"י המבואר אללי בספרי תפוחי
 זהב על הכחוב ויתעצב אל לבו ששם לב אליו י"ת הונח על הנדרינה המקבלת השפע מאין סוף ב"ה כמו למשל (באלף)
 אלפים הבדלות) הכח המתחאר באדם קודם שיוודע לו דבר מה נקרא כח טעיר ונעלם ואחר שיוודע לו נקרא כח שני נחנלה
 ללב ואלא לפועל מעט כן כביכול אין סוף ב"ה טעיר ונעלם והלב נקרא המקבל מאין סוף ב"ה והנה לו י"ת ח"ו מלחאר
 שום עצב רק בשם הפעול שהוא מעניב ללב והכוונה על מניעת השפע להוריד למטה והו ויתעצב אל לבו שהביא עצב ללב

קודם שיוודע לו דבר מה נקרא כח טעיר ונעלם ואחר שיוודע לו נקרא כח שני נחנלה ללב ואלא לפועל מעט כן כביכול אין סוף ב"ה טעיר ונעלם והלב נקרא המקבל מאין סוף ב"ה והנה לו י"ת ח"ו מלחאר שום עצב רק בשם הפעול שהוא מעניב ללב והכוונה על מניעת השפע להוריד למטה והו ויתעצב אל לבו שהביא עצב ללב

שמחה גדולה . לכך נאמר כה אמר יי' אלהים להרים ולגבעות לאפיקים ולגאותיו וגומר : [יחזקאל לו] (מד) באו ושמחו עמי שמחה גדולה שאני מוחל להם לעונותיהם של ישראל . (מה) לפיכך יהא אדם זוכר מיום שבהר הקב"ה באברהם אבינו עד אותה שעה כל טובות וצדקות שעשה עם ישראל כל שעה ושעה . שנאמר (מו) זכר אלה ליעקב וגו' (ס"ג) ונאמר מחיתי כעב פשעיו וכענן חטאתיך [ס"ד] מה עבים (מו) נמחים ע"י הרוח כדעונותיהם של ישראל נמחים בעולם הזה ואין להם (ס"ה) תקומה לעולם הבא שנאמר מחיתי כעב פשעיו ומה ת"ל כי גאלתיך (ס"ו) גאלתיך מספר מיתה ונתתיך בספר חיים לכך נאמר כי גאלתיך : מה ענין של אחריו (מט) רנו שמים כי עשה ה' וגו' (ס"ז) : ד"א ימים יוצרו ולא א' בהם זה (מט) יום גוג לעתיד לבא : לפי שהעידה"ז דומה לפני הקב"ה לבעל הבית ששכר פועלים ומעיין בהם למי שעושה לאמיתו (ט) שנאמר (נב) עיני ה' המה

משוטטים בכל הארץ (זכיה ד) א' שעשה לאמיתו ואחד שאינו עושה לאמיתו הכל (י) מתוקן לפניו לסעודה (נג) לפיכך נתחייבו עכו"ם לישטף ולאבד ולירד לגיהנם על ששלחו יד בישראל ובירושלים ובבית המקדש (נד) תדע לך שהוא כן כשבא נבוכדנאצר מלך בבל הקיף את ירושלים והיו עכו"ם משיבין ואומרים במה (כ"ה פ"ב) אחד במה חשבנוהו כבשנו את עירו והיכלו : משיבה רוח הקודש ואמרה להם שוטים שבעולם (נה) ועד אותה שעה לא נתחייבתם שתרדו לגיהנם על אות' שעה אומר (יכ"ה) בושא אמכם מאוד חפרה וילדתכם יגו' כששדהו מאספין קהילין וביא' לבזבז ממונם של ישראל כך הקב"ה מאספ' אותן לדון על הדי ישראל לעשות בהם נקמות גדולות על אשר לא שמעו דברי תורה ועל דבר אשר ענו את ישראל שנאמר וקצף גדול אני קוצף וגומר (זכיה ח) אשר אני קצפתי מעט (נז) והמה עזרו לדעה : ועשיתי באף ובחמה נקם את הגוים אשר לא

ישועות יעקב

אחביי מנ"ד שלמעלה : (ח) לקטרני על ישראל : (ט) לומר ועושה לשמה : (י) ומ"ם מקודם ומעיין בהם כו' ר"ל ליתן לב"ה לפי משכורתו וכל אחד נכוח מחוספו של הצירו ומ"ם הכל מתוקן לסעודה

מאורי אש

העולם ולכן לא כתיב ויתעבז בלבו רק אל לבו מורה שהלב דבר חוץ והו' הכונה ב"כ כאן אינו מתעבז בלבו אלא שמת ומשמה שמחה גדולה והכן מאד : וכמוהו שראיתי בעשרה מאמרות שפירש כן הכתוב : (מד) בלו ושמחו כו' אינו מלשון הכחוב רק שהדורש מבאר שהכונה בצאור הכחוב ככה שקורא כל החבל יתעלו ע"ז והרים ונבעות יתנו פרים וזהו ענין הנשורה על דרך המליצה : (מה) לפיכך יהא האדם זוכר כו' הוא התפעלות אליהו מרוב חסדי ה' שעושה עם ישראל מעת היינו אליו לגוי שרק (זכות אבותינו עומד לנו - בזה ולא מצדקותינו) מיום שבהר בצדקה ולקחנו לסגולה אליו : (מו) זכר אלה יעקב וסופו בחרחיק ולא מאספין אף שחטא לפני עכו"ם בחרחיק אחרת להיות לי לעם : (מז) נמחים ע"י הרוח ולא ישארו מלאמה (לא כמו שאר הנבעי' שנחשטלי' וישונו ליסודותיהם ויש בהם עוד ממש) כן ימחם העונות מהיות עוד לגמרי ואמר שנמחים בעוה"ז כלומר ע"י יסורי העוה"ז כי זה חכלית היסורים והגלויות למען יתמרק עונותיהם וישארו מזוכין וטבורים בעוה"ב : (מח) גאלתיך מספר מיתה כו' ר"ל חייך יאמר טובה אלי בעתיד אחר הגאולה הלא חסובה קודמת לגאולה ומפרש שהכוו' בגאולה שגאלס מספר מיתה ומחנם בספר חיים והכונה לדעתו לפי שהנפש אלוה ממדריגה הגבוה אשר א"ה בהם הכליון וזהו ע"ד מליצה בספר החיים שהמה נכתבים בהם כמו שאמרנו בעדרש על זה ספר חולדת אדם שכל הנשמות כתובים בספרו של אלה"ה ובאור הכתובתה ישראל טובה אלי ואושייל לך כי גאלתיך מכבר ומעלתן גבוה ויכול חובל לעלות על צמתי השלימות או יאמר בפשוטו גאלתיך מספר מיתה שרבים היו מבקשים נפשיך וגאלתיך מהם ועתה טובה אלי והראשון יותר נכון : (מט) רנו שמים גו' הוא ראה אדלעיל שאמר להרים שישמחו את ישראל כי כן מלינו שהרגו ב"כ שמים על זה והכוונה בשמחה כדפירשתי לעיל עיין שם : (נ) יום גוג בצאור לפ"ז גלמי וחסרוני ראו עיניך לתקנם ע"י גלויות ויסורים וכל יום ויום נוצר עלינו חוקק הדיון רק יום אחד יודע לנו לתת שכרנו משלם כי חכלית הגלויות הוא הצירוף והזקוק למען יתקנו ע"י : לפ"ז וז"ל שבעוה"ז הקב"ה מביט צמטי אנוש כי הוא עולם המעשה וההכנ' והצרוף ולסוף יתן שכרם : (נא) ומעיין בהם למי שעושה לאמיתו כו' הכל מתוקן לסעודה יראה שבעוה"ז הוא מביט ומשגיח מי שעושה לאמיתו ומי לא ובאחרית יתן לכל איש כפי מעשיו וסעודתו וסכרו כפי פעולתו אס טוב אס רע רע : [נא] עיני ה' המה משוטטים כאלו ראה הנביא שהשגת ה' סובב להביט בכל הארץ לראות בכל פעולת בני אדם ולבסוף יתן שכר לכל אחד כפי מעשיו : (נג) לפיכך נתחייבו עובדי כוכבים כו' ר"ל אחר שחכלית המכוון היה להיות הבית המקדש בעולם ששם הופעז השכינה וישראל עם קרובו מכירי כבוד ה' והעובדי כוכבים הניפו ידם עליהם לבעל המכוון ע"כ יאבדו כי עיקר החכלית הוא שבני אדם יעבדו לה' באמת ועובדי כוכבים בעלו זאת : (נד) תדע לך כשבא ל"כ כו' כלומר ראה כי כל עובדי כוכבים שעתמו על ישראל וחרבו המקדש נאבדו מן העולם ואינם ואמר כמה אחר כלומר מהו האחד שישראל אומרים ה' אחד אחר שעתמו נגדו וחרבנו בית מקדשו ויש גורמים בפה אחד ואינו רחוק : (נה) ועד אותה שעה כו' ר"ל אל תדמו מפני היוחכם כעת בשלמה ומה שחלרו תעשו כי אין ה' רואה אתכם לא כן רק ה' ישלם לכם שכר פעולתכם באחרית : (נז) בושא אמכם וסופו הגה אחרית גוים מדבר ליה וערבך והכל מפני שחרבו בהמ"ק כמ"ם לעיל מינו' כי חממתי כי חעלוני שופי נחלתי שם : [נז] והמה עזרו לדעה יתכן לפי שכל דרך האמת העובדי כוכבים הכריחו לישראל לעבודת כוכבים וליין בנימוסיהם וע"כ מרה אף ה' בישראל יותר ויותר לה

שיגנו
ערוך
הוא
ל :
ל :
(:
זה
(:
יתה
הבה
יזמה
ציאין
בית
הוא
ורים
ולא
של
שמה
ע"כ
של
י כו'
עכ"ז
ג"כ
את
שטו
הורה
עושי
אשתי
מפני
זה
הוא
עד"מ
שלים
אחתי
ו' :
אני
ותי
אין
קב"ה
שב
וחתי
י"ח
אין
ילוח
אורה
פוחי
אלף
אגלה
אחר
ללכ

אליהו רבא פרק א

סוף כל הרדות כיון שפרה רבה זה עובד לחמה ולבנה וזה עובד לעץ ואבן ובכל יום (סב) ויום מתחייבין (יד) באלוה לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בכל מעשה ידיו שברא בעולם אמר לאלו ואלו חיים לאלו ואלו נשמות לאלו ואלו אכילה ושתייה (כ"ה לאלו נשמות לאלו אכילה ושתייה) (סג) הרי הן חשובין בבהמה ובחיה ובשאר שקצים ורמשים שבראם הקב"ה בעולמו מיד נתקרה דעתו ואין מכלה אותם הא למדת שלא נבראו בהמה ודוה שקצים ורמשים בעולם אלא (ט) לרפואה לבני האדם על הארץ : אמר לי אתם אומרים (סד) אש אינו אלוה מפני מה כתיב בתורה אש (טו) תמיד תוקד וגו' (ויקרא ו) אמרתי לו בני כשעמדו אבותינו על הר סיני לקבל עליהם תורה לא ראו דמות אדם ולא דמות כל בריה ולא דמות כל נשמה שברא הקב"ה בעולמו שנאמר ונשמרתם מאוד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה (דברים ה) אלא אלהים אחד הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים שמלכותו קיימת בשמים ובארץ

(נד) לא שמעו (ויכס ה) ואומר הגה יום בא וגו' ואספתי את כל הגוים (זכריה יז) ומיד ויצא ה' ונלחם וגו' (סס) פעם אחת הייתי מהלך (י"ב) בכרך גדול שבעולם והיתה שם (י"ג) (נט) תשחורת תפסוני והכניסוני לבית המלך וראיתי שם ממות מוצעות וכלי כסף וכלי זהב שמונחין שם אמרתי (ס) אל נקמות ה' אל נקמות הופיע וגו' (סל"ג) בא אלי חבר אחד (פ"י סכס וזאמו' סעילס) ואמר לי (י"ג) סופר אתה אמרתי לו משהו אמר לי אם תאמר לי דבר שאני שואל אותך לך לשלום אמרתי לו אמור אמר לי (סא) אלהים דיין אמת הוא אלהים קרוש צדיק וחסיד ואמת הוא לעולמי עולמים ומכיר בראש מה שיהיה בסוף ומגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשה ויודע מה שנעשה ומה שעתידי להעשות וצופה לטובה ואינו צופה לדעה ועשיר ושמה בחלקו ובחכמתו ובתבונתו ברא העולם והביאו אדם ובהביאו לעולם וראו בראו אלא על מנת שיעבדנו בלב שלם ולמצוא קורת רוח ממנו ומתולדותיו אחריו עד

ישועות יעקב

לסעודה שלל ישאל יש להם חלק לעוה"ב: (יא) זו חטליה של יון : (יב) לטון סררה וגדולה כמו הדבק לשחור (יג) שאלו אם הוא ח"ח והשיב לו שלמד מעט : (יד) מתחייבין עונש גדול לאלהים: (טו) כי על ידם נתקרה דעתו על בני אדם: (טז) לפי שמנינו כמה פעמים בחליך כמנה נדונו בחש כמו סרוס ופרעה שידון בחש של' וחס מתלקחת וכן סכרוב יקר יקוד חש ושאר הרבה כנכר בחנומא פ' לו וכמד"ד וגם ראה שהקב"ה לוח שלל

סרוק הוא מאד שהחשור' שהיה מעובדי אש כמו שאמר להלן יהיה משבח הקב"ה באלה החוורים וגם אם ככה היה שאלנו לא יתוון המאמר להלן בד"ה לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בו' אם טוב שדעתו שזה מאמר אליהו בעלמו והתפעלותו אחרי ראותו עובדי כוכבים כמוהם יסיו בשלום ככה פתח ואמר לנשמו אלהים דיין אמת ולא ברא אלא על מנת שיעבדנו בו' והשיב לנפשו לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בכל בו' וכמו שאבאר להלן יהיה באורו לפי' אמרתי לו אמור אמר לי מה שנאמר להלן אחס' אומרים אש אינו אלוה ומאמר אלהים דיין אמת הוא מאמר מוסגר והוא נכון מאוד בעיני כי כן דרך אליהו בספרו שמתפעל מאוד ואומר דרך בקש' או שבה או תפל' : (סא) אלהים דיין אמת שדן הכל כפי הדין והוא האלהים ובעל הכוח כולם וקדוש (כבדל) במעלתו לחין קן ותכלית שזה שם קדוש) ומתנהג במדת החסד עד עולמו עולמיס ויודע הכל (הכל כמו שבארתי לעיל בד"ה סמכיר בראש ע"ש) וברא בו את האדם למען יכירו כבודו ויעבדו ומדוע יחסה להשבידים לכוכבים והשיב אליהו לנפשו לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בכל מעשי ידיו שברא בעולם אמר לחלו ולגו חיים בו' והכונה בסוף הוא ע"ד המהרש"ם בכל יום תמיד מעשה בראשית' וכלו' בעת שנותן חיו' וקו' והעמד' לכל כדראיו והוא בכל דגע ורגע שמתפעל ה' ב"ה שפע קיום לכל העולם כולו בכללו ובתוכו אמר ג"כ לאלו הרשעים ג"כ חיים והכונה כי ה' ב"ה חסן מאוד בהעמדת הטבע הכללי ונותן קיום לכלי לכל העולם ובתוכו יסיו גם האנשים האלו כמ"ש במקום אחר וכי יאבד עולמו מפני השוטים אלא עולם כמנהגו נוהג, ולכן אמר לאלו הטובים ואלו הרעים ג"כ חיים והבן זה : (סב) הרי הם הטובים בו' אלא לרפואה בו' כלומר ועוד טעם אחר שחיים בעולם מפני צורך אחרים כדי שיכירו לטוב לפני אלהים ירשו וירצו ויקוירו ואשרי' יאכלו והרי הם ככל חיותו שדי הטמאים אשר נבראו לחופלת צ"ח לרפואה וכדומה : ולטון הא למדת בו' כלומר הדבר ידוע שככה הוא וכמו כן העובדי כוכבים : (סג) מתחייבין באלוה ר"ל מתחייבין עונש גדול לאלהים : (סד) אש אינו אלוה דעתו הנפסרה היה שהאש הוא האלל מכבודו י"ח פ"ב הוא מכלה ומשחית לכל (כמו שהובא בספרי הקדמונים ממשכבות הסכלים עובדי כוכבים שיחסו לחלקותם רק הכעס והקאף והחרון והאבירות הלכ והכליון באף וחימה לכל הסוגעו והרסיקו מדת החמלה והרחמים וההטנה וההזק והחסד הבא מרוך הלכ שזהו ענין ההטנה) וכמעט שהוא ספירי ואינו נחפס ומשמש ממש בידים ודומה שעל כן נלעוו ישראל ששם תמיד תוקד על המזבח וירד עליו אש משמים והשיב לו ח"ו האש הוא גשמי והאף יהיה האלל ממשו אשר אין בו אף דמות הגשם ואף דמות הנפש המתרחש כחיותה לכלי הגוף ומתרחש בה כמה כחוח פרטים אין בו וכבודו ומלכותו קיימת בשמים וארץ ואין

מאורי אש

וזהו אני קלפתי מעט והמה עזרו לרעה יותר כמה שהרעו לישראל והסחיתו מעטיהם בפתויים וק"ל : [גח] לא שגשו זהו שלא שמעו התורה : פעם אחת בו' מביא הספור הזה באגב מרוב שלות העובדי כוכבים בעוה"ל כמו שראה בכרך הזה אף שהיו עובדי כוכבים מאמינים בהבל אף בודאי בסוף יותן שכר פורענותם כמו שאמר לעיל ועד אותה טעם בו' : (נט) תשחורת לטון סררה וגדולה כמו הדבק לשחור [י"ג] (ס) אל נקמות ה' וסופו השב גמול על באים שהם מתנחלים בעושרם : (סא) אלהים דיין אמת בו' סרוק הוא מאד שהחשור' שהיה מעובדי אש כמו שאמר להלן יהיה משבח הקב"ה באלה החוורים וגם אם ככה היה שאלנו לא יתוון המאמר להלן בד"ה לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בו' אם טוב שדעתו שזה מאמר אליהו בעלמו והתפעלותו אחרי ראותו עובדי כוכבים כמוהם יסיו בשלום ככה פתח ואמר לנשמו אלהים דיין אמת ולא ברא אלא על מנת שיעבדנו בו' והשיב לנפשו לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בכל בו' וכמו שאבאר להלן יהיה באורו לפי' אמרתי לו אמור אמר לי מה שנאמר להלן אחס' אומרים אש אינו אלוה ומאמר אלהים דיין אמת הוא מאמר מוסגר והוא נכון מאוד בעיני כי כן דרך אליהו בספרו שמתפעל מאוד ואומר דרך בקש' או שבה או תפל' : (סא) אלהים דיין אמת שדן הכל כפי הדין והוא האלהים ובעל הכוח כולם וקדוש (כבדל) במעלתו לחין קן ותכלית שזה שם קדוש) ומתנהג במדת החסד עד עולמו עולמיס ויודע הכל (הכל כמו שבארתי לעיל בד"ה סמכיר בראש ע"ש) וברא בו את האדם למען יכירו כבודו ויעבדו ומדוע יחסה להשבידים לכוכבים והשיב אליהו לנפשו לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בכל מעשי ידיו שברא בעולם אמר לחלו ולגו חיים בו' והכונה בסוף הוא ע"ד המהרש"ם בכל יום תמיד מעשה בראשית' וכלו' בעת שנותן חיו' וקו' והעמד' לכל כדראיו והוא בכל דגע ורגע שמתפעל ה' ב"ה שפע קיום לכל העולם כולו בכללו ובתוכו אמר ג"כ לאלו הרשעים ג"כ חיים והכונה כי ה' ב"ה חסן מאוד בהעמדת הטבע הכללי ונותן קיום לכלי לכל העולם ובתוכו יסיו גם האנשים האלו כמ"ש במקום אחר וכי יאבד עולמו מפני השוטים אלא עולם כמנהגו נוהג, ולכן אמר לאלו הטובים ואלו הרעים ג"כ חיים והבן זה : (סב) הרי הם הטובים בו' אלא לרפואה בו' כלומר ועוד טעם אחר שחיים בעולם מפני צורך אחרים כדי שיכירו לטוב לפני אלהים ירשו וירצו ויקוירו ואשרי' יאכלו והרי הם ככל חיותו שדי הטמאים אשר נבראו לחופלת צ"ח לרפואה וכדומה : ולטון הא למדת בו' כלומר הדבר ידוע שככה הוא וכמו כן העובדי כוכבים : (סג) מתחייבין באלוה ר"ל מתחייבין עונש גדול לאלהים : (סד) אש אינו אלוה דעתו הנפסרה היה שהאש הוא האלל מכבודו י"ח פ"ב הוא מכלה ומשחית לכל (כמו שהובא בספרי הקדמונים ממשכבות הסכלים עובדי כוכבים שיחסו לחלקותם רק הכעס והקאף והחרון והאבירות הלכ והכליון באף וחימה לכל הסוגעו והרסיקו מדת החמלה והרחמים וההטנה וההזק והחסד הבא מרוך הלכ שזהו ענין ההטנה) וכמעט שהוא ספירי ואינו נחפס ומשמש ממש בידים ודומה שעל כן נלעוו ישראל ששם תמיד תוקד על המזבח וירד עליו אש משמים והשיב לו ח"ו האש הוא גשמי והאף יהיה האלל ממשו אשר אין בו אף דמות הגשם ואף דמות הנפש המתרחש כחיותה לכלי הגוף ומתרחש בה כמה כחוח פרטים אין בו וכבודו ומלכותו קיימת בשמים וארץ ואין

ובארץ ובשמי השמים העליונים ואתם אומרים אש
אלוה הוא אינו (י) אלא שבט שנתנה לתשמיש
בני אדם על הארץ משלו משל למד למלך
שנמל את הרצועה ותלאה בתוך ביתו ואמר
להם לעבדיו ולבניו ולבני ביתו בזה אני מכה
אתכם ובה אני הורג אתכם כדי שיחזרו בהן
ויעשו תשובה ואם לא חזרו בהן בה מכה אותם
ובה הורג אותם לכך נאמר אש תמיד תוקד ואומר
כי באש ה' נשפט (שע"ס ס"ו) (יח) (כח) יכול
תלמוד לומר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא (דנ"ס)
(ז) משלו משל למד למלך שדיו עבדיו ובניו
ובני ביתו נוהגין שלא כשורה אמר לבניו ולעבדיו
ולבני ביתו דוב אני עליכם ארי אני עליכם מלאך
המות אני עליכם מפרי דרכיכם לכך נאמר כי

ה' אלהיך אש (סו) אוכלה הוא :
פרק ב ד"א ימים יוצרו ולא אחד בדם (א) זה
יום שביעי לעולם לפי שהעוה"ז [ח]
ששת אלפים שנה [ב] שני אלפים תהו שני אלפים
תורה שני אלפים ימות בן דוד ובעונותינו שרבו
יצאו מה שיצאו ונכנסו שיעבוד בתוך שני אלפים
של ימות בן דוד [י"א משה מלכות משה] שנאמר
[ג] עשה ה' אשר זמם (זכיה ב) [ד] וכשם שאנו
עושים אחת לשבע שנים שמיטה כך עתיד הקב"ה
לעשות שמיטה לעולם יום אחד שהוא אלה שנים
שנ' כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול [מחילוס ג]
ואומר [ה] והיה יום אחד [זכיה י] זה היום השביעי
לעולם והיה לעת [ח] ערב יהיה אור [סס] זה
עולם הבא שנאמר והיה מידי חודש בחודשו [ו] ומידי
שבת

מאורי אש

ואין מקום פנוי ממנו כי הוא אין לרין למקום וא"כ אין תהיו
ותחשובו ששם הוא נאלץ מכבודו י"ח ובפרט שנתנה רק לתשמיש
בני אדם לאפות ולבשל ואין תחשובו שדבר נכבד ישמחם לתשמיש
גדול רק שנתכנה כביכול בשם זה על שם פעולתו כמו שהאש הוא
מכלה הטבעיים עד שישובו לאפס כן הוא י"ח ולכן יחדו ממנו
(סח) יכול כמשמעו כ"ל ור"ל לא דומה רק בפעולת הכליון
וכמו המלך בשר ודם שאומר לעבדיו דוב אני עליכם האם כונתו
דומה לדמות הדוב ומשם כ"ל רק דומה בפעולת הכליון והקמה
(סו) אש אוכלה ולא נאמר אש שם כ"ל דומה לאש המכלה
כל ולכן ישמור אדם עצמו שלא יחטא לפניו וירא ממנו ויחד
באור משלוק התמונה לו י"ח ע"ר קצרה מאד הוא כי כה נפש
האדם היא רוחנית כלתי נתפסת במקום וכלתי נראה לחוש וכלתי
מתחלקת בכמות ועכ"ל יש לה שם תמונה וגדר התמונה במושגים
הוא שם כולל ותופש את הכמות והאיכות המובדל המשל המשולש
בעל ג' ללכות נקראת תמונה משולשת יתן העין מנצח עלי
התמונה הכללית ומשנת שהיא תמונה משולשת וגדר התמונה
ברוחניים למשל תמונת הגשם הוא גדרה בכללה המושג לכל
פעולתה ד"מ שהיא משכלת יודעת ומבינה ושאר העניינים המכילה
בקרבה וא"כ שם תמונה בכלל מורה על דבר המושג והמושג א"כ
רק בשגרה כחה ופעולתה היוצאת מעצמה וא"כ מפעולתה חשפט
יתעלה אחר שאין לו מושג מעצמותו אחר שהוא וידיעתו אחר
א"כ אין לו שום תמונה (והכחוז האומר ותמונת ה' יביט כבר באר הרמב"ם והרב בעל עבודת הקודש בפרקו פירושו ע"ס) עוד
חדע ותשכיל שהגשם אף שהוא פשוט עכ"ל כוחיה מתחלקים למשל כח השכל לבד כח הבינה לבד החכמה לבד כי כל כח הוא
מיוחד ובעת שישתמש בכח אחד אין משתמש בחבירו אכן אללו י"ח כוחותיו מתאחדים כלליו והמה פשוטים בחלית
הפשיטות בלי שום התחלקות וקצתו מאוד בעניינים הרקיס כהמה ואיש מבין יבין דבר לאשורו ויפסיק לו בזה :

ישועות יעקב
שלא יכנה האם מן המזבח לכך טעה ששם הוא אלהות (יו) ופי'
הפסוק אש תמיד תוקד וגו' כמו שפי' הרב רבינו בחיי ז"ל שהו'
רמז על אש של גהי' שהוא חוקד תמיד כדי להפחיד את הרשעים
שלא יחטאו ע"ס (יח) פי' יכול כמשמעו בתמיא ועיין במדרש
ש"ט על פסוק גם כי אלק בניא ללמות וגו' וז"ש יכול שחם מפני
שא"ל לאומרו כביכול ת"ל כו' :

(ח) ע"א דף ט' סנהדרין דף ל"ו ופירש"י בע"ז ו' אלפים שנה
נגזר על העולם כמנין ימות הסבוע ובשבעה אלפים נוח
לעולם : ב' אלפים ראשונים נגזר עליו להיות תורה בלא תורה
ושני אלפים ימות המשיח לשון רש"י בסנהדרין שלאחר שני אלפי'
תורה היו ריגו שיבא משיח ותכלה הגלות ויבטל השיעבוד מישראל
ובעונותינו שרבו יאלו כו' לא בזה משיח לסקוד ד' אלפים וילאו
מה שילאו שערין מעוכב לבא עכ"ל והקשה המפרש הלא חתימ'
התלמוד הו' עשר שנים קודם החלפת אלק החמישי ומכ"ס
הספר חר"א שה' כמה שני' קודם והא"ך כתבו ובעונותינו
שרבו יאלו כו' הרי עדיין לא התחילו שני אלפים של ימות בן
דוד וממולא דבר נדע שמה שכתבו יותר משבע מאות שנה הוא דברי
המעתיק הראשון שהעתיק הספר זה ואינו דברי הספר גם בנמ' וכן
הילקוט שהביא זה המאמר ל"ג ל"י ועיין בפ' ל"א : [ח] קודם
שיגברו

על עצמותה ויולא זאת לא נדע לתארה מאומה ומזה חשפט על ה'
א"כ אין לו שום תמונה (והכחוז האומר ותמונת ה' יביט כבר באר הרמב"ם והרב בעל עבודת הקודש בפרקו פירושו ע"ס) עוד
חדע ותשכיל שהגשם אף שהוא פשוט עכ"ל כוחיה מתחלקים למשל כח השכל לבד כח הבינה לבד החכמה לבד כי כל כח הוא
מיוחד ובעת שישתמש בכח אחד אין משתמש בחבירו אכן אללו י"ח כוחותיו מתאחדים כלליו והמה פשוטים בחלית
הפשיטות בלי שום התחלקות וקצתו מאוד בעניינים הרקיס כהמה ואיש מבין יבין דבר לאשורו ויפסיק לו בזה :

(א) ז"ל יום שביעי לעולם ובאורו ימים קבועים נוצר להיות העולם עומד בהם אך לא יום אחד בהם זה יום השביעי שלא
נחשב עמיהם ונקראים הו' אלפים בערך האלק השביעי כגולמים בעלי חסרונות שבאלף השביעי הוא החיקון
האמיתי : (ב) שני אלפים תהו וזהו קודם מתן תורה שלא באו לחלית הכרה ועבודת ה' והיו אנשי העולם הולכים בטהו באמונתם
ושני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח שיחבו היה שיבוא משיח קודם אש ישובו אש לא ישובו יבא בעתה ואף שבימות
המשיח ג"כ ימי תורה ויולי לאו דווקא רק הכונה שבני אדם יהיה רק תורה (שהו השלימות האחד) וב' אלפים אחרונים יהיה ג"כ
ימות המשיח שהו השלימות האחרון והחיקון הגמור או ע"מ עתידים מנצח שיהיה בעליות לעתיד ויהיה התורה מתגלה על
אופן היותר נעלה והענין מבורך בכמה ספרי' ועיין במסכת עבוד' אליהם ד' ס' וברש"י שם : (ג) עשה ה' אשר זמם וכתוב בתרי'
בלע אמרו ובאורו לפי' שבעונותינו נרמנו ס"ו שימשך הדבר עד סוף משכנתו י"ח והוא קץ הו' אלפים וס"ו גמר והשלים אמרתו
והבטחתו (והוא מלשון צניע' בדמו"ל) או ע"ד מאמר' ז"ל בנע אמרתו בנע פורפירא דילי' שהוא הבהמ"ק משכן שכינתו :
(ד) וכשם שאנו עושים מניא זה באבן להורות שהמנוה הואת הוא זכר למע שעתיד הקב"ה לעשות בנשף : (ה) והיה יום אחד
זה יום השביעי לסקוד ו' אלפים לא יום ולא לילה (ר"ל לא יום ולא לילה של עכשיו ממשמות ב') כמ"ש רב קטינא וחד תרוב
והיה לעת ערב (סוף אלק השביעי) יהיה אור) שאז יתחיל האור האמיתי אור העוה"ב : (ו) ומדי שבת שבבאור דרש על סוף אלק
השביעי

המה
יום
תכל
אלו
תיה
הן
משים
דעתו
המה
פואה
מרים
ה אש
בני
תורה
ולא
נאמר
ש
אלו
שמים
היה של
שאלו
גם גדול
לפי
ופרעה
שואר
היה גור
הכל
עולמי
יחשה
חיים כו'
ע ורגע
עמדת
אלא
ה כו'
הרי הם
העוברו
אש הוא
אלקוהם
והזרק
ול שש
הגשם
וארץ

אליהו רבא פרה ב

שבת בשבתו [ישעיה סו] ונאמר מזמור שיר ליום השבת (סהלס כג) לעולם שכולו שבת [ז] ד"א מזמור שיר ליום השבת [ג] שמשבית (ג) מן העולם [ח] ד"א מזמור שיר ליום השבת זה יום שביעי לעולם ולמוצאי שבת [ט] זו עיה"ב שאין בו מיתה לעלם ולעלמי עלמאי ואין בו [י] לא חטא ולא עון ולא מכות ולא מדרות אלא כל אחד ואחד [יא] משמח בהכמתו ובתכונתו מנין לך [יב] תדע לך שהוא כן צא ולמד מהקב"ה [יג] ששמח בדוד בעוה"ז וכ"ש בעולם הבא שנאמר אלה דברי דוד האחרונים וגו' : ד"א אלה דברי דוד האחרונים אמר לפניו רבש"ע כשם שמחלת לי על עונות ראשונים [יד] כך מחול לי על האחרונים לכך נאמר אלה דברי דוד האחרונים : ד"א אלה דברי דוד

האחרונים היו אומרים בעשרים ושנים [ג] שנה [טו] שנסתלקה רוח הקודש מדוד מלך ישראל בכל יום ויום היה מוריד דמעות ואוכל פתו באפר שנאמר כי אפר בלחם אכלתי וגו' (סהלס קג) לכך נאמר אלה דברי דוד האחרונים וגו' ונאם הגבר הקם על [שמואל ב ד] ד"א אלה דברי דוד האחרונים אלו הן אמר רבש"ע קבלני בתשובה שלימה לפניך [טז] כדי (ד) שתזכה את הישעים לעולם הבא (ז) ותאמר להם מה דוד מלך ישראל שעשה לפני דבר חמור כיון שעשה תשובה קבלתי אותו בתשובה אף אתם אם עשיתם תשובה ומניין שאמר דוד בלשון הזה שנאמר לך לברך (ה) חטאתי וגומר (סהלס נא) (יח) לכך נאמר אלה דברי דוד האחרונים

מאורי אש

השביעי שהוא השבת הגדול ומביא ראי' דנקראת שבת שנאמר מזמור שיר ליום השבת שזה יום שכולו שבת ומכאן למאמר ז"ל שא"הרה אמה צעת שנתקבל תשובתו כי הנלוות מפגם חטאו וקבלת חטאתו אות על גאולתו עד שיחוקן חטאו מכל וכל : (ז) כו' שמשבית העולם כל"ל או שמשבית הרע מן העולם כנרסת הילקוט והכל אחד כי אין הכוונה שימרח העולם מכל וכל רק שינטל הסדר הטבעי הנהוגה עתה וסודו ידוע למיניס כי בחטילה דרש מלשון שביטה ומנוחה ועתה מפרש מעין השבתה : (ח) ד"א מזמור גו' זה יום שביעי לעולם כו' לכאורה הא דרש לעיל ג"כ הכי ומה הוסיף בזה והגדלה דההבדל ביניהם דבחטילה דרש על שם שבת שמוכס על העולם שכולו שבת או שנקראת שבת מפני השמחה האמיתית בה' כמ"ש כל אחד משמח בחמתו : (ט) זה עוה"ב שאין בו מיתה : כי יחדש כח עלום בנוף שיחיו לעולם בנוף ונפש כמו שהיה ארה"ר קודם החטא : (י) לא חטא כי יתבטל היצ"ר ולא מכות ויסודין כי יבטלו כל העונות אחר שלא יחטאו והענין בכלל שימחה העולם לא כפי הטבע הנהוגה עתה שממנה נמשך המכות והיסודין שהם שלוחי ה' ע"ד והסתרתו פני מהם כ"א יחדש הנהוגה חדשה בעולם כמו שהיה קודם החטא של ארה"ר ונקראה אעיר עליהם כפי הנמצא במדרש חו"ל אמר במדרש בר"ר שקוד' החטא הי' המזלו' מהלכות דרך קצרה וע"כ היו מתבטלים הפירות מהרובלא פשלות מאומה וכן יהיה לע"ל אמרו שגזזה לנדיקים לע"ל על אר"הר אמרו שאלולי לא חטא היה חי לעולם ולעמיד בטל המיתה מן העולם מי אלשיה כי הטבע הכהונה עתה הוא מוטבע מן ההויה וההפסד אבל לעמיד לא כן כמו שהאריך הרמב"ן בפירושו על התורה בספ' בראשית ודעתו שיהיה האכילי ממוזג עד שיהיה חמורת הניחך ממנו משבת ההפסד והבן כל זה וזרף לדבריו אשר אדבר מענין זה אחר אל אחר כי המה דברים בנויים על מדרשו חו"ל אשר דבריהם אמת לעד : (יא) משמח בחמתו כלומר כפי מה שהכין בעוה"ז וכפי כח השגתו כי אין מעלת שוה כמ"ש שכלל לדיק עושין לו מדור לפי כבודו כי רק איש כפי מעשיהו וחכמתו : (יב) תדע לך זהו כמ"ש המקרים שדיבוק הנדיקים בעוה"ז הוא ראיה על עוה"ב כמו שהאריך הסו"ה בשעריו : (יג) שמחח בדוד בעוה"ז ור"ל שהשביעי מרוב טוב הלפון לנדיקים להשביע מזון השגתו וכמו שאומר להלן : (יד) שנאמר אלה גו' ומדבר שם משבת הנדיק הדבוק בה' ומשמחת ה' בו : (יד) כך מחול לי על אחרונים : דא"כ מה לו לומר שהיה דבריו האחרונים אס לא שהכונה שניקם שימחול לו על עון ז"ם ואורי' כשם שנחלת לי חטאת נעורים הנעשים ממעשי נעורות בלי מבחן כך ימחול לו על החטאים האחרונים : אף שראוי לעונש ויתר לעת הזקנה עכ"ז נתקבל תשובתו וע"י ההלל מנאור ואמר דבריו האחרונים : (טז) שנסתלקה רוח"ק כו' ולכן שייך לומר דברי דוד האחרונים שבתחילה זכה לרוה"ק ואח"כ נסתלק ממנו כמאמר ז"ל משמח אותם המעשה ואח"כ זכה בחטיות עוד הפעם לרוה"ק והוקס עוד על במעלתו ואמר דבריו האחרונים ע"י רוח"ק והו' ונאום הגבר הוקס על : (טז) כדי שתזכה את הרשעים ליום הבא (ז) ותאמר להם מה דוד מלך ישראל שעשה לפני דבר חמור כיון שעשה תשובה קבלתי אותו בתשובה אף אתם אם עשיתם תשובה ומניין שאמר דוד בלשון הזה שנאמר לך לברך (ה) חטאתי וגומר (סהלס נא) (יח) לכך נאמר אלה דברי דוד האחרונים וסופו למצן חזקן דברך תזכה בשפטין והביא כל זה ממעלת דוד שכל עיקר בקשתו היה כדי שיפקדו ש"ס על ידו וכמאמר ז"ל לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים ר"ל שהדבר בא לידו למצן יבא מזה תשובה לרבים כי אלולא זאת ה' לא יעזבו לנפול ברשת החטאים האלו והבן ז"ל וזרף לדבריו חו"ל במה שאמרו בכל יום יצרו מתגבר עליו ואלולא הקב"ה עזרו אינו יכול לו ולדוד הניח אותו על טבעו כדי שזוה יובא להורות תשובה לרבים אבל לא יתכן בדבריו המפרשים שרוד עשה זאת בכונה כדי להורות תשובה וכי יחטא איש בדבר קל למצן חטאים כמ"ש וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שזכה סבירו א"ז כמו שכתרו : (יח) לכך נאמר אלה דברי דוד האחרונים וסופו ומאוס הגבר הוקס על שחוקס

ישועות יעקב

שימגרו אלף שנה יהיה אור וכל טוב האמור על ישראל רש"י (ג) כדעת רב קטינא ודא חרוב כדאי' בחלק דף ל"ו שלמד מתקרא זה ועיי' בח"צ פ"ט ולולי דמסתפינא הייתי גורם שמשבית מוסיקין מן העולם לע"ל שלא יזיקו וכן אי' בהדיא בילקוט ישעי' דף מ"ד ע"ג בפסוק וגר זכר עם כבש עי"ש סי' רפ"ה : (ג) במס' יומא דף כ"ג גרסי' אמר רב ששה חדשים נלטרע דוד ונסתלקה ממנו שכניה : (ד) תהיה זכאי בעיניהם ולא יהיהו עליך (ז) ואי' במדרש שאמר דוד אס תקבלני כל הפושעים משלימין לך כו' וזה שאמר למצן חזקן דברך תזכה בשפטין (ו) כדאי' בשבת פ' במה

עולו וזכ

אלהיו רבא פרה ב

ט

האחרונים (יט) מה ראשונים אין בהם חטא ועון... אף האחרונים אין בהם חטא ועון... אלה דברי דוד האחרונים... הגבר הקם על... ועול מצות... אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל: (כא) אשרי אדם השם עצמו כשור (י) לעיל וכחמר למשא... ומיד רוח הקודש שורה עליו [כג] ותורתו בתוך מעיו... שנתמר [כד] אשריכם זורעי על כל מים... [טעיה לב] ואין מים אלא תורה שנאמר

האחרונים (יט) מה ראשונים אין בהם חטא ועון... אף האחרונים אין בהם חטא ועון... אלה דברי דוד האחרונים... הגבר הקם על... ועול מצות... אלהי יעקב ונעים זמירות ישראל: (כא) אשרי אדם השם עצמו כשור (י) לעיל וכחמר למשא... ומיד רוח הקודש שורה עליו [כג] ותורתו בתוך מעיו... שנתמר [כד] אשריכם זורעי על כל מים... [טעיה לב] ואין מים אלא תורה שנאמר

מאורי אש

עולו של חטובה שעי' שבו רשעים מעוונם ג"כ: (יט) מה ראשונים כו' כאלו ביאר הכתוב ורמזתו אלה דבריו האחרונים ראו נא שהם כדבריו הראשונים שמגדיל רק מעלת הדריק וח"ו לא נשתקע בחטא קדעת מלשינו: (כ) שתקרא משיח כו' ונעים כו' כמו שמכנה בכתוב ההוא כלומר שרק הוא לבדו במלכות קיימת לעולם שבו רשעים כולכם ערבים כולכם נעימים וכו' יברך לעתיד לבא ויאמר לי נאה לברך וענין פנימי לוטה בה: (כא) אשרי אדם מחוסר על קדיק כמ"ס לעיל שקבל עליו עול תורה כו' ואמר כשור לעול כו' מפני כי ההבדל בין עול למשא הוא כי מניעת ההילוך בעול הוא לא מפני המשא הכבד עליו מאד רק מפני שמונחת על לווארו ומכניע גאוהו לבלי ילך בקומה זקופה (כי ע"י הגאון וזקוף ראשו) והמשא כמשמעו משא כבד לנשוא ושניהם שייכים בחור' העול שכבד עליו לכנ"ו תחת עול המלוכה אף בדבר קל כי זה מתכוונת להכניעה לזכור המלוכה עליו והמשא להשפיע שאין תאוהו העולה ומתגבר בלבו תמיד ולכן תיך האדם להתגבר בשניהם ליטא עליו של הקב"ה עליו להכניע ממנו ומתהדרת כבודו ולהתגבר עליו תאוהו וישא מניחת ה' עליו אף דברים הכבדים כפי טבעו והבן הדברי: (כב) מיד רה"ק שורה עליו כו' אין הכוונה רה"ק ממש כי אין ישרה עליו מיד רק הכוונה רוח המעשרו לקדושה וטהרה ובאחרית יזכה לרה"ק ממש המגלה לו רוי תורה ונעשה כמעיון המתגבר וכמוהו עליו הרבה בספר הזה שמכנה רוח טהרה לרה"ק כמ"ס אפילו עבד אפילו שפחה רה"ק שורה עליו לפי מעשיו שגם שם הכונה רוח טהרה המעוררו לקדושה או מלת די הוא מלשון אלל כלומר חיקף ששוק בחור' בודאי אחר זה ישרה עליו רה"ק: (כג) ותורתו בתוך מעיו כלומר שלומד ואינו שוכח וגם מעשר תמיד להטיב דרכיו ואינו מן השפה ולחוך ולשון הכתוב ותורתך בתוך מעיו כלומר בתוך לבי כי מעי שם הכלל לאברים הפנימיים והכוונה על הלב: (כד) זורעי על כל מים כמו הזרע הנחתרש היעב ותגדל ע"י רבי המים כן ישרש היעב בלבו כל טוב ע"י למוד התורה ועשיית מצותיה ועי"ז משלחי רגל השור והחמור שזו היתה"ר כמו שדרשו חז"ל והו' מיד רה"ק שורה עליו כי אין היתה"ר מסיחו עוד כי מאד התורה מאיר בלבו ויתכן עוד שממנו לקח המלצה כשור לעול וכחמור למשא וכלומר שהתורה משלח ומונע העללה ממנו מה שהשור והחמור נטבעים הם עללים בזה (רק ששפויים ע"י ב"א) ליתך בהם והוא משיב עלמו ברגלו ליתך בעול ומשא כזה ועי"ז משלחי רגל העללות כמוהם והו' באמת שמסיר הית"ר מנפשו וא"כ הוא מכוון לדרש חז"ל והענין בכללו כי יצר הלב מכביר על האדם מלהיות נכבד תחת עולו של הק"ה ומלהשגי' שאין התאוה הערבה בעשה ומוכרם בהתחלה להתגבר עליו נגד תאוהו אך באחרית יזכה שיפעה מאהבה בלא כפיס והתגברות כי ישרה בו רוח קדושה וטהרה המעורר לבבו לפעול טוב בחשק נמרץ ובאהבה עליומה והו' מדריגת האהבה האמתית והבן זאת: (כה) הוי כל אמה בו' וסופו שמש שמוע אלי שזה למוד התורה ועשיית מצותיה ומביא שכני המים הוא על התורה כמו שהמים מרוה לגוף אשר למא' בזה מאד כי הן התורה מרוה לגוף אשר נטבעה הוא למאה לדרה ה' ותורתו: (כו) על כל מים כיאר כלומר מהו הכונה במלת כל ומפרש שהכוונה כל התורה בשלמות מקרא ומשנה כו' והענין כמו שבתימות ישמע איכותיהם יש מים ופיהם לורעו ויש לאחרת כפי השחנות המקומות שהמים גם כן התיד' כל ענין מה יש לה פעולה מיוחדת לנפש והשלמתה בכללה לנפש כולה תיך ללמוד כולה כפי כמו ושכלו וגם מרומו כמו שהמים מוריע הפרי כן מלמוד התורה ישרה רה"ק בלבו: (כז) וירבה בישיבה לשמש החכמים ולפלפל בחכמה וללמוד מעשיהם ומדותיהם הטובות: (כח) ומלחו על לשינו כלומר מלחו של רה"ק על לשינו והו' ונעים זמירות ישראל שהיה כל שיריו ע"י רה"ק: (כט) אשרי אדם כו' הוא מאמר בפני עצמו מפרש בזה מאמר דוד כמו שאבאר: שמשחק עצמו בד"ת והוא ע"ד מאמר ז"ל זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא כמו שממית עצמו עליה ומשחק גופו בעבור רוב התמדת עמלה ויישב וסוד ומחפש בה בעמל רב (בראשית) כבהמה שחירשו בשדה (ע"י כפיה) בעמל ויגיעה רבה: (ל) ד"ת הראשונים והאחרונים שלך הם באורו כי הגה רה"ק הנאה לאדם הוא רוח ממרס לא בית אנוש כי שכל האנושי אין בכחו להשיג רק מחסד ה' בל עליו הערה מתוך ועכ"ז אחר שהאדם מרד מעשיו הטובים וזכה לו נחשב גם רה"ק כאלו השיג בעצמו וזהו ד"ת הראשונים שחודע לו ע"י עמל ויגיעו והאחרונים שנספג לו השגה באחרית ע"י רה"ק עכ"ל נחשבים לו כדברי ע"זו אחר שעי' וזכו באה לו: (לא) שנאמר לי דבר בו' באורו לפ"ז כי הגה הדריק נקרא מי שהשיג ע"י עמלו ויגיעו והוא המושל האימיתי שמשל ביצרו והכניעו ע"י עמלו בחורה (וזהו ד"ת הראשונים) ואח"כ מושל ביראת אלהים כלומר אף היראה האלקית הנאה מאלהים והו' רה"ק התופיע גבו ממרומים ונותנת לו יראת אלקים רוממה מאד גם על זה נקרא מושל אמיתי אחר שמעשיו הטובים באה לו: (לב) אמר דוד כו' הוא ד"ל בנאור הכתוב שהכוונה

ישועות יעקב
במה בהמה כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה פיו"ס: (י) ע"א דף ה' ע"ב: (ח) ל"א יפרוש אדם ויקרא חת"ך כו' ור"ל שיפרוש מדרכי העולם: (ט) לשון טעיה כמו ושקת ממנה הדק ר"ל שדריק אדם לעמול ככל כמו בחורה עד שכל גופו נשחק ויודק ונטחן

ולעולמי עולמים ורק הוא לבדו המעורר האלקי כמ"ס בחיות שאמר הקב"ה לכל בעלי רה"ק כולכם ערבים כולכם נעימים אבל קולו (של דוד) ערב לפני או ירמוז על יותר דק כמ"ס שדור יברך לעתיד לבא ויאמר לי נאה לברך וענין פנימי לוטה בה: (כא) אשרי אדם מחוסר על קדיק כמ"ס לעיל שקבל עליו עול תורה כו' ואמר כשור לעול כו' מפני כי ההבדל בין עול למשא הוא כי מניעת ההילוך בעול הוא לא מפני המשא הכבד עליו מאד רק מפני שמונחת על לווארו ומכניע גאוהו לבלי ילך בקומה זקופה (כי ע"י הגאון וזקוף ראשו) והמשא כמשמעו משא כבד לנשוא ושניהם שייכים בחור' העול שכבד עליו לכנ"ו תחת עול המלוכה אף בדבר קל כי זה מתכוונת להכניעה לזכור המלוכה עליו והמשא להשפיע שאין תאוהו העולה ומתגבר בלבו תמיד ולכן תיך האדם להתגבר בשניהם ליטא עליו של הקב"ה עליו להכניע ממנו ומתהדרת כבודו ולהתגבר עליו תאוהו וישא מניחת ה' עליו אף דברים הכבדים כפי טבעו והבן הדברי: (כב) מיד רה"ק שורה עליו כו' אין הכוונה רה"ק ממש כי אין ישרה עליו מיד רק הכוונה רוח המעשרו לקדושה וטהרה ובאחרית יזכה לרה"ק ממש המגלה לו רוי תורה ונעשה כמעיון המתגבר וכמוהו עליו הרבה בספר הזה שמכנה רוח טהרה לרה"ק כמ"ס אפילו עבד אפילו שפחה רה"ק שורה עליו לפי מעשיו שגם שם הכונה רוח טהרה המעוררו לקדושה או מלת די הוא מלשון אלל כלומר חיקף ששוק בחור' בודאי אחר זה ישרה עליו רה"ק: (כג) ותורתו בתוך מעיו כלומר שלומד ואינו שוכח וגם מעשר תמיד להטיב דרכיו ואינו מן השפה ולחוך ולשון הכתוב ותורתך בתוך מעיו כלומר בתוך לבי כי מעי שם הכלל לאברים הפנימיים והכוונה על הלב: (כד) זורעי על כל מים כמו הזרע הנחתרש היעב ותגדל ע"י רבי המים כן ישרש היעב בלבו כל טוב ע"י למוד התורה ועשיית מצותיה ועי"ז משלחי רגל השור והחמור שזו היתה"ר כמו שדרשו חז"ל והו' מיד רה"ק שורה עליו כי אין היתה"ר מסיחו עוד כי מאד התורה מאיר בלבו ויתכן עוד שממנו לקח המלצה כשור לעול וכחמור למשא וכלומר שהתורה משלח ומונע העללה ממנו מה שהשור והחמור נטבעים הם עללים בזה (רק ששפויים ע"י ב"א) ליתך בהם והוא משיב עלמו ברגלו ליתך בעול ומשא כזה ועי"ז משלחי רגל העללות כמוהם והו' באמת שמסיר הית"ר מנפשו וא"כ הוא מכוון לדרש חז"ל והענין בכללו כי יצר הלב מכביר על האדם מלהיות נכבד תחת עולו של הק"ה ומלהשגי' שאין התאוה הערבה בעשה ומוכרם בהתחלה להתגבר עליו נגד תאוהו אך באחרית יזכה שיפעה מאהבה בלא כפיס והתגברות כי ישרה בו רוח קדושה וטהרה המעורר לבבו לפעול טוב בחשק נמרץ ובאהבה עליומה והו' מדריגת האהבה האמתית והבן זאת: (כה) הוי כל אמה בו' וסופו שמש שמוע אלי שזה למוד התורה ועשיית מצותיה ומביא שכני המים הוא על התורה כמו שהמים מרוה לגוף אשר למא' בזה מאד כי הן התורה מרוה לגוף אשר נטבעה הוא למאה לדרה ה' ותורתו: (כו) על כל מים כיאר כלומר מהו הכונה במלת כל ומפרש שהכוונה כל התורה בשלמות מקרא ומשנה כו' והענין כמו שבתימות ישמע איכותיהם יש מים ופיהם לורעו ויש לאחרת כפי השחנות המקומות שהמים גם כן התיד' כל ענין מה יש לה פעולה מיוחדת לנפש והשלמתה בכללה לנפש כולה תיך ללמוד כולה כפי כמו ושכלו וגם מרומו כמו שהמים מוריע הפרי כן מלמוד התורה ישרה רה"ק בלבו: (כז) וירבה בישיבה לשמש החכמים ולפלפל בחכמה וללמוד מעשיהם ומדותיהם הטובות: (כח) ומלחו על לשינו כלומר מלחו של רה"ק על לשינו והו' ונעים זמירות ישראל שהיה כל שיריו ע"י רה"ק: (כט) אשרי אדם כו' הוא מאמר בפני עצמו מפרש בזה מאמר דוד כמו שאבאר: שמשחק עצמו בד"ת והוא ע"ד מאמר ז"ל זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא כמו שממית עצמו עליה ומשחק גופו בעבור רוב התמדת עמלה ויישב וסוד ומחפש בה בעמל רב (בראשית) כבהמה שחירשו בשדה (ע"י כפיה) בעמל ויגיעה רבה: (ל) ד"ת הראשונים והאחרונים שלך הם באורו כי הגה רה"ק הנאה לאדם הוא רוח ממרס לא בית אנוש כי שכל האנושי אין בכחו להשיג רק מחסד ה' בל עליו הערה מתוך ועכ"ז אחר שהאדם מרד מעשיו הטובים וזכה לו נחשב גם רה"ק כאלו השיג בעצמו וזהו ד"ת הראשונים שחודע לו ע"י עמל ויגיעו והאחרונים שנספג לו השגה באחרית ע"י רה"ק עכ"ל נחשבים לו כדברי ע"זו אחר שעי' וזכו באה לו: (לא) שנאמר לי דבר בו' באורו לפ"ז כי הגה הדריק נקרא מי שהשיג ע"י עמלו ויגיעו והוא המושל האימיתי שמשל ביצרו והכניעו ע"י עמלו בחורה (וזהו ד"ת הראשונים) ואח"כ מושל ביראת אלהים כלומר אף היראה האלקית הנאה מאלהים והו' רה"ק התופיע גבו ממרומים ונותנת לו יראת אלקים רוממה מאד גם על זה נקרא מושל אמיתי אחר שמעשיו הטובים באה לו: (לב) אמר דוד כו' הוא ד"ל בנאור הכתוב שהכוונה

שנה אל בכל באפר (ג) לכך הגבר חרונים שלימה לעולם שעשה י אותו ומניק חטאתו דודי רש"י שלמד שמעית קוט ישעי' (ג) במס' זקנה ממנו (ה) ואי' כי' וזה נכשבת פ' ג' וזהו יעלום שין אחר הסתרותי ז' אחר לע"ל כן לע"ל י הטבע ודעתו אחר כי ח השגתו ו כמ"ס שהשביעו זקן בה' ומחול לו ק שראוי כן שייך רית עוד כה אה רח נואש ק אחס בקשתו זכר כח שאמר בים אכל אומרים שהוקס

אליהו רבא פרק ב

אלהו ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזירה והוא מבטלה הוי אומר צדיק מושל ביראת אלהים ואיזה צדיק מושל ביראת אלהים [לג] זה הכובש את יצרו: (לד) ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו (לה) לא משא פנים ומלפניו (לו) נוגה ואור יוצא לעולם ומלפניו גשמים ודשאים באים לעולם שכרן של צדקים שמשחקין עצמם בד"ת מעלה הכתוב עליהם (לז) כאלו הם מביאים נוגה ואור וגשמים ודשאים לעולם (לה) לכך נאמ' אחריו וכא' בקר יזרה שמש בקר לא עבות מנוגה ממטר דשא מארץ (לט) אמר דוד המלך אני אני

צדקותיו וחסדיו של הקב"ה שהוא עושה (מ) עם ישראל בכל שעה בכל יום ויום * (מא) אדם (י) נמכר ובכל יום אדם נפדה בערב (מב) רוחו של אדם נמלת הימנו וניתנית לבעל הפקדון ולבקר מחזירים אותה אליו * שנאמר בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת (מג) (מג) אמת (מג) בכל יום ויום עושין לו (מג) נסים כיוצאי (יד) מצרים בכל יום ויום (מד) מיסרין אותו כתינוק לפני רבו מפני מעשיו * (מה) ותדע לך שהוא (מו) כן תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם העביר הקב"ה את כל דבריו לפני זרעו של אברהם יצחק ויעקב * אמר מתי יגיע וישמע דבר

ישועות יעקב

ונטמן ע"ד כך היא דרכה של חורה פת נמלת חאכל כו' * (י) ע"י חטאיו נשמתו נמכרה וע"י תשובה ויודיו נפדית נשמתו ועיין בשערי אורה שער ח' בענין אחריו נמכר גאול' חסיה לו: (יוד) שהקב"ה מוּמין לו פרנסתו בכל יום כמו שעשה ליוצאי מצרים שהוריד להם מן הכל יום כדי שיכוננו את לבם לאליהם ששמים וברא' כפ' יום הכפירים וזה שאמר אח"כ בכל יום מיסרין ח' חו

היותר נכון: (לד) ברוך המקום מנצח סוף הפסוק וכאור בוקר גו' ופתח בשבתו של מקום ב"ה להראות גדול חסדיו על נבראיו כדרכו תמיד בספרו: (לה) לא משא פנים ועל"י עושה בעבור הצדיק ונוהו ראי' כי זכות גדול: (לו) נוגה ואור האור הוא הענש המאור ונוגה הוא ברוך חיו היוצא ומתנוגן מהמאור והכונה בכללה על אור השפע היוצא מאתו י"ח שמטייה ומקיים כל הצדיקים וגם על השמש והירח המאירים הנותנים מנר ותבואה בעולם השפל: (לז) כאלו הם מביאים כי בזכותם קיים העולם ומתנהג הטבע כטוב כפי מעשיהם כמ"ס חס בחוקותי תלכו גו' ונחתי גשמיכם בעתם וחסב ג' דברים שהם מוסדות קיום העולם זה האור והנוגה שזה שם לכל גלגלי הרקיע ומאורות המתנועעים תמיד ועל ידם יתקיים ההויה בעולם השפל בחפץ ה' אשר יסד ככה והגשמים המרורים האדמה והדשאים (שם כולל לכל מיני גדולי ארץ) שהמה קיום העולם בכלל: (לח) לכך נאמר אחריו וכאור בוקר שאורו מעשו הצדיק פועל בחבל להסביע כל טוב כאשר האור בוקר וכאשר מנוגה השמש וממטר משניהם יאמח דשא מארץ כפי הטבע כן בא ע"י מעשי הצדיק כי הטבע והקיום רק ע"י פעולת האדם וכפי מעשיו: (לט) אמר דוד חני אני אני דוד חני זה כמביא ראי' שאף הענייני' הטבעיים והמה קיום העולם המה ביד ה' תמיד והמה נסים נסתרים וע"י מעשי האדם יקיימו ויורשו וברא' שכן במקו' אחר כינה דוד את הטינה הטבעית בשם פקידת הרוח וע"י הזכות באה בחזרה כמו שאבאר להלכה וליתר באור להבין ההבדל שבין הטבעי להנסיי הנהו זה דבר טבעי הנהו שולך הדבר ע"י סיבה ומסובב יחרוש ירע אז כרנה יקצור אלונתו וכלי סיבה לא תבואנה ודבר הנסיי יבוא מבלי סיבה קדמת כ"א ברין ה' חן גם הטבעית סיבות כל הסיבות הוא ה' ב"ה הוא מקיימם תמיד ונותן בהם כח להווייתה ופעולתה וכפי מעשי האדם יחוקנו הסיבות שיבאו המסובבים מהם על נכונה אך לפי שטבע פעולתה בתמידות ע"כ מעשור עיני איליים מבלי לחנות בפועל ה' ומעשיו איך הוא עושה כל ומקיים כל בכל רגע כמשפט דבר העורגל המצווד העינים להחזיק לדבר טבעי ומחייבי (מ) עם ישראל אף שצדק זה נוגה בכל אומה ולשון עכ"ל נבדלים עובדי כוכבים מהם שהם מושגמים בפרטית והכל כפי מעשיהם בפרט לא כן העובדי כוכבים יחיו בכלל כמו שבארתי לעיל בפרק א' בד"ה ריין אמת עי"ם: (מא) אדם נמכר כו' נפדה כו' נמכר ע"י חטאיו למלאכי עונש להרע לו ולהענישו וע"י תשובה ומ"ס הוא נפדה מרעה המעוהדת עליו: (מב) רוחו נמלת לבעל הפקדון שבעת הסינים השכל נסחל' מוננו למקום שורשו אשר מוננו הוא נאלל כדעת חכמי אמת וקצת מהמחקרים הסוברים שהנשמה מאיר מחוץ בתוך האדם (ועיין בס' המדות הגדול שם מבאר דעת זס) ובעת הטינה השכל נסחלג ממילא ולבוקר בעת שיקום יחזור לו: (מג) ניסים כיוצאי מצרים ותכן שהוא השגת הטרף שאמרו עליה שגדולה מקריעת ים סוף והמה נסים נסתרים להמליא לו סיבות שבו ימצא פרנסתו מסוון כפי מדת מעשיו ותכן מאוד בזה: (מד) מוסרים לו כחני' כו' המה העונשים הפרטים התנעשים עליו בכל יום מחוון כנגד מדת מעשיו כחני' המשגים עליו רבו ליסרו כפי רשעתו מדה מדה וכלל הענין להראות שכל העניינים המסובבים על האומה הוא בסגנת' פרטית הן להסביר והן להעניש ולא ידומה כי המה כפי הטבע רק הכל כפי מעשיו וחסב ג' דברים אשר החיים והאמת שזה פקידת הרוח הב' הזמנת פרנסתו בכל יום במדה משוערת הב' העניסי' והחוקן המעוהדים עליו בכל יום כפי חטאיו: (מה) ותדע לך שאז כן ללומר שכן מלינו במקום אחר קרמנו דוד שכל פעולו' הטבעיים התכונים במעשי שמים וארץ העביר ההגת' לרעו של אברהם שיחיו פועלים כפי מעשיהם וזכותם: (מו) חתקצ"ד דורות קודם כו' הן המה הדורות שזיו במחשבה להבראות ולא נבראו מפני שראת ה' ב"ה שאין טוב יוצא מהם ולכן מיהר הדורו' כדי שיבאו זרעו של אברהם באריות וענין הזמן הזה יתכן שיבא מכיוון למספר שאמרו שהחורס נבראת אלפיים שנה קודם לבראות עולם ומן אז והלאה חשב עור על זרע של אברה' והענין מבואר אללי במקום אחר ביתר באור כפי הבנתו המצער:

מאורי אש

ביראת אלהים הוא מדה"ד המעניש ומיראה לאדם ובזכות הצדיק להפך לרמנים וזהו לרוך מושל ומכניע את יראת אלהים שזה מדה"ד: (לג) זהו הטוב את יצרו לרעהי זהו ד"א כבאור הכתוב שהכונה שהצדיק הוא העובד מההנה וירא' אלהים הוא העובד מיראה וכובש את יצרו אף שלבו הפךרע עכ"ל מונע מזה מפני יראת אלקים ולכן הצדיק מושל במעלתו על העובד מיראת אלהים שנהו הכובש ויש עוד לומר בדרך אחר וזהו היותר נכון: (לד) ברוך המקום מנצח סוף הפסוק וכאור בוקר גו' ופתח בשבתו של מקום ב"ה להראות גדול חסדיו על נבראיו כדרכו תמיד בספרו: (לה) לא משא פנים ועל"י עושה בעבור הצדיק ונוהו ראי' כי זכות גדול: (לו) נוגה ואור האור הוא הענש המאור ונוגה הוא ברוך חיו היוצא ומתנוגן מהמאור והכונה בכללה על אור השפע היוצא מאתו י"ח שמטייה ומקיים כל הצדיקים וגם על השמש והירח המאירים הנותנים מנר ותבואה בעולם השפל: (לז) כאלו הם מביאים כי בזכותם קיים העולם ומתנהג הטבע כטוב כפי מעשיהם כמ"ס חס בחוקותי תלכו גו' ונחתי גשמיכם בעתם וחסב ג' דברים שהם מוסדות קיום העולם זה האור והנוגה שזה שם לכל גלגלי הרקיע ומאורות המתנועעים תמיד ועל ידם יתקיים ההויה בעולם השפל בחפץ ה' אשר יסד ככה והגשמים המרורים האדמה והדשאים (שם כולל לכל מיני גדולי ארץ) שהמה קיום העולם בכלל: (לח) לכך נאמר אחריו וכאור בוקר שאורו מעשו הצדיק פועל בחבל להסביע כל טוב כאשר האור בוקר וכאשר מנוגה השמש וממטר משניהם יאמח דשא מארץ כפי הטבע כן בא ע"י מעשי הצדיק כי הטבע והקיום רק ע"י פעולת האדם וכפי מעשיו: (לט) אמר דוד חני אני אני דוד חני זה כמביא ראי' שאף הענייני' הטבעיים והמה קיום העולם המה ביד ה' תמיד והמה נסים נסתרים וע"י מעשי האדם יקיימו ויורשו וברא' שכן במקו' אחר כינה דוד את הטינה הטבעית בשם פקידת הרוח וע"י הזכות באה בחזרה כמו שאבאר להלכה וליתר באור להבין ההבדל שבין הטבעי להנסיי הנהו זה דבר טבעי הנהו שולך הדבר ע"י סיבה ומסובב יחרוש ירע אז כרנה יקצור אלונתו וכלי סיבה לא תבואנה ודבר הנסיי יבוא מבלי סיבה קדמת כ"א ברין ה' חן גם הטבעית סיבות כל הסיבות הוא ה' ב"ה הוא מקיימם תמיד ונותן בהם כח להווייתה ופעולתה וכפי מעשי האדם יחוקנו הסיבות שיבאו המסובבים מהם על נכונה אך לפי שטבע פעולתה בתמידות ע"כ מעשור עיני איליים מבלי לחנות בפועל ה' ומעשיו איך הוא עושה כל ומקיים כל בכל רגע כמשפט דבר העורגל המצווד העינים להחזיק לדבר טבעי ומחייבי (מ) עם ישראל אף שצדק זה נוגה בכל אומה ולשון עכ"ל נבדלים עובדי כוכבים מהם שהם מושגמים בפרטית והכל כפי מעשיהם בפרט לא כן העובדי כוכבים יחיו בכלל כמו שבארתי לעיל בפרק א' בד"ה ריין אמת עי"ם: (מא) אדם נמכר כו' נפדה כו' נמכר ע"י חטאיו למלאכי עונש להרע לו ולהענישו וע"י תשובה ומ"ס הוא נפדה מרעה המעוהדת עליו: (מב) רוחו נמלת לבעל הפקדון שבעת הסינים השכל נסחל' מוננו למקום שורשו אשר מוננו הוא נאלל כדעת חכמי אמת וקצת מהמחקרים הסוברים שהנשמה מאיר מחוץ בתוך האדם (ועיין בס' המדות הגדול שם מבאר דעת זס) ובעת הטינה השכל נסחלג ממילא ולבוקר בעת שיקום יחזור לו: (מג) ניסים כיוצאי מצרים ותכן שהוא השגת הטרף שאמרו עליה שגדולה מקריעת ים סוף והמה נסים נסתרים להמליא לו סיבות שבו ימצא פרנסתו מסוון כפי מדת מעשיו ותכן מאוד בזה: (מד) מוסרים לו כחני' כו' המה העונשים הפרטים התנעשים עליו בכל יום מחוון כנגד מדת מעשיו כחני' המשגים עליו רבו ליסרו כפי רשעתו מדה מדה וכלל הענין להראות שכל העניינים המסובבים על האומה הוא בסגנת' פרטית הן להסביר והן להעניש ולא ידומה כי המה כפי הטבע רק הכל כפי מעשיו וחסב ג' דברים אשר החיים והאמת שזה פקידת הרוח הב' הזמנת פרנסתו בכל יום במדה משוערת הב' העניסי' והחוקן המעוהדים עליו בכל יום כפי חטאיו: (מה) ותדע לך שאז כן ללומר שכן מלינו במקום אחר קרמנו דוד שכל פעולו' הטבעיים התכונים במעשי שמים וארץ העביר ההגת' לרעו של אברהם שיחיו פועלים כפי מעשיהם וזכותם: (מו) חתקצ"ד דורות קודם כו' הן המה הדורות שזיו במחשבה להבראות ולא נבראו מפני שראת ה' ב"ה שאין טוב יוצא מהם ולכן מיהר הדורו' כדי שיבאו זרעו של אברהם באריות וענין הזמן הזה יתכן שיבא מכיוון למספר שאמרו שהחורס נבראת אלפיים שנה קודם לבראות עולם ומן אז והלאה חשב עור על זרע של אברה' והענין מבואר אללי במקום אחר ביתר באור כפי הבנתו המצער:

אליהו רבא פרק ב

דבר נפידם שנאמר למנצח מזמור לדוד השמים
 מספרים כבוד אל (סס י"ט) והלא אינן ראויים
 לספר מעשי בראשית מה ת"ל השמים מספרים
 כבוד אל. שהשמים נבראו תחלה והן ראויין
 לספר שבח של הקב"ה. לפי שכל העולם אדם
 ובהמת ועוף השמים אינן ניוונין אלא ממעשה
 שמים וארץ. כששה חדשים מגדלים פירות בחורף
 ומבשלין אותו בקיץ וחייין מהן כל באי עולם.
 וכל מעשה ידיו שברא בעולם: (לו) אמרו חכמים
 כל הישוב יושב בין [ו] עגלה לעקרב אמרתי להן
 רבותי עפר אני תחת כפות רגליכם אני
 אימר לפניכם דבר אחד. אמרו לי אמור
 אמרתי להם (מח) תחת (ב) כוכב אחד
 כל באי עולם יושבין כמו שכתבו חז"ל.
 אמרו לו תן לנו סימן לדבריך. אמרתי להן אני
 נותן אמרתי להם רבותי יעמדו שנים אחד בארץ
 ישראל ואחד בכרך גדול שבבבל וישימו ראשיהם
 תחת כוכב אחד ביציאת החמה. או בשקיעת
 החמה. בראש חודש. או בחמשה לחודש. לא
 העומד בארץ ישראל כעומד בבבל הא למדת שכל

העולם תחת כוכב אחד יושב כשחז"ל. וכי מה
 היא טיבה של אותה כימה שהיא כמו [י"ג] שבעה
 כוכבים ברקיע וכולם סמוכים זה לזה למד הכתוב
 דרך ארץ לדורות. שלא יאמר אדם [מט] מפני
 מה אין הרקיע עצמה עבה [י"ג] ככבים משלו
 מלמה ד' למך שהיה לו לבינה של זהב. יניחנה
 על ראשו שמא נאה לו אין נאה לו. אבל מה
 עשה לה בחכמתו ובתבונתו נוטל הימנה משקל
 כחצי סלע. ועשאו חוש של זהב ותלאו בצוארו
 זהו שבחו של הקב"ה. יהא שמו הגדול מבורך
 לעלם ולעלמי עלמאי ברא ככבים ברקיע ונתולב"א
 ואחד מקום (י"ד) בפני עצמו. (נ) אין אומר ואין
 דברים בלי נשמע קולם בכל הארץ יצא קום ובקצה
 תבל מליהם לשמש שם אהל בהם אמרו חכמים
 גלגל חמה מהלך חמש מאות שנה בא וראה מאיזה
 מקום היא יוצא ולאיה מקום הוא נכנס. שמא
 קילו הוא נשמע בהליכתו ביציאתו או בביאתו
 או שמא יראה לבריות בכניסתו וביציאתו. וכשם
 שגלגל חמה מהלך ת"ק שנה. (נא) כך עץ
 החיים מהלך ת"ק שנה. שנאמר מה גדלו מעשיך
 ונ"י ברקיע עבה כוכבים

מאורי אש

(מו) והלא אינם ראויים כחכב מפרש המזמור הזה ולהלן יסיים
 כמה שהעביר ההגהות לזרעם של אברהם וצארו כי אינם בעלי
 שכל והכרה ומפרש שהכונה על דרך מליצה לפי שכל העולם
 הספל וזק ממעשי שמים והמה המשפיעים האחרונים בעולם (כי
 גבוה מעל גבוה. שומר המלאכים מניעי הגלגלים וה' עליהם כולם
 כמדדסם בקהלת על הפסוק הזה) ע"כ ידק לומר שע"ה השמים
 מספרים כבוד אל והכונה שע"י יכירו ב"ה כבודו י"ח כמו שביאר
 הר"ם בפירושו ולפ"ד המתקרים ובתוכם הרמב"ם ו"ל הסיבויס
 מעשי בראשית נרמזו דברים עליונים ומלאכים גבוהים מהם כמו
 שהאריך הרמב"ן בצארו על התורה ואל"כ מדוע אלו נשמים. שהם אינם ראויים ויודעים כמוהם ומפרש מפני שבעולם הזה הם
 הנראים לעקרים שהם מגדלים מכל אשר בעולם הזה ולכן אחר דבר הגרחה לחוש והלשון מוקדם ואפשר דהוה שני טעמים אחד
 מפני שהם נבראו תחילה הב' מפני שכל העולם כולו יונקי' רק ממנו והיה מן הנכון להגידו ד"ל לפי כו' : (מח) אמרו חכמים
 כל הישוב כו' מביא זה להראות מגדל הגלגלים עד שהארץ בערכה קטן מאד ועגלה פירש"י בפסחים שזה מול שור כעשוי
 מכוכבים מקובלים כמות ראש שור ועקרב זה מול כימה שהמה מקובלים כמות עקרב : (מט) תחת כוכב אחד כלומר שוכב
 אחד גדול כמו הכדור הארצי ושור יותר והארץ שכל המקומות בארץ מתרא' הכוכב שיה באיכותה וגדלה ואילו הייתה קטנה
 מהארץ הית' נסת' במקום אחר : ומתראה קטנה במקום אחר כמו שבע' צדקות איתא כימה כמא' כוכבים ואולי ט"ס הוא :
 (מט) מפני מה אין הרקיע עצמו עב' כוכבים משלו משל כו' אף שהכוכבי' כל א' מנוול' על דבר מיוחד מ"מ הי' ככחו י"ח
 לערכבם יחד להיות נראים כאחד וכולן ישתמשו איש כפי כחו המיוחד ומפרש על דרך משל סך נאה ביוצא בן פירש הי"ע
 אף לפ' לא ידק המשל ואינו מכוון כל כך גם הלשון מפ"מ אין הרקיע עצמו דחוק מאד ואולי הבונה מפ"מ אין הרקיע עצמו ר"ל
 מדוע לא הם הרקיע גופא שיהו' מוחזק כוכבים ולמה הם כוכבים ברקיע ומפרש ע"י משל שיתכן שדבר מה אף שהוא מרוב'
 בכמות אינו נאה כמו דבר מפורד ונעש' על משכונת הסדר וכלל הענין הוא על צאור הכתוב ומעשי ידיו (הרבים והגדולי' רבים
 בכמות ובאיכות) מגיד הרקיע שהוא שטח הקפודות שבו כל הכוכבים עומדים וכולם פועלים בדבר מיוחד ובה נראה מעשי ידי
 הרבים והגדולי' : (ג) אין אומר כו' שמא הוא קולו כו' כלומר חו שמתחיל לעשות רצון קונו שהוא מהלך מרחק עולם כוס ומי
 ישמע קולו שיחריס לו או יעק ויגע או יתפאר במהלכו רק רך תמיד בגלגלו בלי מנוחה ואף שהטבע זאת בכחו ועצבו עכ"ל
 מננה יתזה האדם אף לצד השמים מושקים לדבר ה' ואין הוא יעק ויגע ויתעלל (כי באמת כן הוטבע בטבע הנפש שהיא
 מהעליונים השמים ושמים לעשות רצון קונו רק התאוות מעשור' עויו הסכל לבלי יתשוק בזה ועיין בהקדמתי הראשונה וצאור
 הכתוב אין אומר כלומר או התפארות או מרון אף או עלנות אף שכלל הארץ יצא קום : (נא) כך עץ החיים מהלך כו' מה גדלו
 כו' הכוונה בפך החיים על צד הכוונה השניה (כי כפשוטה הוא עץ החיים בתוך ג"ע התחתונה בפחותה ד"ה ויגרש כו') הוא מאד

ישועות יעקב

אחת כתיבוק לפני רבו כו' : (י) אופן כוכבים העשוי' כעגלה
 והוא מול שור רש"י בפסחים ועקרב"ה מול כימה רש"י פ' הוראה:
 (יא) עי' בפסחים דף ז"ד ע"ב במס' צרכות דף ל"ח גרס' מאי
 כימה אמר שמואל כמו מזה כוכבי' : (יב) למה חלק לכימ' מאה
 כוכבים כני' הגמרא או שבעה כוכבים כגומת הספר וכן לשאר
 מול ה נאן כמה כוכבים למה לא הי' מול כימה כוכב עב וגדול
 בעלמו וכו' מ"מ אין ברקיע עבה כוכבים : (יד) מפני שכל כוכב
 מהגלגלים ג"כ בעלי שכל והכרה יתכן לומר שהכונה כי החמה
 שהאריך הרמב"ן בצארו על התורה ואל"כ מדוע אלו נשמים. שהם אינם ראויים ויודעים כמוהם ומפרש מפני שבעולם הזה הם
 הנראים לעקרים שהם מגדלים מכל אשר בעולם הזה ולכן אחר דבר הגרחה לחוש והלשון מוקדם ואפשר דהוה שני טעמים אחד
 מפני שהם נבראו תחילה הב' מפני שכל העולם כולו יונקי' רק ממנו והיה מן הנכון להגידו ד"ל לפי כו' : (מח) אמרו חכמים
 כל הישוב כו' מביא זה להראות מגדל הגלגלים עד שהארץ בערכה קטן מאד ועגלה פירש"י בפסחים שזה מול שור כעשוי
 מכוכבים מקובלים כמות ראש שור ועקרב זה מול כימה שהמה מקובלים כמות עקרב : (מט) תחת כוכב אחד כלומר שוכב
 אחד גדול כמו הכדור הארצי ושור יותר והארץ שכל המקומות בארץ מתרא' הכוכב שיה באיכותה וגדלה ואילו הייתה קטנה
 מהארץ הית' נסת' במקום אחר : ומתראה קטנה במקום אחר כמו שבע' צדקות איתא כימה כמא' כוכבים ואולי ט"ס הוא :
 (מט) מפני מה אין הרקיע עצמו עב' כוכבים משלו משל כו' אף שהכוכבי' כל א' מנוול' על דבר מיוחד מ"מ הי' ככחו י"ח
 לערכבם יחד להיות נראים כאחד וכולן ישתמשו איש כפי כחו המיוחד ומפרש על דרך משל סך נאה ביוצא בן פירש הי"ע
 אף לפ' לא ידק המשל ואינו מכוון כל כך גם הלשון מפ"מ אין הרקיע עצמו דחוק מאד ואולי הבונה מפ"מ אין הרקיע עצמו ר"ל
 מדוע לא הם הרקיע גופא שיהו' מוחזק כוכבים ולמה הם כוכבים ברקיע ומפרש ע"י משל שיתכן שדבר מה אף שהוא מרוב'
 בכמות אינו נאה כמו דבר מפורד ונעש' על משכונת הסדר וכלל הענין הוא על צאור הכתוב ומעשי ידיו (הרבים והגדולי' רבים
 בכמות ובאיכות) מגיד הרקיע שהוא שטח הקפודות שבו כל הכוכבים עומדים וכולם פועלים בדבר מיוחד ובה נראה מעשי ידי
 הרבים והגדולי' : (ג) אין אומר כו' שמא הוא קולו כו' כלומר חו שמתחיל לעשות רצון קונו שהוא מהלך מרחק עולם כוס ומי
 ישמע קולו שיחריס לו או יעק ויגע או יתפאר במהלכו רק רך תמיד בגלגלו בלי מנוחה ואף שהטבע זאת בכחו ועצבו עכ"ל
 מננה יתזה האדם אף לצד השמים מושקים לדבר ה' ואין הוא יעק ויגע ויתעלל (כי באמת כן הוטבע בטבע הנפש שהיא
 מהעליונים השמים ושמים לעשות רצון קונו רק התאוות מעשור' עויו הסכל לבלי יתשוק בזה ועיין בהקדמתי הראשונה וצאור
 הכתוב אין אומר כלומר או התפארות או מרון אף או עלנות אף שכלל הארץ יצא קום : (נא) כך עץ החיים מהלך כו' מה גדלו
 כו' הכוונה בפך החיים על צד הכוונה השניה (כי כפשוטה הוא עץ החיים בתוך ג"ע התחתונה בפחותה ד"ה ויגרש כו') הוא מאד

כסלם

אליהו רבא פרק ב

ה' (תהלים נב) דבר אחר מה גדלו מעשיך ה' ולא טעם של זה דומה לזה וכך שנו חכמים (ט) בא וראה כמה מיני בהמית ומיני חיות ומיני עופות יש בעולם וכמה מיני דגים יש בים שמא קולו של זה דומה לזה או מראה של זה דומה לזה או שמא דעתו של זה דומה לזה או שמא טעמו של זה דומה לזה . הא לא קול ולא מראה ולא דעה

מאורי אש

נעלה בעניינים הרומים כי זה לעומת זה עשה ה' והכז' במדאי לא מדא תקום כ"ח מדת מעלה ומדרגה ומכוון ממט כנגד הע"הו כילו זה מרומו ככתוב מה גדלו מעשיך

ישעיות יקב

ממונה על דבר ידוע לגדלו (טו) סנהדרין דף ל"ז (טז) שכתובס הראשון כל הדורות טובות שלא היה תחלה אלא מוחס אחר :

הנראים פה בעיה"ו ומאוד עמקו מחשבותיך בעניינים הרומים דבר רוחני והמעשה הוא דבר חושי ממש גשמי ועיין בגדולי המפרשים ע"ד הנזרה מה ענין עץ החיים וכבר קבלם הרב בעל יפ"ח וי"מ בבאורי והענין בכללו עלי המוסכלית אשר יחגלו בנפש האצת כאשר אמרו לעיל אין עץחיים אלא חור' אשר היא בעליונות' כפי מערכת העולם וכמדתה במעלת' וא"כ מה דקרו במאמר המוסרי הזה לומר השמש רץ מדתו הגדול בכל יום והאדם שמדתו ומדרגתו נצח לחסו בעין החיים (הוא התורה) ההולך במדת המדריג' שהוא הוא מתעלל בזה ולכן נסמך לזה תורת ה' חמימה ואין להאריך יותר בפרטות העניינים רק אביא ענין נכבד מה שבארתי בבאורי על אגדות ירושלמי ויהי' נר מאיר לזה מאלו לבין ענין עץ החיים למטה ועל"ה למעלה כי לדעתי הוא ענין נכון מאד ואביא את המאמר ובאורו שם בלשונו ממש ז"ל היושגלמי דים ברכות תני עץ החיים מהלך חמש מאות שנה א"ר יהודה בר' אלעי לא סיק דבר נופו אלא אפילו קודמו וכל פילוג מי בראשית מתפלגין מתחתיו מה טעם (תהלים א') והיה כעץ שחול על פלגי מים ע"כ זה לשונו שם ע"ח מהלך ח"ק שנה הענין ע"ד הרמז כפי הידוע שהג"ע ועליו מרמזים לעניינים רומים זה לעומת זה כבר דברו בה הרבה מהמפרשים היפ"מ פירש כי הרמז בע"ה על כח ההשכלה אשר בנפש להשלימה בפועל הוא ח"ק שנה כמדא העולם כל העולם וטבעיה' יושג הסלמתו וזהו מימי בראשית כלומר כל הנמלאות הטבעיות ונפו מרמז על חכמה אלקית כענף היוצא מתחת הטבע וכל ג"כ להגיע עדיה (ס' אפורי) ויש לומר עוד התור' היא עץ חיים והיא דמות כל העולם שהיא פחות' ופרוס' לכל זהו שפוס' על כל החיים כי יעשה ומלאה תאמין ולא הנוף בלבד שמרמז על מלכות' וטעמי' וסתר' אלא אף בקורתו והוא פשוטי ספורי' יש זה לומר דעת ועוד מרמז על האדם שנרמז' לאילן כו' עיין הכל ב"פ"מ ואענה אף אכי מעט בזה שיעל' ג"כ כפי ידו הכתובים בענין עץ החיים שעיניו בג"ע התחנן אילן שפירותיו נוחתים חיים חמדיים לכל אוכליה וממנו נקח ג"כ כדמותו לג"ע העליון אשר גם שם נמלא עץ חיים כדומות נוחת חיים לנפש לחיות חיי עד ואף שירחתי לחדש דבר מלבו מה שלא קדמני אדם בו ע"כ' אומר דבר נכבד המתקבל לכל ישרי לב בענין מדת ע"ה איככה היא נגד כל העולם וירוח לי בזה לדעתי ענין החיות המתפשט בכל הנמלא' להלמית כל עשב ורע ולתח לכל דורשי' אף לכל סוגי' ויהי' מה אדבר' וירוח לי בזה לדעתי ענין החיות המתפשט בכל הנמלא' להלמית כל עשב ורע ולתח להם כח האמית' וחיים לכל חי נמשך מעץ החיים אשר למט' בג"ע זהו שפוס' על כל החיים וזהו שמהלך ח"ק שנה כלומר השפעת חיות' וזהו וכל פילוג מי בראשית (שמעתי) הם עיקר האמית' להנביע שפע רב להאמית ולחיות לכל) נובעי' ממנה וסיות' ושפיעה נובעת מן וכן מעדן ואמר לא סיק דבר נופו כלומר שהנוף היא בעלמו המושך השפע חיות מעשיך' שהוא הקור' ולא חרמ' כי רק מנופי' (אשר הם סוף ומותרות השפע) מזה יוחן לכל העולם כי אם גם קורת' פרוס' על כל החיים לחדש שפע עלמי לכל חי לכל אומה ואין להשפלה על זה יותר מאס נאמר שהשמש ינגד פירותי' והרא' מעץ הדעת באכלו נחדשם בלב כל חי החשוק' לדעת טוב ורע והכלל הג"ע שלמט' דוגמת של מעל' מעץ חיים למעל' שזו החור' העליון' במעלת' על כל וממנו נובע כל כמאמר' בה נסחבל הקב"ה וברא את העולם כי לפיה הוא הנהגת כל הנמלאים העליונים והתחתונים' וכולם יובעים ממנו' מפני מעלת' על כל וסוף עולם וסוף' לכל הנמלאות פה ומחיייה לנפש האוחז בה בחיים הגלחיים (כמו שנטבע עץ החיים למט' לחת חיים בגופניים) ותמידים לעולם כמ"ש עץ חיים הוא למחויקים בה ולא חדמ' שהכח יוצא מנופי' שהת' הבחינות התחתונות שלמט' ממנו' הנקבלת ממנו' ונחמים מותר שפע ההשכל' למט' להנפש כ"ח גם קודמה ועלמותה מתפשטים בנפש כי הנפש ממקור אשר ח"כ' אחו' ודבוקה בחורה העליונה ולכן יתכן להשתכס בה ולהשחלם ממנה להיות אוחז בה עד כאן לשוני שם ומעשה בין חבין את אשר לפיך כמה שדימה ע"ה לכל העולם ואין נובע ממנה מאמר מוסרי לאדם האוחז בע"ה כמו שבארתי : (גב) ד"א מה גדלו גו' שמא קולו כו' גם זה על סוף הפסוק עם עמקו סמך לעורר על פליאות הבריח' שגופים דומים ישתנו באיכותם מפני מוגס בקול ובמראה ובדעת (והמה האושכלו' הראשונה' שהוא הדעת) ובטעם וסם כמו הרומים של הדבר הזה כי אינו מעלם הגשם ומאד עמקו מחשבותיך לדעת סיבת זאת וחשב כח הדעת בעלמי חיים שהדעת הנוק' ג"כ על ההרגש ובאור הכתוב מה גדלו מעשיך הנראים הנבדלים בכמות [זה] מקר' הגשם) ומה מאוד עמקו מחשבותיך לדעת איכותיהם הנמוגים בהם : (גב) בחומתו של אד"הר הן בחכונת גופו והן בחכונת נפשו כמ"ש במדרש כל הנשמות תלוים בא"ה ועל"ה ישתנו בשניהם : (גב) ד"א כו' והלא הם קבועים כו' כי רק המזלות סובבים והגלגל קבוע כדעת בגלגל קבוע ומזלות חוזרים או שכפי הפשט השמים מיושב על שטח השמים לא על הגלגלים הקבועים בשמים והמה צודאי קבועים במקומם וידוע דאין הכלום רק בשעת הסילוך והתנועה (וי"ע) ואע"פ שהכל שלו כו' ר"ל אף שיסד ה' ב"ה לשמים ונבאם מנהג קבוע ועי"ה הטבע יסארו בני אדם כבודו וכבודו גדולתו מבריאח עולמו לדעת מזה שהכל שלו והכל מעשי ידיו ע"כ' שמת' האמיתי' הוא רק בישראל ובעבורם יש' טבעם ולכן קבע יוס נועד שיוס ליוס (יוס שהעמיד משה החמם עם יוס שהעמיד יוסע) יביעו אומ' ויגידו טובו על ישראל ור"ל כי מזה יכירו כולם אין ישראל מושגים בפרטות נעלה מדרך הטבע הכולל ובאור הכתוב אמת ששמים מוספדים כבוד אל במהלכס הנפלא ומטעם המסודרת אשר בזה יתראה שמעשי ה' המה אף יוס ליוס יביע עוד אומר נפלא להראות שישראל נעלים מעל כל אבא השמים ומשג' טבעם

אליהו רבא פרק ב

יא

מעשיך ה' : ד"א למנצח מזמיר לדוד השמים
 מספרים כבוד אל . [גד] והלא הם קבועין (י)
 במקומן ואין זזין משם לעולם אלא אעפ"י שהכל
 שלו והבל מעשה ידיו אין שמחתו בכל אלא עסזרעו
 של אבריהם בלבד . שנאמר יום ליום יביע אומר
 (ס) מה טיבן של שני ימים הללו . [נה] אלא זה
 יומו של משה שבישר יומו של יהושע שנאמר
 (נו) דיום הזה אהל תת פחדך ויראתך על פני
 העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו
 וחלו מפניך (נז) ושמה תאמר הואיל והקב"ה
 הרג את סיוחן ואת עוג מי הגיד לכל באי עולם
 (נח) אלא זה חמה שעמדה לו למשה והיכן מצינו
 שעמדה לו חמה למשה בשעה שעשה מלחמה עם
 עמלק שנאמר וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו
 תחתיו ואהרן והור תמכו בידיו מזה אחד
 ומזה א' ויהי דיו אמונה עד בא השמש (נה) וכי
 עד אותה שעה לא בא השמש שכתב עד בא
 השמש אלא זה חמה שעמדה לו למשה והיכן
 מצינו שבישר משה יומו של יהושע שנאמר (ס)
 ויאמר ה' אל משה (נט) כתוב זאת זכרון בספר
 ושם באזני יהושע א"ל יהי רצון שתעמוד לך
 חמה כדרך שעמדה לי והיכן מצינו שעמדה לו
 ליהושע בשעה שעשה מלחמה עם מלכי האמורי

ישועות יעקב

חוסס היינו ברזל שהורה סוקה בר"ש : (י) והא"ל יכולים
 לומר שירה כי כל המלות אינם מקלסים רק צעח סיבובם
 ושמש בנבעון יוכיח כדאי' ב"מ ש"ט ר' אבהו בשם ר"ה אמר
 הלוכו הוא קלוטו לכן אמר יהושע לשמש דום מלקלם ע"כ
 מפרש החד"א שהשמים הנזכר בפסוק זה אינו כפשוטו רק על
 זרעו של אברהם המשוליים לשמים וכיכבים (יח) כי חורה שבכתב
 זמנה ביום תורה שב"פ בלילה (יט) כמו שדרשו חז"ל חמוקי
 ורכיך מה ירך בסתר אף ר"ח בסתר אבל האגדות דורשין בפני
 רבים וגם הכל רזים לשמוע דברי אגדה (כ) לטון האזנה ר"ל
 שמיים און ומקשיבין לשמוע (כא) פ' לטון חבלין ובשמים :
 ר"ל הגם שבכל העולם נמלאו בככ"ס ובתי מדרשות אפ"ה חורה
 א"י משוכח מאד כמו שדרשו בב"ר והב הארץ היא טוב מלמד
 שאין חורה כחורא א"י ואין חמה כחמת א"י סס הבדולה
 ואין

למעט ולכן סמך חורא ה' חמי' שבכות' בא לנו והישועות
 יעקב פירש צמעת' ידיו שהם הכוכבים וישראל נמשלו אליהם
 ורמוק הוא מליד הכוכבים : [גה] זה יומו של משה שבישר כו'
 כמו שאומר להלן וסיים באזני יהושע : (נו) היום הזה זה יום
 הריגת סיוחן ושוב : (נז) אלא זה החמה כו' כלומר ממנו מוכח
 שהעמיד משה החמה ל"א לא כן היכן שמעו כל הארץ אס לא שהי'
 העמדת השמש וסית' נכרת לכל יושבי תבל ופירושו ושמה חאמר
 כי אין זה רק מהריגת סיוחן ועוג לזה אומר מי הגיד כו' :
 (נח) וכי עד אחו שעה כו' דה"ל עד אשר בא השמש בלשון
 עבר ולמה כתיב בבינוני להורות בא שהיום נשתל' השמש משאר
 הימים וק"ל : (נט) כתוב זאת זכרון בספר כו' כלומר כתוב זאת
 בחור' וברמז וסיים באזני יהושע שגם הוא יעש' בעתיד ככה ואין
 להקשות דא"כ מה לריך לקרא קמא זה אינו קושי' אחר דלא
 רק אסמכתא הלא היא כתוב' על ספר הישר כלומר כחורא משה
 רמזו שיעמוד יהושע השמש : (ס) ד"א כו' זה תור' כו' אין כונחו
 שהכתוב השמים מדבר על התור' כי אין רמז בזה מאומ' רק
 אררי שראינו שנגמת דוד לדמות גדולת התור' וספורי' לענייני
 השמים ראוי שימלא בזה כל המעלות המול' פה בשמים ולזה אומר
 שככה הוא ביום זמן למידת התור' שבכתב וביע תמיד אמר' הגת' ב' -
 ובליל' זמן תור' שב"פ והוא לזר דיני התור' וכללויה'
 והוא חיווי דעת התור' וההלכות המה הפלפולים לדמות דבר
 לדבר ישמעו קולם בכל העניינים אשר אין אומר ודברים זולתה
 כמו השמש מאיר' ונר' קוים בכל הארץ וממג' וזכר כבוד ה'
 וגדולתו כן ע"י ההגדות המדברים מסתרי כבוד אל ומפליאות מעשיו
 ונקדם שמו י"ם בזה וע"י האר' ירמיו לשמים עליונים המוזכר
 במרכבת יחזקאל וא"כ יתכן שמוסב על התורה העליונ' והבן למה
 שהגביל למידת חורה שבכתב ביום ובש"פ בליל' יתכן לפי
 שכליל' הוא עת פנוי מעסק וע"כ נוח ללמוד בש"פ בעיון :
 (סא) ד"א אלו בחי כנסיות דרש קום מלשון קבולה כמו יקום
 המים וזהו בב"ב שסם מתקבלים כולם לשמו' ד"ה : (סב) ובקלה
 חבל זו א"י ר"ל שהוא כמסיבת שבכל הארצות כי אודיה דא"י
 מתכים וקאלו יאמר' בכל הארץ יא' רק קוי התור' כלומר סימני'
 אף בקלה תבל (כלומר חבליה התבל) סס נר' מליה ממש כמ"ס
 אין תור' כחורא א"י ואין חמה כחמת א"י : (סג) לשמש סס
 גו'

מאורי אש

למעט ולכן סמך חורא ה' חמי' שבכות' בא לנו והישועות
 יעקב פירש צמעת' ידיו שהם הכוכבים וישראל נמשלו אליהם
 ורמוק הוא מליד הכוכבים : [גה] זה יומו של משה שבישר כו'
 כמו שאומר להלן וסיים באזני יהושע : (נו) היום הזה זה יום
 הריגת סיוחן ושוב : (נז) אלא זה החמה כו' כלומר ממנו מוכח
 שהעמיד משה החמה ל"א לא כן היכן שמעו כל הארץ אס לא שהי'
 העמדת השמש וסית' נכרת לכל יושבי תבל ופירושו ושמה חאמר
 כי אין זה רק מהריגת סיוחן ועוג לזה אומר מי הגיד כו' :
 (נח) וכי עד אחו שעה כו' דה"ל עד אשר בא השמש בלשון
 עבר ולמה כתיב בבינוני להורות בא שהיום נשתל' השמש משאר
 הימים וק"ל : (נט) כתוב זאת זכרון בספר כו' כלומר כתוב זאת
 בחור' וברמז וסיים באזני יהושע שגם הוא יעש' בעתיד ככה ואין
 להקשות דא"כ מה לריך לקרא קמא זה אינו קושי' אחר דלא
 רק אסמכתא הלא היא כתוב' על ספר הישר כלומר כחורא משה
 רמזו שיעמוד יהושע השמש : (ס) ד"א כו' זה תור' כו' אין כונחו
 שהכתוב השמים מדבר על התור' כי אין רמז בזה מאומ' רק
 אררי שראינו שנגמת דוד לדמות גדולת התור' וספורי' לענייני
 השמים ראוי שימלא בזה כל המעלות המול' פה בשמים ולזה אומר
 שככה הוא ביום זמן למידת התור' שבכתב וביע תמיד אמר' הגת' ב' -
 ובליל' זמן תור' שב"פ והוא לזר דיני התור' וכללויה'
 והוא חיווי דעת התור' וההלכות המה הפלפולים לדמות דבר
 לדבר ישמעו קולם בכל העניינים אשר אין אומר ודברים זולתה
 כמו השמש מאיר' ונר' קוים בכל הארץ וממג' וזכר כבוד ה'
 וגדולתו כן ע"י ההגדות המדברים מסתרי כבוד אל ומפליאות מעשיו
 ונקדם שמו י"ם בזה וע"י האר' ירמיו לשמים עליונים המוזכר
 במרכבת יחזקאל וא"כ יתכן שמוסב על התורה העליונ' והבן למה
 שהגביל למידת חורה שבכתב ביום ובש"פ בליל' יתכן לפי
 שכליל' הוא עת פנוי מעסק וע"כ נוח ללמוד בש"פ בעיון :
 (סא) ד"א אלו בחי כנסיות דרש קום מלשון קבולה כמו יקום
 המים וזהו בב"ב שסם מתקבלים כולם לשמו' ד"ה : (סב) ובקלה
 חבל זו א"י ר"ל שהוא כמסיבת שבכל הארצות כי אודיה דא"י
 מתכים וקאלו יאמר' בכל הארץ יא' רק קוי התור' כלומר סימני'
 אף בקלה תבל (כלומר חבליה התבל) סס נר' מליה ממש כמ"ס
 אין תור' כחורא א"י ואין חמה כחמת א"י : (סג) לשמש סס
 גו'

אריהו רבא פרק ב

מחופתו: (סד) מה חתן זה נכנס בטהרה ויוצא
 בטומאה. כך גלגל המה יוצא בטהרה ונכנס
 (כז) בטומאה ואינו רוצה לצאת למחרתו עד
 שמזרקין בו חצים ואמרים לו וכי לרצינך אתה
 יוצא. לכך נאמר והוא כחתן יוצא מחופתו. משלו
 מלמה ד' (סה) למלך שעשה סעודה לבנו והיו
 עבדיו ובני ביתו מסובים לפניו כל שבעה ונפטרו
 ממנו כל אחד ואחד והלך לו לביתו לשלום.
 לימים בא אחד מהם. אמרו למלך פלוני בא
 נתעטף יוצא לקראתו: ואמר לו בא בשלום (כז)
 (סו) משוך שעה אחת עד שיגיע שעת הסעודה.
 וכן השני כך הצדיקים דומים בעוה"ז. ובשעה
 שנפטרו לבית עולמם אומרים לו בא בשלום
 שנ' יבוא שלום יגותו על משכבותם (סו) הולך
 נבחו (י"ט"ה יו) באדם שמקבל אורחיו בשמחה
 ובסבר פנים יפות שנ' ישיש כנבור לרוץ ארה
 מבאן אמרו הצדיקים נענשים אפי' על הקלות
 והרשעים אין נענשים אלא על החמורות צא ולמד
 ממשא ואהרן נדב ואביהו שלא נענשו אלא על

מחופתו: (סד) מה חתן זה נכנס בטהרה ויוצא
 בטומאה. כך גלגל המה יוצא בטהרה ונכנס
 (כז) בטומאה ואינו רוצה לצאת למחרתו עד
 שמזרקין בו חצים ואמרים לו וכי לרצינך אתה
 יוצא. לכך נאמר והוא כחתן יוצא מחופתו. משלו
 מלמה ד' (סה) למלך שעשה סעודה לבנו והיו
 עבדיו ובני ביתו מסובים לפניו כל שבעה ונפטרו
 ממנו כל אחד ואחד והלך לו לביתו לשלום.
 לימים בא אחד מהם. אמרו למלך פלוני בא
 נתעטף יוצא לקראתו: ואמר לו בא בשלום (כז)
 (סו) משוך שעה אחת עד שיגיע שעת הסעודה.
 וכן השני כך הצדיקים דומים בעוה"ז. ובשעה
 שנפטרו לבית עולמם אומרים לו בא בשלום
 שנ' יבוא שלום יגותו על משכבותם (סו) הולך
 נבחו (י"ט"ה יו) באדם שמקבל אורחיו בשמחה
 ובסבר פנים יפות שנ' ישיש כנבור לרוץ ארה
 מבאן אמרו הצדיקים נענשים אפי' על הקלות
 והרשעים אין נענשים אלא על החמורות צא ולמד
 ממשא ואהרן נדב ואביהו שלא נענשו אלא על

מאורי א"ש

פ' למה ד' למלך כו' ירצה על דרך מהמרה כמ' מקומו שהמלך
 בקמן שחנן להם החור' ולא לבני אדם שהמה חוטאים והנה
 המלכים נקראו בני בית שהם מדובקים תמיד ורואים ומשיגים
 מעט מכבודו יותר מבני אדם שהם צמדי' רחוקים מבית המלך
 מצד הסוד והיה"ר והעולם השפל המונע לצוות באור ה'
 ולכאור' חין יוחן לבני המדי' מה שלא זכו בני ביתו לזה אם לא
 בסתר שלא ירגישו ולא ידעו מזה ועכ"ז נחן להם בגלוי שנס
 המלכים ידעו מזה בשעת נתינת החור' כג"ס מלכו לצוות
 ידוון ומאמרו ז"ל ובאור הכתוב לשמש הוא האור הגדול הוא
 החור' האלקים שם אהל ומשכן בין בני אדם ובכל הארץ יא' קום כי נחל' צפרוס לעיני כל: (סד) מה חתן כו' נכנס בטומא'
 כו' הוא מאמר הלל' לומר שכמעט מפני טהרות בני אדם הי' ראו' שישקע התמה ולא יורח עוד ה' ברוב רחמי' מזרים אות' עוד
 על הארץ וענין הזיקת חילום היא כס העב' החטוי' בה לרוץ תמיד בגלגלה בלא הפסק וחלולי היה מהלל' בחירו' כפי חפצה בודאי
 לא היה מורחף מפני חטאו' בני אדם והבן: (סה) למלך שעש' סעודה כו' הוא ד"א בבאור שם אהל כהם: (סו) משוך שעה
 אחת כו' ענין הדבר בקלרה כי הצדיקים מבינים ומדביקים עצמה לה' ב"ה בעוה"ז וה' יואל לקראתם ר"ל מחרחה ומחדק בהם אך
 בעש"ס ובהעל' גדול כי בעוה"ז החומריות מונע מלחיות מנועם ה' והשגחו ועד שיבוא עת הסעוד' שהוא סיי' עו"הב ואז יזכו
 לחיות בעולם ה' ולהשענג מכבודו באמת [עיון בפ"א ובהקדמתו] אך לא כן שאר עבדיו המה הרשעים המושפעי' בעוה"ז בכל טוב
 [וקראש עבדיו כשאין עושין רצונו של מקום כמאמרו בב"ב] ואוכלים ושבעים רק בעוה"ז ומתענגים כל שבעה אשר על הרוב
 המה שבע' עשיריות ע"ד ימי שנותינו בהם שבעים שנה ונפטרים ממנו ואין להם עוד ובאור הכתוב לשמש הוא האור הגדול והשגה
 האורחה שם אהל וסתר בהם לכל יסוגו בעוה"ז אך באחרים ישים הקב"ה כנבור לקבל אורחיו ולהשענגם מכל טוב בעוה"ז:
 (סז) הולך נכחו שבעוה"ז הוא הולך נוכח הדרך ההוא לדבק בה': (סח) הצדיקים נענשין כו' ר"ל שהעוה"ז אולם הוא עולם הדר'
 והזוכך כדי שיחמקו עונותיהם בעוה"ז וזכו בעולם העוה"ז אך הרשעים לא ידעו ולא יבינו מזה מלאו' וכל זכותם וטובתם רק
 בעוה"ז ע"כ אין נענשין כ"א על החמורות ואז יאברו ויטרוו מן העולם: (סט) פוגע בי מיד כו' מכאן שיבת הדבר במשל נכבד
 הצדיקים קרובי' אליו וע"כ אם יעשו דבר שאינו הגון ופגמו בכבודו ח"ו כי מזה יבא חילול ה' מאוד ולא כן הרשעים מרחקים ממנו
 י"ח ואינו מניע הפנס לכבודו כמו שלא יגיע הפנס מבע"ח בולס כי אולתם כפרת טהרתם וע"כ לא יענשו כ"א על החמורות שאז
 בא קום: (ע) עד שמגיע דניה של גיהנם ואין נסתר מחמתו כלומר אף שלא יענש בעוה"ז עכ"ז אין נסתר מחמתו שהוא אף
 הגיהנם כי סוף שיפלו בה והכל בעבור שלא שמרו החור' שהיא תמימה משיבת נפש למקורה למקום חוצה ולפי אשר החבאר לעיל
 פ"א אות' צ' טענה הנפש המשכלת בגיהנם העליון הוא מה שמועטים ממנו השגחה אף שכוספת ליה מאוד נכונים הדברים
 מאוד בבאור הכתוב לשמש הוא השגה הגדול' כו' כדלעיל שם אהל בין הצדיקים ואין נסתר מחמתו שאורו זורח לסוף על כולם
 והכל כוספים להגות מאורו אך אין מניסין אותו וזהו מכון למאמרו ז"ל שהקב"ה מניח חמה מרחקה לדיקים מחרפלים
 בה ורשעים גידוין זה והענין על ג' הכו' השני לכסף המשכלת שפארנו שהוא משל על השג' והבן הדברים: (עא) מכאן אמרו

ישועות יעקב

ואכן הסוהם מקרא משנה חלמוד חוספתא הלכות ואברות (כז) ע"ס
 שער"ס משתחיים לה ציוס וכן התורה צוה נתינתה ציוני היו
 ישראל קדושים וטהורים עד שצנדרו את העגל ונשתדו הלוחות
 ראשונות ע"י שחגרו צפרהסיה כשמש ובמ"ד חי' לעולם אין
 חמה שוקעת אלא"כ נעשה כעין חררה של דם של' ישים כנבור
 לרוץ אורח ואין אורח אלא דם כו' ע"י עו"י' ילקוט ח"ע סי'
 חקל"ה (כג) לשון המשכה והמתנה יובילקוט גרם שבעה א': (כד) אלו
 הרשעים מארץ להם עד שיחמלא סחטם בעבירות חמורות (כה) שלא
 עסקו

עושים לי רצוני לכן הסתרתני פני מהם : [עב] הבו לה' כבוד ועזו הבו לה' כבוד שמו ואין כבוד אלא תורה שנאמר ישימו לה' כבוד ותהלתו באיים ויגידו [ישיעיה זג] ואומר תנו לה' אלהיכם כבוד (כו) וגו' [ישיעיה יג] השתחוו לה' בהדרת קודש מכאן אמרו אל יעמוד אדם בתפלה עד שיאמר הלכה אחת או פסוק אחד לכך נאמר (כז) השתחוו לה' בהדרת קודש : קול ה' על המים : אין מים אלא תורה : כך שנו חכמים : [עג] חכמים הזהירו בדבריכם שמא תורו דבר אחד שלא מן התורה ותתחייבו עליו מיתה לשמים ואף התלמידים הבאים אחרים יורו משמיכם דבר אחד שלא מן התורה ויתחייבו עליו מיתה לשמים ח"ו ונמצא שם שמים מתחלל : אל הכבוד הרעים ה' (עד) על מים רבים על ששפכתו לכם דברי תורה כחלב [ג] וכשמן המורק מבלי אל בלי ואין קולו נשמע לכך נאמר אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים : [עה] קול ה' בכח קול ה' בהדר : משלו משל למה"ד למלך שהיה לו בנים גדולים : מהם בעלי תורה נביאים

ישועות יעקב

עסקו בה ועברו עלי' : (כו) וסי' דקרא בטרם יחשיך וגו' וקויסו וגו' והיינו חורבן העולם ח"ו : (כז) דהיינו חפלה וכן איתא בברכות אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה וזהו סבו לה' כבוד זו תורה וזו ח"כ השתחווי (כט) אבות פ' א' ושם הוטמא כסגנון אחר : (ל) דרוס וקבל סרי לפי

וכתובים : ובעלי משנה וגמרא ובעלי משא ומתן : נשא אשה אחרת ענייה : והיה לו בנים ממנה : שיוגדו למקרא ומשנה וגמרא ודרך ארץ : היה יושב ומצפה מתי יהיו כבנים הגדולים : לימים באו אצלו : (כ"ו) בא אליהם ואין בידם לא מקרא ולא משנה ולא דרך ארץ : והיה יושב לפניהם ואומר בתים שבנתי וישרות שקנתי וברמים שנמעתו לאלו : למה עשיתי כל אלו : כך ישראל דומין בעוה"ז בפני אביהם שבשמים : בשעה שאין בדם דברי תורה : לכך נאמר קול ה' בכח : קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים אלו בני אדם שהם פקחין בדברי העוה"ז במשא ומתן ובכל מלאכות ואין בהם דברי תורה אינם משולים אלא כארז מה ארז זה אינו מוציא פירות כך כל מי שאין בו ד"ת נמשל הוא כארז שנאמר ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו (עמוס ט) ואמר וישבר ה' את ארזי הלבנון אלו בני אדם שהיו בבית ראשון [עז] שהיו מפוקחין ועומדין במקומם ולא היה בהם ד"ת לכך נאמר וישבר ה' את ארזי הלבנון (עז) וירקודם כמו עגל לבנון ושריון

מאורי אש

חכמים כי כלומר חסר שמעלת התורה גדול כל כך כמו שמצאנו דוד וז"ל בהפדר למודה כמעט שיחרב העולם כי רק למוד החור' מקיים העול' וכיוון להורות על דור המבול שנאמר עליהם החל האדם לרוב וזוהו פשעו בו ולכן הביא מבול ולכן סיים הכתוב ה' למבול ישב : (עב) הבו לה' גו' אלא מלה"ד כי כלומר הבו והקדומו פניו י"ח בתורה שהיא האומי והעלמי וע"י תהיו כמלאכים ובני אלוס כי בלא זה ח"ו יחרב העולם כמ"ס חנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך גו' כי קול ה' על המים כי התרעמותו הוא רק על החורה שנמשלה למים ואף החפל שהיא כניעת האדם אל ה' ויקרס החור' כי ע"ז יקובל חפלתו כי החורה נקראת הדרת קודש כמ"ס ואחא מרובנות קודש ולכן השתחוו לפניו (זהו כניעת החפל) ע"י הדרת קודש חסיל' היא החור' והענין ע"ד יור' הסכל הוא ענין מאוד נעל' להראות שיעקר ההשגל' לנפש הוא לימוד החור' ולא טהרת הלכ לבד בה' שהיא כניעת החפל' כי הטור' הוא תקון הלכ לבד והחור' תקון הסכל שזהו עטס הנפש המשכלת ולכן לכל תקון תקון חסיל' קודש שהוא ע"י החור' וע"י יונשך תקון הלכ בחסיל' להכניע מול ה' ולהתבונן גדולתו י"ח והנ' המלאכים מלמד שהם ששים ושמחו' לעשות רצון קודש (זהו לעומת תקון הלכ באדם) עוד זאת השגתם נעלה ורוממה מאוד כי הם משיגים כבודו י"ח וזוהו ישבעו ויתענגו מאוד ול"כ ע"י לימוד החור' ישנו למלאכים העתענגים רק מהדר כבוד ה' ומשכילים הדרו והדרו והביא רצו' מהכתוב ישימו לה' כבוד מדכתיב תהלתו באיים שהם יודעי' מהחור' והאומי' מאומה ויש בזה דברים רבים להעיר אך אין להאריך : (עג) חכמים הוהו בדבריכם כי כלומר כל התרעמותו הוא רק על החורה ושמיחת מנחמו וכמו שהזכירו ס"ל : שהחכמים ישמרו מאוד להורות כפיה לכל יכשלו בה' : וכפי הנ"ל באבות ששם יכנה החורה למים מכוון מאוד ובא להורות שחייבו כמו כן שגם חכמים כמו אוח למים והזכירו עלי' מאוד : (עד) על מים רבים כי' כחלצו כי' דרש מים רבים מניי משקים רבים כי שם מים שם כולל לדבר כבוד וללול וכלומר שחננל' רוי החור' הרבי' בלי יגיע' ושמיעת קול כ"א ע"י קול ה' נחגל' להם בנכ"א' ואף שלא היו ראויים : (עה) קול ה' בכח כי' למה"ד למלך כי' נשא אשה אחרת כי' אולי ידמו בזה בנה' שהגבית מעלת ישראל על ידי החור' יתר ממלאכיו שהם נקראים בנים גדולים שהם מדובקים לעשות רצונו י"ח או ירצונו לאבותינו הקדושים וזת"כ נשא זרעם אחריהם שהם בני עניים דלים מן האננות ולכן חמל עליהם ונתן להם חור' שבה יבישו ושלימות' (לא כמו אבותינו שמעצמ' נהרו לדבר ה' בלא לימוד) ובודאי היו ראוי' שגייעו ע"י החור' לשלימות' אלא שאחזו דרך אחרת להתעסק רק בענייני עי"סו והפטי' כח התקנ' שהם לענייני' עולמים ומניינס ובאור הכתוב קול ה' ברעם להעניט' על אותם בני אדם שהם רק בכח הנופנית ומחריין רק בהרר העו"הו עליהם קול ה' לשבר ארזי לבנון וכלומר אמנת שהם גבורים כארזים אבל אינם עושים פירות שאין תכלית טוב יוצא מהם ומה יועיל בני אדם כאל' או באורו קול ה' בא בכח ובהדר להקדיש יושבו תכל ועל מי קול ה' שובר ארזים על אותם ב"א שהם גבורים כארזים והוא נכון יותר כפי פשוטו : (עז) שסיו מפוקחין ועומדין במקומם ר"ל מיושבים לא מבוהלי' כמשפט אנשי החכמ' שכל מעשיהם במתן אך רק בענייני העוה"ז לא בד"ת ובמדות טובות ויתכן עוד שהכוונה שהי' מפוקחין אך עומדים במקומם ובמדרגתן בלי יעשו טוב מאומה : (עז) וירקודם גו' משל למס"ד כי' ובאורו כמו עגל לא לימד ערן להמשיך בעול וע"כ מנעטת ומוכרת להבות' במוטים ומקלות כן הוכרס ה' ב"ה

אלהיו רבא פרק ב

ושריון כמו בן ראמים מכאן אמרו החכמים המבעט ביסורין כופלין אותם עליו משלו משל למה"ד לבעל הבית שהיה לו פרה מבעטת ונתן בה חבל של עשר אמות והותה מבעטת ונתן בה חבל של חמש' אמות שנאמר כי כפר' סוררה סדר ישראל (סוטה ד) הא למדת שכל המבעט ביסורין סימן רע לו אמרו החכמים (עח) וכי לא בדין עונותיו באו עליו היסורין אתמהא אלא באו עליו היסורין ע"י שעשה דברים מכווערים ודברים שאינם ראויים והוא [לא] בידיו עוקר את עצמו מן העוה"ז ומן העוה"ב כך אמר לדם הקב"ה לישראל אם אתם באים ללמוד דרכי [עט] בואו ולמדו מאנשי דור המדבר שאעפ"י שעשו את התורה כל ימיהם כיון שאמרו לפני דבר שלא כחונן הפגעתו בהן מיד לכך נאמר (ל"ג) קול ה' חוצב להבות אש קול י"י יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש (פ) חזר הקב"ה לרצות את ישראל ואמר להם בני נשבע אני בכסא הכבוד שלי (פא) שאפי' תינוק בבית רבו עוסק בתורה לשמי שכרו מונח לפני ובלבד שיהא

שמור מן העבירה אפילו אין בידו של אדם אלא דרך ארץ ומקרא בלבד שכרו מונח לפני ובלבד שיהא שמור מן העבירה ואפילו אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא משכים ומעריב לבית הכנסת ולבה"מ וקורא ק"ש בעבור שמו הגדול שכרו מונח לפני ובלבד שיהא שמור מן העבירה (פב) למה ישראל דומין בעוה"ז לפני אביהן שבשמים לאילה זו שמעברת בצער ויולדת בצער תחילת' [ג] קשות ונחת רוח בסוף שנאמר קול י"י יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כולו אמר כבוד באותה [ג] שעה יהיה כל העולם מרתיע ויאמרו שמא בא מכול לעולם לאבד את העולם שנא' ה' למבול ישב הישיבה רוח הקודש אותן ויאמר לא בא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אלא לעשות [פג] משתה לבניו ויאמר לא באתי אלא למלוך על כל העולם שנאמר וישב ה' מלך לעולם ומפני מה אני מולך מפני שאתם (ל"ה) מפרכסין במעשיכם הטובים ובתלמוד תורה שנאמר ה' עוז לעמי יתן ה' יברך את עמו בשלום :

מאורי אש

ליסר לישראל מפני שלא קבלו עליהם עול תורה וכל מה שמבעט יותר יזכרו יסוריו ככדי להכניעו וליסרו וכל זה בא להורות שהיסורין למען טובתו למען יכנע לדבר ה' ולתורתו : (עח) וכי לא בדין כו' ע"י שעשה כו' והוא בידו כו' כלומר וכי אינו בדין שיתייסר ע"י מעשיו המכוערין אשר הוא בידו עלמנו ובכחירתו והוא עוקר עלמנו ממנוחת העוה"ז והעוה"ב או באורו והוא בידו עלמנו עוקר נפשו כלומר שהוא מסבב הרעה בידו כי מפי עליון לא תלך הרעות כי הוא מעלמו משחיתו : (עט) בלו ולמדו מאנשי דור המדבר כו' קול ה' חוצב להבו' אש כלומר שמרו מעשות כל רע מאומה ודעו כי ה' מדקדק עם חסדיו כחוט השערה ובאור הכתוב קול ה' ועיניו אף לדור המדבר (סבוכותם נחלצ להבות אש להנחן להם תורה משמים הנחול' באש) להענישם צעת שחטאו : (פ) חזר הקב"ה לרצות כו' קשה בעיני לכוון זאת בכחב וע"ד הרחק נאמר שכיוונתו וסמיכותו על סוף הכתוב ה' עוז לעמו יתן ע"י החורה הנקראת עוז סתחן לעמו ואף ההמונים וקטנים כמשמע עם יהיה שלום להם : (פא) אפילו תינוק כו' חסוב ג' עניינים עקרים שפ"י ישלים נפשו איש איש כפי ערכו והבנתו התינוק אינו מבין עדינה מאומה ולומד התורה בחמימות לבו [כי החכמים העליון אינו נודע לו עדינה] וזוהר עלמנו מעבירה או בעל מקרא וד"ל שהוא בעל מדות טובות וזה נמשך מלמד המקרא המדבר ממעשים והנהגת האדם או מי שמזפלב בכונה ואף שאינו יכול ללמוד כולם יקבלו שכר טוב כפי מעשיהם כי זה ממעלומי הנפש והזדככותה וענין השנועה בכסא הכבוד הוא ענין דק מאוד כי הנשמות טובות מתחת כסא הכבוד ע"כ לא ישלט בהם הכליון התמידי ח"ו וזהו ע"ד מליצה כשם שכסא הכבוד קיים כך ישראל יהיו קיימין אחר שנפשותם הטובות מהמקור הזה והבן מאוד : (פב) למה ישראל דומין כו' לאילה כו' באה"כ לפ"ז קול ה' יחולל ויוליד אילות שג"רה גדול מאוד צעת לידתה עד שתחנוטע בכל עני היער ותחשוף ותגלה כל עני היער עליה תרוכ צערה וסגיונה וכן ישראל צעת גלותם אך לבסוף ובהיכלו (צעת בא האדון ה' נבואת אל היכלו) כולו אומר כבוד כי הכל יכירו כבודו ו"ל וגדולת עשו באותו שעה כו' קודם ביאת המשיח מעט עם שנתן מופתים בשמים וירעיש העולם עד שידמו שיביא המבול : (פג) משתה לבניו כו' מפני שאתם מפרכסין במעשיכם הטובים כו' ה' עוז לעמו יתן ר"ל מפ"מ יזכו להכבוד הנעלה הלזו מפני שמפרכסין ומחנודעין במ"ט ובר"ת וקראה כל' פרכים כלומר אף שהוא בעלמתיים וברפיון בלא זריזות כ"כ עכ"ל סוף סוף יאחזו במ"ט ולכן יבא מלך הכבוד ויתן עוז להם שיתחזקו בדביקות ה' ויהיה שלום לעמו כי יבטל היג"ר הלוחט בלבנו תמיד הכונה בכלל על רוב השנה שיתחדש בנו מדביקות ה' ועוזו תורתו ואהבתו ובאור הכתוב ה' למבול ישב (המשורר מעמיק בענין ביאת המשיח וסערת הזמן סיה"י אז ויתפעל בנפשו לומר אש ה' למבול ישב ומסיים לנפשו לא ללא וישב ה' מלך לעולם כי עת דודים יגיע להגלות כבוד ה' לנכראיו ומתפעל מאוד לומר ה' עוז לעמו יתן שיגבירו לעשות טוב מאוד ועתה יברך ה' את עמו בשלום אמיתי והבן דרך השיר בזה ולמתבוננים בדרכי השירים ואיכות התפעלות

ישועות יעקב

(לא) לפי שאינו מקבל היסורין כאהבה ובוטט בהן ע"כ אין עונותיו מתכפרין וכן אמרו חז"ל בצרכות יכול אפי' לא קבלם מאהבה ת"ל עיי"ש : (לב) כלומר אעפ"י שדור המדבר קבלו וקיימו התורה שנחנה בקול ה' חוצב להבות אש אפי"ה קול ה' יחיל מדבר גזר עליהם שיפולו וימותו במדבר ע"י המרגלים וזהו מדבר קדש שפ"ז נתקדש שמו ית' : (לג) בגלות החל הזה (לד) קודם ביאת משיח ב"כ (לה) כמו לא כחל ולא פירטים כתובות דף י"ז לסוף קישוט ור"ל שאתם מקוטטין במעשים טובים ובת"ת ועי"ו אחס מוסיפין כח ועוז בפמליא של מפלה להטיב לכם ולכך אחסם בשלום :

ל' סוטה ד' (א) : האלהים אלהי ישראל יתן עוז לעמו יתן ע"י החורה הנקראת עוז סתחן לעמו ואף ההמונים וקטנים כמשמע עם יהיה שלום להם : (פא) אפילו תינוק כו' חסוב ג' עניינים עקרים שפ"י ישלים נפשו איש איש כפי ערכו והבנתו התינוק אינו מבין עדינה מאומה ולומד התורה בחמימות לבו [כי החכמים העליון אינו נודע לו עדינה] וזוהר עלמנו מעבירה או בעל מקרא וד"ל שהוא בעל מדות טובות וזה נמשך מלמד המקרא המדבר ממעשים והנהגת האדם או מי שמזפלב בכונה ואף שאינו יכול ללמוד כולם יקבלו שכר טוב כפי מעשיהם כי זה ממעלומי הנפש והזדככותה וענין השנועה בכסא הכבוד הוא ענין דק מאוד כי הנשמות טובות מתחת כסא הכבוד ע"כ לא ישלט בהם הכליון התמידי ח"ו וזהו ע"ד מליצה כשם שכסא הכבוד קיים כך ישראל יהיו קיימין אחר שנפשותם הטובות מהמקור הזה והבן מאוד : (פב) למה ישראל דומין כו' לאילה כו' באה"כ לפ"ז קול ה' יחולל ויוליד אילות שג"רה גדול מאוד צעת לידתה עד שתחנוטע בכל עני היער ותחשוף ותגלה כל עני היער עליה תרוכ צערה וסגיונה וכן ישראל צעת גלותם אך לבסוף ובהיכלו (צעת בא האדון ה' נבואת אל היכלו) כולו אומר כבוד כי הכל יכירו כבודו ו"ל וגדולת עשו באותו שעה כו' קודם ביאת המשיח מעט עם שנתן מופתים בשמים וירעיש העולם עד שידמו שיביא המבול : (פג) משתה לבניו כו' מפני שאתם מפרכסין במעשיכם הטובים כו' ה' עוז לעמו יתן ר"ל מפ"מ יזכו להכבוד הנעלה הלזו מפני שמפרכסין ומחנודעין במ"ט ובר"ת וקראה כל' פרכים כלומר אף שהוא בעלמתיים וברפיון בלא זריזות כ"כ עכ"ל סוף סוף יאחזו במ"ט ולכן יבא מלך הכבוד ויתן עוז להם שיתחזקו בדביקות ה' ויהיה שלום לעמו כי יבטל היג"ר הלוחט בלבנו תמיד הכונה בכלל על רוב השנה שיתחדש בנו מדביקות ה' ועוזו תורתו ואהבתו ובאור הכתוב ה' למבול ישב (המשורר מעמיק בענין ביאת המשיח וסערת הזמן סיה"י אז ויתפעל בנפשו לומר אש ה' למבול ישב ומסיים לנפשו לא ללא וישב ה' מלך לעולם כי עת דודים יגיע להגלות כבוד ה' לנכראיו ומתפעל מאוד לומר ה' עוז לעמו יתן שיגבירו לעשות טוב מאוד ועתה יברך ה' את עמו בשלום אמיתי והבן דרך השיר בזה ולמתבוננים בדרכי השירים ואיכות התפעלות

אליהו רבא פרק ג

פרק ג ואז עוד אמר דוד המלך עליו השלום
אני יראתי (ב) מתוך שמחתי
ושמחתי מתוך יראתי (ג) ואהבתי עלתה על כלם
(ב) לפיכך כרת לי הקדוש ברוך הוא ברית שאני
אדוה בקן במקרא ובמשנה בהלכות ובאגדות
שנאמר כי לא כן בתי עם אל כי ברית עולם שם
לידוערובה בכל ושמורה בי כל ישעי ובר חפץ כי

לא יצמיח (סמואל ב כג) ואין ברית אלא תורה שנאמר
(ה) בריתי היתה אתו החיים והשלום (ז) (מלאכי ב)
ערוכה בכל במקרא במשג' בהלכו באגדות ושומר'
שיהי' ד"ת שמורה בי לעולם ולעולמי עולמים :
(ו) כי כל ישעי וכל חפץ כי לא יצמיח מכאן אמרו
כל ת"ח שמרבה בעסק התירה ואינו מתגרס
(ד) הרבה סימן יפה לו (ז) ואם תאמר אם הקב"ה
אוהב

ישועות יעקב

(ח) בחן שמחה שהיה לי היותי ירא שלם ושלום יארו עלי
ואכטל ח"ו או יראה שלם שמחתי אלא בשמחה
שיש בה יראת שמים ושל מצוה . ושמחתי מתוך יראתי ר"ל גם
בזמנה שרף להיות ביראה כדוע אפי"ה רף להיות ג"כ בשמחה
(ג) כי ידוע שמעלת העובד מאהבה גדולה עד מאוד (ג) וכתוב
בתיבת תורה אמת היתה בפיהו (ד) שפרנסתו מנומלם וברוק
ומשחק במיעוט ומפרס כי כל ישעי ר"ל זה היה לי לישועה
עד"ת שמורה בי משום שהיה כל חפצי שלם ימיה לי הרבה
פרנסה שלם אפסע מד"ת ועי' בכלי יקר שמבר מהר"ם לאגידות:
בנקומם בלי יבטו התכלית העליון ולא יבטו הדרת אל איום ונורא ואמר קול ה' (להסרין ולהבטיחן בכח גדול) קול ה' בהדר
(כי עושי ה' הדר הוא לכל מביטיו כי ישרים הנה) קול ה' סוכר ארויס כהמה בעלי כח אך מבלי ישעו פירות מאומה וכלאו המשורר
יראה זאת בעיניו וישאל מלבו וישבר ארוי לבטון ואינס ואיה איפס הס והולך ומבאר מדת העונם ממנו י"ת הוא רק למען
הריופו שיקבל עליו עול תורה ומצות וכעגל לא לומד המוכרת להכותה וליסרה אך בסוף כשלא ישוב אז יענש במדת הנקמ'
ורקודם הנה והנה (ביסודים וזרות) כמו עגל בלבטון ושריון (שהם ב"א בעלי כח כהמ') וכמו בן ראמיס ומתפעל מאוד ומזהיר
לבני אדם איך ישמרו דרכי ה' מאוד מאוד ואמר זכרו ממשפטי ה' איך הוא מדרקק עם הסודיו הלא קול ה' חוצב להבות אש
(זהו הדברות הנחומות באש לתת להם וא"כ היו דור דעה מאוד ועל"ז) קול ה' יסיל מדרב בעת שחטאו מעט יסיל ה' מדרב קרש
(כלומר קדושים כהמה בעת שחטאו בידבר) ומתפעל המשורר מאוד בזכרו מאהרית הזמן עם שיבא האדון אל היכלו ולו יתוקנו
ישראל בכל טוב (כי עתה עם הגדוף להם) אז כולו אומר כבוד וזה ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום כמו שבארתי לעיל
והבן כל זה :

עוד

אמר דוד ע"ה כו' הולך ומבאר סוף הפסוק מדברי דוד האחרונים אני יראתי מתוך שמחתי כו' ואהבתי עלתה על כולנה
הענין בקרה כי פי שנים בעבודת ה' כשיחבטון כדדלות ועזו נוראותיו י"ת ישמח ויגיל בהדר היקר הזה אשר זכה
להיו' מעבדיו [ועיין בסקדמתי] וכשיכיר שפלות עלמו מול אל איום ומרץ ויפחד מגדולתו וזה נמנעלת הענו' הול' וההכנע'
האמיתיות הבא מהחבונ' ולא יהיה זה בלא זה אך לפעמים בא ברעיון השפלות קודם שיפגעל השמחה בלבו נקרא שמה' מתוך
יראה ולפעמים להיפך בתחילה יבא השמחה ואח"כ יבא השפלות נקראת יראה משוך שמחה והבן מאוד וי"ל עוד אני יראתי בעת
שהי' טוב לי ע"י ויראתי מלפניו ושמת' זי בעת היגר לי ויראתי משוכפי עכ"ל בטחתי בה' ושמחתי בישועתו מוסב על באור הכתוב
כדיק מושל ביראת אלהים שהגדיק הוא מאהב' ויראת אלהים הוא מיראה ושיטה לריכוס להיות באדם רק שאהב' גדול' מיראה :
(ב) ואהבתי עלת' על כולנה הוא מעלת האהבה האמיתית במצות ה' לא מתוך הנחת גופו או הנחת נפשו [ע"ד מדאי נפשו לך קראי
לך תנאי דחשב עם נשם שלם לשמה] כ"ל לפשות רגון ה' לבד כהכירו מעלת גדולתו ועו יקרו אז ימלא בלבו רשפי האהבה
לעבדו ולשמור מצותיו וההבדל שבין העובד בשמחה לעובד מאהבה הוא כי השמחה באה ע"י הכרת גדולתו המעוררו לדבק בו כי
כן הוא משבב הנפש לכסוף ולדבק לבדו נפלא והאהבה ממוגג משניהם יחד אחד הכרת גדולתו הב' רב טובו אשר ע"כ יאהבנו
בלבו כי האהבה האמיתית באה כאשר נכיר ממדותיו י"ת איך הוא מנהיג בחסד ברוחיו וכולם ונקיס מעווכו ומסרו הגדול
והבן מאוד בזה ועיין באמרי שפר בעיקרים שם האריך בענין זה ומחובו מבין דבריו כי הענה דברים נכונים : (ג) לפיכך כרת לי
כו' ברית כי הברית והקשר האמיתי שהארם מתדבק בו לה' הוא רק ע"י התור' ממג' יבא לאדם הדבק בה החיים הנלחמים :
(ד) ערוכה בכל גו' כי דוד היה מסיק שמעלתו אליבית דלאכתא וזו מעלה נפלאה עד מאוד שיש לו דביקות באמיתת התורה ולי
בענין הזה דבר רב בארתי בספרי חפזתי זהב והראתי שם כי רק שלימות השכל הוא השכלת התור' בריגיה וערכו הנפש מכוונים
למול' ואיש אשר בכתו לכוון הדין לאמית' אוח הוא על מעלת נפשו הגבוהה הנקושרה בברית התור' ועיין לעיל בפרק א' ד"ה
עמוד וערוך כו' ע"ס ותדון אפס מה מצוה : (ה) בריתי ית' אהו גו' שזה נאמר על הכהנים שהם מורי התור' כמ"ס ותורה
יבקשו מפיחו ועי' התורה נכרת אתם ברית שיהי' ד"ת שמור' בו כו' ע"ד אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו : (ו) כי כל
ישעי גו' סימן יפה לו ובאור הכתוב כי זה לבד (האמר למעל' מהגדיק המושל האמיתי שמושל ביערו ובחאות נפשו) כל ישעי
ותכלית אך כל חפץ מענוגי הזמן ע"ד וכל חפץ לא ישו בה) לא חפץ בהמ' שימיתו ויגדלו כי עי"ז יתכן שח"ו יסר
מלב אהבת התור' מרוב בקשת העו"ס ולכן לא כתוב כל חפצי כדברך בעדו כי על חפץ עוה"ו מדרב לא חפצו
האמיתים אשר הנפש המשכלת חפץ בהם : (ז) וא"ת כו' למה אינו מעשרו כו' יפסע מד"ת כו' לכאורה קשה הא כבר אמר
שמינן יפה לו וי"ל דהתם מיירי שפסק בחורה ואינו מחייגע לאסוף סון כי ע"י שיעמול באסיפת סון ישכח ויעדר ממנו
הגיון

דלת

אלהיו רבא פרה ג

בניהם ובני בניהם עד עולם (יא) כן בחר הקב"ה בהן ובניהן ובבני בניהן עד עולם שנאמר ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיך לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם (ישעיה נט) אבל בני פושעי ישראל אינם כן (יב) בקטנותן הן רבין ובזקנותן הן קשין מה עושה הקב"ה בשקן עדיין רבים (יג) מעלין אותן (יד) ושורפין אותן בבית המדרש הגדול ובישיבה הגדולה שלו שנ' (שמואל ב כ"ג) (יד) ובליעל כקוץ מונד כלדם כי לא ביד יקחו ואיש יגע בהם ימלא ברזל ועץ חנית ובאש שרוף ישרפו (ט) בשבת (טו) ואין בליעל אלא רשע שנאמר (שמואל א' י') (טז) ובני בליעל אמרו וגו' ואומר [סס ל] ויען [יז] כל איש רע ובליעל (יח) מכאן אמרו חכמים כל דבר (יט) שעתיד להיות בסוף כבר נעשה מקצתו היום לעתיד (כ) 'הא ישיבה להקב"ה בבית המדרש שלו וצדיקין

אוהב תורתו למה אינו מעשרו הוי אומר שאם יעשיר יפגע מדברי תורה לכן כל ת"ה שמרבה במלאכת' של תורה ואינו מבנים פירות הרבה סי' יפה לו שהקב"ה אוהב את תורתו שאם יעשיר יפגע מדברי תורה (ח) וכן הוא מפורש בקבלה ע"י שלמה מלך ישראל שתיים שאלתי מאתך (ט) אל תמנע ממני בטרם אמות וגו' ריש ועושר אל תתן לי המריפני לחם חוקי שוא ודבר כזב הרחק ממני פן אשבע וכחשתי ואמרתני מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתני שם אלהי (משלי ב) (י) ברוך המקום שבהר בתרה ובגמרא (ובחכמים) ובתלמידים ובתלמידי תלמידיהם ובבניהם ובבני בניהם עד סוף כל הדורות ומקיים עליהם במדה שאדם מודה בה מודדין לו כשם שהם יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום (ה) פנוי וקורין לשם שמים ויראה בלבבם ומחזיקין דברי תורה על פיהן כדי שלא ישכחו מפיהם ומפי

ישועות יעקב

(ה) מקום שאין בני אדם מניין שיכטל אותו מר"ה (ו) מלשק אוחס מעולמס בילדותן: (ז) דוגמת מה שאמרו רז"ל שמיכאל מקריב נשמתן של ישראל והוא סוד ל"ח (ח) דרש מלשון בשנת מלשון אל תמנע ממני בטרם אמות גו' מליצת הכתוב בטרם אמות אינו מוטב רק על הבקש' שביקש שוא ודבר כזב הרחק ממני בכדי שיגיע לשלימותו טרם ימות: (י) ברוך המקום כו' עשה מנצח סוף הפסוק ובליעל כקוץ מונד הכתוב אחריו: (יא) כן בחר בהם ובבניהם כו' כי ה' נותן להם להספיעם שפע חכמה גם בלב בניהם עדי ימשכו אחריו עזרם ודרכן ודרכן אליהו ו"ל להזכיר בשבח המקום בדבר מעניונו טרם דרש ענין מה כידוע לכל מעיין בספר הזה: (יב) בקטנותן הן רבין שלח ידומה כי ממוגז אביהם נמוגז בבני רשע עד לא יוכל נקיין לא כן כי הבחירה בידו אצל כשוקינו אז ע"י הרגל ולמוד מעשיו אבותיהם וגו' מעט מהתכוונות הרעות הממוגזות בהם נעם' נפשותיהם קשים מכלי יקבלו הטוב ופני לומדיהם ומוכיחיהם כי נעקש לבס בקרבם בלי מנוח גם מעורר לטוב מלאו' וזה ההבדל בין בני הגדויקים שיש להם נטיה מוגזית לטוב ובני הרשעים אינם ככה רק נטיה מה לרע אצל עכ"ז יוכלו להתקין' ולהיות טובים: (יג) מעלין אותן ושורפין כו' כלומר מלשקין אותם ושורפין אותם והוא הנקרא בפי חז"ל זיכור ומירוק הנפש (כמו ער"מ הניהגס שורף ומזכך וכעת הזיכור יקבל עונשו) וכמ"ס מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים עדי יעלו במעל' ויזכו לחיות בנועם ה' ואין פה המקום להאריך רק זאת נאמר איך כי זה הפך העתה חכמי' הסוברים שהנפש היא הכנה לבר וע"י השלמת כחותיה פה לפועל אז תזכה בעוה"ב לא זולת ואל"כ לא הו' ברשעים תקומה אחר שלא השלימו נפשותיהם כ"א האמת שהנפש היא משכלת טרם באה בגוף ואם לא השלימה פה צריכה זיכור ומירוק ואז תשובנה לתקומה: (יד) ובליעל כקוץ מונד גו' ובא"הכ ובליעל הוא כקוץ מכאיב אשר לא ילכל למאומ' רק עומד למאכלת אש וזה תכליתו וכן הבליעל לא ילכל כשזקין ולכן שרוף ישרפו בשבת כלומר בעולם מעליהם בשב' ובמנוח' בלי מפעל ומנוגל ברע: (טו) ואין בליעל אלא רשע לכאור' מי לא ידע בזה כי הבליעל הוא רשע וז"ל קרי בי רב הוא והגרא' דהכוול' שאין בליעל אלא רשע בטבעו שאין בו נטיות טובות והוא שמו האמיתי בלי עול שהנטיה הטובה הוא כמו עול מונח על זארו המעוררו לטוב וזה אין בו: (טז) ובני בליעל כו' הראו' מדתלה שמש על אביהם לקרותם בשם בני בליעל מורה שהם לא טובים מלידה ומכאן מהריון ע"ד זורו רשעים מרחם: (יז) כל איש רע דסר רע הונג' ב"כ על איש רע בטבע כידוע שזהו ההבדל שבין רע לרשע שרע הוא מי שטבע נפשו רעה לבני אדם אשר זה בא מהמוגז והרשע הוא שבין אדם למקום אשר זה נגש' מלך הלמוד 'וההרגל הרע והסן ועיין בעל העקדה סדר תוריע בחיילתו וחבין: (יח) מכאן אמרו כו' עיין בהקדמות הנהייה המדבר מענין סדור הספר וחבין מזה הרבכת המאמר הלזו ומוטב על לעיל שזכה דוד לברית התור' וז' להתענג בעוה"ז מנקמת השענוב אשר בעוה"ב כמו שאמר להלן שזכה דוד לזה. (יט) שעתיד להיות בסוף נעשה מקצתו היום שעתיד להיות בסוף כבר נעשה מקצתו היום לעתיד (כ) 'הא ישיבה להקב"ה בבית המדרש שלו וצדיקין

מאורי אש

הגיון החורה אצל זה יקסה לכאורה למה ה' אינו נותן לו בלא עמל וסי' יותר טוב לו שילמוד מתוך הרחבה לו"א שלא כן כי ע"י ההרחבה יתכן שיפגע מר"ה כי העושר ישמן לבבו ויפגע ח"ו מר"ה: (ח) וכן הוא מפורש ע"י שלמה כו' שהי' חכם מכל ועכ"ז ביקש שאל יתן לו למרבה אף כי הפחיתים נאגו: (ט) אל תמנע ממני בטרם אמות גו' מליצת הכתוב בטרם אמות אינו מוטב רק על הבקש' שביקש שוא ודבר כזב הרחק ממני בכדי שיגיע לשלימותו טרם ימות: (י) ברוך המקום כו' עשה מנצח סוף הפסוק ובליעל כקוץ מונד הכתוב אחריו: (יא) כן בחר בהם ובבניהם כו' כי ה' נותן להם להספיעם שפע חכמה גם בלב בניהם עדי ימשכו אחריו עזרם ודרכן ודרכן אליהו ו"ל להזכיר בשבח המקום בדבר מעניונו טרם דרש ענין מה כידוע לכל מעיין בספר הזה: (יב) בקטנותן הן רבין שלח ידומה כי ממוגז אביהם נמוגז בבני רשע עד לא יוכל נקיין לא כן כי הבחירה בידו אצל כשוקינו אז ע"י הרגל ולמוד מעשיו אבותיהם וגו' מעט מהתכוונות הרעות הממוגזות בהם נעם' נפשותיהם קשים מכלי יקבלו הטוב ופני לומדיהם ומוכיחיהם כי נעקש לבס בקרבם בלי מנוח גם מעורר לטוב מלאו' וזה ההבדל בין בני הגדויקים שיש להם נטיה מוגזית לטוב ובני הרשעים אינם ככה רק נטיה מה לרע אצל עכ"ז יוכלו להתקין' ולהיות טובים: (יג) מעלין אותן ושורפין כו' כלומר מלשקין אותם ושורפין אותם והוא הנקרא בפי חז"ל זיכור ומירוק הנפש (כמו ער"מ הניהגס שורף ומזכך וכעת הזיכור יקבל עונשו) וכמ"ס מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים עדי יעלו במעל' ויזכו לחיות בנועם ה' ואין פה המקום להאריך רק זאת נאמר איך כי זה הפך העתה חכמי' הסוברים שהנפש היא הכנה לבר וע"י השלמת כחותיה פה לפועל אז תזכה בעוה"ב לא זולת ואל"כ לא הו' ברשעים תקומה אחר שלא השלימו נפשותיהם כ"א האמת שהנפש היא משכלת טרם באה בגוף ואם לא השלימה פה צריכה זיכור ומירוק ואז תשובנה לתקומה: (יד) ובליעל כקוץ מונד גו' ובא"הכ ובליעל הוא כקוץ מכאיב אשר לא ילכל למאומ' רק עומד למאכלת אש וזה תכליתו וכן הבליעל לא ילכל כשזקין ולכן שרוף ישרפו בשבת כלומר בעולם מעליהם בשב' ובמנוח' בלי מפעל ומנוגל ברע: (טו) ואין בליעל אלא רשע לכאור' מי לא ידע בזה כי הבליעל הוא רשע וז"ל קרי בי רב הוא והגרא' דהכוול' שאין בליעל אלא רשע בטבעו שאין בו נטיות טובות והוא שמו האמיתי בלי עול שהנטיה הטובה הוא כמו עול מונח על זארו המעוררו לטוב וזה אין בו: (טז) ובני בליעל כו' הראו' מדתלה שמש על אביהם לקרותם בשם בני בליעל מורה שהם לא טובים מלידה ומכאן מהריון ע"ד זורו רשעים מרחם: (יז) כל איש רע דסר רע הונג' ב"כ על איש רע בטבע כידוע שזהו ההבדל שבין רע לרשע שרע הוא מי שטבע נפשו רעה לבני אדם אשר זה בא מהמוגז והרשע הוא שבין אדם למקום אשר זה נגש' מלך הלמוד 'וההרגל הרע והסן ועיין בעל העקדה סדר תוריע בחיילתו וחבין: (יח) מכאן אמרו כו' עיין בהקדמות הנהייה המדבר מענין סדור הספר וחבין מזה הרבכת המאמר הלזו ומוטב על לעיל שזכה דוד לברית התור' וז' להתענג בעוה"ז מנקמת השענוב אשר בעוה"ב כמו שאמר להלן שזכה דוד לזה. (יט) שעתיד להיות בסוף נעשה מקצתו היום שעתיד להיות בסוף כבר נעשה מקצתו היום לעתיד (כ) 'הא ישיבה להקב"ה בבית המדרש שלו וצדיקין

כ' ספיקו... (י) דרש מלשון בשנת מלשון... (יא) כן בחר בהם ובבניהם כו' כי ה' נותן להם להספיעם שפע חכמה גם בלב בניהם עדי ימשכו אחריו עזרם ודרכן ודרכן אליהו ו"ל להזכיר בשבח המקום בדבר מעניונו טרם דרש ענין מה כידוע לכל מעיין בספר הזה: (יב) בקטנותן הן רבין שלח ידומה כי ממוגז אביהם נמוגז בבני רשע עד לא יוכל נקיין לא כן כי הבחירה בידו אצל כשוקינו אז ע"י הרגל ולמוד מעשיו אבותיהם וגו' מעט מהתכוונות הרעות הממוגזות בהם נעם' נפשותיהם קשים מכלי יקבלו הטוב ופני לומדיהם ומוכיחיהם כי נעקש לבס בקרבם בלי מנוח גם מעורר לטוב מלאו' וזה ההבדל בין בני הגדויקים שיש להם נטיה מוגזית לטוב ובני הרשעים אינם ככה רק נטיה מה לרע אצל עכ"ז יוכלו להתקין' ולהיות טובים: (יג) מעלין אותן ושורפין כו' כלומר מלשקין אותם ושורפין אותם והוא הנקרא בפי חז"ל זיכור ומירוק הנפש (כמו ער"מ הניהגס שורף ומזכך וכעת הזיכור יקבל עונשו) וכמ"ס מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים עדי יעלו במעל' ויזכו לחיות בנועם ה' ואין פה המקום להאריך רק זאת נאמר איך כי זה הפך העתה חכמי' הסוברים שהנפש היא הכנה לבר וע"י השלמת כחותיה פה לפועל אז תזכה בעוה"ב לא זולת ואל"כ לא הו' ברשעים תקומה אחר שלא השלימו נפשותיהם כ"א האמת שהנפש היא משכלת טרם באה בגוף ואם לא השלימה פה צריכה זיכור ומירוק ואז תשובנה לתקומה: (יד) ובליעל כקוץ מונד גו' ובא"הכ ובליעל הוא כקוץ מכאיב אשר לא ילכל למאומ' רק עומד למאכלת אש וזה תכליתו וכן הבליעל לא ילכל כשזקין ולכן שרוף ישרפו בשבת כלומר בעולם מעליהם בשב' ובמנוח' בלי מפעל ומנוגל ברע: (טו) ואין בליעל אלא רשע לכאור' מי לא ידע בזה כי הבליעל הוא רשע וז"ל קרי בי רב הוא והגרא' דהכוול' שאין בליעל אלא רשע בטבעו שאין בו נטיות טובות והוא שמו האמיתי בלי עול שהנטיה הטובה הוא כמו עול מונח על זארו המעוררו לטוב וזה אין בו: (טז) ובני בליעל כו' הראו' מדתלה שמש על אביהם לקרותם בשם בני בליעל מורה שהם לא טובים מלידה ומכאן מהריון ע"ד זורו רשעים מרחם: (יז) כל איש רע דסר רע הונג' ב"כ על איש רע בטבע כידוע שזהו ההבדל שבין רע לרשע שרע הוא מי שטבע נפשו רעה לבני אדם אשר זה בא מהמוגז והרשע הוא שבין אדם למקום אשר זה נגש' מלך הלמוד 'וההרגל הרע והסן ועיין בעל העקדה סדר תוריע בחיילתו וחבין: (יח) מכאן אמרו כו' עיין בהקדמות הנהייה המדבר מענין סדור הספר וחבין מזה הרבכת המאמר הלזו ומוטב על לעיל שזכה דוד לברית התור' וז' להתענג בעוה"ז מנקמת השענוב אשר בעוה"ב כמו שאמר להלן שזכה דוד לזה. (יט) שעתיד להיות בסוף נעשה מקצתו היום שעתיד להיות בסוף כבר נעשה מקצתו היום לעתיד (כ) 'הא ישיבה להקב"ה בבית המדרש שלו וצדיקין

עולם (כא) באור פניהם (כב) יושבין לפניו (כג) כבר
 (ט) נעשה מקצת ישיבה לצדיקים בעוה"ז לחדו
 מלך ישראל (כד) והיה מאיר פנים בהלכה אל
 הצדיקים היושבים לפניו וכן לעתיד יהא לצדיקים
 הייהם (כה) שלא בצער ושלא ביצר הרע לימות
 בן דוד ובעוה"ב כבר נעשה מקצת היים שלא
 בצער ושלא ביצר הרע אל הצדיקים בעוה"ז ואלו
 הן אברהם יצחק ויעקב (י) ויעבץ ויתרו וכל הדומה
 להן לעתיד יהא הקב"ה מחיה המתים בין לימות בן
 דוד בין לעוה"ב כבר נעשה מקצת תחיית המתים
 על ידי הצדיקים בעולם הזה על ידי אליהו ואלישע
 ויחזקאל בן בוזי הבבלי לעתיד (כו) יהא כבוד
 ועוז לצדיקים בעולם הבא כבר נעשה מקצת כבוד
 ועוז לצדיקים בעולם הזה (כז) זה יהושפט מלך
 יהודה (כז) לעתיד יהא אכילה ושתייה ושמחה
 לצדיקים כבר נעשה לצדיקים בעוה"ז לשלמה
 מלך ישראל לעתיד יהא (כח) דם ובשר ושבר

גוג ומגוג ולעכו"ם על ידי ישראל כבר נעשה
 מקצתו דם ובשר ושבר על לוחצינו כמו שענינו
 רואות בכל יום תמיד ואם אתה רוצה ללמוד
 וחפץ אתה בדברי תורה צא ולמד מראשו של
 ענין שלמעלה שאמרנו עתיד הקב"ה לישב בבית
 המדרש שלו וצדיקי עולם יושבים לפניו ונושאים
 ונותנים במקרא במשנה במדרש בהלכות ואגדות
 ואומרים [בט] על טמא טמא ועל טהור טהור
 על טמא (יג) במקומו ועל טהור במקומו ואח"כ
 מביאין את הרשעים ודנין אותן (ל) בפניהן ויש
 נידונין (לא) שלשים יום ויש נידונים ששים ימים
 ויש נידונין שלשה חדשים ויש נידונין ששה חדשים
 כללו של דבר שנו רבותינו במשנה משפט רשעים
 בגיהנם שנים עשר חודש ואח"כ יעמדו הצדיקים
 לפני הקב"ה ויאמרו לפניו רבש"ע כשהיינו באותו
 עולם אלו בני אדם היו משכימים ומעריבין לבית
 הכנסת ודיו קורין ק"ש ועושין שאר מצות ויאמרו
 להם

מאורי אש

כיו עיין לעיל פרק א' ושם בארתי מלת יסוב' המיוחס לו
 יתעל': (כא) באור פניהם הנותן להם מזיו השנה ע"י מעשיהם
 הטובים שעשו בעוה"ז או כפשוטו ג"כ כי יזהיר פניהם כמו
 שאמרנו ר"ל על אדה"ר טרם חטאו שהי' מכהה גלגל חמה ולעתיד
 יתוקן חטאו ויהיו הצדיקים מזהירים בנופש כוזהו הרקיע והענין
 החטא הי' גופו משול' מכאשר הי' בסוף כי הי' גופו ספירי כגוף
 הי' מכהה גלגל חמה וע"כ הי' כחור לחיות לעולם ואחר חטאו
 ויעם להם כתמות עור וליבשם ולעמיד יתוקן הכל ואין להאריך: (כב) ושנים לפניו כלומר מדובקים בתמידות ולא כמו העוה"ז
 פעם יעלו בעבודתם ופעם ירדו לעסקי הגוף ויכרת הדיכור עיין בסוף המור' צרפי התבודדת (כג) כבר נעשה כו' ר"ל כמעט
 נהנו ככה ושבנו מרו"ק אשר השפיע עליהם: (כד) והי' מאיר פנים בהלכה הכונה כדלעיל מזיו השנה הנותן לו ושם דוד כי
 עליו אמרו חז"ל שהיה מסיק שמעתה אליו דהלכתא וזהו באמת סייעתא דשמיא ע"י רוח"ק מהשנה הבורה היותן לו:
 (כה) שלא בצער ושלא ביצר הרע ר"ל שזכו לעשות מחיי העו"ב מתענגים מזיו השכינה עד שהוסר כל רע מלב ונפשחם שמיים
 בלי לר' מזה ההתענגות ע"ד מאמר איוב אשר טעא לו הופעה ממרום אשר לשמע און שמעתך (ר"ל על גר הקבלה והאמונה)
 ועתה עיני ראשך (ע"י רוח"ק והשגה משמיה) על כן אמאם ונחמתי על עפר ואפר כלומר לא ארגיש עוד בצערי ומכאובי
 שאני יושב בחור האפר כי הנפש צעת שזוכה להדר רוח"ק אז חסור מאתה חשכת תענוגי הגוף והרגש מכאוביה וחסב שני
 דברים אחד מאירת פנים בהלכה ושזהו בעיני והשגה שזהו השלמת השכל הב' צמדות הלכ שהורומנו כנפשם באהבת ה' מאוד מעין
 חשוקת עוה"ב וכן המה תקון השני כמות השכל וסדרת הלכ והבן: (כו) יהא כבוד ועוז כו' זהו כבוד והתרוומת הנפש
 במעלה ועוז בהצברה גדולה וכן היה מקצת ביהושפט מלך יהודה שנאמר עליו ויבנה לבו בדרכי ה' שהיה מעלה מעלה מעלה
 בדרכי ה' ועבודתו: (כז) לעתיד יהיה אכילה ושתייה כו' לענין הסעודה והאכילה לעתיד כפי המורה מדעת חז"ל אף כי כולם
 הסכימו שזהו משל על השגה הגדולה והנוראה כמו שהאריכו החכמים בספרים וכן כוזהו צמדות הנעלם על כל זה רבים הסכימו
 שהוא כפשוטו גם כן אף לא כמו עתה צוה"ז כ"א ע"ד שאמרנו במן הנבלע באכריום שהיה לחוק כחוחיהם בלבד וע"כ אמרו
 שהיה הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לנא כי הנה אחרי חטא אדה"ר נשתנה גוף האדם מכמו שהיה לרע ועצ כמו שאמרנו סכמינו
 ז"ל תפוח עקיבו של האדם הראשון היה מכהה גלגל חמה כי היה גופו ספירי יותר זך ודק מגלגל חמה וכן הצעלי חיים היו
 מתחילה יותר דקים כפי שיתנו כח לאדם לחוק כחיותו באכילתם אמרו צמדותם אדה"ר נתן לכל בע"ח לאכול מעץ הדעת ונחשבו
 ג"כ ע"י וכן מוכח להלן בסוף אליהו רבא שהקשה דה"ל ויגרש את הכהצע ע"י"ש ובבאורי ולעתיד יזוכך גוף האדם ככראשונה
 ואז היה אכילתו יותר דקה ובעת האות טרם ישתנו כולם יסערו מהרג אשר נכרח מקדם ולא נשתנה אחרי החטא כן שמעתי
 וקצו צעני וכן היה כמעט בימי שלמה שהיה אכילה ושתייה צמדות הנפש והתענגות ה' צעת שנחייסר הבית וסרתה השכינה
 צמדות: (כח) דם ובשר כלומר יספכו דמיהם ובשרם בראש כל חיות: (כט) על טמא במקומו ר"ל במקום מדינתו אש
 הוא אב הסומאה או ראשון ועל טהור במקומו אש הוא טהור גמור ויחכן עוד לפי שעתה הידוע מדיני התורה הוא רק מדיניהם
 הכתובים בלי ידיעת טעמיהם וסביבתם ונחשב כאלו מקום העלמי נעלם ולעתיד יחגלה אמתת הטעם מפ"מ זה טהור זה טמא
 וזה שידעו מקומם העלמי וסביבתם והבן זה: (ל) בפניהם כו' כלומר בפני הצדיקים וכדי שיבקשו עליהם רחמים כמ"ס להלן: (לא) יס
 נדונין לל"ים כו' מכאןמוכח שמש' רשעי' צניה' שאח"ל הוא על דיןחמירי אבל בחמילה יתכן שהי' נידוןכמה שנים כפי רשעו וחטאו:

ישועות יעקב

מלשון צבחת חתמוני ר"ל נשיבה של מעלה (ט) כמו שפירש
 להלן בפרק זה (י) הוא עתהאל כן קנו שיהי בימי השופטים
 בימי כושן רעשתיים ארבעים שנה כמפורש [בשופטים ג'] עיין
 ד"ה א' ד' (יא) כמו שזמנו בדה"ב י"ז י"ח (יב) פי' יהיו כישאים
 בטומאה
 לדעת לפי המוכח מדברי חז"ל צמקות רבים שדה"ר טרם
 הגלגלים ושד יותר נעלה כמ"ס צמדות תפוח עקיבו של אדה"ר
 ויעם להם כתמות עור וליבשם ולעמיד יתוקן הכל ואין להאריך: (כב) ושנים לפניו כלומר מדובקים בתמידות ולא כמו העוה"ז
 פעם יעלו בעבודתם ופעם ירדו לעסקי הגוף ויכרת הדיכור עיין בסוף המור' צרפי התבודדת (כג) כבר נעשה כו' ר"ל כמעט
 נהנו ככה ושבנו מרו"ק אשר השפיע עליהם: (כד) והי' מאיר פנים בהלכה הכונה כדלעיל מזיו השנה הנותן לו ושם דוד כי
 עליו אמרו חז"ל שהיה מסיק שמעתה אליו דהלכתא וזהו באמת סייעתא דשמיא ע"י רוח"ק מהשנה הבורה היותן לו:
 (כה) שלא בצער ושלא ביצר הרע ר"ל שזכו לעשות מחיי העו"ב מתענגים מזיו השכינה עד שהוסר כל רע מלב ונפשחם שמיים
 בלי לר' מזה ההתענגות ע"ד מאמר איוב אשר טעא לו הופעה ממרום אשר לשמע און שמעתך (ר"ל על גר הקבלה והאמונה)
 ועתה עיני ראשך (ע"י רוח"ק והשגה משמיה) על כן אמאם ונחמתי על עפר ואפר כלומר לא ארגיש עוד בצערי ומכאובי
 שאני יושב בחור האפר כי הנפש צעת שזוכה להדר רוח"ק אז חסור מאתה חשכת תענוגי הגוף והרגש מכאוביה וחסב שני
 דברים אחד מאירת פנים בהלכה ושזהו בעיני והשגה שזהו השלמת השכל הב' צמדות הלכ שהורומנו כנפשם באהבת ה' מאוד מעין
 חשוקת עוה"ב וכן המה תקון השני כמות השכל וסדרת הלכ והבן: (כו) יהא כבוד ועוז כו' זהו כבוד והתרוומת הנפש
 במעלה ועוז בהצברה גדולה וכן היה מקצת ביהושפט מלך יהודה שנאמר עליו ויבנה לבו בדרכי ה' שהיה מעלה מעלה מעלה
 בדרכי ה' ועבודתו: (כז) לעתיד יהיה אכילה ושתייה כו' לענין הסעודה והאכילה לעתיד כפי המורה מדעת חז"ל אף כי כולם
 הסכימו שזהו משל על השגה הגדולה והנוראה כמו שהאריכו החכמים בספרים וכן כוזהו צמדות הנעלם על כל זה רבים הסכימו
 שהוא כפשוטו גם כן אף לא כמו עתה צוה"ז כ"א ע"ד שאמרנו במן הנבלע באכריום שהיה לחוק כחוחיהם בלבד וע"כ אמרו
 שהיה הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לנא כי הנה אחרי חטא אדה"ר נשתנה גוף האדם מכמו שהיה לרע ועצ כמו שאמרנו סכמינו
 ז"ל תפוח עקיבו של האדם הראשון היה מכהה גלגל חמה כי היה גופו ספירי יותר זך ודק מגלגל חמה וכן הצעלי חיים היו
 מתחילה יותר דקים כפי שיתנו כח לאדם לחוק כחיותו באכילתם אמרו צמדותם אדה"ר נתן לכל בע"ח לאכול מעץ הדעת ונחשבו
 ג"כ ע"י וכן מוכח להלן בסוף אליהו רבא שהקשה דה"ל ויגרש את הכהצע ע"י"ש ובבאורי ולעתיד יזוכך גוף האדם ככראשונה
 ואז היה אכילתו יותר דקה ובעת האות טרם ישתנו כולם יסערו מהרג אשר נכרח מקדם ולא נשתנה אחרי החטא כן שמעתי
 וקצו צעני וכן היה כמעט בימי שלמה שהיה אכילה ושתייה צמדות הנפש והתענגות ה' צעת שנחייסר הבית וסרתה השכינה
 צמדות: (כח) דם ובשר כלומר יספכו דמיהם ובשרם בראש כל חיות: (כט) על טמא במקומו ר"ל במקום מדינתו אש
 הוא אב הסומאה או ראשון ועל טהור במקומו אש הוא טהור גמור ויחכן עוד לפי שעתה הידוע מדיני התורה הוא רק מדיניהם
 הכתובים בלי ידיעת טעמיהם וסביבתם ונחשב כאלו מקום העלמי נעלם ולעתיד יחגלה אמתת הטעם מפ"מ זה טהור זה טמא
 וזה שידעו מקומם העלמי וסביבתם והבן זה: (ל) בפניהם כו' כלומר בפני הצדיקים וכדי שיבקשו עליהם רחמים כמ"ס להלן: (לא) יס
 נדונין לל"ים כו' מכאןמוכח שמש' רשעי' צניה' שאח"ל הוא על דיןחמירי אבל בחמילה יתכן שהי' נידוןכמה שנים כפי רשעו וחטאו:

להן הקב"ה אם כך עשו [לב] רפאו אותן מיד
 הולכין הצדיקים ועומדים על עפרם של רשעים
 ומבקשין עליהן רחמים והקב"ה מעמידם מעפר
 רגליהם שנאמר (מלאכי ג) [יג] ועסותם רשעים
 כי יהיו אפר תחת כפות רגליהם : (לג) כבר
 [יד] נעשה מקצת ישיבה לצדיקים בעוה"ז לדוד
 מלך ישראל כיצד שנאמר (לד) ואלה שמות
 הגבורים אשר לדוד יושב בשבת תחכמוני ראש
 השלישי הוא עדינו העצני על שמונה מאות הלל
 בפעם אחת (סמואל ז כ"ג) כל העם יושבין בישיבה
 לפניו אבל דוד המלך לא היה יושב לא על הכר
 ולא על הספסל אלא היה יושב על הארץ ומלך
 תורה ברבים לשם שמים באתה שכינה ועמדה
 למעלה ממנו משיבה ואמרה לו דבר בני דברים
 הללו הן (לה) ראויין לך (לו) ושלך הן ואתה
 מושל בהן כמו אני שנאמר תחכמוני
 אמר הקב"ה לדוד אתה יושב (לז) בישיבה שאין
 בה סמיכה תהא (יז) כמוני מכאן אמרו חכמים
 כל ישיבה שאין בה סמיכה עמידה טובה הימנה

מה ת"ל ראש השלישי שתהיה ראש [לז] בתורתו
 (יז) המשולשת ד"א ראש השלישי תהא
 [לח] חלקך עם שלשה הצדיקים אברהם יצחק
 ויעקב שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק
 (ק"ה ד) ד"א ראש השלישי שתהא (יז) ראש
 לשלשה אבות דבר אחר ראש השלישי שתהא
 ראש לכל ישראל שהן עולין לירושלים לרגל שלש
 פעמים בשנה למה דברי תורה של דוד המלך
 ע"ה דומה (מ) לאדם שנותנין לו עור והוא
 מעבדה וממחקה וממתחה ומביאה לידי מלאכה
 יפה יפה שנאמר הוא (יח) עדינו העצני ד"א הוא
 עדינו העצני כשאתה יושב בבית המדרש תהא
 (מא) מעודן (כ) בתולעת וכשאתה יוצא למלחמה
 תהא קשה כעץ (כא) ומה שברך לפני על שמונה
 מאות הלל בפעם אחד חסר מאתיים מאלה אמר
 דוד לפני הקב"ה רבש"ע (כב) מפני מה אני חסר
 מאתיים א"ל דוד בני (כג) לא כן כתבתי בתורתו
 ורדפו מבם חמשה מאה (ויקרא כו) אעפ"י שאין
 בכס ד"ת אלא דרך ארץ ומקרא בלבד אבל אם
 חעשה

ישועות יעקב

בטומאה ובטהרה ע"ד הגולה והנסתר [יג] ועמסם לשון מושך
 כו' ט"י (יד) היא כמו סיסקא המורגל ב"ס אמר מר אר
 גופא (טו) כמו שדרשו בעירובין וממדר מתינה חס מטיס אדם
 עלמו ספל כמדבר התורה נחמה לו במתנה (טז) תחכמוני דרש
 ניטרקין תהא כמוני ור"ל שאני נזיר בזירה ואתה מבטלה כדאיתא
 במ"ק דף ק"ו : (יז) פי' תלך - (יח) כדעת הגמרא דמ"ק
 ופירש"י כמ"ס דוד עבדי מלכך ודוד יאמר לי נאה לברך
 פי' דא' כמ"ס דב' אבות ומנעו מלכך ודוד יאמר לי נאה לברך
 והיינו לפי שהגדול מברך ועי' פ"כ ח"ב [ט] דרשו מלשון היתה
 לי ענה ור"ל שהיה מלחמה ומיפה ומקסט ד"ח ועיין בערוך :
 [כ] דרשו מלשון מעדנות כימה (איוב לח) ור"ל מחכשך ומקטין
 וכופף עלמו כחולעת כדי ללמוד מכל מלמדיו [כא] להתחזק
 במלחמה

מאורי אש

(לז) רפאו אותן כלומר נקטו עליהם רחמים בזכותם יקומו
 ויחיו : (לח) כבר נעשה כו' מוסב אדלעיל להביא רמז מן הכתוב
 שזכה דוד להאיר פנים בהלכה : (לה) ואלה שמות הגבורים כו'
 מפרש על דרך גזירה שווא במלחמה של תורה (כי גם גבורתם
 במלחמה היה ע"י גבורתם בתורה) מדכתיב יושב שבת תחכמוני
 ולכן מפרש כל הכתוב על דרך זה באחת שכינה כו' כלומר שזכה
 להשראת השכינה לרש"ק צעת למודו וע"כ היה מכוון בהלכה
 לאסוקי שעתה אליו' להלכתא : (לה) ראויין לך שאתה לומד
 ומקיימן וכי לרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי ומשך הן
 שינעת בהן ועי' אחת מושל בהן לדעת אותם ולכוון הדין כמו
 אני : (לו) בישיבה שאין בה סמיכה דבר שמטעור לאדם וכנה
 תחטטער על התורה לכן תהא כמוני ונוטרקין דרש תחכמוני
 תהא כמוני או מדכתיב בשם העלם מורה על עמס התכמה שהיה
 הוא תורה נביאים וכתובים אשר הגיה באמת ג' מדרגות זו
 למעלה מזו כידוע : (לח) חלקך עם ג' צדיקים כו' ראש לג' אבות בתחילה דעתו שהיה שיה עמהם ובאורו ראש שימנה גם
 בין הג' אבות הנכבדים ואח"כ דעתו שהיה במעלה עליהם והיו בנחמות טובות וסנייה אמת : (לט) ד"א וכו' שתהא ראש
 לכל ישראל כו' הוא ע"ד מאמרם ז"ל שאין העזרה נעלמת על ישראל כו' כעקבי' ב"מ והוא דרך מליצה לפי שכן הסגס עולי
 רגל המה אנשים צדיקים ונכבדים העולים להשתחוות בית ה' וחשב ג' מעלות בידו א' במעלות השנה והשכל שהיה גדול מאוד
 בתורה הג' באמונה שראשיהם המה הג' אבות אברהם יצחק ויעקב הג' בשאר מעלות ישראל כפרט כי אין אחד דומה לרעהו
 במדותיו וכל אחד יש לו כח מיוחד מה שאין ברעהו ודוד היה עולה על כולם : (מ) לאדם שנותנין לו עור לא ידעתי רמז בכתוב
 והישועת יעקב פירש שדרש מלשון היתה לי ענה ור"ל שהיה מלחמה ומיפה ומקסט ד"ח וחזקת ואולי הוא ג"כ מלשון עדון ודק
 שנושה העור דק מאוד ואחז לפי שהיתה כבודה מקדש כידוע : (מא) מעודן כחולעת לשון עדון ודק כלומר נכנע וספל בעיני
 עלמו (כמו שאמר בעלמו ואנכי חולעת ולא חיס) ועל"ז מול שונאך תעמוד בחזק כעץ וזהו שם העלני והענין אף שלפי הראיות המה
 כחות הפכיים חיס הכנעה ודק הלכ אין בו תגבורת הלכ לעמוד בנימות ולהיפוך חיס גבור חיל אביר לכך אין בו מדות הכנעה
 אכן אצל דוד היה הכנעתו וספלותו מול ה' ותגבורת לבו מול שונאיו ה' וזהו ע"מ בחזית אמר הקב"ה אצליהם חמישים כיונים
 אצל אצל אלה"ע הם ערומים כנחשים ושם בארתי בארובה : (מב) מפ"מ אני חסר כו' כלומר שה' ב"ה הבטיח שישיג עליהם
 עד שאחד ירדוק אלק והיו חזן לדרך הטבע מאוד (כי גם העניינים הנכסיו יש להם גבול ידוע ומיוחד עד כמה יהיה כי
 כה יסוד ה' בהנהגה העליונה הנסיית כמו שיסד גבול בהנהגה הטבעית) ומדוע אצלו יחסר זאת ומפרש שזה לאותן הזכרים
 שלא חטאו מעולם לפניו : (מג) לא כן כתבתי כו' ורדפו מבם חמשה מאה כו' דרכי הנכסיו שנה במהלך
 הלל

אליהו רבא פרק ג

וכסף [תהלים קיט] ואומר (סג) מה אהבתי תורתך כל היום היא ש'חתי' (ממ) אור של ת"ח ועדיק לימית בן דוד ולעוה"ב כיצד (ג) יש שנותנין לו מאיר פנים כצאת השמש בגבורתו כמו [כ"ה] שעה אחת ויש שנותנין לו כשתי שעות ויש בשלש שעות ויש בארבע ויש בחמשה ויש כששה ויש בכל היום כולו ויש שנותנין לו מאור פנים כאור הלבנה בראש חדש ויש שנותנין לו כבחמשה לחדש ויש כבעשרה לחדש ויש כמו בחמשה עשר לחדש ויש כמו ככבים גדולים ויש כמו ככבים קטנים ויש שנותנין לו מאור פנים כמו

תעשו ד"ת איש אחד מכם ירדוף אלקי שנאמר (דברים ל) (מד) איכה (כ) ירדוף אחד אלקי אבל אתה עשית רצוני ולא עשית כל רצוני שנאמר [מלכי א טו] רק בדבר אוריה החתי לפיכך אתה חסר מאתים (מה) מבאן אמרו אם ראית ת"ח שעבר עבירה (י) ביום (מו) אל תהדרר אחריו בלילה שמא עשה תשובה הא למדת (מז) שכל המספר אחר המעשה של ת"ח כאלו מספר אחר (נד) השכינה שנאמר (מה) שנאה תעורר מדנים ועל כל פשעים תכסה אהבה (מסלי') ואין אהבה אלא תורה שנאמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב

מאורי אש

הלא אהרן דואר צעיקינן שפטיה נבולי נסויי' יש מהם טרק חמשה למאה ירדופי וזהו לכני אדם שהמה שלמים צמדות ודרך ארץ ואין בהם ד"ת והגבול הגדול שאחד ירדוף אלקי הוא למי שפשה כל רצוני ואהיה לא כן בשלימות (מד) איכה ירדוף אחד אלקי לפי הפסוק מוסב על העיבדי כוכבי' שפי' טפלות ישראל ירדופי אחסר העיבדי כוכבי' ככה וירץ לומר ל"ד) טפלותו שהיה להם לפיבדי כוכבי' להחזוק ולומר איכה ירדוף אחד מישראל אלקי ממנו ועתה נהפוך הוא אשר הם ירדפו אס לא כי ארס ממנו (ישועות יעקב) * (מה) מכאן אמרו כו' כלומר אחר שראינו הללית דוד מלכנו אף אחר טפלותו הוא שנחמל לו וירדפי עשה תשובה וכן ככל ת"ח : (מו) אל תהדרר אחריו מפני חרדת רעים שיקרהו או בחזותו דבר העשירי לפיכך ברשת החלוקה והיזר אבל מהר עת בא הלילה וחרדת המסיתים יפרו מאחו או לבו יחמרמר מאורו עליו מעשיהו כמו שאמר דוד מלכנו אמרו בלבבכם על משכבכם והפך צענטי הרשעים הגדולים כתיב הוי חושבי רע ופיעלי און על משכבכם גו' * (מז) שכל המספר כו' כאלו מספר אחר השכינה יש להבין מהו ענין השמות הזאת ויש לזייר בזה שתי בחינות אחד ער"מ ז"ל במדרש מסלי רבתי על הכתוב פן חתן לאחר הודך שגורמת להנשל הודך והוד השכינה ממך ובארתו טמה נבאורי זרע אברה' (אשר בעו"ה ילא לאור) שהענין כי נפש האדם צענמה מקושרת בשכינה וכבודה חופף עליה ואחר שיפטה אחרו מחשבות לבו או תרסיק מאחורו כי הבא לטמא פתחיו לו ויטאף מקור רע כו' עיין סג והנה לפ"ה ת"ח אף שבמקרה אחתו רוח שיעים לחטוא עכ"ל הקטור שיש לו למעלה לא יניחהו להיות באולתו תמיד כי הוי השכינה לא יניחהו זאת וז"ל המספר אחריו כאלו מספר אחרו השכינה ויש עוד לומר שכנוי השכינה בפה היא בניו להנהיגה העלוונה המחושרת בכלל בשם שכינה ואמר כמו שלף יחסר ההנהגה העלוונה אס ירדף כפי הדמיון דבר שאינו כפי הרצון כן אס נחזה בת"ח טפלותו לא נחשדיהו אבל נזכיהו כי שב מחשבותיו כי אור החורה אשר בלבו לא יניחהו להיות באולתו והבן : (מח) שנאה תעורר גו' ואין אהבה אלא תורה כלומר מדרכתיב אהבה סתם בשם מקור מורה על האהב' האמתית העלמית שהיא החורה הנקראת באמת אהבה כי נאהבה היא מכל המחשבות ובזה"כ שנאה ע"י שנאת החורה שכלו העורר עליו מדנים לחשדיהו אכן על כל פשעים אף שחטא מעט האהבת החור' אשר בלבו חכם' אוחו וחשודיהו לנועט כי החור' אור מאיר בלבו בלי יניחהו לעמוד ברשעו ולכן אין לחשדו : (מט) אור של ת"ח ולדיקים כיוד עתה מבאר איכות אורם שזכו בעו"ה כי לא יתכן שהיה כולם שיים באיכות השגתם רק כפי זכותם וחשב חכמי' שהם גדולי' בהשגה ולדיקים צמדות ובאשתי ובעבוד' ה' : (נ) יש שנותני' לו מאור פנים כלאז השמש כו' כלומר ההחלפות הוא פעמי' בזמן יש לזמן מרובה ויש לזמן מועט וזה בכמות הזמן אף שאיכות השגה שיה בשניהם ויש מהם באיכות השגה יש כוכבי' גדולים ויש קטנים ויש כשמש ויש כירח ויש מהם שאיכות' וכמותם משתנים ביחד כמו אור הלבנה שאורה וכמותם נשתנה מיום אל יום והבן וההבדל בין אור השמש לאור הלבנה השמש מאורה השמש וכן הנמשל בפעולות השגה יש שידבקו נפשם בצעם השגה אשר לרעז חכמי' אמת נקרא זוכה לעצם הנשמה ויש שאור השגה רק מאירה בס אשר על זה הזיור כוונתו חו"ל לומר פני משה כפי חזו' ופני יהושע כפי לבנה ורע דהבנה כ"כ בפסוקו על אור הנוף כ"כ כמו שהערתו לעיל כמה פעמי' שלעתיד יזדך גופו כמקורם החטף אדה"ר שאמרו עליו חפית עקיבו של אדה"ר היה מכהה גלגל חמה וכבר בארתי זה כמה פעמים אך לכאורה יקשה איך יתכן שהיו שיים באיכות השגת' ומאורם וא"כ יהיה מדרגת' שיים בהשגה וא"כ איך ישתנו בזמניהם מדוע זה זכה לכמה שעות והלמעט והיה מקום לומר דהבול' ג"כ שנותנין לו כשתי שעות כלומר כמו שהשמש מאיר בשתי שעות ביום שאין מאורה חזקה ובהירה כל כך ויש כשש שעות שאורה יותר חזקה וא"כ הם משתני' ג"כ באיכות השגה והבן זאת ועיין במס' ג"כ שמחלק שם מי הוא שזוכה לאור השמש ומי לאור הלבנה אבל לפ"ה לא ידק מואמרם ויש ככל היום הלא אחר חלות השמש נוטה להעריב ואינה מאירה כ"כ וע"ה הזיור מכל לומר דהדבר חלו' בהדקת' השגה יותר אף ששנים' שיים בהשגה עכ"ל האחד הרבוק נפשו יותר ליה מאחר שלא עמל רק לדעת אבל הידיע' לא פעל נפשו כל כך ודו"ק :

ישועות יעקב

במלתמה (כ) לפי פירש"י שם קאי על העכו"ס ט"ה מהם ירדוף אלקי מישראל וז"ל לדעת חר"ה שפירש כך שהיו להם לעכו"ס לומר איכה ירדוף אחד מישראל אלקי ממנו ועתה נהפוך הוא הם כניסים ירדפו אס לא כי אורם מוכרס וגם המהרש"א הרגיש בזה עי"ש ועיין מה שפי' רש"י מ"ק ט"ז (כ) ברית דף י"ט וסג גרס איפכא ועי"ש [כד] משום שזירדפי עשה תשובה ונחמל לו לח"ס אס נחגבר' עליו יזרו ח"ו אפי' קודם שפשה תשובה בשביל אהבת תורתו וכ"ס אס עשה תשובה [כה] ר"ל שעה ראשונה על פנים שאינה בהירה כ"כ ויש כשתי שעות על היום שאז מאירה יותר ויש כשש שעות על היום שאז אורה מזהיר יותר

אליהו רבא פרק ג

[כז] אויר הקיע בשעה שהוא ממודר (נא) ויש שמשחרת פניו בשולי קדירה זה הכלל (נב) כל הנושא פנים אל התורה זוכה ומקבל פני השכינה אבל המזוהם והמלוכלך בעבירות אינו מיסב בפני המלך במה דברים אמרים בזמן שלא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה ומת (נג) הרי הוא כצדיק עולם לכל דבריו : [נד] כך שנו חכמים (כו) שלשה מלכים אין להם חלק לעולם הבא ואלו הן ירבעם אחז מנשה (כז) (י"א ח"א ח"ב) הוי אומר כל העובד ע"ז (נה) הן בקטנותו הן בזקנותו ומת בלא תשובה (נו) אפי' ראוי להיות (כט) בהן גדול אין לו חלק לעולם הבא שנאמר (עמוס ה) הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אליהך הן וחי דרך באר שבע (נז) ונפלו ולא

יקומו עוד [נח] לפי שכל המצות שהאדם עושה בעולם הזה אין בהם כח להאיר אלא כאור הנר בלבד אבל (ל) התורה מאורה מסוף העולם ועד סופו שנאמר כי נר מצוה ותורה אור [מסל ז] וכל (לז) הנזקק אל החכמים ואל תלמידיהן מעלה עליו הכתוב (פ) כאלו עשה רצונו של אביו שבשמים וכל היודע להוכיח ומיביח את הרבים הרי הוא עושה קורת רוח לפני קונו שנאמר [מסל י] כד ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב עליו תבא ברכת טוב לא נאמר אלא עליהם (סא) להמוכיחים ולהמקבל תוכחה ואומר (סב) אם ימלאו העבים (סג) גשם על הארץ וירקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא (קהל יח) (סג) כל המידה ביסודין ושמה בהם

ישועות יעקב

יור : [כז] אור הקיע שהיא גדול מזהר הכוכבים כמ"ט הר"ן ז"ל שיהיה וכיבדים מתוך שהם נזפים עבים מקבלים אור מהשמש והקיע הוא גוף דק ובהיר מאד אינו מקבל אור מהשמש כמו שאני רואים שאור השמש ניכר יותר באזנים ובארץ ממה שהוא ניכר בעיני ואויר (כו) סנהדרין דף ז' (כח) שם דף ק"ב [כט] כדאי' בברכות יומין כ"ג שישם פ' שנים בכהונה גדולה ולכסוף נעשה לדוקי ואין לו חלק לעוה"ב (ל) ועוד ע"ז כופר בכל התורה לכן לא יועילו לו מצות ותורה שעסק בהם בילדותו [לא] מתחבר להם ומתחבק בעפר רגליהם ומספיקין [לב] פירט' אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופם יריקו גשמייהם על הארץ כי אף כן דע שאם יפול עץ וגו' אם ישכון אדם חכם ודיוק בעיר או במדינה מקום שיטכון שם יהיו נראין מעשיו ותכמותו ומדת תרומותיו ותשלום טובה ליושבי המקום על מנהג הטוב

מאורי אש

(נא) ויש שמשחרת פניהם כו' אין ספק כי הכוונ' ב"כ כפשוטו על אור הבוקר אבל העיקר מדבר נפסס שהצדיק' יזהירו פני נפסס כוזהר השנה והרשע' פני נפסס שחור' בלי אור השנה עיין בהקדמתי הראשונה : (נב) כל הנושא פנים לתורה כו' כלומר שמכבד אותה ועו' מצות' כמו שנושאים פנים לאדם גדול וכבד אז באור' יודוך ויקבל כח לדבוק בשכי' לכל העבירות המעשים החומר ומשפתיים כח הנפש מלהחבונן בה' אינם נכנסים עוד לדבק בה' ואף יש עם המלך : (נג) הרי הוא כצדיק עולם כי אף שהשפתי נפשו בחיול' עכ"ז ח"כ טבה ברה"ז כבתחיל' והרי הוא כצדיק שלא טעם : (נד) כך שנו חכמים כו' מוסב על לעיל שהמזוהם והמלוכלך בעבירות שאינו זוכ' עוד בשה"כ כי אף שאף הרשעים הגמורים לא ידעו לעולם כמ"ט עליהם אין אור של גהינם שולטת בהם ר"ל ללכתן כליון תמידי ונלחי עכ"ז הרשעים כהמה שהי' עובדי כוכבים מכחישי ה' הן המה שאין להם חלק לעוה"ב מאומ' כי השפתי נפסס לגמרי באין חקום' : (נה) הן בקטנותו כו' אף שלא הבין עוד'ל' מאומ' עכ"ז השפתי נפסס יש בו ואף זוכ' והן בזקנותו אף שלא טעם מתחיל' : (נו) אפילו ראוי להיות ככהן גדול ר"ל אפילו הוא חכם גדול בתורה ובחכמ' עכ"ז אחר שנפשו נשחת' מכלתי אמונ' בה' לשוא החכמה כי אין בה טוב וזהו לנפש : (נז) ונפלו ולא יקומו עוד לחיות חיים הנצחיים לא כמו שאר הפושעים שאינם כלים כי בקרבם אמונה : [נח] לפי שכל המצו' כו' אין בהם כח כו' מוסב על לעיל שכל הנושא פנים לתורה ומבאר מעלת התורה משאריתן ובאור הדבר על דרך קצרה על כל המצות המה פרטית כל אחת מכוונת לחכמ' בנפסס לזכרה ולחקק' וע"י כולן נודרך הנפסס כולה בכל כחותיה ואין אדם בארץ שיקיים אות' בכללה וא"כ אינם מאירים בנפסס כול' אלא בבה נ"י חר בלבד לא ככול' אבל למד התורה באור מאיר מסוף העולם ועד סופו כלומר שמאיר ומודרך הנפסס ומטהר' מכל רעות ומדות רעות ע"ד המאור טבה מחזירה למוטב וע"כ היא כנגד כולם כמ"ט ות"ח כנגד כולם ומה שאמר שמאירה מסוף העולם עד סופו הוא לפי שעי' החור' וכמתכות' נברא העולם לסדר הנהגת העולם כפי קיום החור' כמ"ט אם בחקותי חלבו וכתתי גשמיכם בעתם והכונ' הכל אחד כי אחר שהוא משלים הנפסס כולה ע"כ יש בה כח להאיר מסוף העולם עד סופו וכלומר שהיא מושגת מכל העניינים ההים בכל העולם והוא ניצל ממנו או יאמר שמאיר מסוף העולם ועד סופו הבונ' ע"ד שאמר אור שברא מששת ימי בראשית היה מביט מסוף העולם ועד סופו והענין על דרך הכונה השני' על אור השכל שהיה משיג מסוף העולם ועד סופו וכן ע"י למד זוכה להשיג כמו כן והבין : [נט] וכל הנזקק לחכמים כו' מוסב על באור הכתוב ודרך חיים תוכחות מוסר הכתוב אחריו כי השתמשו' הת"ח הוא כמו דרך אשר היא אצבעי' להגיע לנבול השפסו כן הנזקק לחכמים לשמסם ולראות מדותיהם הטובות ולקבל תוכחתם ומוסר' הוא דרך המביא' לידי חיים אמיתיים : (ס) כאלו עשה רצונו כלומר כאלו למדה התורה שזה רצונו של מקום וכלומר אחר שמשוו' זאת לנר מצוה ואור תורה מוכח שזהו כאלו עשה רצונו והוא ע"ד גדול' שנושה של חורה יותר מלמודה וכל היודע להוכיח כו' והוא מוכח מוסר שהוא מתוכח לרעהו ומוכיחו עד שיבין חטאו מנפשו (זה ההבדל שבין מוסר לתוכחה שהתוכחה הוא ע"י יוכוח חכמה) והוא שידוע להוכיחם שלא לביישם ולחרפם רק בדבריו טובים וכעמיים ולמוכיחים יונעם כלומר שמסבב נעימו' וקורת רוח לפני הקב"ה : (סא) ולהמוכיח ולהמקבל כו' זה ועליהם להמוכיח ולהמקבל : [סב] אם ימלאו גו' פירט' רש"י - כמו שהנפסס במקום שהי' שם מורה הארץ כמו כן במקום שיטכון הצדיק שם יועילו מעשיו לדורו לרווח בכל טוב החכמה והתורה והתוכחה : (סג) כל המורה ביסודין כו' מבאר עור סוף הכתוב ודרך חיים

יור : [כז] אור הקיע שהיא גדול מזהר הכוכבים כמ"ט הר"ן ז"ל שיהיה וכיבדים מתוך שהם נזפים עבים מקבלים אור מהשמש והקיע הוא גוף דק ובהיר מאד אינו מקבל אור מהשמש כמו שאני רואים שאור השמש ניכר יותר באזנים ובארץ ממה שהוא ניכר בעיני ואויר (כו) סנהדרין דף ז' (כח) שם דף ק"ב [כט] כדאי' בברכות יומין כ"ג שישם פ' שנים בכהונה גדולה ולכסוף נעשה לדוקי ואין לו חלק לעוה"ב (ל) ועוד ע"ז כופר בכל התורה לכן לא יועילו לו מצות ותורה שעסק בהם בילדותו [לא] מתחבר להם ומתחבק בעפר רגליהם ומספיקין [לב] פירט' אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופם יריקו גשמייהם על הארץ כי אף כן דע שאם יפול עץ וגו' אם ישכון אדם חכם ודיוק בעיר או במדינה מקום שיטכון שם יהיו נראין מעשיו ותכמותו ומדת תרומותיו ותשלום טובה ליושבי המקום על מנהג הטוב

ההוא שיש בו ואף זוכ' והן בזקנותו אף שלא טעם מתחיל' : (נו) אפילו ראוי להיות ככהן גדול ר"ל אפילו הוא חכם גדול בתורה ובחכמ' עכ"ז אחר שנפשו נשחת' מכלתי אמונ' בה' לשוא החכמה כי אין בה טוב וזהו לנפש : (נז) ונפלו ולא יקומו עוד לחיות חיים הנצחיים לא כמו שאר הפושעים שאינם כלים כי בקרבם אמונה : [נח] לפי שכל המצו' כו' אין בהם כח כו' מוסב על לעיל שכל הנושא פנים לתורה ומבאר מעלת התורה משאריתן ובאור הדבר על דרך קצרה על כל המצות המה פרטית כל אחת מכוונת לחכמ' בנפסס לזכרה ולחקק' וע"י כולן נודרך הנפסס כולה בכל כחותיה ואין אדם בארץ שיקיים אות' בכללה וא"כ אינם מאירים בנפסס כול' אלא בבה נ"י חר בלבד לא ככול' אבל למד התורה באור מאיר מסוף העולם ועד סופו כלומר שמאיר ומודרך הנפסס ומטהר' מכל רעות ומדות רעות ע"ד המאור טבה מחזירה למוטב וע"כ היא כנגד כולם כמ"ט ות"ח כנגד כולם ומה שאמר שמאירה מסוף העולם עד סופו הוא לפי שעי' החור' וכמתכות' נברא העולם לסדר הנהגת העולם כפי קיום החור' כמ"ט אם בחקותי חלבו וכתתי גשמיכם בעתם והכונ' הכל אחד כי אחר שהוא משלים הנפסס כולה ע"כ יש בה כח להאיר מסוף העולם עד סופו וכלומר שהיא מושגת מכל העניינים ההים בכל העולם והוא ניצל ממנו או יאמר שמאיר מסוף העולם ועד סופו הבונ' ע"ד שאמר אור שברא מששת ימי בראשית היה מביט מסוף העולם ועד סופו והענין על דרך הכונה השני' על אור השכל שהיה משיג מסוף העולם ועד סופו וכן ע"י למד זוכה להשיג כמו כן והבין : [נט] וכל הנזקק לחכמים כו' מוסב על באור הכתוב ודרך חיים תוכחות מוסר הכתוב אחריו כי השתמשו' הת"ח הוא כמו דרך אשר היא אצבעי' להגיע לנבול השפסו כן הנזקק לחכמים לשמסם ולראות מדותיהם הטובות ולקבל תוכחתם ומוסר' הוא דרך המביא' לידי חיים אמיתיים : (ס) כאלו עשה רצונו כלומר כאלו למדה התורה שזה רצונו של מקום וכלומר אחר שמשוו' זאת לנר מצוה ואור תורה מוכח שזהו כאלו עשה רצונו והוא ע"ד גדול' שנושה של חורה יותר מלמודה וכל היודע להוכיח כו' והוא מוכח מוסר שהוא מתוכח לרעהו ומוכיחו עד שיבין חטאו מנפשו (זה ההבדל שבין מוסר לתוכחה שהתוכחה הוא ע"י יוכוח חכמה) והוא שידוע להוכיחם שלא לביישם ולחרפם רק בדבריו טובים וכעמיים ולמוכיחים יונעם כלומר שמסבב נעימו' וקורת רוח לפני הקב"ה : (סא) ולהמוכיח ולהמקבל כו' זה ועליהם להמוכיח ולהמקבל : [סב] אם ימלאו גו' פירט' רש"י - כמו שהנפסס במקום שהי' שם מורה הארץ כמו כן במקום שיטכון הצדיק שם יועילו מעשיו לדורו לרווח בכל טוב החכמה והתורה והתוכחה : (סג) כל המורה ביסודין כו' מבאר עור סוף הכתוב ודרך חיים

וגו' מיד היתה לו עניו' וינחם ה' על הרעה וגו'
 אמר משה לפני הקב"ה (ד) רבש"ע צדיק וחסידי
 אתה אלא מדת הדין מקטרג' לפנך (ה) על כל
 באי עול' ועל כל מעשה ידיך שבראת בעולם
 ארד מלפניך ואעשה (ו) בהן מדת הדין (ז) אם
 כולם עבדו לעגל בלבב שלם ימיתו כולם ביום א'
 מ ד ירד משה מלפני הקב"ה ויקח משה את העגל
 וגו' ויזר על פני המים וישק את בני ישראל ויעמוד
 משה בשער המחנה ויאמר מי ליי אלי וגו' ויאמר
 להם כה אמר ה' אלהי ישראל וגו' הרגו איש את
 אחיו וגו' ויפול מן העם בשלשת אלפי איש מעיד
 אני עלי שמיסוארין שלא אמר הקב"ה למשה לעמוד
 בשער המחנה ולומר מי לה' אלי ולשום איש חרבו
 על יריבו ולהרוג איש את אחיו ורעהו וקרובו
 והוא אמר כה אמר ה' אלהי ישראל וגומר אלא
 שהיה משה דן בעצמו ואמר בלבו אם אני אומר
 לישראל הרגו איש את אחיו ורעהו וקרובו יהיו
 ישראל

בדם (סד) נותנין לו חיים בעוה"ז ובעולם שאין
 לו סוף שנאמר (משלי ו') ודרך חיים (לג) תוכחות
 מוסר :

פרק ד (א) מפני מה [6] זכה משה
 למאור פנים בעוה"ז
 מה שעתידי הקב"ה ליתן לצדיקים בעוה"ב
 (ב) מפני שעשה רצונו של הקב"ה ומתאנה על
 כבודו של הקב"ה ושל ישראל וכל ימיו היה מחמד
 ומתאוה ומצפה כדי שיהא שלום בין ישראל
 לאביהם שבשמים ומנין לך תדע לך כשהיו ישראל
 במדבר וסרחו במעשיהם אמר הקב"ה למשה
 [סמית לג] ועתה הניחה (ג) לי ויחר אפי בדם
 ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול מיד (ג) היה פתחון
 פה למשה להשיב ויחל משה את פני ה' אלהיו
 ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת
 מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה למה יאמרו
 מצרים לאמר וגומר זכור לאברהם ליצחק ולישראל

מאורי אש

שהכונה על הסורין הבאים מלח"ה על האדם אשר באמת המה
 לטובה למען הנחף לבו והוא הדרך הנבואי ליד סיים אמנותיו
 נפשיים ואמר לשון כל המורה כלומר שנקבל בספר פנים יפות
 שזרע ששכביל חטאו בא כל זה ושמח בהם שזרע שבהם יזדכך
 לבו אז שהיה יסורי' של אהבה לזכור עוד יותר : [סד] וחזקין
 לו סיים בעוה"ז כלומר חל"כ אז כמאמרם ז"ל ותיי נער חסיה
 שהכונה על הסורין הבאים מלח"ה על האדם אשר באמת המה
 לטובה למען הנחף לבו והוא הדרך הנבואי ליד סיים אמנותיו
 נפשיים ואמר לשון כל המורה כלומר שנקבל בספר פנים יפות
 שזרע ששכביל חטאו בא כל זה ושמח בהם שזרע שבהם יזדכך
 לבו אז שהיה יסורי' של אהבה לזכור עוד יותר : [סד] וחזקין
 לו סיים בעוה"ז כלומר חל"כ אז כמאמרם ז"ל ותיי נער חסיה

ישועות יעקב

הטוב שהדריכם בדרך ישרה [לג] סיפי דקרא כי נר מצוה ולעיל
 מסיו' ומפ' :
 [6] בולקוט כי חטא דק"ס ע"ג [ב] פכש"י כאן פתח לו פתח
 והודיעו שהדבר חלוי בו שאם יתפלל עליהם לא יכלס
 וזה שאמר מיד ה' פ"ס למשה כמאמרם ז"ל : [ג] ואם יש דין למטה
 כו' ואם חלה עוש' כן אחר כך בעוה"ז והענין כי יקבל עליו האער בשמחת לבב כי יודע כי זה עיקר טובתו והשלמת נפשו וכן באורו פה
 אף שנגזר ביסורי' כותנים לו חיים ותענוגי הגפס עד למרד' וז"ל לעוה"ב שס כבוד אומר כול' יתה דרך חיים חיי עוה"ז ועוה"ב :
(א) מפני מה זכה משה כו' אידי שמדבר לעיל מענין מעלת החוכמה מי שמוכיח לחבירו ומחירו ומצטב מביא זה
 להורות שזה הים ממעלת משה שהיה חמיר מחלחל על ישראל ומחירו למעט חמיר ואידי ב"כ שמדבר לעיל
 מענין זכות מאור פנים מפרס עתה מפני מה יזכו לזה ומביא ראייה ממשה רבינו ע"ה : (ב) מפני שעשה רצונו כו' זה אוח
 על אהבתו הגדולה לה' ב"ה מאור עד שהיה מחלחל מאור אס ח"י ישראל עברו על חורחו וכבדו כמספט האוהב האמיתי אשר
 מרוב דביקתו באוהבו יתפון סגולם יכירו כבודו ויאהבנו וכן היה אוהב כל אחד מישראל ואס על כבודם הממולל בין העובדי כוכבים
 וכל ימיו היה מחמד [בשמחה פנימית] ומחלחל [בפועל] ומלמ' [כאד' שעיניו י"פ' לדבר הנכסף לו מאור] כדי שיהי' שלום בין
 ישראל לאביהם שבשמים כלומר שיעשו ישראל חסובה כדי שעי' יהיה שלום להם וכן ביקש חמיר מיד ה' שימחול להם זה אוח
 על דבוקת נפשו בה' מאור עד שכל יצורי הגוי היה נטולין ממנו ולכן זכה למאור פנים בעוה"ז כי נחמק ונזדכך גושו מאור מאור
 כמו שבארנו פעמים רבות שע"י זכור אור הגפס יבדק ב"כ אור הגוף כמו שהיה קודם חטא אדה"ר : (ג) היה לו פתחון פה
 כו' כמאמרם ז"ל אחר שאמר הניחה לי מרה שהדבר חלוי בו ויכול להפוך הגזירה : (ד) רבש"ע צדיק וחסידי כו' אלא מדה"ד
 כו' זה באור על הכתוב ויחל משה את פני ה' אלהיו ולא כתיב אלהים כמספטו בכל המקומות שבאורו ויחל משה את פני ה' (זה
 רחמים המחולק בפנים כמ"ש יסא ה' פניו אליך) אלהיו (המעוטף עתה במדת הדין) למה ה' (זה רחמים) יחרה אפך בעמך כי
 במדה זו אי אפשר שהיה נעם וסרון רק חסד ורחמים ואחר שהם עמך דבוקים כך ובהשגחתך הפרטות אשר הולאת ממלכים ע"י
 ההשגחה הנסיית וגם מזה ימשך ח"ו חילול כבודך (כדרכו שהיה מחלחל חמיר על זה) ולכן זכור לאברהם וע"י זכותם יגלו :
 [ה] על כל באי עולם ועל כל מעשי ידך כלומר ישראל נקראו מעשי ידיו ית' וכל באי עולם הם העובדי כוכבים כאלו המה
 באי ככלל העולם כולו כמ"ס לעיל פ"א שלא נבראו אלא לרפוא' ולציעלת אחרים לא לתכלית מיוחדת בעצמם ולא כן המחמינים
 בה' שהמה התכליתיים והעקריים בבחישה ולכן אמר יודע אני שמד"הד מחו' אף על מעשי ידך אף לא כעל כל באי עולם
 [שמרה"ד נוקם מהם לבלל ולהשחית לא להצדיק ולזכך מפני שאין לבס נהפך ע"י היסורי' כ"א לזקק ולנרף ולטהר וא"כ
 חלך וזקק אותם ואפגע בס ואז ישתתק מרה"ד למעלה וזהו למה ה' יחרה אפך בעמך כי זה ח"א שהיה לגמרי הכעס והסרון
 לבלותם וזה ראי' על עוון אהבתו לישראל ורוב נערו על חילול כבודו ית' כמאמר למה יאמרו בו' : [ו] אס כולם כו' כלב שלם
 כו' התנה בזה שני תנאים אחד שהיו כולם דווקא הב' שהיה כלב שלם אז יתכן הכליון בהם ובאמת לא פחד מזה כי ח"א
 להיות זה כמס שח"א להיות כליון נפשי על ישראל כן ח"א להיות חוטאים כולם ובפרט בעבודת כוכבים כי אז היה הגזירה הכליון

סוף המאמר... [לג] ודרך חיים... [סד] וחזקין... [ג] ואם יש דין...

אליהו רבא פרק ד

ישראל דנין (קל וסומר) ויאמרו לי (ז) לא כך למדתנו
 רבינו סנהדרין שהרגו נפש א' מישראל פעם אחד
 בשבוע נקראת מהבלנית מפני מה אתה הורג ג'
 אלפים ביום אחד (ח) לפיכך תלה בכבוד של
 מעלה ואמר כה אמר ה' אלהי ישראל שימו איש
 חרבו על ירכו וגומר (ט) מה ענין של אחריו ביון
 שאמר בשם הקב"ה מיד ויעשו בני לוי כדבר משה
 (י) חזר משה הצדיק ועמד בתפלה לפני המקום
 ואמר לפני רבש"ע צדיק וחסיד אתה וכל מעשיך
 באמוני (י) וכי בשביל ג' אלפים שעבדו לעגל בלבב
 שלם ימותו ת"ר אלקמבני כ' שנה ולמעל' מלבד בני
 תשעה עשר וחמש עשרה ועשר ושתים וא' וכמה
 גרים ועבדים שנתוספו עליהם עד אין לדבר סוף
 (יא) מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ונתרצה עמהם
 (יב) משלו משל למה"ד למלך בשר ודם שסרה
 לפניו בנו הבכור תפסו בידו ונתנו לעבדו שר
 הבית ואמר לו צא והרוג את זה ותן אותו לחיה
 ולכלבים מה עשה אותו העבד הוציאו מלפניו
 והניחו (יג) בבראי' והטמינו בבית אחר ובא העבד
 ועמד לפני המלך לסוף שלשים יום כטוב לב המלך
 עליו (יד) והיו עבדיו ובני ביתו מסובין לפניו
 כשהוא נושא את עינו ואינו רוא' את בכורו (יד) ה'
 מבנים יגון ואנחה בלבו ואין כל בריה מכיר למה

המלך מבנים יגון ואנחה בלבו אלא עבדו שר
 הבית (טו) מיד רץ והעמידו לפניו מיד נטל המלך
 (טז) כתר היפה שהיה מונח לפניו ונתנה בראש
 עבדו שר הבית לזה נדמה משה הצדיק ביון
 שעמד בתפלה בארבעה וחמשה מקומות ורציל'
 את ישראל מן המיתה כתר (י) היפה שהיה מונח
 לישראל שיהא להם ולבניהם עד עולם בשביל
 התיר' שקבלו ואמרו נעשה ונשמע אותה הבהר יהא
 מונח בראש משה לעולם שנאמר וראו בני' את פני
 משה כי קרן עור' פני משה (סו) (י) ושמה תאמר
 הואיל ונכנס משה לבית עולמו שמא בטל ממנו
 אותו הבהר של מאור פנים ת"ל (דברים לה) ולא קם
 נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל
 פנים (יח) מה אור פנים שלמעלה קיים לעולם
 ולעולמי עולמים כך מאיר פניו של משה נכנס
 עמו לבית עולמו שנאמר ומשה בן מאה ועשרים
 שנה לא (י) בהתה עינו ולא נס לחה (ס) ולא משה
 בלבד אלא כל ת"ח שעוסק בתורה (יט) מקמתו
 ועד זקנותו (כ) ומת באמת לא מת אלא הוא עדיין
 בחיים לעולם ולעולמי עולמים שנאמר (שמואל א' ז')
 והיתה נפש ארוני צרורה בצרור החיים את ה'
 אלהיך (י) מקיש הת"ח הצדיק אל אלהים מה
 אלהיםיהא שמו הגדול מבורך' וקיים לעולם לעולמי
 עולמים

ישועות יעקב

אין דין למעלה כשאו"ל : [ג] בילקוט גרם יגוילו רשמך הרבים
 על בניך [ה] מחוך לפלטין המלך [ו] בילקוט גר' כתר חורה :
 [ז] פירש' אף משמת ולא נס לחה לתלמידי שבו לא שלט בו
 רקנון ולא נהפך תאר פניו וכדו"ל : [ז] בילקוט גרם ולמה
 זוגם
 חלומה עליוס כי אין ה' נושא פנים והבן : (ז) ולא כך למדתנו
 כי מחבלנית כו' וא"כ אי אפשר לשמוע חפץ כזה שהוא דבר
 סותר לחורה ולכן אמר בשם ה' ואין להרהר אחר רצון ה' :
 [ח] לפיכך תלה בכבוד שמים כלומר כה אמר ה' כה רצונו ית'
 כי הרצון ואחריו אלא ית' אחר במוכנס והבן) כדו"ל ש"ע
 מרה"ד למטה יסבית מרה"ד למעלה : (ט) מה ענין של אחריו
 לוי : (י) חזר משה כו' וכל מעשיך באמונה כו' כי בחמילה דימה שהרבה מהם חטאו וביקש שיפעה עמהם חסד ועשה ביקש מלך
 הדין ג"כ כי א"ל שיכלו כולם בעבור מעש החוטאים והיו לדיק וחסיד [במדת החסד] וכל מעשיך באמונה לא יעוה במידת
 דיך כמ"ס אל אמונה ואין עול : [יא] נתגלגלו רחמיו ר"ל שנתגבר הרחמים על הרין : [יב] משלו משל כו' והטמינו בבית
 כי בין חבין המשל הנכבד המכבד לנו סיבא אהבת ה' לישראל מלך שהם מכונים בשם בניו חלולים ממקום הגבוה אשר א"ל
 בהם הכליון הנלחי ואף שיחטאו לפעמים אין מרה"ד מקטרג רק בעתה לוקק ולטהר לא לבלות כמשל בן המלך אף בעת החטא
 א"ל שיהיו עמו בביתו דבוקים בו מלך הקטרוג [כמשל שהטמינו בבית אחר] ואח"כ חזר האהבה לאיחוס : [יג] והיו עבדיו
 ובני ביתו כו' אולי רמז למלאכים שהמה בני בית עושים רצונו תמיד ועבדיו רומז לאנשיו עובדי מיראה ומפחד ולפעמים עובדי
 רצונו כמשפט עובדי מירא' (לא מלב) הטעם לפעמים מדרך הטוב ועב"ו בן הכבוד והאזוב הוא ישראל וענין ההסביב' הוא
 משל על השגחה ה' להחיותם ולקיימם וליתן להם בכל רגע שפע חיותם : (יד) הים מכניס יגון ואנחה בלבו עיין לעיל בפרק
 א' ובפ"ה אין מחשבת בלכבו וחבין המלי' פה : [טו] מיד רץ כו' והגתשל על משה שירע והבין כי ה' ב"ה מנטער כביכול בדת
 ישראל וע"כ השתדל להכניסם ולהשתיק מרה"ד המקטרג עליהם המונע אותם מלהיות רבית השגחה ה' עליהם : (טז) כתר היפ'
 כי הוא כתר חורה ש"ע נעשה אדם מושל ועליון על כל במדינתו כי יתבטל יצרי הגוף ועקלת החומר העיקר לנפש ומונע השגח'
 ועי"ז נעש' חפטי' ומושל בכל העולם לסנות טבעה כפי חפצו ואף גופו נעשה זך ומצדיק בלי חומר מאלוה והבן זה : [יז] ושמ'
 חאמר כו' שמה' ביטל ממנו כו' ר"ל שמה' חאמר אחר שהגוף בטבעו נפטר ובלה לא יועיל זכור הנפש רק בעודו בחיים מחובר
 בגופו אבל בעת הפירוד' יהיה הגוף נפטר וחזר לטבעו לז"א שלא כן כי ע"י הנפש נטהר גם הגוף ונעשה נחוי לא יפטר ולכן נאמר
 לא נס ליתו לתלמידי שבו ולא שלט בו ריקנון כי נעשה גופו ספירי וזה דעת חז"ל האמרי"ם לא כדעת המתחכמים אשר הטבע
 ויריותם חליון אומן : [יח] מה אור פנים של מעלה כו' כלומר אחר שנדבק בו אור פנים של מעלה א"כ נעשה גופו ספירי ונלמי
 כדעת הפלוגים והבן : [יט] מקמתו ועד זקנותו כלומר שלא טעם טעם חזק רק מעשיו הוגה רק בחורה ה' ועי"ז נודרך נפשו
 וגופו : [כ] ומת באמת לא מת אלא כי הגוף לא יפטר רק הנפש נפרדה מניה וביחה והגוף ג"כ עומדת ותועלת קיום

מאורי איש

חלומה עליוס כי אין ה' נושא פנים והבן : (ז) ולא כך למדתנו
 כי מחבלנית כו' וא"כ אי אפשר לשמוע חפץ כזה שהוא דבר
 סותר לחורה ולכן אמר בשם ה' ואין להרהר אחר רצון ה' :
 [ח] לפיכך תלה בכבוד שמים כלומר כה אמר ה' כה רצונו ית'
 כי הרצון ואחריו אלא ית' אחר במוכנס והבן) כדו"ל ש"ע
 מרה"ד למטה יסבית מרה"ד למעלה : (ט) מה ענין של אחריו
 לוי : (י) חזר משה כו' וכל מעשיך באמונה כו' כי בחמילה דימה שהרבה מהם חטאו וביקש שיפעה עמהם חסד ועשה ביקש מלך
 הדין ג"כ כי א"ל שיכלו כולם בעבור מעש החוטאים והיו לדיק וחסיד [במדת החסד] וכל מעשיך באמונה לא יעוה במידת
 דיך כמ"ס אל אמונה ואין עול : [יא] נתגלגלו רחמיו ר"ל שנתגבר הרחמים על הרין : [יב] משלו משל כו' והטמינו בבית
 כי בין חבין המשל הנכבד המכבד לנו סיבא אהבת ה' לישראל מלך שהם מכונים בשם בניו חלולים ממקום הגבוה אשר א"ל
 בהם הכליון הנלחי ואף שיחטאו לפעמים אין מרה"ד מקטרג רק בעתה לוקק ולטהר לא לבלות כמשל בן המלך אף בעת החטא
 א"ל שיהיו עמו בביתו דבוקים בו מלך הקטרוג [כמשל שהטמינו בבית אחר] ואח"כ חזר האהבה לאיחוס : [יג] והיו עבדיו
 ובני ביתו כו' אולי רמז למלאכים שהמה בני בית עושים רצונו תמיד ועבדיו רומז לאנשיו עובדי מיראה ומפחד ולפעמים עובדי
 רצונו כמשפט עובדי מירא' (לא מלב) הטעם לפעמים מדרך הטוב ועב"ו בן הכבוד והאזוב הוא ישראל וענין ההסביב' הוא
 משל על השגחה ה' להחיותם ולקיימם וליתן להם בכל רגע שפע חיותם : (יד) הים מכניס יגון ואנחה בלבו עיין לעיל בפרק
 א' ובפ"ה אין מחשבת בלכבו וחבין המלי' פה : [טו] מיד רץ כו' והגתשל על משה שירע והבין כי ה' ב"ה מנטער כביכול בדת
 ישראל וע"כ השתדל להכניסם ולהשתיק מרה"ד המקטרג עליהם המונע אותם מלהיות רבית השגחה ה' עליהם : (טז) כתר היפ'
 כי הוא כתר חורה ש"ע נעשה אדם מושל ועליון על כל במדינתו כי יתבטל יצרי הגוף ועקלת החומר העיקר לנפש ומונע השגח'
 ועי"ז נעש' חפטי' ומושל בכל העולם לסנות טבעה כפי חפצו ואף גופו נעשה זך ומצדיק בלי חומר מאלוה והבן זה : [יז] ושמ'
 חאמר כו' שמה' ביטל ממנו כו' ר"ל שמה' חאמר אחר שהגוף בטבעו נפטר ובלה לא יועיל זכור הנפש רק בעודו בחיים מחובר
 בגופו אבל בעת הפירוד' יהיה הגוף נפטר וחזר לטבעו לז"א שלא כן כי ע"י הנפש נטהר גם הגוף ונעשה נחוי לא יפטר ולכן נאמר
 לא נס ליתו לתלמידי שבו ולא שלט בו ריקנון כי נעשה גופו ספירי וזה דעת חז"ל האמרי"ם לא כדעת המתחכמים אשר הטבע
 ויריותם חליון אומן : [יח] מה אור פנים של מעלה כו' כלומר אחר שנדבק בו אור פנים של מעלה א"כ נעשה גופו ספירי ונלמי
 כדעת הפלוגים והבן : [יט] מקמתו ועד זקנותו כלומר שלא טעם טעם חזק רק מעשיו הוגה רק בחורה ה' ועי"ז נודרך נפשו
 וגופו : [כ] ומת באמת לא מת אלא כי הגוף לא יפטר רק הנפש נפרדה מניה וביחה והגוף ג"כ עומדת ותועלת קיום

עולמים כך ת"ח שעסק בתורה כל ימיו ומת הרי הוא כהיים ועדיין לא מת והוא חי לעולם ולעולמי עולמים (כא) והיכן היא (ס) נשמתו תחת כסא הכבוד מכאן אמרו אל ירבה אדם בכי ומספד על מתו ולא יגון ואנחה אלא כשיעור שנתנו חכמים ג' ימים לבכי ומספד שבעת ימים לאבל שלשים לגיהוץ ולתספורת ולשאר (ט) דברים אחרים וכל הבוכה מכאן ואילך (כג) כאלו חובל בעצמו ודרי זה מתחייב בנפשו שנאמר (יזמיה ג) אל תבכו למת ואל תנודו לו וגו' אמר הקב"ה אין אתם מרחמין עליו יותר ממני [א] [בד] כיצד אדם עושה מריבה עם הבירו הולך הוא אצלו לרצותו והוא אינו מתרצה לו עד שמקבץ לו בני אדם הרבה ואח"כ מתרצה לו ואע"פ שמתרצה לו יש לו מקצת קנאה בלבו אבל אני איני כך אם אדם עובר עבירה לפני אם הוזה ועושה תשובה דרי אני עמו ברחמים ואני מקבל את תשובתו ואין אני זוכר לו אפילו מקצת עונותיו לכך נאמר אל תבכו למת וגומר (כה) בכי

בכו לדולדזה שעבר עבור'שנה בה ושילש בה ולא חזר בו ולא עשה תשובה על אותו תבכו שנעקר מן העולם שנאמר כי לא [א] ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו (יז) (כו) ולא זה בלבד אלא שכרו של משה הצדיק שעמד בתפלה בארבעה וחמשה מקומות והציל את ישראל מן המיתה העלה עליו הכתוב כאילו הוא ברא אותם שנאמר (כז) ויזכור ימי עולם משה עמו (ס"ט) וכן כל חכם וחכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמתו ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועד כבודן של ישראל כל ימיו ומחמד ומתאו' ומצפ' על כבוד ורושלים ועל בית המקדש ועל הישועה שתצמיח בקרוב בימינו ועל כינוס גלויות (כח) מיד שורה רוח הקודש בקרבנו שנאמר איה השם בקרבנו את רוח קדשו (ס) [כט] מכאן אמרו כל ת"ח שעוסק בתורה בכל יום תמוד בשביל הדרבות כבוד שמים אינו צריך לא חרב ולא חנית ולא כל דבר שיזיח לו שומר אלא הקב"ה משמרו בעצמו ומלאכי השרת עומדין סביב לו [ל] והרב ביד כולם ומשמרין אותו

היינו החיים החיים איש כל יום ויום ומתאנח

מאורי אש

הגוף אחר מותו נחבא במקום אחר : [כא] והיכן הוא נשמתו תחת כסא הכבוד כלומר אחר שגופו קיים איך נשמתו נטולה ממנו כי מדרך הטבע נטולה כח הגוף אז ילך הנפש מאתה ואחר שטבעו קיים איך יולא הנפש ומפרט מפני התדבקות לכסא הכבוד וה"ל לא מפני כליון הגוף כ"ל מנעלת הנפש העולה למעלה ואין לה עוד חיבור עם הגוף והכן ולא יתכן לומר שכוונתו רק על הנפש שהיא חוטא וקיים כי זה ידוע ומה מודיע לנו בזה איך יקשה איך מיתתי ראיה מהכתוב והיתה נפש אדוני המדבר על הנפש לא על הגוף ויתכן שנפש שם כנוי על הכח החייוני אשר בגוף כמ"ס כי נפש כל בשר דמו בנפשו והנשמה היא הנפש המנעלת כמ"ס ויפה בחפיו נשמת חיים כמו שהאריכו המחברים בספרים וא"כ נדקה הראי' מאור והכן : [כב] אל ירבה אדם כו' כבר נזכר הרמב"ם ז"ל כי כל זה וכתנה רק להשתיק הציצ' הטבע וההתפעלו' הכבי' אבל ע"ד האמת האדם הולך לבית עולמו האמיתי והנצחי והשכלית ועמ' זה יבכה כמ"ס אי הולך אליו גו' ז' לאבל כלומר לעבר בלבו ול' לאסור קטו' בעצמו : [כג] כאלו חובל בעצמו שנענש על זה שמדמה כי ה' עושה עם אדם רעה ח"ו : [כד] כיצד אדם עושה מריבה כלומר מזה יתבונן האדם איך ה' ב"ה מטיב ומרחם על האדם יותר מבן אדם לרעה ולמה זה יתאבל יותר מראי' ומצ"כ אדם עשה תשובה מעט נודאי אני מוחלו ויזכה לעוה"ב ואם ח"ו לא עשה תשובה מאומה הלא על אים בזה איך ראוי לרחם עליו כי שחתו בנפשו ומצ"כ איך ראוי להרבות בכבי על זה והכן : [כה] בכו בכו להולך זה שעבר עבירה בו' כי הנה הולך הוא מי שנעזק ממדריגה למדריג' או לשון בדרך ה' או לרע ח"ו והוא חמיר הולך מרע אל רע ער סילך לאברון בלי תשובה מרוב ההרגל כי שנה נעשה לו כהישר ואחר שלא ישוב עוד אז לא יראה איך מולדתו והוא המקור אשר חוצבה הנפש מעם וצ"ו נכרתה מחיים הנלחמים ועל זה יתכן הבכיה לבכות על עצמו אם מתגבר רק ברע או יתכן שהכונה כי העבירה הראשונה והשנייה נחל לו רק בפעם שלישו או יתחיל להתחשב לו כמאמרם ז"ל ולכן אם לא עשה תשובה הוא נעקר מן העוה"ב זה יותר נכון : [כז] ולא זה בלבד כו' סוד לראש הפרק לדבר מנעלת משה רבינו ע"ה כאלו הוא כרוח אדם אשר שעל ידו נבחרו הקומם מעלה באלו בראש כי אלוה' הוא היה ח"ו נכלים ונאכזרים : (כז) ויזכור ימי משה עמו כאלו הורה שם עמו על משה שהוא הולידם אחר שהוא הציל אותם : [כח] מיד שורה רוח'ק בקרבנו שנאמר אי' גו' לכאורה יקשה הלא זה הכתוב נאמר על משה ואיך היכים מזה על כל אדם ויתכן שכוונתו נפלאה כי יש הפרט בין שאומר שרוה"ק שורה עליו או שאומר רוח'ק שורה בקרבנו כמשה רבינו זכה לשרות רוח'ק נחובו מעט עד"מ סביב' מדבר' מתוך גרונו של משה [וכפי דעת חז"ל זכה לעלם הנשמה והוא הוי"ו] זה שאמר מכן דכל חכם הוא רק מדרך הסברה לא ראי' מהכתוב רק הביא ראיה שיתכן שהיה שריות הרוח נחובו מעט לא הופעה לכה כמ"ס איש השם בקרבנו והכן : (כט) מכאן אמרו כו' איך צריך לא חרב כו' לכאורה לא ידענו אמאי קאי ומאין מוכח והנראה שמוכח על לעיל שדובר שם משכח הצדיק ער שיתכן שגם הגוף יהיה קיים לעד מעד עהרת נפשו ומכאן אמרו שאים כוה איך ירא משום דבר כי הוא מושגח מכל הצדיק וגם נבדלו אינו יכול לשלטו כמו' במשה שלא יכול פתחה לרע זה נמשך מזה שהגוף קיים והכן זאם : (ל) וסרב

היינו החיים החיים איש כל יום ויום ומתאנח

ישועות יעקב

ויגס הכתוב לומר את ה' אלוקיך חלה לעמך לך * [מ] בילקוט גרם ושיבתי * [ט] לענין קהילה שלום וביטוח ומרוקם ואסור כלל מיני טענה ולישא אשה והרבה דיני' אכילות [א] מנחות שהקב"ה הוא רחמן גדול בלבו' חכמים יותר מרחמנו ב"ו : [יא] דרס כי לא ישוב עוד בחטובה ונטרד מן העולם וכן פרס"י כאלו מנלחין והר"ן פ' בכו להולך בשירות לנו משום דעשה לו כהיתר ולא נקם לעשות חטובה עי"ם : [יב] שזכה משה

היינו החיים החיים איש כל יום ויום ומתאנח

שנאמר (תהלים קנט) [לא] רוממות אל בגרונום
 וחרב פיות בידם וגומר : (י) (לב) חיים שלא
 בצער ושלא ביצר הרע לימות בן דוד ולעוה"ב
 כיצד עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש שלו
 וצדיקי עולם יושבין לפניו והקב"ה גיתן להם
 ולנשיהם ובניהם ובנותיהן ועבדיהן ואמהותיהן
 צורך בתיהם (לג) ורוח הקודש שורה עליהם
 שנאמר (יחל ג) ויהי אחרי כן (יז) אשפוך את
 רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם וגו' וגם
 על העבדים והשפחות בימים ההמה אשפוך את
 רוחי ואומר [ישעיה לג] (לד) נשים [טו] שאננות
 קמנה שמענה קולי בנות בושחית האזינה אמרתי
 [לה] שלא ביצר הרע שנאמר (סוקל יא) ונתתי
 לכם (לו) לב אחד ורוח חדשה אתן בקרבכם
 והסירותי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר :
 ורוח חדשה אתן בקרבכם (לז) אלו מעשים טובים
 והסירותי לב האבן מבשרם (לח) זה יצה"ר
 ונתתי להם [לט] לב בשר זה יצר טוב לקיים
 כל דברי תורה [מ] שהן כפולים בכל מקום :
 עשרה דברות נאמרו על הר סיני עשרה דברות
 אתמהה

נאמרו בספר תוכחות שנאמר (שמות יט דברים ה)
 אנכי ה' אלהיך וגומר גזוקין נאמרו לפני הר סיני
 גזוקין נאמרו בספר תוכחות כי תקנה עבד עבדי
 נאמר לפני הר סיני (שמות כה) כי ימכר לך אחיך
 העברי נאמר בספר תוכחות [דברים טו] וכן בכמה
 מקומות כלאים נאמר בהר סיני כלאים נאמר
 בספר תוכחות לא תבשל גדי נאמר בהר סיני
 (שמות כ"ג לה) וכן בספר תוכחות [דברים יד] וכן
 בכמה מקומות סימני בהמה ויהי ועוף נאמר
 בהר סיני (ויקרא י"ז) וכן נאמר סימני בהמה חיה
 ועוף בספר תוכחות [דברים יד] וכל קרבנות ציבור
 ויחיד נאמרו לפני אהל מועד בחורב וכן כל
 קרבנות ציבור ויחיד נאמרו לפני מיתתו של אהרן
 ברית כרתי לכם בצאתכם ממצרים : וכן ברית
 כרתי לכם בספר תוכחות הא למדת לדברי
 תורה שהן כפולים בכל מקום אבל אתם אין אתם
 כן אלא שאתם עושים אותם טהי תפל ואתם
 מלעיגים על אותן דברים כאלו אין בהם ממש
 כענין שנאמר (יחזקאל י"ג) והם טהים אותו (טו) תפל
 (מב) אין אתם עושים קיא צואה שאינה קיא צואה

ישועות יעקב

רבינו למאור פנים אלף זכה פיר : [ג] פסקא כמו אמר מר :
 [יד] ושם בענין נאמר וזכלתם אכול ושבוע וגו' שהוא לורך
 בחיים ושיפוק : (טו) מביא ראיה שגם על הכנים יצאה
 רוח"ק : [טז] קרקע הדומה לסד ואינו מתקיים לפני הגשמים
 רס"י

וזהו בלא צער כי ה' יתן כחה הארץ שתזיח ושלח ביל"ר
 כי יתגב' הדרת נעם התורה בלב כל חי וכולם יכספו דבק בה' וזהו הכינוי שהקב"ה יושב בבית המדרש שלו וצדיקים יושבים
 לפניו והענין בכללו שיהיה כמו טרם חטא אדה"ר שהיה בעצב האדמה ככה ואח"כ נחארת האדמה כמ"ש ארורה
 האדמה בעבורך וסיבת השטות האדמה נעשה מהשטות הגלגלים כמ"ס במדרש בראשית שכתבתי הו' מהלכות המולות דרך קלה
 כלומר במהות ולכן היה השמיות והבטול מהר (כי מזה בא בטול התבואה ואחרי הטעם מהלכות דרך ארוכה נפתח :
 (לג) ורוח"ק שרש עליהן ר"ל שיחבלו להם עמידות כמ"ס ונבאו בניכם ובנותיכם גו' : (לד) נשים שאננות גו' שגם המה יזכו
 לחי"ק כמ"ס שמענה קולי ואף שהכתוב מדבר לגנאי להוכיח מ"מ הוכיח ג"כ לשבח אולי היה טובים היו שומעים קול רוח"ק :
 (לה) שלא ביה"ר שלא יהיה עוד בלכס חשוקה לחאזה ורע גופני כ"ל כפי קיום הגו' בלבד על ג' התכלית : (לו) ובאחד
 הוא רק הי"ט : (לז) אלו מעשים טובים שיכספו רק לעשיית טוב כמדת המלאכים ששים ושומעים לעשות רצון קונס : (לח) זה
 יצה"ר שרק הי"ט מכביד לבו של אדם ומקשהו כאבן מצלי יעורר לעוב : (לט) לב בשר זה י"ט אף שאמר ככ מעשים טובים
 שזה בא מ"ט מ"מ יש הבדל ביניהם מ"ט המה במדות החושיות מנות שלליות כמו לרס' ולהתנהג בנדק וחסד וכאן אמר ביל"ט
 לקיים התורה (זה שאמר לקיים כל דברי התורה) שהם' עשות מעשיות והכוונ' ע"ז שיחבלו להם טעמי תורה ע"כ יתוסף גם
 חשוקה עזה ביותר לקיימה וגם ההשגה נכפף יתרבה ויתגדל מאוד וע"ד לזר התכונה נכפף בהתבונן ההבדל שבין שם רוח
 ללב כי שם לב הוגח על האבר אשר בו שורה הכח החפזי הנטוע בו בטבע למשל חשוקה האכילה ושחיה ושאר החאות הנטועות
 בגוף האדם למען קיומו ראשיתה שכן בלב והוא המעורר לזה וכן אם יחדש בלבו חשוקה התורה והתקנה עד שכלו יתענג מזה
 נקרא לב טוב ובהפכו לב רע והרוח שם לב המעורר אחר העולה על לבו דבר מה אם לחפון בדבר זה או להגיה זה בא ע"י המעורר
 וזה נקרא רוח כמו שהרוח הולך ושכ תמיד כן המעורר אשר בלבו : והנה לפ"ז יודק מאד לכות לב אכן בשם יצה"ר שזהו
 חשוקה החאות הנטועות בטבע לרע והרוח החדש בשם מ"ט שהמעורר בא פעולות המעשים או לעשות או להגיה והכן (מ) שהם
 כפולים בכל מקום לכאורה אין ענין לזה ומה' כך אם הם כפולים והנראה שכל לרמוז שהתורה פי שנים לה כנגל' ובנסתר
 וע"כ הם כפולים ולעתיד יתגלה גם הנסתר ולכן מביא הסתי בריחות שכרתו גם כמשנה תורה המרמז ליומת המשיח ולע"ל :
 (מא) אבל אחס כו' טהי תפל כו' ר"ל לא די שלא תבינו הנסתר הלוטה בהם אלא אף גם תלעיגו עליהם כאלו אין
 בהם ממש ויתכן עוד שהולילו אותה אפשות' והלבישו אותה במעלים טפלים כמים חמל אשר אין בו ממש ומדמים כי הידיעה
 לבד הוא העקרים לא המעשה וזהו לו כדברי המפרשים שאומרים כי האזהרה הוא רק גדר ומשמרת למשמרת ומלעיגים
 על מנות המעשיות : (מב) אין אתם עושים קיא כ"ל דברים נקיים וברורים וזהו כמ' סב' המלעיגים לנמרי מהתורם

מאורי אש

ביר כולם הוא דרך מליצה שמניין עליו לבלי
 יפלוט שום שולח נפשו : [לא] רוממות אל בגרונום כלומר
 על ידי שרוממו אל בגרונום ע"ז לאלו יש חרב פיות
 בידם להלכת מול כל שונאים : [לב] חיים שלא בצער כו'
 לורך בחיים כו' הענין ע"מ עמידה ח"י שתזיח גלוסקאות
 וכלי נלח והכוונה שתזיח האדמה פרי מבושלת באין לורך
 עוד לתקנתם ולטחנתם ולאפותם וגם כמאמרם שתזיח כלל יום
 כי יתגב' הדרת נעם התורה בלב כל חי וכולם יכספו דבק בה' וזהו הכינוי שהקב"ה יושב בבית המדרש שלו וצדיקים יושבים
 לפניו והענין בכללו שיהיה כמו טרם חטא אדה"ר שהיה בעצב האדמה ככה ואח"כ נחארת האדמה כמ"ש ארורה
 האדמה בעבורך וסיבת השטות האדמה נעשה מהשטות הגלגלים כמ"ס במדרש בראשית שכתבתי הו' מהלכות המולות דרך קלה
 כלומר במהות ולכן היה השמיות והבטול מהר (כי מזה בא בטול התבואה ואחרי הטעם מהלכות דרך ארוכה נפתח :
 (לג) ורוח"ק שרש עליהן ר"ל שיחבלו להם עמידות כמ"ס ונבאו בניכם ובנותיכם גו' : (לד) נשים שאננות גו' שגם המה יזכו
 לחי"ק כמ"ס שמענה קולי ואף שהכתוב מדבר לגנאי להוכיח מ"מ הוכיח ג"כ לשבח אולי היה טובים היו שומעים קול רוח"ק :
 (לה) שלא ביה"ר שלא יהיה עוד בלכס חשוקה לחאזה ורע גופני כ"ל כפי קיום הגו' בלבד על ג' התכלית : (לו) ובאחד
 הוא רק הי"ט : (לז) אלו מעשים טובים שיכספו רק לעשיית טוב כמדת המלאכים ששים ושומעים לעשות רצון קונס : (לח) זה
 יצה"ר שרק הי"ט מכביד לבו של אדם ומקשהו כאבן מצלי יעורר לעוב : (לט) לב בשר זה י"ט אף שאמר ככ מעשים טובים
 שזה בא מ"ט מ"מ יש הבדל ביניהם מ"ט המה במדות החושיות מנות שלליות כמו לרס' ולהתנהג בנדק וחסד וכאן אמר ביל"ט
 לקיים התורה (זה שאמר לקיים כל דברי התורה) שהם' עשות מעשיות והכוונ' ע"ז שיחבלו להם טעמי תורה ע"כ יתוסף גם
 חשוקה עזה ביותר לקיימה וגם ההשגה נכפף יתרבה ויתגדל מאוד וע"ד לזר התכונה נכפף בהתבונן ההבדל שבין שם רוח
 ללב כי שם לב הוגח על האבר אשר בו שורה הכח החפזי הנטוע בו בטבע למשל חשוקה האכילה ושחיה ושאר החאות הנטועות
 בגוף האדם למען קיומו ראשיתה שכן בלב והוא המעורר לזה וכן אם יחדש בלבו חשוקה התורה והתקנה עד שכלו יתענג מזה
 נקרא לב טוב ובהפכו לב רע והרוח שם לב המעורר אחר העולה על לבו דבר מה אם לחפון בדבר זה או להגיה זה בא ע"י המעורר
 וזה נקרא רוח כמו שהרוח הולך ושכ תמיד כן המעורר אשר בלבו : והנה לפ"ז יודק מאד לכות לב אכן בשם יצה"ר שזהו
 חשוקה החאות הנטועות בטבע לרע והרוח החדש בשם מ"ט שהמעורר בא פעולות המעשים או לעשות או להגיה והכן (מ) שהם
 כפולים בכל מקום לכאורה אין ענין לזה ומה' כך אם הם כפולים והנראה שכל לרמוז שהתורה פי שנים לה כנגל' ובנסתר
 וע"כ הם כפולים ולעתיד יתגלה גם הנסתר ולכן מביא הסתי בריחות שכרתו גם כמשנה תורה המרמז ליומת המשיח ולע"ל :
 (מא) אבל אחס כו' טהי תפל כו' ר"ל לא די שלא תבינו הנסתר הלוטה בהם אלא אף גם תלעיגו עליהם כאלו אין
 בהם ממש ויתכן עוד שהולילו אותה אפשות' והלבישו אותה במעלים טפלים כמים חמל אשר אין בו ממש ומדמים כי הידיעה
 לבד הוא העקרים לא המעשה וזהו לו כדברי המפרשים שאומרים כי האזהרה הוא רק גדר ומשמרת למשמרת ומלעיגים
 על מנות המעשיות : (מב) אין אתם עושים קיא כו' כ"ל דברים נקיים וברורים וזהו כמ' סב' המלעיגים לנמרי מהתורם

במרום ועל מלכו האדמה על האדמה [ישעיה כד]
 אלו שבקשו לאבד אתכם מן העולם מדה שנית
 מיצר הרע הקב"ה נפרע על אחת שבע על שהשטן
 אתכם ולא הרביתם תורה בעולם שנאמר (זכריה ג)
 ויראני את יהושע הכהן הגדול וגומר והשטן עומד
 על ימינו לשטנו ויאמר ה' אל השטן יגער ה' וגו'
 ויהושע ה' לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך
 וגו' [מז] מה (י') שכרו מלפני כשם שהוא שם
 את ארצו ונחלתו לארץ ציה ושממה כדי שלא
 ימצא הגוף והנשמה (י') (מה) זכות שתגבה עליה
 כך אני ארחיק אותו מעליכם ואדחה אותו אל
 ארץ ציה ושממה שנאמר (יחל ג) ואת (יט) הצפוני
 ארחיק מעליכם [ג] מה שצפנתי עליכם רעו' מרחיק
 אני מעליכם והדחתיו (ג) אל ארץ ציה ושממה
 את פניו אל הים הקדמוני (ס) (נא) זה מקדש
 (כ) ראשון שנתן בו עיניו והחריבו והרג תלמידי
 חכמים שבו וסופו אל הים האחרון זה מקדש שני
 שנתן עיניו בו והחריבו והרג הת"ח שבו ועלה
 באשו ותעל (כא) צחנתו כי הגדיל לעשות (ס)
 מפני שהניח את כל האומות ובא ודבק בהן
 בישראל

מאורי אש

הקדושה ודרש לו לשון זואה כמו הלך הואיל אחרי לו : (מג) צויתי
 אחסכסכו' כלומר הרבה עמלתי להטיב דרככם צויתי אחסכסכו
 אחר צווי קוי אחר קוי ואף שחטאתם בבית ראשון בניתי לכם
 בית שני אולי חטיבו דרכיכם וחטיבו טובתי עליכם ועכ"ל לא
 מצאתי קורת רוח שיעקור מרה"ד המקטרג עליכם ובאור הכתוב
 והקוים מעט מעט יכנסו הדברים בלבכם אך לא הועיל וא"כ
 מה שבר הפורענות מדה כמדה על זו : (מד) משלו משל למה"ד כו' ריך להבין פרטי המשל איך יתוך בנמשל ואיך מרומז בכתוב
 והנראה כי כוונתו להודיע מגדול הענין והיסורים שמגיע לעבד אחר שמרסקו מהמלך וסוחבו לאחוריו לסוואו מבית המלך גם יכו
 אותו על פניו והגמול מכוון מאד כי הנה האיש החוטא מלבד שחטאו ירוחק מה' ונמאס מהחוקרותו אשר אין רע למעל ממנו
 לאיש מבין (כמשל הנמאס ממלך כ"ו ומולאו מביתו ואף כי ממלך מלכי המלכים הקב"ה) עוד זאת יגיע לו יסורים גדולים מלפניו
 ומלאחריו ככל אשר יפול חס מרומז בכתוב והי' להם דבר ה' גו' כלומר גזירתו ועונשו עליהם על אשר לעגו על חורתי ולא עשו
 אותה לו לנו זואה אחר זואה להכותם בלי חמלה ובאין הפוגות ולמען ילכו (כלומר ילכו מחתי לכל ידבקו ב') וכשלו אחר (כמשפט
 הסמיכה מלאחריו) וכשכרו ונקשו ונלכדו (הוא ההכחות הגדולים והיסורים שמגיע לו) והבן : (מה) וכן כמה מקומות כו' מוסב
 על לעיל כמה שהקב"ה החסיד עמנו מאד : (מה) מליל עני גו' כלומר עני ממעשים טובים ועכ"ל יולנו וכן כי שומע אל
 אביונים אביונים ודלים ממנו ומ"ט ולכן נאמר ואת אסיריו לא בוס כלו מורה אף שראוי לנזות וכן פנה אל תפלת סערער
 ולא בוס זה מדה בינונית כי אם היו רשעים נמורים בודאי היחה תפלתם נמאסת כי זכר רשעים חושבת ותפלת ישרים ראוה
 דוקא : (מו) בשני מדות כי אם היו רשעים נמורים בודאי היחה תפלתם נמאסת כי זכר רשעים חושבת ותפלת ישרים ראוה
 סעודי כוכבים כמדת הנקמה לבלות ולאבד כי אין טוב יוצא מהם אחר שהם עובדי כוכבים ושרים הממונים עליהם והוא
 הכח שניתן לשריהם שהם משפיעים עליהם (ברעון ה') יחטטל זהו עונשו והבן וכן מיה"ר וכו' הכח הרע הפרוש על כל החבל
 המסיית המדיים אשר ממנו שופע היותו בלב יחטטל לגמרי והוא נקרא עונש אלכו כי הוא מחטטט מרעם האדם : (מז) מה שבר
 כלומר שבר פורענותו ועונשו : (מח) זכות' שחגבה עליה פירוש מקיום המצות בא"ו וגם הקרבות ה' מכפרים עליהם ומטיב
 להם בנזק ונפש כי ע"י הקרבות ה' השפיע' מחרב' בעולם : (ג) אל ארץ ציה הוא על דרך מליצה כלומר שלא יהי' עוד בעולם
 (ג) מה שצפנתי עליכם רעה הוא ע"ד מאמר ז"ל שהקב"ה מחטטט עליהם שברא ואלו הן היותו ר' כו' דכתיב ואשר הרעותי
 גו' וס"ו שיאמר כפשוטו רק באורו שלא נברא היותו חמירי כ"ל סופו שיבעל זה נקרא חרטה אלכו ית' שיחטטט ויבעלנו
 מהיות עוד ובעיה"ז לפי הקב"ה להיות דווקא על זה האופן כי הוא עולם הנסיון והבחירה למען ירפו ויכופו ירס זה למען
 זכו לשכר טוב זה מה שצפנתי עליכם רעה ר"ל גורתי שיהיה לפונה בלבכם היותו ר' (כמאמר) זה ית"ד הפסוק בלבו של אדם
 למען תגבירו עליו ואת"ל לעתיד לעביר אותם מלבכם והבן מאד : (נא) זה מקדש ראשון כו' כלומר עת' לבסלו כי כבר עשה רע
 ועונש עד למדו כי כבר חרב כפתוין הכהמ"ק הראשון והשני וכל חפזו רק לישראל ע"ד כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו והענין

אתמהה כענין שנאמר קיא צואה בלי מקום (ישעיה
 דס) (מג) צויתי אתכם בצאתכם ממצרים צויתי
 אתכם בספר תוכחות קויתי אתכם ארבע מאות
 ושמונים שנה עד שלא נבנה הבית חזרתי וקויתי
 אתכם ארבע מאות ועשר שנה משנבנה הבית
 שנאמר (ס) כי צו לצו קו לקו ולא מצאתי מבם
 קורת רוח מה שכר לכם לפני (מד) משלו משל
 למה"ד למלך שכעם על עבדו וצוה עליו ונתנהו
 בשלשלאות של ברזל והיו מושכין את השלשלת
 מאחוריו ומשליכין אותו על פניו והיו מבעטין בו
 בפניו ובפני מעיו שנאמר (ס) והיה להם דבר
 ה' צו לצו קו לקו וגו' : [מה] וכן בכמה מקומות
 עשיתם דברים מבויערים ודברים שאינן ראויים ורחמים
 שלי מקדימין עמכם בכל יום תמיד שנאמר (תלים
 לה) [מה] מציל עני מחוק ממנו ועני ואביון מגוזלו
 ונאמר (סס) כי שומע אל אביונים ה' וגו' ונאמר
 (סס) פנה אל תפלת הערער וגו' אלו בני אדם שהם
 במדה בינונית (מו) בשני מדות הקב"ה נפרע על
 אחת שבע מדה אחת מן עכו"ם ושרים של עכו"ם
 שנאמר והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום

ישועות יעקב

רש"י (יו) ר"ל עניו (יח) פי' לקיים הרבה מצוות החלווין בארץ
 (יט) דרו"ל זה ית"ד הפסוק בלבו של אדם : רש"י [כ] שהכל
 מחכנסים לשם כמו יס כמ"ס כל הנחלים הולכים אל הים
 רש"י (כא) לשון זהו וסיוקף רש"י במס'

כי לו לצו קו לקו ועיר סס כלומר אמרתי שפי' הלווים
 מה שבר הפורענות מדה כמדה על זו : (מד) משלו משל למה"ד כו' ריך להבין פרטי המשל איך יתוך בנמשל ואיך מרומז בכתוב
 והנראה כי כוונתו להודיע מגדול הענין והיסורים שמגיע לעבד אחר שמרסקו מהמלך וסוחבו לאחוריו לסוואו מבית המלך גם יכו
 אותו על פניו והגמול מכוון מאד כי הנה האיש החוטא מלבד שחטאו ירוחק מה' ונמאס מהחוקרותו אשר אין רע למעל ממנו
 לאיש מבין (כמשל הנמאס ממלך כ"ו ומולאו מביתו ואף כי ממלך מלכי המלכים הקב"ה) עוד זאת יגיע לו יסורים גדולים מלפניו
 ומלאחריו ככל אשר יפול חס מרומז בכתוב והי' להם דבר ה' גו' כלומר גזירתו ועונשו עליהם על אשר לעגו על חורתי ולא עשו
 אותה לו לנו זואה אחר זואה להכותם בלי חמלה ובאין הפוגות ולמען ילכו (כלומר ילכו מחתי לכל ידבקו ב') וכשלו אחר (כמשפט
 הסמיכה מלאחריו) וכשכרו ונקשו ונלכדו (הוא ההכחות הגדולים והיסורים שמגיע לו) והבן : (מה) וכן כמה מקומות כו' מוסב
 על לעיל כמה שהקב"ה החסיד עמנו מאד : (מה) מליל עני גו' כלומר עני ממעשים טובים ועכ"ל יולנו וכן כי שומע אל
 אביונים אביונים ודלים ממנו ומ"ט ולכן נאמר ואת אסיריו לא בוס כלו מורה אף שראוי לנזות וכן פנה אל תפלת סערער
 ולא בוס זה מדה בינונית כי אם היו רשעים נמורים בודאי היחה תפלתם נמאסת כי זכר רשעים חושבת ותפלת ישרים ראוה
 דוקא : (מו) בשני מדות כי אם היו רשעים נמורים בודאי היחה תפלתם נמאסת כי זכר רשעים חושבת ותפלת ישרים ראוה
 סעודי כוכבים כמדת הנקמה לבלות ולאבד כי אין טוב יוצא מהם אחר שהם עובדי כוכבים ושרים הממונים עליהם והוא
 הכח שניתן לשריהם שהם משפיעים עליהם (ברעון ה') יחטטל זהו עונשו והבן וכן מיה"ר וכו' הכח הרע הפרוש על כל החבל
 המסיית המדיים אשר ממנו שופע היותו בלב יחטטל לגמרי והוא נקרא עונש אלכו כי הוא מחטטט מרעם האדם : (מז) מה שבר
 כלומר שבר פורענותו ועונשו : (מח) זכות' שחגבה עליה פירוש מקיום המצות בא"ו וגם הקרבות ה' מכפרים עליהם ומטיב
 להם בנזק ונפש כי ע"י הקרבות ה' השפיע' מחרב' בעולם : (ג) אל ארץ ציה הוא על דרך מליצה כלומר שלא יהי' עוד בעולם
 (ג) מה שצפנתי עליכם רעה הוא ע"ד מאמר ז"ל שהקב"ה מחטטט עליהם שברא ואלו הן היותו ר' כו' דכתיב ואשר הרעותי
 גו' וס"ו שיאמר כפשוטו רק באורו שלא נברא היותו חמירי כ"ל סופו שיבעל זה נקרא חרטה אלכו ית' שיחטטט ויבעלנו
 מהיות עוד ובעיה"ז לפי הקב"ה להיות דווקא על זה האופן כי הוא עולם הנסיון והבחירה למען ירפו ויכופו ירס זה למען
 זכו לשכר טוב זה מה שצפנתי עליכם רעה ר"ל גורתי שיהיה לפונה בלבכם היותו ר' (כמאמר) זה ית"ד הפסוק בלבו של אדם
 למען תגבירו עליו ואת"ל לעתיד לעביר אותם מלבכם והבן מאד : (נא) זה מקדש ראשון כו' כלומר עת' לבסלו כי כבר עשה רע
 ועונש עד למדו כי כבר חרב כפתוין הכהמ"ק הראשון והשני וכל חפזו רק לישראל ע"ד כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו והענין

אליהו רבא פרק דה

בישראל ומבקש להמותן מדברי (כ) תורה :
פרק ה [וא] כבוד ועון לצדיקים לעתיד לבא
 ולעוה"ב כיצד (ב) הקב"ה יושב בבית
 המדרש שלו וצדיקי עולם יושבין לפניו . ולכל
 אחד ואחד נותנין לו (ב) מאור פנים בתורה שיש
 בו ומלאכי השרת עומדין סביב לישראל ובוכין
 בלבם . ואומרים אשריהם ישראל שכל הצער
 והעינוי והלחץ שהיה להם חלק והלך לו ויעכשו
 כל אותה הטובה והגדולה יש להם שנאמר [מסליס
 ס] מלכי צבאות ידודן (ג) אל תקרי ידודן אלא
 (ג) ידודן שהיו נושאים ונותנים עם משה אבי
 החכמה אפי הנביאים שעלה למרום והוריד תורה
 מן השמים לכך נאמר מלכי צבאות ידודן וכי מה
 ענין זה אצל זה . אלא אמרו בשביל התורה
 שעשו באה כל אותה הטובה והגדולה להם . ולפי
 שבעוה"ז היו העכו"ם מחרפין את ישראל ואומרים

מאורי אש

לפי אשר בארנו שהיה ר' מתענג מרעה בני אדם וכל שהוא
 יותר גדול העבירה הוא יותר גדול ועשה עת שיחבטל מן העולם
 כי כבר עשה את שלו והבן :

(א) **כבוד** ועון לצדיקים כו' הקב"ה יושב כו' עד להושיבי

כו' באור המאמר על דרך קצרה כי ישראל זכו
 לע"ל להשגת החור' יותר נעלה מהשגת המלאכים והנה המלאכים
 מתחילה נתפלאו מנחמת התורה לישראל כי איך יצו מונג
 מורכב מרע וינה"ר ועי"ז ימט' ואשם ויבאחו עליו לר' ויסורי'
 המונג מהשגה ואיך ישיגו התורה במעלת הגבוה אך לעתיד

כשיתום הינה"ר והמטא והיסורים וישראל ישיגו התורה מאור נעלה ואז יבנו המלאכים ויחפזו להשיג השגת ישראל וגם העובדי
 כוכבים בחסולה לא הבינו נועם מעלת החורה כ"ל רימו שהתכלית הגעיונות וההתענגו' הוא העולם הזה העושר והכבוד והענוגי
 הגוף ולכן שחקו על ישראל ועל תורתם כי הם אף שלא קבלו עליהם עול תורה מושפעים יותר מהם אך לעתיד כשיסר היתה"ר
 מלב האדם ויבקע תאות השגת התורה לבני אדם כמ"ס לא רעב ללחם גו' כ"ל לשמוע [עיין בהקדמתי הראשונה] אז גם העובדי
 כוכבים ירישו כבוד מעלת התורה וטובתם ויבכו על שלא זכו לזה : [ג] מאור פנים בתורה שיש בו מלא בן מוסב על האדם
 כלומר כפי כחו וכפי עמלו נעשה"ן כן זכה להאיר פנים בהשגת אור התור' והבן [ג] אל תקרא ידודן אלא ידודן כו' לכאורה
 הוא באין מובן גם אין חיבור וקשור להדברי' שנתחילה מדרב' מנכית המלאכי' ואח"כ מסיים שהיה נותנים ונותנים עם משה
 כו' גם שנתחילה דרש ידודן ומסיים לכך נאמר מלכי צבאות ידודן והנראה כי מלת ידודן הוא מלשון נדידה ממקו' כמו הסרה וע"כ
 בעת נחיתת החור' שייך לשון נדידה . והסרה שהמלאכים נדדו מהרצון נחיתת התורה לישראל וכן להבדיל בין העובדי כוכבי'
 כמו כן שלא חבו לקבלה כמאמרם ז"ל מלמד שהחזיר כו' אך לעתיד שייך לשון ידדה שרואין לקרב למעלת ישראל כלשון חז"ל
 מדדה וכלשון סר שבאורו או הסרה ממקום או התקרבות למקום כעצם אכן סר מר המות וכן בעובדי כוכבים יחפזו ג"כ לקבל
 החור' כמ"ס בעבודת אלילים שיבקשו חנו לנו ונעשה וא"כ דרש את שניהם ידודן על לעתיד לבא וידודן על קבלת התורה :

(ד) אשרי העם שככה לו שעלה כו' כלומר אשריהם שעלה החור' בחלקם שהוא גורל טוב : (ה) אשרי העם גו' שנאמר בלע גו'
 כלומר כי זה לבד התכלית העליון להיות דבוק בה' אלהי ישראל כי זה האושר האמיתי לא חענוגי העוה"ז והכלל והכלל ומביא
 ראיה מכלל המוח שהיו ביטול מלאך המוח לגמרי ועניינו שסיר הרע הגמור המטעה לבות בני אדם לתאות כמ"ס הוא היתה"ר
 הוא המלאך המוח כו' והו סיבת המיתה (ולכן קודם מטא אדם"ר היה ראוי להיות חי וקיים) ואז יגלה החשק וההסתה להשגת ה'
 ואז יאמרו בניו אשרי העם שה' אלהיו כי זה לבד האושר האמיתי כי אין נועם ותענוג למעלה מזה : (ו) צועקין מבחון
 כו' ומלה"ס מבפנים ר"ל המלאכים במחיתם למעלה אף שמישיגים כבוד ה' עכ"ל המה למטה ממעלת ישראל והעובדי כוכבים רק
 מבחון מגורמים מזה מאור והבן : [ז] הן ארזלים לעקו מוזה פי' ישועות יעקב כו' המלאכים נקרא ארזלים יעקו לנגד העומדים
 סוף המה העובדי כוכבים ור"ל כי זה זה יבכו ודוהק והיות נראה שקראם מוזה נגד מעלה ישראל שהם בפנים ואף שהכתוב
 מדרב על כליות והחורבן מ"מ כיון שקראם מוזה מוכח שהם מוזה ממדריגת ישראל : (ח) אם הכנים שמחה היא הכקראת
 כמ"י וסביבה בכל מקום כי עתה יהיה השפחת השכינה על בני ישראל עד למרבה זה נקרא כבוד מול כל הכבודי' כיון שהמה
 יתרומו במעלתם על כל ועון בהשגתם שיעון נפשו למעלה מאור : (ט) עם נדיבי עמו כלומר הארזלים והכנעדים כמ"ס
 נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם : (י) נעשה"כ כיצד כו' אלו בני אדם כו' לכאורה הוא באין מובן מה שאל' לעוה"כ כיצד
 והנראה

כספ' וזהב לנו . כסף וזהב לישראל שדות וכרמים
 לנו וכן לישראל וכו' מה שכר יש לחן על דברי
 תורה שכך היו מצטערין עליה : אבל לאחר השעה
 כשיגיע ימות בן דוד ויתבטל מלאך המות בעה"ז
 מן ישראל . יהיו כל העכו"ם אומרים [ד] אשרי
 העם שככה לו וגו' [מסליס קמר] שעלה גורל טוב
 בחלקו [ה] אשרי העם שה' אלהיו שנאמר [ישעיה
 כ] בלע המות לנצח (ג) וגו' אלו ימות בן דוד
 והעכו"ם יהיו צועקין מבחון על אשר לא שמעו
 לדברי תורה ומלאכי השרת (ו) צועקין מבפנים
 על אשר לא זכו מאותה טובה של ישראל שנאמר
 [ישעיה לג] [ז] הן ארזלים (ז) צעקו חוצה וגו' ואומר
 מקומי מעפר דל וגו' (ח) אם הכנים שמחה [פליס
 קי] להושיבי עם נדיבים (ט) עם נדיבי עמו :
 [י] בעולם הבא כיצד אלו בני אדם שעברו עבירות
 ונקנס עליהם מיתה עד ארבעה דורות . שנאמר

העושה עמו עד ארבעה דורות . שנאמר

ישועות יעקב

(כ) כנס' סוכה דף נג דרשו כי הגדיל לעשות חמר אבי
 ובתלמודי חכמים יותר מכלל עי"ס :

(א) ילקוט תהלים ד' קי"א פ"א : [ב] כלומר אף כשעת מ"ס
 היו המלאכים מתקנאי' ואמרו תנה הודך על השמים כדאי' כפ'
 ר"ע וס' נדרש אל תקרי ידודן כו' לענין אחר וכאן לא ידעתי
 להולמו (ג) וכחז בתרי' וסרפס עמו יסר וגו' : (ד) ר"ל המלאכים
 יצקו לנגד העומדים סוף : ומקורם נאמר והיה אמונת עתך
 חוסן ישועות וגו' דקאי על החורה ועל שיחא סררי משנה כדאי'
 שנת

העובדי כוכבים בחסולה לא הבינו נועם מעלת החורה כ"ל רימו שהתכלית הגעיונות וההתענגו' הוא העולם הזה העושר והכבוד והענוגי
 הגוף ולכן שחקו על ישראל ועל תורתם כי הם אף שלא קבלו עליהם עול תורה מושפעים יותר מהם אך לעתיד כשיסר היתה"ר
 מלב האדם ויבקע תאות השגת התורה לבני אדם כמ"ס לא רעב ללחם גו' כ"ל לשמוע [עיין בהקדמתי הראשונה] אז גם העובדי
 כוכבים ירישו כבוד מעלת התורה וטובתם ויבכו על שלא זכו לזה : [ג] מאור פנים בתורה שיש בו מלא בן מוסב על האדם
 כלומר כפי כחו וכפי עמלו נעשה"ן כן זכה להאיר פנים בהשגת אור התור' והבן [ג] אל תקרא ידודן אלא ידודן כו' לכאורה
 הוא באין מובן גם אין חיבור וקשור להדברי' שנתחילה מדרב' מנכית המלאכי' ואח"כ מסיים שהיה נותנים ונותנים עם משה
 כו' גם שנתחילה דרש ידודן ומסיים לכך נאמר מלכי צבאות ידודן והנראה כי מלת ידודן הוא מלשון נדידה ממקו' כמו הסרה וע"כ
 בעת נחיתת החור' שייך לשון נדידה . והסרה שהמלאכים נדדו מהרצון נחיתת התורה לישראל וכן להבדיל בין העובדי כוכבי'
 כמו כן שלא חבו לקבלה כמאמרם ז"ל מלמד שהחזיר כו' אך לעתיד שייך לשון ידדה שרואין לקרב למעלת ישראל כלשון חז"ל
 מדדה וכלשון סר שבאורו או הסרה ממקום או התקרבות למקום כעצם אכן סר מר המות וכן בעובדי כוכבים יחפזו ג"כ לקבל
 החור' כמ"ס בעבודת אלילים שיבקשו חנו לנו ונעשה וא"כ דרש את שניהם ידודן על לעתיד לבא וידודן על קבלת התורה :

אליהו רבא פרק ה'

אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אם הבנים שמחה ברוך המקום ברוך הוא ששמחתו מרובה על ישראל לעולם שכשם שישראל עושין תשובה בעוה"ז ועושין את התורה ושמהין בה [טז] כך התורה שמחה בהן לעולם הבא שנאמר (י) אם הבנים שמחה ד"א מקימי מעפר דל וגו' להושיבי עם נדיבים וגו' לימות בן דוד כיצד [יז] אדם שעבר עבירות הרבה וקנסו עליו מיתה עד ד' דורות שנאמר פוקד עין אבות וגו' וחזר ועשה תשובה וקרא תורה נביאים וכתובים ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות ושימש חכמים אפי' נגזרו עליו ק' גזירות הקב"ה מעבירן ממנו ויקבץ אותו עם שאר הצדיקים לימות בן דוד שנאמר (סופ"ס) גם כי יתנו בגוים עתה אקבעם אל תקרי כי יתנו אל כי ישנו

מאורי אש

והנראה שנוסב על הכהוב להושיבי עם נדיבים כלומר לחזן הצעלי חסונה יושיב עם נדיבי עמו הצדיקי' לשה"כ ואח"כ שאל כ"ח כלומר הלל בדלחי יקבלו חסונה ולהיפוך מקום שבעלי חסונה עונדוין חין צדיקים גמורים וכו' לעמוד ומפרש קיוון כי נפשיהם נשחטו עד מאוד עד שנס חס יחפזו לשוב לא יניסום הרעורר לבס הרע' כמ"ש על חפיקוסות ודוקים כעבודת כוכבים כיון דדוקי' בן שמש ישובי' שלל יוכלו עוד לחיות (מס' ע"א) ועניינו לרעהי' כי הרעורר לבס ודעות הנפסדות שכללם אינם מניחי' לשוב ואף שיחפזו בחסונה עכ"ל. הרעורר מחסוניה' יעמוד תמיד לפני' ולכן מוכרח להמית עצמו כמעט ע"י תשובה כי יעזוב וישוע עד יאל נשמתו כמ"ס שם בלעזר בן דרדי' ששאל עד שאלא נשמחו ואלו יפטר מהרעוררו ויהי לכאורה הסברה נוחת שלא יקנילו בחסונה אחר שלבם היה מלא מהרעוררם וספיקותם עכ"ל ה' צדיק רחמי' יקבלם והו הכונה כאן ומתו מתוך איותו לער והבן ומה שאמר שנקנס עליה מיתה עד ד' דורות בדרתי' כמקום אחר שאלף שכן לא יאל בעון האב זהו כשהבן הוא טוב וישר אבל באנשים כאלה אשר לבס מלא רע וחזון או בודאי גם בניהם יהי' מוויגים ברע כחכונת אבותיהם והו האנוז נהג ומוסף עד ד' דורות וא"כ למה זה יתנו זה שאמר שמעמידן על רגליו בין צדיקי' כלומר שלוקחים אליו ומסיר החכונה הרעה אשר השתם בלבם ומנפסן ומחברט עד שישובו לרדיקים נגמרים אחר שחפץ נפסם היה טוב אף לא היה ביכ לחס כי יארס החגבר עליהם מאוד ולא היה ביכולת' מפני הרגלם והבן מאוד מקימי מעפר דל זהו הצעלי חסונה שהיה בחמלה דל מן האמות ויושיב לחזן בין הצדיקים שהתנדבו לעשות טוב מנפסם : (יא) מושיבי גו' זה בסוף כלומר שלעזר יבנה הבהמ"ק שהיא עקרת הבית שהיא העיקר והתכלית אשר ממנה הושחת העולם : (יב) שעמד בחבור ובדל אח העול' הוא עד"מ ז"ל אבן שתיה שממנו הושחת העולם ור"ל שממנה נתפשטה המליצות והיא כמו המרכו והקוד' שפליה יסמך הארץ כולה ויתר באור הנה בכל הגבראים אף הרוממי' והנזממי' יש כח אלקי מדונק בס לתת להם כח הקוד' (זה נקרא כח העצב אשר אמר החבר להצורר שראו לקרותו כח אלקי באמת) והו הנקודה הפנימית ע"ה משל שעלי' יסמך ויתקיים הדבר ההוא וכן באורו כאן לפי ששם מדונק כחה אלקי ולכן שם השרחת השכינה ואין להאריך יותר בדבר הנעלם מדעתנו אף מעט יור לוטה בדבר למחבונן בה ובאח"כ להושיבי עם נדיבים זהו הצעלי חסונה שיקבלם ה' ב"ה ומקיינמם להחיותם בחסידות האמתים ומתי יחיה זה לכשיבג' המקדש ואז ומתי בחסידות המוחס' : (יג) ה' בחכמה גו' מכלל שמעונה בת הכח אלקי וחסידיהם בחכמה והבן מאוד : (יד) ד"א כו' זה עוה"ז כו' ר"ל כי הוא עיקר הבריאה והיסוד כי התכלית העליון בבריאה הוא האדם בעל בחור' וישיבתו הוא בארץ לעשות מצות ומעשים והבן : (טו) מסוף העולם ועד סופו באורו ע"ה הורה שכלל בו כל הכחות הנמצאים והנכלל בכל העולם פולו כי הוא מוכלל בכל כחות העולם אי שיהיה השגת אדה"ה מקפת בכל המליצות כולו ואחר השגת נדעיה זאת ממנו ולעתיד יתקון זאת והבן : (טז) כך החורה שמחין בהן ר"ל כשם שנתוסר בעצב הנפס להשתוקק למעלת החור' שהיא למעלה ממנו במדרגת' ומעבד התחזן שוכסוף לעליון ממנו כן הטבע בעצב החורה העליון להשתוקק לישראל להגלות אליהם והבן מאוד וינעם לך : (יז) ד"א כו' אדם כו' הצדיל פירושו מרלעיל טלעיל אמר שחשבונו לא היה רק במקדש ובמטנה ובאן ככולם וסם אמר ומת מתוך אותו צדק וכאן לא אמר ככה וכן צענין קבלת החסונה משוגס דבריו פה ממה שאמר לעיל והנח"ה כי ע"ה למוד התורה יוכל להתהפך לכבו הרע כי האור שבה מחויהו למוטב וסם מת טרם החסיל ללמוד עקרי החור' ע"כ לא היה יכול לשוב בחסונ' גמורה ולכן שם הוכרח לומר שהקב"ה מניחו בין צדיקי' כמו שבארתיו לעיל אבל לא כאן שטעה חסוב' גמורה והוותר נראה באורו לעיל ומת מתוך אותו צדק ור"ל שטעה עצמו מאוד : אף לא השלים מדת החסונה כי עיקר החסונ' הוא הלמוד והבן מאוד. מאוד והוא דרך נכון מאוד ולכן אמר ח"ה כי יתנו אל כי יתנו כי עיקר

(ספ"ט) פוקד עין אבות על פנים על שלשים ועל רבעים יחזרו ועשו תשובה וקראו את המקרא ושנו את המשנה : ומתו מתוך אותו הצער אין לו נחמה להקב"ה עליהן אלא א"ב מעמידן על הגליהן מן העפר בין ברכיו ומנפסן ומחבקן ומנשקן ומביאן לחיי עוה"ב עם שאר הצדיקים לכה נאמר מקימי מעפר (י) דל וגו' להושיבי עם נדיבים וגו' (יא) מושיבי עקרת הבית זה בית המקדש : (יב) שעמד הקב"ה בחוכו וברא את כל העולם כולו מסוף העולם ועד סופו שנאמר (יג) ה' בחכמה [י] יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו ד"א מושיבי עקרת הבית (יד) זה העוה"ז שברא בתוכו הקב"ה את האדם (טו) מסוף העולם ועד סופו שנאמר [ישעיה' גה]

ישועות יעקב

בשבת פ"ב (ס) שהו דלים מן האמות ומע"ט : [י] וכן בנשקן ובמקדש נחמך וימלא אותו בחכמה ובחכונה ובדעת כי היא עקר הבית והעולם : ועיי' בפרקי ר"א פ"ג : (י) החורה נקראת ר"ה ח"ה יתנו בגוים עתה אקבעם אל תקרי כי יתנו אל כי ישנו שזהו בני אדם ששטחו הרבה מאוד עד שהורגלו ברע בלא יוכלו יניסום הרעורר לבס הרע' כמ"ש על חפיקוסות ודוקים כעבודת כוכבים כיון דדוקי' בן שמש ישובי' שלל יוכלו עוד לחיות (מס' ע"א) ועניינו לרעהי' כי הרעורר לבס ודעות הנפסדות שכללם אינם מניחי' לשוב ואף שיחפזו בחסונה עכ"ל. הרעורר מחסוניה' יעמוד תמיד לפני' ולכן מוכרח להמית עצמו כמעט ע"י תשובה כי יעזוב וישוע עד יאל נשמתו כמ"ס שם בלעזר בן דרדי' ששאל עד שאלא נשמחו ואלו יפטר מהרעוררו ויהי לכאורה הסברה נוחת שלא יקנילו בחסונה אחר שלבם היה מלא מהרעוררם וספיקותם עכ"ל ה' צדיק רחמי' יקבלם והו הכונה כאן ומתו מתוך איותו לער והבן ומה שאמר שנקנס עליה מיתה עד ד' דורות בדרתי' כמקום אחר שאלף שכן לא יאל בעון האב זהו כשהבן הוא טוב וישר אבל באנשים כאלה אשר לבס מלא רע וחזון או בודאי גם בניהם יהי' מוויגים ברע כחכונת אבותיהם והו האנוז נהג ומוסף עד ד' דורות וא"כ למה זה יתנו זה שאמר שמעמידן על רגליו בין צדיקי' כלומר שלוקחים אליו ומסיר החכונה הרעה אשר השתם בלבם ומנפסן ומחברט עד שישובו לרדיקים נגמרים אחר שחפץ נפסם היה טוב אף לא היה ביכ לחס כי יארס החגבר עליהם מאוד ולא היה ביכולת' מפני הרגלם והבן מאוד מקימי מעפר דל זהו הצעלי חסונה שהיה בחמלה דל מן האמות ויושיב לחזן בין הצדיקים שהתנדבו לעשות טוב מנפסם : (יא) מושיבי גו' זה בסוף כלומר שלעזר יבנה הבהמ"ק שהיא עקרת הבית שהיא העיקר והתכלית אשר ממנה הושחת העולם : (יב) שעמד בחבור ובדל אח העול' הוא עד"מ ז"ל אבן שתיה שממנו הושחת העולם ור"ל שממנה נתפשטה המליצות והיא כמו המרכו והקוד' שפליה יסמך הארץ כולה ויתר באור הנה בכל הגבראים אף הרוממי' והנזממי' יש כח אלקי מדונק בס לתת להם כח הקוד' (זה נקרא כח העצב אשר אמר החבר להצורר שראו לקרותו כח אלקי באמת) והו הנקודה הפנימית ע"ה משל שעלי' יסמך ויתקיים הדבר ההוא וכן באורו כאן לפי ששם מדונק כחה אלקי ולכן שם השרחת השכינה ואין להאריך יותר בדבר הנעלם מדעתנו אף מעט יור לוטה בדבר למחבונן בה ובאח"כ להושיבי עם נדיבים זהו הצעלי חסונה שיקבלם ה' ב"ה ומקיינמם להחיותם בחסידות האמתים ומתי יחיה זה לכשיבג' המקדש ואז ומתי בחסידות המוחס' : (יג) ה' בחכמה גו' מכלל שמעונה בת הכח אלקי וחסידיהם בחכמה והבן מאוד : (יד) ד"א כו' זה עוה"ז כו' ר"ל כי הוא עיקר הבריאה והיסוד כי התכלית העליון בבריאה הוא האדם בעל בחור' וישיבתו הוא בארץ לעשות מצות ומעשים והבן : (טו) מסוף העולם ועד סופו באורו ע"ה הורה שכלל בו כל הכחות הנמצאים והנכלל בכל העולם פולו כי הוא מוכלל בכל כחות העולם אי שיהיה השגת אדה"ה מקפת בכל המליצות כולו ואחר השגת נדעיה זאת ממנו ולעתיד יתקון זאת והבן : (טז) כך החורה שמחין בהן ר"ל כשם שנתוסר בעצב הנפס להשתוקק למעלת החור' שהיא למעלה ממנו במדרגת' ומעבד התחזן שוכסוף לעליון ממנו כן הטבע בעצב החורה העליון להשתוקק לישראל להגלות אליהם והבן מאוד וינעם לך : (יז) ד"א כו' אדם כו' הצדיל פירושו מרלעיל טלעיל אמר שחשבונו לא היה רק במקדש ובמטנה ובאן ככולם וסם אמר ומת מתוך אותו צדק וכאן לא אמר ככה וכן צענין קבלת החסונה משוגס דבריו פה ממה שאמר לעיל והנח"ה כי ע"ה למוד התורה יוכל להתהפך לכבו הרע כי האור שבה מחויהו למוטב וסם מת טרם החסיל ללמוד עקרי החור' ע"כ לא היה יכול לשוב בחסונ' גמורה ולכן שם הוכרח לומר שהקב"ה מניחו בין צדיקי' כמו שבארתיו לעיל אבל לא כאן שטעה חסוב' גמורה והוותר נראה באורו לעיל ומת מתוך אותו צדק ור"ל שטעה עצמו מאוד : אף לא השלים מדת החסונה כי עיקר החסונ' הוא הלמוד והבן מאוד. מאוד והוא דרך נכון מאוד ולכן אמר ח"ה כי יתנו אל כי יתנו כי עיקר

ה' בחכמה גו' מכלל שמעונה בת הכח אלקי וחסידיהם בחכמה והבן מאוד : (יד) ד"א כו' זה עוה"ז כו' ר"ל כי הוא עיקר הבריאה והיסוד כי התכלית העליון בבריאה הוא האדם בעל בחור' וישיבתו הוא בארץ לעשות מצות ומעשים והבן : (טו) מסוף העולם ועד סופו באורו ע"ה הורה שכלל בו כל הכחות הנמצאים והנכלל בכל העולם פולו כי הוא מוכלל בכל כחות העולם אי שיהיה השגת אדה"ה מקפת בכל המליצות כולו ואחר השגת נדעיה זאת ממנו ולעתיד יתקון זאת והבן : (טז) כך החורה שמחין בהן ר"ל כשם שנתוסר בעצב הנפס להשתוקק למעלת החור' שהיא למעלה ממנו במדרגת' ומעבד התחזן שוכסוף לעליון ממנו כן הטבע בעצב החורה העליון להשתוקק לישראל להגלות אליהם והבן מאוד וינעם לך : (יז) ד"א כו' אדם כו' הצדיל פירושו מרלעיל טלעיל אמר שחשבונו לא היה רק במקדש ובמטנה ובאן ככולם וסם אמר ומת מתוך אותו צדק וכאן לא אמר ככה וכן צענין קבלת החסונה משוגס דבריו פה ממה שאמר לעיל והנח"ה כי ע"ה למוד התורה יוכל להתהפך לכבו הרע כי האור שבה מחויהו למוטב וסם מת טרם החסיל ללמוד עקרי החור' ע"כ לא היה יכול לשוב בחסונ' גמורה ולכן שם הוכרח לומר שהקב"ה מניחו בין צדיקי' כמו שבארתיו לעיל אבל לא כאן שטעה חסוב' גמורה והוותר נראה באורו לעיל ומת מתוך אותו צדק ור"ל שטעה עצמו מאוד : אף לא השלים מדת החסונה כי עיקר החסונ' הוא הלמוד והבן מאוד. מאוד והוא דרך נכון מאוד ולכן אמר ח"ה כי יתנו אל כי יתנו כי עיקר

אליהו רבא פ-ק ה

ישנו. תחיית המתים להקב"ה בעה"ז (יח) כדי (פ) לקדש שמו הגדול וכן תחיית המתים להקב"ה לימות בן דור כדי (יט) ליתן שכר לאוהביו וליראיו [כ] וכן תחיית המתים להקב"ה לעוה"ב כדי ליתן דין וחשבון שנאמר (סעי' ו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות מלך וארץ רפאים תפיל (כא) יחיו מתוך אלו מתי ארץ ישראל נבלתי יקומון אלו מתי חוץ לארץ הקיצו ורננו שוכני עפר מכאן אמר דהע"ה ירו חלקי עם אלו שהם ממיתין את עצמן על ד"ת שנאמר [מהל'ס י] ממתים ידך ה' וגו' חלקם בחיים וגו' הקיצו ורננו שוכני עפר מכאן אמרו (ט) כל הנעשה שכן לעפר בחייו [י] עפרו ננער לתחיית המתים וכל שאינו נעשה שכן לעפר בחייו אין עפרו ננער לתחיית המתים. לכך נאמר כל שוכני עפר (ה) [כב] שוכני עפר לא נאמר אלא שוכני עפר אלו בני אדם שמשכינים עצמם על העפר ללמוד תורה הקב"ה מביא עליהם טל אורות של תורה ומושיבין בין ברכיו ומגפן ומחבקן ומנשקן ומביאן להי עולם הבא שנאמר (כג) כי טל אורות מלך מאי וארץ רפאים תפיל אלו עכו"ם שהיו אומרים לישראל גבורים אנחנו עושי מלחמה אנחנו מי יוכל לעמוד לפנינו והקב"ה יעשה בהן נקמות גדולות ויפילם לפני בני ישראל

שנאמר וארץ רפאים תפיל [כד] ומפני מה זכה אליהו שהחיה את המת מפני שעשה רצונו של הקב"ה והיה מתאנה על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל כאלו נאבדו שונאים של ישראל ובכל דור ודור שהיה אליהו מוצא בני אדם צדיקים היה מגפן ומחבקן ומנשקן ומברך ומשבח ומרומם ומגדל ומקדש לשמו של הקב"ה. ומנן [כה] תדע לך כשאמר רוח הקודש לאליהו מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי וגו' ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך וגו' ואת יהוא בן נמשי תמשה למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט וגו' תמשה לנביא וגו' [מלכים א' ט] וילך משם וימצא את אלישע בן שפט והוא חורש שנים עשר צמדים ויעבור אליהו אליו וגו' וישלך את אדרתו אליו וגו' מיד הניח אלישע את כל אשר לו וירץ אחריו שנאמר ויעזוב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריו וגו' מיד הפקיד אלישע את כל אשר לו (כו) וזרע כל השדה מלח שנאמר וישב מאחריו ויקח את צמד הבקר (כח) ויזבחהו וגו' ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו וילמד ממנו לא נאמר אלא וישרתהו. מכאן אמרו (כח) גדולה שימושה (יג) של תורה יותר מלימודה [כט] ואל יפסוד אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה. כדי שיאמר

ישועות ישקב

אם כמס' חרות אמן ובלשון משנה יש חס למקרא : (ח) ע"י אליהו ואלישע ויחזקאל וצדקים שכל דור [ט] סוטה דף ה' : [י] מקין בתחית מתים רש"י : [יא] דלישתמע על כל המתים רש"י ושם בסוטה נדרש הענין על גסות רוח והתם נרמ' סבני בעשר לא נאמר כו' ועי"ש במהרש"א * ובנרכות דף ז' למדו זה

שמפני זה הכריחו לומר שהתחיה לנפש בלבד עיין בשער הגמול להרמב"ן) ומה יחסר לה שמה לו"ה לאוהביו וליראיו כי הנפש אוהבת איננה יראת כ"כ כי היראה עיקרה התפעלות הבא מכחות הבין ובעוה"ז עיקר היראה והשכח יסיה שיסיו ויעברו את ה' בטיהם יחד על אד השלימות והבן : (ב) וכן תחית המתים כו' לעוה"ב כו' הוא אחר ימות בן דור הרבה וזה הדין האחרון הגדול והנורא שיעמדו כולם ויקבל כל אחד זה שכרו הטלס וזה עונשו הגמור כן נראה מדברי חז"ל ג"כ והמכס ריד"א הקטה על זה ועיין בספר נשמת חיים מה שחירן יש לי בזה דברים רבים ואין פה המקום להאריך : (כא) יחי' מתוך גו' אלו מתי א"י כו' אחר שמדבר בלשון נכח כמדבר לארץ הקדושה שיחיו תחילה בלא בגלגל ומחילות כבלתי יקומון אלו מתי חוץ לארץ ולכן קראם בלשון נגחי או מפני שהם מוכרחים להתגלגל עד א"י ולכן אמר כבלתי יקומון עת שיבואו למקומן לא"י כי רק שם היא ארץ החיים : הקיצו ורננו שוכני עפר משמע שחייקו כשיקונו מהר ירננו וגם משמע שעד הנה היו כמו ישנים לכך לא מתים ומפרש שזה מטב על אנשים המשפילים עצמן למאור מפני אהבת ה' וחורתו הן המה במעלה הגדולה הזאת שנקראו רק ישני' ולעת החסיה ננערים כי גם הבין קיים אלס בשלימות וזה נקרא עפרס ננער לחסה"מ כלומר גופו : [כב] שוכני עפר ט' שוכני הוא בינוני פועל ומורה ע"ד שוכני בתי חומר אבל שוכני הוא פעול שמשכיני' עצמן ככונה לעפר כדי ללמוד תורה ע"ד ועל הארץ חיסן : (כג) שנאמר כי טל אורות מלך כמו הטל מוליך הזרע לפועל ומורה כן ע"י אור תורה זוכו נפשיותהם גם גופיותהם לחסיה : (כד) ומפ"מ זכה אליהו כו' זה אומר הנסדר הספר על אליהו רבו : (כה) תדע לך כו' כלומר שכל כך התחיה תאזה שיסיו צדיקים ונביאים בישראל ולא קנא ע"ד שומר משה המקנא אתה לי : (כו) וזרע כל השדה מלח כלומר שלא חס לדבר אף שיבור השדה * ע"ד גפרית ומלח שריפה כל ארצה : (כז) ויזבחהו שזה מורה שלא היה עוד בדעתו לחרוש שדהו אחר שחט הנקרים : (כח) גדולה שימושה של תורה השימוש הוא הכטס עליו חמיד במדותיו והנהגותיו ועי"ל נדבק לעשות כמעשיו ולכן הוא משמשו ככל מהלכיו : (כט) ואל יפסוד אדם, כו' אגב דרש הסוכו הלך ודבר שדברו נד"ס שזה

מאורי אש

החשוב הוא למוד החוד' ובאור הכתוב הוא ע"פ הכחות וסמך : [יח] כדי לקדש שמו הגדול ר"ל ע"י שיכירו כבודו ית' ויבינו כי הנפש נלתי ושמורה במעשים טובים ולכן עשה כמה ניסים להחיות מתים בעוה"ז כגן סוגיות וכדומה : [יט] ליתן שכר לאוהביו וליראיו דהוקשה לו ואחר שפסג הדיוק זכה לחטוב עוה"ב למה לה החי' בנוף [כמו שהקשו כמה מהמחברים עד שמפני זה הכריחו לומר שהתחיה לנפש בלבד עיין בשער הגמול להרמב"ן) ומה יחסר לה שמה לו"ה לאוהביו וליראיו כי הנפש אוהבת איננה יראת כ"כ כי היראה עיקרה התפעלות הבא מכחות הבין ובעוה"ז עיקר היראה והשכח יסיה שיסיו ויעברו את ה' בטיהם יחד על אד השלימות והבן : (ב) וכן תחית המתים כו' לעוה"ב כו' הוא אחר ימות בן דור הרבה וזה הדין האחרון הגדול והנורא שיעמדו כולם ויקבל כל אחד זה שכרו הטלס וזה עונשו הגמור כן נראה מדברי חז"ל ג"כ והמכס ריד"א הקטה על זה ועיין בספר נשמת חיים מה שחירן יש לי בזה דברים רבים ואין פה המקום להאריך : (כא) יחי' מתוך גו' אלו מתי א"י כו' אחר שמדבר בלשון נכח כמדבר לארץ הקדושה שיחיו תחילה בלא בגלגל ומחילות כבלתי יקומון אלו מתי חוץ לארץ ולכן קראם בלשון נגחי או מפני שהם מוכרחים להתגלגל עד א"י ולכן אמר כבלתי יקומון עת שיבואו למקומן לא"י כי רק שם היא ארץ החיים : הקיצו ורננו שוכני עפר משמע שחייקו כשיקונו מהר ירננו וגם משמע שעד הנה היו כמו ישנים לכך לא מתים ומפרש שזה מטב על אנשים המשפילים עצמן למאור מפני אהבת ה' וחורתו הן המה במעלה הגדולה הזאת שנקראו רק ישני' ולעת החסיה ננערים כי גם הבין קיים אלס בשלימות וזה נקרא עפרס ננער לחסה"מ כלומר גופו : [כב] שוכני עפר ט' שוכני הוא בינוני פועל ומורה ע"ד שוכני בתי חומר אבל שוכני הוא פעול שמשכיני' עצמן ככונה לעפר כדי ללמוד תורה ע"ד ועל הארץ חיסן : (כג) שנאמר כי טל אורות מלך כמו הטל מוליך הזרע לפועל ומורה כן ע"י אור תורה זוכו נפשיותהם גם גופיותהם לחסיה : (כד) ומפ"מ זכה אליהו כו' זה אומר הנסדר הספר על אליהו רבו : (כה) תדע לך כו' כלומר שכל כך התחיה תאזה שיסיו צדיקים ונביאים בישראל ולא קנא ע"ד שומר משה המקנא אתה לי : (כו) וזרע כל השדה מלח כלומר שלא חס לדבר אף שיבור השדה * ע"ד גפרית ומלח שריפה כל ארצה : (כז) ויזבחהו שזה מורה שלא היה עוד בדעתו לחרוש שדהו אחר שחט הנקרים : (כח) גדולה שימושה של תורה השימוש הוא הכטס עליו חמיד במדותיו והנהגותיו ועי"ל נדבק לעשות כמעשיו ולכן הוא משמשו ככל מהלכיו : (כט) ואל יפסוד אדם, כו' אגב דרש הסוכו הלך ודבר שדברו נד"ס שזה

זכור איש פלוני לטוב - שזו ההלכה קבע בידי . שנאמר וידע המה הולכים הלך ודבר (סס ב' ב' י"א) ואין דבר אלא דברי תורה שנאמר (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאום ה' וגו' . וכשנשתלה מלאך אל אליהו ואל אלישע . לסלק את אליהו מן העולם . בא ומצאן שהיו עוסקין בדברי תורה . ולא היה יכול לשלוט בהם . חזר לפני הקב"ה ואמר רבש"ע . הן עוסקין בד"ת ואיני יכול לשלוט בהן . שנאמר והנה [ל] רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו וגו' (סס) רכב אש . (לא) אלו דברי תורה נביאים וכתובים . וסוסי אש אלו משנה הלכות ואגדות . ומה ת"ל ויפרידו בין שניהם . אלא שחזר המלאך ואמר לפני הקב"ה רבש"ע עשיתי לך קורת רוח בעולם [לב] די הביון שבזיתי אותם . ודחפתי אותם אחד לכאן ואחד לכאן . לכן נאמר ויפרידו בין שניהם . מכאן אמרו שני בני אדם שהולכין בדרך ועוסקין בתורה . אין דבר רע יכול לשלוט בהן . ומפני מה זכה יחזקאל שיחיו מתים ע"י . מפני (יג) (לג) שהסתפה על ישראל בכל שעה ושעה . שנאמר [יחזקאל כ"ג] בן אדם התשפוט התשפוט

את עיר הדמים וגו' . (לד) מת"ל התשפוט התשפוט שני פעמים . אלא כך אמר הקדוש ברוך הוא ליחזקאל בן אדם לי ולך [יה] נאה להוכיח את ישראל . ד"א מה ת"ל בן אדם וגו' כך אמר הקב"ה ליחזקאל אם אתה מוכיחן תוכיח . אם אין אתה מוכיחן (אתה) אני מוכיחן (ט) בתוכחה . אבל אי אתה דומה להן [לה] אלא כשיר הזה . מה שיר הזה (ט) עתים בני אדם שמחים בו . עתים משמחים את בעליו . שנאמר (סס ב') והנך להם כשיר עגבים וגו' ושמעו את דבריך ועושים אינם וגו' ומניין תדע לך שכן הוא . כשבא נבוכד נצר והגלה את ישראל והוריד אותן לבבל . עשאן שרים על כל מלאכה [יז] וכשסרחו במעשיהן . הוציאן לבקעה והרגין . ובשעה שהיו נהרגין אמרו (לז) אוי לנו יבשו עצמותינו (י"א) ואברה תקותינו נגזרנו לנו (סס ב') מכאן אמרו יודע אדם בעצמו אם בן עוה"ב הוא . אם לאו . ואם עשה עבירות גדולות . (לה) כאלו עיקר את עצמו מן העולם לפיכך הביא הקדוש ברוך הוא (י"א) עליהם את יחזקאל [למ] והעביר אותם עליהם שנאמר (סס) היתה עלי יד ה' וגומ' ויניחני בתוך הבקעה

ישועות יעקב

זה מפקוק אשר יאק מים [מלכים ב ג] אשר למד לא נאמר כו' (יג) שהתחבר עמם וסבל לער בשבילם כדי ליטא עונם : (יד) שנס אני סובל עונם כמו אחי : (טו) נקללות שחזרה : (טז) פי' כשהן שמחים הם משוררים ולפעמים כשהם נעצבים משוררים עליהם השמחה ע"י שיר : (יז) שהסתחו לאלם שעש' ל"ג והרגן ל"ג בעלילה כדאי' בדר"ל : [יח] סבורים היו שלא יעמדו בתח"ה על עון ע"ז ובאמת לא עשו אלא לפנים : [יט] על ההרוגים

מאורי אש

גדר הדיבור (הגדל מאמירה) שמורה על ענין עקרי ותכליתו אבל אמירה יתכן שהיה אמירה בעלמא : (למד) רכב אש ובאורו לפי' ויהי המה הולכים הלך ודבר כד"מ והנה האש הנעשה מלמוד חרחה עומד עליו ומנין עליו שלא יכול המלאך המוט לקחתו מפני וכמו הרכב והסוסים שפי' יוכל להגלל מכל אשר יתפון ומה עשה המ"ה ויפריד בין שניהם ועי' נחבטל למודם ואז ויעל כשערה השמי' וענין הרכב והסוסים הוא כמאמרם כל העושה מצוה אחת קונה לו סניגור אחד אך מלמוד חרחה נכדא מרכבה וסוסי אלו ד"ת כו' (לא) אלו ד"ת כו' וסוסי אש חלומי וחר וחר מזה אינו יכול זה ג"כ דבר גדול שיכולתי להפרידם צמח למודם : (לג) שהסתפה על ישראל שסבל יסורים וכוונות בשביל כפרת עונות ישראל כמו שמוצא בכתוב : (לד) מה ת"ל התשפוט התשפוט כו' לי ולך נאה להוכיחן באורו או מוכיחן בתוכחה מוסר למען יקבלו ממך או אש לאו אשפיט אותם תוכחת יסורים וגלויות וצרות וזהו לי ולך נאה להוכיחן כלומר אכחנו ביחד או אשלם עליהם יסורים או אחת חמורה למוטב וזהו שמש"ס אש אין אחת מוכיחן כלומר שלא יקבלו תוכחתך ומוסרך אחת מוכיחן בתוכחה כלומר חגיד שיבאו עליהם יסורי תוכח' ולכן כתיב שני פעמים שפיטה כן ל"ל לפי הענין ואינו רמוק מפשט הכתוב ג"כ והזקוקין פירש לי ולך שנס אני סובל עונות ישראל ולכן גם אחת חסבלם ומשאל עונה וכן עשה והוא יותר נכון : (לה) אלא כשיר הזה כו' עתים שמחים עתים משמחים כו' ר"ל עתים שמערת' גם להשומעים ועתים רק משמחים את האומרים [זה בעליהם] לא השומעים כי לא יתפעלו מזה מאומה כי זה אללם רק כשיר בעלמא המשמחה לפי עת ההתפעלות ולא נחשב לדבר עיקר שיחזונו בשכל ואז היו מצויים ונחתין על לבם כל שעה והבן מאוד והזקוקין פירש עתים כמחיים כשהם בשמח' הם לוקחים כלי שיר מלך כשירה ועת כי הם עצבים לוקחים שיר כדאי לשמחם ולפי דבריו לא ידעתי הנמשל : (לו) ומנין חרע לך מוסב על לעיל ראי' שהסתפה חמיד על ישראל להושילם ולהגילם והזקוקין פירש מנין שיסרם בתוכחה שלסיף היו נהרגין ודוחק : (לז) אוי לנו גו' כלומר חטאנו בסרך עבודת כוכבים אשר ע"י העון הזה יבשו עצמותינו כלי יקומו כמחיים ונגזרנו מארץ החיים הנלחיים ואבז דרש שמוה מוכח שירדע אדם בעלמו אש בן עוסי"ב הוא אחר שהם הרגישו על עצמם שהם נגועים במחלה הזאת העוקר' מעוה"ב עיין לעיל מה שביארתי שיש כמה עבירות כמו עבודת כוכבים וכדומה שכיון שאדוק ב' א"ל להשכיח שאון לבו וגלוליו הרעים ע"ד כי עונותינו אחנו ונס אכחנו נמקים רק אחרי החגבורת הגדול' מאוד מאוד ולכן פתרו לפשט כי ח"ו הם בתכלית הכליון : (לח) כאלו עוקר עצמו כו' ולכן נגזרנו לנו כלומר אכחנו היסכנו בידינו חטאנו שחטאנו בעבירות גדולות כאלו העוקר' נפש האדם מעוקרה היפך הפושעי' שיש להם התקשרות מה כמחיים הנלחיים כמ"ס אין אור של גיהנם שולטת עליהם ר"ל לנלותן כליון נאמי : [למ] והעביר אותם

אלהו רבא פרק ה

ובסוף היו ועמדו על רגליהם ופרו ורבו שנאמר ותבא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חזל גדול מאד מאד וגו' כל הענין (יחזקאל ל"ג) (מה) ואז נתגדל ונתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו ועל אותו שעה נאמר והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וגו' וכשבר אותן ברום שהסתפח יחזקאל על ישראל בכל שעה זכה שהיה הקב"ה מתים על ידו (נשמט מכאן פיסקא) והצננה בסוף הספר (מו) אשרי ישראל בכל מקומות מושבותיהם (זו) אף על פי שהן מתיגעין בארבעה רוחות העולם מצפון לדרום ומדרום לצפון ממזרח למערב ומערב למזרח דרי הן באמצע שנאמר (פסוק) כי הנה אנכי מצוה והניעותי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה ולא יפול ציור ארץ אלו אמר הכתוב ונפל ציור ארץ או (מה) היה (ג) נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי כי הייתו אימר ונפל ציור ארץ (ד) ונמחה בדרך כל הארץ וכשהוא אומר ולא יפול ציור ארץ מה ציור הזה אתם מגליכו בכברה לכאן ולכאן הרי הוא באמצע אף ישראל אני בפרתן בכל מקום מושבותם אף ע"פ שהן מתיגעין לארבע רוחות השמים הרי הן (ה) באמצע (מט) וכך הוא מפורש בקבלה

הבקעה והיא מלאה עצמות והעבירני עליהם והנה יבשות מאוד (מ) ואין ניהה האמורה כאן אלא לשון (כ) מיתה שנאמר (ישעיה ל"ז) יבא שלום ינחו על משכבותם והיא מלאה עצמות אל תקרי עצמות אלא עין מות : מן העץ שאמר הקב"ה (מא) לאדה"ר שלא יאכל ממנו ואכל ונקנס עליו מיתה ועל תולדותיו הבאות אחריו עד סוף כל הדורות לכך נאמר מלאה (כז) עצמות והעבירני עליהם סביב סביב ולהלן הוא אומר (יחזקאל ה') ואבא ואראה והנה כל תבנית וגומר מחוקה על הקיר סביב סביב נאמר כאן סביב ונאמר להלן סביב מה להלן (מב) משוקץ בע"ז אף כאן משוקץ בע"ז והנה רבות מאוד וגו' והנה יבשות מאוד אמר יחזקאל עצמות האלו שמא יאבדו מן העולם לפיכך אמר הקב"ה ליחזקאל בן אדם התחיינה העצמות האלה ואמר ה' אלהים (כז) אתה ידעת מיד ויאמר אלי הנבא על העצמות וגו' ויאמר אלי הנבא אל הרוח וגו' כה אמר אדני ה' מארבע רוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויתנו מלמד שדרגן (כז) (מד) מכאן אמרו שמלאכי השרת היו ממונים על אותו רשע לחבלו שנאמר (ישעיה יד) ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב לבוש הרוגים וגו' הא למדת בשביל אותן הרוגי הרב היו מלאכי השרת ממונים על אותו רשע לחבלו

הנה רחוק וזה הריבוי של המים וזהו שכתבנו ע"י (ה) הרוגים האלה (ה) הנה רחוק וזה הריבוי של המים

מאורי אש

ישועות יעקב
ההרוגים שהרג ג"ל (כ) ר"ל ספי' זה מת יחזקאל כח"ל ונס עלמותו לא נקברו בל"י [כא] כמסארי"ל שבאילת עץ הדעת פגם בע"ז והוא סוד ל"ה [כב] על זה דרשו חז"ל שלא האמין יחזקאל ונענש שימות כח"ל ועיי' בילקוט יחזקאל ל"ז ובילקוט מלכים עמנו ג"כ בן אלה ששנה אותו שהיה נקי מאדם וקין בו ע"ש ועיי' בפרקי ר"א ל"ג : (כג) נכבד לר ועיין בפרקי ר"א : (כו) נקט לשון המקרא בירמי כ"ג י [כו] נפרץ ונסגר ונעשה חזק : [כח] אינם כלים רק הם קיימים לעולמים .

עליהם כלומר על ההרוגים שהרג נכבד נאמר : (מ) ואין ניהה כו' אלא לשון ניהה כלומר שעי"ז מת יחזקאל כח"ל חס"כ מפני שאמר אחיה ידעת ולא האמין כן פירש הישועות יעקב ע"פ דעת חז"ל שאמרו שנענש על זה : (מא) עץ מוח כלומר עץ של מוח בלי תחיה [הפך עץ החיים שממנו בא החיים הנלחמים לאדם האחרון] [כ] וזה נמשך בעצם הדעת אשר היה בו סרך עבודת אלילים כג"ש אדה"ר מן היה כופר בעיקר היה בן פי' הישועות יעקב אך לשון ונקנס עליו ניהה ועל תולדותיו אינו נשמע בן כ"א ע"ד קנס ע"ד שאמרו חז"ל ומוני נמס' ב"ב מהמחיים בעטו של נחש כלומר ע"י שנקנס מיתה על אדה"ר נגזר גם על תולדותיו הרעות והמיתות נמשכו רק מסיבות עץ הדעת והטעם על זה נאמר כנו שהאריכו התנחבים בספרים שיחזקאל האדם לחקן הפגם שפגם אדם הראשון באכילתו והבן מאור מאור : (מב) מה להלן משוקץ בעבודת אלילים כו' אף שזה מלשון מורה שזה (שלפי הראות אין טעם בדבר) עכ"ז יש לומר מעט בזה ע"ד הגוהר שהם הולכים סביב סביב המה הכוללים ומזלות שהם המספיעים האנושיי אשר על ידם משפיע ה' לחבל והם מדמים כי ההשפעה נתנה להם ברשות' להולכים רק סביב' ואל תחבו הוא הסיבה הראשונה המסבב כל הסיבות לא יבאו והבן : (מג) מלמד שדרגן כלומר שהרוגין היו מנ"ל לא נחיו מעצמן : (מד) מלאן אמרו שמלה"ם היו ממונים כו' וזהו לבוים הרוגים שהלכו בקטבו מעין הרוגים שהרגם בחנם על לא דבר עשו לו : (מה) ואז נתגדל ונתקדש כו' שראו ההרוגים שהיו בעולם וסיון עור הפעם : (מו) אשרי ישראל כו' זהו התפעלות אליהו בהצננו מחסדי ה' הנטוי חמוד על ישראל כשכיל שיקדש שמו הגדול : (מז) אע"פ שהם מתיגעין כו' הם באנוע כו' כלומר שהם מופתים ויודים באפס מנוח עכ"ז סוף שיתקבלו כולם ויהיו באנוע זה ידועלים שהיה באנוע העולם מבשר הארצות או באורו באנוע לפי שהמשל כאשר ינוע בכברה להורות שלא יאבדו ומשם רק יתפורו הנה והנה ועכ"ו המה תמיד באנוע בכרה לא חזקה וק"ל : (מח) היה נשבר לבו בקרבי כו' שהייתו מדמה שיתכן שהיה ס"ו רבים מישראל נמסו והאבדים נמסו ולא יזכו לחיים הנלחמים אך כתיב ולא יפול ציור ארץ מורה שהם קיימים רק הנעמוט והגלויות וזכנס ויכפר עליהם : (מט) וכך הוא מפורש בקבל' נביאים נקראו קבל' ע"ד דברי תורה ומקברי קבל' לא ילפינו ובאורו שכן מפרש שיעושם הוא רק לזכרם ולספרם לא ס"ל לנכותם ולכן נפרש מהם מעט מעט כפי שיוכנו שאלו אכן לעובדי כוכבים שירדע שאין תקומה להם מזה העוד אמונתם ממחין להם ומללם בפגם אחת ובאזה"כ

העוה"ב * מקצת חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע אל הצדיקים בעוה"ז מעין עוה"ב * ואלו הן אברהם יצחק ויעקב ועבין ויתרו וכדומה להן * שנאמר [נחשית ר"ד] ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את (נו) אברהם בכל * לא [ל"א] בומיו של אברהם הכתוב מדבר * אלא בימים של עוה"ב * וימות בן דוד * (נז) אמר הקדוש ב"ה באו עשרה דורות מאדם עד נח והחברתי את עולמי ואח"כ באו עשרה דורות מנח עד אברהם וסדרתי (ל"ב) מן העולם במה שהעליתי בעולם * כיון שבא אברהם היה לבי על עולמי * שנאמר (ס"ד פסוקים ד) לבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך באחד [ל"ג] ענק מצורוניך * (נח) משל למלך שקדש את האשה ונראית לו באחת מעיניה והיה אוהבה ביותר * ושמה בה ומשתוקק בה אמר מעתה בלבו כשיראנה בשתי עיניה עאב"ו כך אברהם אבינו ה' מפקח על עיני הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה כך אוהבו כשיבואו בניו לירי חבילות של תורה ומצות עאב"ו לכך נאמר לבבתי באחת מעיניך

ע"י עבדך הגביא (נלאני ג) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אמר הקב"ה מעולם לא הכיתי אומה (כ"ט) ושניתי לה שנאמר אני ה' לא שניתי ומאי ואתם בני יעקב לא כליתם [נ] אתה מוצא (ל) שבעים ושתים נגעים * יש בתורה ויושב על כסא שופט צדק ידו שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים אמר אם אני מביא על ישראל כל אותן שבעים ושתים נגעים יהיו מבווערים בין העמים * ויהיו העכו"ם אומרים עליהם מבווערין הם * לפיכך כל אחד מארבע מיני מראות נגעים האמורות בתורה * אם ראת אחד מישראל שיש עליו אחד מארבע מיני מראות נגעים אינה אלא (נא) רפואה לו לכפר על כל עונותיו * וזוכה ע"י היסורין אל עולם הבא * (נב) ואף ההריגה שהרג הקב"ה את ישראל בעונותיהן בעוה"ז * רפואה היא להן לעולם הבא שנאמר (סו"ט ז') (נג) לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו יחינו מיומים * (נד) ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו * יחינו מיומים * זה העוה"ז וימות בן דוד * ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו * זה

מאורי אש

כי אני ה' לא שניתי לפיכך כוכבים כ"א כליתם צפעס ח' (כמו מקדס הו' ענמין וכדומה) אך אחס בני ישראל לא כליתם ח"ו כ"א ההכחות מעט מעט כדי הלירוף והזכור : (ג) אחס מולא ע"כ נגעים כו' ר"ל דהנגעים נחיסד עליהם על ד' הפוש והכפר' ים מהם טבעים וים מהם חוץ לדרך השבע והקב"ה חפץ ללרפס ע"י נגעי יסורין ועכ"ל לא יבוא עליהם ביחד למען לא יתבזו בין אס יבאו על האדם הוא בדרך רפואה שגרים לחיך אך יביראו יסדים למען יודככו על ידי זה ומכפר עונותיו מלד הכזיון וע"י היסורין כתמקד חיותו וקטלו וזכה לעוה"ב והבן : [נב] ואף ההריג' כו' לעוה"ב חף שלל היה להם הרפוא' בעוה"ז עכ"ל היה להם ע"י רפוא' בעוה"ב ושע"י יסורי ההריג' נחכשו עינותיהם חלו לעוה"ב וח"כ הכל לעוה"ב : (נג) לכו ונשובה גו' יך ויחבשנו כלומר ההב' למען שתחוש והרפוא' כמו שפיתחין המל' וע"י נתיסר וכל זה למען ירפאהו : (נד) ביום השלישי גו' זה עוה"ב כו' כלומר שקראה הגאולה השלישי וים השלישי והסני גלות יומים וה' יחינו מעט בבג' חף סיכ' כמה יסורין בעולם אבל ביום השלישי יקימנו ונחיה עיניהם למען לא יתבזו מעט מעט : (נז) מקצת חיים שלא בצער חיים כל"א לפי שהענין הזה כבר בארנו פעמים רבות כי הקדושים כללו באחרית ימיהם נודככו מאוד ונטהרו נפשותם עד שדבקו בה' וזה היה עיקר תענוגם וכוספם עד שלא הרגישו שום נער ומכאן ויסורין מעניינים העוה"ז כי נכטל מלבם כל חשוקת הבו' והענוגי היר' ודי זה : (נו) אברהם בכל במשמע לא חסר מחלומה מן השלימות העליוני וח"א לא בומיו של אברהם מדבר ר"ל לא בומיו העוה"ז אשר לא נחשב בעיניו למאומ' אלא בימים של העוה"ב שז' וז' בימי העוה"ב בעוה"ז והענין כי השיג תענוגי הנפש בהשגות' כאלו היא נפרדת מנילה אשר כוספם חזק מאוד לדיקות ה' והשגתה יותר גדול ועגום לחין דמיון לעוה"ז והמ' זכו להשיג מעט בעוה"ז מזה : (נז) אמר הקב"ה באו עשרה דורות כו' כיון שבא אברהם כו' היה לבי על עולמי כו' ר"ל אך לא יזכה בעוה"ז להשגת עוה"ב ואשר שמענו החל למנוח האמוני האמיתית שעל ידו הדבקתי לבי לעולמי והשכנתי שכינתי בו [כי לב כנוי לרצון והשגתה המחוזר בעולם עיין בפ"א ר"ה חין יחננב] והנה עד נח היה העולם יותר מטה מטה ברע עד שהתקייבו ע"י להחריב את העולם ואח"כ החל להסתחר מעט מעט ע"י צדיקים מעטים כמו שס ועבר עד שבא אברהם ואז נשתלם וחיבר לבו ושכנתי לעולמי ומכאן הוא למאמרס ז' לא דור המבול ועלה שכינה כו' בא אברהם וירדה שכינה למטה וכל אלו עזרו מעט עד אברהם שהשלים בשלימות והגרסא הנכונ' וסדרו מן העולם מה שהעלתי כו' ר"ל שהצדיקים החלו מעט להשלים חפצו הקדומה שעלה ברצוני להעלות העולם שיהי' לבי ושכינתי בה והבן ואף שלפי המדרש לא נשלם עד שבא משה והוא הורידה לארץ ממש מ"מ ההתחל' העקרית הוא ע"י אברהם אשר נמנו החל למנוח וזע שבטי ים מאמינים בני מאמינים וחותו עורס חניד בזה והבן זה : (נח) משל למלך כו' היה מפקח כו' כשיבאו בניו כו' באור הדבר כי אברהם אבינו ע"ה היה זוכר מאוד במנות שכליות בין אדם לחבירו ובענייני אמולה בעבודת ה' אך לא במלכות השמעי' (ואף שלפי דעת חז"ל קיים אברהם כל המורס כבר ביארו המפרשים שזהו נחשבה ובפעולתו הדמיון בחקון מול המנו' הנעס' אך לא בפועל ממש) שהיא התכלית העליוני הסוד הנעלם המקרב האדם לקונו חף כי ישראל שזכו לכל החור' מכל שכן שזיסק' ה' אהבה

ישועות יעקב

(כט) רק נמתיך לה עד שתמלא סאתם ומכלה אותה צפעס ח' אבל מישראל נפרע מעט מעט : [ל] הוא דעת עקביא בן מהללאל בח"כ ובמס' ננעי' [לא] דהיל"ל בא בימיו : [לב] מסדר לפניו הצדיקים שהיו בדורות אלו כמו שס ועבר והס היו מגינים על העולם : והלשון דמוק (לג) זה אברהם הנקרא האדם הגדול בענקים וישיבה : (נא) רפוא' לו לכפר כו' כלומר מזה חרע כי הנגעים ע"י כי לרפס ילית ולא יגיע עליו עונש בלתי טבעי כ"א לחכמים היסורין כתמקד חיותו וקטלו וזכה לעוה"ב והבן : [נב] ואף ההריג' כו' לעוה"ב חף שלל היה להם הרפוא' בעוה"ז עכ"ל היה להם ע"י רפוא' בעוה"ב ושע"י יסורי ההריג' נחכשו עינותיהם חלו לעוה"ב וח"כ הכל לעוה"ב : (נג) לכו ונשובה גו' יך ויחבשנו כלומר ההב' למען שתחוש והרפוא' כמו שפיתחין המל' וע"י נתיסר וכל זה למען ירפאהו : (נד) ביום השלישי גו' זה עוה"ב כו' כלומר שקראה הגאולה השלישי וים השלישי והסני גלות יומים וה' יחינו מעט בבג' חף סיכ' כמה יסורין בעולם אבל ביום השלישי יקימנו ונחיה עיניהם למען לא יתבזו מעט מעט : (נז) מקצת חיים שלא בצער חיים כל"א לפי שהענין הזה כבר בארנו פעמים רבות כי הקדושים כללו באחרית ימיהם נודככו מאוד ונטהרו נפשותם עד שדבקו בה' וזה היה עיקר תענוגם וכוספם עד שלא הרגישו שום נער ומכאן ויסורין מעניינים העוה"ז כי נכטל מלבם כל חשוקת הבו' והענוגי היר' ודי זה : (נו) אברהם בכל במשמע לא חסר מחלומה מן השלימות העליוני וח"א לא בומיו של אברהם מדבר ר"ל לא בומיו העוה"ז אשר לא נחשב בעיניו למאומ' אלא בימים של העוה"ב שז' וז' בימי העוה"ב בעוה"ז והענין כי השיג תענוגי הנפש בהשגות' כאלו היא נפרדת מנילה אשר כוספם חזק מאוד לדיקות ה' והשגתה יותר גדול ועגום לחין דמיון לעוה"ז והמ' זכו להשיג מעט בעוה"ז מזה : (נז) אמר הקב"ה באו עשרה דורות כו' כיון שבא אברהם כו' היה לבי על עולמי כו' ר"ל אך לא יזכה בעוה"ז להשגת עוה"ב ואשר שמענו החל למנוח האמוני האמיתית שעל ידו הדבקתי לבי לעולמי והשכנתי שכינתי בו [כי לב כנוי לרצון והשגתה המחוזר בעולם עיין בפ"א ר"ה חין יחננב] והנה עד נח היה העולם יותר מטה מטה ברע עד שהתקייבו ע"י להחריב את העולם ואח"כ החל להסתחר מעט מעט ע"י צדיקים מעטים כמו שס ועבר עד שבא אברהם ואז נשתלם וחיבר לבו ושכנתי לעולמי ומכאן הוא למאמרס ז' לא דור המבול ועלה שכינה כו' בא אברהם וירדה שכינה למטה וכל אלו עזרו מעט עד אברהם שהשלים בשלימות והגרסא הנכונ' וסדרו מן העולם מה שהעלתי כו' ר"ל שהצדיקים החלו מעט להשלים חפצו הקדומה שעלה ברצוני להעלות העולם שיהי' לבי ושכינתי בה והבן ואף שלפי המדרש לא נשלם עד שבא משה והוא הורידה לארץ ממש מ"מ ההתחל' העקרית הוא ע"י אברהם אשר נמנו החל למנוח וזע שבטי ים מאמינים בני מאמינים וחותו עורס חניד בזה והבן זה : (נח) משל למלך כו' היה מפקח כו' כשיבאו בניו כו' באור הדבר כי אברהם אבינו ע"ה היה זוכר מאוד במנות שכליות בין אדם לחבירו ובענייני אמולה בעבודת ה' אך לא במלכות השמעי' (ואף שלפי דעת חז"ל קיים אברהם כל המורס כבר ביארו המפרשים שזהו נחשבה ובפעולתו הדמיון בחקון מול המנו' הנעס' אך לא בפועל ממש) שהיא התכלית העליוני הסוד הנעלם המקרב האדם לקונו חף כי ישראל שזכו לכל החור' מכל שכן שזיסק' ה' אהבה

אליהו רבא פרקה

הברית שכרת לי הקב"ה [מז] מיד נתגלגלו רחמי של הקב"ה ונתן ליעקב שבע עשרה שנה סמוך לזקנתו טובים מעין עוה"ב . מכאן אמרו כל שהשיגתו שנה אחת טובה סמוך לזקנתו סימן יפה לו וכל שהשיגתו (סה) שנה אחת רעה סמוך לזקנתו סימן רע לו יעקב אבינו היה בטובה שבע עשרה שנה שהיה במצרים . [סמ] והעלה עליו (ל) הקב"ה כאלו כל ימיו היו בטובה שנאמר (יחסי' מז) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה וגו' (ע) ומפני מה זכה יתרו לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר בעוה"ז ממה שעתידי הקב"ה ליתן אל הצדיקים לעוה"ב מפני שנהג בחכמה לשמה . (עא) לפי שכל אותן השנים שהיה משה בביתו של יתרו וראה יתרו כל המעשים טובים שעשה משה . ולא נעשה לו (ל) כל דבר . עד שבא למצרים ובא לידי דבר . שנאמר (סמות יח) וישמע יתרו את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו וגו' אמר יתרו אוי לי . שכל אותן מעשים טובים שעשה זה בתוך ביתי והן מביאין איתו לחיי עוה"ב . ואין אני היה יודע מה כחן מיד עשה יתרו (עב) דבר גדול מעצמו . שנאמר (ס) ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה וגומר

מעניך באחד ענק מצורוניך (נט) ומפני מה זכה יעקב לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר בעוה"ז ממה שעתידי הקב"ה ליתן אל הצדיקים לעוה"ב מפני שהיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו [ס] והיה בקי במקרא ובמשנה בהלכות ובאגדות שנאמר (בראשית ר"ה) ויעקב [סא] איש תם יושב אוהלים . ואומר (תלוי קכ"ז) כחצים ביד גבור כן (סב) בני (לד) הנעורים אשרי הגבר וגומר . ואומר [יסעי' ר"ח] (סג) את מי יורה דעה וגו' גמולי מחלב עתיקי משדים [לה] וכשיצא מבית אביו ללכת אל בית לבן . (סד) באתה השכינה ועמדה למעלה ממנו . משיבה ואמרה לו . יעקב בני . שא נא עניך השמימה . וראה [סה] שנים עשר מזלות וכוכבים ברקיע וי"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה . (לה ז) כנגד וי"ב שבטים שאני נתן לך כיון שבא יעקב מבית לבן . ונמכר יוסף היה בוכה ומתאבל עליו עשרים ושתים שנה שנאמר [בראשית לו] ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן וגו' ויבך אותו אביו . (סו) וכי על יוסף היה בוכה . אלא אמר שמא נתחייבתי על שנשאתי שתי אחיות או שמא נהנתי מממונו של לבן (ל) ושל שכם . ובטלה

ישועות יעקב

בענקי רש"י ועיין בסדר אליהו זוטא פל"ה : (לד) דרם זה על יעקב שלמד תורה מנערו וגם משעה שנמל מחלב ונעסק משדי אמו : (לה) ילקוט ויאף דף ל"ה ע"א : (לה ז) וי"ב אבני מצבה גרסת ילקוט : (לו) כך גי' הילקוט : (לו) בילקוט ג' הכתוב : [לח] שלא נעשה לו שום נס עד מלחם כעשר מכות וקריעת

מורה שהיה לרקס מנערו לא מתגבר אח"כ שזה גדר ומעלת התמים שהוא חס בטבעי והוא יושב אוהלים תמיד ומסתפח באהל תורה והחכמה : (סב) כן בני הנעורים דרם בני הנעורים שהם לריקים מנעוריהם : (סג) את מי יורה דעה גו' כלומר לאלה יועיל הדעה והלמוד לעשות רק טוב כי לא הרגישו עוונותו כרע ובהנחת העוה"ז : (סד) באתה באתה השכינה כו' הולך ומבאר סיבת זכות יעקב למות שלא בצער ושלא ביצה"ר כמו שיבאר : [סה] י"ב מזלות כו' כנגד י"ב שבטים כלומר כל אחד מכוון מול מול אחד להכניעו להיות המול משועבד תחת ידם והענין הוא מאחד נעל ולהיות ה"ב מזלות מכווני לענין י"ב דברים שהם במעל מעל המזלות והי"ב שבטים מכוונים להם ע"כ יכנעו המזלות מולם והבן : [סו] וכי על יוסף היה בוכה כו' כלומר אחד שדימה שאינו עוד בעולם מה הועיל לו כי לא ישוב עוד אליו ומפרם שהיה בוכה ומלעזר אולי הסב טעמו זאת שהיה נושא ב' אחיות אשר לפי התורה אף לקחת כי היה מקיים התורה על כל הכוונה ומ"כ בכה על כל התשובה שפחד אולי יבטל המכון שגרת עמו הכרות ע"י י"ב שבטים דווקא [סז] מיד נתגלגלו רחמי כו' ונתן ליעקב כו' מעין עוה"ב ר"ל שמה הכיר יעקב שלא טעם מלאומה [כפי ערכו והוא במעלה העליונה מאוד אחר שזכה בעוה"ז דוגמת העוה"ב ויחכן שפ"ו תשובתו כודכך לבו ביותר עד שזכה לזה [סח] שנה אחת טובה כו' ר"ל שמיחין אותו ליסב בשלום לעסק בעבודת ה' ולהיפוך ח"ו סימן רע לו שאין ת' ספק במעשיהו : (סט) והעלה עליו הקב"ה כאלו כו' ר"ל שבי"ז שנה היה קונה שלימותו מאד מפני שלימותו והעלה לו כאלו כל ימיו היה על חופן השלימות הלזו אחר שקנה שלימות במעט מן הימים : (ע) ומפ"מ זכה יתרו כו' מפני שנהג בחכמה לשמה כו' הוא עד"מ ז"ל שיתרו היה כהן לאליילים והיה בוחן ובודק כל מיני העבודות אם יש בהם ממש ואף שבטעת מעשה עבדס וסתפק בהם עכ"ל לא כיון כ"א שידע לו האמת עד שנתודע לו בחכמה מהכרת ה' האמיתית (עא) לפי שכל אותן השנים כו' ר"ל זאת היתה ג"כ מדרך החכמה שאף שהכיר מעלת משה ונעשים טובים שבו ועכ"ל לא נתפעל בזה אחר שלא ראה נפלאות ממש כי כן הוא דרך החכמה להביט אל התכלית היואל מהפעולות אף אח"כ צעת ששמע מנשה ונפלאותיו אז נתעבז על זה מאוד על שלא הכיר מעלתו בהיותו עמו בביתו : (עב) דבר גדול מעצמו ר"ל שהלבים

מאורי אש

להם והמליץ כאלו האהב' מנחת עליו באחת מעיניה ומרד' רק ענק אחד מנזוהרה אף כי כולה אף היא יפה ונעימה : [נט] ומפ"מ זכה יעקב כו' מקטנותו ועד זקנותו ר"ל ומפני זה כמעט שלא ידע ברע המטה לב האדם מנעוריו וע"כ הודרכותו היתה גדולה מאד עד שזכה להשתנג צוה"ז מנועם עוה"ב : (ס) שהיה בקי כו' כבר העירונו ח"ל שאבותינו קיימו כל התורה כולה אף לא בפועל ממש רק על כל הכוונה העליונה והרא' כי מורה שהיה לרקס מנערו לא מתגבר אח"כ שזה גדר ומעלת התמים שהוא חס בטבעי והוא יושב אוהלים תמיד ומסתפח באהל תורה והחכמה : (סב) כן בני הנעורים דרם בני הנעורים שהם לריקים מנעוריהם : (סג) את מי יורה דעה גו' כלומר לאלה יועיל הדעה והלמוד לעשות רק טוב כי לא הרגישו עוונותו כרע ובהנחת העוה"ז : (סד) באתה באתה השכינה כו' הולך ומבאר סיבת זכות יעקב למות שלא בצער ושלא ביצה"ר כמו שיבאר : [סה] י"ב מזלות כו' כנגד י"ב שבטים כלומר כל אחד מכוון מול מול אחד להכניעו להיות המול משועבד תחת ידם והענין הוא מאחד נעל ולהיות ה"ב מזלות מכווני לענין י"ב דברים שהם במעל מעל המזלות והי"ב שבטים מכוונים להם ע"כ יכנעו המזלות מולם והבן : [סו] וכי על יוסף היה בוכה כו' כלומר אחד שדימה שאינו עוד בעולם מה הועיל לו כי לא ישוב עוד אליו ומפרם שהיה בוכה ומלעזר אולי הסב טעמו זאת שהיה נושא ב' אחיות אשר לפי התורה אף לקחת כי היה מקיים התורה על כל הכוונה ומ"כ בכה על כל התשובה שפחד אולי יבטל המכון שגרת עמו הכרות ע"י י"ב שבטים דווקא [סז] מיד נתגלגלו רחמי כו' ונתן ליעקב כו' מעין עוה"ב ר"ל שמה הכיר יעקב שלא טעם מלאומה [כפי ערכו והוא במעלה העליונה מאוד אחר שזכה בעוה"ז דוגמת העוה"ב ויחכן שפ"ו תשובתו כודכך לבו ביותר עד שזכה לזה [סח] שנה אחת טובה כו' ר"ל שמיחין אותו ליסב בשלום לעסק בעבודת ה' ולהיפוך ח"ו סימן רע לו שאין ת' ספק במעשיהו : (סט) והעלה עליו הקב"ה כאלו כו' ר"ל שבי"ז שנה היה קונה שלימותו מאד מפני שלימותו והעלה לו כאלו כל ימיו היה על חופן השלימות הלזו אחר שקנה שלימות במעט מן הימים : (ע) ומפ"מ זכה יתרו כו' מפני שנהג בחכמה לשמה כו' הוא עד"מ ז"ל שיתרו היה כהן לאליילים והיה בוחן ובודק כל מיני העבודות אם יש בהם ממש ואף שבטעת מעשה עבדס וסתפק בהם עכ"ל לא כיון כ"א שידע לו האמת עד שנתודע לו בחכמה מהכרת ה' האמיתית (עא) לפי שכל אותן השנים כו' ר"ל זאת היתה ג"כ מדרך החכמה שאף שהכיר מעלת משה ונעשים טובים שבו ועכ"ל לא נתפעל בזה אחר שלא ראה נפלאות ממש כי כן הוא דרך החכמה להביט אל התכלית היואל מהפעולות אף אח"כ צעת ששמע מנשה ונפלאותיו אז נתעבז על זה מאוד על שלא הכיר מעלתו בהיותו עמו בביתו : (עב) דבר גדול מעצמו ר"ל שהלבים

לפי שכל אותן השנים שהיה משה בביתו של יתרו וראה יתרו כל המעשים טובים שעשה משה . ולא נעשה לו (ל) כל דבר . עד שבא למצרים ובא לידי דבר . שנאמר (סמות יח) וישמע יתרו את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו וגו' אמר יתרו אוי לי . שכל אותן מעשים טובים שעשה זה בתוך ביתי והן מביאין איתו לחיי עוה"ב . ואין אני היה יודע מה כחן מיד עשה יתרו (עב) דבר גדול מעצמו . שנאמר (ס) ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה וגומר

ת"ח משל לענבי הגפן בענבי הגפן נושא אדם
 בת עם הארץ מת או גולה היין ליה בניס עמי
 הארץ (י) משל לענבי הגפן בענבי הסנה(עח) וזהו
 מנהגו של עולם ומפני מה זכה יעבץ לחיים שלא
 בצער ושלא ביצה"ר בעוה"ז ממה שעתיד הקב"ה
 ליתן לצדיקים לע"ל מפני שר' מחזור בכל מקומות
 ישראל ולמד תורה ברבים לש"ש וכל המלמד
 את חברו פסוק אחד או הלכה אחת או דיבור
 אחד כאלו נותן לפני חיים שנאמר (דמיוס ל) כי
 הוא חיך ואורך ימך ואומר אורך(עט) ימים
 בימינה(מסלי ג) ואומר(ס) עץ חיים הוא למחוקי'
 בה(פ) מכאן אמרו יעשה אדם מעשים טובים
 (פא) ואח"כ ישאל אדם תורה מהקב"ה [פא] יעשה
 אדם מעשים כשרים וצדיקים ואח"כ ישאל אדם
 חכמה מלפני הקב"ה לעולם(פב) יתפוס אדם
 ענוה [פג] ואח"כ ישאל בינה מלפני הקב"ה
 ואח"כ ישאל פרנסה שנאמר [מד] שאלו מאת
 ה' מטר בעת מלקושה ה' עושה (מנ) חזיונים ומטר
 גשם יתן להם לאיש עשב בשדה (זכרי' י) [פה]
 מכאן אמרו קרא אדם תורה נביאים וכתובים
 ויודע להשיב בהם ישמרו בידו וישבחו ויברך
 ויגדל וירומם ויקרש לשמו של מי שאמר

וגומר ואת שני בניה(עג) אשר שם האחד גרשם
 כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ושם הא' אליעזר
 כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה ויבא
 יתרו הותן משה ובניו ואשתו וגו' ויאמר אל
 משה וגו' ואשתך ושני בניה עמה שיגר אצלו
 שליח ואמר לו משביע אני עליך בשני בנדך
 שהיה יתרו אומר לו מפני מה אתה קורא שם הא'
 גרשם ושם השני אליעזר גרשם כי גר וגו' אליעזר
 כי אלהי אבי בעזרי משביע אני עליך באל אביך
 שתצא לקראתי ותקבלני בסבר פנים יפות מיד
 יצא לקראתו וקבלהו בסבר פנים יפות שנאמר
 (ס) ויצא משה לקראת חותנו וגו' הקב"ה ביהן
 לבות וכליות הוא אמר ליתרו יתרו אתה באת
 להקביל פניו של אותו הצדיק תזכה שלא יהיו
 בתי מדרשות(עד) בטלים מורעך לעולם שנאמר
 (נמדנר יד) וירא את(ט) הקיני וישא משלו ויאמר
 [עה] איתן מושבך ושים בסלע קנך מכאן אמרו
 יתן אדם בתו לת"ח אפילו נותן כל ממונו עליה
 שכן מצינו אצל יתרו שלא זכה אלא ע"י משה וכן
 ישא אדם בת ת"ח אפי' אם לקחה בלא דמים
 ומנין תרע לך(עז) צא ולמד מדרך ארץ נושא אדם
 בת ת"ח אפילו אם מת או גולה הויין לי' בניס

מאורי אש

נפשו עו לונך אלל משה : (עג) אשר שם האחד גרשם גו' כלומר
 להני מרייק לבאר פה סיבה קריחה שמש ככה להודיע לו כי
 עשה החבון כנפשו אמינית דעת משה ומעלזו או יאמר ס'זכור
 שתי גר בצדך נכריה וזהו קבלו בסבר פנים יפות ע"כ ראוי
 שיכבדו : (עד) הקב"ה בוחן וכליות כו' להקביל פניו של אותו הצדיק כלומר לא שדעת יתרו היה למען השג כבוד
 המדומה ע"ז ח"י רק למען יתחבר חמו ויקבל יקר מפייה ויזכה לראותו וג"כ מפני זה ביקש ממשה שיבוא מהר לו מפני שהבחו
 לחמו מאד : [עה] בטלים מורעך ר"ל שחוכה מורעך יהי טובים ומשקים נחורה וזהו כי הבטירה ביר האדם עכ"ל הנטיה ממחוג
 מהאבות ג"כ כמ"ס רממיס כו' מורעו של אברהם וגם מלך הכותה ה' מוכחו בזכרים טובים : (עו) חיותן מושבך דרש פ"ד
 הנורה כלומר מושבך ומעמדך בחורה ובמדות טובות הוא חוק מאד מלך מוב אבותיו והוא ע"ד מליצת הכחוב הכישרו אל לור חובבס
 אל אברהם אביכם לא ולמד מד"ח באנב מבאר שכן הוא מדרך הטבע שהטוב מוליד טוב חף שאביו לא יודיכו הרבה בדרך טוב
 עכ"ל נטיה טובה נמוג מאביו כלכו בענבי הגפן המחויבר ויולא ממנו כן מטוב ימח טוב אבל כשנמלא בת ע"ה חף שהוא ת"ח
 הוא בענבי הגפן המורכב בענבי הסנה שמערכב טוב ברע כן בו נמוג טוב המערכב ברע כי המזוג מוריסם העוליריס ביולדיהס
 (עז) וזהו מנהגו של עולם כלומר דרך הטבע שהטוב מוליד טוב(עט) כאלו נותן לפניו חיים כיון שע"ז יזכה לחיות חיי עד כי
 רק האור תורה מחייהו לאדם מכאן אמרו כו' כלומר אחר שאנו רואים שכל הצדיקים זכו לכל הכבוד הזה הוא רק מפני מעשים
 טובים וזה מוכח שהמעשים טובים קודמים לתורה וזה העקרי ע"כ יעסוק בזה תחלה והכונה במ"ס המה קיום מצות התורה ועבודת
 ה' ואח"כ ישאל הסגת התורה וזה השלמת הב' כחות הלכ במ"ס והמוט בהשגה(פא) מעשים כשרים וצדיקים כו' המה המד' שכליו'
 וכניעת היקר ותאחותיו ואח"כ ישאל חכמה שע"ז ישוב כבודו ית' וזה חכמת מ"ב ומעשה מרכבה כי ע"י הכניעת התחות
 ולטיטות המדות טובות וידרך הנפש בהשגות אלהות והבן כי מכוחן אלה מול חלה שע"י שמירת מצות התורה יבא להשגת למוד
 התורה וע"י טוב המדות יבא להשגה בעניינים אלהיים : (פב) יתפוס אדם ענוה כו' בינה הוא ג"כ מענין מדות ותכונות
 הלבך רק שהוא מדה עקרות והכללות אח כוכן וגדרה הוא החבונג' בגדולת ה' וגבורתו ויכולתו הב"ת ועגמת נוראותיו ית' ומזה יבא
 הענוה והשפלות האמיתית כלכו ואח"כ יחכס בכח הבינה להבין דבר מתוך דבר בעניינים האלהיים ולא ילך נחמה כי אם יעמיק בה
 בגאון הלכ בלי ענוה אז יכשל כי הגאון מעור עיני הבינה ויוליכנה ארחות עקלקלות והבן מאד : (פג) ואח"כ ישאל פרנסה וזה
 אחר שצדקת מבוקשת : [פד] שנאמר שאלו גו' לא מביא רא' מזה רק שמותר לקבץ פרנסה ולא יחמה כי מדוע יבקש זאת
 בודאי אם יזכה ויחן לו לא כן כי החפלה מועלת או יאמר שחמיל' הוכיח הכיבאל לישראל שיטעמו בקול ה' ואז ישאלו מה' כל צדיקים
 ובודאי יותן להם : (פה) מכאן אמרו קרא אדם כו' וישבחו ויברך כו' כלומר מאחר שחלית למוד התורה הוא המעשים טובים וכל

ישועות יעקב

וקריעת ים סוף מלחמת עמלק : [לט] נסתכל בגדולתם של בני
 יתרו כו' רש"י : [ת] פתחים פ"ג : [תא] כדאיתא באבות כל
 טירחת מטאו קורמח להכמתו מחקייתת כו' : (זכ) ענייט
 מבייזים
 שיכבדו : (עד) הקב"ה בוחן וכליות כו' להקביל פניו של אותו הצדיק כלומר לא שדעת יתרו היה למען השג כבוד
 המדומה ע"ז ח"י רק למען יתחבר חמו ויקבל יקר מפייה ויזכה לראותו וג"כ מפני זה ביקש ממשה שיבוא מהר לו מפני שהבחו
 לחמו מאד : [עה] בטלים מורעך ר"ל שחוכה מורעך יהי טובים ומשקים נחורה וזהו כי הבטירה ביר האדם עכ"ל הנטיה ממחוג
 מהאבות ג"כ כמ"ס רממיס כו' מורעו של אברהם וגם מלך הכותה ה' מוכחו בזכרים טובים : (עו) חיותן מושבך דרש פ"ד
 הנורה כלומר מושבך ומעמדך בחורה ובמדות טובות הוא חוק מאד מלך מוב אבותיו והוא ע"ד מליצת הכחוב הכישרו אל לור חובבס
 אל אברהם אביכם לא ולמד מד"ח באנב מבאר שכן הוא מדרך הטבע שהטוב מוליד טוב חף שאביו לא יודיכו הרבה בדרך טוב
 עכ"ל נטיה טובה נמוג מאביו כלכו בענבי הגפן המחויבר ויולא ממנו כן מטוב ימח טוב אבל כשנמלא בת ע"ה חף שהוא ת"ח
 הוא בענבי הגפן המורכב בענבי הסנה שמערכב טוב ברע כן בו נמוג טוב המערכב ברע כי המזוג מוריסם העוליריס ביולדיהס
 (עז) וזהו מנהגו של עולם כלומר דרך הטבע שהטוב מוליד טוב(עט) כאלו נותן לפניו חיים כיון שע"ז יזכה לחיות חיי עד כי
 רק האור תורה מחייהו לאדם מכאן אמרו כו' כלומר אחר שאנו רואים שכל הצדיקים זכו לכל הכבוד הזה הוא רק מפני מעשים
 טובים וזה מוכח שהמעשים טובים קודמים לתורה וזה העקרי ע"כ יעסוק בזה תחלה והכונה במ"ס המה קיום מצות התורה ועבודת
 ה' ואח"כ ישאל הסגת התורה וזה השלמת הב' כחות הלכ במ"ס והמוט בהשגה(פא) מעשים כשרים וצדיקים כו' המה המד' שכליו'
 וכניעת היקר ותאחותיו ואח"כ ישאל חכמה שע"ז ישוב כבודו ית' וזה חכמת מ"ב ומעשה מרכבה כי ע"י הכניעת התחות
 ולטיטות המדות טובות וידרך הנפש בהשגות אלהות והבן כי מכוחן אלה מול חלה שע"י שמירת מצות התורה יבא להשגת למוד
 התורה וע"י טוב המדות יבא להשגה בעניינים אלהיים : (פב) יתפוס אדם ענוה כו' בינה הוא ג"כ מענין מדות ותכונות
 הלבך רק שהוא מדה עקרות והכללות אח כוכן וגדרה הוא החבונג' בגדולת ה' וגבורתו ויכולתו הב"ת ועגמת נוראותיו ית' ומזה יבא
 הענוה והשפלות האמיתית כלכו ואח"כ יחכס בכח הבינה להבין דבר מתוך דבר בעניינים האלהיים ולא ילך נחמה כי אם יעמיק בה
 בגאון הלכ בלי ענוה אז יכשל כי הגאון מעור עיני הבינה ויוליכנה ארחות עקלקלות והבן מאד : (פג) ואח"כ ישאל פרנסה וזה
 אחר שצדקת מבוקשת : [פד] שנאמר שאלו גו' לא מביא רא' מזה רק שמותר לקבץ פרנסה ולא יחמה כי מדוע יבקש זאת
 בודאי אם יזכה ויחן לו לא כן כי החפלה מועלת או יאמר שחמיל' הוכיח הכיבאל לישראל שיטעמו בקול ה' ואז ישאלו מה' כל צדיקים
 ובודאי יותן להם : (פה) מכאן אמרו קרא אדם כו' וישבחו ויברך כו' כלומר מאחר שחלית למוד התורה הוא המעשים טובים וכל

לו שלא אראה בהם לא מיהוש ראש ולא מיהוש
אזנים ועינים ולא מיהוש חולי מעיים לבלתי עצבי
שלא יעצבני יצה"ר מלשנות ואמצא נחת רוח
בזקנותי [ה] מיד ויבא אלהים את אשר שאל .

פרק ששי [א] משכני אחרך גרוצה הביאני המלך

חדריו וגו' [ש"ה א'] זו היא
נגסת ישראל שנמשכת אחר הקב"ה . שנאמר [ימיה לז]
מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתך על כן משכתך
חסד . [ב] אהבה רבה אהבתך לא נאמר אלא אהבת
עולם אהבתך . שמא תאמר אהבת הקדוש ברוך הוא שלש
שנים או אהבת עשר שנים או אהבת (f) מאה שנים לכך
נאמר אהבת עולם אהבתך : [ג] לכך נאמר משכני
אחרך גרוצה הביאני המלך חדריו : [ד] משל למלך שהיה
יושב על כסאו והיו עבדיו עומדין לפניו ונתן עיניו במי
שזוהו אוהבו תפסו בידו והכניסו בחדרי חדרים שלו [כך
הקב"ה הביא את ישראל לחדרי חדרים] מה שלא הביא לכל
אומה ולשון . לכך נאמר הביאני המלך חדריו ד"א הביאני
המלך חדריו : (ה) כשם שיש להקדוש ברוך הוא חדריו
חדרים בתורתו כך יש להם לתלמידי חכמים לכל אחד
ואחד

ישועות יעקב

מביאים מער : רש"י : (נג) שיחברו אלי לדיקים וטיבים :
(מד) שלא יביאני הים"ר אל עבנות ודאגה ועי"ן לא חוכל
ללמוד : (מה) כל זה בזמורה דק ט"ו עיי"ש :
[ח] אף סיה נאמר אהבה רבה הייתי אומר כך :
ל"א

כומר סגן מנינו טעבך ביקש על זה וזה עיקר נגמט הדרס וחספו :
(פ) אם בך תברכני (ד"ת שז"ל להשיג והרבת את גבולי בתלמודי כג"ס ומתלמודי ויתר
מנוכל ועוד שמקיים המורה ללמד לאחרים ונוכס) והיה ירך עמי כשלא אשכח מלמודי ע"ד אשרי מי שבא לכאן ומלמודו בידו
ועשית מרעה (ר"ל שיחברו אלי אנשים לדיקים השנים לבש ת רנוך כמוני) לבלתי עבדי (סידור הרע לא ייגעני בהרהורי ולא
יעורר לבי לספר מלמודי) ועוד יבא אליהם אשר של אחר שהיה בקשור רק להשיג רגון ה' ולכן נתן לו מיד : (פח) ד"א
כו' בפ"ו פו' כלומר שזכני בבנים ובנות ובצ"מ לפרנסתם ולכלכל' ובריאות והללה מיה"ר והכל למען אהבה ללמוד נגמט ובטלות
והזקנה ג"כ לא יגעני מהתפלות העליון מפני שזכות ומיד ויבא אליהם אשר שאל :

פרק ששי (א) משכני בו זהו כנ"י כו' שנאמר מרחוק בו

שה' ב"ה יקרנני ויחצני עד עולם הלא זכנתו רחוקים מעמי ית' וממעלני וזה אלו וזה מרחוק ה' נראה
אלי (וע"ז) יחצת עולם אהבתך ויתן לומר ע"ד דרס כג"ס במדרש חו"ט משכני על דיהצת לנו ארעא שבחא אחרך גרוצה
לארעא דאיתקריא משכנותא כו' עיי"ש ובארתי שם (בשפרי אשד הגזלים) שגלייר לנו בצור הכתוב משכני המורה שם סיי' העצב'
אותה מליך אחיו וז"ל אהבת אחרך גרוצה (העיר שביב"ט לרוך חדריו) ונפרש ע"ד מליצה כי הנה התכלית האחרון בנס
שהיה ה' ממלך הוא למען יכירו כבוד ה' ויגורו להצדקת השכנים ובגין כה"ק שם משכו הפינה המופיע על ישראל אך
להיות ישראל ערנו לא הבינו התכלית האחרון ומוטע הדבר הזה פ"ל משכני ה' בעינינו גופנים זמנים וזה ע"י א"י שהיא ארץ זבת
חלב ודבש וזה בצור הכתוב משכני והאחרון וזה המליצה בכתוב מרחוק ה' נראה אלי כלומר ע"י שבות רחוקות ומסוככים כדרי שיבאו תלמי'
שהיה התכלית העליון והאחרון וזה המליצה בכתוב מרחוק ה' נראה אלי כלומר ע"י שבות רחוקות ומסוככים כדרי שיבאו תלמי'
האהבה האחרונה וכל זה מפני כי אהבת עולם אהבתך ומפני שבחא לשלמויך ע"כ משכתך ע"י סיבות מסד' והבן : (ג) אהבה
רבה לא נאמר כו' אלא אהבת עולם כלומר אהבה רבה מר' על רבוי הכמות אך לא רבוי הזמן כ"א על עת מוגבל ולכך נאמר
אהבת עולם חמירו בלי הפסק והכוונה שלא ידומה שבטע' שחצו ח"ו ה' השליכס מעל פניו לא כן רק ירפס ויזכס ויביאם עוד
אליו כו' א"ל לעולם בלא הם : (ג) לכ"ג משכני בו' כלומר אה' משכני באהבתך הקשורה בי ועל כן זאת אהבה אשר ארוצה
אחרך בראותי עון אהבתך בי : (ד) משל למלך כו' הביא ישראל למרחי חדרים כו' המשל בז להטעים גרולת הדבר וטובת ה' על
ישראל כלומר מי ראה אשר כאלה אשר יבחר המלך אחד מעבדיו ויתר מולתו ויכניסו לחדרי חדריו להראות אלוותו וגו' מתחדיו מה
שלא חשב העבד מעולם ולא הכין לבו עליו רק העלך לבדו חוק לכבו והכניסו וזהו וחפשו ביהו והאגל מוכן ש' ברחמינו בחר
בנו מכל ונתן לנו תורה עליונה ונגונה ומורו אותנו ע"י נביאים שלימות טובה : (ה) כשם שיש להקב"ה חדרים כו' ר"ל
דוים עליונים מעל עליונים אשר נגז אותם והחביא רמזו בתוכה כן לת"ח ע"י קיום התורה הוא לו מדר לפנים מתוך להגלל מכל רעה
הנעושת עליו ממקיים רעים כי התורה נגמט עליו ויש עוד לומר שהכוונה שהת"ח זוכה לחדרי תורה הע"ה פנימיות התורה
השנתכלה עליו וממרוס ע"י למד התורה לשמה וע"י זכות הוא ג"כ יוכל מיסירים והמה שני דברים וזה על אף חרמו כך עמי

והיה העולם שנה אדם סדר אחד או שני סדרים
ויהע בהם ישמרו בידו ויפרך ויקדש לשמו
של הקב"ה וא"צ לומר מי שישונה הלכות נשא
אדם אשה ודדה לו ממנה בן אחד או שני בנים
יברך וישבת ויקדש לשמו של הקב"ה כדי שתהא
טמטו שלמה ויקנה לו עוה"ז וימית בן דוד
ועוה"ב [פו] שנאמר (דברי הימים א' ד') ויקרא יעבין
לאלהי ישאאל לאמר : [פז] אם בך תברכני
בת"ת והרבית את גבולי בתלמידים והיתה
ידך עמי שלא אשבח תלמודי ועשית מרעה
[מז] שתעשה לי מרעים כמותי לבלתי עצבי
שלא [מח] יעצבני יצה"ר מלשנות מיד ויבא
אלהים את אשר שאל (סס) עליו הוא אומר (חל"ס ד')
יתן לך כלבבך וגו' מלא ה' כל משאלותך ד"א ויקרא
יעבין לאלהי ישראל לאמר אם בך תברכני
(פח) בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים ובנות
והיתה ירך עמי כמו"מ ועשית מרעה חיים שנתת

מאורי איש

וכל נגמט התלמוד מדר שמביאו לירי מעסה ועיקר המעסה הוא
ענות ה' לתת הודאה ושכח לו יס' וזאת המיתת העבוד' לתבונן בו
(עיי' בהקדמ' הראשונה) וז"ל בעת שהשיג מעט ממעל' התור' שכח
ה' על זה שוכח לדעת מעט וכן כל מה שהשיג מקניני העוה"ז מאסה
ובנים אין תכליתם בעלמא כ"א קיום מצות בוראן ושכח על זה
שוכח לקיים מצותו והבן מאד : (פו) שנאמר ויקרא גו' כלומר
(פז) אם בך תברכני (ד"ת שז"ל להשיג והרבת את גבולי בתלמודי ויתר
מנוכל ועוד שמקיים המורה ללמד לאחרים ונוכס) והיה ירך עמי כשלא אשכח מלמודי ע"ד אשרי מי שבא לכאן ומלמודו בידו
ועשית מרעה (ר"ל שיחברו אלי אנשים לדיקים השנים לבש ת רנוך כמוני) לבלתי עבדי (סידור הרע לא ייגעני בהרהורי ולא
יעורר לבי לספר מלמודי) ועוד יבא אליהם אשר של אחר שהיה בקשור רק להשיג רגון ה' ולכן נתן לו מיד : (פח) ד"א
כו' בפ"ו פו' כלומר שזכני בבנים ובנות ובצ"מ לפרנסתם ולכלכל' ובריאות והללה מיה"ר והכל למען אהבה ללמוד נגמט ובטלות
והזקנה ג"כ לא יגעני מהתפלות העליון מפני שזכות ומיד ויבא אליהם אשר שאל :

פרק ששי (א) משכני בו זהו כנ"י כו' שנאמר מרחוק בו

שה' ב"ה יקרנני ויחצני עד עולם הלא זכנתו רחוקים מעמי ית' וממעלני וזה אלו וזה מרחוק ה' נראה
אלי (וע"ז) יחצת עולם אהבתך ויתן לומר ע"ד דרס כג"ס במדרש חו"ט משכני על דיהצת לנו ארעא שבחא אחרך גרוצה
לארעא דאיתקריא משכנותא כו' עיי"ש ובארתי שם (בשפרי אשד הגזלים) שגלייר לנו בצור הכתוב משכני המורה שם סיי' העצב'
אותה מליך אחיו וז"ל אהבת אחרך גרוצה (העיר שביב"ט לרוך חדריו) ונפרש ע"ד מליצה כי הנה התכלית האחרון בנס
שהיה ה' ממלך הוא למען יכירו כבוד ה' ויגורו להצדקת השכנים ובגין כה"ק שם משכו הפינה המופיע על ישראל אך
להיות ישראל ערנו לא הבינו התכלית האחרון ומוטע הדבר הזה פ"ל משכני ה' בעינינו גופנים זמנים וזה ע"י א"י שהיא ארץ זבת
חלב ודבש וזה בצור הכתוב משכני והאחרון וזה המליצה בכתוב מרחוק ה' נראה אלי כלומר ע"י שבות רחוקות ומסוככים כדרי שיבאו תלמי'
שהיה התכלית העליון והאחרון וזה המליצה בכתוב מרחוק ה' נראה אלי כלומר ע"י שבות רחוקות ומסוככים כדרי שיבאו תלמי'
האהבה האחרונה וכל זה מפני כי אהבת עולם אהבתך ומפני שבחא לשלמויך ע"כ משכתך ע"י סיבות מסד' והבן : (ג) אהבה
רבה לא נאמר כו' אלא אהבת עולם כלומר אהבה רבה מר' על רבוי הכמות אך לא רבוי הזמן כ"א על עת מוגבל ולכך נאמר
אהבת עולם חמירו בלי הפסק והכוונה שלא ידומה שבטע' שחצו ח"ו ה' השליכס מעל פניו לא כן רק ירפס ויזכס ויביאם עוד
אליו כו' א"ל לעולם בלא הם : (ג) לכ"ג משכני בו' כלומר אה' משכני באהבתך הקשורה בי ועל כן זאת אהבה אשר ארוצה
אחרך בראותי עון אהבתך בי : (ד) משל למלך כו' הביא ישראל למרחי חדרים כו' המשל בז להטעים גרולת הדבר וטובת ה' על
ישראל כלומר מי ראה אשר כאלה אשר יבחר המלך אחד מעבדיו ויתר מולתו ויכניסו לחדרי חדריו להראות אלוותו וגו' מתחדיו מה
שלא חשב העבד מעולם ולא הכין לבו עליו רק העלך לבדו חוק לכבו והכניסו וזהו וחפשו ביהו והאגל מוכן ש' ברחמינו בחר
בנו מכל ונתן לנו תורה עליונה ונגונה ומורו אותנו ע"י נביאים שלימות טובה : (ה) כשם שיש להקב"ה חדרים כו' ר"ל
דוים עליונים מעל עליונים אשר נגז אותם והחביא רמזו בתוכה כן לת"ח ע"י קיום התורה הוא לו מדר לפנים מתוך להגלל מכל רעה
הנעושת עליו ממקיים רעים כי התורה נגמט עליו ויש עוד לומר שהכוונה שהת"ח זוכה לחדרי תורה הע"ה פנימיות התורה
השנתכלה עליו וממרוס ע"י למד התורה לשמה וע"י זכות הוא ג"כ יוכל מיסירים והמה שני דברים וזה על אף חרמו כך עמי

ואחד חרדי חרדים בתורתו ואם האית שהיסורין ממשמשין
 ובאות עליך רוח לחרודי ד"ת ומיה היסורין בורחין ממך
 שנאמר (ישעיהו י"ג) לך עמי בא בחרירך וגו' (ו) לכך
 נאמר הביאני המלך חרודי נגילה ונשמחה בך במה :
 (ז) שגדלתנו ועסקתנו ורוממתנו וקשרת לנו : (3) קשר
 גדול בדת מסוף העולם ועד סופו עד שהנחת ארבע מאות
 וחשעים וששה אלפים רבבות של מלאכי השרת . ובאת
 וגדבת בהם בישראל לעולם . ועל שנ' בך לפני לא נוצר
 אל ואחרי לא יהיה [ישעיהו נ"ג] קראת אותנו בנים אחים
 ועבדים ועל שנאמר בך אני ה' ואין עוד זולתי אין אלהים
 (סס מה) קראת לנו [ג] אלהים ועל שנאמר בך אל צדיק
 ומושיע אין זולתי [סס] השרית את שמך הגדול בשם
 ישראל : ואת שם ישראל שתפת בשמך הגדול [ח] על
 אותה השעה הוא אומר [ט"ה ה] אני ישנה ולבו ער קול
 דודי דופק פתחי לי אחותי העיתי יונתי תמתי [ט] מוה
 כתי' למערה ממנו באתי לבני אחותי בלה אריתי מוה
 עם בשמי אכלתי יערי עם לבשי שתיתי יוני עם חלבי
 אכלו יערים שחלו ושכרו דודים . לכך נאמר נגילה ונשמח
 בך : [י] נזכירה דודיך מין . כשם שהקב"ה יהי' שמו הגדול

מברך לעלם ולעלמי עלמאי זוכר ומשבח מעשה הצדיקים
 והבשרים (יא) וטפח שתי ידיו זו על גב זו ואמר למה לא
 נתמלא כל העולם באברהם יצחק ויעקב וכמשה ודוד :
 כך יהא אדם זוכר ומשבח להקב"ה בתפלה ובר"ת ובדבריו
 חכמים בכל מקום : ובסוף יהא דרכו לפני הקב"ה שנא'
 [הושע יד] מי חכם ויבן את אלה גבון וידעם מי ישירים
 דרכי ה' צדיקים ילכו בס ולכך נאמר נזכורה דודיך מין :
 ואימתי זוכר הקב"ה ומשבח מעשה הצדיקים והבשרים וטפח
 שתי ידיו זו על גב זו ואמר למה לא נתמלא העולם
 באברהם יצחק ויעקב וכמשה ודוד : כשהיו ישראל במדבר
 וסרחו במעשיהם אמר הקדוש ברוך הוא כמה נסים וכמה
 גבורות עשיתי להם ועדיין לא נכנסו תחת כנפי השכינה :
 ויעקב לא עשיתי לו נסים מעולם וכל ימיו היה ישר
 לפני שנאמר (בראשית י"ח) ויעקב איש תם . (יב) תם מן
 הגזל . תם מן העבירה . תם מדבר מכוער . וכשהקב"ה
 זוכרו טופח שתי ידיו זו על גב זו עליו שנאמר (למנוס לב)
 וישבון ישראל במח (ג) ברך עין יעקב וגומר : (ג) ואף
 כשעמד עמוס הנביא ובקש על ישראל רחמים מלפני
 הקב"ה . אמר לפניו רבש"ע אם אין בעולם כמו יעקב
 יחרב

ישועות יעקב

כח צדקתו כלומר אם תספון להגלל מהיסורים המצד בחדרי
 צחור' (סכה חדרים בפנימוטה ומעלת) ואז תגלל : (ו) לכך נאמר
 הביאני גו' נגיל' ונשמחה בך וסענין כי סס גיל המנוח על הרוב
 על שנת' גופנית למ"ס אל חממת ישראל אל גיל כעמים ר"ל אחס
 ישראל ראוי שיהיו בשמח' שהוא שמח' אמיתת שהיא שמחת
 הגיל הגופניות והנה הצור' מלכד שמעלמת הנפש הנקראת שמח'
 כך וק"ל והיוצר נכון שמסית רק לכך נאמר הביאני המלך חרודי
 נגיל' ונשמח' מושב על למט' : (ז) כמה שגדלתנו כו' עד נזכיר'
 בארזי' ית' ובדרך כלל בניור השכל מעט כדי להבין אפס מה הוא
 בעבור הללחתנו בשמח' צענוניים גופניים) וקשרת לנו כתר בדת'
 נאלצת ממקום גבוה והקשר הזה מסוף העולם ועד סופו כלומר שכל
 ועד סוף כמ"ס בכל ביתי נאמן הוא כלומר בכל מליצות עולמי
 עליו' (מח) ואחז במשקל ד' מלאות וחשעים ושס' אלפים רבבות אף
 הדום ועיין בחלק ב' פ"ב ולקצן פרק זה ותבין ונא' ונדבקת בנו
 הוא חרוב וקדמון קראתנו ג"כ בשם זה בניס כביכול דומ'
 הוא מסוג חביו' והצברל בניס נמשכים ומשפיעים מן האב אחים דומ'
 זה) ועזרי' צדיק' כביכול דומתו ית' עבדים נכונים מכירים
 פשילתם ועסקם צדק' יהי' ההנהגה פניה כמ"ס אש בחוקתי חלבו
 אש על זה יקום משא אש אין פניך הולכים אשר ההגותו רק
 יסכה בזורו אני (יעקב על נפש ישראל) ישנה ולבו ער קול
 כו' כמ"ס בחדש חיות על פסקי זה לעזרתי על הריבוק הזה ע'
 בחתי לגני גו' כלומר במדבר אחר חזונותו ורבוך אשר נהנה
 חרית מורי כל' נהנתו מזה מזה כי ע"י מעשי' הטיבו חקיימו
 ולכן נאמר נגיל' ונשמח' בך ופסוק שירמון בך בך בלחותית
 דודיך גו' כשם שהקב"ה כו' כך יהא אדם כו' מאר סוף הפסק
 כי אין לו לכסף כ"ף מה שהוא כוסף ה' כמ"ס הרבך בתורתו
 לו למען יהי' הוא לאיס דריק סיה' לרעון לפני אלהו והוא מעשר'
 ורץ סג' כהם ידים וכשמים כתיב יד והכזול' ידועה לידע'
 שום השבע מלת ומן דבר מכוער זה כל ענייני התאווה העיור'
 חריון חריון ישראל כו' וכאצור הנה בני ישראל שבו בשם
 ישראל (סג) בשם (כלי פזר) בדר (אשר מכל טוב) ועל' ספן
 כשעמד כו' יחבר כו' בתמים ודייק מרתיב חרל נא (מהבזז העונם
 עליהם) מי יקום יעקב כלומר אם רלוך שרק יעקב יקום
 ויסת

מאורי אש
 כל צדקתו כלומר אם תספון להגלל מהיסורים המצד בחדרי
 צחור' (סכה חדרים בפנימוטה ומעלת) ואז תגלל : (ו) לכך נאמר
 הביאני גו' נגיל' ונשמחה בך וסענין כי סס גיל המנוח על הרוב
 על שנת' גופנית למ"ס אל חממת ישראל אל גיל כעמים ר"ל אחס
 ישראל ראוי שיהיו בשמח' שהוא שמח' אמיתת שהיא שמחת
 הגיל הגופניות והנה הצור' מלכד שמעלמת הנפש הנקראת שמח'
 כך וק"ל והיוצר נכון שמסית רק לכך נאמר הביאני המלך חרודי
 נגיל' ונשמח' מושב על למט' : (ז) כמה שגדלתנו כו' עד נזכיר'
 בארזי' ית' ובדרך כלל בניור השכל מעט כדי להבין אפס מה הוא
 בעבור הללחתנו בשמח' צענוניים גופניים) וקשרת לנו כתר בדת'
 נאלצת ממקום גבוה והקשר הזה מסוף העולם ועד סופו כלומר שכל
 ועד סוף כמ"ס בכל ביתי נאמן הוא כלומר בכל מליצות עולמי
 עליו' (מח) ואחז במשקל ד' מלאות וחשעים ושס' אלפים רבבות אף
 הדום ועיין בחלק ב' פ"ב ולקצן פרק זה ותבין ונא' ונדבקת בנו
 הוא חרוב וקדמון קראתנו ג"כ בשם זה בניס כביכול דומ'
 הוא מסוג חביו' והצברל בניס נמשכים ומשפיעים מן האב אחים דומ'
 זה) ועזרי' צדיק' כביכול דומתו ית' עבדים נכונים מכירים
 פשילתם ועסקם צדק' יהי' ההנהגה פניה כמ"ס אש בחוקתי חלבו
 אש על זה יקום משא אש אין פניך הולכים אשר ההגותו רק
 יסכה בזורו אני (יעקב על נפש ישראל) ישנה ולבו ער קול
 כו' כמ"ס בחדש חיות על פסקי זה לעזרתי על הריבוק הזה ע'
 בחתי לגני גו' כלומר במדבר אחר חזונותו ורבוך אשר נהנה
 חרית מורי כל' נהנתו מזה מזה כי ע"י מעשי' הטיבו חקיימו
 ולכן נאמר נגיל' ונשמח' בך ופסוק שירמון בך בך בלחותית
 דודיך גו' כשם שהקב"ה כו' כך יהא אדם כו' מאר סוף הפסק
 כי אין לו לכסף כ"ף מה שהוא כוסף ה' כמ"ס הרבך בתורתו
 לו למען יהי' הוא לאיס דריק סיה' לרעון לפני אלהו והוא מעשר'
 ורץ סג' כהם ידים וכשמים כתיב יד והכזול' ידועה לידע'
 שום השבע מלת ומן דבר מכוער זה כל ענייני התאווה העיור'
 חריון חריון ישראל כו' וכאצור הנה בני ישראל שבו בשם
 ישראל (סג) בשם (כלי פזר) בדר (אשר מכל טוב) ועל' ספן
 כשעמד כו' יחבר כו' בתמים ודייק מרתיב חרל נא (מהבזז העונם
 עליהם) מי יקום יעקב כלומר אם רלוך שרק יעקב יקום
 ויסת

מאהל מועד [י] לאמר ד"א ויקרא אל משה מכאן אמרו
 (כז) כל ת"ח שאין בו דעה (י"א) (כח) בהמה טובה ממנו
 תדע לך שכן הוא צא ולמד ממש רבינו אבי החכמה אבי
 הנביאים והוציא את ישראל ממצרים ועל ידו נעשו ניסים
 ונפלאות בארץ מצרים ובארץ חם ונעשו על ידו נוראות
 על ים סוף ועלה לשמי מרום והוריד התורה מן השמים
 ועסק בכלאכת המשכן ואפי' הכי לא נכנס לפני ולפנים
 עד שקרא לו לכך נאמר ויקרא אל משה ד"א ויקרא אל
 משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ולהלן הוא אומר
 (שמות ג) וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך
 הסנה בסנה (יג) (כט) הפסיק אליו בו ובשהוא מדבר
 באוהל מועד אין בו הפסקה כמו בסנה משל למה"ד למלך
 (ל) שכנס על עבדו וחבשו בבית (יג) האסורים כשהוא

מאהל מועד [י] לאמר ד"א ויקרא אל משה מכאן אמרו
 (כז) כל ת"ח שאין בו דעה (י"א) (כח) בהמה טובה ממנו
 תדע לך שכן הוא צא ולמד ממש רבינו אבי החכמה אבי
 הנביאים והוציא את ישראל ממצרים ועל ידו נעשו ניסים
 ונפלאות בארץ מצרים ובארץ חם ונעשו על ידו נוראות
 על ים סוף ועלה לשמי מרום והוריד התורה מן השמים
 ועסק בכלאכת המשכן ואפי' הכי לא נכנס לפני ולפנים
 עד שקרא לו לכך נאמר ויקרא אל משה ד"א ויקרא אל
 משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ולהלן הוא אומר
 (שמות ג) וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך
 הסנה בסנה (יג) (כט) הפסיק אליו בו ובשהוא מדבר
 באוהל מועד אין בו הפסקה כמו בסנה משל למה"ד למלך
 (ל) שכנס על עבדו וחבשו בבית (יג) האסורים כשהוא

מאורי אש

זה מ"מ המלות ממקום זה הגיע אליהם וזה עניניו הקרובות
 המכוונים לה ודי בזה והבן מאד מאד : (כז) כל ת"ח שאין
 בו דעה כו' ה"ו שיאמר ככה על ארון הנביאים וגם לא יתכן
 שאם לא השיב המעלה הזאת יהיה נמשך לבהמה למה חטא
 בשלף הלך עד שנקרא והגרא בזה ענין עמוק מאד והוא כי
 הדעת בעניינים מושכלים מורה על ההרגש וההתפעל מדבר
 הידוע עדי הדבק המדע זידוע כדבר טעמי ולכן הושאל לשון
 זה על קרוב וגואל כמו מודע מלך הדביקות שם וכן באורו
 וידע אלהים וכן ומודע לבינה תקרא לך בנחית אלהים יש גבוה
 מחכמה ובינה ע"ד ודעת אלהים ממלא (והכוני מדבק בו החכמ'
 והבינים) וזה לא השיב משה עד שנקרא אליו וכאן מדבר בדעת
 הכטוע בשכל המכוון לה והבן מאד : (כח) בהמה טובה הימנו יש
 לא יתכן שהיה שאין לה דעת מאומה טובה הימנה והגרא' כי לויטה
 כה הכח הכטוע כלב להרגיש ולהדביק הדבר הידוע לו למשל האדם
 הידוע כי יש לו ציור והרגש בנושם הדבק והנה כל בעלי חיים יש
 להם הרגש בטבעיהם כפי הכח אשר הוטבע בהם איש איש כפי כחו
 המיוחד אכן האדם אם חלם הוא אך אינו עושה כפיה וקרא חסר
 דעה כי אין לו ציור והרגש והדבקה זידיעותיו וא"כ הוא
 יותר גרוע מהבהמה שיש לה הרגש וטבע לעשות לפי אשר הוטבע
 בה והבן מאד : (כט) הפסיק אליו בו כו' אין בו הפסקה הדבר
 סתום ובילקוט הגרסא' הפסיק בין קריאה לדיבור וכן ל"ל גם כאן
 וכלומר שמה מלת מתוך הסנה הפסיק ביניהם וכאן מלת מאהל
 מועד לאמר אח"כ ולא הפסיק והכוונה בכללה עד"מ במדרש
 מותי ובענין השגת ישראל בנבואה שמהדיבור היה יולא
 למלאך וממלאך לישראל כו' וזה היה בהשגת ישראל חכמה
 קריאה מהמדרגה העליונה ואח"כ האמירה למטה
 הימנה וזהו הכונה מנחון אך פה היה הקריאה והאמירה
 כבת אחת להורות כי מנקודת אחר יאלו והבן הדברים
 והענין מלך עלמו סתום וסתום כ"ל לידועי קן : (למך) שכנס
 על עבדו כו' אלא מנחון כו' פירש הישועות יעקב שכנס על
 מלכיהם וכשם בבית האסורים במכות וביסורים : אך לא ידעתי
 ובי' מפני זה לא זכרה משה לדיבורי מצפנים והיחזק נכון
 שמושב על שהיו בבית האסורים במצרים וע"כ לא היתה התגלות
 השכינה ככה כמ"ש ענין אנכי ברה אכל כשנפרדו וסיה עמם
 בשמחה ע"כ היתה הגלוי למשה יותר גדול וכמ"ש חז"ל בהפסוק
 כשחטאו ישראל אמר הקב"ה למשה רד מגדולתך כי ע"י שמחת
 ישראל כהגדל מעלת משה בנבואה ויבדד ירד ג"כ מעלתו : (לא)
 אדם לשון אחים לדעתי ענין פנימי לוטה בה ע"ד שאמרו
 במדרש קרלח ז"ל כי יש אדם זה הקב"ה שאל ועל דמות הכסף
 דמות כמראה אדם ואלו אדם כמראה אדם ואלו אדם כמראה
 אדם כמראה אדם כל הכחות הנטועים בעולם כולו וע"י כחותיו
 יתדבק לה' שהוא בעל הכחות כולם ואין חסות היקרים
 ההמה אשר הם דמות של מעלה כביכול והוא ג"כ לשון
 אחיה להגדיל בין אלק אלהים הבדלות כביכול דומה לו
 שהוא בעל הכחות כולם והענין מבואר כפי כל הפרשני'
 שיעקר שם אדם הונח על השמ' ובספרי זרע אברהם על מדרש
 משלי בארתי מעט מזה על מאמרם שנקרא ארמה על שם ויזר
 ה' אלהים עפר מן הארמה עיי"ש : (לב) לשון עתירה כלומר
 כי יקריב אף שאינו חובה מ"מ אבקס מכס שתעשו זאת למענכם :
 [לג] לשון ריעות נראה מלשון יקריב קא דרש כלומר ריחות ואהב'
 אשר ע"י הקרבן מתקרב לה' ונעשה ריע לו כביכול ובאורו
 אדם זה האומר כאן בענין הקרבות המורה על דבר נכבד (כי שם
 אדם מורה על חלק הנכבד שבאדם) מורה על אלו השמות כולם
 ולא שכולן מרומן שם אדם כן כ"ל : [לד] בן אגשים כשרים
 כו' כלומר בן של אדם גדול המעלה [כסם] אדם המורה על דבר
 הנכבד [וחשב] ג' עניינים כשר זהו הכנעת החאוות בינו לבין
 עמו [ענין] בספר המדות הגדול שמכנהו ג"כ שם זה בשער הו'
 לדיק בינו לבין אלהיו וג"ח בין אדם לחבירו : [לה] שמבין את
 עצמו על כבודי כי די בזיון ליחזקאל ששכב כנה ימים על אדו
 אחת למנו יחכר ע"י עון ישראל ולא יתחלל שם אלים ולכן
 נקרא בן זיוו שהחזיק על כבודו : [לו] למה"ד למלך כו' ענין
 המשל להראות כי כל פעולות ישראל ומעשיהם הטובים הוא
 רק לעצמן ולמענם כי כבוד ה' לעולם ויש נבדלים זולתם
 מהללי' כבודו גם מלכד בהמ"ק החתחון יש בהמ"ק העליון
 יש עובדין שמה ומקדישין כבודו י"ח וא"כ שיחתן בעצמן
 כמה שעשו דברים מנוערים ומבזיון על

ישועות יעקב

[י] ר"ל שיאמר לישראל : [יא] גי' הילקוט ומ"ר נכלה וכן
 באבות דר"י פ"א אר"ע כל ת"ח המגביה א"ע בד"ת הוא דומה
 כנכלה מושלכת בדרך כל עובד ושם מניח ידו על חוטמו ומתרחק
 ממנה והולך שנאמר אם נכלת בהתנשא ע"כ וענין צמ"כ :
 [יב] בילקוט ג' הפסיק בין קריאה לדיבור ר"ל דלא כתיב ויקרא
 למשה אלא ויקרא אליו מתוך הסנה ואח"כ ואמר משה משה
 וגו' והפסיק אליו בין קריאה לדיבור : [יג] זה פרעה שזה
 לחובשו במכות ובחשך האסורים כבבית האסורים מ"כ : (יד) ל'
 בקשה כמו ויעתר יחזק ובילקוט ל"ג ל' : (טו) ילקוט יחזקאל
 דף ס"ט ע"א : [טז] ר"ל דלכך נקרא ג"כ בן זיוו : (יז) מפרש
 בע"א

הכטוע בשכל המכוון לה והבן מאד : (כח) בהמה טובה הימנו יש
 לא יתכן שהיה שאין לה דעת מאומה טובה הימנה והגרא' כי לויטה
 כה הכח הכטוע כלב להרגיש ולהדביק הדבר הידוע לו למשל האדם
 הידוע כי יש לו ציור והרגש בנושם הדבק והנה כל בעלי חיים יש
 להם הרגש בטבעיהם כפי הכח אשר הוטבע בהם איש איש כפי כחו
 המיוחד אכן האדם אם חלם הוא אך אינו עושה כפיה וקרא חסר
 דעה כי אין לו ציור והרגש והדבקה זידיעותיו וא"כ הוא
 יותר גרוע מהבהמה שיש לה הרגש וטבע לעשות לפי אשר הוטבע
 בה והבן מאד : (כט) הפסיק אליו בו כו' אין בו הפסקה הדבר
 סתום ובילקוט הגרסא' הפסיק בין קריאה לדיבור וכן ל"ל גם כאן
 וכלומר שמה מלת מתוך הסנה הפסיק ביניהם וכאן מלת מאהל
 מועד לאמר אח"כ ולא הפסיק והכוונה בכללה עד"מ במדרש
 מותי ובענין השגת ישראל בנבואה שמהדיבור היה יולא
 למלאך וממלאך לישראל כו' וזה היה בהשגת ישראל חכמה
 קריאה מהמדרגה העליונה ואח"כ האמירה למטה
 הימנה וזהו הכונה מנחון אך פה היה הקריאה והאמירה
 כבת אחת להורות כי מנקודת אחר יאלו והבן הדברים
 והענין מלך עלמו סתום וסתום כ"ל לידועי קן : (למך) שכנס
 על עבדו כו' אלא מנחון כו' פירש הישועות יעקב שכנס על
 מלכיהם וכשם בבית האסורים במכות וביסורים : אך לא ידעתי
 ובי' מפני זה לא זכרה משה לדיבורי מצפנים והיחזק נכון
 שמושב על שהיו בבית האסורים במצרים וע"כ לא היתה התגלות
 השכינה ככה כמ"ש ענין אנכי ברה אכל כשנפרדו וסיה עמם
 בשמחה ע"כ היתה הגלוי למשה יותר גדול וכמ"ש חז"ל בהפסוק
 כשחטאו ישראל אמר הקב"ה למשה רד מגדולתך כי ע"י שמחת
 ישראל כהגדל מעלת משה בנבואה ויבדד ירד ג"כ מעלתו : (לא)
 אדם לשון אחים לדעתי ענין פנימי לוטה בה ע"ד שאמרו
 במדרש קרלח ז"ל כי יש אדם זה הקב"ה שאל ועל דמות הכסף
 דמות כמראה אדם ואלו אדם כמראה אדם ואלו אדם כמראה
 אדם כמראה אדם כל הכחות הנטועים בעולם כולו וע"י כחותיו
 יתדבק לה' שהוא בעל הכחות כולם ואין חסות היקרים
 ההמה אשר הם דמות של מעלה כביכול והוא ג"כ לשון
 אחיה להגדיל בין אלק אלהים הבדלות כביכול דומה לו
 שהוא בעל הכחות כולם והענין מבואר כפי כל הפרשני'
 שיעקר שם אדם הונח על השמ' ובספרי זרע אברהם על מדרש
 משלי בארתי מעט מזה על מאמרם שנקרא ארמה על שם ויזר
 ה' אלהים עפר מן הארמה עיי"ש : (לב) לשון עתירה כלומר
 כי יקריב אף שאינו חובה מ"מ אבקס מכס שתעשו זאת למענכם :
 [לג] לשון ריעות נראה מלשון יקריב קא דרש כלומר ריחות ואהב'
 אשר ע"י הקרבן מתקרב לה' ונעשה ריע לו כביכול ובאורו
 אדם זה האומר כאן בענין הקרבות המורה על דבר נכבד (כי שם
 אדם מורה על חלק הנכבד שבאדם) מורה על אלו השמות כולם
 ולא שכולן מרומן שם אדם כן כ"ל : [לד] בן אגשים כשרים
 כו' כלומר בן של אדם גדול המעלה [כסם] אדם המורה על דבר
 הנכבד [וחשב] ג' עניינים כשר זהו הכנעת החאוות בינו לבין
 עמו [ענין] בספר המדות הגדול שמכנהו ג"כ שם זה בשער הו'
 לדיק בינו לבין אלהיו וג"ח בין אדם לחבירו : [לה] שמבין את
 עצמו על כבודי כי די בזיון ליחזקאל ששכב כנה ימים על אדו
 אחת למנו יחכר ע"י עון ישראל ולא יתחלל שם אלים ולכן
 נקרא בן זיוו שהחזיק על כבודו : [לו] למה"ד למלך כו' ענין
 המשל להראות כי כל פעולות ישראל ומעשיהם הטובים הוא
 רק לעצמן ולמענם כי כבוד ה' לעולם ויש נבדלים זולתם
 מהללי' כבודו גם מלכד בהמ"ק החתחון יש בהמ"ק העליון
 יש עובדין שמה ומקדישין כבודו י"ח וא"כ שיחתן בעצמן
 כמה שעשו דברים מנוערים ומבזיון על

אדיהו רבא פרקי

כה

שבא על חבירו (נה) בזרוע : ואמר לו אתם אומרים (כה) שבעה נביאים עמדו לעכו"ם והן (כו) [נו] מעידין בהן שידרו לגיהנם אמרתי לו בני כך . אמר לי משבעה נביאים ואילך יכולין העכו"ם לומר התורה לא נתנה לנו . ועדיין לא העידו בנו מפני מה אנו יורדין לגיהנם . אמרתי לו בני כך שנו חכמים במשנה . גוי עכו"ם שבא להתגיד פושטין לו יד להכניסו תחת כנפי (כו) השכינה : (ל"י) מלאן ואילך גידי הדור מעודין בדור) : מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם . אם נאמר מן הבהמה למה נאמר מן הבקר ומן הצאן ואם נאמר מן הבקר ומן הצאן למה נאמר מן הבהמה . מכאן אמרו מקבלין מיני זכחים (נו) מרשעי (כח) ישראל . בשבול להבניסין תחת כנפי השכינה : חוץ (כט) ממומר . ומנסך יין ומחללי שבתות בפרהסיא : ברור המקום ברוך הוא [ל] [נח] שספר את עצמו עם הצדיקים . (נט) אדם קיים מה שכתוב בתורה להקריב קרבן . והעלה (לח) שור על גבי המזבח . שנאמר (החלים טט) (ס) משור פר משרון מפדים : נח קיים מה

שכתוב בתורה להקריב קרבן . שנאמר (בראשית ט) ויבן נח מזבח לה' וגו' : [סא] אברהם קיים (לב) כל מה שכתוב בתורה : שנאמר (סג) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמתי מצותי חקותי ותורותי . [סב] יצחק קיים כל מה שכתוב בתורה . והושלך לפני אביו כשה למסב : שנאמר (בראשית כג) ויעקב את יצחק בנו וגו' . (סב) יעקב קיים מה שכתוב בתורה : שנאמר (סג) ויאמר יעקב וגו' הסירו את אלהי הנכר וגומר . יהודה קיים מ' שבתורה מצות יבום . שנא' [סד] ויאמר יהודה לאינן בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגומר . [סד] יוסף קיים כל התורה כולה כבר את [לג] אביך : לא (לד) תרצח : לא תגאף . לא תגנוב : לא תענה . לא תחמוד . התורה לא ניתנה להם והם קיימו אותה מאיליהן . (סה) לפיכך אוהבין הקב"ה אהבה גמורה : [סו] והשועה את שמן לשמו הגדול : עליון הוא אומר (חללים קיט) (סו) אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' וגו' ואומר (דברים לג) הצור תמים פעלו וגו' ואומר (שמאל ז' כג חילים י"ח) האל תמים דרכו אמרת

מאורי אש

שימאל בהם פסול ועיין סם בפירוש הרב : (נה) בזרוע כלומר בלחון ובעצות גדול כי דיומם כי שאלחו גדולה ואין להשיב עליה : (נו) מעידין כו' התורה לא נתנה לנו כלומר שהו' נביאים התרו בזה שלא יעבדו עבודת כוכבים כי עי"י ירדו לגיהנם אך כל זה בעת שרצו אבל אח"כ יכולין לפטור עצמן מסיבה כי לא נתן להם התורה שידעו מזהה בקבלה איך ששוא עבוד' כוכבים ולכן יתעו במעשיהם ומדוע יענשו והשיב להם שאלוהי שאלו על זה אצל ישראל אז בודאי היה נחודע להם הצלי' אמונת עבוד' כוכבים ולכן יענשו ומביא המעש' לפה מלך שריבה מחסלה הגרים שמקבלים מהם : (נז) מרשעי ישראל הוא מומר לומר אחד כדאיתא בחולין שדומין לבהמה במעשיהם הרעים חוץ ממומר לחי' מודה בחדוש הבריאה וכופר בהשגחה החלוו בלחון החידוש : (נח) סספר את עצמו עם הצדיקים עיין בישועות יעקב והנראה עוד שמוסב על לעיל אדם כל כך רק אחיה והכוונ' כמו שיבארתי לעיל : (נח) אדם קיים כו' נא להגדיל מעלת הקרבנות שלא ידומה כי אינו מלא' כל כך רק רשות כמו שמור' פשוטי המקראות כי : נא לויחי על אבותיכם על דברי עול' וזכח (ירמ') כי שמוע מוצח טוב (שמאל) וזמורה הרב' ועיין בדברי החולקים על הרמב"ם בעצם הקרבנות ומביא' ראי' עמה שהביאו הקרבנות קודם מתן תור' והבן : (ס) משור פר כמו שאמרו במסכת עבודת כוכבים שור שהקריב אה"ר קרן אחת הית' לו בנצחו שלא ותיטב לה' משור פר כו' שהקריב אדם הראשון שהי' שור ופר ביסר כי כל מעש' בראשית נכראו בקומתן ובלביונים : (סא) אברהם קיים כל מה שכתוב בתור' כבר בארו כל הפרשנים כי זהו ע"ד המוסכל והעיון הכול' לא במעשה ממש והראיה יעקב שגשח שתי אחיות וכו' : (סב) יצחק קיים כו' והושלך לפני אביו כו' על ולחם לא מלינו רחיה מבוחרת שקיים כל התורה רק אחר שרתינו שהיה מוסר נפשו באמת בדביקות נפשו לחלוהו מודה שהי' במדרגה עליונה מאד ובודאי קיים כל מה שקיים אברהם אביו או דייק מדרגתו למען אשר יטו' את ביתו אחיו הכתוב אצל אברהם : (סג) יעקב קיים כו' הסירו אלהי הנכר כו' אף שעבודת אלילים הוא מו' מלות עכ"ל דייק כי לא יחנן שהיה מלווה על עבודת אלילים וממש הם מורעי קדושים חלה רק הכונה שהיה משח אים המה מו' מלות ולא מנס אומם רק באגז והעיקר מו' מלות : (סד) יוסף קיים כו' כדו כו' לא תרצה ורתייה ויחלף אשח אים המה מו' מלות ולא מנס אומם רק באגז והעיקר מביא מלא' תענה ולא תחמוד שזה מענין הודרכות העדות בלב וזהו ממנות התורה וקיים מלות כבוד בשעה ששלחו אביו לאחיו אף שהיה יודע ומבין עוון שנאתם עליו ולא תרצה שששח פוטיסרע רתה להרוג בעלה והוא מוסר בדיה ולא חגנוב שלא נכח מאומה מאדוה ומאולדות פרעה והשאר מסביר : (סה) לפיכך אהבן כו' הענין כי הסי' מתנהג ענינו מדה צמדה האוהב' ה' יאהב' מאתו יתברך והיורא מה' ה' יושעני והנה האות על האהבה מי ששש' דבר שאינו מוטל עליו ועכ"ל עושה אות הוא כי עושה מרוב האהבה ע"כ אהבן ה' ג"כ : (צו) והטוב את שמן עינין לעול' בד"ה לשון אחוה : (צז) אשרי תמימי דרך גו' תמים פעלו גו' תמיסדרכו' הכונה כי מי שסולך בעמימות לבו ובזוף נפשו העם סולכים בדרכי ה' (שהוא מכונ' חרות ה' סוהא מכוונת נכד דרכי ה' ופעולות צבריהא לפי הראות כד המעלה בדבר אחר עכ"ל יתכן שימאל חסרון מה מלך אחר כדומה מרת השוה משוכחת לענין הגברת הלכ כזמה עינינו אף להיפך כזמה עינינו היא משתחת הנפש (ואין פה המקום להחריך ובספרי מחוץ המדות בראתי כמה כללים מזה בעו"ה) אכן מלות ה' המה שלמים בלי חסרון מאומה כי המה ישלימו את הנפש בכל כמותיה וזהו אמרת ה' גרופה (זקוקה בכל מויו וקוק) מנן הוא לכל הסוסים כו כי ישלימו ויעזרו את האדם על דה השלימות העליוני עד מאד והבן זאת וקטרם הכתובים

ישועות יעקב

קן פסולה ועי' צמי' הר"ב : (כה) בפרק קמא דז"ב קמטיב להו וכן בסא"ז פ"א : (כו) מתרון בהם כמו רד העד בעם ולכן יורדים לגיהנם שהרי מזהירים הם : [כז] ויש להם מניי ללמוד : (כח) וזהו מן הבהמה מן רשעים שדומין לבהמה ובהמה המה להם : [כט] עיין בחולין דף ה' : (ל) הדמה ענינו אלוהין בסופו כדלקמן אשרי תמימי דרך וכתיב הצור תמים פעלו לג"ש . מ"כ : (לא) שבת פרק ז' : [לב] אפי' עירוב תשלין : (לג) כששלחו לטכס לאחיו אמר הגוי אפ"י שירע באחיו שסונאין אותו נודרו למנות אביו : (לד) שששח פוטיסרע רתה להרוג בעלה כרוי שישמע יוסף אלו' והוא מיסה בידה קדאיתא צרכה פ' וישב סוף דבר הנוסף עובר על

קרי

עמק

אליהו רבא פרק ו

נאמר הקרבה : שנאמר וקרבו וקרעו ירחץ במים והקטיר
הכהן וכו' ואמרו חכמים למדנו הקרבה מן האיל אל השור
אמרתי להם [מא] רבותי שנים עשר נשיאים עמדו לחנוכ'
המזבח והעלו עולה לזה ולזה : חמאת לזה ולזה זבח
שלמים לזה ולזה : ונאמר שם הקרבה בשור ואיל וכאן
נאמר הקרבה באיל ולא נאמר הקרבה בשור : ולמה כדו
שלא יאמר אדם בעצמו אלך ואעשה דברים מכוערים :
ודברים שאינן ראויים ואביא שור שיש בו בשר הרבה :
ואעלה אותו ע"ג המזבח : מה אם ישא הקב"ה לו פנים :
אלא יעשה אדם מעשים טובים : וילמוד תורה : ויביא איל
שרוא כחיש בבשר וכולו לאישים : ויעלהו עולה ע"ג המזבח
ודריני עמו ברחמים ומקבלו בתשוב' לכך נאמר (מז) הקרבה
באיל ולא נאמר הקרבה בשור : (עד) שתי מנחות הם
שנאמר (סז ז) ואם מנחה על המזבח וגו' ואם מנחת מרחשת
וגו' ובשתיהם הוא אומר והבאת וגו' (סס) ומה בין מחבת
למחרשת שזו [מג] תובלת בשמן : וזו (מד) תעשה בשמן
כל צרכה : שכך שני חכמים במשנה : [עה] מרחשת עמוקה
[מו] ומעשה רחשין מחבת (מו) צפה ומעשה קשין : כיצד
שלא יאמר אדם בעצמו אלך ואעשה דברים מכוערים :
ודברים שאינן ראויין ואביא מנחת מחבת כלולה בשמן
(עו) על אהבתי . שאני אוהב את המקום : אמר לו הקב"ה
בני

אמרת ה' צדופה וגו' . ושחט את בן הבקר לפני ה'
(ויקרא ח') ובאיל (לה) הוא אומר [סס פסוק יא] ושחט
אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה' . אמרו [לו] אותו היום
שעקד אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח : התקין
הקב"ה שני כבשים : אחד שחרית ואחד ערבית . שנאמר
[סמות כט] את הכבש האחד תעשה בבוקר וגו' . וכל כך
למה . שבשעה שישראל מעלין את התמיד ע"ג המזבח
וקורין את המקרא הזה צפונה לפני ה' [סח] זוכר (לו) הקב"ה
עקידת יצחק : ד"א צפונה לפני ה' כנגד אברהם יצחק
ויעקב . (סט) שהן צפונין לפני ה' : ומנין לך לשון הזה
שנאמר (ס"ה ח') חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך .
חדשים . (ע) זה חבורתו של משה וחבורתו של יהושע
וחבורתו של דוד וחבורתו של חזקיהו מלך יהודה (לח) וישנ'
חבורתו של עזרא : ושל הילל הזקן . ושל ריב"ז . ושל
רבי מאיר וחביריו עליהן הוא אומר חדשים וגם ישנים
דודי צפנתי לך . (לט) (עא) מפני מה הוא אומר בשור
וקרבו וקרעו ירחץ במים . ובאיל הוא אומר והקרב והכרעי
ירחץ במים (פסוק יא) מה בין איל לשור . (עב) שור
חסר (מ) שתי וערב . איל אינו חסר שתי וערב .
(עג) ומפני מה נאמר באיל הקרבה שנאמר והקרב והכרעים
וגו' והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה וגו' בשור לא

ישועות יעקב

על כל י' דברות כדאי' ברבנא פ' נשא : [לה] זנה לאילו של
יצחק : (לו) ילקוט וירא ד' ר"מ ע"ב : [לו] וגרם בילקוט וירא
דף ר"מ ע"ב מעיד אני עלי ש"ץ בין גוי בין ישראל בן איש בין
אשה בין עבד בין שפחה קורא את המקרא הזה לפניה לפני ה'
הקב"ה וזכר עקידת יצחק בן אברהם : [לח] ועיי' בילקוט (סז)
ג"א : [לט] ילקוט ויקרא ד' ק"י ע"ג : (מ) ז"ל הכעל הטורח
בין בקר כתיב וקרבו וקרעו וצלאן כתיב והקרבו והכרעים ואו'
בחנא דבי אליהו לפי שכשמהלכת בהמה דקה מנבחה כרעי' כמו
שחי וערב אבל בהמה גסה מנבחת כרעיה ללדין ולכן בהמה דקה
נשחטה מאללה בנשחטה וע"כ לואחא ג"כ משונה מבהמה גסה בצן
בקר לא כתיב אלא והקטיר וצלאן כתיב והקריב והקטיר לפי
שהצלאן הוא מועט ומקריב ומקטיר הכל בפעם א' עכ"ל . ולפיכך
כתב סחם הקרב והכרעים כאלו אינם מיוחדים לו כי השחי וערב
חושבת ה' יח' גם הקר' נשחטה מפני השחי וערב' . מתנות כהונה :
[מא] בילקוט ג' רבותי עפר אני תחת כפות רגליכם אומר לפניכם
דבר אחד שנים עשר כו' : [מב] ע"י האיל העפ"י שהוא קטן
אם הוא עוסק בחור' ובתשובה ומ"ט מתקרב אל הקב"ה וקרא
קרבן ודורון ולא ע"י שור אם עושה דברים מכוערים : [מג] אכל
מחבת כתיב כלולה בשמן : [מד] ואכל מרחשת כתב בשמן תיעשה :

מאורי איש

ימד והביא זאת להודיע מעלת התורה להבין מה מעלת האבות
סקיינשה אף קודם שנפנה : (סח) זוכר הקב"ה עקידת יצחק
וחסו נד הרמז צפוני' כלומר צפוני' וטמוני' לפני ה' זכותו תמיד
להיות לכפרה עלי בניו : (סט) ד"א לפניה כו' שהם צפוניים כו'
כלומר בעולם הנשמות ואפשר שירמזו על דרך המאמר האבות הן
הן המרכבה ומכוון הוא לענין גדול כמו שהאריכו ח"א בספריהם :
(ע) זה פבורתו של משה כו' ובאור הכתוב שכנסת ישראל משבת
ומהללת עצמם לפני דודה . אך שפנה והכינה אנשים כשרים
ודיסקים לפניו להיות למגן בעדם הן במקדש ראשון שמלכיה ה'
מלכי דקם מנהיגי טוב וחסד והן בזמן בית שני ה' עזרא וחבורתו
והן גם אחר מורכב ה' הילל וריב"ז והכוונה שדי בזכותם להחיותו
יש לבקש ציור מדוע אמו אליהו רק אלו אך אין זה דרכי פה .
וקרא למשה כו' חדשים בזמנית זמן שלמה (שהי' המייסד הטי')
שחבורתו של משה ה' קרוב לזמנו יוסף מחבורתו של עזרא או
בזמנית זמן ברית עולם ומשב מנהיגי ישראל העקרים מהם
מלכים ונביאים מהם נביאים בלבד . ומהם חכמים ודיסקים :
(עא) מפ"מ הוא אומר בשור חידי דמיידי לעיל מענין הקרבנות
קטן לה ג"כ : (עב) שור חסר שחי וערב הדבר הזה סחוס ועיין
בבעל הטורים ובמחנת כהונה שם אך הוא דוחק והי' נראה בעיני
לומר דבשור כתיב קרבו וקרעו ובאיל כתיב הכרעים בה' הדיעה

כאלו ידוע מקומו אף מבחון ומפרש מפני שבאיל יש שחי וערב אשר הם נכלה הקרב ומתחיל הכרעים ונכרים שם ולכן נכתב בה'
הדיעה ובשור אינו כן אך הקסה לי אחד דהא אמר' בחולין טרק אלו טרפיה יבדוק בשחי וערב ובלבד שיכיר ערוד משמע להדיא
שכלל הבהמות ניכר השחי וערב ואולי שם ניכר בפני' כמו שפרש"י שם ובאין מדבר מהכרה מבחון : (עג) ומפני מה נאמר באיל
הקרבה כו' כלומר כיון שבשור נמי שייך הקרבה למה לא כתיב בפירוש כמו באיל ומפרש כדו שלא יאמר כו' ובאורו שלא ידומה
כי הקרבן השמן הוא הנרצה לפני ה' ויביא שור שמן אך לא כן כי אף איל כחוס אך עם מעשים טובים ובלבד בר נרצה לפני ה' יוסף
משור שמן בלבד כמ"ס כי שמוע מזבח טוב וע"כ נאמר באיל הקרב' להורות שהוא מתקרב בו לה' : (עד) שתי מנחות הם כלומר
שאלל מחבת כתיב כלולה בשמן ואלל מרחשת כתיב בשמן חששה ומפרש שמחבת היא רק כלולה בשמן אך מרחשת יעשה בשמן כל
זרבה : (עה) מרחשת עמוקה שמחך שהכלי עמוק שמנה צבור ואין האור שורפה וכל דבר רך נראה כרוחם ומנענע אבל המחבת
מעשים קשים לפי שהאור שורפו לשמן : (ישועות יעקב) : (עו) על אהבתי שאני אוהב את המקום כלשון הזה המחיק לנו אף שהאיש
הוא אשר הולך בשדירות לבו הרע ועכ"ז מביא קרבן שמן וטוב הוא מדמה כי בקרבנו ובמנחתו הוא עוש' טובה גדולה כואת לה'
ז"ה ובאמת כנ' סכל הוא בדרביו והבנתו אמיתת האהבה למקום הוא בעשות רצונו ית' ומה לו ית' למנחתו רק הטוב' לאדם
לחוקר

עלמות אהבוך . (פד) קרא אדם ולא שנה עדיין בחוץ
 הוא עומד . שנה ולא קרא . עדיין בחוץ הוא עומד .
 קרא ושנה ולא (ז) שמש ת"ח . דומה כמי שנתעלמה
 ממנו תורה . (פח) שנאמר כי אחרי שובי נחמתי ואחרי
 הודעי וגו' : (ימיה לא) אבל קרא אדם תורה נביאים
 וכתובים : ושנה משנה מדרש הלכות ואגרות : ושימש
 ת"ח (פז) אפי' (נח) מת או נדרג על התורה הרי הוא
 בשמחה לעולם בעוה"ב : לכך נאמר עלמות אהבוך
 (נז) מרחשת עמוקה ומעשיה רחשין . כיצד יש בו
 (פז) דוגמא באדם . אדם שיש בו תורה . וגודר בעצמו
 שלא יבא לידי חטא ועון : אומר לו הקב"ה בני ברוך אתה
 ותהא לך קורת רוח בעולם : וישמרו וישמנו ד"ת בסוף
 לעולם : אשרי אדם שיש בידו ד"ת : ושמורין בידו
 ויודע להשיב בהן (פח) תשובה במקומו : עליו הוא
 אומר מים עמוקים (נז) עצה בלב איש וגו' (משלי כ)
 ואומר

מאורי אש

להתקרב בו לה' והכן וחסו לשון זה רק כמנחה מפני שהיא בזה
 דרכה וזה נמשך מאהבה : (עו) מפ"מ לא כללה בו' כלומר לא
 באלה חפץ ה' כמנחה עם שמה רק מנחה טהור' במ"ט ובלולה
 בדרך החור' זה יראה לפניו . לא כלום כזה שעו' רע ומביאה
 מנח' כמנחה : (עח) לרים שמניך טובים גו' כלומר החור' המסולה
 לשמן המבריא הגיו כן היא מרפא לנפש מה טוב ריחה אף
 שעלמותה ועיקר טעמה נסתרים ואין יודע סודן . עכ"ל אף
 הרים היואל מאחה ומעט המושג ממנה מה טוב וע"כ אף עלמות
 שלא טעמו טעם אהבה (כמשל הבתולה עם רעים) אם יכירו
 כחכמה ובכונה חנוש לכד עכ"ל יגיעו מעט לגופי החור' אף
 כי לא ישיגו הפנימיות כ"ל לבושה וגופה והכוונה בכללה להורות
 שאף מעט המושג בשכל אנושי מהחור' היא נעימ' ונחמד' והשכל
 הישר יקבלם ואף כי סתריה ורמזיה והנן : (פב) בין כשהוא טוב
 להם בין בו' זהו ע"ד מאמרס ז"ל בעובדי כוכבים שהמה חוהים
 על ראשותיהם אם ירע להם אכן זה מפני שכל תכליתם הוא
 העו"ה והענוגיה וע"כ ידריקו לפעמים את לבם ולכן אם ירע
 הוא חנוגיה עו"ה ותאוותיה רק החכמה היא העיקר ויסורי הגיו
 וחסומת תאוותי' מועילות להשלמת הנפש כמ"ט ויערך וירשעך גו' אז יודו ויברכו גם על הרע כשם שמברכין על הטוב וכל זה
 בזה ע"י התבוננת החור' ובאמצעות למודם : (פג) אלו ימות וולם אולי הכונה ע"ד המורס כי עד חמשים שנה יאהב האדם
 העו"ה ותענוגיו' והם נקראת עלמות בבחינה זו כלומר אטומים מלהבין האהבה האמיתית מעבודת ה' ואולי על זה אמרו באבות
 בן חמשים לענה והוא הכח הבחירה השופט על התכלית לא הערב המתענג ו"ל לרים שמניך טובים שמריחם טעמן והאבהך וגדולתך
 וע"כ עלמות] אטומי הדעת שקועים בענייני העולם ותענוגיה יאהבוך : (פד) ד"ל כי קרא אדם כי עדיין הוא מבחין בו' כי
 לא יודע עושה חוכן הדון כי מקור' בעל פה בדיעות סברותיהן ולדעת הבדליהן להבין דבר מתוך דבר חה ע"י התלמוד המקס'
 ומפרק זה נקרא שמוס חכמים ולכן מי שלא שימש דומה כמי שנתעלמ' ממנו חור' וכלומר שנעלם ממנו' בלי לדעתה בשום אופן
 ובאור הכתוב אכאך להלא' : (פה) שנאמר כי אחרי שובי נחמתי לכאור' הראי' הוא באין מובן שם מדבר על ענין החשוב' מעבירות
 ומה דמיון לזה והנרא' כי לכאור' ידמ' האדם בדעתו אחר שהמשי' המה כללים מקיפים באמת כל הפרטים רק שהמ' בנח המאמר
 ותלמוד מוליחים סברותיהן לפועל וא"כ יתכן שירע מעצמו אחרי העמל במשל' לדעת כל פרטי' המסתעפים מהכללים לזה מביא
 דאי' מתכונת הנפש מענין כחוחי' המתפעלים המתגלים יותר בקול מכח השכל ועכ"ל המה מסותרים . כלב טרס יגהה ויחשוב עליהם
 לפרטס ו"ל כי אחרי שובי והתחלתי לשיב מעבותי ואז התחלתי להרגיש מעט מחטאי ואחרי הודעי כי ע"י החשוב' התחלתי
 להודע מעבותי . ומעוהתי ואז נחמתי מאוד על עוונתי ואם כה זאת ברעיון המתפעל אף כי בהשגת השכל והדן זה מאד וכלל
 יהי' בעיוך שבכה הכללים מוכחים ג"כ סיבות הפרטים הן בעניינים שכלים והן בענייני מדוחיים רק הנפש אין בכה' להשקיף
 עליהם זולת אם לומר' ומנח' . בה לא מלכה ושכלה : (פז) אפ"ל מת בו' בעו"ה כי דרס עלמות על מות וכלומר שהמניעו' לעקרי
 ידיעות החור' באמת ובהנהגת מדותי' אז לא יטערו על עוה"ז ושמתים במיתתם על החור' וקידוש השם כי יודעים שיחיו חי
 נח ובאזה"כ לרים שמניך [זה החור' שנמשל' לשמן טובים ע"כ עלמות] אטומים מלהבין חנוגיה עוה"ז כי אינם חפאים בזה רק
 מוסרים נפשם למות על קדוש השם] יאהבוך [ויקדשו ש"ס] : (פז) דוגמא באדם כי וישמרו וישמנו כי' כלומר כמו שהמנח'
 כלול' בשמן כמו כן לרין שיהי' החור' כלול' במעשים טובים . ונקרא החור' ע"ד דוגמא כדבר גושי ועקרי והמ"ט כמשק'
 הכלול' בה' אחרי אדם כי' הוא התפעלות אליהו בזכרו מהדרת למוד החור' והשלמת' לנפש חשוב' : (פח) חשוב' במקומו וכלומר
 שיהיו שגורים בפיו שימחר להשיב ועליו נאמר מים עמוקים ענה כלב איש ור"ל העז' היא השכל להשיג האמת היא טמונ' כלב בנח

ואמר

בני [עז] מפני מה לא כללת מעשיך בדברי תורה ובמ"ט
 שאין שמן אלא תורה : ואין שמן אלא מעשים טובים :
 שנאמר [סה א'] [עח] לריח שמניך טובים שמן תורק
 שמך על כן עלמות אהבוך אפי' העכו"ם (מח) (עט) מכירין
 בחכמה בבינה בדת ובהשכל ומגיעין לגופה של תורתך
 היו אוהבין אותך אהבה גמורה : (פ) בין כשהוא טוב להם :
 בין כשהוא רע להם : לכך נאמר על כן עלמות אהבוך :
 ד"א על כן עלמות אהבוך : (פג) אלו ימות העולם . אמר
 כמה שנים נקרא עולם : די אומר חמשים שנה נקרא
 עולם : שנאמר [שמאל א' ב'] וחנה לא עלתה וגומר
 וישב שם עד עולם חמשים שנה שנאמר בשמואל הרמתי
 נקרא עולם . וחמשים שנה שנאמר בעבד עברי
 נקרא ג"כ עולם שנאמר (סמות כח) ועבדו לעולם .
 [נמצא משנברא העולם עד עכשיו (מט) תשעים עולמות
 וצ"ד שנים] . לכך נאמר עלמות אהבוך . ד"א על כן

ישועות יעקב

(מו) שמתוך שהכלי עמוק טמנה לכור ואין האור שורפה וכל דבר
 רך נראה כרוסח ומגעעע : [מז] שהמנחת אינו עמוק והמנחה
 שכחוכה קשה שהאור שורף השמן לפי שהיא לפה עיון בילקוט
 ויקרא דף ק"ב נ"א : [מח] ר"ל אם היו מכירים בו' : [מט] אינו
 דברי אליהו עלמו כי מלאן משמע שהי' שנת חק"ד לאלף החמישי
 והספר הזה חזר כמה שני' קודם חתימת התלמוד שהיה קודם
 אלף החמישי כידוע רק מדברי הגעתיקס הוא וגם אינו מכוון
 לתשבון הנו' בפ"ל שהי' שנת ח"ס לאלף החמישי וחשבון א' טעות
 הוא או שמה שני מעתיקים כתבו כך ולא היו בזמן אחד :
 (כ) תלמוד בבלי נקרא שימוש ת"ח כי הוא מפרס את המסנה
 והמורה הלכה מתוך המסנה נקרא מבלי עולם כי נתעל' ממנו
 שורס ומקור הדיון ולכך דומה כמי שנתעלמ' ממנו תורה של' בו'
 ר"ל אחרי שובי להחפש' בתלמוד נחמתי על שלא עסקתי בו בילדותי :
 (כא) דרס עלמות כמו על מות לשון מיתה ולשון עולם : [כב] גו'
 הילקוט מסכת לפה ומעשים קשים : [כג] החורה היא במחשבתו
 ועמוק

להם יחטרטו מנדקתם אכן אם יחכימו באמת וידעו ויבינו איך
 וחסומת תאוותי' מועילות להשלמת הנפש כמ"ט ויערך וירשעך גו' אז יודו ויברכו גם על הרע כשם שמברכין על הטוב וכל זה
 בזה ע"י התבוננת החור' ובאמצעות למודם : (פג) אלו ימות וולם אולי הכונה ע"ד המורס כי עד חמשים שנה יאהב האדם
 העו"ה ותענוגיו' והם נקראת עלמות בבחינה זו כלומר אטומים מלהבין האהבה האמיתית מעבודת ה' ואולי על זה אמרו באבות
 בן חמשים לענה והוא הכח הבחירה השופט על התכלית לא הערב המתענג ו"ל לרים שמניך טובים שמריחם טעמן והאבהך וגדולתך
 וע"כ עלמות] אטומי הדעת שקועים בענייני העולם ותענוגיה יאהבוך : (פד) ד"ל כי קרא אדם כי עדיין הוא מבחין בו' כי
 לא יודע עושה חוכן הדון כי מקור' בעל פה בדיעות סברותיהן ולדעת הבדליהן להבין דבר מתוך דבר חה ע"י התלמוד המקס'
 ומפרק זה נקרא שמוס חכמים ולכן מי שלא שימש דומה כמי שנתעלמ' ממנו חור' וכלומר שנעלם ממנו' בלי לדעתה בשום אופן
 ובאור הכתוב אכאך להלא' : (פה) שנאמר כי אחרי שובי נחמתי לכאור' הראי' הוא באין מובן שם מדבר על ענין החשוב' מעבירות
 ומה דמיון לזה והנרא' כי לכאור' ידמ' האדם בדעתו אחר שהמשי' המה כללים מקיפים באמת כל הפרטים רק שהמ' בנח המאמר
 ותלמוד מוליחים סברותיהן לפועל וא"כ יתכן שירע מעצמו אחרי העמל במשל' לדעת כל פרטי' המסתעפים מהכללים לזה מביא
 דאי' מתכונת הנפש מענין כחוחי' המתפעלים המתגלים יותר בקול מכח השכל ועכ"ל המה מסותרים . כלב טרס יגהה ויחשוב עליהם
 לפרטס ו"ל כי אחרי שובי והתחלתי לשיב מעבותי ואז התחלתי להרגיש מעט מחטאי ואחרי הודעי כי ע"י החשוב' התחלתי
 להודע מעבותי . ומעוהתי ואז נחמתי מאוד על עוונתי ואם כה זאת ברעיון המתפעל אף כי בהשגת השכל והדן זה מאד וכלל
 יהי' בעיוך שבכה הכללים מוכחים ג"כ סיבות הפרטים הן בעניינים שכלים והן בענייני מדוחיים רק הנפש אין בכה' להשקיף
 עליהם זולת אם לומר' ומנח' . בה לא מלכה ושכלה : (פז) אפ"ל מת בו' בעו"ה כי דרס עלמות על מות וכלומר שהמניעו' לעקרי
 ידיעות החור' באמת ובהנהגת מדותי' אז לא יטערו על עוה"ז ושמתים במיתתם על החור' וקידוש השם כי יודעים שיחיו חי
 נח ובאזה"כ לרים שמניך [זה החור' שנמשל' לשמן טובים ע"כ עלמות] אטומים מלהבין חנוגיה עוה"ז כי אינם חפאים בזה רק
 מוסרים נפשם למות על קדוש השם] יאהבוך [ויקדשו ש"ס] : (פז) דוגמא באדם כי וישמרו וישמנו כי' כלומר כמו שהמנח'
 כלול' בשמן כמו כן לרין שיהי' החור' כלול' במעשים טובים . ונקרא החור' ע"ד דוגמא כדבר גושי ועקרי והמ"ט כמשק'
 הכלול' בה' אחרי אדם כי' הוא התפעלות אליהו בזכרו מהדרת למוד החור' והשלמת' לנפש חשוב' : (פח) חשוב' במקומו וכלומר
 שיהיו שגורים בפיו שימחר להשיב ועליו נאמר מים עמוקים ענה כלב איש ור"ל העז' היא השכל להשיג האמת היא טמונ' כלב בנח

אריה רבא פרה י

ואומר (תהלים קל) (נד) (פט) ממעמקים קראתיך ה' :
 זאת תורת העולה : וזאת תורת המנחה : וזאת תורת החטאת :
 וזאת תורת האשם : וזאת תורת השלמים : מה בין אלו
 לאלו (צ) שאלו (נה) יתירות אות אחת : ואלו חסר אות
 אחת : ועוד למה נאמר זאת תורת העולה : ולא נאמר
 זאת העולה סתם : כדי שלא יאמר האדם בעצמו :
 (צא) אעשה דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין ואביא
 עולה שכולה לאישים ואעלה ע"ג המזבח : מה אם ישא
 הקב"ה לי פנים אלא יעשה אדם מע"ס : וילמוד תורה
 לשמה : ויביא מנחה שהיא כסלע או באיסר ויעלהו ע"ג
 המזבח : והריני עמו ברחמים ומקבלו בתשובה לכך נאמר
 זאת תורת העולה חסר אות אחת : וזאת תורת המנחה :
 יתרה אות אחת : (צב) ולכך כתיב זאת (נו) תורת
 העולה ולא נאמר זאת העולה ולמה נאמר זאת תורת
 החטאת : כדי שלא יאמר האדם בעצמו אלך ואעבוד ע"א :
 ואביא חטאת ואחכפר בה : ושנו חכמים במשנה :
 (צג) האומר אחטא ואשוב איך מספיקין בידו לעשות
 תשובה : לכך נאמר זאת תורת החטאת ולמה נאמר וזאת
 תורת האשם כך אמר הקב"ה לישראל בני אני אמרתי

לכם אין חפצי (צד) אלא (נ) ברכה ובמי שאין בו
 עבירות : (צה) וזאתי בו בדברי אפי' יעשה אדם מאה
 (צו) עבירות : זו למעלה מזו : ויחווה ויעשה תשובה :
 (צז) וישפיל את עצמו לארץ : (צח) ויראה א"ע כאלו
 הוא חציו זכאי וחציו חייב : ויראה את עצמו (צט) כאלו
 חייב באשם תלוי בכל יום : והריני עמו ברחמים ומקבלו
 בתשובה : ואתן לו בנים של בעלי קומה ועסקי בתורה :
 ומקיימי מצות : (נח) ויטמנו ד"ת בפיו לעולם : שנאמר
 (יטפיה נג) וה' חפץ רכאו החלי אם תשים אשם נפשו
 יראה זרע יאריך ימים וחפץ ה' בידו יצלה אמר הקב"ה
 לישראל בני (ק) אל תאשימוני שאני חפץ בתולה הזה :
 שאינו לא מן החיים ולא מן המתים : אלא ישפיל אדם
 עצמו כמו שנאמר אם תשים אשם נפשו כמו שאמרו חכמי'
 יביא אשם ויכפר על נפשו בודאי : ויראה זרע ויאריך
 ימים : ותלמודו מתקיים בידו : שנאמר וחפץ ה' בידו
 יצלה : ד"א (קא) יראה זרע בעולם הזה : ויאריך ימים
 בעוה"ב לכך נאמר וזאת תורת האשם ולמה נאמר (קב) וזאת
 תורת זבח השלמים : כך אמר הקב"ה לישראל בני
 (קג) עשו רצוני ומעשים טובים : והביאו שלמים שכולה

ישועות יעקב

ועמוק בלבו ובפיו מרחם ד"ת דומה למנחת מרחשת : (נד) ר"ל
 שנס החפלה נריך להיות מעמוק הלב : (נה) שכתוב בהם וזאת
 בוא"ו וזאלו כתיב זאת : (נו) לומר לך שהקב"ה חפץ בחורה
 ומ"ט יותר מן קרבנות וכן לקמן גבי חטאת : [נז] בחורה ומ"ט
 כמו את הנדבה אשר חטמנו וגומר : (נח) יהו ד"ת שנוגים
 צפוי

ועמוק בלבו ובפיו מרחם ד"ת דומה למנחת מרחשת : (נד) ר"ל
 שנס החפלה נריך להיות מעמוק הלב : (נה) שכתוב בהם וזאת
 בוא"ו וזאלו כתיב זאת : (נו) לומר לך שהקב"ה חפץ בחורה
 ומ"ט יותר מן קרבנות וכן לקמן גבי חטאת : [נז] בחורה ומ"ט
 כמו את הנדבה אשר חטמנו וגומר : (נח) יהו ד"ת שנוגים
 צפוי

מאורי אש

ואים תבול ירא' סודלג' ויוניאל' לפועל : [פט] ואומר ממעמקים
 גו' ר"ל כמו הסכל המשתמש לתור' נריך להיות מעמוק הסכל כן
 החפץ והתבוננת בנדולת ה' נריך להיות מעמוק הלב בהתבוננת
 מופלא לא בשית וסיג שפתים לבד : (צ) שאלו יתרות כו' הויו של
 וזאת וענינו להורות ויו החיבור והדמיון שהכל אחד ור"ו
 לפני ה' המנח' הקטל כעולה : [נא] אעשה דברים מכוערים כו'
 הענין בכלל שלא ידמה העשיר שיש ביטולו להביא קרבנות טובים ושמנים ולכן יקיל לפעמים לעבור עבירות ויבטח כי יביא קרבן טוב
 ויחכפר לו לא כן : (צב) ולכך כתוב זאת תורת כו' ולא נאמר כו' וכלומר ולהכי נמי כתיב תורת העולה ולא העולה סתם
 להורות שמתו יקובל מידכם אם יצורף לאמתת החורה אבל אם יחבטל העיקר ממסך אמונות עבודות אלילים לא יקבל מידכם
 ואחז בעבירה זו לפי שהחטאת מכפרת על זו : (צג) אחטא ואשוב כו' אין מספיקין בידו כו' הענין כמעט פשוט ומוזן שכל כי אחר
 שאינו שב עשה מפני התגבורת הויר אף שידע ומרגיש עון החטא אך יאמין בעצמו שחט"ל בהרגיל עצמו עוד יותר כזה ישוב מזה
 ולכן כמעט נעלם ממנו עשרי החטובה כי אין עוד נכחו מפני ההרגל וזהו אין מספיקים בידו כלומר אין עוד בידו : [צד] אלא ברכ'
 ובמי שאין כו' ר"ל בודאי אין חפצי רק טוב וברכה על האדם כי מפי לא תלא הרעות ואך בתנאי שיהיה מעבירות כי החוטא מונע
 הטוב מעצמו ומרחיק עלמו מקבלת הטובה : [צה] וחזרתי בו זו בדברי כו' ח"ו שיאומן כפשוטו שיש שינוי רצון אצלו ית' הם מלומר
 ככה ורק הכונה עד"ו ר"ל ראה שאין העולם מתקיים במדה"ד ושיחף עליהם מדה"ר שיועיל חטובת האדם מעונותיו ויכוונו
 בחורה הוא לפי הזמן שבזמן האחר אי אפשר לנהוג ככה והבן : (צו) עבירות זו למעלה מזו בחודו כי יש עושה עבירות שוות למשל
 שהוא גונב או גוזל פעם אחר פעם מזה יתכן שלא הגביר הכח הרע יותר רק בדבר הזה מרוב ההרגל בדבר זה ויש חוטא פעם
 אחר פעם בעבירות יותר גדולות המשחיתים תמיד נפשו בתוכוה יותר עכ"ו אקבליהו בתשובה : (צז) וישפיל עצמו לארץ חשב
 מתנאי החטובה וגדריה חטילה הכנעה מהתבוננת מעוהו ולפני מי חטא לפני מלך נורא ואיום ומיד יבוא הכנעה והתפלות בלבו מאד
 עד ארץ גיבוי : (צח) ויראה א"ע כולו חציו זכאי כו' זהו בחינה שנית אם ישיג הכניע והתפלות והעבד ממעשיו הרעים לא ידמה
 כי לא יועיל עוד חטובתו מרוב עונותיו כמ"ס (יחזקאל) כי עונותיו אחרו וכס אחרו נמקים או יאמר שחטיו טובו לא יחזיק עלמו
 לנדיק גמיר כ"א חציו זכאי ע"ד ותטאחי נגדי תמיד : [צט] כאלו חייב באשם תלוי בכל יום עוד מתנאי אחר נעלה מאד שירא ויפחד
 תמיד חילו ח"ו עבר על הספק אשר ע"ו יזהר מאד מכל ספק וספק עבירה ולאיש כזה הריני עמו ברחמים ואקבליהו ואחז לו
 כנים בעלי קומה כלומר גבורים שיכולים לעסוק בחורה ובמנות וישמנו ד"ת כלבם שלא ישכחו לעולם ואין סכר למעל' מזה למחבון :
 [צז] אל תאשימוני כו' כלומר אל תחשדוני שאני מייגעכם בחולי ויסורין שחפץ בזה להתנקם ירעתי כי היסורים רעים מאד
 עד שכמעט לא נחשב לא חי ולא מת רק מטורף בדעתו מצלי עשות מאומה רק מה אעשה אם תחפצו בחטובה או חנקו מזה
 ובח"ו"כ לפ"ו בלשון תמימה וה' חפץ רכאו החלי בחמיה רק אם תשים אשם נפשו להביא אשם בעד חטאת נפשו ואז יראה
 זרע [טיז עמלי תורה] ויאריך ימים בטוב ונעימים וחפץ ה' (זהו החורה שזהו תכלית חטקו ית' מעמו) בידו יצליח
 בו ובזרעו : [צט] ד"א יראה זרע צעוה"ז כו' צעוה"ב יתכן שהכוונה ע"ד מליצה כמו שהזרע מלצה לקצור ולאכול
 מזרעו : כן פה צעוה"ז הוא עולם המעשה יכין מעשים טובים וע"ו יאריך ימים (כלי הפסק ותמיד) בעולם הבא
 למות חיים תמידים או הכונה כפשוטו כי ישיב לבנו במעשי צעוה"ז ולעלמו לעוה"ב : (קב) לל"ג וזאת תורת האשם כלומר
 הסכל חטובה המכיר אשמו שזכה לתורה ע"י חטובתו : (קג) עשו רצוני ומעשים טובים באשם הטובא על החטא אחר שיהיה מעבירות
 ובשלמים המובאים לנדבה להתקרב לה' אחר עשו רצוני ושמחו בשל גימ' וזאלו אותם ששמחה ומט"ב לב והריני עמכם בשמחה לעולם כלומר

האשם כפי האשם וזאת תורת האשם וזאת תורת השלמים וזאת תורת החטאת וזאת תורת העולה וזאת תורת המנחה וזאת תורת החטאת

לבעלים ואין מהם ע"ג המזבח אלא דמים ואימורים ודריגי עמכם בשמחה לעולם: ולכך נאמר וזאת תורת זבח השלמים. אבל (ק) בשאין ישראל (נט) במדינה: נאמר בהן (ירמיהו ז) כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל: עלותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר כי לא צייתי וגו' כי אם הדבר הזה צייתי אותם לאמר שמעו בקולי וגו': ואמר (הושע ו) (קה) כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלהים מעולות: (קו) וכך אמר הקב"ה לירמיהו: לך אמור להם לישראל: עד מתי אתם טוענין דברים מכוועין: ודברים שאינן ראויין ואימורים אתם עלי (ס) מזיד עשה את אבותינו ואותנו בכל דרכינו: שנאמר (ירמיהו ח') כי הנני קורא לכל משפחת ממלכות צפונה וגו' ודברתי משפטי אדם על אשר עזבוני וגו': לכן אמר הקב"ה [פא] לירמיהו (סג ג') הלוך וקראת את הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משוכה ישראל נאם ה' לא אפיל פני בכס כי חסיד אני נאום ה' לא אטור לעולם:

פרק שביעי דרי הוא אומר (קהל ט) טובה חכמה מכלי קרב. גדול פיסטון שעשה אלישע יותר מכל המלחמות שעשה יורם בן אחאב שנאמר [מלכים ז' ו] ויאמר

מלך ישראל אל אלישע בראותו אותם האכה אכה אבי ויאמר לא תכה וגו' ויכרה להם (ה) כרה גדולה ויאכלו וישתו וישלחם וגו' ולא יספו עוד גדודי ארם לבא בארץ ישראל. הא למדת שגדול פיסטון שעשה אלישע יותר מכל המלחמות שעשה יורם לכך נאמר טובה חכמה מכלי קרב (ז) כיוצא בדבר אתה אומר שאמר המלך דוד (תילים קט) (ב) ראש דברך אמת וגו' וכי מה ראה דוד המלך לשבת את הקב"ה בלשון אמת אלא שדן בעצמו ואמר בשם שהקב"ה בעצמו נקרא אמת שנאמר [ירמיהו ו'] וה' אלהים אמת וגו'. ואומר נשבע ה' לדוד אמת (תילים קכב) כך אין אני משבחו אלא בלשון אמת לכך נאמר ראש דברך אמת.

(ג) כיוצא בדבר אתה אומר [שמואל ז' כ"ד וד"ה א' ו"ח] ודבר ה' אל גד הנביא חוזה דוד לאמר וגומר שלש אנכי נוטל עליך בחר לך אחת מהם וגו': ויאמר דוד אל גד צר לי מאד נפלה נא ביד ה' כי

מאורי אש

שלא יקרה לכם שום עכב ותגה כ"א ששין ושמחה מהתקרבות ה' כי אין טעם ותענוג למעלה מזה: (קד) כשאין ישראל במדינה ר"ל בעת שגלו אז אמר ה' הן כעת אין עת להביא זבח ושלמים לפני לכן אכלו ושתו רק באופן שתשמעו בקולי ותאסבו לדבק כי כלומר לא יהיה תכליתכם להשתעבב במאכל ומשחה כ"א ההשתעבבות משמעות בקולי והוכרם לומר כן דבאמת הקרבת הקרבות הוא מנוה גדולה רק דמושב על עת הגולה וזה כי לא צייתי על אבותיכם הקדמונים שה' קודם בנין בהמ"ק: (קה) ואומר כי חסד חפצתי ולפי' מוכרם לומר שהכוונה כי חסד חפצתי ולא זבח לבד מכלעדי עשות חסד: (קו) וכך אמר הקב"ה כי מזיד עשה כו' הביא זה באגב שאמר הקב"ה אל תאשימוני שאני חפץ להביא עליכם יסורים והכוונה כמזיד עשה את אבותינו ואותנו אולי הכונה אחרי שחטף אבותיהם בידיהם (וגם אבותיהם חטאו מזר שהתעורבו בין עובדי כוכבים ונחשבו לשוגגים מעט) ולא עשו זאת מלכס ונ"ל עשה את אבותינו ואותנו כלומר שזירף מעשו אבותינו למעשינו לחשבנו כמזיד: ולכן אמר ה' לא כן ודברתי משפטי אדם כלומר עם העובדי כוכבים אשר הם מזידיים באמת בלתי מאמינים מאומה אך עליהם נאמר שובה משוכה ישראל כאלו לא עשו רק ממשכותם ומהרגלם ולכן יקבל אח"כ חשבונם כי כחות טובים ולא חטאו רק מהרגל ומהתעורבותם בין העובדי כוכבים ולכן לא יפיל פניו בהם כי חסיד הוא מתנהג אתם במדת החסד:

ישועות יעקב

כפיו ולא ישכחם: (נט) בארץ ישראל: [ס] כאלו כמזיד עברו על החורה והס לא חטאו רק בשוגג: (פא) שיבשר להם סיכפר להם ויקבלם בחסובה ולא יטור לעולם:

[פא] הערוך פי' מל' מארז מלחמה ור"ל שגלה בחכמתו ועיין ילקוט מלכים דף ל"ו ע"א ומהר"ם לאניירו גרם פסקין ומפר' לשון שלום או לשון הפסק שנפסקו המלחמות יותר ע"י מע"י כלי קרב: (ה) לשון חיקון שפודה רש"י ומהר"ם לאניירו גרם חזק כרה חלה לשון שלום כדאם שאומר לחבירו שלום עליך כיוונו ע"י: [ב] שהיתה טובה חכמתו של דוד ששבת את הקב"ה במלחמת אמת שהיא טובה מכל כלי קרב שבמדת אמת עושה מספט בשונאיו וכן כמה שאמר נפלה נא ביד ה' היתה טובה חכמתו כדלקמן: [ג] כחב הזיקוקין כפי' תמוה מאד והלא כתיב אשר וינחם ה' על הרעה ויאמר למלאך המשקים וגו' הרף יך ויבא גד אל דוד ויאמר לו הקס לה' מנחם בגורן וגו' א"כ משמע

ואותנו כלומר שזירף מעשו אבותינו למעשינו לחשבנו כמזיד: ולכן אמר ה' לא כן ודברתי משפטי אדם כלומר עם העובדי כוכבים אשר הם מזידיים באמת בלתי מאמינים מאומה אך עליהם נאמר שובה משוכה ישראל כאלו לא עשו רק ממשכותם ומהרגלם ולכן יקבל אח"כ חשבונם כי כחות טובים ולא חטאו רק מהרגל ומהתעורבותם בין העובדי כוכבים ולכן לא יפיל פניו בהם כי חסיד הוא מתנהג אתם במדת החסד:

(א) גדול פיסטון הערוך פירש מלשון מארז מלחמה ור"ל שגלה בחכמתו ועיין ילקוט מלכים דף ל"ו ע"א ומהר"ם לאניירו גרם פסקין ומפר' לשון שלום או לשון הפסק שנפסקו המלחמות יותר ע"י מע"י כלי קרב: (ה) לשון חיקון שפודה רש"י ומהר"ם לאניירו גרם חזק כרה חלה לשון שלום כדאם שאומר לחבירו שלום עליך כיוונו ע"י: [ב] שהיתה טובה חכמתו של דוד ששבת את הקב"ה במלחמת אמת שהיא טובה מכל כלי קרב שבמדת אמת עושה מספט בשונאיו וכן כמה שאמר נפלה נא ביד ה' היתה טובה חכמתו כדלקמן: [ג] כחב הזיקוקין כפי' תמוה מאד והלא כתיב אשר וינחם ה' על הרעה ויאמר למלאך המשקים וגו' הרף יך ויבא גד אל דוד ויאמר לו הקס לה' מנחם בגורן וגו' א"כ משמע

ואותנו כלומר שזירף מעשו אבותינו למעשינו לחשבנו כמזיד: ולכן אמר ה' לא כן ודברתי משפטי אדם כלומר עם העובדי כוכבים אשר הם מזידיים באמת בלתי מאמינים מאומה אך עליהם נאמר שובה משוכה ישראל כאלו לא עשו רק ממשכותם ומהרגלם ולכן יקבל אח"כ חשבונם כי כחות טובים ולא חטאו רק מהרגל ומהתעורבותם בין העובדי כוכבים ולכן לא יפיל פניו בהם כי חסיד הוא מתנהג אתם במדת החסד:

הר"ל שג"י החקרבות והכמתו עליהם נכנעו לבס ולא יספו עוד לבא למלחמה כי הכירו החסד שעשה עמם ושמיות זאת הענין לפה אבאר להלכה: כרה לשון חיקון שפודה רש"י: (ב) ראש דברך אמת גו' וכי מה ראה כו' כן אין אני כו' לדעתי ענין פנימי לוטה בה ואעיר עליהם כפי מנעד ביחתי כי הנה התחלפות הכרת בני אדם בהנהגת ה' את ברוחיו הוא באופנים שונים יש ירגשו יותר וישפילו ממדת חסדו וטובו הנפילה על פני חבל וישמחו על קבלת טובו ויש ישמחו על מדת דרכו למטה מן החסד שכן הליט החכם היודע ונחבזון באמת איך שמדת רחמינו ודינו כולם אמת ונכון: ישמח במדת דינו כמו בחסד ונ"ל הכתוב וה' [רחמים] חלקים (מדה"ד) אמת ר"ל שניהם אמת וטוב לא יסתרו אלה את אלה וזהו המכון במליצת דוד ראש דברך אמת כלומר עיקר וההתבוננות שכלבי שאתה מתנהג באמת כפי הישר ולכן אחזה ואבין כי לעולם כל משפט [ר"ל הדין והעונש] נדקך כי הכל כפי הדקך כי תכלית המשפט והעונש הכל לטוב וזה שהיה אומר דוד ה' נקרא אמת (ע"ד כל האומר הקב"ה וותרן כו') כוזה אני משבחתי ור"ל זה עיקר ההתבוננות ושמחתי במדותיו והביא זה להורות שמדת דינו י"ת לטובה וזה כמ"ס לעיל בפרק שלפני זה אל האשימוני שאני חפץ בזה וזהו שדרש טובה חכמה כמו שדרש להלן מחכמתו של דוד מענין המגפה: (ג) כיוצא בו כו' אם אומר ר"ל שהתחכם למען יהיה נלל משחד אנשיו ובה הכירו טובת לבו לאנשי המדינה ויוסיפו אהבה אותו יותר מכלי קרב המאייס לאנשי

כי רבים רחמו וגו' באותה שעה אמר דוד
 בדעתו אם אומר אני תבא רעב יהיו ישראל
 אומרים מפני שהוא בוטח באוצרותיו לפיכך לא
 אומר שיבא רעב ואם אני אומר תבא הרב יהיו
 ישראל אומרים משני שהוא בוטח על גבוריו
 לפיכך לא אומר שתבא הרב אלא לא אשאל
 רק דבר שהכל שווין בו עניים ועשירים וקנים
 ונערים שנאמר ויאמר דוד אל גד וגומר נפלה
 נא ביד ה' וגומר מיד ויתן ה' דבר בישראל וגו'
 וישלח ידו המלאך ירושלים לשחתה ובהשחית
 ראה ה' וינחם וגומר וישא דוד את עינו וירא את
 מלאך וגומר ויפיל דוד והזקנים מבוסים בשקם על
 פניהם באותה שעה נשא דוד את עינו וראה
 את עונותיהם של ישראל גדודים וצבורים מן הארץ
 ועד השמים לכך נאמר וישא דוד את עינו וירא
 את מלאך ה' עומד בין הארץ ובין השמים באותה
 שעה ירד מלאך משמי מרום (ד) וירג את גד
 (ג) החוזה ואת ארבעת בניו של דוד ואת הזקנים
 אשר היו עם דוד כיון שראה דוד הרבו של מלאך
 המות באותה שעה נכנס בו (ד) רתת ושוב לא
 היה בו כח והמוות שנאמר ויכסוהו בבגדים
 ולא יהם לו הרי הוא אומר (ו) גלמי ראו עיניך
 ועל ספרך כלם יכתבו וגו' ברוד המקום ברוך
 הוא שהבטיח את אבותינו (ז) וקיים את הבטחון

לבניהם כשם שהקב"ה יהי שמו הגדול מבורך
 לעולם ולעולמי עולמים הבטיח את אבותינו שהוא
 מגלגל ומעביר את המאיתנו ואינו משמר (ח) קנאה
 ונקמה בלבבו לעשות משפט בכל ישראל בכל
 מקומות מושבותם וד"ת לא ימנע מהם כן הוא
 מקיים את הבטחון הזה אבל הקב"ה משמר קנאה
 ונקמה בלבבו כדי לעשות משפט ברשעי עכו"ם
 מנין לך תדע לך שכן הוא צא ולמד מפרעה וכל
 מחנהו כולן כמו שהם כולם קנאו ונקמו בהן
 בישראל כמו כן הקב"ה נתקנה ונתנקם בו בפרעה
 ובכל מחנהו צא ולמד מיום שנברא העולם ועד
 אותה שעה (י) הוא נתן לכל אחד שברן בין
 טוב ובין רע שנאמר (ימיה לב) (יא) גדול העצה
 ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי
 בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו וגו'
 ואומר הלילה לאל מרשע וגו' כי פועל אדם ישלם
 לו וגו' [איוב לד] ואומר [נחום ח] אל קנא ונוקם ה'
 וגומר נוקם ה' לצרו ונוטר הוא לאויביו וגו' ומה
 נשתנה מצרים מכל מדינת העכו"ם כולן שנכנסו
 ישראל לתיכן משום שבאיתה שעה היו שולטין
 המצרים מסוף העולם ועד סופו והיו מלוכרתין
 בעבירות הרבה ואין לך אומה בעולם שהיא היתה
 שמופה בדברים מבערים ודברים שאינן ראויין
 וחשודין בכשפים ובזימה ובכל מעשים רעים אלא
 המצרים

ישועות יטקב

מדינה (ד) את עונותיהם גדודים כו' ר"ל שהכונה בנחית
 הכבושה שראה ענין הקטרוג משון בני ישראל שניגל כל החבל
 עד לשמים וע"ד ח"א ים בה ענין פשוט שהמקטרגים הנכראים
 מחטאות בני אדם המה מלאים כל הארץ והמה נקראים ננעי
 שנגזר על גר שימות אבל ח"כ ולא מיד (ו) גלמי ראו
 או מוסב על לעיל ועל ספרך כולם יכתבו הם העונות הספורות ראו עיניך ליסרינו (ז) וקיים את הבטחון לבניהם כו' ר"ל
 אף שלא היו זכאין רק בזכות אבותיהם שלא ינהג במדת הנקמה לכלות כליון נחיי כ"ח עונש להזריפו וד"ת לא ימנע כי הוא
 מעורר לבנו ע"י יסורים או התעוררת חסובה וכן הוא מקיים עד היום הזה (ח) קנאה ונקמה קנאה על הללחם בעז
 הטובה ונקמה שחושב להשמירם לפלס גשולם באחרית ותמיד זאת בלבו כלומר שכל הטובות הבאה עליהם הכל ינקום מהם באחרית
 (ט) תדע לך כו' מפרעה כו' ומה שהביא ראי' מפרעה ויתר מכל המלכויות שנסמרו בעבור שהרעו לישראל מפני שבו מבוחר שה'
 חיוק לבנו לבלתי ישוב כדי שיקבל הפורעניות והוה במדת הנקמה שאינו חפץ עוד בתשובתו כי אין עוד בחרו לשוב באמת
 (י) הוא נתן לכל אחד שכרו כו' ר"ל לא ולמד מה הוא מדת הנקמה ומה גדרה שאין הכוונה עונש בלבד שזה נוהג בכל אדם
 אף בישראל שכן כתיב שמשלם כפי פעולת אונס ובמדת הנקמה כתיב רק לאויביו ג'שולחיו וזה רשעי עובדי עבודת כוכבים והוה
 אות שמדת הנקמה גדולה מהעונש המעניש רק כדי שיטיבו בני אדם במעשיהם אכן הנקמה הוא העונש האמיתי הבא לאדם
 אשר בודאי לא ישוב כי לבי חזק מממיר ולי מאכדו ומלכדו מכל וכל (יא) גדול העצה כו' חלילה לאל גו' אל קנא גו' מה
 שהביא הפסוקים האלו יתכן שכל להמתיק סיבת העלמת העיניש מהר מבני אדם אף שחוטאים הוא כי יתכן שחטאו הוא במקרה
 מהתעורבותו עם בני אדם רעים ומסיתים ומדיחים או מהעדר הנהגה הטובה מנעוריו אבל בעגס דרכו וטבעו הוא טוב כמ"ס
 על זר הנגסל אל תראוני שאני שחוררת שסופתי הטעם כי מטאחס הוא במקרה לא בעגס ולכן נוחן כלים כדרכו וכפרי
 מעלליו יחדיו כלומר אם טבעו ופעולתו המה רעים או יעגס מהרוכן באוה"כ ג"כ כי פועל אדם ישלם לו [והוא כפי הפעולה
 וכאורה איש ימלאנו (הוא אורחות לבו ועצבו) וכל זמן שאין טבעו רעה אז לא ינקם ממנו כי יתכן לשוב מאלותו וע"כ ימתין ה'
 לו אכן מי שנעשה לבו מעקשים או אין תרופה למכתו יעגס במדת הנקמה לכלות ולהשחית ח"ו וזה נוהג רק בעינדי כוכבים מפני
 שהם רעים בעגס מזה אמונות עבודת כוכבים שבידם מלידה ומבטן ומהריון וק"ל (יב) למה נשתנה המצרים כו' והיו מלוכלכים
 כו' ר"ל סביב ה' שהיו ישראל בידם כדי שבאחרית ינקם מהם נקמה גדולה למעלה מן הטבע ע"י עונשים נסיים כי חלול לא
 היו שמה ישראל אף שמד עונתם היו ראויים לכלותן לא היה זה רק מזה הטבע ולא היתה מדת הנקמה נפרדה כל כך אבל עתה

מאורי איש

משמע שנספק הדבר ועדיין גר חיי וע"י צפ' הוואה : [ד] צפרקי
 ר"ל שלקח המלאך חרבו וקנחה בטליתו של דוד והיו כל איבריו
 מרחקין
 בני אדם : והרב את גר עיין צ"ע מה שחמה ע"י ואולי הכוונה
 גלמי ראו עיניך ר"ל בופי הגולם בלין כח וחמימות
 (ז) וקיים את הבטחון לבניהם כו' ר"ל
 (ח) קנאה ונקמה קנאה על הללחם בעז
 (ט) מפרעה כו' ומה שהביא ראי' מפרעה ויתר מכל המלכויות שנסמרו בעבור שהרעו לישראל מפני שבו מבוחר שה'
 (י) הוא נתן לכל אחד שכרו כו' ר"ל לא ולמד מה הוא מדת הנקמה ומה גדרה שאין הכוונה עונש בלבד שזה נוהג בכל אדם
 (יא) גדול העצה כו' חלילה לאל גו' אל קנא גו' מה
 שהביא הפסוקים האלו יתכן שכל להמתיק סיבת העלמת העיניש מהר מבני אדם אף שחוטאים הוא כי יתכן שחטאו הוא במקרה
 מהתעורבותו עם בני אדם רעים ומסיתים ומדיחים או מהעדר הנהגה הטובה מנעוריו אבל בעגס דרכו וטבעו הוא טוב כמ"ס
 על זר הנגסל אל תראוני שאני שחוררת שסופתי הטעם כי מטאחס הוא במקרה לא בעגס ולכן נוחן כלים כדרכו וכפרי
 מעלליו יחדיו כלומר אם טבעו ופעולתו המה רעים או יעגס מהרוכן באוה"כ ג"כ כי פועל אדם ישלם לו [והוא כפי הפעולה
 וכאורה איש ימלאנו (הוא אורחות לבו ועצבו) וכל זמן שאין טבעו רעה אז לא ינקם ממנו כי יתכן לשוב מאלותו וע"כ ימתין ה'
 לו אכן מי שנעשה לבו מעקשים או אין תרופה למכתו יעגס במדת הנקמה לכלות ולהשחית ח"ו וזה נוהג רק בעינדי כוכבים מפני
 שהם רעים בעגס מזה אמונות עבודת כוכבים שבידם מלידה ומבטן ומהריון וק"ל (יב) למה נשתנה המצרים כו' והיו מלוכלכים
 כו' ר"ל סביב ה' שהיו ישראל בידם כדי שבאחרית ינקם מהם נקמה גדולה למעלה מן הטבע ע"י עונשים נסיים כי חלול לא
 היו שמה ישראל אף שמד עונתם היו ראויים לכלותן לא היה זה רק מזה הטבע ולא היתה מדת הנקמה נפרדה כל כך אבל עתה

את המים שלא יטברו ולא יבאו זה על זה : ולא יפרו וירבו . לפיכך הפך הקב"ה את מימיהם לדם : שנאמר הפך את (א) מימיהם לדם וימת את דגתם [מל"ס קפ] והיו המצריים אומרים להן ישראל תן לנו מים משלכם נתן לו מים והיה נעשה דם ואמר לו שתה אתה . והיה ישראל שותה מים . והיה המצרי אומר לישראל נשתה אני ואתה מכלי א' . ונחלקו המים בכלי מים לישראל ודם למצרי לקיים מה שנאמר (שמות י) למען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים וגו' וידעת כי אני ה' נאמו לשלם שכר טוב לצדיקים ודין פורעניות לרשעים . (ז) צפרדע מפני מה בא עליהם . מפני שהיו אומרים להן ישראל : צאו והביאו לנו שקצים ורמשים ונשחוק עמדם כמו שאנו רוצים לפיכך הביא הקב"ה את הצפרדעים עליהם עד שנשמע קולם מתוך בריסם של מצרים שהיו אומרים (ח) קוקו ולא ע"ד זה לבד אלא כשהיו הולכין לבית הכסא . היו הצפרדעין יוצאין ונושכין אותן בנקביהן ואין לך בושה יותר גדולה מזו שנאמר (שמות י) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנורך ובמשארותיך (י) ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים . ואמר לו פרעה למשה (יה) בכשפים אתה בא אלי אקרא לתינוקת של בית רבן ויעשו גם הם כיוצא בה . מיד יקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם כך . כמו שמושה ואהרן עשו צפרדעים כן עשו

מאורי אש

בעבור ישראל היחה עונסם למעלה מהטבע צמדת הנקמה (יב) מבקש לעשות קורת רוח לשמו הגדול ר"ל שמו הגדול המשותף בישראל הם מקבל ק"ה מעונש מצרים : (יד) משל למלך כו' מביא דוגמא מרעת המצרים מנלך סמלפה נכבוד מחניו סיכורו כבודו ולא די שלא הכירו ולא עמדו לפניו בעת שהם עובדים אלא אף גם בעת שהוא עובר לפניו לא עמדו ולא נכנעו לפניו וכל כך העיון פניהם ולכן ראה ה' שאין להם כלי זיון לעמוד כנגד מעשיהם (ור"ל זכות שיעמוד נגד המקטרג והעונש) ועמד אלא אף גם בעת שראו עובר לפניו ומענישם למעלה מהטבע מ"מ לא עמדו והתעוררו מלפניו וראה ה' שאין להם שום מעשים טובים להגדל שזה כלי זיון בפני הפורעניות ועמד והרגן כי אין להם תקומה עוד להטיב מעשיהם [טז] טיב עבר אחר מחניו כו' יש להבין מהו הכונה כמשל שעבר לפני מחניו ולאחר מחניו והנראה כמו שפרשתי שעבר לפני מחניו כלומר שהראם אוחזתו ומופתיו הנכסים שעי"ז יכירו כבודו ועכ"ז לא הכירוהו ואח"כ עבר לאחר מחניו להביט במעשיהם אולי יש להם זכות שהוא ככלי זיון שבהם יגלו שהם כחרים לפני הפורענות וראה שגם זה אין ואז הרגן ומה שמביא הכוזב הכה ה' רוכב גו' להורות על המליצה שגאלו בכחז ככה שה' רוכב על עב קל להתראות בעצמים כלומר להראות אותות ומופזים וגעו אלולי מצרים כמ"ס ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ואומר אך אוילים שהם לא יכירו כבודו עד שיהרגם והגן אז אולי ירעו . צמח שעבר מלפניו ואלאחריו הכונה מלפניו בעת שקרה להם מלפנים שהם לא יכירו כבודו עד שיהרגם והגן אז אולי ירעו . צמח שעבר מלפניו בזמן האחרון מכנה שהם מלאחריו כי לא ראו עניינים נסיים כ"כ רק נהרגו ע"י מלחמות טבעיות והגן זה . [טז] ואין מדה רעה ואלא כ"א מדר חסרון המקבל שאין נכחו לקבל הטובה : [יז] וזכה זהו בחרף בענו מעש שהיה כרסם מלא מאלה הצפרדעים : [יח] נכשפים אתה בא אלי דימה אחר שצמחים

המצרים בלבד . לפיכך בא להם למצרים תקלה על ים של ישראל והקב"ה מבקשוניג לעשות קורת רוח לשמו הגדול בהן במצרים . [יד] משל למלך שהיה יושב ומשמר וממתין ומצפה מחנות אלפים שהיו עוברים לפניו : עבר המלך לפני מחנהו ולא עמדו לפניו . (טז) שוב עבר אחר מחנהו ולא היה להם כלי זיון ועמד עליהם והרגן . שנאמר (ישעיה יט) משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלולי מצרים מפניו ולבב מצרים ימם בקרבו וגו' ונלחמו איש באחיו וגו' (כ"ו) כאלו שכי זוען ואומר ה' מלך יקרבם . ואומר אך אוילים שרי צוען וגו' ונגף ה' את מצרים . ואף לעתיד לבא עתידין כל העכו"ם להכשל בהן בישראל שנאמר (זכיה יג) והיה ביום ההוא אשים את ירושלים אבן מעמסה לכל העמים וגו' אכה כל סוס בתמחון ורוכבו בשגעון וגו' . עשר מכות הביא הקב"ה על המצרים . וכולן לא בא עליהן אלא בשביל הדברים שהיו חושבין על ישראל לעשות לפי שכל דבריו של הקב"ה אמת . מדה כנגד מדה (טז) ואין מדה רעה יוצאת מלפניו אלא מדות טובות . ובשביל מעשיהן המקולקלין של בנ"א מדה רעה יוצאת עליהם . ואלו הם דם צפרדע כנים ערוב דבר שחין ברד ארבה חשך מכת בכורות [כ] דם מפני מה בא עליהם מפני שהיו רואים את ישראל טובלין מטומאתן ומתשמיש מטותיהן . ובנות ישראל טובלות מן הגדה ומן תשמיש המטה . מה עשו המצריים אחזו עליהן

ישועות יעקב

מרחצין עד יום מותו : (ה) ילקוט וארא דף ג"ו ע"ג : (ז) ר"ל כל מיני מצרים בכלל ולכן לא הביא ראה מן התורה כי לא נזכר שם רק מי היאור : (ז) ובילקוט ג' . בשם הדר"א מנ"ל בענין ובזכרים אלא מלמד שאפי"ע ע"ז שלהם היו פולטין ומזיזין דם שנה' (ירמיה ב') אומרים לען אבי אהם ולאנן את ילדתי : (ח) כך ג' השמעוני ומפרס בגליון שהוא קול הצפרדעים ממש וביקוקין כנגד מעשיהם (ור"ל זכות שיעמוד נגד המקטרג והעונש) ועמד אלא אף גם בעת שראו עובר לפניו ומענישם למעלה מהטבע מ"מ לא עמדו והתעוררו מלפניו וראה ה' שאין להם שום מעשים טובים להגדל שזה כלי זיון בפני הפורעניות ועמד והרגן כי אין להם תקומה עוד להטיב מעשיהם [טז] טיב עבר אחר מחניו כו' יש להבין מהו הכונה כמשל שעבר לפני מחניו ולאחר מחניו והנראה כמו שפרשתי שעבר לפני מחניו כלומר שהראם אוחזתו ומופתיו הנכסים שעי"ז יכירו כבודו ועכ"ז לא הכירוהו ואח"כ עבר לאחר מחניו להביט במעשיהם אולי יש להם זכות שהוא ככלי זיון שבהם יגלו שהם כחרים לפני הפורענות וראה שגם זה אין ואז הרגן ומה שמביא הכוזב הכה ה' רוכב גו' להורות על המליצה שגאלו בכחז ככה שה' רוכב על עב קל להתראות בעצמים כלומר להראות אותות ומופזים וגעו אלולי מצרים כמ"ס ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ואומר אך אוילים שהם לא יכירו כבודו עד שיהרגם והגן אז אולי ירעו . צמח שעבר מלפניו ואלאחריו הכונה מלפניו בעת שקרה להם מלפנים שהם לא יכירו כבודו עד שיהרגם והגן אז אולי ירעו . צמח שעבר מלפניו בזמן האחרון מכנה שהם מלאחריו כי לא ראו עניינים נסיים כ"כ רק נהרגו ע"י מלחמות טבעיות והגן זה . [טז] ואין מדה רעה ואלא כ"א מדר חסרון המקבל שאין נכחו לקבל הטובה : [יז] וזכה זהו בחרף בענו מעש שהיה כרסם מלא מאלה הצפרדעים : [יח] נכשפים אתה בא אלי דימה אחר שצמחים

ועשו המצרים צפרדעים (יט) מכאן ואילך אין כל העולם כולו יכולים לבראות בריה שהיא פחותה (ט) מכעדשה כתוב אחד אומר ושרץ האור צפרדעים וכתוב אחד אומר ותעל הצפרדע כיצד יתקיימו שני כתובים הללו רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה (כ) והיו מצרים מכין אותה והיו מגשרין ממנה צפרדעים עד שנתמלא כל הארץ צפרדעים אל רבי אליעזר המודעי מה לך אצל הגדה כלך מדברותיך וכלך אצל נגעים ואהלות (כא) אלא הרבה מיני צפרדעים הביא עליהם הקב"ה ומאי ותעל הצפרדע צפור דיע שיש בה דיעה בשעה שהעופות הם צמאין ובאין לשתות מן האור ומן האנמים קיראין אותם ואומרים להם בואו ושתו אל תתיראו עליהם הוא אומר (תיליס קד) המשלח מעיינים בנחלים בין הרים והלבון ישקו כל חיתו שדי וגו' (כב) עליהם עוף השמים ישכון וגו' כינים מפני מה הביא עליהם מפני ששמו את ישראל מכבדי דרכים ובתים ושדות חיצות ורחובות (כג) האיש היה מכבד בית האשה והאשה מכבדת בית איש לפיכך הפך הקדוש ברוך הוא את עפר מצרים לכינים שנאמר (שמות ט) ויש אהרן את ידו במטהו ויד את עפר הארץ ותהי הכינם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כינים (כד) עד שלא [י] מצאו את עפר הארץ שהיו מכבדים ישראל ארבעה [יח] עשר מיני כינים הביא הקב"ה על המצריים

ואלו הן (כח) א' ירוקנין ב' ירקובות ג' קפוקין ד' קפוחות ה' ספיפין ו' יעלי מים ז' נפכרין ח' יעלי שדות ט' נמלה (כו) י' אבי עצל (כז) י"א אסכנינים י"ב עכשוי י"ג כיבי החיכי י"ד ביוקן ביולי ערב מפני מה בא עליהן מפני שהיו אימרים להם לישראל צאו והביאו לנו דובים ואריות והכניסו לבית מלחמתנו ונעשה בהן (י"ז) (כח) קניגאות כמו שאנו רוצים כדי שיהיו ישראל במדברות החיצוניות ושלא יכנסו לתוך בתיהם ויבאו זה אצל זה ויפרו וירבו לפיכך הביא הקב"ה עליהן כל חיות רעות שבעולם עד שאמרו חמאנו שנאמר ויבא ערוב כבד ביתה פרעה וגו' [סז] (כט) דבר מפני מה הביא עליהן מפני ששמו את ישראל רועי סוסים רועי חמורים ונמלים בכך וצאן כדי שיהיו ישראל במדברות ושלא יכנסו לתוך בתיהם ויפרו וירבו לפיכך בא עליהם דבר והרג כל מה שהיו ישראל רועים שנ' [סח] (ט) הגה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסיסובחמורים בנמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאוד עד שלא מצאו בהמה שירעו אותה (ל) שחין מפני מה בא עליהן מפני ששמו את ישראל שמשים להם חמין ולהצן להם צונן ומה היו עושין באותה שעה הולכין ונרחצין במים ונכנסו לתוך בתיהם בשמחה לפיכך הביא הקב"ה עליהן שחין כדי שלא יוכלו ליגע במים בין חמין בין צונן שנאמר (סס) ויקחו את פיה הכבשן וגומר וירוקן אותו

משה

ישועות יעקב

וביוקין ג' קו לקו עיי"ש ב' פירושים וסוף דמוק : (ט) לא כשעורה ועיי' כפ' ד' מיתות ולכן נמכות כינים אמרו אלבע חלשים הוא ושיי' כפוי רש"י כחומש : [י] זילקוט ג' עד שלא מלאח ישראל עפר שיכבדו : [יא] זילקוט מסוים הקטנה שבה הייתה כבישת תרנגולת והגדולה שבהן כבישת של אוח : [יב] ידע חיות למוני שחוק : (יג) לפי הענין כלל והיה הקב"ה שומע קולן של ישראל בתוך מצרים שהיו המצריים מוסיפים נפשות של ישראל לבנותם חמת השורה של לבנים וכו' ולא רציתי לטלות ידי להגיה

מאורי אש

באו לפה ע"י חיות עינים ועיין בספר חמונות ודעות לרס"ג ח"ב (יט) מכלן ואילך כו' כלומר ממנה הוא ואילך לא יכלו לעשות עוד שהיא פחותה מכעדשה : [ב] וסו' המצריים מכים אותה שאבו להרגה ופחיתה ומכל חסוכה נעשה צפרדע : [כא] אלא הרבה מיני כו' כלומר ולכן כתיב ברבוי אף ששם המין הוא ביחוד מ"מ שם כמה מינים היו רק שנכתב ג"כ בלשון יחיד להורות על המין ההוא שהוא מין צפרדע שיש בה דעה ולומר מעט להעיר ולרז לעופות שיסתו : כי כן הוטבע זאת בטבעם ועניונו לדעתו מפני שמשכן על הרוב על המים והעופות בטבעם ששומעים קול ממינו ולכן בלא ירא' ופחד כי איש למינהו ישכנוק"ל : (כב) עליה' קול להשמיע לעופות שידעו אנה המים : [כג] האים מכבד בית הגדול נתרבו ביוניהם כינים ולכן הכס צנדה זו : (כד) עד שלא מלאח ישראל עפר שיכבדו כן גרסת הילקוט והוא נכון מאוד ע"י מלי"ג והלעג כלומר עתה לא יאמרו מצרים לישראל כבדו הבית כי אין מקום לפנות כי כל האדמה מלאה מזה : (כה) ירוקנים כו' והם מיני כינים וכך שמש ושמותם יורה על מהותם ואין אחרו יודע מה המה ואולי נקראו ירוקנים : שם ירוקנים במראיתן קפויין יתכן ע"ש שם נסין על האור נקראים כן יעלי מים יתכן שם כיני המים יעלי שדות הם כיני הסודות : [כו] אבי עצל ע"ל יתכן שזה שם לשרץ העצל מכולם שהלכו בעצלות גדול ולכן נקרא אבי עצל שהוא ראש לכל העצלים : (כז) אס כינים כלומר ראש וראשון לכל הכינים וגדולה שכולן עכשוי יתכן שהיתה בריאה דרס' נכרחת לפי שעה המין ההוא ולכן נקראת עכשוי והשאר לא אוכל לשער את שמותם : [כח] קניגאות והוא שחוק ידוע מלידה ולחם בני אדם עם החיות הטורפות וכל מגמתם היא להחטיר מספר ישראל ולכן באה עליהם במדה שהמה יחסרו מרוב הפחד : [כט] דבר מפ"מ כו' ר"ל בנימינים שהם וכל זה שריגשו שעונם מדה כמדה : [ל] שחין מפ"מ כו' ר"ל כי לשחין המים קשה ומפני שמתחילה שמו כמים המוצא' להם ע"י בני ישראל ועת'

וירוקנין ג' קו לקו עיי"ש ב' פירושים וסוף דמוק : (ט) לא כשעורה ועיי' כפ' ד' מיתות ולכן נמכות כינים אמרו אלבע חלשים הוא ושיי' כפוי רש"י כחומש : [י] זילקוט ג' עד שלא מלאח ישראל עפר שיכבדו : [יא] זילקוט מסוים הקטנה שבה הייתה כבישת תרנגולת והגדולה שבהן כבישת של אוח : [יב] ידע חיות למוני שחוק : (יג) לפי הענין כלל והיה הקב"ה שומע קולן של ישראל בתוך מצרים שהיו המצריים מוסיפים נפשות של ישראל לבנותם חמת השורה של לבנים וכו' ולא רציתי לטלות ידי להגיה

משה השמימה ויהי שחין אבעבעות פורה וגומר
 (לא) ברד מפני מה בא עליהם מפני ששמו
 את ישראל נומעי גנות ופרדסים וכל מיני אילנות
 שלא יכנסו ישראל לתוך בתיהם שלא יפרו וירבו
 לפי כך הביא הקב"ה עליהם את הברד ושבר
 כל הנטיעות שנטעו ישראל שנאמר (תלים ע"ח)
 יהרג בברד גפנם וגו' רק בארץ גושן מקום
 שהיו חונים ישראל לא היה ברד שנאמר ויך
 הברד בכל ארץ מצרים וגו' ואת כל עץ השדה
 שבר רק בארץ גושן לא היה ברד [שמות ט']
 ארבה מפני מה בא עליהם מפני ששמו את ישראל
 זורעי חטים ושעורים ופול ועדשים וכל מיני
 קמניות כדי שלא יכנסו ישראל אל בתיהם ושלא
 יפרו וירבו לפי כך הביא הקב"ה עליהם את הארב'
 ואכל כל מה שזרעו ישראל שנאמר (ס"י) ויעל
 הארבה על כל ארץ מצרים וגו' ויאכל את כל
 עשב הארץ וגו' (לב) חשך מפני מה בא עליהם
 ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים
 פושעים היו בישראל שלא היו רוצים לצאת באותה
 שעה וכשהיה חשך למצרים ואורה לישראל
 מתו אותן הרשעים ונקברו כדי שלא יאמרו
 המצריים כשם שהיתה בנו מגפה כך היה בהם
 בכוריהם מפני מה מתו מפני שאמר פרעה (שמות
 ה) בילדכן את העבריות וגו' אם בן הוא והזאתן
 אותו וגו' (לג) לולא רחמיו של הקב"ה אלו אמר אם
 בת היא והמתן אותה ואם בן הוא וחי כבר
 נתמעטו שונאיהן של ישראל באותה שעה לפי
 שדרכו של איש לישא עשר נשים ולפרות ולרבות
 מהן והיו בנים מרובין אבל אין דרכה של אשה

שתנשא אפילו לשני בני אדם כאחת וגם אינה
 מולדת יותר כשהיא נשאת לשנים יותר מאלו
 נשאת לאחד [לד] אבל המילדות לא עשו כן
 שנאמר ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים
 [סג] (לה) וראה הקב"ה את מחשבות פרעה וחשב
 לו את הדבר כאלו נעשה מבאן אמרו חכמים
 עבו"ם נתפסין על הדבר של מחשבה רעה אבל
 על הטובה עד שיעשה מעשה על ידיהן ומפני
 מה נטבעו המצריים ע"י ישראל בים סוף לפי
 שנאמר ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד
 היאורה תשליכוהו וגו' (כ"י כאלו נעשה מעשה על ידו)
 (לו) אין צו אלא כרוז שנאמר ויצו משה ויעבירו
 קול במחנה וגו' (שמות לו) נאמר כאן צו ונאמר להלן
 צו מה איתה ציווי כרוז אף ציווי האמור כאן
 כרוז ומה היו עושין (לו) בני המצרים הרשעים
 היו הולכין ומחזירין בעיירות של ישראל כיון
 שהיו שומעין קולה של אשה צועקת בלידתה
 היו הולכין ואמרו לאבותיהן ובאין ונטולין את
 בני ישראל ומשליכין אותן בנהר ועל אותה שעה
 נאמר (ס"ג) (לח) אחזו לנו שועלים אלו
 המצריים הרשעים שועלים קטנים אלו בני
 המצריים מתבלים כרמי' וכרמינו סמדר אלו בני
 ישראל שהם משולים ככרם שנאמר (שעים ה)
 כי כרם ה' צבאות בית ישראל וגו' (לט) מבאן
 היה רבי אליעזר הגדול אומ' בית ישראל שהם
 כרמו של הקב"ה אל תציין בו ואם הצצת בו
 אל תרד לתוכו ואם ירדת לתוכו אל תהנה
 ממנו ואם נהנת ממנו אל תאכל מפירותיו ואם
 הצצת וירדת ונהנת ואכלת מפירותיו סופו של
 אותו

מאורי אש

לעשות מעשיו בסתר וע"כ לזה להמילדות שלא ידע איש מזה
 ואח"כ נסתרו ברע עד שהכריז בגלוי [לז] בני מצרי' הרשעי'
 כי ע"י שהיו קטנים לא היו ישראל נשמרים מהם ובמדרש אמרו
 שהיו קטני ישראל שומעי' קול קטנים כמוהם ועי"ז הגזיכו ג"כ
 קולם ונתודע המצרים מהם : (לט) אחזו לנו שועלים (אלו
 המצרים גדולים) וע"י מי ע"י שועלים קטנים המודיעי' אותנו
 מחבלי' כרמי' זה בית ישראל שהם כרם ה' לבנות ובעת שהי'
 הכרם עורנו סמדר שלא נגמר זה הילד בחסות לידתו דך וקלום
 אינו יכול להגיל נפשו : (לט) מכאן היה ר"א אומר כו' ר"ל מכאן
 היה מכנה את ישראל בשם כרם ומכאן מופלג מצרים שנענשו
 מאוד מזה אמר העגל הזה ביה ישראל שהם כרמו של הקב"ה
 ר"ל שטישיתו שלו [כי כלל אלמים עשה את הארץ] אל תנין
 בו לשנותו והגזה הוא כלל שנופל השנאה בלבו ואם ראתו בו
 (בעין הקנאה) ונפל שנאה בלבוך אך אל תרד בו ותנין עגמך
 לעשות לו רע ואם ירדת וחסכת לו אל תעשה בפועל ואם עשית
 בפועל ולקחת ממנוס ראה שלא תהנה מהם ואם נהנית מהם
 מעט תראה שלא תאכל הפירות שהם העקרי' והנפטים ור"ל אם
 עשית עמם רעה מעט והגאת מהם הגאה מועטת אך הזאר

יראו כי לא טובה להם המים וממנה ירגישו כי נשתלס לסם מדה
 צמדה : (לא) ברד מפ"מ כו' ור"ל דבר אשר שמו ויסרו ע"י
 ישראל עשה נטלה ונאכד ומוה יכירו כי נשתלס להם צמדה :
 [לב] חושך מפ"מ כו' ור"ל שאין לפניו משא פנים לומר בשביל
 שהם מורע ישראל ע"כ וייתר להם אף שהקב"ה נושא פנים לישראל
 אך לא להם שראו הניסים הגדולים ועי"ז היו רשעים ולכן בימי
 החשך ספו חמו כדי שלא יראו המצרים מפלתם : (לג) לולא
 רחמיו כו' ור"ל שה' ב"ה סיכל עלתו ושכלו כדי שיחזרו ישראל
 כי איש אחד יכול לקחת נשים הרבה ולא הועיל בדברים מצומה :
 [לד] אבל המילדות לא עשו כן כו' ר"ל גם בזאת נראה סדר
 הקב"ה שנתן בלבם שלא יטעו אל פרעה גם בזאת ור"ל שמוה
 הגויה דווקא נחרב' ישראל מפני שפחדו ישראל וע"כ נסאו
 נשים רבות כדי שיחזרו אפס מה מבניהם חיים והמילדות
 לא קיימו דבר פרעה ונחזרו עי"ז : (לה) וראה את מחשבת
 פרעה כו' ר"ל אף שלא נתקיימ' מחשבתו כי המילדות לא שמוע
 לו מ"מ נחשב לו כמעשה כי מפני שמקושר ברע חמיתו אינו
 חוזר לעולם ע"כ נחשב לו כמעש' : (לו) אין לו אלא כרוז כו'
 ר"ל שהכריז בכל מדינותיו ולהורות על רשתתו בל שבתחיל' בקט
 הית

עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וגו' בגאון מנין שנאמר אשירה לה' כי גאה גאה (נג) ומה היתה מחשבה של סנהרב שהיה בדעתו של סנהרב הרשע להתנקם בישראל ואמר להן לחיילותיו צאו והביאו ליכל אחד ואחד מלא כף עפר מעפר של ירושלים ונעקור שמה מן העולם שנאמר (נחיש ה) ממך יצא חושב על ה' רעה יועץ בליעל וכי על הקדוש ברוך הוא היה יועץ אלא למדך שכל הוועץ רעה על ישראל (נד) כאלו יועץ רעה כלפי מעלה לכך נאמר ממך יצא חושב על ה' וגומר הקדוש ב"ה הוא בוחן לבות וכליות והיה אומר על סנהרב שוטה שבעולם וכי אני מאבד בני מן העולם צאני צאן נחלתי אני מאבד (נה) ומה תחשבון על ה' (ס) וגו' (נו) לכך נאמר אל קנא ונוקם ה' וגומר (נז) ברוך המקום ברוך הוא שנפרע מן שונאי ישראל בשם שהיה בדעתו של סנהרב לעקור את ישראל מן העולם כך היה בדעתו של הקב"ה לעקור את סנהרב ואת מחנהו מן העולם שנאמר (מלכים ב יט) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' ואדרמלך ושראצר בניו הבהו וגומר (נח) למה נד'ה העולם בידו של סנהרב לאדם שמצא קן של בצים ואפרוחים וכולן באו לידו שנאמר [יסעיה י] ותמצא בקן ידו לחיל העמים

וכאסוף בצים עזובות כל הארץ אני אספתי וגו' ואין בריה יכולה להשיב פניו של סנהרב ובמה דתה מחנהו של סנהרב כך אמרו חכמים מחנהו מאתים וששים רבוא אלק וחמשת (יז) אלפים חסר חד (נט) הראשונים עברו (יח) בשחי והשניים עברו (ס) בקומה והאמצעים עברו עד מתניים האחרונים בקשו מים ולא מצאו שנאמר [יסעיה לז] את מי חרפת וגדפת וגומר (ס) אני קרתי ושתיתי מים ואחרוב בכף פעמי כל יאורי מצור ולמה אמר הכתוב מאה ושמונים וחמשה אלף אלו שרים (ט) ונגידים ונבורים שהיו עמו ואין צריך הכתוב לומר לכל החיילות שלו וכולן מתו בלילה אחת ובשעה אחת וברגע אחד ולא נשתירו מהן אלא חמשה בני אדם סנהרב ושני בניו ונבוכד נאצר ונבוזראדן ומתוך אלו החמשה נהרג סנהרב את"כ שני ואדרמלך ושראצר בניו הבהו בחרב [סא] ועליו הוא אומר [מילים לז] ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו וגומר (כל המזמור) (י) לכן ישמור אדם דברים בלבו שלא יעשה שותפות דברים עם העכו"ם ולא יכרות עמו ברית שכן מצינו באברהם אבינו שעשה שותפות עם אבימלך וסוף הדברים שברית עמו ברית שנאמר (בראשית כד) ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית וכשברית עמו ברית נתקבצו מלאכו

ישועות יעקב

הגיה כן בצנים : [יג] כפ' חלק ל"ג א' אלזים : (יד) כח ראשונה מחילי ספוא'סוסים בירדן ותמעט המי' עד שעברו ספי כמו מי סמו יחזקאל מ"ו רס"י : (טו) לא היו המים מניעין אלא עד הזואר האחרונים בקשו מים לסחות ולא מצאו עד שהביאו מים ממקום אחר שנאמר אני קרתי כו' במרח חלק וסל לא גרסי' עד מחנים ע"ס : [טז] ראשי נייסות שלו שהיו ר"ס רבוא חלק ועי' כפ' חלק דף ל"ד : (יז) ילקוט ויכא דף ק"ו ע"ג :

מאורי אש

אז חושב עליה מה ומאדו מפני עונותיו הראשונים כי נתמלא סאחו : [כג] ומה היתה מחשבתו כו' ר"ל כל עיקר מנחתו לא היה מפני כיבוש מדינות רבות כמדת המלכים לוחמי להם כ"א כל הפשוט היה ללכות את ירושלים כלה ונחמה שדע שזה עיקר הללחת ישראל ושליוותם ומה לעבודי כוכבים כאלה ההלחות ההמה המיוסדים על הללחת הנפש ועבודת ה' והאם עיקר הפלס להשמיד האמונות האמיתיות ולעקורם מלב חשו ומך יא חושב על ה' רעה כלומר לעקור עבודת ה' ואמונתו : מאוני ה' והמה אבו לעקורם ולעקור אמונתם א"כ הרי הוה כאלו חושב כלפי מעלה : [נד] מה תחשבון על ה' כלומר לא על ישראל אלא חושבים כ"א על ה' כי הם עמו ולא יניחם לחבד וא"כ איך תחשבו כי תנחנו דעמו ח"ו : (נז) לכך נאמר אל קנא ונוקם גו' ר"ל שלכן מתחבב ה' עם העובדי כוכבים במדת הנקמה לבלה ולהשחית לא להרויף מפני שהם מפנים לבטל המכוון : (נז) ברוך המקום כו' הוא התפעלות אליהו בזכו שה' היה לנקים ממנו מדה במדה כמה שמעב לכלות לישראל כן היה לו : (נח) למה נדמה העולם כו' מביא זה לאות על גורל גאות סנהרב כמה שהיה נקל בעיניו לכבוש כל העולם כולו מרוב גאוותו : [נט] הראשונים עברו בשחי כח הראשונה מחילי עברו בירדן בשחי וספי' צמים השניה עברו בקומה כי לא היה המים מניע דק עד הזואר והב' בקשו ולא מצאו מים מעכבים אותם וכל כך סיבב ה' למען לא יקרה להם שום סיבה להשיב מאולתו למען מנול מפלתו שמה : (ס) אני קרתי גו' כלומר אני הסיבותי זאת למען מהר מפלתך : (סא) ועליו נאמר ועוד מעט גו' כלומר אף שבעצמות חילו עידנו סנהרב היה סי' חן עוד מעט גם הוא איננו כי בעת יבא במקומו יהיה מפלתו חוה והתבוננת על מקומו ואיננו והוא דרך סיר לכן ישמור אדם בלבו שלא יעשה שותפי עם הרשעים שכן כו' מוסב על הכתוב ועוד מעט וגו' כלומר אחר שהרשע אף אם ילית מעט שחאוס יבא לידו לכן יזהר אדם ממנו ולא יהיה שותף עמו בעסקו (סב) וסיף הדברים שברית עמו ברית ר"ל לא די' ששותף עמו בעסקו אלא אף גם כרת חוה ברית האהבה חוה פלא גדול מאד איש אמונים כוה יכרות ברית האהבה עם עובד אלילים זה נכלאו מלה"ש אם איש כוה יקטור ברית ואהבה עמו : אף ה' הוזהר ללכב אברהם ויודע אמונת לבו כי רק מפני דרכי שלום עשה כראוי לאיש חכם מקרב אף לרמקיס כי אולי מזה ילמדו לעשות טוב ונתן להם אות שעדיין לבו שלם ולא נעמאה נפשו בחברת אבימלך

אליהו רבא פרק זה

פרק ה (א) ישמור אדם דברים בלבו שלא

יאכל עם עכו"ם על השולחן שכן מצינו ביהזקיה מלך יהודה שאכל עם עכו"ם על השולחן ולסוף נענש עליו עונש גדול מנין תדע לך כשבא סנהרב והקוף את ירושלים עמד חזקיהו בתפלה לפני הקב"ה שנאמר (מלכים ב' י"ט) ויתפלל חזקיהו לפני ה' ויאמר ה' אלהי ישראל יושב הכרובים וגומר הטה ה' אזניך ושמע פקח ה' עיניך וראה ושמע את דברי סנהרב וגו' וידעו כל ממלכות הארץ כי אתה ה' אלהים לבדך (ב) נראה שהיה חזקיה מדבר עם הקב"ה כאדם שהוא מדבר עם חבירו מיד נהה רוח אלהים על ישעיהו הנביא וא"ל ישעיהו הנביא לחזקיהו חמלך והלא אדם שהוא מדבר עם מי שהוא גדול ממנו הלא מרתיע כל גופו ונודעזעין כל איבריו המדבר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עאכ"ו שיהא מדבר באימה וביראה ברתת וביוע לפיכך חלה חזקיהו חולי גדול שנאמר (ס"ד) בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו וגו' ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה מאי כי מת אתה ולא תחיה א"ל הנביא מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב א"ל

השרת לפני הקב"ה ואמרו למה יכרית אברהם ברית עם עכו"ם אדם יחיד שבחרת משבעים אומות ולשוונות אמר להם הקב"ה בן יחיד שנתתי לו למאה שנים אני אומר לו להעלותו עולה אם יעלה מוטב הרי אתם יודעים שכוונתו היתה לטובה מפני דרך שלום ואם לאו יפה אתם אומרים שנאמר (ס"ט) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם וגו' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשהוט את בנו וגו' אעפ"כ לא היתה כוונת הקב"ה לשהטו ולהקריב את יצחק (סג) אלא להעלותו על הדר ולנסותו מכאן אמרו אין לך אומה בעולם שאינה משעבדת ומענים את ישראל יותר מכמה מאות שנה (סד) אלא בשביל שכרת אברהם ברית עם עכו"ם מכאן אמרו כל העושה שותפות דברים עם עכו"ם לסוף הוא כורת עמו ברית ואם ת"ח הוא לא די שכורת עמו ברית אלא מזולזל הוא את תורתו ומחלל שמו של אביו ומבזבז את ממונו ומאלמן את אשתו ואינו ממלא את ימיו ומוסר את בניו לחרב ומגלה אותם מארצם ושוכרן לע"א וקושר שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות :

מאורי אש

אזימלך זה כמה שקד את יצחק (סג) אלא להעלותו ולנסותו כלומר למען ידעו כולם דקדק נפשו וחוס לבבו כי ה' צ"ה יודע כל לב ולא היה צריך לנסותו רק הנסיון היה למען הנטי העול (סד) אלא בשביל כי לכאורה יקשה הלא אמר שכל כונתו היה מפני דרכי שלום ועוד שלפי האמת עיקר סיבת הגלויות היה מפני חטאת ואין יאמר מפני זה והגראח שחל לבאר סיבה הפנימית אין שבו ישראל לכל החטאים הגדולים עד שצבעורם נגלו מארצם והוא כי כשחייב זאת כלב בניו להיות כרתים ברית עם עובדי כוכבים ובנתינתם הקטנה מאברהם יכולים להחערב אחס בזהבה וילמדו מעשיהם וכן היה באמת בחטילת עלותם עממין זה היה הסיבה הראשונה לחטאות ישראל כי החערבו אחס ולמדו מעשיהם כמ"ס בנביאים ראשונים ולכן ישמור מזה : פרק ה (א) ישמור אדם עם עכו"ם שכתת ברית עם אכימלך כי ולהלן משי"ז זה ועתה בא להעיר על מעלת יחזקיה ועניינו וחפלתו באגב : (ב) נראה שהיה חזקיהו מדבר כי מרתיע כל גופו כי לפיכך חלה כי וככ"כ כי כלומר סיבת החלאת היה מפני זה והצטורה שימות מעוה"ז ומעוה"ב הוא מפני מניעת פריה ורבי' כמאמר ז"ל ולא אוכל אחאפק מהעיר לפיכך המדרש יסיה נר מאיר על ענין חזקיהו ומעלתו ותהלוכתו וחבין ע"ז פס מאור אמרו במדרש חזית יחזקיהו נתבאה מלומד טירה (על מפלת סנהרב) אמר חורה שאני עוסק בה מכפרת על חטאי וכבר מודעת זאת בכל הארץ כלומר גדלו ידוע ומפורס' ולמה זה אשרי וארנן ולכאורה יפלא מאור הלא שירת הים והבאר לפניו ומדוע הוא עיזן ונתבאה מלשיר לה' וגם דוד זקיני חמוד היה עוסק בשרים וחושבות אף שלמד חורה למדי ובארחי בספרי אשד הנחלים על המדרש הנ"ל שאף ששרי בעל רוח"ק באים מכח רוח אלהין המשורר להגיד ופוחת פיו לשיר ולרנן עכ"ז המקבל הפעולה והוא האדם ישחנס בחכונתו מאיש אחר יש אשר יחפעל בחיותו דבר מפליא מאור אשר עינו לא חוה עד הנה אף שידוע כי המפליא לעשות כל יכול יחפעל ויתרגש בקרבו ולא יכול לכלכל בקרבו המיית רעיוניו ויגיד החמה בשפתים רוב חורס ורכנה ויש איש חזק לב ואמין רוחה מעשי ה' הגוראים ולא יחפעל להניס תהל' ולא ירחס פיו רננה לא מפני העדר הרגשותו בנבחרתו ית"ח"ץ רק מפני רעמו ביכולת ה' כל יכול ולמה זה יחפעל כי יודע כי כפי יכולת ה' הכלתי בעל חכמית הוא כאין מול יכולתו וזאת הכלתי בעל חכמית רק יחפעל מזה לרנן זה' ולהנות בחורתו הנאמנה לרעת את ה' הנכבד והטורף ממעלת פעולתיו וזאת היתה חכמת יחזקיהו וכחותיו ולאיש כזה א"כ היה רוח"ק שחורס עליו המופיע לו רק בענייני השנה לבד (זה יחכן נ"כ הסנה שלח מאלתו בעלמה מלכיתו שאמר טירה בעת ששרס עליו הרוח רק מאלתו בעת גמר הכית המקדש שאמר דברים פשוטים מהחבונ' גדולת

פרק ה (א) ישמור אדם דברים בלבו שלא יאכל עם עכו"ם על השולחן שכן מצינו ביהזקיה מלך יהודה שאכל עם עכו"ם על השולחן ולסוף נענש עליו עונש גדול מנין תדע לך כשבא סנהרב והקוף את ירושלים עמד חזקיהו בתפלה לפני הקב"ה שנאמר (מלכים ב' י"ט) ויתפלל חזקיהו לפני ה' ויאמר ה' אלהי ישראל יושב הכרובים וגומר הטה ה' אזניך ושמע פקח ה' עיניך וראה ושמע את דברי סנהרב וגו' וידעו כל ממלכות הארץ כי אתה ה' אלהים לבדך (ב) נראה שהיה חזקיה מדבר עם הקב"ה כאדם שהוא מדבר עם חבירו מיד נהה רוח אלהים על ישעיהו הנביא וא"ל ישעיהו הנביא לחזקיהו חמלך והלא אדם שהוא מדבר עם מי שהוא גדול ממנו הלא מרתיע כל גופו ונודעזעין כל איבריו המדבר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עאכ"ו שיהא מדבר באימה וביראה ברתת וביוע לפיכך חלה חזקיהו חולי גדול שנאמר (ס"ד) בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו וגו' ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה מאי כי מת אתה ולא תחיה א"ל הנביא מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב א"ל

א"ל וכ"כ למה א"ל (ג) משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דחזאי לי ברוח הקודש דנפקי מינאי בנין דלא מעלי א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקרת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה דקב"ה ליעבד א"ל הב לי ברתך השתא אפשר דגרמא זכותא דירך וידי ונפקי מינאי בנין דמעלי א"ל כבר נגזרה עליך גזירה א"ל בן אמוין כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא אפי' חרב חדה מונחת על צואריו של אדם אל ימנע א"ע מן הרחמים שנאמר (איוב יג) הן יקטלני לו איחל לכן ישא אדם אשה כדי שיהיו לו בנים וילמוד מחזקיה אע"פ שידע בדעתו ברוה"ק שלא יהיה לו בנים הגונים ולפיכך נתן דחיים לפני המקום אפ"ה היה נענש בעוה"ב אם לא היה נשא אשה ולמדו חכמים ארבעה דברים בתפלה אחד שלא יעמוד אדם בבקעה להתפלל (ד) בדרך עכו"ם שנית שלא יעמוד ברשות הרבים ויתפלל מפני דעת הבריות [ח] ומפני דעת הנשים שלישית [ה] שיקדש אדם את (ג) מחנהו ד' אמות לצפון ד"א לדרום יוד"א למזרח וד' אמות למערב ואם היתה התפלה בביתו צריך לקדש את כל הבית אפילו נאה אמה למה [ו] כי ה' אלהך אש אוכלה הוא (דכ"ט ד) רביעית למדו

חכמים שלא יעמוד אדם בצד עין או בצד אבן ויתפלל אלא בצד [ג] (ז) הנר ולא יפסיק שום דבר בינו ובין הקיר שנאמר [מלכים ב] ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' וגומר ויבך חזקיהו בכי גדול ה' רוא רחום וחנון ומלא רחמים היה רואה (ח) שפתיו דובבות מישרים בחכמה בבינה בדעת ובהשכל שמע מיד את תפלתו שנאמר והי ישעיהו לא יצא חצר החיצונה ודבר ה' אליו לאמר וגומר שמעתי את תפלתך וגומר הנני רופא לך ביום השלישי תעלה בית ה' וגומר ויאמר חזקיהו אל ישעיהו מה אות וגומר ויאמר ישעיהו זה לד האות וגומר הלך הצל עשר מעלות וגו' ויקרא ישעיה אל ה' וישב את הצל וגומר אחרני' עשר מעלות (ס) באות' שעה [ד] [ט] נתעוותו כל עכו"ם הן והכמיהם ומכשפיהם ואמרו אין אדם כביר בדבר זה [ז] אלא ב"ד הגדול שבירושלים בלבד מיד כתב מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו מלך יהודה כי שמע כי חלה חזקיהו (ס) וישמע אליהם חזקיהו ויראם את כל בית [ה] נכותה וגומר לא היה (י) דבר אשר לא הראם חזקיהו וגו' (ס) מיד נחה רוח אלהים על ישעיהו וא"ל לחזקיהו מה אמרו האנשים האלה ומאין יבאו אליך וגו' ויאמר מה ראו בביתך ויאמר חזקיהו וגומר

מאורי אש

גדולת הדבר כי אמנה ישב ה' וישרה טכנתו למטה ולכן גם בעת תפלתו עיניו מה לא נכנע ולא זע כמשפט האיש נעדר ההתפעלות כ"א נכח השכל מבקש למה שיספיקו דעתו כמו פס ביקש שישע לשראל כדי שיע"ז יתפרסם שמו הגדול בעולם רעים בתוכות' לא חכם לקחת אשה אחר כי התכלית נפקד ממנו וכן ביקש אות כמשפט החכם החפץ לדעת הכל צבור וכן כאשר צטרו שימות אחר כלה נבואתך וכו' כי לא האמין בנפשו שלא יקובל תשובת האדם וכן עם כחו שלוחי המלך אליו בלה להם רזי שכל כי דימה שעי"ז יכירו נכות ה' ולא פחד מגלוי הסתרים וכן כאשר צטרו ישעיהו שעי"ז נענש אחר דבר טוב ה' ולא הרע מצימה כי בודאי הכל לטובה [יעיין להלן] אכל ה' הוכיח אותו על זה כי באמת ראוי להגדיל כח ההתפעלות בעצ עגרו בצפילה ולא יניח זה לטבע השכל לבד והבין מאור וינעם לך וחבין מזה כמה ענינים מתהלכות יחזקיהו ודבריו ומעשיו : [ג] משיס דלא עסקת צפ"ו הודיע לו כי הנמאין במצינה מפני נעית שכלו הוא נאצר בעוה"ב כי תורת ה' תמימה ועליונה ואין נהתחכמות השכל האנושי מבוא צנבולה ואף שלפי הראות התכלית נפקד ממנו כמו שהיה אצלו כי טוב העדר הכנים מנבים רעים עכ"ז מה שמצויה מחוייב לעשות כלה נבואתך ולא עיני המלצה הזאת כי הנביא עם שיגיעה מדע הנבואי לא יכול כלכל בקרבו כל אשר נתגלה אליו כמ"ש בירמיה ואמרתי לא אדבר עוד כשצו והיה כלבי כאש בוערת עזר בעלמותי ולכן אמר גמור עיני נבואתך ולא ואל חסרדני כי אספון לבקש ה' אולי ישמעני וירחם עלי : (ה) בדרך אליל ר"ל אף שבקשה מקום שדות וכרמים מ"מ הוא נגד אליל ולא בר"ס פן יפסיקו עובדי דרכים והלכות אנשים ואנשים ויבא מוס ח"ו לירי הרעור : (ה) שיקדש מחניהו שלא ימלא עליו שום טינוף וד' אמות כשהוא לאחוריו אכל לפניו הוא כמלא עיניו כמ"ש בכרכות ובבית כל הבית כולו נחשב כד' אמות : (ו) כי ה' אלוהיך אש אוכלה אין עניינו לכאן והיושר נראה לנרום כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך והיה מחניך קרום שמדבר מענין זה : (ז) צד הנר הקיר כ"ל : (ח) שפתיו דובבות משרים הוא הדבר שצדתי לעיל שמורה מעלת תפלת יחזקיהו אף שהיה ב"לל הכנעה כל כך רק אמר זכר נא אשר התהלכתי לפניך באמת ונס ממדת השכל וההתכוננת מ"מ קיבל ה' ממנו אחר שהמה משרים בחכמה וצנבונה לא כמתנאה ביעשו ולא כמו חי שבא ברוח רק סומך על חסדי ה' שעושה טוב וחסד לעושי טוב והבין מאור : (ט) נעשותו כל עובדי אלילים ומצויהם הם הודיעים חכמת התכונה והמכשפים המה החושים בכוכבים : (יוד) אלא כ"ד הגדול שסם ידיעת החכמה האמתית והנבואה : [י] וכי דברים הללו ביקש כו' ר"ל וכי דברים הללו ביקש ישע' ממנו ומה היה טעם בזה אלא הכונה שגלה להם רזי שכל מהתנמה האלקות אשר מזה ימשך טיבול ה' כדרכם של עובדי כוכבים שעושים

ישועות יעקב

(ב) מקום שהוא חונה סם ומתפלל : (ג) כ"א הקיר והוא עיקר : [ד] נתבלבל דעתם : (ה) בית גבוה ומנחם פתר לשון שממנים כמו נכח ונרי רש"י : [ו] ודרשו ר"ל שהראה להם הארון והלוותם וכן צענין לקיחת אשה אחר שראם צר"הק שממנו י"א: בנים ממנו וכן ביקש אות כמשפט החכם החפץ לדעת הכל צבור וכן כאשר צטרו שימות אחר כלה נבואתך וכו' כי לא האמין בנפשו שלא יקובל תשובת האדם וכן עם כחו שלוחי המלך אליו בלה להם רזי שכל כי דימה שעי"ז יכירו נכות ה' ולא פחד מגלוי הסתרים וכן כאשר צטרו ישעיהו שעי"ז נענש אחר דבר טוב ה' ולא הרע מצימה כי בודאי הכל לטובה [יעיין להלן] אכל ה' הוכיח אותו על זה כי באמת ראוי להגדיל כח ההתפעלות בעצ עגרו בצפילה ולא יניח זה לטבע השכל לבד והבין מאור וינעם לך וחבין מזה כמה ענינים מתהלכות יחזקיהו ודבריו ומעשיו : [ג] משיס דלא עסקת צפ"ו הודיע לו כי הנמאין במצינה מפני נעית שכלו הוא נאצר בעוה"ב כי תורת ה' תמימה ועליונה ואין נהתחכמות השכל האנושי מבוא צנבולה ואף שלפי הראות התכלית נפקד ממנו כמו שהיה אצלו כי טוב העדר הכנים מנבים רעים עכ"ז מה שמצויה מחוייב לעשות כלה נבואתך ולא עיני המלצה הזאת כי הנביא עם שיגיעה מדע הנבואי לא יכול כלכל בקרבו כל אשר נתגלה אליו כמ"ש בירמיה ואמרתי לא אדבר עוד כשצו והיה כלבי כאש בוערת עזר בעלמותי ולכן אמר גמור עיני נבואתך ולא ואל חסרדני כי אספון לבקש ה' אולי ישמעני וירחם עלי : (ה) בדרך אליל ר"ל אף שבקשה מקום שדות וכרמים מ"מ הוא נגד אליל ולא בר"ס פן יפסיקו עובדי דרכים והלכות אנשים ואנשים ויבא מוס ח"ו לירי הרעור : (ה) שיקדש מחניהו שלא ימלא עליו שום טינוף וד' אמות כשהוא לאחוריו אכל לפניו הוא כמלא עיניו כמ"ש בכרכות ובבית כל הבית כולו נחשב כד' אמות : (ו) כי ה' אלוהיך אש אוכלה אין עניינו לכאן והיושר נראה לנרום כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך והיה מחניך קרום שמדבר מענין זה : (ז) צד הנר הקיר כ"ל : (ח) שפתיו דובבות משרים הוא הדבר שצדתי לעיל שמורה מעלת תפלת יחזקיהו אף שהיה ב"לל הכנעה כל כך רק אמר זכר נא אשר התהלכתי לפניך באמת ונס ממדת השכל וההתכוננת מ"מ קיבל ה' ממנו אחר שהמה משרים בחכמה וצנבונה לא כמתנאה ביעשו ולא כמו חי שבא ברוח רק סומך על חסדי ה' שעושה טוב וחסד לעושי טוב והבין מאור : (ט) נעשותו כל עובדי אלילים ומצויהם הם הודיעים חכמת התכונה והמכשפים המה החושים בכוכבים : (יוד) אלא כ"ד הגדול שסם ידיעת החכמה האמתית והנבואה : [י] וכי דברים הללו ביקש כו' ר"ל וכי דברים הללו ביקש ישע' ממנו ומה היה טעם בזה אלא הכונה שגלה להם רזי שכל מהתנמה האלקות אשר מזה ימשך טיבול ה' כדרכם של עובדי כוכבים שעושים

בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו הא למדת בשכר מעשה אלקנה שמואל ובשכר מעשה חזק' מנשה מכאן אמרו כל האוכל עם (נוסחה ישנה מנחיש הסורס) עכו"ם על השלחן כאלו עובד עכו"ם ואוכל מזבחי מתים ואם ת"ח הוא מזלזל את תורתו ומחלל שם אביו שבשמים ומזבזב את מסנו ומאבד את בניו ומפיל אותם בהרב ומגלה אותם מארצם :

פרק ט (א) ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שופטה את ישראל בעת ההיא (סופטים ד) וכי מה טיבה של דבורה שהיא היתה שופטת את ישראל בעת ההיא ומתנבאה עליהם והלא פתח בן אלעזר היה בימים ההם מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בין ישראל בין עכו"ם בין איש בין אשה בין עבד ובין שפחה הכל לפי המעשה שהוא עושה כך רוח הקודש שורה עליו כך אמרו בעלה של דבורה עם הארץ היה אמרה לו אשתו בא ואעשה לך פתילות והולך אותם לבית המקדש שבשילה (ב) (ד) מה אם יהיה חלקך בין אנשים בשרים שבהם ותזכה לעוה"ב (ג) והוא היה עושה פתילות עבות כדו שיהא אורן מרובה לפיכך נקרא שמו לפידות וכך אמרו ג' שמות יש לו ברק לפידות (ד) מיכאל ברק שפניו היה דומה לברק

לפידות שהיה עושה לפידות עבות ומה שמו מיכאל שמו הקב"ה שהוא בחן לבות וכליות אמר הקב"ה לדבורה (ה) אתם כוונתם לשם שמים ועשיתם פתילות עבות כדו שיהא אורן מרובה גם אני ארבה (ו) אותכם בישראל וביהודה ובשנים עשר שבטי ישראל ומי גרם לפידות שהיה חלקו בבני ארם כשרים וזכה לעוה"ב הוי אומר דבורה אשתו כך אמרו על דבורה אשת ברק ועל כיוצא בה הוא אומר (ז) חכמות נשים בנתה ביתה [משלי יד] [ז] כיוצא בדבר אתה אומר איזבל בת אתבעל מלך צידוניס אשת אחאב כך אמרו בשעה ראשונה שנכנסה אצל אחאב ללמדה אותו (ח) דרך עבודה לע"א ועל ידה התמכר עצמו לע"א שנאמר [מלכים א כח] רק לא היה כאחאב אשר (י) התמכר לעשות דרע בעינו ה' אשר הסתה אותו איזבל וגומר ובשביל מעשה ומעשה בעלה [ט] נאבדו שניהם מן העוה"ב ומן העוה"ב ואבדו את בניהם עמהם [י] משל למלך שהביא לו עבדו מנחה (י) שבעים כדו שמן כיון ששמע ממנו דברים יתרים טרף אותם לשניו כך מי גרם לו לאחאב שנאבד מן העוה"ב ועוה"ב הוא ובניו הוי אומר איזבל אשתו ועליה ועל כיוצא בה הוא אומר [משלי ד] [יא] ואולת בידיה תהרסנה ועליהן הוא אומר [מילים לו] אל תתחר במצליח דרכו באיש עושה מזימות וגו' ועוד מעט ואין רשע וגו' [יב] ראיתי רשע עריץ וגומר ויעבור והנה איננו וגו' [ג'] ניפח רשע לנדיק ומבקש להמיתו חתרו מהו אומר ה' לא יעננו בידו וגו' ה' יסמך לו פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש הגדול שבירושלים לפני החכמים אמרתי להם רבותי (יג) מה נשתנה עמרי שר צבא מלך ישראל

ישועות יעקב

(א) ילקוט סופטים דף ט' ע"א : [ב] חולי תוכה עי"ז כמו חולי ימלאון סם חרבעים [בראשית י"ח] ח"א מה אם : (ג) גי' ילקוט והוא היתה עושה כו' : (ד) בילקוט גרם מיכאל ע"ס מלאך וע"ס שממך ענמו ור"ל שאמר לה אם תלכי עמי וגו' וגם בסירה נזכר שמה קודם : (ה) גי' ילקוט חורכס והוא עיקר : (ו) נמכר לע"א כדאיתא בירושלמי חילל בית האלי שסבינו ה' ובכל יום סם דמיו ונתן לע"א רש"י : (ז) נקט מספר זה לפי שהיו הנעדר מחכמה ולזה שאלתם היחכן שהיתה דבורה גדולה יותר בהשגה מכל הנביאים והיתה החשובה שהדך תלוי גם במעשים טובים ויש קטן בהשגה וגדול במעשה כמ"ס מעשיך יקרנך : (ב) בין נכרו אם עושה הזיון מלות ומכיר את בוראו בזנות באחדות אמיתית זה כגדלת הספר כנ"ב זיקס משה שלח חסרה סביבה על או"ה אם לא יכירו את בוראם ועיין בצורני מעלת הגבוהה שהיא ענין סבילי להאומם ויחכן שהכח"ס פה בר"הק הוא רוח המעוררו לפעול טוב ולהיות גבור בארץ בטוב המדות ולהנהיג האומה בדרך ה' וה' עוררה לזה וזה יתכן להיות גם צעדי וספחה והבן : [ד] מה אם יהי חלקך כו' כלומר יהי מה אף אם לא תזכה למעלה גבוה בחכמה אך עכ"פ תזכה להיות בין חכמים כשרים ותזכה עי"ז לעוה"ב : דומה לברק חזיר יפה ומנהלוג מאד ומה שמו מיכאל כי ברק ולפידות שמית הכנויים הם ושמו העיקרי מתחילה מיכאל : [ה] חסם כוונתם לשם שמים ור"ל אף שהמעשה מלך עלונה אינה גדולה כל כך כי אינני לריכה לאורה אך ראינו כונתם לשם שמים מאד ולכן חרבה חורכס בישראל להיות המה נוסעים על ידכם והיה טובות הרבים תלוי בכס ועי"ז יהיה זכותם גדול ותזכו עי"ז לחיי עוה"ב מאד : (ו) חכמה נקיס בנתה ביתה כו' ר"ל אף שחכמת אשה אינה גדולה כל כך מ"מ עי"ז מעשיה תוכל לבנות לה בית כאמן וקיים לעוה"ב או ירמזו ביתה זו בעלה : (ז) כיוצא בו כו' ר"ל כמו אשה שבה תוכל להיטב לבעלה כך אשה רעה שתמיתנו כמו איזבל לחאב : (ח) דרך עבודה כלומר שהודיעה לו מה הוא ענין עבודת כוכבי' עד שבסוף החכמה להאמין בזה ולבסוף התגבר עלמו לעבודת כוכבים כאלו הוא עשה מכור לעבודת כוכבים באין חקית : (ט) נאבדו שניהם כי יותר טוב ה' שתשמע הוא לו להאמין בה' יאזו היו שניהם נחלים העוה"ב : (י) משל למלך כו' יש לזכו מה זה הכבוד והמנוח בע' בניו ומה ענין לזה והגראת מפניסה' חפץ מאד במלכות בית הוד ומשפחתו הנמשך מאתו ור"ל ה' זה מנחה לרצון לפניו ית' אך בחנאי אם ה' העבד טוב אז המנח' יר' לפניו ואם לאו טורף בפניו כי אינו חפץ בורע מרעים ולכן נהרב הוא ובניו : (יא) ואולת בידיה תהרסנו כלומר בעצמה ובידי' מונע הטוב ממנה ולא די שלח דלתה לחזקו בטוב אכל גם הרסה והשחיתה הכל : (יב) ראיתי רשע עריץ גו' כלומר שהוא מתגדל ומתחזק בטוב ומתפרס ושרט כאורח רעין שמתפשט גיעותיו מאד וזה דמו על הבנים הרבים וגם המה ואינו : [יג] מה נשתנה עמרי שר צבא גדולה כו' ר"ל שגם הוא לא ה' טוב רק מפני שוויאר כו' ואף שהיה כונתו למען הגדיל שמו ועוד ממלכתו עכ"ז טובה גדולה עשה בארצו

מאורי אש

פרק ט [א] ודבורה אשה נביאה גו' מביא כל זה לתראות אף שזכו לטוב בסביל מעשיהם הטובים כמו באלקנה : [ב] כי מה טיב' כו' הכל לפי המעשה הוא ע"ד מאמרו בחזית שאמר ר"ע על אחר שאל ז"ק עליו טובו כו' חזן מאחר לא שאלו גדול ממך כלומר באיכות ההשגה אלא מעשיך יקרנך ומעשיך יתקון והענין כי אף שהגבוהה תלוי בחכמה כמ"ס אין הגבוהה שורה אלא על חכס כו' כי הגבוה' הוא השגה גבוהה וגדולה מאוד ואין ישיבה הנער הנעדר מחכמה מכל הנביאים והיתה החשובה שהדך תלוי גם במעשים טובים ויש קטן בהשגה וגדול במעשה כמ"ס מעשיך יקרנך : (ב) בין נכרו אם עושה הזיון מלות ומכיר את בוראו בזנות באחדות אמיתית זה כגדלת הספר כנ"ב זיקס משה שלח חסרה סביבה על או"ה אם לא יכירו את בוראם ועיין בצורני מעלת הגבוהה שהיא ענין סבילי להאומם ויחכן שהכח"ס פה בר"הק הוא רוח המעוררו לפעול טוב ולהיות גבור בארץ בטוב המדות ולהנהיג האומה בדרך ה' וה' עוררה לזה וזה יתכן להיות גם צעדי וספחה והבן : [ד] מה אם יהי חלקך כו' כלומר יהי מה אף אם לא תזכה למעלה גבוה בחכמה אך עכ"פ תזכה להיות בין חכמים כשרים ותזכה עי"ז לעוה"ב : דומה לברק חזיר יפה ומנהלוג מאד ומה שמו מיכאל כי ברק ולפידות שמית הכנויים הם ושמו העיקרי מתחילה מיכאל : [ה] חסם כוונתם לשם שמים ור"ל אף שהמעשה מלך עלונה אינה גדולה כל כך כי אינני לריכה לאורה אך ראינו כונתם לשם שמים מאד ולכן חרבה חורכס בישראל להיות המה נוסעים על ידכם והיה טובות הרבים תלוי בכס ועי"ז יהיה זכותם גדול ותזכו עי"ז לחיי עוה"ב מאד : (ו) חכמה נקיס בנתה ביתה כו' ר"ל אף שחכמת אשה אינה גדולה כל כך מ"מ עי"ז מעשיה תוכל לבנות לה בית כאמן וקיים לעוה"ב או ירמזו ביתה זו בעלה : (ז) כיוצא בו כו' ר"ל כמו אשה שבה תוכל להיטב לבעלה כך אשה רעה שתמיתנו כמו איזבל לחאב : (ח) דרך עבודה כלומר שהודיעה לו מה הוא ענין עבודת כוכבי' עד שבסוף החכמה להאמין בזה ולבסוף התגבר עלמו לעבודת כוכבים כאלו הוא עשה מכור לעבודת כוכבים באין חקית : (ט) נאבדו שניהם כי יותר טוב ה' שתשמע הוא לו להאמין בה' יאזו היו שניהם נחלים העוה"ב : (י) משל למלך כו' יש לזכו מה זה הכבוד והמנוח בע' בניו ומה ענין לזה והגראת מפניסה' חפץ מאד במלכות בית הוד ומשפחתו הנמשך מאתו ור"ל ה' זה מנחה לרצון לפניו ית' אך בחנאי אם ה' העבד טוב אז המנח' יר' לפניו ואם לאו טורף בפניו כי אינו חפץ בורע מרעים ולכן נהרב הוא ובניו : (יא) ואולת בידיה תהרסנו כלומר בעצמה ובידי' מונע הטוב ממנה ולא די שלח דלתה לחזקו בטוב אכל גם הרסה והשחיתה הכל : (יב) ראיתי רשע עריץ גו' כלומר שהוא מתגדל ומתחזק בטוב ומתפרס ושרט כאורח רעין שמתפשט גיעותיו מאד וזה דמו על הבנים הרבים וגם המה ואינו : [יג] מה נשתנה עמרי שר צבא גדולה כו' ר"ל שגם הוא לא ה' טוב רק מפני שוויאר כו' ואף שהיה כונתו למען הגדיל שמו ועוד ממלכתו עכ"ז טובה גדולה עשה בארצו

שהגבים

אדיו רבא פרקו

ישראל מכל אשר היו לפניו (שלא הושיבו מלך בן מלך עד שבא עמרי וישיבו לו [ח] שלשה מלכים על כסאו אמרו לי לא שמענו אמרתי להם שכרו היה משום שויתר עיר גדולה בארץ ישראל כמו ירושלים ושהיתה ברעתו שכשם שירושלים היא למלכי יהודה כך היא שומרון למלכי ישראל שנאמר [מלכים א' ט"ז] ויקן עמרי את הדר שמרון מאת שמר בככרם כסף ויבנות הדר ויקרא את שם העיר א צר בנה על שם שמר אדוני הדר שומרון [יד] ואו' [יחזקאל כג] בן אדם שמים נשים בנות אם אחת היו וגו' ושמותן אהלה הגדולה ואהליבה אחותה וגומר ושמותן שמרון אהלה וירושלים אהליב שכרו על שויתר עיר גדולה בא"י לפיכך ישיבו לו ב' מלכים על כסאו אמרו עליו [ט] על עמרי [טו] שלא היה עשיר כמו אחאב מלך ישראל בנו מאתים ול"ב מלכים עבדו אותו ואצ"ל לבית [יוד] השן שבנה כיון ששמע אחאב מן הכריות שבקשו אלו רל"ב מלכים למרוד בו שלח והביא בו של כל אחד ואחד והושיבין תחת דוד בירושלים ובשומרון ואמרו חכמים [טז] כל אותן רל"ב בני מלכים עובדי ע"א היו וכיון שבאו לירושלים ולשמרון היו נעשים [יז] יראי שמים לאמיתן ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים שכן היה משום שהיו יראי שמים לאמיתן באתה להם לישראל תשועה גדולה על ידן שנאמר [מלכים א' כ] וכן הדר מלך ארם קבץ את חילו כל ושלשים ושנים מלך אתו וסוס ורכב ועל ויצר על שומרון וילחם בהן וגו' והנה נביא אחד נגש אל אחאב מלך ישראל ויאמר לו כה אמר ה' הראית את כל ההמון הגדול הזה הגני נתני בידך וגו' ויאמר אחאב במי ויאמר וגומר בכערי שרי המדינות וגו' ואומר [שם כ' ג'] ומישע מלך מואב היה נוקד [יא] והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים צמר בתורה

ויהו במות אחאב וישע מלך מואב במלך ישראל נתקבצו עליו על מלך מואב שלשה מלכים חד מלך ישראל ומלך יהודה ומלך אדום ויכו את מואב ויכנסו מפניהם וגו' וירא מלך מואב כי חוס ממנו המלחמה וגו' [יח] ויקח את בנו הבכור וגו' ויעלהו עולה על החומה וכיון ששחט את בנו והעלהו עולה אמר [יג] רבש"ע אברהם העלה את בנו ע"ג המזבח ולא שחטו ואני אשחוט את בני ואעלהו עולה כליל לפניך [ט] שכל מה שתאמר אלי אעשה [ל"ז] שנאמר וקם את בנו הנכור אשר ימנך תחטוף באותה עשה ידו [טז] ישראל ממדריגה עליונה למדרגה תחתונה שנאמר והי קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ וכיון שמת אחאב היו נערי שרי המדינות [יג] נפטרין כל אחד ואחד והלך לו לביתו ברוך המקום ברוך הוא שמשלם לבני אדם לכל איש כדרכו ומקיים עליהם במדה שאדם מודד בה מודרין לו [כא] לכך נאמר ורבויה אשה נביאה וגו' והוא יושבת תחת תומר דבורה בין הרמה ובין בית אל ויעלו אליה בני ישראל למשפט אמרו חכמים כשם ששמאל היה יושב [יד] ברמה [כב] כך דבורה היתה יושבת ברמה [ל"ז] לכן נזמרה והיא יושבת תחת תומר אמרו חכמים של"א היו תלמידי חכמים בישראל בעת ההוא [כג] אלא כמלא [ט"ז] [ל"ז] דקל בלבד [כד] לכך נאמר תחת תומר ר"א והיא יושבת תחת תומר [כה] לפי שאין [טז] דרכה של אשה להתיתר בתוך הבית לכן דבורה הולכת ויושבת תחת צלו של דקל ומלמדת תורה בריבים לכך נאמר והיא יושבת תחת תומר ותשלח ותקרא לברס בן אבינועם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צויה וגו' ולקחת עמך עשרת אלפים איש וגו' [כו] מת"ל הלא צויה ה' אלא כך אמרה לו כתוב בתורה

ישועות יעקב

שהיו לאחאב שבועים בנים וכולם נהרגו : (ח) עיקר השאלה היא למה ג' מלכים ז"א" שכל אחד היה מלך בן מלך וז"ל לא מנינו אל מלכי ישראל ועיין סנהדרין דף ק"ב גרסא אחרת : (ט) בילקוט מלכים דף ל"ב ע"ב גרסא אחרת אמרו לא ה' עשיר לאחאב ור"ל שאצרו על אחאב שלא ה' כלל מלכי ישראל עשיר לאחאב וכן משמע לקמן בספר זה ח"ב ס"פ כ"ד : [יוד] שבנה ארמון ופלטין מעצמות פיל כמ"ט [במלכים א' כ"ב] : (יא) מארי גיית רש"י ר"ל כעל מקנה שהגזן ברוב נקודים : (יב) כמ"ד לשם שנים נחביון סנהדרין דף ל"ט [יג] ולכן לא הללים יהודים בן אחאב בלחמו עם מישע מלך מואב [מלכים א' כ'] : (יד) והוא היה מקום מוכן לנביאה ורוה"ק וכן מן הרמזים נופים [שמואל א' ע"ט] בפירוש : [טז] מפורש בפ"ק דמנילה מה תומר זה זילו מישע אף ת"מ שנאמר הדרו היו מועטין : (טז) ילקוט שופטים דף ע' :

מאורי איש

שהגבו מעלת א"י ולכן נחשב לו לזכות : (יד) וזמנר בן ארם גו' מביא רח"י שזמנר נחשב במעלתו ברוב המון כמעט כירושלמי : [טז] שלח ה' עשיר בו' ר"ל אף שלא היה עשיר כל כך עכ"ל פירא חז"ל ערי ישראל וזכה בית השן מעצמות הפיל : [טז] כל אותן רל"ב בו' מביא כל זה להגדיל מעלת א"י ח"ך שיושבי וסוכני המה נעשים יר"ם כמו שאמר לעיל גבי חלקנה שע"י שזיכס להביאם לא"י הכריעם לכך זכות שע"י ביאחס לשם נעשו טיבים וגם מביא זה להראות ח"ך מי שהא יר"ם הקב"ה מוכרו להיות זכות הרבים תלי בו כמ"ט גבי חלקנה וק"ל : [יז] יר"ם לאמיתן לא מיראת הענג ולא להתהדר בה לעיני ישראל ולא מפחד אחאב כ"א מהכרתם את ה' הנכבד והנכבד באמת : (יח) ויקח את בנו גו' רבש"ע אברהם בו' דעמו שהעלה לה' ממש וע"כ היה קנף על ישראל אף שהי' זה מרוב הפחד עכ"ל אחרי שלבו נהפך בקרבו לפחד מה' ולבקש מחתו הללחו ועשה דבר ברוב כזה ודייק שבאותו עתם ירדו מדכתיב ויהי קנף גדול שהיא מרת [יט] שכל מה שתאמר ר"ל מעתה אעבדך באמת ואעש' מלוותיך : (כ) נפטיים בו' ולכן לא הללים יהודים בן אחאב בלחמו עם מישע [ישועות יעקב] ואין צריך לזה רק הכונה ע"י שהיו טיבים לכן נולדו הם משבת פה והלכו לבניהם בשלום ולכן מסיים הוי במדה בו' : (כא) לכך נאמר ודבורה מושב על לעיל : (כב) כד דבורה היתה יושבת בין הרמה גו' כמ"ט בין הרמה גו' והוא תמיד מקום המוכן לנביאה ויחר משאר המקומות כמו שמכנה הכתוב הרמתיים נופים והיתה דבורה שנה כדי להג' הנבוא' : [כג] אלא כמלא דקל בו' ר"ל כמו התומר זילו מועט להנין אף ת"מ שבאותו הדור ה' מועטין היכולים לסגין על ישראל בנדקויה : [כד] לכ"ל תחת תומר גו' דרש ע"ד רמז שלכן נקרא המקום תומר דבורה מפני שהיו ישראל צעת ההיא כתומר בלי מנן ורק היא אשר ננאחת להגין ולהושיע לישראל : (כה) לפי שאין בו' ר"ל שהכתוב מספר מענין מעלתה פן תבוא ליחוד ויבהה דווקא תחת כל הדקל שזלה מועט ג"כ מטעם זה ועיקר סמיכתם ממה שהכתוב מוכח בשם זה שהיא כמעט שם עצמיה לה להזכות מפני שעיקר ישיבתה היתה תמיד שם מסיבת זה או שמכוון על צד הרמז להורה שהיא היתה המגנת וק"ל : [כו] מה ת"ל הלא צויה ה' אף שהיה זה בלוי מאת ה' היה לה לומר כס אמר ה' מהו

האדם שיש בו חסד ורחמים ויחסי אדם ויהיה לו חסד ורחמים ויהיה לו חסד ורחמים

בתורה ודרשו השופטים היטב וגו' (דברים ט) ומה ענין
 שכתוב אחריו : כי תצא למלחמה על אויביך וגו' [י] לא
 תירא מהם כי ה' אלחך עמך וגו' . (סס כ) וכי מה טיבה
 של דבורה אצל ברק : [כז] והלא דבורה במקומה [יט]
 וברק במקומו אלא כך אמרו חכמים ברק היה משמש את
 הזקנים בחייו של יהושע . וכן חזר ושמש לאחר מיתתו
 לפיכך הביא הקב"ה אותו ונתן אותו אצל דבורה באותו
 שעה (ט) (כח) הראוה לדבורה במה הקב"ה מושיע את
 ישראל מבין העכו"ם [כ] בבנים שהם משבימים ומעריבין
 לבית הכנסת ולבית המדרש . ועוסקין בדבריו תורה בכל
 יום תמיד . ומה נשתנה זבולן ונפתלי מכל השבטים שבאת
 תשועה גדולה לישראל על ידן . שנאמר (סס ד) ולקחת
 עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבולן . כך
 אמרו חכמים (כט) נפתלי (כח) שמש את יעקב אבינו .
 ויצא ממנו קורת רוח . וזבולן שמש את יששכר . ועל
 שעשה לו (כ) אכסניא . (ל) ובשביל שבטח ברק באלהי
 ישראל והאמין בנבואתה של דבורה שנאמר ויאמר אליה
 ברק אם תלכני עמי והלכתי וגו' ותאמר הלך ארך עמך וגו'
 לפיכך חלק לו בשירה עמה . שנאמר ותשר דבורה וברק
 וגו' ומה נשתנית ועל אשת חבר הקני מכל הנשים כלן
 שבאת תשועה גדולה לישראל על ידה . שנאמר ותקח
 יעל אשת חבר את יתר האהל וגו' ותתקע את היתד
 ברכתו וגומר והוא נרדם ויעף וימת . כך אמרו חכמים יעל
 (לא) אשה כשירה היתה . ועושה רצון בעלה היתה . מכאן
 אמרו חכמים אין לך אשה כשרה כנשים . אלא

אשה שהיא עושה רצון בעלה . פעם אחת הייתי יושב
 בבית המדרש הגדול שבירושלים לפני החכמים . ואמרתי
 להם רבותי (לב) עפר אני תחת נפות רגליכם . ואמר
 לפניכם דבר אחד . ואמרו לי אמור . ואמרתי (לג) אבי
 שבשמים יהא שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמי .
 ותהיה לך קורת רוח מישראל בכל מקומות מושבותם . שכל
 הטובות (לד) והנחמות שאמרת לאדם . (לד) לא אמרת
 אלא בחכמה ובינה ודעה והשכל . שנאמר (בראשית ג)
 ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו . אעשה לו
 עזר כנגדו . עזר להעמידו על רגליו . ועזר להאיר עיניו .
 אמרו לי תן טעם לדבריך אמרתי להן אני נותן טעם
 לדברי . ואמרתי להן רבותי . (כג) חטין ושעורין עד שלא
 נעשו ולא נטחנו ברחים אינן הם כלום אלא עצים בלבד .
 ואמרו לי הן ואמרתי להן אם נותנן אותם אדם לאשתו
 ותקנתן ועשאתן וטחנו ברחיים והוציאה מהם את הפת .
 פת יפה . או שהיא עשתה לו מן בשר שמן או מן חלב
 שמן אכילות טובות שבעולם והוא אוכל וכן פשתן אינו
 כלום אלא עשבים . ואמרו לי הן . ואמרתי להם אם נותן
 אדם פשתן לאשתו וארגה ממנו בגד . ולא עוד אלא
 שמוציא ממנה (כד) פריה ורביה לעולם : (כה) ועוד כדו
 שלא ינאף ממקום למקום . אלו ארבעה דברים שהאשה
 עושה לבעלה . (כו) ואם הוא [ג"י] כנר] נותן לה לחם
 מאכילה . והלא לבהמה ולחיה ולעופות נותנין כל העולם
 מזונות לכך נאמר אעשה לו עזר כנגדו . עזר להעמידו
 על רגליו . עזר להאיר עיניו . ועזר אמרתי לפניך דבריו
 של

מאורי אש

הלא כשהוא כמו נחית טעם ומפרט שבאמת הוא כמו נחית
 טעם שלא יפסוד מפניהם אחר שכן כתיב ודרשו השופטים
 היטב ואל"כ כי תלך גו' לא תירא גו' מורה שפ"י זכות שפית
 השופטים משפט ישר היטב ילכו מלחמתם ולכן כתיב והיא
 שופטת גו' וזה הלא נזה ה' ולכן אל תירא מאלוהיה כי תנצחם
 כדאי בעזרה : (כו) והלא דבורה במקומה כו' שם צמחה וברק
 מקדם רסוק מאד מרמה ומפרש ע"י שהיא חמיר משמש ללבושים
 ע"כ הביא הקב"ה לברק שהיה עם דבורה הנביאה והכונה כששאה
 לאשה : (כח) הראה לדבורה כו' ר"ל שהשיגה צמחה הנבואה
 למלחמה : (כט) נפתלי סימם כו' ולכן גם בניו נעשו נחמיו
 המה כמוהו משמשו חכמים וגם זכותו עמד לזניהם שעל ידם יושבו ישראל : [ל] ובשביל שבטח כו' כי לא יתכן האמונה
 בלבושים שיהיה כ"כ עד שימסור נפשו בעבור זה רק מוחזק בהטחון כס' וע"כ סומך על הנבואה ומוסר נפשו לה' וזה החוקות
 גדולה הנמצא בלב יקירי רוח אשר ע"י יתכן להתהפך רוחו בקרבן שיסרה בו רוח"ק והבין מאד והכונה שחלק לו בשורה הכונה ששרה
 עליו רוח"ק ע"י האמתו כנבואת דבורה כמה פעמינו כמנה מקומות שפ"י הנביאים יוכלו להתנבאות גם הבלתי מוכנים ככה :
 [לא] אשה כשרה היתה ועושה רצון בעלה כשרה ננעשים ואינה יודעת מאלוהיה רק כפי אשר יאמר לה בעלה . וזאת מדה טובה :
 בנשים אשר טבען ודעתן קלות אם לא ימסכו אחר רצון בעלה המונעתן מרע ומחזירן למוטב [לב] עפר אני תחת נפות רגליכם
 ענין המליצה הזאת להורות על ההכנעה למוטב שהמה צמעה ממנו : (לג) אבי שבשמים כו' הוא דרך התפעלות בהזכירו טובת
 ה' ותסוד עם ישראל : (לד) לא אמרת אלא בחכמה כו' עזר להעמידו על רגליו כו' הן טעם כו' חטין ושעורין כו' ועוד אמרתי
 לפניכם דבריו של הקב"ה י"י להבין מה זה הודיע להם הלא כמו דבר פשוט הוא וענין המוטי להודיע מחשבת האשה כשהיא
 מתקנת מאכלו ומשקיהו ובגדיו והם מה השיבו לו הן טעם לדברך מי לא ידע בכל אלה וגם השני מאמרים חין להם קשור מאלוהיה
 והנראה כי לוטת בה ענין דק כי רצה להעיר לבר מוטבת יי עם ישראל שששחם ולקחם לעולם לו מפני שפ"י עשייתם התורה
 והמלות מתקיים העולם ומאמנם בשביל ישראל שנקראו ראשית ואל"כ המה ע"י מעשיהם המה משלימו ומתקני העולם ואל"כ ידמה
 האדם כי ראוי וזכון לקיים את ישראל ואין חסד גדול כל כך ולכן הקדים להם דבר זה הלא האשה אשר הוכיח ה' לאיש
 בשיחובין האדם יבין טובתה מאד חין שהיא מתקנת את מאכלו ומשקיהו ובגדיו ועל ידה הוא קיים העולם כי יפרו וירבו על ידה
 ומליתו מן פחיות החטאים ועל ידה יוכר פרוי בעולם כי אלוהא לא הוסיף אשם לאיש כשואוין היה נוהף ממקום למקום ועל"י
 בטבע האדם שאם מוצא נאה הימנה הוא עוזבה ואל"כ חין לא יתבונן האדם בטובת ה' לישראל אף כי המה מתקני העולם כמ"ס
 אש בחוקתי חלבו ונחתי גשמיכם בעתם כי כה יסד ה' בחכמתו עכ"ל הלא המה מטאו והשחיתו פני נפשם ועכ"ל לא נעשם ה'
 לעולם

ישועות יעקב

ט' ע"ב : [י] ע"כ גם אחת לא תירא כי אני שופטת את ישראל :
 (יא) ר"ל דבורה היתה כהן אפרים וברק בקדש נפתלי ורוקים זה
 מזה כזכר כנבולי א"י : [יט] ברוח הקודש : [כ] כדלקמן ריש
 פרק י' : [כז] שקפץ מא"י למגרים והביא הסטר ומכירה מן
 הנערה לקבור את אביו כדליתא בסוטה : (כב) שהפסיק לו מזונות
 כדי שיוכל ללמוד . [כג] ביבמות דף ס"ג הוא כסגנון אחר :
 [כד] כהן כמו שאמרו רז"ל דינוי סגנונות בנינו ומילות אותו
 מן החטא : [כו] אף שהוא נותן לה לחם וכל זרעה הלא גם
 לבטחה
 במה ובאיה חגשים חוכלה לנצחם ולכן קראה לחגשים ההם שיטאו
 המה כמוהו משמשו חכמים וגם זכותו עמד לזניהם שעל ידם יושבו ישראל : [ל] ובשביל שבטח כו' כי לא יתכן האמונה
 בלבושים שיהיה כ"כ עד שימסור נפשו בעבור זה רק מוחזק בהטחון כס' וע"כ סומך על הנבואה ומוסר נפשו לה' וזה החוקות
 גדולה הנמצא בלב יקירי רוח אשר ע"י יתכן להתהפך רוחו בקרבן שיסרה בו רוח"ק והבין מאד והכונה שחלק לו בשורה הכונה ששרה
 עליו רוח"ק ע"י האמתו כנבואת דבורה כמה פעמינו כמנה מקומות שפ"י הנביאים יוכלו להתנבאות גם הבלתי מוכנים ככה :
 [לא] אשה כשרה היתה ועושה רצון בעלה כשרה ננעשים ואינה יודעת מאלוהיה רק כפי אשר יאמר לה בעלה . וזאת מדה טובה :
 בנשים אשר טבען ודעתן קלות אם לא ימסכו אחר רצון בעלה המונעתן מרע ומחזירן למוטב [לב] עפר אני תחת נפות רגליכם
 ענין המליצה הזאת להורות על ההכנעה למוטב שהמה צמעה ממנו : (לג) אבי שבשמים כו' הוא דרך התפעלות בהזכירו טובת
 ה' ותסוד עם ישראל : (לד) לא אמרת אלא בחכמה כו' עזר להעמידו על רגליו כו' הן טעם כו' חטין ושעורין כו' ועוד אמרתי
 לפניכם דבריו של הקב"ה י"י להבין מה זה הודיע להם הלא כמו דבר פשוט הוא וענין המוטי להודיע מחשבת האשה כשהיא
 מתקנת מאכלו ומשקיהו ובגדיו והם מה השיבו לו הן טעם לדברך מי לא ידע בכל אלה וגם השני מאמרים חין להם קשור מאלוהיה
 והנראה כי לוטת בה ענין דק כי רצה להעיר לבר מוטבת יי עם ישראל שששחם ולקחם לעולם לו מפני שפ"י עשייתם התורה
 והמלות מתקיים העולם ומאמנם בשביל ישראל שנקראו ראשית ואל"כ המה ע"י מעשיהם המה משלימו ומתקני העולם ואל"כ ידמה
 האדם כי ראוי וזכון לקיים את ישראל ואין חסד גדול כל כך ולכן הקדים להם דבר זה הלא האשה אשר הוכיח ה' לאיש
 בשיחובין האדם יבין טובתה מאד חין שהיא מתקנת את מאכלו ומשקיהו ובגדיו ועל ידה הוא קיים העולם כי יפרו וירבו על ידה
 ומליתו מן פחיות החטאים ועל ידה יוכר פרוי בעולם כי אלוהא לא הוסיף אשם לאיש כשואוין היה נוהף ממקום למקום ועל"י
 בטבע האדם שאם מוצא נאה הימנה הוא עוזבה ואל"כ חין לא יתבונן האדם בטובת ה' לישראל אף כי המה מתקני העולם כמ"ס
 אש בחוקתי חלבו ונחתי גשמיכם בעתם כי כה יסד ה' בחכמתו עכ"ל הלא המה מטאו והשחיתו פני נפשם ועכ"ל לא נעשם ה'
 לעולם

הדרה טוב ואפילו הוא ישראל הוא ראוי להעלות עולה ע"ג המזבח כאלו הוא כ"ג שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' [שמות כג] אבל זה ששם עצמו (ט) עצל מן העבירה ולא עושה את העבירה דרי הוא מוזמן (ל) כמלאכי השרת שנאמר (סס) ואל (לז) אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו :

פרק י (א) ותשר דבורה וגו' (ל"י לפי) מה נתנבאה דבורה לישראל אלא כך אמרה דבורה לישראל במי הקב"ה (ה) נפרע להן לישראל מן העכו"ם בבני אדם שמשכימין ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש ועונין אמן ומברכין את הקב"ה בכל יום תמיד ובמי שהוא משכים ומעריב לבהכ"נ ולבהמ"ד להשלים עשרה עליהן הוא אומר (תל"ס כ"ה) (ב) פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי וכן מי שיש לו ת"ח בשבונתו ויודע בו שהוא קורא לש"ש ושונה לשם שמים והוא זן אותו ומכלכלו ומפרנסו נמצא הוא מקיים את הת"ח ואת אשתו ואת בניו ואת כל הקורין והשונין עמו עליו הוא אימר פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי ושנו

של הקב"ה (לה) עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש הגדול שלו וצדיקי עולם יושבין לפניו ויאמר להם למי אתם משולים נשא אדם אשה טובה ומיופה הוא שמח בה נשתנה יסיה או מבקש לישא אחרת עליה אבל אתם אין אתם כן אהובים אתם לי מתחלה ועד סוף לעלם ולעלמי עלמאי שנאמר (הוסע ג) ויאמר ה' אלי עוד לך אהב אשה אהובת ריע ומנאפת כאהבת ה' את בני ישראל והם סונים אל אלהים אחרים וגו' עד אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם וגומר ואומר (י"מ"ה ג) הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד וגו' (לו) ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה' וכי רעים הן לו ח"ו או ממש יש בהן ח"ו לשום ע"ו שכך נאמר רעים רבים אלא ישראל הן עשו אותן ע"א כאלו הן רעים לו ח"ו ואעפ"כ הוא מעביר עונותיהן של ישראל ואינו משמר קנאה ונקמה (לז) עליהם בכל מקומות מושבותיהם ודברי תורה לא מנע מהם ועונותיהם הוא מעביר ראשון ראשון מכנגד פניו (ל"י) שנאמר כה אמר ה' אם ימדו שמים ממעל והיסודין ממרקן עונותיהם (לח) ואין מעשיו כמעשיהם (לט) אם כן למי אתם משולים תלמוד לומר (דברי' לג) ולאשר אמר ברוך מבנים אשר יהו רצוי אחיו וגו' וכימך דבאיך אמרו חכמי'על בניתי של אשר [כו] שהוקינה כתולה והכתול'אין לה דמים שנ ברזל ונחשת מנעליך וכימך [כח] דבאיך ואומר [סס] אין כאל ישור וקרוכב שמים בעוזך ובנאותו שחקים (ס) אשרי מי שלא בא לידי עבירה ולא לידי חטא ועון ולא יצא מן

מאורי אש

לעולם ודי כזה חסד גדול מה' על ישראל זאת הוא כללות המאמר [לה] עתיד הקב"ה כו' למי אתם משולים ר"ל סודיע להם מגדל הזהב ולישראל שהוא דיבוק אמיתי כלי הפרד חף שלפעמים ישראל משחיתים דרכם כמעשים המכוערים מ"מ והצבו לה חללה רק מעשים להטיב להם ע"ו : [לז] ואת זנית רעים רבים כולי כי רעים כו' כאלו הם רעים ר"ל שצברו עבודת כוכבים במדרגה היותר גרועה ושהאמינו צדיקות כריע כאלו ולא כמ"ס כי בכל מקום מקטר ומוגש לשמי כלומר שהכל מאמינים בסיבה הראשונה הפשוטה העליון על כל וגם זאת לא היה כ"א רעים ממש והבן : (לו) ואעפ"כ הוא מעביר כולי זהו ע"י יקורים ועשיות החשובה ואינו מניחן להשתקע בחטא בכדי להתקנס מהם בצחירות ח"ו ורק מוכיחם מהר בכדי לנרפן וד"ח אינו מונע מהם שזהו העונש היותר עלום כמ"ס ח"ל לא נחקרה דעתו של ישעיה עד שאמר ואברהם חכמת חכמיו כי ע"ו ח"ו נחטל שלימות ישראל אבל כסדרו הגדול לא כן ישעיה כ"א מנאסים בכל דור ודור המלמדים אותנו לטיב וגם ע"י זכותם ויכולים אהנתו ג"כ : [לח] ואין מעשיו כמעשיהם ור"ל מדות ה' והתנהגו עמו לא כמעשיו ולא כחשאינו ישעיה לנו : (לט) א"כ למי הם משולים כולי שהוקינה כבחולה כולי שהף שלעת הזקנה פניה משתנות עכ"ז אהיבה לו כבחולה כן בישראל חף שמעטיה הם לפעמים מכוערים וצ"ח הם נאכזבים לפני יי וזה שמך אין כאל ישורן כלומר אדם ישורן אין כאל רוכב שמים ר"ל משרד מערכת השמים למען חסו בעורך כלומר למען עזריך : (ס) אשרי מי שלא כו' זהו התפעלות אליהו ז"ל חף שראוי לאתו בעבודת יי וחשב שכי צדיקות אחד צדיק גמור שאין יצרו מעוררו לרע רק עומד תמיד בדרך ומנהגו הטוב והוא במעלתו ככהנים שמעלתם גבוה בעלם ממעלת ישראל [כידוע שכלל המה שלם מעלות נפרדים איש מאישו בעלם כהנים לצד ולוים לצד וישראלים לצד] : (מא) אבל זה ששם עלל כולי זהו המדרגה הסנית שילרו מעוררו לרע והוא מתנבד ומתחזק עליו להכניעו ולהשכיחו אז מעלתו יותר גדולה עיר וזוכה להשראות הסכינה כמלה"ס חסו ואל עיילי ככ"י בעביר' ויחזו את אלכים וחף שכתוב אצילי בא' אוחיות חש"ה מתחלשות והסיבה שזאת המדרגה יותר גדולה מפני שכל לו דבר עבירה ועכ"ל משכיחה ומגביר עליה ועד"ל כל מקום שבעלי חשיבה עומדים כו' :

פרק י"ד (א) ותשר דבורה כולי מס נתנבאה כולי ר"ל כי ענין התגלות עניינים חדשים הנעלים משכל החושי להסיג ומשיג זאת בדרך הנבואה ומפרש שזאת הוא שהשיגה הנבואה להודיע לנו והוא שהשיגה באיזה זכות יתולו בני ישראל מהו חס בצאת הסגת הנבואה כי בדרך שכל הטבעי א"ל להסיג מתן שברן של מלות וסגולתן רע"ס שאין אדם יודע מ"ס של מלות כי יש מלות העומדות לטעם ולדבר זה ויש לאחר והכלל כי המה סגוליים אינם יודעים לשכל האדם ולדבור נחודע לה נבואה"ע"ו כדק יתעבו ישראל ע"י שהיו משכימים ומעריבים לבה"כ וזהו בהתגבר עם ברכו ה' : (ב) פדה בשלום נפשי מקרב ומלחמה אשר עלי כי ברבים היו עמדי הוא תפלת לבור וזהו ההתגלות אינה כ"א נבואה והשכל החושי לא יפסחהו דעתו שיועיל תפלת רבי' יותר מתפלת כל יחיד בפ"ע והבן : [ג] וכן מי שיש לו ת"ח מפרש כי ברבים זכות הרבים להסיק מוגות הת"ס ואשתו ובניו :

ושנו חכמים (ג) (ד) כל המקיים נפש א' מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא [ה] ואין לד סם חיים למלאך המות . אלא מדת הצדקה בלבד . שנאמר [דברים ט] (ה) כי יגורתי מפני האף והחמה וגו' ואומר [משלי ד] מתן בסתר יכפה אף ושוחד בחיק חמה עוה . מעשה בב' משפחות של כהנים שבאו לפני ריב"ז שהיו מתים [ג] בלא ימיהם . אמר להם רבי יוחנן . שמא ממשפחת בני עלי אתם . דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו (ד) אנשים (סוואל ח) : אמרו לו רבי מה לנו לעשות אמר להם כיון שמגיע בן מבניכם [ה] לפרקו ראו מה [ו] דמיו ותנו לצדקה כדי דמיו . ויבא עליכם מה שכתוב וצדקה תציל ממות (משלי י) [כ"י ויניל סכחוב וכל מרבית ביתך ימותו אנשים וחלכו ועשו כן והצילו את עצמן מן המיתה . ולא זו בלבד . אלא (ז) כל מי שעושה משפט וצדקה ומקיים נפשות כאלו פדה את הקב"ה וישראל מן העב"ם ועליו הכתוב אומר פדה בשלום נפשי וגו' באותה שעה אומר הקב"ה מי פדה (ח) אותי ושכינתי ואת ישראל מבין העב"ם מי שהוא עושה משפט וצדקה ואם לא עשו מה נאמר בהן (ט) ותדו האמת נעדרת (ישי"ט ט)

(י) אבי שבשמים יהו שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ותהא לך קורת רוח מישראל עבדיך שאמרת מי פדה אותי ושכינתי ואת ישראל מבין העב"ם . והלא אתה הוא הפודה ומציל את כל באי עולם ואת כל מעשה ידיך שבראת בעולם שנאמר (תהלים ד"ה) פדה אלהים את ישראל מכל צרותיו . ואומר (ס"ק) [יא] יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות והיא יפדה את ישראל מכל עונותיו אמר הקב"ה לבית דוד (יב) מה אתם יושבים אם אתם מבקשים את ימית בן דוד ואתם מבקשים לגאול את ישראל עשו משפט וצדקה . שנאמר (יחזקאל כ"ט) בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק וגו' . אמרה דבורה הואיל והתורה היא קורת רוח מלמעלה וקורת רוח מלמטה שנאמר [משלי ג'] עץ חיים היא למחזיקים בה וגו' על כן לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ה' (סופטים ה) רוכבי אתונות צהורות (ס"ט) אין (יד) צהורות אלא (י) לשון נקיות שהם נקיים מן הגזל . [טו] יושבי על מדין אלו בני ארם שמעמידין את הדבר על הדיןאמת . ואין מדין אלא לשון דין [כ"י עשות דין] שג' (ישעי' י) להמות מדין דלים וגו' מה מדין האומר להלן דין

ישועות יעקב

[ג] סנהדרין דף ל"ז : [ג] שהיו מחים בני י"ח שנים : [ד] בחורים ואינו דומה לכל של בחור לאכלו של חינוק רס"ו : [ה] י"ב שנה ועיי' פ"ק דר"ה : [ו] כמה שזה למכור אותו : [ז] כמו ולאמר אחר [יחזקאל כ"ו] ועיי' ילקוט שופטים דף ט' ע"ד ור"ל הסותרים רוכבי על אחרות צהורות לשון לכן וקני מגזל . שר"ך

מאורי אש

(ד) כל המקיים נפש אחת כי האדם כל אחד בפ"ע הוא עולם לא נחשב מעלתו מלך רבויו וכמותו כ"א מלך איכותו שיש לו נפש משמים ואיכות כל אחד שזה לאיכות כולם וזהו שדייקו כל המקיים נפש אחת כי היוקר הפרטי והאישי הוא מלך הנפש : (ה) ואין לך כו' אלא צדקה אף שכמה מלות יש שהם מסוגלות נפשות מתיחה על"ה הצדקה גדולה מכולם כי היא מדה במד' ע"י (וא) שנאמר כי יגורתי גו' מחן בסתר גו' כלומר אחר שראינו משה עם רוס מעלתו ירח מפניהם ועכ"ל הצדקה יכפס וזה אוח על מעלת הצדקה ואף שמה עשה ג"כ צדקה על"ה יחנן שהצדקה מועיל לפעמים דווקא בעת שיתן ולא בעת אחר ומשה בעת הזאת לא עסק בצדקה וק"ל : (ז) כל מי שעושה משפט (להציל עשוק מיד עושק) וצדקה (ממנונו להחיות עשופי רעב) ועיי' הוא מקיים נפשות כאלו פדה להשכינה ולישראל כי ע"י הצדקה יגאלו ישראל והשכינה אחר עממה בגולה מנטערת בלח ישראל : (ח) אותי ושכינתי כו' ח"ו שיאמר כן על א"ן סוף כ"ה בעלמו אלא הכונה על שמו הגדול הנשוחף בישראל : (ט) ותהי האמת נעדרת כו' לעיל מנייה כתיב והוסג אחר משפט וצדק מרסוק תעמוד כלומר שלא יעשו סים משפט וצדקה ועיי' יבואו למרובה האחרונה הגרוע מאוד שאין מרגישין עוד על כל דבר אמת וילעגו עלי סור מרע כי עבירה גוררת עבירה ואז ירע בעיניו כי אין משפט כי ע"י מניעת המשפט באו למד' נעדרת אמת או יאמר ותהי האמת נעדרת שיעקר האדם שייך להיות על שהשכינה בגלות מנטער' בלחם לא ער עלמו כי זה אינו צדק האמת כ"א מסיבת התועלת והבן : (יוד) אבי שבשמים כו' והלא אחת כו' מחפצל מאוד מענין זה כמה שעושה ה' ומחשב זאת כמו שישראל עושין זאת כמה שהוא עלמו נתן בכתם להיותם מחפלים ע"י מעלתם ומי מעלם הלא ה' בעלמו ועכ"ל כיון שתיסדר סיהיה זה חלוי במעשי ישראל ונחשב כאלו ישראל פדאוס ור"ל הוא חסד גבור : (יא) יחל ישראל גו' ובאורו יחל לה' כי עושה עמנו חסד נמר כמה שחושב הפדיה לנו ובאמת והרבה עמו פדות ומקיים ה' יחן הגאולה העתידה שע"י יפדו ישראל מכל עונותיהם ויסיר לב כמה שחושב הפדיה לנו ובאמת והרבה עמו פדות ומקיים ה' יחן הגאולה העתידה שע"י יפדו ישראל מכל עונותיהם על מפעי האבן [יא] מה אדם יושבים סור לדבריו לעיל להעיר על מעלת הצדקה ובדולתה וכלומר מדוע לא חתנונו על מפעי המשפט והצדקה שעל ידיהם יבא הגאול' ודרש דינו לבוקר למען יבא בוקרו של גאולה : (יג) אמרה דבורה הואיל והתורה כו' סוזר ומפרש יתר דכתי דבורה מהו לחוקקי ישראל ומפרש שמוסב על לומדי התורה שהיא קורת רוח גם למעלה כמו שהעירתי כמה פעמים כי כל אחד אף מהעליונים משחששים בחייה אים כפי כמו כי ע"י התורה נברא העולם וכל מה שיש בעולם יש בה ובה כלולה כל ולפיכך בעת נתינת התורה ירדו ס"ד מלה"ס ועוד יש לומר ק"ד למעלה שע"י עסק החור' למטה יוסיפו כח בפחמ"מ כמאמרם ז"ל והואיל שכל כך גדולה מעלת' ולכן כל לבי לחוקקים וללומדים . [יד] צהורות כו' לשון נקיות ויש לכונן עוד לשון אחרות שרוננו על הגוף המושאל לחסד וגמל בכל מקום וכבר בארתי בספרי אשך הנחלים ור"ל שהם מושלים על הכת החלוי הגופני וקיים מחטף וחלואות הגופניות : (טו) יושבי על מדין על מדין כו' ר"ל שיושבין ומתמהמתין ומקורם עד שיא

אליהו רבא פרק י

דין אף מדין האמור כאן דין . [מז] והולכי על דרך שיחו אלו סנהדרין שהעולם נשען עליהם ואינם מדברים שיחה בטילה לעולם שנאמר [סוסיטס ס] שמעו מלכים האוינו רוזנים . [יז] מקול מחצצים אלו האומרים על טמא טמא ועל טהור טהור הכל במקומו ובזמנו . והלכות (פ) שבת בשבת . והלכות מועד במועד והלכות חגיגה ומעילות . ודיני (פ) הצצים באדם : בין משאבים אין משאבים אלא [יח] לשון שאיבה . שנאמר (בראשית ד') ותשאב לכל גמליוי (יט) ואומר (יט) ושאתם מים בששון : ד"א בין משאבים מתוך שלומדין ושואבין דברי תורה : (ט) ומכעיסין עליהן דברי תורה לכך נאמר בין משאבים . שם יתנו צדקות ה' (כא) צדקת (י) פרוזנו בישראל . חסד גדול עשה הקב"ה שפזר את ישראל לבין העכו"ם :

מעשה [יח] בכומר אחד ור"י הנשיא שהיו אוכלין ושותין יחד ובשהטיבו לבם א"ל אותו הכומר לר' יהודה הנשיא אנו רחמנים יותר מכם . [כב] כשנתן לכם רשות להכרית אותנו לא שוירתם בתוכם אלא נשים בלבד שנאמר (מלכים א') כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדם . שתק רבי שם

יהודה ולא אמר להכומר שום דבר . ועמד רבי יהודה והלך לשוק ומסר את הדברים הללו לתלמידיו . וחזר ובא וישב במקומו . א"ל רבי יהודה להכומר אם רצונך יכנס תלמיד א' משלי ויאמר לנו דבר שנשמח בו . א"ל הכומר יכנס נכנס אותו התלמוד ועמד על רגליו ואמר (כג) בעל הבית הוא יודע באיזה מקום יפקיד כליו וכשיבא בעל הבית [יא] לביתו (כד) יביא כליו עמו לתוך הבית . אמר את הדבר הזה ושנה ושילש שלשה פעמים עד שהגיע אותו הכומר לגופו של דבר . (כה) מיד עמד הכומר ונשא שתי ידיו לשמים . ואמר ברוך המקום ברוך הוא שבהר בכם בישראל יותר מכל באי עולם . ומכל מעשה ידיו שברא בעולם וקנה אתכם קנין גמור וקרא אתכם בנים ועבדים לשמו וקרא אתכם עם ונתלה וסגולה לשמו . ופזר אתכם בכמה מאות מקומות ואמרנו אם נדרוג אותן שבא"י שבצפון ושבדרום מי ידרוג אותם ואם נהרוג שבצפון ושבדרום שכבבל ושבשילם מי ידרוג אותן . והרי הדברים בטלים מעצמן ברא כלום . בודאי יודע הבעה"ב באיזה מקום יפקיד את כליו וכשיבא בעה"ב לתוך ביתו יביא את כליו עמו לתוך הבית (כו) ד"א שם

ישועות יעקב

[ח] שרין מחילות להחיר המצוי וזה מחללים חמנים כמניגות ומעילות לא שייך זה מהר"ש לאחייו וע"פ [ס] מה שחולץ לעינין טומאה וטהרה וטבילה ונטי"י : [ט] שמומין במלמחה של תורה ומלמחה זה אף זה בהלכה [יוד] כמו פורוני . [יא] פמחים דף פ"ז

וכזמנו ודיני מלמחה כו' דרש לשון חליה שמבדילין המקור והזמן מתי טהור . דין ומתה זו ומתי שבת ומתי מועד ודרש ג"כ מדיני חליה כמה שגובה בטבילה וחתו במטה זו . בפרטות שהיא מכלל נקיות הנפש וטהרת שזהו העיקר הגדול : [יח] אלא לשון שאיבה כו' הוסיף למד התורה לשאיבה כמו שהשאיבה מעיין הטובע אינו פוסק לעולם כן החגלות התורה נעשה כמעין המתנבר : (יט) ואומר ושאתם מים אינו מביא הכתוב להראות על כבוד מלכת שאיבה כי זה יודע רק מביא שגליו מלכת שאיבה על התורה וזהו כמו שמתורגם על הפסוק ותקבלו אולפן חדש כחדוה : (כ) ומכעיסין עליהם ד"ר"ל שמומין ומלמחים זה אף זה בד"מ ודרש מקול מחללי בין משאבי התורה אשר יתנו קלות עליהם שזה אומר ככה זה אומר ככה שמה בילס יתנו צדקות ה' כי בילס כונתם לשמים וע"כ ינלחו במלמחתם ויתנו תודות לה' : (כא) צדקת פרוזנו חסד גדול כו' לפי הפסע באורו שעתה פרוזים שבו מכלי יפתחו מאויב מאומה ולפי הדרש ר"ל יכירו כי חסד גדול עשה ה' עמהם כמה שסיר אותם והיו פרוזים שיכול האויב להלחם בה כי ע"ז עשו חסובה גמרה או הכונה כמו שהשיב ר"י הנשיא להכומר עיין להלן : [כב] כשנתן לכם רשות וכוונתו היה לתפוס עליהם כמה שהם אומרים שהם רחמנים בני רחמנים מורשו של אברהם אבינו ומה ששייר נשים גם זה היה נעשית כי דומה כל זכר בקצין : [כג] בעה"ב יודע כו' הסיב לו ע"ד הרמז בחירם בכדי שיחזקו החסובה ברעיון והוא שבעה"ב היודע חדריו וגמיוו כשעה שיואל משם מעט וודע אנה להפקיד כליו שלא ישלטו בו יד אחרים עד שיבא ויקסם כלומר עד שיבא נעמנו ואז יביא שם כליו עמו שלא שלטו בו אחרים ויהיו עוד עמו כן ה' ב"ה עת הגלה בניו לבין האומות ויאל מפע מלמחה (ע"ד והסתרת) פני החכם בזה למען לא ישלטו העובדי כוכבים בהם ופזרם בכונה לר' רוחות כרי שלא יסכימו כולם להרגם : (כד) יביא כליו עמו ע"ד הדרש יתכן לומר שאמר יבוא עמו ע"ד עמו אכזי צרה כי השכינה ג"כ בגלות כמאמרים כל מקום שגלו שכינה עמהם : (כה) מיד עמד הכומר כו' אשר שהבין רמזתו נתן הודאה לדבריו והודה לדבריו שישראל אומה נבחרת נקיים אלו בעמם [למאמרים] חמשה קנינים ששם קנין הונח על דבר העממי אשר לא יפרד לעולם כמ"ס קונה שנים וארץ והבין וקרא חמסם בניס (כשעה שפוסים רגון ה' נאהבה) ועבדים אף בשאין עשין רגוני כל כך עכ"ז המת עבדים לו והוא ארון עליהם להשגיח עליהם וקרא חמסם עם שזהו שם כולל לאומה מיוחדת במעלתה ונחלתה להורות שהמה נחלתו וסגולה להורות על הברלה במעלה ולכן פיזר אותם בכונה בכל הארץ שלא ישלטו בהם כו' אף ינאס אומה נחמדה כמנהגם : (כו) ר"ל כו' עיר קטנה כו' ובאורו לפ"ז ע"ז שפוסה בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר שם יתנו צדקות ה' ומשפטים לפניו ית' סלנו ע"ז פרוזן בישראל ונעשו חפשים אינם

מאורי אש

דין לאמיתו : [מז] והולכי על דרך אלו הסנהדרין ל' הסנהדרין שהמה מעמידו העולם כהוראת' משפטי התורה שבהם העולם עומד והם הולכי בדרך ועב"ז יהנו כמשפטי תורת ה' כמ"ס וצדקת כס וגו' ובלכתך והמה כמו שהמלך מעמיד הארץ כן הם ע"ז למודם משפטי התורה : (יז) מקול מחללים הכל במקומו וכזמנו ודיני מלמחה כו' דרש לשון חליה שמבדילין המקור והזמן מתי טהור . דין ומתה זו ומתי שבת ומתי מועד ודרש ג"כ מדיני חליה כמה שגובה בטבילה וחתו במטה זו . בפרטות שהיא מכלל נקיות הנפש וטהרת שזהו העיקר הגדול : [יח] אלא לשון שאיבה כו' הוסיף למד התורה לשאיבה כמו שהשאיבה מעיין הטובע אינו פוסק לעולם כן החגלות התורה נעשה כמעין המתנבר : (יט) ואומר ושאתם מים אינו מביא הכתוב להראות על כבוד מלכת שאיבה כי זה יודע רק מביא שגליו מלכת שאיבה על התורה וזהו כמו שמתורגם על הפסוק ותקבלו אולפן חדש כחדוה : (כ) ומכעיסין עליהם ד"ר"ל שמומין ומלמחים זה אף זה בד"מ ודרש מקול מחללי בין משאבי התורה אשר יתנו קלות עליהם שזה אומר ככה זה אומר ככה שמה בילס יתנו צדקות ה' כי בילס כונתם לשמים וע"כ ינלחו במלמחתם ויתנו תודות לה' : (כא) צדקת פרוזנו חסד גדול כו' לפי הפסע באורו שעתה פרוזים שבו מכלי יפתחו מאויב מאומה ולפי הדרש ר"ל יכירו כי חסד גדול עשה ה' עמהם כמה שסיר אותם והיו פרוזים שיכול האויב להלחם בה כי ע"ז עשו חסובה גמרה או הכונה כמו שהשיב ר"י הנשיא להכומר עיין להלן : [כב] כשנתן לכם רשות וכוונתו היה לתפוס עליהם כמה שהם אומרים שהם רחמנים בני רחמנים מורשו של אברהם אבינו ומה ששייר נשים גם זה היה נעשית כי דומה כל זכר בקצין : [כג] בעה"ב יודע כו' הסיב לו ע"ד הרמז בחירם בכדי שיחזקו החסובה ברעיון והוא שבעה"ב היודע חדריו וגמיוו כשעה שיואל משם מעט וודע אנה להפקיד כליו שלא ישלטו בו יד אחרים עד שיבא ויקסם כלומר עד שיבא נעמנו ואז יביא שם כליו עמו שלא שלטו בו אחרים ויהיו עוד עמו כן ה' ב"ה עת הגלה בניו לבין האומות ויאל מפע מלמחה (ע"ד והסתרת) פני החכם בזה למען לא ישלטו העובדי כוכבים בהם ופזרם בכונה לר' רוחות כרי שלא יסכימו כולם להרגם : (כד) יביא כליו עמו ע"ד הדרש יתכן לומר שאמר יבוא עמו ע"ד עמו אכזי צרה כי השכינה ג"כ בגלות כמאמרים כל מקום שגלו שכינה עמהם : (כה) מיד עמד הכומר כו' אשר שהבין רמזתו נתן הודאה לדבריו והודה לדבריו שישראל אומה נבחרת נקיים אלו בעמם [למאמרים] חמשה קנינים ששם קנין הונח על דבר העממי אשר לא יפרד לעולם כמ"ס קונה שנים וארץ והבין וקרא חמסם בניס (כשעה שפוסים רגון ה' נאהבה) ועבדים אף בשאין עשין רגוני כל כך עכ"ז המת עבדים לו והוא ארון עליהם להשגיח עליהם וקרא חמסם עם שזהו שם כולל לאומה מיוחדת במעלתה ונחלתה להורות שהמה נחלתו וסגולה להורות על הברלה במעלה ולכן פיזר אותם בכונה בכל הארץ שלא ישלטו בהם כו' אף ינאס אומה נחמדה כמנהגם : (כו) ר"ל כו' עיר קטנה כו' ובאורו לפ"ז ע"ז שפוסה בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר שם יתנו צדקות ה' ומשפטים לפניו ית' סלנו ע"ז פרוזן בישראל ונעשו חפשים אינם

שם יתנו צדקות ה' צדקות (י) פרונו בישראל .
 עיר קמנה שבישראל עמדו ובנו בה"כ ובית המדרש
 ושכרו להם חונים ושכרו להם מלמדי תינוקת
 נמצא בתי מדרשות מרובים בישראל שנאמר אחר
 כך אז ירדו לשערים עם ה' מתוך שבתי כנסיות
 ובתי מדרשות מרובים בישראל (כו) אשרי מי
 שמתחדש ד"ת על פיו וכל מי שמתחדש דברי
 תורה על פיו (כח) דומה כמי שמשמיעין אותו
 מן השמים ואומר לו כך אמר הקב"ה בני
 בנה לו בית המדרש ששכר הגדול שיש לי באוצרי
 שלך הוא ובשבילך אני מציל את ישראל שנאמר
 אח"כ (י) (כט) יבחר אלהים הדינים אז לחם
 שערים . מגן אם יראה ורומה בארבעים אלף
 בישראל . מכאן אמרו ארבעים אלפים מישראל
 שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה . ויש ביניהם זוג
 אחד תלמידי חכמים דומה להם כאלו אחזו מגן
 ותרים וחרב פיפות בידם לכך נאמר מגן אם
 יראה ורומה בארבעים אלף בישראל .

פרק יא [א] למה היה ישראל דומין בימי שפוט
 השופטים למלך שקנה בתים
 ועבדים ושפחות . מהן בני שש מהן בני חמש בני ארבע
 בני שלש בני שתיים בני אחת . וגידלן על שלחנו . ואכלו
 ממה שהמלך אוכל . ושתי ממה שהמלך שותה וגידלן
 ובנה להם בתים . ונטע להם גפנים : ואילנות ונטעים .

ואמר להם הוזרו כנטיעות הללו : ואילנות הללו : כיון
 שאכלו ושתי ועמדו ועקרו את הכפנים . וקצצו את האילנות
 וכרתו את הנטיעות ושברו את הכתים כיון שבא המלך ומצא
 את כל מה שעשו . דר"ב את דעתו מהן . אמר הרי הן
 כתינוקות של בית רבן . מה אעשה לאלו הביא אותן והב'
 אותן . וכן שנו לו ושלשו לו . לכך נדמו ישראל לפני
 אביהן שבשמים בימי שפוט השופטים . היו סרחו במעשיהם
 והיו נמסרין למלכות . וכשחזרו ועשו תשובה . מיד היה
 הקב"ה גואל אותן . (ב) ללמדך שלא חסר מישראל שום
 פרטתה שלא כדון והלא הכל אינו אלא בדין . [ד] ושם
 תאמר אותן ארבעים ושנים אלף שגדלו בימי יפתח הגלעדי
 מפני מה נדרנו [ה] יפתח נדר נדר שלא כהונן . ופנחס
 בן אלעזר היה עומד בימים ההם . היה לו ליפתח לולך אצל
 פנחס ויתר לו נדרו ולא הלך זה אמר אני ראש לכל ישראל
 ואלך אצל זה ופנחס אמר הוא צריך לי ואני אלך אצלו
 זה נוהג גדולה בעצמו זה נוהג גדולה בעצמו . אי לה
 לגדולה שקיבדת את בעליה . אי לה לגדולה שלעולם
 אינו נודמת טובה יפתח הגלעדי נדר נדר דבר שלא כהונן
 להעלות בתו ע"ג המזבח . נתקבצו אליו אנשי אפרים
 לעשות עמו מריבה גדולה . היה לו לפנחס שיאמר להם
 להתיר את נדרו ליפתח לא באתם . (ה) אלא לעשות
 עמו מריבה באתם . אלא לא די שהוא לא מיחה בבני אפרים
 אלא גם הוא לא התיר את נדרו ליפתח . הקב"ה שהוא
 יושב על כסא שופט צדק יהי שמו הגדול מבורך לעולם
 ולעולמי עולמים . אמר מאחר ששם זה את נפשו בכפי
 ובא להציל את ישראל מיד מואב ובני עמון : והם באו
 לעשות עמו מריבה גדולה ונתקבצו עליו לעשות מלחמה
 עמו . מיד יצא יפתח ודרג בהם ארבעים ושנים אלף שנאמר
 ויצעק

מאורי אש

אינם יראים ומנוקות איבן ואז ירדו לשערי צ"כ וכו' עם ה'
 לסודות ולהלל לפניו : (ב) אשרי מי שמחדש ד"ת כלומר
 שמזכה את הרבים ולומד תורה וע"י יתחדש חדושי תורה :
 (כח) דומה כמי שמשמיעין כ"י ר"ל יסוד דומה בעיניו כמי
 שמוע קול משמים ומכניס לו שזכה בכל טוב הגנות לעולם
 והענין שבראי יבטח בה' שזכה בכל טוב בעוה"ב : (כט) יבחר
 אלהים חדשים דרש ע"ד תורה שה' בחר חדושי תורה (י"ג) כס
 כלי יקר) אז לחם שערים כלומר אז יוכלו ישראל לעמוד בנעו
 המלחמה בשערים או באזורי יבחר אלהים חדשים [א] חדושי
 תורה ואז אף אס לחם שערים (עכ"ל) מגן אם יראה גו' כלומר
 אינם יריכים למגן ורומה כי המה נושעים ע"ד כס :

ישועות יעקב

פ"ז : [יא ב] כשיחזר הקב"ה שכינתו לאיון : (יב) שמפירין דקה
 לצורך בה"כ ובתי מדרשות : [יג] כתב הגאון ר"ב שמואל
 לאזניו בספרו כלי יקר על נביאים ראשונים ז"ל ועד"ל כמו
 שמאחרי בח"ד שפירש יבחר אלהים חדשים שה"י בחר בדברים
 מחדשים של דברי תורה ושכר גדול למחדשים וישראל ארבעים
 אלף שיצאו ונתקבלו למלחמה זו ונלחו בזכות אלו העוסקים בחירה
 ומחדשים ועליהם נשענו כאלו יש בידם מגן ורומה ע"כ תורף
 דברי הת"ד ע"כ לטוב הזה ועדיבוס עלי דבריו שמחתי עליהם
 כעל כל הון והזיקוקין לא פי' כלום בזה . ועיין בספר הנזכר ותראה
 בו פלאות כי יקר הוא מכל יקר : [א] ילקוט שופטים דף י"א
 ע"ה

פרק יא (א)

למה היה ישראל דומין בו עד סוף המשל והגמול
 ועבדים שיעבדו בו והמה בני אדם ראויים לסיח נכעשים מפני ה'
 וטוב אך הם קטנים ולכן לא באו לכלל שכל והכרה לדעת את ה'
 ויחם מררים שלא הסגרו זמן רב בהכוננת ה' וגם מפני שדור המדבר
 מתו ויקס דור אחרון אשר לא ידעו ועוד מפני שגידלן על
 שולחנו וע"כ בעטו מפני רוב הטובה ואכלו ממה שהמלך אוכל
 רמז למה שאמרו בחזית משל למלך שאלל חסיבה . בא בני ונתן
 לו מפיו חס רמז לתורה הקדושה והעליונה והנבואה פ"א פ' כ"ט כי ה'
 וכן חכמה וגדלן בטוב וכנה להם בתים זה המשכן ובפנים
 מלאים כל טוב והזהיר בנטיעות האלו ר"ל שישמרו זה רמז לטובה
 ותורה הנחיות להם סן בנות והן כנפס וע"י מעשיהם הרעים ח"ו
 ישחיתו עמלן ואח העולם ובאמת הם השחיתו ועכ"ל מהלל להם ה'
 וכי נחשב זה לעון נעורים שמבלי שכל עשו זאת ורק יקרא
 וענשם לבלי יעשו זאת עוד וכל זה שמענו מענין המעשים שקרו להם
 פעם אחר פעם חסאו ונלקו שבו וגו' וכן במה פעמים :
 (ב) ללמדך שלא חסר מישראל כו' שלא כדון ר"ל מזה יתבונן האדם
 שהכל בהשגחה פרטית אפילו פרטתה אחת שנתמר לישראל
 הכל בדין (ג) ושם תאמר אותן ה' ש"ה שלפי היראה שגדלו לא
 חסאו ישראל ככה ומטיב שבאמת אלוני מנהיגיהם היו טובי
 להדריכם אותם בטוב הסנהדה היו טובים אבל החסרון הגדול
 ממנהיגיהם שלא הדריכום בטוב וע"כ הלכו במחשבתם הרעם
 ונכשלו ונפלו ואנב מביא כי פנחס ע"צו שנה בזה ועי' נהרג
 בה יפתח וכו' נראה מזה שהיה רק מנד מדרכייהם שהם סבבו
 כל זה : [ד] אלא לעשות מריבה באתם כאלו אומר הים מן
 הראוי שחבאו להתיר נדרו כי על ידי יסועתכם לאצרה בתו
 ואתם לא כן כי חספנו לריב עמו ובודאי באמנם כאלה היה משחקן :
 [ה] מיד יאל יפתח והרג ר"ל זאת חספא גרם להם הסריגה

אלוהו רבא פרק יא

שחי להסלסנהדרו גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמיה הילחם לילדלקשור חבלים של ברזל במתניהו ולהגביה בגדיה למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל ויום אחד ללביש יום אחד לבית אל ויום אחד לחברון ויום אחד לירושלים וכן בכל מקומות ישראל וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ושנים ובשלש עד שיתישבו ישראל בארצם כדי שיתגדלו ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא מסוף העולם ועד סופו והם לא עשו כן אלא כשנכנסו לארצם כל אחד ואחד מהם נכנס לכדמו וליינו ולשרדו ואומרים (י) שלום עליך גפשי כדי שלא להרבות עליהן את הטורח (יא) כך שנו [ד] חכמים במשנה היו ממעט בעסק ועסקו בתורה והיו שפל רוח בפני כל אדם ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך וכשעשוי בני בנימין דברים מכוועין ודברים שאינן ראויין באותה שעה בקש הקב"ה להחריב את כל העולם כולו אמר הקב"ה לא נתתי לאלו את א"י אלא כדי שימראו וישנו ויעסקו בתורה כל ענין בזמנו [יב] וילמדו דרך ארץ אמר הקב"ה לא כך כתבתי בתורת א"י שאין בהם בישראל ד"ת אלא דרך ארץ בלבד יקיים בהם בישראל הכתוב [יג] ויקרא כן וירפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו וגו' אבל אם תעשו את התורה והמצוות אחד מכם ירדף אלף ושנים מכם יניסו רבבה שנאמר [יד] וירדף אחד אלף ושנים יניסו רבבה וגו' לפיכך כנבעת בנימין שלא היו עוסקין בתורה וברוך ארץ נתקבצו ויצאו למלחמה ונדרגו בהם שבעים אלף ומי הרג את כל אלה היו אומר לא דרג אותן אלא הסנהדרין גדולה שהניח

(סופטים יב) ויצעק איש אפרים וגומר ויאמרו ליפתח מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת וגו' ביתך נשרוף עליך באש ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי וגו' ואראה כי אינך מושיע ואשימה נפשי בכפי וגו' ולמה עליהם אלי היום הזה להלחם בי ויקבוץ יפתח את אנשי הגלעד וילחם את אפרים וגו' וילכוד גלעד את מעברות הירדן לאפרים והיה כי יאמרו פליטי אפרים אעבירה ויאמרו לו אנשי גלעד האפרתי אתה ויאמר לא ויאמרו אמור נא שבילת ויאמר סבולת [ו] אין סבולת אלא לשון ע"ז כדאם שאמר לחבירו (ז) שא כל ולא יכול לדבר כן ויאחזו אותו וישחטוהו וגו' ויפול בעת ההוא מאפרים ארבעים ושנים אלף וי הרג את כל אלה היו אומר לא הרג אותן אלא פנחס שהיה סיפק בידו למחות ולא מיהא וגם היה לו להחיר את נדרו ליפתח ולא החיר ולא פנחס בלבד אלא כל מי שסיפק בידו למחות ולא מוחה להחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר כל הדמים הנשפכין בישראל אינם אלא על ידו שנאמר (יחזקאל ג' ל"ג) ואתה בן אדם צופה נתת לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם וגו' באמרי לרשע (ל"ו) כי אלה הוזהרת רשע לפי שכל וכו' מות תמות וגו' והזהרת וגו' הוא רשע בעונו ומות מידך אבקש וגו' לפי שכל ישראל [ז] ערבים זה לזה ולמה הן דומים [ח] לספינה שנקרע בה בית א' אין אומרים נקרע בה בית א' אלא כל הספינה נקרעת כלה כך הם ישראל ושנאמר [יחזקאל כג] הלא עכנ בן זרח מעל מעל בחרם על כל עדת ישראל ה' קצף והוא איש א' לא גוע בעונו ושם תאמר אותן (ג) שבעים אלף שנחרגו בגבע בנימין מפני מה נחרגו לפי

ישועות יעקב

מאורי איש

ע"א : (ז) הא ע"ז של כלל : (ז) ענות סופר הוא כי לא נליו רק ס"ה אלפים ומאה ושלשים (ד) חנוח : (ה) עיי' לעיל פ"ג מ"ט

שכיל שהעם יבשו מפניו (כי לא יתכן שאנשים גדולים כפנחס וכדומה דמו כשכיל גאה וגאון לבד) לא כן כי לעולם לא יגיע מזה טובה מאומה : (ו) הלא לשון עבודה כוכבים דרש על שם עבודה חלילים הנקראת כל וכמו שא כל כי חלולא כן מה ה' להם להרונ הפליטים שלא במקום המלחמה ולא יעשה כן בין לוחמי להם ולכאורה קשה הא משמע ככה שהיו עובדי חלילים וא"כ מה שאל לעיל מפ"מ נהרגו והלא די צוה קלף ההריב והנראה שזה ע"מ ז"ל חבור עבדים אפרים הגה לו אם המה בשל' חף שהיו מלא עבדים עכ"ל הנם להם ולכן נזק שאלתי מפ"מ נהרגו ואין זאת רק מפני שסבבו המחלוקת והמדון ביניהם וע"כ נעשו ונהרגו והבן : [ז] עבדים זה צוה להוביל לרעהו ולמנוש מרע כנפשו : (ח) לספי' כו' נפלא זה המשל לבאר סבת קבולת ישראל עם קרובו הוא כללי ומקושר לא יתכן אחד מבלי רעהו ואם ימלא דבר רע ומשחת ברעהו אשר על ידו ירד רע משמים ח"ו יאז ח"ו על הכלל כולן כמשל הספינה שמנוקב במקום אחד טובע הספינה כולה כי היא אחדי : (ט) ע' חלף מפ"מ נהרגו הזקוקין גרם ס"ה אלף כי הוא מספר הכתוב ב' המלחמות וכלומר איך נשחתו כ"כ עד שנתחייבו הכלייה הזאת ומאין היתה נסיב' ומפרש שזאת ב"כ מהעדד הכטה הנהוגי עליהם שאלו שהיו מביטים על ישראל לסבב בכל עיר ולעורר חמיד לטוב ולהזהירם מן הרע בודאי היו טובים כי עד עתה לא נחייטבו בארס ולא הרגילו בעשות טוב ונקל היה להם להפר חוק ומצוה וע"י המוכחה בודאי היו טובים ומיישרים ונמלא הם סבבו זאת מהעדד שוכחם עליהם ואלו עשו כן בודאי היה נגדל ונחקדש שמו ית' כי אז בודאי היו ישראל באים לתכלית העליון מעבודת ה' באמת גם יתר העובדי כוכבים היו משליכין אמונותיהם בראותם מעלת ישראל ותפארתן והללחת כמ"ס וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מנוך ואז היה מתגדל שמו ית' מסוף העולם ועד סופו (יוד) שלום עליך נפשי ח"ו שיאמר ככה כפשוטו על אנשים גדולים כאלו רק הכונה מתוך שהיו עוסקים בסלימות נפשם ובלמודם והגיו' ותורסם ע"כ לא נחנם הזמן להסגיה על הדור כולו רק אמרו די לנו להביט על נפשינו ומה לנו להביט על אחרים (יא) כך שנו חכמים כו' : וכשעשו בני בנימין כו' כלומר הם הרשו זאת כי לא עסקו בחור' רק בזמ"מ ולא הספילו נפשם (היפוך והיו שפל רוח בפני כל אדם) לחת את הבני בליעל ולא רצו להכניע עצמן ע"כ נחקיים עליהם יש לך בטלים הרבה כנגדך ר"ל מה שהוא נגד דעתך כי מעולם לא יחזה אדם להבטיל מלמדו ולהיות נגס ונענה רק חפץ לבטל ולישב שקט ובוטח כמענוני הזמן אך הקב"ה מענישו כחמרות שימלא בטלים מה שהוא נגד דעתו (סנעתי מהרב משה ר"מ) וק"ל : (יב) ויגמרו דרך ארץ הוא ההגות המדות טובות לא לסקוץ בחאיות המפורסמות כגלוי כמו שהיה שם והענין בזה שניקס להחריב העולם הוא כי מספר שבטי ויה מקוויב להיות י"ב שבטים לא פחות כמ"ס ויהי ביטרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד דווקא וכיון שנשחת שבט אחד כמעט באין תרופה להיטיב דרכם ח"כ נבטל מעלת ישראל ח"ו ואין שלום כלל הם ח"ו : [יג] אלה ד"ל כו' חמשה מכם משה הוא הדבר

שאלה עזרו הריב אז לא בא להם כל זה : (ואו) אזי לה לגדולה שלעולם אינו גורמת טובה כו' ר"ל שנס העולם נלקים כשכילם כמו שקרה פה אז יאמר שאינו נמלא שיגיע טובה מזו כלומר חף שידמה האדם שראוי להחנה בגדולה וכדומה דמו כשכיל גאה וגאון לבד) לא כן כי לעולם לא יגיע מזה טובה מאומה : (ו) הלא לשון עבודה כוכבים דרש על שם עבודה חלילים הנקראת כל וכמו שא כל כי חלולא כן מה ה' להם להרונ הפליטים שלא במקום המלחמה ולא יעשה כן בין לוחמי להם ולכאורה קשה הא משמע ככה שהיו עובדי חלילים וא"כ מה שאל לעיל מפ"מ נהרגו והלא די צוה קלף ההריב והנראה שזה ע"מ ז"ל חבור עבדים אפרים הגה לו אם המה בשל' חף שהיו מלא עבדים עכ"ל הנם להם ולכן נזק שאלתי מפ"מ נהרגו ואין זאת רק מפני שסבבו המחלוקת והמדון ביניהם וע"כ נעשו ונהרגו והבן : [ז] עבדים זה צוה להוביל לרעהו ולמנוש מרע כנפשו : (ח) לספי' כו' נפלא זה המשל לבאר סבת קבולת ישראל עם קרובו הוא כללי ומקושר לא יתכן אחד מבלי רעהו ואם ימלא דבר רע ומשחת ברעהו אשר על ידו ירד רע משמים ח"ו יאז ח"ו על הכלל כולן כמשל הספינה שמנוקב במקום אחד טובע הספינה כולה כי היא אחדי : (ט) ע' חלף מפ"מ נהרגו הזקוקין גרם ס"ה אלף כי הוא מספר הכתוב ב' המלחמות וכלומר איך נשחתו כ"כ עד שנתחייבו הכלייה הזאת ומאין היתה נסיב' ומפרש שזאת ב"כ מהעדד הכטה הנהוגי עליהם שאלו שהיו מביטים על ישראל לסבב בכל עיר ולעורר חמיד לטוב ולהזהירם מן הרע בודאי היו טובים כי עד עתה לא נחייטבו בארס ולא הרגילו בעשות טוב ונקל היה להם להפר חוק ומצוה וע"י המוכחה בודאי היו טובים ומיישרים ונמלא הם סבבו זאת מהעדד שוכחם עליהם ואלו עשו כן בודאי היה נגדל ונחקדש שמו ית' כי אז בודאי היו ישראל באים לתכלית העליון מעבודת ה' באמת גם יתר העובדי כוכבים היו משליכין אמונותיהם בראותם מעלת ישראל ותפארתן והללחת כמ"ס וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מנוך ואז היה מתגדל שמו ית' מסוף העולם ועד סופו (יוד) שלום עליך נפשי ח"ו שיאמר ככה כפשוטו על אנשים גדולים כאלו רק הכונה מתוך שהיו עוסקים בסלימות נפשם ובלמודם והגיו' ותורסם ע"כ לא נחנם הזמן להסגיה על הדור כולו רק אמרו די לנו להביט על נפשינו ומה לנו להביט על אחרים (יא) כך שנו חכמים כו' : וכשעשו בני בנימין כו' כלומר הם הרשו זאת כי לא עסקו בחור' רק בזמ"מ ולא הספילו נפשם (היפוך והיו שפל רוח בפני כל אדם) לחת את הבני בליעל ולא רצו להכניע עצמן ע"כ נחקיים עליהם יש לך בטלים הרבה כנגדך ר"ל מה שהוא נגד דעתך כי מעולם לא יחזה אדם להבטיל מלמדו ולהיות נגס ונענה רק חפץ לבטל ולישב שקט ובוטח כמענוני הזמן אך הקב"ה מענישו כחמרות שימלא בטלים מה שהוא נגד דעתו (סנעתי מהרב משה ר"מ) וק"ל : (יב) ויגמרו דרך ארץ הוא ההגות המדות טובות לא לסקוץ בחאיות המפורסמות כגלוי כמו שהיה שם והענין בזה שניקס להחריב העולם הוא כי מספר שבטי ויה מקוויב להיות י"ב שבטים לא פחות כמ"ס ויהי ביטרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד דווקא וכיון שנשחת שבט אחד כמעט באין תרופה להיטיב דרכם ח"כ נבטל מעלת ישראל ח"ו ואין שלום כלל הם ח"ו : [יג] אלה ד"ל כו' חמשה מכם משה הוא הדבר

שאלה עזרו הריב אז לא בא להם כל זה : (ואו) אזי לה לגדולה שלעולם אינו גורמת טובה כו' ר"ל שנס העולם נלקים כשכילם כמו שקרה פה אז יאמר שאינו נמלא שיגיע טובה מזו כלומר חף שידמה האדם שראוי להחנה בגדולה וכדומה דמו כשכיל גאה וגאון לבד) לא כן כי לעולם לא יגיע מזה טובה מאומה : (ו) הלא לשון עבודה כוכבים דרש על שם עבודה חלילים הנקראת כל וכמו שא כל כי חלולא כן מה ה' להם להרונ הפליטים שלא במקום המלחמה ולא יעשה כן בין לוחמי להם ולכאורה קשה הא משמע ככה שהיו עובדי חלילים וא"כ מה שאל לעיל מפ"מ נהרגו והלא די צוה קלף ההריב והנראה שזה ע"מ ז"ל חבור עבדים אפרים הגה לו אם המה בשל' חף שהיו מלא עבדים עכ"ל הנם להם ולכן נזק שאלתי מפ"מ נהרגו ואין זאת רק מפני שסבבו המחלוקת והמדון ביניהם וע"כ נעשו ונהרגו והבן : [ז] עבדים זה צוה להוביל לרעהו ולמנוש מרע כנפשו : (ח) לספי' כו' נפלא זה המשל לבאר סבת קבולת ישראל עם קרובו הוא כללי ומקושר לא יתכן אחד מבלי רעהו ואם ימלא דבר רע ומשחת ברעהו אשר על ידו ירד רע משמים ח"ו יאז ח"ו על הכלל כולן כמשל הספינה שמנוקב במקום אחד טובע הספינה כולה כי היא אחדי : (ט) ע' חלף מפ"מ נהרגו הזקוקין גרם ס"ה אלף כי הוא מספר הכתוב ב' המלחמות וכלומר איך נשחתו כ"כ עד שנתחייבו הכלייה הזאת ומאין היתה נסיב' ומפרש שזאת ב"כ מהעדד הכטה הנהוגי עליהם שאלו שהיו מביטים על ישראל לסבב בכל עיר ולעורר חמיד לטוב ולהזהירם מן הרע בודאי היו טובים כי עד עתה לא נחייטבו בארס ולא הרגילו בעשות טוב ונקל היה להם להפר חוק ומצוה וע"י המוכחה בודאי היו טובים ומיישרים ונמלא הם סבבו זאת מהעדד שוכחם עליהם ואלו עשו כן בודאי היה נגדל ונחקדש שמו ית' כי אז בודאי היו ישראל באים לתכלית העליון מעבודת ה' באמת גם יתר העובדי כוכבים היו משליכין אמונותיהם בראותם מעלת ישראל ותפארתן והללחת כמ"ס וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מנוך ואז היה מתגדל שמו ית' מסוף העולם ועד סופו (יוד) שלום עליך נפשי ח"ו שיאמר ככה כפשוטו על אנשים גדולים כאלו רק הכונה מתוך שהיו עוסקים בסלימות נפשם ובלמודם והגיו' ותורסם ע"כ לא נחנם הזמן להסגיה על הדור כולו רק אמרו די לנו להביט על נפשינו ומה לנו להביט על אחרים (יא) כך שנו חכמים כו' : וכשעשו בני בנימין כו' כלומר הם הרשו זאת כי לא עסקו בחור' רק בזמ"מ ולא הספילו נפשם (היפוך והיו שפל רוח בפני כל אדם) לחת את הבני בליעל ולא רצו להכניע עצמן ע"כ נחקיים עליהם יש לך בטלים הרבה כנגדך ר"ל מה שהוא נגד דעתך כי מעולם לא יחזה אדם להבטיל מלמדו ולהיות נגס ונענה רק חפץ לבטל ולישב שקט ובוטח כמענוני הזמן אך הקב"ה מענישו כחמרות שימלא בטלים מה שהוא נגד דעתו (סנעתי מהרב משה ר"מ) וק"ל : (יב) ויגמרו דרך ארץ הוא ההגות המדות טובות לא לסקוץ בחאיות המפורסמות כגלוי כמו שהיה שם והענין בזה שניקס להחריב העולם הוא כי מספר שבטי ויה מקוויב להיות י"ב שבטים לא פחות כמ"ס ויהי ביטרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד דווקא וכיון שנשחת שבט אחד כמעט באין תרופה להיטיב דרכם ח"כ נבטל מעלת ישראל ח"ו ואין שלום כלל הם ח"ו : [יג] אלה ד"ל כו' חמשה מכם משה הוא הדבר

שהגיה משה ויהושע ופנחס בן אלעזר ופילגש בגבעה
 (ו) (כ"י סה"י) בימי כושן דשעתיים היתה (יד) וכי מה
 טיבה של אותה פילגש שהביאה ונתנוה אצל שופטי
 ישראל אלא לפי שרחמי של הקב"ה מרובין על ישראל
 לעולם אמר הקב"ה שמה יאמרו העכו"ם עדיין לא
 נכנסו ישראל בארצם (כ"י חונתי) וקלקלו מעשיהם
 לפיכך הביאה ונתנוה אצל שופטי ישראל : ברוך המקום
 ב"ה שרחמי מרובין על ישראל לעולם וחס על כבודן
 של ישראל בכל מקומות מושבותיהן (טו) באותה השעה
 ניטלה הכהונה מבני אלעזר בן אהרן וניתנה הכהונה
 לבני איתמר בן אהרן (י) שבעים ושנים שנה עד שקלקלו
 בני עלי מיד אמר הקב"ה (טז) מה בין זה (ז) לזה
 והלא אלעזר הוא בן אהרן ואיתמר הוא בן אהרן (שנא'
 יסעיה ס"ג) ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך וגו'
 באותה שעה אמר הקב"ה שתחזור וכהונה לבעליה שנאמר
 (שמאל ח' ז) ויבוא איש אלהים אל עלי וגו' אמור אמרתי
 ביתך ובית אביך יתהלכו לפני עד עלם ועתה חלילה לי
 וגו' והקיימתי לי כהן נאמן וגו' ותהלך לפני משירי כל
 הימים (יז) זה צדוק הכהן לפני דוד המלך על הכל
 [ט] הקב"ה פורע מדה כנגד מדה בשביל מעשיהן הרעים
 של בני עלי שהיו מקלקלין [יח] יצאו ישראל למלחמה
 ונדרגו מהן ארבעת אלפים ואמרו בני ישראל למה
 נגפנו ה' היום לפני פלשתים באותה שעה אמר הקב"ה
 כשהיה בני עלי מכעיסין אותי בעזרת ישראל ובעזרת
 נשים לא אמרתם להם כלום ועכשיו שיצאתם במלחמה
 אמרתם (יט) למה נגפנו ה' היום ואמרו ישראל נקחה
 אלינו משיכה את ארון ברית ה' וכן עשו שלחו והביאו
 את ארון הברית שנ' [סד] וישלח העם שילה וישאו
 משם את ארון ברית ה' צבאות יושב הכרובים ושם שני
 בני עלי עם ארון ברית אלהים וגו' והיה כבוא ארון ברית
 ה' אל המחנה ויריעו כל ישראל תרועה גדולה וגו' (כ)
 באותה השעה הריעו כל ישראל תרועה גדולה (כא) שאין
 (וד) בה ממש על אותה שעה הוא אמר (ירמיה יב)
 נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה וישמעו פלשתים את
 קול התרועה וגו' וידעו כי ארון ה' בא אל המחנה ויאמרו

אוי לנו כי לא היתה כזאת אתמול שלשום או לנו מי
 יצילנו מיד האלהים האדירים האלה וגו' מיד יצאו ישראל
 למלחמה ונדרגו מהם שלשים אלף ונשבה מהם ארון
 הברית שנ' ויפול מישאל שלשים אלף רגלי וארון
 אלהים נלקח וגו' והפלשתים הביאו את ארון האלהים
 לאשדוד לבית דגון אלהים : שנא ויקחו פלשתים את
 ארון האלהים וביאו אותו בית דגון ויצגו אותו אצל דגון
 וגו' וישכימו אשדודים ממחרת והגה דגון נוסל לפניו
 ארצה לפני ארון ה' וגו' וראש דגון ושתי כפות ידיו
 כרותות אל המפתן וגו' ותכבד יד ה' אל האשדודים וגו'
 וישלחו ויאספו את כל סריני פלשתים וגו' ויאמרו גת יסוב
 ארון אלהי ישראל וגו' והיה אחרי הסבו אותו ותהי יד
 ה' בעיר מהומה גדולה מאוד וגומר וישלחו את ארון
 האלהים עקרון וגו' ויועקי העקרונים לאמר הסבו ארון
 את ארון אלהי ישראל להמיתני ואת עמי וגו' כיון שראו
 (יב) שכך מרתו הוליכוהו בשדה שנ' והי ארון ה'
 בשדה פלשתים שבעה חדשים ואף שם היתה המכה רבה
 בהם שנא (סו) ויקראו פלשתים לכהני ולקוסמים לאמר מה
 נעשה לארון ה' הודיעונו במה נשלחנו למקום אע"פ
 שאלו הכהנים היו עע"ז אפ"ה [לג] היה בהם דרך ארץ
 ומה היא הדרך ארץ שהיתה בהם שאמרו להם [סז] אם
 משלחם את ארון אלהי ישראל אל תשלחו אותו ויקם
 כי היום תשיבו לו אשם או תרפאו כנגד המכה שהביא
 עליכם עכברים והיו ממתים בכס אנשים ונשים ונח"ו יצאו
 אח"כ מתוך בתיכם לשדה ואכלו חטים ושעורים וכל מיני
 קטניות כנגדו ועשיתם צלמי טחורים של זהב ועכברי זהב
 לכבודו שנ' (סז) ויאמרו מספר סריני פלשתים חמשה
 טחורי זהב וחמשה עכברי זהב וגו' ועשיתם צלמי טחורים
 וצלמי עכברים המשחיתים את הארץ ונתתם לאלהי ישראל
 כבוד וגו' ולמה תכבדו את לבבכם כאשר כבדו מצרים
 ופרעה את לבם וגו' מיד מלאוהו כסף וזהב וירכיבוהו על
 העגלה שנ' [סז] ויעשו האנשים כן ויקחו שתי פרות
 עליות ויאסרום בעגלה ואת בניה' כלו בכית וישמו את ארון
 ה' אל העגל ואת הארזו ואת עכברי הזהב וגו' וכשהיו
 הפרות מהלכין בדרך (כד) היו הפרות נושאין את קולן
 ואמרו

מאורי אש

שדברתי כי טוב המדות והכנעת החטאות יקרא ד"א וע"כ יש זכות
 להעזר ע"י למעלה מן הטבע אבל על ד"א סתמ' זה ח"א : (יד) וכי
 מה טיבה של אותה פילגש כו' הזקוקין פירש שהביאהו ללומר
 שנכבד המעשה בסוף הסופטים וה"ל לא היה עדין סופטים שהרי
 היה בימי כושן ומפ"ש כדו שלא יאמרו עדיין כו' וק"ל : (טו)
 באותו שעה נטלו הכהונה מפני שהם סבבו זאת שלא הוכיחו אותם
 ומה שאומר ע"כ שנה ט"ס הוא כי היה כמה מאות שנה : (טז) מה
 טובים ועמה שוים הם ומגד אבותיהם גם כן הם שוים וז"ל
 יחזור הכהונה לבעלי הרשאים וגם מגד שלעזר גדול בטנים ואיני עזר רומז לאלעזר ואיני סומך רומז לאיתמר
 שהוא בני עלי אין מאלה טוב לישראל ע"כ אני מושר לדוד הכהן כי הוא היה מנהל טוב לעדה : (יז) זהו צדוק הכהן כי
 דוד נקרא משים נמשך למלך עולם וצדוק היה כהן בימיו : [יח] מיד ולא ישראל למלחמה ונהרגו כו' וחסד ארבעת אלפים
 שהיה קודם לקיחת הארון היה מגד חטא בני עלי ואח"כ חסד השלמים אלף שהי' מנחם לקיחת הארון : (יט) למה נגפנו
 כאלו לא הרגישו עליהם שום חטא ואשמה באותו שעה כלומר שהרגו אכל לא נחמו (י"ע)
 וזהו הכונה באותו שעה כדי שיכירו ישראל שחטאם נשפתי בני עלי והבן : (כא) שאין בה ממש על אותה שעה הוא אמר (ירמיה יב)
 נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה וישמעו פלשתים את קול התרועה וגו' וידעו כי ארון ה' בא אל המחנה ויאמרו
 כול התרועה וגו' וידעו כי ארון ה' בא אל המחנה ויאמרו

ישועות יעקב

ו"ס סס : (י) שהיה קודם שפיט הסופטים : [ז] גם זה טעות
 סיפר הוא שהרי מכוון ששפטים עד ימות עלי הכהן היה כמה
 מאות שנים דוק וחסכה [ח] ששנים כח' אינם ראויים לכהונה
 (ט) ילקוט שמואל דף ט"ו ע"ב : [יוד] אף שגלו ביריחו ובשאר
 מלחמות ע"י תרועת סופר כאן לא הי' בה ממש כשביל חטא בני
 עלי : (יא) להכות אנשי העיר שהארון סס : [יב] ע"ז דף כ"ד
 והוא
 בין זה לזה אין הכונה שחזר הקב"ה מ"ו רק בעד עמה היו טובים ועמה שוים הם ומגד אבותיהם גם כן הם שוים וז"ל
 יחזור הכהונה לבעלי הרשאים וגם מגד שלעזר גדול בטנים ואיני עזר רומז לאלעזר ואיני סומך רומז לאיתמר
 שהוא בני עלי אין מאלה טוב לישראל ע"כ אני מושר לדוד הכהן כי הוא היה מנהל טוב לעדה : (יז) זהו צדוק הכהן כי
 דוד נקרא משים נמשך למלך עולם וצדוק היה כהן בימיו : [יח] מיד ולא ישראל למלחמה ונהרגו כו' וחסד ארבעת אלפים
 שהיה קודם לקיחת הארון היה מגד חטא בני עלי ואח"כ חסד השלמים אלף שהי' מנחם לקיחת הארון : (יט) למה נגפנו
 כאלו לא הרגישו עליהם שום חטא ואשמה באותו שעה כלומר שהרגו אכל לא נחמו (י"ע)
 וזהו הכונה באותו שעה כדי שיכירו ישראל שחטאם נשפתי בני עלי והבן : (כא) שאין בה ממש על אותה שעה הוא אמר (ירמיה יב)
 נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה וישמעו פלשתים את קול התרועה וגו' וידעו כי ארון ה' בא אל המחנה ויאמרו
 כול התרועה וגו' וידעו כי ארון ה' בא אל המחנה ויאמרו

אלהורבא פרק יב

וגו' באותה שעה (יד) הית' שמחה גדולה
 לישראל מגדולים ועד קטנים ובשבר צלו של
 אילן שהושיב אברהם אבינו את מלאכי השרת
 תחתיו הקף הקב"ה על ישראל את שבעה ענני
 הכבוד לישב תחתיהם במדבר ארבעים שנה :
 ובשבר הפת לחם שהאכיל אברהם אבינו
 למלאכי השרת נתן הקב"ה לישראל את המן
 במדבר ארבעים שנה ברוך המקום ברוך הוא
 (טו) שאין לפניו משא פנים בשם שעשה אברהם
 אבינו למלאכי השרת לחם ובשר וחמאה וחלב
 כך ה' המן כל מי שה' רוצה למעום בו טעם
 פת היה טועם פת טעם בשר טועם טעם דבש
 טעם טעם חמאה וחלב טועם שנא' (במדבר
 יא) שמו העם ולקמו וגו' והיה טעמו כטעם לשד
 השמן ובשבר אותו עגל שהאכיל אברהם
 אבינו למלאכי השרת נתן הקב"ה לישראל
 במדבר את (טז) השליו שתי פעמי' אחת קודמתן
 תורה ואח' לאחר מ"ת [טז] השליו דבר גדול ה'
 לישראל בשבילו שהביא הקב"ה הדבר (ט) על
 ידו ובשבר שליוה אברהם אבינו את מלאכי השרת
 ליוה הקב"ה את בניו במדבר ארבעים שנה
 שנאמר (שמות יג) וי' הולך לפניהם יומם

בעמוד ענן לנחותם הדרך וגו' [יז] אלמלא זה
 הדבר הגדול כתוב אי אפשר לאומן כביכול
 כאב לפני בנו כרב שנמל [יח] פנס לפני עבדו
 כאם לתינוק שנאמר ויאמר משה אל ה' וגו' כי
 תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את
 התינוק וגו' [במדבר יא] . [יח] למדנו מגדעון שעשה
 לחם למלאך [י"י] ונהנה ממנו שנאמר ויאמר אליו אם נא
 מלאך מן בנייך והוא אחי את מנאסתי והנאסתי לפניך .
 ולא נהנה ממנו שנאמר [ספטיס י] וגדעון בא
 ויעש גדי עזים ואיפת קמה מצות וגומר וישלח
 מלאך ה' את קצה המשענת אשר בידו ויגע
 בבשר ובמצות ותעל האש מן הצור ותאכל את
 הבשר ואת המצות וגו' למדנו ממנו שעשה
 לחם למלאך ולא נהנה ממנו שנאמר (ס"י)
 ויאמר מלאך ה' אל מנוח אם תעצוני (ט"א) לא
 אוכל בלחמך וגו' [כ] בא וראה כמה עונשה
 וזכותה של פת הורגת גדולי ישראל ומשרה
 שבינה על נביאי שקר ומנין שהורגת גדולי
 ישראל צא ולמד ממקום נוב עיר הבהנים
 ואחימלך בן אחיטוב ושאל שנענשו על
 דוד (א) עונש גדול ומנין שמשרה שבינה על
 נבואי

ישועות יעקב

מאורי אש

הקדושים אשר הם טרם וכן הנערים שנאמר וישלח את נערי צ"י
 ופירש המהרש"ת בנכרי (זקוקי) : (יד) היזה טענה גדולה
 לישראל כי מאז יסיר ישראל דייק שהעניונו לכס לשיר ולומר
 לפניו ית' ויתכן שהיתה השירה ע"י רוח"ק והו' טענה אמיתת
 וגם הקטנים וכו' ליה כמ"ס בים ולכן אמר מגדולים ועד קטנים
 זאת מורה בזכות גדול הוא זה אף יאמר אחר שאין לפניו משא
 פנים (טז) השליו דבר גדול ה' כי שהביא הקב"ה על ידו כו' עיני צי"ע וראה שדעתו לומר דבר גדול בסגול משום שחטאו
 ולא ידעתי מה ענין זה לפה ולדעתי דבר בקצת כפסונו השליו דבר גדול ה' לישראל כשני' זכות אברהם שהביא זה הדיבר ע"י
 זכות אברהם אך לבאורה מה יגדל עניינו ונסו יותר מהמן הלא נס אחד הוא וסביב אחד גם המן היה יותר ממנו אך כפי אשר
 בארתי שמה בכאור הכתוב שטעה אמר אם את כל דני הים יאסף להם גו' כאלו ח"ו לא האמין ביכולת ה' העושה לנו ניסים נגלים
 בכל יום ובכל עת ח"ו רק מפני כי בעצ' הזאת היה עת העושה על ישראל שחטאו מאד ע"כ לא האמין בנפשו שהיו נושעים ע"ד
 כס אלא על דרך הטבע מעט ולכן אמר פה ג"כ שום דבר גדול מאוד שאף בעת שחטאו היה השליו להם בזכות אברהם אבינו
 ע"ה ואולי גם לפי דעת הי"ע באורו כן : [יז] אלמלא כו' ח"ל לאומרו כו' ר"ל כמעט לא יאומן בשכל שככה יתחבר ה'
 ב"ה עם בני ישראל כאב לפני בניו שטבעו מכירתו שהבן נתח מהאב כרב מפני הרגישו קבלת הסובה ע"כ יכבד ג"כ לעבדו (אך
 מני יאמין לכבוד ההפכיי הזה שהרב מאיר לעבדו) כאם לתנוק מצד הממלה הגדולה הנטיע בטבע האש לתיקות אשר חייס
 יכולים עוררה לעזור עלמס וכביכול ה' ב"ה החסד עמנו כאלו היינו מעמו וכאלו הרגים טובתינו עליו וכאלו חומל ומחפצל עלינו
 והדבר הזה שלל מאוד כי באמת טובת האדם לנפשו כמ"ס אש חזק גו' וה' לא יתפעל ח"ו מאומה וכבן מאב ממש ח"ל לאומרו
 ועכ"ל חסדו גבר עלינו : (יח) למדנו מנבען מוסב על לעיל שלא יתחבר ולא ינהה רק מספרות ח"ל ואף שדעון היה ג"כ
 ח"ל עכ"ל במלאכים מדבר שלא נסאו פנים למעלת נדעון רק לאברהם שה' מעלזו גדולה מאוד : (יט) לא אוכל בלחמך לחמך
 דייקא אלך לא אחפך אבל באברהם מנינו שאכלו : (כ) בא וראה כמה עונשה וזכותה כו' הורגת כו' כלומר אלולי נתן יהונתן
 לרוד ולא היה צריך לאכול מחימלך לא היו נהרגין כהני טב ולכאורה יקשה מאוד אם יהונתן טעף מה טעף אחימלך אדרבא
 המה נתנו לו פת והיו רחמים להגלל בזכות זה והגרף שזהו ציור מוסרי לכד להראות שפי' הפת אשר האד' עוכרם באכילתו יתכן
 לפעמים שבהעדר ממנו אכילתו וטרפו יוכרם לאכול מאיש אשר עי"ו יודע ויטובן חיו וכן ע"ר אכיל' יתכן להגיל לפעמים לאוס
 מה וע"כ זכותה ושניסה גדול מאוד והביא לוס ראי' מיונתן שעל ידו נתגלגל שנהרגו טוב מנד שלא היה לרוד מה לאכיל וגם
 להשפך אס איס מה ויעיל לאיס באכילתו אשר בעתו ויחיוו כשתו יקבה לרוח"ק אשר שהועיל לו מאוד אכן להני' טוב באמת כחטאס

[ח] שז' לחזר מ"ת : [ט] משום ששלוו האחרון היו מתרעמי
 שלא כרין עזיה להם ליקי קורה עם המן וגם שליו הראשון :
 [יוד] מר להאיר : [יא] שאלמלא הלוהו יסונתן לרוד ונתן לו
 לחם
 טנס הקטנים וכו' לזה : (ט) שאין לפניו משא פנים ועכ"ל עשה
 פנים ומדוע עשה עם ישראל ככה מזה ראי' כי זכות אבותינו עמד
 לנו : (טז) השליו דבר גדול ה' כי שהביא הקב"ה על ידו כו' עיני צי"ע וראה שדעתו לומר דבר גדול בסגול משום שחטאו
 ולא ידעתי מה ענין זה לפה ולדעתי דבר בקצת כפסונו השליו דבר גדול ה' לישראל כשני' זכות אברהם שהביא זה הדיבר ע"י
 זכות אברהם אך לבאורה מה יגדל עניינו ונסו יותר מהמן הלא נס אחד הוא וסביב אחד גם המן היה יותר ממנו אך כפי אשר
 בארתי שמה בכאור הכתוב שטעה אמר אם את כל דני הים יאסף להם גו' כאלו ח"ו לא האמין ביכולת ה' העושה לנו ניסים נגלים
 בכל יום ובכל עת ח"ו רק מפני כי בעצ' הזאת היה עת העושה על ישראל שחטאו מאד ע"כ לא האמין בנפשו שהיו נושעים ע"ד
 כס אלא על דרך הטבע מעט ולכן אמר פה ג"כ שום דבר גדול מאוד שאף בעת שחטאו היה השליו להם בזכות אברהם אבינו
 ע"ה ואולי גם לפי דעת הי"ע באורו כן : [יז] אלמלא כו' ח"ל לאומרו כו' ר"ל כמעט לא יאומן בשכל שככה יתחבר ה'
 ב"ה עם בני ישראל כאב לפני בניו שטבעו מכירתו שהבן נתח מהאב כרב מפני הרגישו קבלת הסובה ע"כ יכבד ג"כ לעבדו (אך
 מני יאמין לכבוד ההפכיי הזה שהרב מאיר לעבדו) כאם לתנוק מצד הממלה הגדולה הנטיע בטבע האש לתיקות אשר חייס
 יכולים עוררה לעזור עלמס וכביכול ה' ב"ה החסד עמנו כאלו היינו מעמו וכאלו הרגים טובתינו עליו וכאלו חומל ומחפצל עלינו
 והדבר הזה שלל מאוד כי באמת טובת האדם לנפשו כמ"ס אש חזק גו' וה' לא יתפעל ח"ו מאומה וכבן מאב ממש ח"ל לאומרו
 ועכ"ל חסדו גבר עלינו : (יח) למדנו מנבען מוסב על לעיל שלא יתחבר ולא ינהה רק מספרות ח"ל ואף שדעון היה ג"כ
 ח"ל עכ"ל במלאכים מדבר שלא נסאו פנים למעלת נדעון רק לאברהם שה' מעלזו גדולה מאוד : (יט) לא אוכל בלחמך לחמך
 דייקא אלך לא אחפך אבל באברהם מנינו שאכלו : (כ) בא וראה כמה עונשה וזכותה כו' הורגת כו' כלומר אלולי נתן יהונתן
 לרוד ולא היה צריך לאכול מחימלך לא היו נהרגין כהני טב ולכאורה יקשה מאוד אם יהונתן טעף מה טעף אחימלך אדרבא
 המה נתנו לו פת והיו רחמים להגלל בזכות זה והגרף שזהו ציור מוסרי לכד להראות שפי' הפת אשר האד' עוכרם באכילתו יתכן
 לפעמים שבהעדר ממנו אכילתו וטרפו יוכרם לאכול מאיש אשר עי"ו יודע ויטובן חיו וכן ע"ר אכיל' יתכן להגיל לפעמים לאוס
 מה וע"כ זכותה ושניסה גדול מאוד והביא לוס ראי' מיונתן שעל ידו נתגלגל שנהרגו טוב מנד שלא היה לרוד מה לאכיל וגם
 להשפך אס איס מה ויעיל לאיס באכילתו אשר בעתו ויחיוו כשתו יקבה לרוח"ק אשר שהועיל לו מאוד אכן להני' טוב באמת כחטאס
 נכרו

פרק יג (א) ישמור אדם את עצמו שלא ירבה :
 (3) שחוק שיחה ותוספות (ב) אין שחוק אלא גילוי עריות שנאמר [בראשית לט] ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי לשכב עמי וגו' ואמר שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה ואין שחוק אלא ע"ז שנא' (סמות לב) ויקומו לצחק ואין שחוק אלא שפית דמים שנ' (שמות לב) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו' ואין שחוק אלא ליצנות שנ' (ישעיה כח) (3) ועתה אל תתלוצצו וגו' שהיו מתלוצצים על דין של גיהנם שנא' [סס] לכן שמעו דבר ה' אנשי לצון וגו' כי אמרתם כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו (4) חזיה וגו' [ד] לכן אמר הקב"ה לישראל בני אני הוא (ה) שישבתי תתק' עד דורות קודם שנברא העולם ומיום שנברא העולם עד אותה [ז] השעה (1) עד שדרשתי וחקרתי וצרפתי ובחנתי את כל דברי התורה כולה ומיום שבראתי את העולם (1) וישבתי על כסא הכבוד שלי [ח] שלישי היום אני קורא ושונה ושלישי היום (2) אני דן את דין כל העולם ושלישי היום אני עושה צדקה ואני זן ומפרנס ומבלבל את כל העול כולו ואת מעשה די שבראתי בעולם (4) ואין לפני שחוק אלא שעה אחת בלבד ואמתי יש לפני שחוק בשעה שעבד"ם אומרים בואו ונעשה עמו מלחמה ואומרים בכמה

נביאי השקר צא ולמד מאותו הנביא שבא אל ירבעם מלך ישראל וא"ל הקב"ה אל תהנה במקום הזה ואם תהנה תמות בא אליו נביא שקר אחד וא"ל גם אני נביא כמוך אעפ"י שביחש לו שרתה רוח"ק על נביא השקר בשביל פת שנתן לעוברי דרכים (מלכים א' יג) והיה הם יושבין על השלחן והיה דבר ה' אל הנביא אשר השיבו וגו' מבאן אמרו כל האוכל להם על השלחן עם ע"ה ומרבה עמו בסעודה (כא) אין דבריו נשמעים ולבסוף מחלוקת בא על ידו שנאמר [ישעיה ט] מנשה את י"י אפרים ואפרים את מנשה יחדיו המה על יהודה וגו' הא למדת שכל האוכל להם עם ע"ה על השולחן (י) כאילו עע"ז ואם ת"ה הוא מזול את תורתו ומחלל שמו של אביו שבשמים [ד] ומאלמו את אשתו ומייתם את בניו ואינו ממלא את ימיו וקושר שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות :

גבורים

ישועות יעקב

מאורי אש
 נהרגו והבן זה : (כא) אין דבריו נשמעין כי הוא מכונה בעיניו מאכיליו ולבסוף העם הארץ בעלמא יחלוק עליו כי הוא יהיה כמאס בעיניו והר"ה ממנשה שה' מתחיל עם אפרים בחבורת אך מפני הרגלם זה עם זה בסעודתם כמ"ס שם ויגזור על ימין ויחלל כמו שדרשו חז"ל על המרבי סעודתו בכל מקום וכלומר בכל מקום שהוא פניה הוא מביט רק לאכול וזמירו הוא רעב וספן רק לאכול ולשתות ע"כ באחריות יסונו לשוכאים זה את זה כן הוא דרך חסמת' על הפסוק : [כב] כלו עיבר אלילים הוא על דרך מאמרס ז"ל ולא אמרו עליו ד"ת כללו חכמי מנחם מתים וסעודת ע"ה כדאי בלא תורה ומאלמן את אשתו כמיו שגורס ונבקס הרגלו ממקומות אחרים ומייתם את בניו ג"כ כמיו וסוף שאינו ממלא את ימיו ולכן ישמור מזה :

לחם לדרך לא חירט כן ועי"י כפי חלק דף ק"ג : [יב] ומקורם לאמר ויגזור על ימין ורעב ויחלל על סמאל ולא שבעו ודרם זה על המרבה סעודתו בכל מקום : [יג] כי שלחן ע"ה נקרא ק"ח נואה וכן ע"ז שנאמר לא תאמר לו א"ת לא אלא נואה כמו שחז"ל : [יד] ועיין בפסחים פ' אלו עובדים לפי שנקס ואינו מואל וגולה נמוניות והרי אשתו אלמנה סיה רס"י [ה] ילקוט כי תשא דף ק"ח ע"ב : [ז] פירוש ליצנות ושיחה בטילה וככול פה : [ג] נביל שלא יעברו כמו מחו חפסס רס"י : [ד] עד מ"ח סיהס כ"ו דורות

פרק יג (א) וישמור כי שלא ירבה שחוק הוא לחוק ששמחתו נפר"ל כל כך שיחוק בפה מלא באין מעד שיחה הוא דברים בטלים של מה בכך (בלע"ז פלידירין) ותפלות הוא ניכול פה מענייני התאות והנאות : (ב) אין שחוק אלא ג"ע כי כלומר ממדה הרע' הזאת יבא לאדם שיחטא בג"ע כי ממד' הזאת יפול הביט' מכל וכל העויר את האדם מליפול בתאות ההם ולכן מכונה ג"ע כשם זה גם עבודת אלילים וספ"ד בא ע"י מדה הרע' הזאת אם ישארם בלב הרב' כי ממדת השחוק יבא לידו מדת הליצנות ולעגו על דבר אמת באין התבוננת מאומ' והכלל מדת השחוק מביא לאדם שלא יביט עלי נפשו מאימה רק מתענג מדבר ההבל והרע' ולכן סופו שיפול בפס' אמונות זרות וספ"ד כי כל טוב נהפך לרע בלבו : (ג) אל תתלוצצו אינו מפרסם כחצוב שזה נקרא שחוק רק דיוק דשחוק הוא ענין פנימי מה שהלב שוחק מדבר אמת ושם קראם הכתוב לזים כי לא יתכן שהיו אומרים זאת בפה מלא כרתנו ברית את מות רק הנביא מלייר ענין שחוק בלב על דין של גיהנם שהמד' רעה הזאת הביא אומת עד שלעגו על עינם הנפשי המעויר אחר המות וא"ל לית דין ודיין ואין רעה כמוהו איש הישר בעיניו יעשה והזקוקון פירש בענין אחר : (ד) לכן אמר הקב"ה כי כלומר איך יאסור אדם במד' הזאת וסלא ראוי לאדם לדמות לקונו במדותיו שאין שחוק לפניו ולסגן אכזר זה : (ה) שיבתי חתקע"ד דורות כי הוא ע"ד אזה לאלק דור וזמן בריאת העולם עד מתן תורה ר"ז דורות וא"כ היחה קודם הברוא' חתקע"ד דורות והיו השני אלפים שנה שקרע' לעולם ובספרי תפוחי זהב בארתי בזה דבר נכון : [ואו] עד שדרשתי וחקרתי כי חשב ד' לשונות מכוון למאמרס ז"ל מדרש משפטים ז"ל אז ראה ויספר' הכי' וגם חקר' מלמד שחזר הקב"ה עם עלמו ד' פעמים קודם שנתן התור' לישראל כי וביארתי בספרי תפוחי זהב שהכול' על השתלשלות התור' שהיא עליו' כנבחי מרומים נעלמת השגת' מעיני בשר ולכן הוכרת הקב"ה לשלשה ד' פעמים (זה כנגד ד' עולמות אבי"ע הירועים) עד שאוריד לבני אדם והלביש עניינה במלות לעיני האדם למען יבין לבושה (ושם בארתי יצור הענין דרום עין ראשית) וכן פה אסו כד' לשונות אלו דרישה חקירה דרישה בחינה ואם איש כבון את' להכין מדוע אסו בלשונות אלו ומסו מכונה כשם דרישה ומהו חקירה לך לא ראה דברי בעל מערכת אלסוף על באור במופלא מנך כל תדרוש הכול להמדריג' הראשון' הנקראת מופלא עיי"ש במערכת הסוים ותוכל למנא' גם כאן באורו והבן : (ז) ישבתי על כסא הכבוד שלי היא כתיב להנהג' הכללת היולת מאין סוף ב"ה לכלל הנבראים וכן מלאתי ג"כ בספר עשרת זקנים להיריד"ה והבן ובמסכת עבודת אלילים חשב ד' עניינים שרביעית היום הוא משחק עם לויטן ופה לתי חשב זה : (ח) שלים היום קורח כי כבר ביאר הרמ"ע מפאנו ובספרו עשר' מאמרות שהכול' שבה מחדש ככל יום תמיד לעש' בראשית ששם התור' נברא העולם והיא כלילת הכל וכל זה והבן : (ט) אינין כלומר שמדת הרין מתנבר אני עושה נקמ' מדת האדם מתנבר ואני זן ומפרנס זה כמדת האדם והאשר ואת מעי ידס כלומר שטאן סקוים ושיחה והעמד לכל הכנראים איש כפי טרפו הצינוד : [יוד] ואין לפני [שחוק כ']

ואימתי

בלבד אלא כל תלמיד חכם המלמד תורה רבים לישראל לשם שמים. [ב] ואינו נושא פנים לעשיר ולעני. אלא מקרא הוא מקרי את (כט) כולם כאחת ומשנה הוא שונה את כולם כאחת. מתוך כך דקב"ה (ל) מרחם עליו ונותן בו חכמה ודעה בינה והשכל. ונותן לו חלק (לא) עם הצדיקים אברהם יצחק ויעקב. ועליו הכתוב אומר (יט) עבדי לרבים ונו': מכאן אמרו לעולם ינהג אדם בעצמו (לב) י"ח מדות. א' הוא אדם עניו [טז] בכיתוב חסיד (יז) בישיבה. ג' ערום (יח) ביראה. ד' חכם [יט] בתורה. ה' פיקח [כ] במעשים טובים. ו' נאה ומתקבל (כא) על הבריו'. ז' מוד' על [כב] האמת. ח' רובר אמת (כג) בלבבו. [כד] מוד' (כד) ועיובי. י' אוהב את המקו' ארבי' (כה) גמור' בין [לד] כשהוא טוב לו בין כשהוא רע לו. י"א מתאמת על כבוד [כו] הקב"ה ועל כבודם של ישראל כל ימיו.

(עמוס ד') כי הגה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה [י] שישו. (כא) מ.א.ן אמרו שני בני אדם אחד עמל בד"ת. ואחד עמל בדרך ארץ. והרועה לעמול בדרך ארץ נותנים לו שיעמול בדרך ארץ. ועליו הכתוב אומר (איוב ה') [כב] כי אדם לעמל יולד. (כג) למה"ד לגוד שנתמלא מים [יא] ונשפך והלך לו. לאחר שעה אין בנאד כלום. והרועה לעמול בד"ת (יב) נותנין לו שיעמול בד"ת. ועליו הכתוב אומר (משלי טו') [כד] נפש עמל עמלה לו כי [יג] אכף עריו פיהו. למה"ד (כה) לאסקופה התחמנה (יד) שהכל דשין בה. ולקור'. שהכל עוברין עליה וכו' אילן שהכל יושבין בצלו וכו' שמושה מאור עינים לרבים. יודע אהרן בעצמו שבא (כו) דבר [טז] גדול לישראל על ידו והוא קישר (כז) חבל של ברזל במתניו ומחזיר על כל פתחי ישראל. וכל מי שלא היה יודע לקרות קריאת שמע וכן מי שאינו יודע להתפלל היה מלמדו לקרות ק"ש ולהתפלל. וכן מן שאינו יודע לכנוס בגופה של תורה ה' מלמדו. ולא אהרן

מאורי אש

[ח] מכאן אמרו ב' בני אדם כו' ר"ל שהבטירה בידו ובדרך שרואה לילך ומליכין אותו וכו' ומגיד לאדם מה שישו ועשיו וחסדו מה זה אשר הטע לכבו אליו וכו' להוציא מרעת המחלוקים שאומרים ה' עמם עלינו. עול הטרף והמזון והר"ח ע"כ לא יניחנו וזה להגות בחורה לא כן כ"א אם היה ספק בחורה צדדי ה' יעוררה רק שהוא נחפזו נטה לעול הנה וה' מניחו בדרך שרואה לילך ילך. [יג] כי אדם לעמל יולד ומסיים המדרש וזה הוא עמל בחורה לא וזה הוא עמל בדרך ועשיו שלל ידמה כ"א יטה נפשו מעמל החורה אז יות' מעמלו וישב שקט ושאין לא כן כי גם הטרף והמזון ועסקי הגיו באים בעמל גדול אין דבר בא בלא יגיעה ורק אם וזה הוא עמל בחורה ויש לו יתרון ותגמול עליו ואם לא וזה עמל לפיהו ואין לו יתרון מזה כ"א הלחם אשר הוא אוכל וביגיעה הרבה מאוד. (כג) לגוד כו' שמתרח' מלא ואחר שנשפך הוא כאין (לא) כן הכלי שממשה עומד חמיד ואינו נכוון] כן האדם בחייו בעוד נפשו בו מתרח' כדבר מה ובהפך הנפש אז גופו כאין וגם נפשו מלא מלמדו אשר יגע בה. (כד) נפש: עמל גו' ור"ל כשהנפש עמל בחורה עמלו שומרת לו בעוה"ב לעול' כי אכף עליו פיהו היפך הנור כשנשפך אכל' פה אכף וככף פיהו ואינו נוזל ממנו ועומד לעולם מלא וזה ע"י למוד התורה שהנפש חיה ולחית ולמורה לעולם בקרבה. (כה) לאסקופה כו' לקורה כו' לאיין כו' לגר כו' לאסקופה משל לרוב ההכנעה ושפלות ללמוד מאחרי' לקורה שמעמדת הבנין כולו כן הוא מעמיד תלמיד' ומלמד ומעמידם לאיין שמגין משרב כן זכותו מגין על העול' מרעה לגר מאיר כל מחסך כן מאירי פני חבל כולו ללמד לאחרים וע"ד דרש יתכן להמחיק בענין אחר ואין להאריך. (כו) דבר גדול ע"י חטא העגל אף שכוונתו לטובה עכ"ז החטא סיבב על ידו ולכן היה מלמד תורה מרה בנדה כי חייב הרבי' ע"כ חטונתו לזכות הרבים וללמדם טוב ומצוה זה להורות כמה גדולה זכות למוד התורה ללמד לרבים להיות כגר מאיר למחשכי כ"א: (כז) חבל של ברזל הוא דרך מליצה ור"ל שעמם עליו המשא הזה: [כח] אינו נושא פנים לעשיר ולהכניס ממנו מלמדו ולהוכיחו ולמונשו מרע ולעני מצלי לחמול עליו ומעניס עליו עול הלמוד גם שלא יתגאה מלמדו עם עניים: (כט) כולם כאחת לבני עשירים לבני עניים: (ל) מרחם עליו וחתנו בו חכמה כי זה עיקר הטובה אשר אין למעלה הימנה להבין החכמה המשלים לנפש באמת: (לא) עם הצדיקים א"ו כו' טובה להיות קרוב למדינת' בעוה"ב: (לב) מעמל נפשו אשר עמל בחורה יראה לעוה"ב שכרה וישכר ויחננו מטובה מאוד בדעתו יצדיק מדת הדין מי שהוא עבדי לרבים ומלמד להם דרך ה' ור"ל שהוא יודע ומרגיש באמת בנפשו איך רק הצדיק הוא התכלית העליון והאהוב וחולתי הכל ואין: (לג) י"ח מדות המה העקריות והכללים המקיפי' לכל יסודי הנפש והשלמתה ואלה גדיהם בקצרה עניו וביטוי ולא יקח טוס אדנות לו על אנשי ביתו אף המשועבדים תחת ידו כי אינו נחשב בעיניו כאדון הבית מלד הכירו כי הוא אדם כמוהם חסיד בישיבה בחורה ולומד לשמה ואינו שמת כשלאן רעהו ערום ציר' שמתכוון לדעת מהו יראה אמיתית לא יראת העונש לבד גם ירא' שלא יעגו עליו הכריות חכם בחורה פיקח במ"ט ובמדות מתנהג בהסכל ומיטוב ולא יעבור גבול הגאות לירך האדם ונאה ומתקבל על הבריות מפני שדעתו נוחה לכל ועודה על האמת אם נכשל לפעמי' מעט אז לא יסקר ולא יחניף גם בלמדו וראה רק האמת ומודה לדברי רבו אם הוא דבר נכון: (לד) מודה על חטאיו ועוזב שלא לעשות עוד: אהב את המקום אהבה גמור' אף כשרע לו כי מכיר ומחזקו שהכל דרין ולטובה להאריך לבו לתורה ולחכמה: (לה) ומתאמת על כבוד ה' וזה אות שכל כך חשקה נפשו בה' עד שחפץ שכולס יכירו כבוד ה' ומשקוק ומחמד לכבוד ירושלים שאו יחוסף לאדם רוח"ק ויזכה לחזות בנועם ה' באמת וע"י אלה המעלות יזכה לרוח"ק באמת כי

ישועות יעקב

עסקת בכל יום בשחוק וקלות ראש: [י] אפי' סימה קלה שבין איש לאשתו מנידיו לו בשעת מיתה חגיגה פ"ק: [יא] כך מי שמכלס ימיו לאסוף הון ומצטל מן החורה ואחד העושר הוא: [יב] וכן אימא כפ"ג דאבות כל המקבל עליו עול חורה כו': [יג] כשפיהו כופהו וחונק לו מאלל אז עמלו עומד לו שיאכל מה שעמל כבר רש"י: [יד] כך חורה הלומד ומלמדה לאחרים שהכל נהנים מאור תורתו וכמו שפעה אהרן כ"ג: [טו] נהטף העגל: [טז] ואז"ל עם אחרים: [יז] שלא ישמח אם יכשל חבורו בהלכה: [יח] אריך להערים בכל מיני ערומם ליראת בוראו רש"י פרק הזה קורא: [יט] שידע להטיב לטוב אלים אותו: [כ] שיראה את הגולד שלא יא על ידי מעשה הטוב שום רע כגון שמביים עני ע"י לדיקה וכדומה. [כא] סימה לו שלום עם כל אדם. ולא ילמוד לקיטור ולינות: [כב] כגון רב ספרא מכות פ"ג. [כד] מתורה על עוכתיו ועוזב אותם לעולם. [כה] מקבל גם את הרע המגיע לו כשמתה כמו הטובה. [כו] על שכינת עוון ית' וישראל המסולל בגלות

מאכלין אותם לבהמה ולחיה ולתרגולין אמרו לו לא אמרו
אלא כרשינין מפני שהן מאכל לבהמה * רק בשני רעבון
בני אדם אוכלין אותם * לפיכך לא גזר הדמעה עליהן
אלא בשני רעבון משום שהם מאכל אדם באותה שעה *
מכאן אמרו כל המאכל לבהמתו תרומה בין תרומת הארץ
בין תרומת חוץ לארץ עליו הכתוב אומר (נח) בזה דרכו
ימות (משלי ט) ואומר (במדבר יט) ואת קדשי בני ישראל
לא תחללו ולא תמותו ואומר (קהלת י) (נט) חופר גומץ
בו (לו) יפול * מכאן אמרו (ס) אל ילמוד אדם תורה
(לח) ברבים אא"כ קרא תורה נביאים וכתובים * ושנה
משנה מדרש * שנאמר (תלמיד קו) (סא) מי (לט) ימלא גבורות
ה' ישמיע כל תהלתו * (סב) הרי הוא אומר [קהלת ז] ביום
טובה היה בטוב * וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה
עשה האלהים על דברת שלא ימצא האדם אחיו מאומה *
וכן אמר הקדוש ברוך הוא לאדם * מיום שנחתך על
פני האדמה עשה מעשים טובים והצל עצמך מן הגזל
ומן הדבר מכווער * לכך נאמר ביום טובה היה בטוב
וביום רעה ראה מה שעשית * לפיכך באו עליך
יסורין * שאין יסורין באין על האדם אלא לטובתו *
להוציא מידו כל מה שחטא ועשה * ד"א ביום טובה וגומר
שני חכמים במשנה אל תתיאש מן הפורעניות * לכך
נאמר ביום טובה היה בטוב וביום רעה (מ) [סג] ראה
בפורעניות של הרשעים שהם היו מזולזין בתורה ובמצות
ויוודין לניהנם שנאמר [ישעיה סו] וראיתם ויש לבכם
לכך נאמר וביום רעה ראה * הרי הוא אומר [ירמיה לא] כי
פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חוק ממנו * (סח) שני אחים
שבבית אחד * האחד קשה מחבירו * הקשה [מא] נענש
מפני חבירו * לכך נאמר כי פדה וגו' * ד"א כי פדה ה'
את יעקב וגומר לשני ת"ח האחד קשה מחבירו כדאמרן *
ד"א לשני שותפין בעסק * אחד בשדה ואחד במלאכה
ואחד מהן קשה מחבירו הקשה נענש מפני חבירו * לכך
נאמר

מאורי אש

כבוד עצמו מתרבה שהכל יכבדוהו בעבור יראתו : (נה) חנוק
הוא באין דעת וכסידריל יבין מעצמו ועתה לטעמו לו :
(נו) עכשיו שניתן לי רשות כו' הכוונה הטובה פה הוא ענין
נכבד לפי שבאמת אם יתבונן האדם בעין לבו יבין וישיביל גדול
הכבוד שבושה לו ה' ית' שמרסס אותו לשבט ולגדודות לו או
ללמוד לפניו ויצייר זאת מעלך כ"ז שמרסיו לקלסו או ללמדו
לפניו דבר חכמה וזה שאמר האיש אם לא זימתי ללמוד לפניו
לכבודו כי מנעתי מהבין ד"ת עכשיו שניתן לי רשות לקלסו ולרוממו
כי זה אני יכול ולמה לא אשמח בזה ובוזה ימות עלי נפשי ולשתעשע
מעט בה כי אין לי שמחה וזלתי מהערד ידיעתי כחורה ובשכר זאת וזה זאת בעיניו וזה מדה במדה והבן : (נד) ושוב תעשה
כו' כל להודיע שהמנוה בקדושת שמים סופו לפורעניות כי חילל כבוד ה' וכל זה מביא לראיה ששכרן ועונשן בגין : [נח] בזה
דרכיו דרכיו ית' מה שהקדים לשמו : (נט) חופר גומץ וסופו ופוך נדר גדרן של חכמים : (סא) אל ילמד אדם כו' שחיותו
כהן שאינו בקי תורה היתר והיס יכול להטעם ת אחרים : (סב) שנאמר מי ימלא גו' דרש פ"ד מליצה * מי ימלא גבורות ה' הוא
מי שימעי כל תהלתו שודע כל דני תורה וזה דרך דרש : (סג) הרי הוא אומר ביום טובה הוא רוס בפני עצמו שלא להרר
אחריו מרות ה' ב"ה ובזוה"כ ראה כי הרע נעשה לעמת הטוב (כלומר למען הטוב) בזכרית הכונה שפי"ז יטיב מעשו א"כ גם
הרע מבחינת הטוב והכלל ביום טובה והזלחה לך היה טוב ולא הרע מעטך וביום רעה ראה כי מעטך גרמה לך וגם הרעה
באחרית נהפך לטובה שפי"ז הרעה טוב מעונותיך ולפי"ז יהיה באורו על דברת שלא ימצא אחריו מאומה ללומר * שינקע ע"י היסורי' שלא
ימצא לו עונם אחר המות כן נוכל להצחיק על דרך מליצה : (סד) ראה פורענות באורו אם תטיב מעטך יטיב לך וסרחה פורעניות
הרשעים שיש להם כי חנק' מזה או יאמר ראה היום הרע וסעושת המעושת על הרשע ועי"ז תגלל מעשות הרע : (סד) הרי
הוא אומר כי פדה גו' הוא דרוס בפ"ע : [סה] שני אחים כו' לפני ת"ח כו' לפי הראות במשל הראשון מוסב על יעקב ועשו
שעשו קס' נענש שהניק ידו על יעקב אחיו אבל לפני ת"ח לא ידעתי לחוון גם המשל משני שותפין שמסוים אחד כבוד' כו' לא
ידעתי באורו וחלו ירמזו על עשו איש שדה ויעקב * איש חס ויטב חוהלים אך לא ידעתי מה אודיע בזה והנר' * כי כל לומר סה'

עומד

[נה] תינוק הוא ישחק שוב למחר עשה כן כל אותן ימי
החג ענה בנו דברים של תיפלות ולא אמר לו אביו
שום דבר לא יצתה אותה שנה לא שניה ולא שלישית
עד שמתה אשתו ובניו ובן בנו ויצאו לו חמש עשרה
נפשות בתוך ביתו ולא נשתייד לו אלא שני בנים אחד היגר
וסומא : ואחד שומה ורשע * שוב מעשה באדם אחד שהיה
מתחרט בעצמו שלא קרא ולא שנה. פעם אחת הייתי עומד
אני והוא בבית הכנסת כיון שהגיע שליח צבור לקדושת
השם הגביה אותו בן אדם את קולו וענה אחריו בקול רם
קדושת השם ואמר קדוש קדוש קדוש כו' אמרתי לו בני
מה ראית שהגבתה את קולך עד מאוד ואמר לי לא די שלא
הייתי ולא שניתני [נו] אלא עכשיו שניתן לי רשות
אגבי' את קולי [נד] ותגוד עלי נפשי אמרו לא יצתה אותה
שנה ולא שנייה ולא שלישית עד שעלה אותו איש מבל
לארץ ישראל עמדו ועשאוהו ממונה מבית קיסר ומינהו
על כל הברניות שבארץ ישראל וכתנו לו מקום ובנה
לו בית וישב בה כל ימי חייו והגיה לבניו ולבני בניו
ממון הרבה עד ס' קבל הדורות (נד) ושוב מעשה ככהן אחד
שהאכיל את בהמתו תרומה ונפלה אש עליו ואכלה מביתו
שלישים [נז] זכרים ושישים בגדים ועשרים וארבע כדים
של יין ועשרה כדי שמן ושאר ממון הרבה והיה בא וישב
לפני החכמים ואמר להן רבותי נפלה עלי אש ואכלה
ממנו כן וכך זכרים * כן וכך יין וכך וכן שמן ושאר ממון
שהיה לי הכניסו חכמים יגון ואנחה בלבם אמרו לא זו
משם עד שבא אדם אחד שאינו בקי בהלכה ואמר לו
המאכיל את בהמתו תרומ' מהו א"ל מותר א"ל שמה אסור
אמר לו לאו ואמר [נח] לו אני כהן והאכלתי את בהמתי
תרומה * וכששמעו החכמים בדבר ענו כולם כאחד ואמרו
ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים וכי תרומה
וקודש שאין להם אוכלים אינן הולכין אלא לשריפה אלא
עשית שלא כדון אמר להן והלא תנן [נו] כרשיני תרומה

ישועות יעקב

דף כ' ע"ג : [נג] יהי' לנפשו נחת וקורת רוח ויילקוט גרס
וחטיב נפשי עלי : (נד) זכרים מניני בהמות ועחודים מלאן
וגו' ילקוט כרום : [נח] חוסר כהן עצמו הגו' * (לו) פרק
בתרא דמס' תרומות מש"ט ועי"ש בפ"י הר"ב : (לו) וסיפ'
הקרא ופרך נדר ויטבו נחם : (לח) להורות הוראה באיסור
והיתר : (לט) א"ר שמאל ב"ר נחמן כגון אני וחבירי ירושלמי
פ' הוראה : [צ] היה מן הרואים בפורעניות של הרשעים ולא
תהי' מן הגראים : (מא) ורואה חבירו בפורעניות של אחיו
הקשה
מעט בה כי אין לי שמחה וזלתי מהערד ידיעתי כחורה ובשכר זאת וזה זאת בעיניו וזה מדה במדה והבן : (נד) ושוב תעשה
כו' כל להודיע שהמנוה בקדושת שמים סופו לפורעניות כי חילל כבוד ה' וכל זה מביא לראיה ששכרן ועונשן בגין : [נח] בזה
דרכיו דרכיו ית' מה שהקדים לשמו : (נט) חופר גומץ וסופו ופוך נדר גדרן של חכמים : (סא) אל ילמד אדם כו' שחיותו
כהן שאינו בקי תורה היתר והיס יכול להטעם ת אחרים : (סב) שנאמר מי ימלא גו' דרש פ"ד מליצה * מי ימלא גבורות ה' הוא
מי שימעי כל תהלתו שודע כל דני תורה וזה דרך דרש : (סג) הרי הוא אומר ביום טובה הוא רוס בפני עצמו שלא להרר
אחריו מרות ה' ב"ה ובזוה"כ ראה כי הרע נעשה לעמת הטוב (כלומר למען הטוב) בזכרית הכונה שפי"ז יטיב מעשו א"כ גם
הרע מבחינת הטוב והכלל ביום טובה והזלחה לך היה טוב ולא הרע מעטך וביום רעה ראה כי מעטך גרמה לך וגם הרעה
באחרית נהפך לטובה שפי"ז הרעה טוב מעונותיך ולפי"ז יהיה באורו על דברת שלא ימצא אחריו מאומה ללומר * שינקע ע"י היסורי' שלא
ימצא לו עונם אחר המות כן נוכל להצחיק על דרך מליצה : (סד) ראה פורענות באורו אם תטיב מעטך יטיב לך וסרחה פורעניות
הרשעים שיש להם כי חנק' מזה או יאמר ראה היום הרע וסעושת המעושת על הרשע ועי"ז תגלל מעשות הרע : (סד) הרי
הוא אומר כי פדה גו' הוא דרוס בפ"ע : [סה] שני אחים כו' לפני ת"ח כו' לפי הראות במשל הראשון מוסב על יעקב ועשו
שעשו קס' נענש שהניק ידו על יעקב אחיו אבל לפני ת"ח לא ידעתי לחוון גם המשל משני שותפין שמסוים אחד כבוד' כו' לא
ידעתי באורו וחלו ירמזו על עשו איש שדה ויעקב * איש חס ויטב חוהלים אך לא ידעתי מה אודיע בזה והנר' * כי כל לומר סה'

עומד

נאמר כי פדה וגו' : ד"א כי פדה ה' את יעקב (סו) מי
 שיש לו שתי נשים . לאחת מקיים שארה כסותה ועונתה
 ולאחת אינו מקיים עונש גדול יש שם . וכל מי שאינו
 מודה ברברים הללו (סז) ואינו רוצה בתוכחה . עליו הכתוב
 אומר מסיר אזנו משמוע תורה וגומר (מסלי כח) ושנו
 חכמים במשנה כל המהלל [סח] שם שמים בסתר [מג]
 גפרעין ממנו בגלוי אחד שונג ואחד מויד בחילול השם .
 (סט) כיוצא (מג) בדבר אהא אומר (חיליס קל"ג) הנה
 עם טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד . כשדובר הקב"ה
 עם משה אב לחכמים ואב לנביאים לגאור את ישראל לא
 היה לו לסרב בשליחות המקום (ע) אעפ"כ לא דבר הקב"ה
 עמו אלא בלשון שמחה . שנאמר הנה הוא יוצא לקראתך
 וראך ושמת בלבו [סמט ד] והלא הדברים קל וחומר ומה
 משה חכם החכמים הגדולים ואב לנביאים ולא היה לו
 לסרב בשליחות המקום אעפ"כ לא היה הקב"ה מדבר עמו
 אלא בשמחה אהרן אחיו שנחכוון ועשה שלום (עב) בין
 ישראל לאביהם שבשמים : ובין ישראל לישראל : ובין
 ישראל לחכם : ובין חכם [מד] לחכם . ובין אדם לחבירו .
 ובין איש לאשתו . על אחת כמה וכמה שהיה מדבר
 הקב"ה עמו בשמחה עליהם הוא אומר הנה מה טוב ומה
 נעים שבת אחים גם יחד וגו' : דבר אחר הנה מה טוב ומה

נעים וגו' עשה אדם מעשים טובים בילדותו (עב) והזקין
 וכופל את מעשיו לטובה עליו [מס] הוא אומר הנה מה טוב
 ומה נעים וגו' . [עג] ד"א קרא אדם תורה נביאים
 וכתובים בילדותו והזקין וכופל את מעשיו ושנה משנה
 ומדרש הלכות ואגדות עליו הוא אומר הנה מה טוב ומה
 נעים וגו' . ד"א אם האחד יושב (ער) ושונה עם חבירו .
 עליהן הוא אומר הנה מה טוב וגו' [עח] ד"א שני אחים
 בבית אחד וקורין ושונין זה עם זה ושמתים זה עם זה
 ואוכלין ושותין זה עם זה : עליהן הוא אומר הנה מה טוב
 וגו' (עו) ועתיד רב"ה לישב בבית המדרש הגדול שלו
 וצדיקים יושבים לפניו . ויאמר להם אני הוא שנמסרתם
 למיתה עלי . ואני הוא שנהרגתם עלי . לכן תהיו אתם
 כמוני מה אני חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים כך תהיו
 אתם חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמי' שנ' (יסנה לג)
 מלך ביסוף החינה עיניך תראינה ארץ מרחקים מאי תראינה
 ארץ מרחקים (עז) אלו הלכות שהן היו בדעתו של הקדוש
 ב"ה תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא
 העולם . ואמר אותן להם לישראל ואומר (מלאכי א')
 ועיניכם תראינה ואתם תאמרו יגדל ה' מעל לגבול ישראל
 עיניכם תראינה [עט] זו מדת הדין בעכו"ם ואתם תאמרו
 יגדל ה' מעל לגבול ישראל . כך אומר הקדוש ברוך הוא
 לישראל

ישועות יעקב

מאורי אש

עומד לימין החלם הנמר להחזיקו אפי' שניהם ח"ס עכ"ל הרמ"ם
 מרובים על החלם ואפילו ג"כ האחד איש סדה ולכן הוא איש קשה
 מצד שאינו איש מדיני כ"א פראי ויכול להתגלל בזה זה לא יושל
 וכל זה דוחק : (סו) מי שיש לו שתי נשים לא ידעתי מה על
 להמעינו והנרא' כי מביא כל זה למשל שאיש הקס' לו יאמר
 בלבו מה רואני אחר שהחלם בידי לא כן כי ה' גואל מיד הזקן
 ממנו ולכן מביא המשלים הללו המדרשים מעניינים נסתרים
 שאינו ידוע מהנפשק : (סז) ואינו רוצ' בתוכה' מוסב על לעיל
 בתור' ולכן גם תפלתו תועב' כי לא ישמע ה' לקול בקשתו אחר
 שזינו מבין אופני טובתו : (סח) שם שמים בסתר שמהרהר על
 משפטי דיני ה' ואינו מקבל התוכח' בלב שלם כ"א דונו' לעול בעיניו אז נפרעין בו' : (סט) כיו"ל בדבר בו' ר"ל כמו שא"ס
 אומר שניהם יושבים ביחד ואחד לא טוב לא כזה שיכנס יחד כן להיפוך א"ס שניהם לאחד טובי' ו"ע : (ע"ו)
 אעפ"כ לא היה הקב"ה מדבר בו' עליהם הוא אומר מה טוב בו' כלומר מה טוב לישראל הכ' אחים יחד כי הלא
 ראינו אף שמהם רבינו ע"ה שהי' אב החכמים והנביאים ולפי חכמתו לא היה לו לסרב בשליחות ועכ"ל סירב והי'
 מן הראוי להקפיד עליו על זה ועכ"ל היה הקב"ה מדבר עמו בשמחה ורצו' צדיק לו שיהיה שמה עמו בחזונו וכל זה כדי
 לשמחו וא"כ מה טובי' שניהם כאחד כן הוא נחום המאמר : (עא) בין ישראל לחכמים שניהם זהו ע"י הקטורת שעזר המגפ'
 בין ישראל לישראל אשנים שיש ובין ישראל לחכם שנים צמעות' בו' וכלומר שביב שלם לכל ב"י בחכמתו : (עב) והזקין
 וכופל בו' כי על הרוב בימי הזקן יוסיף יותר צמ"ט כי הכח החלוצי נחלם בו ובחזרו הנה מה טוב בו' והוא עד"כ אשרי זקנותו
 שלא בייס' את ילדותו והוא ע"ד מל"ג שני אחים יטבו בשלום ולא יתקוטטו ימי הנחרות (אשר על הרוב הכח החלוצי מתגבר בו)
 עם ימי הזקן' רק הכל פוגי' לטוב' : [עג] ד"א קרא' בו' כלומר מה טוב שבתם יחד הילדות והזקן' ועש' מה שעליהם כפי שנותיה'
 בעת הילדות שבינתו חלוט' ולמוד חנ"ך ובעת הזקן' משנה בו' : (ער) ד"א ושוק' עם חבירו קראם אחים על שם הזדווגים יחד
 בלמוד יחד כחאומים מצטן : (עד) ד"א שני אחים בו' דרש כפשוטו על ז' אחים וג"כ לומדים ביחד אז מה טוב כי על הרוב שניהם
 ממוננים בטוב אחר ומצו שניהם טוב להשוות שניהם בלמוד' והם תמיד ביחד ויכולים ללמד תמיד : [עז] ועתיד הקב"ה בו' מבאר
 מגדולה ומעלת הצדיקים אשר מסרו נפשם למען קדושת שמו י"ח אני הוא שנתקדשתי למית' עלי הענין כמ"ס בחזית עתיד הקב"ה
 לפשות מחול לצדיקים צב"ה והקב"ה באמצע והצדיקים מראים בלצבע ואומרים הנה אלהינו זה קונו לו והענין בחרוכ' בחר"י
 כספרי אשר הנחלים אך זאת נרא' משם כי שם יתגל' להם מצו שרי עד שצמעת מרא' בלצבע ומשגיג כבודו ית' לו' אז גם פה
 הקב"ה יתודע להם ויאמר אני הוא אשר מפרתם עצמיכם למית' עלי וכלומר יפה עשייתם למען שמי הגדול והבן : למית' עלי למען
 דתי ואמונתי : תהיו כמוני כביכול כחמ"ל זו שחזיו חיי עד בלי הפסד רק נצחי כי תדבקו בו ובהכרת כבודי חזו מלך ביופיו
 חזו"ל עיניך (לא כמו צב"ה) שהחומר חמ"ל גדול מונע מהשגת ה' : (עז) אלו הלכות לפי שלעיל מיני' כתיב והי' חוסן ישועות
 ודרש חז"ל על שיתא סררי [זקוקין] והבנו' על מלות התור' הכמוסות בעת סוכת טעמים וספרותם ויסודותם והוא רחוק מידעית
 חרוב ולעתיד תרא' עינינו להשיגם : [עח] חשע מאות בו' בחרתי לעיל בראש הפרק ומביא זה לאות על מעל' החור' אחר
 שהיא קודם לבריות שלם וא"כ היא עליו' צמעת' ורחוק להשיג' וחר' מלהשיג ידעית העולם כי היא עליו' מכל העולם כחשבת'
 ולעתיד יתגל' לצדיקים ודי בזה להודיע משנת' ושגר הצדיקים למחונקו : (עט) זו מד"ד בשבדי כוכבים וכלומר יגדל שם ה'

הקס"ה : [מג] קאי על כל הסלוקות שדרש אפי' לא ידע אדם
 מזה מי הוא קשה וכן לא יאמר אדם בלבו מי יודע א"ס אני
 מודה בדברים אלו ואינו רוצה בתוכחה : (מג) כמו שא"ס א"ס
 אינו טוב לא גאה שיכנס יחד כן להיפוך א"ס שניהם לא' טובים :
 (מד) א"ס היה מתוכס א' עם חבירו : (מה) המ"ט שבילדותו
 ושבזקנותו הם כמו אחים שאינם צושים זה מזה כשאר"ל אשרי
 ילדותו
 שהתוכס' לטובת האדם וא"כ הוא מסיר אזנו משמוע מה שכתוב
 שיהיה אדם חסיד ויפני טובתו : (סח) שם שמים בסתר שמהרהר על
 משפטי דיני ה' ואינו מקבל התוכח' בלב שלם כ"א דונו' לעול בעיניו אז נפרעין בו' : (סט) כיו"ל בדבר בו' ר"ל כמו שא"ס
 אומר שניהם יושבים ביחד ואחד לא טוב לא כזה שיכנס יחד כן להיפוך א"ס שניהם לאחד טובי' ו"ע : (ע"ו)
 אעפ"כ לא היה הקב"ה מדבר בו' עליהם הוא אומר מה טוב בו' כלומר מה טוב לישראל הכ' אחים יחד כי הלא
 ראינו אף שמהם רבינו ע"ה שהי' אב החכמים והנביאים ולפי חכמתו לא היה לו לסרב בשליחות ועכ"ל סירב והי'
 מן הראוי להקפיד עליו על זה ועכ"ל היה הקב"ה מדבר עמו בשמחה ורצו' צדיק לו שיהיה שמה עמו בחזונו וכל זה כדי
 לשמחו וא"כ מה טובי' שניהם כאחד כן הוא נחום המאמר : (עא) בין ישראל לחכמים שניהם זהו ע"י הקטורת שעזר המגפ'
 בין ישראל לישראל אשנים שיש ובין ישראל לחכם שנים צמעות' בו' וכלומר שביב שלם לכל ב"י בחכמתו : (עב) והזקין
 וכופל בו' כי על הרוב בימי הזקן יוסיף יותר צמ"ט כי הכח החלוצי נחלם בו ובחזרו הנה מה טוב בו' והוא עד"כ אשרי זקנותו
 שלא בייס' את ילדותו והוא ע"ד מל"ג שני אחים יטבו בשלום ולא יתקוטטו ימי הנחרות (אשר על הרוב הכח החלוצי מתגבר בו)
 עם ימי הזקן' רק הכל פוגי' לטוב' : [עג] ד"א קרא' בו' כלומר מה טוב שבתם יחד הילדות והזקן' ועש' מה שעליהם כפי שנותיה'
 בעת הילדות שבינתו חלוט' ולמוד חנ"ך ובעת הזקן' משנה בו' : (ער) ד"א ושוק' עם חבירו קראם אחים על שם הזדווגים יחד
 בלמוד יחד כחאומים מצטן : (עד) ד"א שני אחים בו' דרש כפשוטו על ז' אחים וג"כ לומדים ביחד אז מה טוב כי על הרוב שניהם
 ממוננים בטוב אחר ומצו שניהם טוב להשוות שניהם בלמוד' והם תמיד ביחד ויכולים ללמד תמיד : [עז] ועתיד הקב"ה בו' מבאר
 מגדולה ומעלת הצדיקים אשר מסרו נפשם למען קדושת שמו י"ח אני הוא שנתקדשתי למית' עלי הענין כמ"ס בחזית עתיד הקב"ה
 לפשות מחול לצדיקים צב"ה והקב"ה באמצע והצדיקים מראים בלצבע ואומרים הנה אלהינו זה קונו לו והענין בחרוכ' בחר"י
 כספרי אשר הנחלים אך זאת נרא' משם כי שם יתגל' להם מצו שרי עד שצמעת מרא' בלצבע ומשגיג כבודו ית' לו' אז גם פה
 הקב"ה יתודע להם ויאמר אני הוא אשר מפרתם עצמיכם למית' עלי וכלומר יפה עשייתם למען שמי הגדול והבן : למית' עלי למען
 דתי ואמונתי : תהיו כמוני כביכול כחמ"ל זו שחזיו חיי עד בלי הפסד רק נצחי כי תדבקו בו ובהכרת כבודי חזו מלך ביופיו
 חזו"ל עיניך (לא כמו צב"ה) שהחומר חמ"ל גדול מונע מהשגת ה' : (עז) אלו הלכות לפי שלעיל מיני' כתיב והי' חוסן ישועות
 ודרש חז"ל על שיתא סררי [זקוקין] והבנו' על מלות התור' הכמוסות בעת סוכת טעמים וספרותם ויסודותם והוא רחוק מידעית
 חרוב ולעתיד תרא' עינינו להשיגם : [עח] חשע מאות בו' בחרתי לעיל בראש הפרק ומביא זה לאות על מעל' החור' אחר
 שהיא קודם לבריות שלם וא"כ היא עליו' צמעת' ורחוק להשיג' וחר' מלהשיג ידעית העולם כי היא עליו' מכל העולם כחשבת'
 ולעתיד יתגל' לצדיקים ודי בזה להודיע משנת' ושגר הצדיקים למחונקו : (עט) זו מד"ד בשבדי כוכבים וכלומר יגדל שם ה'

לישראל בניי קראו את המקרא והרבו אותו ושנו את המשנ' והרבו אותה (פ) עד שאני בעצמי אבוא ואומר לכם על הטמא טמא ועל הטמא טהור על הטמא טהור [מ] (פא) במקומו ועל הטמא במקומו . שנאמר [הוסע י] (פב) זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד וגו' עד יבא ויורה [מ] צדק לנו וגו' :

פרקי יד [א] כל (א) הקיץ בחיים טובים בעה"ז
 סימן רע לו : ולמה הדבר דומה (ב) למלך בשר ודם שזימן את עבדו יום אחד מימי החג אל סעודתו החזיק לו טובה . זימנו שני ימים החזיק לו טובה שלשה ימים החזיק לו טובה . אלו זימנו כל שמונת ימי החג . עאכ"ו שהי' צריך להחזיק (ג) לו טובה משל למלך ב"ז שאמר לעבדו הרי אתה לפני שלשים יום בסעודה אחת וגם אתן לך מתנה טובה טעם אצלו המשה עשר יום . אמר העבד למלך איני מבקש יותר לסעוד אצלך והרי לך מתנה שלך וטרף אותה המתנה בפניו . נמצא אותי העבד כפוי טובה לפני המלך . וכי זו הוא דרך ארץ אין זה דרך ארץ . מבאן ואילך מה יש לעבד צורך לעשות אלא צורך לפיים את המלך ולברכו ולשבחו . כך ראוי הוא לזרעו של יעקב שיברך וישבח וירומם ויעלה ויגדל ויקדש שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך

העור' לרחמים רק מעל לגבול ישראל כי בעתיד יתגבול מדס"ד המתוח' עליהם אבל על עובדי כוכבים שלא האמינו בה' יספוק זעם דניו עליהם וזאת עניינם תראוי' והבן המלי' הואת בכחוב (פ) עד שאני בעצמי כו' ר"ל שחזרו לעתיד לבוא' ויחגלו לכם סודות טעמים מפי כמ"ס למש' פא"פ אדבר בו וכל זה תנינו ע"י עמל הלמוד בעה"ז : [פא] במקומו כלומר איפ' הדין מרומנו בחור' או ר"ל לפי שכל השגת השכל האנושי הוא רק ע"י הקטנים מופתים וא"כ הבחיל' לקוח' מולתיות אבל לעתיד תהי' ידוע' מסיבת עמ' לא לקוחה מהבנתו והבן זה : [פב] זרעו טהור במקומו :

מאורי אש

ילחמינו שלא ביישה זקנותו : [זו] ר"ל הקב"ה יגלה לנו לעתיד המקום ועיקר הסוד של טומאה וטהרה : (מ) להודיע לכם לפנות וסודות התורה רש"י : (ח) מואם וקן בחייו וכופר בטובת הש"י : [ג] כך צריך לשבח להקב"ה על כל מה שברא לצורך האדם ולהנחתו ולא יהי' קץ ומואם בטובתו ות' (ג) דברו עליו דברי תפלות וגנאי כמו ותפל ולכן [דברים ח' ד] המתינו בגולה עד שיגיע זמן הגאולה : (ה) למה מאריך הקב"ה זמן השיעבוד : [ו] כי אורך הגלות ממנע עונותיהם : [ז] שהם כמו עורים

ישועות יעקב

לכס לזדק' פירש הזקוקין זרעו בעוה"ז לזדק' זו תורה ואח"כ לע"ל תקצרו מסד שיחגל' לכם מרזו תורה הקראת תורת מסד וזה טהור במקומו :

פרקי יד (א) כל הקץ בחיים טובים כו' אילו זימנו כו' בחור הדבר אף כי ימאס העולם מפני החפרדו לענייני העוה"ב לא ימאס אותה ויקח בה כאלו היא רע בעצמה לא כן כ"א יור' לה' על טוב העוה"ב ג"כ כי היא הנג' לעוה"ב והכל לטוב' והכלל כל יישות והטבה מה אם נחמי או זמני הכל לטוב' (כמשל אלו זמנו כל שמונת כו') וצריך להודות לפניו ית' על זה אחר שמוז' בטוב העוה"ז שממנו יכון טוב העוה"ב כי העושר ייתן לו עתו פניו להשתעשע בתורה וחכמה וזאת שטובה"ב הוא העקרי אבל העוה"ז ומנוחת' הוא הנכ' לעוה"ב כמ"ס העוה"ז דומ' לפרוזדור בפני עוה"ב ויש לי בזה דברים רבים ואין עת להאריך והיו פשוטו של דברים ומביא כל זה להקדמ' למה שמדבר מטיבת ה' למלך ב"ז כו' שאמר לעבדו כו' והרי לך מתנה שלך כו' המשל הזה בא להסביר מענייני ישראל עת עליהם מנגרים אשר לא הכירו טובת ה' עליהם והממשל מוכן ומצויים במשל מאור שלא די שהאכיל אותם מטוב הארץ ומדשני' והכל על שולטן ערוך שזהו הנג' שהי' יורד משמים לא מדרך הטבע לבד והלחם הזה היה מאלל מלך כמ"ס לתם אצורים אבל איש לתם שמלה"ם אוכלים אותה ור"ל שהי' מקיים כוחם ע"ד ממונז הטבעי באברים בלי פסולת מאומה וע"כ היה יתכן שיחיו לעד והי' הנס הזה לזמן רב (כמו במשל טעשה סעודה לעבדו משך ימים מרובים) וגם המאלל הזה היה עויר לתור' והמתנה עמ' הוא התור' וא"י משכן השכנו' המדובקת בישראל ואין טובה למשל' מוז' אף המתה חטאו בעיקר הכינו' ולא החבוננו על הטוב העוה"ז האחת עד שהגלס ואז שבו לה' והתבוננו בזה והשיב ה' להם לא עת כי הגויר חרול' עליהם שחטבו ותמתינו טעה אחת זה משך זמן הגול' כי גיווכס בלתי טהור וצריך מריץ וטעיף לטהר כפוחיכס (לקבל המתנות האלקיות האלו) וכל זה משל לעונות בני ישראל ולטהרתם : (ג) עור ופסח אלו ע"ה כו' שהם עורים ופסחים מהביט ומלהבין בחורה ע"ד מליצת הכחוב מי עור כי אם עבדי וחרם כמלאכי אשלת .

הרה

אדירו רבא פרק יד

העבירה ומדבר מכוער א"ר שמעון כל הושב ואינו עושה עבירה נותנין לו שבר בעושה מצוה (ד) דבר אחר במ עור ופסח אלו (ה) חכמים ותלמידיהם שמוסרין עצמם למות באהל למקרא ולמשנה ולמדרש ולהלכות ואגדות עליהן הוא אומר (פילוס קיט) [ה] אשרי תמימי דרך ואומר האל תמים דרכו (סס יט) (ו) שלשה עצבין הן ושלשתן בחזקת כשירין הן א' מהן אלו (ז) עמי הארצות שיש בהן דרך ארץ ושאר מצות ומרחיקין את עצמן מן הגזל ומן העבירה ומדבר מכוער [ח] והשני מהן אלו בני ארם שבאו לידי מקרא ומשנה ואין להם (י) לב להבין (ט) והשלישי מהן אלו החכמים ותלמידיהן שמוסרין את עצמן למות באהל להבין במקרא ובמשנה במדרש בהלכות ובאגדות [י] עליהם אומר (יטעיה נג) החרשים שמעו וגומר משל למלך ב"ו שיש לו בנים ועבדים

הדבה קצת מהן פקחין וקצת מהן אלמים וחרשים וסומין וקצת מהם בעלי מקרא בעלי משנה ותלמוד וקצת מהן בעלי משא ומתן ויש לו למלך עסק ומלאכה עמהן כשרמלך רוצה לעשות חשבונן אינו הולך אלא אצל בעלי מקרא בעלי משנה ותלמוד ואצל (יא) פקחין שבהן ועל אלו (יב) הוא אומר החרשים שמעו (יא) ועל אלו [יג] הוא אומר (סס) והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו' ד"א במ עור ופסח אלו בני אדם שבאו לידי מקרא ומשנה ודם מלוכלכים (יד) בדברים מכוערין וקשה לבעל הרחמים להפסידן (טו) מן העולם ומה ענין לומר אחריו (יג) הרה וילדת יחדיו [טז] אלו חכמי ישראל ותלמידיהן שמוסרין א"ע למות באהל במקרא במשנה במדרש בהלכות ובאגדות והן מתייגעין לארבע רוחות העולם מן דרום לצפון ומן מזרח למערב (יד) ומתחמדין ומתאווין ומצפין שאם ימצא

מאורי אש

הרה מי שכחו טוב וילדת מי שהולילו לפועל כחתי טובים אך כחלאי שהמי טובים במדותיהם שזהו ד"ל ומרחיקין עלמן מן הגזל ומן העבירה שזהו מתגבר על יצרו ואינו עובר עבור והרי זה גופא מצוה לא סור מרע לבר כ"א עשה טוב אחר שהוא מתגבר על יצרו וז"ל כל היושב בו' וזה אינו מרומו ככתוב כ"א ע"ד הסברה או שדרש ג"כ עור ופסח שטובים עומים עורים מלמוד ומלמדות כעבדות [ד] ד"ל בו' אלו חכמים ותלמידיהם שמוסרין את עצמם למות באהל להבין במקרא ובמשנה במדרש בהלכות ובאגדות ומתייגעין לארבע רוחות העולם מן דרום לצפון ומן מזרח למערב (יד) ומתחמדין ומתאווין ומצפין שאם ימצא

ישועות יעקב

עורים ופסחים כחורה [ז] שמוסרין עצמם עורים מלהסתכל בעריות ופסחים שלא לרוץ לדבר עבירה [ט] שהם דואנים על שלא יכולים לעסוק בחורה [י] ומחמת זה דואנים כדי להבין [יא] ר"ל בהם הוא משתעשע יותר מכלל א"ל עומם מדרך יוחר כמ"ס וסביבו נשערה מאד [יב] על עמי הארץ אומר שמעי ר"ל להטות אוניו לשמוע מפי חכמים [יג] אותן שאין להם לב להבין ואותן שמוסרין נפשם להבין עליהם אומר והולכתי וגו' ר"ל אני אגלה לכם סודותיה וטעמיה [יד] ששבו א"ע כאלו הם עורים כחורה [טו] כללתי ידם וממנו דת [טז] שכל הנלמד

דיעשה

אליהו רבא פרק יד

מב

ימצא אחד מהן פקח א' בד"ת שתנוח נפשו עליו
ומה ענין לומר אחריו (טו) קהל גדול ישובו הנה
אלו האנשים ונשים וטף ונער וזקן כולן חייבין
להודות לו להקב"ה ולשפוך רחמים ולבקש תחנוני'
מלפניו ולבקש ממנו דעה ובינה והשכל' שנאמר
(ס"ה) כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים
מכסים :

פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום מצאני
אדם אחד שיש בו מקרא ואין בו משנה
ואמר לי רבי אני רוצה לומר לפניך דבר אחד
ומתירא אני שמא תקפיד עלי אמרתי לו בני אם
אתה שואלני בד"ת מפני מה אקפיד אני עליך ואמר
לי רבי מפני מה נאמר (תל"ס קל"ו) נותן לחם לכל
בשר ונאמר (ס"ס קמ"ו) נותן לבהמה לחמה לבני
עורב אשר יקראו (י"ז) יאדם אין מכין הוא
לו אמרתי לו בני (יח) לא בדרך ארץ שאדם עושה
בידו וכי אין הקב"ה (י"ט) מברך את מעשי ידיו

שהיו

מאורי אש

ידיעה בדבר מה לא ייחסו לנו כפשו ואם ימצא מי שידוענו
אז נפשו ינוח בקרבו אז שמחפס תלמידים ללמדן סורה וספן להפיץ
תורתו בדברים לזכותם וללמדם : (טו) קהל גדול כו' חלו האנשים
ונשים כו' כולן חייבים כו' לכאורה נראה מזה שמוכח על עיה"ז
שחייבין לבקש רחמים שיחונן אותם בדעה ובינה ובאמת כל
הכחוב מוסב על עוה"כ כמו שנאמר כי מלאה הארץ דעה גו'
אבל הענין כי השכר לעתיד יהי' כפי זכותו והודכותו בעוה"ז כן
יכין נפשו לדינוק בעוה"כ ולע"ל והגם לע"ל יוסר הרע מהעולם
ויבטל ויתחזה חסוקה עצומה בלב כל חי לדעת את ה' ויבקשו
פניו שיחוננם בזה ולכן יראו שיכינו עצמן בעוה"ז על זה ויבקשו
פניו ית' שיחוננם בזה כדי שיע"ז יזכו זאת לעוה"כ והענין כולו
ולכן יראה שיזכה לו והבן : (טז) פעם אחת כו' שיש בו מקרא כו'
הדברים הטעמי המורה לפי הראות המדומה שהשכר הוא חנוני
מכין הוא לו כלומר שרין יגיעה לטרפ ולכאורה שאלו פליאה האם
הי' אוכל תנובות שדי הי' גם הוא כאחד מחייטיו יעד וימצא
מזונו בלי יגיעה וכלי תרון והנראה שחייטיו אחר שהאדם מנכר
לא ברא ה' בראמה שחפן פרוה למאכל אדם ומבלי יגיעה ומבלי
עמל' אפי' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל'
כ"א באמת ה' נותן לו : (יט) מברך את מעשי ידיו כלומר לא
בא מעשה ידיו אדם לא כרשאין הגדילין מעמלן ולהלן יפוש
בזה באמת ובאמונה כי מבלעדו ה' עמל האדם לא יטרופנו
לנפשו אכן למה לו כל הצער הזה : (כא) יש כח לבני שבשמים
שיחן כי חכמה כו' עמה הטיב לו על שאלתו למה הוא ככה
והוא הלא ביכולת ה' לתת לאדם חכמה ומדוע לא ימצא רק
ביגיעה אין זאת כ"א שחפן ה' שהאדם יגיע לו משכר עמלו ויגיעו
וה עמם הבחירה וזה מתוך ג"כ שאלתך כי האדם יזון כפי זכותו
ולכן לא הבין לו כ"א ע"י אמנעיים ואם יזכה יהיה לו ואם לאו
ימנע ממנו ח"ו האמנעיים האלו ולא הניח זאת לטבע הכללי
המשתתף לכל חי פרטי לכל חיש מיוחד כפי זכותו והבן :
(כב) ואשיבך עוד כו' לא ולמד כו' כלומר עתה אסביר לך
אך שיחבון האדם וירגיש כי הכל ביד ה' אף שגם אצלה עושה
בשכלך להמציא טרף מוונך החבון מי נתן לך שכל וח"ו אם היה
כחצר השכל מה יהיה עמך וזהו החבונות כללי להבין על הטיב'
הראשון המסבב הכל : (כג) מעיד אני עליו כו' ומחלק בידו
כו' מתחיל' אמר לו ציור כללי אף שה' ב"ה מסבב כל הסיבות
אך היה מקום לומר כי הוא מסבב המסובבים הכלליים והקיום
הכללי כאלו תאמר שה' ב"ה נותן מטר על פני האדמה למען
קיום הכלל אך השנוי' הפרטים משתנים כפי היגיע' והמקור'
איש כפי יגיעתו והנבנו וטבלו לו"ל לא כן כ"א באמת הטבע וההשתדלות
והשכל אינו מכין הטרף מאומ' כ"א הכל כאשר לכל מיד ה'
הוא וכל אדם הרי יזון כפי זכותו מיד ה' ב"ה גם כל הטבע'
הכל כאשר לכל רק מידו ולא נחג' הטרף להטבע הכללי
שישוו כולם ביחד והבן מאוד ועיין לעיל פ"ב ס"ס תמצא ציור מנדר
הטבע וחבין זה : (כד) והכחוב הוא אומר יראת ה'
הוא אצרו כלומר האהור האמיתי המכיל כל טוב
באה לאדם ע"י יראת ה' כי אז אין ריך להתייגע הרב'
ומלאכתו נעס' לו ע"י אחרים לא כמו שחמ' כי אדם
לעמל טרפו וזל כ"א העיקר היא הירא' : (כה) משל למלך כ"ו
הענין בעטוף זה הוא ענין נפלא מאוד כי ענין לחוכמת'
הוא

המלמד לכן חבירו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו : [ח] בילקוט
ההיליס דף קכ"ט ע"ד גרסא אחרת ע"ש ר"ל שאדם ריך לטרות
אחר פרנסתו ואין הקב"ה מכין לו : [ח] וזה הרי הקב"ה הכין
לו במה שמברך מעשי ידיו : [ט] כבהמה וחייה שמתפרנסין שאל
בעצמ' : [כ] פי' השכחתי שהקב"ה מכין לו במה שנותן לו ברכה
במעשי ידיו אבל איני יודע למה ריך לטרות כל עיקר : [כא] אפי'
אם רוצה להכין לעצמו : [כב] ומכין לו פרנסה בלי שום טרחה
כמו לבהמה : [כג] שאם אדם ירא שמים לפי יראתו ועבודתו
כן מתפרנס : ויש שזוכה שמלאכתו נעשית ע"י אחרים ע"י שהוא
ירא

ישועות יעקב

ידיעה בדבר מה לא ייחסו לנו כפשו ואם ימצא מי שידוענו
אז נפשו ינוח בקרבו אז שמחפס תלמידים ללמדן סורה וספן להפיץ
תורתו בדברים לזכותם וללמדם : (טו) קהל גדול כו' חלו האנשים
ונשים כו' כולן חייבים כו' לכאורה נראה מזה שמוכח על עיה"ז
שחייבין לבקש רחמים שיחונן אותם בדעה ובינה ובאמת כל
הכחוב מוסב על עוה"כ כמו שנאמר כי מלאה הארץ דעה גו'
אבל הענין כי השכר לעתיד יהי' כפי זכותו והודכותו בעוה"ז כן
יכין נפשו לדינוק בעוה"כ ולע"ל והגם לע"ל יוסר הרע מהעולם
ויבטל ויתחזה חסוקה עצומה בלב כל חי לדעת את ה' ויבקשו
פניו שיחוננם בזה ולכן יראו שיכינו עצמן בעוה"ז על זה ויבקשו
פניו ית' שיחוננם בזה כדי שיע"ז יזכו זאת לעוה"כ והענין כולו
ולכן יראה שיזכה לו והבן : (טז) פעם אחת כו' שיש בו מקרא כו'
הדברים הטעמי המורה לפי הראות המדומה שהשכר הוא חנוני
מכין הוא לו כלומר שרין יגיעה לטרפ ולכאורה שאלו פליאה האם
הי' אוכל תנובות שדי הי' גם הוא כאחד מחייטיו יעד וימצא
מזונו בלי יגיעה וכלי תרון והנראה שחייטיו אחר שהאדם מנכר
לא ברא ה' בראמה שחפן פרוה למאכל אדם ומבלי יגיעה ומבלי
עמל' אפי' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל' עמל'
כ"א באמת ה' נותן לו : (יט) מברך את מעשי ידיו כלומר לא
בא מעשה ידיו אדם לא כרשאין הגדילין מעמלן ולהלן יפוש
בזה באמת ובאמונה כי מבלעדו ה' עמל האדם לא יטרופנו
לנפשו אכן למה לו כל הצער הזה : (כא) יש כח לבני שבשמים
שיחן כי חכמה כו' עמה הטיב לו על שאלתו למה הוא ככה
והוא הלא ביכולת ה' לתת לאדם חכמה ומדוע לא ימצא רק
ביגיעה אין זאת כ"א שחפן ה' שהאדם יגיע לו משכר עמלו ויגיעו
וה עמם הבחירה וזה מתוך ג"כ שאלתך כי האדם יזון כפי זכותו
ולכן לא הבין לו כ"א ע"י אמנעיים ואם יזכה יהיה לו ואם לאו
ימנע ממנו ח"ו האמנעיים האלו ולא הניח זאת לטבע הכללי
המשתתף לכל חי פרטי לכל חיש מיוחד כפי זכותו והבן :
(כב) ואשיבך עוד כו' לא ולמד כו' כלומר עתה אסביר לך
אך שיחבון האדם וירגיש כי הכל ביד ה' אף שגם אצלה עושה
בשכלך להמציא טרף מוונך החבון מי נתן לך שכל וח"ו אם היה
כחצר השכל מה יהיה עמך וזהו החבונות כללי להבין על הטיב'
הראשון המסבב הכל : (כג) מעיד אני עליו כו' ומחלק בידו
כו' מתחיל' אמר לו ציור כללי אף שה' ב"ה מסבב כל הסיבות
אך היה מקום לומר כי הוא מסבב המסובבים הכלליים והקיום
הכללי כאלו תאמר שה' ב"ה נותן מטר על פני האדמה למען
קיום הכלל אך השנוי' הפרטים משתנים כפי היגיע' והמקור'
איש כפי יגיעתו והנבנו וטבלו לו"ל לא כן כ"א באמת הטבע וההשתדלות
והשכל אינו מכין הטרף מאומ' כ"א הכל כאשר לכל מיד ה'
הוא וכל אדם הרי יזון כפי זכותו מיד ה' ב"ה גם כל הטבע'
הכל כאשר לכל רק מידו ולא נחג' הטרף להטבע הכללי
שישוו כולם ביחד והבן מאוד ועיין לעיל פ"ב ס"ס תמצא ציור מנדר
הטבע וחבין זה : (כד) והכחוב הוא אומר יראת ה'
הוא אצרו כלומר האהור האמיתי המכיל כל טוב
באה לאדם ע"י יראת ה' כי אז אין ריך להתייגע הרב'
ומלאכתו נעס' לו ע"י אחרים לא כמו שחמ' כי אדם
לעמל טרפו וזל כ"א העיקר היא הירא' : (כה) משל למלך כ"ו
הענין בעטוף זה הוא ענין נפלא מאוד כי ענין לחוכמת'
הוא

דרכו וגו' [כו] מדה [לה] אחרת בישראל מהו אומר
 (יז) מרחוק ה' נראה לי אמר לי רבי (לז) שני
 פעמים גלו ישראל בבית ראשון ובאחרון בבית
 ראשון ניתן להם זמן ובאחרון לא ניתן להם
 זמן אמרתי לו בני יושבי בית ראשון אעפ"י שהיו
 עובדי ע"ז (לז) היה בהן דרך ארץ והיתה בהן
 צדקה וגו' (כ) משל למדך שיש לו בנים ועבדים
 הרבה רובם אלמים חרשים וסומין סרחו במעשיהן
 נשבע המלך שיפדוש מהן כיון שפירש מהן היו
 הולכין ובוכין אחריו אמר להן חזרו מאחרי
 הריני חוזר עליכן מכאן ואילך מה עלינו לעשות
 לשפוך רחמים ולבקש תחנונים ותפלה לפניו ולמצא
 פתח לפניו בד"ת שהיא פתח גדול מכל הפתחים
 שפתח לנו ע"י עבדיו הנביאים שכן כתוב (יחל
 (לח) וגם עתה נאם ה' [כ"י טיני ענין] שובו עדי
 בכל לבבכם וגו' מה אם יתגלגלו רחמיו המרובים
 עלינו ויקיים עלינו מה שאמרו שפתיו (מ"ה ב)
 עלה הפורץ לפניו וגומר אמר לי רבי (כ"י
 חסום) תנות נפשך עליך (לט) שהרבה (יו) שחרת

את נפשי עלי לטובה אמרתי לו בני כתוב אחד
 אומר (מס"י ט) אל תען כסיל כאולתו פן
 תשוה לו גם אתה וכתוב אחד אומר (ס) ענה
 כסיל כאולתו פן יהיה חכם (י) בעיניו ושנו במשנה
 הוי שקוד ללמוד תור' ודע מה שתשוב לאפיקורס
 [כ"י ח"ל ד' דברים ס"ס לי כלני לא חלם לפניך] אמר לי
 רבי (מא) דברים הללו היו לי בלבבי ולא הייתי
 רוצה לאומרם לפניך אמרתי לו בני העבודה כל
 הדברים הללו ששאלתני (מב) לא שאלני אדם
 מעולם ומימי לא לימרתים אלא [כ"י ממך ברוך
 המקום ברוך הוא שבהר בתורה ובתלמודי חכמים
 ששנו לנו המשנה הזאת היו גולה למקום תורה
 ולא תאמר שהיא תבא אחרך [כ"י] (מב) או
 שהבירך יקיימה בידך ואל בינתך אל תשען :

מאורי אש

החכמה העליון וקרא לישראל ראשית תבוא' כלומר ראשית
 התכלית (כי סס תבוא' בלש"ק יורה על התכלית היותה מהפעול'
 כמו משו תבואתה (משלי) ולחור' ראשית דרכו כלומר ראש דרך
 ההגהת העולם שזהו דרך ה' וההגהתו שעי' התורה הוא קיום
 העולם והבן מאור : (לה) מדה אחרת בישראל מרחוק ה' נרא'
 לי ר"ל עוד רא' שישראל קודמין (י"ט) והוא ע"ד מלמעל למטה
 כי מעלתם רוקק ונבזה למעל' והבן מאור בזה : [לו] שני
 פעמים כו' ובאחרון לא ניתן להם זמן כו' גם זה היתה שאלתו
 אלילים מאור ועכ"ל נגאלו מהם ונגלות האחרון אשר נשחק עוד
 גדול מאור בעיניו : (לז) היה בהם ר"ל כו' היו סוללים וזוכין
 המלך ואינו שומע אמרו אכן לבו רך מאור חזקו יבנע לבנו ואם
 מחפשל במהירות לא כן איש בלתי עור רוח' כבוד המלך תמיד
 שחמו הגדול' כן הנמשל מבואר הראשונים אמת שהיו עורים מהביט
 (כטבע הרכות הלכ המחפשה לכל דבר) אך עכ"ל לבס רך כדוכב ולכן הלכו כד"ל
 הרגישו מהרחק המלך מעליהם ככו ולעקו ושנו אליו מהר עד ששב אליהם
 עור הפעם אבל עתה צדקה ונב"ל כי זה בא מרכות הלכ ולכן כאשר
 נמלא פתח לרככה ולפתוח לבבנו ואין זה רק בחור' כי היא חפלה לב
 האכן והיא ר' אשר בקרבנו והבן מאור מאשרי כלומר אל
 חכבו כי הריני חוזר עליכם : (לח) וגם עתה נאם ה' גו' ר"ל גם עתה
 נגלות החל הזה אם תשובו אלי אז יתגלגלו רחמי המרובים
 וזה עלה הפורץ (זה מדה"ר) את מדה"ל וכו' ודי בזה : (לט) שהרב'
 חטן גו' כלומר הוכרתי להודיע לך מדבריהם הכמוסי' מההגהת ה'
 ב"ה כי ראויך נכרך בהם מאור וראיתי לקיים ודע מה שחשוב
 כו' ואין הכוונה שחזו באפיקורס ח"ו רק הכוונה להרעיונים המביאים
 למחשבות ספיקות אפיקורסות : [מ] דברים כו' ולא
 יסתי רוצה כו' וכלומר הספיקות היו בלבי עגור אך לא חפתיים
 מחמילה לשאול כי בוסתי מאור פן תחשדני למספק בענייני הדת
 (מא) לא שאלני אדם מעולם כו' כי לא עלה על דעת אדם לשאלני
 (או מפני הדוש) עכ"ל אחר שמחשבתך טוב' ואתה עוררתי על
 כל זה וברוך המקום שהערת לי בשאלתך וזה היו גולה למקום תורה
 כי עי"ז נתועבתי : [מב] או שחזיך יקיימנו ר"ל סהמה
 ישמעו ויאמרו לך או שחשען פל בינתך שמדע מעמך לא כן רק ע"י
 עמל גדול הוא בא :

ישועות יעקב

ירא שמים לאמיתו [כד] ר"ל עוד רא' שישראל קודמין : [כה] משל
 זה הוא על גלות בית שני כדמסיים ואולי : [כו] לשון דרישה כמו
 שומר טוב (משלי י"ח) וכן וזהו שחרו מוסר : [כז] אם לא
 חסנה אורו ור"ל הואיל ושאלת אותי בד"ת עניתי לך משא"כ אם
 היות שאלני במילי דעלמא כמו שא"ל בראש הענין וכן תיראו
 בגמרא שני מקראות אלו בשבת פרק ב' : [כח] שמחמת שאלתך
 עמדתי עליהם [כח] באבות ל"ג או . [כ"ח] הקב"ה הטיל מעות אלו
 על

פרק טו (א) בא חזירו וישב כנגדי כו' ענין הדבר בכלל כי זה השואל היה לבד בעל מקרא והיה מחפלא מאור על כמה
 מנחת אשר חו"ל אומרים שהם דין תור' ומדוע לא כחבה התורה והשיב לו מאד סהם חמורים מאור אשר כמעט
 השכל מחייבין) וזה אין צורך לחור' לכותב' כי חכמי הדור יולדו זאת מבינים הטור' וגם רמז מנינו בחור' כי בענין הקדוש' ככהגיס
 חזיר דמיה ואל חזמה כי זה רק ככהגיס לא כן כי גם אלל ישראל כחזיר קדשם וא"כ במאוי ישחנו מכהגיס שנו על הרחמים והענין
 ה"א ח"ל ד' דברים ס"ס לי כלני לא חלם לפניך] אמר לי רבי (מא) דברים הללו היו לי בלבבי ולא הייתי רוצה לאומרם לפניך אמרתי לו בני העבודה כל הדברים הללו ששאלתני (מב) לא שאלני אדם מעולם ומימי לא לימרתים אלא [כ"י ממך ברוך המקום ברוך הוא שבהר בתורה ובתלמודי חכמים ששנו לנו המשנה הזאת היו גולה למקום תורה ולא תאמר שהיא תבא אחרך [כ"י] (מב) או שהבירך יקיימה בידך ואל בינתך אל תשען :

אליהו רבא פרק טו

אותן כרי להרבות שברן ומנין לך: תרע לך שכן הוא בשחי ישראל במדבר אמר הקב"ה למשה [שמות ל'] לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם ושנו חכמים במשנה וקדשתם בטבילה: גם למדנו רחיצת ידים מן התורה מן משה ואהרן ובניו שנאמר בכזבאם אל אהל מועד ירחצו מיים [שמות ל'] ואצל ישראל מהו אימר [ויקרא ז'] ורחצו את ידיהם קדושים כי קדוש אני מכאן היה רבן גמליאל אוכל [ג] חולין בטרה ואמר לתלמידיו לא לכהנים בלבד ניתנה קדושה אלא לכהנים ויום וישראלים כולן שנאמר [ויקרא ט'] דברו אל כל עדת בני ישראל וגו' קדושים תהיו מכאן אמרו [ב] כל המזולזל בנשילת ידים סימן רע לו ועליו הוא אומר [דברים כג] והיה בשמעו את דברי האלה הזאת וגומר לא יאבה ה' שלוח לו וגו' ומחה ה' את [ד] שמו מתחת השמים הא למדת כל האוכל בלא נשילת ידים [ה] כאלו בא על אשת איש ואמר לי רבי [ד] אין שחיט' מן הצואר מן התורה אמרתי לו בני מה ראית לומר כן ולא שחיטה עצמה מן התורה כעולה וחסאת ואשם וכל הזבחים כולן ואמרתי לו בני אבל באמת כך שנו חכמים השוחט סימן אחד בעוף ושני סימנים בבהמה שחיטתו כל שהוא [ה] זהו רע עין ברוך [ו] והמגור' בשחיטתו כל שהוא [ה] זהו רע עין ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים. כשם שהטבח מושך הבשר מן הצואר ומגרים ומביאו לידי פסול [ז] כך מושכן ממנו ונותנין אותו לאחרים שנאמר [מסעי כ"ט] מרבה היונו בנשך ותרביתו וגו': ואמר לי רבי [ז] אין דם אדם אסור מן התורה אמרתי לו בני מה ראית לומר

אלהו רבא פרק טו
 כן אמר לי רבי דכתיב לא תאכלו על הדם הא אין כאן דם אדם אמרתי לו בני והלא הדברים מ' ומה אם בהמה חיה ועוף שדרכן לאכול אותן דם שלהם אסור בני אדם שאין דרכו לאכול אותן לא כל שכן שדמו אסור עליו הכתוב ואמר [דברים יב] רק חזק לבלתי אכל הדם [ח] כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר וגו' ואמר כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו הוא [ויקרא יז] דם כל בשר לא תאכלו להביא דם אדם שהוא אסור באכילה לפי כי נפש כל בשר דמו הוא והעבודה אף [י] דם החי שנקרש ונתמצה בכלי ומיוחד בפני עצמו שנתנו בכלי אחד אף זה אסור באכילה שנאמר דם דם מ' ואמר לי רבי [י] בהמה שלא הקריב ממנה קרבן חלבה מותר אמרתי לו בני מה ראית לומר כן אמר לי רבי דכתיב [ויקרא יז] כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה וגומר ' אמרתי לו בני ראה כחה של תורה מה הוא. וכל אמריה בינה וכל דבר ודבר שנאמר בה לא נאמרה אלא בחכמה בכינה ובהשכל כדי שלא יאמר אדם לעצמו בהמה שמקריבין ממנה קרבן חלבה אסור ובהמה שאין מקריבין ממנה קרבן חלבה מותר: לכך חזר הכתוב ופירשה [ח] במקום אחר חקת עולם לרורותיכם בכל מושבותיכם [יא] כל חלב וכל דם לא תאכלו [ויקרא ז] חקת עולם לרורותיכם ללמדך מכאן שינתג הדבר לרשות עד סוף העולם בכל מושבותיכם בארץ ובח' כל חלב וכל דם לא תאכלו מה [ט] דם אסור באכילה [יב] אף חלב אסור באכילה א"כ [יג] למה נאמר כל [י] חלב וכל דם אלא

ישועות יעקב

על חכמי הדור שהן יגזרו עליהן ויבדילו ויפרישו אותם מן העבירות על ידי הבודדות והגדרים: [ג] ודרשו באלו הדברים דף ג"ב והתקדשם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כו' עיי"ש [ג] שהיה זוהר ליגע בשום טומאה כמו הכהנים לקדש ולתרומה כך הוא חלב חולין על טהרת הקודש: [ד] זה סימן רע לו שנקר שמו מן העולם. [ה] וכן הוא נפ' קדושה והעטם כיון דאמריה על קרא דקדושים וכו' שחזה מלא קדושה הוא גדר עמה כשמזל' וכן פירש' בקדושי: [ו] כששוחט למעלה מטבעת הגדולה נקרא הגרמה רע עין עושה כן כדי שלא ישאר מעט בשר אלא הראש ושם הוא שחיטה פסולה כדמפורש בחולין: [ז] ולא תאמר דוקא דם הנפש אסור אלא דם החי ע"י הקוס או מנפשו אף שאינו דם הנפש ג"כ אסור וגר'ו אף דם דגים שיחדו כפ"ע קרשו ונתמלה דמו ונתנו בכלי אסור ור"ל אם אין בו תחיבת דג או קסקס' אסור מפני מראות עין: [ח] ואף שזה הפסוק נאמר בתחלה בויקרא ופסוק ראשון נאמר בפ' לו אין מוקדם ומאוחר בתורה: [ט] אפילו אינו של קרבן: [י] לכאוב

מאורי איש

זהו יעדתי בספרי דברי ריבית אשר לי להורות כי תכלית נתינת החורה הוא להתייבג בקדוש' יתרה מעלה מעל' ולא כדעת המדמים החור' לענין חמשי וספדי והבן: [ג] כל המזולזל בנטי' סימן רע לו כי זה אדם ממשבי דברי מו"ל לעיקר וגם מרחיק עצמו מקדוש' כי זה מוסיק קדוש' לאדם: [ג] והיה בטעמו גו' מביא אלה הפסוקים להורות שהאיש כזה יורד ממדרג' למדרג' כדע' עד שיאמר שלום יהיה לי: [ד] אין שחיט' מן הצואר מן התור' שלא הזכירו מקום שחיטה וסביב לו מדוע לא תשאל איפה כתיב שחיט' ע"מ' אלא רחמי כעול' וכחטאת ומשם למדים שחיטה ע"מ' כי למדים חולין מזבחים כמו שלמדים ישראלים מכהנים ולכומר כבר הודיע שלמדים אלו מאלו אבל קשה הא קרא כתיב ירחק ממך המקום וזבחת זה קאי על בשר תאווה ולמה לו לדייק מן הקרבנות ויחכן שאמר שמוכח משחיטת קדשים על חולין שהוא מן הצואר והוא כחנף דבי ר"י המיבא בחולין ה"ו ע"א שהרא"י מהפדר שנייה על בית השחיטה ולבסוף סיים אבל באמת זה רק סמך ורמז ועיקר הענין נאמר למטה בע"פ כדעת רבי שם ר"א ע"א: [ה] זהו רע עין שחם שלא ישאר בשר למעל ונראה רע עין בצינו ובחורה ג"כ שצוקל על חנם וקאי על הכונה

מחור שהוא רע עין ע"כ עושה שחיטה פסול' לתעל' מטבעת: [ו] כך מושכן ממנו ומינו זהו מדה במד' שרול' להרבות הונו כזה וזה דוגמת מרבה הונו בנשך ותרבית לחזק דלים וקבלנו: [ז] אין דם אדם כו' כיון שלא כתיב מפרש בחור' דדרש לו ק"ו זה ממדות התורה שדרשת בהם והרי הוא כתורה ואין לרין לכוזב' ורין עין הא באמת בע"פ מסקן דם מהלכי שזים אינו מן התורה ואלוהי סובר כפ"ד דש"ס וכו': [ח] כי הדם הוא הנפש אחר שמיט' זאת כאשר הדם וה"כ באדם דמו ג"כ דם הנפש ועוד שמרומז בחור' במלת כל בשר גו' כלומר שאף דם האדם הוא דם הנפש: [ט] דם החי הוא דם הקוה כי הוא כ"כ מקלף דם הנפש שהיו החיובי שורה על הדם: [י] כחה' שלא הקריב כו' אחר שפירשם התנאי אשר יקריב והשיב לו ראה שהחור' הרגושה זאת לתקן שלא ידומה ככה ולכן כתבה חוקת עולם אף אם חקשה מדוע כתבה התורה תחיל' ונחל' מקום לטעם ואח"כ חק' רע כי כל אמריה בכינה ובחכמ' לא בינה אלוס ומסחמא מרומז בה מה שלא יכול רשיון אלוס להבין ודי כזה: [יא] כל חלב אפילו של חולין חוקת עולם אפילו בעת החורבן שלא ידומה לומר אשר יקריב בזמן הקרבה אחר שכתוב כל: [יב] אף חלב כלומר מה דם אסור חסי' ממולין אף חלב אפילו ממולין אסור: [יג] למה נאמר כל כלומר [כ] חלב ל"ל חלב

מחור שהוא רע עין ע"כ עושה שחיטה פסול' לתעל' מטבעת: [ו] כך מושכן ממנו ומינו זהו מדה במד' שרול' להרבות הונו כזה וזה דוגמת מרבה הונו בנשך ותרבית לחזק דלים וקבלנו: [ז] אין דם אדם כו' כיון שלא כתיב מפרש בחור' דדרש לו ק"ו זה ממדות התורה שדרשת בהם והרי הוא כתורה ואין לרין לכוזב' ורין עין הא באמת בע"פ מסקן דם מהלכי שזים אינו מן התורה ואלוהי סובר כפ"ד דש"ס וכו': [ח] כי הדם הוא הנפש אחר שמיט' זאת כאשר הדם וה"כ באדם דמו ג"כ דם הנפש ועוד שמרומז בחור' במלת כל בשר גו' כלומר שאף דם האדם הוא דם הנפש: [ט] דם החי הוא דם הקוה כי הוא כ"כ מקלף דם הנפש שהיו החיובי שורה על הדם: [י] כחה' שלא הקריב כו' אחר שפירשם התנאי אשר יקריב והשיב לו ראה שהחור' הרגושה זאת לתקן שלא ידומה ככה ולכן כתבה חוקת עולם אף אם חקשה מדוע כתבה התורה תחיל' ונחל' מקום לטעם ואח"כ חק' רע כי כל אמריה בכינה ובחכמ' לא בינה אלוס ומסחמא מרומז בה מה שלא יכול רשיון אלוס להבין ודי כזה: [יא] כל חלב אפילו של חולין חוקת עולם אפילו בעת החורבן שלא ידומה לומר אשר יקריב בזמן הקרבה אחר שכתוב כל: [יב] אף חלב כלומר מה דם אסור חסי' ממולין אף חלב אפילו ממולין אסור: [יג] למה נאמר כל כלומר [כ] חלב ל"ל חלב

לחקים

בנינו ואמר לי רבי (כט) בת חמורה או בת הבת אמרתי
 לו בני כמו שהבת היא ערוה כך היא בת הבת ג"כ ערוה
 כמו שהיא הבת כך היא הבת הבת ואמר לי רבי והלא
 כתיב בתורה (ויקרא י"ז) ערות בת בנגד או בת בתך לא תגלה
 אמרתי לו בני ולא ק"ו הוא ומה אם בת בני ובת בתו
 אסורה לו בתו לא כ"ש: ומה ת"ל ערות [ל] אשה ובתה [טו]
 לא תגלה בין [לא] אשה ובתה משלו בין אשה ובתה
 ממקום אחר ואמר לי רבי זב חמור א' נדה חמורה
 אמרתי לו בני [לב] נדה חמורה מוב' ואמר לי רבי
 והלא לא למדנו טבילה לנדה אלא מן הזב אמרתי לו
 בני והלא דברים ק"ו ומה אם הזב שאינו פרה ורבה מטמא
 אהת עשרה טומאות וטעון שבע רחיצות וטבילות שבתורה
 נדה שהיא פרה ורבה לא כ"ש שהיא מטמאה [לג] אהת
 עשרה טומאות וטעונה שבע רחיצות וטבילות שבתורה
 הא למדנו כל האומר לאשתו ולבנותיו ולבני ביתו
 כשהם [טו] בנדוּתם [לד] מותרים אתם לנגוע בכל הכלים
 עשו מה שאחם רוצים לעשות לפי שאין טבילה לנדה
 מן התורה אינו רואה קורת (י"ז) רוח לעולם :

רבי ח"ו אפי' באצבע קטנה (לה) לא נגע ביי ואחר
 כל אותן הימים שראיתי בהן דם (לט) ישבתי
 שבעה נקיים שלא אבא לידי ספק אמרתי לה בתי
 [מ] יפה אמר לך בעלך שכן אמרו חכמים בזבין
 ובזבות ובנדות וביוולדות שלאחר שבעה הן
 מהורין שנאמר (ויקרא טו) ואם טהרה מזוהה וספרה
 לה שבעת ימים ואחר תטהר אבל באותן הימים
 (י"ט) לבנים מהו אצלך שמא הבאת לו את הסכין
 שבידך ונגע בו אפילו באצבע הקטנה אמרה
 לי רבי היי ראשך רהצתי לו את רגליו וסבתי לו
 את השמן וישנתי אני עמו במטה אחת אני בבגדי
 והוא בבגדיו אבל לא הסיה דעתו [מא] לדבר
 אחר אמרתי לה ברוך המקום שהרגו (מב) שאין
 לפגיו משא פנים שכן כתוב בתורה (ויקרא י"ט) ואל
 אשה בנדת טומאתה לא תקרב [מג] יכול יחבכנה
 וינשקנה וידבר עמה דברי תיפלות ת"ל לא
 תקרב יכול יהא ישן עמה בבגדיה על מטה אחת
 ת"ל לא תקרב כדי שלא יאמר אדם לעצמו כשהיא
 בנדתה אסור לבשרה ואסור (כ) למטתה פירשה
 מן הנדה שמא תאמר (מד) לבשרה אסור ולמטתה
 מותר לפיכך חזר ופירש ע"י יחזקאל (י"ז) ואת
 ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב
 השוה אשת נדה לאשת איש להיותה נודר עליך
 כמו בכל המיתות האמורות בתורה ואומר (ע"ט)
 (מה) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה
 אלו ישראל מתוך שבעים לשונות על כן אפקוד
 עליכם את כל עונותיכם אלו תלמידי (כ"א) חכמים
 מחור

(לה) מעשה באדם אחד (י"ט) שקרא הרבה
 ושנה הרבה ושמש ת"ח הרבי
 ונכנס לבית עולמו בחצי ימיו ונעשי' אשתו
 (לז) כשומה והיתה מחורת על פתחי של חברי
 בעלה ואמרה להם רבותי בעלי שקרא הרבה
 ושנה הרבה ושימש חכמים הרבה מפני מה מת
 בחצי ימיו ולא היה אדם שהשיב לה כלום דבר
 פעם אחת הייתי מהלך בשוק ונכנסתי לחצורה
 באתה וישבה כנגדי והיתה בוכה אמרתי לה בתי
 מפני מה אתה בוכה אמרה לי רבי בעלי קרא הרבה
 ושנה הרבה ושימש ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו
 אמרתי לה בתי בשעת נדוּתך מהו אצלך אמרה לי

ישועות יעקב

אפל וגם הוצרך למדוד לו הרבה פעמים טעה במספר ומסר לו
 לו ג' סאין : ולשון מסלה על מחלה כמו על יד על יד : (טו) כיון
 דכתיב את בת נדה ואת בת צלה לא תקח נילף ג"כ ק"ו לאשה
 ונדה : [טז] אפילו אחר שבעה נקיים רק שלא טבלה עדיין ועיני'
 בילקוט מצורע דף קס"ג ע"ב הנוסחא משוּבַּת מאד נסופו :
 (י"ח) לא ינאף קורת רוח לא צעה"ו ולא לעו"הב : [י"ט] מעשה
 זו נו' צפ"ק דשבת בסגנון אחר עיי"ש [י"ט] כגון זבה שסופרת
 נקיי' משפסקה וזריכה ללבוש לבגדים לבדיקה שמא חלה ותספור
 ספירתה : רש"י שבת דף י"ב ועי' בסו"ס ד"ה בימי לבוּד :
 [כ] ר"ל אף קירוב כשר אסור : [כ"א] שהקב"ה מדקדק עמהם
 מאד

מאורי אש

נכרי ככלל : (כט) בת חמורה כו' רהוקסה לו כי בת עצמו לא
 כתיב והסיב לו טבא הכתוב להודיע אף שבת הבת חסובה כבת
 עצמה וכת' עצמה ללמד נק"ו מבת הבת : (למה) אשה ונדה
 דמשמע דוקא בת טלה ולא שלו ומפרש אדרבה להודיע אף האינו
 שלו וכ"ש שלו : (לא) אלא מן הזב למדנו שהזב חמור אחר
 שהנדה למד מהזב : [לב] שמינו פרה ורבה כו' שלא יתכן
 להיות ולד נזר ממנו וענין הדבר ויסודו כי בדבר אשר יש בו
 רוח חיוני יותר מטמא והרא"י מאלם מיטמ' בחייו ובהמה אינו
 מיטמ' והבן : [לג] י"א טומאות כו' אלו הן א' הזב עצמו ב'
 הזוב ג' שבת זרעו ד' רוקו ה' מיני רגליו ומרכבו ז' משכבו
 ומשבו וכיוצא ויניע ומיני רגליו : (לד) מותרים אחס לנגוע
 כו' שמיילק בטומאת נדה מפני שאין כתיב מפ רש נגיעה רק קירוב
 ולא צעה"ב כי עובר הוא על דין חורה באמת : [לה] מעשה באדם אחד
 שכתב הובא זאת המעשה מעט בסגנון אחר :
 (לז) ונכנס לבית עולמו בחצי ימיו ונעשי' אשתו
 כשומה מרוב הער והדאגה עד ששחטה וצפקה לפני חבורת
 לכן כתיב לא תקרב אפילו נגיעה כמשמע : [לט] שבת ז' נקיים
 כמאמר ר' זירא בנות ישראל החזירו על עצנן שאפילו רוחות
 טפת דם כחדל יסכות עליהן ז' נקיים : (מ) יפה אמר לך כו'
 שאף שמן התורה אינה זריכה מ"ל אחר שמיני החומרה בזב
 נכון להאמר גם בנדה ככה : (מא) לר"א לחטמים וכאומרם לא
 בא מזה לדי הרהור ח"ו : [מב] שאין לפגיו משא פנים אף לת"ס
 שאינם מחזיקים לשום דבר מ"מ אחר שהדבר הזה בעצמו אסור :
 (מג) יכול יחבכנה כלומר טהורא מנדה לא תקרב הוא קרוב
 הרעם וגם אף בלא סכא אסור בנגיעה שזהו כפשוטו קריבת נגיעה :
 (מד) לבשרה אסור ולמטתה מותרת כלומר לבשרה אסור
 מפני שלא פקלה עדיין ולמטתה מותר בנגיעה אחר שטומאה עליה אין :
 (מה) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה אלו ישראל כו' אלו ת"ס
 כו'

מתוך בית ישראל עוד אמרתי לה בתי (מו) בואי ולמדי ממה שכתוב בתורה שבר מצוה מצוה וישבר עבירה עבירה הרבה אדם לשון שוא לשון שקר עם אביו ועם אמו עם אשתו ועם בניו עם רבו שלמדו מקרא ומשנה והכמה לסוף הוא עושה כך עם כל אדם הרבה אדם שבועת שוא עם כל אלו לסוף הוא עושה כך עם כל אדם נהוג אדם גסות הרוח עם כל אלו לסוף הוא עושה כך עם כל אדם העיו אדם פניו באביו או באמו או בפני מי שגדול הימנו לסוף הוא עושה כך עם כל אדם מראין את הנגעים בגופו אם חזר ועשה תשובה מרפאין אותו ואם לאו (מ) הרי הוא בחזקתו עד יום מותו אהב את הגזל והרבהו בכל מקום מראין את הנגיע' בגופו אם חזר ועשה תשובה מרפאין אותו ואם לאו הרי הוא בחזקתו עד יום מותו : [מת] אהב אדם את (כ) ממנו והרבהו בכל מקום מראין את הנגעים שתי וערב (ג) בבגדים נאים שלו אם חזר בתשובה (ד) מתרפאין ואם לאו נומלים

את הבגדים נאים שלו (כ) ושורפין אותן בפניו בא עני ועומד על פתחו של בעל הבית ואומר לו הלויני קב אחד של חמין או של שעורים ובעל הבית אומר לו אין לי לא חמין ולא שעורים ובאמת יש לו מראין את הנגעים בקירות ביתו עד שהן מגיעין לארץ וכשמוציאין כליו מן ביתו לחוץ אל הרחוב של עיר אומרים הבריות זה לזה לא זהו שאמר אין לי לא חמין ולא שעורים והלא יש לו [כו] (מט) ברוך המקום ברוך הוא שמקדש שמו הגדול בגלוי לכל העולם לכך הוא אומר (ד"ס ב' כ') (ג) בהתחברך עם אחיזה פריץ ה' את מעשיך וישברו (ס) אניות וגומר (כ) האומנין (כ) והגהגתין ועזי פנים עליהן הוא אומר [תלים לז] כי זרועות רשעים תשברנה (גב) חורשי רע (ל) ומהפכי דברים [לא] ומעמיקי שפה ומחלקלקי (כ) לשון עליהן הוא אומר [סס] לפי דיו דרכם חשך והלקלקות וגו' [נג] המכים (כ) רעיהן בסתר ומחללי השם בגלוי והמולולין את הבריהן בדברים והמטילין מחלוקת עתידין

ישועות יעקב

מאד : [כז] ואינו רוצה להלוות לחבירו בנד או כלי ושאר ג"מ (כ) מדה כנגד מדה מש"כ ב' חזק שטושה מעשה בגופו בגזל וכרושה נלקס בגופו . [כד] כמ"ש וכנס סוית וטהר . [כה] כמ"ש ואם תראה עוד וגו' ב'אם תשרפנו וגו' . [כו] כך אומרים הבריות ומשכחין להקב"ה (כז) מביא ראיה כי איז לרשע או לשכינו וכן כנגעיו בחיים היה לרץ שכינו לפתור הכותל שכינו וזין חבירו ועי' בילקוט דף ק"ס ע"א בס"ס ה"כ : (כח) רופא מקיז דם וטוב שרופאים לניהנם שאינו הולך לעניים כמו אל הפעורים : [כט] הם בעלי תענוג והגאה ואי' בטושה פ' עגל' ערופ' משרבו בעלי הנא' כי איננה רוח בעולסע'ם וכפירש' ועזי פנים כמשמעו הקב"ה משבר זרוע עיני פנים שלא יסלטו בנדיקים והיינו לנותח דרכי כראי' בדרכות יה"ר שחללנו מעזי פנים כו' וג"ל הרמאים והגוותמים : (ל) שהמפכין דברי אלהים למינות : [לא] הדברים על נדיקים בגאון וכו' : [לב] שמתניפין לרשעים ואין מוכיחין דרכם בראשם רק משכחין אותם : (לג) פירש' ב' תבא שזה בעלי

מאורי אש

כו' או באורו אחס המונחרים מכל העובדי כוכבים ותוכלו לבוא למעלה רמה מאד ע"כ אענייכם אם לא תעשו הישר צעירי ואפקוד עליכם את כל עונותיכם כלומר אפילו על עון קל שנגב או חנוס וכמו שהבדל בין ישראל לעובד כוכבים מאד הבדלם כן הת"ח מיישראל עממן שעליהם מדקדקין כחוט הסערה מטעם זה : (מו) ב'אי ולמדי כו' הסביר לה מדוע ה' ב"ה מעניש על עון קל הוא מפני שבצורה גורפת עבירה ומעט מעט ירד מטה מטה ברעמו ע"כ הקב"ה מסלק לפעמים לאיס באלמע ימיו שודע שיטאט ח"ו והביא משל איך שההרגל מעור עיני האדם בתפילה אדם בעט רק באביו ומשקר לפניהם והוא מפני הרגלו עמהם ואינו מכיר טובתם מרוב ההרגל כמ"ש ואנכי חרגלתי לאפריס גו' ואח"כ עם כל אחד כי ההרגל מעור עינים וכן צמדות הגאות וצמדות רע עין והקב"ה מעביר המדה הרעה ממנו ע"י יסורים והוא סכונה שבר מנחה מזה כלומר ע"י שמרגיל נפשו בצמדות ודף אחרי מנחת וההיפוך בעצירות : (מז) ואם לאו הרי הוא בחזקתו כלומר אחר שהיסורין לא הועיל לו בודאי לא יעשה עוד תשובה : (מח) אהב על בגדיו הנגעים שלא יתגאה עוד וכן אם ירע עינו צממונו נגעי עלמו על שבועות שוא ושקר נגעי בגדים על גאון וגובה בתפארת בגדיו נגעי בחיים על כרי עין והכלל שהכל לטובה כדי שיחזור בתשובה : [מט] ברוך המקום כו' שמקדים שמו הגדול כו' ור"ל ע"י שטושה דין לעוברי ראונו מתוך זה יראו ויפתרו מפניו : [ג] בהתחברך גו' זה ראיה על איז לרשע או לשכינו כי שכינו השתחשעמו בצוחל ממוייב לפתור ולקח עמו (נא) והנהגתין בעלי אהבי התענוגים והגאות ורודפי תאות לבס ועזי פנים שאין בהם מדת הבושח מאומ' וכל אלה העניינים מביאים לידי השפחה גמורה כי רוב התשאים יעלמו מפני הבושח והעזות וההבט הגאות מביא' כל הרעות עליהם הוא אומר כי זרועות רשעים גו' כלומר זם תכליתם וזרועם וחזקם וה' שובר זרועם וחזקם ועטם מקיזי הקס ג"כ על הרוב אהבי התענוג מגלוי בשר ערוה וג"כ אינו חס על חולי עניים והם עזי פנים : (נב) חורשי רע כלב על רעהו או על דרכי ה' ומשפטיו ומהפכי דברים שמדברים בלב ולב פעם צכס ופעם בהיפוך ומעמיקי שפה הם המדברים בגדל ערמומית כאלו הענין עמוק מאוד להבין מתוך שפתיו ומה ידמון בדבריהם ומחליקין לשון הם החונפים והם הם אשר לל מעשיהם בסתר ובגלוי מתראים כלנועים וטובים ולכן יסולס להם צמדה אשר דרכם יהיה חושך בלי יבואו לחפסם ומזימתם הרע : (נג) המכים את רעהו בסתר בלה"ד או ברבילות ומחללי השם המה המרעים מעשיהם אשר מה יבואו לחלל שם שמים ומולולין כדבריהם ושחטקין עליהם ומדברים רע עליהם והמם המתכבדים בקלון סכניהם ומעליי מחלוקת שנהנים

ממריכס

הוא המה המרעים מעשיהם אשר מה יבואו לחלל שם שמים ומולולין כדבריהם ושחטקין עליהם ומדברים רע עליהם והמם המתכבדים בקלון סכניהם ומעליי מחלוקת שנהנים

מושלים מלכים יראי וקמו ישרים וישתחוו וגו' .
 (ס) בעלי אמונה ומשיבי פקדון ומחזירי אבידות
 ומכסה רזין עליהן הוא אומר (מ"א ק"ה) עיני
 בנאמני ארץ לשבת עמדי וגו' העושה (מ"ב) (סא)
 חפצי אשתו ומנהיג את בניו כשורה ומשיא אשה
 לבניו הקטנים עד שלא יגיעו (מ"ג) לפרקן קודם
 שיבואו לידי המא עליו הוא אומר (מ"ד) וידעת
 כי שלום אהליך ופקדת נוך ולא תחטא וידעת
 כי רב זרעך וצאצאך כעשב הארץ תבא בכלח
 אלי קבר כעלות גדיש בעתו . הנושא [מ"ה] בת
 אחותו והאויב את שכניו והמקרב את קרוביו .
 והמלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הוא אומר
 (ישעיה נח) אז תקרא ה' יענה וגו' (סג) ראה האדם
 [מ"ד] קרי חייב (מ"ה) טבילה מן התורה . אם אמר
 מי ראה אותי אין בכך כלום העבירו מבגד פניו
 שוב ראה קרי ואומר מי רואה אותי אין בכך
 כלום . וכן בפעם שלישית (מ"ו) עובר על מה
 שכתוב בתורה (ויקרא טו) ואיש כי תצא ממנו
 שכנת

הן לחיות כמו קרח [לז] ועדתו ועליהן הוא אומר
 ותכם עליהם הארץ (נד) ויאבדו מתוך הקהל
 (נה) אצרי [ל"ה] פירות ומלוי בריבית ומקמיני
 איפה (לו) ומפקיעי שערים עליהם הוא אומר (עמוס
 ס) נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצה כל
 מעשיהם כל אלו אין מורישין לבניהם ואם הורישו
 לבניהם אין מורישין לבני בניהם (נו) משחקים
 בקוביא ומלוי בריבית ומגדלי בחמה דקה בארץ
 ישראל והבהגים והלויים שעלו (נ"ו) על חלקם
 והמינים והמוסרים ומחללי (נ"ז) שם שמים
 (נ"ט) והחנפים עליהן הוא אומר מעות לא יוכל
 לתקן וגו' [קהלת ה] אבל מי שהן (נ"ח) עלובין
 ואינן עלובין שומעין חרפתם ואינם משיבין עושיין
 המצות מאהבה ושמתים ביסורין עליהם הוא אומר
 ואוהביו כצאת השמש בנבורתו (שופטים ה) (נט)
 הנבזים ומאוסים בעיני עצמן ומשפילין את הדין
 וכובשין את יצרם עליהם הוא אומר (ישעיה נ"ט) כה
 אמר ה' וגומר לבזה נפש למתעב נוי לעבד

ישועות יעקב

מאורי איש

בעלי לשה"ר : (לז) שגם קרח ועדתו היה גם מדות הללו :
 (לה) כמו אור שמניחים באור ומלפה לעת היוקר : [לז] שטוין
 שער יוקר לתבואה ולפירות וכל דבר שהוא חיי נפש (לו) שחלים
 חלקם בפייהם . ועי' שבט פ"ה כמה דעות ע"ז ע"ש ופרש"י :
 [ל"ה] פי' בסחר : [ל"ט] כדי להוציא חפ"י לא לרשעים הוא מארבע
 כיתות שאינם מקבלים פני השכינה : (מ) שבת פרק ר"ע יומא
 פ"ג גיטין פ' הטולח : (מ"א) שארה כמות' ועונתה יבמות דף
 ס"ג : [מ"ב] מן מ"ג שנה ואילך : (מ"ג) לפי שנענשו אדם רבים
 על אחותו יותר מן אחיו ומתוך כך נמלא מחשב את אשתו רש"י .
 ועי' בחומ' : (מ"ד) לאונשו ע"י חלוס או ע"י אכילה יתירה :
 [מ"ה] כדלקמן אינו חסד לז' וחד למקרה לילה : (מ"ו) לסוף
 משמא עמנו ברזין ע"י ש"ז ואינו טובל ג"כ ואעפ"י שטומאתם שיה
 אינו דומה נטמא כחוטא לנטמא לרזינו עם אשתו לפי שנעשה לו
 כהיתר

ממריבה והמה מכלל עדת קרח ומטבשו שחילל והתכבד בקלון
 משה ורב עם משה : [נ"ד] ולאבדו מתוך הקהל מעשה"ב ומע"ל :
 (נ"ה) אצרי פירות ועי' מיקרין השער בכדי שהמה יריומו ומלוי
 רבית ומקמינים איפה למכור צמדה קטנה ומפקיעי שערים שעושים
 שער יקר : [נ"ו] משחקי' בקוביא ואינם עוסקים ביוטבו של עולם
 וע"כ ממון אחרים נקל בעיניהם ומלוי רבית לא גרסינן סכנך
 הוציר לעיל' מגדלי בהמה דקה שרועים ומזיקים שדות אחרים :
 (נ"ז) טעמו על חלקם הולכים בגרות לבקש תרומה ומעשרות
 והסנפים לב"א הם הנבועים מתדאים כעובדי ה' כדי שיתחטבו
 לב"א לזדיקים עליהם כאמר משה לא יוכלו לתקון כי כמעט לא
 יוכלו להפוך דרכם והכהנים העולים על חלקם יתכן מפני שהם
 גוזלי רבים ואינם יודעים לתי להשיב וכן מחללי ש"ס שעל ידיהם
 נעשו כמה עבירות רבות שבני אדם למדו ממעשיהם וכהאפיקורסי'
 ומסורות שהטעו רבים והעבירו מהאמונה באין תקוה להחזירם
 בחטובה : (נ"ח) עלובים מאחרים ואינם עולפים לאחרים או
 וע"כ יסוה בעיניהם השבח והגנות וזה נמשך ממדת הברכה היפך הענות שמנה לעיל והמנות שעושים מאהבה בה' לא מכבוד ב"א
 ולא מרא' לגד ושמחין ביסורין שידעין שהיסורין טוב לזרף לבות בני אדם ולזככם עליהם כאמר ואוהביו [הס באמת נאהבים לפני
 ה' ואוהבים] והמה ילכו תמיד במדרגתם מעלה מעלה ויתענגו תמיד יותר ויותר כבוד ה' והשגתו כאור שגשג ההולך ואור תמיד
 יתר ויתר : (נ"ט) הנבזין בעיני עצמן כי יודעין ערכם וספלותם וזה ממדת הכניעה האמתית המכירים כבוד ה' וע"כ יבגשו לבס
 [לא הכניעת הסתמית עיין בחו"ה שער הכניעה בראשית] ומאוסים בעיני עצמן מזה ראות' פחיתו' האדם מזה חטאו' וחסרונותיו
 ומשפילין את רוחם זה כניעת הגאון והספלות הרעיונות העולות בלב להתרומם וזה בא מיסוד הרוח שבאדם העולה למעלה וכובשים
 את יצרם הבא מיסוד האש המבעיר יסודי החאוס ומכניעים יצרם להיות הסכל מושל עליהם עליהם כאמר לבזה נפש (שהוא נבזה
 בעיניו) למתעב נוי [ר"ל שהוא מתעב העבירות הממורר לאדם אשר על הרוב באים מזה הקבון ולכן מתעב הקבון והבן] לעבד
 ימושלים שהסכל והסופט מושלים על עבדו היצר לכל יפרוך גבול זה שהכניע היצר והרוח להיות תחת ממשלת הסכל והסופט שאין
 הסכל עבד להם מלכים יראו וקמו כי הוא הצלך האמתית המכניע יצרו ותאוותו ע"כ יסולס לו צמדה . כי מלכים יראו וקמו (ס) בעלי
 אמונה עם ריעיהם לא יסקרו באהבת ריעיהם וכל אשר מונה פה המה התמימות לב בין אדם לחבירו ומה טוב להתחבר עמהם
 והמה נקראים כאמני ארץ כלומר בעניינים אנושיים ארזיים ומדיניים (סא) חפצי אשתו ג' דברים שהוא מחוייב לה ולכן אהבתה שליגה
 עליו וזה מכלל הגהנות היות בטוב ומדריך בניו כשורה ומשיא אשתו בכל כחה ופקדת נוך וביחוד ולא יחסר לך כי היא תשמור באהבה מכל
 אשר לך וידעת כי רב זרעך רב בטובה וציושר ובגדולה [סב] בת אחותו ועי' נמלא אהבה ביניהם מזה הטבע והקורבה והאהבה שבניו
 זהו דרך הריעות מזה ההרגל והקירוב תמיד ומקורב לקרוביו מזה הטבע המסובת ביניהם ומרמס על עינים מזה טבע הממלה הטוע
 בלב ומה גם שהוא אדם כמנוה יציר כפיו של הקב"ה וכולם יונקים מטוב ה' אז גם ה' יענה לו אשר שהוא מטיב לבניות וכל המרמס
 ירוסם כי יסולס לו מזה צמדה : [סג] ראה האדם קרי כו' מוטב

שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד לצאת מכלל עבירה (סח) רמ"א לא נאמרה פרשה הערב ועבר על מה שכתוב (איוב לב) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר : למוף הוא נעשה (מ) זב מתוך דרכיו שנאמר (ויקרא טו) איש איש כי יהיה זב מבשרו וגו' (סד) ומת"ל איש איש אלא איש אחד לזב מבשרו ואיש אחד למקרה לילה ואם חזר ועשה תשובה מרפאין אותו : ואם לאו דרי הוא זב עד יום מותו שנאמר (סס) וזאת (מט) תהיה טמאתו כזובו רד בשרו מזובו וגומר מכאן אמרו אשה שראתה מפת דם בחדרל ואמר' מי ראה אותי אין בכך כלום העבירתה מבנגד פניה שנישמשלש פעמים[ססה] ועברה על מה שכתוב בתורה (סז) ואשה כי תזדה זבה דם בבשרה וגו' ועברה על מה שכתוב הן כל אלה יפעל אל וגו' : למוף נעשית מתוך דרכיה זבה 'מיסרבים שנ' (סח) ואשה כי תזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה וגומר : ומה ת"ל בבשרה מלמד שהיא (סח) מטמאה מבפנים(מט) כבחויץ (סז) ר'ישמעאל אומר פרשה זו לכתחלה לא נאמרה אלא ללמד על בנות ישראל שמטמאות טיפת דם בחדרל וצריכה לספור שבעה נקיים ואחר שספרה שבעה נקיים היא צריכה טבילה כמו נדה גמורה כדי

אמרו (עא) ומאחר על היין סימן רע לו והוא בידו עוקר א"ע מן העוה"ז והעוה"ב ועליו הוא אומר למי אוי למי אבוי וגו' (עסלי כג) ד"א(ע) למי אוי למי אבוי מכאן אמרו כל המשכים ומעריב (עא) ומאחר על היין סימן רע לו והוא בידו עוקר א"ע מן העוה"ז והעוה"ב ועליו הוא אומר (מקוק ג) ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא יגוה אשר הרחיב כשאל נפשו וגו' ואין יהיר (עב) אלא לשון זריות (כ"ה) ומדרות שנ' (משלי כג) חיות איש מהיר במלאכתו וגומר [עג] מכאן אמרו

מאורי אש

על לעיל שהציע לפני השולל אך עבירה גוררת עבירה ועונש גורר עונש עוד יותר ומפרש שכן בעל קרי שאינו מקטיב זה לכלום סוף סיבא לירי זיבה ואז טומאתו חמור יותר ועונשו שניכסס זב חמיתי וזה מולי באברי הסולד' הכא' מזה וזה כי יהי זב מבשרו עלמו מעט ממטאין אותו הרבה : (סד) ומה ת"ל איש איש כי לזב מבשרו כי' כלומר כולם שוים ברעם ולכן ישמור אדם מזה : (סה) ועברה על מה שכתוב הן כל אלה גו' כלומר מתוך הרגלה מרמה כנפסה כי אין משגיחין על מעשיה ושוכחת הכתוב שה' ב"ה ממתין לאדם שנים שלשה פעמים ואח"כ מענישו (סו) מטמאה מבפנים אם הרגישה שנתפת המקור : [סז] ר"א פרשה זו כי רעחו שחומרת נדות ישראל יש להן סמך מן החורה ממש כי דם בכשרה הכונה על זה : (סח) רמ"א לא נאמרה כי' אלא לפי' כי רחוק צעירי שיהיה רעח ר"מ כפשוטו שע"כ נחמה המצות נדה כדי שתהיה אהובה לבעלה גם מה מסיים אם חורה ועשה תשובה והנראה צעירי שזה מאמר מוסרי אך לא חשמוה האשה עלמה מזה הלא טובתה הוא באמת שמתוך כך היא חביבה יותר על בעלה שדם נדה נטבע נמאסת ומחלה דובקת כידוע גם ההרגל מעדיר הנגף' וא"כ זה לטובת' אך אם לא חשמוה נדתה בסוף תהיה זבה בעונשה רק אם עשתה תשובה אז יתכן להתרפאות והיותר נראה שנוסחא מוטעת היא וז"ל אם חורה כי' קודם ומת"ל בכשרה ואין סיהיה מאמר ר"מ לר"ך לומר כמו שפרשתי כי טעם נדות אינו מפני זה לבד ח"ו : [סח] ברוך המקום כי מתפעל אליהו ז"ל בזכרו מעובת נחיתת החורה לישראל שע"י ישמרו עלמם מכל רע ומשחיתי הגוף וזהו ד"ל כלומר מדות טובות שלא יטווק בחלות הרבה המשחיתים הגוף ומנלים כמו וגו' כדי שלא ירבו עונותיהם וזה השחתת הנפש ח"ו בעונותיה ועוד י"ל שמוסב על מאמר ר"מ וכלומר מלבד המצות האלקית הנעלמות מעיני השכל הכתום עוד יש בה ענייני ד"א ומדות האנושיות כי עי"ז יאהב איש אשמו [כמאמר ר"מ כמו שפרשתי] ועי"ז ג"כ לא יחרבו הנאות והכלל מי שצובר על ד"ח עוקר א"ע מעוה"ז כי אין לו מנוחה ממיו מרוב החטאות והשקוק הנוערות בקרבו (ואשרי מי שמטביחן הוא ינוח בחייו וזהו הד"ל שיש בתורה שמי חיים אנושיים בשלום כדרך כל הארץ] וגם עוקר עלמו מעוה"ב שלא השלים נפשו צטוב : [ע] למי אוי בעוה"ז למי אבוי בעוה"ב ולכן נאמר כפל לשון : [עא] ומאחר על היין סימן רע לו כלומר מי שרוף אחר שכרות היין רחוק עוד שיהיה ירח חטא והוא סימן רע שלא יטיב עוד מעשיו ולא יהנה עוד מעוה"ז ג"כ : ואף כי היין בוגד כבוד כלומר עושיהו לאדם בוגד בה' ולא ינוח בנה ובשלום ואין לו הנאה במאומה כי נפשו וחסוקתו רחבה כשאלו בחין השקוק ולכן אין לו מנוחה בחייו מלבד השחתתו אם נפשו בעוה"ב וזהו הרחיב כשאלו נפשו גו' : (עב) אלא לשון זריות כלומר זרין ומתיר מאוד נחשק גדול בצלותו ורעתו היפך מדת הזרין צטוב : [עג] מכאן אמרו פועל כי מוסב על צאור הכתוב חוית איש מהיר במלאכתו ומבשרו באגב שהכונה שבושה מלאכת בעה"ב במהירות כמו

ישועות יעקב כהיתר : (מז) וזו טומאתו טומאת טבעה : [מח] ר"ל בהוייתו יהא עד שיטוב : [מט] אעפ"י שלא יאז דם סוף לפרודור רק הרגישה שנתפת המקור : (נ) אין בעלה מואס בה (נא) שהיא זרין כלומר ע"י עלמו כי הוא הגורם שבעירה גוררת עבירה ומטמא לזב מבשרו כי' כלומר כולם שוים ברעם ולכן ישמור אדם מזה : (סה) ועברה על מה שכתוב הן כל אלה גו' כלומר מתוך הרגלה מרמה כנפסה כי אין משגיחין על מעשיה ושוכחת הכתוב שה' ב"ה ממתין לאדם שנים שלשה פעמים ואח"כ מענישו (סו) מטמאה מבפנים אם הרגישה שנתפת המקור : [סז] ר"א פרשה זו כי רעחו שחומרת נדות ישראל יש להן סמך מן החורה ממש כי דם בכשרה הכונה על זה : (סח) רמ"א לא נאמרה כי' אלא לפי' כי רחוק צעירי שיהיה רעח ר"מ כפשוטו שע"כ נחמה המצות נדה כדי שתהיה אהובה לבעלה גם מה מסיים אם חורה ועשה תשובה והנראה צעירי שזה מאמר מוסרי אך לא חשמוה האשה עלמה מזה הלא טובתה הוא באמת שמתוך כך היא חביבה יותר על בעלה שדם נדה נטבע נמאסת ומחלה דובקת כידוע גם ההרגל מעדיר הנגף' וא"כ זה לטובת' אך אם לא חשמוה נדתה בסוף תהיה זבה בעונשה רק אם עשתה תשובה אז יתכן להתרפאות והיותר נראה שנוסחא מוטעת היא וז"ל אם חורה כי' קודם ומת"ל בכשרה ואין סיהיה מאמר ר"מ לר"ך לומר כמו שפרשתי כי טעם נדות אינו מפני זה לבד ח"ו : [סח] ברוך המקום כי מתפעל אליהו ז"ל בזכרו מעובת נחיתת החורה לישראל שע"י ישמרו עלמם מכל רע ומשחיתי הגוף וזהו ד"ל כלומר מדות טובות שלא יטווק בחלות הרבה המשחיתים הגוף ומנלים כמו וגו' כדי שלא ירבו עונותיהם וזה השחתת הנפש ח"ו בעונותיה ועוד י"ל שמוסב על מאמר ר"מ וכלומר מלבד המצות האלקית הנעלמות מעיני השכל הכתום עוד יש בה ענייני ד"א ומדות האנושיות כי עי"ז יאהב איש אשמו [כמאמר ר"מ כמו שפרשתי] ועי"ז ג"כ לא יחרבו הנאות והכלל מי שצובר על ד"ח עוקר א"ע מעוה"ז כי אין לו מנוחה ממיו מרוב החטאות והשקוק הנוערות בקרבו (ואשרי מי שמטביחן הוא ינוח בחייו וזהו הד"ל שיש בתורה שמי חיים אנושיים בשלום כדרך כל הארץ] וגם עוקר עלמו מעוה"ב שלא השלים נפשו צטוב : [ע] למי אוי בעוה"ז למי אבוי בעוה"ב ולכן נאמר כפל לשון : [עא] ומאחר על היין סימן רע לו כלומר מי שרוף אחר שכרות היין רחוק עוד שיהיה ירח חטא והוא סימן רע שלא יטיב עוד מעשיו ולא יהנה עוד מעוה"ז ג"כ : ואף כי היין בוגד כבוד כלומר עושיהו לאדם בוגד בה' ולא ינוח בנה ובשלום ואין לו הנאה במאומה כי נפשו וחסוקתו רחבה כשאלו בחין השקוק ולכן אין לו מנוחה בחייו מלבד השחתתו אם נפשו בעוה"ב וזהו הרחיב כשאלו נפשו גו' : (עב) אלא לשון זריות כלומר זרין ומתיר מאוד נחשק גדול בצלותו ורעתו היפך מדת הזרין צטוב : [עג] מכאן אמרו פועל כי מוסב על צאור הכתוב חוית איש מהיר במלאכתו ומבשרו באגב שהכונה שבושה מלאכת בעה"ב במהירות כמו

(כ) אמרו פועל שקיבל מלאכתו של בעה"ב חובה עליו לעשות כמו שהוא הפיץ בעל הבית ואם אינו עושה רצונו וחפצו של בעל הבית עליו הכתוב אומר (ימימי טז) ארור עושה מלאכת ה' רמיה (יג) [עד] לכך נאמר גבר יהודי ולא יגיה ומאי אשר הרחיב כשאול נפשו אלא מתוך שהוא אוכל ושותה (עה) ודרחיב נפשו כשאול (עו) נוח וטוב שלא היה נברא בעולם [עז] לכך יעשה אדם הטוב בעיני הקב"ה ומאי והוא כמות ולא ישבעי אלא (עה) מה מלאך המות הזה אפילו נותנין לו כל בני העולם כלו אין דרכו לשבוע אף כל המשכים ומעריב על היין אין דרכו לשבוע ועליו הוא אומר (משלי ד') [עט] מארת ה' בבית רשע ונוה צדיקים יברך ומאי ויאסוף אליו כל הגוים

ויקבוץ אליו כל העמים אלא לא כל הגוים ממש ולא כל העמים ממש (פ) אלא מתוך שהוא אוכל ושותה נותן עיניו על כל העבירות (יג) שעבדו"ם עושים אותן ועושה גם הוא אותן לכך נאמר ויאסוף אליו כל הגוים וגו' וכי מה כתיב בענין שלאחריו הלא אלה כולם עליו משל ישאו ומליצה וגו' ויאמר הוי המרבה לא לו עד מתי ומכביד עליו (יג) עבטיט [פסקוק סס] מאי ומכביד עליו עבטיט אלא לא עוד (יג) אלא שהוא יושב וסותר כל מעשה דיו של הקב"ה מיום שנברא העולם עד אותה שעה [פג] לכך נאמר למי אוי למי אבוי וגו' לשפתי חלקות ולשון מדברת גדולות ולעזי פנים ולגמי הרוח ולבעלי בתים שאינם מרחיקים עצמן מן הגזל ולמי שהוא עובר על והודה בנדתה:

מאורי אש

ספן כע"כ ואולי מרמז ג"כ על מלאכת האדם למען נפשו כעבודת ה' (עד) לכך נאמר גבר גו' מוסב על לעיל: [עה] כרחיב נפשו כשאול כלומר סרחיב חסוקחו כשאול מבלי מעט לו (עו) נוח וטוב לו כו' מלא יגיה קדרש ולאמר יותר טוב היה לו שלא יהיה בנה העו"ל ואינו רחוק מפשוטו כי ולא יגיה הוא מאמר מוסגר כידוע מגדרו וכאומר ולא יגיה יותר היה טוב שלא יגיה ולא ידור פה בארץ ואמר לשון נח כלומר נקל הוא על גילם הוא שהתחזק מקינות חייו וכשלא נברא היה נוח ונקל לו וכנגד השחמת העו"ל כנפשו אמר טוב היה לו שלא נברא כי אז לא היה נענש על מעשיו וגם היה לו מעט חמול שמה כי הנפש היא עליונה גם בעוה"ב כלל גוף והבן: [עז] לכך יעשה אדם הטוב ר"ל אחר שהתחזק הרעות מקינות חיי האדם באמת ואינו נהנה בעולם לא בשוה"ל ולא בשוה"כ ע"כ יתבונן האדם לעשות רק טוב ויבט לעוה"ב: (עח) מה מלאכה כרוך בהיה להעדירו וזה ע"ס המה"מ הרע האמיתי אשר משפטו נובע ההפסד בעולם השפל כולו כי באמת ההפסד והרע בא מכחו כמו שאמר חו"ל הוא הסטן הוא המה"ה הוא היג"ר וכן כל מי שקוע בשכרות לא ישבע לעולם ותאב עוד ועוד: [עט] מארת ה' בבית רשע ע"י מעשיו הרעים יבא על עצמו מארה וגוה צדיקים הגוה הקטון שלו הוא יחוסף ויברך היפך הרעשים שנאמר בהם ולא יגיה ח"ל באורו מארת ה' בבית רשע [כאלו יחסר לו ונתקלל כי הרבה מעט בעיניו כי הוא לא ישבע בעיניו]: [פ] אלא מתוך שהוא אוכל כו' כלומר ע"י שהוא רודף חמיר אחרי חיותו וחומד חמיר עבירה סוף שיקבוץ אליו כל מעשי עבודת כוכבים ותמדתם לעשות כמעשיהם ובתחיתיהם כי אין מעט לתחיותו והכל מעט בעיניו: [פא] וכי מה כתיב גו' הוי המרבה גו' כלומר ראה והתבונן מה כתיב על הגבר היחיד הזה הוי המרבה לא לו יהיה כ"א לגייו הסופו לשוב לעפר ומכביד עליו נפשו המשכלת עב טיט כי כל אשר יתעבה הסומר ייק נפסד מאוד באין תקוה זהו דרך מליצת הכחוד ועלת עד מתי הוא מאמר מוסגר כאלו מחפסל הכביא לומר עד מתי יעשה זאת הלא מעט ואינו ולמה לא יתבונן להבין מוון הנפס: (פב) אלא שהוא יושב וסותר כו' כלומר לא די שבושה רע ורודף אחרי חיותו אלא שרואה לאבד האומה הישראלית שזה עיקר מעשי ה' והמכוון בעולמו ולא לו הוא לקום עליהם ומכביד עליו עב טיט כלומר שאינו יכול לסחור הבנין הזה לא לו הוא להעריך נפשו לזה וזה נאמר על נבוכדנצר כידוע אז יאמר שדעתו מבלבל מאוד ויחשוב רע על משפטיו ה' עשה מחטילת כריאת עולם עד עתה ור"ל שעי"ז יבוא לירי דיעות נפסדות צדרי אמונה: [פג] לכך נאמר למי אוי גו' כלומר מי הוא אשר יעריך נפשו לכמו העבירות האלו אשר אוי לגופו ואוי לנפשו הוא רק למאחרים על היין כמ"ש גה וחקי כי היין בוגד כי זה מביא כל השחמות העלומות בנזק וכנפס: [פד] ד"א כו' לשפתי חלקות כו' כלומר מי הוא העושה העבירות הגדולות אשר אוי לגופו ולנפשו הוא באמת למאחרים על היין שמה יגיע לכל המדות הרעות האלה ואחזי את אלו שמרוב שכרות היין מביא למדה זו או יתכן שמרמז זאת ככתוב וחקי כי היין בוגד זה שפתי חלקות ועוה"ב לשון מדברת גדולות שדובר על ה' ומשפטיו גבר יהודי [זה נקי הרוח ולא יגיה ולא יגיה כוה (רק הולך חמיר לגזל ולחמוס ומכביד עליו עב טיט (זה חיות רעות שהם עב טיט לנפש עד שיכבדו עליו חיותו שיבא אפילו על הגדה חף שמתועב ומגונה זאת לכל בני ארס והבן:

ישועות יעקב

ורז וממחר להסכים ולהעריב על היין: (כג) חידי דחא פסוק חיות לירי אמר כי מלחא גאב אורחא רמז למסר השכל שאדם כנראה לעשות מלאכת ה' צדיקות ואם לאו עליו ה' אומר: [נג] חזר לענין ראשון אם ירגיל עצמו ביין ומחר יתאר לו לא יגיה לא יתקיים בנויהו שה' ביהו כי כל אשך לו ימכור לבקשת לימודו: (נד) כמו שאסו"ל על פסוק כי יתן ככוס עינו יתהלך בנישרים: [נה] קורה עבה רש"י ר"ל עב וטוח בעיט כך הוא מכביד על העולם בעוונותיו שמע"ז השפט: [נו] לא די שגורס רעה לעצמו ועוקר עצמו מעוה"ל ומעוה"כ כדלעיל אלא שגורס רע בעוונותיו הפעוים לכל העולם כמ"ש וחוטא אחד ואבד עוה"ב הרבה

וע"ז יתבונן האדם לעשות רק טוב ויבט לעוה"ב: (עח) מה מלאכה כרוך בהיה להעדירו וזה ע"ס המה"מ הרע האמיתי אשר משפטו נובע ההפסד בעולם השפל כולו כי באמת ההפסד והרע בא מכחו כמו שאמר חו"ל הוא הסטן הוא המה"ה הוא היג"ר וכן כל מי שקוע בשכרות לא ישבע לעולם ותאב עוד ועוד: [עט] מארת ה' בבית רשע ע"י מעשיו הרעים יבא על עצמו מארה וגוה צדיקים הגוה הקטון שלו הוא יחוסף ויברך היפך הרעשים שנאמר בהם ולא יגיה ח"ל באורו מארת ה' בבית רשע [כאלו יחסר לו ונתקלל כי הרבה מעט בעיניו כי הוא לא ישבע בעיניו]: [פ] אלא מתוך שהוא אוכל כו' כלומר ע"י שהוא רודף חמיר אחרי חיותו וחומד חמיר עבירה סוף שיקבוץ אליו כל מעשי עבודת כוכבים ותמדתם לעשות כמעשיהם ובתחיתיהם כי אין מעט לתחיותו והכל מעט בעיניו: [פא] וכי מה כתיב גו' הוי המרבה גו' כלומר ראה והתבונן מה כתיב על הגבר היחיד הזה הוי המרבה לא לו יהיה כ"א לגייו הסופו לשוב לעפר ומכביד עליו נפשו המשכלת עב טיט כי כל אשר יתעבה הסומר ייק נפסד מאוד באין תקוה זהו דרך מליצת הכחוד ועלת עד מתי הוא מאמר מוסגר כאלו מחפסל הכביא לומר עד מתי יעשה זאת הלא מעט ואינו ולמה לא יתבונן להבין מוון הנפס: (פב) אלא שהוא יושב וסותר כו' כלומר לא די שבושה רע ורודף אחרי חיותו אלא שרואה לאבד האומה הישראלית שזה עיקר מעשי ה' והמכוון בעולמו ולא לו הוא לקום עליהם ומכביד עליו עב טיט כלומר שאינו יכול לסחור הבנין הזה לא לו הוא להעריך נפשו לזה וזה נאמר על נבוכדנצר כידוע אז יאמר שדעתו מבלבל מאוד ויחשוב רע על משפטיו ה' עשה מחטילת כריאת עולם עד עתה ור"ל שעי"ז יבוא לירי דיעות נפסדות צדרי אמונה: [פג] לכך נאמר למי אוי גו' כלומר מי הוא אשר יעריך נפשו לכמו העבירות האלו אשר אוי לגופו ואוי לנפשו הוא רק למאחרים על היין כמ"ש גה וחקי כי היין בוגד כי זה מביא כל השחמות העלומות בנזק וכנפס: [פד] ד"א כו' לשפתי חלקות כו' כלומר מי הוא העושה העבירות הגדולות אשר אוי לגופו ולנפשו הוא באמת למאחרים על היין שמה יגיע לכל המדות הרעות האלה ואחזי את אלו שמרוב שכרות היין מביא למדה זו או יתכן שמרמז זאת ככתוב וחקי כי היין בוגד זה שפתי חלקות ועוה"ב לשון מדברת גדולות שדובר על ה' ומשפטיו גבר יהודי [זה נקי הרוח ולא יגיה ולא יגיה כוה (רק הולך חמיר לגזל ולחמוס ומכביד עליו עב טיט (זה חיות רעות שהם עב טיט לנפש עד שיכבדו עליו חיותו שיבא אפילו על הגדה חף שמתועב ומגונה זאת לכל בני ארס והבן:

אליהו רבא פרק טז

בכבוד גדול שנאמר [ישעיה טו] והביאו את כל אחיכם
 מכל הגוים מנחה לה' בסוסים וברכב (ט) ובצנים ובפרדים
 (יוד) ובכרכרות על הר קדשי ירושלים אמר ה' כאשר יביאו
 בני ישראל את המנחה בכלי שהיה בית ה' ואם ימצאו
 מבני ישראל בן שנה אחד או בן שתי שנים השרות מניקות
 אותו ואם בן עשר שנים או בן חמשה עשר שנים המלכים
 מגדלים אותן שנאמר [ישעיה מג] כה אמר ה' הנה אשא
 את גוים ירי ואל עמים ארים ניסי והביאו בניך (זח) בחוצות
 ובנותיך על כתף תנשאנה והיו מלכים אומניך ושרותיהם
 מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וגומר
 וכשהן מהלכין בדרך יהיו מנספין ומחבקין ומנשקין אותן
 ומלחכין עפר (יג) רגליהם שנאמר ועפר רגליו ילחכו ואו
 יהיו כל ישראל ידוקים והקב"ה נשאל יצה"ל מהו יבאו למקרא
 ולמשנה וללימוד ודרך ארץ ולעשות רצון אביהם שבשמים
 אמר לו רבי (יא) ושיבת בית הכסא מה ענין ואמרתי לו
 בני עתיד הקב"ה לפדות את ישראל מבין העכו"ם ויבוא
 להן ימות בן דוד והגאולה והיו שלשה דברים הללו נטולין
 מהם לעולם שנאמר (שיר ג) צרור המור דודי לי בין שדין
 ילין (יב) וכשאנו זוכרין שלשה דברים הללו אנן מברכין
 ומשבחין ומגדלין ומקדישין לאבינו שבשמים ואמר לי רבי

אמר לי כמה נביאים היו מתנבאים להם לישראל אמרת
 לו בני [יג] ארבעים [יד] ושמונה נביאים היו מתנבאים
 לישראל ואמר לי רבי [יד] ומה נשתנה מ"ח מארבעים
 וחמישה או מחמשי אמרתי לו בני כנגד מ"ח ערו מקלט
 שנתנו ללויים (טז) ואמרו חכמים שלא פחתו הנביאים
 כלום ממה שכתוב בתורה ולא הוסיפו (יז) כלום על מה
 שכתוב בתורה אלא כולם (טו) נכוחים למבין וישרים למוצאו
 העת ולמה בית ישראל דומין בעוה"ז אצל אביהם שבשמים
 (טז) למלך צר ודם שיש לו בניסועדו וסררבה עמד ובנה
 בתיהרבה ופלטין הרבה (טז) ומישרים הרבה שאין להם סוף
 העלה המלך דבר על דעתו ואמר אציקא את עבדי ואת בני
 מי הוא שאהבני וירא ממני ומי שירא ממני ואינו אוהב
 אותי מה עשה המלך עומד ובונה מבני שהוא ד' אמות על
 ד' אמות ועושה בתוכו חצר שהוא ד' טפחים על ד' טפחים
 ועושה בתוכו ששש קטן שהוא יוצא למישרים גדולים י
 להקביל מתוך הששש קטן פניו של המלך ובני המלך
 ועבדיו באים ועומדים בחצר ובמכוני והמלך יודע בדעתו
 מי אוהבו וירא ממנו ומי שירא ממנו ואינו אוהבו האוהב
 והירא מן המלך מצער גופו וכנס בפשפש קטן שהוא יוצא
 למישרים גדולים להקביל פני המלך והירא מן המלך ואינו
 אוהבו

מאורי אש

הולכים בדרך מתייטטים זינו לביטס הן הכסף והזהב הכל של
 הקב"ה ומה שבה הוא לכבודו כזה רק נשת לישראל וזאת הוא לנו
 לכבוד ולתפארת ולרצון לפני ה' כי אשרי העם שככה לו ואו יהיו
 כל ישראל לדיקים כי יחבטל היה"ד מלבס ויזכו לתורת ע"י שהיו
 מתגברים בחסידה עלי יארס משא"כ אם לא היה היה"ד מחסיל
 אז לא היו זוכים לזה כמו המלאכים שבקשו החורה והבן וכלל
 הענין להורות ע"י היה"ד יבאו למעלה רמה מה שכלא זה לא
 יתכן : (יא) ושיבת בית הכסא כו' עמוד הקב"ה לפדות כו' והיו
 ג' דברים נטולים כו' הדבר הוא קשה המוכן מה ענה לו על זה
 ויתכן שכל להעיר לו אהון שכעת עתה אין לנו מביינים החסרון
 הגדול מה שיש כזה והמונע הגדול הבא מזה לאדם בהשתחו
 וכשיחבטל זה אז ירגישו שהיה מונע גדול וא"כ השבר הזאת יהיה
 שמרונו כפסוק צרור המור גו' כמ"ס בחזית אר"פ שמירא לי ונימיר לי
 המונעים השלימות) דודי הוא לי כי לטובה גדולה הוא לי עבור
 וזה יהיה לימות המשום ב"ב ואם חסבר זאת לדברי חכמי אמת אין
 חסיד חבין זה והוא שם המושאל על כל אלה ואין להאריך : [ב] וכשאנו זוכרים כו'
 אף שהג' דברים הם העקריות שעל ידם זכו לשכר טוב ע"י שכשנו אחס
 רש"י במגילה חסכס ומסיים ג' לא ידעתי : (יז) ומה נשתל מ"ח כו'
 והשיב לו כנגד מ"ח ערי מקלט שנחנו ללוים ולא ידעתי ציור הסייכות
 עליה : (טו) ואמרו חכמים כו' ר"ל שלא ידומה שהוסיפו או גרעו
 וכולס נכוחים למבין החורה כי הכל כלולה בה : [טז] למלך ב"י
 כי הגה העולם כולו וכל אשר בה הוא פלטין המלך אשר יתרא' כבודו
 ומעשיו ה' כולם בחכמה עשית אך מחלק ההכרה לב' חלקים זו למעלה
 והגשמי המונע מאדם מהבטח המלך וכבודו והחצר הוא קרוב עוד
 מעט למלך ומחרס מהמבוי האסוס המונע מהרגשת כבודו ית' אכן
 בפני המלך ולהרגיש כבודו והדרו והוא מדריגות האהבה הזכה
 האומר כבוד כולה אכן לא כנקל יבוא להפסדו הקטן הזה כ"א מי
 לבלתי הרגיסס אז יוסר המסך המבדיל מאחרו ויתנוצץ אז כלב
 כמ"ס שו"ת ה' לנגדי חמיד וזה שאמר הוא עומד בחצר ובמבוי
 עורכה במבוי ויש מיראח כבודו מעט לקווי השכר ועומד בחצר
 עבדי ובני הם שני הבחינות יסר עבדים מלך הפחד והיראה והבן
 מדביל והוא העולם השפל אך עכ"ז אם ירצה מחוכם ב"כ יכול
 חיון וחזיר ותכסוף לאל עליון בנועס וההכה והו דרך פשוטו וע"ד
 המכיר כבודו ית' מלך זה העולם הכנוי על הכרת הטובה והפסד
 ההו במבוי והוא החצר המונע מהרגשת כבודו ית' אכן בהמדרגה
 העליונה והוא הפשפש הקטן שמשם יכול להביט
 הזכה המונע מאדם מהבטח המלך וכבודו והחצר הוא קרוב עוד מעט
 למלך ומחרס מהמבוי האסוס המונע מהרגשת כבודו ית' אכן בהמדרגה
 העליונה והוא הפשפש הקטן שמשם יכול להביט

ישועות יעקב

ורא' לעין כל שהלשון דמוק ומוטעה : (ט) עגלות מטוקסות
 במחיות לשון עגלות כב' [במדבר ז] רש"י : [י] כשיר משחקים
 ומכרכרים : (יח) פמו חלני נערתו [במגילה ה'] : (יג) וכל
 הכבוד והגדולה הזאת זכו ישראל כ"כ שבביל היה"ד שכבשו
 [יג] רש"י מונה אותם כפ"ק דמגילה ומסיים שם ג' לא ידעתי
 עיי"ש ואפשר שזה שאל' ומה נשתל מ"ח מארבעים ומחמשים :
 (יד) לשון הגמרא חון ממקרא מגילה שה' בימי מרדכי שני
 זכרים מלאכי אצל נר מנוכה כבד פסקו הגנאים רש"י :
 (טו) ליטנא דקרא נקט (משלי ה') ור"ל דליכא מילתא דחביבא
 נביאים דלא רמיזא באורייתא כדא"י כפ"ק דתענית (טו) חדרים
 להם עביר שכבשו יארס אף שהיה להם זה והבן מאוד וזהו
 לי דודי לו ר"ל ארפי' שמיירא לי בנ' דברים הללו (כי המה העקרי'
 שכבשתי וירי אף בהיותם עמדי ואח"כ בון שדי ילין דביבוק אמיתי
 ששורה רוח הטומאה על בה"כ ועכ"ל מחנכר עליהם האדם
 וכן זכרם כו' אנו מברכין כו' כלומר כשאנו זוכרים
 רש"י במגילה חסכס ומסיים ג' לא ידעתי : (יז) ומה נשתל מ"ח כו'
 והשיב לו כנגד מ"ח ערי מקלט שנחנו ללוים ולא ידעתי ציור הסייכות
 עליה : (טו) ואמרו חכמים כו' ר"ל שלא ידומה שהוסיפו או גרעו דבר
 מה מדעתם לא כן רק הכל הזהירו על שמירת החורה
 וכולס נכוחים למבין החורה כי הכל כלולה בה : [טז] למלך ב"י שיש לו
 בניס כו' עד סוף המשל כמה יתחק זה המשל לחין המבין
 כי הגה העולם כולו וכל אשר בה הוא פלטין המלך אשר יתרא' כבודו
 ומעשיו ה' כולם בחכמה עשית אך מחלק ההכרה לב' חלקים זו למעלה
 והגשמי המונע מאדם מהבטח המלך וכבודו והחצר הוא קרוב עוד מעט
 למלך ומחרס מהמבוי האסוס המונע מהרגשת כבודו ית' אכן בהמדרגה
 העליונה והוא הפשפש הקטן שמשם יכול להביט

אוהבו עומד בחצר ובמבוי ואינו מצער גופו לכנס בפשפש
 קמון וכראמר להקב"ה לישראל בניי מה עשיהם [ז] באתינאני
 להקביל פניכומאתם לא באתם להקביל פני שנאמר [סו ה]
 [יח] היושבת [ז] בנגנים וגו' ואומר [יט] הוציא עם
 עור ועינים יש וחרשים [כ] ואזנים למו הוציא עם עור ועינים
 יש אלו עמי הארץ ויש בהם דרך ארץ ושאר מצות ומצוות וקרא
 מן הגזל ומן כל דבר מכוער וחרשים ואזנים למו אלו
 ת"ח שמסרו את עצמן למקרא למשנה להלכות ולאגדות
 [כא] ועל אלו הוא נאמר לפקוח עינים עורות להוציא
 ממסגר אסיר מבית כלא יושבי חשך [סס מז] ואמר לי
 רבי [כב] מה נשתנה [יח] ישעיה בן אמוץ מכל הנביאים
 שהיה היה מתנבא כל הטובות וכל הנחמות לישראל יותר
 מכל הנביאים אמרתי לו בני מפני שהוא היה מקבל עליו
 עול מלכות שמים בשמחה יותר משאר כל נביאים שנא'
 [סס ז'] ואשמע את קול ה' אומר את מי אשלח ומי ילך
 לנו ואומר הנני שלחתי וכתוב בתרי' ויאמר לך ואמרת
 לעם הזה [כג] שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל
 תדעו השמען לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע
 פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפאו לו
 ויאמר עד מתי ה' ויאמר עד אשר אם שאו ערים מאין
 יושב וגו' ועלה [ע] על דעתו של ישעיה שאין הקב"ה
 רוצה בתשובתן של ישראל ח"ו משל למלך שהיה לו בן

יחיד במדינה שגיר לו שלוח ואומר לו לשלוח שחוט לי
 לבני שורים הרבה וצאן הרבה והאכיל לבני בשר הרבה
 והשקה לבני יין ישן הרבה ותתעצל במלאכת השדה ובמלאכת
 בית השלחין וכל כך למה כדי שלא יצא בן המלך עמך
 לעשות במלאכה ויבא אביו המלך ולא [כ] ימצא ממנו
 קורת רוח אלא המלך הקב"ה יודע שלא השיב ישעיה
 תשובה [כא] במקומה בודאי מי שאמר פירות תשב ירושלים
 מרוב אדם ובהמה בתוכה ואני אחיה לה נאם ה' חומת אש
 סביב ולכבוד אהיה בתוכה [זכריה ז'] וכן אמר [סס ה]
 עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו
 בידו מרוב ימים ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים
 ברחובותיה יאמר לי ישעיה [ישעיה ו'] עד אשר אם שאו ערים
 מאין יושב ובתים מאין אדם וגומר בודאי יהא אדם יודע לפני
 מי עומד ולפני מי הוא מדבר : וידע מה הוא מדבר וידע מה
 הוא הדבר שהוא מדבר כשהוא עומד ומדבר לפני מי
 שהוא גדול ממנו ושנוי חכמים [כד] אל תרצה את חבריך
 בשעת כעסו ואמר לי רבי [כז] בכמה שנים נתנבא
 ישעיה כל אותן הטובות והנחמות שהתנבא לישראל אמרתי
 לו בני אלו עשו ישראל תשובה מחיבתן היה הקב"ה בונה
 להם בית האחרון מיד באותה שעה ועל אחת כמה וכמה
 שהקב"ה היה מגפסן ומחבקן ומנשקן ומיישבן בחיקו לעולם
 ולעולמי עולמים :

הרי

מאורי אש

רצון קונס והאדם המכיר בזה יבטח גם לרצונו אך לא ידע
 אמיתותו והפספוס הקטן הוא העולם העליון הרוחני הפשוט
 ומתוכה יתראה אחרות ה' ופשיטותו וע"ז יתדבק באמת לאחרותו
 אשר הוא סיבת הכל ואז הוא נפרד מכל אהבה זולתית ואין להאריך
 ואיש מציון יבין : [ז] בחתי אני להקביל פניכם ואחס כו' כלומר
 אני משפיע עליכם למען תזכו לחזות כבודי (כי כל הכא לטור
 מסייעין לו) ועוד שנתן לכם ההנה"ק (מקום השראת השכינה)
 אכן אחס תרחיקון מקבלת זאת השפע ולא תבינו הדר הכבוד
 הזה : [יח] היושבת בנגנים גו' (הוא ההנה"ק חבדי' כלומר
 המחודדים לי' מקשיבים לקולי [השופע עליכם] אך בחנאי
 שתשמעני בודאי תקבלו כל טוב וא"כ למה לא תקשיבו : [ט] הוצי'
 עם עור גו' אלא ע"ה כו' לא כעובדי כוכבים שהמה מצלי עינים
 ממש מצלי יוכלו להשיג כבודי מאומה אך אחס עינים יש לכם אם
 בבחינת סוד מרע עינים יש : [כ] ואזנים למו אלו ח"ה כו' ר"ל
 שאזנים למו לשמוע תורה אך נחמטו מהשגו כי מנע ה' ב"ה השפע הכבד
 וההנה"ק החורה מסיבת החטא ודרש עור על ע"ה מפני שכלי
 עינים לא יוכלו לחזות מאומה אכן חרישת אזנים מכונה על היודע מעט
 אך אזניו אטומות מהשיג עוד יותר ולכן סס אמר ועינים יש אך לא
 להם וכאן אמר ואזנים למו כי לומדים ויגיעים ונביאים מעט : [כא]
 ועל אלו נאמר להוציא ממסגר אסיר הוא הנפש הכלואה בעבדי
 החומר הסוכך באברתה מצלי השיג בעיניו אלהיים מבית כלא יושבי
 חשך ולפקוח עינים עורות וכל זה מביא על מאמר לעיל שלעתיד
 איה' ימלא הארץ דעה כי יתבר' ההשב' על אנשים והבין כל זה מאמר :
 [כב] מה נשתנה ישעיה כו' כלומר איה' מעלה ה' לו יותר משאר
 הנביאים אשר ע"ז זכה להם והשיב לו מנח שהיה מקבל מלכות שמים
 בשמחה יותר מכל הנביאים אלא יושב חשך : [כג] שמעו שמוע ואל
 תבינו וראו ראו ואל תדעו השמען לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו
 השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפאו לו ויאמר
 עד מתי ה' ויאמר עד אשר אם שאו ערים מאין יושב וגו' ועלה [ע]
 על דעתו של ישעיה שאין הקב"ה רוצה בתשובתן של ישראל ח"ו משל
 למלך שהיה לו בן יחיד במדינה שגיר לו שלוח ואומר לו לשלוח שחוט לי
 לבני שורים הרבה וצאן הרבה והאכיל לבני בשר הרבה והשקה לבני יין
 ישן הרבה ותתעצל במלאכת השדה ובמלאכת בית השלחין וכל כך למה
 כדי שלא יצא בן המלך עמך לעשות במלאכה ויבא אביו המלך ולא [כ]
 ימצא ממנו קורת רוח אלא המלך הקב"ה יודע שלא השיב ישעיה תשובה
 [כא] במקומה בודאי מי שאמר פירות תשב ירושלים מרוב אדם ובהמה
 בתוכה ואני אחיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה [זכריה
 ז'] וכן אמר [סס ה] עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש
 משענתו בידו מרוב ימים ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים
 ברחובותיה יאמר לי ישעיה [ישעיה ו'] עד אשר אם שאו ערים מאין יושב
 ובתים מאין אדם וגומר בודאי יהא אדם יודע לפני מי עומד ולפני מי הוא
 מדבר : וידע מה הוא מדבר וידע מה הוא הדבר שהוא מדבר כשהוא עומד
 ומדבר לפני מי שהוא גדול ממנו ושנוי חכמים [כד] אל תרצה את חבריך
 בשעת כעסו ואמר לי רבי [כז] בכמה שנים נתנבא ישעיה כל אותן
 הטובות והנחמות שהתנבא לישראל אמרתי לו בני אלו עשו ישראל תשובה
 מחיבתן היה הקב"ה בונה להם בית האחרון מיד באותה שעה ועל אחת
 כמה וכמה שהקב"ה היה מגפסן ומחבקן ומנשקן ומיישבן בחיקו לעולם
 ולעולמי עולמים :

ישועות יעקב

נאום ישרים : (ז') עיי' ב"ה רבה וברס"י : [יח] ילקוט ישעיה
 דף מ"ג ע"א : (יט) בילקוט גרם וכי עלה על דעתך שאין הקב"ה
 חפץ בתשובתן של ישראל ח"ו אלא למצוא מהן קורת רוח [כ] וסס
 גר' וימלא ע"ש [כא] פי' כשאמר לו ישעיה להקב"ה עד מתי
 ה' שהיה ישעיה סבור שהקב"ה אמר לו שמוע שמוע ואל תבינו
 וגו' שהוא כפשוטו בהחלט שלא רוצה לקבל תשובתן ובאמת כוונתו
 ית' היתה כדי להעיר אזנס לשמוע וישובו וירפאו כמו המשל שהביא
 שהבין השלוח דברי המלך נפשיטו ובאמת דעת המלך ה' שיבין
 השלוח שיעטוק במלאכת השדה כדי שימלא חן בעיניו : כי בודאי
 מי שאמר פרות חשב כו' ואמר לי ישעיה עד אשר אם שאו ערים
 כו' אלא ודאי לא אמר זה רק בלשון תמוה ולא בהחלט :
 [כב] עד אנה ינשך הגלות עד שיתקיימו כל הטובות כו' :
 להחנקם
 חפסלו אך תעוררו אותם מצלי להביט וזה מהעדר הידע' ועכ"ז
 שאזנים למו לשמוע תורה אך נחמטו מהשגו כי מנע ה' ב"ה השפע
 הכבד וההנה"ק החורה מסיבת החטא ודרש עור על ע"ה מפני שכלי
 עינים לא יוכלו לחזות מאומה אכן חרישת אזנים מכונה על היודע מעט
 אך אזניו אטומות מהשיג עוד יותר ולכן סס אמר ועינים יש אך לא
 להם וכאן אמר ואזנים למו כי לומדים ויגיעים ונביאים מעט : [כא]
 ועל אלו נאמר להוציא ממסגר אסיר הוא הנפש הכלואה בעבדי
 החומר הסוכך באברתה מצלי השיג בעיניו אלהיים מבית כלא יושבי
 חשך ולפקוח עינים עורות וכל זה מביא על מאמר לעיל שלעתיד
 איה' ימלא הארץ דעה כי יתבר' ההשב' על אנשים והבין כל זה מאמר :
 [כב] מה נשתנה ישעיה כו' כלומר איה' מעלה ה' לו יותר משאר
 הנביאים אשר ע"ז זכה להם והשיב לו מנח שהיה מקבל מלכות שמים
 בשמחה יותר מכל הנביאים אלא יושב חשך : [כג] שמעו שמוע ואל
 תבינו וראו ראו ואל תדעו השמען לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו
 השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפאו לו ויאמר
 עד מתי ה' ויאמר עד אשר אם שאו ערים מאין יושב וגו' ועלה [ע]
 על דעתו של ישעיה שאין הקב"ה רוצה בתשובתן של ישראל ח"ו משל
 למלך שהיה לו בן יחיד במדינה שגיר לו שלוח ואומר לו לשלוח שחוט לי
 לבני שורים הרבה וצאן הרבה והאכיל לבני בשר הרבה והשקה לבני יין
 ישן הרבה ותתעצל במלאכת השדה ובמלאכת בית השלחין וכל כך למה
 כדי שלא יצא בן המלך עמך לעשות במלאכה ויבא אביו המלך ולא [כ]
 ימצא ממנו קורת רוח אלא המלך הקב"ה יודע שלא השיב ישעיה תשובה
 [כא] במקומה בודאי מי שאמר פירות תשב ירושלים מרוב אדם ובהמה
 בתוכה ואני אחיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה [זכריה
 ז'] וכן אמר [סס ה] עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש
 משענתו בידו מרוב ימים ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים
 ברחובותיה יאמר לי ישעיה [ישעיה ו'] עד אשר אם שאו ערים מאין יושב
 ובתים מאין אדם וגומר בודאי יהא אדם יודע לפני מי עומד ולפני מי הוא
 מדבר : וידע מה הוא מדבר וידע מה הוא הדבר שהוא מדבר כשהוא עומד
 ומדבר לפני מי שהוא גדול ממנו ושנוי חכמים [כד] אל תרצה את חבריך
 בשעת כעסו ואמר לי רבי [כז] בכמה שנים נתנבא ישעיה כל אותן
 הטובות והנחמות שהתנבא לישראל אמרתי לו בני אלו עשו ישראל תשובה
 מחיבתן היה הקב"ה בונה להם בית האחרון מיד באותה שעה ועל אחת
 כמה וכמה שהקב"ה היה מגפסן ומחבקן ומנשקן ומיישבן בחיקו לעולם
 ולעולמי עולמים :

אלוהו רבא פרק יז

יהי שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים
 ותהיה לך קורת רוח מישראל עברתי בכל
 מקומות מושבותם של ישראל וראיתי כל הדברים
 המבוערים ודברים שאינם ראויין שעשו ישראל
 אעפ"כ לא שמרת אתה להם שום קנאה ונקמה
 ולא (א) התנאית אתה עליהם ודברי תורתך לא
 מנעת מפיהם אלא (ב) זכרת להם הטובות שעשו
 לפניך ולא הרעות שעשו לפניך ואמרת להם ע"י
 ישעיה (ישעיה ס"ה) (ג) לא תזכרנה הראשונות
 ולא תעלינה על לב כ"א שישו וגילו עדי עד וגו'
 וכשעמדו אבותינו על הר סיני לקבל עליהם עול
 מלכות שמים בנדבה אף הוא ירד משמי השמים
 העליונים ממקום כבוד גדול ותפארתו וקדושתו
 ושיכון (ד) שמו הגדול עמהם בנדבה שני (ס"ב)
 ונדיב נדיבות יעין והוא על נדיבות יקום : אשרי
 אדם שמעשיו מרובים מחכמתו למה"ד לדגל
 שמונת במנעל ומוצלת מכל צער ויגון שני (ס"ג)
 (ה) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ורכיך

פרק יז הרי הוא אומר [סל"ג ר"ד] נקי בפים
 ובר לבב אשר לא נשא לשוא
 נפשי ולא נשבע למרמה : ישא ברכה מאת ה'
 וצדקה מאלהי ישעו : נקי בפים [א] זה היה
 מדע"ה אב החכמים ואב הנביאים שהיו ידיו של
 משה נקיות מן הגזל : שני ויחד למשה מאד
 ויאמר אל ה' וגו' לא חמור אחד מהם נשאתי וגו'
 (במדכ"ו) ובר לבב זה משה שהיה לבו של משה
 ברור ביראת אלהים : [ב] אשר לא נשא לשוא
 נפשי אמר הקב"ה למשה נפש רוח ונשמה שנתתי
 בך לא מענה דבר שוא שלא כתבתי בתורתך
 (ג) ולא נשבע למרמה שלא רמה בשבועתו
 שנשבע ליתרו שני (סמות 3) ויואל משה לשבת את
 האיש אין ויואל אלא לשון שבועה שני (סמאל ח"ד)
 ויואל שואל את העם וגומרנאמר כאן אלה ונאמר
 להלן אלה מה אלה האמור להלן הוא לשון שבועה
 אף אלה דאמור כאן לשון שבועה הוא : ומה
 שכרו של משה (ד) שקיבל ברכה נפי אלהיו
 שני ישא ברכה מאת ה' וגו' : [ה] אבי שבשמים

וגומר

ישועות יעקב

ישועות יעקב על סמדרו נגד כבודך :
 [א] להחנקס בהם על סמדרו נגד כבודך :
 מנזל מאומה וחק כי היה מלך ומנהיג באומה לא נהנה מהם
 מאומה והיה לבו שלם ביראת ה' לא משום פניו וכבוד ושום דבר
 לא טענה דבר שוא לכאורה לא ידענו מאי רבותא דמשה בזה ובי דבר
 כזה ימנה בין המעלות והכרחה כי עטוף בה ענין דק והוא כי
 ענין השגת משה את התורה האלהית ה' במדריות נכוחתו הגדול
 אשר אין כמוהו בנביאים ולולא מדריותו הגדול לא היה ב' כח
 לקבל התורה בדרה כל כך כי אין זה כח כל נביא להשיגה זולת
 במדריות פ"פ ולכן אמרו שאין נביא רשאי לחדש דבר מעשה
 ולולא ה' התערב' בנבואת משה נבואת אחרת קטנה או בודאי לא
 היה משיגה בדרה ופ"פ ה' דבר שלא כתוב בתורה והוא לא טענה
 דבר שוא כי בנבואתו השיג התורה בלמח והבין כי הוא ענין כגון
 מאד בעיני : (ג) ולא נשבע שלא רימה בו' גם זה לכאורה לא
 ידענו מדוע ימנה זאת בין המעלות ומאין רבותא דמשה שלא
 נשבע על סקר ויחכן שחי' בטבעתו אד היתר לרמאותו כי היה
 מפתח פן יגיד לפניהם אם לא יבטיחו שיכב אליו ולכן אמר לשון
 מרמה שיחכן לפעמים שמוחר מפני הסכנה : (ד) שקיבל
 ברכה מפני אלהיו כלומר שבח למדת הנבואה פ"פ מה שלא זכו
 כל הנביאים לזה והמפי אלהי דייקא פ"פ ואף לפי מה שבארת
 לעיל כי באורו לא טענה הוא כמה שהשיג מדריות פ"פ ולכן וכס
 לזה בפועל והבין מאד ולפי דברי הדרוש מוסב כל המזמור על משה
 רבינו ע"ה מי יעלה בהר ה' לקבל התורה בו' : (ה) אבי שבשמים
 בו' מתפעל מאד מחסדי ה' ב"ה שאף שחטאו ישראל הרבה בדברים
 מנוערים עכ"ל לא קנאת להם לקחת נקם מהם לבלותם
 כ"א נעושת למען הרפים להטיב אחריתם ולא החבאית [שיחר
 לך לחילול כבודך כביכול] וד"ל לא מנעת מפייהם (כי העמדת להם
 כביאים וחכמים) אשר יחזירו למוטב) והוא הטוב אשר אין למעלה
 הימנו כמ"ש חז"ל לא נחקרה דעתו של ישעיה עב שאמר ואבר'
 סקנת סכמינו גו' : [ו] זכרת להם טובות בו' ולא הרעות בו' כלומר
 שמויל העובדי כוכבים ובערכם המה טובים אף שעשו ג"כ רעה
 עכ"ל עיקר האמור' בה' בלבס : (ז) ולא תזכרנה הראשונות גו'
 כלומר לא העונות הראשונים גם לא הטובות הראשונים כי יהיה
 כאין מול הטובות האחרונות : [ח] וכשעמדו אבותינו בו' כנדכס
 ר"ל מר' אהבה שהחנדרנו לבס וחסקו באמת לדבר ה' כמ"ש בחזית
 שאמרו רזנינו לראות כבוד מלכינו לכן נשכר זה ירד ה' ב"ה אליהם
 בנדב' אף שאינו לפי מדריותם מעלטה כ"ל על דר הסדר
 ונדב' והוא פעולת הדיד' הנכונה אללו י"ח אשר כבר ביאר הרמב"ם
 בספרו שהוא ע"ד משל הירד ממקום מדריותם להסתפח לאים
 שפל ממנו ולפי שבאמת לא היו ישראל ראויים לראות המעל' סיגל'
 להם ענין גדול כזה ולכן כתיב ירידה וזה הכוונה ג"כ כאן ולכן
 אמרו ממקום כבוד גדולתו : (ט) שמו הגדול זהו סם המשותף
 בישראל ועי"ז שור' השכינה עמהם וכל זה בנדבה לא מלדקתם
 כמ"ש והוא נדיב [כלומר מדותיו נדיבות כי הוא מקור הטוב
 והגדירות] נדיבות יעין [עליונו מאין] כלומר כבר קבלנו מאתו רב
 טוב ועודנה תיחלנו עינינו ג"כ כי הוא על נדיבות יקום עמנו
 עוד להבא : (י) שנעשיו מרובים בו' לרגל בו' נפלא זה המשל
 להראות כי הכרת השכל לבד בלי עזר המעשים טובים אין בו
 כח רב לעמוד נגד רוב החאוות הנפרלות בלבנו וולת כח המעשים
 טובים עם אבריו יתפכו לטוב כמו הרגל אשר הולך עמה תמיד
 ורחוק הוא שלא יקרה פגע או מכא מאתן או עץ כרועים אם
 לא יהיה לה מעל כן הנפש ע"י שמסתקת תמיד בענייני הגוף
 ההכרחיים ע"כ רחוק השמירה בהם אם לא ע"י מעשים
 המחוזקים אותה וזה

מאורי אש
פרק יז [א] זה משה רע"ה כי' אב החכמים ואבי הנביאים
 בו' אב החכמים גדול החכמים בחכמות
 אנושיות ואבי הנביאים במדרגות הנבואה ובמדות שהיה נקי בפים
 מאומה והיה לבו שלם ביראת ה' לא משום פניו וכבוד ושום דבר
 לא טענה דבר שוא לכאורה לא ידענו מאי רבותא דמשה בזה ובי דבר
 כזה ימנה בין המעלות והכרחה כי עטוף בה ענין דק והוא כי
 ענין השגת משה את התורה האלהית ה' במדריות נכוחתו הגדול
 אשר אין כמוהו בנביאים ולולא מדריותו הגדול לא היה ב' כח
 לקבל התורה בדרה כל כך כי אין זה כח כל נביא להשיגה זולת
 במדריות פ"פ ולכן אמרו שאין נביא רשאי לחדש דבר מעשה
 ולולא ה' התערב' בנבואת משה נבואת אחרת קטנה או בודאי לא
 היה משיגה בדרה ופ"פ ה' דבר שלא כתוב בתורה והוא לא טענה
 דבר שוא כי בנבואתו השיג התורה בלמח והבין כי הוא ענין כגון
 מאד בעיני : (ג) ולא נשבע שלא רימה בו' גם זה לכאורה לא
 ידענו מדוע ימנה זאת בין המעלות ומאין רבותא דמשה שלא
 נשבע על סקר ויחכן שחי' בטבעתו אד היתר לרמאותו כי היה
 מפתח פן יגיד לפניהם אם לא יבטיחו שיכב אליו ולכן אמר לשון
 מרמה שיחכן לפעמים שמוחר מפני הסכנה : (ד) שקיבל
 ברכה מפני אלהיו כלומר שבח למדת הנבואה פ"פ מה שלא זכו
 כל הנביאים לזה והמפי אלהי דייקא פ"פ ואף לפי מה שבארת
 לעיל כי באורו לא טענה הוא כמה שהשיג מדריות פ"פ ולכן וכס
 לזה בפועל והבין מאד ולפי דברי הדרוש מוסב כל המזמור על משה
 רבינו ע"ה מי יעלה בהר ה' לקבל התורה בו' : (ה) אבי שבשמים
 בו' מתפעל מאד מחסדי ה' ב"ה שאף שחטאו ישראל הרבה בדברים
 מנוערים עכ"ל לא קנאת להם לקחת נקם מהם לבלותם
 כ"א נעושת למען הרפים להטיב אחריתם ולא החבאית [שיחר
 לך לחילול כבודך כביכול] וד"ל לא מנעת מפייהם (כי העמדת להם
 כביאים וחכמים) אשר יחזירו למוטב) והוא הטוב אשר אין למעלה
 הימנו כמ"ש חז"ל לא נחקרה דעתו של ישעיה עב שאמר ואבר'
 סקנת סכמינו גו' : [ו] זכרת להם טובות בו' ולא הרעות בו' כלומר
 שמויל העובדי כוכבים ובערכם המה טובים אף שעשו ג"כ רעה
 עכ"ל עיקר האמור' בה' בלבס : (ז) ולא תזכרנה הראשונות גו'
 כלומר לא העונות הראשונים גם לא הטובות הראשונים כי יהיה
 כאין מול הטובות האחרונות : [ח] וכשעמדו אבותינו בו' כנדכס
 ר"ל מר' אהבה שהחנדרנו לבס וחסקו באמת לדבר ה' כמ"ש בחזית
 שאמרו רזנינו לראות כבוד מלכינו לכן נשכר זה ירד ה' ב"ה אליהם
 בנדב' אף שאינו לפי מדריותם מעלטה כ"ל על דר הסדר
 ונדב' והוא פעולת הדיד' הנכונה אללו י"ח אשר כבר ביאר הרמב"ם
 בספרו שהוא ע"ד משל הירד ממקום מדריותם להסתפח לאים
 שפל ממנו ולפי שבאמת לא היו ישראל ראויים לראות המעל' סיגל'
 להם ענין גדול כזה ולכן כתיב ירידה וזה הכוונה ג"כ כאן ולכן
 אמרו ממקום כבוד גדולתו : (ט) שמו הגדול זהו סם המשותף
 בישראל ועי"ז שור' השכינה עמהם וכל זה בנדבה לא מלדקתם
 כמ"ש והוא נדיב [כלומר מדותיו נדיבות כי הוא מקור הטוב
 והגדירות] נדיבות יעין [עליונו מאין] כלומר כבר קבלנו מאתו רב
 טוב ועודנה תיחלנו עינינו ג"כ כי הוא על נדיבות יקום עמנו
 עוד להבא : (י) שנעשיו מרובים בו' לרגל בו' נפלא זה המשל
 להראות כי הכרת השכל לבד בלי עזר המעשים טובים אין בו
 כח רב לעמוד נגד רוב החאוות הנפרלות בלבנו וולת כח המעשים
 טובים עם אבריו יתפכו לטוב כמו הרגל אשר הולך עמה תמיד
 ורחוק הוא שלא יקרה פגע או מכא מאתן או עץ כרועים אם
 לא יהיה לה מעל כן הנפש ע"י שמסתקת תמיד בענייני הגוף
 ההכרחיים ע"כ רחוק השמירה בהם אם לא ע"י מעשים
 המחוזקים אותה וזה

שמעשיו

וגו' [יא] מה ירך בסתר אף כל דבר טוב שיעשה
 אדם יעשה בסתר צדקה בסתר ענוה [ג] עם
 אשתו בסתר ואם עושה כן יהא חביב לפני
 המקום (יב) וכך אמר להם הקב"ה לישראל
 כמה וכמה פעמים כמו כן עתיד אני לקרא
 (ג) עליכם אלקים אלפים לטובה מפני שסלמתם את
 התורה והבכתם אותה על זרועכם ועל ידכם שנא'
 (ד) סלסליה ותרוממך תכבודך כי תחבקנה וגו'
 (משלי ד) ואומר בני תורתני אל תשכח וגו' כי אורך
 ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך וגו' (סג)
 (ג) וכן הוא אומר בענין (ס) המשכן שנ' (סמות
 לח) ואלה פקודי המשכן משכן העדות וגו' (יד)
 ומאבה שהקב"ה אודה אותם את ישראל ומשמהה
 שהוא שמה עמהם הוא בעצמו משבה אותם שנ'
 (ס"ג ג) צאינה וראונה בנות ציון במלך שלמה
 [ו] בעטרה שעמרה לו אמו ביום חתונתו וביום
 שמת לבו במלך שלמה בממ"ה הקב"ה
 שהשלוש שלו ד"א במלך שלמה בממ"ה הקב"ה
 (טו) שמתכוין ועושה שלום בארבע מאות
 ותשעים (י) וששה אלפים רבבות של מלאכי
 השרת שעומדין לפניו ומקדישין שמו הגדול בכל
 יום תמיד מיציאת החמה עד שקיעת החמה
 אומרים ק' ק' ק' ומשקיעת החמה עד יציאת
 ישועות יעקב

החמה אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו שנאמר
 [איו"ד] עושה שלום במרומיו ד"א במלך שרמה
 בממ"ה הקב"ה (מו) שהוא מתכוין ועושה שלום
 בכל באי העולם בכל מעשה ידיו שברא בעולמו
 (יז) ד"א במלך שלמה במלך שלמה ודוד שהן
 היו יושבין על הכסא והיו עבדיהן ובני ביתן ובני
 מדינתן מביאין לפניהם אכילה ושת' ומזונות
 וכל סופקי מאכלים אבל הקב"ה יהי שמו הגדול
 מבורך לעולם ולעולמי עולמים אינו כן אלא הוא
 יושב על כסא הכבוד שלו שלישי היום הוא קורא
 ושונה ושלישי היום הן את הדין ושלישי היום הוא
 עושה צדקה וזן ומפרנס ומכלכל לכל באי עולם
 ולכל מעשה ידיו שברא בעולמו שנ' (תהלים קל"ו)
 נותן לחם לכל בשר וגו' [יה] ד"א במלך שלמה
 זה ממ"ה הקב"ה שהוא אינו דומה ונמשל למלך
 בשר ודם שהוא יושב על כסאו וזקני מדינתו
 יושבין לפניו והמלך לימד מהן דבר חכמה בינה
 דעה והשכל אבל הקב"ה ממ"ה יהי שמו הגדול
 מבורך לעולם ולעולמי עולמים אינו כן אלא יושב על
 כסא הכבוד שלו שלישי היום הוא קורא ושונ' ושלישי
 היום הוא הן את הדין ושלישי היום הוא זן ומפרנס
 את הצדיקים ות"ה בחכמה (ס) ובבינה בדיעה
 והשכל

מאורי אש

שנעשו מרובים מחמתו והכן: (א) מה ירך בסתר כו' מחשקי
 קורים כלומר הסגולה להשיב שאן תאוותו הוא שכל מ"ט שיעש'
 יהי הכל בסתר ולא יבוא לידו גאון מזה ולדק' בסתר שלא יודע
 מטובו ויתגאה ועם אשתו בסתר כי זה ממדת הליניות הטובל
 בפני התאו' כלנו צוט לעשות דבר זה מפני הגנות שיש בה רק
 מרוב ההכרח: (יב) וכן אמר הקב"ה כו' ר"ל שישמרו אותה
 בעיני' מאד כי עיקרה הוא המעשים וזהו וחקתם אותה על
 זרועיכם ועל ידכם שזה המצות המעשיות וצארו כמה פעמים
 כמו כן כלומר אלף אלפי אלפים כמו שאתם עושים אעשה עמכם
 [יג] וכן הוא אומר בענין המשכן כו' עיין בישועת יעקב וצארו
 שצביא ראי' שאל"פ שעושים דברים מכוונים עכ"ל שכי' עממם
 ושלכן נקרא משכן העדות שהוא עדות אמיתי על מעלת ישראל
 שאף שחטאו הוא טמא עממם לטוב' וזכות המשכן והקרבנות ה'
 להם זה וכן הארון נקרא ארון העדות בעבור זה וכן הוא בילקוט
 פ' חלא זהו משכן העדות בזכות התור' אני מניח אתכם: (יד) ומאזב' ומשמח'
 הוא בעצמו משבח ט' אהב' הוא אהבת העלם ומשמח'
 ממעשיהם הטובים הוא בעצמו משבח אותם והראי' מהצדק
 לנאיה וראי' גו' בעט' שער' לו אמר זה ככ"י שנקראת
 אש כמ"ש לא זו מחבב' עד שקרא אחי והענין ע"מ כל זמן
 שישראל עושין רצונו של מקים מוסיפום כח כפאלוף של
 מעלה וע"כ אזהרן הקב"ה ביום חתונתו זה מ"ת שהיה הדיבור
 האמיתי כנבואה פא"פ ומה נעשה עטרה למלך ה' נבואת
 כלומר שנעשה למלך עליהם ומפרסם שמו הגדול והכן: (טו)
 ד"ל שמתכוין ועושה שלום כו' לפי הראות לא ידענו
 מהו השלום כי אין מריבה ביניהם ומהו השעם שבשחרית
 אומרים קלום אחר ובערב אחר וללא יראתי להעמיק
 בו היותי אומר לפי שידוע שכו' הוא שליט' רחמי' ובלילה
 שליטת הדין והדין בעליונים הוא מניעת השפע והשנה
 וידוע שנס כנלאכבים יש שונו בהשגת כמ"ס כשרפים
 כנהר דיגור ר"ל חזרים למקור' ולכן בשחרית שהשנה
 גדולה יותר אומרים מלא כל הארץ כבודו
 כי יודעים ומרגישים כבודו [לא עצמותו ח"ו] ובערב
 אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו מדריגתו הקעלם
 והטמיר והו השלום שבשחרית חזר השפע למקומו
 והו שלום אמיתי וה' יכפר אש שניתי ויש עוד לומר
 בזה ע"ד דין ישר כוכבי צוקר והדר וירעו כל בני
 אלהים כי בתחילת עולה הקלום מצני אדם הטובים
 בארץ ולכן אומרים מלא כל הארץ כבודו ואין להאריך
 ולפי הנראה ממקומות אחרים במדרש מורה ששני
 מיני מלאכים הם יש שאומרים קדוש ויש
 אומרים ברוך ואין להבין הדברים העמוקים כי נעלם
 המה מדעתנו: (טז) שהוא מתכוין ועושה שלום בכל
 באי עולם כלומר שהשלוש הוא נעבד ההפסד מ"ד
 הרבבות מכתות רבות וה' עושה שלום ביניהם אש ועיני
 מעורבים בהתמזגות וכדומה. [יז] ד"ל כגון שלמה ודוד כו' ר"ל
 לנאיה וראייה ההנדל בין מלך כ"ו אף כמלאכים
 הטובים שאנו והוא הנקרא עמרו להם בכל
 זריכה לא כן המלך ה' נבואת הוא נותן כל
 וענינו כגד בארתי לעיל פ"ה כקיו"ד: [יח] ד"ל כו' והמלך
 לומר

(ב) דרך ארץ צנוה ונפיוס בסתר ובלענה כדברים שכונו לכוונה:
 [ג] ר"ל שאקרא עליכם זכות ולהוסיף אתכם אלף כו':
 [ד] פי' היה חזר עלי' לדקדק בה ובלקון חכמים מסלסל בעטרו
 רס"ו: (ה) שהסרה הקב"ה שכינתו כחכס אע"פ שעטו העגל
 אה להם לעשות משכן שיוותר להם מעשה העגל שאמר משכן
 העדות פירס"י העדות לישראל שיוותר להם הקב"ה מעשה העגל
 שהרי השרה שכינתו ביניהם: (ו) בעטרה זה אהל מועד כו'
 מחונתו יום מ"ח כו' רס"י: [ז] עיין לעיל פ"ו: (ח) ר"ל
 מפרנס
 כמו שאתם מכבדים להעניק בה ולעשות כפיה ולא הקלחם בה:
 שצביא ראי' שאל"פ שעושים דברים מכוונים עכ"ל שכי' עממם
 ושלכן נקרא משכן העדות שהוא עדות אמיתי על מעלת ישראל
 שאף שחטאו הוא טמא עממם לטוב' וזכות המשכן והקרבנות ה'
 להם זה וכן הארון נקרא ארון העדות בעבור זה וכן הוא בילקוט
 פ' חלא זהו משכן העדות בזכות התור' אני מניח אתכם: (יד) ומאזב' ומשמח'
 הוא בעצמו משבח ט' אהב' הוא אהבת העלם ומשמח'
 ממעשיהם הטובים הוא בעצמו משבח אותם והראי' מהצדק
 לנאיה וראי' גו' בעט' שער' לו אמר זה ככ"י שנקראת
 אש כמ"ש לא זו מחבב' עד שקרא אחי והענין ע"מ כל זמן
 שישראל עושין רצונו של מקים מוסיפום כח כפאלוף של
 מעלה וע"כ אזהרן הקב"ה ביום חתונתו זה מ"ת שהיה הדיבור
 האמיתי כנבואה פא"פ ומה נעשה עטרה למלך ה' נבואת
 כלומר שנעשה למלך עליהם ומפרסם שמו הגדול והכן: (טו)
 ד"ל שמתכוין ועושה שלום כו' לפי הראות לא ידענו
 מהו השלום כי אין מריבה ביניהם ומהו השעם שבשחרית
 אומרים קלום אחר ובערב אחר וללא יראתי להעמיק
 בו היותי אומר לפי שידוע שכו' הוא שליט' רחמי' ובלילה
 שליטת הדין והדין בעליונים הוא מניעת השפע והשנה
 וידוע שנס כנלאכבים יש שונו בהשגת כמ"ס כשרפים
 כנהר דיגור ר"ל חזרים למקור' ולכן בשחרית שהשנה
 גדולה יותר אומרים מלא כל הארץ כבודו
 כי יודעים ומרגישים כבודו [לא עצמותו ח"ו] ובערב
 אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו מדריגתו הקעלם
 והטמיר והו השלום שבשחרית חזר השפע למקומו
 והו שלום אמיתי וה' יכפר אש שניתי ויש עוד לומר
 בזה ע"ד דין ישר כוכבי צוקר והדר וירעו כל בני
 אלהים כי בתחילת עולה הקלום מצני אדם הטובים
 בארץ ולכן אומרים מלא כל הארץ כבודו ואין להאריך
 ולפי הנראה ממקומות אחרים במדרש מורה ששני
 מיני מלאכים הם יש שאומרים קדוש ויש
 אומרים ברוך ואין להבין הדברים העמוקים כי נעלם
 המה מדעתנו: (טז) שהוא מתכוין ועושה שלום בכל
 באי עולם כלומר שהשלוש הוא נעבד ההפסד מ"ד
 הרבבות מכתות רבות וה' עושה שלום ביניהם אש ועיני
 מעורבים בהתמזגות וכדומה. [יז] ד"ל כגון שלמה ודוד כו' ר"ל
 לנאיה וראייה ההנדל בין מלך כ"ו אף כמלאכים
 הטובים שאנו והוא הנקרא עמרו להם בכל
 זריכה לא כן המלך ה' נבואת הוא נותן כל
 וענינו כגד בארתי לעיל פ"ה כקיו"ד: [יח] ד"ל כו' והמלך
 לומר

אדיהו רבא פרק יז

והשכל שנ' (יסעי מ') נותן [ט] ליעף כה ולאין
 אונים עצמה ירבה ואומר [דניאל ב] ענה דניאל ואמר
 להוי שמה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא
 די חכמתא וגבורתא די ליה הוא . והוא מהשנא
 עדניא וזמניא מהעדא מלכין ומהקים מלכין יהב
 חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה וגו' . והוא
 מהשנא עדניא זו (י"ד) (כ) עדניא של סדום .
 וזמניא זו זמניא (י"ה) של ירושלים . מהעדא מלכין
 ומהקים מלכין . (כא) זה [י"ג] נבוכדנצר . יהב
 חכמתא לחכימין זה משה רבינו אבי החכמים
 אבי הנביאים . ומנדעא לידעי בינה (כב) זה יהושע
 בן נון . ד"א יהב חכמתא לחכימין (כג) זה יוסף
 הצדיק שנאמר [בראשית מ"א] ויאמר פרעה אל יוסף
 אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון
 וחכם כמוך . ומנדעא לידעי בינה זה דניאל
 וחביריו שנאמר ארין לדניאל בחזוה די ליליא
 רוא גלי [דניאל ג] הוא גלי עמיקתא זה עומק
 המרכבה . ומסתרתא זה מעשה בראשית .

(כט) ד"א מהו בעטרה וגו' כשיצא ממצרים למדבר על
 חרה אחת יצאו ולא רדדו אחד רכיוו של הקדוש ב"ה
 ולא אמרו שום דבר אלא היו [טו] (ל) תמימי דרך בדבר
 ואם רוצה אתה ללמוד חפץ אתה בדברי תורה . (לא) צא
 ולמד (טז) מירמיה מה שאמר בהן ביוצאי מצרים (ירמיה
 ג) הלך וקראת באוני ירושלים לאמר (ו') וגו' . [לב]
 לפיכך עשה הקדוש ברוך הוא את ישראל קדש בעולם
 מה הקדוש הזה כל האוכל ממנו מתחייב מיתה לשמים . כך
 הם ישראל שנא' (סס) קדש ישראל לה' וגומר . (לג) ומיהו
 ביום

ישועות יעקב

מפרנסם בחכמה שמספיע להם חכמה בינה ודעת : (ט) לת"ס
 שהם חלטים ועייפים נותן כח חכמה ובינה : [י"ד] הזמן ועת
 שלותה של סדום סיגה והספק לרעה : (יא) זה בית ראשון ושיני
 שהיתה שולה ללילות יופי ונחשב בעי"ה : [יז] נחטבל מלכותו
 שבע שנים ונעשה חים ואחר כך חזר למלכותו : [י"ג] זה קאי על
 מ"ט שמפרנס את הצדיקים בחכמה כו' : [י"ד] פי' משבתים
 אותם : (טו) שהיו מאמינים בהקב"ה שיספיק להם כל צרכיהם
 וזהו עטרה גדולה : [טז] ששבת את ישראל בנזוחו על גודל
 הכסחון והאמונה : (יז) וכתיב בתורה לכתך אחרי במדבר :
 וכתיב

לחסידי בדרך הדרג מדוע עומק סדום יכונה בשם עין וירושלים
 יהב חכמתא זה משה שהיה חכם מכל בני דורו ע"כ נתן לו חכמה יתירה מאת ה' כמ"ט פא"פ אדבר בו . (כג) ומנדעא
 זה יהושע מנדעא נגור מן דעת שהוא סהרגש והניור בחכמת הוולת וזה יהושע שהרגיש והבין חכמת משה ובקוקין פירש על פי
 ס' מגלה עמוקות שהושע זכה לידעת בינה ולכן אמר לידעי בינה עיי"ש ולפי דבריו נאמר ומנדעא לפי שלא הבין מעצמו
 כ"א משה לגדו מה שנתגלה לו והבין . [כג] זה יוסף כו' לפי שהניח הים פתח חלונות ויוסף נ"ב כמוהו מענין זה
 וע"כ משבח על הענין הזה כמה שחננס הכה הנפלא הזה והביא זה הכתוב להורות שה' ב"ה נותן חכמה ובינה לאנוש :
 [כד] הוא גלי עמיקתא זו עומק המרכבה כו' זה מ"ב כו' מפני שדבר העמיק הוא רחוק מהאדם והה ענין עומק המושב
 ומסתרתא הוא דבר הנכספה לא מנר עמקן כ"א מפני שנעלם מעיני המבקש והה מנר קולר המשיג ע"כ יכנה מעשי מרכבה
 לעמיקתא שמנר עממה נעלם ודיעתה ומ"ב למסתרתא שנסתר מנר חלישות ידיעות אנוש לא מנר עומקם כל כך והבין :
 (כה) ידע מה בחטובה זהו פורענותן של רשעים כו' שלא ידומה אחר שמפי עליון לא תנא הרעות וא"כ איך ידע ה' מהרע (והה
 דעת האמתיים בשתי סיבות רע וטוב) הם כי לא להאכיר רק יודע באמת ומאחר לא תנא הרעות כ"א מנר המקבלים
 וא"כ הרע הוא העדר הטוב שה' מונע שפשו ומנילא נשאר ברע ולכן מכנה זאת בשם חוסך כמו שהחוסך הוא העדר
 האור מנר הסרת האור . כן הרע הוא מהעדר קבלת הטוב עד שנשאר ברע : (כו) וההוא עמי' שרי' זה מ"ט של
 צדיקים בני"ע כלומר מדבק בו כביכול כי ההשנה מאתו י"ת שהוא מקר החכמ' והמספיע חכמה בעולם והה כי ה' יתן
 חכמה והבין מאדו : (כו) לכ"ז במלך שלמה זהו כמ"ט לעיל כי הוא זן ומפרנס ונותן חכמה לכל : (כח) מהו בעטרה כו'
 מרנני' אחריה כו' פירוש משכמים אותם כשהם ראויים לכל הטוב כי אמונתם חוקם עובדים למלך ה' נכחות ומעשרים אותי כעבד
 למלך ורעם לאינה ורחינה (זהו מאמר המלאכים המדבר בפי המשורר ע"י רוח"ק והבין) בעטרה שבעטרה הכנוסיה [זה
 ישראל] כמעשיהם ותנו תורה כי הם זרע אי"ו ובודאי מעשיה' כמעשי אבותיהם : (כט) ד"א כו' על חרה כו' ולא הרהרו כו'
 וכלומר לאו נא וראו גודל הכסחון שהיה להם על מלכס כי הם עטרוהו לה' ב"ה למלך שהוא המטריף לכל חי וחליו בטחו ולא
 פחדו : (לג) תמימי דרך גו' שלא נפל הרהור בלבם מאומה מרוב הכסחון : (לד) לא ולמד מירמיה כו' ר"ל שלא תדמה כי
 ישראל כעת שיצאו ממצרים עדיין לא היו זכאין כמעשיהם לא כן לא ולמד מירמיה' מה אמר עליה' ואלו לא יעשוך פסוטי הדברים .
 [לז] לפיכך כו' קדש גו' ר"ל מובדלים מכל העמים כמעלה ואין להם רשות להאיר להם כי ה' ילחם להם למענם :
 (לח) ומתו ביום חתונתו גו' כיון שקבלו כו' אף חק"ה כו' ורעו דאם חזקה' ה' יתן חכמה וירושלים חכמה וירושלים חכמה

מאורי איש

לומר כו' ר"ל שהוא מקבל רק חושלתם ודרך להם ונהפוך
 הוא אללו י"ת כי הוא נותן ומספיע להם החכמה כי אף
 שהחכמה בא ביגיעה עכ"ל מיד ה' הוא כי באדם השכל
 הוא יעף מלהשיג דבר כי הוא כחני רק ה' נותן בו כח
 להוציא לפועל : (יט) נותן ליעף לפי פירש הכנה"ק שפירש
 נותן ליעף על החומר ההיולי כח ולאין אונים [שהוא
 ככה לבד] עממה ירבה (להיות בפועל נכון מאוד והביא רא'י
 אף שה' ב"ה יוציא מהכח לפועל כמה שכתבתי . (כ)
 ערני' של סדום שנהפך לרעה עבור עונותיהם ונהפך שלא
 בדרך הטבע והעם זמני' זו ירושלים שנחשב בעוה"ר ויש
 להסביר בדרך הדרג מדוע עומק סדום יכונה בשם עין וירושלים
 יהב חכמתא זה משה שהיה חכם מכל בני דורו ע"כ נתן לו חכמה יתירה מאת ה' כמ"ט פא"פ אדבר בו . (כג) ומנדעא
 זה יהושע מנדעא נגור מן דעת שהוא סהרגש והניור בחכמת הוולת וזה יהושע שהרגיש והבין חכמת משה ובקוקין פירש על פי
 ס' מגלה עמוקות שהושע זכה לידעת בינה ולכן אמר לידעי בינה עיי"ש ולפי דבריו נאמר ומנדעא לפי שלא הבין מעצמו
 כ"א משה לגדו מה שנתגלה לו והבין . [כג] זה יוסף כו' לפי שהניח הים פתח חלונות ויוסף נ"ב כמוהו מענין זה
 וע"כ משבח על הענין הזה כמה שחננס הכה הנפלא הזה והביא זה הכתוב להורות שה' ב"ה נותן חכמה ובינה לאנוש :
 [כד] הוא גלי עמיקתא זו עומק המרכבה כו' זה מ"ב כו' מפני שדבר העמיק הוא רחוק מהאדם והה ענין עומק המושב
 ומסתרתא הוא דבר הנכספה לא מנר עמקן כ"א מפני שנעלם מעיני המבקש והה מנר קולר המשיג ע"כ יכנה מעשי מרכבה
 לעמיקתא שמנר עממה נעלם ודיעתה ומ"ב למסתרתא שנסתר מנר חלישות ידיעות אנוש לא מנר עומקם כל כך והבין :
 (כה) ידע מה בחטובה זהו פורענותן של רשעים כו' שלא ידומה אחר שמפי עליון לא תנא הרעות וא"כ איך ידע ה' מהרע (והה
 דעת האמתיים בשתי סיבות רע וטוב) הם כי לא להאכיר רק יודע באמת ומאחר לא תנא הרעות כ"א מנר המקבלים
 וא"כ הרע הוא העדר הטוב שה' מונע שפשו ומנילא נשאר ברע ולכן מכנה זאת בשם חוסך כמו שהחוסך הוא העדר
 האור מנר הסרת האור . כן הרע הוא מהעדר קבלת הטוב עד שנשאר ברע : (כו) וההוא עמי' שרי' זה מ"ט של
 צדיקים בני"ע כלומר מדבק בו כביכול כי ההשנה מאתו י"ת שהוא מקר החכמ' והמספיע חכמה בעולם והה כי ה' יתן
 חכמה והבין מאדו : (כו) לכ"ז במלך שלמה זהו כמ"ט לעיל כי הוא זן ומפרנס ונותן חכמה לכל : (כח) מהו בעטרה כו'
 מרנני' אחריה כו' פירוש משכמים אותם כשהם ראויים לכל הטוב כי אמונתם חוקם עובדים למלך ה' נכחות ומעשרים אותי כעבד
 למלך ורעם לאינה ורחינה (זהו מאמר המלאכים המדבר בפי המשורר ע"י רוח"ק והבין) בעטרה שבעטרה הכנוסיה [זה
 ישראל] כמעשיהם ותנו תורה כי הם זרע אי"ו ובודאי מעשיה' כמעשי אבותיהם : (כט) ד"א כו' על חרה כו' ולא הרהרו כו'
 וכלומר לאו נא וראו גודל הכסחון שהיה להם על מלכס כי הם עטרוהו לה' ב"ה למלך שהוא המטריף לכל חי וחליו בטחו ולא
 פחדו : (לג) תמימי דרך גו' שלא נפל הרהור בלבם מאומה מרוב הכסחון : (לד) לא ולמד מירמיה כו' ר"ל שלא תדמה כי
 ישראל כעת שיצאו ממצרים עדיין לא היו זכאין כמעשיהם לא כן לא ולמד מירמיה' מה אמר עליה' ואלו לא יעשוך פסוטי הדברים .
 [לז] לפיכך כו' קדש גו' ר"ל מובדלים מכל העמים כמעלה ואין להם רשות להאיר להם כי ה' ילחם להם למענם :
 (לח) ומתו ביום חתונתו גו' כיון שקבלו כו' אף חק"ה כו' ורעו דאם חזקה' ה' יתן חכמה וירושלים חכמה וירושלים חכמה

אליהו רבא פרק יז

ביום חתונתו וביום שמחת לבו כשעמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה היה הקב"ה צופה ובא ואמר בלבבו שמא לא יקבלו ישראל את תורתו עליהן בדרך שלא קבלו עליהן העכו"ם ויתחתם גזר דין עליהן ויאבדו מן העולם הזה והעולם הבא ח"ו אבל אח"כ כיון שקבלו עליהן עול מלכות שמים בשמחה אף הקב"ה ממקום כבודו ותפארתו משמי השמים העליונים ירד עליהן ואמר להן (יטעיה מ"ט) התשכח [יח] אשה עולה וגו' ואומר (תהלים קלז) אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרתי וגו' (לד) וכיון שקבלו ישראל עול מלכות שמים בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד אמר הקדוש ב"ה למשה שיאמר לישראל שיעשו לו משכן שנהא (סמות כה) דבר אל בני ישראל וגומר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וגו' באותה שעה אמר הקב"ה בדבבו שמא לא יביאו בני ישראל נדבתם לפני ושוא יהיו אומרים כלפי מעלה וכי לכסף זהב הוא צורך והלא כל כסף זהב ואבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה שלו הוא שנאמר [חגי ב'] לי הכסף ולי זהב נאום ה' צבאות ומפני מה אומר לבני אדם הביאו לי נדבה ועשו לי מקדש אבל מה שביקש

הקב"ה מישראל נתנו לו ישראל והוא עושה לישראל מה [יט] שאמר להן וכשעשו ישראל רצון הקב"ה במדבר והקב"ה מצא בהן קורת רוח כמה שני בהן (סמות לה) ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו וגו' וכל אשר נמצא אתו עצי שטים וגו' הביאו בני ישראל נדבה לה' (לה) על אותה שעה הוא אומר (ס"ה ה) אני (כ) ישנה ולבי ער קול דודי דוסק פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה (לו) וכן כשערכתני [לח] תורת כהנים וצויתי את אבותיכם על הדינין של אותן הדברים מה שעשיתם בכם זבין (כז) וזכות נדות ויולדות ולא הרהרו עלי ולא אמרו שום דבר כלל אלא היו תמימי דרך בדבר ועל אותה שעה הוא נאמר (זכרים ח) והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה [לז] ובית ישראל בן אושיע אתכם והייתם ברכה וגו' (כח) שמעוני אחי ועמי מי שיש לו [לח] עינים לראות ולב חכם להשכיל וכליות להתייעץ ויבין וישכיל (לט) ויראה בעיני שכלו שאין בין אדם לבהמה כלום ואע"פ כשיש גדולה על האדם שמושיבין אותו מלך בקרון אע"פ יסתכל בלבבו ובגופו ובעצמותיו וידע שהרוח והנשמה שברא הקב"ה לישראל בשביל האהבה שהקדוש ב"ה

ישועות יעקב

(יח) וכתיב בתורה ואנכי לא אשכחך זה מ"ח ש"ו ב"ו חכמי ה' אליהו ועיני ברכות כפרן אין עומדין מה שדרשו בו [יט] שהטרה שכינתו בחוכם כמ"ס ושכנתי בחוכם : (כ) עי"ס בפירש"י : [כא] ספר ויקרא נקרא תורת כהנים : (כב) שבעת מ"ח נחפשו ישראל ולא היו בהן זבין וזנות ומגורעים ולאחר טעם העגל חזרו להיות זבין ומגורעים ולא הרהרו אחרי הקב"ה שהיו העכו"ם מתרפים אותם ואמרו חומה של מגורעים אחס כדאי בויקרא רבה ועל אותה שעה הציט להם הקב"ה שלעתיד לבא לא יהיו בישראל שום זב ומגורע שנאמר והיה כאשר הייתם קללה כו' : (כג) אליהו זכור לטוב אומר כן לכל ישראל וקטט לשון המקרא ד"ה ח' כ"א שדה"ה אמר כן לכל ישראל בלשון חבה וכבוד

מאורי איש

הענין הזה מצייר לנו דברי הכתוב לצינה ורצינה כאלו דבר פליאה ראוי בה וזהו כי מי יאמין על האומה אשר יהיה כדלת מכל עובדי כוכבים אשר אינם חפלים מאומה לקרבת ה' אך ישראל עש קרובו עטרוהו למלך מיד עליהם והסתווקו להדר הכבוד הנעלה הלזו ולכן בשכר זאת גלה הקב"ה להם שיהיו עולם לו כי התשכח אשה עולה גו' כי תהיו מדובקים לי כזכור כטבע אשה לבנים באין שמה מאומה וגם ירושלים לא אשכח לעולם כי זו משכן חכליתי לעלם (ומלת ירידה כבר בארתי לעיל בפרק מה) ודייק ממלת תחונתו ושמחת לבו שעה נחמהו הדיוק האמיתי בלי יפרד לעולם (נד) וכיון שאמרו נעשה ונשמע כו' שיעשו לי משכן כו' וכי לכסף זהב הוא מידך כו' הענין המופלא הלוה הוא כי אחר הגיעם לזאת המערה

הנעלה להשיג אחרות ה' ופשיטתו איך השמים ושמי השמים לא יכלכלהו הודו ואלו היה מקום לטעות בנפשם ולומר איך יתכן שה' מצוה לבנות לו בית (ולעצור בכסף זהב אשר באין נחשב בעיניו) הן השמים ושמי השמים לא יכלכלהו חף כי הבית הזה אצל כיון שאמרו נעשה והח"כ נשמע וקבלו עליהם העשויה בלב טלס חף בלא ידיעת השכל אז אמר ה' למשה אחר הגיעם לזאת האומה האמיתית ח"כ לא תאמר להם מסוף הרברים שאמר באיתו שעה כו' שמא לא יביאו כו' וכי לכסף כו' משמע שאף שאמרו נעשה עכ"פ פחד ה' שמא יחמרו ע"ו ויתכן שהכונה בשכר שאמרו נעשה וכו' למשכן שיהיה ההשרא' מדובק בס' וחשש הקב"ה פן יחמרו על זה חף לא כן כ"א עש ליווי ה' ולכן גם הוא נתן להם ההשראה והיו עיניהם לישראל מה שאמר להם (לז) על אותו שעה הוא אומר אני ישנה גו' באורו ראה נא גדול טובה ה' עלינו אני ישנה בלתי מוכנת להשראת השכינה ולדיוקנה חף לבי ער שחשתי לזה חף שאיני ראוי ולא יודע מה והנה מהר קול דודי דוסק לי פתחי אחותי רעייתי שזה השראת השכינה תיכף אחרי הקמת המשכן והיו בשכר האמונה האמיתית והבן כל זה : (לו) וכן כשערכתני כו' זבין וזכות כו' כאשר היתה קללה כו' כלומר ראו נא מעלת ישראל חף ש"ה ב"ה יעד והתרה לבני ישראל שיע"ו עונותיהם יהיו זכרים וזכות (חף) שכל העובדי כוכבים לא יעשו ככה על עונם בעוה"ז) עכ"ל לא הרהרו אחרי מאומה כי ידעו והסתבוננו כי זה לעובתם למען ירפנו לבס ע"י יסורים וחליים ובשכר זה יזכו לע"ל להיות ברכה בקרב הארץ חף שער הנה היו קללה כי נעשו חמיר על חטאתם כי כל זה לטובתם למען ירפנו והיו טהורים לע"ל ובין תבין כי חשב פה ג' דברים עקריים אחד קבלת התורה בכלל ועמסו עליהם משא המצוות וקבלת מ"ס באמת הב' האמונה באחרות ה' ופשיטתו ועכ"ל הוא משרה שכינתו באקוס וזאת מקום הג' שקבלו עליהם יסורים וחליים רעים למען טהר לבס והבן כל זה כי קרתי מאור : (לז) שמעוני כו' זה דברי אליהו עצמו שיחבון האדם על חליותו באמת ובמה הוא כבדל מן צע"ל וכמו שאבאר : (לח) עינים לראות חשב העינים זה מנר החוש ולב חכם זהו מנר השכל וכליות מנר הרעיון הכללי שעל זה נופל הכת הענה והמשער חף בבלתי שפיעת השכל במופת גמור והבן זה : [לט] ויראה בעיני שכלו שאין בין אדם לבהמה כו' ענין הדבר בכללה הוא נפלא מאוד לחבונן בעצמותם כל דבר מהו ההבדל העלמי בין האדם לבהמה וימנע שזולת שכלו ותחמתו אין ההבדל בינו לבנים ומעלתו מנר המקרה כי הוקס על מאת אכשוף חף בעצמותו [זולת שכל] הוא נמשל כבהמה אבל אמיתת ההבדל הוא השכל והחכמה אשר בו נבדל עצמותו מכל חי וזה גדר האדם והבדלו מעצמותו שרי ואם כה זאת גריך להבטין מהו פועלת השכל ומהו עצמותו אין זאת כ"ל התבוננת מעשה ה' וגבורתו ואיך שהוא אוהב לאדם רק מנר

הדבוק

אליהו רבא פרק יז

ושלשים בני בני דוכבים על שבעים עיירים * וכן בימי שמואל קבלו עליהם ישראל עול מלכות שמים באהבה ויראה שנאמר (שמואל א' ז') ויאמרו בני ישראל אל שמואל (מו) אל תחרש ממנו מזעוק אלה' וגו' * וכן אחר ששאלו בני ישראל מן שמואל שימנה להם מלך וכשהיה ממנה להם מלך קבלו ישראל עול מלכות שמים ביראה שנאמר [סס יב] (מח) וייראו כל העם מאד את ה' (כס) ואף הוא השיב אותם כענין שנ' (כס) גם אנכי חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם וגו' אך יראו את ה' ועברתם אותו באמת בכל לבבכם וגו' שכתב של ישראל (מט) שקבלו עליהן עול מלכות שמים ביראה אף הקב"ה ירד משמי השמים העליונים ממקום גדלו ותפארתו וקדושתו ושכן עמדם במלחמה שנאמר (סס ז') ויקח שמואל מלה חלב אחד ויעלהו עולה כחיל לה' וגומר * [סס ז'] וקבע להן ברכה שהוא מדה טובה בעולם שנאמר כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו (ל) הגדול וגומר * וכן בימי אליהו הנביא [כ] היו ישראל יראי שמים לאמיתן כשהוא היה עומד ובונה מזבח ועשה מקום כבית סאתים דרע סביב שנאמר (סנחמא א' יח) ויקח אליהו שתים עשרה אבנים וגומר * ויבנה את האבנים מזבח בשם ה' ויעש תעלה כבית סאתים דרע סביב למזבחו וגומר * ואמר לתלמידים שלו מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על עולה ועל העצים ויאמר שנו וישנו * ויאמר שלש וישלשו * וילכו המים סביב למזבח וגם את התעלה מלא מים (סס) כי

ב"ה אהב אותם ובשמחה שהוא שמח בהן ויעמידם מן העפר על רגליהם וישיבם בין ברכיו ומגפסן ומחבקן ומנשקן ומביאן לחיי עה"ב שנאמר (יספיה סו) [מ] כי כאשר השמים חדרשים וגו' (כד) יכן כשהיו ישראל כמדבר וסרחו במעשיהם חזרו ועשו (מב) תשובה בסתר שנאמר (סמות לב) וראה כל העם את עמוד הענן עומד פתח האוהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אוהלו וגו' * מלמד שעשו תשובה (כס) בסתר לפיכך נתגלגלו רחמי של הקב"ה עליהם * ונתן להם יוה"כ למחילה ולסליחה להם ולבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות * (מג) וכן בימי יהושע בן נון קבלו עליהם ישראל עול מלכות שמים באהבה שנאמר (יהושע י"ד) ויען העם ויאמר חלילה לנו מעזוב את ה' לעבוד אלהים אחרים כי ה' אלהינו הוא המעלה אותנו ואת אבותינו ממצרים וגו' שכתב של ישראל שקבלו עליהן באותה השעה עול מלכות שמים באהבה (מד) לפיכך האריך הקב"ה את פניו להן שלש מאות שנה בימי שפיט השופטים ועשאן (כו) כתינות של בית רבן וכבנים על שלחן אביהם וקבע להם (כו) (מה) ברכה שהיא מדה טובה לעולם שנאמר (סס כ"ב) ויברכם יהושע וישלחם וילכו אל אהליהם ומנין [מ] תרע לך שכן הוא צא ולמד מגדעון בן יואש ומאבצן ומעבדון בן הלל הפרעטוני שהיו באותה שעה בגדעון מה הוא אומר (סופטים ח') ולגדעון היו שבעים בנים ויצאי דיכו: באבצן מרו אומר (סס ז') ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות וגו' * בעבדון מרו אומר [סס] ויהי לו ארבעים בנים

ישועות יעקב

וכבוד : (כד) עד סוף הספר : (כח) שהשתחוו לשכינה כל איש בפחד חסלו שלא ידע זה מזה ועיין בפירוש' סס : (כ) כאלו אין בהם חטא : (כז) שיפדו וירבו צננים וצננות ובעשר כדמסיום ואולי : (כח) ר"ל שמואל הנביא : (כט) וירעם ה' בקול גדול ביום ההוא על פלשתים ויהומם וינגפו וגומר וזה היה קודם ששאלו מלך : (ל) זה נאמר בעת ששאלו מלך * (ל) ילקוט מלכים דף ל"ב

הבדל עממי בין אדם לבהמה רק עיקר הכבוד צמה שהאדם מרוגק (מא) ומחבקן ומנשקן כו' זה נקרא דיבוק כמו האהבה האמיתית בין האהבים צאה ע"י התאחדות בחיבוק וזה יהי דיבוק האמיתי בהסרת היסוד והרע צאמת : (מב) תשובה בסתר כו' פתח אהלו כו' מלמד כו' ענין התשובה בסתר הוא אוח על הכנעת הלב בצאת מפחד ה' ומחדל גאווה מיראת רוממותו וכבודו וזהו בסתר הלב המתפעל ומתרגש מהדר הכבוד והו' והשתחוו איש פתח אהלו ל"ל בקבון שזה יתכן שבאה מרוב ההרגל וראות מעשי אחרים עושים ושיטה כמעשיהם כ"ל בלב האמיתי מרוב הכנעה והסרה ולפיכך נתגלגלו רחמי אחריו שישראל באו לזאת הכרת האמיתית הכרת הרוממות וזודאף טבע ישראל וסגולתן מוכנים לזה לעולם וע"כ נתגלגל רחמי עליהם עד סוף כל הדורות כי טבעם טוב לעול' ומוכנים להכרות * [מב] כי כאשר השמים החדשים כו' כל זה מדבר מעשה' ב לע"ל ומסתעננת מזוי השכינה בעת ההוא יעבדו אותו בצאמת וזהו הכרה אמיתית לא מזד העונם : (מג) וכן בימי יהושע כו' עול מ"ש באהבה ר"ל מזד הכרה והטבה וזהו חלילה לנו וגו' כאלו חוין וגנאי הרבר מזד עממי לעזוב את ה' הנכבד והגור' אשר אין כבוד למעלה מזו להיות מעבדו ובקסם כי הוא עשה לנו רבים טובות מאוד והבן מאזר : (מד) לפיכך האריך כו' כתינות של ב"ד כו' וכננים כו' כענין יש מהם שלא באו לכלל הכרה וע"י חטאו חבל בעצם חלו באו לכלל הכרה זודאף לא היו חוטאים וזהו כתינות שאינם יודעים עוונתה ויש מהם שהכירו חבל מרוב שבעתם ושיבתם והרגלם ע"כ לא הכירו טובתו וגדולתו וזה מזד ההרגל כננים המורגלים על שולתן חביסם ע"כ לא יכירו טובתם : (מה) ברכה שהיא מדה טובה לעולם כלומר שהברכה מפי איש אלהים הוא ענין הטהב לעולם ולא יעזב והיא מדה שבה יונהגו ישראל שלא יעזבו ה' עמו וע"י איש חלטים יורק ברכם מלמעלה והבן : [מו] תרע לך שכן ר"ל שכן עממי שהים הכרה עממיים עם מאזר צננים וצננות וזהו מזכות ברכות יהושע : (מו) אל תחרש מזעוק אל ה' כי ידעו והתכוונו רוב גבורותיו ו"ת והבינו כי רק לו הלח והגבורה להיות לעזר ולא בטחו על גבורתם וזהו ג"כ מכלל הכרה האמיתית : [מח] ויראו כל העם מאד את ה' כי זהו הכונה במלת מאוד שהים יראה אמיתית מאדיות בלבם מזד האהבה והכרה לא מזד העונם כי לא הגיד ה' שיענישם על זה צמה שנקשו להם מלך רק אחריו שראו שהרבר לא הוטב בעיני ה' יראו מאוד מכבוד גדולתו ואח"כ קבלו עליהם עול מ"ש באהבה וסרחי' שבקשו משמואל שיסתכל בעדם אל ה' ושמואל השיב להם שיעבדו בצאמת בכל לבב שיזירו מלכות שמים שלימה באהבה לא מזד העונם לבר : (מט) שקבלו עול מ"ש ביראה הבדיל לשונו כאן מלעיל שלעיל אמר מאהב' שזה ההכר' האמיתית מרוב האהב' וכאן הית' יראת הרוממות כי פתרו צמה שמוזר דברי ה' וזהו היסוד' אך לא יראת העונם כ"ל יראת רוממותו ולכן עזר ה' אותם למעל' מהטבע בשע' שכלתמו עם פלשתים : (נ) וקבע להם

מאורי אש

הדבקו בו [כי זה עלם השכל המשחוקק לזה] וזהו עלם הסנה אשר זה סכר עוה"ב למחבוקו כו' כמ"ס חו"ל ונהנים מזוי השכינה ואין להאריך בזה ועיין בהקדמתי הראשונים והענין בכלל שצאמת הסומר הוא המונע מהבין זה ולכן ה' מעמידם מן העפר שהיא החומרות האמיתית ויתכן עוד שמוטב על לעיל שאמר שהיו עד הגה קילה בנשים מזד שהמה נענים ומוכים ביסורי העו"ז ע"י מנחם חליוו אותם ואמר הכינו אחי ועמי שצאמת הכבוד והגדולה צמה שטובדי לוככים יוכדו עמם שצאמת צאמת הכבוד אין בו לה' וח"ל אין יקר וגדולה כמכוס צמה שצאמת מדובקים בה' והבן גם זה : [מא] ומחבקן ומנשקן כו' זה נקרא דיבוק כמו האהבה האמיתית בין האהבים צאה ע"י התאחדות בחיבוק וזה יהי דיבוק האמיתי בהסרת היסוד והרע צאמת : (מב) תשובה בסתר כו' פתח אהלו כו' מלמד כו' ענין התשובה בסתר הוא אוח על הכנעת הלב בצאת מפחד ה' ומחדל גאווה מיראת רוממותו וכבודו וזהו בסתר הלב המתפעל ומתרגש מהדר הכבוד והו' והשתחוו איש פתח אהלו ל"ל בקבון שזה יתכן שבאה מרוב ההרגל וראות מעשי אחרים עושים ושיטה כמעשיהם כ"ל בלב האמיתי מרוב הכנעה והסרה ולפיכך נתגלגלו רחמי אחריו שישראל באו לזאת הכרת האמיתית הכרת הרוממות וזודאף טבע ישראל וסגולתן מוכנים לזה לעולם וע"כ נתגלגל רחמי עליהם עד סוף כל הדורות כי טבעם טוב לעול' ומוכנים להכרות * [מב] כי כאשר השמים החדשים כו' כל זה מדבר מעשה' ב לע"ל ומסתעננת מזוי השכינה בעת ההוא יעבדו אותו בצאמת וזהו הכרה אמיתית לא מזד העונם : (מג) וכן בימי יהושע כו' עול מ"ש באהבה ר"ל מזד הכרה והטבה וזהו חלילה לנו וגו' כאלו חוין וגנאי הרבר מזד עממי לעזוב את ה' הנכבד והגור' אשר אין כבוד למעלה מזו להיות מעבדו ובקסם כי הוא עשה לנו רבים טובות מאוד והבן מאזר : (מד) לפיכך האריך כו' כתינות של ב"ד כו' וכננים כו' כענין יש מהם שלא באו לכלל הכרה וע"י חטאו חבל בעצם חלו באו לכלל הכרה זודאף לא היו חוטאים וזהו כתינות שאינם יודעים עוונתה ויש מהם שהכירו חבל מרוב שבעתם ושיבתם והרגלם ע"כ לא הכירו טובתו וגדולתו וזה מזד ההרגל כננים המורגלים על שולתן חביסם ע"כ לא יכירו טובתם : (מה) ברכה שהיא מדה טובה לעולם כלומר שהברכה מפי איש אלהים הוא ענין הטהב לעולם ולא יעזב והיא מדה שבה יונהגו ישראל שלא יעזבו ה' עמו וע"י איש חלטים יורק ברכם מלמעלה והבן : [מו] תרע לך שכן ר"ל שכן עממי שהים הכרה עממיים עם מאזר צננים וצננות וזהו מזכות ברכות יהושע : (מו) אל תחרש מזעוק אל ה' כי ידעו והתכוונו רוב גבורותיו ו"ת והבינו כי רק לו הלח והגבורה להיות לעזר ולא בטחו על גבורתם וזהו ג"כ מכלל הכרה האמיתית : [מח] ויראו כל העם מאד את ה' כי זהו הכונה במלת מאוד שהים יראה אמיתית מאדיות בלבם מזד האהבה והכרה לא מזד העונם כי לא הגיד ה' שיענישם על זה צמה שנקשו להם מלך רק אחריו שראו שהרבר לא הוטב בעיני ה' יראו מאוד מכבוד גדולתו ואח"כ קבלו עליהם עול מ"ש באהבה וסרחי' שבקשו משמואל שיסתכל בעדם אל ה' ושמואל השיב להם שיעבדו בצאמת בכל לבב שיזירו מלכות שמים שלימה באהבה לא מזד העונם לבר : (מט) שקבלו עול מ"ש ביראה הבדיל לשונו כאן מלעיל שלעיל אמר מאהב' שזה ההכר' האמיתית מרוב האהב' וכאן הית' יראת הרוממות כי פתרו צמה שמוזר דברי ה' וזהו היסוד' אך לא יראת העונם כ"ל יראת רוממותו ולכן עזר ה' אותם למעל' מהטבע בשע' שכלתמו עם פלשתים : (נ) וקבע להם

בפיהם כך נעשה לחזוניהו מלך יהודה ולדורו כיצד שנאמר
 [ישיעיהו לו] ויצא מלאך ה' וידך במחנה אשור מאה ושמונים
 וחמשה ארף וגומר [סז] וקבע להם נחמה שהוא מדה
 טובה בעולם שנאמר [ישיעיהו ז] נחמו נחמו (לט) עמי יאמר
 אלהיכם וגומר : [סח] משלו משל למה"ד למלך בשור ודם
 שכעס על אשתו והיה לו ממנה בן כמו בן שנים עשר
 חודש * ובכל יום מכניסין אותו לפניו והיה מגפפו ומחבקו
 ומגשקו ואחזו בשתי ידיו ומושיבו בן ברכיו ואומר לו
 אלמלא רחמי שרבים עליך כבר הוצאתי את אמך מתוך
 ביתי כך אמר הקב"ה לישראל שנא' (יח) מה אעשה
 לך אפרים (טט) מה אעשה לך יהודה וגומר * ואומר [סס]
 [יא] לא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים וגומר *

פרק יח (א) קומי (ב) רני בלילה לראש
 אשמרות שפכי כמים לבך נובח
 פני'ה שאי אליו כפוך על נפש עילויך העמופים
 ברעב בראש כל הוצות (איכ"ב) (ג) ברוך המקום
 ברוך הוא שרחמו הם מרובין על ישראל לעולם
 אע"פ שסרחו במעשיהם לפני הקב"ה והקדוש ב"ה
 כועס עליהן אע"פ רחמים שלו עליהם בכל יום
 תמיד שנאמר (תהלים פט) חסדי ה' עולם אשירה
 לדור דור אודיע אמנתך בפי * וכן הוא מפורש
 בקבלה ע"י ישעיהו הנביא [ישיעיהו מג] [ד] עם זו
 יצרתיו לי תהלתו יספרו וגו' * ואומר (סס"ג)
 חסדי

[לח] (סא) כיוצא בדבר אתה אומר כתיב (מלכים ב' י"ד)
 כי ראה ה' את עני ישראל מורה מאוד וגו' * ואין עוזר
 לישראל וגומר וישעיהו ביד ירבעם בן יואש וכי מה נשתנה
 ירבעם בן יואש מכל מלכי ישראל שהיו לפניו והלא
 ירבעם עובד ע"ז היה אלא מפני שלא קבל לשון הרע
 עליו על עמוס הנביא שנ' (עמוס ו) וישלח אמציה כהן
 בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס
 בקרב בית ישראל וגומר * מיד גער בו ירבעם והוציא
 לאמציה בנזיפה * ואמר לו ח"ו לא ניבא הנביא אותה
 נבואה ואם נתנבא כך לא מעצמו הוא מתנבא כך אלא
 מן השמים הוא מתנבא באותה שעה (סב) אמר הקב"ה
 דור וראש הדור ע"ז היו הארץ אשר אמרתי לאברהם
 ליצחק וליעקב לדורך אתננה רייני נתנה בידו של זה מפני
 מה מפני שלא קיבל לשון הרע על עמוס ועליו הוא אומר
 (מלכים סס) (סב) הוא השיב את גבול ישראל מלבא חמת
 עד ים הערב כדבר ה' וגו' * (סד) בא זכריה בן ירבעם
 בן יואש בן יהוא אחריו ואם היה עשה תשובה ומעשים
 טובים היה צדיק בן רשע והיה טוב לו וכוון שלא עשה
 תשובה והיה רשע בן רשע לכן היה רע לו * וכן במדה
 הזאת לכל משפחות האדמה (סה) בין לישראל בין לעכו"ם *
 וכן בימי חזקיהו מלך יהודה והיו ישראל עוסקין במקרא
 במשנה במדרש בהלכות ואגרות * שכן של ישראל שקבלו
 עול מלכות שמים בימי חזקיהו אותה הדבר שעתידה להיות
 בסוף כמו שנאמר [זכריה יד] וזאת תהיה המגפה אשר
 יגוף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשור
 והוא עומד על רגליו ועיניו תמקנה בחזיון ולשונו תימק

מאורי אש

אבל וילאו ורלו בפגרי האנשים הפושעים כי לגמרי ומלת וילאו
 מוסב על הצדיקים והרשעים שכולם יראו סופן של הפושעים לגמרי
 וק"ל : (סא) כיוצא בדבר כו' כלומר שה' מרחם על ישראל ורוח
 לזכותה ופזכות מה : (סב) אמר הקב"ה דור וראש הדור עובדי עבודת
 אלילים ה' כו' כלומר אף שכולם עובדי אלילים היו הדור כולו וראש
 (לא מזכות) ע"כ אני מלטרף מעט בזכות עממם ליתן להם מזד דבר טוב
 מה שמלאו בו ויתכן שבאריכות לשונו המתיק לנו הסיב' הזאת אף
 שאין הקב"ה וחתן ליטא פנים לרשע עכ"ל אחר שראינו שאינו מקבל לה"ד
 ומאמין שאם הניבא מדבר ברדלי מלת ה' הוא ולא
 יסקר ולא"ז מזה עדות נאמנה שכל אדיקותו בעבודת אלילים הוא רק
 מפני אמונות אבותיו ודורו זה מפני שהרגל לא נעמס ו"ל
 דור וראש הדור עובדי עבודת אלילים ולכן נשתקע בהם מאד מפני
 ההרגל ולכן מרחם עליהם בזכות אברהם מאמר שמונתם טובה
 כמ"ל : (סג) ה' מורעם של אש"ה : (סד) הוא הסיב' את גבול
 ישראל כי רחם ה' עליו וען ה' סוכות טובה : [סד] בא זכריה
 בן ירבעם בן יואש בן יהוא אחריו ואם היה עשה תשובה ומעשים
 טובים היה צדיק בן רשע והיה טוב לו וכוון שלא עשה תשובה
 והיה רשע בן רשע לכן היה רע לו * וכן במדה הזאת לכל משפחות
 האדמה (סה) בין לישראל בין לעכו"ם * וכן בימי חזקיהו מלך יהודה
 והיו ישראל עוסקין במקרא במשנה במדרש בהלכות ואגרות *
 שכן של ישראל שקבלו עול מלכות שמים בימי חזקיהו אותה הדבר
 שעתידה להיות בסוף כמו שנאמר [זכריה יד] וזאת תהיה המגפה
 אשר יגוף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשור
 והוא עומד על רגליו ועיניו תמקנה בחזיון ולשונו תימק

ישועות יעקב
 על ישראל לעולם אינו זוכר להם הרעות כאומר בתחלת הפרק :
 (לח) שהקב"ה מרחם על הרשעים של ישראל וען נמלא בס דבר
 אחד טוב : [לט] לבן נמקן פרשה זו אחר מעשה סוכות :
 בלרת
 על ישראל לעולם אינו זוכר להם הרעות כאומר בתחלת הפרק :
 (לח) שהקב"ה מרחם על הרשעים של ישראל וען נמלא בס דבר
 אחד טוב : [לט] לבן נמקן פרשה זו אחר מעשה סוכות :
 בלרת
 על ישראל לעולם אינו זוכר להם הרעות כאומר בתחלת הפרק :
 (לח) שהקב"ה מרחם על הרשעים של ישראל וען נמלא בס דבר
 אחד טוב : [לט] לבן נמקן פרשה זו אחר מעשה סוכות :
 בלרת

פרק יח (א) קומי רני בלילה לראש
 אשמרות שפכי כמים לבך נובח
 פני'ה שאי אליו כפוך על נפש עילויך העמופים
 ברעב בראש כל הוצות (איכ"ב) (ג) ברוך המקום
 ברוך הוא שרחמו הם מרובין על ישראל לעולם
 אע"פ שסרחו במעשיהם לפני הקב"ה והקדוש ב"ה
 כועס עליהן אע"פ רחמים שלו עליהם בכל יום
 תמיד שנאמר (תהלים פט) חסדי ה' עולם אשירה
 לדור דור אודיע אמנתך בפי * וכן הוא מפורש
 בקבלה ע"י ישעיהו הנביא [ישיעיהו מג] [ד] עם זו
 יצרתיו לי תהלתו יספרו וגו' * ואומר (סס"ג)
 חסדי

ראה לגרום איך אתה אפרים ג' * נהפך עלי לבי יחד נכמרו חמותי :
 (ב) רני רינה זו ע"ד הפסג הוא לשון הרמת קול והושאל בין על שיחה או יללה : (ג) ברוך המקום כו' הוא
 כועס כו' רחמים שלו כו' ר"ל אף שמוטאים לפניו ומדה"ד מתנבד עליהם להענישן עכ"ל הוא מקדים רפואה להשתיק הדון זה
 באור הכתוב חסדי ה' [שהוא מתנהג עמי רק בחסד וברחמים עולם אשירה (אף בעת הזעם כי אלולי רוב רחמי לא היינו יכולי'
 לעמוד בדין] אמנתך (ר"ל קיומן עמנו ע"ד ותקפתיו יחד במקום נאמן) לדור דור (אף לדור שאינו זכאי) : [ד] עם זו יצרתיו
 גו' כלומר שתכלית כריאתך למען יספרו תהלתו ואל"כ א"ל בהם הכליון ולכן מנהיגם ברחמי או יאמר ירטי בחוסן שיהיו לי שאנכי
 מקור הרחמים אהיגם ולא אמסור אותם למדה"ד וזהו שמסיים שם להלן אנכי אנכי (המדה"ר) הוא מורה שפסוק למעני גו' :

חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל כל אשר גמלנו
ה' ורב טוב לבני ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב
חסדיו וגו' בכל צרתם לו צר [ו] ומלאך פניו
הושיעם באהבתו וגו' אין לי אלא צרת ציבור
[ז] צרת יחיד מנין ת"ל (ת"לס"ה) יקראני ואענהו
וגו' א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר
הקב"ה [ח] בכל צער וצער שיש לישראל כביכול
אני עמהם שנאמר לו צר (ט) א"ת לו צר אלא
(ף) לי צר שנאמר (יט) ויאמר לי עבדי
אתה ישראל אשר (י) בך אתפאר (י"ב) לכך נאמר
קומי רני בלילה וגו' [יג] מאי שפכי כמים לבך נכה
פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה
ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה
עמו שכאן נאמר נכה פני ה' (יג) ולהלן הוא אומר
ויחננו אלה נוכח אלה וגו' (מלכים א') מה להלן
פניהם של אלו נוכח פניהם של אלו ופניהם של
אלו נוכח פניהם של אלו [יד] אף כאן אחריו
(יד) מה כתיב שם ויהי ביום השביעי (י) ותקרבו
המלחמה ויכו בני ישראל את ארם מאה אלף
רגלי ביום א' וינוסו הדותרים וגו' (טו) ואלו
שהדבר כתוב אי אפשר לאימרו וכל האומרו
הי' חייב מיתה ד"א שפכי כמים לבך וגו' מת"ל

אלא לפי שרחמיו של הקב"ה מרובין על ישראל
לעולם (טז) בין על הרשעים שבהקב"ן על הצדיקים
שבהן ומנין תדע לך שכן הוא (יז) צא ולמד מדוד
מלך ישראל שמאהבה שאהב אותו ומשמח בשמח
בו שיגר לו דברים ביד נתן הנביא שנ' (שמואל ב'
ז') ויהי בלילה ההוא ויהי דבר ה' אל נתן לאמר
לך ואמרת אל עבדי אל דוד וגו' האתה תבנה לי
בית לשבתי כי לא ישבתי בבית וגו' כל הענין
עד ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך
יהיה נכון עד עולם וגו' וככל החזיון הזה כן דבר
נתן אל דוד (יח) ומכאן אמרו כל הסועד עם
חבירו אפי' פת במלח או ירק או תמרים או גרוגרות
או אפי' טובל עמו בציר אע"פ שיש לאותו סועד
מאה סעודות בכל יום כסעודת שלמה בשעתו
אפי' יחזיק לו טובה לחבירו בפניו לכך נאמר
(יז) כי לא ישבתי בבית וגו' כיון ששמע דוד
כך מיד היה בא וישב לו לפני השכינה [יט] ושחה
מלא קימתו ארצה ואמר אבי שבשמים יהי שמך
הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ותהא לך
קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבותם
על שהגדלתנו ורוממתנו וקדשתנו וקלסתנו
(כ) וקשרת לנו כתר של ד"ת מסוף העולם ועד

ישועות יעקב

בצרת הציבור מטעם יוסף לך כחיבו לו לר ר"ל מייחד אליו ית'
כביכול : (ג) הקב"ה יושב נוכח הח"ח ממש כביכול (ג) מביא
ראיה שהיו קרובים פנים אל פנים ממש : (ד) שהחזיק לו טובה
לדוד על רצונו הטוב לבנות בית אף שהעמים ושמי העמים לא
יכללוהו

סופי
מאורי אש
(ה) חסדי ה' (שהוא נוהג עמי רק בחסד) תהלות ה' שצבור
זה בראי רק לכשר תהלתו שזאת עלם תהלה שמביאנו לחכמת
האחרון ורב טיבו כמה שנוהג רק בחסד : (ו) ומלאך פניו גו' זה
מדה"ר הולא מפניו ית' ומאחו יתעלה שהוא מקור הרחמים כמ"ס
ישא ה' פניו אליך : [ז] צרת יחיד מנין אף שאין זכות גדול כל
(ח) בכל צער וצער כו' כלומר שאין הכונה רחם צרת רבים כ"א
(ט) א"ת לו אלא לי כו' כלל ומוסב על הסכינה שמצטרף בצרתו
כל חפלה ותשוקתה אשר לה יסד ה' או הגרסא הנכונה א"ת לא כאלף
כ"א כו' : (י) צד אתפאר וס"י בהיפוך מטעם מזה שנוטל התפארת : (יא) לכך נאמר רוני בלילה ר"ל לעת הגלות הנמשל
ללילה עכ"ז רוני חסדי ה' כי רחמיו עמנו כי בכל צרתם לו צר : (יב) מאי שפכי גו' מכאן אמרו כו' יושב כנגדו כו' כלומר
שמספיע לו שפע חכמה שיבין בחורה וזהו הכוונ' שהקב"ה יושב כנגדו ושונה עמו וע"ד ח"א יש בה ציור רק ואין להאריך וזהו
נוכח פני ה' ולשון רינה מוסב על החורה כמ"ס בצרכות רנה של חורה [יג] ולהלן מה כתיב ויחננו גו' כו' לא ידעתי מה שייך
כאן ומה יחדש בזה ויחנן שחדש שלשון נוכח הכונה פנים כנגד פנים ממש גם רא' מזה הכתיב : (יד) אחריו מה כתיב ויהי גו' לא
ידעתי מה שייך זה לכאן ויחנן שרומז בזה שמה שכתוב ויחננו אלה כו' אלא היה יחנן כמעט לאומרו בחסילת השקפה שחפסל הקב"ה מלאמד
ויכו בני ישראל : (טו) ואלולי שהדבר כחוב א"ל לאומרו ר"ל בלא היה יחנן כמעט לאומרו בחסילת השקפה שחפסל הקב"ה מלאמד
החורה שיסנה כנגדו אף באמת הוא ככה ועכ"ז אין סיכוי בו ח"ו : (טז) בין על הרשעים כו' לפי שמקורם טוב ע"ד פושעי ישראל
מלאים מנות כרמון : (יז) צא ולמד מדוד מלך ישראל כו' אין נביא רא' שרחמיו מרובים על הרשעים מדוד ח"ו שדוד אדוק
במור היה רק צא להעיר לנו שחמה גדול רחמיו על ישראל ועל אהבתו אליהם ומודיע סוד האהבה והחמלה עליהם כמו שהודיע
לדוד ע"ה אף שלא ע"י שאלה ובקשה שנאמן ביתו עד עולם וכל זה כדי לשמחו : [ח] ומכאן אמרו כל הסועד כו' ר"ל שילמור
ממדותיו ית' כי מה הוא הבית שבה דוד לפני ה' הגדול והגורא ועכ"ז ה' מחזיק לו טובה על כונתו הטובה אף כי בן אדם לרעהו
מ"מ מטיבו מעט : [יט] ושחה מלא קימתו מרוב ההכנע והכרת הטובה שהגדלתנו בכמות רוממתנו באיכות המעלה וקדשתנו
בקדושה להיות נבדלים מכל העמים (סו) שם קדושה מלשון הבדל) וקלסתנו ע"ד זה האמירך : (כ) וקשרת לנו כתר של ד"ת באתי
זה לעיל כמה פעמים ואמר החורה ש"יחי מלך עשיתי כו' כלומר אחת הנותן לנו כח ושפע חכמה להשיג מעט ואחת הנותן
לנו עושר לנמול בס חסד ורחמינו ועכ"ז מחזיק טובה לאדם ולא עוד אלא כביכול מעט החורה שלומד בעוה"ז וזכה להשגת עוה"ב
המלאה חנונו השנה ומה רבו חסדיך ומרומי זאח כזוכו ותדבר על בית עבדיך מרחוק הכונה על עוה"ב וימות ב"ד וזאת חורת

הארס החסד

סיפו התורה שעשיתי לפניך משלך עשיתי וגמילות חסדים שעשיתי לפניך (ה) משלך עשיתי ואפ"ה בשכר תורה שעשיתי קמעא לפניך הקניתי לי העוה"ז וימות בן דוד ועוה"ב שנאמר (ס) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי אדני ה' ומי ביתי כי הביאותני עד הלום וגו' כל הענין עד ומברכתך יברך בית עבדך לעולם (כא) משלו משל למה"ד למלך שהיה לו עבד והיה המלך אוהב אותו אהבה גמורה ובכל יום ויום היו מכניסין אותו לפניו והיה המלך עושה לו כבוד בפני כל עבדיו ומשיב אותו העבד לפני המלך ואומר לו אדוני המלך מה מלאכה עשיתי לך יותר מכל שאר עבדיך ומה קורת רוח מצאת ממני יותר מכל שאר עבדיך שאתה עושה לי כל הכבוד הזה לפני עבדיך לכך נאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וגו' נאמר כאן הלום ולהלן הוא אומר (סמאל ח' י) הבא עוד הלום אישי ואומר (ס' י"ג) גשו הלום כל פנות העם ואומר (סמות ג) אל תקרב [ו] הלום מה הלום שנאמר להלן לשון מלכות ושררה [כב] אף הלום שנאמר כאן לשון מלכות ושררה [כג] ותדע לך שכן הוא שהרי במעשיהם טובים שמצא הקב"ה ברוד עתיד להושיב אותו לימין השכינה שנאמר (תילים ק"י) נאם ה' לאדוני שב לימיני וגו' [כד] כיצד עושה אדם (כה) תורה [ו] קמעא לפניך אתה שמת שכרו בארץ אלפים לטובה ואין שום כרייה יודעת עושה צדקה וגמילות חסדים קמעא לפניך כופל אתה

שכרו באלף אלפים לטובה ואין שום (ס) כרייה יודעת עושה אדם תורה קמעא לפניך אתה שמת שכרו באלף אלפים לטובה שנאמר (סמאל ב' ז) ותקמן עוד זאת בעיניך ה' אלהים ותדבר גם אל בית עבדיך למרחוק וזאת תורת האדם וגו' וכי זאת תורת האדם שיעשה תורה קמעא לפניך ה' אלהים (כו) ועוד ד"א אמר לפניו שנאמר ומה יוסיף דוד עוד לדבר אליך ואתה ידעת את עבדיך ה' אלהים ואומר (ס) ואתה אדני ה' אתה הוא האלהים ודברך יהיה אמת וגו' ומברכתך יברך את בית עבדיך לעולם זה העולם שאין בו מיתה לעלם ולעלמי עלמאי (כו) אשרי מי שיודע בלבבו (ס) מהו אצל אביו שבשמים וכל מעשיו הוא עושה בבטחון על אביו שבשמים (כח) אשרי מי שהוא ירא שמים בסתר ונשען ובוטח כמי שהוא תופס מגן ותרים שנאמר (סס ב' כ"ג) וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת וגו' ויאמר ה' סלעי ומצודתי וגו' מגיני וקרן ישעי משגבי ומגוסי וגו' כי בך ארוץ גדוד וגו' מגן הוא לכל החוסים בו וגו' ותתן לי מגן ישעך וגו' ער סוף השירה . [כט] מעשה ככהן אחד שהיה ירא שמים בסתר וכל מעשיו הטובים שהיה עושה היה עושה בסתר והיה לו עשרה בנים מאשה אחת ששה זכרים וארבעה נקבות ובכל יום ויום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים ומלחך בלשונו עפר כדי שלא יבא אחד מהן לידי עבירה ולדי' דבר מכווער ואמרו לא יצתה אותה שנה ולא שנית ולא שלישית עד שבא עזרא והעכה הקב"ה על ידו את ישראל מבבל ואותו הכהן עמם ולא גכנס הבית ההוא לעולמו עד שראה כתנים גדולים ופרחי כהונה מכניו ומבני בניו עד חמשים

מאורי אש

האדם נחמ' האם ככה למד לפניך שכה הנכחה והשפעת השנחה (כא) משלו משל למה"ד למלך כו' נפלא זה המשל להורות כי מעלת דוד איך שה' נקטין עליו לפניו ית' וזה מנחת הנפש המרגשת כבוד ה' ורוממותו וחסנו לטובתו ולדבק אליו כי זה יקר תפארת גדולתה להיות עומד לפניו לעבדו ואף כי יסמע ממלכו שיעבדו בשוה עבד גאמן הוא ויכנע לבו ויספל בעיניו כי מרגיש כי למוול גדלו ית' אינו עושה מאומה וסכן מאוד ולייר בו : [כב] אף הלום כו' לשון מלכות וכלומר מי אנכי שאבוא עד הלום הגדולה והממשל' שכה רוממתני מעלה מעלה : [כג] ותדע לך שכן הוא כי ר"ל מזה חבין מעלת דוד שה' על זה האופן ההכרה אחר שכן הכסית לו ה' שיעמוד לימין השכינה מודבק בה חמיד ומסתמא יוחן לו מה שביקש ע"ד ששכר מנוה מלוה והבן : [כד] כיצד עיטם אדם סוף הפסוק וזאת תורת האדם קורט : [כה] תורה קמעא לפניך הענין שהשנת האדם בעוה"ז מול השנתו בעוה"ב הוא קטן ומעט מאוד לא יערך מול השנתו הגבוה שיהיה בו עוה"ב וכל זה ע"י עמלו בלמודה בעוה"ז ומה רבו חסדיך כי תוסיק לו שמה שבר אלף אלפים במה זה וזאת תורת האדם בתחמה האם ככה למד לפניך שכה תשביע אותו מרב טוב הלפניו : (כו) ועוד דבר אחר אמר לפניו בו' זה העולם שאין בו מיתה כו' בא להחיר לנו ספק גדול שרואים אנהני שנתחילה הקטין עלמו מאוד וכסופו ביקש שיהיה ביתו עד עולם ומפרט שלא על בקשת העוה"ז מדבר רק על עולם החמה שיהיה לימות המשיח בדביקותו ית' וסו בקשת הדביקות האמיתי המתבקשת מאת כל חכם לב היודע שפלותו ומבקש סיקר הקב"ה אליו והבן מאוד : [כז] אשרי מי שיודע כו' בבטחו גדול מבאר מעלת דוד שודע איכה נראה הוא לפניו ויחבר וע"כ כל מעשיו היה בבטחון גדול על ה' ב"ה : (כח) אשרי מי שהיה ירא שמים בסתר וכשען כו' ר"ל שמררך הטבע האנושיים המה הפכיים הירא לא יבטח כי הפחד מחכבר כלב וכן זה ביראת העונש אבל ביראת המתנוגך מלב האוהב המה שנים יחד היראה הוא הכנעה כלב והוא בסתר ועכ"ל הוא מוכתם כלבו כי ירגיש טובות ה' וחסרו על האדם ואשרי מי שלבו כל כך בטוח כחופם מגן ואינו ירא מאומה כך נפשו בטוח בה' מאוד

ישועות יעקב

יכלכלוהו . (ה) כמ"ס גד"ה א' כ"ט כי ממך הכל ומידך נתנו לך : (ו) ג"ז גדרש לשון מלכות : [ז] פי' מעט : [ח] שאין בעל הנס מכיר בניו : (ט) באזהרה מדרגה שמועד ואם מעשיו רמיים וכו' יכול אדם לדעת כו' בספר זה ועי' בספר הישר לר"ם שער תשיעי בסיומו רצון האל יתברך : (י) מן העפר ופסולת : עיין

חמי
הבר
לא
אמר
מכר
אפי
את
ולא
היו
היו
ואת
בטח
על
לא
בטח
ואוס
גם
הגב
והיה
על
(יא)
כוכ
כה'
לסיו
קרב
עוה
ה'
הטו
שלא
יוס
הוא
שה
לרין
אפי
לשון
הכל
מלך
ודכי
כמ
(לז)
כה'
למי
שמי
כוס
הש
די
מה
אלו
בכ
אח

חמישים שנה * ואח"כ נכנס אותו הכהן לבית עולמו עליו
 הכתוב אומר (חיליס לו) (ל) בטח בה' ועשה טוב וגומר
 (לא) והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך וגו' * וכך
 אמר הקב"ה לישראל * בני (לב) וכי יש יכולת בהבלי
 מכחישי התורה ליתן לעובדיהם אכילה ושתיה ומוזנות
 אפילו בעוה"ז ואצ"ל בעוה"ב אבל אתם בני ישראל לקחתי
 אתכם אצלי * (לג) משום שהכל שלי והכל מעשה די
 ולא עוד אלא שאני יושב על כסא הכבוד שלי שריש
 היום אני קורא ושונה ושריש היום אני דן את הרין ושריש
 היום אני עושה צדקה וזן ומפרנס ומכלכל לכל באי עולם
 ואת כל מעשי ידי שבראתי בעולמי * שנאמר (ישעיה כ"ו)
 בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' (לד) צור עולמים ששני
 עולמים שלי (לה) לפיכך אני אומר הבוטח בשמך באמת
 לא יבוש לעול' ש' (חיליס כג) (לו) כך בטחו אבותינו
 בטחו ותפלטמו אליך זעקו ונמלטו כך בטחו ולא בישו *
 ואומר (סס כ"ה) אלהי בך בטחתי (לז) אל אבושה וגומר
 גם כל קויד לא יבושו וגו' וכן הבטחת על ידי עבדך
 הנביאים שנא' (וימיה יז) ברוך הגבר אשר יבטח בה' (לח)
 והיה ה' מבטחו והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו' והיה
 עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות

פרי (לט) אשריהם הצדיקים שכך בטחונן שהן בוטחין על
 אביהם שבשמים * שברא את העולם בחכמה בבינה בדעה
 ובהשכל לכך נאמר והיה כעץ שתול וגו' (מ) משלו משל
 למח"ד למלך שהביא עבדו דורון לפניו איפה של חטים *
 אם טחנה ולא בררה הרי זה (מא) דבר מגונה אם בררה ולא
 טחנה הרי זה דבר מגונה * בררה וטחנה ולא הוציא ממנה
 סולת הרי זה מדה בינונית אבל אם בררה וטחנה והוציא
 ממנה סולת הרי זה מדה שלימה כך ת"ח דומים בעוה"ז
 בד"ת * קרא אדם ולא שנה הרי זה דבר גנאי שנה ולא קרא
 הרי זה דבר גנאי * קרא ושנה ולא שימש (יא) ת"ח זו מדה
 בינונית * אבל אם קרא אדם תורה נביאים וכתובים ושנה
 משנה ומדש הלכו' ואגרו' ושימש ת"ח זו מדה שלימה *
 (מב) לכך נאמר (ישעיה יח) בעת ההיא יובל שי (יב) לה'
 צבאות וגו' כדי לעשות רצון אביהם שבשמים כמו במנחה
 לפני המלך וכן הוא אומר (יחזקאל מו) ועל הנחל יעלה
 על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתום
 פרוי לחדשו יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים והיה
 פרוי למאכל ועלהו לתרופה (מג) ומהו העץ אשר יעלה
 בנחל זה אלו ת"ח שיש בהם תורה מקרא ומשנה הלכות
 ואגרות ומעשים טובים ושימוש ת"ח והכל משקמין ויוצאין
 לפני

ישועות יעקב

(יא) עיין לעיל : [יב] העכו"ס יבאו את ישראל מנחה אליו
 יתברך
 כוונתו היה להתקרב לה' ומתפלל שישוע לו לעבדו אז זוכה
 כה' ר"ל ע"י הבטחון ועשיית טוב תזכה להתענג על ה'
 להיות ממקורבו וממשיגו : [לא] והתענג על ה' ויתן לך גו'
 קרבת ה' אז יתן לו משאלות לבו כיון שכל חפצו רק התענגות
 עוה"ז כי הכל חללו למען עבודת ה' וכל זה מביא לאות על ענין
 ה' : (לב) וכי יש יכולת כו' ואצ"ל בעוה"ב כו' וכלומר אפילו
 הטבע לכוכבים ומזלות רק הכל מיד ה' המה ואף כי העוה"ב
 שלא מסרתי לטבע מאומה רק הכל מדי צבאיה שמורה וערוכה
 ויש להסביר מהו הטעם ללקיחת ישראל חללו משום שהכל שלו
 הוא כי אך יתכן שה' ב"ה ידקק לאנוש נבזה ופחות השוכן
 שהכל שלו והכל מעשי דיוו אשר כולם נובעין מקיומו ולכן
 לרון אותם והמאמר ככלל שהוא יושב על כה"כ כבר פירשנו
 אפילו העוה"ז הכל אני נותן ולא מסרתי אותו לטבע המערכת
 לשון מקור שממנו נצא הכל ע"ד הביטוי אל טור חובתם באורו
 הכל העוה"ז והעוה"ב והוא צור עולמים שני העולמות : (לג)
 מנר הכרה והתבוננות באמיתו שכל זה גורם האהבה האמיתית
 ודביקותו : [לו] כך בטחו אבותינו גו' הבאור שיש הבדל בין
 במשמע שנקרב אליו וזה אם לא טעא אז בבטחוני לבד יושע
 (לז) אל אבושה לעולם כל זה מרמז שלא יבוא לידי בוש' לעולם
 בה' ע"כ יהי' מבטחו וישור לו : (לט) אשריהן הצדיקים כו'
 למי הם בוטחים לבורא הכל בחכמה ואיך לא יבטח האדם ואיך לא
 שמיסב על התורה [ע"ד עץ חיים היא למחזיקים בה ואין ע"ס
 כוספס ותכליתם : (מא) דבר מגונה כי לא ידע מאומה ומה
 השלימות בדיעת דוניה וסברות' ונגמר פרוי כעץ שתול כן
 בידו : (מב) לכ"י בעת ההיא יובל שי כלומר הרי זה דבר
 מה שייך לכלן ואולי ע"ד הצורה מתוך שלמד הכל הוא כמו
 אלו ת"ח כו' באור הכתוב ע"ד טרה ועל הנחל [זה ים החכמה
 ככל חכמה מקרא ומשנה והלכות כו'] והכל משכימים כו' (ר"ל
 אחד והמה יוצאים לפני הגבורה לזכות לישראל ולתת להם שפרס)

מאורי אש

מאור ולא ירח מפני חובת מאומה : (כט) מעשה צדקה אחד כו'
 מביא זה להורות מעלת מי שהוא ירח שמים צדקה וצדקת שכל
 לגדולה היא להיות ממשרתי ה' כי שכן מורה מורה צדק
 האמתית כי מי שכל למדריגה זו שכל התענגותו הוא רק
 ללמד חכמה והשגה וקרבת ה' וגם ענייני
 ניהו כי הכל חללו למען עבודת ה' וכל זה מביא לאות על ענין
 ה' : (לב) וכי יש יכולת כו' ואצ"ל בעוה"ב כו' וכלומר אפילו
 הטבע לכוכבים ומזלות רק הכל מיד ה' המה ואף כי העוה"ב
 שלא מסרתי לטבע מאומה רק הכל מדי צבאיה שמורה וערוכה
 ויש להסביר מהו הטעם ללקיחת ישראל חללו משום שהכל שלו
 הוא כי אך יתכן שה' ב"ה ידקק לאנוש נבזה ופחות השוכן
 שהכל שלו והכל מעשי דיוו אשר כולם נובעין מקיומו ולכן
 לרון אותם והמאמר ככלל שהוא יושב על כה"כ כבר פירשנו
 אפילו העוה"ז הכל אני נותן ולא מסרתי אותו לטבע המערכת
 לשון מקור שממנו נצא הכל ע"ד הביטוי אל טור חובתם באורו
 הכל העוה"ז והעוה"ב והוא צור עולמים שני העולמות : (לג)
 מנר הכרה והתבוננות באמיתו שכל זה גורם האהבה האמיתית
 ודביקותו : [לו] כך בטחו אבותינו גו' הבאור שיש הבדל בין
 במשמע שנקרב אליו וזה אם לא טעא אז בבטחוני לבד יושע
 (לז) אל אבושה לעולם כל זה מרמז שלא יבוא לידי בוש' לעולם
 בה' ע"כ יהי' מבטחו וישור לו : (לט) אשריהן הצדיקים כו'
 למי הם בוטחים לבורא הכל בחכמה ואיך לא יבטח האדם ואיך לא
 שמיסב על התורה [ע"ד עץ חיים היא למחזיקים בה ואין ע"ס
 כוספס ותכליתם : (מא) דבר מגונה כי לא ידע מאומה ומה
 השלימות בדיעת דוניה וסברות' ונגמר פרוי כעץ שתול כן
 בידו : (מב) לכ"י בעת ההיא יובל שי כלומר הרי זה דבר
 מה שייך לכלן ואולי ע"ד הצורה מתוך שלמד הכל הוא כמו
 אלו ת"ח כו' באור הכתוב ע"ד טרה ועל הנחל [זה ים החכמה
 ככל חכמה מקרא ומשנה והלכות כו'] והכל משכימים כו' (ר"ל
 אחד והמה יוצאים לפני הגבורה לזכות לישראל ולתת להם שפרס)

ד' : (מב) לכ"י בעת ההיא יובל שי כלומר הרי זה דבר מה שייך לכלן ואולי ע"ד הצורה מתוך שלמד הכל הוא כמו אלו ת"ח כו' באור הכתוב ע"ד טרה ועל הנחל [זה ים החכמה ככל חכמה מקרא ומשנה והלכות כו'] והכל משכימים כו' (ר"ל אחד והמה יוצאים לפני הגבורה לזכות לישראל ולתת להם שפרס)

לפני הגבורה ועוברין לפני ישראל ולת"ח מכאן ומכאן והכל יהא מתוקן ומונח לפנייהם * [מד] משלו משל למה"ד למלך ב"ו שהו עבדיו ובני ביתו מסובין לפניו על השלחן וצבר ציבורין לפנייהם שאין להם סוף * כך ת"ח בעוה"ז בד"ת כיון שקראו את המקרא ושנו את המשנה וד"ת מתוק עליהם הקב"ה מרחם עליהם ונותן בהם חכמה ובונה ודעה והשכל לעשות מעשים טובים ות"ת והכל יהא מתוקן לפנייהם לכך נאמר ועל הנחל יעלה על שפתו וגומר לא יבול עליו וגומר (מה) מה זית זה אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ת"ח גם בנייהם הם תלמידי חכמים ואינם פוסקים מד"ת לא ביום ולא בלילה לא בימות החמה ולא בימות הגשמים * (מו) שנ' (תלמיס קל"ח) אשרי כל ירא ה' וגו' יכול אתה לומר אף העבדים אף הגרים שהן יראי שמים אף הן בכלל אשרי שאם לא כן היח לו להכתוב שיאמר אשרי החכמים ותלמידיהם ומלמדיהם אלא מן המקרא שלאחריו לא תוכל לומר כך מדברתיב [ג] יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך [מו] מעיד אני עלי שמים וארץ שכל ת"ח שאוכל משלו ונהנה [יד] מיגיע כפו ואינו נהנה משל צבור כלום הרי הוא בכלל אשרי וכל שלחן (מח) שאין ת"ח נהנה ממנו אינו מבורך * שנאמר (איוב כ"ב) אין שריד לאכלו על בן לא [טו] יחיל טובו (מט) ואין שריד אלא ת"ח שנאמר [יחל ג'] ובשרידיהם אשר ה' קרא * אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך אשתך תהא כגפן שהוא עושה פירות ולא כגפן שאינה עושה פירות * (ג) ואימתי תהא אשתך כגפן שהוא עושה פירות כל זמן שאשתך תהא [טז] בירכתי ביתך מה כתיב בתריה בניך כשתילי זיתים מה זית זה יש בו (נא) זית לאכילה וזית ליבש וזית לשמן ושמןו דולק

בכל הנרות * כך כל זמן שאשתך בירכתי ביתך היא אינו דומה אלא לגפן שאינה זזה ממקומה לעולם * ובניה דומין לזית מהן בעלי מקרא מהם בעלי משנה מהן בעלי תלמוד מהן בעלי משא ומתן מהן חכמים ומהן נבונים יודעי בינה כל דבר בעתו * לכך נאמר אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים וגומר * (גב) שניה לה אשה שמהלכת בשוק ומדברת עם כל אדם היא גורמת רעה לעצמי ושהיו בניה רעים ומתחייבת בעצמה ובבניה : מכאן אמרו אשה רעה גורמת רעה לעצמה ולבניה שהיו בניה בעלי מומים כיצד אם היא מתגברת פעם בחוץ פעם ברחובות היא גורמת רעה לעצמה ולבניה שהיו כל בניה רעים בעלי מומין * ואם לא (ז) קוצה לה חלה בטהרה או פשעה לה מן הגדה האמורה בתורה * גם היא גורמת רעה לעצמה ולבניה שהיו כל (גב) בניה בעלי מומין ואינה מוציאה קורת רוח לעולם ובשביל מעשיהן המקולקלין היוין להם בנים [נד] חגרון [נה] אלמין וסומין * אחד מהן שומה ואחד מהן רשע [נו] תדע לך שכן הוא שכל זמן שתלמידי חכמים בבית הפרדש ודברי תורה מתוק עליהן מתוך כך הקב"ה מרחם עליהם * ונותן בהם חכמה ובונה ודעה והשכל [נז] לעשות מעשים טובים ות"ת : [נח] צא ולמד מתנוק הזה בשריך אותו אין דנין אותו לא מתחלה כשגולד ולא משעה שגומלין אותו מן החלב עד שמכניסין אותו בבית רבו כיון שבא אדם בבית רבו למקרא ולמשנה * ואח"כ (נט) הניח הכל ופירש והולך לו אז דנין אותו שנ' (ירמיה ט) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויזיח על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עונם את תורתי אשר נתתי לפנייהם וגומר * אבל אם (ס) עוסק במקרא ומשנה ואינו פורש הכל אוהבין אותו ומרחמין עליו שנ' ראה

ישועות יעקב

יחזק : (יג) היגיעים בתורה ככל כחם : (יד) כאן מפרש כפשוטו יגיע כח ממש : [טז] לשון הללמה כמו יחילו דרכיו [תלמי י'] : [טז] ננועה בבית ולא תהא ילאנית ומדברת עם כל אדם : (יז) פי' מפרשת : [יט] פותח את הרקיע בחפלתו : למה

ויפיע לו הפנה חה האופר והסכר העליוני אשר אין למעלה עיקר עליו כסם עלים שנס הם יעמדו לעד בלמורם וזהו ולא יעיש מעשות פרי : [מו] שנאמר אשרי כו' וסמך ליה בניך כשתילי זיתים גו' יכול אף העבדים כו' שעל הרוב אינם ת"ח בחכמת התורה ת"ל יגיע כפיך אשריך שגל' אשר הוא רק על אשר התורה כלומר היגיעים בתורה הם יזכו להשפיע להם חכמת ה' : (מו) מעיד אני עלי מפרש הכתוב יגיע כפיך : (מח) ואין ת"ח כהנה ממנו עד"מ שיהיה ת"ח מנכסיו : (מט) אין שריד אלא ת"ח אולי מפני שרק הם כשארים חיים וקיימים לעולם הנלמי ובאורו שאמת שיותר טוב שהת"ח לא יזנה משל לבור אבל זאת ג"כ שכל מי שאינו מהנה לת"ח אינו מבורך ויחיל לשון הללמה ותקוה חהו אינו מבורך : [ג] ואימתי כו' בירכתי ביתך שלא תהא ילאנית אשר מזה נמשך הפירוט והוא גם בניה לא טובים ח"ו : [נא] זית לאכילה מוד ליבש שיהי' לאחרית הזמן וגם להאיר וכן כיוו בעלי תלמוד המוללחין באחרית צעוה"ב ובעלי מו"מ מוללחין צעוה"ב וחסמים המאירים לארץ בחכמתם חכמים יודעים הנאמר להם נבונים מבינים דבר מתוך דבר יודעי בינה כל דבר צעוה"ב הוא ע"ד ומנני ישעבר יודעי בינה לעתים חסו חסוב תקופות ומזלות ע"פ חשבון העת והזמן : (גב) שניה לה כלומר אבל הפכה בדומה לה יהיה ג"כ בניה כמוה גורמת רעה לעצמה : (גב) בניה בעלי מומין אף שהדבר יתכן ג"כ כפשוטו מומי הגוף וזה מדרך העונש לא מטבע ההולדה אבל ג"כ הכונה על מדות נפשיות כמו שכתובי הגוף יש חולי יתכן להתרפאות ויש צעל מוס אינו נרפא לעולם וכן צמדות הנפש יש נתרפא מתוכו הרעה ויש חכונה רעה עומדת איננה סרה וזה בא ממונז האורים וקרא צעל מוס : (גד) חגרון לפי הכונה השניה באורו המס מתעללן לטוב ורץן רק לרע וזה מומי הרגלים דומה לטבע אמו שהוא ילאנית : [נח] אילמין מדבר טוב סומין מראות בטוב ובחלית המעלה שוטה מדעת הכריות ורשע בין אדם למקום : (נו) תדע לך שכן הוא כו' מוסב על לעיל שדרס ועל הנחל יעלה וגו' : (נז) לעשות מ"ס ות"ת אף שהבחינה במ"ס המה ביד האדם מ"מ ע"י ידיעת החכמה יתעורר יותר למ"ס ועכ"ל הכסירה בידו לעשות כפי החכמה או להגיה : (נח) לא ולמד כו' משעה שגומלין כו' לפי שאין צד רעה רק כשיגדל ומכניסין אותו לתורה ומבין ממנה מעט ואח"כ הוא פורש והוא ענינו וא"כ ילמד ממנה מה גדלה מעלת התורה ומה רב עונשה למי שפירש ממנה : (נט) הניח הכל כלומר הלמוד והמעשה או הכונה המקרא ומשנה ואינו לומד מאומה : (ס) עוסק במקרא כו' ר"ל אף שעוסק רק במקרא ובמשנ'

מאורי אש

כלומר הכל יהיה מוכן לפנייהם והכונה על הסכר הנלמי והשנת החורה לפנייהם : (מד) משלו משל כו' בא להעיר ולהרחות שאף שחשוקת החכמה והחורה הטובה נעלם צעוה"ז והיא לבורה ביתך באין משינה והיא מסתתרת כלב ומנוחת כחם השכל לנד עדי ידעה ה' טוב לנבו כי מתוק עליו ד"ת ולומד מאהבה אז ירסם עליו ויפיע לו הפנה חה האופר והסכר העליוני אשר אין למעלה עיקר עליו כסם עלים שנס הם יעמדו לעד בלמורם וזהו ולא יעיש מעשות פרי : [מו] שנאמר אשרי כו' וסמך ליה בניך כשתילי זיתים גו' יכול אף העבדים כו' שעל הרוב אינם ת"ח בחכמת התורה ת"ל יגיע כפיך אשריך שגל' אשר הוא רק על אשר התורה כלומר היגיעים בתורה הם יזכו להשפיע להם חכמת ה' : (מו) מעיד אני עלי מפרש הכתוב יגיע כפיך : (מח) ואין ת"ח כהנה ממנו עד"מ שיהיה ת"ח מנכסיו : (מט) אין שריד אלא ת"ח אולי מפני שרק הם כשארים חיים וקיימים לעולם הנלמי ובאורו שאמת שיותר טוב שהת"ח לא יזנה משל לבור אבל זאת ג"כ שכל מי שאינו מהנה לת"ח אינו מבורך ויחיל לשון הללמה ותקוה חהו אינו מבורך : [ג] ואימתי כו' בירכתי ביתך שלא תהא ילאנית אשר מזה נמשך הפירוט והוא גם בניה לא טובים ח"ו : [נא] זית לאכילה מוד ליבש שיהי' לאחרית הזמן וגם להאיר וכן כיוו בעלי תלמוד המוללחין באחרית צעוה"ב ובעלי מו"מ מוללחין צעוה"ב וחסמים המאירים לארץ בחכמתם חכמים יודעים הנאמר להם נבונים מבינים דבר מתוך דבר יודעי בינה כל דבר צעוה"ב הוא ע"ד ומנני ישעבר יודעי בינה לעתים חסו חסוב תקופות ומזלות ע"פ חשבון העת והזמן : (גב) שניה לה כלומר אבל הפכה בדומה לה יהיה ג"כ בניה כמוה גורמת רעה לעצמה : (גב) בניה בעלי מומין אף שהדבר יתכן ג"כ כפשוטו מומי הגוף וזה מדרך העונש לא מטבע ההולדה אבל ג"כ הכונה על מדות נפשיות כמו שכתובי הגוף יש חולי יתכן להתרפאות ויש צעל מוס אינו נרפא לעולם וכן צמדות הנפש יש נתרפא מתוכו הרעה ויש חכונה רעה עומדת איננה סרה וזה בא ממונז האורים וקרא צעל מוס : (גד) חגרון לפי הכונה השניה באורו המס מתעללן לטוב ורץן רק לרע וזה מומי הרגלים דומה לטבע אמו שהוא ילאנית : [נח] אילמין מדבר טוב סומין מראות בטוב ובחלית המעלה שוטה מדעת הכריות ורשע בין אדם למקום : (נו) תדע לך שכן הוא כו' מוסב על לעיל שדרס ועל הנחל יעלה וגו' : (נז) לעשות מ"ס ות"ת אף שהבחינה במ"ס המה ביד האדם מ"מ ע"י ידיעת החכמה יתעורר יותר למ"ס ועכ"ל הכסירה בידו לעשות כפי החכמה או להגיה : (נח) לא ולמד כו' משעה שגומלין כו' לפי שאין צד רעה רק כשיגדל ומכניסין אותו לתורה ומבין ממנה מעט ואח"כ הוא פורש והוא ענינו וא"כ ילמד ממנה מה גדלה מעלת התורה ומה רב עונשה למי שפירש ממנה : (נט) הניח הכל כלומר הלמוד והמעשה או הכונה המקרא ומשנה ואינו לומד מאומה : (ס) עוסק במקרא כו' ר"ל אף שעוסק רק במקרא ובמשנ'

ואביו אינו מיסרו עליו הכתוב אומר (סס י"ג) חושך שבמו
 שונא בנו ואהבו שחרו מוסר
(עא) ד"א לחדשיו יבכר (כג) למכבדי תורה
 שמכבדין את התורה בכל יום תמיד
(עב) כיצד עיר שיש בה עובדי עכו"ם ויש בה
 עשרה בתים של ישראל שמשכימין ומעריבין
 בבית הכנסת ובביהמ"ד אע"פ שהעכו"ם חונים
 נגד סביבותיהם אפ"ה הם מכבדים אותם ויראין
 מהם שנאמר (ישעיה כ"ה) על כן יכבדוך עם עז
 קרית גוים עריצים ייראוך וגומר ומהו כי מימיו מן
 המקדש המה יוצאים (עד) מפני שמצוה קלה
 הרי היא כחמורה וחמורה הרי היא כקלה וכן
 אלו ואלו רפואה הן לישראל בין בעוה"ז בין
 לימות בן דוד ובין לעוה"ב שנאמר והיה פרוי
 למאכל ועלהו לתרופה ובזמן שישראל עוסקין
 בתורה ועושין צדקה ומשפט הקב"ה ועוה"ז משמח
 בהן ומגיד להן ששמחתו בהן אלה אלפים לטובה
 כפליים יותר מהם שנאמר (ש"ה י) אל גנת אגוז
 ירדתי וגו' מה אגוז זה יש בה ארבע בתים
 כך כל חכם וחכם מישראל שיש בו ד"ת לאמיתו
 יש בו ארבע דברים חכמה ובינה דעה והשכל
 משלו

[קטלח ט] [סא] ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חי
 הבלך וגו' כי היא חלקך בחיי ובעמלך אשר אתה עמל
 תחת השמש ומנין לתורה שהיא משולה לאשה שנאמר
 [משלי יח] מצא אשה [סב] מצא טוב ויפק רצון מה' וכיון
 שלומר את התורה הרי זה מביא טובה לעולם ויכול הוא
 לבקש רחמים ולהתפלל לפני הקב"ה [יח] [סג] ויפקפק
 את הרקיע ויביא מטר לעולם. וכך נאמר ויפק רצון מה'
 ואומר [סד] כי כאשר עזובה ועצובה רוח קראך ה' [יע]
 ואשת נעורים כי תמאס אמר אלהיך וגו' ובחסד עולם
 רחמתך אמר גואלך ה' [יטעו ל"ד] ובזמן שישראל עוסקין
 בתורה ועושין צדקה ומשפט הקב"ה שמח בהן (סה) ומגיד
 להן ששמחתן יהא עד סוף כל הדורות. שנאמר (חילוס
 קל"ג) כי [כ] בחר ה' בציון אוה למושב לו ואת מנוחתי
 עדי עד וגו' וכך אמר להם הקב"ה לישראל בניי. [ס"ו] וכי
 מה שמחה יש לו לאדם אלא בך"ת כלבד הא כל המשמח
 בכסף וזהב באבנים טובות ומרגליות. מה שמחתו בהם
 שלאחר מיתה הלא לאחר שמחתך מות א"כ מה יתרון לכל
 שמחתו אבל אתם בניי בואו ושמחו עם התורה
 (סז) שמחה שלימה (סח) כדרך שאני משמח בכם לעד
 ולעולמי עולמים שנאמר (ישעיה ס"ה) כי אם שישו
 וגילו עדי עד וגומר. מהו [כח] [סט] לחדשיו יבכר
 (ע) למחדשי תורה. שמחדשין את התורה בכל יום תמיד
 לבן שהוא בכור לאביו ולאמו שמחדש ד"ת שהכל שמחין
 בו כיצד אם יש לאדם בן בכור בבית רבו אם יש בו
 תורה שמחה מתחדש לו לאביו בכל יום. עליו הכתוב אומר
 (משלי ג) בן חכם ישמח אביו אבל אם פשע הבן בחכמה
 ומוציא חכמתו לדברים של כשילה ולדברים אחרים.

מאורי אש

לכד מ"מ מרחמין עליו : [סא] ראה חיים עם אשה גו' והיא
 התורה מאורסה ומדובקת לאיש הישראלי כל ימי חיי הסלך זה
 העוה"ז היא חיי הסלך בלמח כי היא חלקך בחיים לא החלואות
 הגשמיים הכלה וההפסד : [סב] מצא טוב ואין טוב אלא תורה
 שהיא טוב אמיתי לא מדומה ועי"ז ויפק רצון מה' שרק זאת
 רצונו ית' שיהגו בחורו ומוצא הרצון שה' חפץ מילוויו או בלורו
 : [סד] כי כאשר עזובה גו' ודרש ע"ד תורה התורה אשר היא חשה לך ועזובה ממך והיא עזובה רוח עי"ז והיא חשה נעורים בחסילה
 וזאת מאחיתה אך בחסר גדול חקבך עוד אליה : [סה] מגיד להם כי כלומר שמנשים להם על העתיד. כמ"ש זאת מנוחתי עדי
 עד : (ס"ו) וכי מה שמחה יש לו לאדם כו' ר"ל אם יתבונן האדם בעין האמיתי יבין כי שמחת הגופנית חפס בלתי קיימת לעולם
 עוד מעט ואיננו ואך שמחת התורה וזהו שמחת הנפש הוא לעד כי הנפש היא נלתי : (סז) שמחה שלימה לא שמחת הסועלת כ"א
 שמחת העלם אוהב מנר עגמה וזהו לשמה לא לחקות שבר : (סח) כדרך שאני משמח כו' כי אני איננו מקוה שום תועלת
 בעגמות מ"ו כ"א חזקך גו' רק מנר שהוא ית' מקור הטוב והוא אהבת העלם וכמו כן גם אהבת חסד : לחדשיו יבכר כו' מוסב
 על לטגל ועל הנחל : [סט] למחדשי תורה כו' לבן שהוא בכור כו' מפני שמבן הראשון מתענג הוא ביותר בשמחו ד"ת מננו
 ופירוט. בשמחו חדושי תורה ודרש למחדשי (שהוא מחדש חידושי תורה) יבכר יאהב אותו [כגן שהוא בכור לאביו] : (ע) ד"א
 למכבדי תורה כו' ודרש כביבור בראשיתה שהכל מכבדין אותה וזהו למחדשי יבכר כפירות חדשי שזכרו שהכל כוספים אליו :
 (עא) כיצד עיר שיש בה עובדי עכו"ם ויש בה עשרה בתים של ישראל שמשכימין ומעריבין רחמיך עליהם ויראין מהם שנאמר
 הכבוד לישראל והכל יראים מהן ונותנים כבוד להם ולחורתם : (עב) מפני שמצוה קלה הרי הוא כחמורה כו' רפואה הן לישראל
 כו' הבאור מפני שהמצוה הנה סגולות לנפש והשלמתה ויתכן שמצוה קלה לקיימה שקולה יותר ממצוה מצוה שמרום מפני שהיא
 מכוונת לחכמה הנפש הודושה רק ליוצר הנפשות וכמו בסמי הרפואה איננה לפי יוקר הסס כ"א כפי ערך הרפואה להחולי
 הזאת כן המצוה מפני שבאמת הנה יולאים מן המקום הנקודש היא התורה העליונה החלקית שהיא סגולה בעלמה מעין שהכל
 והיא רפואה בין לענייני עוה"ז שהטבע והגב בעוב על פיה כמ"ש אם חקוהו תלכו ונתתי גשמיכם גו' בין בעוה"ז בהשלמת הנפש
 בלתימות וזהו ועליו לחרופה אף שהעלם גרועים לענין המאכל מ"מ יתכן שרפואה דווקא העלם מסוגלים לא הפרי כמו כן ענייני
 המצוה והבן : (עג) משמח בהם ומגיד כו' חלק אלפים כו' כלומר יותר ממה שהם שמחים בה' ה' שמח עמהם או הכו' יותר
 ממה שהשיגו בחורה [אשר זה השמחה האמיתית] הקב"ה משמח עמהם שמגלה להם יותר ויותר חסו שמגיד להם כו' כלומר שמגל'
 להם רוי תורה : [עז] שנאמר אל גנת אגוז כו' ד' בחים כן ת"מ כו' בא לומר אע"פ שהחכמה והבינה הם כמות מיוחדים

ישועות ועקב

[יח] למה את עזובה ועזובה רוח לפי שמאסת התורה הנמשלת
 לאשת נעורים : (כ) וקודם זה נאמר אם ישמרו בניך בריתי
 ועדותי זו אלמדם : (כא) דורש והולך הפסוק שביחזקאל שהחמיל
 לעיל ודרש למחדשי לשון חידושי ד"ת מלת יבכר לשון בכור :
 (כב) כמו פרי המתכרת כביורה כחאנה בחידושה היא מכובדת
 לכל
 ויפק רצון טוב מה' : [סג] ויפקפק את הרקיע כו' כלומר יסדר הטבע ומערכתה וזהו ויפק רצון שדס כסוגיו הטבע מאלת ה'
 : [סד] כי כאשר עזובה גו' ודרש ע"ד תורה התורה אשר היא חשה לך ועזובה ממך והיא עזובה רוח עי"ז והיא חשה נעורים בחסילה
 וזאת מאחיתה אך בחסר גדול חקבך עוד אליה : [סה] מגיד להם כי כלומר שמנשים להם על העתיד. כמ"ש זאת מנוחתי עדי
 עד : (ס"ו) וכי מה שמחה יש לו לאדם כו' ר"ל אם יתבונן האדם בעין האמיתי יבין כי שמחת הגופנית חפס בלתי קיימת לעולם
 עוד מעט ואיננו ואך שמחת התורה וזהו שמחת הנפש הוא לעד כי הנפש היא נלתי : (סז) שמחה שלימה לא שמחת הסועלת כ"א
 שמחת העלם אוהב מנר עגמה וזהו לשמה לא לחקות שבר : (סח) כדרך שאני משמח כו' כי אני איננו מקוה שום תועלת
 בעגמות מ"ו כ"א חזקך גו' רק מנר שהוא ית' מקור הטוב והוא אהבת העלם וכמו כן גם אהבת חסד : לחדשיו יבכר כו' מוסב
 על לטגל ועל הנחל : [סט] למחדשי תורה כו' לבן שהוא בכור כו' מפני שמבן הראשון מתענג הוא ביותר בשמחו ד"ת מננו
 ופירוט. בשמחו חדושי תורה ודרש למחדשי (שהוא מחדש חידושי תורה) יבכר יאהב אותו [כגן שהוא בכור לאביו] : (ע) ד"א
 למכבדי תורה כו' ודרש כביבור בראשיתה שהכל מכבדין אותה וזהו למחדשי יבכר כפירות חדשי שזכרו שהכל כוספים אליו :
 (עא) כיצד עיר שיש בה עובדי עכו"ם ויש בה עשרה בתים של ישראל שמשכימין ומעריבין רחמיך עליהם ויראין מהם שנאמר
 הכבוד לישראל והכל יראים מהן ונותנים כבוד להם ולחורתם : (עב) מפני שמצוה קלה הרי הוא כחמורה כו' רפואה הן לישראל
 כו' הבאור מפני שהמצוה הנה סגולות לנפש והשלמתה ויתכן שמצוה קלה לקיימה שקולה יותר ממצוה מצוה שמרום מפני שהיא
 מכוונת לחכמה הנפש הודושה רק ליוצר הנפשות וכמו בסמי הרפואה איננה לפי יוקר הסס כ"א כפי ערך הרפואה להחולי
 הזאת כן המצוה מפני שבאמת הנה יולאים מן המקום הנקודש היא התורה העליונה החלקית שהיא סגולה בעלמה מעין שהכל
 והיא רפואה בין לענייני עוה"ז שהטבע והגב בעוב על פיה כמ"ש אם חקוהו תלכו ונתתי גשמיכם גו' בין בעוה"ז בהשלמת הנפש
 בלתימות וזהו ועליו לחרופה אף שהעלם גרועים לענין המאכל מ"מ יתכן שרפואה דווקא העלם מסוגלים לא הפרי כמו כן ענייני
 המצוה והבן : (עג) משמח בהם ומגיד כו' חלק אלפים כו' כלומר יותר ממה שהם שמחים בה' ה' שמח עמהם או הכו' יותר
 ממה שהשיגו בחורה [אשר זה השמחה האמיתית] הקב"ה משמח עמהם שמגלה להם יותר ויותר חסו שמגיד להם כו' כלומר שמגל'
 להם רוי תורה : [עז] שנאמר אל גנת אגוז כו' ד' בחים כן ת"מ כו' בא לומר אע"פ שהחכמה והבינה הם כמות מיוחדים

אליהו רבא פרק יח

ומאי והיה עליהו רענן (יכניס סס) (פה) שיצא קורת רוח ממנו בעולם שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום מה נאמר בהן זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך וגו' (יכניס יח) לכך נאמר ולא יראה כי יבא חום וזיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי (פו) משלו משל למה"ד לעשרת בני אדם שבאו במסכה אחת אחד הביא דגים גדולים השני הביא דגים קטנים השלישי הביא מיני מלוחים והרביעי הביא מיני תפלים החמישי הביא כרוב ותרדון שלוקין הששי הביא בצים והשביעי הביא גבינה השמיני הביא בשר שור התשיעי הביא בשר איל העשירי הביא בשר עופות כל אחד ואחד הביא אכילה אחת על השלחן וכל אחד ואחד נוטל מכל עשר [כג] אכילות והולך לביתו בעשר מיני אכילות כך כיון שבאו עשרה בני אדם לכית הכנסת ולבה"מ ולומר כל אחד ואחד מהם עם כל חבריו דבר א' או פסוק א' או הלכה אחת נמצא ביד כל אחד ואחד מהם שהוא נוטל עשר הלכות או עשרה דברים והולך לביתו בעשרה דברים או עשרה פסוקים או עשרה הלכות לפיכך הייתי אומר לעולם יש

[עז] משלו משל למה"ד למלך שהוא בא לכמה ימים ושנים בתוך ביתו כשהוא בודק את עבדיו אינו בודקן לא על כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות אלא אומר פלוני עבדי הכי קרא ושנה אם אמרו לו שהוא קרא ושנה והעדיף על חבריו (עח) שעשה תשובה מיד (כז) מודה לו המלך ועוזב את הכל ומשמה עמו לכך נאמר אל גנת אנוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הגצו הרמונים (עט) אלו מעשים טובים ות"ת שחכמי תורה מצפין להם והכל מאין בא מלפני הקב"ה [הפ] שיריו פשוטות לעושי תשובה (פא) והכל שלו והכל מעשה ידיו ולא הגיח הקב"ה דבר (פב) שלא גילה לישראל שנאמר (תלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם ואומר (שמוס ג') כי לא יעשה אדני ה' דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים מאי ולא יראה כי יבא חום (יכניס סס) לומר לך כל העוסק בתורה אינו הואה מרת פורעניות בין בעוה"ז בין לימות בן דוד ובין לעוה"ב (פג) ומה הוא דירת מדה בינונית לא חס ולא צונן ואיזהו זה מועד הג הסוכות שנא' (יכניס יג) עוד אושיבך באהלים כימי מועד

ישועות יעקב

מאורי אש

כנפס ונריך ליגע בהם לפי דרך הכוח ויסודות השכל הנטוע ולכאורה מה יוסף ומה יחן ידיעות התורה הוספה לאלו הכוחות לדעת בחכמת העולם ולהבין בנייתם לו"א שלא כן כ"א מהחורה ותגלה לו הכל כמ"ס בלכות כל הלומד תורה לשמה כו' וזכה לדברים הרבה כלומר חף מה שלא למד מתגלה לו בלבו וזה רחיה סה' מגלה להם יותר ממה שמשיג כי התורה סגולה חלקית לכל ידיעות אנוש והבן מאור : (עז) משלו משל למלך כו' הכי קרא ושנה כו' לכאורה לא ידענו מה חידם כמשל הזה והנראה מפני שמדרך המלך להגות בחכמה מענייני המדינות ולשפוט עמו הרב' וז"ל לא יתגדלו האנשים בעיניו רק מפני זה כן ה' יתבדק שהוא מקור החכמה והוא ותכמתו אחד בודאי כל חפלו רק בחכמת אדם לא בעניינים אחרים הנכילים שאין לו ית' מאומה ואמר המלילה שכל לכמה שנים לתוך ביתו אולי רומז לעוה"ב שפה בעוה"ז נסתר האדם מראות בפני המלך מלכו של עולם מפני חומרו המונעו מהרר השגות האם רק בעוה"ב שם יתענג ממנוה שדי או הכונה על לפתח לבוא בימי הגאולה כ"ב : (עח) שעשה תשובה ל"ל ש"ל ועשה אז מיד מוחלין לו : (עט) אלו מ"ט ות"ת סת"ה מצפין עליהם כו' כלומר מצפים ומייתלים שיחגלו להם ויעשו כמעטין המתגבר ויתנוץ להם מ"ט להתקרבות לה' ובאור הכתוב אל גנת [המה כלל בני אדם שנמשלו לגנה ולכרם] אגוז [שנטוע בלחם הד' כחות חכמה ובינה דעת והשכל] לראות הפרחה הגפן כלומר אם השלים נפשו בתורה ומצות : [פ] שיריו פשוטות לעושה תשובה והאדריקים מבקשים שיחגלה להם התורה ומ"ט זה אמיתת התשובה והקב"ה מקבל בקשחם : [פא] שהכל שלו כו' שלא ידומ' אך אנוש אנוש יזיר חומר יתשא לפני ה' בלכות ויסוור אח"כ בתשובה ויקובל תשובתו ומפרש מפני שהכל שלו והכל מעשה ידיו ע"כ חומל עליהם ומקבלם : (פב) שלא גלה לישראל כו' כלומר שבתורה מרומז סוד ה' ובריתו זה התורה שבה רמז הכל והוגיה ומלאכה : [פג] ומה הוא מרת דירה בינונית לא חס כו' חג הסוכות כו' הענין הוא ע"ד מאמרם ז"ל (בעבור אלילים) שלעתיד יבקשו העובדי כוכבים וזהו מדה בינונית שהבינונים יכולים לעמוד בהם ולא יתקו והענין בעצמו יש לו חוץ ובקלרה כו' להבדיל בהם את העובדי כוכבים וזהו מדה בינונית שהבינונים יכולים לעמוד בהם ולא יתקו והענין בעצמו יש לו חוץ ובקלרה אעיר עליהם שהוא שם מושאל על השגה אשר אמרו חז"ל שלעתיד הקב"ה מוליא חמה מרחקה לדיקים מתרפאים בה ורשעים יודוין בה והענין כבר בארו רבים כי כל זה רומז להשגה הגדולה שיחגלה כ"ב שהאדריקים שהרגילו עצמם בעוה"ב כזה הם מתרפאים בה אך הרשעים שלא הרגילו כזה מאומה ואדרבא הפכו לזריהם הטובים לרע' והן עתה עת כי יבקע חסוקת השגה בלבם כחם בעוה"ז אך לא יוכלו להשיג ואין דין גדול מזה (זולת אם הנהיגם המכאיב לידוע עיין לעיל פא"ק [ח"א פה סה' יתן לבינוני] דבר שיכולים לסבול לא חס ולא אונן והבן מאור ויש לי כמה ראיות כזה אך לא רציתי להאריך . (פד) עוד אושיבך באהלים זהו בימי חג הסוכות ועל דר הכונה כעני' הוא כמו שפרשתי . (פד) ש"ל ק"ד ממנו כו' כמו העלים הרטובים המוליאים פירות כן מד"ת יא"ק ק"ד ונחת לעולם ועד"מ מוסיפי' כח בפמליא של מעלה : כי יבוא חום זה מדה"ד הסופט' ביום הדין הגדול : [פו] משלו משל כו' מוסב על לעיל ממכבדי התורה שמטכיונים לבה"מ והמשל הוא להראות איך שהגבור אף שכל אחד חפלתו בידו עכ"ל גם כללות החפלה נחשבת לכולם כמו הסעודה שנאמר כלל הסעודה ע"י כולם וכולם טועמים מכל מאכל כן יועיל חפלת רבים

כנפס ונריך ליגע בהם לפי דרך הכוח ויסודות השכל הנטוע ולכאורה מה יוסף ומה יחן ידיעות התורה הוספה לאלו הכוחות לדעת בחכמת העולם ולהבין בנייתם לו"א שלא כן כ"א מהחורה ותגלה לו הכל כמ"ס בלכות כל הלומד תורה לשמה כו' וזכה לדברים הרבה כלומר חף מה שלא למד מתגלה לו בלבו וזה רחיה סה' מגלה להם יותר ממה שמשיג כי התורה סגולה חלקית לכל ידיעות אנוש והבן מאור : (עז) משלו משל למלך כו' הכי קרא ושנה כו' לכאורה לא ידענו מה חידם כמשל הזה והנראה מפני שמדרך המלך להגות בחכמה מענייני המדינות ולשפוט עמו הרב' וז"ל לא יתגדלו האנשים בעיניו רק מפני זה כן ה' יתבדק שהוא מקור החכמה והוא ותכמתו אחד בודאי כל חפלו רק בחכמת אדם לא בעניינים אחרים הנכילים שאין לו ית' מאומה ואמר המלילה שכל לכמה שנים לתוך ביתו אולי רומז לעוה"ב שפה בעוה"ז נסתר האדם מראות בפני המלך מלכו של עולם מפני חומרו המונעו מהרר השגות האם רק בעוה"ב שם יתענג ממנוה שדי או הכונה על לפתח לבוא בימי הגאולה כ"ב : (עח) שעשה תשובה ל"ל ש"ל ועשה אז מיד מוחלין לו : (עט) אלו מ"ט ות"ת סת"ה מצפין עליהם כו' כלומר מצפים ומייתלים שיחגלו להם ויעשו כמעטין המתגבר ויתנוץ להם מ"ט להתקרבות לה' ובאור הכתוב אל גנת [המה כלל בני אדם שנמשלו לגנה ולכרם] אגוז [שנטוע בלחם הד' כחות חכמה ובינה דעת והשכל] לראות הפרחה הגפן כלומר אם השלים נפשו בתורה ומצות : [פ] שיריו פשוטות לעושה תשובה והאדריקים מבקשים שיחגלה להם התורה ומ"ט זה אמיתת התשובה והקב"ה מקבל בקשחם : [פא] שהכל שלו כו' שלא ידומ' אך אנוש אנוש יזיר חומר יתשא לפני ה' בלכות ויסוור אח"כ בתשובה ויקובל תשובתו ומפרש מפני שהכל שלו והכל מעשה ידיו ע"כ חומל עליהם ומקבלם : (פב) שלא גלה לישראל כו' כלומר שבתורה מרומז סוד ה' ובריתו זה התורה שבה רמז הכל והוגיה ומלאכה : [פג] ומה הוא מרת דירה בינונית לא חס כו' חג הסוכות כו' הענין הוא ע"ד מאמרם ז"ל (בעבור אלילים) שלעתיד יבקשו העובדי כוכבים וזהו מדה בינונית שהבינונים יכולים לעמוד בהם ולא יתקו והענין בעצמו יש לו חוץ ובקלרה כו' להבדיל בהם את העובדי כוכבים וזהו מדה בינונית שהבינונים יכולים לעמוד בהם ולא יתקו והענין בעצמו יש לו חוץ ובקלרה אעיר עליהם שהוא שם מושאל על השגה אשר אמרו חז"ל שלעתיד הקב"ה מוליא חמה מרחקה לדיקים מתרפאים בה ורשעים יודוין בה והענין כבר בארו רבים כי כל זה רומז להשגה הגדולה שיחגלה כ"ב שהאדריקים שהרגילו עצמם בעוה"ב כזה הם מתרפאים בה אך הרשעים שלא הרגילו כזה מאומה ואדרבא הפכו לזריהם הטובים לרע' והן עתה עת כי יבקע חסוקת השגה בלבם כחם בעוה"ז אך לא יוכלו להשיג ואין דין גדול מזה (זולת אם הנהיגם המכאיב לידוע עיין לעיל פא"ק [ח"א פה סה' יתן לבינוני] דבר שיכולים לסבול לא חס ולא אונן והבן מאור ויש לי כמה ראיות כזה אך לא רציתי להאריך . (פד) עוד אושיבך באהלים זהו בימי חג הסוכות ועל דר הכונה כעני' הוא כמו שפרשתי . (פד) ש"ל ק"ד ממנו כו' כמו העלים הרטובים המוליאים פירות כן מד"ת יא"ק ק"ד ונחת לעולם ועד"מ מוסיפי' כח בפמליא של מעלה : כי יבוא חום זה מדה"ד הסופט' ביום הדין הגדול : [פו] משלו משל כו' מוסב על לעיל ממכבדי התורה שמטכיונים לבה"מ והמשל הוא להראות איך שהגבור אף שכל אחד חפלתו בידו עכ"ל גם כללות החפלה נחשבת לכולם כמו הסעודה שנאמר כלל הסעודה ע"י כולם וכולם טועמים מכל מאכל כן יועיל חפלת רבים

את החולי מאליו ומצלת אותו מכל יגון ואנחה וצער וממלט אותו מדינה של גיהנם . [צג] ובזמן שישראל עושין רצונו של אביהם שבשמים וחוזרין בתשובה שלימה לפניו מה נאמר בהן שובו בנים שובבים וגו' (וימיה ג) אשרי אדם שהוא ירא שמים מתוך שפל רוח (כו) ומתוך ענוה מתוך התשובה ומתוך הדין . (צה) ד"א קומי רוני בלילה אין רוני זו אלא תורה שנאמר [סהלס לב] אתה סתר לי מצר תצרני רוני פלט תסובבני סלה . מה כתיב בתריה שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב . (צו) ושמא תאמר עד אותה שעה לא היתה להן שמחה לצדיקים והלא מצינו שהיה להם שמחה בימי דוד ובימי שלמה ובזמן אנשי כנסת הגדולה ומנין שהיתה להם שמחה בימי דוד ובימי שלמה שנאמר (ד"ב א' כ"ט) ויזבחו לה' זבחים וגו' פרים אלה אלים אלה כבשים אלה ונסכידם זבחים לרוב לכל ישראל ויאכלו וישתו לפני ה' ביום ההוא בשמחה גדולה וגו' . ומנין שהיתה להם שמחה בזמן אנשי כנסת הגדולה שנ' (כסמיה יב) ויזבחו ביום ההוא זבחים גדולים וישמחו כי האלודים שמחם שמחה גדולה וגם האנשים והילדים שמחו

ישב אדם ויעסוק בתורה ובמעשה מרכבה ובכל מדות טובות שבעולם (פ) ויניח הכל וילך לבית הכנסת ולבית המדרש . ובכל מקום שמתחדשין בו תורה שבישיבת בית הכנסת ובישיבת בית המדרש שמחה מתחדש להקב"ה בכל יום תמיד וכן הוא מפורש בקבלה ע"י הנביא ישעיהו בן אמוץ אדני ה' נתן לי לשון לימודים [פח] לדעת לעות את יעה דבר יעיר בביקר בביקר יעיר לי אוזן לשמוע כלימודים אדני ה' פתח לי אוזן וגו' ואדע כי לא אבוש (שסיה ג) אלה הדברים דבר ישעיה הנביא על ישיבת בית הכנסת ועל ישיבת בהמ"ד ועל חידושה (פט) של תורה בביהמ"ד מהו אומר (איכה ג') (כד) חדשים לבקרים רבה אמונתך (כה) חלקי ה' אמרה נפשי וגו' וכן כשבאו פושעי ישראל (צא) לעקור מלכות בית דוד מן ישראל והשיבו אותו [קי] תשובה ומתוך התשובה שהשיבו אותו באתה השכינה למעלה מדוד . משיבה ואמרה לי דוד בני עליך נאמר (חלים קי) נשבע ה' ולא ינחם וגו' בא וראה כמה גדול כחה של תשובה שהיא ממלכת את בנ"א בעולם וקושרת לבני אדם קשרים [כ"א כתיים] בראשיהם (צב) ומרפא

מאורי אש

רבים לכולם וכולם יקבלו טוב לאיש איש מנקטת חכיו כי לא כל הנקטת והדיעות שוות והכן . (פ) ויניח הכל כו' כלומר אפי' עוסק בזבוחו צממתי מרכבה כדברים עליונים מאד יותר טוב לילך בצדקה ולחיות בצבור [פח] לדעת לעות כלומר העת הקבוע להתפלל את יעה היעפי' המאזים לדבר ה' . (פט) ועל חידושה של תורה זהו חדשים לבקרים והו' צדיק יעיר לי אוזן כדוד' של תורה : (5) חלקי ה' אמרה נפשי עיין ביי"ע ומזרק לזה צממתי וז"ל חלקי ה' כלומר חלקי ומנתי תורת ה' ובה שחשטע מלתי וע"כ אוחיל לו זכות תורה (צא) לעקור מלכות צ"ד ר"ל שבזיו אוחו ממעשה דבת שבע ואורי אשר ח"ל להיות מלכות קיימת או הוכחה לו אחת מהן מוסל לעולם גו' מלכי דק וצממתי צממתי וכה לזה הוא ע"י התשוב' שפי' נקשר לו כתר מלכות אמיתית ליטב על כסף ה' : [כג] ומרפא את החולי הן חולי הנפש והן חולי הגוף מרפא אלו שלא יצטרך שום פעולה אחרת לזה ומללל אוחו מכל צער הגופני ומדיקה של גהימס הנפשי : (כג) ובזמן שישראל עושין כו' וחוזרין כו' שובו כו' כלומר שעושין רצונו ה' צממתי לעשות תשובה אז ה' מרפא את משוכתי המגיע לאדם לעשות רע כמנהג הטוב המורגל בדרכו הרע שהוא הולך בדרך לבו וה' מרפא לבבו ומעיר אוחו לטוב ער"מ הבא לטהר מסייעין לו וחסו שובו צמים שובבים גו' ואם תאמרו כי מאד הרגלנו בזה באין אומר השב לו"ל לא כן כי אנכי מרפא משוכתיכם ואסייע לכם ממרום שחשטרו לכבסם (כד) אשרי אדם כו' מנבא מנדר החסובה ומתחסם מתוך שפל רוח (שרעיונותיו אינם גבוהים לחשוב מחשבות גבוהות ממעלת השגתו וערכו) ועניו (מתכוון בשפלות אנושי מול ה' אבאית גבוה מעל גבוה) ומתוך החסובה [ששכ] תמיד מתטאו וחוזר ושב לה' להגביה מעלתו מעלה מעלה [ומתוך הדין (שנותן הדין לנפשו ומצדיק דין שמים או כמאמר החכמים במוסרם שאמרו בזה הלשון ותגער על נפשך בהיותה מקלחת זה כמאמרם לעולם ירגיו אדם יצ"ט על יזה"ר כו' : [כה] ד"א קומי רוני גו' אלא תורה כו' לכאורה גם מהכתוב סמני מאין מוכח שריה זו תורה אימת כפשוטו רינה שמרן ומשכח להקב"ה על פליטתו משוכתיו וי"ל לפי שהרנו והשכחתי ללדיקים וחטאים אשר לבס טהורה ולזה מלאנו תמיד שמוסב עליהם וזה שמתו בה' וגילו לדיקים אכל ישרי לב הן המה סמוסרין בשכלם ובחורתם ובמורסם וא"כ כיון דכתיב הרנינו כל ישרי לב א"כ מוכח שרינה זו תורה וק"ל ובאזה"כ קומי רוני בלילה שפ' זכות התורה תכלל מהגולה הדומס ללילה : [כז] ושמא תאמר עד אותה שעה כו' לא ידעתי מה היה קשה לו ומה תירץ בזה שהיה להם שמחה ונראה לי שהוא מאמר בפני עצמו אשר שוכר מענין שמחת הצדיקים בה' שהוא הרביות האמיתי להשגתו מנוגס ה' אז אמר בדרך מוסרי שמא תאמר איה איפה ימצא אנשים שכל שמחתם הוא רק בה' עד שכל לבס ימלאון רק מהציור הזה לו"ל והלא מצינו שהיה להם שמחה בימי דוד כו' וכל זה היחה שמחה נפשית שמחת רוח"ק כמ"ס ויחלבו וישתו לפני ה' ביום ההוא בשמחה גדולה כלומר כשמסת ה' ובדכיות וכן בשלמה נאמר כי אלהים

ישועות יעקב

מכדין זה את זה : [כד] כי בכל בוקר מחדש הת"ם דברי תורה : (כה) פי' החלק שהנשמה קבלה מסיני היא מקבלת כל יללה בעלותה למעלה כידוע לי"ם : [כו] ר"ל שבזיו אוחו צממתי דבת שבע ואורי ואמרו אין יסועתה לו כו' : (כז) ר"ל שהיו צדוק אלו ד' מדות וסוף ירא שמים שלא יהיה בו ענוה פסולה וכן (5) חלקי ה' אמרה נפשי עיין ביי"ע ומזרק לזה צממתי וז"ל חלקי ה' כלומר חלקי ומנתי תורת ה' ובה שחשטע מלתי וע"כ אוחיל לו זכות תורה (צא) לעקור מלכות צ"ד ר"ל שבזיו אוחו ממעשה דבת שבע ואורי אשר ח"ל להיות מלכות קיימת או הוכחה לו אחת מהן מוסל לעולם גו' מלכי דק וצממתי צממתי וכה לזה הוא ע"י התשוב' שפי' נקשר לו כתר מלכות אמיתית ליטב על כסף ה' : [כג] ומרפא את החולי הן חולי הנפש והן חולי הגוף מרפא אלו שלא יצטרך שום פעולה אחרת לזה ומללל אוחו מכל צער הגופני ומדיקה של גהימס הנפשי : (כג) ובזמן שישראל עושין כו' וחוזרין כו' שובו כו' כלומר שעושין רצונו ה' צממתי לעשות תשובה אז ה' מרפא את משוכתי המגיע לאדם לעשות רע כמנהג הטוב המורגל בדרכו הרע שהוא הולך בדרך לבו וה' מרפא לבבו ומעיר אוחו לטוב ער"מ הבא לטהר מסייעין לו וחסו שובו צמים שובבים גו' ואם תאמרו כי מאד הרגלנו בזה באין אומר השב לו"ל לא כן כי אנכי מרפא משוכתיכם ואסייע לכם ממרום שחשטרו לכבסם (כד) אשרי אדם כו' מנבא מנדר החסובה ומתחסם מתוך שפל רוח (שרעיונותיו אינם גבוהים לחשוב מחשבות גבוהות ממעלת השגתו וערכו) ועניו (מתכוון בשפלות אנושי מול ה' אבאית גבוה מעל גבוה) ומתוך החסובה [ששכ] תמיד מתטאו וחוזר ושב לה' להגביה מעלתו מעלה מעלה [ומתוך הדין (שנותן הדין לנפשו ומצדיק דין שמים או כמאמר החכמים במוסרם שאמרו בזה הלשון ותגער על נפשך בהיותה מקלחת זה כמאמרם לעולם ירגיו אדם יצ"ט על יזה"ר כו' : [כה] ד"א קומי רוני גו' אלא תורה כו' לכאורה גם מהכתוב סמני מאין מוכח שריה זו תורה אימת כפשוטו רינה שמרן ומשכח להקב"ה על פליטתו משוכתיו וי"ל לפי שהרנו והשכחתי ללדיקים וחטאים אשר לבס טהורה ולזה מלאנו תמיד שמוסב עליהם וזה שמתו בה' וגילו לדיקים אכל ישרי לב הן המה סמוסרין בשכלם ובחורתם ובמורסם וא"כ כיון דכתיב הרנינו כל ישרי לב א"כ מוכח שרינה זו תורה וק"ל ובאזה"כ קומי רוני בלילה שפ' זכות התורה תכלל מהגולה הדומס ללילה : [כז] ושמא תאמר עד אותה שעה כו' לא ידעתי מה היה קשה לו ומה תירץ בזה שהיה להם שמחה ונראה לי שהוא מאמר בפני עצמו אשר שוכר מענין שמחת הצדיקים בה' שהוא הרביות האמיתי להשגתו מנוגס ה' אז אמר בדרך מוסרי שמא תאמר איה איפה ימצא אנשים שכל שמחתם הוא רק בה' עד שכל לבס ימלאון רק מהציור הזה לו"ל והלא מצינו שהיה להם שמחה בימי דוד כו' וכל זה היחה שמחה נפשית שמחת רוח"ק כמ"ס ויחלבו וישתו לפני ה' ביום ההוא בשמחה גדולה כלומר כשמסת ה' ובדכיות וכן בשלמה נאמר כי אלהים

שמחם כלומר השמחה שהיה כלבס היה משמחת ה' ודי' בזה למתכוון (ק) : ד"א ר"ל שפ"ק יצ"ט עליו (כד)

אליהו רבא פרק יח

ואומר (סס קיח) (כט) יסור יסרני יה וגו' וכן באהל
 מועד בחורב מהו אומר (נדנכ ט) זאת התורה
 אדם כי ימות באהל ואומר (יטוה נכ) (ק) ה'
 חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר וגו'
 (קא) פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום ושנת בצורת
 היתה ומצאני אדם א' ואמר לי ר' מאיזה מקוםאתה
 ואמרתי לו בני ממקום פלוני אני שכולם חכמים ורבנים
 וא"ל רבי שב במקומי שאני מראה אותך ואני נותן לך חסין
 ושעורין וכל מיני קטניות ואמרתי לו בני אפי' אם אתה
 נותן לי אלף אלפים דנרי זהב אין אני מניח מקום תורה
 ואמר לי רבי מפני מה ואמרתי לו מפני שכל אותן בני
 אדם שאתה רואה אותן בעולם (ל) (קב) שמספיקין את
 עצמם ועומדים במקום שאין בה דברי תורה ולאחר שעה
 מתים והולכים להם לפי שאין מליון לו לאדם לבית עולמו
 אלא ר"ת ומע"ט בלבד שנא' [משלי ו'] (קג) בהתהלךך
 תנחה אותך בשכרך תשמור עליך והקצית היא תשיחך
 ואומר (יטוה נח) (קד) והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספק
 ואומר (דברים כ"ד) [קה] ולך תהיה צדקה לפני ה' אלהיך
 וכל זמן שישראל עוסקין בתורה ועושין רצון אבותם
 שבשמים הקב"ה בעצמו נפנה אליהם לברכה שנא' (חללים

שמחו ותשמע שמהת ירושלים עד מרחוק
 (צז) ואשריהם הצדיקים שאין שונא שולט בהן
 ובמעשה ידיהם שכן מצינו במשכן שעשה משה
 שלא שלט בו שונא ולא נהפך שלחנו (ז) על
 פניו (צח) אבל במשכן שעשה שלמה שלט בו
 שונא ונהפך שלחנו על פניו אבל מקדש האחרון
 שעתידי הקב"ה לבנותו בענגלא ובזמן קריב לא
 יקרע ולא ישלום בו שונא לעולם והקב"ה היא
 דר בו לעולם ולעולמי עולמים צא ולמד מה בין
 סיעתו של משה לסיעתו של שלמה בסיעתו
 של משה מהו אומר [שמות לו] ובכא משה לפני
 ה' וגו' ובסיעתו של שלמה מהו אומר [ד"ס ג'ו']
 וכל בני (כח) ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה'
 על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו
 והודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו : ואומר
 (תהלים נב) שמחו בה' וגילו צדיקים ודריגו כל ישרי
 לב ואומר (סס קטט) יעלו חסידים בכבוד וירננו וגו' :

אמת

ישועות יעקב

וכן תשובתו לא יהיה רק מחוץ יראת שמים : [כז] שלא ירד
 מגדולתו וכבודו כמיו: (כח) ירד מגדולתו למ"ד מן ההודיות ואף למ"ד
 שמור למלכותו מ"ט השפיל גדולתו כמיו: [כט] וסס בענין
 נאמר ולא יכלו הכהנים לבא אל בית ה' וגו' עיי"ל אהל מרע"ה
 וזה לבא לפני ה' וכ"ל בשביל התורה : [כט] וסס למעלה נאמר
 קול רנה וישועה וגומר : [ל] פי' שמפנין א"ע : [לא] דרם
 אמת
 אף להם הבנה איס מוזכר ההגדל בין סיעתו של משה נס הפסוק
 בעת הקמת העשן נאמר ג"כ במשה [שמות ז'] ולא יכול
 משה לבא אל אהל מאור כי שכן עליו הענן וכבר פירש
 משה לבוא ושלקו שכל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא וגם בשלמה היה כן וא"ל אין הגדל ביניהם גם יתר הפסוקים שהביא
 אף להם קטור והמטק וההבנה ואולי הכונה להורות שסיעתו של שלמה היו גדולים מסייעתו של משה שנמשה בעת שהשיג קרון
 עור פניו היו כולם ידאים מלהסתכל באורו (שזהו אור ה') אבל כאש שלמה נאמר וכל בני ישראל רואים גו' והשחור והורו לה'
 מרוב השמחה ולכן מביא כל הפסוקים להורות מזה שהצדיקים כל שמחם בה' ובחלום ענין חלקי מופלא אז ישמחו לראות היפך
 דורו של משה שיראו מאור מזה ולא יכלו להאזין כי הערר יכולת הרא' בזה בא מרד מישע השמחה והדיבורות וביאורו יעלו חסידים
 בכבוד ה' השורה עליהם ולכן ורננו ומס שהביא הפסוק יסר יסרני גו' כלומר אף שאין בנו כח להכיל המדרגה הזאת עכ"ל טוב כי
 לעת אחימי לא נתנני וטוב מעט בדעתו זה ג"כ הכונה מה שהביא הכתוב זאת התורה גו' והוא ע"ד מאמרו ז"ל אין התורה נחלקימת
 אלא בני שממית עצמו עליה וידוע מאמרם ה"ן ומת ועליו אמרו יקר בעיני ה' המותה לחסידיו וכן פה אמר יסר יסרני יה
 ולמות לא נתנני כי המדקק בהשגה רמה ולא יכול כלל בקרבו ותכן שימות מרוב התבודדותו בהשגתו ועכ"ל יסר יסרני ולמות
 לא נתנני והכן אכל קשה מאד שכאמת גם באהרן כתיב שירא מנשת אלו בעוד הקרון על פניו ואף יתכן שהיה דורו של שלמה
 גדולים מאהרן ואולי הכונה בכתוב ויראו מנשת אינו מוסב על אהרן כ"ל על ישראל לבדו ולא יקשה הלא דור המדבר ה' באמת
 דור דעה כיושר מדור שלמה כי יתכן שמדבר באמת מבחינות חלוקות שדור שלמה במדרגותם יכלו לראות ולא פחדו ודור המדבר בענין
 השגתם בענין נעלה לא היו יכולים והכן זה : [ק] וה' חפץ למען צדקו כלומר ולכן הראה לנו כל אלה העניינים הגדולים
 והגוראים כי זה תכלית השלימות העליוני או מוסב על לעיל שרק התכלית והעיקר היא התורה והוא הנדק האמיתי שגשה ה' עמנו
 בשנתן לנו התורה שאין עוצה ואישר למעלה הימנה : [קא] פעם אחת הביא זה המעשה להורות ממשלת התורה : [קב] שמספיקים
 את עצמם ר"ל מספיקים את גופם במזונות וטוב עוה"ז וע"כ הם עומדים במקום שאין תורה רק מקנה וקנין סחורה
 ואח"כ מתים בלא לית נפשם כי אין הלוי לאדם כ"ל תור' ומ"ט וכבר בארתי בספרי דרע אברהם שסס עמם הונח תמיד בלשון רז"ל
 על הגוף כמו קנה שס טוב קנה לעצמו כלומר לגופו קנה לו ר"ת קנה לו חיי עוה"ז וכן בר"ע קאמר מוטב שאמות מיתת עמי
 (זהו הגוף) ולא אמות ב' מיתות זה הגוף והנפש וכן פה מספיקי' את עמם כלומר גופם ועמם ובשרם : (קג) בתהלךך זה יוס
 המיתה שהולך לעולמו כשכך בקבר אחר המיתה והקניות הוא תפית המתים שרק אור התורה מסייה לאדם בחמיה : (קד) והלך
 לפניך [להגין צדקך] (שעמית בעוה"ז) כבוד ה' (במה שהתכבד בעוה"ז) רק בכבודו י"ת לא כבוד המדומה שהן והעושר וכבוד
 ההכל) זאת יאספק שחיה' דבוק לו תמיד : (קה) ולך תהיה צדקה (וטוב) לפני ה' וזה לשון שיהא לפני ה' דבוק בו וכן

מאורי אש

על סדר הספר הזה ועיין בהקדמתי השניה : [נז] ואשריהם
 הצדיקים שאין שונא ב' אחר שהזכיר מענין כה"מ וכאב מוזכר
 אף שנמנו בשלום באין טען ופגע רע מאומה וכלומר באין מקטרג
 ומרד"ל להרוס מעשיהם הטובים אבל בשלמה לא כן ולכן לא
 נתקיימה מלכותו ולכן נהפך שלחנו וגדולתו על פניו כלומר שמואן
 ה' במלכותו וירד מגדולתו : [נח] אכל מקדש בו' לא יקרע בו'
 לשון הכתוב הוא כמו קרע מלכותו : [נט] לא ולמד מה בית
 סיעתו של משה בו' ע"ד ה' חפץ גו' : הדברים הללו לפי החלום
 ובכא משה (שמות לה) הוא רק אכל קרון עור פניו לבד ובאמת גם
 משה לבא אל אהל מאור כי שכן עליו הענן וכבר פירש
 משה לבוא ושלקו שכל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא וגם בשלמה היה כן וא"ל אין הגדל ביניהם גם יתר הפסוקים שהביא
 אף להם קטור והמטק וההבנה ואולי הכונה להורות שסיעתו של שלמה היו גדולים מסייעתו של משה שנמשה בעת שהשיג קרון
 עור פניו היו כולם ידאים מלהסתכל באורו (שזהו אור ה') אבל כאש שלמה נאמר וכל בני ישראל רואים גו' והשחור והורו לה'
 מרוב השמחה ולכן מביא כל הפסוקים להורות מזה שהצדיקים כל שמחם בה' ובחלום ענין חלקי מופלא אז ישמחו לראות היפך
 דורו של משה שיראו מאור מזה ולא יכלו להאזין כי הערר יכולת הרא' בזה בא מרד מישע השמחה והדיבורות וביאורו יעלו חסידים
 בכבוד ה' השורה עליהם ולכן ורננו ומס שהביא הפסוק יסר יסרני גו' כלומר אף שאין בנו כח להכיל המדרגה הזאת עכ"ל טוב כי
 לעת אחימי לא נתנני וטוב מעט בדעתו זה ג"כ הכונה מה שהביא הכתוב זאת התורה גו' והוא ע"ד מאמרו ז"ל אין התורה נחלקימת
 אלא בני שממית עצמו עליה וידוע מאמרם ה"ן ומת ועליו אמרו יקר בעיני ה' המותה לחסידיו וכן פה אמר יסר יסרני יה
 ולמות לא נתנני כי המדקק בהשגה רמה ולא יכול כלל בקרבו ותכן שימות מרוב התבודדותו בהשגתו ועכ"ל יסר יסרני ולמות
 לא נתנני והכן אכל קשה מאד שכאמת גם באהרן כתיב שירא מנשת אלו בעוד הקרון על פניו ואף יתכן שהיה דורו של שלמה
 גדולים מאהרן ואולי הכונה בכתוב ויראו מנשת אינו מוסב על אהרן כ"ל על ישראל לבדו ולא יקשה הלא דור המדבר ה' באמת
 דור דעה כיושר מדור שלמה כי יתכן שמדבר באמת מבחינות חלוקות שדור שלמה במדרגותם יכלו לראות ולא פחדו ודור המדבר בענין
 השגתם בענין נעלה לא היו יכולים והכן זה : [ק] וה' חפץ למען צדקו כלומר ולכן הראה לנו כל אלה העניינים הגדולים
 והגוראים כי זה תכלית השלימות העליוני או מוסב על לעיל שרק התכלית והעיקר היא התורה והוא הנדק האמיתי שגשה ה' עמנו
 בשנתן לנו התורה שאין עוצה ואישר למעלה הימנה : [קא] פעם אחת הביא זה המעשה להורות ממשלת התורה : [קב] שמספיקים
 את עצמם ר"ל מספיקים את גופם במזונות וטוב עוה"ז וע"כ הם עומדים במקום שאין תורה רק מקנה וקנין סחורה
 ואח"כ מתים בלא לית נפשם כי אין הלוי לאדם כ"ל תור' ומ"ט וכבר בארתי בספרי דרע אברהם שסס עמם הונח תמיד בלשון רז"ל
 על הגוף כמו קנה שס טוב קנה לעצמו כלומר לגופו קנה לו ר"ת קנה לו חיי עוה"ז וכן בר"ע קאמר מוטב שאמות מיתת עמי
 (זהו הגוף) ולא אמות ב' מיתות זה הגוף והנפש וכן פה מספיקי' את עמם כלומר גופם ועמם ובשרם : (קג) בתהלךך זה יוס
 המיתה שהולך לעולמו כשכך בקבר אחר המיתה והקניות הוא תפית המתים שרק אור התורה מסייה לאדם בחמיה : (קד) והלך
 לפניך [להגין צדקך] (שעמית בעוה"ז) כבוד ה' (במה שהתכבד בעוה"ז) רק בכבודו י"ת לא כבוד המדומה שהן והעושר וכבוד
 ההכל) זאת יאספק שחיה' דבוק לו תמיד : (קה) ולך תהיה צדקה (וטוב) לפני ה' וזה לשון שיהא לפני ה' דבוק בו וכן

פירוט

אליהו רבא פרה מז

ת"ל אלא ללמדך שעברו עליה מא"ף ועד ת"ו בא וראה כמה גדול כח פשעה של תורה שלא חרבה ירושלים ולא חרב בית המקדש [קיב] אלא בפשעה של תורה שנאמר (מ"כה ח') בפשע יעקב כל זאת ואין זאת אלא תורה שנ' (וימיה ט) מי האיש החכם ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עונם את תורתו וגומר

ברך (לג) המקום ברוך הוא שבחר בכם בישראל מתוך שבעים לשונות [קטז] ונתן בכם חכמה בינה דעה והשכל שתהיו בוטחין בו בכל עת ובכל שעה ד"א קומי רוני בלילה וגו' אין רוני זו (קטז) אלא הודאת [לד] היסורין כיצד עושה אדם כל מה שהוא עושה ובאוי עליו יסורין (קטז) יעמוד בחצי הלילה וישבח ויברך וידומם ויגדל ויקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם ברוך הוא שנ' (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך וגו' (ק"ט) והיכן היה דוד יודע לכיין חצות לילה אלא כך אמרו חכמים כיגור היתה תלויה למעלה ממסתו של דוד וכשהגיע חצות לילה (קכ) רוח צפונית מנשבת בו והתחיל הכגור לנגן מאליו לכך נאמר חצות לילה וגו' (קכא) ואומר (משלי ד"ח) מכסה פשעיו לא יצליח וגו' כרי להציל

מאורי אש

פרשוהו כל המפרשים שזה הפסוק נאמר על שחר העוה"ב וכל זמן כו' הקב"ה בעלמו כו' כאומר ומשיב ש"ח כמה יפרכו עמ' לא כן שהם י"ח משגות עליהם לזכרם כפרתתם המעטה : (ק) אמת מארץ חלמה גו' כלומר אם האמת הוא התורה מארץ חלמה אז נרק משמים נשקף להעלים שלא כדרך הטבע : לטובה ביגיעת אנוס שאפשר שהיה עמלו לרוק ולהבל אבל בהשגחה ה' בודאי יהי' לטובה ולברכה ולא יתכן לומר שכל לשון השקפה הוא לטובה דהרי מלינו וישקף ה' על ממנה מזרים ויחכן עוד דכל לשון השקפה הוא על דבר נסוי לא כדרך הטבע אם לרעה כמו במזרים או לטוב והשקפה הנאמרת לטובה הוא ענין נסוי רק לטובה והוא יותר נכון : (קח) נפנה עליהם לקללה אמר מלת נפנה להורות שחף שהוא ית' מקור הטוב ומפיהו לא חלה הרעות אך מזה העדר למד התור' כביכול הקב"ה שהוא מקור הרחמים פנה את עלמו ממדתו הטוב להרע להם והוא דרך מליצה ואמר בלשון נפעל ולא בלשון פועל שפונה הכונה להראות כי הוא כביכול מוכרח (מגד מעשו הרעים של אדם) להביאו עליו רעה כי באמת חלו ישראל כו' קראם לישראל בשם אבא השמים לפי שהם למעלה מן המערכת ומשולים עליהם ע"י מעשיהם הטובים ותפול ארצה נמסרים למקרה הטבע ח"ו בהסתור פנים וצבא תנחן על התמיד כלומר על ישראל שהם חמירים קיימים לעולם יתכן עליהם מחנה וצבא לייסר' בפשע וכל זה ע"י פשיהם שמרדו בה' ומהו השפט ותשלך אמת ארצה זה התור' שרק היא אמיתית ולא הבינו לכבדה ע"כ עשתה והזליחה העונם עלי' ליסרם : [קי] בא וראה שלא כדמדת ב"ו כו' לא ידעתי מה שייך זה לכאן ואולי להיות שלעיל הסביר לאותו האיש מענין הברכה שמכר ה' לישראל בהיותם טובים ולהיפך בהיותם רעים ועובדי את התור' ובא עתה להודיעו אך שעבדו הבדל יש בין הבר' לקלל' : (קי"א) מאלקך ועד ת"ו כו' וכשקללן כו' כבר מלאנו במדרש ואמנתוהו כל חכמי אמת שהאותיות התורה הנה למעל' כמו התור' בעלמה שלמעל' היא במציאות ע"ד היותה נעלה ואמרו יודע ה' בללאל ללרף אותיות התורה שבהם נבראו שמים וארץ ועוד התור' כולו שמוחיו של הקב"ה וע"כ אין להפלא כי האותיות כל אשר רבו ממנו על ענין נעלה והסוד ידוע לחכמי אמת : מת"ל את הל"ל עברו תורתך : (קיב) עברו את תורתך א"ת מרמז מאלקך ועד ת"ו וכלומר שלא קיימהו מאומ' ולפי דעת ח"א שפגמו באותיותיה : (קיג) אלא כפשטה של תור' כמאמרם ז"ל הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו כי המאור שבה משזירה למוטב וכן ע"י פשעם של תור' ירדו ממצלתן וגרמהו ירדחן להחריב ורושלים כי הרבו לפשוע ולאולי אחזו בתורה אז לא היו מוטאים כ"כ וצוה מיושב מה שמקשים העולם הלא מלינו שעשו עבירות חמורות ואין אמר שרק מפני פשעה ש"ח הלא היו עבירות חמורות כעבודת אלילים וג"ע ושפכד' ובאמת אין זה קושיא כי כל זה בא להם מהעדר למודם ולולי למדו והגו בתור' אז המאור שבה הי' משזירם למוטב : [קיד] את זאת ואין זאת אלא תור' כמאמרם במס' עבודת אלילים : (קטז) ונתן בכם חכמה כו' שיהיו בוטחים כו' הוא חכמת התור' ע"י יסעורר לאדם מדת הבטחון עליו י"ח כי יבין כי הכל מדת ה' והכל לטובה להצריך לבות בני אדם ועיין ביסודות יעקב ואין צריך לפירושו שבאמת הוא הקדמה לצבור הכתוב שלאחריו קומי רוני : (קטז) אלא הודאות היסורין כלומר אשר שתייסקרת ביסורין דע שלטובתך הם וע"כ רמי לו ובאזה"כ קומי רוני בלילה בחשכת החרות כי זה טובתך להצריך לנך : [קיז] יעמוד בחצי הלילה וישבח ויגדל ויקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם ברוך הוא שנ' (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך וגו' והיכן היה דוד יודע לכיין חצות לילה אלא כך אמרו חכמים כיגור היתה תלויה למעלה ממסתו של דוד וכשהגיע חצות לילה (קכ) רוח צפונית מנשבת בו והתחיל הכגור לנגן מאליו לכך נאמר חצות לילה וגו' (קכא) ואומר (משלי ד"ח) מכסה פשעיו לא יצליח וגו' כרי להציל

(פה) (ק) אמת מארץ חלמה וצדק משמים נשקף ואין השקפה אלא לברכה שנאמר (דברים כ"ו) השקיפה ממעון קדשך וגו' וברך את עמך וגו' : וכל זמן שאין ישראל עוסקין בתורה (קז) ואין עושין רצונו של מקום ח"ו (קח) נפנה עליהם לקללה : שנא' (דניאל ה) ותגדל ער צבא השמים ותפול ארצה מן הצבא ומן הכוכבים ותרמסם וגו' וצבא תנתן על התמיד בפשע ותשלך אמת ארצה ועשתה והצליחה : ואין צבא השמים אלא ישראל בפשע זה פשע של תורה שנ' ותשלך אמת ארצה ועשתה והצליחה הא למדת אם השליכו ישראל ח"ו את ד"ת לארץ מיד עשתה והצליחה מלכות העכו"ם (קי) בא וראה שלא כדמדת ב"ו מדת הקב"ה מדת בשר וחם קללתו מדוכה מברכתו אבל הקב"ה אינו כן ברכתו מדוכה מקללתו : בשבירך הקב"ה את ישראל ברכן [קי"א] מאלקך ועד ת"ו מן אם בחקותי עד קוממיות (ויקרא כו) וכשקללן מן וי"ו עד מ"ם מן ואם לא תשמעו עד געלה נפשם (שם) כיוצא (לא) בדבר אתה אומר (דניאל ט) וכל ישראל (קיב) עברו את תורתך וסור לבלתי שמוע בקולך ותתן עלינו האלה והשבועה אשר כתובה בתורת משה עבד האלהים כי חטאנו לו [לכ] מה

ישועות יעקב

אח למנין הרעה מאל"ף עד ת"ו : [לכ] מת"ל עברו את תורתך הל"ל עברו תורתך אלא כו' : [לג] כל זה דברי אליהו לאותו אדם שפגע בו : [לד] שצריך האדם לרין ולטובם להקב"ה על שטלם עליו חלמה אז נרק משמים נשקף להעלים שלא כדרך הטבע : לטובה ביגיעת אנוס שאפשר שהיה עמלו לרוק ולהבל אבל בהשגחה ה' בודאי יהי' לטובה ולברכה ולא יתכן לומר שכל לשון השקפה הוא לטובה דהרי מלינו וישקף ה' על ממנה מזרים ויחכן עוד דכל לשון השקפה הוא על דבר נסוי לא כדרך הטבע אם לרעה כמו במזרים או לטוב והשקפה הנאמרת לטובה הוא ענין נסוי רק לטובה והוא יותר נכון : (קח) נפנה עליהם לקללה אמר מלת נפנה להורות שחף שהוא ית' מקור הטוב ומפיהו לא חלה הרעות אך מזה העדר למד התור' כביכול הקב"ה שהוא מקור הרחמים פנה את עלמו ממדתו הטוב להרע להם והוא דרך מליצה ואמר בלשון נפעל ולא בלשון פועל שפונה הכונה להראות כי הוא כביכול מוכרח (מגד מעשו הרעים של אדם) להביאו עליו רעה כי באמת חלו ישראל כו' קראם לישראל בשם אבא השמים לפי שהם למעלה מן המערכת ומשולים עליהם ע"י מעשיהם הטובים ותפול ארצה נמסרים למקרה הטבע ח"ו בהסתור פנים וצבא תנחן על התמיד כלומר על ישראל שהם חמירים קיימים לעולם יתכן עליהם מחנה וצבא לייסר' בפשע וכל זה ע"י פשיהם שמרדו בה' ומהו השפט ותשלך אמת ארצה זה התור' שרק היא אמיתית ולא הבינו לכבדה ע"כ עשתה והזליחה העונם עלי' ליסרם : [קי] בא וראה שלא כדמדת ב"ו כו' לא ידעתי מה שייך זה לכאן ואולי להיות שלעיל הסביר לאותו האיש מענין הברכה שמכר ה' לישראל בהיותם טובים ולהיפך בהיותם רעים ועובדי את התור' ובא עתה להודיעו אך שעבדו הבדל יש בין הבר' לקלל' : (קי"א) מאלקך ועד ת"ו כו' וכשקללן כו' כבר מלאנו במדרש ואמנתוהו כל חכמי אמת שהאותיות התורה הנה למעל' כמו התור' בעלמה שלמעל' היא במציאות ע"ד היותה נעלה ואמרו יודע ה' בללאל ללרף אותיות התורה שבהם נבראו שמים וארץ ועוד התור' כולו שמוחיו של הקב"ה וע"כ אין להפלא כי האותיות כל אשר רבו ממנו על ענין נעלה והסוד ידוע לחכמי אמת : מת"ל את הל"ל עברו תורתך : (קיב) עברו את תורתך א"ת מרמז מאלקך ועד ת"ו וכלומר שלא קיימהו מאומ' ולפי דעת ח"א שפגמו באותיותיה : (קיג) אלא כפשטה של תור' כמאמרם ז"ל הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו כי המאור שבה משזירה למוטב וכן ע"י פשעם של תור' ירדו ממצלתן וגרמהו ירדחן להחריב ורושלים כי הרבו לפשוע ולאולי אחזו בתורה אז לא היו מוטאים כ"כ וצוה מיושב מה שמקשים העולם הלא מלינו שעשו עבירות חמורות ואין אמר שרק מפני פשעה ש"ח הלא היו עבירות חמורות כעבודת אלילים וג"ע ושפכד' ובאמת אין זה קושיא כי כל זה בא להם מהעדר למודם ולולי למדו והגו בתור' אז המאור שבה הי' משזירם למוטב : [קיד] את זאת ואין זאת אלא תור' כמאמרם במס' עבודת אלילים : (קטז) ונתן בכם חכמה כו' שיהיו בוטחים כו' הוא חכמת התור' ע"י יסעורר לאדם מדת הבטחון עליו י"ח כי יבין כי הכל מדת ה' והכל לטובה להצריך לבות בני אדם ועיין ביסודות יעקב ואין צריך לפירושו שבאמת הוא הקדמה לצבור הכתוב שלאחריו קומי רוני : (קטז) אלא הודאות היסורין כלומר אשר שתייסקרת ביסורין דע שלטובתך הם וע"כ רמי לו ובאזה"כ קומי רוני בלילה בחשכת החרות כי זה טובתך להצריך לנך : [קיז] יעמוד בחצי הלילה וישבח ויגדל ויקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם ברוך הוא שנ' (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך וגו' והיכן היה דוד יודע לכיין חצות לילה אלא כך אמרו חכמים כיגור היתה תלויה למעלה ממסתו של דוד וכשהגיע חצות לילה (קכ) רוח צפונית מנשבת בו והתחיל הכגור לנגן מאליו לכך נאמר חצות לילה וגו' (קכא) ואומר (משלי ד"ח) מכסה פשעיו לא יצליח וגו' כרי להציל

להציל מידיו כל מה שעשה * (קכב) וכן כשבאו עליו יסורין לטובתו (ל"י לטובת ישראל הם וכו') הם באים עליו כדי להציל מידיו כל מה שעשה לא יאמר בלבו אני צדיק אני ישר גומל חסדים אני (קכב) עלי יבאו יסורין (קכד) אל [לה] יכמרו דברים במקום כשאניו [לו] יכנל לרבו ואל ידבר דברים אלא יסתכל אדם בעצמו ויודיע לעצמו שלא לשום אדם נושא הקדוש ברוך הוא פנים (קכה) שנאמר [טעות ד'] בני [לו] בכורי ישראל ולהלן הוא אומר [דברים יד] בנים אתם לה' אלהיכם וכשהוא מוסרן אינו מוסרן אלא (לח) לאמתן שנא' (דברים ח) (קכו) וידעת עם לבבך כי כאשר יסר איש את בנו וגו' [קכז] וכי יש לך אדם בעולם שהוא רוצה שיחטא בנו ח"ו שנאמר [טס י'] (קכח) כי ה' אלהים הוא אלהי האלהים וארונים הארונים וגו'. דבר אחר קומי רוני בלילה [קכט] משל

איך רננה זו אלא שמחה שנא' (וימיה לה) רני ליעקב שמחה ואומר [זכריה ב'] (קל) רני ושמחי בת ציון. רני ברננות הרבה ושמחי בשמחות הרבה [קלא] מפני מה כי הנני בא ושכנתי בתוכך וגו' ואומר (לפניה ב') רני בת ציון וגו' (זכריה ב') הסיר ה' משפטך וגו' ואומר ויראני ה' ארבעה חרשים וגו' ואלו הן בן דוד (לט) וכן יוסף ואלהיו הכהן צדק (קלב) ברוך המקום ב"ה שבחר בחכמים ובתלמידיהם ומקיים עליהם כמדה שאדם מודד בה מודדין לו כמו שהם יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום וחזרין ושונין לשם שמים ויראת שמים בלבבם ומחזיקין (קלג) ד"ת על פיהם (קלד) ומקבלין עליהם בשמחה עול מלכות שמים כך כביכול הקב"ה (קלה) נותן להם שמחה לצדיקים [מ] בעל כרחם שלא בטובתן שנא' (תהלים ד') נתת שמחה בלבי מעת דגננ ותורושם רבו. (קלו) משלו משל

ישועות יעקב

עליו יסורין למדק עונותיו : [לה] אל יחמס לבו לדבר דברים לפני האקוס : [לו] לפי שאינו יכול לדבר לא חסאתי כי אין יסורין בלא עון : [לז] ור"ל לך מוכיח אותם כאב את בן ירמיה כמו שמסוים : (לח) שילכו בתורתו באמת : (לט) משיח בן דוד ומשיח בן יוסף וכל זה בטובה פ' החליל ועי"ש בפרש"י למה קוראן חרשים כהן דקק הוא שם בן נח ונקרא חרש ע"ש בנין החיבה : [מ] שיש צדיקים שאינם רואים בטובת עוה"ז והקב"ה נותן

מאורי אש

בא ולא יכסה בלבו וידמה בדעתו שחוסר על חס * כדי להציל מידיו ר"ל שסיסורין באים לו כדי שיהי' ניצל ונטרד מכל מה שעשה עד הגה ואיך לא יודה לה' על זה : (קכב) וכי כשנאו בו לטובתו בו לכאורה מאי וכן הוא הוא ואולי לעיל הכונה על הפסוק מכסה פשעיו ומורה ועוז בו שאז הוא מגיל עצמו ממה שעשה וכן יסורים ככה : [קכג] עלי יבאו יסורים בחמיה לאומר מה חסאתי ומה פשעי שבה עלי יסורים : [קכד] אל יכמרו בו כלומר אל יחס לבבו לחשוב כאלה (כי דברים כאלה בא ע"י הכעס והחיומה לא בהחייבות) על ה' ב"ה במקום דייגא ומכס"כ שלא ידבר ככה בפיו רק יסתכל ויתבונן על עצמו מה עשה ואז ימלא חטאו ואז יודיע לעצמו מה עשה כי יתכן שמחילה עשה רע והוא עצמו לא התבונן והרגיש בזה וע"י יסוריו יודע לו כי ישפסם במעשיו ואף שהוא צדיק בשאר העניינים ה' לא ישא פנים לחשוב לו מדרקתו על עונו כמ"ש מו"ל כל האומר הקב"ה וחסרן בו' או שיטא לו פנים מוכות אבות לא כן :

[קכה] שנאמר בני בכורי ישראל וא"כ איך יתכן לפיות נושא פנים אליו מבלי הכט מה שעשה רע לו שילך כפי שרירות לבו זה א"ל רק מייסרן באב את בן אהבו לטובתו כדי לגרף לבו : אלא לאמתין למען יתווקו באמת ולא ילכו בשרירות לבן (רע : קכו) וידעת עם לבבך המליצה הולת היא נפלאה בעניינה כי הגיה יצר לב האדם רע מנעוריו ואם הולך כפי מחשבות לבו אז בודאי לא יקבל יסורים בחפץ לבב ויהי' צדיק בעיניו אך כשיחבונן עם לבו אז בודאי יקבל יסורים בחפץ לבב ויהי' צדיק בעיניו וכשיחבונן עם לבו אז יבין כי כאשר ייסר איש את בנו שבודאי למען הטובתו מייסרו ככה ה' ב"ה מייסר את האדם לטובתו ואינו חפץ בעונת האדם ויסוריו : [קכז] וכי יש לך אדם שהוא רוצ' שימט' בו' כלו' וא"כ מוכרח ליסור ולעצור כדי שלא יחט' עוד כדי שישגיב לו בחטאיו [קכח] כי ה' אלהיכם גו' וכתוב בפר' אשר לא ישא פנים וע"כ הוא מענישם : (קכט) אין רננה זו אלא שמחה בו' ובאורו קימי רוני בלילה הוא הגלות ועם החשיכה הדומה ללילה רוני כי יבוא זמן הגאולה ב"ב וכל חכליות הגלויות למען הוציא לבנו יבא אה"כ בזכות זה הגאולה : [קל] רני ברננות הרבה זה באור על רני ליעקב שמחה וכלומר רני בשמחת הרבה אשר יהיה לכם משים בן דוד ומשיח בן יוסף ואלהיו וכהן דקק זהו שם בן נח ועיניו בטובה פרק החליל : (קלא) מפ"מ כי הגני בא וגו' כלומר ואין שמחה למעלה מזה שזכו לטובת ה' הוסיף עליהם : (קלב) ברוך המקום בו' לש"ש היא חסונה האהבה הנמורה ויראה שמים זהו חסונה היראה ג"כ כי א"ל להיות זה בלא זה כמ"ש אל תהיו כעבדים האשמשים בו' אלא ע"מ שלא לקבל פרס (זה מאסב' לא לתכלית אחר כ"א זאת בעצמה לעבוד ה' וזה עמם שמחתו שזוכה לעבוד למלך גדול כמשהו) ועכ"ז ויהא מורא שמים עליוס ג"כ כי זה ממדת הכניעה שיכיר שפלות עצמו ויפחד מפחד גדולתו ית' וזהו יראת הרוממות והבן : [קלג] ר"ת על פיהם כלומר שתלמוד' בידם וזכריים ושגוריים על פיהם : (קלד) ומקבלים עול מ"ש בשמחה זהו קבלת עול מצות ומלכות שמים שהוא יסוד ה' ואמונתו הבא מהכרה והתבוננת ועי"ז יבא השמחה והבן : (קלה) נותן להם שמחה בו' בע"כ שלא בטובתן לפי פירש י"ע כי נותן להם טובות עו"ז בנה שהמה אינם רואים בזה מאומה כי מה להם לטובת עוה"ז הכלה לא ידק פירוש הכתוב נתת שמחה בלבי מעת דגננ (של חרשים) רבו ויתכן שהקב"ה נותן שמחת הכתסון בלבם ומחוק את לבם שיחממו בראותם טובת חרשים אף שאין להם מאומה מזה ולהם אינו נחשב טובת עוה"ז למאומה עכ"ז ע"י טובת חרשים יזכרו טובת ה' וזה ממדות הפניות הטובות הכל לטוב אף שאינו נחשב טובת העוה"ז בעיניו עכ"ז יכיר מבחינה זו טובת העל בדואיו כמה שמספיע להאנשים החפלים בעוה"ז והבן מאוד ורוחק : (קלו) משל למח"ד למלך בו' ענין המשל בא להורות שאף שהצדיקים עמלים בעוה"ז באפס מנותה אבל לע"ל יבאו לשלימותן האחרון בעונת יומת מתמיד כמו מי שעמל בגנו וכל מה שיעמול בדאשיתו יתיר יהיה טוב באחריתו וזה המליצה כי כימי העץ ימי עמי כלומר העץ כל אשר יוקן בעמל טוב בדאשיתה הוא יוסר טוב באחריו כן הם ור"י בזה ויש לתת הסבר לפרט המשל והמשל יחד והוא שקורס החרשים מרוב קשיות הארמה מוכרח להסקות מעט ואח"כ עוררה וחורטה ואח"כ משקה אותה היטב ונותן לה זבל להשמין אותה שיגדל ביותר כן הנפש בעודה בקשיותה מוכרח להסקות מעט כמי המוסר ולרככה להתרגש לבו בקרבו ואחר שמתפורר מעט בלבו אז מוכרח לעדור בנפשו היטב לסלק קוים הרעים והמספיתים נפש וכלומר להסיר המדות הרעות הנשרשות בלב כדי שיוכל להזריע בלבו המדות הטובות ואח"כ ישקה אותה היטב כלומר

שירך

משל למה"ד למלך שהיה לו גן עצים סמוך לתוך ביתו (מא) וטובל הכינה [מג] ומעדרה ומשקה אותם מים (מנ) מהשקוי ונותן לה זבל בזווית כל עץ ועץ שיש בה ימי [מד] זקנותו יפים מימי בחרותו שנא' (ישעיה ס"ה) לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי וגומר (נ"י ואומר לא יגעו לרוק ואומר וכו') ואומר [סס] וקוי' ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו . (קלא) דבר זה עתיד להיות בסוף ונעשה מקצתי היום : דבר אחר קומי רוני בלילה אין רנה זי אלא דרך שבח אבל כל זמן שישראל עושין רצון אביהם שבשמים אף הקב"ה בעצמו בא [קלמ] ומשבח את שמו הגדול בפנידם שנא' (סס ל"ד) (קמ) רני עקרה לא ירדה פצחו רנה וצהלי וגו' ואומר (ירמיה לא) (קמא) ובאו ורננו במרום ציון וגו' (קמב) לפיכך הייתי אומר חייב אדם שיברך וישבח ויפאר וירומם ויגדל ויקדש לשמו של הקב"ה על כל מה שבאות לו לאדם בין טובות ובין רעות הא כיצד שמע בו ארי ולא אכלו יברך וישבח לשמו של הקב"ה שפא לארי היה מזומן חס עליו הקב"ה ולא אכלו פגע בו דוב ולא אכלו יברך וישבח לשמו של הקדוש ברוך הוא שמא לרוב היה מזומן חס עליו הקב"ה ולא אכלו פגע בו כלב ולא אכלו יברך וישבח לשמו של הקב"ה שמא לכלב היה מזומן חס עליו הקב"ה ולא אכלו פגע בו זאב ולא אכלו יברך וישבח לשמו של הקב"ה שמא לזאב היה מזומן חס עליו הקב"ה ולא אכלו פגע בו נחש או עקרב ולא עקצו יברך וישבח לשמו של הקב"ה שמא

לא לו היה מזומן חס עליו הקדוש ב"ה ולא עקצוהו הכזו קוץ במקום בשר ולא הכזו במקום גידים ועצמות יברך וישבח לשמו של הקב"ה שלא הכזו [קמג] במקום (מה) גיד ועצם . וכל המתפלל ונותן הודאה על הקלות כאלו התפלל ונותן הודאה [מו] על החמורות שנא' (תהלים ל"ג) (קמד) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא וגו' : [מז] פעם אחת היו רבותינו ושאר חכמים יושבין בבית המדרש והיו חולקים זה עם זה ואמרו מהיכן אליהו בא זה אומר מזרעה של רחל וזה אומר מזרעה של לאה עד שהן חולקין זה עם זה באתי אליהן ועמדתי לפניהן ואמרתי להן רבותי אין אני באתי אלא מזרעה של רחל . ואמרו לי תן סימן לדבריך אמרתי להן ולא כתיב ביוחסין של שבט בנימין (ד"ה א' י"ח) וערשיה ואליה חזרי (קמה) בני ירוחם ואמרו לי ולא כהן אתה ולא כך אמרת לה לאשה האלמנה (תלמיס א' יז) אך עשוי לי משם עונה (מס) קטנה בראשונה והוצאת לי ולך ולבנך תעשי באחרונה . אמרתי להן אותו [מט] תינוק בן (י) יוסף היה ורמו רמתי לעולם [קמו] שאני (נח) יורד תחלה לבבל ואח"כ יבא בן דוד . [קמז] מאי לראש אשמורות [קמח] אפי' עני שבישראל שיש בו תורה ומע"ט נוח לו להקב"ה יותר מאחאב מלך ישראל שנאמר (קהלת ד) טוב ילד מסכן וחכם וגו' ואומר (נ"י הקב"ה תפלה וכו') (תהלים קנ) תפלה לעני בני יעשוף ולפני ה' ישפוך שיחו . (קמט) עמד דוד בתפלה לפני הקב"ה ואמר לפניו רבוננו של עולמים אלמלא לא כתבת לנו בתורתך (שמות לד) על שלשים ועל רבעים אין

מאורי אש

סירך אותה היטב היטב עד שיחפעל לכו בקרבו מאוד ואח"כ מוצלם ומוסיק בה שמנים מלמוד החורה ושמירת המנוה עד שיטון חלליתו וזה הוצאות הפירות על חללית שלמות' : (קלז) וקוי ה' יחליפו כח (כי יחדש תמיד עליהם כח חדש בהשגתם ע"ד דייקוס אין להם מנוחה לא צעוה"ז ולא צעוה"ב) חסו ולא יגעו צעוה"ב כי כבר פעלו צעוה"ז כל זרעם ואם ירצו בהשגתם עכ"ז לא יגעו וכס"כ אם ילכו בהדרגה ירדו לא יעשו ולא כמו העוה"ז שרץ לילך בהדרגה ומנוסכל למנוסכל כי אינו נחרע לו כ"א בניגיה ע"ד הסדר לא כן צעוה"ב שיחגלה לו בלא יגיעה וסדר ויכול להבין דבר מאוד נעלה והבן : (קלא) דבר היום לכמה נביאים שהיו צמעה עליונה בהשגתם : [קלב] ומשגתם שיראל משותף בשמו הגדול ושמו נחוסף ברכה ושפע להשפיע למטה בזמן שפסע והבן : (קמ) רני עקרה (עד הנה משפע טובה) ועתה פלתי רינה כי יקדש שמי הגדול בקרבך : (קמא) ובאו ורננו גו' כלומר יומרו וירננו במרום ציון המקודש בשמו הגדול : [קמב] לפיכך הייתי אומר חייב אדם כי ימוסב על לעיל אין רינה אלא הוצאות היסורים וכלומר שבאמת ראו לכל אדם לשבח לה' על הרעות כמו על הטובות כי הכל בכלל הטוב חסגנה ואף שקרה לו סדרה גדולה מ"מ יתנחם כי אולי ע"י חטאיו היה מן הראוי שיהיה מויקו ח"ו וה' הילכו בחסרו : [קמג] במקום גידים ועצמות שמכתם מכה תמידית על הרוב וקשה להתרפאות : וכל המתפלל ונותן הודאה על הקלות כו' ר"ל מי צמזין ומניד חסד הקלות כלומר הנעשים ע"ד הטבע מעט ולא בסכנה פלומה) הוא כאלו מתפלל ומודה על החמירות הסכנות העצומות אשר א"א להכלל כ"א ע"י גם מפורסם ובראי ה' יעזרהו לזה אם יפגע בו ח"ו אחר שכל צמזונו בה' אלהיו כן יתכן להסביר המאמר : (קמד) על זאת גו' וסומו רק לשטף מים רבים גו' זה מקום סכנה סטופים עד לוואר יגיע או יאמר שיהיה צמזונו כאלו ניכל ע"י גם ויהיה צמזונו קלות כחמורות שאינן מהכל בהשגתם ע"י גם והבן :

ישועות יעקב

צטוה עוה"ז והקב"ה נותן להם צע"כ שלא צטוהו : [מא] משקה אותה : [מג] לשון עידור וכחש כמו צמערד יעדרון (ישעיה ז') והזיקוקין גרם ומעדרה ופירושו דמיק עיי"ש : [מנ] מהבור או מההרה : (מד) כי כל עוד שזקוקן משתבח יותר : (מה) שהוא מקום מסוכן וקשה להתרפא מן מקום צער : [מו] והקב"ה מליז אותו ע"י חמורות : (מז) רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו דהיינו חמורות : (מח) שהוא חלה הנאכלת לכהן וא"כ מלאה הוא שהוא שבת לוי ועיניו בחוס' פרק המקבל ובכ"ד על פסוק בא גר : (מט) בן האלמנה : [נ] גרמי משיח בן יוסף (נח) ולכן אמרתי

פעם אחת כו' לא ידעתי מה שייך המעשה הכי ולולא יראתי היתי אומר שרריך להיות אלל ד"א זה הודאות יסורים : (קמה) בני ירוחם זה משגת בנימין : ובן יוסף הנידוסה הנכונה משיח בן יוסף : (קמו) שאני יורד תפילה לבבל כמ"ש במלחמי הנני שולח לכם את אליהו הכיזיל לפני בוא גו' : לבבל כלומר לקבץ דחי ישראל : (קמז) מאי לראש אשמורות חוזר לפרש סוף הפסוק שהיז תפילה : [קמח] אפילו עני כו' יותר מאחאב דייק מרחיב שפכי כמים לכך וכתיב תפלה לפני כי יעשוף ולפני ה' ישפוך שיחו והענין כי העני מרוב יסוריו ודכאיו רוחו עד כי ימס לבבו בקרבו כאלו יספוך שיחו מרוב צרותיו להגיד לפני ה' והכונה בכללה להורות שלא כמדת ב"ז הוטף פנים לנכבד אבל ה' רואה רק לגדכאיו לב וזהו טוב ילך מסכן ממלך זקן וכסילי ואחו באחאב שהיה מלך צמזרון והו דרך הרמו לראש אשמורות מביב ממלך שומרון ואולי לאו דווקא רק לפי שמזינו שגם הוא נכנע לפעמים כמ"ס הראיה כי נכנע אחאב מלפני : (קמט) עמד דוד בתפילה כו' אלמלא כו' ולא עד

בו . אלא ע"כ צריך אתה לתפוס בידך מדה הראשונה שאמרתי לך מתחלה מפני שהקב"ה אוהב אותם אהבה גמורה ושמה בהן (קסא) לפיכך מצרפן כדי שירבו ברחמים לפניו (קסב) ד"א לראש אשמורות אפילו עיר קטנה שבישראל שיש בה תורה טובה לפני הקב"ה יותר משומרון שאין בה תורה שנאמר (שמואל ב' כ) אנכי שלומי אמוני ישראל וגו' . אפי' עיר (פ) קטנה מכאן אמרו אם יש בו באדם דרך ארץ ומקרא בלבד מוסרין לו (קסד) מלאך אחד לשימרו שנאמר (שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמך וגו' . קרא אדם תורה נביאים וכתובים מוסרים לו (סה) שני מלאכים . שנא' (חליל לה) כ"י מלאכיו יצוה לך לשמך בכל דרכיך . אבל קרא אדם תורה נביאים וכתובים ושנה מ"גנה ומדרש הלכות ואגדות ושמש ת"ח הקב"ה משמרו בעצמו . (קסו) משלו משל למה"ד למלך שהיה מהלך בדרך ובנו עמו הולך במדבר בנו עמו . וכיון שהגיעו לחמה ולשרב עמד אביו עליו בחכמה [פא] מדוחק של חמה ועש'

ישועות יעקב

ס"ד בחוס' ד"ה אפ"י ופרט"י : [ס] יקוט שמואל דף ק"ג ע"ד ועיין בכ"י של מהר"ם לאניירו ז"ל : [פא] ל"א מרוחה של חמה ור"ל מלאותו רוח וז' שהכהו הסנעם : [סג] כי אצל הקב"ה לא שייך לשון סינה ח"ו ואינו אלא לשבר את האוזן שהוא משגיח עלינו תמיד לטובה וכן משגיח עלינו ושומר אותנו שלא נחטוב ח"ו בפסולין כדלקמן : [סג] ריש פרק בתרא דקידושין ועיין בפירוש"י ועיין בפ' הר"ב . חררים היונו עבדים משומרו : דרש

צל לבנו כדי שלא יגיע בו החמה והשרב . וכן הקב"ה שנאמר [חליל קלח] [סז] ה' שומך ה' צלך על יד ימינך . אבי שבשמים יהא שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ותהא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבותם שאלמלא לא כתבת ואמרת הדבר הזה מי יכול לכותבו ולאומרו כמו שאמרת שנאמר (סס) הנה לא ינום (פ) ולא יישן שומר ישראל . משלו משל למה"ד למלך ב"ו שהיה יושב על כסאו וכלי זהב מונחין לפניו והיו עליהם תאנים וענבים רמונים ואגוזים תמרים וגרוגרות תפוחים ואתרוגים וישב עליהם ובררם והניחם תאנים וענבים בפני עצמן רמונים ואגוזים בפ"ע תמרים וגרוגרות בפ"ע . תפוחים ואתרוגים בפני עצמן (סח) עד שהוא נפנה לכאן ולכאן באתה הרוח ובללה אלו לאלו שוב ישב עליהן ובררן כל אחד ואחד בפני עצמן עד שהוא נפנה לכאן ולכאן באתה הרוח ובללה אלו לאלו . וכך שנו חכמים בטשנה [פג] [קע] י' יוחסין עלו מבלל כהנים ליום וישראלים גרים וחררי

מאורי איש

הוא אמר טעם כללו וע"ז השיב לו והלא סמוכים הם נו' וק"ל : [קסא] לפיכך מרפן כו' כי ע"ז יסובו עוד יותר ויזרק לבוחס יותר ויותר ויחכן לומר סנהג דווקא אלל זה הענין כדי שלא יהנו מתאנות ככהג' רק יכוונו לשם שמים וע"כ עוצר צדקם כדי שיזרפו לבס ויכוונו לש"ס לנמרי : יעקב ועשו ושמתו כס זה עוד טעם אחר כי אחר ההעדר בוא הטובה הוא שמחה גדולה אצל והאריך לומר כה יעקב ועשו להורות עוד ששמה עם עשו ג"כ אף שהיה כפי הנודע בחטילה לרע עכ"ל טוב יותר מההעדר הרעו לראש אשמורות הוא ראש על אשמורת הוא שומרון ויחכן הטל החורבן על ישראל ועל ארץ כנען וכינה אותה על דר הגנות לבנות אותה כסם אשמורת כמו חנון שהוא להקטין הענין כמו האמינות אריך וזה קומי רויני בליגה לנמוד תורה ותהיה לראש שומרון אשר סיבבה הגלות ואתה תסבב הגאולה : [קסב] אנכי שלומי אמוני ישראל וסופו אהם מנקם להגות עיר ואם בישראל אף שהיתה עיר קטנה עכ"ל הוא עיר ואם מפני תורה שבה . (קסד) מלאך אחד כו' הוא המורגל כפי חז"ל סיגור הנעשה ממלות בני אדם ומלמוד' והכו' כי הוא מושגת ע"י מלות וחור' כלומר שמיני עוה"ז וענייני עוה"ז כלומר שמיני עוה"ז וענייני מעסקי הללחתו והבן : [קסו] הקב"ה משמרו בעצמו זהו השגת' הנסיית המפורסמת לעין כל וזה ההבדל שבין השגת' הפרטית שהג' ניסים נסתרים ע"י סיבות ומסוככות : [קסז] משלו משל למה"ד למלך כו' בא להראות כח ההשגחה החופף על עמו ברחמי ית' והוא כי הגה העוה"ז הוא מקום מדבר כחם שרק ועקרב עוקלת את האדם בטבע' העערכי [כמו שהאריך המליך וז"ל ארץ נח' באמנעיתה (באמנע הגלגל הסובב עלי') מער' ספל' אלי' וישפכו כל מוחרות הטבעים ועיפושיהם הנוהגת עולם השפל באמנעוה' אף ה' עומד בעזר האדם והולך עמו לשמרו [זה המשל הראשון שהמלאך משמרו] ובנקים שיקר' שרבו ושמש המכ' לאדם טבעו אז ה' [קסח] ה' שומך זהו שהולך ובנו עמו להורות שגם הטבע מתנהג המשל הראשון רומן למלאכים והשני להקב"ה והבן מאלו : [קסח] ה' שומך זהו שהולך ובנו עמו להורות שגם הטבע מתנהג על פי ה' אצל להגין עליו וזהו ששעשה לל לבנו . אבי שבשמים כו' מי יכול לכותבו כו' כלומר ששומר זרעי ישראל שלא יחללו בין עובדי אלילים ויחטבו בהם כמ"ס חז"ל על דבר זה נסמת עינו של בלעם ומספר את רובע ישראל ויש בו תוך מופלא בענין חכמות החולדות והכלל שהפסג העליון' א"ח שיסחת מעשו' ח"ו בעלם ובהחלט באין תקומ' וא"ח שיחלכו בין עובדי אלילים וזה שהביא המשל אצל להראות אף שבה לפעמים הרוע ומבלבלם זהו שקרה הרוע הטומא' המבלבלם עכ"ל ה' ברוב רחמי מבררם ולכן הביא המשל מדבר המשוג' בנייהם ובאיותן כי כן נפשותן נבלים אלא מדר המקר' : [קסצ] עד שהוא נפי' לכאן ולכאן לוט' נה עיניו חד כי לפי הרברים לעיל שהרוע בבלבלם אף כשהי' השכיב' מדובקת בישראל אין מקום לרוח לטוט עליהם אף בעת הגלויות שהוא קלח הסתרת פנים כמ"ס והסתרת פניו אז הרוע הטומא' עוש' מעשיהו : [קע] עשר' יוחסין כו' כלומר מינים אשר אין מעלתן שוה ואין הסתרות אמיתי בנייהם בישראל עצמן יש הבדל בין כהן ולוי וישראל והסתר הם פסולים לנמרי חרורים עבר שנתחדר ומתיים

אליהו רבא פרק יח

חזרתי לשם ומצאתי את התלמידים ואין רבם כיניהם אלא בן אחד בלבד שהוא היה בן בן בנו שבשביל מעשיהם המקולקלים של אותן נערים מת רבן ומתה אשתו ומת בנו ומת בן בנו ומתו כל הנערים שרובן בני שמונה עשרה ובני עשרים ולא נשתידו רק הקטנים והייתי בוכה ומתאבל עליהם עד שבא אלי מלאך מן השמים ואמר לי מפני מה אתה בוכה ומתאבל אמרתי לו וכי לא אבכה ואתאנח על אלו שבאו לירי מקרא ומשנה ועכשיו הלכו להם והיו כלא היו ואמר לי [קעח] לא יפה עשית שאתה בוכה ומתאבל ומתאנח עליהם אמרתי לו מפני מה ואמר לי שהן היו עושין דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין ומקולקלין בעצמם והיו מוציאין שכבת זרע חנם והן לא יודעין בעצמן [קעט] שהמיתה משנתן [גי] חס כן מרס לנש ניתנה משנה לחכמים לא יתייחד עם שתי נשים אצל חס תלמד חסה מתייחדת עם שני חכמים חן הלכה שחס וכו' [קפ] ומה ששנו (סח) חכמים במשנה ולא יתייחד אדם אחד עם שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים אין הלכה כן שאם יבא עליה אחד בעבירה אין כאן עדות שרימה אבל אשה מתייחדת עם שלושה אנשים שאם יעמוד אחד מהן ויבא עליה בעבירה יש כאן עדות שלימה וזהו הפרש בין שנים לשלושה וכן זו ששנינו אשה אחת מתייחדת עם ג' אנשים לא שנינו אלא בשלושה אנשים תלמידי חכמים וגדולים [קפא] אבל בפריצים אפילו עם (סו) מאה אנשים לא תתייחד אשה אחת עמהם ועוד שנו חכמים (סו) במשנה (סח) [קפב] רווק לא ידעה את הבתולה ולא (סט) ישנו שני רווקים בטלית אחת וזהו ההלכה (ע) [קפג] רוחת בישראל כל מי שעסקו עם (עא) הנשים לא יתייחד עם הנשים כגון (עב) [קפד] הסורים והסרקת

ישועות יעקב

[קפד] דרש כמו לפסוליס שאין הכינה טורה על ישראל אלא כשהן מיוחסין כדאי' בגמ' סס : [קפה] נפרק עשרה יחסין : [קפז] כי שמואל כולם יקלקלו כמו פלגש בנבעה : [קפח] גם זה סס [קפח] חס פנוי שאין לו אשה שמואל יקלקל עם הבהמה (סט) שלא יבאו לירי משכב זכר וזה דמ' ר"ח אצל חכמים מתייחד דמ"ל לא נחשדו ישראל על הזכר ובהמה וכחז הרמב"ם שהוחקיס מן החכמים היו מרחיקין כל ייחוד אפי' מבהמה לגודל פרישותם (ע) ר"כ ההלכה השנייה לקמן מי שעסקו עם הנשים והיא חס משנה בפ"ב והלכה כסתם משנה : (עא) פי' הרע"ב שאלאחזן נעשית לנשים והנשים לריבות לו לא יתייחד אפי' עם הרבה נשים לפי שלבו גם הם ומתחפז עליו כו' עיי"ש וכחז הרמב"ם אפילו נשום כדי חייו שפרנסתו מהם לא שרוין ל' להתייחד : (עב) מיני כלים מנומדים אשר א"ל בהם הפרוד זה כי בני ישראל עבדים וקראו הדבוק' גם למען יסובו טהורים : [קעז] וט"ר אח בני לוי חזו [כי הכניסו ג"כ נקראו לויס ב"כ מקומות] טהור נרפים וטהורים לשרת לה' או הנזירוק ממילולס ח"ו בחלל' וגרוש' : [קעה] לא יפה עשית כלומר מי חסוד הקב"ה דעבד דינא בלא דיינא בודאי הנור חמים פעלו כי היו עושים דברים מכוערים מוד הטבע והשכל (כמו שהתחקרים מכנים אותו) הדבר ואומרים חוס המעש חרפ' הוא לנו) ודברים שאינם ראויים מוד החור' ומקלקלין בעצמן כי הדברים האלו הם ממשמיתו הגוף והנפש יחד כמ"ס באבות דר"ג סלל המוליא ז"ל לבטל' חין חלק לעוה"ב והגוף אל תתן לנשים חילק : [קעט] שהמית' משנתן לטון שיכויו כלומר לא הרגישו שהמית' ישנם ויבלס וכלומר לא פחדו מן המות : [קפ] ומה ששנו חכמים כו' מביא זה בחגב איך שיהר האדם מאלו הדברים אפילו ביחוד עדות שלימי' לכן יחכן סיקל לעצמו ויבא ח"ו לירי עביר' : [קפא] אכל בפרוות אפילו מאה מפני שכולס יסבינו לעביר' אחת ולא יבשו זה מזה : [קפב] רווק אדם פנוי מאש' לא ירע' אח הבהמ' פן ירביע' ב' רווקים פן ידגילו עצמן במשכ"ז שעסקו עם הנשים באמונתו לא יתייחד אפילו עם הרב' מפני שלבו רגיל וגם בה ואינו בוש מהן : [קפג] הלל' רוחת כלומר מפרסם מוד השכל ומוד הלכ' פטוט' : [קפד] הסורי' מנייכליס לקנות בגדי הנשים והמסקות לנשים למרוק ראשן וכו"ל הסדקות וחס

חזרתי לשם ומצאתי את התלמידים ונתונים שתוקים ואסופים אם הניח הקב"ה את ירו מישראל (קעא) שנים ושלושה דורות זה אחר זה היו מתערבין אלו העשרה זה בזה והיו כשאר עמים ואתם כפוי טובה מפני מה אין אתם מודים ומברכין ומשבחין לאביכם שבשמים (קעב) שתפשו אתכם בשתי ידיו על שתי זרועותיו והזדר אתכם שלא תבאו לירי פסוק שנ' (יכ"ה ט"ז) (קעז) אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי [קל] לפסילים (קעה) ומפני מה אתם עושים דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין ומבעטים ביסורין הבאים עליכם אבל מה אעשה כברגזרתי עליכם שאתם תהיו בני ועבדי שנאמר [שמות ד'] בני בכורי ישראל ואומר (דברים יד) בניכם אתם לה' אלהיכם ואומר (ויקרא כה) כי לי בניו עבדים ואומר (ירמיה ט) לכן כה אמר ה' צבאות (קעו) הנני צורפם ובהנתים וגו' ואומר (מלאכי ג) וישב מצרף ומטהר כסף (קעז) וטהר את בני לוי וחקק אותם כזהב וככסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה

פעם אחת הייתי מהלך בתוך הגולה שבבבל ונכנסתי לעיר גדולה של ישראל ואין שם עכו"ם כלל ומצאתי שם מלמד תינוקות אחד וישבו לפניו מאתים נערים שרובן בני שמונה עשרה ובני עשרים שנה ולשנה האחרת מאורי אש

מן הנבעוים שהיו יושע לחוטבי עלים שחוקי ואסופי שאינם יודעים מי הולידם : [קעא] ב' או ג' דורות היו מתערבים כו' כי מטבע החולדה שיחמוג הטבע באיכות כב' או כג' דורות כמו שמצינו בטוב לא ימושו מפיך ומפי זרעך וזרעך וכן להיפך ואז היו מחוללין נפשותיהם ממש ח"ו וזהו הכבוד שה' לא יעזבם למללס חילול אמימי : (קעב) שתפשו אתכם בשתי ידיו כלומר שתפן לברך אתכם כמו שאינם חופש בשתי ידיו בחוק גדול מאוד ועיין לעיל פרק י"ז מענין הירוס והזרועות וחסין : [קעג] אלו ה' הוא שמי (המשותף בישראל) ולכן כבודי לאחר לא אתן ותהלתי ח"ו לפסילים ולכן מבררס : (קעד) ומפ"מ חסם כו' ומבעטין ביסורין כלומר ראו נא כי כל כוונתי לטהר אתכם ולמרוק נפשותיכם אשר נחשטו מהתערבות בין עובדי אלילים ומדוע חבעטו בזה שהו' לטובתכם : [קעה] אכל מה אעש' כו' כלומר כמעט מוד הדון ח"ו היחס ראויים להסלק אתכם מפני אך א"ל כי חסם לי כנשים בניס ג"כ : (קעו) הנני צורפם מייסר אותם למען ארפ' ממשמחם הזקוק שבין בני ישראל עצמן שיהו בני לוי והם הכהנים הלויים [כי הכניסו ג"כ נקראו לויס ב"כ מקומות] טהור נרפים וטהורים לשרת לה' או הנזירוק ממילולס ח"ו בחלל' וגרוש' : [קעה] לא יפה עשית כלומר מי חסוד הקב"ה דעבד דינא בלא דיינא בודאי הנור חמים פעלו כי היו עושים דברים מכוערים מוד הטבע והשכל (כמו שהתחקרים מכנים אותו) הדבר ואומרים חוס המעש חרפ' הוא לנו) ודברים שאינם ראויים מוד החור' ומקלקלין בעצמן כי הדברים האלו הם ממשמיתו הגוף והנפש יחד כמ"ס באבות דר"ג סלל המוליא ז"ל לבטל' חין חלק לעוה"ב והגוף אל תתן לנשים חילק : [קעט] שהמית' משנתן לטון שיכויו כלומר לא הרגישו שהמית' ישנם ויבלס וכלומר לא פחדו מן המות : [קפ] ומה ששנו חכמים כו' מביא זה בחגב איך שיהר האדם מאלו הדברים אפילו ביחוד עדות שלימי' לכן יחכן סיקל לעצמו ויבא ח"ו לירי עביר' : [קפא] אכל בפרוות אפילו מאה מפני שכולס יסבינו לעביר' אחת ולא יבשו זה מזה : [קפב] רווק אדם פנוי מאש' לא ירע' אח הבהמ' פן ירביע' ב' רווקים פן ידגילו עצמן במשכ"ז שעסקו עם הנשים באמונתו לא יתייחד אפילו עם הרב' מפני שלבו רגיל וגם בה ואינו בוש מהן : [קפג] הלל' רוחת כלומר מפרסם מוד השכל ומוד הלכ' פטוט' : [קפד] הסורי' מנייכליס לקנות בגדי הנשים והמסקות לנשים למרוק ראשן וכו"ל הסדקות וחס

ויאמר שר צבא ה' אל יהושע של כעלך מעל וגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו קודש הוא וגומר [קצא] לפיכך הייתי אומר אשרי אדם שמרבה בשיבה [קצב] ומפלפל בטורה וממעט בסחורה ויושב והוגה בד"ת בכל יום תמיד [קצג] וכן הוא מפורש בקבלה ע"י מלך ישראל שנאמר אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחיות בנועם ה' ולבקר בהיכלו (תלים כו) [קצד] וכשיצאו לעשות מלחמה (פג) בעי נפלו מהן שלשים וששה צדיקים שנאמר (יהושע ז) ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש וגו' ובאו יהושע והקנים ונפלו על פניהם ארצה לפני ארון ה'. שנא' (סס) ויפול על פניו ארצה וגו' הוא חקני ישראל וגו' ויאמר יהושע אהה ה' אלהים למה העברת העבר את העם הזה את הירדן לתת אותנו ביד האמורי להאבידנו וגו' כי אדוני מה אומר אחרי אשר הפך ישראל עורף לפני אויביו וישמעו הכנעני וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. אמר לו הקב"ה (קצה) ומה זה יהושע לא אני הוא שאמרת למשה רבך בתחלה (סמות ג') ועתה לך ואשלחך אל פרעה וגו' (קצו) ואמר לפני [סס ד] שלח נא [פר] ביד תשלח [קצז] ועוד אמר [סס ה] ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך וגו' אלא חטא ישראל שנאמר [יהושע סס] ויאמר ה' אד יהושע קם לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם נגבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם ולא יכלו בני ישראל לקום לפני אויביהם

מאורי אש

והס' מיני מחטין והקרות מין כלי שטוין משערות סוס לסרוק בו והגרדיין מין כלי סגנררים בו כשרן ו"ל הגרדיין והס' עושי מלאכת משי לקשטי נשים והסיטין שחפרין לנשים והרוכלין מוכרי כמזים לק זוטי נשים והספרים מוכרי מספרים ומיני חמר והחגלחת כל זה פירש היסועות ועקב : (קפה) לא ולמד כו' כלומר וחרף' חך תורחמו הקדוש' מוהיר מאד על קדוש' זו ומ"ר ע"י הסיף עוד יום אחר כדי שיתקדשו ויטהרו מזה כי חין קדוש' וטהר' אלף מי שפרס מזה : [קפו] מן העביר' זו חזות המגבל והרבויו בזה חך כדיתר ומגול בני אדם ומכל דבר מכושר והס' יתר עניינים סבליים (כי זה היה להם גם קודם מ"ת) ואחו' אליו דווקא כמאמרם ז"ל עסק' לפרוש מהס' ואמרו רובן כגול ומיעוטן בעריות וכולם באבק לה"ר ולה"ר נכלל דברים מכושרים : (קפז) הזקדשו זהו ג"כ פרוש' מזה ומגול שבדים : (קפח) ולעבר' הוא אוכלין כו' כלומר ולא הו' מניחין אותו עד למחר כמ"ס לקטו דבר יום ביומו וא"כ ח"ל לומר שהכינו המן עד ג' ימים וידיה אחרת לא הורכבו אלא ודאי שהכו' ליד' ומזון הכסף להשביע אות' בטוב אך כל זה ח"ל במעט ומן רק הכוונ' על התשוב' שנתהפך לבס בקרבס כרגע ויכול אדם לטהר נפשו מחלאת טומאתו : (קפט) כדי כו' ותכלו מתבוא' חין הכוונ' ששכר זאת חזו' לאכול ולשבוש מתבואת' לא כאל' השכר הבעל תשוב' ולא כאל' תענוגיהם אפט ואין הוא בעניניהם רק הכוונ' כמו שכתבו מפרשי התור' ס' ב"ה הבטיח לישראל יעודים נשמים וטובות המנויות כדי שיהי' לבס פנוי בעבודת ה' ולא יהי' צריכים לטרוד נפשם להבין מונוחה כן ביאר הרמב"ם : [קצ] ומה כתיב בתרי' ויהי' בהיות יהושע בו' ור"ל ומה זכה עבור שהחזיר ישראל למוטב בחוכמתו וזכה שהחרא' חליו מלאך ה' נכחות : (קצא) לפיכך הייתי אומר כו' כלומר שרק התכלית העליון והוא התור' וזה כל פרו' אושר האדם ותכליתו : [קצב] ומפלפל בטורה כלומר בטורה הענין להבין לאמית' וממעט בסחור' דק כדי חיו' : (קצג) וכן מפורש כו' ע"י דוד מ"י כו' חך שהי' מלך גדול עב"ל לא הים ספרו בחזויות המנויות מלאו' כ"ל אמר אחת שאלתי מאת ה' (כי רק זה התכלית העליון) וזאת' חבקק [אות' מלי עזמ' לא לתכלית אחר לזכות בשכר ע"י כ"ל מאהבת עזמ' שבתי בבית ה' כי זס' העושה והחענובו האמיתי וזולת' הכל ואין : [קצד] וכשיצאו לעשות מלחמה כו' מביא זה מנעלת יהושע ותוכחתו ומסכו' לישראל שיעבדו את ה' מאהב' כמו שכתב : (קצה) ומה זה יהושע כו' כלומר גם אחת תהרסר אחרי כמו משה שמיאן בשליחותו כן הוא דרך פשוטו : [קצו] אמר שלח נא כו' ורמז על יהושע שהוא המוכן להכניס ישראל לארץ ור"ל למה חירף מהס' : [קצז] ועוד אמר ומאז באתי וגו' ונאמ' וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. אמר לו הקב"ה (קצה) ומה זה יהושע לא אני הוא שאמרת למשה רבך בתחלה (סמות ג') ועתה לך ואשלחך אל פרעה וגו' (קצו) ואמר לפני [סס ד] שלח נא [פר] ביד תשלח [קצז] ועוד אמר [סס ה] ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך וגו' אלא חטא ישראל שנאמר [יהושע סס] ויאמר ה' אד יהושע קם לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם נגבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם ולא יכלו בני ישראל לקום לפני אויביהם

(עג) והסקרת (עד) והנקרות (עה) והגרדיין (עו) והחייטין (עז) והרוכלין [עס] והספרין והכובסין * ואם רוצה אתה ללמוד חספין בד"ת (קפה) צא ולמד מראשו של ענין תחלת מעשים כולם * כשעמדו אבותינו על הר סיני לקבל עליהם את התורה * אמר לו הקב"ה למשה שיאמר לישראל שיקדשו את עצמם שני ימים * שני' (סמות יט) וקדשתם היום ומחר וגו' * בא משה ואמר להם שיכינו את עצמם שלשה ימים * שנאמר [סס] היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה * ולא משה בלבד אמר להם לישראל בדלו עצמכם [קפו] מן עבירה ומגול ומכל דבר מכושר כדי שתהיו טהורים בשעה שתעמדו על הר סיני אלא גם יהושע אמר להן לישראל שיבדלו מעבירה ומגול ומכל דבר מכושר ויהיו בקדושה ובטהרה כשיעברו בירדן שנא' (יהושע ג') ויאמר יהושע אל העם (קפו) התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות ואומר [סס ה] הכינו לכם צידה כי בעוד שלשה ימים אתם עוברים את הירדן לבא לרשת את הארץ וגו' וכי צידה היו ישראל צריכים שם והלא אינן היו אלא אוכלי המן שהיו מלקטין אותו בבקר והיו מניחין אותו עד הערב [קפח] ולערב היו אוכלין אותו (סס) מיד אלא מה ת"ל הכינו לכם צידה : אלא כך אמר להם [פ] עשו תשובה [קפט] כדי שתכנסו לארץ שנתן הקב"ה לאבותיכם ותאכלו מתבואתה שנאמר [סס ה] ויאכלו מרבואת ארץ כנען בשנה הראה [קצ] מה כתיב בתרי' והיו [פא] בהיות יהושע בירוחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וגו' ויאמר לא כי אני שר צבא ה' (פב) עתה באתי וגו'.

ישועות יעקב

כלים לנקות בגדי הנשים : [עג] מסרקות לנשים לסרוק ראשן וכ"ל מסרקות ר"ל מיני מחטין : (עד) מין כלי שטוין משערות סוס לסרוק בו : (עה) מין כלי סגנררים בו כשרן ו"ל הגרדיין וכן גרדיים עושי מלאכת משי לקשטי נשים : (עו) שחפרין בגדים לנשים : (עז) מוכרי כמזים לנשים : [עח] מוכרין מספרות והס' מיני חמר ותכלית : (עט) ר"ל ומלאו' המן שהיה בכליהם היו מספקין עד ט"ו בניסן כשרו"ל כפ"ק דקידושין * ח"כ ס"ל להתר"ל שהמן ה' יורד להם עד ט"ו בניסן ולא כדעת הגמ' : (פ) והו' עיקר הגידה של אדם בזה"ל ובעו"ב : (פא) פי' מנחת שהיה יהושע מקדשן ומטהרן וזכה שנתגלה אליו מלאך שהוא שר הפנים כדחז"ל ועי"ש באלשיך : [פב] דרשו רז"ל על עסקי ח"ת בחתימי מיד וינן יהושע כו' שלן בעמקה של הלכה * לכך דורש ומסיים לפיכך הייתי אומר כו' : (פג) ולא חסאו ומעלו כדלקמן : (פד) רמז לו שישלם עתה ביד מי שתידר להסתלק להכניס' לח"י והוא יהושע רש"י ור"ל מאחר שמש' רבך רמז ע"ך

זה ח"ל במעט ומן רק הכוונ' על התשוב' שנתהפך לבס בקרבס כרגע ויכול אדם לטהר נפשו מחלאת טומאתו : (קפט) כדי כו' ותכלו מתבוא' חין הכוונ' ששכר זאת חזו' לאכול ולשבוש מתבואת' לא כאל' השכר הבעל תשוב' ולא כאל' תענוגיהם אפט ואין הוא בעניניהם רק הכוונ' כמו שכתבו מפרשי התור' ס' ב"ה הבטיח לישראל יעודים נשמים וטובות המנויות כדי שיהי' לבס פנוי בעבודת ה' ולא יהי' צריכים לטרוד נפשם להבין מונוחה כן ביאר הרמב"ם : [קצ] ומה כתיב בתרי' ויהי' בהיות יהושע בו' ור"ל ומה זכה עבור שהחזיר ישראל למוטב בחוכמתו וזכה שהחרא' חליו מלאך ה' נכחות : (קצא) לפיכך הייתי אומר כו' כלומר שרק התכלית העליון והוא התור' וזה כל פרו' אושר האדם ותכליתו : [קצב] ומפלפל בטורה כלומר בטורה הענין להבין לאמית' וממעט בסחור' דק כדי חיו' : (קצג) וכן מפורש כו' ע"י דוד מ"י כו' חך שהי' מלך גדול עב"ל לא הים ספרו בחזויות המנויות מלאו' כ"ל אמר אחת שאלתי מאת ה' (כי רק זה התכלית העליון) וזאת' חבקק [אות' מלי עזמ' לא לתכלית אחר לזכות בשכר ע"י כ"ל מאהבת עזמ' שבתי בבית ה' כי זס' העושה והחענובו האמיתי וזולת' הכל ואין : [קצד] וכשיצאו לעשות מלחמה כו' מביא זה מנעלת יהושע ותוכחתו ומסכו' לישראל שיעבדו את ה' מאהב' כמו שכתב : (קצה) ומה זה יהושע כו' כלומר גם אחת תהרסר אחרי כמו משה שמיאן בשליחותו כן הוא דרך פשוטו : [קצו] אמר שלח נא כו' ורמז על יהושע שהוא המוכן להכניס ישראל לארץ ור"ל למה חירף מהס' : [קצז] ועוד אמר ומאז באתי וגו' ונאמ' וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. אמר לו הקב"ה (קצה) ומה זה יהושע לא אני הוא שאמרת למשה רבך בתחלה (סמות ג') ועתה לך ואשלחך אל פרעה וגו' (קצו) ואמר לפני [סס ד] שלח נא [פר] ביד תשלח [קצז] ועוד אמר [סס ה] ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך וגו' אלא חטא ישראל שנאמר [יהושע סס] ויאמר ה' אד יהושע קם לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם נגבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם ולא יכלו בני ישראל לקום לפני אויביהם

אלהיו רבא פרק יח

ויקחם מתוך האהל ויביאום אל יהושע ואל כל בני ישראל ויציקום לפני ה' מיד אמר לו הקב"ה ליהושע (פס) (רד) מה עשית יהושע אני אמרתי (פט) אצרוף בני ועבדי כדו שידעו כי שאני מכיר לב כל אחד ואחד ואתה השלכת את כליו לפני בני לא עשית כדונן והיה יהושע (צ) (רה) מתאבל לו עליו עד לבסוף שאמר לשון הרע על הקב"ה שנאמר (סס כ"ד) ויאמר יהושע אל העם לא תוכלו לעבוד את ה' כי אלהים קרושים הוא אל קנא הוא לא ישא לפשעכם ולחטאתיכם כי תעזבו את ה' וגו' אמר לו הקב"ה ליהושע מה זה יהושע שוב אמרת (נא) לשון הרע לפני לא אני הוא שאמרתי לפני משה רבך מתחלה (סז) (נב) ועתה (רו) הניחה לי וחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וכיון שעמד לפני בתפלה (רח) והזכיר שמותם של אבותיהם שמעתי את תפלתו מיד שנאמר (סח) ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך וגו' זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדי וגו' ויחם ה' על הרעה וגו' וכי לא אני הוא שאמרתי למשה רבך אכנו דברך ואודישנו ואעשה אותך לגוי גדול וגו' (נמדנר י) כשבא דבר גדול בישראל ע"י מרגלים ועמד משה בתפלה לפני להזכיר שמותם של אבותיהם שמעתי את תפלתו מיד וכיון שאמר לפני סלה נא לעון העם הזה וגו' סלחתי שני ויאמר ה' סלחתי כדברך (סס) וכי לא אני הוא שכתבתי לדורות הבאים אחריו (מ"ה ז) מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע (רח) לשאיית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו וגומר (רט) והשיב יהושע לפני הקב"ה ואמר רבש"ע לא אמרתי כך לישראל : אלא כדו לאיים אותם

אויביהם וגו' אם לא תשמדו את החרם מקרבכם מיד אמר יהושע לפני רבש"ע אמר לי מי הוא אותו אדם שעשה מעשה זה . אמר לו הקב"ה מה זה יהושע (קצח) וכי אני מדבר אליך היום לשון הרע לך אתה ותעמיד שנים עשר שבטים ותשלך עליהם גורל והוצא מהן אותו שעשה אותה מעשה שנאמר (סס) קום קדש את העם וגו' ונקרבתם בבקר לשבטיכם וגו' והיה הנלמד בחרם ישרף באש וגו' מיד הלך יהושע וחלק להן לישראל לשנים עשר שבטים והשליך עליהן גורל והוציא מהן עכן : שנאמר (סס) וישכם יהושע בבקר ויקרב את ישראל לשבטיו וילכד שבט יהודה וגו' עד וילכד עכן בן כרמי וגו' באותה שעה בכה עכן בכייה גדולה ואמר (פ"ה) [קצח] אוי לי אף החרם שנשלו חבירי מן המדינים נתנו חבירי למשה ואני לא נתתיו לו לפיכך באתה עלי זאת הבושה והכלים גדולה מיד אמר לו עכן ליהושע מה זה יהושע נגורל אתה בא עלי השלך [פ] חבלים על אלכד ועל איתמר וכי לא על אחר מהן יפול הגורל [ד] מיד אמר לו יהושע בני מפני מה אתה אומר כך אל הוציא לעז על הגורל מפני שארץ ישראל עתידה לחלוק ע"י הגורל אלא [דא] עשה תשובה ותן תודה כדו שתבא לע"ה שבני [סס] ויאמר יהושע אל עכן בני [רב] שים נא כבוד לה' אלהי ישראל ותן לו תודה וגומר : מיד ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל כזאת וכזאת עשיתי וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה וטאתים שקלים כסף ולשון זהב וגומר . ואחמדם ואקחם וגו' . מיד רצו העם והביאום ונתנום לתוך ידו של יהושע [רג] וזרקם יהושע לארץ ואמר על אלו יפלו שלשים וששה צדיקים רוב סנהדרי גדולה [פ] וטרף אותם בפניו שנאמר [סס]

ישועות יעקב

עליך אין לך לירא . (פה) פ' בלבו הרהר כך : (פו) פ' גורל : [פז] וזקו לפני הקב"ה וכן ח' ב' נגמר הדיון : (פח) שחטה מטות דברים נגדי : (פט) כמה שפלו שלמים ושטה ח'ט שעי"ו יראו מצנו למטוא ח'פי כסתר : (י) ה' מתחרט על שהטית דברים כלפי מעלה : (יא) שאמרת עלי שאין אני נושא עון ופשע : כשזילכס

מאורי אש

ובצמח הללתי אותם וכו' למה חידא מהם רק כעש נפלו מפני שחטאו ישראל : (קצח) וכי אני מדבר לה' דיוק מדהורך להסלק גורל על זה ולא הודיע לו בנבואה וזה אום כי אין ה' ב"ה מתגל' עמו להודיע ענין הרעים כי זה ענין לה' ואין רע מפני עליון : (קצט) אזי לי אף החרם כו' כמ"ס בסנהדרין טעמן מעל נחרס בניו משה ג"כ :

(ר) מיד אמר לו עכן כו' כלומר החזוק כנפשו לעמוד בעוונת נגדו ולהבייל ענין הגורל כי הוא ענין מקרי לא חמיתי והרא' אם יושלך על ב' נקיים יפול בהכרח על אחר מהם והסיב לו יהוסע אל חזינא לש על הגורל כי הוא לא מקרי רק ענין חלקי שיפול דווקא על דבר חמת : (רא) עשה תשובה ותן תודה כו' כלומר ומה חובעיל הכחשך ותחבד נס מהעוה"ב חן תורה והתורה על ענין כדו שחזקה ולא תאנר מכל וכל : (רב) שים נא כבוד וגו' ע"ד המליצה נוכל לומר כי סס כבוד ה' שאל על הנפש המסכלת הנשארת אחר המות בנחיות דיוקס בה' ע"ד עורה כבודי וזמך כבוד וכמיוו הרבה ח"ל שים נא כבוד לה' אלהיו ולמה תאבדנה במנס : (רג) וזרק' יהוסע לארץ כו' כאלו חרה לו מדוע יעשה ה' ככה להפיל למענו ל"ו צדיקים ומפני שהיה כעס ומימה קראה טריפה :

(רד) מה עשית יהושע כו' אררף בני ועבדי כו' כלומר מה עשית שחרה לך על זה הלא כונתי לנרף את בני העובדים מאהבה ועושין רצוני ועבדי (שאינס שושן רצוני כ"כ) שעי"ו יראו בני ישראל שאני יודע מחשבות אנוש ומעשים על הנסתרות ולא יקשה עב"ו מה חטאו הצדיקים כבר חירף המדרש יודע הוא בעל התאנה ללקוט בעונתה כי משחמא הגיעו . עמס וטלימוחס באין זורף עשה לעוה"ז ע"י מיתחס יכופרו ג"כ בני ישראל וירפו וזהו ג"כ הכינה אני אמרתי אצרוף את בני וכו' נכון : (רה) מתאבל לו עליו כלומר על עצמו על שהטית דברים כלפי מעלה עד לבסוף שאמר לה' כו' ולכאורה הוא דבר הטך אחר שהיה מתאבל ומתחנס על חטאו והטפתו כלפי מעלה וח"כ האין חזר לדבר דברים כאלה והנראה שאדרבה מזה נמשך דבריו האחרונים אחר כי הקב"ה חסב לו דבריו לל"ה אף שהיה כונתו טובה שהלשטר למען ישראל וח"כ מוכח מזה כי הקב"ה מרדקק עם חסידיו כחוס השערה וח"כ לא תוכלו לעבוד ה' ולא שהיטה כוונתו ח"ו להסיר לבס מעבודת ה' רק שורס שיטתו מאוד מנאותו כי לולא זאת ח"ו יעשו וע"כ נחשב זאת לל"ה כי צוה יגיע לבב העם מעבודתו אחר שהמה רואים שאף על הקלות יעשו ח"כ יעשו חמור' כקלות אחר שא"ל להזר וע"כ נחשב זאת לל"ה . [רו] הניחה לי וחרתי לו שהדבר חליו כו' ולא אהפוך לבלות את ישראל ח"ו : (רי) והזכיר שמוחס כו' כלומר אף שחטאו עכ"ז עשיתי חסד עמכם למען זכות האבות וכן במרגלים אף שהיה הדיון נותן לבלותם ועכ"ז נהגתי עמכם רק בחסד וח"כ מזה תוכל לשפוט טובי על ישראל ואף חייראם ככה [רח] לשארית נחלתו אלנו ישראל שהס נחלה מדובקת לו : (רט) והסיב כו' אלא כדו לאיים כו' באותו טעה היה הקב"ה נמשפו כו' הפליאה לפי הרוחות ענומה מאד ה' ב"ה הודע כל וחוקר כל לב האם לפניו לא נגלה מחסולה כוונת יהושע גם מחסילת דבריו שאמר סס ועמה יראו את ה' ועבדו אותו וגו' וח"כ ענו אותו העם חלילה לנו גו' ואז אמר יהושע לא תוכלו לעבוד

אדיהו רבא פרקיה

ושותין (ס) (ריז) ומכעטין מתוך הטובה ואינם עוסקין בדרך ארץ וד"ת * ועליהם הכתוב אומר (משלי ל) תחת שלש רגזה ארץ וגו' (ריח) תחת עבד כי ימלוך (ריט) ונבל כי ישבע לחם וגו' כל אלו דברים אינם באים אלא בשביל גסי הרוח * שנאמר (ישעיה מז) (רכ) לפקח עינים (ט) עורות וגו' [ק] (רבא) שמעוני אחי ועמי שלא תבואו לידי גסות רוח אלא יסתכל אדם בעצמו וידע שלאחר מיתה יהא רמה ותולעה ועפר * וישא עיניו לשמים ויאמר מי ברא את אלה * חמה ולבנה כוכבים ומזלות וארבע רוחות השמים וכל מעשה בראשית שברא איתן הקב"ה בחכמתו ובתבונתו וכל אחד ואחד מהן תלויין במאמר שפתיו שנאמר [תילים לג] בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם כונס כנר מי הים נותן באיצרות תרומות יראו מה' כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל כי הוא אמר ויהי הוא ציה ויעמוד וגו' (רכב) ויסתכל אדם במעשה ידיו של הקב"ה באדם ובבהמה ועוף השמים וברגלי הים * שמונות כל אחד ואחד בידו ונשמת כל אחד ואחד מסורים בידו * שנאמר (ישעיה מז) כה אמר האל ה' בורא השמים וגו' ורקע

אותם כדי שיראו מפניך שלא יחטאו ויעבדוך בלב שלם * באותה שעה היה הקב"ה מגפף ומנשק את ידיו של יהושע על חכמתו ועל בינתו * מיד אמר יהושע לישראל [רי] זה [ג] שכרו מכם בשביל שאני מדבר עמכם בכל שעה ושעה ליראה את ה' ולעבדו בלבב שלם * (ריא) ועליהם נאמר תחת גערה [ג] במבין מהכות כסיל מאה (מטלי יו) ואומר [סס כה] הוקר רגליך מבית רעיק פן ישבעך וישנאך * בודאי יהא אדם יודע בפני מי הוא עומד ומה דבר מדבר לפני מי שהוא גדול ממנו * ושנו חכמים [לד] במשנה (ריב) אל תרצה את חברך בשעת כעסו * (ריג) אבל יבקש רחמים על בעלי בתים (ריד) שבשביל דרך ארץ שיש לחם (סה) שיעסקו בה * ועל אחת כמה וכמה שיובקש רחמים על בעלי הבתים שיש בהם תורה שיעסקו בה ויובקש רחמים על העוסקים עם הציבור שיעסקו עמם לשם שמים * שמשלם להם הקב"ה (רטו) שכר בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב וכן להעוסקים [רטז] בדרך ארץ באמונה שאין בעלי בתים נעקרים מן העולם (י) ויורדין לארץ אלא בשביל גסי [יז] הרוח אימתי בזמן שישראל אוכלין

מאורי איש

לעבוד וא"כ מזה נראה צדק כי לא היה דעתו ללה"ר כ"א לאיים אך כאשר תחבונן היטב כגון כוונתו בנאור הכחובים מאור כי הנה יהוסע העיד צעסוהוכיח' שיעבדוהו באמת מלד הכרה והחבונ' אשר מזה נמשך האהבה והרביקות אליו לא מלד הגמול ויראת העונש והעם ענוהו לפי הכרתם כי הם יעבדוהו כי הוא ה' אלהים המעלה אותנו ממצרים וזה מלד הגמול ואז ענם יהוסע אם באלה האופנים תעבדוהו רק מלד קבלת הטובה הגופניות אז לא תוכלו כי לפעמים יסר אחסכ צער מטאחכס וחטובו ח"ו מאחריו וענהו העם ח"ו לא כי את ה' (המהוה הכל וזה מלד האהבה ג"כ) נעבוד אע"פ שיוכחנו מעט ידענו כי לטובה היא לנו ואז אמר יהוסע עדים גו' כי אחס כחרתם לכס את ה' מלד הנחיד האמיתית לא מלד קבלת הטובה לכד (שזה מלד ההכרת) רק מלד הבחירה החפסיות ע"י החבונת וא"כ מזה נראה כוונת יהושע להביא למדריגה העליונה מדריגות האהבה וזהו שאמר כדי לאיים בו' ויעבדוך בלב שלם שזהו מעלת האהבה האמיתית ובאותה שעה נחשב לפי ה' שדיבר בחכמה כי האהבה ממקור החכמה בזה וענין השאלה מקודם אף שהבין אחרית דבר מראשיתו הזהירו שלא ידבר לישראל כלשון שגובל הרקקה מעבודת ה' ויתכן שהיה לו מזהו מפי ה' צעת דבורו שיהר מזה ואז כאשר דיבר אחרית דבריו אז נחשב וענין הגיפוף והנסוק הבינה על החכמות האלקיות והנבואה הגדולה ששרת' עליו ע"י והבין מאור: (רי) זה שכרי מכס בשביל בו' כלומר זה שכרי שניפק וניסק אותי הקב"ה ע"י שהוכחתי אחסכ בכל שעה : (ריא) ועליהם נאמר תחת גערה במבין להוכיח על דרך חכמה למען יבאו למדריגות האהבה ע"י הבנה והחבונת מהכות כסיל מאה כדי שיעבדו בשביל היראה והעונש ואומר הוקר רגליך גו' בודאי בו' כלומר ישא משל וק"ו בעלמו אס בעצם הדומה לו ע"י מרוב ההרגל ושיבינו אותו וישאלוהו וע"י ה' ש"ו שומע תמיד תפלתו וצנחיו וא"כ מזה יחבונן האדם לשכוח בלב שלם למען לא ימאס בעיניו וכלומר שישכחו מאהבה וזה ראי' אדלעיל והבין : [ריב] אל תרצה גו' גם בזה ילמוד האדם מדות טובות ית' שאף צעת הזעם יחלצה בקראו לו ומוה יחבונן גדלו וטובו וא"כ מזה יחבונן כי תכלית עבודת ה' היא האהבה לשמו ית' ולחורתו וזה עיקר הבקשה שלכן לא ימאס בעיניו ויקבל' אף צעת הזעם : [ריג] אבל יבקש רחמים בו' ר"ל שלכן עיקר הבקש' מה' לא תהיה רק לזה שיעזרהו ה' לקיים תורתו וא"ש א"ש כפי כמו והכרתו כן יבקש או תורה או עסק הצבור שיעסקו בזה לש"ש כי זה העיקר והתכלית : (ריד) שבשביל דרך ארץ כו' כבר בחרתי בכמה מקומות שר"ל הוא המדות טובות והנהגות ישרות השייכים לבעה"ב ויבקשו שיעסקו לש"ש וזהו העבודה מאהבה שמבקשים שיעזרם לעבדו באמת (רטו) שכר בעוה"ז כו' הוא רוח מעט בכדי חיות גופו' והקרן שכר מזהו ותענוגיה לעוה"ב ששם חענוג הכפס וכבר בחרתי במקום אחר עניינה שנגד שהוא מועיל לאחר בעניני עוה"ז ע"כ ישולם לו ג"כ בעוה"ז ומה שמעלים נפשו בזה יהיה לו בעוה"ב : (רטז) כד"ל באמונה כו' כלומר בין אדם לחבירו יהיה באמונת הלכ איש את אחיו ויהבו ולא יתגאה לבו על רעיו זהו השחת העולם כי ממה הקנאה וכל המדות הרעות מתגוללות מהם ואין להאריך : [ריז] ומכעטין מתוך הטובה ע"ד וישאן שורן ויבעט כי כל מדות הרעות באות מתוך שניעת בטן ועללות למוד החורה שבה משפיל השכל ומגביר היצר : (ריח) תחת עבד' כי ימלוך הכונה ע"ד הגורה האדם נרץ להיות עבד לה' ב"ה ויכיר אדונו ואלו אס ימלוך ולא ירגיש אדונו שזה בא מגאזה כמ"ש כל המתגאה כאלו דומק רגלי השכינה וזה כמו שאמר הגאון רבינו סעדיה בספרו אמונות ודעות ו"ל ותמנהני על האנשים שהמה עבדים (למלך ה' לנאות) וחוסבים : אין ארון להם כו' ע"ס : [ריט] ונבל כי ישבע לחם וע"כ יבעט מרוב טונה והמדות הרעות האלו אינן באים רק מגאון הלכ כי אלו היה לכס דבוק בכניעה או אדרבא כל אשר יתרבה טובתם ירבו כניעתם בזכרם טובת ה' עליהם וספלותם נגד ה' ית' : (ריז) לפקח עינים עורות גו' שהם עורים מהבט אדוניהם שהמה עבדים : [רבא] שמעוני אחי וישא עיניו לשמים ויאמר מי ברא את אלה * חמה ולבנה כוכבים ומזלות וארבע רוחות השמים וכל מעשה בראשית שברא איתן הקב"ה בחכמתו ובתבונתו וכל אחד ואחד מהן תלויין במאמר שפתיו שנאמר [תילים לג] בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם כונס כנר מי הים נותן באיצרות תרומות יראו מה' כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל כי הוא אמר ויהי הוא ציה ויעמוד וגו' (רכב) ויסתכל אדם במעשה ידיו של הקב"ה באדם ובבהמה ועוף השמים וברגלי הים * שמונות כל אחד ואחד בידו ונשמת כל אחד ואחד מסורים בידו * שנאמר (ישעיה מז) כה אמר האל ה' בורא השמים וגו' ורקע

ישועות יעקב

[צב] כשניכנס זכיתי שהקב"ה מחכב אותי : [צג] שהבינו דברי יהוסע וקבלו עול מלכות שמים א"כ קאי על יהוסע שנער עליו הקב"ה וכן הפסוק שלאחריו וכדמסיים בודאי יהא אדם יודע כי (צד) כפ"ד רחוב (צה) באמונה (צו) ויורדין מנכסיהם : (צז) שהולכין אחר תורתם לנס באיילה וסתיו' כו' כדמסיים : (צח) כמו וישאן ישראל ויבעט : (צט) פי' בזמן שחפסו עיניהם לת"ת כחיי בחרי' להיציא ממשגר אסור וגו' ור"ל שלא ישלשו השוגאים עלינו : (ק) עיין לעיל פרק י"ז אות כ"ב : [קא] עיי' לעיל

נעבוד אע"פ שיוכחנו מעט ידענו כי לטובה היא לנו ואז אמר יהוסע עדים גו' כי אחס כחרתם לכס את ה' מלד הנחיד האמיתית לא מלד קבלת הטובה לכד (שזה מלד ההכרת) רק מלד הבחירה החפסיות ע"י החבונת וא"כ מזה נראה כוונת יהושע להביא למדריגה העליונה מדריגות האהבה וזהו שאמר כדי לאיים בו' ויעבדוך בלב שלם שזהו מעלת האהבה האמיתית ובאותה שעה נחשב לפי ה' שדיבר בחכמה כי האהבה ממקור החכמה בזה וענין השאלה מקודם אף שהבין אחרית דבר מראשיתו הזהירו שלא ידבר לישראל כלשון שגובל הרקקה מעבודת ה' ויתכן שהיה לו מזהו מפי ה' צעת דבורו שיהר מזה ואז כאשר דיבר אחרית דבריו אז נחשב וענין הגיפוף והנסוק הבינה על החכמות האלקיות והנבואה הגדולה ששרת' עליו ע"י והבין מאור: (רי) זה שכרי מכס בשביל בו' כלומר זה שכרי שניפק וניסק אותי הקב"ה ע"י שהוכחתי אחסכ בכל שעה : (ריא) ועליהם נאמר תחת גערה במבין להוכיח על דרך חכמה למען יבאו למדריגות האהבה ע"י הבנה והחבונת מהכות כסיל מאה כדי שיעבדו בשביל היראה והעונש ואומר הוקר רגליך גו' בודאי בו' כלומר ישא משל וק"ו בעלמו אס בעצם הדומה לו ע"י מרוב ההרגל ושיבינו אותו וישאלוהו וע"י ה' ש"ו שומע תמיד תפלתו וצנחיו וא"כ מזה יחבונן האדם לשכוח בלב שלם למען לא ימאס בעיניו וכלומר שישכחו מאהבה וזה ראי' אדלעיל והבין : [ריב] אל תרצה גו' גם בזה ילמוד האדם מדות טובות ית' שאף צעת הזעם יחלצה בקראו לו ומוה יחבונן גדלו וטובו וא"כ מזה יחבונן כי תכלית עבודת ה' היא האהבה לשמו ית' ולחורתו וזה עיקר הבקשה שלכן לא ימאס בעיניו ויקבל' אף צעת הזעם : [ריג] אבל יבקש רחמים בו' ר"ל שלכן עיקר הבקש' מה' לא תהיה רק לזה שיעזרהו ה' לקיים תורתו וא"ש א"ש כפי כמו והכרתו כן יבקש או תורה או עסק הצבור שיעסקו בזה לש"ש כי זה העיקר והתכלית : (ריד) שבשביל דרך ארץ כו' כבר בחרתי בכמה מקומות שר"ל הוא המדות טובות והנהגות ישרות השייכים לבעה"ב ויבקשו שיעסקו לש"ש וזהו העבודה מאהבה שמבקשים שיעזרם לעבדו באמת (רטו) שכר בעוה"ז כו' הוא רוח מעט בכדי חיות גופו' והקרן שכר מזהו ותענוגיה לעוה"ב ששם חענוג הכפס וכבר בחרתי במקום אחר עניינה שנגד שהוא מועיל לאחר בעניני עוה"ז ע"כ ישולם לו ג"כ בעוה"ז ומה שמעלים נפשו בזה יהיה לו בעוה"ב : (רטז) כד"ל באמונה כו' כלומר בין אדם לחבירו יהיה באמונת הלכ איש את אחיו ויהבו ולא יתגאה לבו על רעיו זהו השחת העולם כי ממה הקנאה וכל המדות הרעות מתגוללות מהם ואין להאריך : [ריז] ומכעטין מתוך הטובה ע"ד וישאן שורן ויבעט כי כל מדות הרעות באות מתוך שניעת בטן ועללות למוד החורה שבה משפיל השכל ומגביר היצר : (ריח) תחת עבד' כי ימלוך הכונה ע"ד הגורה האדם נרץ להיות עבד לה' ב"ה ויכיר אדונו ואלו אס ימלוך ולא ירגיש אדונו שזה בא מגאזה כמ"ש כל המתגאה כאלו דומק רגלי השכינה וזה כמו שאמר הגאון רבינו סעדיה בספרו אמונות ודעות ו"ל ותמנהני על האנשים שהמה עבדים (למלך ה' לנאות) וחוסבים : אין ארון להם כו' ע"ס : [ריט] ונבל כי ישבע לחם וע"כ יבעט מרוב טונה והמדות הרעות האלו אינן באים רק מגאון הלכ כי אלו היה לכס דבוק בכניעה או אדרבא כל אשר יתרבה טובתם ירבו כניעתם בזכרם טובת ה' עליהם וספלותם נגד ה' ית' : (ריז) לפקח עינים עורות גו' שהם עורים מהבט אדוניהם שהמה עבדים : [רבא] שמעוני אחי וישא עיניו לשמים ויאמר מי ברא את אלה * חמה ולבנה כוכבים ומזלות וארבע רוחות השמים וכל מעשה בראשית שברא איתן הקב"ה בחכמתו ובתבונתו וכל אחד ואחד מהן תלויין במאמר שפתיו שנאמר [תילים לג] בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם כונס כנר מי הים נותן באיצרות תרומות יראו מה' כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל כי הוא אמר ויהי הוא ציה ויעמוד וגו' (רכב) ויסתכל אדם במעשה ידיו של הקב"ה באדם ובבהמה ועוף השמים וברגלי הים * שמונות כל אחד ואחד בידו ונשמת כל אחד ואחד מסורים בידו * שנאמר (ישעיה מז) כה אמר האל ה' בורא השמים וגו' ורקע

אליהו רבא פרק יח

שנאמר (יט"ז) כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים וכן אמרו חכמים (רל"ג) מעשיך (ק"ג) יקרבוך ומעשיך ירחקוך הא כיצד עשה אדם דברים מכווערים ודברים שאינן ראויים מעשיו (רל"ד) מרחיקים אותו מן השכינה שנאמר (ס"ט) כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם וחטאתיכם הסתירו פנים מכם משמוע אבל אם עשה אדם מעשים טובים (רל"ה) מקרבוין אותו אצל השכינה שנאמר (ס"ז) כי כה אמר רם ונשא וגו' אשכון את דכא ושפל רוח וגו' (רל"ו) ולא יאמר אדם בלבו הואיל ואין בי עבירה ואין בי עון וחטא אתנאה על הבריות ואתגדל עליהם ביותר אלא

דוקע הארץ וצאצאיה נתון נשמה לעם עליה רוח להולכי בה [רנ"ג] לפיכך הייתי אומר חייב אדם שישבה ויברך וירומם ויגדל ויקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם ברוך הוא על נפש רוח ונשמה שהוא נתון בערב (רנ"ד) לבעל הפרקון ולבקר מחזירה אותה אליו שנאמר (ח"ו י"ב) אשר בידו (רנ"ה) נפש כל חי ורוח כל בשר איש ואומר [ח"ו י"ג] בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת

(רנ"ז) לעולם יהא אדם (ק"ג) נאה (רנ"ח) בביאתו (רנ"ט) חסיד בישיבה ערום ביראה (ר"ל) ומרבה שלום עם אביו ועם אמו ועם רבו שלמד מקרא ומשנה (רל"א) ואפילו עם (ק"ג) כל אדם שבעולם שנאמר (ש"ל ט"ו) [רל"ב] מענה רך ישיב חמה אשרי האדם שאין בו עבירה ואין בו עון ויש בו מעשים טובים ות"ת ושפל ברך וענה עליו אומר הקב"ה זהו הדר עמי במרום

ישועות יעקב

לעיל פרק י"ג : (ק"ב) כח"ט על ריב"ז שלא הקדישו אדם שלום משולם אפילו עכו"ם בשוק (ק"ג) חלשמים הנלבריות נמרח: (ק"ד) כי או

ה' ב"ה ויבט עלי נבראיו הגדולים מחמת ולכנה וכוכבים ומנוחות וכל מעשי בראשית כולם וכולם מקיימתי וחלתי במאמרו ר"ל שהקב"ה נתון בכל עת טעם וקיום להם ולולא ח"ו יסלק רגע הסנתחו מהם או נחטט כל הבריאה והיה כלל היו ונמו ומשך לו השפלות והכניעה לפני וזר הכל כמו שאמר דוד נדבר ה' שמים נעשו וחסד חס"כ יראו מה' כל הארץ כלומר שיתבוננו על ויסתכל אדם במעשי ידיו כו' ר"ל שמה ימשך מדה הנטחון האמיתי בענייני מחייבו שיתבונן ח"ו הכל כאשר לכל מחייב הבע"ט כולם הוא הכל בידו ית' (ל"א) כדעת הסכלים המייחסים זאת לטבע כמשה"כ חוקק הארץ ולאזאיה (זהו הנמתי' אלא' חולדת') נתון נשמה לעם עליה [המה בני אדם בנשמה משכלת] ורוח להולכים בה (זהו בע"ט ששם הולכים נר"ן): (רנ"ג) לפיכך הייתי אומר כו' ר"ל אם יתבונן בהם האדם בעין סכלו וירא' כי כל תועבותיו וחיותיו וקיומו הכל חסיד ביד ה' ב"ה אז ימלא בלבבו ההודאה והשגח לו על זה ולא יוכל לעגור בנפשו מרוב ההודאה לו : (רנ"ד) לבעל הפרקון כבר הערותי לעיל פ"א שהכוונה ממקום שהשגח חס"ב ממקור אשר משם השכל שופע ובעת השינה חוזר למקורה : (רנ"ה) נפש כל חי והוא החיות של כל בעל חי ורוח השכלי של כל בשר איש : [רנ"ו] בידך אפקיד רוחי לבעל הפרקון ואתה פדית אותה לחסיד לי : (רנ"ז) לעולם יהא כו' הוא ענין מוסר אחר ויבט ב"כ מהסרת הגאון ודביקותו בענינים : (רנ"ח) נאה בביאתו אם לביתו שלא יקפיד ויבט או לבית אחרים לדבר בד"א לא בגאון וגאון וענות : (רנ"ט) חסיד בישיבה בעת לעמוד ולמוד על מנת לקיים ולא ישמח בחקלת חסידו [שהו ח"א חס לא יהיה זו מדה החמודות] ערום ביראה לא ירחק פחות וסכלית בלי החפונת שזהו חסיד שט"ה גם לר"ך להערים ח"ו יתגבר על יגור : (ר"ל) ומרבה שלום שאף שהיה נשלוט עם כל אדם אצל עם אביו ורבו וגם מפני שהם מייסרין אותו ויכן שלא יהיה לבו שלם מעט בכדי שילמדו לו חורה או מפני שפ"ד הרוב מפני הרגלו עם אביו ורבו וגם מפני שהם מייסרין אותו ויכן שלא יהיה לבו שלם עמם ולכן אמר שירבה עמם : [רל"א] ואפילו עם כל אדם אף שלא קבל טובה ממנו : (רל"ב) שנאמר מענה רך ישיב חמה כלומר הכעס יועיל מאומה ומה הרוח' כזה [לכ"ל] ע"י מענה רך ישיב חמה מלב הזולת או באורו מלבו ועצמו וכל זה דיבר מענין בין אדם לחבירו ועתה מדבר מענין בין אדם למקום שאין בו עבירה שהוא מתגבר על יגור ומכניע תחתיו ועון הוא עקשות במדות וחכונת לבבו [כי עון מגורית עיוות עוה] זהו נחיתת סוד מרע ויש כו' מ"ט זהו ועשה טוב וכל זה במדות ות"ת זהו במדרגות השכל והחכמה ושפל ברך ר"ל שיש בו מדה השפלות לפני ה' מאוד עד שיכרע וישתחוה בהזכירו אז ה' ב"ה (והוא מלשון ויברך את הגלילים ועניינה שמתחבתי נשכות מאד בדרבי ה' היפך הגאון שמדמה שידע כל והיו האיש הדר לפני במרום כלומר הוא האיש הרומה למלאך ה' לבאות שאין בו תאות התומר מאומה כאחד מלכא מרום שהם רומים שמים ושמים לעשות רגון קונס או כחול' שזכ' לדור לפני במרו' לעוה"כ לחזות פני שכינתו והוה המלי' שדר לפני במרו' כביכול מודרך בשכינתו והוה מרום וקדוש אשכון (ר"ל אשכון שכינתו) את דכא ושפל רוח : [רל"ג] מעשיך יקרבוך כלומר שכל חלוי במעש' לא מידע' לבד עד"מ לא התלמד עיקר אלא המעשה והמה המרחקים [אם חיים] ומקריבים [אם ישן] לאדם לברוא ית' ולא יועיל גדול השכל אם אין בו מדות ומ"ט : (רל"ד) מרסיקין אותו מן השכיל כלומר השכינה (וזהו הדיבור אלהי לאדם להשתהר נפש) נעולס קרובה לאדם להתדבק בורק המניעה הוא מלך האדם שע"י עונותיו הוא עושה מסך מבדיל ביני לבניה והענין כי ע"י הודכות התומר והפחדם התאות הברשיות הנפש שז"א מן העליונים ממילא מתדבק צ"י וע"י העונות והתאות מתרחק מהדבקה : (רל"ה) מקרבוין אותו אמר כלשון פועל עד"מ הבא לטהר מטייעין לו כי נוחנין בו סיוע מלמעלה לזכות לזה : (רל"ו) ולא יאמר אדם אחגאה על סבר וית כו' אף שהוא ירא שמים עכ"ז יתכן להיות זו הגאו' והכניע' יחד הכניעה על זכרון ה' וגדולתו והגאון בעת זכרון בני אדם שפלים ממנו ויחסוף להגאנות עליהם ולבוות אוחס ולז"א ומזהור שלא יעשה זאת כי רבנות מקבנות את בעליה וירסק מגאון כרי שיחמלאו ימיו ויש להבין אם באמת אין מן הראוי לגאון כזה למה לי לטעם מפני שמתעורר וחס באמת הוא דבר הראוי א"כ למה מקבנות והגאון כזה שיתכן שבאמת הוא דבר מוחיר אך לפי שעל פי טבע האנושות הכל ישגאוהו מה שהוא מבוס [אף שמונתו לשמים]

מאורי איש

ה' ב"ה ויבט עלי נבראיו הגדולים מחמת ולכנה וכוכבים ומנוחות וכל מעשי בראשית כולם וכולם מקיימתי וחלתי במאמרו ר"ל שהקב"ה נתון בכל עת טעם וקיום להם ולולא ח"ו יסלק רגע הסנתחו מהם או נחטט כל הבריאה והיה כלל היו ונמו ומשך לו השפלות והכניעה לפני וזר הכל כמו שאמר דוד נדבר ה' שמים נעשו וחסד חס"כ יראו מה' כל הארץ כלומר שיתבוננו על ויסתכל אדם במעשי ידיו כו' ר"ל שמה ימשך מדה הנטחון האמיתי בענייני מחייבו שיתבונן ח"ו הכל כאשר לכל מחייב הבע"ט כולם הוא הכל בידו ית' (ל"א) כדעת הסכלים המייחסים זאת לטבע כמשה"כ חוקק הארץ ולאזאיה (זהו הנמתי' אלא' חולדת') נתון נשמה לעם עליה [המה בני אדם בנשמה משכלת] ורוח להולכים בה (זהו בע"ט ששם הולכים נר"ן): (רנ"ג) לפיכך הייתי אומר כו' ר"ל אם יתבונן בהם האדם בעין סכלו וירא' כי כל תועבותיו וחיותיו וקיומו הכל חסיד ביד ה' ב"ה אז ימלא בלבבו ההודאה והשגח לו על זה ולא יוכל לעגור בנפשו מרוב ההודאה לו : (רנ"ד) לבעל הפרקון כבר הערותי לעיל פ"א שהכוונה ממקום שהשגח חס"ב ממקור אשר משם השכל שופע ובעת השינה חוזר למקורה : (רנ"ה) נפש כל חי והוא החיות של כל בעל חי ורוח השכלי של כל בשר איש : [רנ"ו] בידך אפקיד רוחי לבעל הפרקון ואתה פדית אותה לחסיד לי : (רנ"ז) לעולם יהא כו' הוא ענין מוסר אחר ויבט ב"כ מהסרת הגאון ודביקותו בענינים : (רנ"ח) נאה בביאתו אם לביתו שלא יקפיד ויבט או לבית אחרים לדבר בד"א לא בגאון וגאון וענות : (רנ"ט) חסיד בישיבה בעת לעמוד ולמוד על מנת לקיים ולא ישמח בחקלת חסידו [שהו ח"א חס לא יהיה זו מדה החמודות] ערום ביראה לא ירחק פחות וסכלית בלי החפונת שזהו חסיד שט"ה גם לר"ך להערים ח"ו יתגבר על יגור : (ר"ל) ומרבה שלום שאף שהיה נשלוט עם כל אדם אצל עם אביו ורבו וגם מפני שהם מייסרין אותו ויכן שלא יהיה לבו שלם מעט בכדי שילמדו לו חורה או מפני שפ"ד הרוב מפני הרגלו עם אביו ורבו וגם מפני שהם מייסרין אותו ויכן שלא יהיה לבו שלם עמם ולכן אמר שירבה עמם : [רל"א] ואפילו עם כל אדם אף שלא קבל טובה ממנו : (רל"ב) שנאמר מענה רך ישיב חמה כלומר הכעס יועיל מאומה ומה הרוח' כזה [לכ"ל] ע"י מענה רך ישיב חמה מלב הזולת או באורו מלבו ועצמו וכל זה דיבר מענין בין אדם לחבירו ועתה מדבר מענין בין אדם למקום שאין בו עבירה שהוא מתגבר על יגור ומכניע תחתיו ועון הוא עקשות במדות וחכונת לבבו [כי עון מגורית עיוות עוה] זהו נחיתת סוד מרע ויש כו' מ"ט זהו ועשה טוב וכל זה במדות ות"ת זהו במדרגות השכל והחכמה ושפל ברך ר"ל שיש בו מדה השפלות לפני ה' מאוד עד שיכרע וישתחוה בהזכירו אז ה' ב"ה (והוא מלשון ויברך את הגלילים ועניינה שמתחבתי נשכות מאד בדרבי ה' היפך הגאון שמדמה שידע כל והיו האיש הדר לפני במרום כלומר הוא האיש הרומה למלאך ה' לבאות שאין בו תאות התומר מאומה כאחד מלכא מרום שהם רומים שמים ושמים לעשות רגון קונס או כחול' שזכ' לדור לפני במרו' לעוה"כ לחזות פני שכינתו והוה המלי' שדר לפני במרו' כביכול מודרך בשכינתו והוה מרום וקדוש אשכון (ר"ל אשכון שכינתו) את דכא ושפל רוח : [רל"ג] מעשיך יקרבוך כלומר שכל חלוי במעש' לא מידע' לבד עד"מ לא התלמד עיקר אלא המעשה והמה המרחקים [אם חיים] ומקריבים [אם ישן] לאדם לברוא ית' ולא יועיל גדול השכל אם אין בו מדות ומ"ט : (רל"ד) מרסיקין אותו מן השכיל כלומר השכינה (וזהו הדיבור אלהי לאדם להשתהר נפש) נעולס קרובה לאדם להתדבק בורק המניעה הוא מלך האדם שע"י עונותיו הוא עושה מסך מבדיל ביני לבניה והענין כי ע"י הודכות התומר והפחדם התאות הברשיות הנפש שז"א מן העליונים ממילא מתדבק צ"י וע"י העונות והתאות מתרחק מהדבקה : (רל"ה) מקרבוין אותו אמר כלשון פועל עד"מ הבא לטהר מטייעין לו כי נוחנין בו סיוע מלמעלה לזכות לזה : (רל"ו) ולא יאמר אדם אחגאה על סבר וית כו' אף שהוא ירא שמים עכ"ז יתכן להיות זו הגאו' והכניע' יחד הכניעה על זכרון ה' וגדולתו והגאון בעת זכרון בני אדם שפלים ממנו ויחסוף להגאנות עליהם ולבוות אוחס ולז"א ומזהור שלא יעשה זאת כי רבנות מקבנות את בעליה וירסק מגאון כרי שיחמלאו ימיו ויש להבין אם באמת אין מן הראוי לגאון כזה למה לי לטעם מפני שמתעורר וחס באמת הוא דבר הראוי א"כ למה מקבנות והגאון כזה שיתכן שבאמת הוא דבר מוחיר אך לפי שעל פי טבע האנושות הכל ישגאוהו מה שהוא מבוס [אף שמונתו לשמים]

ה' ב"ה ויבט עלי נבראיו הגדולים מחמת ולכנה וכוכבים ומנוחות וכל מעשי בראשית כולם וכולם מקיימתי וחלתי במאמרו ר"ל שהקב"ה נתון בכל עת טעם וקיום להם ולולא ח"ו יסלק רגע הסנתחו מהם או נחטט כל הבריאה והיה כלל היו ונמו ומשך לו השפלות והכניעה לפני וזר הכל כמו שאמר דוד נדבר ה' שמים נעשו וחסד חס"כ יראו מה' כל הארץ כלומר שיתבוננו על ויסתכל אדם במעשי ידיו כו' ר"ל שמה ימשך מדה הנטחון האמיתי בענייני מחייבו שיתבונן ח"ו הכל כאשר לכל מחייב הבע"ט כולם הוא הכל בידו ית' (ל"א) כדעת הסכלים המייחסים זאת לטבע כמשה"כ חוקק הארץ ולאזאיה (זהו הנמתי' אלא' חולדת') נתון נשמה לעם עליה [המה בני אדם בנשמה משכלת] ורוח להולכים בה (זהו בע"ט ששם הולכים נר"ן): (רנ"ג) לפיכך הייתי אומר כו' ר"ל אם יתבונן בהם האדם בעין סכלו וירא' כי כל תועבותיו וחיותיו וקיומו הכל חסיד ביד ה' ב"ה אז ימלא בלבבו ההודאה והשגח לו על זה ולא יוכל לעגור בנפשו מרוב ההודאה לו : (רנ"ד) לבעל הפרקון כבר הערותי לעיל פ"א שהכוונה ממקום שהשגח חס"ב ממקור אשר משם השכל שופע ובעת השינה חוזר למקורה : (רנ"ה) נפש כל חי והוא החיות של כל בעל חי ורוח השכלי של כל בשר איש : [רנ"ו] בידך אפקיד רוחי לבעל הפרקון ואתה פדית אותה לחסיד לי : (רנ"ז) לעולם יהא כו' הוא ענין מוסר אחר ויבט ב"כ מהסרת הגאון ודביקותו בענינים : (רנ"ח) נאה בביאתו אם לביתו שלא יקפיד ויבט או לבית אחרים לדבר בד"א לא בגאון וגאון וענות : (רנ"ט) חסיד בישיבה בעת לעמוד ולמוד על מנת לקיים ולא ישמח בחקלת חסידו [שהו ח"א חס לא יהיה זו מדה החמודות] ערום ביראה לא ירחק פחות וסכלית בלי החפונת שזהו חסיד שט"ה גם לר"ך להערים ח"ו יתגבר על יגור : (ר"ל) ומרבה שלום שאף שהיה נשלוט עם כל אדם אצל עם אביו ורבו וגם מפני שהם מייסרין אותו ויכן שלא יהיה לבו שלם מעט בכדי שילמדו לו חורה או מפני שפ"ד הרוב מפני הרגלו עם אביו ורבו וגם מפני שהם מייסרין אותו ויכן שלא יהיה לבו שלם עמם ולכן אמר שירבה עמם : [רל"א] ואפילו עם כל אדם אף שלא קבל טובה ממנו : (רל"ב) שנאמר מענה רך ישיב חמה כלומר הכעס יועיל מאומה ומה הרוח' כזה [לכ"ל] ע"י מענה רך ישיב חמה מלב הזולת או באורו מלבו ועצמו וכל זה דיבר מענין בין אדם לחבירו ועתה מדבר מענין בין אדם למקום שאין בו עבירה שהוא מתגבר על יגור ומכניע תחתיו ועון הוא עקשות במדות וחכונת לבבו [כי עון מגורית עיוות עוה] זהו נחיתת סוד מרע ויש כו' מ"ט זהו ועשה טוב וכל זה במדות ות"ת זהו במדרגות השכל והחכמה ושפל ברך ר"ל שיש בו מדה השפלות לפני ה' מאוד עד שיכרע וישתחוה בהזכירו אז ה' ב"ה (והוא מלשון ויברך את הגלילים ועניינה שמתחבתי נשכות מאד בדרבי ה' היפך הגאון שמדמה שידע כל והיו האיש הדר לפני במרום כלומר הוא האיש הרומה למלאך ה' לבאות שאין בו תאות התומר מאומה כאחד מלכא מרום שהם רומים שמים ושמים לעשות רגון קונס או כחול' שזכ' לדור לפני במרו' לעוה"כ לחזות פני שכינתו והוה המלי' שדר לפני במרו' כביכול מודרך בשכינתו והוה מרום וקדוש אשכון (ר"ל אשכון שכינתו) את דכא ושפל רוח : [רל"ג] מעשיך יקרבוך כלומר שכל חלוי במעש' לא מידע' לבד עד"מ לא התלמד עיקר אלא המעשה והמה המרחקים [אם חיים] ומקריבים [אם ישן] לאדם לברוא ית' ולא יועיל גדול השכל אם אין בו מדות ומ"ט : (רל"ד) מרסיקין אותו מן השכיל כלומר השכינה (וזהו הדיבור אלהי לאדם להשתהר נפש) נעולס קרובה לאדם להתדבק בורק המניעה הוא מלך האדם שע"י עונותיו הוא עושה מסך מבדיל ביני לבניה והענין כי ע"י הודכות התומר והפחדם התאות הברשיות הנפש שז"א מן העליונים ממילא מתדבק צ"י וע"י העונות והתאות מתרחק מהדבקה : (רל"ה) מקרבוין אותו אמר כלשון פועל עד"מ הבא לטהר מטייעין לו כי נוחנין בו סיוע מלמעלה לזכות לזה : (רל"ו) ולא יאמר אדם אחגאה על סבר וית כו' אף שהוא ירא שמים עכ"ז יתכן להיות זו הגאו' והכניע' יחד הכניעה על זכרון ה' וגדולתו והגאון בעת זכרון בני אדם שפלים ממנו ויחסוף להגאנות עליהם ולבוות אוחס ולז"א ומזהור שלא יעשה זאת כי רבנות מקבנות את בעליה וירסק מגאון כרי שיחמלאו ימיו ויש להבין אם באמת אין מן הראוי לגאון כזה למה לי לטעם מפני שמתעורר וחס באמת הוא דבר הראוי א"כ למה מקבנות והגאון כזה שיתכן שבאמת הוא דבר מוחיר אך לפי שעל פי טבע האנושות הכל ישגאוהו מה שהוא מבוס [אף שמונתו לשמים]

כך יאמר לא אעשה כן כדי (ק) שיתמלאו ימי
 (רלו) וידע האדם שרוח נמוכה ורוח שפלה נוח
 לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל הזבחים שבתורה
 שנאמר (תילים כ"ב) (רלח) זבחי אלהים (ק) רוח
 נשברה לב גשבר ונדכה אלהים לא תבזה מבאן
 אמרו (ק) חכמיםאם אדם מקריב עולה (רלט) שבר
 עילה בידו אם מקריב מנחה שבר מנחה בידו אם
 מקריב אשם שבר אשם בידו אם מקריב שלמים
 שבר שלמים בידו אבל כל מי שדעתו שפלה
 מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הזבחים
 שבתורה שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה זבה
 לא נאמר ארא זבחי וכן אמר יעקב אבינו ליוסף
 בני אל תאמר היאיל (רמ) ואני מלך ואין בי
 עבירה ועין וחטא אתנאה על הבריות ואתגדל
 עליהם ביותר אלא אמר לו בני אל תעשה כן
 כדי שיתמלאו ימך (ק) (רמא) ולא נתן הקב"ה
 לאדם חכמה ובינה דע והשכל אלא לקדש שמו
 הגדול שנאמר (בראשית מט) (רמב) וימררוהו ורבו

וגו' ותשב באיתן קשתו ויפוזו זרועי ידיו מירי
 אביר (ק) יעקב משם רועה אבן ישראל וגומר
 (רמג) אבל אתם (ק) בשר ודם אין לכם לב לדעת
 את ה' לעסוק בתורה ומע"ט עליכם נאמר (תילים
 קל"ז) אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר (ק) וגו'
 ואומר (ישעיה סג) (רמב) על חומותיך ירושלים הפקדתי
 שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא ישו
 (ק) המזכירים את ה' אל דמי לכם וגומר
 (רמה) שפכי כמים לבך נבח פני ה' (רמו) מה
 מים הללו רבים (ק) לבך באי עולם כך בכל
 איבריו צריך אדם לעשות רצונו של הקב"ה ד"א
 שפכי כמים לבך (רמו) מה מים הללו קורת רוח
 הן לכל באי העולם בין בימות החמה בין בימות
 הגשמים כך היא אדם עושה קורת רוח להקב"ה
 לעולם כל ימי חייו ד"א שפכי כמים לבך מה מים
 הללו חיים הם לכל באי העולם כך בית ישראל
 אני בפרתן בכל מקומות מישבותם אין מתקיימין
 אלא בד"ת ד"א (רמה) מה מים הללו חיים הם
 לכל

ישועות יעקב

אוי לרבות שמקברת את בעליה : (ק) ולעיל מניס
 כתיב כי לא תחפזן זבח וגו' (ק) בפ"ק דעוטה : (ק) כל אלה
 הם דברי יעקב ליוסף : (ק) מביא רא' שקדש יוסף שם שמים
 בשטר ע"י אביו וזכה לגדולה : (ק) אליהו ז"ל מסיים התאמר
 שהחיל למעלה ואמר אשרי אדם כו' (ק) כל העניין עד כן
 יתן לידו שיה ודרז"ל אלו ת"ח המגדלין שיה מענייהם ועוסקין
 בתורה (ק) השומרים הם הת"ח לא יספו רק יעסקו בתורה
 ותפלה עד יבזק את ירושלים בזכות ת"ח (ק) לעשות בהם כל
 ריוס

מאורי אש

לשמים ומקדש החיים ולא יועיל ע"ד אל תוכח לך פן ישנאך ולא
 יועיל אבל לא יתכן לומר שעל הגוף הפשוטה הוא מדבר כ"א י"ט
 שהיר מעבירות הוא מדבר וא"ך איש כזה יתגאה כן נראה לי :
 (רלז) וידע האדם שרוח נמוכה כו' זהו מדה הכניעה האמיתית לפני
 ה' שזה נוח לפניו מאוד אחר שהוא מכיר את אדונו ויתכן עוד
 שהכל לעיל בגוף וי"ט יחד שהוא ירא רק מלך היראה והעונש
 ואיש כוס אין בלבו שום שפלות כ"א שחפץ בגמול וירא מהעונש
 ע"כ יתכן שיתגאה בחמת על בני אדם כי יהיה מעטיו זכיס בעיניו
 מאד וע"כ מזהירו משני טעמים אחד שהרבנות כזה ממיתו כי הכל
 יסלחוהו בעבור זה ח"ו עד שימות מזה והב' שהחמת ה' חפץ ואוהב רק לגדולי לב אף מול בני אדם אף שהיא לפי הראות מתכונת
 רכי הלז ומיראה או מטבע עכ"ל נוח זאת לפני ה' ב"ה כי טובע ממנה מדות טובות ורבות ולכן לא יתגאה על שום אדם אפילו
 על שפל ממנו והבן : (רלח) זכיר אלהים נחשב לזבח לו רוח נשברה שהוא הכניע האמיתית לפני ה' ב"ה ומהרבת גדולתו לב
 נשבר ונדכה מלך הטבע גם זאת לא תבזה כי זה מביא לידי יראת חטא או לב נשבר ונדכה מלך יסורים ופורעניות גם זאת לא תבזה
 (רלט) שבר עולה כו' כאלו הקריב כל הזבחים כלומר לפי שעינין הקרבנות מכניע הנפש אם מביא על החטא או מנביוהו ומשמחו אם
 מביא עולה שהוא ההבהלה והגודל אליו וא"כ אין בידו רק דבר אחד כפי מה שהקריב והפועל בנפשו בעת הבאתו אבל הכניעה
 יסוד הכל כי מנעל ימח שתייה יחד וא"כ נחשבת ככל הזבחים ביה אחר שפעולתם פעולת כולם : (רמ) ואני מלך כו' אין בי
 חטא כלומר הואיל שאני מלך בגדולה ככה ועכ"ל לא חטאתי מול ה' כי אביר כבוד ה' וא"כ בודאי כל האנשים לעולי כאין במעלתו :
 (רמא) ולא נתן הקב"ה לאדם חכמה כו' אף כי שיקדש שמי כו' ר"ל לא להתגאות עי"ל על בני אדם כ"א להכניע לו ית' ולקדש
 שמו הגדול על ידיעה בחכמו : (רמב) וימררוהו ורבו (ק) מביא רא' על יוסף שקדש ש"ס בשטר במרדוהו לבו בנרות מלאו ואשת
 פוטיפר ועכ"ל וחשב באיתן קשתו כי לא נטה מחכמתו ומדעתו וזאת הסגולה הנפלאה לקדש שם שמים ככה אף בעת היסורים הית'
 לו מידי אביר יעקב אשר הוא יסוד (אבן לשון יסוד ואבן הבנין) ישראל : (רמג) אבל אחס ב"ו אין לכם כו' זהו דברי אליהו עמנו
 כלומר שכל מפליכם רק בענייני העוה"ל ולא תדעו כבודו ית' אז אומר עליכם אם ה' לא ישמר כאומר מה תדעו כי תועילו
 בעמלכם בעוה"ל לא כי הכל ציד ה' : (רמד) על חומותיך גו' עיין בישועות יעקב אות ק"ט וק"ו ויתכן עוד שמסיים הכתוב קומי
 רוני בליל' זס היראות היסורים ולמוד החור' שדרש לעיל וכלומר שעי"ל יבנה המקדש שחרב עתה בעוניו ול כן מסיים (כמדבר
 למען המקוון ירמיהו שאמר זס הכתוב אבל אחס לא כן כו' ולכן מביא זה הכתוב אם ה' לא יבנה בית שזה רבית המקדש וכן על
 חומר להפסיק אשר דרש לעיל : (רמו) מה מים רבים כו' כך בכל איבריו כו' ר"ל כמו המים שזרכום להיות הרבה כדי
 שיהיה לכל באי עולם כי רבים זריבים לזה כן עשות רצונו כל האברים זריבים לזה ר"ל שיהיו נאשרים תחת מאשר מפני ית'
 זהו בטוב אמיתי לכולם בזכרם גדולת ה' ויעמדו נדהמים כעניו עבד אל אדונו וע"כ כאלו נשפך לבו בקרבו בלי חזק למאומה
 והבן כי עדי' הוא כמעט מלוויר בכתוב ע"ד פשוטו : (רמז) מה מים קודות רוח כו' בין בימות החמה כו' מתחלה דיבר בכמות
 ועתה מדבר במשך זמן וכלומר יעשה ק"ל לפניו אף בזמן קבלת היסורים וכלומר בכל עת בלי השתיית הזמן מאומה : (רמח) מה

אריהו רבא פרק י"ח

לכל באי עולם כך ד"ת חיים הסלכל באי (קי) עולם
 מה מים הללו בעולם שנאמר כל דבר אשר יבא באש וגו'
 וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים כך ד"ת מקוה
 טהרה היא לישראל בכל מקומות מושבותם [רנז] בא
 וראה כמה גדולה כחה של התורה שמטהרת את פושעי
 ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מע"ז שבידם שנאמר
 (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל
 טומאותיכם ומכל גילוליכם וגומר ואין מים אלא תורה
 שנאמר הוי כל צמא לבו למים וגומר (ישעיה כ"ה) ואין
 מידה אלא ד"ת שנאמר אמרות ה' (רנז) אמרות טהורות
 וגומר מוזקק (קטז) שבעתים (מינים י"ג) דבר אחר שפכי
 כמים לכך מה מים הללו הולכין בנהר ושוב אינן חוזרים
 כך [קיז] כל יחיד ויחיד מישראל שעשה טריבה עם חבירו
 לא ישמר עליו קנאה ונקמה בלבבו ולא יתנאה עליו וד"ת
 לא ימנע ממנו שנאמר (משלי כ"ה) אל תצא לריב
 מדר פן מה תעשה באחריתה וגומר ואל תדא רגיל להשיב
 דברים כנגד [קיס] ב"ד שלמעלה שאם יזרקק לך להוכיחך
 אי אתה יכול לעמוד בתוכחתו שנאמר (סס) ריבך דיב את
 [קיס] רעך וסוד אחר אל תגל הא כיצד עבר אדם עבירה
 בשנה זו כיון שהגיע יום הכפורים והתוודה עליה מחל לו
 הקדוש ברוך הוא עליה לשנה האחרת אל תזכרה לו
 ביותר שכן אמרו חכמים מאה (קפ) חנופים ולא אחד מנלה
 פנים וכך שני חכמים במשנה אם היה בעל תשובה לא
 יאמר לו זכור מעשיך דראשונים ואם היה בן נרים לא יאמר

והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם :
 [רנא] ד"א שפכי כמיסלכך מה מים הללו אדם נותן זרעים
 בארץ ומעביר עליהם מים מצמחים ומגדלין
 פירות וחיין מהן בני אדם וכל באי העולם כמו כן יהיו
 בני (קסז) ישראל לעתיד שנאמר (ישעיה מד) כי אצק מים
 על צמא וגו' [רנב] מכאן אמרו חכמים באותה שעה יחלקו
 ישראל לארבעה כתות זה יאמר לה' אני (סס) וזה יקרא
 בשם יעקב וזה יכתוב ידו לה' ובשם ישראל יכנה וגו'
 זה יאמר לה' אני אלו צדיקים גמורים וזה יקרא בשם
 יעקב (רנג) אלו בני הרשעים זה [רנד] יכתוב ידו לה'
 אלו רשעים שפרשו מן דרכם הרעה וחזרו ועשו תשובה
 ובשם ישראל יכנה אלו גידי אמת דבר אחר שפכי כמים

מ"ס חיים עתה דיבור מרפאתה וסגולתה שהיא מקיים ומחיה
 כל וכן התורה על ידה הוא קיום העולם : [רמט] אין בנינו כו'
 כך און העולם עומד אלא בתורה כל"ל לפ"ד ומה מים אלמלא כו'
 לא יכול לעמוד כו' כך אלמלא ישראל והתורה ור"ל המים יס לה
 שחי פעולות אחד שהעולם כולו והוא הארץ עומד עליה כמ"ס
 כי הוא על ימים יסדה (כדעת חז"ל שהארץ סליה שקועה במים)
 וס"ל שהיא מעמוד אונת העולם מגדלת פירות ומרה כל כן
 התורה יס לה שחי הפעולות יחד כשהיא מעמדת כל כי לולא
 היא לא נברא העולם וקיימת להעמיד הדבר כמו שה' כמו
 שפירש הרב ב"ר בחיילת טור ח"מ ע"י"ס : [רנז] אס לא בריתי

לכך (רנה) מה מים הללו מקוה טהרה הן לישראל ולכל
 אשר נברא בעולם שנאמר כל דבר אשר יבא באש וגו'
 וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים כך ד"ת מקוה
 טהרה היא לישראל בכל מקומות מושבותם : [רנז] בא
 וראה כמה גדולה כחה של התורה שמטהרת את פושעי
 ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מע"ז שבידם שנאמר
 (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל
 טומאותיכם ומכל גילוליכם וגומר ואין מים אלא תורה
 שנאמר הוי כל צמא לבו למים וגומר (ישעיה כ"ה) ואין
 מידה אלא ד"ת שנאמר אמרות ה' (רנז) אמרות טהורות
 וגומר מוזקק (קטז) שבעתים (מינים י"ג) דבר אחר שפכי
 כמים לכך מה מים הללו הולכין בנהר ושוב אינן חוזרים
 כך [קיז] כל יחיד ויחיד מישראל שעשה טריבה עם חבירו
 לא ישמר עליו קנאה ונקמה בלבבו ולא יתנאה עליו וד"ת
 לא ימנע ממנו שנאמר (משלי כ"ה) אל תצא לריב
 מדר פן מה תעשה באחריתה וגומר ואל תדא רגיל להשיב
 דברים כנגד [קיס] ב"ד שלמעלה שאם יזרקק לך להוכיחך
 אי אתה יכול לעמוד בתוכחתו שנאמר (סס) ריבך דיב את
 [קיס] רעך וסוד אחר אל תגל הא כיצד עבר אדם עבירה
 בשנה זו כיון שהגיע יום הכפורים והתוודה עליה מחל לו
 הקדוש ברוך הוא עליה לשנה האחרת אל תזכרה לו
 ביותר שכן אמרו חכמים מאה (קפ) חנופים ולא אחד מנלה
 פנים וכך שני חכמים במשנה אם היה בעל תשובה לא
 יאמר לו זכור מעשיך דראשונים ואם היה בן נרים לא יאמר

מאורי איש

לכך (רנה) מה מים הללו מקוה טהרה הן לישראל ולכל
 אשר נברא בעולם שנאמר כל דבר אשר יבא באש וגו'
 וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים כך ד"ת מקוה
 טהרה היא לישראל בכל מקומות מושבותם : [רנז] בא
 וראה כמה גדולה כחה של התורה שמטהרת את פושעי
 ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מע"ז שבידם שנאמר
 (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל
 טומאותיכם ומכל גילוליכם וגומר ואין מים אלא תורה
 שנאמר הוי כל צמא לבו למים וגומר (ישעיה כ"ה) ואין
 מידה אלא ד"ת שנאמר אמרות ה' (רנז) אמרות טהורות
 וגומר מוזקק (קטז) שבעתים (מינים י"ג) דבר אחר שפכי
 כמים לכך מה מים הללו הולכין בנהר ושוב אינן חוזרים
 כך [קיז] כל יחיד ויחיד מישראל שעשה טריבה עם חבירו
 לא ישמר עליו קנאה ונקמה בלבבו ולא יתנאה עליו וד"ת
 לא ימנע ממנו שנאמר (משלי כ"ה) אל תצא לריב
 מדר פן מה תעשה באחריתה וגומר ואל תדא רגיל להשיב
 דברים כנגד [קיס] ב"ד שלמעלה שאם יזרקק לך להוכיחך
 אי אתה יכול לעמוד בתוכחתו שנאמר (סס) ריבך דיב את
 [קיס] רעך וסוד אחר אל תגל הא כיצד עבר אדם עבירה
 בשנה זו כיון שהגיע יום הכפורים והתוודה עליה מחל לו
 הקדוש ברוך הוא עליה לשנה האחרת אל תזכרה לו
 ביותר שכן אמרו חכמים מאה (קפ) חנופים ולא אחד מנלה
 פנים וכך שני חכמים במשנה אם היה בעל תשובה לא
 יאמר לו זכור מעשיך דראשונים ואם היה בן נרים לא יאמר

ישועות יעקב

לכך (רנה) מה מים הללו מקוה טהרה הן לישראל ולכל
 אשר נברא בעולם שנאמר כל דבר אשר יבא באש וגו'
 וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים כך ד"ת מקוה
 טהרה היא לישראל בכל מקומות מושבותם : [רנז] בא
 וראה כמה גדולה כחה של התורה שמטהרת את פושעי
 ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מע"ז שבידם שנאמר
 (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל
 טומאותיכם ומכל גילוליכם וגומר ואין מים אלא תורה
 שנאמר הוי כל צמא לבו למים וגומר (ישעיה כ"ה) ואין
 מידה אלא ד"ת שנאמר אמרות ה' (רנז) אמרות טהורות
 וגומר מוזקק (קטז) שבעתים (מינים י"ג) דבר אחר שפכי
 כמים לכך מה מים הללו הולכין בנהר ושוב אינן חוזרים
 כך [קיז] כל יחיד ויחיד מישראל שעשה טריבה עם חבירו
 לא ישמר עליו קנאה ונקמה בלבבו ולא יתנאה עליו וד"ת
 לא ימנע ממנו שנאמר (משלי כ"ה) אל תצא לריב
 מדר פן מה תעשה באחריתה וגומר ואל תדא רגיל להשיב
 דברים כנגד [קיס] ב"ד שלמעלה שאם יזרקק לך להוכיחך
 אי אתה יכול לעמוד בתוכחתו שנאמר (סס) ריבך דיב את
 [קיס] רעך וסוד אחר אל תגל הא כיצד עבר אדם עבירה
 בשנה זו כיון שהגיע יום הכפורים והתוודה עליה מחל לו
 הקדוש ברוך הוא עליה לשנה האחרת אל תזכרה לו
 ביותר שכן אמרו חכמים מאה (קפ) חנופים ולא אחד מנלה
 פנים וכך שני חכמים במשנה אם היה בעל תשובה לא
 יאמר לו זכור מעשיך דראשונים ואם היה בן נרים לא יאמר

לו זכור מעשה אבותיו . שנאמר [שמות כ"ב] [רנה] וגר לא
 [קנא] תנוה וגומר [ויקרא יט] [רנט] לא תלך רכיל
 בעמך [רס] דבר אחר לא תלך רכיל בעמך שלא תהא רך
 בפין וקשה בלבבך דבר אחר מה רובל זה [רסא] יש עמו
 מאה מיני בשמים אף כל חכם וחכם מישראל יש בו כמה
 מאות ד"ת לאמיתן יש בלבבו מאה מחשבות של מקרא
 ומאה של משנה ומאה מיני תשובות של תלמוד שנאמר
 [ש"ה ג'] מי זאת עולה מן המדבר וגומר מכל אבכת [קב]
 וכל . והם כמשה [קכג] ואהרן וכל הדומין להם וביוצא
 בהן אתה אומר אצל רשעים כמו דתן ואבירים הרשעים
 שנתכוין כל אחד ואחד מהן לעשות מריבה עם חבריהם
 ויש בהם מאה מחשבות של נזל ומאה של עריות . ומאה
 של שפיכות דמים שנאמר [משלי יח] לתאוה יבקש [קכד]
 נפרד וגומר מפני שמספרין לשון הרע בארץ ועולה [קכה]
 כנגד כסא הכבוד שנאמר [חילים ע"ג] שתי בשמים פיהם

ולשונם תהלך בארץ מפני [קכו] מה [רסב] שמכירין בה
 ועוברין עליה [רסג] ד"א לא תלך רכיל בעמך ארבע מדות
 יש באותו מקרא שתי מדות של צדיקים ושתי מדות של
 רשעים שתי מדות של צדיקים כיצד צא ולמד מן משח
 ואהרן שנתכוונו ועשו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים
 ובין ישראל ת"ח לע"ה . ובין חכם לחכם ובין אדם לחבירו
 ובין איש לאשתו ומתוך דרכיהם הצובים נקבע להם שם
 טוב ולבניהם ולבני בנייהם עד סוף כל הדורות [רסד] שנאמר
 [המות ז] הוא אהרן [קכו] ומשה [רסה] שתי מדות של
 רשעים כיצד צא ולמד מן דתן ואבירים הרשעים שנתכוונו
 ועשו מחלוקת [רסו] בין ישראל לאביהם שבשמים ובין
 ישראל לע"ה לת"ח ובין חכם לחכם ובין אדם לחבירו ובין
 איש לאשתו ומתוך דרכיהם הרעים נקבע להם שם רע
 ולבניהם ולבני בנייהם עד סוף כל הדורות שנאמר [נמדבר
 כו] הוא דתן ואבירים ד"א מה היה צריך לומר הוא דתן
 ואבירים

ישועות יעקב

לו יוחר להחניף מאה פעמים מלבייש את חבירו לגלות פניו ר"ל
 להלבין פניו אפי' פעם אחת לפי שאין לו חלק לעוה"ב [קכא] אחו"ל
 באונות דברים הכתוב מדבר : [קכב] ודרו"ל כל הענין על
 הסורה ולומדיה ועיו' נס"ה רבה : [קכג] וע"כ אין להרהר
 אחריהם וכ"ש להלשינם ולבזוזתם : [קכד] שנפטר מן הקב"ה
 וכופר בו וכן איתא בירושלמי דפיתא ר' ייסא בשם ר' יוסאן א'
 זה שאומר לשון הרע אינו אומר עד שהוא כופר בעיקר שנאמר
 אשר אמרו ללשוננו נגדיר שפתנו אחינו מי ארון לנו : [קכה] לכן
 נפרד גם הוא מן הקב"ה ואין שנמתו כל חמת כסא הכבוד :
 [קכו] מפני מה עולה לה"ר עד כסא הכבוד לפי שמוכירין בה
 ר"ל שירדעים רבונם שניה שלא לדר לה"ר ומתכוונים למרוד בו
 ודע של"ר הוא אפי' אומר אמת יעין ברנב"ס ואם הוא סקר
 זה נקרא מויליף סס רע והחוטט עליו ועל נפשו שלא ילכו ת"ו
 ברשת לשה"ר יעו' בשער תשובה לר"י מן סי' קע"ב עד שער ד'
 [קכז] ודרשו במגילה פ"ק כ"מ שנאמר הוא בלדיקים היו בלדיקתן
 מתחילתן

מאורי אש

שנאה לבלי טוב אליו ועו"ז חוכם שחיה נוכח פני ה' וד"ת לא
 ימנע מפיו או באורו שילמוד לשונאו חורה כו"ע השנאה נשתכח
 הסורה מלב כי אין לומר ומלמד מפני השנאה והכלל שניאר הכתוב
 שימי' לבבו בקרבו ויכנע ולכן דרש גם על זה שכן אדם לחבירו
 וסו"ך לענין המורבן שהיתה ע"י שנאה חכם ומריבו' רבות כידוע
 ומעתה ביקש המקור שלא יהיה זה עו"ד [רנה] וגר לא חונה דרש
 לא חונם בדברים להזכיר פזיונו כלל ולב אף שאינו אומר בפירוש :
 [רנט] לא תלך רכיל לשון רכיל שמדבר כדי שיריש הוולת חברו
 ויבחה אף שלא יאמר לו בפירוש [רס] ד"א כו' רך צפרן פו' זהו
 ממדת השקר והחוקף שאין פיו ולבו שוים : [רסא] יש עמו מאה
 בשמים כו' מאה מחשבות של גזל כו' דרש שלכן נקרא
 המרגל רכיל כמא' מיני מחשבו' רעות שזוככבו מג"ע ופ"ד ור"ל
 שנספסותיהן נשתחות מאוד וכל זה בא ע"י המדה הרעה האחת לשון
 הרע שמסבב מדות רעות ורבות ולכן מביא הכתוב לתאוה יבקש
 נפרד ירנה לפי דעתם כי מי שהוא בטבע נפרד מאהבת בני אדם
 ושונא בטבעו לכולם איש כוס יבקש חמיד חיות רעות ורבות מג"ע

ושפ"כ כי זה גורם כל הרעות וזה שמסוים מפני שמספרים לה"ר ע"כ יכשלו בכל אלה [ומה] שהתחיל בלדיקים דרש באגב שגם
 מעשי הדיקים נמשלו לרוכל ועיין במדרש חוית שדרשו על הכתוב מכל אבכת רוכל על ראש"ם שהיה קרוי ופייטני ושם באשר
 הנחלים בחרתי וע"ד הפסע באורו ג"כ ככה כי הגם מטבע הנפש לא תשובת לעולם או מחלוא לעוב מעלה או ח"ו לרע יוחר
 ויוחר והנה הנפרד מתחמה אחר שבכל חושי' וזגלה וימאסנה ע"כ מבקש חמיד חיות על מחלוא כאומר לא די לו התאוה אחר הטבע
 דוחקו שלא אף גם מבקש ומתפשח אולי ימלא דבר מה שיחאו ע"ד התאוה תאוה שפירשו המפרשי' שהחלו שימלא תאוה כלבם וזה
 רע' שאין רעה אחריה וכל זה באה ממדת לה"ר שזאת המדה משתחת הנפש בטבע עד שיחאו לרע חמיד כנגד כסא הכבוד כו' ר"ל
 חטאם עול' עד למעלה שע"י הרגל לשונם יבאו באחרית שגם' על משפטי ה' ומעשו ידברו עתק כמ"ס שחו בשמים פיהם או יאמר
 שנחשב כאלו שחו בשמים פיהם אחר שלטונם תהלך ככה בארץ : [רסב] שמכירין בה ועוברין כו' ר"ל שלכן נוגע עד כה"כ מפני
 שירדעים רבונם ועו"ז עוברין וחושבין רע או יאמר שמכירין עונם החטא ורעת לה"ר והנין כמ"ס חכמי המוסר אינו דומה הסופא
 בדבר שאין מוצא בשכל להכיר רעתה לדבר במורגש בשכל שזה מעות שכלי וא"כ מוטא במחשבה וידוע כי מחשבה פוגם עד כה"כ
 כידוע והבין : [רסג] ד"א לא תלך רכיל כו' ועשית שלום בין כו' חשב ממנה עניינים אשר יזכין להיות שנאה ואיבה ביניהם אחד
 בין ת"ח לע"ה שהמה הפכיים בטבעם ובמעשיהם הב' בין אדם למקום שהשנאה מ"ד לאדם מסיבת החטאים הנופלים בני אדם
 בהם הב' בין ת"ח לת"ח שימלאו מרד הנגוד בחכמה או במעלה וכבוד הד' בין איש לאשתו מרד התקרבות החבורה ביניהם וע"כ
 לא יחושו ולא יכבדו זה את זה כמשפט דבר המורגל שוקל בעיני האיש כבודו : [רסד] שנאמר הוא אהרן ומשה כאומר הוא הידוע
 בין כולם טובתם על ישראל ולכאורה הא הכתוב אומר הוא אהרן ומשה ע"ד שהוליאם ממזרים ואי' מוזכר פס' מענין עשית השלום
 והנראה דהעיקר מביא כמה שעשו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים שסמכו הגאולה בזכותם ואנכן אמר ג"כ שעשו שלום בין
 אדם לחבירו ויזכין עוד לפי שבאמת היה רק משה אשר אמר ה' לו להוליא ממזרים ולאהרן אשר שיהיה נביאו ומדוע הזכיר פה
 אהרן א"ו רק מפני שאהרן היה הרוף שלום שלום חמיד בין ישראל לא"ש ובין אדם לחבירו וגם היה לנביא אלל פרעה ע"כ אמר הוא
 אהרן הוא הידוע ומפורסם בין ההמון כולם : [רסה] שתי מדות של רשעים כו' בין ישראל לא"ש כו' כלומר שהיו מעוררין לרדוף
 אחרי רע ולהתאוין ולהתלונן על ה' וגם בחחילת ייחאם החלו להספיל חוק הסטחון שהיי לישראל בעת שפגעו במשה ואהרן ורא'
 א' וישפוט וכל העבירות הם היו המחחילים והמעוררים הראשונים לרע ובאור הכתוב לא תלך רכיל בעמך כלומר כבר ראיתי בעמך
 מה שנעשה מענין הרכילות ואין מרד הסופר הם יהי' גדולי המעל' מאוד ומכובדי' וא"כ אין חששה זאת : [רסו] בין ישראל
 ע"ה לת"ח זהו מה שהתעוררו להמון העם שלא להאמין בנבואת משה בענין ייחא ממזרים ובין חכם לחכם זה קרח שהיה חכם
 מתחילה

ועושה נזואות ואומר (יטעיה מצ) ה' כנבור יצא
 הרשעים גמורים הרי הן בתוך הגיהנם (רפ) כציר ומוריים
 בתוך הסדירה מה הקדירה זו כיון שנותנין בתוכה ציר או
 מוריים [קלא] מיד היא נחה * כך הגיהנם כיון שנותנין
 בה פושעי ישראל מיד היא נחה * כיצד כשהיא
 (רפא) מתרגשת אימר לה הקב"ה למה ועל מה את מתרגשת
 אמרה לפניו רבש"ע תן לי (קלב) המכירין בה ועוברין
 עליה והיה הקב"ה (קלג) משיא לגיהנם בדברים * ואומר
 לה שמה (רפב) אין לך מקום אל פושעי ישראל באותה
 שעה אמרה גיהנם לפניו * רבש"ע והלא נשבעת לי להרחיב
 אותי שנאמר (יטעיה ה) לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה
 פיה לבלי חוק וגו' * (רפג) ואין לכן אלא שבועה שנאמר
 (שמואל א' ג') לכן נשבעתי לבית עלי * ומה ת"ל וירד
 הדרה והמונה (יטעיה טס) אלו שעוברין עבירה בחדרי (קלה)
 חדרים במקום הטמון ואומר מי רואני ומי יודעני שנאמר
 (יטעיה כט) (רפד) והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי רואני
 ומי יודעני * ואומר (תילים נד) ויאמרו לא יראה יה ולא
 יבין אלהי יעקב * ואומר (יזקאל ס') הראית בן אדם
 אשר זקני בית ישראל עושים בחושך וגו' כי אומרים
 (רפה) עזב ה' את הארץ * ברוך המקום ברוך הוא * שאין
 לפניו משא פנים (רפו) כשם שהם עוברים עבירות בחדרי
 חדרים ובמסתרים ובמקום חושך וטמון כך הקב"ה יחפש
 עונותיהם מתוך אורות נרות שנא' (לפניה ה') בעת ההוא אחפש
 את ירושלים (קלה) בנרות ופקדתי על כל האנשים הקופאים על

שמריהם האומרים בלבכם לא ייטיב ה' ולא ירע לכך
 נאמר הדרה ד"א הדרה אל תקרי הדרה אלא (רפז) חזרה
 שחזרין על העבירות ועושין אותן כמה פעמים לכך נאמר
 הדרה מאי המונה אלו שהולכין מוניהמונים חמשה חמשה
 ועשרה עשרה וגונבים וגוזלים (קלו) ומונים זה בפני זה
 ואין להם בושה לא מפמליא שר מערה ולא מפמליא
 של מטה וגשבעין לשקר ומכחישין בב"ד * לכך נאמר
 המונה * (רפח) ומה שאונה זה [קלז] שלום כל אותן דברים
 אינן עושין אלא מתוך השלום לכך נאמר שאונה * ומאי
 (רפט) ועלו בה זה הגיהנם שמשמח ברשעי ישראל ואז
 הרי היא נחה מיד * (רצ) ואתם צדיקי עולם שעשיתם לי
 רצוני בתורתי בכל יום ויום בואו וראו במסלתן של
 רשעים גמורים שבישראל וברשעי עכו"ם מכחישי התורה
 כמו כן הוא שנאמר (יטעיה מא) תזרם ורוח תשאם וגו'
 (רצא) ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תהולל * (רצב) ד"א
 לא תלך רכיד בעמך ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו
 משא פנים כשם שהקב"ה יהי שמו הגדול מבורך לעולם
 ולעולמי עולמים מנגלגל לפניו מדת הרחמים ומעביר מלפניו
 מדת הדין ולא שומר קנאה ונקמה בלבבו על ישראל בכל
 מקומות מושבותם ור"ת אינו מונע מהם כמו כן יעשה כל
 אחד ואחד מישראל לחבירו * שנאמר (ויקרא יט) לא
 תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא
 עליו חטא * לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך
 כמוך

מאורי אש

במה עליונה מרעה הגיהנם ואח"כ מקבל עונשו בגיהנם והוא
 כמו שהצריכו הספרים שמתחילה מקבל עונש טרם יבא אל הגיהנם
 אשר שם רק המשפט י"ב חורס ומשם ירקה ויבא לעוה"ב *
 (רפ) כציר ומוריים שם משתיקין הוסיף העולם מזהם כך
 הרשעים משתיקין סערת הגיהנם הטוף בלבוש אשוי ואין זה
 דרך מליצה רק האמת ששם מקום הרע הטוף להעניש בני אדם
 ובמקום אחר יתבאר זה : (רפא) מתרגשת כו' ולמה כו' הענין
 הכולל בזה כי הכח הרע חושק להרע ולהעניש כמו שהכח הטוב
 חושק לטוב ולהשפיע טוב ויש מלאכים טובים משפיעים טוב ויש
 (רפב) אין לך מקום אל פ"י הענין הזה בארתי במקומות רבים
 שהנפש כל זמן שלא נשתנה באשכחה לגמרי רק חטאה בחטאות רבות ורעות עכ"ל יש תקומה למפלגה ואח"כ בו הלכוון התמיד כי
 הנפש הוא נלחמי ויש בהם מלצות רבות כדמיון כי כל איש יש בו
 זולת מי שפטר בעיקר ומרד בה' אז אין תקומה לו כי נפשו נשתנה עד לכלה וזה שהגיהנם נבקשת אלה האנשים המכירין ועוברין
 עליו כי אין בהם טוב מאומה אחר שנבלה בעיקר מלבס ואזדה האמונה מקרבת : (רפג) ואין לכן אלא שבושה דבר זה בארתי
 בספרי אשד הנחלים על החיות : (רפד) והיה במחשך נו' מרמים כאלו עושים בחשך ואין ה' רואה אותם וזה המתפקדים באמונת
 השגחה כי לא יבטחו ה' על עולם השפל והנבזה כי אין כבודו בזה ואמרו לא יראה יה זהו המתפקדים בהשגחה מרד יריעות
 הקב"ה שהוא בלא שינוי ומרמים נדעם הנפטר שא"ל הידיעה הפרטית (שה שינוי בחוקו) בו ית' : (רפה) אין ה' רואה (זה
 מרדו ית') עזב ה' [זה מרד שאינו משגיח בעולם השפל הנבזה] : (רפו) כשם שהם עוברים בחדרי חדרים כו' משפט עונותיהם
 מתוך אורות יראה הם מרמים שהם עושים בסתר כי אין ה' רואה אותם והקב"ה מראה להם שסכל גלוי לפניו אפילו המתעבה
 הטמונה בלב הסריכה לחפש בנרות (צ"ד מליצה) וזהו בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות לבלות חטאים לנבבור שאומרים לא יטיב
 ה' ואין משגיח בנו מאומה * (רפז) אלא חזרה שכן בלשון חז"ל הדר בי רבא ובאורו אלו השונים בחטא שנעשה להם כהיתר
 וע"כ מרוב ההרגל אינם יכולים לחזור ולשוב מאולתם ובשגם שהם מתקנאים ביחד לעשות רוע מעשיהם כי קצוך כאלו כמעט א"ל
 התשובה בהם מרוב המומים המתקופים ידיהם איש את רעהו : ומונים כ"א ומונים זה עיקר ור"ל שאין להם עוד בושה לא מה'
 יתברך ולא מצני אדם ונשבעים לשקר כי אבדה האמונה מלבס וא"ל בהם התשובה כי לבס נשתנה מאד אין גם מעורר לטוב
 מאומה : (רפח) ומה שאונה כו' זה שלום כלומר מהו המכוון במלת שאונה ומפרש זה שלום כלומר ע"י שהיו שלום ושקטים
 בעוה"ז ועיר מלאה ששון והומים [ושאין מלשון הומיה בשלום מרוב הקבוץ ההמוני יחד] . [רפט] ועלו בה זה הגיהנם שמשמח
 כלומר שמשח כנגדם לקבלם ולהענישם בגזן לב כמו שבארנו לעיל * [רצ] ואחש צדיקי עולם כו' תזרם ורוח תשאם זהו
 כמ"ש חז"ל ששעשים עפר ומפזרים חתח כפות רגלי הצדיקים והמ' רואים במסלתן ושומחים : (רצא) ואתה תגיל בה' שוכית
 לכל הכבוד הנעל' הלו' להיות דבוק בה' ולשמוח בו זה עיקר סדר הלשון כמ"ס ונהנים מזיו השכינ' : [רצב] ד"ל לא תלך גו'
 כשם שהקב"ה כו' מלח בעמך דרש וכלומר אשר שה' צ"ה מתנהג בעמך ככה ועוזב השנא' והקנא' אף אם ימלאו לך ומשפיע להם
 החסד :

ישועות יעקב

בני אמה נוחן לי כל משאלותי : (קלא) כי הקדירה מתקלקלת
 אם עומדת על האש והוא ריקנית : (קלב) אלו רשעי ישראל
 שנכזרים את החזרה : [קלג] דומה אותה חדרים והוא מלשון
 הסתה ועיין בסא"ז פ"ב : (קלד) דרש הדרה כמו חדרה כי
 אה"ע מתחלפין : [קלה] אדקדק בעונותי' הקופאים הנפים כמו
 וילך הברזל מתרגמנין יקפא כו' רש"י : (קלו) פי' טמונים המעות
 שגונבים ונחלים * וכו"ל גרסינן ומזנים זה בפני זה וזה כדי
 בזיון והם אינם בושים וזה עיקר : [קלז] דרש לשון שאין ושלוה
 ר"ל
 מלאכי חבלה חושבים לבלע ולהשחית והו' חשיקת הנהיגם ג"כ : (רפב)
 שהנפש כל זמן שלא נשתנה באשכחה לגמרי רק חטאה בחטאות רבות ורעות עכ"ל יש תקומה למפלגה ואח"כ בו הלכוון התמיד כי
 הנפש הוא נלחמי ויש בהם מלצות רבות כדמיון כי כל איש יש בו
 זולת מי שפטר בעיקר ומרד בה' אז אין תקומה לו כי נפשו נשתנה עד לכלה וזה שהגיהנם נבקשת אלה האנשים המכירין ועוברין
 עליו כי אין בהם טוב מאומה אחר שנבלה בעיקר מלבס ואזדה האמונה מקרבת : (רפג) ואין לכן אלא שבושה דבר זה בארתי
 בספרי אשד הנחלים על החיות : (רפד) והיה במחשך נו' מרמים כאלו עושים בחשך ואין ה' רואה אותם וזה המתפקדים באמונת
 השגחה כי לא יבטחו ה' על עולם השפל והנבזה כי אין כבודו בזה ואמרו לא יראה יה זהו המתפקדים בהשגחה מרד יריעות
 הקב"ה שהוא בלא שינוי ומרמים נדעם הנפטר שא"ל הידיעה הפרטית (שה שינוי בחוקו) בו ית' : (רפה) אין ה' רואה (זה
 מרדו ית') עזב ה' [זה מרד שאינו משגיח בעולם השפל הנבזה] : (רפו) כשם שהם עוברים בחדרי חדרים כו' משפט עונותיהם
 מתוך אורות יראה הם מרמים שהם עושים בסתר כי אין ה' רואה אותם והקב"ה מראה להם שסכל גלוי לפניו אפילו המתעבה
 הטמונה בלב הסריכה לחפש בנרות (צ"ד מליצה) וזהו בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות לבלות חטאים לנבבור שאומרים לא יטיב
 ה' ואין משגיח בנו מאומה * (רפז) אלא חזרה שכן בלשון חז"ל הדר בי רבא ובאורו אלו השונים בחטא שנעשה להם כהיתר
 וע"כ מרוב ההרגל אינם יכולים לחזור ולשוב מאולתם ובשגם שהם מתקנאים ביחד לעשות רוע מעשיהם כי קצוך כאלו כמעט א"ל
 התשובה בהם מרוב המומים המתקופים ידיהם איש את רעהו : ומונים כ"א ומונים זה עיקר ור"ל שאין להם עוד בושה לא מה'
 יתברך ולא מצני אדם ונשבעים לשקר כי אבדה האמונה מלבס וא"ל בהם התשובה כי לבס נשתנה מאד אין גם מעורר לטוב
 מאומה : (רפח) ומה שאונה כו' זה שלום כלומר מהו המכוון במלת שאונה ומפרש זה שלום כלומר ע"י שהיו שלום ושקטים
 בעוה"ז ועיר מלאה ששון והומים [ושאין מלשון הומיה בשלום מרוב הקבוץ ההמוני יחד] . [רפט] ועלו בה זה הגיהנם שמשמח
 כלומר שמשח כנגדם לקבלם ולהענישם בגזן לב כמו שבארנו לעיל * [רצ] ואחש צדיקי עולם כו' תזרם ורוח תשאם זהו
 כמ"ש חז"ל ששעשים עפר ומפזרים חתח כפות רגלי הצדיקים והמ' רואים במסלתן ושומחים : (רצא) ואתה תגיל בה' שוכית
 לכל הכבוד הנעל' הלו' להיות דבוק בה' ולשמוח בו זה עיקר סדר הלשון כמ"ס ונהנים מזיו השכינ' : [רצב] ד"ל לא תלך גו'
 כשם שהקב"ה כו' מלח בעמך דרש וכלומר אשר שה' צ"ה מתנהג בעמך ככה ועוזב השנא' והקנא' אף אם ימלאו לך ומשפיע להם
 החסד :

כמוך (רצג) אני ה' מה ת"ל בלבבך בשנאה [קלח] (רצד) המיושבת בלב [רצח] יכול באחי מן [קלט] האב או מן האם הכתוב מדבר [רצו] או יכול שאינו מדבר אלא כנגד הקב"ה שאין לו אחים אלא ישראל שאינו שונא אותם לא בעוה"ז ולא לימות בן דוד ולא לעוה"ב אלו צדיקי עולם שעושי תורתו בכל יום תמיד שהקב"ה קורא אותם אחי ורעי שנאמר למען אחי ורעי אברהם נא שלום כך (תהלים קכג) ת"ל הוכח [קמ] תוכיח את עמיתך יכול אפילו אם אתה יודע שהוא רשע ושונאך אינך כן אתה חייב להוכיח אותו ת"ל הוכח תוכיח את עמיתך (רצז) לעמיתך שהוא אוהבך ושהוא עמך בתורה ומצות אתה חייב להוכיח אותו אבל לרשע שהוא שונאך (רצח) אין אתה חייב להוכיח אותו וגם אי אתה רשאי להוכיח אותו שנאמר (משלי ט) יוסר לץ לוקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך מאי ולא תשא עליו חטא א"ל אליעזר בן מתתיהו אם יש בו דבר שאתה יודע בו אמור לו (רצט) בינו לבינך ואל תהא [קמא] חושא בו לכך נאמר ולא תשא עליו חטא כיוצא בדבר הרי הוא אומר (משלי כד) בנפול אויבך אל תשמה ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו ולהלן הוא אומר [קס] ובאבוד רשעים רגה כיצד יתקיימו שני כתובים הללו [ש] אלא ת"ח שנצטרך היום (קמג)

מאורי אש

החור' ועחרס שילמדו אות' אשר אין טוב למעל' מה א"כ ראוי לכס לדבק במדותיו ולחבוט א"ס אחיהו וא"ך ישנא וידבר רע את אשר אהבו ה' : (רצג) חני ה' כלומר חני ה' אהבם וא"ך אתה חשכס וע"ד הפסס חני ה' יודע מה בלבך ולא חוכל להטילס חס י"ס בלבבך שנא' חס לא : [רצד] המיושבת בלבב כלומר שנא' אחיאת בלב זה אמור אבל שנא' מקרית מעט העול' בלב מפני ששט' לו רע זה אין בו לאו כי אין זה שנא' חלב : (רצה) יכול באחי כו' כלומר שנא' הכתוב כמשמעו ואל"ת זה פשיטא וכי אפשר בו שנא' הלא עצמו ובשרו הוא ל"ה שנא' באחי מן האב לכך חו מן האם לכך שאין האחי' חזק' בל קד : (רצו) או יכול בהקב"ה כו' שאינו שונא אחים כו' ששטים תורתו לכאור' הוא שפח יתר דהל"ל שאינו שונא אחים שהקב"ה קורא אותם אחי ונרא' דסס כנוי חס מור' שמדובק א"ס באחיסו תמיד [כי חס הוא לטון סיבור יסר כמו חסה אל אחות' בירועת] והל' הא"ס המפחד עצמו מנ' ב"ה ומחוררו אז בודאי אינו נקרא חס אליו רק מי שדובק בה' תמיד אשר שהאדם מדובק בו ור"ל שהייתי אומר שהכתוב מרמז זאת ע"ד נור' שמוסב על הקב"ה שלא ישאלוהו אחרו ועבודתו ולא מוסב על אהבת האדם לאדם ת"ל את עמיתך זהו כן חס דומ' לו אשר שאלה להוכיחו : [רצז] לעמיתך שהוא אוהבך דעמית משמע מחובר אלא ואהבו מפני שהוא ג"כ כן חור' ואהב תוכח' : (רצח) אין אתה חייב בו זהו ידוע בודאי שלא יקבל ממנו חל"כ חייב להוכיחו עד הכא' או קל"ל או נזיפ' וע"ז אמרו כסם שמונ' לומר דבר הנשמע כן מנז' שלא לומר דבר שלא נשמע : (רצט) זינו לזינה שלא לביישו וחשאו עליו [למענון] חטא עליך : (ש) אלא ת"ח כו' כלומר אל תשמה בדאוחך כי גם הוא נכסל בהל"ל כמוך כי זה מדה מנוג' ורע' רבה לשמוח בדבר זה ששט' נגד רגונו ית' ופוסק על האסור מותר או להיפך אבל לשמוח באבידת הרשעים מותר שאבידתם טוב' לעולם וא"ך לא ישמח בטוב' : (שא) לא ולמד כו' שגם דוד שמח במפלת נבל : (שב) אלא להורגן כו' וע"כ היה מיתחו מדה כנגד מדה שמח בטחוקה הרוח כמ"ס וימת לבו בקרבנו והוא דומ' לאסכרה נכל : (שג) אלא להורגן חס כו' לשנא' חס מרובים חס כו' לכאור' קשה חס באמת מת בערך עשר' ימים ולא יותר א"ך יאמר הכתוב כהרבעים או כארבע' והנרא' דלא על הכתוב מקס' כ"ה על גוף הענין אשר שהס"י רצה להורגו עבור זה כמ"ס ויגוף ה' ומדוע המזין עשר ימים שאינו לא זמן רב ולא מעט ומפרש מפני ששער' ימים הוא מספר מכון כשיכול האדם לעשות תשוב' כמו שמתנו שקבע סקב"ה יוד ימים בין ר"ה ליום הכיפורים כדי לעשות תשוב' ולכן המתין לו אולי יעש' תשוב' ולכן כתב בצדק הדמיון כשער' הימים אשר יכול האדם לשוב מעוונותיו ולכן כתבי ג"כ בה' הדעי' הימים : (רש) וכי מ"כ כו' כלומר שהוד' לט' על מיתחו ולקס

במלאכה ולמדו בא (קמג) דבר לידו אל תשמה בו שנאמר פן יראה ה' ורע בעיניו אבל אם אחד מישראל שהוא רוצה לשמוח במפלתן של רשעים באותן המבקשים לעשות רעה לישראל חבירו שהם רשעים גמורים מותר לשמוח ברעתן ושמה תאמר מנין לך לומר כך תדע לו שכך הוא (שא) צא ולמד מנבל הכרמלי שבאו אצלו איתן עשרה התלמידים של דוד וראו אצלו כל אותה הסעודה הגדולה ולא רצו להנות ממנה משום שחיו אומרים להם [קמד] שלא בקש זה (שב) אלא להורגן ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שוכחה ולא משא פנים כשם שביקש נבל הכרמלי מיתתן של ת"ח לפיכך נפל [קמה] ברוחי לאחר עשרת הימים שנאמר (שמואל א' כה) ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל וימת (שג) אם מרובים הם יאמר כארבעים (קמז) או כחמשים ואם מועטין הן יאמר כארבעה או כחמשה מת"ל ויהי כעשרת הימים אלא אלו עשרת הימים (קמח) שבין ר"ה ליוה"כ שנתן להם הקב"ה לישראל לעשות תשובה למחול להם על כל עונותיהם כך נתן לגבל לעשות תשובה ולא עשה לכך נאמר ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל וימת (שד) וכי מה כתיב בענין של אחרי' וישמע דוד כי מת נבל ויאמר ברוך ה' אשר [קמח] רב את ריב חרפתי מיד נבל ואת עבדו חשך מדעה ואת רעת נבל השיב ה' בראשו וישלח דוד

ישועות יעקב

ר"ל שדרכם ללחם וסלוח בארמונות : (קלח) ילקוט קדושים דף קע"ד ע"א ושם גרס בסנהא המיושבת והיא היא : [קלט] ואח"ך אח"ך ממע אבל ישראל חבירו מותר לפניה : [קמ] ומדסיפא דקרא ע"כ איירי בין חסם לחבירו שחייב להוכיח חבירו ס"מ דגם רישו דקרא איירי כן ולא אח"ך ממע וגם לא על הקב"ה רק כל ישראל בכלל נקראים אחים ורעים : [קמא] שלא חלנין פניו ברבים נלכות קלונו : (קמב) בתורה שהיא מלכתה ויותר נכון לגרום בהלכה . [קמג] שכתכל גם הוא דברר הלכה (קמד) הבריות אמרו להם שהטליך בס המות לחך המאלכ וכ' הויקוקין כי נכל אחיות לבן והיה גילגול לבן כיווע ולכן רצה ג"כ להמית את אליעזר ע"י סס כשחיל' : [קמה] כמ"ס וימת לבו בקרבנו וכו' ר"ל לא היה יכול לנטוש ולסחוף הרוח ונשתחך רוחו בקרבנו ובן פ' האלשיך שס שהוא חולי תשיחוק הוגמת מיתת אסכרה שבא על לה"ר לפי שדבר לשה"ל על דוד ואנשו . (קמו) כי כעשרת כ"ף הדמיון משמע יוסר מעשרה וכן משמע מעט מעשרה ור"כ לכתוב כפי : (קמז) ר"ל שהכ"ף אינו כ"ף הדמיון כמו כ"ף כאלפס רק הוא כ"ף כאשר נאלם עשרה ימים שהמתין לו שמא ישוב ולא פחות רק כאשר נאלם עשרה ימים שהמתין לו שמא ישוב ולא שז : (קמח) ששמח וכן הודאה על מפלתו של נבל שהיה רשע גמור : [קמט] שגם לעוה"ב ירשו הגריקים חלקם וחלק רשעים ככ"ע

זהו ידוע בודאי שלא יקבל ממנו חל"כ חייב להוכיחו עד הכא' או קל"ל או נזיפ' וע"ז אמרו כסם שמונ' לומר דבר הנשמע כן מנז' שלא לומר דבר שלא נשמע : (רצט) זינו לזינה שלא לביישו וחשאו עליו [למענון] חטא עליך : (ש) אלא ת"ח כו' כלומר אל תשמה בדאוחך כי גם הוא נכסל בהל"ל כמוך כי זה מדה מנוג' ורע' רבה לשמוח בדבר זה ששט' נגד רגונו ית' ופוסק על האסור מותר או להיפך אבל לשמוח באבידת הרשעים מותר שאבידתם טוב' לעולם וא"ך לא ישמח בטוב' : (שא) לא ולמד כו' שגם דוד שמח במפלת נבל : (שב) אלא להורגן חס כו' לשנא' חס מרובים חס כו' לכאור' קשה חס באמת מת בערך עשר' ימים ולא יותר א"ך יאמר הכתוב כהרבעים או כארבע' והנרא' דלא על הכתוב מקס' כ"ה על גוף הענין אשר שהס"י רצה להורגו עבור זה כמ"ס ויגוף ה' ומדוע המזין עשר ימים שאינו לא זמן רב ולא מעט ומפרש מפני ששער' ימים הוא מספר מכון כשיכול האדם לעשות תשוב' כמו שמתנו שקבע סקב"ה יוד ימים בין ר"ה ליום הכיפורים כדי לעשות תשוב' ולכן המתין לו אולי יעש' תשוב' ולכן כתב בצדק הדמיון כשער' הימים אשר יכול האדם לשוב מעוונותיו ולכן כתבי ג"כ בה' הדעי' הימים : (רש) וכי מ"כ כו' כלומר שהוד' לט' על מיתחו ולקס

לעמוד בהם : ועמך ישראל שהם יברכוך וישבחוך
 ויפארוך בכל יום ובכל שעה [ט] ושמך יתפאר
 ויתברך ע"י ישראל [י] לעיני כל הבריות אע"פ
 שעושים כל מעשה ידיהם הטובים (יא) בשתיקה
 עאכ"ו שתרצם עליהם העבודה שבכל יום תמיד
 ובכל שעה ושעה שאני קורא את המקרא הזה
 (יב) אלך ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו
 ובקשו פני בצר להם ישחרונני (יג) או נתקיים
 כי מקרא הזה [י"ג] (יג) נשבר לבי בקרבי
 החפו כל עצמותי הייתי כאיש שבור וגו' רבש"ע
 מה אומר ומה אדבר הרי אני אומר לך (יד) כמו
 שהשיב יהודה על דברי בנימין אחיו : אמשול לך
 משל למה"ד למלך שיש לו עבד בתוך ביתו
 וגדלו מיום שבא לעולם עד יום שבא לפרקו
 והשיא לו אשה והוליד בנים ובנות וגידל המלך
 אותם מתוך הצער ומתוך השיעבוד ומתוך המלמול
 ומתוך הטירוף ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם
 מזונות : ולאחר שעה אמר לו המלך בסתר אמור
 לבניך שיעשו עמך מלאכה עמר העבד והרג את
 כולם בשעה אחת וברגע אחת העבד הזה מה יש
 לו עליו : הוי אומר נוח לו שלא בא לעולם : או
 משל למלך שיש לו בן ביתו וגידלו מיום שבא
 לעולם עד יום שהגיע לפרקו והשיא לו אשה
 ובנה

מאורי אש

כל אשר לו : [שח] וכן רשע שכל מה שפעל נכל נשאר לזר
 וזה אחריתו של עולם כלומר הסוף והתכלית שראינו ברשעים
 שגורקים ירשו אותם :
פרק יט [א] נוכח פני ה' רבש"ע זה דבר אליהו עלמו
 וספיקת נפשו לה' על צרות עמו : (ב) ראה
 נא בעיניו כמה שמענים אותו וריב' ריבנו כלומר נקמתינו
 בזה שאנחנו נריכס לנקים מהם ורא' עלבוינו כמה שמערים
 אותנו וזוהו טיול ה' בלמח : [ג] וזכור כמה צ"כ ר"ל חף
 שאין כולם זכאים עכ"ל יש כמה וכמה צ"כ טובים חף
 שהם עניים ודלים עכ"ל יעסקו בתור' : (ד) כמה סומין
 שאין יכולת להם לבקש פרנסתם ועכ"ל ישכרו מלמדים לנביאם : (ה)
 שאינם יודעים כי כלומר שלא חשאו מלאו' ואינן יודעים
 לעשות רע ועוסקים בתור' מפי מלמדיהם : (ו) כמה זקנים כו'
 שהם באו לתכלית הכר' ולומדים תמיד ובוטחים רק
 עליון : (ז) נדיק אחת (במד' הדק) וחסיד [במדת
 הסדר] בלמנה (הכל כפי הדין והיושר) יגולו רחמין
 (שתחגבר מדה"ר על מדה"ד) : [ח] שאלמלא חמלא
 בהם נעבדי כוכבים כו' כדי שיכולים לעמוד בהם
 הענין כי היסורים מהם לטוב' כשהן לפי היכולת
 לעמוד בהם וא"כ הם מכוונים כדי להצריך ולקצר
 זה בלמח טובה גדולה למאוד ויש יסורין יותר
 מהיכולת עד שאל"כ בהם החשובה כי מעורף
 ברעתו כמעט : מכבוד היסורין א"כ העונם והיסורין
 הוא רק לנל' ולהשמית ומעשים ונקים ולז"ל
 שאף נעבדי כוכבים אם ימלא בהם עשרה חכמים
 כשרים לא תנקם מכל העיר ברע רק כפי היכולת
 ותפלת ככרי שיחזרו בתשוב' זה מנחת ההטבה
 חף כי ישראל עמך שהם יברכוך ר"ל שיעשו
 אותך חתך בלמח : (ט) ושמן יתפאר זה
 שם הגדול שהוא יתפאר ע"י ישראל : (י)
 לעיני כל הבריות ושכולם למדו לרעה
 את ה' מישראל : [יא] ועושים בשתיק'
 לא להתנאות כ"ל מהלכת ה' בלמח עאכ"ו
 שתרצם עליהם ולא להעמיסם ביסורים יותר
 מכחם : [יב] חלך ואשוב' בו' שזה מורה
 ח"ו סלוק השבח פריית מישראל וכמ' קשה
 היעור הרע שהוא הסתרות פנים שומרים
 ח"ו לכל מקרי המעשרת עליהם : [יג]
 נשבר לבי כלומר נשברו רעיוני לבי כל יעמדו
 על מקומם ויבטחו ע"ה אומר בו' הוא ע"ה
 מלאו' רימיהו נדיק אתה ה' כי ריבנו חלך
 כלומר ידעתי כי גזק משפטיו וא"כ מה אומר
 חלך ומה אמשל על זה חף עכ"ל אומר לפניך
 משל למה עניינו דומ' : [יד] כמו שהשיב יהודה
 על דברי בנימין אחיו : אמשול לך משל כו'
 ועיני המלך לפי הראות הוא קשה
 ההחך לתוך עיניו בנמשל חף לא שדחקנו
 בדוחק שהעבד משל לעובדי כוכבים שה'
 השפיע להם כל טוב והולידו בניס זה
 ורע ישראל שהטלו ללאת מהם כמליצת
 הכתוב ביחזקאל חבך האמורי ואמך
 הסיתית וגדלו בניס ברוב עמליהם

דוד וידבר באביגיל לקחתה לו לאשה וגו' ותלך אחרי
 מלאכי דוד ותהי לו לאשה כדאי עליו נאמר (חז"ק כו)
 [שה] יבין רשע וצדיק ילבש זה אחריתו של עולם :

פרק יט (א) נוכח פני אדני (איכס ב) רבש"ע

(ב) ראה נא (ה) בעניינו וריבה ריבנו
 ויעלה עלבוינו לפניך מה שנעשה לנו בכל
 שעה ושעה : וזכור כמה בעלי בתים יש בהם
 בישראל שאין להם פרנסה ועוסקים בתורה
 בכל יום תמיד (ג) וזכור כמה עניים יש בהם
 בישראל שהעכו"ם מושכין את (ג) בשרם מעליהם
 ועוסקין בתורה בכל יום תמיד : זכור (ד) כמה
 סומים יש בהם בישראל שאין להם מזונות
 (י) ונותנין ולומדים את בניהם תורה : זכור כמה
 נערים וקטנים שיש בהם בישראל (ה) שאינם
 יודעים (ו) בין ימינם לשמאלם ועוסקים בתורה
 בכל יום תמיד : זכור (ז) כמה זקנים וזקנות שיש
 בהן בישראל שמשכימין ומעריבין לבתי כנסיות
 ולבתי מדרשות ומחמדין ונתאון ומצפיקו לישועתך
 בכל יום תמיד : אבי שבשמים (ז) צדיק אתה
 ה' וחסיד אתה בכל מעשיך באמונה יגולו רחמין
 על בניך [ח] שאלמלא תמצא בהם בעכו"ם עשרה
 בני אדם (ט) בעיר אחת אמרו חכמים שאתה
 תשפטם ביסורין ותביא עליהן עניות כדי שיכולין

ישועות יעקב

בב"ע : (ה) תכלן עד סוף הפרק הוא חפלת אליהו ז"ל על
 כל ישראל (ג) נמסו וארנוניות : (ג) שר לימוד (ד) שלא
 טעמו טעם חטא ערוין : [ה] כמ"ה לא אשחית בעבור העשרה
 והם חסידיו א"ה : (ו) על עסק בנימין בענין הגביע שידע יהודה
 בלמח שלא נבב את הגביע אמר מה נאמר וגו' האלהים מלא את
 עון
 בזה שאנחנו נריכס לנקים מהם ורא' עלבוינו כמה שמערים
 אותנו וזוהו טיול ה' בלמח : [ג] וזכור כמה צ"כ ר"ל חף
 שאין כולם זכאים עכ"ל יש כמה וכמה צ"כ טובים חף
 שהם עניים ודלים עכ"ל יעסקו בתור' : (ד) כמה סומין
 שאין יכולת להם לבקש פרנסתם ועכ"ל ישכרו מלמדים לנביאם : (ה)
 שאינם יודעים כי כלומר שלא חשאו מלאו' ואינן יודעים
 לעשות רע ועוסקים בתור' מפי מלמדיהם : (ו) כמה זקנים כו'
 שהם באו לתכלית הכר' ולומדים תמיד ובוטחים רק
 עליון : (ז) נדיק אחת (במד' הדק) וחסיד [במדת
 הסדר] בלמנה (הכל כפי הדין והיושר) יגולו רחמין
 (שתחגבר מדה"ר על מדה"ד) : [ח] שאלמלא חמלא
 בהם נעבדי כוכבים כו' כדי שיכולים לעמוד בהם
 הענין כי היסורים מהם לטוב' כשהן לפי היכולת
 לעמוד בהם וא"כ הם מכוונים כדי להצריך ולקצר
 זה בלמח טובה גדולה למאוד ויש יסורין יותר
 מהיכולת עד שאל"כ בהם החשובה כי מעורף
 ברעתו כמעט : מכבוד היסורין א"כ העונם והיסורין
 הוא רק לנל' ולהשמית ומעשים ונקים ולז"ל
 שאף נעבדי כוכבים אם ימלא בהם עשרה חכמים
 כשרים לא תנקם מכל העיר ברע רק כפי היכולת
 ותפלת ככרי שיחזרו בתשוב' זה מנחת ההטבה
 חף כי ישראל עמך שהם יברכוך ר"ל שיעשו
 אותך חתך בלמח : (ט) ושמן יתפאר זה
 שם הגדול שהוא יתפאר ע"י ישראל : (י)
 לעיני כל הבריות ושכולם למדו לרעה את ה'
 מישראל : [יא] ועושים בשתיק'
 לא להתנאות כ"ל מהלכת ה' בלמח עאכ"ו
 שתרצם עליהם ולא להעמיסם ביסורים יותר
 מכחם : [יב] חלך ואשוב' בו' שזה מורה
 ח"ו סלוק השבח פריית מישראל וכמ' קשה
 היעור הרע שהוא הסתרות פנים שומרים
 ח"ו לכל מקרי המעשרת עליהם : [יג]
 נשבר לבי כלומר נשברו רעיוני לבי כל יעמדו
 על מקומם ויבטחו ע"ה אומר בו' הוא ע"ה
 מלאו' רימיהו נדיק אתה ה' כי ריבנו חלך
 כלומר ידעתי כי גזק משפטיו וא"כ מה אומר
 חלך ומה אמשל על זה חף עכ"ל אומר לפניך
 משל למה עניינו דומ' : [יד] כמו שהשיב יהודה
 על דברי בנימין אחיו : אמשול לך משל כו'
 ועיני המלך לפי הראות הוא קשה ההחך
 לתוך עיניו בנמשל חף לא שדחקנו בדוחק
 שהעבד משל לעובדי כוכבים שה' השפיע להם
 כל טוב והולידו בניס זה ורע ישראל שהטלו
 ללאת מהם כמליצת הכתוב ביחזקאל חבך
 האמורי ואמך הסיתית וגדלו בניס ברוב
 עמליהם

בעונותיהן והיוין עליהם כאכזרים . לכך נאמר
 ורחמי רשעים אכזרי . (יה) במדה שמדרו בה
 מדרת להם . שנאמר (יטע"ס יג) הנה יום ה' בא
 אכזרי ועברה וגו' והטאיה ישמיד ממנה . וכשהן
 (ט) מבעירין ושוקדין וממדרים לעבור עבירה ואומרים
 אין בכך כלום שנאמר (יטע"ס ט) כי בערה כאש
 רשעה במדה שמדרו בה מדרת להם שנאמר (לאכי
 ג) כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים
 וכל עושי רשעה קש וליהט אותם וגו' (כ) וכן
 מצינו במנשה בן חזקיהו כבן שתים עשרה שנה
 היה מנשה בן חזקיהו מלך יהודה במלכו
 [כא] והמליכו הקב"ה וגדלו לטובה והרבה לו שלום
 והרבה לו חיים (י) מבל המלכים שהיו לפניו ולא
 עוד אלא שירד הקב"ה משימי השמים העליונים
 ממקום כבודו וגדלו ותפארתו וקדושת שמו ושכן
 במקדש ועמד מנשה ועשה דברים מביערים
 [יא] יתירים ואמר הקב"ה (כב) יפה עשיתי שלא
 דרתי בשכינתי עמו על שלא עסק במל כחו
 בעבודתי ותורת ומצותי ואת . (כג) אבי שבשמים
 באהבתך שאהבת אותנו . ובשמחתך ששמחת
 בנו הפרשת את עמך ישראל מתוך שבעי עמים
 ומתוכם הפרשת את שבט לוי ומשבט לוי הפרשת
 כג

ובנה לו בית ומילא את ביתו חייטין ושעורין ופול
 ועדשים וכל מיני קטניות ולאחר שעה כשהם
 יושבין על השלחן המלך והבן עמד הבן עליו
 מאחוריו והפילו לארץ הבן הזה מה יש לו עליו .
 אותו הבן אין המלך מניה אותו בתוך ביתו אפי'
 שעה אחת . ואם יש לו בן בתוך ביתו שהוא
 ממהר ורץ להכעיר את הבעירה בשדה חבירו
 (י) ושוקד לגזול את הבריות [טו] ואומר אין בכך
 כלום ועצל מבית המדרש ועצל מלעסוק בתורה .
 ועצל מלעסוק במלאכה כדי שיוון את אשתו ואת
 בניו ואת בני ביתו זה הבן מה יש לו עליו זה הבן
 הוא חייב ארבע מיתות ב"ד האמורות בתורה וכן
 רשעי ישראל יודעין (טז) שמתים בניהן
 בעונותיהן שנאמר גם בבנפך נמצאו דם נפשות
 אביונים נקיים וגו' (ימ"ס ז) ואינם עושים תשובה
 ואומר (מס"י יג) יודע צדיק נפש בהמתו ורחמי
 רשעים אכזרי . יודע צדיק נפש בהמתו כיצד יש
 בו באדם ד"ת ומצות שומר את עצמו שלא יבא
 לידי עבירה ולידי דבר מכוער מפני שהעלה דבר
 על דעתו ואומר אוי לי אם אחטא שימותו בני
 בעונותי לכך נאמר יודע צדיק נפש בהמתו .
 ורחמי רשעים אכזרי כיצד . יודעין שמתים בניהן

ישועות יעקב

עון עבדי וגו' וכן אמר אליהו שהקב"ה העניש על עונותם
 ולא יבא אלם עד אשר יאסו ויחזרו ויחזרו ויחזרו ויחזרו ויחזרו
 שהביאו בעניינים שונים : [י] ממחר לגזול חמיר : [ח] כמו
 במשל העבד שהרג בניו : (ט) פי' סהם מתמנים עצמם לעבירה
 ומתננה הינה"ד עליהם שהיא כאש צוער : (יוד) שמלך ל"ה שנים
 (יא) העמיד אלם ופסל האשרה הניכל כג"ס במלכים א' ק"א :
 לכן
 עון עבדי וגו' וכן אמר אליהו שהקב"ה העניש על עונותם
 ולא יבא אלם עד אשר יאסו ויחזרו ויחזרו ויחזרו ויחזרו
 שהביאו בעניינים שונים : [י] ממחר לגזול חמיר : [ח] כמו
 במשל העבד שהרג בניו : (ט) פי' סהם מתמנים עצמם לעבירה
 ומתננה הינה"ד עליהם שהיא כאש צוער : (יוד) שמלך ל"ה שנים
 (יא) העמיד אלם ופסל האשרה הניכל כג"ס במלכים א' ק"א :
 לכן
 עון עבדי וגו' וכן אמר אליהו שהקב"ה העניש על עונותם
 ולא יבא אלם עד אשר יאסו ויחזרו ויחזרו ויחזרו ויחזרו
 שהביאו בעניינים שונים : [י] ממחר לגזול חמיר : [ח] כמו
 במשל העבד שהרג בניו : (ט) פי' סהם מתמנים עצמם לעבירה
 ומתננה הינה"ד עליהם שהיא כאש צוער : (יוד) שמלך ל"ה שנים
 (יא) העמיד אלם ופסל האשרה הניכל כג"ס במלכים א' ק"א :
 לכן

מאורי אש

ורע אברהם יחק ויעקב בני חמונים ואח"כ רמז לעובדי כוכבים
 שיטעבדו עמם מעט כגולה [מרוכ טח"א] והם לא עשו כן אלא
 הרגו את כולם ועכ"ז היו בשלוח אף שהחריבו בהמ"ק והרגו
 לישראל אומשל למלך כו' כלומר ואם באלו לראות מלך אחר מלך
 ישראל בעצמם נראה באמת שהם מחוייבים כל זה מלך עולם כי
 מי יאמין למי שגדלו המלך אותו כל כך ואח"כ בעת שיטעו שניהם
 יחד (זה רמז בעת שהיו ישראל בירושלים והשכיני' עמיהם) ומרד
 במלכו והפילו אחרנית כלומר פנה מעליו עורק מלשמוע לו ולא די
 לאחרים וזה בין אדם לחבירו ואין עושה טוב מאומה ומה חקיה יש לו וכלל הענין בהיטע מעלת ישראל בין העובדי כוכבים יחלל
 מאוד מדוע היו למרמם ביניהם ובהיטע עלי עצמם איך שחטאו יראה מפשטי ה' אמת ואין להאריך היותר נראה שמרמם במשל על
 ירבעם שגדלו ה' למלך ורמז ה' לו שבניו יהו' עבדים לו להקים להם למלך ואח"כ הרגו את כולם באמינות כי עשה העגלי זהב
 וסיבב כל הרעות לפשטם וכן במנשה שמיילא ירושלים מפנה לפה דם נקי ואח"כ אין מן הדיון להחריב את ירושלים בתמי' כן יתכן לבאר
 הדבר : [טו] ואומר אין בכך כלום שאינו חוטא מרוב התאוה אלא שאין מחזיק זה לחטא מאומה ע"ד מליצת ירמיהו הנבי נשפט
 אותן על חמור לא חטאתי : [טז] שמתים ביניהם כלומר מלבד שחטאו בס' אלא אף גם הרגו לבניהם של עצמם ולא יחמולו אח"כ
 האם מן הדיון לחטול עליהם : (יז) יודע נדיק גו' מפרש שבאורו יודע נדיק בניו הקטנים (ססס קטנים ערניה באין דעת ככהמה
 לשמור נפשם) ושומר אותם שלא ימותו ח"ו בעולם אבל רחמי רשעים אכזרי הם בניו יולאי ירכו מרחמי אמו נעשה כאכזרי
 עליהם וכן באורו ע"ד הפשט שרחמי לשון רחם והם בניו : (יח) במדה שמדרו בה ע"י שהחאכזרו על בניהם ע"כ בא עליהם
 עונם אכזרי : (יט) וכשהן מבעירין כו' כלומר שמעוררין ומבעירין הינה"ד כאש בוערת בקרנם ע"כ הרשע' חצבר גם לבלותן כלה
 והסמר והענין כי אחר שבו לשלח הרע עד שמתעוררים ומגרים היצר עליהם אף שאין היצר מעורר אותם א"כ אין תקומה
 לתפלתם ולכן בא העונם במדה הנקמה : (כ) וכן מליכו כמנ"ס כו' והמליכו הקב"ה כו' כלומר שגמלאו ככה רשעים אף שמתביין
 להם מאוד עכ"ז יפשו ויבוא זה לתשלול לעיל : [כא] והמליכו הקב"ה כו' [שהו סגולה חלקית הלכות להיות מלך נבדל במעלתו
 על כל] וגדלו לטובה בהלכות הזמנית ושלום היה לו מסביב מעובדי כוכבים ולא עוד מלבד הללחה הגופנית היה לו ג"כ הללחה
 הנפשית החלקית שהשכינ שכינתו במקדש ועכ"ז פנה אליו עורק : (כב) יפה עשיתי שלא דרתי כו' כלומר האם אין מן הדיון
 סתלקתי אח"כ שכינתי אחר שעושה מעשי' מכווערים כהמ' : [כג] אבי שבשמים כלומר אכל באמת לא נדקוהינו עשית לנו
 כל הטובות הגדולות האלו כ"א מרוב האהב' והטובה הגדולה והעליונה הוא צמה שהבדלתו אותנו במעל' והבדלתה הנפשית
 מכל

כ"ג שיעמוד (י"ג) ויתפלל על כל ישראל בכל שעה ושעה ולכפר עליהם (כד) אבי שבשמים זכור את בריתך שברת עם הראשונים עם הג' צדיקים אברהם יצחק ויעקב וזכור כמה עניים ואביונים שיש בהן בישראל ועוסקין בתורה בכל יום תמיד אבי שבשמים זכור מה שכתבת לנו בתורתך (ויקרא י"ט) [בה] לא (י"ג) תעשיק את רעך ולא תגזל וגם כתבת לנו בתורתך וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך (י"ד) (כו) והחזקת בו (ס"ב) אבי שבשמים זכור כמה פסחים וכמה סומים יש בהן בישראל שאין להם מזונות ואפ"ה נותנין שכר למלמדים שילמדו עם בנייהם תורה אבי שבשמים זכור לישראל [כז] שהם קניניך אשר מעולם שנאמר (דברים ל"ג) הלא הוא אביך קנך וגומר ואומר ה' קנני (ט"ו) ראשית דרכו (מס"י ח) אבי שבשמים זכור כמה אלמנות ויתומים שיש בהם בישראל שעוסקין בתורה ובמצות בכל יום תמיד אבי שבשמים זכור רחמיה ה' והצדיק כי מעולם המה [תהלים כ"ג] ואומר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו (ס"ט קמ"ה) ואומר לה' אלהינו הרחמים והשלחיות כי מרדנו בו [דניאל ט'] (כ"ט) ואומר (שמות ל"ד) ה' אל רחום וחנון אך אפים ורב חסד

ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופשע וחטאה ונקח אבי שבשמים זכור מה שכתבת לנו בתורתך (דברים ל"ד) לא יומתו אבות על בנים (ט"ו) ובנים (ל) לא יומתו על אבות וגומר ואומר (ויקרא י"ט) בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן וגו' [לא] ועוד אם ח"ו יאבדו ישראל מן העולם ותאבד תורתך מן העולם ושנו חכמים במשנה אם אין תורה (י"ג) אין דרך ארץ ואם (ל"ב) אין ד"א אין תורה אבינו שבשמים עשה עמנו חסד (ל"ג) בעבור שמך הגדול [ס'] שנקרא עלינו [לד] ועל יום (ט"ו) השביעי ועל (כ) שאר המצות אבי שבשמים (ל"ה) כתבת לנו ע"י יונה עבדך הנביא (י"ג) ואני לא אחוס על ניגוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה כמו שאתה חסת על ניגוה כן יתגוללו רחמיה עלינו וקיים עלינו מה שאמרו שפתך (י"ט) למעני למעני אעשה כי אך יחל וכבודי לאחר לא אתן:

פרק כ (א) שאי אליו כפיך על נפש עוללך
 העטופים ברעב בראש כל חוצות (איכה ב') מכאן אמרו ישמור אדם על בניו ועל בני ביתו שלא יצא אחד מהם לרבו עבירה ח"ו ולא לדיי דבר מכוער

ישועות יעקב

(י"ב) לכן גם אני מתפלל לפניך בתפלה זו: [יג] ועמך ישראל הקדושים לך אחים ורעים הם אך עשוק כל הימים: (יד) לכן גם אתה חמיק ידונו לכל נמוט לעולם: (טו) עיין לעיל פרק י"ד: [טז] לכן תרחם על ישראל ואל תענישם בעון אבותם ולא בעון בנייהם: (יז) וא"כ יתרכ העולם ח"ו: (יח) ששמך משוחף בשמנו ישראל כדורע: [י"ט] משכיס למ"ש בזה"ק מאי שנת שמך דקוב"ה והוא ידוע למשכילים וי"ח: [כ] כי מזה הוא שם הוי"ה ית"מ"ל בל"ת ב"ש הוא הוי"ה ו"ה נכתב בהדיח כדורע לוי"ה

מאורי איש
 מכל וצחוק עם ישראל הברכה עוד מעלת לויים נעלה ממעלת ישראל (וכהנים בכלל לויים כמ"ס וסנהדרין הלויים) ומלויים עוד מעלת כה"ג וע"י תפלת כה"ג נתכפר לנו עוונותינו ואזה טובה גדולה לנו למתבונן בו: (כ"ד) אבי שבשמים זכור כו' כלומר אחת שפסענו לפניך ומרדנו בטובך אבל עכ"ז הבט עליהם ברחמים וזכור הטובים שבהם וע"י זכותם רחם עלינו כי כן מדתך לעולם: (כ"ה) לא תעשוק את רעך כלומר וישראל נקראו אחים ורעים והע"ר עשוק ורצון כל הימים: (כ"ו) והחזקת בו לכן גם אתה תחזיק בידיו לרוממו: [כ"ז] שהם קניינים הקיין נקרא העלמו המדוב' עליו בלי יסדר לעולם מננו ולכן נקראו ישראל והתורה קנין זהו שמו באלוהים חמש קניינים ר"ל שהמה עקרים ועצמיים ותכליתם בבריאה: (כ"ח) ה' קנני רחמים דרכו שזו התורה שהיא רחמים המעלה והיא נתנה לישראל ואם אין ישראל ח"ו אין תורה וא"כ רחמי עליהם בזכות התורה: זכור רחמיה כלומר אף שאינם ראויים עכ"ז תגבור עליהם מדת החסד והרחמים כי מעולם המה מתחלת הבריאה כוננו המדות האלו כי א"ל להחגיג במה"ד ל"ג: (כ"ט) ואומר ה' אל רחום גו' שללה הם מדותיו שבהם הוא מנהיב עולמו בחסד: (ל) לא יומתו אבות על בנים בעון אבותיהם: (ל"א) ועוד אם ח"ו כו' יתאבד מורתך כו' כלומר שא"ל בהם הכליון כי קיום התורה חלוי בהם ואם אין ישראל אין תורה ואם אין תורה אין עולם: (ל"ב) אין ד"א זהו על דר הרמו כלומר אין עולם השפל החומרי (אשר על ידה נתנה הבחירה ויש נכחו לעשות רע מזה חומרו וטוב מזה נפש) ואז אין תורה כי לכן זכו ישראל לתורה וזת מכל העליונים מזה הבחירה ואשר יש להם כח להתגבר על ירם ואם אין קיום התורה אז אין עולם וזהו דרך דרש: (ל"ג) בעבור שמך הגדול המשוחף בישראל: (ל"ד) ועל יום השביעי פירש ישועות יעקב זה שבת שכולן משוחפים בשמו הגדול כמ"ס בזה"ר ויתכן שהכוונה ביום השביעי הוא הגאולה העתידה לע"ל ע"ד שאמר לעיל פרק ב' זה יום השביעי לעולם שאז ישלם החקון האמיתי לישראל או הכונה על שבת כמשמנו שישראל נעדיים ביום המנוח הזה כי ה' ברח עולמו ומשיגו על העולם ועל שאר המנוחות שרק ישראל יקיימוהו: (ל"ה) כחצת לנו ע"י יונה כו' כלומר מזה ידענו גדל הרחמים אפילו על בע"ח ומכש"כ על בני אדם למעני למעני אעשה זהו למען שמו הגדול שיתקדש אף שישראל אינם כדאים כי אך יחל שמי הגדול וכבוד שמי בודאי לא אתן לאחר וא"כ ישראל עומדין לעד וכל זה תפלה אליהם ברוב רגשות נפשו מתהפך בעשונותיו בכל דר פעם יצדיק דין שמים ופעם יוכה לישראל ופעם יתפלל עליהם בשפיכת לב ורחמים גדולים ה' יקיימו לעד ב"ב:

פרק כ (א) שאי אליו כפיך כו' מכאן אמרו ישמור אדם על הרעב מ"מ ירומן מילוי

אדיהו רבא פרק כא

(יב) אם אתן שנת לעיני וגומר ומתוך כך היה דוד זוכה
 [ה] לדברים גדולים מכאן אמרו מי שיש לו ת"ה בתוך
 ביתו (יג) ויודע (ו) במדתו ומפרנסו עם בני ביתו ברכה
 נכנסת לו בתוך מעשי ידיו לעולם שכן מצונו ביוסף
 שהיה בבית פוטיפר נאמר בו ויברך ה' את המצוי בגלגל
 יוסף וגו' [כראשית לט] מכאן אמרו ארבע תכופות הן תיכף
 (ז) לסמיכה שחיטה תיכף (יד) לגאולה תפלה תיכף
 לנשילת (ח) ידים ברכה (טו) תיכף (ט) לת"ה ברכה
 במעשה ידיו (טז) ויתפללו ויאמרו חוסה ה' על עמך
 ואל תתן נחלתך לחרפה למשל בס גיים למה יאמרו
 בעמים איה אלהיהם (יז) [יח] ה' חנון ורחום ומלא רחמים
 רבים שפתותיך דובבות מישרים שפתותיך דובבות בנינה
 וברעת ובחכמה והשכל כי אתה שומע תפלות עמך
 ישראל ברחמים כי מי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו
 כה' אלהינו בכל קראנו אליו ומי גוי גדול אשר לו חקים
 ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת (יח) ועליו אמר דוד
 [תהלים קי] אנה ה' מלטה נפשי וגו' אף הקב"ה
 השיבו בתשובה שנ' [יח] וקנא ה' לארצו ויחמול על
 עמו ויען ה' ויאמר הנני שולח לבס את הדגן והתירוש
 והיצהר ושבעתם אותו ולא אתן אתכם עוד (יג) חרפה
 בגוים

ישועות יעקב

ל"ח ז [א] עיין ירושלמי תענית ז' סדר תענית . [ב] תענית
 פ"ק : [ג] בראש הגלות : [ד] כמו שאמרו על ר' אליעזר בן
 חרסום בפ"ג דיומא : [ה] כמ"ס בענין זה נשבע ה' לדוד וכו' :
 [ו] ר"ל מדת לרקו טעובד אח השם ית' ומדת פרנסתו שמת-הרנס
 בדומה גדול : [ז] תיכף כשסומך ידו על הקרבן ושפטו אותו :
 [ח] של מים אחרונים ברכת המזון רש"י בריכות דף מ"ב :
 [ט] המקריבו אליו ומאריחו בביתו רש"י : [י] כך יאמר הנשיא
 ואב"ד וכל המתפללים בשביל ישראל וזכר כאן עשר לשונות חנון
 ורחום מלא רחמים כו' כנגד עשרת הדברות ונגד ע"ס בלימה וטורה
 ל"ח : [יא] על המתפללים על ישראל : [יב] שלא יארפו אותם
 העכו"ם

היא התורה שצ"י יתחם האדם בכל טוב העוה"ו והעוה"ב : (ז) זה הנשיא ואב"ד שהמה טעונים תמיד בזהל כחורה וקרא
 לאב"ד כלה לפי שהיא הנכנע לנשיא ככלה הנכנעת לחתן ועיין בפי"מ בירושלמי תענית פירש בענין אחר עיי"ש : (ח) אפילו
 כמשה רבינו כו' לכאורה קשה איך יתכן שחכם כמשה יאמר שלום עלי נפשי ולא ישחק עם הצבור בערס אשר עליו אמרו
 הפורסים מדרכי הצבור כו' והנראה הלא ידומה לפי שאלל החכמים הגדולים הדבקים תמיד בה' במחשבתם אשר כל ענייני
 עוה"ז נקלים בעיניהם ואינם מביטים בהם כלל רק מגמתם וספסלם בעבודת ה' ודביקותו ולמוד תורתו והיה מקום לומר שלא יחוש
 לצער הצבור הדואגים על ענייני עוה"ז מרעב וכדומה אחר שזה כאין בעיניו לז"א שאפילו חכם כמ"ד שבדאי כל מגמתו בעסקי
 העמקות ומסיד כאהרן ססיה ערוד בבית מקדשו להקריב קרבנותיו לה' עכ"ז יטער על זערים (זער הגופני) כי אללם הצער הזה
 מונעם משלימות ח"א שלא יאמר שלום שלום עליך נפשי כלומר לא אביט רק על שלימות הנפש ולא צער הגוף : (ט) כשם שהקב"ה
 כו' כלומר מזה חביבו מעלת ההטבה להולת איך שהיא גדולה מכולם שהרי ה' ב"ה שוכן שכינתו עם ישראל בשביל התורה
 וירד מננס מדריגתו לסודקק בענייני ב"א אף כי האדם הנעלה איך לא יזדקק לצבור להועילם ולבקש רחמים בערם והבן ויתכן
 עוד שמוסב על לעיל להורות מעלת התורה שהרי בעבודה שכן הקב"ה שכינתו עם ישראל : [י] מכאן אמרו כו' כלומר אחר
 שמעלת התורה גדולה כ"כ ח"כ יניח אדם הכל ויעסוק בתורה : (יא) לכל מה שיספון הן בעוה"ז שינוח בחייו ויכול לעסוק בתורה
 והן בעוה"ב : [יב] אם אתן שנת לעיני ר"ל שהתאזהר לננין בהמ"ק ולהשראת השכינה ועי"ז זכה לדברים גדולים במעלות
 אלקיות להיות מלך לפניו לעולם כי כל החפץ קרבת ה' באמת ויחנן לו ואין טובה למעלה מזו : [יג] ויודע במדתו ר"ל במדתו
 הטוב ועי"ז יזכה לברכה שה' עוזרו במשאו ומתנו וכן מצינו ביוסף שצ"י נתברך פוטיפר : (יד) לגאולה תפלה כי אחר שמוכר
 ומעורר נפשו בצטתון ה' לכן ראי תיכף להשפיל ויהיה עי"ז בצונה שלימה : (טו) תיכף לת"ה ברכה כלומר תיכף כשמתנהגה
 לת"ה יהיה הברכה שורה במעשי ידיו : [טז] ויתפללו ויאמרו גו' מסיים סוף הדברים מיואל שהביא לעיל [יח] ה' רחום כולי
 שפתותיך דובבות כו' אין חיבור וקשר להמאמרים ההם פה ולולא ידאחי היתי מנייה ומתפלו וכן ל"ה ה' כו' מלא רחמים כו' כי
 אחר כו' ברחמים רבים ואח"כ שפתותיך כו' כי מי גוי גדול כו' והכונה כי ראויו להיות עוקר המבוקס הוא על חילול שמו ות'
 שיחקרם כמו שביקש הכני' למה יאמרו בעמים גו' לא על הנחת עמנם בלבד וזאת הבקשה הוא משרים בנינה וע"ז נאמר כי מי
 גוי גדול [בשכמה] ככל קראינו אליו כי הקריאה הזאת היא האמינית אשר ה' עונה עליה מיד ולפי פירוש הישועות יעקב
 משרים כלומר שכן יאמר הנשיא ואב"ד בבקשת' וכלם תוארים מוסב על ה' ששפתותיו דובבות : (יט) אנה ה' מלטה נפשי כאלו
 אינו

מבוער שנאמר (דברים לא) (ב) הקהל את העם האנשים
 והגשים והטף ואומר [יח] אספו עם קדשו קהל קבצו
 זקנים אספו עוללים ויונקי שדים יצא חתן מחרו וגו'
 ואין זקנים (ג) אלא ת"ח שנאמר (במדבר יח) אספה לי
 שבעים איש מזקני ישראל וגו' ואין עוללים ויונקי שדים
 [ד] אלא תינוקות של בית רבן שנאמר (תהלים ח) מפי
 עוללים ויונקים (ה) יסרת עון ואין שדים אלא תורה שנאמר
 (ישעיה סז) למען תנקו ושבעתם (ו) משד תנחומיה וגומר
 מאי יצא חתן מחרו וכלה מחופתה [ח] (ז) זה הנשיא
 ואב ב"ד מכאן אמרו (ח) אפי' חכם כמשה רבינו וחסיד
 כאהרן לא יאמר הואיל ואני יושב במנוחה בביתי שלום
 עלי נפשי אלא יצא (ט) ויכנס עם הציבור בצער ועליהם
 הוא אומר יצא חתן מחרו וכלה מחופתה בין האולם
 ולמזבח יבכו הכהנים משרתי ה' ויאמרו חוסה ה' על
 עמך וגו' (ט) כשם שהקב"ה יהי שמו הגדול מבורך לעולם
 ולעולמי עולמים ירד משמי שמים העליונים ממקום כבודו
 וגדלו ושכן עם [ג] ישראל בשביל התורה שעשו (י) מכאן
 אמרו אפי' יש לו לאדם מאה בתים ומאה כרמים
 ומאה שדות (ד) יניח הכל וילך לבית הכנסת ולבית המדרש
 ולכל מקום שמחדשין בו תורה שבשביל דבר זה יהא
 זוכה (יא) לכל מה שיחפון וכן דוד היה אומר (תהלים קלב)

מאורי אש

ב"כ על רעבון התורה והטוב שלא ילאו לדבר עבירה וכלומר שאי
 אליו כפיך והשתטפי והתפללי אליו על נפש עולליך העטופים ברעב
 התורה מפני רוב היסורים והגרות [כראש כל חונות : (ב) הקהל
 כו' את הנשים והטף מזה ראינו שגם הם בכלל הצווי לתוך
 אף שכל ידעו עדינה מ"מ מזה שהרגל בס : (ג) אלא ת"ח
 שהם זקנים ומגדולים בתורה הרבה שבדאי אין כונת הכתוב
 זקנים סתם : (ד) אלא תינוקות של ב"ר שלא יתכן שהיו יונקי
 שדים ממש שאין להם דעת מאומה רק הכונה על יונקי שדי
 התורה והם ילדים כעת כאין דעת גדולה : (ה) יסרת עון ואין
 עון אלא תורה כמאמרם וא"כ מוכח שלא על יונקי שדים ממש
 הכתוב מדבר כי הם אינם לומדים מאומה : (ו) משד תנחומיה

הוא התורה שצ"י יתחם האדם בכל טוב העוה"ו והעוה"ב : (ז) זה הנשיא ואב"ד שהמה טעונים תמיד בזהל כחורה וקרא
 לאב"ד כלה לפי שהיא הנכנע לנשיא ככלה הנכנעת לחתן ועיין בפי"מ בירושלמי תענית פירש בענין אחר עיי"ש : (ח) אפילו
 כמשה רבינו כו' לכאורה קשה איך יתכן שחכם כמשה יאמר שלום עלי נפשי ולא ישחק עם הצבור בערס אשר עליו אמרו
 הפורסים מדרכי הצבור כו' והנראה הלא ידומה לפי שאלל החכמים הגדולים הדבקים תמיד בה' במחשבתם אשר כל ענייני
 עוה"ז נקלים בעיניהם ואינם מביטים בהם כלל רק מגמתם וספסלם בעבודת ה' ודביקותו ולמוד תורתו והיה מקום לומר שלא יחוש
 לצער הצבור הדואגים על ענייני עוה"ז מרעב וכדומה אחר שזה כאין בעיניו לז"א שאפילו חכם כמ"ד שבדאי כל מגמתו בעסקי
 העמקות ומסיד כאהרן ססיה ערוד בבית מקדשו להקריב קרבנותיו לה' עכ"ז יטער על זערים (זער הגופני) כי אללם הצער הזה
 מונעם משלימות ח"א שלא יאמר שלום שלום עליך נפשי כלומר לא אביט רק על שלימות הנפש ולא צער הגוף : (ט) כשם שהקב"ה
 כו' כלומר מזה חביבו מעלת ההטבה להולת איך שהיא גדולה מכולם שהרי ה' ב"ה שוכן שכינתו עם ישראל בשביל התורה
 וירד מננס מדריגתו לסודקק בענייני ב"א אף כי האדם הנעלה איך לא יזדקק לצבור להועילם ולבקש רחמים בערם והבן ויתכן
 עוד שמוסב על לעיל להורות מעלת התורה שהרי בעבודה שכן הקב"ה שכינתו עם ישראל : [י] מכאן אמרו כו' כלומר אחר
 שמעלת התורה גדולה כ"כ ח"כ יניח אדם הכל ויעסוק בתורה : (יא) לכל מה שיספון הן בעוה"ז שינוח בחייו ויכול לעסוק בתורה
 והן בעוה"ב : [יב] אם אתן שנת לעיני ר"ל שהתאזהר לננין בהמ"ק ולהשראת השכינה ועי"ז זכה לדברים גדולים במעלות
 אלקיות להיות מלך לפניו לעולם כי כל החפץ קרבת ה' באמת ויחנן לו ואין טובה למעלה מזו : [יג] ויודע במדתו ר"ל במדתו
 הטוב ועי"ז יזכה לברכה שה' עוזרו במשאו ומתנו וכן מצינו ביוסף שצ"י נתברך פוטיפר : (יד) לגאולה תפלה כי אחר שמוכר
 ומעורר נפשו בצטתון ה' לכן ראי תיכף להשפיל ויהיה עי"ז בצונה שלימה : (טו) תיכף לת"ה ברכה כלומר תיכף כשמתנהגה
 לת"ה יהיה הברכה שורה במעשי ידיו : [טז] ויתפללו ויאמרו גו' מסיים סוף הדברים מיואל שהביא לעיל [יח] ה' רחום כולי
 שפתותיך דובבות כו' אין חיבור וקשר להמאמרים ההם פה ולולא ידאחי היתי מנייה ומתפלו וכן ל"ה ה' כו' מלא רחמים כו' כי
 אחר כו' ברחמים רבים ואח"כ שפתותיך כו' כי מי גוי גדול כו' והכונה כי ראויו להיות עוקר המבוקס הוא על חילול שמו ות'
 שיחקרם כמו שביקש הכני' למה יאמרו בעמים גו' לא על הנחת עמנם בלבד וזאת הבקשה הוא משרים בנינה וע"ז נאמר כי מי
 גוי גדול [בשכמה] ככל קראינו אליו כי הקריאה הזאת היא האמינית אשר ה' עונה עליה מיד ולפי פירוש הישועות יעקב
 משרים כלומר שכן יאמר הנשיא ואב"ד בבקשת' וכלם תוארים מוסב על ה' ששפתותיו דובבות : (יט) אנה ה' מלטה נפשי כאלו
 אינו

עמי לעולם :

פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום מצאני זקן אחד ואמר לי רבי (כד) מפני מה חלק הקדוש ברוך הוא את עולמו לשני גוים ולשני ממלכות ואמרתיו לו כדי לשמור את ישראל משלו משל למח"ד לתינוקות של בית רבן משמר הרב אותם שלא יצאו ויטבעו בגדר וכדי שלא יבאו ויכו זה את זה וכדי שלא תכה אותן החמה כך הקב"ה משמר לישראל שלא יחטאו (כה) שלא [טו] יהיו כעולי מצרים שנאמר [ימיה טו] כה אמר ה' הנה מיס עולים מצפון [יו] והיו לנחל שוטף וגו' [כז] וכל כך למה כדי לקדש שמו הגדול שנאמר [יט] כי [כח] ה' שופטינו ה' מתוקנינו ה' מלכנו הוא יושיענו ואומר ואכלתם אכול ושבוע וגומר [יז] ואין שבוע אלא תורה שנאמר [מט] צדיק [יח] אכול לשבוע נפשו [כט] לכך נאמר ואכלתם אכול ושבוע מאי כתיב בתורה והללחם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם (ל) מאי להפליא בין מעשיהם של צדיקים למעשיה' של רשעו' בגיהנם מאי (לא) ולא יבושו עמי לעולם לפי שכל אחד ואחד לפי שכרו של אדם אחר בא בעול' (יט) (לב) לא גלגל הקב"ה להביא אברהם לעולם אלא בשכרו של שם שנתכבא ארבע מאות שנה על כל הארצות שבעולם ולא קבלו ממנו ולא גלגל

מאורי אש

חינו מבקש רק על יצועות הנפש לא על יצועות הגוף : ויקרא ה' לארצו כלומר שאף שישראל חייב ראויה כל"מ מ"מ הקאה הזאת למען לא יתחלל ש"ס וגם מנורף לזה החמלה על עמו כי הנה מדובקים אליו : (ך) וכל כך למה כדי שלא יצאו כו' ר"ל אם העיקר והחשיבה הוא על קדושת שמו ית' אל"כ מה זה מעשים להם כרבויו טובות הזמניות והגופניות ומפרש שזה ג"כ כולל טובות הנפש כדי שלא יטרדו ללאות מכתיהם וימנעו סדרתם מעשות טוב ומההגיון התורה ופירט לערי עובדי כוכבים פן ילמדו יחד ולכן לאמר מוסה ה' על עמך הספיס לעבדך באמת לא על תאות הזמניות לבד ויתכן עוד שצפרש שלכאורה אין ימשך מזה חילול ה' ואין יודעים עובדי כוכבים מה שישראל מוטענים ברעב ומפרש כדי שלא יצאו בין ערי עובדי כוכבים וממנו ימשך חילול ה' : [כא] וכל העובדי כוכבים הנשארים מפרש הכתוב הנני שולח גו' שמיסב על ימות המשיח שאז יחסיים בנו ועמדו זרים ורעו לאנכס ואמר שהעובדי כוכבים הם שיכירו ויעבדו את ה' והם יהיו עוזרים לישראל בהכנת המזון : (כב) ואשרו אחכס דרש לשון חזק כמו אשרו חמון שיאמרו ידוכס צבר ולחם ומזון : [כג] כדי שיהיו להם שכר ר"ל שאינו מעניסם להחנקם מהם כל"כ שעי' יסורים וקק לבס לשוב לה' באמת ואח"כ יקבלו עליהם וא"כ היסורים לטובה יחשב וזה המשל שהביא דומה בדומה שמתחסד עמנו כמה שמיירטנו והכל לטובה : (כד) מפ"מ חלק כו' ר"ל אם הכונה ליסר לישראל היה די באחד ומפרש כדי לשמור לישראל והכונה כמו שהסיב ר"ל להרח' מינא שעי' שפירו לכמה גלויות לא יזמו להרגם כי נקרא להם מלכותא קטיעא וזה המשל אע"פ שהרב מייסר לתלמידיו : זה ע"ד הגרוף והזקוק אבל הוא משמר אותם כדי שלא יהו' נטבעין ח"ו לגמרי כו' צ"ה אמת שחפץ ליסר לישראל אבל לא ח"ו לגמרי וענין המשל ככלל הוא להראות שישראל אף שחוטאין לפניו ית' נחשב טהור לחטא חינוק שאין בהם דעת ולכן צריך הרב לשמורם מאד שלא יטבעו שאין בהם דעת לשמור עצמם כן הש"י משמר לישראל שלא יחטאו ור"ל שמסבב להם שארית ביניהם כדי שלא יחטאו מרוב היסורים והזרה אלו היו בין אומה אחת והיה' לוחמת אחת מאד : (כה) שלא יהי כעולי מצרים ר"ל ששם נטמאו ישראל בגלויותיהם מרוב העבוד והעמל : (כו) והי' לנחל שוטף וממנו יתפשט לנחלים רבים שלא יהי' הוא לבד המושל על ישראל כל"כ רבים : [כז] וכל כך למה כדי לקדש ר"ל כל הסבובים ההם המה רק לתכלית האחרון שיחקשם ש"ס ויכירו כבודו ית' כי אין תכלית אחר נעלה מזה : (כח) ה' שופטינו (מעט ביסורים) מתוקנינו (חוקק הדין עלינו) ועכ"ז ה' הוא מלכנו הוא מושיענו כי כל כוננו לסבב הישועה לנו : (כט) לכ"כ ואכלתם אכול ושבוע ואין שבוע אלא תורה כלומר אשר יסרתי אחכס כל זה למען שחשבנו מד"ח ותענונו מעבודת ה' שזה התכלית האמיתי שעל זה אני מייסריכם והענין כי התאות הגופניות רחוק די שביעה לרודף אחריה ע"ד ובטן רשעים חסר אבל עיקר השביעה צעניינים נפשיים שיתגלה השגות ית' ויתרבה שפע הדיעה צעולס ויתחדש רוח השוקה לדעת את ה' ולהשביע מטובו וזהו והללחם את שם ה' כי זהו עיקר השביעה באמת אשר אין חסנוג אחר מזה : [ל] מהו להפליא בין מעשיהם של צדיקים כו' דרש לשון הדל כמו והפלתו בין מקנה גו' וכלומר שאז יראו ההבדל הגדול בין צדיקים (אף שנגועים צוה"ל) לרשעים (המלאים כל טוב העוה"ל) הנכרתים בגיהנם : (לא) ולא יבושו גו' לפי שכל אחד כו' כלומר אף שיתכן שמד זכותו לבד לא הי' ראוי לכל הכבוד הנעלה הלו עכ"ז ה' ברחמינו מאשרת זכות האבות לבנים וכל אחד נשלים בזכות אחר וזהו ולא יבושו עמי לעולם לא יתכן שיהי' להם בושה עולמית כל"כ זכות אבותיו יהיו מסייעתו כמ"ס ח"ל שאברהם עתיד להוילא בניו מניהם והענין כי בזכותו יהיו ניצולים מהגליה כמ"ס כל ישראל יש להם ח"לה : [לב] לא גלגל הקב"ה כו' ר"ל

בגוים [כ] וכל כך למה כדי שלא יצאו ישראל מבתיהם ויצאו (יג) בעיירות אחרות להביא בר ולחם ומזון לתוך בתיהם לכך נאמר חוסה ה' על עמך וגו' ויען ה' ויאמר לעמו הנני שולח לכם את הרגן והתירוש והיצהר ושבועתם אותו ולא אתן אתכם עוד חרפה בגוים (כא) וכל העכו"ם הנשארים בארץ לימות בן דוד יהיו הולכין לבתיהם ומביאין בר ולחם ומזון לבתיהם של ישראל ומעשרין את ישראל עושר גדול שנאמר [מלאכי ג'] (כב) ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ וגומר ואומר (יז) וכל ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הילק והחטיל והגזם ואכלתם אכול ושבוע והללחם את שם ה' וגו' ולא יבושו עמי לעולם אלו ארבע [יד] מיני אומות שנשתעבדו בהם בישראל וכל כך (טו) למה [כג] כדי שיהא להם שכר משלו משל למח"ד למלך שכנס על בנו ותפסו בידו והכניסו לבית רבו וקיבל לרבו על בנו ועמד רבו והכהו מכות גדולות לפני אביו ואמר לו רבו בני אע"פ שהכתין מכות גדולות אינן אלא קטנות לפני מעשיך והמכות האלה הם לטובתך כדי שתטיב מעשיך ויטיב לך אביך אח"כ על מעשיך הטובים כך ישראל מתיסרים ביסורים גדולים על מעשיהם הרעים ואינן אלא יסורים קלים לפי מעשיהם ולא עוד אלא שהם מקבלין שכר על היסורין שלהם לכך נאמר ושלמתי לכם את השנים וגו' ולא יבושו

ישועות יעקב

העכו"ם שהם עטופים ברעב : (יג) של עכו"ם לטרוד ולהביא מנהם מזון : (יד) ארבעה מינים ארבה ילק חטיל גזם הזכרים כנגד ד' גלויות כו' : (טו) למה נשתעבדו כ"כ : [מו] נ"ל ויסיו : (זו) פרעה שיכה את פלשתים דומה לנחל שוטף והקב"ה משמר את ישראל שלא יטבעו בין העכו"ם ח"ו ויתר היה נראה לגרום צבול מצרים ועיין זיקוקין : [יח] לומר תורה הרבה עד שחשבנו נשמתו מן התורה אבל אכילה ממש אינו אכול כדי שביעה : ויקוט

מעשיהם וזהו לא אחן עוד חרפה בגוים זה חרפת הנפש והגוף יחד תאות הזמניות לבד ויתכן עוד שצפרש שלכאורה אין ימשך מזה חילול ה' ואין יודעים עובדי כוכבים מה שישראל מוטענים ברעב ומפרש כדי שלא יצאו בין ערי עובדי כוכבים וממנו ימשך חילול ה' : [כא] וכל העובדי כוכבים הנשארים מפרש הכתוב הנני שולח גו' שמיסב על ימות המשיח שאז יחסיים בנו ועמדו זרים ורעו לאנכס ואמר שהעובדי כוכבים הם שיכירו ויעבדו את ה' והם יהיו עוזרים לישראל בהכנת המזון : (כב) ואשרו אחכס דרש לשון חזק כמו אשרו חמון שיאמרו ידוכס צבר ולחם ומזון : [כג] כדי שיהיו להם שכר ר"ל שאינו מעניסם להחנקם מהם כל"כ שעי' יסורים וקק לבס לשוב לה' באמת ואח"כ יקבלו עליהם וא"כ היסורים לטובה יחשב וזה המשל שהביא דומה בדומה שמתחסד עמנו כמה שמיירטנו והכל לטובה : (כד) מפ"מ חלק כו' ר"ל אם הכונה ליסר לישראל היה די באחד ומפרש כדי לשמור לישראל והכונה כמו שהסיב ר"ל להרח' מינא שעי' שפירו לכמה גלויות לא יזמו להרגם כי נקרא להם מלכותא קטיעא וזה המשל אע"פ שהרב מייסר לתלמידיו : זה ע"ד הגרוף והזקוק אבל הוא משמר אותם כדי שלא יהו' נטבעין ח"ו לגמרי כו' צ"ה אמת שחפץ ליסר לישראל אבל לא ח"ו לגמרי וענין המשל ככלל הוא להראות שישראל אף שחוטאין לפניו ית' נחשב טהור לחטא חינוק שאין בהם דעת ולכן צריך הרב לשמורם מאד שלא יטבעו שאין בהם דעת לשמור עצמם כן הש"י משמר לישראל שלא יחטאו ור"ל שמסבב להם שארית ביניהם כדי שלא יחטאו מרוב היסורים והזרה אלו היו בין אומה אחת והיה' לוחמת אחת מאד : (כה) שלא יהי כעולי מצרים ר"ל ששם נטמאו ישראל בגלויותיהם מרוב העבוד והעמל : (כו) והי' לנחל שוטף וממנו יתפשט לנחלים רבים שלא יהי' הוא לבד המושל על ישראל כל"כ רבים : [כז] וכל כך למה כדי לקדש ר"ל כל הסבובים ההם המה רק לתכלית האחרון שיחקשם ש"ס ויכירו כבודו ית' כי אין תכלית אחר נעלה מזה : (כח) ה' שופטינו (מעט ביסורים) מתוקנינו (חוקק הדין עלינו) ועכ"ז ה' הוא מלכנו הוא מושיענו כי כל כוננו לסבב הישועה לנו : (כט) לכ"כ ואכלתם אכול ושבוע ואין שבוע אלא תורה כלומר אשר יסרתי אחכס כל זה למען שחשבנו מד"ח ותענונו מעבודת ה' שזה התכלית האמיתי שעל זה אני מייסריכם והענין כי התאות הגופניות רחוק די שביעה לרודף אחריה ע"ד ובטן רשעים חסר אבל עיקר השביעה צעניינים נפשיים שיתגלה השגות ית' ויתרבה שפע הדיעה צעולס ויתחדש רוח השוקה לדעת את ה' ולהשביע מטובו וזהו והללחם את שם ה' כי זהו עיקר השביעה באמת אשר אין חסנוג אחר מזה : [ל] מהו להפליא בין מעשיהם של צדיקים כו' דרש לשון הדל כמו והפלתו בין מקנה גו' וכלומר שאז יראו ההבדל הגדול בין צדיקים (אף שנגועים צוה"ל) לרשעים (המלאים כל טוב העוה"ל) הנכרתים בגיהנם : (לא) ולא יבושו גו' לפי שכל אחד כו' כלומר אף שיתכן שמד זכותו לבד לא הי' ראוי לכל הכבוד הנעלה הלו עכ"ז ה' ברחמינו מאשרת זכות האבות לבנים וכל אחד נשלים בזכות אחר וזהו ולא יבושו עמי לעולם לא יתכן שיהי' להם בושה עולמית כל"כ זכות אבותיו יהיו מסייעתו כמ"ס ח"ל שאברהם עתיד להוילא בניו מניהם והענין כי בזכותו יהיו ניצולים מהגליה כמ"ס כל ישראל יש להם ח"לה : [לב] לא גלגל הקב"ה כו' ר"ל

אליהו רביא פרק כ

ודעת שנאמר הלא כתבתי לך (כג) שלשים במועצות ודעת וגומר (מסלי כז) והודעתנו דור פלוני עשה כך טובה ותורה לכן קנסת אותו לטובה ואדם פלוני עשה כך תורתך וכך עשה טובה וקנסת עליו טובה והור פלוני עשה כך רעה וכן קנסת לו מיתה לכך נאמר ולא יבושו עמי לעולם :

פרק כא (א) ד"א שאי אליו כפיך על נפש עוללך
העטופים ברעב בראש כל חיצות • מכאן אמרו יבקש אדם רחמים על עצמו ועל אשתו ועל בניו ועל בני ביתו שלא יצא אחד מהן לידי דבר מביער ולא יראה אדם את אביו ואת אמו בשחן מדברים [ח] (ב) דברים יתירים ויחריש להם ואם עשה כן (ג) הוא (ג) והם אינם ממלאים ימיהם ושנותיהם שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאוד וגו' (דברים ד) מאי העטופים ברעב בראש כל חיצות • הוי אומר (ד) אין חיצות אלא בתי כנסיות ובתי מדרשות שנאמר (ירמיה ה) שוטטו בחצות ירושלים וגו' באותה שעה היה הקב"ה מכניס יגון ואנחה בלבו ואין שום כל בריה (ה) היה מכיר בו • שני [פסוק טו] (ו) בחיצותיו (ג) חגרו שק וגו' וכשבא בלעם בן בעור • אצל בלק מלך מואב לקלל את ישראל הוי בא ומצאן לישראל שיישבי קהילין קהילין ועוסקין בתורה ועליות הוא אומר קנאת סופרים תרבה חכמה • (ז) הו סימן (ד) טוב לישראל שנא

גלגל הקב"ה והביא מלכות יון בעולם • אלא בשכרו של יפת (כח) שכיסה את ערות אביו ולא גלגל הקב"ה והביא מלכות אדום לעולם שהחריבו את בית המקדש והגלו את ישראל מארצם אלא בשכרו של עשו (כז) שהיה בוכה ומתאנה בשעה שבירך יצחק את יעקב אבינו ולא גלגל הקב"ה והביא סנהרב לעולם אלא בשכרו של אשור שהיה (כז) איש כשר (כד) וכו' היה עצתו של אברהם אבינו ולא גלגל הקב"ה והביא נבוכדנצר לעולם אלא בשכרו של אויל מרודך בנו מסני שנהג כבוד לאביו שבשמים ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו (לג) שד כורש • שהיה בוכה ומתאנה [כז] בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש ולא גלגל הקב"ה והביא את המן לעולם אלא בשכרו של אנג שהיה בוכה ומתאנה בשעה שהיה חבוש בבית (כז) האסורין ואמר אוי לי (לד) שמא יאבד דעתי לעולם מקהעיל [לה] לכך נאמר ולא יבושו (כח) עמי לעולם ד"א ולא יבושו עמי לעולם אבינו שבשמים יהו שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמי ששמו (כט) נח באהלינו ושמינו [ל] באהלו (לו) אף על פי שהכל שלו והבל מעשה ידיו והוא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבות שאלמלא כתבת לנו שלשים במועצות ודעת (לא) עשאוני ח"י [לז] כאדם אכזרי שכל דבריו באכזריות אבל מה עשית לנו בחמתך ובתבונתך כתבת לנו שלשים במועצות

ישועות יעקב

[ט] ילקוט נח דף ט"ז ע"א • [כ] והיא מדה כנגד מדה שאברהם היה מנייר הכרות והרוע שמו יתברך לכל העולם : [כא] ועי' קלל נח לנענך בן רביעי של חם כשר' ולפח נחברך שכן רביעי שלו הוא יון [סג] ובני יפת גומר ומנוג ומדי ויון • וזכר למלך על כל העולם ונבנ' אמרו שיפת יזכה לקבורה בזמן גנו ומנוג : [כז] עד שהולך יצחק לברכו ג"כ על חרנך חסיה • [כג] שלא הי' בעלת דור הפלגה ומרוד שנאמר מן הארץ יהיה יצא אשור • [כד] גר' וכן נפחו של א"ל הי' : [כה] ט"ס הוא זרין לגרום מרודך בלאדוסע"י פסעס נ"ג ד' פסיעות שהיה סופר אצל מרודך כדאיחא בגמרא פ' חלק ועי' זכר למנוגה ועיין לקמן פ' ד' דגמ' כך בדיחא ולגמרא כהן ל"ל שנהג כבוד כו' במה סגולת אח יחויכין מבית הכלא וגידר פתוח ל"ל כדאי' בדר"ל : (כו) עד שהעיר ה' אח רוסו וזהו לבנות הבית כמפורס בס' עורא : (כז) אלל שאלו המלך : [כח] ר"ל כי אלו שמכירים שבח זה בשכרו של זה מ"מ סופס ליפול בניהגס כולם אצל ישראל כולם לא יחבישו לעולם • [כט] שסכינתו טורה בבתי כנסיות ובתי מדרשות : [ל] שא"י נקרא ע"ם ישראל • [לא] ליסנא מעליא כתב ור"ל העכו"ם היו אומרים על הקב"ה שהוא אכזר עליהם שהם נודוים בניהגס חנם • [לב] תורה נביאים וכתובים רש"י : [לג] לשה"ר וכדומה • (ב) כדאי' בגמרא המנבל פיו נופל בניהגס רכ"י אמר חף השומע ושותק : [לד] חיינא גדולה היא בעיני כי נבואה זו נאמרה על מואב עי"ש ולא ידעתי להולמו והזקיין לא העיר בזה רק מפרשו כדרכו בדוסק גדול ואולי ט"ס נפל בהעסקה ו"ל פסוק אשר או כגון ויקרא ה' וגו' לבני ולמספר ולחנור שק או כגון במסחרים תבכה נפשו וגו' ועי' פ"לא :

מאורי אש

ר"ל חף שאברהם נכרא כסיה מיוחדת עכ"ז עיקר הסיה זהו ע"י שחרו של חם (זה נקרא גלגול) וכן כמה מלכות שהמה עובדי אלילים ועומדים בשכרו של יפת שהיה זו ד"א [סמנה נמשך מדות טובות רבות] וכן נאלץ בניהגס המנוג הזה וע"כ יתקיימוהו : של מרודוךן באלרון כ"ל כדאיחא בחלק : (לג) של כורש כו' שהי' בוכה כו' כי לא הוכשר זאח בעיניו והרא' טורה אח"כ לבנותו : [לה] שמא יאבד דעתי כו' ולא ישאר קיומו והו דבר כיון ולכן נשמע בקשתו : (לח) לכ"ז ולא יבושו עמי לעולם כלומר לא לעולם יהיו גלגוסם כי אחר שאנחנו רואים כי כל אחד נקבל שכרו מזכות אבותיו כי כה יסד ה' ב"ה א"ל בודאי זכות אבותינו יסעינו א"ה להקיימו גלגותינו והי' השראת השכינה מדובקת בנו : (לז) ואע"פ שהכל שלו כו' שהוא המגביה קרנינו ולא מעשי ידיו זאח עכ"ז עשה ככה בעולמו שהי' מלומדים דווקא פ"י ישראל והו ולא יבושו עמי לעולם כי א"ל בלא הס כי כן יסד ה' בעולמו : [לז] כאדם אכזרי כו' ר"ל לולא לא הודעת לנו מתחילה דור דור ועונשו על עונותיו דור דור ותגמולו עלי טובו אז הי' מהרהרין אחרין כי רואים ישראל יותר טובים מעובדי כוכבים ועכ"ז יענשו במאד אך אחרי שהודעתנו ע"י נביאים שכן יהי' זמן מה ואח"כ יתגלה הכבוד במהרה בימינו אז נחה שקטה כל ההרהרים וזהו לא יבושו עמי לעולם כלומר לא על זמן מתמיד קנבתי זאח כ"א זמן קצוב ואחו במליצתו שלשים במועצות ודעת שסס מסיים להודיעך קוסט אמרי אמת להסיב אמרים אמת לשולחך כלומר למהרהרים בזה וכל זה דרך סמך ומליצה על הכתוב :

פרק כא (א) ד"א שאי גו' יבקש רחמים כו' מפורש לעיל
פרק כ' : [ב] דברים מכוערים חף שמנה

לכבוד אין כבוד נמקס חילול ה' : [ג] הוא והס כו' הוא צעון שלא מיתה והס נשגס עשנו : [ד] אין חלוצות אלא ב"כ ובאורו ירוסלים גו' אס יש עושה משפט זה ב"כ וב"מ שסס הדק והגשפט : [ה] הי' מכיר בו זהו כע"ס הא צבית גוואחו וסס מלמעבר וסס בו סוד עמוק לידוע לח"א : [ו] בחלוצותיו חגרו סק עיין ביסושות ועקב שחמ' על זה גרס הכתוב ויקר' לבני ולמספר ולחנור שק ונכו' דבריו : [ז] זכו סימן טוב שאס עוסקים חמור בודאי

העטופים ברעב מחורה כי אין לומר ומלמד כמ"ס שטטו בחלוצות והגשפט : [ה] הי' מכיר בו זהו כע"ס הא צבית גוואחו וסס מלמעבר וסס בו סוד עמוק לידוע לח"א : [ו] בחלוצותיו חגרו סק עיין ביסושות ועקב שחמ' על זה גרס הכתוב ויקר' לבני ולמספר ולחנור שק ונכו' דבריו : [ז] זכו סימן טוב שאס עוסקים חמור בודאי

שנאמר (כמדבר כד) וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל
 [ח] שוכן לשכמתו ותהי (ה) עליו רוח אלהים (ט) מיד
 בכה בלעם בלבו והיה מצטער כאלו משברין את עצמותיו
 וגם מנשרין את עינו והיה בלעם משים (י) פיו לארץ מיד
 שם הקב"ה דבר בפיו של בלעם והיה כופה אותו להתנבא
 כל אותן הטובות ונחמות על ישראל שנאמר (סס) וישם
 יו דבר בפיו בלעם וגו' וישא משלו ויאמר וגו' מי מנה עפר
 יעקב וגו' כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל הן עם
 כלביא יקום וכארי יתנשא וגומר מבאן אמרו (י) שישראל
 הם גדולים בתורה (י) יותר ממלאכי השרת ואצל שישראל
 הם גדולים יותר מכל באי עולם ומכל מעשה ידיו שברא
 בעולמו (יא) לכן שנו חכמים במשנה * הוי עז כגמר וקל
 כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות (ח) רצון אביך שבשמים
 מאי מי מנה עפר יעקב ומספר (יב) את רובע ישראל אלא
 (יג) כמה (ט) עפר יש בהן בישראל שהן עוסקים בהן
 בד"ת שהם מנינים על ישראל דומין לכלי זין שנ' [ט"ה]
 ח' ברח דודי וגו' כמה בעלי בתים יש בהן בישראל
 שעוסקין בתורה וכן היה מיום שבחר הקב"ה באאע"ה ועד
 עכשיו * כמה נערים וקטנים יש בהן בישראל (יד) שהן

(י) בחותמיהן עד שהן ככנסין לחיפתן כמה נערות בתולות
 יש בהן בישראל שהן (יא) בחותמיהן עד שעה שנכנסו
 לחיפתן * מעש' בבת אחת שהיה אביה חבר [יב] לעכו"ם *
 והיו אוכלין ושותין ומטיבין את לבם חד ואמר לו אותו
 העכו"ם לאביה תנה את בתך לבני לאשה והתרצה לו אביה *
 והרגיש הבת בדבר החרישה לו בדבר עד שהגיע זמן
 חופתה וכשהגיע זמן חופתה עלתה לראש הגג והטילה את
 עצמה לארץ ומתה * (טו) מיד יצתה בת קול ואמרה עליה
 אמר הכתוב ומספר את רובע ישראל * וכשניבא בלעם כל
 אותן טובות ונחמות על ישראל * (טז) בכה בלבו ואמר
 תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו מלמד שהתאוה
 בלעם הרשע למיתתן של משה ואהרן ואמר אם אני מת
 במטתי כמשה ואהרן אני * ואם לאו [יז] אין אני כמשה
 ואהרן * ובפעם שלישית כשברך בלעם את ישראל מה
 אמר להם [כמדבר סס] מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך
 ישראל * כנחלים נטו כנגות עלי גדר כאהלים נטע ה'
 כארזים עלי מים יזל מים מדליו וזרעו במים רבים וירם
 מאנג מלכו וגו' מברכך ברוך וגו' * וכי מה טיבן שם
 נחלים אצל בתי כנסיות ובתי מדרשות שאומר כנחלים
 נטו

מאורי איש

וילוחו ככל אשר יפנו : [ח] שוכן לשכמתו כלומר מקובלים אים
 לשכמו ללמוד תורה ותהי עליו רוח אלהים לברכס כי ראה שאין
 בו כח לקלס ואין צורך לפירוש ישועת יעקב וגם סס ככ"ב
 פרשתי בענין אחר לולא דברי החוספת וכן משמע הכי שראה
 בלעם שהם עוסקים בתורה (וא"ל לקלס) והי' מנטער בזה מ"ד
 ועזר פיו מצלי לברכס וישם ה' דבר (בצ"כ) בפיו : (ט) מיד
 בכה כו' כלומר שהי' בולס פיו ומעצרו שלא יוכלא ברכה מפיו כי
 ענין הכנראה הוא דבר הדוחקו לדבר וא"ל לעזור כנפשו (וכן בענין
 הקסם ככה) ולכן כתיב וישם ה' דבר גו' הורה בזה שאף טרע
 בלעם זאת בלבו מ"ע לא הי' ספן להוציא בשפתיו והי' הכריתו
 להוציא משפיו ולא יכול לעזור כנפשו כי היתה התעוררת חזקה *
 [י] שישראל גדולים בתורה יותר מנחלה"ם כנאמרס ז"ל שמלאכים
 שואלים לישראל מה פעל אל וכל זה רק ע"י למוד התורה שהיא
 למעלה ממדריגת מלה"ם וא"ל מכל באי עולם הוא העולם הספל
 והגלגלים שמכניע טבעם ע"י התורה כמ"ס אס בחוקותי חלבו
 ונחתי בשמיכם בעתם : (יא) לכן שנו חכמים הוי עז כגמר כו'
 נערוחו טרס הוציא שכלו ומעשיהו לפועל הטוב אז חינו במעלה הגבוה כ"כ רק אס יפעיל כנפשו בזריות מאד עד יעלה מעלה
 ומדריגה למדריגה עדי יגבוה נפשו יותר ממלה"ם וזה תכלית האדם ומעלתו ולכן שנו חכמים שלא יאשר אדם על טבעו רק
 יתגבר חמיד בזה אחר שטעונה בכחו כל כך מן השלימות והכן מאד וזה ג"כ שאמר הס עם כלביא יקום כלומר שהוא מתגבר
 מאד בדרבו הטוב ולכן כעת שהם במעלות השלימות ככה יאמר לישראל מה פעל אל וכל זה רק ע"י החור' ולמודה שהיא מנבחה
 הנפש מעלה מעלה : [יב] אח רובע גו' שם מושאל על השמיים כמו רובע ורבע ובאורו מי ויכל לספר ולמנות קדושתן בזה כי לפי
 שהי' כח בלעם רק מאד טומאה בזו כמ"ס שתימר הי' בועל אחויו כידוע ולכן אמר על ישראל שהם מאד הקדושה ומקדשים בזה מאד
 והכן * (יג) כמה עפר יש בהן כו' עיין ביו"ע שגם כמה עופרין כמו עופר האילים אך לפי' לא ידעתי משמעות הכתוב ברח דודי
 והנראה כמשמעו שמוסב על הנכים (ע"ד הכתוב ושמתי אח וזרעך כעפר הארץ) והם עוסקים בתורה ועי"י מנינים לישראל כללי זיין
 כמ"ס מפי שוללים ויונקים יסדת עוז כי החור' שומר לישראל נעלה מדרך הטבע ומביא ראי' מהכתוב ברח דודי כמו שדרשו ברח
 לכ"כ וב"מ למקום חורה שתיבט במעשיהם והנה כעופר העומד על הרי בשמים החקוקים שלא יסלוט יד אדם בו והוא מבוטס
 מריסו כן ע"י התורה וריחה הטוב יעמוד עליהם כלי יסלוט ידי עובדי כוכבים וכן דרשו בחזית נפירוס ברח דודי עי"י"ם ובכאורי :
 [יד] שהם בחותמיהן כו' ר"ל שלא הוליוו שכו"ל שומרי ברות קודם וכן בתולות שלא יודקו לאחר : קבר לעובדי כוכבים במ"מ
 ושוחף : [טו] מיד יצתה בת קול כו' ענין הב"ק בכמו זה העניינים אבאר חי"ה בספרי על האגדות אס יעורני ה' בחיים : [טז] ככ'
 בלבו כו' שהחאו' שהי' לו אחרית טובה כמוהם אף שהי' רשע זה בעיה"י מאד רבוי חאזותי אבל ידע התכלית האחרון שהוא רק קיי
 השגם והרביקות בה' ולכן החאזה למיתתן יינית כיונה שמתו כנטיקה בדביקות עזומה לא גויעת הגוף * מטעול הכחות כ"א עליית
 הנפש למקור והכן : [יז] אין אני כמשה ואהרן כו' * י"ל שחב את עצמו שרר בדביקות עזומה לא גויעת הדימה שיתכן שימות כדביקות
 ולא לנו המעשים טובים ויוכר המדות עיקר בעיניו * ואס לאו זה אוח שרר למעשים והעיון בעצמו לא יועיל ו"ל באופן אחר זאין
 להאריך : (יח) מה טובו אוהלך יעקב כאלו הודם בצרור כי עיקר התכלית הוא ידיעת התורה ועשייתה ולישב באהלה לא ידיעו
 ומעשיהו

ישועות יעקב

רוח אלהים וכן פי' התוס' פ' חזקת הכתים עי"י"ם מסיים למה
 שפי' בזה הקדוש ותהי עליו רוח אלהים על מאן על ישראל כו'
 עי"י"ם : [י] שלא ראה לברכס ג"כ : (י) שיחלו המלאכים את
 ישראל מה פעל אל לפי שלא יוכלו לכנוס למחיתן כדאי' בדר"ל
 והכל הוא מאד נשמותיו שהיא חלק אלוהי והמלאכים הם רק מאור
 לבושו ות' כמח"ל : [ח] שפי' כן נוכח להיות גדולים יותר מכל
 מה שברא בעולמו יח' : [ט] בחי כנסיות ובתי מדרשות שעוסקין
 בסן בתורה פי' אחר והוא עיקר ונרסינו כמה עופרין יש בישראל
 שהן עוסקין כו' ור"ל בחורים ורכים בשנים מלפון עופר האילים
 לכך מסיים ש' ברח דודי וגו' אז לעופר האילים ויבליקוט דף
 רמ"ג ע"ג גרס כך ביהיא והנתי : (י) שלא פגמו אותם אוח
 ברות קודם בהוצאת זרע לבטלה * (יא) שהם נעשות במעין חתום
 ודרם כך רובע ישראל שהוא לשון זוג * (יב) שהיה לו שותפות
 עמו כמ"מ * (יג) ילקוט בלק דף רמ"ד ע"ב * ועי"י בככות
 פ"ב
 ונחתי בשמיכם בעתם : (יא) לכן שנו חכמים הוי עז כגמר כו'
 נערוחו טרס הוציא שכלו ומעשיהו לפועל הטוב אז חינו במעלה הגבוה כ"כ רק אס יפעיל כנפשו בזריות מאד עד יעלה מעלה
 ומדריגה למדריגה עדי יגבוה נפשו יותר ממלה"ם וזה תכלית האדם ומעלתו ולכן שנו חכמים שלא יאשר אדם על טבעו רק
 יתגבר חמיד בזה אחר שטעונה בכחו כל כך מן השלימות והכן מאד וזה ג"כ שאמר הס עם כלביא יקום כלומר שהוא מתגבר
 מאד בדרבו הטוב ולכן כעת שהם במעלות השלימות ככה יאמר לישראל מה פעל אל וכל זה רק ע"י החור' ולמודה שהיא מנבחה
 הנפש מעלה מעלה : [יב] אח רובע גו' שם מושאל על השמיים כמו רובע ורבע ובאורו מי ויכל לספר ולמנות קדושתן בזה כי לפי
 שהי' כח בלעם רק מאד טומאה בזו כמ"ס שתימר הי' בועל אחויו כידוע ולכן אמר על ישראל שהם מאד הקדושה ומקדשים בזה מאד
 והכן * (יג) כמה עפר יש בהן כו' עיין ביו"ע שגם כמה עופרין כמו עופר האילים אך לפי' לא ידעתי משמעות הכתוב ברח דודי
 והנראה כמשמעו שמוסב על הנכים (ע"ד הכתוב ושמתי אח וזרעך כעפר הארץ) והם עוסקים בתורה ועי"י מנינים לישראל כללי זיין
 כמ"ס מפי שוללים ויונקים יסדת עוז כי החור' שומר לישראל נעלה מדרך הטבע ומביא ראי' מהכתוב ברח דודי כמו שדרשו ברח
 לכ"כ וב"מ למקום חורה שתיבט במעשיהם והנה כעופר העומד על הרי בשמים החקוקים שלא יסלוט יד אדם בו והוא מבוטס
 מריסו כן ע"י התורה וריחה הטוב יעמוד עליהם כלי יסלוט ידי עובדי כוכבים וכן דרשו בחזית נפירוס ברח דודי עי"י"ם ובכאורי :
 [יד] שהם בחותמיהן כו' ר"ל שלא הוליוו שכו"ל שומרי ברות קודם וכן בתולות שלא יודקו לאחר : קבר לעובדי כוכבים במ"מ
 ושוחף : [טו] מיד יצתה בת קול כו' ענין הב"ק בכמו זה העניינים אבאר חי"ה בספרי על האגדות אס יעורני ה' בחיים : [טז] ככ'
 בלבו כו' שהחאו' שהי' לו אחרית טובה כמוהם אף שהי' רשע זה בעיה"י מאד רבוי חאזותי אבל ידע התכלית האחרון שהוא רק קיי
 השגם והרביקות בה' ולכן החאזה למיתתן יינית כיונה שמתו כנטיקה בדביקות עזומה לא גויעת הגוף * מטעול הכחות כ"א עליית
 הנפש למקור והכן : [יז] אין אני כמשה ואהרן כו' * י"ל שחב את עצמו שרר בדביקות עזומה לא גויעת הדימה שיתכן שימות כדביקות
 ולא לנו המעשים טובים ויוכר המדות עיקר בעיניו * ואס לאו זה אוח שרר למעשים והעיון בעצמו לא יועיל ו"ל באופן אחר זאין
 להאריך : (יח) מה טובו אוהלך יעקב כאלו הודם בצרור כי עיקר התכלית הוא ידיעת התורה ועשייתה ולישב באהלה לא ידיעו
 ומעשיהו

אדיהו רבא פרק כא

[יט] כאוהלים (כו) אלא כאוהלים (כו) משל למה"ד למדך שעשה סעודה לכל גדולי מלכות שעוברין עליו (כח) ומאי כארזים עלי מים אלו גסי (ט) הרוח שבישראל שיש בהם ד"ת עאכ"ו (ז) השפלים והעניים שהם מזולזלין את עצמן על ד"ת (כט) לכן נאמר אח"כ יזל מים מדליו מאי זרעו במי רבים אלא אלו בעלי בתי שבישראל (לא) שיצליחו במעשה ידיהם בשביל דרך ארץ שיש בהם עאכ"ו הת"ח שבישראל שיצליחו הם ובניהם ובני בניהם ומאי וירם מאנג מלכו וגומר (לא) זה אנג שדיה בוכה ומתאנח בשעה (כג) שהיה חבוש בבית האסורים ואמר אי לי שמא יאבד זרעי מן העולם לכך נאמר וירם מאנג מלכו (לב) ד"א וירם מאנג מלכו אלו רשעים גמורים שבישראל שמכניסין יגון ואנחה בלבבם בשעה שהן נכנסין לבית עולמן בשביל מעשיהם הרעים שעשו וחזרו ועשו [כג] תשובה ומתין מתוך התשובה גם אלו בני עוה"ב [לג] ד"א העטופי ברעב וגו' אמרו חכמים כשירד משה מחר סיני וראה את הסרחן שסרחו ישראל במעשיהם נסתכל משה בלוחות וראה [לד] את [נד] כתבן שפרח מעליהם מיד שברן

ישועות יעקב

פ"ב זכפי הרשב"א שהגיה שם כמו הגירסא שזכרנו (יד) פי' כי נטהר הטמא מטומאתו בכ"ג ובכ"ד * (טו) כי התטאס מטמאין אה הארס והתורה ומנות מטמאין אחיו וגי' ילקוט בני אהם נכנסים לחוכן מלאים עוונות ויוצאים מלאים מנות : (טז) לפי שהלמדים יושגין לפני רבם כשרות הגן ולומדים תורה המשולה למים : (יז) דרש לי' כאלו נכחו אוהלים ולא מלשון מור ואהלים וכן פירש' כלשון שני ע"ס * [יח] דרש לטון צמאים ור"ל אל תקרי ותפרט כאוהלים רק כפשוטו משל למלך שעשה סעודה בו' מכל מיני מרקחת ובשמים נתן להם הבאר ומן שהיה לו כל מיני טעם * [יט] שמחנאים כארו * (כ) שר"ת אינם מתקיימים בני מחנאה אלא בני שמשפיל עצמו על ד"ת ודרש יזל מים ר"ל החורה חלף מדליו מדלים שבני ישראל * (כא) כמו זרע אורוע על מים שמללים ויומם ואינו מחייבם : [כב] שחפשו שאלו המלך חי * (כג) שהרהרו בחטובה ולא עשו חטובה גמורה גם אלו בו' יחצור להם מקום צניחה וישבו במקום רם למעלה ממלכי עכו"ס שהיו מנידים לישראל כמשאחז"ל על בני קרם שהרהרו בחטובה * בפ"ק דמגילה : (כד) ילקוט פ' כי חלף דק"מ ע"ג ופי' צירושלמי חטנית הלוחות היו משא ארבעים טאה והיה הכתב סובלן כיון שפרח

[כו] אלא כאוהלים לא מלשון אהל אלא כאוהלים מלשון מור ואהלות שהיא מיני בשמים : (כו) משל למלך שעשה סעודה בו' גדולי המלכות ולכן יהנו משעורתו ובשמו ממש זה משל על החורה הנחנה מאת ה' ב"ה עליונה ואלהית ועי"ז עוברין עליו כלומר אלל המלך ורוחם ומשיגים מעט מכבודו וכל מי שרואה לעבור עליו ריח הריח כי ריחו נודף לכל המתקרב אליו ובא במשל הריח כי הריח אינו מעצם המורה (לפי החוש) ולפי שהש"י נסתר ונעלם מחד עצמותו רק ריחו ופעולתו נודף לכל המתקרב אליו לכן נחכנה בשם זה והבן : (כח) כארזים אלו גסי הרוח ובאורו כמו הארזים אף שגבוהים מאד מ"מ כח המים עולים בו עד למעל' להגדיל ולהלמיט עליו העלוויים בן החורה המשול' למים [המזריע ומלמיט כח הנפש] סוף אף כגסי הרוח הוא מגדיל כח הסכמה אף כי בשפלים ממנו וכבזים בעיני עצמן שבודאי הסכמה יכנס בקרבם : [כח] לכ"כ אח"כ יזל מים מדליו כלומר חירת חכמי הדור ובין חור' ב"ב המוניס (שזוהו הד"א ומדות טובות שנתהגבים ע"פ תורה) שכולם יצליחו במעשי ידיהם צפרנסתם שעל הרוב הב"ב עושקים צפרנסה מה : [לא] זה אנג שהי' בוכה בו' נראה דהכונה על דוד מלך ישראל שע"י אנג שהיה שאלו חי מפני שהי' בוכה ותמל עליו המליכו לדוד ומתאם שאלו ממלוק ומתאחו החסיל לנמות מלכות בית דוד שקיימת לעולם (לב) ד"א אלו רשעים גמורים כלומר בעת מיתתו יתעצבו עליו מעשיהן הקדמין ומתים מתוך חטובה גם אלו זוכין לעוה"ב וכלומר שיחיו לע"ל בעת בא גוג על ישראל וכלל הענין שכלעם ראה צרותו אף שישראל המה נלחיים בלתי ידעו לעולם ולכן ניקס שאחריתו יהיה כמוהם : [לג] ד"א העטופים ברעב מוסב על לעיל שהבי' בחתילת הפרק : (לד) את כתבן שפרח כי הלוחות מעשי אלקים וגם אלקי

נשיו אצל מה טובו (יג) אוהליך יעקב אלא לומר לך (יט) מה נחלים מעלין את האדם מן הטומאה לטהרה כך בתי כנסיות ובתי מדרשות מעלין את האדם מן הטומאה לטהרה [יד] (כ) כיצד אלא מביאין את האדם [טו] מחובה לזכות לכך נאמר כנחלים נשיו ומאי כנגות עלי נהר * אלא אלו מלמדי תינוקות שבישראל שהם מוציאים מלבם חכמה בינה דעה והשכל ומלמדן להתינוקות לעשות רצון אביהם שבשמים * לכך נאמר (טז) כנגות עלי נהר * ד"א כנגות עלי נהר אלו החכמים שבישראל ותלמידיהם שעוסקים בתורה בכל יום ומייסרין את עצמן במקרא במשנה במדרש בהלכות ובאגדות ועליהם הוא אומר (ס"ה ה') [כג] היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני אלו אמר הקב"ה לישראל היושבת בגנים ישראל מקשיבין לקולך השמיעני הייתי אומר דוקא כל ישראל * אלא אמר הקב"ה לישראל היושבת בגנים חברים מקשיבין לקולך השמיעני לומר לך אפי' שלישה (כד) ואפילו שנים שיושבים ועוסקים בתורה עליהם הוא אומר היושבת בגנים וגומר * לכך נאמר כנגות עלי נהר ומאי כאוהלים נטע ה' (כה) אלו בתי [יז] כנסיות ובתי מדרשות * ד"א אל תקרי

מאורי אש

ומעשיהו שהי' מזד אחר והבן : (יט) מה נחלו' בו' כך ב"ב וב"מ כו' כלומר העיקר הוא למורה ועשיהו והוא המעלה והשלמות והטהרה לא זולת : (כ) כיצד בו' מחובה כו' כלומר מטומאות הגויה ח"א להתטהר זולת בנים אלא הכונה מטומאת הנפש שהיא מחובה לזכות שהיא הטהרה הגמורה ולא כמו שחשב כלעם בחטל' שנידעיה ובהשגה לכד ידבק בה' כ"א בטהרה באמת : (כא) ומאי כנגות כו' שהם מוציאים מלבם כלומר כמו שהנהר עורר להגנה שעל ידה וזולת הגנה מה שבכחה לפועל מהזריעה בה כן מלמדי תינוקות מוציאים הסכמה מלב התינוקות לפועל ממה שטמון בלבם כי הסכמה טמונה בכת הנער ועי' למוד יוציאה לפועל : (כב) ד"א כנגות כו' ומייסרין ח"ע במקרא כו' באורו כמו שפי' הגנות יוציא הרעים לפועל כן ע"י עסקו בחור' ועמלה יוציאו כחטויהם לפועל בנדות טובות וזו ומייסרין עצמן כי בחטילה חשב מכת השכל המחנלה יותר וכתן חשב בענין המדות והטהר' שמחגל' יותר בהשעוררת טובה : [כג] היושבת בגנים כלומר ומשחוקקים להחגל' בחורה כמו גנה הגדולה זרועיה ויושבים עם חברים המקשיבים לקול החורה המה ישמיעני וימלאוני (כי החורה מדברת בעדה) וישגו : (כד) אפילו ב' כו' כלומר ובלבד לא אחד שהוא חרב על הברים ומתטפס ונאל' כמאמרם ז"ל : [כח] אלו ב"ב כו' דרש לטון אהל ממש שזה ב"ב שהמה נטיעות ה' ע"ד מלצה ואהלות שהיא מיני בשמים : (כו) משל למלך שעשה סעודה בו' גדולי המלכות ולכן יהנו משעורתו ובשמו ממש זה משל על החורה הנחנה מאת ה' ב"ה עליונה ואלהית ועי"ז עוברין עליו כלומר אלל המלך ורוחם ומשיגים מעט מכבודו וכל מי שרואה לעבור עליו ריחו הריח כי ריחו נודף לכל המתקרב אליו ובא במשל הריח כי הריח אינו מעצם המורה (לפי החוש) ולפי שהש"י נסתר ונעלם מחד עצמותו רק ריחו ופעולתו נודף לכל המתקרב אליו לכן נחכנה בשם זה והבן : (כח) כארזים אלו גסי הרוח ובאורו כמו הארזים אף שגבוהים מאד מ"מ כח המים עולים בו עד למעל' להגדיל ולהלמיט עליו העלוויים בן החורה המשול' למים [המזריע ומלמיט כח הנפש] סוף אף כגסי הרוח הוא מגדיל כח הסכמה אף כי בשפלים ממנו וכבזים בעיני עצמן שבודאי הסכמה יכנס בקרבם : [כח] לכ"כ אח"כ יזל מים מדליו כלומר חירת חכמי הדור ובין חור' ב"ב המוניס (שזוהו הד"א ומדות טובות שנתהגבים ע"פ תורה) שכולם יצליחו במעשי ידיהם צפרנסתם שעל הרוב הב"ב עושקים צפרנסה מה : [לא] זה אנג שהי' בוכה בו' נראה דהכונה על דוד מלך ישראל שע"י אנג שהיה שאלו חי מפני שהי' בוכה ותמל עליו המליכו לדוד ומתאם שאלו ממלוק ומתאחו החסיל לנמות מלכות בית דוד שקיימת לעולם (לב) ד"א אלו רשעים גמורים כלומר בעת מיתתו יתעצבו עליו מעשיהן הקדמין ומתים מתוך חטובה גם אלו זוכין לעוה"ב וכלומר שיחיו לע"ל בעת בא גוג על ישראל וכלל הענין שכלעם ראה צרותו אף שישראל המה נלחיים בלתי ידעו לעולם ולכן ניקס שאחריתו יהיה כמוהם : [לג] ד"א העטופים ברעב מוסב על לעיל שהבי' בחתילת הפרק : (לד) את כתבן שפרח כי הלוחות מעשי אלקים וגם אלקי

למים כי אם לשמוע את דברי ה' וגו' [מג] מכאן אמרו שיהא אדם לומד תורה (כח) (מד) באימה ובוראה ברתת ובזיע ויסתכל אדם בעצמו וידע מה יהיה לו (כט) אחר מיתה לכן ישא אדם את עיניו (מח) ויסתכל אל [ל] השמים ויאמר מי ברא את הכוכבים והמזלות ברקיע ונתן מקום ודרך ומסילה לכל א' ואחד . וכן יסתכל לארץ ויראה כמה מגדלים בנחה מלכות עכו"ם מי גרען והשליכן לארץ וכמה מגדלים בנחה מלכות מדי מי גרען והשליכן לארץ מי בעט בו (מו) במגדל הראשון ונתן ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר ועשדים ואחד מיל בין זה לזה שנאמר (סעיף ל"ג) (מז) לבך יהגה אימה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים . מכאן אמרו [לג] לעולם היא אדם

ידא

מאורי אש

אלקי וזה ה' בעוד שהיו ישראל זכאים וכשחטאו פרחו ממילא והבן : [לה] נחאלס משה שלא ידע כמה להמליא להם זכות : (לו) שילמדו מתוך הצער ומתוך השעבוד ומתוך השלטול ומתוך השירוף ומתוך הדוחק (כז) ומתוך שאין להם מזונות (לז) ובשכר אותו הצער עתיד הקב"ה לשלם שכרם לימות כן דוד כפול ומכופל שנאמר (סעיף מ) הגה ה' אלהים בחזק יבא וגומר [לח] הגה שכרו אתי וגומר ואומר (איוב מא) [לט] מי הקדמני ואשלם תחת כל השמים לי הוא וכענין שאמרו חכמים לטובתו (מ) נשברה [נז] רגל פרתו כדי שתהא משכורתו שלימה [נח] וכן אהרן אמר אלולי קרח לא עמדה עלי אותה הברית שנאמר (במדבר יז) זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטורת לפני ה' וגומר ואמר אהרן לטובתי נשברה רגל פרת

(מב) ד"א העטופים ברעב וגו' אין רעב אלא בד"ת . שנאמר (עמיס ח) הגה ימים באים נאם ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא

שפרת הכתב כבדו על ידיו משה כו' . [כה] שלא מלא פתחון פה להמליץ על ישראל . (כו) ודרש העטופים ברעב שחננו רעבים לחורה ללמוד אותה על צורה בעבור השלטול והשירוף ושאלו לנו מזונות בחולה לארץ בגלותנו ולכן שפכי כמים לכן וגומר שיגאלנו ית' בנחמה וזה נוכל ללמוד תורה על אמתה . (כז) שפלה פרחו לבד וירד להעלותה ומלא אור גדול . (כח) שפי' שילמוד לשמה באימה כו' יתקיים תלמודו בידו ולא ישכחה כמשארז"ל הלומד תורה לשמה זוכ' לדברי הרבס ומגלין לו רזי תורה כו' : (כט) ולא יתגאה בד"ת . (ל) ועי"ז יבטון גדולות הבורא ויבא לאהבה וירא' פנימיות ויעשה כל דבריו לט"ם וילמוד תורה לשמה ויתקיים בידו . (לא) והזיקוקין כ' לא' שנאמר ולאומים יהגו ריק וזה לא נזכר בנוסחא ישנ' וע"כ הרו דלא לוסיק עלי' בלי הכרה . [לג] כ' הטיבולי לקט שנוסח הסידור שלנו מן לעולם יבא אדם כו' עד לעיניכם אמר ה' הוא נוסחא אליהו ז"ל שאמרו על דורו שהיו עובדים ע"ז ולא היו הכשרים יכולים להיות ירא' שמים בגלוי והיו לריקים להיות יראי שמים בסתר ומעטש עובדי' יוכיח שהארץ להחיות מלאה נבואים במערה וכלכלם לחם ומים וכחכב בסדר היום שי"ל

(מ"ס) נשברה רגל פרחו עיין בישועות יעקב : (מ"א) וכן אהרן נעשה לו באמת עולם הכהונה לו ולזרעו אחריו וכו' . [העטופי] ברעב שכן נגזרה עליהם בחטא העגל : (מ"ב) ד"א כו' אין רעב אלא ד"ת כו' כ"א לשמוע כו' הענין בארתי במ"א כב"ר בע"ה באמרם עשרה מיני רעבון ירדו בעולם אחד ציני אברהם כו' ואחד לעמיד לבוא שנאמר לא רעב ללחם ולא צמא למים כ"א לשמוע את דברי ה' והענין שצא לצייר לנו איכות התענוג והנחמה ובהעדרה יבא ולימות המשיח (אף) שהרסוקים המה בסוגיהם אף דמיון מה) והוא כמו שנתייסד חשיקה והנאה במאכל ובמשתה ובהעדרה יבא להגיו מאוד כן נחייסד החשוקה בנפש להשיג בוראה וזה עלם כוספה רק שבעוה"ז החשוקה מסחרת לא חגלה בלב כי החומר באצרתו יסכך עלי חשוקתה ולעמיד עת יוסר לב האבן אז ימלא בנפשו הערבות האמיתי לשמוע דברי ה' וכלל הענין שאליהו נבחר בקשת הנקוקן שמדבר רק מעניינים גבוהים ומימי עניינים אלקים ומנטער בהפקדס לכן כאשר דרש על הרעב ממש צייר לפניו מסיבת הדבר שהיה מחמת העגל שסם מנעו מהשלימות העליוני וכן פה דרש על רעבון התורה שזה הצער העליוני והבן זה : (מ"ד) באן אמרו כו' באימה כו' לאחר מיתה כו' כלומר שלא יאמר האדם הואיל והסכר הנגמי הוא השגה וסדביקות ב' כמ"ס שסכר מזה מזה ואין לי בהם הנאה ואיכה יתפעל לבי בקרבי לעשות המלו' בשבול זה לא כן כי אם יעמיק בנפשו לצייר זאת כי אחר המות עת פרידת הנפש מהחומר יחדש בו חשוקה עמומה והשב' ומ"ז אם לא יזכה לא יתנו לו ויש לו צער גדול מזה זולת עונש הגיהנם ולכן ילמוד באימה כדי שיטהר נפשו בעיה"ז לבוא עי"ז לטהרת עוה"ב והבן מאוד : [מ"ה] ויסתכל אל השמי' כו' כלומר וכי תאמר איככה אבוא למדרגה זו בעוה"ז להיות נפשי אזהב חורס ועבודה ל"א שיסתכל ויחבון בברית שמים וארץ ויחבון מי בראם ומזה יבוא לירי יראת הרומונות והאהבה אליו על גודל פעולותיו כי באמת רק ההרגל מעידר ההתפעלות אף בהחבונת היטב מהר יתפעל לבו בקרבו ויבוא לאהבה האמיתית : מי גרען והשליכן מזה יבוא לידי יראת העונש לפחד מעושי ה' עלי חטאיו : [מ"ו] במגדל הראשון זה דוד הפלגה : (מ"ז) לבך יהגה אימה כלומר

למים כי אם לשמוע את דברי ה' וגו' [מג] מכאן אמרו שיהא אדם לומד תורה (כח) (מד) באימה ובוראה ברתת ובזיע ויסתכל אדם בעצמו וידע מה יהיה לו (כט) אחר מיתה לכן ישא אדם את עיניו (מח) ויסתכל אל [ל] השמים ויאמר מי ברא את הכוכבים והמזלות ברקיע ונתן מקום ודרך ומסילה לכל א' ואחד . וכן יסתכל לארץ ויראה כמה מגדלים בנחה מלכות עכו"ם מי גרען והשליכן לארץ וכמה מגדלים בנחה מלכות מדי מי גרען והשליכן לארץ מי בעט בו (מו) במגדל הראשון ונתן ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר ועשדים ואחד מיל בין זה לזה שנאמר (סעיף ל"ג) (מז) לבך יהגה אימה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים . מכאן אמרו [לג] לעולם היא אדם

ישועות יעקב

שפרת הכתב כבדו על ידיו משה כו' . [כה] שלא מלא פתחון פה להמליץ על ישראל . (כו) ודרש העטופים ברעב שחננו רעבים לחורה ללמוד אותה על צורה בעבור השלטול והשירוף ושאלו לנו מזונות בחולה לארץ בגלותנו ולכן שפכי כמים לכן וגומר שיגאלנו ית' בנחמה וזה נוכל ללמוד תורה על אמתה . (כז) שפלה פרחו לבד וירד להעלותה ומלא אור גדול . (כח) שפי' שילמוד לשמה באימה כו' יתקיים תלמודו בידו ולא ישכחה כמשארז"ל הלומד תורה לשמה זוכ' לדברי הרבס ומגלין לו רזי תורה כו' : (כט) ולא יתגאה בד"ת . (ל) ועי"ז יבטון גדולות הבורא ויבא לאהבה וירא' פנימיות ויעשה כל דבריו לט"ם וילמוד תורה לשמה ויתקיים בידו . (לא) והזיקוקין כ' לא' שנאמר ולאומים יהגו ריק וזה לא נזכר בנוסחא ישנ' וע"כ הרו דלא לוסיק עלי' בלי הכרה . [לג] כ' הטיבולי לקט שנוסח הסידור שלנו מן לעולם יבא אדם כו' עד לעיניכם אמר ה' הוא נוסחא אליהו ז"ל שאמרו על דורו שהיו עובדים ע"ז ולא היו הכשרים יכולים להיות ירא' שמים בגלוי והיו לריקים להיות יראי שמים בסתר ומעטש עובדי' יוכיח שהארץ להחיות מלאה נבואים במערה וכלכלם לחם ומים וכחכב בסדר היום שי"ל

(מ"ס) נשברה רגל פרחו עיין בישועות יעקב : (מ"א) וכן אהרן נעשה לו באמת עולם הכהונה לו ולזרעו אחריו וכו' . [העטופי] ברעב שכן נגזרה עליהם בחטא העגל : (מ"ב) ד"א כו' אין רעב אלא ד"ת כו' כ"א לשמוע כו' הענין בארתי במ"א כב"ר בע"ה באמרם עשרה מיני רעבון ירדו בעולם אחד ציני אברהם כו' ואחד לעמיד לבוא שנאמר לא רעב ללחם ולא צמא למים כ"א לשמוע את דברי ה' והענין שצא לצייר לנו איכות התענוג והנחמה ובהעדרה יבא ולימות המשיח (אף) שהרסוקים המה בסוגיהם אף דמיון מה) והוא כמו שנתייסד חשיקה והנאה במאכל ובמשתה ובהעדרה יבא להגיו מאוד כן נחייסד החשוקה בנפש להשיג בוראה וזה עלם כוספה רק שבעוה"ז החשוקה מסחרת לא חגלה בלב כי החומר באצרתו יסכך עלי חשוקתה ולעמיד עת יוסר לב האבן אז ימלא בנפשו הערבות האמיתי לשמוע דברי ה' וכלל הענין שאליהו נבחר בקשת הנקוקן שמדבר רק מעניינים גבוהים ומימי עניינים אלקים ומנטער בהפקדס לכן כאשר דרש על הרעב ממש צייר לפניו מסיבת הדבר שהיה מחמת העגל שסם מנעו מהשלימות העליוני וכן פה דרש על רעבון התורה שזה הצער העליוני והבן זה : (מ"ד) באן אמרו כו' באימה כו' לאחר מיתה כו' כלומר שלא יאמר האדם הואיל והסכר הנגמי הוא השגה וסדביקות ב' כמ"ס שסכר מזה מזה ואין לי בהם הנאה ואיכה יתפעל לבי בקרבי לעשות המלו' בשבול זה לא כן כי אם יעמיק בנפשו לצייר זאת כי אחר המות עת פרידת הנפש מהחומר יחדש בו חשוקה עמומה והשב' ומ"ז אם לא יזכה לא יתנו לו ויש לו צער גדול מזה זולת עונש הגיהנם ולכן ילמוד באימה כדי שיטהר נפשו בעיה"ז לבוא עי"ז לטהרת עוה"ב והבן מאוד : [מ"ה] ויסתכל אל השמי' כו' כלומר וכי תאמר איככה אבוא למדרגה זו בעוה"ז להיות נפשי אזהב חורס ועבודה ל"א שיסתכל ויחבון בברית שמים וארץ ויחבון מי בראם ומזה יבוא לירי יראת הרומונות והאהבה אליו על גודל פעולותיו כי באמת רק ההרגל מעידר ההתפעלות אף בהחבונת היטב מהר יתפעל לבו בקרבו ויבוא לאהבה האמיתית : מי גרען והשליכן מזה יבוא לידי יראת העונש לפחד מעושי ה' עלי חטאיו : [מ"ו] במגדל הראשון זה דוד הפלגה : (מ"ז) לבך יהגה אימה כלומר

תרום ותגביה קרנינו בא"י מקדש את שמך
 רבבים אתה הוא ה' אלהינו בשמים ובארץ
 ובשמי השמים העליונים אמת אתה הוא ראשון
 ואתה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים (נא) קבץ
 קוץ מארבע כנפות הארץ כדי שיכירו וידעו כל
 באי עולם כי אתה הוא האלהים לבדך (עליון)
 לבל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים
 ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס ומי בכל
 מעשה ידיך בעליונים או בתחתונים שיאמר לך
 מה תעשה בו (נב) אבינו שבשמים עשה עמנו
 צדקה וחסד בעבור שמך הגדול שנקרא עלינו וקיים
 לנו ה' אלהינו מה שכתוב (ספרי ג) בעת ההיא
 אביא אתכם (נג) ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם
 לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשבתי את שבותיכם
 לעיניכם אמר ה' :

פרק כב הנה אנכי (ה) שולח מלאך לפניך
 לשמרך בדרך וגו' (ספרי ג)

ברוך המקים ברוך הוא (א) שבהר בהן בישראל
 יותר מבכל מעשה ידיו וקנה אותם (ב) קנין גמור
 וקרא אותם בנים (ג) ועבדים לשמו (ד) בא וראה
 מה נאמר בהן בישראל (ספרי ז) לכן אמור לבני
 ישראל ו' אני ה' וגו' ולקחתי אתכם לי לעם
 וגו' והבאתי (ו) אתכם אל הארץ וגו' (ז) ידו רצון
 מלפניך ארי שבשמים שלא תתנני [ח] ביד שליח
 לעולם

ישועות יעקב

ש"ל לעולם יהא אדם י"ס נסתר ונבנו בו עי"ש (לג) ז"פ
 מה כנגד ז' הנלוס שנקלח ח"ש הכל הכל (לד) אין ר"ת
 "כ"ל" י"ס "שג"ה ר"ל בזה יש לאדם יתרון מן הבהמה :
 (ה) נחשטו שעתידין לחטא והשכינה אומרת להם כי לא חטאו
 בקרבן (ספרי לג) רש"י (ו) בכבודו ובשמו ית' ולא ע"י
 מלאך

עלי חטאיו לזכות עצמו (ג) ודובר אמת בלבבו
 כלומר לכך יחשוב האויב הגדולה שיש לירא מפני ה' כ"ה כי
 היה סופר כלומר אין לספר הרבו מגדלו עובדו כוכבים ומצולות
 שנסברו ונפלו ע"י עינם ואין לה תירא עמו : (מח) יראה גמורה
 זהו ענין רוממותו ית' והו יראה ענינים חמישים לא יראת
 העולם סוטה לא מעשיו ית' רק מעשיו : (מט) ומורה על האמת
 שידה על עצמו האמת אם טעו ור"ל שלא ימלא בלבבו אמתלא
 עלי חטאיו לזכות עצמו (ג) ודובר אמת בלבבו
 כלומר סיבין זאת באמת כי הוא מנח עצמו באין מול כבודו ית' ונגדו הכב"ח ומה האדם כי זכה לעמוד לפניו ולשבחו זולת
 מנה הסגור כי מרשיהו לו לעבדו ולשבחו זה מנח חסדו שבהר באבותינו ובושר אחריו ולמדנו אותנו דרכי יסודו ית' ואח"כ
 יתבונן שיסודו מלא כל העולם העליון והשפל וכלומר שכולם נובעים ומקיימים רק משפטו ורלונו הכב"ח ולזה יבקש שיתקדש
 שני ית' כלומר שיתגלה אחריותו והכרתו בכל העולם כי אין חכמות אחר נעלה מזה וזו סוף כל אדם לדבק בו ית' וזהו קבלת
 מלכות שמים באמת לא מדומית והבן כל זה ויכף לדבריו : (גא) קצן קוץ [מיסלך] כי כדי שיכירו כי ר"ל אין כוונתו
 להשתדן בתענונים גופנים כ"א כל תקותיו שיבוא התכלית האחרון שיכירו כולם כבודו ית' החופף על כל הגבראים וידעו
 כי הוא עשה כל וימנו כובע כל ויתקשרו אליו באמת והבן : (גב) אבינו שבשמים עשה עמנו כי כלומר אמת ידענו שחטאנו
 לפניך ולא הכרנו כבודך אבל עתה עשה עמנו נדקס וחסד בעבור שמך הגדול המשותף עם עם ישראל ויקיים לנו עם הסלחות
 שנהיה במעלה העליונה בהשתתף והכרת כבודך (גג) ובעת קבצי אתכם לומר בעת הנכון והמועד בודאי אקבץ אתכם :

פרק כ"ב א שבהר בישראל להיות במעלה השנה והשנה ית' וית' מכולם (ב) קנין גמור הוא קנין עממי ועולמי לא מקרי :
 [ג] ננים כביכול מתפעל לרחם עליהם כרחם אב על בנים שהבן הוא נמוח באביו : (ד) ועבדים להיות זכאים
 לעבוד למלך גדול כמוהו ואין מעלה גדולה מנו : [ה] בא וראה כי ר"ל שמהר רבינו הודיע לישראל מעלתו ומעלה ה' כ"ה [כח"ס
 אהיה אשר אהיה גו] כדי שיכירו למי הם עובדי ויכספו אליו (ו) אהיה הויה פשוטה המהוה כל וימנו כובע כל וע"ז ולקחתי
 אתכם לי לעם שיהיו אהיה עובדי וימנו מנתי ואני אשמרכם ולא אמתור אתכם לטבע ולבא השמים והבאתי אתכם אל הארץ
 וקם פזרו להשראת השכינה ולדיוקן כבוד ה' : (ז) יהי רצון זה דברי אליהו עמנו : (ח) ביד שליח הוא הטבע המשתתף
 בכללות

ירא שמים (מח) יראה גמורה יראה על האמת :
 [מט] ומורה על האמת (נ) ודובר אמת בלבבו
 ובכל יום ויום ישכים ויאמר : רבון כל העולמים
 [ואדוני האדונים] לא על צדקתינו אנהנו מפילים
 תחנונינו לפניך כי על רחמך הרבים (נב) מה אנו
 מה חיינו מה חסדנו : מה צדקותינו מה ישועותינו
 מה כחנו מה גבורותינו מה נאמר לפניך ה' אלהינו
 ואלהי אבותינו : הלא כל הגבורים כאין לפניך
 ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים
 כבלי השכל כי רוב מעשיהם תוהו וימי חייהם
 הבל לפניך ומותר האדם מן הבהמה אין כי הבל
 הבל אבל (נז) אנהנו עמך בני בריתך בני אברהם
 אוהבך שנשבעת לו בהר המריה זרע יצחק יחידו
 שנעקד על גבי המזבח עדת יעקב בנך בכורך
 שמאבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו
 קראת את שמו ישראל וישורון : לפיכך אנהנו
 חייבים להודות לך ולשבחך ולפארך ולברך ולקדש
 וליתן שבח והודיה לשמך : אשרינו מה טוב
 חלקנו ומה נעים גורלינו ומה יפה ירושתנו אשרינו
 שאנו משבימים ומעריבים ערב ובוקר ואומרים
 פעמים בכל יום שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד :
 בשכמ"לו : אתה הוא ער שלא בראת את העולם
 ואתה הוא משבראת את העולם : אתה הוא
 בעוה"ז ואתה הוא בעוה"ב קדש את שמך על
 מקדישי שמך וקדש את שמך בעולמך : ובישועתך
 מאורי אש

כלומר לכך יחשוב האויב הגדולה שיש לירא מפני ה' כ"ה כי
 היה סופר כלומר אין לספר הרבו מגדלו עובדו כוכבים ומצולות
 שנסברו ונפלו ע"י עינם ואין לה תירא עמו : (מח) יראה גמורה
 זהו ענין רוממותו ית' והו יראה ענינים חמישים לא יראת
 העולם סוטה לא מעשיו ית' רק מעשיו : (מט) ומורה על האמת
 שידה על עצמו האמת אם טעו ור"ל שלא ימלא בלבבו אמתלא
 עלי חטאיו לזכות עצמו (ג) ודובר אמת בלבבו
 כלומר לכך יחשוב האויב הגדולה שיש לירא מפני ה' כ"ה כי
 היה סופר כלומר אין לספר הרבו מגדלו עובדו כוכבים ומצולות
 שנסברו ונפלו ע"י עינם ואין לה תירא עמו : (מח) יראה גמורה
 זהו ענין רוממותו ית' והו יראה ענינים חמישים לא יראת
 העולם סוטה לא מעשיו ית' רק מעשיו : (מט) ומורה על האמת
 שידה על עצמו האמת אם טעו ור"ל שלא ימלא בלבבו אמתלא
 עלי חטאיו לזכות עצמו (ג) ודובר אמת בלבבו
 כלומר סיבין זאת באמת כי הוא מנח עצמו באין מול כבודו ית' ונגדו הכב"ח ומה האדם כי זכה לעמוד לפניו ולשבחו זולת
 מנה הסגור כי מרשיהו לו לעבדו ולשבחו זה מנח חסדו שבהר באבותינו ובושר אחריו ולמדנו אותנו דרכי יסודו ית' ואח"כ
 יתבונן שיסודו מלא כל העולם העליון והשפל וכלומר שכולם נובעים ומקיימים רק משפטו ורלונו הכב"ח ולזה יבקש שיתקדש
 שני ית' כלומר שיתגלה אחריותו והכרתו בכל העולם כי אין חכמות אחר נעלה מזה וזו סוף כל אדם לדבק בו ית' וזהו קבלת
 מלכות שמים באמת לא מדומית והבן כל זה ויכף לדבריו : (גא) קצן קוץ [מיסלך] כי כדי שיכירו כי ר"ל אין כוונתו
 להשתדן בתענונים גופנים כ"א כל תקותיו שיבוא התכלית האחרון שיכירו כולם כבודו ית' החופף על כל הגבראים וידעו
 כי הוא עשה כל וימנו כובע כל ויתקשרו אליו באמת והבן : (גב) אבינו שבשמים עשה עמנו כי כלומר אמת ידענו שחטאנו
 לפניך ולא הכרנו כבודך אבל עתה עשה עמנו נדקס וחסד בעבור שמך הגדול המשותף עם עם ישראל ויקיים לנו עם הסלחות
 שנהיה במעלה העליונה בהשתתף והכרת כבודך (גג) ובעת קבצי אתכם לומר בעת הנכון והמועד בודאי אקבץ אתכם :

בא"י מקדש את שמך רבבים אתה הוא ה' אלהינו בשמים ובארץ ובשמי השמים העליונים אמת אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים (נא) קבץ קוץ מארבע כנפות הארץ כדי שיכירו וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לבדך (עליון) לבל ממלכות הארץ אתה עשית את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס ומי בכל מעשה ידיך בעליונים או בתחתונים שיאמר לך מה תעשה בו (נב) אבינו שבשמים עשה עמנו צדקה וחסד בעבור שמך הגדול שנקרא עלינו וקיים לנו ה' אלהינו מה שכתוב (ספרי ג) בעת ההיא אביא אתכם (נג) ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשבתי את שבותיכם לעיניכם אמר ה' :

לעולם (ט) מה כתיב מקודם (שמות ד) בחודש השלישי וגו' ואחריו מה כתיב [סס לא] ואלה המשפטים ואחריו מה כתיב הנה אנכי שולח מלאך וגו' משלו משל למה"ד (יא) למלך ב"ז (יב) שבא בסוסים ובפרשים [ג] ובחיילות הרבה כיון ששמעו עבדיו ובני ביתו נודעו ופחדו ורעדו וחרדו (ד) חרדה גדולה והמלך היה חכם ופקח ובעל בינה ומחשבה מה עשה בא וישב במדינה סמוך לביתו ואמר להשרים והדוכסין שלו כמה בעלי בתים יש להם (ג) תנו להם כך וכך חמין (ה) ושעורין לאכילה וצמר ופשתים להלבישם כמה עניים ואביונים יש בדם כמה סומין ופסחים וחרשים יש בדם תנו להם כך וכך חמין ושעורין לאכילה וצמר ופשתים להלבישם כמה נערים וקטנים וכמה זקנים וזקנות יש בדם תנו להם כך וכך חמין ושעורים לאכילה וצמר ופשתים להלבישם מיד נחו עבדיו ובני ביתו מן הפחד והחרדה כך כשנגלה הקב"ה ליתן התורה לישראל לא נגלה עליהם אלא במאמץ (ו) וארבעים ושנים אלפים רבבות מלאכים שנאמר (חליס סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאו ונאמר (תקיק ג) אלוה מתימן

יבא וגו' אף כשבא הקב"ה וישכן על הר סיני היה עמו עשרים ושנים אלפים מלאכים ממונים על ישראל ונוטלין כל א' וא' מישראל (יד) שנים (י) עשר מיל שנאמר כנשר יעיד קנו וגו' יפדוש כנפו יקחהו ישארו על אברתו [דניס לב] וכשמדו אבותינו על הר סיני לקבל את התורה באותה שעה נודעו ורעדו ופחדו וחרדו חרדה גדולה שנאמר (שמות יט) והי ביום השלישי בהיות הבקר והי קולות וברקים וגו' ויחרד כל העם אשר במחנה וגו' ואומר (סס כ) וכל העם רואים את הקולות וגו' וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים (טו) פן נמות כיון שראה משה את ישראל שהיו מתייראין כשהיה נגלה עליהם הקב"ה והיה מדבר עמהם אמר להם משה [טז] אל תיראו שנאמר (סס כ) ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נמות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו וגומר פייסן משה תחלה לישראל ואח"כ ערך להם נזיקין (יז) וכל מדות הדין דכתיב אח"כ ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי תקנה עבד עברי וגומר עד ורצע

ישועות יעקב

מלאך לכן החפלה אליהו על הגזולה שלעזר ב"ב וה"ר שלח חתניו ביד שליח לעולם רק אחת בכבוד כמו שהנטי' קודם שחטאו בעגל (ג) דוגמת סיני בקדש רכב אלהים רבותים אלפי שטאן (ד) כמ"ס ויסדר כל העם אשר במחנה י (ה) דוגמת מש"כ בענין וכך אח לחמך ואח מימך וגו' (ו) טעות סופר הוא ונריך לגרום במאמץ ועשרים ושנים אלף כמנין רכב או כ"כ אלפים וזה עיקר וכן הוא בגמרא ובמדרש וכן הוא בסמוך (ז) לפי שהיו ישראל נסוגים לאחור

מאורי אש

בכללות או אפילו בפרטות רק המה ימים נסתרים נגלים כשבע המציאות מעט כ"א בגלוי כמו שביקש משה אם אין פניך הולכים גו' וכל זה החפלה אליהו בזכרו מענין זה: [טז] מה כתיב מקודם כו' בא לרוש סמוכים איך שייך חיבוק לקבלות התורה דיני המשפטים ואחריו נאמר הנה אנכי שליח מלאך: (י) בחודש השלישי ושם נאמר והי קולות וברקים ויסדר כל העם ואחריו כתיב ואלה המשפטים מדויגין שבין ארס לחבירו אשר אין שייכות לזה מאומה כי זה עניינים ארזיים מדויגים בין אש לבין עניינים אלקיים ומה לענין המדיניות כאלקות ומפרש ע"ד משל נמר: (יא) למלך ב"ו שבא כו' באור הענין ע"ד קצרה היא כמ"ס בחיות שבעת קבלתם התורה וכו' למדריגות בעלות מאור אחר כשבעה ששמש אנכי ה' אלהיך נחקט ח"ת בלבס והיו למדים ולא היו משכחים וזוהו מה הנאה יש באברה שלנו כו' חזרו להיות למדים ומשכחים ה' כששמעו ל' יהיה לך נחמק י"ה"ר מלבס וזוהו מה הנאה יש באברה שלנו חזר הנה"ר כו' וכלל הענין בקצרה שבעת ההיא נחבטל מהם כל תשוקות הגופניות בהשגתו ית' כפועל בלא שכתה ממחשבות' עוד ולא כתיב מסתגר חמיד בלב (וזהו ולא היו משכחים) וע"כ זוטו כי לא יכלו לכלכל בקרבם זאת השגה הנוראה בעודם בנוק ודיעו שיתבטלו התשוקות הגופניות מכל וכל ואיך יסיו (כמ"ס בנן זומא לא היו ימים מעשים וכן זומא אינו בעולם מרוב הצבירות והשגה גבוה מדעתו) ולכן חזר עליהם כאשר בתחילה ולכן סידר לפניהם פרשת משפטים ודיגין בין ארס לחבירו להורות שלא יתבטל עסק הגופניות מכל וכל וכל זה בא להם מנר שלא היו ראויים עודנה להמריגה הנעלה הלון רק לפתיד לבא ב"ב כמ"ס שם אין וי עכשו כו' ודי בזה להעיר למשכילים ובספרי אשר הנחלים על החיות הארכתי בזה (יב) שבא בסוסים כו' כלומר בכל מחנה שלו שלא היו מורגלים לראות זאת אנשי מדינתו והנמשל שנתגלה ה' ב"ה במלאכיו מה שלא הורגלו ישראל בזה ולכן חרדו חרדה גדולה: [ג] תנו להם כך וכך חמין כו' וכו' כהם כמו במשל לסל בעסקס ומונותם והנמשל מבוחר שה' ב"ה הזדקק להם ללמוד להם עניינים ארזיים מה שאינו לפי כבודו כביכול כמו במשל המלך שמתפל בענין מנוחות שאינו לפי כבודו ועוד מרמז במה שהמלאכים עזרו לישראל שיהיה בהם כח לעמוד בהם ולא הבינו כי אין להם לירא מפניהם כי הם משמשים אותם כמו במשל דוכסי המלך ששמעו את בני המדינה (יד) י"ב מיל כי מרוב היראה נדדו לאחריהם והיו המלאכים מרדים אותם בחזרה: (טז) פן נמות הוא הדבר אשר דברתי לעיל מענין השגה ורביקות וביטל התשוקה הגופניות: (טז) אל תיראו כי לבעבור נמות אתכם גו' כלומר נמות אתכם אם תיראו ואת ביכולתכם לקבל זאת אך עודנה אין כחם זאת ולכן ערך להם דיני נזיקין להורות שיהיו עודנה עוסקים במדיניות ג"כ: (יז) וכל מדת הדין ר"ל משפטו

אדיוו רבא פרק כב

אדונו את אזנו וגומר [ויה] אוי להם לרשעים
 שבשביל מעשיהם המקולקלים ודברים שאינן ראויין
 שהם עושין הן מביאין את עצמן לדי (ט) פסול
 והן עניים עד יום מותן והלא הדברים הם ק"ו
 (יט) ומה אם הרשעים שנמכרים בגניבתם אומר
 הכתוב (דברים טו) העניק תעניק לו מצאנך וגו'
 ולא יקשה בעניך בשלחך אותו חפשי וגו' צדיק
 עולם שעושין רצונו של מקום בכל יום (ט) אעכ"ו
 (ב) משלו מלה"ד למלך שהיו לו פלטרין גדולים
 והדלת נעולה שאין אדם יכול לבנוס בהן והיה
 (י) וזו יוצא ממנה והיה עליו תאנים וענבים וכל
 מיני מגדים כולן וזו אחר סמוך לו יוצא ממנה
 והיה עליו אכילה ושתייה וכל מיני מזונות וסיפוקן
 כלן וכל העם העומדים הוין מפלטרין של מלך
 באים ועוברים ושבים שם מה הן אומרים מן
 הזיו שהוא יוצא מן הפלטרין של מלך אתה תוכל
 לדע מה יש בתוכה כך מן היסורין של הצדיקים
 בעולם הזה אתה למד מדת פורענותן של הרשעים
 בגיהנם אף משלותן של רשעים בעוה"ז אתה
 למד מתן שכרן של הצדיקים לעוה"ב שנאמר
 (חילים לא) מהרב טובך (כא) אשר צפנת ליראך

וגומר ואומר (ישעיה טס) (כב) ומעולם לא שמעו
 ולא האזינו עין לא ראתה וגו' פעם אחת הייתי
 עובר ממקום למקום מצאני זקן אחד ואמר לי
 (כג) וכי יש עכו"ם לימות בן דוד ואמרת לי כי
 כל הגוים וכל הממלכות שעינו אותם את ישראל
 ולחצו אותם יהיו רואין בשמחתן של ישראל
 ויצטערו ויבכו בלבבם ואח"כ הן הולכין לעפרם
 ושוב אינן חוזרים לעולם שנאמר [חילים קיג] רשע
 יראה וכעס שניו יחרק ונטם תאות רשעים תאבד
 ואומר [ישעיה סה] והנחתם שמכם [יא] לשבועה
 לבחרי וגו' וכל הגוים וכל הממלכות אשר לא
 עינו את ישראל ולא לחצו אותם יהיו רואין
 בשמחתן של ישראל והויין אכרים (יג) וכורמים
 לישראל שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני
 נכר אכריכם וכורמיכם ואתם כהני ה' תקראו
 וגומר ואומר (סס כח) [כד] ולעבדיו יקרא שם אחד
 אלו כשירי שבישראל לימות בן דוד עד שאני
 עומד ומדבר עם הזקן הזה בא אצלי תלמיד אחד
 שאינו בקי בהלכה ואמר לי עסק אני בד"ת
 ומחמד ומתאוה ומצפה אני אם תורה תבא עלי
 (כה) ואין תורה באה עלי אמרתי לו בני לא
 זכה

ישועית יעקב

לאחור י"ב מיל כמדת מחשיהם מאליהם הדיבור והיו המלאכים מדריס
 אותם כאשר המדרה אח צנה קראי' כשנת כסר"ע (ח) שהיא נעשה
 עבד נרע' (ט) שסכרן גדול בזה ובכא' (י) ען הוילא מן הכותל
 קרוי יז"רש"י שנת דהר' [יא] וברישי' כתיב הנה עבדי ואכלו ואחס
 חרענו הנה עבדי ישמחו ואחס תבשו וגו' (יב) והיו חורשין
 וזורעין
 חמיר כי מה שקנה עבד קנה רבו וכ"כ רעה גומלים לנפסס
 (יט) ומה אם הרשעים נוסס על הכתוב ומכר בגניבתו שהקב"ה
 למלך שהיה לו פלטרין כו' ענין המשל הוא נפלא בעניינו להורות
 הצדיקים חתה למד פורעניות הרשעים וענין הרב בדרך כלל כי העוה"ז
 והעוה"ב אחת פה התענוג מתסוקה גופיות ממאכל ומשתה וכדומה
 מהפלטין התענוג והעוה"ב הנפשי הוא להתדבק בה' והאצר בהעדרה
 מהפלטין התענוג ממנוי מנדים ומאכלים ובפניו עיקר ההתענוג
 מההתקרבות אל המלך ולחיות נועם כבודו וא"כ המה הפכיים
 בתענוגיהם ובקבלתם המתענג מהמגדים לא יחספו להתענג
 מכבוד המלך ועמדו לפניו יהיה המגדים בעיניו
 לאין רק ספן לבוא בהיכלו לעמוד לפניו וא"כ ממילא
 מייסורי הצדיקים אשר אינם חפלים להתענג בעוה"ז
 אוח הוא על פורענות הרשעים בעוה"ב אחר שכל
 עסקיהם רק בענייני עוה"ז וא"כ כמה רחוקים הם
 מתענוגי עוה"ב אשר לכן לא יוחן זאח ללדיקים בעוה"ז
 שלא יטרדו נפסס כמאמר החכ' העוה"ז והעוה"ב שפי
 רות ומסלוות הרשעים בעוה"ז הנבזה והפחות
 יכול חתה להרגיש נועם הצדיקים בעוה"ב והן
 מאד וינעם לך ויש לפרש בדרך פשוט אן זה
 באור יזירי למחבונן כו' (כא) אשר נפנת כלומר
 צמה שבחור ההיכל הנעלם מעיני בני אדם בעוה"ז
 להבינה ולהסוג טובה ונעימותה : [כב] ומעולם
 לא שמענו גו' כלומר מעולם לא ידמה זאח האדם
 שזכה לזה רק אלהים עושה זאת למחכה לו : (כג)
 וכי יש עובדי כוכבים כו' אידי דמדבר לעיל מענייני
 עוה"ב נקט לה : (כד) ולעבדיו גו' אלו כשרים כו' כי
 שם מדבר מהבחיורים כמ"ס והנחתי שמכס לחבירי
 וזהו בחינת בניס למקום אהבי ה' באמת
 ולעבדיו הם כשרי ישראל ששמרו מהרע מפני
 היראה כעבד מאדונו ולכן יקרא לו שם אחר
 בצדו למטה ממעלת הצדיקים כי כל אחד
 יהיה לו מעלה מיוחדת כפי מה שזוכה אה נפשו .
 (כה) ואין תורה באה עלי שלומד ושוכחה
 ואינו נוסף כממתו אף שחשוקתו עזומ' לזה מאד והיה
 זאח לפלוא' בעיניו כי יגעט ומלאח חאמיני
 והסיבו אליהו והסביר לו מהו הויגי' שהכונה

מאורי אש

מספתי הרין ואפשר שירמזו על מדה"ד השולט
 ולולא מד"ד ממש השולט על ישראל עד עתק
 אז אין ליוק ואין מניק ואין חסוקה לרע
 ואין מעשים ואחר שכלה לדבר מענייני
 המספטים אז חזר לדבר בענייני האלקות
 להורות אה מו ישלח כהנהגתם : (יח)
 אזי להם לרשעים מבאר אותן המוסרים
 הוילאים מהפסוקים ההם ור"ל שגשביל
 שירעו להיות עבדים לאדוניהם לעולם
 ע"כ יפסלו שיעבדו עד היובל והם עניים
 ואינם מרגישים בזה וזה אזי להם
 שמוסין רעה לעלמם : (יט) ומה אם
 הרשעים נוסס על הכתוב ומכר בגניבתו
 שהקב"ה למלך שהיה לו פלטרין כו' ענין המשל
 הוא נפלא בעניינו להורות הצדיקים חתה
 למד פורעניות הרשעים וענין הרב בדרך
 כלל כי העוה"ז והעוה"ב אחת פה התענוג
 מתסוקה גופיות ממאכל ומשתה וכדומה
 מהפלטין התענוג והעוה"ב הנפשי הוא
 להתדבק בה' והאצר בהעדרה מהפלטין
 התענוג ממנוי מנדים ומאכלים ובפניו עיקר
 ההתענוג מההתקרבות אל המלך ולחיות
 נועם כבודו וא"כ המה הפכיים בתענוגיהם
 ובקבלתם המתענג מהמגדים לא יחספו
 להתענג מכבוד המלך ועמדו לפניו יהיה
 המגדים בעיניו לאין רק ספן לבוא בהיכלו
 לעמוד לפניו וא"כ ממילא מייסורי הצדיקים
 אשר אינם חפלים להתענג בעוה"ז אוח הוא
 על פורענות הרשעים בעוה"ב אחר שכל
 עסקיהם רק בענייני עוה"ז וא"כ כמה רחוקים
 הם מתענוגי עוה"ב אשר לכן לא יוחן זאח
 ללדיקים בעוה"ז שלא יטרדו נפסס כמאמר
 החכ' העוה"ז והעוה"ב שפירות ומסלוות
 הרשעים בעוה"ז הנבזה והפחות יכול חתה
 להרגיש נועם הצדיקים בעוה"ב והן מאד
 וינעם לך ויש לפרש בדרך פשוט אן זה
 באור יזירי למחבונן כו' (כא) אשר נפנת
 כלומר צמה שבחור ההיכל הנעלם מעיני
 בני אדם בעוה"ז להבינה ולהסוג טובה
 ונעימותה : [כב] ומעולם לא שמענו גו'
 כלומר מעולם לא ידמה זאח האדם שזכה
 לזה רק אלהים עושה זאת למחכה לו : (כג)
 וכי יש עובדי כוכבים כו' אידי דמדבר לעיל
 מענייני עוה"ב נקט לה : (כד) ולעבדיו גו'
 אלו כשרים כו' כי שם מדבר מהבחיורים
 כמ"ס והנחתי שמכס לחבירי וזהו בחינת בניס
 למקום אהבי ה' באמת ולעבדיו הם כשרי
 ישראל ששמרו מהרע מפני היראה כעבד
 מאדונו ולכן יקרא לו שם אחר בצדו למטה
 ממעלת הצדיקים כי כל אחד יהיה לו מעלה
 מיוחדת כפי מה שזוכה אה נפשו . (כה) ואין
 תורה באה עלי שלומד ושוכחה ואינו נוסף
 כממתו אף שחשוקתו עזומ' לזה מאד והיה
 זאח לפלוא' בעיניו כי יגעט ומלאח חאמיני
 והסיבו אליהו והסביר לו מהו הויגי' שהכונה

אליהו רבא פרק כב כג

ע

טובי שהרי (טו) נאמר כי נבקעו במדבר מים ונחלי בערבה (סס) :

פ ר ק כג [א] בא ונלך למדתן של נשים מה שנאמר אח"כ (טמות יב)

כי ימכור איש את בתו לאמה וגומר אם רעה בעיני אדוניה וגו' והפדה וגו' אם אחרת יקח לו שארה וגו' (ב) אשרי אדם שכל מעשיו לשם שמים (ה) הלב יודע (ג) אם לעקל אם לעקלקלו שנאמר אם אחרת יקח לו שארה (ג) כסותה ועונתה לא יגרע פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש בירושלים לפני החכמים והיינו עוסקים בעסקי (ג) נשים אמרתי להם דבר (ד) זה שלא יהא נהג בה באמה העבירה כמו שהוא נהג בשפחה כנענית שלא יאמר לה הליכי דמים והביא לי ירק מן השוק ואמרו לי מפני מה ואמרתי להן רבותי מפני שהאשה (ה) משלמת את עצמה ועוברת עבירה בשביל סעודה לפי שעה בזמן שדורע בעולם ואומרת אין בכך כלום שנאמר (איכה ה) עורנו כתנור נכמרו מפני זלעפות רעב וכתיב בתריה נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה וכי מה ענין זה אצל זה אלא לומר לך שכל זמן שדורע בעולם אשה משלמת את עצמה ועוברת בשביל סעודה לפי שעה ואומרת אין בכך כלום לכך נאמר עורנו כתנור נכמרו מפני זלעפות רעב וכתיב בתריה (ה) נשים בציון ענו וגומר מאותה שעה תקנו חכמים ואמרו הלכה [ו] מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובים (ו) הבנים ידשו את הכל והבנות יזונו

מאורי אש

שהכוונה לא יגיעת הלמוד לבד כ"א במסירת נפש מונע כלומר בהרחקת הגופניות ותאוצת מאור אשר מזה יזך הנפש ויעלה כי חשך התאוות מאפילים אורה והסגתה ויעשה זה לכבוד שמים ללמוד לשמה מלאכה לא לשם פניה חינוכית משכר וכבוד ואז בודאי ישיגה כמ"ס כל הלומד תורה לשמה כלומר מלאכה שמניין נועמה ומתקנה וזה עלם חשוקו לא שטר אחר על זה רק זאת עלם שטר כמ"ס שטר מזה מזה ואז זוכה לדברים הרבה ויעשה כמעין המתגבר : [כז] על כבוד בעליו ר"ל כמו בע"ח שמנידים טובות בעליהם וגומלים לבעליהם חלק זה : [כח] תבואתה של התורה כו' ר"ל רוב מציאותה בחורה לא יוכל להיות כ"א שיגמול ככה השור שעמל בכל כמו : (כח) לאדם מערכי לב גו' כלומר עוד מלבד יגיעתו יבקש רחמים מאת ה' שיעזרו וכלומר שיעריך הוא כלבו ויחפצנו בחמת ואז ה' יתן חמם על לשונו : [כט] אכי שבטמי' התפלל על החלמוד שיעזרו ויגליו כלמודו שפילו לרשעים גמורים שעשו עבירות הרבה זו למעלה מזו נהג עמם ברחמים לקבלם ואף כי האים הוא : (ל) ומחרק כלפי מעלה כלומר שנטל העיקר מלבו ועב"ז אהה מוחל לו אם ישוב : [לא]

שמוסב על החורה כי כן נאמר כי נבקעו במדבר מים ואין מים אלא חורה :

פרק כג [א] בא ונלך כו' לפי שלעיל בפרק העבר דיבר מפרשת דינים החל לדבר בזה ממה שמוכרחים כ"א לזהר מזה :

(ב) אשרי אדם כו' ר"ל שלכן אזהרה שארה גו' לא יגרע כי אזהרה הוא כי לא היה כוננו לקיים מצוות ועוד רק למלאות תאוות אשר החגבר עליו ואח"כ נמאסת בעיניו ע"כ אזהרה עליה לא יגרע : (ג) אם לעקל אם להרגל בא עקלקלות רבות (ולכן בא צנין מרובע מעוקל הרבה) עד שלא ידע מהו הדרך הטוב והנכון והוא דרך מליצה הלך ירגיש ופה חיפה הוא בדרבו או רע מעט או יותר רע אבל לא טוב בודאי אחר שבאנו' היא שפחה : (ד) משלמת עצמה כו' כלומר אומרת שלום עלי נפשי ועושה עבודה כדי שתשכור לחמה ולא יהיה עמוס עליה רב העמל והעבודה ע"כ אזהרה החורה שפחה כאלו ממש : (ה) נשים ציון ענו שפ"י הרעב הניחו לענות עצמן כשכיל להשיב לחמם : (ו) והבנים ידשו זהו מדין חורה והבנות חזונו מדין חקנות חכמים כדי שלא יזו לחמם ולכן ג"כ כשהנכסים מועטים מוכרחים הבנים לזון הבנות ומאלל כח

כח

זכה האיש לד"ת אלא א"כ מוסר נפשו למיתה עליה לכבוד (י) שמי' בשור הזה שמכניסין אותו לעול והוא מוסר עצמו (כו) על כבוד בעליו לעובדו שנאמר [משלי יד] ורב תבואות בכח שור מה הבריות אומרי' (כו) שרוב תבואתה של התורה (יד) בכח השור ואומר (סס טו) לאד' (טו) מערכי לב ומה' מענה לשון ואומר העניים והאביונים מבקשים מים ואין וגומר אני ה' אענם (יטעיה מא) (כט) אבי שבשמי' יהי שמך הגדול מבורך לעול ולעולמי ועולמי' ותהא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבות' על מה שאמרת שאתה מקבל את פושעי ישראל בתשובה שאפילו הגדיל אדם מאה עבירות זו למעלה מזו ועשה תשובה הריני עמו ברחמי' ואקבל את תשובתו ואפילו עומד אדם (ל) ומחרק כלפי מעלה ויחזור ויעשה תשובה אתה הקב"ה מוחל לו על כלם שנאמר (יטעיה לו) (לא) אז תפקחנה עיני עורי' ואזני חרשי' תפתחנה אז ידלג כאיל פסה ותרן לשון אלם וגומר ואין עוד וחרש ופסה ואלם אלא מי שהוא חסר דעת בד"ת וחסר מעשיו

ישועות יעקב

חורעים שדות ורכמים של ישראל : (י) ולא ע"מ שיקראוהו רבי ולא ע"מ לקנטר (יד) אם הוא עמל ויגע בחורה כמו השור צכל כוחו : [טו] האדם צריך להעריך ולהכין לבו ומחשבתו והקב"ה מסוישו ללמוד ולהיות חרות חסר על לשונו : (טו) ור"ל דאם אלם וחרש כפשטי מאי נתינת טעם היא זה כי נבקעו וגו' אבל אם נדרש אלם וחרש נד"ת אחי שפיר לכך תפקחנה עיני עוריים לפי שנבקעו במדבר מים ר"ל כי מלאה הארץ דעה : (ה) אם מקיים מצוות יעוד אמה העבדיה לא יהי' כוונתו רק לקיים מצוות בודאו ולא לשם נוי והוא מסור ללבו של אדם והוא יודע אם כוונתו רצו' לש"ס או לעקל או לעקלקלות והוא לשון ר"ל כשהדרין פרק זה בורר פירש"י לעקלקלות לעבור על דת : (ג) שלא ימנע מן האמה שאר כסות ועונה כמו מן אשתו וזה יוכיח שמועטיו לש"ס ולא ישנאה : (ג) בפרשת אמה העבדיה [ד] מ"ס כמפסט הבנות יפחה לה וגו' בא ללמד : (ה) אומרת שלום עלי נפשי ועל פת לחם חפצט לזנות בעת הרעב : [ו] כתובות פי"ג

כלומר שנטל העיקר מלבו ועב"ז אהה מוחל לו אם ישוב : [לא]

פרק כג [א] בא ונלך כו' לפי שלעיל בפרק העבר דיבר מפרשת דינים החל לדבר בזה ממה שמוכרחים כ"א לזהר מזה :

(ב) אשרי אדם כו' ר"ל שלכן אזהרה שארה גו' לא יגרע כי אזהרה הוא כי לא היה כוננו לקיים מצוות ועוד רק למלאות תאוות אשר החגבר עליו ואח"כ נמאסת בעיניו ע"כ אזהרה עליה לא יגרע : (ג) אם לעקל אם להרגל בא עקלקלות רבות (ולכן בא צנין מרובע מעוקל הרבה) עד שלא ידע מהו הדרך הטוב והנכון והוא דרך מליצה הלך ירגיש ופה חיפה הוא בדרבו או רע מעט או יותר רע אבל לא טוב בודאי אחר שבאנו' היא שפחה : (ד) משלמת עצמה כו' כלומר אומרת שלום עלי נפשי ועושה עבודה כדי שתשכור לחמה ולא יהיה עמוס עליה רב העמל והעבודה ע"כ אזהרה החורה שפחה כאלו ממש : (ה) נשים ציון ענו שפ"י הרעב הניחו לענות עצמן כשכיל להשיב לחמם : (ו) והבנים ידשו זהו מדין חורה והבנות חזונו מדין חקנות חכמים כדי שלא יזו לחמם ולכן ג"כ כשהנכסים מועטים מוכרחים הבנים לזון הבנות ומאלל כח

כח

אדירו רבא פרק כג

יוזנו * ובזמן שהנכסים מועטים הבנות יוזנו והבנים ישאלו על הפתחים * אדמון אומר [ז] בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון * מכאן אמרו כל בית שיש בו אמה העבריה [ח] מריבה ביניהם ואינו מוצא קורת רוח בעולם שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה וגומר וכתוב בתריה וכי יריבון אנשים וגו' וכי מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך כל בית שיש בו אמה העבריה מריבה ביניהם ואינו מוצא קורת רוח בעולם לכך נאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה וכתוב בתריה וכי יריבון אנשים וגומר * ד"א וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף וגו' רק שבתו יתן ורפא ירפא וכי יכה איש את עבדו וגומר ומת נקם נקם וגו' אמרתי להם רבותי (ט) מכאן לרופא שרפא את החולה ושליח ב"ד שהכה במלקות (י) ארבעים והרב הרודה את תלמידו ודיין וכהן העובר ע"ג המזבח שודדו את הנפש [ט] במזיד כולן יעברו ממלאכתן וילכו ויעשו מלאכה אחרת ואם חזרו ועשו תשובה מרסאין (ט) אותן ואם לאו עונשין אותן אפי' על המזון שלהם שהוא הדבר הקל לכך נאמר וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו וגו' וכי יכה איש את עבדו וגו' ומת נקם וגו' ועוד אמרתי להם רבותי מה כתיב אח"כ וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסוועונשו וענשונו ואם אסוועיהו וגו' וכי יכה איש את עינעבדו וגו' ואם

שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו * (י) מכאן לחיה שחרגה את הנפש במזיד מוציאין אותה ואם חזרה ועשתה תשובה (יא) ומוציאין בה [י] סימנין מרסאין אותה ואם לאו עונשין אותה [יב] אפילו על מזון שלה שהוא דבר הקל לכך נאמר וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וגומר * ואם אסין יהיה וגומר עד לחפשי ישלחנו תחת שנו * וכיון שבאו ישראל וראו שרחמיו של הקב"ה מרובין אמרו (יג) אלו היינו זכויין לא עברה השכינה מבינינו לעולם אבל כשהיו ישראל במצרים ובמדבר הן היו תמימי דרך בדבר וכך כשעמדו אבותינו על הר סיני (יד) הן היו תמימי דרך בדבר לכך פייסן תחלה ואח"כ ערך לפניהם נזיקין וכל מרות הדין [טז] ואח"כ אמרו ברוך ה' אלהי ישראל אלהים צבאות וישב הכרובים אתה הוא אלהים לברך בתבונה [טז] וכשהיו ישראל במצרים נתקבצו כולם וישבו יחד (יז) משום שהיו כלם באגודה אחת וברתו ברית יחד (יח) שיעשו ג"ח זה עם זה [יט] וישמרו כלבבם ברית אברהם יצחק ויעקב [כ] ולעבוד את אביהם שבשמים לברו ושלא ינצו לשון רבי יעקב אביהן ושלא ילמדו (כא) לשון מצרים מפני דרכי ע"א [כב] כיצד כשהיו ישראל עובדין את אביהם שבשמים לברו במצרים ולא היו משנים לשונם היו המצריים אומרים להם למה לא תעברו את אלקי מצרים ויקל

ישועות יעקב

פי"ג מ"ג ב"ב ריש פ"ט ועיי"ט ב"ב הרע"ב ותו"ט : (י) שסלקו אפי' מכה אחת יחידה ממה שאמרו : [ח] בלא עדים והתראה א"ל לאו מזיד ממש אלא קרוב למזיד שלא עשו בערמה של' וכי יזיד וגו' להרע בערמה יאלו אלו שאע"פ שהן מזידין אין מערימין שלא היה במחשבתם להזיית כן פירש"י : (ט) חזרין למלאכתן וכאן נוסף את כפוי כדי שלא תעוול דלת לפני בעלי חטיבה אבל לא לעבודה : [י] אלא אשה שדעתה קלה אין מאמינין לה שנסתה חסונה עד שראוין בה סומני חסונה משא"כ לעיל : (יא) שזה להעניק אף לרשע שנמכר בזנייתו דלעיל וכן במצות יעוד

לשם א"כ הסיה שהרגה גמי מעבדין אותה : (יא) ועיי"אין בה לעיל גבי רופא ואומן לא אמר הכי : (יב) אפילו על נעמן שלה כלומר במה שלקחו מן הנממן בעבור זה ולכך העונש שהיה את גופם : (יג) אילו היינו זכאים הוא הדבר אשר באתי לעיל שהנחמנו במה שאמרנו מה הנאה יש באבירה שלנו כי ידעני שרחמיו מרובים ומה היינו יראים (עיי'ן בפרק שלפני זה) ומכאן למה שאמרנו שם בחזית שנקשו עוד לזה והשיבם הקב"ה אין זו עכשו אלא לע"ל והבן מאור : (יד) הן היו תמימי דרך ר"ל שהאמינו תיקף בה' ולא חרדו ולא פחדו מאומה וכן בסיני היו תמימי דרך בדבר הזה שלא מילנו בדבר זה לשמוע מצד שלא אבו ח"ו ביה רק מצד התמימות (כי כן דרך התמימות רכי הלכ ובלתי מבינים ככה) פחדו מזה מאד ולכן פייסם בתחילה והודיעם עניני נזיקין להודיע' שלא יבעל שדר המדיני והבן ועיי'ן לעיל בפרק שלפניו שפה חזר לדבר מענין זה ומלת אבל הוא כמו נתינת טעם שלא יקשה מדוע זכו לפייסן אחר שלא אבו טובתן ומפרש שהי' זה מפני שהיה תמימי דרך : [טז] ואח"כ אמרו ברוך ה' כו' בתבונה להאורה והתקשרותו על ישראל שזה הדיעה האמיתית שבידיעות אלקות לנחונניסכו רק בתמימות לבס הדבר הנעלה להבין' ב"ה ויחודו אחרותו והתקשרותו על ישראל שזה הדיעה האמיתית שבידיעות אלקות לנחונניסכו רק בתמימות לבס חרדו לקבלת החורה וע"כ פחדו ורעדו ואומן מה הנאה יש באבירותנו כי לא היה כח בקרבם להכיל זאת המדרגה אבל אח' ככשפייסן ומעט מעט התקשרו לו אז התבוננו באמת בתבונה ובהכר' באורו שאח"כ אמרו זאת בתבונה ובהכרה ומלת בתבונה מוסב על ואמר' ואין להאריך ופייס מביקוין הדבר לחזור : [טז] וכשהיו ישראל במצרים מביאו כל זה להראות מעלת ישראל ותמימות לבס בתבונה כולם לחקור ולעשות בדיים עליהם שלא יתערבו עם המצרים ויטמאו ח"ו בניהם : (יז) גשום שהיו כלם באגודה אחת ר"ל מצד שהיה שלום ביניהם ע"כ נקבצו יחד ולהעיד על מדת השלום כמה גדולה היא כח : (יח) שיעשו ג"ח זה עם זה וזהו כלל השמירה בין אדם לפיכך שיעזר איש את אחיו ועיי'ן נקשרה ברית תברתם והאבה ושלום ביניהם ומתוך זה לא יפדו איש לדרכו וינתקו ח"ו הסבורות כי או לאיש שיפול מנעמדו ואין לו לסקימו אז מהכרח נפשו לחבר אף לכשעם שיעניקו לו מטובם : (יט) וישמרו כלבבם ברית א"י' כו' ר"ל שיזכרו זאת תמיד כלבבם שלא ישכחו או מטובם על ברית המילה [כ] ולעבוד את א"ש לברו שלא ישחטפו עמו אחר ח"ו רק באחריות הפשוטה : (כא) לשון מזרים כי כזה יתערבו ח"ו עמהם ויראו ספריהם וגמוסיהם ופן ידבקו אחריהם : (כב) כיצד כו' ר"ל ב'ז ורפא כיצד היה מעלתם בגולה כל כך עד שלא חשו לנענ המצרים עליהם ועשו את שלהם אף שהיו נכנעים תחתם מאד ושי יאמין כאלה אנשים שהיו עבדים וכנעים ופליים לאדוניהם וע"כ ישו את שלהם באין מורך ופחד ולא יחטו לבטון ויטרוים

מאורי אש

הכת גדולה מסיבת זה : (י) בשביל שאני זכר הפסדתי כלומר אמת שיש כח ביד תמימים לחקן סיונו אבל לא שהבנים יעמלו בערן ויפסידו עיי'ן שזה אינם מקיימים * (ח) מריבה ביניהם שבת"ל מייטעה ואח"כ ישנאנה ומבה כי היא אמה וכ"כ וכי יריבון כלומר שאבי העברה יריב עם אדוניה על שמאסה : (ט) מכאן לרופא כו' כלומר ירפא הרופא שהת' את אחר ירפא בתשובה וסודר לאמונתו כבחמילה וכל זה דרך דרש וסמך מרכיב כפל לשון להודיע שמוסב על הרופא כי מן הדין אילו מן המתיריב לקלס אחר שהוא אומן שקלקל שפטור רק מעבדין אותו ועיי'ן תשובה שב למלאכתו : (י) מכאן למה כו' מדרשוין שגם על הילך טרם שנועד מחייב לשלם א"כ הסיה שהרגה גמי מעבדין אותה : (יא) ועיי"אין בה לעיל גבי רופא ואומן לא אמר הכי : (יב) אפילו על נעמן שלה כלומר במה שלקחו מן הנממן בעבור זה ולכך העונש שהיה את גופם : (יג) אילו היינו זכאים הוא הדבר אשר באתי לעיל שהנחמנו במה שאמרנו מה הנאה יש באבירה שלנו כי ידעני שרחמיו מרובים ומה היינו יראים (עיי'ן בפרק שלפני זה) ומכאן למה שאמרנו שם בחזית שנקשו עוד לזה והשיבם הקב"ה אין זו עכשו אלא לע"ל והבן מאור : (יד) הן היו תמימי דרך ר"ל שהאמינו תיקף בה' ולא חרדו ולא פחדו מאומה וכן בסיני היו תמימי דרך בדבר הזה שלא מילנו בדבר זה לשמוע מצד שלא אבו ח"ו ביה רק מצד התמימות (כי כן דרך התמימות רכי הלכ ובלתי מבינים ככה) פחדו מזה מאד ולכן פייסם בתחילה והודיעם עניני נזיקין להודיע' שלא יבעל שדר המדיני והבן ועיי'ן לעיל בפרק שלפניו שפה חזר לדבר מענין זה ומלת אבל הוא כמו נתינת טעם שלא יקשה מדוע זכו לפייסן אחר שלא אבו טובתן ומפרש שהי' זה מפני שהיה תמימי דרך : [טז] ואח"כ אמרו ברוך ה' כו' בתבונה להאורה והתקשרותו על ישראל שזה הדיעה האמיתית שבידיעות אלקות לנחונניסכו רק בתמימות לבס הדבר הנעלה להבין' ב"ה ויחודו אחרותו והתקשרותו על ישראל שזה הדיעה האמיתית שבידיעות אלקות לנחונניסכו רק בתמימות לבס חרדו לקבלת החורה וע"כ פחדו ורעדו ואומן מה הנאה יש באבירותנו כי לא היה כח בקרבם להכיל זאת המדרגה אבל אח' ככשפייסן ומעט מעט התקשרו לו אז התבוננו באמת בתבונה ובהכר' באורו שאח"כ אמרו זאת בתבונה ובהכרה ומלת בתבונה מוסב על ואמר' ואין להאריך ופייס מביקוין הדבר לחזור : [טז] וכשהיו ישראל במצרים מביאו כל זה להראות מעלת ישראל ותמימות לבס בתבונה כולם לחקור ולעשות בדיים עליהם שלא יתערבו עם המצרים ויטמאו ח"ו בניהם : (יז) גשום שהיו כלם באגודה אחת ר"ל מצד שהיה שלום ביניהם ע"כ נקבצו יחד ולהעיד על מדת השלום כמה גדולה היא כח : (יח) שיעשו ג"ח זה עם זה וזהו כלל השמירה בין אדם לפיכך שיעזר איש את אחיו ועיי'ן נקשרה ברית תברתם והאבה ושלום ביניהם ומתוך זה לא יפדו איש לדרכו וינתקו ח"ו הסבורות כי או לאיש שיפול מנעמדו ואין לו לסקימו אז מהכרח נפשו לחבר אף לכשעם שיעניקו לו מטובם : (יט) וישמרו כלבבם ברית א"י' כו' ר"ל שיזכרו זאת תמיד כלבבם שלא ישכחו או מטובם על ברית המילה [כ] ולעבוד את א"ש לברו שלא ישחטפו עמו אחר ח"ו רק באחריות הפשוטה : (כא) לשון מזרים כי כזה יתערבו ח"ו עמהם ויראו ספריהם וגמוסיהם ופן ידבקו אחריהם : (כב) כיצד כו' ר"ל ב'ז ורפא כיצד היה מעלתם בגולה כל כך עד שלא חשו לנענ המצרים עליהם ועשו את שלהם אף שהיו נכנעים תחתם מאד ושי יאמין כאלה אנשים שהיו עבדים וכנעים ופליים לאדוניהם וע"כ ישו את שלהם באין מורך ופחד ולא יחטו לבטון ויטרוים

פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום מצאני זקן אחד ואמר לי רבי [לד] דורות הללו הן כשרין יותר מן יוצאי מצרים ראה בעיניך ובאזנך שמע שהדי דורו של משה לא היה עמהם רק התורה בלבד אבל דורות הללו יש עמדם תורה נביאים וכתובים ואמרת לי לא שהדי אותן דורות שהיו מיום שחרב הבית ראשון עד שנבנה הבית שני היה עמדם תורה נביאים וכתובים ודברי פלפול של התורה ואפי' הכי לא היו כשרין כמו יוצאי מצרים ואם רוצה אתה ללמוד וחפץ אתה בדברי תורה צא ולמד מה שנאמר בהם ביוצאי מצרים (יומיים ב) הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר כה אמר ה' זכרתי (יט) לך חסד נעוררך אהבת כלילותך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה קודש ישראל לה' ראשית תבואתה אבל כשהיו יוצאי מצרים מהלכין במדבר לא הניח (יט) הקב"ה דבר בעולמו שלא גלה לישראל שנה' (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם ונאמר [עמוס ג'] כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים העבודה ומעיד אני עלי שמים וארץ כי בכל יום ובכל שעה שאני זוכר את כל המעשים אני נופל על פני האדמה ומברך ומרום ומשבח ומקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם ברוך הוא וברוך שמו שד מ"ה הקב"ה [לח] שהוא יושב ומחלק מזונות לכל באי עולם וכו'

מאורי אש

ויסורים: (כג) שמה עזבו כו' הוא מדרך הטענה השכלית כי בריה כרוחה לנשים לילך דת אביהם כלי יתק מהם ואיך חפחה אוחו לעזוב דת אביו ובה בטלה פתויים: (כד) שמה חקל העבודה כי המלך כועס עליכם מאוד עבור זה: (כה) שמה שכחו אבותינו לעיל יאמרו כלטון עזיבה שהוא דברין וכאן אמרו כלטון שכיחה שהוא מזד האונס והגרות אשר אפסוס ועכ"ל לא שכחו מותה ה' וא"כ איך נעשה זאת עבור היסורים: [כו] אכחו כלומר עוד דבר אשר וגדולה מאוד שכ"כ דבקו נפשם בעבודת ה' עשו רזונכם עמו: (כז) ימי המשחה לשמחת חתונה וזיוג זהו מזה מזה גדולה אף מוכים ונענים שהיו עכ"ל לא חשו לזה: (ל) הנה ימות כלומר נעשה ממותו כל עוד אכחו בחיים: (לא) ופוגעין בהם במכות ופגעים וסוערין עליהם בקלף וזקף: [לב] חיים של עבר שדומה למיתה כי מה יועיל החיים באפס מנוחה: (לג) הנה לא ינוס גו' כלומר שאינו מסלק השגחתו הפרטית אף רגע אחת וס"ו כשאין עושין רצונו כאמר למה חישן לא מנמנס מביט ואינו מביט כ"ל מכוונה בשם שניה כלומר שמחשד פנים ס"ו למען יקבלו עונשם כמ"ס והספרתי פני: (לד) דורות הללו כשרים כו' עיקר ראייתו ודמיונו היה מאמונות עבודת אליילים שהי' בנינים הקדמונים ועתה ב"ה כולם מאמינים בה' באמת רק שחוטאים במצות פרטית אבל לא בכלל ובעיקר (וכבר הכינוחי די באר חטובה מספקת במחברת דברי ריבות על זה ועוד בענין השגת החורה היה בהם רק החורה לכד ובנו יש כל התנ"ך אשר בהם כוכל להחכים מה שיסדו הנביאים כולם וגם כמה מיני מוסרים דינים וסייגים הנובעים מהם: (לה) ואמרת לי לא שהדי כו' לא ולמד כו' כלומר איך חרמה בעיניך שלא היה אמונתם בה' אמונת אומן מי ראה כאלה הגוי כולו הולכים במדבר מקום ליה ושממה אין טרף ומזון רק מובטחין בה' באמת ומאמינים בו ובאחרותו והשגחתו כי לולא זאת לא היה הבטחון זקן כל כך: (לו) אבל כשהיו יומי כו' לא כן כאשר חרמה כ"ל גם השי"ת חשב זאת לדבר גדול מאוד ולאמונה חזקה בלבם עד שכשכר זאת גלה להם כל רזי החכמה מה שאין בהם אנושי להשיגה ואיך יגלה רזי שכל לאנשים בעדים ריקים מאמונה האמיתית: (לז) ומעיד אני כו' ר"ל זכר אני את הגדולה הנוראה והחכמה הגדולה שנתגלה להם אני משבח לה' ב"ה על זה שזכו צמה שלא זכה שום אדם אליו וא"כ איך תד מה שסודו היה כשרים מהם: (לח) שהוא יושב

ויסל עבודתו מכם משיבין ישראל ואומרים להם ופי (כג) שמה עזבו אברהם יצחק ויעקב אבותינו את אלהינו שבשמים שיעזבו בניהם אחריהם אתו ואמרו להם המצרי' לאו ואמרו להם ישראל לא נעזבו אבותינו את אלהינו שבשמים כן אנחנו לא נעזב אותו וכשהיו שומרים ישראל את ברית אלהיהם שבשמים ומלין את בניהם במצרים ואמרו להם המצרי' אם לא תשמרו ולא תמולו [כד] שמה תקל העבודה הקשה מכם היו ישראל משיבין ואומרים להם [כה] שמה שכחו אבותינו את ברית אלהינו שבשמים שישכחו בניהם אחריהם ואמרו להם לאו ואמרו להם ישראל כשם שלא שכחו אבותינו כך לא נשכח (כו) אנחנו לעולם (כו) ד"א כשהיו ישראל מלין את בניהם במצרים היו המצרים אומרי' להם למה אתם מלין את בניכם והלא לאחר שעה יהא משליכין אותו בנהר ואומרים להם ישראל (כז) אנחנו נמול אותם ואח"כ עשו להם כרצונכם וכשהיו ישראל עושין [כט] ז' ימי המשחה היו המצרי' אומרים להם למה אתם עושים ז' ימי משחה והלא לאחר שעה מוציאין אותו (יג) לעינוי ואמרו להם ישראל אנחנו נעשה שבעת ימי משחה ואח"כ עשו לנו כרצונכם [ק] המת ימות והנהרג יהרג והבא בחיים יחיה כל אותן דברים היו המצרי' מחרסין אות' את ישראל וככין אותם (יד) [לא] ופוגעין להם (טו) וסוערין לה' אין לישראל מנוס מפניה' שנאמר [תהלים מד] תשימנו חרפה לשכינינו לעג ומלם לסביבותינו וגומר כל זאת באחנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בכריתך וגומר כי דכחנו במקו' תני' (טז) זה פרעה מלך מצרי' וכל המצרי' ותכס עלינו בצלמות אלו (לב) חיי' [יז] של צער אם שכחנו שם אלהינו ונפרוש כפינו לאל זר ובו כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה עורה למה תישן וגומר כי בזמן שישאל עושי' רצונו של אברהם שבשמי' מה נאמר בהם הנה לא ינוס ולא ישן שומר ישראל (סס קכא) וכשאין עושים רצונו של מקום מה נאמר בהם עורה למה תישן וגו'

ישועות יעקב

יעוד: (יג) עבודת פרך: [יד] מניחין אותם מלשון ויפגע בו (טו) שהיו מפחידין אותם ומבהילין אותם בשלף קלף צמיתה שפוכה וסערה: (טז) שנמשל לחניט כמ"ס חניט הגדול הרובץ בחוף יארויו [יחזקאל כ"ט]: (יז) קוטי השיעבוד: (יח) פי' הרי מנינו שאפילו דורות הראשונים היו לריכין לזכות וחסד של יוצאי מצרים: (יט) ולא כמו שאמרת שלא היה להם רק החורה לכד לעולם אף בעת היסורים והגלות: (כז) ד"א למה אתם מלין כו' כלומר עוד דבר אשר וגדולה מאוד שכ"כ דבקו נפשם בעבודת ה' עד שלא חשו לזה וקיימו מנחתיו אף שידעו שסופו של הבן להיות מושלך בנהר: (כח) אכחו נמול אותם למען קיים המנוח ואח"כ עשו רזונכם עמו: (כט) ז' ימי המשחה לשמחת חתונה וזיוג זהו מזה מזה גדולה אף מוכים ונענים שהיו עכ"ל לא חשו לזה: (ל) הנה ימות כלומר נעשה ממותו כל עוד אכחו בחיים: (לא) ופוגעין בהם במכות ופגעים וסוערין עליהם בקלף וזקף: [לב] חיים של עבר שדומה למיתה כי מה יועיל החיים באפס מנוחה: (לג) הנה לא ינוס גו' כלומר שאינו מסלק השגחתו הפרטית אף רגע אחת וס"ו כשאין עושין רצונו כאמר למה חישן לא מנמנס מביט ואינו מביט כ"ל מכוונה בשם שניה כלומר שמחשד פנים ס"ו למען יקבלו עונשם כמ"ס והספרתי פני: (לד) דורות הללו כשרים כו' עיקר ראייתו ודמיונו היה מאמונות עבודת אליילים שהי' בנינים הקדמונים ועתה ב"ה כולם מאמינים בה' באמת רק שחוטאים במצות פרטית אבל לא בכלל ובעיקר (וכבר הכינוחי די באר חטובה מספקת במחברת דברי ריבות על זה ועוד בענין השגת החורה היה בהם רק החורה לכד ובנו יש כל התנ"ך אשר בהם כוכל להחכים מה שיסדו הנביאים כולם וגם כמה מיני מוסרים דינים וסייגים הנובעים מהם: (לה) ואמרת לי לא שהדי כו' לא ולמד כו' כלומר איך חרמה בעיניך שלא היה אמונתם בה' אמונת אומן מי ראה כאלה הגוי כולו הולכים במדבר מקום ליה ושממה אין טרף ומזון רק מובטחין בה' באמת ומאמינים בו ובאחרותו והשגחתו כי לולא זאת לא היה הבטחון זקן כל כך: (לו) אבל כשהיו יומי כו' לא כן כאשר חרמה כ"ל גם השי"ת חשב זאת לדבר גדול מאוד ולאמונה חזקה בלבם עד שכשכר זאת גלה להם כל רזי החכמה מה שאין בהם אנושי להשיגה ואיך יגלה רזי שכל לאנשים בעדים ריקים מאמונה האמיתית: (לז) ומעיד אני כו' ר"ל זכר אני את הגדולה הנוראה והחכמה הגדולה שנתגלה להם אני משבח לה' ב"ה על זה שזכו צמה שלא זכה שום אדם אליו וא"כ איך תד מה שסודו היה כשרים מהם: (לח) שהוא יושב

[א] מה בין יוצאי מצרים שהן מזרע של יעקב ובין העכו"ם שהן מזרעו של עשו. יוצאי מצרים מצוה אחת היתה בידן והיתה לפני הקב"ה נוח הרבה יותר מן מאה מצות ומהו המצוה האחת שהיתה בידם. שעשו כולם אגודה אחת וכתרו ברית לגמול חסד זה עם זה ולשמור ברית המילה ושלא להניח לשון בית יעקב ושלא ילכו וילמדו לשון מצרים מפני דרכי ע"א [ב] אבל זרעו של עשו לא היו כן. אלא כל זמן שיצחק היה קיים היו מקיימים ברית המילה וכיון שמת יצחק [ב] מיד היו מבטלין ברית המילה (ג) שנאמר (משלי טו) בית גאים יסח ה' זה היתה ביתו של עשו. ויצב גבול אלמנה [ג] זה ביתו של עובדיהו. משלו משל למה"ד למלך שהוא נותן (ד) כתרו לאוהבו ואמר לו יהא הכתר הזה מינה בראשך ובראש בנך לעולם. הניחו אוהבו בראשו עד שעה שהוא נכנס לבית עולמו. לימים אחרי שנכנס לבית עולמו. אמר המלך בלבו אלך ואראה את בן אוהבי מה אם יהא כתר אוהבי

וכל מעשה ידיו מאדם ועד בהמה ועד רמש ועד עוף השמים וכל הנפשות אשר ברא [לט] אף דוד היה משבח את יוצאי מצרים כי אפי' המצוה האחת שהיתה בידם. נוח לפני הקב"ה הרבה יותר מן כמה מצות שלנו. ומהו המצוה האחת שהיתה בידם שנתקבצו כולם באגודה אחת. וכתרו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה. וישמרו ברית המילה שהוא אברהם יצחק ויעקב ושלא יניחו לשון של יעקב אבינו. ושלא ילמדו לשון של מצרים מפני דרכי ע"ז [מ] שני' (סמאל כ: ז) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים זה משה ואהרן. לפדות לו לעם ולשום לו שם ולעשות לכם הגדולה ונוראות לארצך מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו [מא] אל תאמר [כ] בן אלא כך תאמר מפני עמך ישראל אשר פדית לך ממצרים (כב) כרת גוים ואלהיו.

פרק כד אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק וגו' (תהלים קמ) בא וראה

מינח

ישועות יעקב

לכר כי הקב"ה היה מגלה להם בסיוי כל חדשי חודש וסדרותיו וכן אמרו בברכות פ"ק לוחות האבן כו' החודש זו מקרא והמנוחה זו משנה אשר כתבתי אלך בניאים וכחובים להורותם זו תלמוד מלמד שכל' נתנו בסיוי : (כ) כי לפי פשוטו משמ' ספרות גוים ואלהיו וזוהו אלוה שפרס עד שהזכירו ד"ל בירו' כפ' לולב וערב' לדרוש על פסל מיכה עי"ש לכך מפרש אליהו ז"ל שנקרא חסר הוא : [כא] ועיניו צפירי' וכפ"מ :

[א] ילקוט תולדות בסופו וסוף פ' בשלח : (ג) בילקוט ל"ג י"ג

מעט מהמקרא דברי ריבון אשר לפי הראיות ישאר השאלה אם כה זאת מדוע טעמו בעבודת אלילים אשר זה העיקר הגדול ובלתה אברה כל מזה ועכ"ל נמצא בהן מן האמונה הגדולה והבטחון הסוק בה' ואין יתחברו שני הפכים ביחד והענין כי לומר האמונה האמיתית בה' הוא התבוננת אחרותו וקדושתו ונוראותיו עד שלבו ימלא מלייר הנורא הלוה נפשו יתרום הבט ביוריו כל יגוריו וכפיו שטחים רק לאל אלוה ונורא כל צרותיו ומצוקותיו בלבו לא חזרנה מהדר יורו באל אלוה ונורא אשר טובו יחופף עלי כולנו יביט בעין לבו על אל עליון מלא כל הארץ כבודו ישאג יצרים מלבו אנה אלך מרוחק אנה מפניך אברה בן הוא אמונת אומן בית ישראל בהיותם במדבר אשרי אלהם ממזרים לבס הי' מלא מיריעות אלקות וכבודו ולכן בטחו בו בכל עת שפכו לבס הנירו רוב תודה מלב נר אכן הציור הזאת לא יעמוד ככה בלב חמיד כי יצרו לעדי עשחותיו מהכיל הרעיון החודר המפריד קשרי הנפש והגיו כ"א יפול מצוריו אל רעיוני חבל הטבעים ואז יחכן שיפתחו בכמה עניינים מאמונת האלילים אך גם אמונתם כאלילים הי' טעם לפי גודלם אם נהפכו מעט לבס לומר מה נסתה כי דימו אולי לא יאבה הי' ליתן להם די ספוקס כי אולי טעמו או מסיבה אחרת או נחשב זאת לפי מדריגתם לחטא עולם ישנה בארתי מה שיש בו די ואין להאריך :

פרק כד [א] מה בין יו"מ כו' כלומר זרעו של עשו לא הי' טובתם רק לפנים משום כבוד אביהם ומיר שנתו אביהם מנעו מן הטוב שהוא אכן זרע יעקב אהבו במנוה ולא רפו ממנה ולכן חביב לפני ה' ובאורו אל חתן להוציא מאוייו לפועל כי כל מחשבותיו רק להרע וספוק אינה אלא לפנים : [ב] מיד היו מבטלין ברית המילה כו' לכאורה הלא זה אינו מו' מנו' ובאמת חסדיו אה"ע יש להם חלק לעו"ה אם המה מאמינים בה' ומקיימי הו' מצות אף בלא מצות מילה והנראה שאסו זה רק בדרך דוגמא אך שאחרי מיסת יחזק מיד היו מבטלין הכל ועבדו עבודת אלילים וע"כ מחשבותיהם רעות ולכן ביקש שלא יתן מאוייו כי מחשבתו לרע ויחכן להיות עיקר המילה בשהיא אות ברית לאדם וסימן בגופו להכיר מזה את ציווי ה' ומזה יעבוד אותו בלבנו ויאמין בו באמת והן המה הסליכו זאת אחרי מות יצחק כי לא האמינו בה' ובמלכותו והחלו לעבד עבודת אלילים וע"כ מביא מצות מילה ולכן קראו כתר להראות בזה כשהוא עובר לנלכו וסומר כתרו : [ג] זה ביתו של עובדיהו שהי' גר אדומי מאדום ליבא על תקומת ישראל אשר הוא כפת באלמנה : [ד] כתרו זה אות הברית להורות סימן בגופו שהוא מובדל ומיוחד אך ענין

מאורי איש

ומחלק כו' הזכיר אותו באגב אף שהש"ס מסייה כל ומוח טרף לכל חי : (לט) אף דוד היה משבח כו' המנוה האחת כו' כי מצות הזאת שקולה כנגד מצות הרבה : כי היא עקריה ואין עיקר למעלה ממנה"ח ושמירת הברית והאמן בה' באמת אף שהיו בין אלטים כמה מוכים ונענים : [מ] שנאמר ומי כעמך ישראל גו' ר"ל דאו נא מעלתם וזכותם כי זכו לכל הכבוד מה שלא זכה שום אדם עליו : (מא) אל תאמר בן כו' כי איזה אלוה פדה ס"ו רק מקרא קצר הוא ובאורו אשר פדית לך ממזרים וכתת הגוים ההם הם המזריים ואלהיהם כמ"ש ובכל אלהי מזרים אעשה ודי בזה להעיר על מעלת ישראל בכלל ומוכרת אני להביא כה זאת מדוע טעמו בעבודת אלילים אשר זה העיקר הגדול ובלתה אברה כל מזה ועכ"ל נמצא בהן מן האמונה הגדולה והבטחון הסוק בה' ואין יתחברו שני הפכים ביחד והענין כי לומר האמונה האמיתית בה' הוא התבוננת אחרותו וקדושתו ונוראותיו עד שלבו ימלא מלייר הנורא הלוה נפשו יתרום הבט ביוריו כל יגוריו וכפיו שטחים רק לאל אלוה ונורא כל צרותיו ומצוקותיו בלבו לא חזרנה מהדר יורו באל אלוה ונורא אשר טובו יחופף עלי כולנו יביט בעין לבו על אל עליון מלא כל הארץ כבודו ישאג יצרים מלבו אנה אלך מרוחק אנה מפניך אברה בן הוא אמונת אומן בית ישראל בהיותם במדבר אשרי אלהם ממזרים לבס הי' מלא מיריעות אלקות וכבודו ולכן בטחו בו בכל עת שפכו לבס הנירו רוב תודה מלב נר אכן הציור הזאת לא יעמוד ככה בלב חמיד כי יצרו לעדי עשחותיו מהכיל הרעיון החודר המפריד קשרי הנפש והגיו כ"א יפול מצוריו אל רעיוני חבל הטבעים ואז יחכן שיפתחו בכמה עניינים מאמונת האלילים אך גם אמונתם כאלילים הי' טעם לפי גודלם אם נהפכו מעט לבס לומר מה נסתה כי דימו אולי לא יאבה הי' ליתן להם די ספוקס כי אולי טעמו או מסיבה אחרת או נחשב זאת לפי מדריגתם לחטא עולם ישנה בארתי מה שיש בו די ואין להאריך :

שם ארבע (ד) : שם ארבע מה ארבע שם אר ארבע

שם ארבע

(יסקאל ל) לכן חי אני נאם אדני ה' כי לדם
 אעשך ודם ירדפך . אם לא דם שנאת ודם ירדפך
 כי לדם מיל' ודם קרבנות ודם שיש לאדם בגופו
 ולבו [טו] שנאת מאי כתיב בתרי' (ס) יען אמרך
 את שני הגוים ואת שתי הארצות לי תהיינה
 וירשנה וה' שם היה (כו) מי גלה את הסתרים
 הוא אומ' הקב"ה לכך נאמר וה' שם היה ואומר
 [עובדי' ב] הנה קמן נתתך בגוים בזוי אתה מאד
 וגו' אם תגביה כנשר וגו' ואמר (דמיה מט) כי הנה
 קמן נתתך בגוים בזוי באדם תפלתך השיא
 אותך וגו' כי תגביה כנשר קנך משם אורידך וגו'
 מאי תפלתך תפל וליצן א"ל ליצנות שהיתה כך
 (כו) היא גרמה לך להעבירך מן העולם לכך
 נאמר תפלתך השיא אותך וגו' (כו) מאי תגביה
 כנשר וגו' ברוך המקום ב"ה שהוא נפרע משונאיה'
 של ישראל מדה כנגד מדה שכשם שהיתה בדעתו
 כך הקב"ה עוקר אותו ואת זרעו מן העולם
 שנאמר (עובדי' ה) והיה בית יעקב אש ובית
 יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בדם ואכלום
 ולא יהיה שריד לבית עשו וגו' . ואומר כי תאמר
 אדום רששנו ונשוב ונבנה חרבות וגו' המה
 יבנו ואני אהרום וגו' (מלאכי ה) ואומר (עובדי' ס)
 (כה) מחמם אחיך יעקב תכסך בבושה ונכרת
 לעולם אמר הקב"ה אל עשו אתה רצית לחמוס את
 יעקב אחיך לכן תכסך בבושה ונכרת לעולם . ומהו
 החמם שחמם את יעקב עד שבשביל כך תכסך
 בבושה משו' שלא רצית (ל) להניח ס"ת [טו] בידו
 לכן תכסך בבושה ונכרת לעולם (ל) ולא זו בלבד
 אלא

עשה כן אלא ביון שאמר לו (יג) רישומו של
 דבר שתק מיד יצא עמלק (יח) להחריב את
 העולם . שנאמ' (סמות י) ויבא עמלק וילחם עם
 ישראל ברפידים . ולמה נקרא שמה רפידים משום
 שרפו ידיו מן המצות והקב"ה (יט) בוחן לבות
 וכליות הוא ואומר לו שומה שבעולם לא יצרתך
 (כ) לאחר שבעים לשונות לכן אתה הוא שתהיה
 ראשית ואחרית לכל יורדי גיהנם שני' (במדבר כד)
 וירא את עמלק וישא משלו ויאמר (כא) ראשית
 גוים עמלק ואחריתו עדי אובד ואומר (דברים כס)
 והיה בהניח ה' אלהיך לך וגו' תמחה את זכר
 עמלק מתחת השמים לא תשכח . ואומר (סמות
 ס) כי מחה אמה את זכר עמלק מתחת השמים .
 ואומר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק
 מדר דר' . [כב] וזהו משל הדיוט שבני אדם
 מושלים אותו אפי' האבן שנכשלים בו בני אדם
 או שמסקלים בו (יג) ויתד מן התלויים על העצים
 הן עתידים ליתן את הרין . ולא זו בלבד אלא
 זרעו של עשו (כג) שבטלו ברית המילה מבשרם
 ועברו על מצות שבת ועל כל המצות האמורות
 בתורה . ונתנו את נבלת עבדיו הצדיקים והחסידים
 מאכל לעוף השמים ולחיות הארץ . שנאמר (תהלים
 עט) נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים
 בשר חסידך לחיות ארץ . לכן הקב"ה שהוא
 בוחן לבות וכליות אמר לו אלו היתה ברית
 המילה בבשרך לא הייתי דן אותך על כל מחשבה
 ומחשבה (יד) כמעשה ועל מה שאתה עתיד לעשות
 כאלו כבר נעשה אע"פ שלא נעשה עדיין . שני'

ישועות יעקב

ועובדיה היה ירא את ה' אלהי ויקרא אחאז רש"י עס (יב) חוכן
 הדבר ועניינו שחק שלא רצה לנלות מה שכלבו לעשות רעה עם
 זרע יעקב : [יג] שנחנלה אדם עליו ועיין בס"ח סי' תת"ז :
 (יד) אלא כדון ישראל שאין הקב"ה דן אותם על המחשבה :
 [טו] כשהרס בגופו בחיים שנאח רק ממחר לשפוך דמו מ"ל .
 [טז] שגזרו על ישראל שלא לעסוק בחורה כמו שמלכו בהרבה
 מקומות

ועובדיה היה ירא את ה' אלהי ויקרא אחאז רש"י עס (יב) חוכן
 הדבר ועניינו שחק שלא רצה לנלות מה שכלבו לעשות רעה עם
 זרע יעקב : [יג] שנחנלה אדם עליו ועיין בס"ח סי' תת"ז :
 (יד) אלא כדון ישראל שאין הקב"ה דן אותם על המחשבה :
 [טו] כשהרס בגופו בחיים שנאח רק ממחר לשפוך דמו מ"ל .
 [טז] שגזרו על ישראל שלא לעסוק בחורה כמו שמלכו בהרבה
 מקומות

מאורי אש

עם עמלק מאי הוא כלומר איכה הי' רשעת עמלק על ישראל
 ומפרש ששאל לאביו מי הוא שירס העוה"ז והעוה"ב ביחד כי
 להם רק העוה"ז ומעוה"ב אינם יודעים מאומה והשיב להם
 שזה השטר מעוה"ד רק להאומה המאמינה בה' ולכן הכן להם טובה
 כל מה שיש ביכולתך ותזכה ג"כ בזכותם לעוה"ב : (יז) רשמו
 של דבר כלומר שהודיע לו שעל ידי מעשיהם הטובים
 הטובים יזכו לירי זה החמסם לרפות ויהם ממלכות ומ"ט למען
 הכשלים : (יח) להחריב את העולם שכיון להכשיל את ישראל זה
 כמ"ס לולא ברית גו' : (יט) בוחן לבות כו' שירדע מחשבותיהם הרשיות : (כ) לאחר ע' אומות כלומר אחריות כמות ועכ"ז היה
 הראשון שירד לגיהנם והאחרון שירד ובעונת שהוא מדור החמון שאין יורדה אחרים : (כא) ראשית גוים עמלק לפי הדרש כאורו
 ראשית לכל יורדי הגיהנם כי הוא נמחה מחילה מן העולם וגם אחריותו עדי אובד כלי תקומה שלא ידומה אחר שנכנס ראשון
 יאל ראשון לא כן : [כב] וזהו משל הדיוט כלומר אפילו מי שאין בע"ס או אדם שאין בו דעת עכ"ז אם נכשלין בו סופו לאבדון
 אחר שהוא מניק לרבים חף כי עמלק שכיון להכשיל בודאי יכלה ויאבד וזהו מלחמה לה' שה' ינקום ממנו מפני שכיון לחלל
 שמו ית' המקודש : (כג) שכטלו ברית המילה כו' עיין לעיל בחסולת הפרק מה שהערתו עליה : (כד) מי גלה את הסתרים כו' ובאורו
 וה' עס היה לגלותם (כה) חפל דבר שאין בו מנוח וליצן דברים הצליים וענייני שחוק (כו) שהיא גרמה לך גו' שנאמר עס והיה
 אדום לשמה גו' : (כז) מאי אס תגביה גו' כלומר מה מרומו בה ומפרש שזה מדה כנגד מדה בנה שחשבו לעשות לישראל ודימו
 להיות מעל ישראל וממנה יפלו רשעו אמת שנעשיו רשים אלא נשוב עוד ונבנה החרבות : (כח) מחמם אחיך ממנה שחמסת
 ובזלת כל אשר לו ולכן תכסך בבושה ונכרת : [כט] להניח ס"ת בידו כלומר לא כלבד בעניינים הבודנים אלא חף גם בענייני
 הקטן ביטול הדם ולמוד התורה שזה העיקר והמכליל : (ל) ולא

ושולחנות מליאות מכל מעדני עולם . שנאמר (ט"ו ז) (לו) שררך אגן הסדר אל יחסר המזג . (לח) לפיכך נשבע הקב"ה לעמו שלא יחליפם באומה אחרת ולא ישנה ולא ימירם בעם אחר ולא יכלה אותם . שנאמר (סוסי יד) לא אעשה חרון אפי וגומר :

אלא שם הגדול בן נח שנתנבא ד' מאות שנה על כל העכו"ם ולא קבלו ממנו וכך אמר להם שם הגדול . לא תרצח . לא תנאף . לא תגנוב . לא תענה . ולא תחמוד . אמרו לו כל אלו הדברים יפין הם ואפ"ה לא קבלו מלכותך עליהם (לא) אבל אנחנו בני ישראל עמך בני ברייתך בני אברהם יצחק ויעקב אהוביך שעשו רצונך בעולם קבלנו תורתך לכן תעשה לנו ג"כ קורת רוח ותהא מקיים מה שהבטחתנו ואמרת לבניך להתקנא ולהתנקם מן אויבינו . שנאמר כי הם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וגו' (דניס לב) וכן דוד ה' אומר [תהליס ו] (לב) קומה ה' באפך הגשא בעברות צוררי וגו' . וכשיצאו ישראל ממצרים . נתקבצו כל ישראל ומשה עמקן . ואמרו לפני הקב"ה . רבש"ע (לג) אין בינינו לבין העכו"ם כלום . שנא' ובמה יודע איפוא כי מצאתי הן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו (י) ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה וגו' (לד) ואדעך בשם באותה שעה נשבע הקב"ה בשמו הגדול שתנתן תורה תמימה על ידיהם הבל מסודר ומתוקן לפניהם כגביעים וכוסות מלאים מים ויין

פ ר ק כה [א] וידבר אל אלהים את כל הדברים האלה לאמר . אנכי ה' אלהיך וגו' (שמות כ) ברוך (ה) המקום ברוך הוא שבהר בישראל מכל מעשה ידיו וקנה אותם קנין גמור וקרא אותם בנים ועבדי' לשמו לפעמי' הוא מדבר עמה' (א) כמו שחזא מדבר עם הרבי' . ולפעמי' הוא מדבר עמה' כמו שהוא מדבר עם היחיד וכל כך למה אלא בשביל האהבה שהוא אוהב אות' ובשביל השמחה שהוא משמח בהם לכן הוא מדבר עמה' בלשון יחיד ובלשון רבי' . (ב) לפיכך הייתי אומר שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברה' יצחק ויעקב . שלא קנו האבות העוה"ז והעוה"ב וימות בן דוד . אלא בשביל מעשיהם הטובי' ות"ת' וכך שנו חכמים במשנה כל אחד ואחד מישראל חייב לומר (ג) בשבילי נברא העולם . (ג) ולא יאמר האדם בלבו לעצמו אין העוה"ב (ג) אלא תורה ובוהו . לכן אלך בשרירות לבי ואוכל ואשתה ואהנה בעה"ז ואח"כ אלך מן העוה"ז . (ד) ואם הוא עושה כן עליו הכתוב אומר (תהליס יד) אמר נבל בלבו אין אלהים ואם הוא ת"ח (ד) חושך ממני חכמה ובינה [ה] ואם פנה א"ע

מאורי איש

זו כלבד גרמה להם הכליון אלא חק גם זה שסם בן נח הוכיחם על דברים שאף השכל מתייבן ומקיים המדינה הוא (חזו המליצה יפס הם כלומר דברים טובים הסלקים המדיני שהוא מן המפורסמו' ונכנס בגדר הנאה והמנונה כידוע) והכירו כי דברים כנים הם ועכ"ז לא קיימיהו זה הזיון מנזות השכליות שנטהוהו : [לא] אכל אכסנו גו' זהו סיוס התפעלות אליהו צדקו מדקדוקיו כולם : [לב] קומה ה' גו' הנשא בעברות צוררי ע"ד המליצה כוכל לומר אלהינו טובים : (לג) אין בינינו לבין עבדי כוכבים ר"ל תן לנו דבר שבו נהיה נבדלים במעלה עמית מהם וזה ע"י החורה הקדושה והתמימה שהיא משלמת הנפש בלחמת וההנהגה העליונה שנהיה אלהינו מושגחים בהשגחה פרטית ויסיית : [לד] ואדעך בשם זהו שמו הגדול המשותף בנו והדבוק בזה ע"י החורה הקדושה : (לה) הכל מסודר כלומר תורה תמימה שהיא מביאה לשלימות העליוני לחקן הנפש כולה עד שאין צורך לכלום בלחה לקיימה : (לו) שררך הטבור כמו אגן הגדול אשר דמותו לסהר וירח אשר לא יחסר בו המזג וכן החורה שהיא עקרית מעמד העולם כולו (כטבור בלמענע הנוק מעמיד הנוק כולו) ואינו חסר ממנה כלום : (לז) לפיכך נשבע כו' אחר שהמם קבלו החורה התמימה ובסיבחה יהיו ויסיו בעולם וזה לא אעשה חרון אפי בעולם ולא אחנהג עמם במדות הנקמה כ"א על לך הצורך והעונש להיטיבם באחריותם [לח] שלא יחליפם כו' ולא ימירם ההבדל בין חליפין להמרה ידוע חליפין טוב דרע והמרה רע בטוב ור"ל אף שישראל יחטאו עכ"ז לא ימירם כי מעשיהם טוב בעלם : **פרק כה** שנתן בישראל בארתי לעיל [א] כמו שהוא מדבר עם היחיד כו' כלומר מתוך שהוא אוהב אותם מרד שהם מדובקים עמו ואיט אחד פרטי נחשב לו מאד לכן מדבר עמם בלשון יחיד כי אינו אוהב אותם מרד רבויים וזכותם כ"א מרד איכותם (כמ"ט לא מרובם גו') בעלי השלימות וזה כמאמרם ז"ל (ברכות) כל העולם לא נברא אלא בשביל זה ולכן כתב אנכי ה' אלהיך כמדבר ליחיד : (ב) לפיכך כו' מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי כו' כלומר אחר שככה נבחרו להיות לעם סגולה לה' וכמה בשלימות נפסם א"כ לא יאמר די לי במעשי לא כן כ"א יעלה חמיד ממדריגה למדריגה ויכסוף להיות במעלה א"י ויהיה במעלה העליונה עד שיהיו חסודות בעלמן [לא] בכללות המין] וזה שהביא אה"כ שחייב כל אחד מישראל לומר בשבילי נברא העולם כי כל אחד יוכל לבוא לשלימות העליון עד שרדתי לברוא העולם כולו למענו : (ג) ולא יאמר כו' כלומר אף לא יעשה היסוף זה שידמה מ"ו שהסדר הרוחני אין בו ממש רק התענוג הגשמי הוא התכלית העקרי מ"ו מלהרהר כן כי עליו לאמר אחר נבל בלבו אין אלהים כלומר אין יודע ומרגיש כבודו ית' והתדבקותו אליו והתענגות מזה ולכן הוא כופר בעקר הנכחי שהוא ההתענגות מזיו השכינה : [ד] ואם ה' כו' ר"ל שידע ומנין חושך ומונעין השכלתו אחר שאין בו יראת שמים : (ה) ואם פנה עמנו לר"א כו' ר"ל

ישועות יעקב

מקומות בנמרה ובמדרס : (ז) טהי' מובדלים מן העכו"ם בהשראת שכינה : (ח) ילקוט ואחזקן דף רס"ט ע"ב : (ט) כלומר חסוד חני בעולם מלא לא חטרוד אף עצמי מן העולם צעבירה אחת ויחסוך ממנה רש"י סנהדרין דף ל"ז : [ג] שאין טס סכר ועונס ח"ו : [ד] כמו חושך שנטו ור"ל מונע ומסיר ממנו חכמה ומשכח שהכונה אמת שאנחנו אינם כדאים להחמסד עמנו אכל עכ"ז מולט אלהינו טובים : (לג) אין בינינו לבין עבדי כוכבים ר"ל תן לנו דבר שבו נהיה נבדלים במעלה עמית מהם וזה ע"י החורה הקדושה והתמימה שהיא משלמת הנפש בלחמת וההנהגה העליונה שנהיה אלהינו מושגחים בהשגחה פרטית ויסיית : [לד] ואדעך בשם זהו שמו הגדול המשותף בנו והדבוק בזה ע"י החורה הקדושה : (לה) הכל מסודר כלומר תורה תמימה שהיא מביאה לשלימות העליוני לחקן הנפש כולה עד שאין צורך לכלום בלחה לקיימה : (לו) שררך הטבור כמו אגן הגדול אשר דמותו לסהר וירח אשר לא יחסר בו המזג וכן החורה שהיא עקרית מעמד העולם כולו (כטבור בלמענע הנוק מעמיד הנוק כולו) ואינו חסר ממנה כלום : (לז) לפיכך נשבע כו' אחר שהמם קבלו החורה התמימה ובסיבחה יהיו ויסיו בעולם וזה לא אעשה חרון אפי בעולם ולא אחנהג עמם במדות הנקמה כ"א על לך הצורך והעונש להיטיבם באחריותם [לח] שלא יחליפם כו' ולא ימירם ההבדל בין חליפין להמרה ידוע חליפין טוב דרע והמרה רע בטוב ור"ל אף שישראל יחטאו עכ"ז לא ימירם כי מעשיהם טוב בעלם : **פרק כה** שנתן בישראל בארתי לעיל [א] כמו שהוא מדבר עם היחיד כו' כלומר מתוך שהוא אוהב אותם מרד שהם מדובקים עמו ואיט אחד פרטי נחשב לו מאד לכן מדבר עמם בלשון יחיד כי אינו אוהב אותם מרד רבויים וזכותם כ"א מרד איכותם (כמ"ט לא מרובם גו') בעלי השלימות וזה כמאמרם ז"ל (ברכות) כל העולם לא נברא אלא בשביל זה ולכן כתב אנכי ה' אלהיך כמדבר ליחיד : (ב) לפיכך כו' מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי כו' כלומר אחר שככה נבחרו להיות לעם סגולה לה' וכמה בשלימות נפסם א"כ לא יאמר די לי במעשי לא כן כ"א יעלה חמיד ממדריגה למדריגה ויכסוף להיות במעלה א"י ויהיה במעלה העליונה עד שיהיו חסודות בעלמן [לא] בכללות המין] וזה שהביא אה"כ שחייב כל אחד מישראל לומר בשבילי נברא העולם כי כל אחד יוכל לבוא לשלימות העליון עד שרדתי לברוא העולם כולו למענו : (ג) ולא יאמר כו' כלומר אף לא יעשה היסוף זה שידמה מ"ו שהסדר הרוחני אין בו ממש רק התענוג הגשמי הוא התכלית העקרי מ"ו מלהרהר כן כי עליו לאמר אחר נבל בלבו אין אלהים כלומר אין יודע ומרגיש כבודו ית' והתדבקותו אליו והתענגות מזה ולכן הוא כופר בעקר הנכחי שהוא ההתענגות מזיו השכינה : [ד] ואם ה' כו' ר"ל שידע ומנין חושך ומונעין השכלתו אחר שאין בו יראת שמים : (ה) ואם פנה עמנו לר"א כו' ר"ל

שמים נשים וצאות וגומר ותשאנה את האיסה בין הארץ
ובין השמים ואמר אל המלאך הרובר בי אנה המה
מוליכות את האיסה . ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ
שנער והוכן והגיחה שם וגומר ולמה נקרא שמה שנער
שגנעת כל העונות מעליה : לכך נאמר לבנות לה בית
בארץ שנער . מאי והוכן והגיחה שם על מנתה . אלא
זה הפסוק : [כח] מחזיר וקאי על המשכן שהוא [זו] נגנו
במקומו . וכן הארון עם הלוחות שבתוכו וארנו ששלחו
פלשתים דרונו להקב"ה . ומקלו של אהרן וצלוחית של
שמן המשחה . וצנצנת הזן . שנאמר [שמות טו] ויאמר
משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן
וגו' ויניחהו אהרן לפני הערות למשמרת (כט) כדי שיאמר
להם ירמיהו הנביא (יט) זהו הזמן שהאכלתי את ישראל
במדבר . (ל) ארון ולוחות בתוכו כיצד : שנאמר (דברים ה)
את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם בחר מתוך
האש וגומר . אמר להם אלה הדברים הן העשרת הדברות
שדברתי עמכם בסיני . (לא) ומפני מה נטמן המשכן עד
היום הזה : מפני שעשאוהו הכשרים בנרבת לבם וקשה
לפני הקב"ה להפסיד כל מה שעשו הכשרים בנרבות
לבם . ורעתיד יבא הקב"ה וישרה בתוכו [יט] [לב] כמדה
הראשונה : שנאמר [ש"ה ד'] עורי צפון ובואי תימן וגו' .
באתי לבני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי וגומר (ר"ח)
(לב) באתי לבני אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות אחותי
כלה זו כנסת ישראל אריתי מורי עם בשמי . אלו תורה
נביאים וכתובים . אכלתי יערי עם בשמי אלו מדרש
הלכות ואגרות . שתיתי יוני עם חלבי אלו מעשים
טובים

ולזה ולכל כלי חמדה שלך אני צריך . (כא) אני אשליך
לפניך הכל לארץ ותראה שלא נהנית ממנו כלום .
בלעדי רק אשר אכלו הנערים וגו' באותה שעה קדש
אברהם את שמו של הקב"ה ועמד והחזיר את כל רכוש
סרוס ועמורה (כב) מיד אחר הדברים האלה היה דבר ה'
אל אברהם במחזה וגו' שכרך הרבה מאוד . וכן למדנו מיצחק
שבתחלת מעשיו היה ירא שמים לאמיתו . כי בן שבעים
וחמש שנה היה יצחק בשעה שנכנס אברהם לבית עילמו .
ואמר יצחק אוי לי שמא אין בי מעשים טובים כמו שהיה
באבא מה תהא עלי מלפני הקב"ה . [כג] מיד נתלגלג
רחמי של הקב"ה עליו ועמד עמו באותה שעה שנאמר
[סס כו] וירא אליהו ח' בלילה (יד) ההוא וגומר (כד) וכן
למדנו מן יעקב אבינו שבתחלת מעשיו היה לו יראה
מלפני הקב"ה שנאמר [סס כח] וירא ויאמר מה (טו) גורא
המקום הזה וגומר . וכן למדנו מאבותינו הראשונים .
(כה) שבתחלת מעשיהם היה להם יראה מלפני הקב"ה .
שנאמר (שמות יד) ויראו העם את ה' וגומר (כו) הא למדת
שבשכר היראה שיראו אבותינו הקדושים אברהם יצחק
ויעקב מן הקב"ה ובשכר האמונה שהאמינו ישראל בהקדוש
ברוך הוא כשהיו במצרים . נגאלו ממצרים ונקרע להם
את הים . (כז) וכן יהיה לעתיד שיבא הקב"ה ויפדה את
ישראל מבין העכו"ם ויביא להם ימית בן דוד וימות
גאולתינו : שנא' (מזכה ד') חולי וחחי בת ציון כיולדה
וגו' ובאת עד בכל . שם תנאלך שם ינאלך ה' מבת אוזיבך .
וכל עונותיהן של ישראל מניחין . [טז] אותן בבבל ועל ים
כשהם טהורים לא"י . שנאמר [זכריה ה] ואשא עיני והנה

ישועות יעקב

גדולת הקדוש ב"ה ורוממותו : (יד) וסיפי' דקרא אל תירא כי
אתך אני וגו' ואין חומרים לדרם אל תירא אלא למי שהגז ירא
שמים ולמיתו כדלעיל : [טז] והיא יראת הרוממות ובילקוט סס
גרם שנאמר ויתנו אל יעקב את כל אלהי הכנר וגו' [בבא ש"ס
ל"ה] ור"ל שירא מלשונות מעכו"ם : (טז) שנתכפרו עונותיהם
בעול הגלות ח"ל ע"י שעסקו סס בחירה הרבה : (ז) ע"י
יאשיהו מלך יהודה שנתם שלא יגלו לבבל וע"י ציומא דק"ב :
[יח] שנאמר הדור אחס ראז דבר ה' [ירמיהו ב] ודר"ל שהראה
להם לנגות הזן ע"ש פרש"י : [יט] כיומם הראשונים .

מאורי אש

נוכל לומר הרימו' ידי לנקש ממנו ית' שיתן לי (והוא השכמה כי
ה' יתן חממה גו') לז מנוקש שהאז בעיני אשם ואין זה שכרי
במה שהנתי הרעים והסתאים וק"ל . (כא) אני אשליך כו' לפי
שאינו נחשב בעיני לנלוס : (כב) מיד אחר הדברים האלה כו'
שכך הרבה מאוד ר"ל עתה לא תירא מאומה ולא תדמה כי
מעלתך קטנה ביראת ה' לא כן כי אתה הכרת כבודי באמת
ושכרך בנלמית הנפש הרבה מאוד : (כג) מיד נתלגלג רחמי ועמד
עמו באותו שעה כו' ר"ל שנתלגלג רחמי ונתן לי מדה הכבוזה
והשנה רבה שמוס יחדק בו ית' ואמר לו ג"כ אל תירא כי אתן
אני לך ור"ל לא תדמה שאמת רחוק מהכרתי וכבודי לא כן כי יש

כך כח לרוב כי ולמשיך אחר עבודתי באמת והבן זה : (כד) וכן למדנו יעקב כו' מה מורא גו' כלל הענין הנאמר פה הוא שאמרים
השלמים ישרי לב כהמה היודעים ומכירים את ארונם באמת המה יראים מפניו יראת הרוממות והגדולה ובעת שזכו להופעות
הכבוזה או יחשבלו ויחשכעו וייראו מרוב גדולתו ית' ולכן אמר יעקב מה נורא המקום הזה : [כה] שבתחילת מעשיהם כו' ר"ל
בעת יראתם ממרים ואמר ויראו העם שזה היה מפני יראת הרוממות כמ"ש וירא ישראל את ה' הגדול' גו' ויאמין בה' : [כו] הא
למדנו ששכר היראה שיראו אבותינו הקדושים כו' ובשכר האמונה כו' אף שאמר שנס ישראל עומם היום להם מדה היראה וא"כ
מדוע לא חשב להם רק האמונה לנה והנראה מפני שיראתם האמיתית באה להם אח"כ מפני ראותם ירו הגדולה ויטיס הנפלאים
וא"כ אין זה פלא אבל האמונה היה בהם אף קודם אף שלא ראו מאומה כמו שנאמר ויאמן העם גו' ולא כן אבותינו אברהם
יצחק ויעקב שיראתם היה טרם ראו דבר נסוי : [כז] וכן יהיה לע"ל כו' מניחין אותם בבבל כו' ר"ל שיתכפר עונותיהם מרוב
הגלויות והיסורים שיהיה להם בבבל [זהו כלל חזן לארץ] ויגאלו ע"י האמונה והיראה שהורה : [כח] נחזיר וקאי על המשכן
כו' ר"ל ואז יהיה מוכני' והניקס סס המשכן כאשר בתחילה ומקלו של אהרן שפרס (כט) כדי שיאמר להם ירמיהו כו' שכן דרשו
חז"ל הדור אחס ראז שהראה להם הזן : [ל] ארון ולוחות בתוכו כיצד כו' לא ידעתי פירושו וחולי ירמנו לנו סיבת הדבר שלכן נגנו
לפי שבאמת הן הן הדברים מעלמן אשר דיבר ה' והם אמרי' חלקי' שנתקפה על הלום ע"י נס חלקי וא"כ ח"ל בו הכטול ולכן נגנו'
והבן : [לא] ומס"מ נטמן כו' וא"ל למען שיהיה לע"ל האלה היה יכול להכנות משכן אחר ומפרש מפני שעשו כשרים בירידה
ע"כ עומד בקדושתו ונטמן : (לב) כמדה הראשונה ר"ל כמו שהיה השכינה בתחילה וישכן שרמנו על מה שאתרו במדרש
שזכרה הוריה השכינה לרקיע השמי כו' עד שפא משה והוריהם לארץ חה ע"י עשית המשכן וא"ה לע"ל יהיה כפי המדה הזו
שיהיה למס' בארץ : [לג] באתי לבני וגו' אלו כתי כנסיות כו' כי אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה חה גנו
כניכול כי זה תכלית דרישת ה' מכל העולם כלו ובאיתי שמה לאחותי המדוכקת לי אמיר במעשיה וזהו ישראל כמ"ס בחיות

אלהו רבא פרק כו

טובים שחכמי ישראל מצפין להם [לד] ואח"כ אבלו רעים שחו ושכרו דודים :

פרק כו (א) דבר אחר וידבר אלהים את כל הדברי האלה לאמר אנכי ה' אלהיך ברוך המקום ברוך הוא [א] שכחד בהן בישראל יותר מבכל העכו"ס וקנה אות' קנין נמור וקרא אותם בני' ועבדים לשמו ולפעמים הוא מדבר עמהם בלשון רבים ולפעמים מדבר עמהם בלשון יחיד וכל כך למה בשביל האהבה שהוא אוהב את ישראל ומשמחה שהוא משמח בהם וכך אמר הקב"ה לישראל בני אני הוא [ב] שישבתי תמע"ד דורות קודם שנברא העולם עד שדרשתי וחקרתי וצרפתי ובחנתי את כל דברי התורה הזאת ומיום שנברא העולם עד אותה שעה אני יושב על כסא הכבוד שלי שלישי היום אני קורא ושונה ושלישי היום אני דן את כל העולם כולו ושלישי

היום אני עושה צדקה וזן ומפרנס ומכלכל את כל העול' ואת כל מעשי ידי (ב) אני הוא שהנחתי את כל שבעים לשונות שבארץ ובאתי ונדבקתי בכס (ג) וקראתי אתכם (ג) אלהים והשויתי את שמכם (ד) לשמי הגדול וקראתי אתכם (ה) אחי ורעי אני הוא (ו) עד שלא נברא העול' ואני הוא משנברא העולם אני הוא (ז) בעוה"ז ואני הוא בעוה"ב (ח) אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא שנאמר (יטעיה מ"ג) (ט) למען תדעו והאמינו לי ותבינו כי אני הוא לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה אנכי ואני ה' ואין מבלעדי מושיע ונאמר (ס"ג מ"ב) (י) הלא אני ה' ואין עוד אלהים מבלעדי אל צדיק ומושיע אין זולתי ונאמר (ס"ג מ"ו) (יא) כי אנכי אל ואין עוד אלהים ואפס כמוני (יב) ד"א אנכי ה' אלהיך מלמד שנסתכל הקב"ה בעולם כולו מתחלת העולם ועד סוף העולם וצפה בעשרה אנשים שבעטו בו ואלו

ישועות יעקב

[ה] ילקוט ואחמני דק רס"ה ע"ב (ב) עיין בילקוט נוסחא אחר' : [ג] כמ"ס אני אמרתי אלהים אחס ונר"י וקראתי אחס בני ועבדי

המ"ט חסד הנדיקים מלפני תמיד לעשות בטמאה וכלל הענין מאוד והב"כ וכו' המה בית המקדש מעט : [לד] ואח"כ אבלו רעים שחו ושכרו דודים כלומר שיזכו לדיכוס השכינה ואחזור מעט מענינו של פרק ע"ד הלידה הלבית היראה גדרה בא מכס רכות הלב המתפעל מאוד בהזכירו מגדולת אל אלי' חיות וגורל ומזה יהיה ירא ויפחד מכבודו ית' וימעט תמיד בעיניו מעשיהו מול כבודו ית' כי לכו מבין שפלות ערכו לפניו ית' ומהתכוונה הזאת אשר עיקר' מורך ורוך הלב יבא סהבה לכ"ל והתמלה בצמות לרומיה' והאזהרה גדרה מכס השכל המצויין בהוד אל נורא ועי' יכסוף ליריעת כבודו ולהגות בטויות אל ותורתו (אשר זה שלימות הנפש כחמת) והנה אם האדם הוא צמדת האהבה לבדה אז יתכן שלא יטער צדקת זולתו [כי לא ידגן מאומה מלגת העוה"ז לא על שלו ולא על חבירי] ולא יתחול על רעהו ויאמר שלום עלי נפשי כי עיקרו הוא ההשכלה ויריעה אכן האדם הירא הוא מתפעל וירך לכו בצרות רעהו ולזה מאבזזו אף שהיו גדולים בחכמה מאוד ועכ"ז בתחילה עיקרם היה היראה האמתית ומזה יבין האדם להצטר צדקת רבים ולא יאמר שלום עלי נפשי והבן מאוד ורף לרברבו לעיל פרק ח' מה שהעירותי מענין חוקי עי"ש :

מאורי א"ש

לא זו מחנכה עד שקראה חסות ואריות מורי הת"ך כי ריחס כורף מאוד ואכלתי הרבש זה האגדה המתוקים מאוד כי מדבר מעניינים חלקיים המתוקים מדבש וסתיתי וין המשמח הלבב וזהו

המ"ט חסד הנדיקים מלפני תמיד לעשות בטמאה וכלל הענין מאוד והב"כ וכו' המה בית המקדש מעט : [לד] ואח"כ אבלו רעים שחו ושכרו דודים כלומר שיזכו לדיכוס השכינה ואחזור מעט מענינו של פרק ע"ד הלידה הלבית היראה גדרה בא מכס רכות הלב המתפעל מאוד בהזכירו מגדולת אל אלי' חיות וגורל ומזה יהיה ירא ויפחד מכבודו ית' וימעט תמיד בעיניו מעשיהו מול כבודו ית' כי לכו מבין שפלות ערכו לפניו ית' ומהתכוונה הזאת אשר עיקר' מורך ורוך הלב יבא סהבה לכ"ל והתמלה בצמות לרומיה' והאזהרה גדרה מכס השכל המצויין בהוד אל נורא ועי' יכסוף ליריעת כבודו ולהגות בטויות אל ותורתו (אשר זה שלימות הנפש כחמת) והנה אם האדם הוא צמדת האהבה לבדה אז יתכן שלא יטער צדקת זולתו [כי לא ידגן מאומה מלגת העוה"ז לא על שלו ולא על חבירי] ולא יתחול על רעהו ויאמר שלום עלי נפשי כי עיקרו הוא ההשכלה ויריעה אכן האדם הירא הוא מתפעל וירך לכו בצרות רעהו ולזה מאבזזו אף שהיו גדולים בחכמה מאוד ועכ"ז בתחילה עיקרם היה היראה האמתית ומזה יבין האדם להצטר צדקת רבים ולא יאמר שלום עלי נפשי והבן מאוד ורף לרברבו לעיל פרק ח' מה שהעירותי מענין חוקי עי"ש :

פרק כו

[א] ד"א וידבר גו' אני הוא שיבתי כו' הענין הכולל מזה המאמר לבאר הכתוב אנכי ה' [שכאורו ההויה הפשוטה הטהרה ומחיה ומקיים כל הבריאה כולה מן האפס המוחלט והנמור] אלצריך [ביחוד] כי לא יתכן לומר שהוא ה' מלך שהיו' ממלרים כי שם ה' מורה רק על היסוד הגמור הממלא כל עלמין אשר ידענו מלך השכל ורק שהוא אלהיט ומשגית עלינו בפרט זה ידענו מלך שהיו' ממלרים וזה שאמר סבך אמר הקב"ה לישראל אני שיבתי חתקע"ד דורות כו' כלומר לבדך הבורא העליונה שהיא קודם לעול' ועל פיה נברא העול' ועתה אני מקיים את השולם על פיה (שה נקרא הגיון החור' כביכול אלנו ית' כמו שהארץ הבעל עשרה מאמרות בספרו) והוא זן את העולם שזה השגת' הכוללת כל חי ומפרנס ומקיים כל וכל זה נכלל במלת ה' שהוא ההויה הפשוטה אשר ממנו נובע כל : [ב] אני הוא שהנחתי ע' אומות כו' זהו נכלל בגלות אלהיך להיות אלצריך ביסוד להשגיט עליך בפרטות וכל זה נחודע להם בנבואה וכו' סבך אמר הקב"ה ר"ל שנבגלת להם בנבואה מעניינים הרעים הזמה בפרטות והבן מאוד : [ג] וקראתי אחס אלהים כלומר ממנוים ומושלים על השבע להכניעה במעשיהם הטובים ויש בו עוד תוך שם אלהים מורה על בעל הכחות כולם וכן באדם נכלל כל הכחות העליונים וחמזונים והוא עמיד כל הבריאה ונתון כנגד כלל העולם ולכן התקשרות כל המרכבה נקראת בשם אדם והבן : [ד] לשמי הגדול זה מלך הנפש האנויה ממרום : [ה] אחי רעי מלך כי על ידי מעשיהם הטובים יש בהם כח להוסיף השפע שיחברנה למטה אף שהכל ביד ה' מ"מ כן גור ה' שעי' מעשי אנוס יחוסף : [ו] עד שלא נברא כו' אף שלא שייך לשון עד קודם הבריאה אשר בלי זמן משפט הלשון כך הוא כמו עד לא עשה ארץ וסוגות (משלי) והכוונה שאין סינוי בו ית' מלך הבריאה רק הכל פשוט בתכלית הפשוטה ואין הבריאה מוסיף שלימות לו ית' : [ז] בעוה"ז כו' ובעוה"ב כלומר הכל מידו אף העי"ז הנשמי הוא ב"ה מודקק לקיימה ולהחיותה היך דעת מתתקרים האומרים עובד ה' הארץ : [ח] אני אחיה וחסייה עוד לימות המשיח ומחצתי בעוה"ז וארפא בעוה"ב שאין עוד מיתה בעולם ויבטל הגזירה כי עפר אהה ואל עפר חסוי כן דרשו במדרש על הפסוק הזה שמושב על ימות החסיה : (ט) למען תדעו גו' הכתוב הזה כל להורות שהסיבה המודקק להושיעם הוא הסיבה הראשונה ב"ה אשר חייבה מקבלת מאמר (וזהו אני הוא לפני לא נוצר אל) אנכי אנכי ה' כלומר אנכי אשר אמרתי אנכי ה' בעשרת הדברות לא נאלץ אחר ב"ה המאזיל העליון והוא המושיע אחס כמ"ס אני ולא מלך : (י) הלא אני ה' ואין עוד אלהים כלומר שהסיבה העליונה הוא בעל הכחות כולם (שעל זה מורה שם אלהים) המשגחת ומתנת שפע לכולם והכל נובעים ומושגחים רק מאתו ית' : [יא] כי אנכי אל זה כתוב לעיל ואפס כמוני שמחוייב המלימות הוא רק אהר ואין דומה לו ובא להעיר על הכתוב אנכי ה' אלהיך ושבאורו ה' שהוא הסיבה הראשונה הוא אלהים בימור אלהי ישראל כי המה מושגחים מאתו ממש והוא בעל הכחות כולם אשר הוסיף ממלרים והבן כל זה ולדבר בזה באריכות ילאה היריעה להכיל : (יב) ד"א גו' מלמד שנסתכל הקב"ה כו' אף שיש כמה אנשים רשעים שנבעו במזות ה' מ"מ שפז אלו שהיו גדולי המעלה ונכסלו איש איש בדבר מיושר אף ללאורה לא ידענו מה בעי לומר בבאור אנכי בוס והנראה שבא להסביר

(ט) (יט) וחרת אף ה' בכס (דברים יא) זכור את יום השבת לקדשו אם קיימת' אתם אותו נתקיים בכס (ישעיה נח) (כ) אז תתענג על ה' וכו' עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכס (ויקרא י) (כא) אז תרצה הארץ את שבתותיה וכו' כבוד את אביך ואת אמך וכו' אם קיימתם אתם אותו נתקיים בכס (ישעיה מ) (כב) ודאו (י) גוים צדקך עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכס [יחזקאל ה] [כג] לכן אבות יאכלו בנים וכו' לא תרצה אם קיימתם אתם אותו נתקיים בכס (כד) וחרב לא תעבור בארצכם [ויקרא כו] עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכס (ס) ודריקותי אחיכם חרב וכו' לא תנאף אם קיימתם אתם אותו נתקיים בכס (ירמיה ל) (כה) אז תשמח בתולה במחול ובחורתי וקני' יחדיו עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכס (הושע ד) (כו) לא אפקוד על בנותי כי תזנה ועל בלתי' כי תנאפנה וכו' לא תגנוב אם קיימת' אתם אותו נתקיו' בכס (דברים י) [כז] ואכלת' את כל העמי' עכשיו שעברת' עליו נתקיו' בכס (ירמיה נא) אכלני הממני נבוכד נאצר מלך בבל וגומר לא תענה אם קיימת' אתם אותי נתקיו' בכס (כח) ואזם ערי נאם ה' [ישעיה מג] עכשיו שעברתם עליו נתקיו' בכס (זכיה ב)

ואלו הן א' מיכה ב' ירבעם ג' בן ישראלית ד' מקושש ה' אבשלום ו' יואב ז' (ח) שמשון ח' עכן ט' עדי נבות י' אחאב י' אנכי ה' אלהיך [ה] [יג] בעט [ו] מיכה י' לא יהיה לך אלהי' אחרי' בעט ירבעם . לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא בעט בן ישראלית . זכור את יום השבת לקדשו בעט מקושש . כבוד את אביך ואת אמך בעט אבשלוי . לא תרצה בעט : [ז] יואב . לא תנאף בעט (ח) שמשון . לא תגנוב בעט עכן . לא תענה בעט עדי נבות . לא תחמוד בעט אחאב י' [יד] ד' א' אנכי ה' אלהיך אמר הקב"ה לישראל אם קיימתם אתם אותו נתקיו' בכס אני אמרתי : (טו) אלהים אתם וגומר (זיליס פג) עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכס אבן כארם תמותון (סס) לא יהיה לך אם קיימתם אתם אותו נתקיים בכס (ויקרא כו) (טז) ופניתי אליה' וחסרתי אתכם ודברתי אתכם והקיימתי את בריתי אתכם עכשיו שעברת' עליו נתקיים בכס (יז) ונתתי פני בכס וננפתם לפני אוריכם (סס) לא תשא אם קיימתם אתם אותו נתקיים בכס (ישעיה נב) (יח) נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויביך וכו' עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכס

מאורי אש

לסביר של יקשה מה נשנו חלה היוד דברות שנכתבו בלוחות יתיר משאר דיני התורה ואזהרותיה ומשם נמנעו המה עקרים אם ינטל אחד מהם הוא הסתמה כללית והרא' מהאנשים שהם שזת מהם סיבב הרעה להם והבן : (יג) בעט מיכה כו' צעט ירבעם כו' יש להבין מהו ההבדל בין פסל מיכה לירבעם והנראה שזה כמו שאמרו שמיכה עשה העגל במדבר ואמר חלה אלהיך ישראל ולא האמין כי ה' (הוא הסיבה הראשונה) הוציאה וירבעם עבד בשיחוק וזהו לא יהי' לך אחרים על פני כלומר עש פני וזהו ש' חיק כדברי הרמב"ן בבאורו על התורה בן ישראלית שגד' ה' אבשלום שמר באביו ובעל נשי אביו . בעט יואב כמ"ס ויסע דמו מלחמה בשלום : בעט אחאב שמר כרס נבות ואף שבערו בכמה מצות חשב עיקר הסיבה שיהי' מסבב להם שהשתתה איש איש כפי חכונתו . (יד) ד"ל כו' אם קיימתם כו' הא נמי כאשר בארתי לעיל להרחות שהיוד הדברות המה מועלת כללי מדה במדה הן להסביר והן להעניט וע"כ חשבם בפ"ע ונכתבו על הלוחות וענין הרבך בארתי בספרו אשר הנחלים בבאורי על המדרש שחשב כל המנות בתוך יוד הדברות ועיין ספר מאמר השכל להגאון הראב"ן בן זקוני של הרא"ש ז"ל : [שון] אלהים אתם גו' שעי' קבלת האמת ה' באחרות האמיתי שהוא מהוה ומחייב כל וירבך כי יהיה גם הוא המושל בטבע לשרר מערכה או עד"מ ז"ל שלולא ושלל בעגל היו ככני אלהים חיים לעולם וכחששו אז נקם עליהם מיתה (טז) ופניתי אליכם גו' שעי' האמת שאין בלתי וכל הכחות חוץ מאחו אין בכתם לעזור או להקוץ עי"ז וכה שיהיה הוא המושגת רק מאחו ית' בפרטות והו' ופניתי אליכם : (יז) ונתתי פני גו' הענין כי ישראל עת שיבטו הוא ג"כ בהשגחה המכונה בשם פנים) מאת פני ה' לא תמקדה הטבע ח"ו וכשהוא יורד בהשגחה או העינים יתיר גדול של צדק הטבע והבן : (יח) נשבע ה' אם אתן גו' כלומר שה' ב"ה הטביע לישראל אשר ח"ל להיות באופן אשר [כמו שהטבעה כב"ד שלא יעבור] שלא יתן עוד חרפה בגוים כי יהיו נושעים בה' באמת לעולם ואף שזה הכתיב באמר על לעתיד לגוה דייק כי לולא לא תטאו היה זה מיד ולא היה עוד גלויות בעולה : (יט) וחרס אף ה' גו' כי מד"ד והצרון אף אינו מניח לישראל מסיבת שהם נפרדים ממנו ית' והיפוך שאמר אם אתן עוד את דגנך מאכל לאויביך באמר בו ועל את השמים והטמא אחריו ש' הביא הישועות יעקב הוא יותר נכון שזהו היפוך ממש : [כ] אז תתענג גו' ענין הרבך ויטודו כי בשבט זוכה לתוספת חנונו והסנה [אם יזכה] והוא דוגמת עיה"ב מתענג : מזוין ולכן אמרו חז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי' שבתות כהלכתו מיד הו' נגאלין כי אם יהיה רק ההתענגות מכבוד ה' אף עשה היור' מעד הלכ' באין מבין מנועם התענוג וזהו אם קיימתם או נתקיים בכס אז תתענג כו' ונתתי נחלת יעקב אביך כי יהיה גאולה שלימה מתענגים מנועם ה' : (כא) אז תרצה הארץ לומר חסר ותעניט על מניעת שמירת שבתות ותמו' בגולה על זה וכלומר מלבד שלא זכיתם לסתענוג הול עוד זאת תקבלו עינם גדול על זה : [כב] וראו גוים צדקך לכאורה אין זה שייכות לזה ומרדע רק נסיבת מנוה זו ויתכן שהכוונה שראו גוים בנה ש'קב"ה מתנהג עמך בדרך וברחמים וזה מסיבת הקיום כבוד אב ואם כמ"ס כבוד גו' למען ואריכון ימך על הארמה ודומק : (כג) לכן אבות גו' הביא הפסוק סוה שלכאורה אינו ההפך רק ממש שסם באמר כמה פעמים שיבטתה זאת לעיני הגוים שידעו מטרפתם כמו שנאמר שם ואתקן למרבה ולמרפה בגוים וח"ל הוא הפוך מן הקצה לקצה : (כד) וחרב לא תעבור וזה מדה כנגד מדה כי שנאחס הרגילה ועתה להיפך מאוד ודריקותי אחכם חרב גו' : (כה) אז תשמח בתולה עמר זמירתם ומתחאות המנוגות : [כו] לא אפקוד גו' כלומר בתמיה היתכן שלא אפקודם בשנים וכן פירוט המפרשים : (כז) ואכלתם את כל העמים וח"ל לא תשטרנו לגנוב משל אחרים כי יהיה לכם הכל מעוברי כוכבים סביבותינו ועתה להיפך מאוד שהוא

ישועות יעקב

ועבדי : [ד] בילקוט גרם זמרי : [ה] בילקוט גרם נבל ככולס : (ו) על סם שפשה פסל ומסכה (סופטי' י"ו) ח"ל טעשה את העגל במדבר עי' סם עיין פרש"י פ' חסא : [ז] שרגל את אבנר ועצא : [ח] שלקח בן אל כנר לשה' וכן לנרסה ילקוט זמרי עט כוכי צ' נור י' (ט) ל"א ויחר אף ה' ביום ההוא וישבע באמר [במדבר לב] והילקוט הביא מקרא אחר ולא מלאחיו במקרא שנחלק לו בין ויחר לומר : [י] עיין ילקוט כ"א : [יא] וכל מלכים כבורך פני וזהו ש' חיק כדברי הרמב"ן בבאורו על התורה בן ישראלית שגד' ה' אבשלום שמר באביו ובעל נשי אביו . בעט יואב כמ"ס ויסע דמו מלחמה בשלום : בעט אחאב שמר כרס נבות ואף שבערו בכמה מצות חשב עיקר הסיבה שיהי' מסבב להם שהשתתה איש איש כפי חכונתו . (יד) ד"ל כו' אם קיימתם כו' הא נמי כאשר בארתי לעיל להרחות שהיוד הדברות המה מועלת כללי מדה במדה הן להסביר והן להעניט וע"כ חשבם בפ"ע ונכתבו על הלוחות וענין הרבך בארתי בספרו אשר הנחלים בבאורי על המדרש שחשב כל המנות בתוך יוד הדברות ועיין ספר מאמר השכל להגאון הראב"ן בן זקוני של הרא"ש ז"ל : [שון] אלהים אתם גו' שעי' קבלת האמת ה' באחרות האמיתי שהוא מהוה ומחייב כל וירבך כי יהיה גם הוא המושל בטבע לשרר מערכה או עד"מ ז"ל שלולא ושלל בעגל היו ככני אלהים חיים לעולם וכחששו אז נקם עליהם מיתה (טז) ופניתי אליכם גו' שעי' האמת שאין בלתי וכל הכחות חוץ מאחו אין בכתם לעזור או להקוץ עי"ז וכה שיהיה הוא המושגת רק מאחו ית' בפרטות והו' ופניתי אליכם : (יז) ונתתי פני גו' הענין כי ישראל עת שיבטו הוא ג"כ בהשגחה המכונה בשם פנים) מאת פני ה' לא תמקדה הטבע ח"ו וכשהוא יורד בהשגחה או העינים יתיר גדול של צדק הטבע והבן : (יח) נשבע ה' אם אתן גו' כלומר שה' ב"ה הטביע לישראל אשר ח"ל להיות באופן אשר [כמו שהטבעה כב"ד שלא יעבור] שלא יתן עוד חרפה בגוים כי יהיו נושעים בה' באמת לעולם ואף שזה הכתיב באמר על לעתיד לגוה דייק כי לולא לא תטאו היה זה מיד ולא היה עוד גלויות בעולה : (יט) וחרס אף ה' גו' כי מד"ד והצרון אף אינו מניח לישראל מסיבת שהם נפרדים ממנו ית' והיפוך שאמר אם אתן עוד את דגנך מאכל לאויביך באמר בו ועל את השמים והטמא אחריו ש' הביא הישועות יעקב הוא יותר נכון שזהו היפוך ממש : [כ] אז תתענג גו' ענין הרבך ויטודו כי בשבט זוכה לתוספת חנונו והסנה [אם יזכה] והוא דוגמת עיה"ב מתענג : מזוין ולכן אמרו חז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי' שבתות כהלכתו מיד הו' נגאלין כי אם יהיה רק ההתענגות מכבוד ה' אף עשה היור' מעד הלכ' באין מבין מנועם התענוג וזהו אם קיימתם או נתקיים בכס אז תתענג כו' ונתתי נחלת יעקב אביך כי יהיה גאולה שלימה מתענגים מנועם ה' : (כא) אז תרצה הארץ לומר חסר ותעניט על מניעת שמירת שבתות ותמו' בגולה על זה וכלומר מלבד שלא זכיתם לסתענוג הול עוד זאת תקבלו עינם גדול על זה : [כב] וראו גוים צדקך לכאורה אין זה שייכות לזה ומרדע רק נסיבת מנוה זו ויתכן שהכוונה שראו גוים בנה ש'קב"ה מתנהג עמך בדרך וברחמים וזה מסיבת הקיום כבוד אב ואם כמ"ס כבוד גו' למען ואריכון ימך על הארמה ודומק : (כג) לכן אבות גו' הביא הפסוק סוה שלכאורה אינו ההפך רק ממש שסם באמר כמה פעמים שיבטתה זאת לעיני הגוים שידעו מטרפתם כמו שנאמר שם ואתקן למרבה ולמרפה בגוים וח"ל הוא הפוך מן הקצה לקצה : (כד) וחרב לא תעבור וזה מדה כנגד מדה כי שנאחס הרגילה ועתה להיפך מאוד ודריקותי אחכם חרב גו' : (כה) אז תשמח בתולה עמר זמירתם ומתחאות המנוגות : [כו] לא אפקוד גו' כלומר בתמיה היתכן שלא אפקודם בשנים וכן פירוט המפרשים : (כז) ואכלתם את כל העמים וח"ל לא תשטרנו לגנוב משל אחרים כי יהיה לכם הכל מעוברי כוכבים סביבותינו ועתה להיפך מאוד שהוא

אלמלי

ע

אדיהו רבא פרק י"ב

(לז) קיים יצחק שהיה מושלך (טו) לפני אביו כשה לטבח לא תרצה קיימו יוסף שלא שמע לאשת פוטיפר (טז) להרוב את פוטיפר לא תנאף קיימו יוסף שנא' [סס לט] ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהי' (לט) ומה ת"ל לאלהי'אלא מלמד שנשבע לו ליצרו באלהי' ואמר האלהים לא אעשה את הדבר הזה ד"א לא תנאף קיימו בועז שנאמר (רות ג') ליני הלילה (י) וגומר לא תגנוב קיימו יוסף שנאמר (בראשית מז) וילקש יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים (יח) וגו' ד"א לא תגנוב קיימו השבטים שנאמר (סס מ"ג) הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחתינו השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנוב מביט ארונך כסף או זהב (מא) לא תענה וגו' ולא תחמיד קיים אברהם שנ' סס (יד) ויאמר אברם אל מלך סרום הרימתי ידי אל ה' אל עליון (ט) קינה שמים וארץ אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך וגו' בלעדי רק אשר אכלו הנערים וגו' ד"א אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך ולא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מה ענין זה אצל זה אלא לדמך (מב) שכל רגיל בשבועות שוא ובשבועות שקר הרי זה כאילו עובר ע"ז (מג) ואינו עושה קורת רוח לפני מי שאמר והיה העולם ואינו מקבל עליו עול מלכות שמי' שלימה וכל מי שאינו רגיל בשבועות שוא ובשבועות שקר הרי זה עושה קורת רוח לפני הקב"ה ומקבל עליו עול מלכות שמים שלימה אוי להם לדשע"י שבשביל מעשיהם המקולקלים

[כט] מה אעידך מה ארמה לך הבת ירושלים מה אשור לך ואנחמך וגו' לא תחמוד בית רעך וגומר אם קיימתם אחם אותו נתקיים בכם (ל) ולא יחמוד איש את ארצך (סמות לד) וגו' עכשיו שעברתם עליו נתקיים בכם (מיכה ב') וחמרו שדות וגולו וגו' (לא) ד"א אנכי ה' אלהיך קיימו יוסף שנאמר ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני (בראשית נ') לא יהיה לך וגומר (לב) קיימו יעקב שנאמר [סס ז'] ויאמר יעקב אל ביתו וגו' הסירו את אלוהי הנכרי אשר בתוכם וגו' לא תשא קיימו יוסף שנאמר (סס מ"י) הו' פרעה אם תצאו מזה והלא הרבנים ק"ץ ומה כשהיה נשבע במלך ב"ז קיים את שבועתו אם נשבע במ"מה הקב"ה עאכ"ו זכור את יום השבת לקדשו קיימו יוסף שנאמר (סס נג) ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשי' הביתה וטבות טבח והכין וגומר : ואין הכן (לג) אלא לשבת שנאמר (סמות ט"ז) והיה ביום הששי והבינו את אשר יביאו ומאי וטבות טבח : אלא מלמד שאמר יוסף לטבח (יג) (לד) פרע' לפניהם את בית השחיטה והפריש לפניה' את גיד הנשה : ד"א זכור את יום השבת לקדשו קיימו חנניה מישאל ועזריה שנאמר (ישעיה נה) כי כה אמר ה' (לה) למריסים [יג] אשר ישמרו את שבתותי כבוד את אביך ואת אמך קיימו יוסף שנאמר (בראשית לו) ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם (לו) לכה (יד) ואשלחך אליה' וגו' : ד"א כבוד את אביך ואת אמך

ישועות יעקב

כבודך וגומר וזה סדר בעוה"ז אכל למען יאריכוון ימיך וגו' קאי על עוה"ז ליום סכולו ארוך וכולו טוב : (יג) שיגלה להם בית השחיטה שידעו שגטת כדון ולא בשר נחמה הוא לפי שקיימו כל החזרה אעפ"י שלא נחמה : ועיין בפ' ג"ה דף ל"א : (יג) שנאמר והיו סריסים בהיכל מלך בבל אלו חמ"ו כך דרשו בפ' חלק : (יד) אעפ"י שידעו שחמ"ו שולחין אותם : [טו] והיה אז כן ל"ו סניס ולא בעט בו : [טז] עיין לעיל פרק י"ז : וכאז ג"כ נשבע ליצרו שאמר סי' ה' שכבי עד הבקר : (יח) וסיפא דקרא ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה : (יט) כזה העיד עדות

מאורי אש

אכלנו הנמני מאוד לא די שלא זכיתי להנות מטובי אלא נהפוך שהיו חובל מטובי ואני נשארתי ריקס : (כח) ואחס עדי אולי דרש על דרך דרש לא תענה כדעך זהו הקב"ה והיו שלא תכחש בו ותאמין בו והיו ואחס עדי הנאמר סס שחחס עדים בדבר שאנכי ה' במה שאני משפיע לכם כל טוב כזה עדים אחס איך ההאמנה כי חמת : (כט) מה אעידך כלומר כי גם עתה בנדרם בעדות ולא האמין כי ולכן באה עליך רעה אשר אין דומה לך וזה דרך דרש וטרה : (ל) ולא יחמוד זהו מדה כלה' ועתה להיפך וחמדו גו' חף שהכתוב מדבר על ישראל מ"מ גם מזה אין מנוחה כאלהים חף אים מאחורו גם אין שונט למעלה מעבירה עלמה

וכל זה להורות כי זה העניינים כללים עד מאוד מקיפים יסודות רבות הן בשכר והן בעונת ח"ו : (לא) ד"א כו' קיימו יוסף גם זה בא להורות שגדול עניינם מאוד שכל הנדיקים שהיו קודם מתן תורה קיימיהו על נכון : ויוסף האמין רק בה' ובגזירתו ואמר על עצמו שאין בכחו לעשות עמם דעה מאומה ולא יסדו ממנו וקיים שהאמין בה' שהוא הנותן כח לגולם והוא אלהי' בעל הכתר : (לב) קיימו יעקב שהיכחם שלא היה אלהים אחריהם על פניהם חף סרך : עבודת חלילים מאסור ההגאה מהם שזה אינו מציין מלות רק העבודה ל"ס והוא ההיחס שלא ימלאו צרכיהם שאסור בהגאה : (לג) אלא לשבת מפני שאסור במלאכה כי אין לומר שההכנה על הכסול שלסון הכנה משמע על זמן שאחר זה הרבה לא באותו היום כמו שנאמר והיה ביום הששי והיכינו שמוטב על למחר ביום השבת : (לד) פרע לפניהם שיפסחו ויהרו ג"כ בניד הנסה חף שזה אינו מיד הדברות חשכם ג"כ זה באגב כי באמת היו מקיימין כל החור' כול' בדעת חו"ל : (לה) לסריסים שהי' סריסים בהיכל מלך ל"ג ועכ"ז שמרו שבתות ולא חללוהו וכל זה דרש שיפסחו כיבא עליהם : (לו) לכה והשלחך חף שידע כי הם שולחים אותו עכ"ז הדרו לקיים מצות כבוד אביו : [לז] קיים יוסף כו' כשה לטבח כלומר בחמימות לז בלי הרהור ומחשבה מאומה רק כשה חמים : [לח] להרוב את פוטיפר גם זה בכלל הריגה או אולי באחרית היתה היא הורגת לבעלה למען לקחת יוסף : [לט] ומה ת"ל לאלהים כלומר כי תנח אשת איש הוא חטא שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו הוא ג"כ ומפרט שבה' מנעו עצמו שחביר סס אלהים ומנעו שלא יעשה זאת וזה מגדר הפרישות : (מ) ליני הלילה גו' והוא ג"כ נשבע שנאמר חי' ה' שכבי עד הבוקר : וילקט יוסף וסופו דקרא ויבא יוסף ביתה פרעה : [מא] לא תענה גו' ולא תחמוד קיים א"א כו' הרימותי כו' כבר בארתי בפרק שלפני זה בבאר הכתוב וכלל ג"כ לא תענה בזה כמו שפרשתי לעיל שמוטב על הקב"ה והיו הרימותי ידי רק לאל עליון כי אלו אבטס ולא נעמל ידי וכל זה הביא מאלו השלמים להראות ג"כ גדרי המצות ואיכותם על חופן שלימותם למשל שמוצת כבוד הוא חף במקום סכנה וכדומה וכן שאר הדברות והכן : [מב] שכל רגיל בה' כו' כאלו שונד עוברת כוכבים באור הדבר אשר שתרביגל עצמו להטבט כשמו הגדול ואינו מקיימו ואז מעט מעט יתעקר אמונת ה' מלבו ויחשוב זאת באין ובאחריותו ידבק ח"ו באמונת עבודת כוכבים ובאמונתם כי בעדה האמנתו מאומה ה' : (מג) ואינו עושה ק"ר כו' ואינו מקבל כו' לומר ומכש"כ שטרדי

המקולקלים מביאין את עצמן לידי פסול והיון עניים עד יום מותן שנ' [זכריה ה'] [מג] הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הוצאתיה [כ] לאלתר ובאה אל בית הגנב [מד] זה הגנב דעת הבריות ואל הנשבע בשמי לשקר כמשמעו כל העברות שבתורה אם עבר עליהן נפרעין ממנו בנוסו ועל שבועות שוא נפרעין ממנו בנוסו ובממונו לכך נאמר וכלתו את עציו ואת אבניו ולא עוד אלא [מה] שהקב"ה [כא] מעיד עליו בעצמו שנאמר [מלאכי ג'] וקרבתו אלי' למשפט והייתי עד ממדר במכשפי' ובמנאפי' ובנשבעי' דשקר ובעושקי שכר שכיר אלמנה ויתום וגו' ואומר [ירמיה כט] [מו] ואנכי היודע ועד נאם ה' דבר אחר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וזכור את יום השבת לקדשו מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך [מז] שכל הרגיל בשבועות שוא ושקר דרי הוא אינו מקבל עליו עול מלכות שמים שלימה ומו שאינו רגיל בשבועות שוא ושקר דרי הוא מקבל עליו עול מלכות שמים וכל הרגיל בשבועות שוא ושקר אינו נוחר את חי' [כז] עוה"ב וכל מי שאינו רגיל בשבועות שוא ושקר דרי הוא נוחר את חי' העוה"ב לכן לא יאמר האדם בלבו לעצמו אני אהיה ירא שמים ואוהב את הקדוש ברוך

הוא [מח] על מנת שאעבור על אחת מכל המצות האמורות בתורה כי זהו סימן רע וחלק רע וגזירות קשות באות עליו [מט] אלא כך יאמר אדם בלבו אני אהיה ירא שמים ואוהב את הקב"ה על מנת שלא אעבור אפי' על אחת מכל המצות האמורות בתורה וזהו [נ] סימן טוב וחלק טוב לו ואין חטא בא על ידו [נא] תדע לך שכן הוא שהרי כשהיו ישראל במדבר מה נאמר בהם [כמדבר טו] ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת אמר [כג] הקב"ה למשה מפני מה חלל זה את חשבתאמר משה לפני רבש"ע איני יודע אל הקב"ה למשה אני אומר לך כי בכל ששת ימי חול יש לו לישראל תפילין בראשו ובזרועו ורואה אותם וחוזר ממעשיו אבל עבשיו ביום השבת [כד] שאין לו תפילין בראשו ובזרועו לכן חילל זה את השבת באותה שעה אל הקב"ה למשה משה צא וברר להם מצוה אחת שיהיו נוהגים בו גם בשבתות ובמים טובים זה מצות ציצית שנאמר [סס] דבר [כה] אל בני ישראל וגו' ועשו להם ציצית [נב] על כנפי בגדיהם לדרוהם וגו' וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וגו' ואין לדרתם אלא [כו] לדרו [נג] תם ואין תם אלא יעקב שנאמר [נחאטיז כה] ויעקב איש תם [נד] תם מגול

מאורי איש

לא יחפץ לעשות ק"ד ולקבל עול מלכות שמים עוד כי נעקר יוריו הטובים מלבו מסיבה רגילותו לשנוע בשקר [מד] זה הגנב דעת הבריות דהוקשה לו אם על הגניבה כפסו אין העונש כל כך גדול ללכות כליון גמור כאין תקומה ואין לומר שגיב וכשנע לשקר ג"כ דהא על שבועות שקר לבד יענש ככה ולכן מפרש שנוכח דעת הבריות מתרחה עלמנו פלדוק ובאמת שבע חובות בלבו אז האיש ההוא אין תקומה למלחו : הולאחי לאלתר סין מורה הלשון מורדק לעבר שכמעט אין אומר ושהי לזה דא"כ ה"ל א"יאי : [מה] שהקב"ה מעיד עליו בעצמו באורו אף שהקב"ה ילא רחמים בזה הוא עלמנו כביכול מקרב למשפט [כי נהפך מרחמים לדין] להענישו . [מו] ואנכי היודע ועד כלומר גם המדת הרחמים המלמד זכות על האדם יודע עונשו ומעיד אלו לחיוב ולעונשו והבן : [מז] ד"ל כו' שכל הרגיל על חידוש העולם אשר מזה נמשך קבלת עול מלכות שמים שלימה וכלומר שמבין חמישה השגחה ה' ויחידו יח' אשר ילקח אות רחמיו העולם ומי שהוא מרגיל עלמנו לקבל מוראו נכנס הירא' מעט מעט בלבו עד שיזכה למלכות שמים שלימה באמת ואמר לשון שאינו רגיל הוא לאו דווקא אלא כלומר שאינו נשבע לעולם ואידי דאמר לעיל כל הרגיל לעיל כל הרגיל לעיל שמה שמה כעובד עבודה אלוים כלומר שאינו מאמין בה' לבד רק ישחק עמו עבודת אלילים ג"כ וכאן מדבר מנחית השגחה הכובע מייסוד החידוש והמרגיל עלמנו בשבועות שקר יבוא ח"ו להחפיק בהשגחה לגמרי והבן : [מח] ע"מ שאעבור כו' כלומר כואיל ומצוה גוררת מנ' ועבירה עבירה וכולן מקשרין זה בזה וכמ"ס שמשכונות שקר יבוא לידי חילול מ"ס לכן מי שאומר עובד ה' מאלהנה ומירחה מלבד מצוה אחד שאינו יוח לו לקיימו מסיבה מה זהו סימן רע לו כי בודאי בסוף יעבור על כולן כי זהו מעשי היצר המפתה בתקלקלית אף שמדמה שמתכונן בלבו האהבה והיראה האמיתית זה כאין כי מבלעדי המצות כולן לא יתכן זאת : [מט] אלא כן יאמר האדם כו' ע"מ שלא אעבור לכאורה הוא מיותר והמראה שבה להסביר שלפ"ז א"כ השלימות איננה ב"ל ע"י קיום מצות כולן ואיך יתכן שאיש אחר יעשה כל המצות יש מצות גוסגות רק כשהניס לויס ויש בעשירים ויש המקושר בזמן ובחנא ומפרש שאין על האדם זולת שלא לעבור ואם הו' בא לידו הו' מקיים זאת ולכן הכונה מאשרפה למעש' אף שלא קיים וק"ל . [נ] סימן טוב שבודאי יקיים את כולה ותלך טוב כלומר טבע טובה שהיא חס ישר : [נא] תדע לך כי כלומר הא לך ראי' שגמול אחת מנוע את האדם מעבירות הרבה שמזכירים על כולן כי כן טבע המנ' וסגולת' [נב] על כנפי נגדיהם שיהיו רואים חמור ויחזרו ע"ז כל המצות : [נג] לדרו תם כלומר כי מפני קיום כל המצות בשלמות הוא תם ושלם בשלימות הנפשי ואם יעבור באחת לא יהיה תמים כי כן סגולת המצות לחיות ודבוקות הנה ולכן חליית מצוה כל המצות שיהיו חמימים ע"ז [ואין זה רחוק מפשוטו ג"כ שהכונה לדרתם לומר שנוהג לדרוהם שלא ידומה כי הנה מצוה זמנית רק נלחיות ואל"כ איך אפשר שיטעל מצוה אחת לעולם והבן] . [נד] הם מגול כו' מנ"ע משפ"ד חשב אלו הג' דברים עד"מ רובם בגול יתעושת בעריות וכן באבק לה"כ שזה סוף משפטי דמים דאזיל סומקי אך לקיות מדרגות מדרגות יש כשצירתיים שומר נפשו ממנון אחרים אלכל עכ"ז נעסקו ירמה וכדומה וכן בענייני עריות יחור מעט אחרי עינוי בדבר האומר לו אך יעקב היה בחמימות ובשלימות על דהמעלה העליונה והמצות ליצית מוכיד לזה ולכן

ישועות יעקב

עדות אחת שהעיד לכל שהוא יח' ברא שמים וארץ וכן מלאתי בילקוט יחור דף ע"ט לא תענה קיים אברהם שהעיד לכל באי עולם שאחה רכון כל המעשים ועיין בזווקוקין והקורא יבחר בלדק [כ] ואין תולין לו שנים ושלשה דורות אם יש לו זכות כמו שמצינו בשאר עבירות שבועות דף ג"ח : [כא] ועבר שרבו מקרבו לדין וממחר להעידו כלום חקנה יש לו חגיגה פ"ק : [כב] יום שכולו שבת : [כג] ילקוט שלח לך דף רכ"ח ע"ב עיי"ש ל"א : [כד] שחפילין נקרא אוח על ידנה ושבת וי"ט נקראים ג"כ אוח ואם מניח שבת וי"ט חפילין הוא מצוה לאות של שבת ולאות של המועדות ואי' בוהר שחף בחוה"מ אסור להניח חפילין וחייב מיחה ועיי"ש : [כה] לך נסמכה פ' ליצית לפ' מקושש : [כו] שפ"י מצות ליצית יהיו

אליהו רבא פרה כו

זה שורפן ומפסידן כך גרונו של אדם אפילו אתה נותן בו כל אכילות יפות שבעולם הוא (לא) בולען ומפסידן מעשה ברבי יהודה הנשיא שאמר בשעת מיתתו גלוי וידוע לפני הקב"ה שעמלתי בתורה (סב) בכל עשר אצבעותי ולא אכלתי ולא נהנתי בעולם הזה [סג] אפילו באחת מאצבעותי הקטנים ומעולם לא אמרתי אלך ואוכל ואשתה ואהנה מן עוה"ז ואלך אח"כ מתוך תענוגי עוה"ז (סד) ואפסור מן העוה"ז לעוה"ב אלא לא עשיתי לי אכילה ושתייה רק כדי חיותי ועסקתי בתורה כל ימי חיי לכן עכשיו (סה) תן לי מנוחה בבית עולמי מה (סו) היו משיבין (סז) לו יבא שלום ינחמו על משכבות' הולך נכחו (יטסיה ז) וכל העושה כן עליו הכתוב אומר (חיליקי) שוב איש חינוך ומלוה [לג] יוכלכל דבריו במשפט (סח) מכאן שמעת שקדושת הקדוש ב"ה קדושת שבת וקדושת ישראל שלשתן חשובות כאחת בקדושת הקב"ה מה כתוב (סס כז) ואתה קדוש (סט) יושב תהלות ישראל כך בשמו אבותינו וגו' ובקדושת שבת מה כתוב (טמות לא) ושמרתם את השבת כי קודש הוא לכם ובקדושת ישראל מה כתוב (ירמיה ז) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה מכאן אמרו שלעתיד לימות בן דוד שיחיו

מגזל חם מגלוי עריות חם משפיות דמים [נה] לפיכך וביאורו ונתנוהו אצל עול מלכות שמים שהיא חמורה שמתחילין שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ומסיימין ועשו להם ציצית וגו' הא למדת (כו) (נו) שקלה שבמצות הרי היא כחמורה וחמורה הרי היא כקלה ד"א זכור את יום השבת לקדשו כמה אתה (נב) מקדשו במקרא ובמשנה במאכל במשתה ובסות נקיה [כח] (נח) ובמנוחה שכל המענג את השבת כאלו הוא מכבד להקב"ה שנאמר (ישעיה יח) קראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובר ללמדך אם קראת לשבת עונג אז ולקדוש המכובר ואע"פ שאמר ר"ע [כט] עשה שבתך חיל ואל תצטרך לבריות מכל מקום ישול אדם בשר מעט ויין מעט (נט) ואל ירבה בבשר ויין יותר מדאי ואם הרבה בבשר ויין יותר מדאי הרי מקרא מוכיח עליו (משלי כג) אל תהי בסבאי יין בזוללי בשר למו כי סבא חולל יוש (ס) ואם לא זכה אדם לבקש רחמים על ד"ת שיכנסו לתוך מעיו מכל מקום יבקש רח"מ על אכילה ושתייה יתירה שלא יכנס לתוך מעיו שנאמר [יטעיה מח] הגה (ל) צרפתיך ולא בכסף בחדתיך בכור עוני [סא] מה כור זה אפילו אתה נותן בו כל העצים שבעולם דרי

ישועות יעקב

דור חם מגזל ועבירה יעקב : (כו) בעיני הנריות הוא קלה לפי שנתקח דממים מועטים ובאמת היא שקולה ככל המזות וכן לזיות בני תרי"ג עס ה' קשרים ומונה חוטין כמו שפי' רש"י : (כח) מן המלאכות האסורות (כט) שנת פרק כל חבני ובערני פסחים : (ל) אלזרף אחס לא ע"י אש של גיהנם ולא ככסף שזריכים לזרפו באש ע"כ בחרתי לך כור עוני : (לא) ע"כ יבקש רחמים שיוכל לכבוש תאוותו [לג] ע"י בח קול כדאיחא נכחיות פי"ב [לג] טוב לאיש שהוא חונן דלים ומלוה להם ואין מדקדק לומר אין יכולת בידי אבל דבריו הנזכרים לו למאכל ומשתה וכסות

מאורי אש

סיים והיחס קדושים כלומר פרושים אפילו מדבר המותר : (נה) לפיכך הביאורו כי כלומר הביאורו פרשם לזיות המזכרת כל המזות לקבלת מ"ש שהיה העקרי וקיום כל המזות המה ג"כ עקריים וזה מבלעדי זה לא יתכן : (נו) שקלה שבמצות ה"ה כחמורה כו' כלומר קל בעיניו עשייתה כי היא בדמים מועטים באין טורח ומ"מ היא מעוררת לכל המזות כי המזות סגולות נודעות רק לה' לבדו סגולתה כמו שהערתה לעיל כמה פעמים : (נז) מקדשו כמקרא ר"ל לא במאכל ובמשתה לבד כ"א בלמד החורה ג"כ המשמחה הלכ וגם ענין המאכל הוא ג"כ מזה הטעם כדי שיחננו וישמח נפשו בחורת ה' וזה נקרא קדושה כי נקדש היום

הוא כנפשו : (נח) ובמנוחה ממלאכה ומדיבור הענין המלאכה הוזהר לו אל ירבה לאכול על השביע כי לא כאלה תענוגי שבת המכויני' הודאה וכבוד לו ית' : (נט) ואל ירבה בכטר ר"ל אף מו שיש לו אל ירבה לאכול על השביע כי לא כאלה תענוגי שבת המכויני' רק למנוחה הנפש והתענגותה מכבוד ה' : (ס) ואם לא זכה אדם כי יבקש רחמים על אכילתה כו' בא להורות שרבי המאכל גורם להפסדת החורה כי כח היצר מתגבר ע"י וגם נישמט ירי מוחו ושכלו ולכן אם יראה כי אין שכלו חוק בד"ת יבקש רחמים שיוכל להמנע מרבו תאות המאכל כי ע"י יטהר נפשו ויזהר באחריות להבין ד"ת כי ע"י טהרת הנפש יתגלה השכל ג"כ מעט מעט והכן מאוד : (סא) מה כור הזה כו' כן גרונו כו' ר"ל ששלחתי עניות בכור (הוא הפה) האפסיד ומכלה כל ואינו נהנה רק לשעמו ולבסוף אין לו חועלת מאומה כי אחרי שבעו מה לו אם אכל מאכל טוב או אינו טוב וע"ד הפסג כמו הכיר המצויק סגיגה כן העניות מנרף לב האדם ומפריד הרע והגאון מקרבו [סב] בכל עשר אצבעותיו הוא משל לפי שעל הרוב היריד עוסקים בענייני העוה"ז והוא עשה עמם רק חורה : [סג] אפי' באחת מאצבעותי כלומר אפי' הגאה קטנה ושחוחה (להיות מעט מכבוד החורה או מעוה"ז וכדומה) כי בכל כוונתו היה רק לשמים וכל עסקי עוה"ז ג"כ לא היה רק לחוק גיוו לחורה ולא להנחתו : (סד) ואפסור מן העוה"ז לעוה"ב כלומר שלא אחזתי דבר העוה"ז אפי' לטמל שאדמה אמת שעוה"ב הוא טוב אבל עוה"ז הוא ג"כ טוב ולכן אהנה מעוה"ז ואעמול שאזכה גם לעוה"ב שהוא כולו טוב לא עשיתי כן כי ידעתי העוה"ז הוא הנל וחאוה"ה הכל רק נהנתי מהם הפי ההכרח לבד : (סה) חן לי מנוחה בבית עולמי נפש עולמי כלומר מנוחה הגסט שאזכה להתענג מויו השכינה לכל ימנע ההשנה ממני כי זה עיקר חפצי והתענגותי [ועיין בהקדמתי הראשונה] : [סו] מה היו משיבין לו ר"ל בעת גויעתו נחשבר לו ככה שתדבק נפשו בעליונים ויבא שלום כלומר יבא האיש השלום שנשלם נפשו בעלימות באין חסרון מאומה אחר שנהרסק מתוך כל יצורי כניו ותאוותה [ולכן לא כתיב יבא בשלום כ"א הוא חאר על האדם] הולך נכחו שהולך חמיד נוכח הדרך ההוא לרדק בה' : [סז] וכל העושה כו' טוב איש חונן גו' וסופו כי לפולס לא ימות וזהו לעוה"ב וע"ד המליצה נוכל לומר טוב איש חונן ומלוה שעושה טובות כהונו לאחרים אבל הוא עצמו יוכלל ויפלט דבריו ומנהגיו רק במשפט לא להנחת עוה"ז והוה כרבינו הקדוש שמכל עשרו לא נהנה רק היה מהנהם לאחרים והביא זה להורות שמייעת המאכל והמשתה זוכה לחורה : (סח) מכאן שמעת כו' מוסב על לעיל שכל המענג השבת כו' וענין הקדושה הוא שם על דבר שנבדל במעלתו יותר משאריתו והנה ה' ב"ה בעלה ושאל ונבדל במעלתו על כל ובצת נבדל במעלתו (בעצם לא במקרה והסכמי רק בעצם קדושתו) משאר הימים וישראל משאר עיבדי כוכבים ושלשתן נקראו בלשון קדושה להורות כי המה נבדלין במעלתן מאוד מאוד : [סט] יושב חללות ישראל ר"ל שה' נקדש ע"י חללות ישראל המקלסין לו וכן שנת נקראת קדש שנקדש שמו ית' ע"י וכו' ישראל נקראו קדושים כי הם מקדישים שמו ית' ולכן נחשבו כאחת ע"י

הוא כנפשו : (נח) ובמנוחה ממלאכה ומדיבור הענין המלאכה הוזהר לו אל ירבה לאכול על השביע כי לא כאלה תענוגי שבת המכויני' הודאה וכבוד לו ית' : (נט) ואל ירבה בכטר ר"ל אף מו שיש לו אל ירבה לאכול על השביע כי לא כאלה תענוגי שבת המכויני' רק למנוחה הנפש והתענגותה מכבוד ה' : (ס) ואם לא זכה אדם כי יבקש רחמים על אכילתה כו' בא להורות שרבי המאכל גורם להפסדת החורה כי כח היצר מתגבר ע"י וגם נישמט ירי מוחו ושכלו ולכן אם יראה כי אין שכלו חוק בד"ת יבקש רחמים שיוכל להמנע מרבו תאות המאכל כי ע"י יטהר נפשו ויזהר באחריות להבין ד"ת כי ע"י טהרת הנפש יתגלה השכל ג"כ מעט מעט והכן מאוד : (סא) מה כור הזה כו' כן גרונו כו' ר"ל ששלחתי עניות בכור (הוא הפה) האפסיד ומכלה כל ואינו נהנה רק לשעמו ולבסוף אין לו חועלת מאומה כי אחרי שבעו מה לו אם אכל מאכל טוב או אינו טוב וע"ד הפסג כמו הכיר המצויק סגיגה כן העניות מנרף לב האדם ומפריד הרע והגאון מקרבו [סב] בכל עשר אצבעותיו הוא משל לפי שעל הרוב היריד עוסקים בענייני העוה"ז והוא עשה עמם רק חורה : [סג] אפי' באחת מאצבעותי כלומר אפי' הגאה קטנה ושחוחה (להיות מעט מכבוד החורה או מעוה"ז וכדומה) כי בכל כוונתו היה רק לשמים וכל עסקי עוה"ז ג"כ לא היה רק לחוק גיוו לחורה ולא להנחתו : (סד) ואפסור מן העוה"ז לעוה"ב כלומר שלא אחזתי דבר העוה"ז אפי' לטמל שאדמה אמת שעוה"ב הוא טוב אבל עוה"ז הוא ג"כ טוב ולכן אהנה מעוה"ז ואעמול שאזכה גם לעוה"ב שהוא כולו טוב לא עשיתי כן כי ידעתי העוה"ז הוא הנל וחאוה"ה הכל רק נהנתי מהם הפי ההכרח לבד : (סה) חן לי מנוחה בבית עולמי נפש עולמי כלומר מנוחה הגסט שאזכה להתענג מויו השכינה לכל ימנע ההשנה ממני כי זה עיקר חפצי והתענגותי [ועיין בהקדמתי הראשונה] : [סו] מה היו משיבין לו ר"ל בעת גויעתו נחשבר לו ככה שתדבק נפשו בעליונים ויבא שלום כלומר יבא האיש השלום שנשלם נפשו בעלימות באין חסרון מאומה אחר שנהרסק מתוך כל יצורי כניו ותאוותה [ולכן לא כתיב יבא בשלום כ"א הוא חאר על האדם] הולך נכחו שהולך חמיד נוכח הדרך ההוא לרדק בה' : [סז] וכל העושה כו' טוב איש חונן גו' וסופו כי לפולס לא ימות וזהו לעוה"ב וע"ד המליצה נוכל לומר טוב איש חונן ומלוה שעושה טובות כהונו לאחרים אבל הוא עצמו יוכלל ויפלט דבריו ומנהגיו רק במשפט לא להנחת עוה"ז והוה כרבינו הקדוש שמכל עשרו לא נהנה רק היה מהנהם לאחרים והביא זה להורות שמייעת המאכל והמשתה זוכה לחורה : (סח) מכאן שמעת כו' מוסב על לעיל שכל המענג השבת כו' וענין הקדושה הוא שם על דבר שנבדל במעלתו יותר משאריתו והנה ה' ב"ה בעלה ושאל ונבדל במעלתו על כל ובצת נבדל במעלתו (בעצם לא במקרה והסכמי רק בעצם קדושתו) משאר הימים וישראל משאר עיבדי כוכבים ושלשתן נקראו בלשון קדושה להורות כי המה נבדלין במעלתן מאוד מאוד : [סט] יושב חללות ישראל ר"ל שה' נקדש ע"י חללות ישראל המקלסין לו וכן שנת נקראת קדש שנקדש שמו ית' ע"י וכו' ישראל נקראו קדושים כי הם מקדישים שמו ית' ולכן נחשבו כאחת ע"י

הוא כנפשו : (נח) ובמנוחה ממלאכה ומדיבור הענין המלאכה הוזהר לו אל ירבה לאכול על השביע כי לא כאלה תענוגי שבת המכויני' הודאה וכבוד לו ית' : (נט) ואל ירבה בכטר ר"ל אף מו שיש לו אל ירבה לאכול על השביע כי לא כאלה תענוגי שבת המכויני' רק למנוחה הנפש והתענגותה מכבוד ה' : (ס) ואם לא זכה אדם כי יבקש רחמים על אכילתה כו' בא להורות שרבי המאכל גורם להפסדת החורה כי כח היצר מתגבר ע"י וגם נישמט ירי מוחו ושכלו ולכן אם יראה כי אין שכלו חוק בד"ת יבקש רחמים שיוכל להמנע מרבו תאות המאכל כי ע"י יטהר נפשו ויזהר באחריות להבין ד"ת כי ע"י טהרת הנפש יתגלה השכל ג"כ מעט מעט והכן מאוד : (סא) מה כור הזה כו' כן גרונו כו' ר"ל ששלחתי עניות בכור (הוא הפה) האפסיד ומכלה כל ואינו נהנה רק לשעמו ולבסוף אין לו חועלת מאומה כי אחרי שבעו מה לו אם אכל מאכל טוב או אינו טוב וע"ד הפסג כמו הכיר המצויק סגיגה כן העניות מנרף לב האדם ומפריד הרע והגאון מקרבו [סב] בכל עשר אצבעותיו הוא משל לפי שעל הרוב היריד עוסקים בענייני העוה"ז והוא עשה עמם רק חורה : [סג] אפי' באחת מאצבעותי כלומר אפי' הגאה קטנה ושחוחה (להיות מעט מכבוד החורה או מעוה"ז וכדומה) כי בכל כוונתו היה רק לשמים וכל עסקי עוה"ז ג"כ לא היה רק לחוק גיוו לחורה ולא להנחתו : (סד) ואפסור מן העוה"ז לעוה"ב כלומר שלא אחזתי דבר העוה"ז אפי' לטמל שאדמה אמת שעוה"ב הוא טוב אבל עוה"ז הוא ג"כ טוב ולכן אהנה מעוה"ז ואעמול שאזכה גם לעוה"ב שהוא כולו טוב לא עשיתי כן כי ידעתי העוה"ז הוא הנל וחאוה"ה הכל רק נהנתי מהם הפי ההכרח לבד : (סה) חן לי מנוחה בבית עולמי נפש עולמי כלומר מנוחה הגסט שאזכה להתענג מויו השכינה לכל ימנע ההשנה ממני כי זה עיקר חפצי והתענגותי [ועיין בהקדמתי הראשונה] : [סו] מה היו משיבין לו ר"ל בעת גויעתו נחשבר לו ככה שתדבק נפשו בעליונים ויבא שלום כלומר יבא האיש השלום שנשלם נפשו בעלימות באין חסרון מאומה אחר שנהרסק מתוך כל יצורי כניו ותאוותה [ולכן לא כתיב יבא בשלום כ"א הוא חאר על האדם] הולך נכחו שהולך חמיד נוכח הדרך ההוא לרדק בה' : [סז] וכל העושה כו' טוב איש חונן גו' וסופו כי לפולס לא ימות וזהו לעוה"ב וע"ד המליצה נוכל לומר טוב איש חונן ומלוה שעושה טובות כהונו לאחרים אבל הוא עצמו יוכלל ויפלט דבריו ומנהגיו רק במשפט לא להנחת עוה"ז והוה כרבינו הקדוש שמכל עשרו לא נהנה רק היה מהנהם לאחרים והביא זה להורות שמייעת המאכל והמשתה זוכה לחורה : (סח) מכאן שמעת כו' מוסב על לעיל שכל המענג השבת כו' וענין הקדושה הוא שם על דבר שנבדל במעלתו יותר משאריתו והנה ה' ב"ה בעלה ושאל ונבדל במעלתו על כל ובצת נבדל במעלתו (בעצם לא במקרה והסכמי רק בעצם קדושתו) משאר הימים וישראל משאר עיבדי כוכבים ושלשתן נקראו בלשון קדושה להורות כי המה נבדלין במעלתן מאוד מאוד : [סט] יושב חללות ישראל ר"ל שה' נקדש ע"י חללות ישראל המקלסין לו וכן שנת נקראת קדש שנקדש שמו ית' ע"י וכו' ישראל נקראו קדושים כי הם מקדישים שמו ית' ולכן נחשבו כאחת ע"י

את יום השבת לקדשו כבוד את אביך ואת אמך
 וגו' אל יאמר אדם הואיל ואבי שבשמים (לס)
 [עד] הקדימני תחלה אעשה את רצון אבי
 שבשמים ואכבדה ואניח את כבוד אבי ואמי לך
 נאמר (משלו ג) (עו) כבוד את ה' (לט) מהונך
 ומראשית כל תבואתך וימלאו אסמך שבע וגו'
 ונאמר כבוד את אביך ואת אמך למען יאריך
 ימך וכן לא יאמר אדם הואיל ואבי שבשמים
 הקדימני תחלה אעשה את רצון אבי שבשמים
 ואירא ממנו (עז) ואניח את מורא אבי ואמי לך
 נאמר (דברים י) את ה' אלהיך תירא ונאמר (ויקרא
 יט) איש אמו ואביו תיראו לכן (עט) בזמן שהאדם
 מקלל את אביו ואת אמו או מכה אותם כביכול
 הקב"ה כופף (י) את רגליו תחת כסא כבודו ואומר
 אני השויתי את כבודי לכבודן של אלו ששלשתן
 שקולין כאחד (עט) אלו הייתי אצלם כך היו עושים
 לי יפה עשיתי שלא דרתי עמם בשבונה אחת

הא

מאורי אש

כי ע"י ישראל וקדושת שבת המורה על המדע וההשגחה נקדש
 שמו ית' (ע) שיהיה סיניסה של אוכלי ישראל כי מכל אוכליו
 יאשמו הכתוב אשר קדש ישראל לה' דרים וליוזר הענין ע"ד
 פשוט לא ידעתי ומדוע דוקא כבוד המניקות והמעבדות
 ולמה כבודת אמה דוקא ומאי מסייס כיון שמהא אמו
 אינו חושש לה מה שייך לזה וכדאי ענין תוך לוטה בה
 ויש לזייר זה מעט : אך ידעתי כי יהיה רחוק מעיני המביט'
 ולכן לא כתבתי ויבליקס ואתחנן הנרסא כך שולחן של
 ישראל אפילו הן מתין אין חוששין להם : [צז] ומה נשתל'
 ל"ג כי כלומר מדוע אמרו חכמים ל"ג דוקא ולא ל"ד ומפרט
 שכבוד ט' ירחי לידה וכו' למניקות מעריין התינוק בלא שיג'
 הרי ל"ג : [צב] שלל זמן שארס מכבד כי אין חסא כי מפני
 שמוע לזוכתה ומקבל מוסר' ולא יחשא : [צג] ואם חסא
 נחל לו ע"י זכות שצירצ' כצ"ג אפילו אפ"ר עבודת
 איליים כגוים מיתלן לו סגאר אשרי אנוס יעשה זאת סגור
 סס אנוס מורה על מדריגה פסחה יצור' : (ער) ואומר יען
 כי נגס נ' כלומר כיו שגוינו שגמניעצ זור כבוד ה' יצאך
 שיהיה יחיא' פסחה מצוד בלתי שלימה וסיפו שיביא לירי
 חסא כן ע"י מניעצ כבוד אב ואם ככה ובזהכבוד ירבה הלכ
 ירחא ה' ע"ד האצז כי ישמע לקולם בלב כר והכלל מהרס
 כבוד הולא וסיבזו עליו ימשלהרניס כבוד ה' וטובתו כי הכל אחד
 והבין [צז] זקרימני חמילה כלומר סקדים אותי תחלה לכבוד למען
 השלמתי וטובתי ומכלי לעבוד על מנייתו כשביל כבוד אס ואס' וכו'
 אכית את אבי ואמי ואלך ואעסוק רק בדת' שזה כבוד
 בירושלמי דפא' שהעריצו הקב"ה יותר מכבודו ע"י ענין ביו"ע . [צח] ואכית את מורא אבי ואמי אף שהיראה שוא כח נעו
 בלב עכ"ז יתכן להפנות אותו מלב ע"י רוב ההרגל כי ידמה בלבו מי הוא שירא מנן ארס כמסו . לכן נאמר את ה'
 אלהיך תירא ואת לרכות וכן כתיב לגבי כבוד אב ואם שיהיה ירא ממם בלב מהם כמ"ס הוקסו כבוד לכבוד המקום . (צח) בזמן
 שהאדם מקלל כי הענין הפשוטי הוא כי מי שלא יצטייר טובת זולתו עליו לא יבין אף טובת ה' על יצוריו ולא יכיר חסדיו
 הגדולים ולכן אמרו חז"ל כל העוסק בתורה ואינו עוסק בדת' דומה כמו שאין לו אלהי' ואחר שאין בו יצור מאהבת הג"ס אין
 ט הכרה מחשבי ה' אשר ע"י ידבק במדותיו כמ"ס מה הוא רחום אף אתה הים רחום ואף כי הכרת אהבת אב ואם אשר
 אין קן ליגיעם ועמלם והנה הביאו אותו לעולם אס אין בו יצור השכנח הוה בראי הוא רחוק מהכרת ידעתי ה' ומסור
 והכן אמימת זאת בלבן . (עט) אילו הייתי אללס כך כו' הענין כי כל דבר יתייקר בפנפ אס אינו רגיל בה אף ההרגל ישכח

סכרס

[ע] שיהיו שניהם של (לד) אוכלי ישראל נמשכן עשרים
 עשרים וארבע מאות וחכמים אומרים שלשים ושלש אמות
 (עא) ומה נשתנה שלשים ושלש מן עשרים וארבע :
 אלא כנגד תשעה חרשים למעוברת ועשרים וארבעה
 למניקות כנגד (לה) כל חודש וחודש אמה אחת ולמה
 דוקא כנגד המעוברת ומניקות אלא לומר לך מה התינוק
 הזה כחו שהוא יונק מאמו תשעה חרשים של ימי עיבורה
 ואח"כ הוא יונק חלב משדי אמו כל אותן עשרים וארבעה
 חרשים ואפי' ממה אמו אינו חושש לה :

ד"א זכור את יום השבת לקדשו וכבוד את אביך ואת
 אמך למען יאריך ימך וכי מה ענין זה אצל
 זה . אלא ללמדך (עב) שכל זמן שאדם מכבד
 את אביו ואת אמו אין חטא של חילול השבת
 ולא שאר שום כל חטא בא על ידו . (עג) ואם
 חטא [לי] נמחל לו שני' (יסעיה יו) אשרי אנוש
 יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו .
 אל תקרי מחללו אלא מחול לו . ואומר (סס טט)
 ויאמר (עד) יען כי נגש העם הזה (לו) בפיו
 ובשפתיו כבודני ולבו רחק ממני ותדו יראתם
 אותי מצות אנשים מלומדה וגומר דבר אחר זכור

ישועות יעקב

וכסות מכלכל במדה ובמספט וחס על נכסיו לפון רס"י : [לד]
 על סיפי' דקרא קרס ישראל קאי שנא' סס כל אוכליו יאשמו
 רעה חכא אליהם וכן דרשו רז"ל על פסוק שני רשעים שבת
 שרבת כי זה יהו' גנאי גדול וכדי כיוון וגם יהיה להם זכר
 גדול בניהגס כשיסכר סיניסה ע"י חול ותלך כדאיתא במסכת
 גיהנס פ"ב שהראה אליהו לרי"ב כל בני ארס שאכלו ממנו ישראל
 בגזל שסברו אס סיניסה ע"י שהכילו אותם חול ע"כ וכל כמה
 שהסן גדול כן יגדל נערס [לה] עיין בילקוט ואתחנן דף רס"ס
 ע"ג וסס הנוססא מנוכסת מאד (לו) ע"י שמוער שבת כשארז"ל
 אפי' עובד ע"ז כדור אנוס כי סגאר אשרי אנוס וכו' וא"כ לדמוק
 כפי' הזיקוקין ספי' דררס ל"י על מנות כיבוד אב ואם סגאר
 כי מאיס לקסא זאת כו' עיי"ס (לו) ור"ל שיכבדים בזמת לס"ס
 אכל אס מכבד אותם רק בפס ולא בלב רק מלות חכמים עלמדה
 עליו נאמר מקרא' ית' [לס] שכבוד הקב"ה הוא קודם לאב ו ס
 שאף הס סיניס כבודו ית' כשארז"ל בפ"ג דיבנות (לז) מנינו
 שהקב"ה הקפיר יותר על כבוד מכבודו כדא' בירושלמי דפא'
 אכ"ס כר חכא משוס רשבי' גדול כבוד אב ואם שהעריצו הקב"ה
 יותר מכבודו נאמר כבוד אב ה' מהונך ובלקס שססה פסח תרומס
 כו' טובה לילכ שופר כו' אס יש לך דפא חייב בכל אלו ואס לאו
 אין אפס חייב אפי' בז' מין אכל ככבדים אפי' אין לך דפא
 חייב לשמור על הפחחים ולכבדם כו' עיי"ס ובחוספי' בפ"ק
 דקדושין דף ל"א : (ט) כינוי הוא לטיוק שיניתו כמ"ס והארן
 הדוס

כף

אליהו רבא פרט כו

הא למתח (ב) כל המבקש ימים ושנים ועושה
וכבוד וחיים ארוכים בעוה"ז ולעוה"ב חיים שאין
להם סוף ונקיות כלית יעשה את רצונאביו שבשמים
ואת רצון אביו ואמו לבד נאמר זכור את יום
השבת לקדשו כבוד את אביך ואת אמך למען
יאריכון ימך וגומר ד"א כבוד את אביך ואת
אמך וגומר ולא תרצה מה ענין כבוד אצל לא
תרצה אלא ללמדך אם יש לו לאדם מוונות בתוך
ביתו ואינו מכבד וזן ומפרנס את אביו ואת אמו
(פא) אפילו בילדותו ואצל בעת זקנותו נחשב
לו כאלו הוא רוצה כל ימיו לפני הקב"ה לבד נאמר
כבוד וגו' לא תרצה ד"א כבוד וגו' ולא תנאף מה
ענין זה אצל זה אלא ללמדך אם יש לו לאדם ואינו
מכבד וזן ומפרנס את אביו ואמו נחשב לו (פב) כאלו
הוא נואף כל ימיו לפני הקב"ה לבד נאמר כבוד
וגו' לא תנאף ד"א כבוד וגו' ולא תגנוב מה ענין
זה אצל זה אלא ללמדך אם יש לו לאדם ואינו
מכבד וזן ומפרנס את אביו ואמו נחשב לו
(פג) כאלו הוא גונב נפשות כל ימיו לפני המקום
לבד נאמר כבוד וגו' ולא תגנוב ד"א כבוד וגו' ולא
תענה וגו' מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך אם
יש לו לאדם ואינו מכבד וזן ומפרנס את אביו
ואת אמו (פד) כאלו הוא מעיד ערות שקר כל

ימיו לפני המקום לבד נאמר כבוד את אביך וגומר
ולא תענה ד"א כבוד את אביך וגו' ולא תחמוד
וגו' מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך אם יש לו
לאדם ואינו מכבד וזן ומפרנס את אביו ואמו
(פה) כאלו הוא חומר את ממין של אחרים כל ימיו
לפני המקום ובזמן שהאדם הוא מכבד וזן ומפרנס
את אביו ואת אמו בילדותו ובזקנותו (פו) למה
הוא הומה ללמדך שבא אצלו בן אהבו א"ל
המלך בני מאין אתה בא א"ל מבית אבי ואמי
א"ל המלך אביך ואמך מה הן עושין אמרו לו
נפטרנו (פז) בשלום לבית עולמן אמר לו המלך
בני ברוך אתה ותהיה לך קורת רוח בעולם על
שנתת מנוחה לאביך ולאמך עד שנפטרנו בשלום
לבי עולמן עבשנו בא עמי לביתי ואראה לך מה
שגזו לך אביך ואמך אצלי כך מי שהוא מכבד
וזן ומפרנס את אביו ואת אמו עד שנפטרנו בשלום
לבית עולמן וגם הולך בדרך שמים ובוה הוא
עושה נחת הות לאביו ולאמו אמר לו הקב"ה בני
בא וראה גנוי שמים שהם גנויים לך אצלי מפני
שעבדת ופרנסת לאביך ואמך ועשית לי נחת הות
במעשים טובים שלך ולאביך ואמך שנאמר (פח)
כ"ה ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע
(פח) בקול ה' אלהיך אימתי יבאו עליך כל הברכות
האלה

מאורי אש

הכרת הטובה זה ב"כ סיבת הערה הכרה מכבוד חכ ואם
מסיבת ההרגל עד שישוב אליו כמקובל כמ"ס בענייני ואנכי
תרגמתי לאפרים גו' ולא ידע כי רפאחיס ולכן קם היתה הרגל
השכינה אלנס בהשאלה ובהוספה זו ההרגל הים משכנס מנחה
השמים כסאי והארץ הרום רגלי כי הארץ גם שם מקום לשכיל
כח"כ ולא ימנען כביכול על הארץ כלומר שכביכול מסלק
בלב לתיך שימלא בלב סיכוד חכ ואם וזמר שזינו וזת בלבם גם יור
כח"כ וזת רגלי חכיו ואמו ה"ל שימלא מנחם כחיו ויארץ ימים כי
המכור טובה יום בשעה"ז וכעוה"ב: (פז) אפילו בילדותו
שם נכנס לעמול לעמון וכ"ס בעת זקנותו חכ חיו מפרנסן או נחש
כרונם כי זה מדה חכורו מאור כהורג נפש מנחם
[פז] כאלו הוא נואף כי אחר שהוא ככה חכורו מאור חכ הוא על
פחיתות נפש לרדוף אחרי חזונו ויזנו ה"ל ער ע"ד
מלוקה שאינו נבטן מעוה"ב חכ ואם כאלו נולד מן הנואף והנואפת
שניהם נפיקים ואם הוא עליו שהוא נואף ולכן
חיו מביי מעוה"ב חכ ואם המיוסרים ולכן אצרו מרפיקו כינו
הזו ש"ע מאור חכ כי על הרוב הנואפים הם מנואף בלי
נשוא: (פח) כאלו הוא גונב נפשות כי זה מדה חכורו מאור כהורג
נפש מנחם הרעה חות הוא על יתר מעוה"ב הרעות הנוצרים
מאור המד' הרעה הוא ולכן נחשב לו כאלו עשה ונחמת כסף
ישוהו (פח) כאלו הוא מעיד ערות שקר כי שאינו חק על העוה"ב
לו עוה"ב גדולה וכן מי שאינו חק על אב ואם חיו חס על
זולתו ועוה"ב גדולה מאור לכבוד בעוה"ב: [פח] כאלו הוא חומר
מנחם כי זה חות על חזית נפשו כעמון מאור חכ הוא מעיני
רעה מלחם ומנוי לחזו: [פח] למת"ד למלך כי כח ללייר לכן
איככה יעמד זכות חכ ואם לבניו חחרים והוא כמו שאב ואם
מכיוני ענייני עוה"ב לבניהם כן הם מכיוני להם בבית המלך ה' נכזות
גנו עוה"ב כי המה נחם מהאב ומסותפים כמסותפיהם וע"י
זכותם ב"ל להם מכל טוב העוה"ב והעוה"ב וב"ל ללייר וזת
מנחת מלך ב"ו אשר חס הוא חוהב לבניו ורואה לן לקחת
בניו אצלו וכן כלן ה' חוהב חכ ואם והרצון שיהיה לכבודם
ולתשובה מאור חכ ואם מכל גנוי הטוב שהכונה האב והאם
בשכיל מעוה"ב הטובים יוכו גם הבנים חחרים (פח) בקול ה'
אלהיך ותלך בדרך הטובים כי הענין ט"ח המור הטענה כי
ככל המצות הגאמר למטה כתוב חשירה חן דבור ובהתנלות
המדות ה"ל לאמר וישכור ה' על פניו ויקרא (שורו מדריונות
הקול עיון ברמב"ם ככאור מלת קול ועיון בעבורם הקודם לרמב"ם)
ולכן אמר כי חשמע בקול הוא שחלך בדרך

ישועות יעקב

הרום רגלי: (מז) זה מורה ססני הולך בדרך טובים כמו
שפירש"י פסוק וזתה חטוף אל לחותך בטלים כשור שיטפה
ישמעאל
וזה המלוקה טיפף חז רגליו חמת כח"כ חס על דרך הכחוש
[ואם בבית המקדש] חז כחציר הירצה הקב"ס הויך רגליו חמת
מסלק שנינו מהארץ והסן ולכן אמר חזי שחיו כלומר מדרך הביור
בלב לתיך שימלא בלב סיכוד חכ ואם וזמר שזינו וזת בלבם גם יור
כח"כ וזת רגלי חכיו ואמו ה"ל שימלא מנחם כחיו ויארץ ימים כי
המכור טובה יום בשעה"ז וכעוה"ב: (פז) אפילו בילדותו
שם נכנס לעמול לעמון וכ"ס בעת זקנותו חכ חיו מפרנסן או נחש
כרונם כי זה מדה חכורו מאור כהורג נפש מנחם
[פז] כאלו הוא נואף כי אחר שהוא ככה חכורו מאור חכ הוא על
פחיתות נפש לרדוף אחרי חזונו ויזנו ה"ל ער ע"ד מלוקה שאינו
נבטן מעוה"ב חכ ואם כאלו נולד מן הנואף והנואפת שניהם
נפיקים ואם הוא עליו שהוא נואף ולכן חיו מביי מעוה"ב חכ
ואם המיוסרים ולכן אצרו מרפיקו כינו הזו ש"ע מאור חכ כי על
הרוב הנואפים הם מנואף בלי נשוא: (פח) כאלו הוא גונב נפשות
כי זה מדה חכורו מאור כהורג נפש מנחם הרעה חות הוא על יתר
מעוה"ב הרעות הנוצרים מאור המד' הרעה הוא ולכן נחשב לו כאלו
עשה ונחמת כסף ישוהו (פח) כאלו הוא מעיד ערות שקר כי שאינו
חק על העוה"ב לו עוה"ב גדולה וכן מי שאינו חק על אב ואם חיו חס
על זולתו ועוה"ב גדולה מאור לכבוד בעוה"ב: [פח] כאלו הוא חומר
מנחם כי זה חות על חזית נפשו כעמון מאור חכ הוא מעיני רעה
מלחם ומנוי לחזו: [פח] למת"ד למלך כי כח ללייר לכן איככה יעמד
זכות חכ ואם לבניו חחרים והוא כמו שאב ואם מכיוני ענייני עוה"ב
לבניהם כן הם מכיוני להם בבית המלך ה' נכזות גנו עוה"ב כי המה
נחם מהאב ומסותפים כמסותפיהם וע"י זכותם ב"ל להם מכל טוב
העוה"ב והעוה"ב וב"ל ללייר וזת מנחת מלך ב"ו אשר חס הוא חוהב
לבניו ורואה לן לקחת בניו אצלו וכן כלן ה' חוהב חכ ואם והרצון
שהיה לכבודם ולתשובה מאור חכ ואם מכל גנוי הטוב שהכונה האב
והאם בשכיל מעוה"ב הטובים יוכו גם הבנים חחרים (פח) בקול ה'
אלהיך ותלך בדרך הטובים כי הענין ט"ח המור הטענה כי ככל
המצות הגאמר למטה כתוב חשירה חן דבור ובהתנלות המדות
ה"ל לאמר וישכור ה' על פניו ויקרא (שורו מדריונות הקול עיון
ברמב"ם ככאור מלת קול ועיון בעבורם הקודם לרמב"ם) ולכן אמר
כי חשמע בקול הוא שחלך בדרך

הותיר יפרנס את בני משפחתו ואם הותיר יפרנס את בני שכונתו ואם הותיר יפרנס את בני מבו שלו מכאן ואילך ירבה צדקה עם שאר בני ישראל לכך נאמר אח"כ ועניים מרודים תביא בית ועניים מרודים הא (ג) כיצד אלא בזמן שהאדם אוכל משלו לבו מתיישב עליו ואם הוא אוכל משל אחרים לבו (ג) מתמרמר עליו על שהוא צריך לאכול משל אחרים (ד) אשרי שהוא הולך בדרכי השם יתברך ושיש לו מזונות הרבה בתוך ביתו ובאין אצלו עבדיו ובני ביתו ונהנין ממנו על שולחנו עליו הכתוב אומר (תהלים קנח) אשרי כל ירא ה' הלו הולך בדרכיו יגיע בפיך פי תאכל אשריך וטוב לך [ו] נעשה כאהרן כ"ג שהיה מתכוין להרבות שלום בעולם (ז) בין ישראל לאביהם שבשמים ובין (ז) אדם לחבירו ובין (י) איש לאשתו (ז) ונעשה כדור מלך ישראל שהיה מתכוין להרבות (י) צדקה בישראל ונעשה כד' יוחנן (ט) בן זכאי [ח] שהיה משמת פני תלמידיו בהלכה עליו הכתוב אומר (יט) מעמל נפשו יראה ישבע וגו' (י) מכאן אמרו הת"ת שבדור (י) הוא סובל עונות הדור שבתוכו

האלה אם תשמע בקול ה' אלוך ותלך בדרכיו שהם דרכי שמים ומה הם דרכי שמים [פח] שהוא החמץ ומרחם אפי' על הרשעים ומקבל אותן בתשובה שלימה וזן ומפרנס את כל הכרוות כך תהיו רחמנים זה על זה לפרנס זה לזה (פט) ותאריכו פנים זה לזה בטובה (צ) ד"א מה הן דרכי שמים שהוא חנון ונותן מתנת חנם ליוהעין אותו (צ) ולשאינן יודעין אותו כך אתם תנו מתנת חנם זה לזה (צא) ד"א מה דרכי שמים שהוא (צב) רב חסד ומטה כלפי חסד כך אתם תהיו נושאין פנים זה לזה ותהיו מטין כלפי טובה לעשות טובות זה לזה יותר מן הרעה

פרק כז (א) בזמן שהאדם מכבד את אביו ואת אמו בילדותו ואצ"ל לעת זקנותו כך הוא מפורש עליו בקבלה ע"י ישעיה הנביא (ישעיה יג) הלא פרום לדעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו ומבשורך לא תתעלם וגו' הא כיצד אלא אם יש לו אדם מזונות בתוך ביתו ומבקש לעשות מהן צדקה כדי שיתפרנסו אחרים משלו כיצד יעשה (ה) בתחלה יפרנס את אביו ואמו ואם הותיר יפרנס את אחיו ואחיותיו ואם

מאורי איש

בדרכיו מה הוא רמוס כו' והיו דרכי שמים ומנהגיו שהם מלאכי ב"ש בדיותיו והן מאור (פח) שהוא רחמן כו' כי זה מעקרי המדות טובות אשר מננה נוכח כל יתר המדות טובות והמעלות הטובות כי כליו מדה זו יבא היראה והחובות והכרה מטובה ה' ויחמול גם על נפשו לכל יעננה לטמא ויחמול על בני אדם כמוהו (פט) והאריכו פנים כו' כלומר אם אחד תחיל לכה תאריכו לו הפנים של זעם כמו שהקב"ה מאריך אף לרשעים החופאים (ס) ד"א כי שהוא חנון כו' ר"ל לתת לאדם טובה מה אף שאינו נדון רק מזה סנייה (כא) ולשאינן יודעים אותו הנדיל לגיוו תלעיל בני רחמים שלגבי רחמים לרחם עליו לגלי להענישו ראו הוא לרחם להבליח יודע ומכיר כמו ה' כי אולתו כפרת תטאחו אלל לתת לו מתנת חנם זה היה לא לפי שרצה הדין ועב"י יעשה עמו מתן

ישועות יעקב

ישמעאל חטובה ניומו : (מג) הן לח"ה הן לע"ה : [ב] וכן הוא ב"ר ד' ס' ד"ל"א : [ג] פי' למה קראם מרודים . (ג) ולטון מרודים כמו אריו בשומו : (ד) טבנות הצדקה משפיע הקב"ה שפע טבע רגון וברכה בעולם : [ה] טלף יקנאו זא"ז : (ו) כדאמרי אינטי כד מישלם טערי מנדח לכל ואחי חניגל כביחא וע"י נדקה נעשה שלום : (ז) כמפורש במשאל ג' ח' ויהי דוד עושה משפט ונדקה : (ח) נדקה טעושה הוא דוונה כמו ריב"ז כו' כמו שדרשו בכחובות כפ"ד ונדקחו עומדת לעד זה הלמוד מורה לאחר הרי המטיל החורה לנדקה וכן יוכל לפרש טקאי ג"כ כל הממוד אשרי כל ירא ה' על הת"מ : [ט] זה דרש על טיפא דקרא ועינותם הוא יסבול שהגדיק הוא סובל כו' וכן מנינו בנמרח דרכיו הקדוש ה"ל כר"ם וכדומה וכן בזמנינו זה כידוע שהגדיקים מוסרים נפשו בטביל

חנם וכן יעשה אדם כגורו לרעהו : (כג) רב חסד כלומר שחפרו מרובים כלמות ומטה כלפי חסד ומגביר הרחמים על המדה"ד וזכו טהרו מטין כלפי הטובה יותר מן הרע ור"ל שחגיגו רק בעשות טוב . או יאמר לפי שכלמת החכמות הרעות ב"כ משחמטים לשון כאכזריות על הרשעים וכדומה אכן כריך להצות עצמו יותר לקחת טובה כמ"ס הרמב"ם ב"כ פ"ק פ"א פ"ק (ח) . בזמן שהאדם מכבד כו' כך הוא מפורש כו' ר"ל ככתוב אח"כ אז יקבע לשהר אורך צו' : [ב] הא כיצד כיצד כו' כלומר אשר שאמר פיום לרע לל עניים מרודים תביא בית אלף הכונה פרום לרע טהנה כו' ראו להיות מנה החמלה גובר ברחמיה על הקרובים ואין ראו להפוך הטבע ואח"כ ועניים מרודים נעניים תביא הביתה ומפרנס : (ג) לבו מתמרמר עליו ונעשה מדה לו מאור מרוב הטובה : (ד) אשרי גו' יום לו מזונות כו' כלומר באופן שיפעה מהם נדקה ונהגים בני אדם ממנו וזו אשרי לו : (ה) הולך בדרכיו שמוחס על בני אדם כמו שה' ב"ה מרחם על ביותיו ונהנה מיגיעו אז אשרי : [ו] נעשה כאהרן כ"ג כלומר נעשה במעלתו וטרו כאהרן שהיה כל פולחו להביא שלום בעולם בין בני אדם לתקום או לחבירו כי מדה הטוב מדה טובה ער מאחד מכל בקרבה כל המדות הטובות וזה ב"ה ממדת הרחמנות והחנייה טע"כ יהיה מרבה שלום : (ז) ולעשה כדור טיהיה במעלה דוד שהיה עושה צדקה בכל עת ומוסר על הנהגה מיגיעו כמאמר עושה צדקה בכל עת זהו הנפלאים בני וצדקתו : (ח) שהיה משנה פניו בתלמידיו כי כל זה ב"ה ממדת הטובה והחמלה בבני אדם להטיב פניו טם על וכלל הענין טע"כ וזהו כלמה מעלות ומדות טובות מעשיות אחרן שפסעה טוב צענו וכו' ור"כ"ז טעושים ע"י לנפשו תלמידים טע"כ האמרי"ל מאור כלמ"ס : [ט] מעמל נפשו יראה כלומר שנהנה מיגיעו ועמלו וישבע כל עונג טלה : (י) מכלן אמרו כו' סובל כו' כלומר

הוא סובל עונות הדור שבתוכו

אליהו רבא פרק כז

בינו לבין עצמו ואין כל בריה יכולה להכיר בהן
אלא הקב"ה לבדו ועליו הכתוב אומר [סז]
ועונותם הוא יסבור ואם הם עשרה שעשו
(א) כאותו מעשה ואצל כל הקהל כלו אין
האויב יכול לשלוט בהן (סז יד) (יב) כל כלי
יוצר עליך לא יצלה וכל לשון תקום אתך למשפט
תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי
נאם ה' כי תראה ערום וכסיתו [ג] כשם שהקב"ה
יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים
ראה את אדם הראשון וזהו אשתו שהיו ערומים
ולא המתין לדם אפי' שענה אחת להיותם ערומים
עד (יא) שהלבישם מיד שג' (נחלטיה ג') ויעש ה'
אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם כמו
כן (יד) לא יראה אדם את אביו ואת אמו כשהן
הולכין בבגדים בלואות אלא ילבישם בבגדים נאים
אם לובש אדם א"ע בדמשה מנה ילביש את
אביו ואת אמו בעשרה מנים וכן יבחר להם כל
הדרכים הטובים משלו (טז) משל למה"ד למלך
ב"ו שהיה לו עבד היה בורח ממנו והיה המלך
מחזיר אחריו בכל הארצות עד שנפל לידו כיון
שבא לידו הכניסו לתוך ביתו והראה לו כסף וזהב
ואבנים טובות ומרגליות וכל טוב שהי' לו בתוך
ביתו ואחר כך הוציאו לשדה והראה לו גנים
ופרדסים וכל אשר יש לו בשדה ואח"כ הראה

לו בניו ועבדיו בין גדולים בין קטנים ולאחד
שהראה לו כל אלה אמר ליה המלך ראת שאין
אני צריך לך כלום אלא בא ועשה מלאכה עם
בני ועבדי ותהא נוהג בי כבוד ותתירא ממני
כך כל העולם כולו של הקב"ה ואין הקב"ה
מבקש מן האדם רק שיכבד אב ואם ומתירא מהם
שהוא (טז) כאלו מכבד להקב"ה ומתירא ממנו
מפני שהקב"ה הושה את כבודו לכבוד אב ואם
והושה את מוראו למורא אב ואם וכעבד אל
אדוניו שנאמר (מלאכי א) בן יכבד אב ועבד
אדוניו וגו' מאי לכם הבהנים בווי שמי (סז) אלא
בזמן שישראל עושין תורין ובני יונה ומביאין שאר
קדשים קלים ואינם עושין רצונו של מקום
מה נאמר בהם לכם דכהנים בווי שמי (י"ו) ואפי'
אם רידו של אביו יורד על זקנו ישמע לו מיד
(י"ט) יכול אפי' אם אמר לו אביו עבור על אחת
מכל מצות האמורות בתורה יכול ישמע לו ג"כ
הוי אומר על הכל ישמע לו חוץ מעל עבירה
וגזל ודבר מכוער לכך נאמר הבהנים בווי שמי
ומאי (כ) ומבשרך לא תתעלם אלא משלו משל
למה"ד לאחד שהיה [יג] חבוש בבית האסורים
במדינת הים תשעה חדשים ובאו אליו ג' אנשים
אחד מהם עומד ומכלכלו בבית האסורים ואחד
הוציא

מאורי אש

כלומר מזה הכתוב מעמל נפשו ומסיפא דקרא ועונותיהם הוא
יסביל : [וא] ואין כל ברי' יכולה להכיר כי אינשים כאלה אינם
מראש לדקתם לבני אדם והמה סובלים עונות הדור וזכותם מגין
על הדור : [יב] כל כלי יוצר אשר יקמו עליך מבצרים לא תללם
לעשות לך תאוונה זאת נחלת עבדי ה' וזכותם המגין על
מזילם בזכות הצדיק : (יג) כשם שהקב"ה כו' ולא המתין כו' ולא
מיד ע"ד נס למען לא יתביישו מערומיהם וזהו כמ"ס בב"ב אמר כסוגי אין
אביו כו' ר"ל דעל אביו יוסם יוחר מעל עלמנו ויכבדס יוחר מגופו וילמד
יוחר מגופו והגראת לפי שבאמת ה' ב"ה ספן בקיום הטבע וקשה
ניסא לסקרא ועכ"ז הסך רצונו בסביל האדם וכבודס והבן : (טז) משל
למה"ד למלך ב"ו ענין המשל הוא מכון מאור למה שהאדם בורח
לא כן רק לטובת האדם והמלך בעלמנו יתן לו כל טוב בעבור שעתה
טובדי המלך שפי' נצח האדם) והכלל כי הטובה רק לו ולנפשו זה
(טז) כאלו מכבד כו' כבר פירשתי בפרק שלפני זה כי א"ל להיות זה
לא יכיר חסדי המקום ב"ה ולכן נאמר בן יכבד אב גו' כי זה נמשך
שהוא אביו באמת : [יז] עושין חורין כו' ר"ל שמקריבין קרבנותיהן
יתקרב לרצון לפני ה' וזהו עשה היסף הכונה וזהו לכס הבהני'
(יח) ואפילו אם רידו כו' לכן נאמר הבהנים גו' ר"ל אף שאינו יכול
מבינים סרפת הקרבן הכווי : [יט] יכול אפילו כו' ר"ל אף שראוי
חששו זאת טוב וק"ל : [כ] ומבשרך גו' למה"ד כו' נפלא זה המשל
ידמה בנפשו הלא ה' ב"ה הסיבה הראשונה המהוה כל ומנה עשה
כולן עוזרין בהיותו אף שהכל מידו ית' והבן מאור וענין
ה' מפרנסו בנטן אמו ומולאו ואחר שילא אביו ואמו יעמלו
על פניו ויפלו על פניו ויפלו על פניו ויפלו על פניו ויפלו על פניו

ישועות יעקב

בשביל ישראל : (י) שמצדדים כל כח אליהם קרובים ורמוקים
וחורה יבקשו מפיהם וסובלין יסורים לכפר על הדור : [יא] מיד
כשאלו מען הדעת והתחילו להחשוש : [יב] דוגמא לחינוך
שהוא
הדור חף שהדור אינו כדאי רק נדקתי מאחי חסיה כי אני
היו עושין לעמנו מלבושים ועכ"ז הלבשים
אין בודקין אחריו כו' דהאי מצוי : [יג] לא יראה אח
אביו כו' ר"ל דעל אביו יוסם יוחר מעל עלמנו ויכבדס יוחר מגופו וילמד
יוחר מגופו והגראת לפי שבאמת ה' ב"ה ספן בקיום הטבע וקשה
ניסא לסקרא ועכ"ז הסך רצונו בסביל האדם וכבודס והבן : (טז) משל
למה"ד למלך ב"ו ענין המשל הוא מכון מאור למה שהאדם בורח
לא כן רק לטובת האדם והמלך בעלמנו יתן לו כל טוב בעבור שעתה
טובדי המלך שפי' נצח האדם) והכלל כי הטובה רק לו ולנפשו זה
(טז) כאלו מכבד כו' כבר פירשתי בפרק שלפני זה כי א"ל להיות זה
לא יכיר חסדי המקום ב"ה ולכן נאמר בן יכבד אב גו' כי זה נמשך
שהוא אביו באמת : [יז] עושין חורין כו' ר"ל שמקריבין קרבנותיהן
יתקרב לרצון לפני ה' וזהו עשה היסף הכונה וזהו לכס הבהני'
(יח) ואפילו אם רידו כו' לכן נאמר הבהנים גו' ר"ל אף שאינו יכול
מבינים סרפת הקרבן הכווי : [יט] יכול אפילו כו' ר"ל אף שראוי
חששו זאת טוב וק"ל : [כ] ומבשרך גו' למה"ד כו' נפלא זה המשל
ידמה בנפשו הלא ה' ב"ה הסיבה הראשונה המהוה כל ומנה עשה
כולן עוזרין בהיותו אף שהכל מידו ית' והבן מאור וענין
ה' מפרנסו בנטן אמו ומולאו ואחר שילא אביו ואמו יעמלו
על פניו ויפלו על פניו ויפלו על פניו ויפלו על פניו ויפלו על פניו

אליהו רבא פרק כז : (י) שמצדדים כל כח אליהם קרובים ורמוקים : [יא] מיד כשאלו מען הדעת והתחילו להחשוש : [יב] דוגמא לחינוך שהוא

[כח] אם כן ועניים מרודים תביא בית (טו) כיצד אלא אם יש באדם ד"ת ויסורין באין עליו (כט) לבו (טז) מתיישב עליו . אבל אם אין באדם ד"ת ויסורין באין עליו [זי] לבו מתמרמר עליו (ל) אלא כיצד יעשה יצדיק עליו את הדין . הא כיצד אלא אם הוא רעב וצמא וערום ואין לו מזונות רק שהוא חי וקיים על פני האדמה כלום צר ובמים לחץ בעירום ובחוסר כל . יאמר כך וכך כתוב בתורה (דברי' כח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' כך ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל ונתן עול גדול על צוארך עד השמידו אותך על כן יחברך וישתבח המלך הגדול והקדוש שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמי ברוך הוא וברוך שמו לעלם ולעלמי עדי עד שנתן לי חיים בעולם ולא השמיד אותי מעל פני האדמה . וכן דוד היה אומר אלמלא דברי תורתך מרצין אותי בשעה שיסורין באין עלי כבר עקרתי את עצמי מן העולם . שנ' [תהלים קיט] לילי תורתך שעשעי אז אבדתי (יט) בעניי . ברוך המקום ב"ה שבתר דברי חכמים ובתלמידיה ומקיים עליהם במדה שאדם מודד בה מודדין לו כשם שהם יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שפגיו להם וקורין ושגיין לשם שמים ויראה בלבבם ומחזיקין ד"ת על פיהם כמו כן [לא] הקב"ה יושב כנגדם ומגלה להם סודות התורה בפיהם ובלבבם ועליהם מתקיים

מאורי אש

ה' עכ"ז וכדום כעבור טוב לבבם וחסן עמלם וזהו ומבשרך שהמה מעמידו כשרך שעל ידם נבראת בעולם אל תחטלם מעזר להם : (כא) זה גדול מזה ר"ל כי יש פנים לומר שהראשון גדול מהשני שהוליוו מהלחך ולולא הוא היה נאבד ח"ו ויש פנים לומר זה גדול שמכלכלו ומחיהו וע"ד האמת כולן פועלין טיבחו וכן כאן : [כב] ד"ל כו' אין רעב אלא חורה כו' שזה הרעב האמיתי שנפשו רעבה מטוב וההדל שבין אצל הרעב שהאמ הוא משל על החסוקה בלב והרעב משל להחוקקה להטביע ולהסעיד הנפש מחכמה והבן : (כג) כדי שחרכה חמתי כי מחלמדין ויחר מכולם ונחסיק לו יותר בלב ואמר בלשון הוספה ורבי שרבוני הוא בלמודים רבים מחלפוס באיכותיהם והוספה הוא ברב אע"פ

עצמו שיטיגם יותר עמוק ודרש וסך דרך שמטיס דרך ללמד חורה לרבים : [כד] וסך דרך זו חורה כו' הענין הזה מבוחר אלט בספרי הדרשות (המכונה בשם תפוחי זהב ע"פ מאמרו ז"ל כל השם אורחותיו בעוה"ז וזכה ורואה בשמחתו של הקב"ה שנאמר וסך דרך גו' והפליאה מבוחרת אחר שהכתוב אומר וסך דרך מדוע שינו בלשונם ואמרו השם אורחותיו וגם מה להם לומר אל תקרא וסך [בשון שמאלי] אלא וסך [לשון שומא] ונארחי שם שסך דרך הוכח על טבע הלכ כפי מה שנחמזג בו יש רחמן כעסן אכזרי שומל וכדומה (וכן ביאר אחד מהמבארים) רק שומא הוא בארחות הפרטים היוצאים מהם לשום פלס ומאזני משפט עליה וכמ"ס לנזר ארמות משפט ודרך חסידיו יגזור כי לפי שהחסידים הולכים כפי דרכם הנטוע בהם לטוב יותר מדאי בלי פלס ודרך אמנעי ואנשי משפט הולכים במיטע בארחותיהם הפרטים ומפלטים דרכם וא"כ אדקו דבריהם כל השם אורחותיו כלומר שפ"י שימת ופלס הארמות מטיס דרך וטבע חרם בלב ע"י הרגל המעשים ופה ביאר כפשוטו שמוטב על דרך החורה לא על דרך הלכ והבן מאוד ויעטם לך : [כה] ואין ישע אלא ליעות בן דוד כלומר כי כל היסועות בעוה"ז אינם יסועות אמיתות אכן לע"ל היא אמיתית חלקית ונלחית ונפשיית וכן הוא חוכן פשוטו שיטע חלקים נפשית ודרך הכחוב בהגדלת הענין לקראתו בשם חלקים כמו הררי אל וכדומה : (כו) תורתו מתמעטת זהו מלך העניש וגם מלך הטבע ג"כ שיכבה ידיעתו מלבו אחר שאינו מתיארו לפיכל לחארים : [כז] מונע בר הוא מונן הנפש או מלשון בור דברים גרים וזכיים שהם ד"ת : [כח] א"כ ועניס כו' כלומר א"כ שדרשת על החורה איך חפרם וענייס מרודים על החורה : (כט) לבו מתיישב עליו כי לטובה או לכפרה הם באים חס ע"י החורה הוא מקבלם באהבה ונבין שטובה וכפרה הוא לו מלך שלא עבד ה' באהבה אבל כשאין בו ד"ת אז לבו מתמרמר ומהרהר אחר מדותיו ית' ולא יחבונן על הטובה ועל החסד שהניחו בחיים עכ"פ ולא נתקיים בו הכתוב עד השמידו ח"ו : (ל) אלא כיצד יעשה יצדיק כו' כלומר שירגיל עצמו להצדיק מדה דינו ית' ואז לא ימנא בלבו להרהר על משפטי ה' ועונשו ובחול"כ וענייס מרודים תביא לנחמם ולרבר על לבם וללמדם תורה שידעו טיבות ה' עליהם וכל מרודיהם הכל נדון כפי החטא ויחבוננו ג"כ הטובה והחסד במה שהחיה אותם ולא השיגור אותם ואז לא היו יכולים לתקן עוד מעוונת ועשה ע"י הסיפורן יסובו ויטיבו מעשיהם : (לא) הקב"ה יושב כנגדו כו' כלומר שמעפיע להם שפע הטובה אף דבר שאין צמם אנושי להשיגו :

בפיהם

מהם הוציא אותו מבית האסורים ואחד מהם נותן מזונות עד שהוא מגיע לשוב . לימים נודמנו לו שלשתן כאחד אצלו לא יאמר אותו האדם בלבו (כא) זה גדול מזה וזה גדול מזה אלא יהא נוחג כבוד לשלשתן (יג) כאחד :

(כא) ד"א הלא פרום לרעב לחמך אין רעב אלא הרעב מן ד"ת ואין להם אלא ד"ת . שנא' (עמוס ח) הנה ימי' באו' נאם אדני ה' והשלחתי רעב בא"ץ לא רעב ללחם ולא צמא למי' כי אם לשמוע את דברי ה' וגו' . מכאן אמרו אם יש אדם שהוא מבין בד"ת ופרנס מתורתו ג"כ לאחרים [כג] כדי (יד) שתרכבה חכמתו לו ומוסיפין לו עליה . וכל העושה כן אינו נמנע מן הטובה העתידה לבא על ישראל לימת בן דוד . ועליו הכתוב אימר (תלי' ג) (כד) ושם דרך אראנו בישע אלהים . דרך זו תורה שנאמר [דברים ה] בכל הדרך אשר צוה ה' אלהיכם אתכם תלכו למען תחיון וטוב לכם וגו' . [כה] ואין ישע אלא בימות בן דוד . שנ' (ישעיה נא) קרוב צדקי יצא ישעי וגו' . אבל אם יש באדם ד"ת ואינו מפרנס מתורתו לאחר' גורם רעה לעצמו שבסוף חכמת (כו) תורתו מתמעטת בידו . ואצ"ל שאין מוסיפין לו עליו . ועליו הכתוב אומר [משלי יא] מונע בר יקבוהו לאום וברכה לראש משביר .

ישועות יעקב

ואשה כמעט אמו : (יג) וזהו מבשרך שהם אביו ואמו : [יד] כמו שארז"ל צ"ק דתענית הרבה למדתי מרבותי כו' ומחלמדי יותר מכולם : [טז] כיצד נדרש על החורה ות"ס : (טז) שאינו מהרהר אחר מדותיו ית' כי אין יסורין בלא עון או שהם יסורים של אהבה כדאי' צ"ק דברכות : (יז) מהרהר וקורא חגר על מדותיו ית' : (יח) פי' על ה"ס מוטל לדבר על לבו דברים אלו כדמסיי ליישב דעתו של ה"ס ודרש וענייס מרודים הם עניי הרעב תביא בית ר"ל לבסמ"ד ולהרחות לו שהקב"ה לא עבד דינא בלא ריינא א"כ קאי על ע"ה עצמו כיצד יעשה יצדיק עליו כו' ע"י שיכא לבהמ"ד ויטמע מה"ס : (יט) שהייתי מחרטם על מדותיו ית' ח"ו :

עצמו שיטיגם יותר עמוק ודרש וסך דרך שמטיס דרך ללמד חורה לרבים : [כד] וסך דרך זו חורה כו' הענין הזה מבוחר אלט בספרי הדרשות (המכונה בשם תפוחי זהב ע"פ מאמרו ז"ל כל השם אורחותיו בעוה"ז וזכה ורואה בשמחתו של הקב"ה שנאמר וסך דרך גו' והפליאה מבוחרת אחר שהכתוב אומר וסך דרך מדוע שינו בלשונם ואמרו השם אורחותיו וגם מה להם לומר אל תקרא וסך [בשון שמאלי] אלא וסך [לשון שומא] ונארחי שם שסך דרך הוכח על טבע הלכ כפי מה שנחמזג בו יש רחמן כעסן אכזרי שומל וכדומה (וכן ביאר אחד מהמבארים) רק שומא הוא בארחות הפרטים היוצאים מהם לשום פלס ומאזני משפט עליה וכמ"ס לנזר ארמות משפט ודרך חסידיו יגזור כי לפי שהחסידים הולכים כפי דרכם הנטוע בהם לטוב יותר מדאי בלי פלס ודרך אמנעי ואנשי משפט הולכים במיטע בארחותיהם הפרטים ומפלטים דרכם וא"כ אדקו דבריהם כל השם אורחותיו כלומר שפ"י שימת ופלס הארמות מטיס דרך וטבע חרם בלב ע"י הרגל המעשים ופה ביאר כפשוטו שמוטב על דרך החורה לא על דרך הלכ והבן מאוד ויעטם לך : [כה] ואין ישע אלא ליעות בן דוד כלומר כי כל היסועות בעוה"ז אינם יסועות אמיתות אכן לע"ל היא אמיתית חלקית ונלחית ונפשיית וכן הוא חוכן פשוטו שיטע חלקים נפשית ודרך הכחוב בהגדלת הענין לקראתו בשם חלקים כמו הררי אל וכדומה : (כו) תורתו מתמעטת זהו מלך העניש וגם מלך הטבע ג"כ שיכבה ידיעתו מלבו אחר שאינו מתיארו לפיכל לחארים : [כז] מונע בר הוא מונן הנפש או מלשון בור דברים גרים וזכיים שהם ד"ת : [כח] א"כ ועניס כו' כלומר א"כ שדרשת על החורה איך חפרם וענייס מרודים על החורה : (כט) לבו מתיישב עליו כי לטובה או לכפרה הם באים חס ע"י החורה הוא מקבלם באהבה ונבין שטובה וכפרה הוא לו מלך שלא עבד ה' באהבה אבל כשאין בו ד"ת אז לבו מתמרמר ומהרהר אחר מדותיו ית' ולא יחבונן על הטובה ועל החסד שהניחו בחיים עכ"פ ולא נתקיים בו הכתוב עד השמידו ח"ו : (ל) אלא כיצד יעשה יצדיק כו' כלומר שירגיל עצמו להצדיק מדה דינו ית' ואז לא ימנא בלבו להרהר על משפטי ה' ועונשו ובחול"כ וענייס מרודים תביא לנחמם ולרבר על לבם וללמדם תורה שידעו טיבות ה' עליהם וכל מרודיהם הכל נדון כפי החטא ויחבוננו ג"כ הטובה והחסד במה שהחיה אותם ולא השיגור אותם ואז לא היו יכולים לתקן עוד מעוונת ועשה ע"י הסיפורן יסובו ויטיבו מעשיהם : (לא) הקב"ה יושב כנגדו כו' כלומר שמעפיע להם שפע הטובה אף דבר שאין צמם אנושי להשיגו :

אריה רבא פרק כז

עם האיש הזה (לט) ותאמר אלך. ונתנה במחנה על הקב"ה
ובשכר שתפסה דחל את בלחה (כ) והעלתה למטתו של
יעקב. ובשכר שתפסה לאה את זלפה והעלתה למטתו של
יעקב. לכך נאמר אלהים מושיב (כג) יחידים ביתה מוציא
אסירים בכושרות. אם כן כי תראה ערום וכסיתו כיצד אלא
אם ראית אדם שאין בו ד"ת הנסיחו לביתך ולמדתו
קריאת שמע ותפלה ולמדוהו פסוק אחד בכל יום או הלכה
אחת וזרחה במצות. [מ] לפי שאין לך ערום בישראל אלא
מי שאין בו תורה ומצות והוא דומה למי שהוא ערום. וכן
אתה מוצא בכנסת ישראל שבמצרים. שנאמר (יחזקאל מז)
ותגדלי ותבואי בעדי עדוים שדי' נכונו ושערך צמח ואת
ערום ועריה וגו' אל תקרי בעדי עדוים. אלא (כז) (מא) בתיקוני
תיקוני' משו' שנתרוקנית מן המצות ואין כך אלא שתי
מצות. אחת דם פסח ואחת דם מילה שנא' (סס) ואעבוד
עליך ואראך מתבוססת ברמיד. ואומר לך [מב] ברמיד
חיי (כה) ואומר לך ברמיד חיי. מה כתיב אריו ואת
ערום ועריה. מאי ואעבוד עליך ואראך והנה עתך עת
דודים. אלא בשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית
כג) קח נא את בנך את יחודך וגו' מיד שמע אברהם
לדברי הקב"ה ועשה ככל אשר צוה אותו. לכך נאמר
הנה

מתקיים מה שנ' (רברים ל) [לב] כי קרוב אלך הרב
מאוד בסוף ובלבדך לעשותו: אשרי אדם שיש בו ד"ת
והוא יושב וקורא ושונה (לג) במקו' צנוע וסתר אצל מי
מלינין אותו. הוי אומר (לד) אצל הקב"ה שנ' (תלים צא)
יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן. כשם שהם משימין
עצמן יחידים בעוה"ו ואין עמיהם זר כמו כן הם בעוה"ב הם
יושבין אצל הקב"ה לברו ואין זר עמיהם עליהם הכתוב
אומר (שם סח) אלהים (לה) מושיב יחדי' ביתה מוציא
אסירי' בכושרות אך סוררי' שכנו צחיח. (לו) ואין אסוריה
אלא ת"ח שאוסרין את עצמן למקום בבית המדרש למקרא
ולמשנה ולתלמוד ולמדרש ולהלכות ואגרות. ואומר (ישעיה
מט) [לז] לאמר לאסורי' צאו ולאשר בחשך הגלו לאמר
לאסורים צאו אלו עמי הארץ שיש בהם דרך ארץ ושאר
מצות [כ] ומחזיקין את ידי תלמידי חכמי' ומרחיקין א"ע מן
העבירה ומגזל ומכל דבר מכווער. ולאשר בחשך הגלו אלו
ת"ח שהם דרין במקום (כח) שאין דאוי להם (לח) ד"א
אלהי' מושיב יחידים ביתה וגו' לא נלבל הקב"ה והוציא
את ישראל ממצרים אלא בשביל שרה ורבקה ורחל ולא
בשכר שתפסה שרה את הגר והעלתה אותה למטתו של
אברהם. ובשכר שאמרו לה לבקב (בראשית כד) התלכי

ישועות יעקב

(כ) אעפ"י שסם עמי הארץ הואיל ומחזיקים ודי ת"ח קורא אוחס
אסורים כאלו הם ג"כ אסורים וחובשים ענמם בנהמ"ד:
[כא] שדירחם חרוב ורעו בשפל גנים והח"ם דאוי להם לחר
בדיה נאה להרחיב דעת' כמ"ש בנחמ"ד נטיחי טובה זו דירה
נאה לח"ם: [כב] שהנביא ראה בביחה זכר בלחה: (כג) סרם
המקרא ורששו אלהים מניח אסורים אלו ישראל בזכות האמהות
שהיו יושבים בנביעות באוהל הבית ביהדות כל כפרה בה מלך
פנימה: [כד] שפי' עדי עדוים לשון קישוט ותיקון שהקב"ה תיקן
להם כל זכרם בקטנותם ועיין בסוטה דף י"א גרסא אחרת:
(כה) ז' פעמים נכרד דם פסח ומילה: (כו) ערום מן שחר
מילת

מאורי אש

בפיהם וכלבבם סיויו כמעין הנובע חמיד מלבם על לטוס:
[לב] כי קרוב אליך גו' לעשותו לומר שכיבת עשותו יהיו
נובעין על לבן ועל פיו וקרוב להחללות לו: [לג] במקום
נזוע לא להתיירר לא מאלהת ה' וחורתו: (לד) אצל הקב"ה
ד"ל שהוא דנוק כה' ומושגת אחת השגחתו הפרטית וקרא בשם
לינה לפי שבעוה"ו אין הדיכיק בחמירות כל כך רק הוא כמו לינה
לינה כי החומר הוא המנוע ולכן אצל עוה"ב שינה לטונו ואמר
שהם יושבין אצל הקב"ה מלך שהם בחמירות בלי פרוז מאומה
וזו ואין זר עמיהם לא כמו העוה"ו שגם תלחת וחסיקות אחרות
בלבם ער"מ איוהו אל זר שיש בנפשו של אדם זה יח"ד:
(לה) מושיב יחידים שהם יסורים ופרישים מאכרת בני אדם רק
מפנידות להחזיקן בחרות ה' ועבודתו ע"כ בספר זה יזכו שיחדקו לעתיד רק אצלו ית' ויחפנגו מניו ויקבלו שפע
השגה רק מפניו ית' והיו ביתה ר"ל ביות ה' צ"ע כלומר מורכב בשכינתו: (לו) ואין אסורים אלא ח"ם שהם מאסרים כח הרע
והמחלוק ומעצרים מחותם ואחרים עמנו דק להיות חמד צ"מ ללמוד וללמד: [לז] לאמר לאסורים אלו אלו ע"ה כו' ולאשר
בחושך כו' אלו ח"ם כו' אף שלעיל דרם אסורים על הח"ם הבדל יש בין אסור לאסור אסור הוא בהכרח [שאר פעיל] ואסור
הוא בריון והח"ם הם מאסרין כפסם בריון טוב והע"ה עכ"ל מכריחין עמנו לאסור עמנו מעט בד"ת שמחזיקין ידי לומדי תורה
ולאשר בחושך הם הח"ם שביחס רעוע מרוב עניות שאינם עוסקי' בפרנסה מאומה הגלו וע"ד הנורה המכוון לדבריו לעיל יתכן
לומר לאשר בחשך הם הח"ם שעה"ל מקום הסך להם שאין זה דירחם האמיתי מקום אשר מחשבי העוה"ו מונעם מהשגת כבוד
ה' המה יבאלו מזה ויבאו להשפנג מניו השכינה: [לח] ד"א מושיב גו' לא נלבל הקב"ה כו' אף שיש כמה סיבות אשר עמדו
עליהם בזכות מ"מ זאת ג"כ הסיב' ולכן נקראת נלבל שהיא אחת מהסיבות אשר החבלל עי"ו ובאורו ע"י שהאמהות הוסיבו
יחידים (שהיו ראוי להיות יחידים) ביותה ע"כ היות האסורים בכושרות מהבולה והענין בעבור גודל החמלה והרחמים שהיו
באמהות עמדו זכותן לכניהם אחריהן מפני שהם דומים להן רחמים ביישנים ויש עוד לומר ע"ה דרש לפי שלא יתכן גאולה רחל
ישראל אלא בי"ב שבטים דווקא כמ"ש והיו בישראל מלך בהאסוף ראשי עם יחד דווקא וזאת סבבו האמהות שהמה רחל
ולאם שנתנו שפחם ככרי' שיעמדו אלה הי"ב וחשב לשרה לפי שע"י זכות זה נפקדה כמו שאמרה בעלמה אולי אבנה גם
אנכי ממנה וק"ל: [לט] ותאמר אלך ולא חקרה על הונו וכספו רק חקרה לדבק בורעו של ח"ה ע"ה:
(לם) ח"כ כי חרחה גו' כינר כו' מוסבעל לעיל שדרם הכחוב על החורה וח"כ איכה חדרום בערום ומצאר שהבינה טליבטיהו
בידיעת החורה והזרזו במלות: (מ) שאין לך ערום כו' שהוא ערום אמיתי באין לבוש הנפש שכמו שהגוף מוזלכס ע"י
מלבושו כן ע"י המלות נחלכס הכסם והכן הענין העמוק למ"ה שכארהו חכמי' איתא כי הפנת החורה הוא זוכר הנפש
ומעשי המלות המה לבוש הנפש להנין עליה ולכן קרא לעשוי המלות כסם לרש: [מא] בחיקויי חקיתים ר"ל שהכין חננטיס
רכים טובים ככרי' שיוכלו לקבל הגאולה אף שהם ערומים וח"מי כח"ים ובאור אל חקרי' בעדי עדוים כלומר אל חממה כפשוטו
בקישוטים הנופטים כ"א תקווי סגלות שע"י זכר לנפולם: (מב) ברמין חיי' זכר דם פסח ומילה: (מג) מאי ואעבוד
עליך גו' כלומר הגל צאמת על שו' כח"ים אמה אלה כסם ומשרש שגה השת מלך זכות אבנטיס שהי' דא' וישע לה' ב"ה

אליהו רבא פרק כז

ס

שהוא מקיים ומחיה לאותו ת"ח ואת אשתו ובניו ואת כל אשר לו ואת כל הקרובים עמו במשפחה... לכן נאמר ומבשרך (ג) לא תתעלם [נב] ד"א ומבשרך לא תתעלם אם נשא אדם אשה ומצא בה דבר וגרשה ולבסוף נעשית עניה היא מפרנס אותה לפי יכולתו מה שיוכל לכן נאמר [ג] ומבשרך וגו' (גד) לעולם יסתכל אדם בעצמו ויהא יודע שלאחר שעה מיתה... לכן ישא עיניו לשמים ויאמר בלבו מי ברא את אלה חמה ולבנה כוכבים ומזלות וארבע רוחות העולם וכל מעשה בראשית כולם... שכולם משמימין ומעריבין לעשות רצון בוראם כך (גה) תשנים [לה] ותשתיר בד"ת ולעשות רצונו של הקב"ה בכל יום תמיד [נו] ותהא דומה לחמה ולבנה המאירין לרבים שנ' [עז] נא או יבקע בשחר אורך וארוכתך מדרה תצמח זהו שכה קלה שלך אבל שכר החמורה שלך זהו מה שנאמר אחירו (ס) והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך או תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני וגו' וכשם שעשית לי רצוני בתורתך בסל יום תמיד... כך אני אתן לך פתחון פה [נז] בתורה ברורה שאין אדם יכול לסתור אחיהו... (נח) ואם ראית את עצמך בתורה ברורה שאין אדם יכול לסתור אחיהו מיד

והנה עתך (כו) עת דודים * (מד) ד"א בשעה שאמר צחק לאברהם אביו אוסרני ופה ותנני ע"ג מערכה שמא אביעוט כך ונמצאתי שאחייב (כח) (מח) שתי מיתות לפני הקב"ה והוא היה בחוד עומד בכחו בן שלשים ושבע שנים * לכן נאמר והנה עתך עת (כט) דודים * ד"א בשעה שהקב"ה מצא את כל שנים עשר (ל) שבטים שעשו כולם את רצון יעקב אביהם * שנאמר [הו] חסע ט' כענבים במדבר מצאתי ישראל * אל תקרי [מו] ישראל אלא שראה אל שכל מעשיותם מכרתי לפניו * לכן נאמר והנה עתך עת דודים ואפרש [מז] כנפי עליך זו התורה ואכסה [מח] ערותך זו מלכות שמים * (מט) ואשכע לך זו ישיבת [לז] ארבעים שנה במדבר ואבא בברית אתך נאם ה' אלהים (נ) ותהיו לי זו ישיבה שניה במשכן שילה * [נא] מאי ומבשרך לא תתעלם אלא כו אמר לו הקב"ה לזה האדם בני כל הימים שנתתך על פני האדמה עשה מעשים טובים ות"ת וחזק עצמך מן העבירה ומן הדבר מכוור * לכן נאמר [לכ] ומבשרך לא תתעלם * [נב] ד"א ומבשרך לא תתעלם מי שיש לו ת"ח בשכונתו ויודע בו שהיא קריא לש"ש ושונה לש"ש והוא זן אותו ומפרנסו ומכלכלו * נמצא

מאורי איש

מזית : [נז] טהא עת לנאלך כטביל זכבת דודים אלו האבות סקרוזו יודים : [כח] חתח על פסול סקרין טלא יהיה נחט כהלו וחתח כטביל כבוד אב ועי' בת"י וירושלמי : (כט) זכרס נקרא יודי שנאמר מה לידרתי כבתי ודרו' על זכרס יתק נקרא ג"כ יודי כ"ט כעל הזורים וחת כבתי זקיס ר"ח אשר קדם יודי מבטן [ג] י"ב טבטים נקראו יודים שנאמר לעמן יחלפין יודיך כשחזר' : (לז) טבטכע הקב"ה שיהיו במדבר ע"י טהא מרגלים : [לכ] טהא חמיות את כשרך וחטטרך לטכול עונס טיבוט הקבר וטאר עיגסוס וגלגולוס ר"ל : (לג) כי ה"ח הכל קרובוס טלו ושחזרו כטרו : (לד) ועיין ככ"ר כרבי יוסי הגלילי טירוס את חטתו ופרנסס כו' ועיין ולקוט יטעיה דף ל"ה ע"ד : [לס] מלטון טוסך

ישועות יעקב

כי קידם נפטו למענו : (נד) ד"א כו' כטעה שהקב"ה כו' ר"ל אף שכל ישראל כפרות לא היו דריקוס מ"מ ככלל היו ה"ב טבטים טיבוט חין טבט חמר טזיה כילו רע ח"ו או הכונה על ה"ב בניו טזיה טיבוט מאוד וכוונתם נגד' : (מז) כ' מיתות כלומר על כ' עבירות כבוד אב וזיווי ה' לעלות לעולה כרפון והכוונה כדלעיל שכונו זה נגד' (מז) את ישראל דהקס' לו דהל"ל מלחמים לישראל ולכן דרש דעטיף כה עיר דעיון דהכוני' טנלחמים ישראל טהס מכווניס לאל כמעטיוס לטס טמים וכל חפ"ס רק לדבק כה"ח סאמר טרזה אל כו' ה"ח ה"ספס כלומר טוו הכונה כפסוק טרזה ה' את לבס טהמה יטרוס ולכו ובחמת על טס זה נקראו ישראל וז"ל חין רחוק מפסוטו כי יהיה סאמר ישראל כמו סאמר הנקט כענבים כמדבר מלחמי ישראל טע"ס טרזל כמו סאמר ה' כהטנתו העליונה מאוד : (מח) ערותך זו מלכות שמים טע"י סאמנת מלכות טמים חטלו להלכוס נפטס ככל טוב כי ה"ז העיקר אשר עמדה ניבע כל וכלתה הוא ערוס מכל : (מט) ואשכע לך זו ישיבת מ' טנה כו' טבטכע הקב"ה שיהיו במדבר ע"י טהא מרגלים י"י"ע) אך לפ"ז אינה ככלל הטבות והנחה טסנגון דכרוו כך סס אף טחזח לעלו ער טבטכעו חס יר' הרור הוא גו' עכ"ז יטכתי עמכס כמדבר לא מקוס זרע והמן יוד וטוח לבס כל טוב והיה הארון כבתי ג"כ וזה ועד' זכר' וזכר' כבתי אהך להיות כדוק כך : (נ) וחסיו לי זו ישיבה טמים כי כחת כבתי הוא העסקן הרזשן טע"י חתילו לבוא כבתי חזו ולכן נקרא ארון כבתי וחסיה לי עוד טעס כנסן טיה : (נא) מאי ומבשרך גו' עטז מ"ז כו' טזילל זח"ו חענט כניזכס וכענט טעו"ז וזך לא חטמול על כשרך וזהו לפי טעמו לעיל סמדבר רק כתורה ומזית : (נב) ד"א כו' מי טיס לו ת"ח כו' כי ה"ח הכל קרובו וטאר כטרו כי הוא הענין לעילס וז"ל הוא כטרוס ומיותס : [נג] ד"א כו' חס נטח כו' מנר טהיה חטילה ככטרו לכן גס עזה לא יתעלס מניה : [גד] לעילס יטזכל כו' מפרס הסיף פטיק או יבקע גו' והענין מחטילה יכניס הניור כלכו מנר המיתה והטעם וז"ל יכניס כלכו האבה האמתית וזכור כי כל לזח טעיס מנחמים לפניו מרוב חזיונס והטכרה ועוסיס זח וז"ל לא כהכרת) כי האה טמים וטחמים לעשות רעוו וכן ריגיל הארס ויטטיר זח כלכו : (גה) חטכיס וטחטיר לשון חטך וכלומר כערב וכדוקר כלומר כהמרה כוחה חמיד לעשות רעוו כרפון חפטי : (כו) ותהא דומה לחמה ר"ל אף סנלר ע"גמס המה וככדוס מעולס טספל (זולת הארס) עכ"ז יטפיעו להס רב טוב (כניורות ה') כי כן מטפט סנדיכות והטוב כן חטיו כס חחס כי חטכו להיות מן החטפיעיס טוב וחסר כי חין טוב למעלה מעשות טוב וחסר וזהו אז יבקע כסטר [זה הטעם כעלות חסטר] אורך חטר חפין טוב כעילס כסטר אף זו חסבר קלה היא (וקרא לזה חטר טבאמת חין טעס וטענוג למורס דרך ומאור לרביס וסבר מ"וס מנה) אבל חסבר חאמת הננו בשכר סדרקס נאמר והלך לפניו זרקך כבוד ה' יאספך טחזח למדרינה גדולה מדובק ככבוד ה' והבן מאוד והנה מנה ככזן ג' מעלות זו על ככ' זו בחטילה ולמד ויעשה רפון אביו טבטמים וז"ל זכה להיות מן המטפיעו' טוב כעילס וז"ל זכה לזר חבהר כעו"כ אשר טס ככור חומר כולה . [גז] כתורה ברורה טחזכה להעמיד מעטחח חלוב' דהילכתה אשר זה חות טנפטן ככוח ומדובק כחורה עליונה אשר טחזכה להשיגה על כורי' והבן מאוד וחסין כזה כמה סאמרו כענין דוד ושחל דוד רגלו מטכחח חחו אז חקרא וה' יענה כי יטעיו לך סכל והטנה רכה : [כח] ואס רחמי כו' מיד יהיו כו'

אליהו רבא פרק כז

הרואים אותך יאמרו אשרי פלוני שלמד תורה כמה נאים מעשים שלו כמה יפים דרכיו אוי לו למי שלא למד תורה העבודה שאנחנו נלמד ג"כ תורה ונלמד לבנינו תורה ומצא שם שמים מתקדש על ידו . ועליו הכתוב אומר (יסעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כן אתפאר . אבל בזמן שאדם קורא ושונה בר"ת ואין משאו ומתנו בנחת עם הבריות ועסקו אינו באמונה עם הבריות מח הן אומרי' עליו (ה) ראו איש פלוני שלמד תורה כמה רעים מעשיו כמה מכוערים דרכיו (ו) העבודה שלא נלמד תורה ולא נלמד את בנינו תורה . ומצא שם שמים מתחלל על ידו . ועליו הכתוב אומר (יחזקאל ל"ו) ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארכו יצאו (ז) ולא נתנה התורה אלא על מנת לקדש שמו הגדול מכאן אמרו ירוחיק אדם את עצמו מן הגזל בין מן הישראל בין מן הגוי ולא עוד אלא משים שכל הגונב מן העכו"ם לסוף הוא גונב מן הישראל . ואם הוא נשבע לעכו"ם לסוף הוא נשבע לישראל . ואם הוא שופך דמים לעכו"ם לסוף הוא שופך דמים לישראל ולא נתנה התורה אלא לקדש שמו הגדול שנאמר (יסעיה סו) ושמתי בהם אית ושלחתי מהם פדיוטי' מהו אומר בסוף הענין והגידו את כבודי בגוים מאי בין

מיד יהיו עצמותך מזורין במצוה . (נט) [שנ] [סס] ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליק (ס) ואי תהיה דומה למעיין שהוא מושך מן הגינה משקה תאנים וענבים ורמונים וכל מיני מגדים כודן שנאמר (סס) והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו [סא] וכשם שכברת וענגת את אביך ואת אמך לעת זקנתך כך תהא מתענג על ה' :

פרק כח [א] מתוך האזהרה כיצד אלא כשם שהקב"ה אוהב את ישראל ואוהב את

הת"ח ביותר שנ' [גריס ז] [ב] לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם וגומר כי מאהבת ה' אתכם . ונאמר [מלאכי ה'] אהבתי אתכם אמר ה' וגומר . כך יהא אדם אוהב את ישראל ויהא אוהב את הת"ח ביותר . אהבת אדם למקום מגין אלא (ג) אהבת אדם למקום הוא מצוה חמורה מן התורה דהא עול מלכות שמים כתוב בצד האהבה שנאמר (דברים י) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד . מכאן אמרו כל הקורא ש"ש ומשמיע (ה) קולו לאזניו הרי זה משתבח . וכל המתפלל ומשמיע קולו לאזניו הרי זה מעיד עדות (ב) שקר וי"א שהוא מחוסר אמונה (ד) ד"א (סס) ואיבת את ה' אלהיך (ג) שאתה תהא מאהב שם שמים על הבריות שתהא יודע ד"ת ותהא קורא ושונה בר"ת ותהא משאך ומתנך עם בני אדם באמונה כדי שיהיו הבריות

מאורי אש

כי זכו העיקר לזרז במכות כפי כמו בדיעת התורה, לא שיתנאה בזה או הוא מענין הסכר כי אם יזכה להבין התורה על כור' או ימלא בלבו חסוקה ענומה לעשות מצות ה' בחשק רב וכינה למצות על העלמות לפי שהמצות המה מעשיות נעשים בעלמות ובכר ועי"ז יזכה בעלמותו יסיו ג"כ כידוע וזהו ועצמותיך יסלין כלומר שגם הם יסללו מהמיתם ועי"ז גם יהיה עי" עשית המצוה בחשק רב והבן מאוד : (נט) שנאמר ונחך ה' תמיד כי זהו עיקר הסכר המה המצות המעשיות נעשים השלם ע"ד סכר מצוה מצוה והנפש יסביע מטוב הלשון וגם העלמות יסללו ויסיו : (ס) ואז תהיה דומה למעיין כי משקה תאנים כי ר"ל שכלך יסוב כל מיני חכמות שנעולם אף דבר שלא למדת כי מן התורה יתגלה לך הכל כמ"ם חוכה לדברים הרבה כמו שהמעין משקה כל מיני פירות שנעולם [מכל המינים] : (סא) כשם שכברת את כבודי כפי שפירש לעיל הלא פרום שמועב על אב ואם כדלעיל ריש פירקין :

ישועות יעקב
חושך ושחרורית ור"ל חשכים ותעריב : [ב] שמע השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיו כדעת ר' יוסי בכרכות : (ב) שמעיד שאין הקב"ה יודע מחשבות הלב ואי' בזהר שאותה חפלה הנשמעת לאזן אדם נידחת אל החינוכים : (ג) יומא דק' כ"ז וע"ש בפירש' : פי'

פרק מ (א) מתוך האזהרה כיצד כי' מושב על לעיל בפרקים שעברו שריב מעיני' אהבת האדם לאדם ומפרש מאיזה ציור יתכן שיבא האזהרה האמיתית בלב האדם לאדם כי אהבה מעד התועלת הוא נקרא אהבת עצמו לא אהבה באמת ומפרש שזה בזה מהצניעות מצד ש"ה אהבה ג"כ כי יאבה אהבי ה' כלומר כי כל המדות צריכים לנבוע רק מציור אהבת ה' וזה נקרא אהבה עליונית אצילות ואין להצריך : [ב] לא מרובכם ג' לא מצד הרוב והכמות אלא כאהבים לו כמשפט מלך ב"ו שכבוד הוא לו למאיל בעם רב ותועלת מגיע לו מזה הם מלהוכיח זאת אלאו ית' רק מסיבת האהבה לכך מעד שחשק באבותיכם שהיו טובים וזאת אהבה בעים' : [ג] אהבת אדם למקום מגין כלומר מעיני' יסוב זה כי לא יתכן להשיב אהבה לדבר שאינו מכיר ומפרש שזה באמת מצוה חמורה כלומר שאינו בא לאדם בקלות ורק מעד התוכונו באחדות ה' שזאת קבלת מ"ם באמת ומה יתכן לבוא האהבה האמיתית ולכן בשעה שקורא ק"ש יכוין ויבין מעינתא דליבא וישגיג קוילו לאזניו שיבין מה שידבר מאחדותו ית' אכן בחפילה הוא להיפך שיהיה רב בושט וכנעו מאוד כהתפלל לפניו בקול גדול כי מי הוא שיבקש מאתו זרכו ומחסדו ויגיד לפניו אף שבוט מלבקש ממלך ב"ו רק ששחיתו יהיו נעות ואם לאו הוא מעיד עדות שקר שקבלת מ"ם אינם באצילות כי לולי הבין זאת בעין לבו באמת אז היה שומד כרוב מורא ופחד וקולו לא ישיג וכבר בארתי בצרכי' בקדמתני לשרר החפלה הנקרא עמודי חפלה : [ד] ד"ל ואהבת שאתה תהא מאהב ש"ם כי הוקפה לו דלכאורה אף יתכן שיגיד על הכונה לכיית הלא הלב הוא האוהב וזאת לה ע"י הכרת ה' מעילא ובלא זאת לא יתכן ליידיה ור"ל אין זה צווי ואכן מפרש בתחילה שהכונה שיקבל מ"ם באמיתות אשר מזה יבוא האהבה ועתה מפרש שהכונה שאוהבי ה' מעד הכרה יהיו אוהבים אותו באמת עד שעי"ז יהיו מאהבים אותו על הבריות שעי" מעשיו הטובים והנאים יכספו בני אדם לתורה ועבודה ויהנו מזה כי יראו דרכי עבדי ה' אף כי נעימים הם בכל מהלכס ור"ל הוא צווי שהאוהב יראה שיהי' מאהב ה' על בריותיו ויתכן עוד שכל להוציא מדעת האדם שידמה לו כי זה לכך די בששיג האהבה והרביקות אליו ית' שזה חכונה נפשית בלא מעשה מרובה לא כן כ"ל מתוך האהבה יעסוק בתורה ומ"ט ועי"ז יהי' ה' יתברך נאהב ואין להצריך : (ה) ראו איש פלוני כי כמה רעים כו' כלומר שידמו בלכס אמת שהתורה תהיה על המצות ומנוע מהעבירות אבל לא תהנוג בעניינים אנושיים כמו"מ וכדומה זה ענין עמי הארץ שסוקי מסחר המלעגים על אנשי התור' בוס ועי"ז יבוא חילול ה' מאוד עם ה' אלה ועל"ז מאלרו ילאו שהנגל בסוכת מסאס : (ו) העבודה לשון שבושה : (ז) ולא נתנה תורה אלא לקדש כו' אשר מזה יתפרסם כבוד ה' בכל הארץ ויאבו הלך דרכיו ובמעשים המכוערים יתפנו הכונה

אליהו רבא פרק כח

לעולם הבא (פז) רבונו של עולם (ז) אני כפרתן של ישראל בכל מקומות מישבותם גלוי וידוע לפניך שאין ישראל מלך את בנייה ואינן קורין ושונין ואינן נכנסין לברית אלא (ח) בשביל אהבתם לאביהם שבשמים לפיכך אומר הקב"ה אפי' יעמדו כל העכו"ם ויתנו כל כסף וזהב וכל מחמדות הטובי' ויאמרו תנו לנו כתר בית [יג] אהרן וכתר בית [יג] דוד אין אני נותן להם אפי' דבר אחר מביית' של התורה [ד] שנאמר [ט"ז כ] [יט] מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בזה יבזו לו (כ) ושנו חכמים במשנה כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטלה האהבה * ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם [טו] איזו היא אהבה שהיא תלויה בדבר זו אהבת (טז) בלעם ובלק ואיזו היא אהבה שאינה תלויה בדבר כגון אהבתן של אברהם יצחק ויעקב שהם אוהבים להקדוש ברוך הוא (כז) והקדוש ברוך הוא אוהב אותם ואת בנייהם ובני בנייהם עד סוף כל הדורות [יז] כיון שבאו נח ובניו לעולם אל' הקב"ה לשם בן נח שם איהבי (כג) אלו היתה תירתי [יח] בעשרה דורות הראשונים [כד] תאמר כבר (יט) החרמתי את עולמי מפניהם עכשיו

ע"ש ובחז"ט: (יב) פי' כד כהונה: (יג) כתר מלכות: גירסת ילקוט וחסדק דף רס"ו ע"א טוב נכנס הקב"ה לישראל בכסף הכבוד שלו שפילי יעמדו כל העכו"ם ויבנו לי בית המקדש ויחר מבס ויאמרו תן לנו כתר אהרן וכתר בית דוד איני נותן להם דבר קל מביית' של תורה לכך נאמר מים רבים וגו' [טו] ע"כ במשנה פ"ה דאבות (טז) בלעם חס בלק מחמת מתן ט"ה מלפני לקבל ממנו בסכר הקללה ובלק אהב לבלעם בשביל הסלח שגאל את ישראל ולבסוף נכבד אהב: (יז) ילקוט בלק דף רמ"א ע"ד גרסא אחרת וכונה: [יח] פי' אלו היו מקיימים תורה שהיה נוצר ביניהם שהם הולכים כנגדו אה"ר: [יט] החרמתי עולמי בחמיה: (כ) כי כרעו ה' מלך הס"א וקליפות הטומאה והסיג בחמיה דייטו בדת רחמיה של הס"א ששרש נשמתו היה מבס כי את זה לעומת זה עשה אלהים: (כז) גר"י משה יתר אוח אחת ובלעם חסר אוח אחת: [כב] לשון חנה לשון קדושה לשון שאלאכי השרש משתמשין זו: (כג) חסר אהף לשון קרי וטמאה לפי ששרש נשמתו מלך הטומאה ואלהים הנוכר אלו היה שר שלו ג"כ מלך הס"א: (כד) לא היה יכול לברך אפילו עם שר שלי רק כנפילה ומ"ש שומע אחריו אל זה לא היה רק ע"י שליח ולכך לא נאמר חסר שר שר יסוד רק מחוה שר וט"א ומיו מן קדם ה' ר"ל שליח: [כה] פירוש שהסיג מדריגתו העליונה סבל הס"א עיין בזה נכד ועיין במפרשים ובנקידה מה שפרשו על מה שזרז"ל אבל בא"ה קם ומנו בלעם והכל הילך אל ענין אחד שלא השיג מן הקדושה אפי' כמלא מחט ובפרט בענין האהון אשר הוא ל גלוי מפורסם כמסחרז"ל טעשה עם אחרוני מעשה אישות וע"כ לא יעלה על הדעת שמוזהס גדול כזה ישיג שום דבר

ישועות יעקב

ע"ש ובחז"ט: (יב) פי' כד כהונה: (יג) כתר מלכות: גירסת ילקוט וחסדק דף רס"ו ע"א טוב נכנס הקב"ה לישראל בכסף הכבוד שלו שפילי יעמדו כל העכו"ם ויבנו לי בית המקדש ויחר מבס ויאמרו תן לנו כתר אהרן וכתר בית דוד איני נותן להם דבר קל מביית' של תורה לכך נאמר מים רבים וגו' [טו] ע"כ במשנה פ"ה דאבות (טז) בלעם חס בלק מחמת מתן ט"ה מלפני לקבל ממנו בסכר הקללה ובלק אהב לבלעם בשביל הסלח שגאל את ישראל ולבסוף נכבד אהב: (יז) ילקוט בלק דף רמ"א ע"ד גרסא אחרת וכונה: [יח] פי' אלו היו מקיימים תורה שהיה נוצר ביניהם שהם הולכים כנגדו אה"ר: [יט] החרמתי עולמי בחמיה: (כ) כי כרעו ה' מלך הס"א וקליפות הטומאה והסיג בחמיה דייטו בדת רחמיה של הס"א ששרש נשמתו היה מבס כי את זה לעומת זה עשה אלהים: (כז) גר"י משה יתר אוח אחת ובלעם חסר אוח אחת: [כב] לשון חנה לשון קדושה לשון שאלאכי השרש משתמשין זו: (כג) חסר אהף לשון קרי וטמאה לפי ששרש נשמתו מלך הטומאה ואלהים הנוכר אלו היה שר שלו ג"כ מלך הס"א: (כד) לא היה יכול לברך אפילו עם שר שלי רק כנפילה ומ"ש שומע אחריו אל זה לא היה רק ע"י שליח ולכך לא נאמר חסר שר שר יסוד רק מחוה שר וט"א ומיו מן קדם ה' ר"ל שליח: [כה] פירוש שהסיג מדריגתו העליונה סבל הס"א עיין בזה נכד ועיין במפרשים ובנקידה מה שפרשו על מה שזרז"ל אבל בא"ה קם ומנו בלעם והכל הילך אל ענין אחד שלא השיג מן הקדושה אפי' כמלא מחט ובפרט בענין האהון אשר הוא ל גלוי מפורסם כמסחרז"ל טעשה עם אחרוני מעשה אישות וע"כ לא יעלה על הדעת שמוזהס גדול כזה ישיג שום דבר

ע"ש

ח עולמי כלומר בחמ"י אס היו מקבלים תורתו ועשוהו בודאי לא החרמתי אותה ובאמת לא ובחמס וחרמה אס יקבלו תורתו: (כה) ולא היתה כו' שלא גלה לבלעם אף שדיעתו היה נכסס מ"מ ידע כל העשוי כי זה לעומת זה: (כו) שהי' מעולה בחממתו יותר המטה יס כזה מקיס עיין מאוד לומר שהיה חממתו יותר מאזי הנביאים ואיך יתכן שמה שניקס הודיעני גו' ידע בלעם ורז"ל הודיעו לנו באמרו שהחא דעת בהמתו לא היו ידע כו' אלף ידע לכוון השעה לא יותר והגראה שריקו לומר בחממתו כלומר כד' הרע כידוע והיה יותר מבס נדעתו יותר ממשה כד' הטוב ואין להאריך וליתר באור נראה לי שהי' דיעתו רק בענייני העולם השפל והטבע וזהו היה יודע לכוון השעה וידיעת משה היה לעומתו בעולם העליון נה שהוא נגד הטבע וזהו לא היתה הקב"ה בעולם כו' כלומר בעולם הזה: [כז] ויקר אלהים הורה כי זה במקרה והודמן רק בדרך העברה או כדעת חז"ל לשון קרי וטומאה שמשם היה כמו וע"כ היה צל על אחריו: (כח) עמוד

מאורי איש

אח המעדות אוח הוא שחינו מאמין באמונות הנחלים בה פסח מיצאת מזרים סוכות כי בסוכות הוספתי גו' והמלכין פני חבירו זה מזה רעה בין אדם לחבירו שאין בו מדת הרחמים לגמרי והמפורס נדיום זה המילה שהוא העיקר ליהדות וא"כ אס לבז רע כמו אלה מה יועיל החורה לו אחר שנפשו נכסחה בעלם ויס להצין כזה איך יתכן שיהי' בידו תורה ומ"ס ונפשו נכסחה באלה המלות העקרים היחכן וזה יתכן שדעתו נדעת המתפקדים שידמה כי א"ל להכרזת השכינה בעלם הכפל הנכונה ואינו מחסר לנאות מעשיות לעקריות כקר שח המועדים והלכנה פני חבירו מסיבה התגברות כלב המסוכה כפי הפלס כיס ומג נה אלל בעלי הדח כתי בהעדרותי כנארי על ספר משלי והמפי' בריתו כי ידמה לדבר בטל אלל מאמין בשכר ועינים והסכר הוא עלס ההסכלה ולכן יס בידו תורה ומ"ס זהו המדות הנובעים מהסכלה והנן זה: (פז) רגווי ט"ע מתפעל אליהו ומזכיר זכות ישראל: [יז] אני כפרתן כלומר שסכובל יסודים לגעון כפר להס: (יח) אלף בשביל אהבס כו' כי עקר עבודת ישראל נמשך מיסוד הזהבה לפיכך אומר שלא יתכן שיעזבו מפניך לעולם וחקך את עובדי כוכבים במקומס: [יט] מים רבים גו' אלו עובדי כוכבים: (כ) ושנו חכמים כל אהבה כו' כלומר ואיך יתכן לרחס ולקרב לעובדי כוכבים הלא ישראל אהבתם אינו תלויה בדבר והעובדי כוכבים אהבתם תלויה בדבר מלך היראה או הגמול כד' כר"ס לעיל: (כא) אהבה בלעם ובלק מפני ההון שהבטיחו בלק לבלעם גם מפני שהי' חפץ שיהיה הרע לישראל: [כב] והקב"ה אוהב אוחס כי אוהב כאמת למי שיאהבו כאמת: [כג] אלו היתה תורתו כו' כלומר אל חמיה בענין טע"י שלא ידעו החורה ע"כ טמאו ולולי ידעו לא היו חוטאים כ"כ לא כן כ"א בחמס וחרמ' אס יחפזי לקבלה: (כד) תאמר כבר החרמתי

ח עולמי כלומר בחמ"י אס היו מקבלים תורתו ועשוהו בודאי לא החרמתי אותה ובאמת לא ובחמס וחרמה אס יקבלו תורתו: (כה) ולא היתה כו' שלא גלה לבלעם אף שדיעתו היה נכסס מ"מ ידע כל העשוי כי זה לעומת זה: (כו) שהי' מעולה בחממתו יותר המטה יס כזה מקיס עיין מאוד לומר שהיה חממתו יותר מאזי הנביאים ואיך יתכן שמה שניקס הודיעני גו' ידע בלעם ורז"ל הודיעו לנו באמרו שהחא דעת בהמתו לא היו ידע כו' אלף ידע לכוון השעה לא יותר והגראה שריקו לומר בחממתו כלומר כד' הרע כידוע והיה יותר מבס נדעתו יותר ממשה כד' הטוב ואין להאריך וליתר באור נראה לי שהי' דיעתו רק בענייני העולם השפל והטבע וזהו היה יודע לכוון השעה וידיעת משה היה לעומתו בעולם העליון נה שהוא נגד הטבע וזהו לא היתה הקב"ה בעולם כו' כלומר בעולם הזה: [כז] ויקר אלהים הורה כי זה במקרה והודמן רק בדרך העברה או כדעת חז"ל לשון קרי וטומאה שמשם היה כמו וע"כ היה צל על אחריו: (כח) עמוד

עליון במשה הוא אומר (שמות לב) (כט) הראיני נא את
 כבודך ובבלעם הוא אומר מחזה שדי יחזה ראה (ל) מה
 כתיב אצל בלעם [מיכה ו] עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך
 מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו' לא בא בלעם
 אצל בלק אלא לקלל את ישראל צא ולמד מדבריו
 הראשונים שדיבר בלעם בשעה ששיגר לו בלק לבלעם
 שלוחים שנאמר (במדבר כח) וישלח בלק מלאכס אל בלעם
 וגו' ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה וגו' והיה לו
 לבלעם לומר לשלוחי בלק שהוא אינו רוצה לקלל את
 ישראל והוא לא עשה כן אלא שמח שמחה גדולה לקלל
 את ישראל ותר ממה שהיה בלק מבקש (לא) ואין שינה
 באה עליו כל הלילה שנאמר (סס) ויאמר אליהם לינו פה
 הלילה וגומר ויבא אליהם אל בלעם וגומר * וכיון שא"ד
 הקב"ה לבלעם שילך עמהם כמו שנאמר (סס) ויאמר לו
 אם לקיא לך באו האנשים קום לך אתם וגו' היה לו לומר
 רבון העולמים לא איש אתה שתכזב ולא בן אדם אתה
 שתגעל מעשה ידיך * הללו (לב) חביבך בני חביבך הם
 בני אברהם יצחק ויעקב שעשו רצינך בתורתך והוא לא
 עשה כן אלא שמח שמחה גדולה והשכים ללכת מיד שנאמר
 (סס) ויקם בלעם בבוקר וגו' מה כתיב בתריה ויחר אף
 אלהים [לד] כי הולך הוא (לה) אמר הקב"ה לפמליא שלו
 האו זה שהוא יודע שאני מכיר כל המחשבות שבלב כל
 אחד ואחד ועכשיו היא הולך לקלל את ישראל * לכך
 נאמר ויחר אף אלהים וגו' כיון שבא בלעם אצל בלק
 היה לו לבלעם לומר לו לבלק מה לך לאותן הדברים
 להלחם עם ישראל שתמצא לך על ידיהם מכות גדולות
 ותאבד מן העולם והוא לא עשה כן אלא אמר לו לבלק
 (לו) יש בן נח נתנבא ארבע מאות שנה על כל העכו"ם
 ולא קבלו ממנו מכאן ואילך נתנבא אליהם התמני ובלהדד
 השושי וצופר הנעמתי ואליהו בן ברכאל הבוזי ואויב מארץ

עין * ובעור אכזי ואני האחרון שבכלם (לו) ואומר לך מה
 עשו אבותיהם של אלו כל אחד מהם עמד ונבנה מזבח
 והקריבו עליו שלש פעמים בכל שנה כל אחד שור וכל
 אחד איל * אבל אתה [סס רנ] בנה לי בזה שבועה
 מזבחות והכן לי בזה שבועה פרים ושבעה אילים באותה
 שעה היה הקדוש ב"ה יושב ושוחק עליו לכך נאמר עמי
 זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן
 בעור וגו' [לח] מה כתיב בתריה במה אקדם ה' אכף לאלהי
 מרום האקדמנו בעולת בעגלים בני שנה הורצה ה' באלפי
 אילים וגומר הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך
 כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך *
 (לט) ואם תאמר כך הוא גדולתו של הקב"ה שאם היא
 מבקש אכילה ושתייה (כו) אין מי יוכל לעמוד לפניו והלא
 נאמר (במדבר כח) את הכבש האחד תעשה בבקר וגומר *
 וכי יש רעבון לפניו והלא כבר נאמר [חיליס ו] לא על
 זבחך אוכחך ועולתך לנגדו תמיד לא אקח מכתך סר
 וגומר אם ארעב לא אומר לך כי לי תכל ומלואה האוכל
 בשר אבירים ודם עתודים אשתה זבח לאלהים תודה וגומר *
 אם כן למה תקן הקב"ה שני כבשים אחד שחריה ואחד
 בין הערבים אלא כדי שיתנו זכרון שלנו (כז) וזכרון
 אבותינו לפניו וכך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני
 אדובי [מ] כלום חסרתי דבר שאבקש מבם ומה אני מבקש
 מבם אלא (מא) שתהיו אוהבין זה את זה * ותהיו מכבדין
 זה את זה ותהיו יריאים זה מזה ולא ימצא בכם (מב) עבירה
 וגזל ודבר מכווער שלא תבואו (מג) לידי פסול לעולם לכך
 נאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם
 עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך * אל
 תקרי והצנע לכת עם אלהיך * אלא והצנע לכת (מד) עמך
 אלהיך כל זמן שאתה הולך עמו בענעה * יהא הוא גם כן
 עמך (כה) בצנעה לכך נאמר והצנע לכת עם אלהיך *

מאורי איש

עמדו כי לא נתבטלו עשורונתיו תהפדז הכוזבי ונבלעם נוסל גו'
 (כט) הראני נא את כבודך ובלעם אשר תחזה שדי יסוה דבר
 זה תחמה מאור ה' השיבו לתפס כי לא יראי האדם ומי ותורה
 כי א"א זאת נבטע לרפת (כרעז ארמנ"ס כרקי) יאך יאכן
 כי זה א"א לרפת א"א זה א"א לרעז נבטע [וכן רעז הרב נ"ל] ובלעם
 ידע מקור הרע הראשון וכן ביאר הי"ע א"ח פ' ואין להאריך בנעלמות כלה : [ל] יח כתיב כ' ר"ל ראה כי היה פגום
 לבלעם ולהסמיח לישראל וזה מה יען בלק שבין לקללם ומה ענה בהכרח כי ה' הפגם לברכות : (לא) ואין מינה כל עליו שנאמר
 לינו פה הלילה דמשמע שרי מדמה חולי בליה יתגלה לו איך לקללם : (לב) חביבך מזד עינא ונני חביבך מזד אכתייהו ולא
 יאכן הענינה אותם : (לג) ויקם בלעם דמשמע בקימה וכוונתו מאור ובשמה : (לד) כי ס"ל היא אף שהרשע לו לילך פכ"ז
 סרה אפי על כוונת הליכנו לקללם : (לה) אמר הקב"ה לפגמיה שלו דייק מרכיב ויחר אף אלהים והפנין מורה שס"י א"ח
 סיניו או עשיה או אצורה אם לא שהינה סקב"ה אמר זאת לפגמיה שלו נכעס : (לו) סס כן נח טו' כל
 אחד שור כו' ז' פרים כו' כלומר שהכל להפאר שהוא יודע יותר מכולם כי המה לא ידעו הכונה רק מקרבן אחר ולי הכו' פרים
 ואולי משום לזיין טובי לכת וזה איכל להכניעם : [לז] ואומר לך מה עשי אבותיכם כו' כלומר אני אגלה לך כמה הוי"ל היא
 רק בקרבנותיהן ואני האחרון שכולם ולכן הן לי זיין פרים לעינא כל קרינא כן יאכן לימר : (לח) מכ"ב כי האקרדמו
 בעולות כלומר ששוא המון המזבח שערך בלעם לפניו לריק שחנא לישראל וד"כ בענין ההודאה לה' יאחד על שעה הפך
 זה אם אקדמנו נ"כ לבוא לפניו בציבור להודות לענין טובו כי זה כ"ן מול עיניו עלינו : (לט) וא"א כך היא גדלו כו' וכי יש
 רעבון כו' כדי שיחזו זכרון כו' הענין התרומה פה איני כפי התרומה כשטו כי מי זה סבל ידעה שה' יאכל הזבחים והצילית הם
 מלהוכיח אף הסכל שבכלים לא יאמין בלה רק הכונה שאל חאמר שיש חשלה לו בעבודת האדם ולכן היא מבקש א"כ אין די
 בערך גדוהתו רק בחמת אם חאמר מה תפעל לו הוא פשטו בחכמית הפשיטות מכלי סיני מאוהה רק כל זה לסיבת אדם עלמו כדי
 שיזכור לנו זכותי וזכות אבותי לא לעשני וניתוח השין כך היא וד"כ כך היא גדולתי כו' כלומר היאכן שגדולתו היא הקרבת
 עולות לו וא"כ אין די לו ח"ל לימר כן ורק מדוע זה אם הכנס אחר חשבה בביקר ובאמת חזיב לא על זבחד אכתיך כו' רק
 הכונה כדי לזכור זכות אבותינו : [מ] כלום חסרתי דבר כו' כלומר היאכן שזריך לעבדך כס מ"ו הלך אני שלם כחכמית
 השלימות כ"ן מוקי רק הכונה לענינא : (מא) שחיו איהבין כו' ומכבדין כו' א"כ הוא בלב והכבד הוא כפ על ידאם מלפנות
 רע מאוהה לחבירו : [מב] ענינה בין אדם למקום וגזל בין אדם לחבירו ודבר מכווער מדות רעות ואחות רעות שחנה מכווערים
 הא אס נתאמר החכמים מוש המשוש חרפה הוה לנו (מג) לירי פקול * פקול הניף והגשם כמיני זקוח וקדומה : [מד] עמך אלהיך
 כלומר

ישועות יעקב

מזד הקדושה חס וחלילה ועיין בלוינו : (רי) פי' ושמח חאמר
 הלכך אני רוצה בקרבנות והלא חאמר את הכנס האחד [כז] עיין
 לעיל פ' ד' : (כח) כשחפשה מעשיך בננעה טלא ידע סיס אדם
 רק
 שדע בלעם זאת ואולי הכונה כי יש אצילות נפרד ראשונה או שניה אשר גם זה א"א לרעז נבטע [וכן רעז הרב נ"ל] ובלעם
 ידע מקור הרע הראשון וכן ביאר הי"ע א"ח פ' ואין להאריך בנעלמות כלה : [ל] יח כתיב כ' ר"ל ראה כי היה פגום
 לבלעם ולהסמיח לישראל וזה מה יען בלק שבין לקללם ומה ענה בהכרח כי ה' הפגם לברכות : (לא) ואין מינה כל עליו שנאמר
 לינו פה הלילה דמשמע שרי מדמה חולי בליה יתגלה לו איך לקללם : (לב) חביבך מזד עינא ונני חביבך מזד אכתייהו ולא
 יאכן הענינה אותם : (לג) ויקם בלעם דמשמע בקימה וכוונתו מאור ובשמה : (לד) כי ס"ל היא אף שהרשע לו לילך פכ"ז
 סרה אפי על כוונת הליכנו לקללם : (לה) אמר הקב"ה לפגמיה שלו דייק מרכיב ויחר אף אלהים והפנין מורה שס"י א"ח
 סיניו או עשיה או אצורה אם לא שהינה סקב"ה אמר זאת לפגמיה שלו נכעס : (לו) סס כן נח טו' כל
 אחד שור כו' ז' פרים כו' כלומר שהכל להפאר שהוא יודע יותר מכולם כי המה לא ידעו הכונה רק מקרבן אחר ולי הכו' פרים
 ואולי משום לזיין טובי לכת וזה איכל להכניעם : [לז] ואומר לך מה עשי אבותיכם כו' כלומר אני אגלה לך כמה הוי"ל היא
 רק בקרבנותיהן ואני האחרון שכולם ולכן הן לי זיין פרים לעינא כל קרינא כן יאכן לימר : (לח) מכ"ב כי האקרדמו
 בעולות כלומר ששוא המון המזבח שערך בלעם לפניו לריק שחנא לישראל וד"כ בענין ההודאה לה' יאחד על שעה הפך
 זה אם אקדמנו נ"כ לבוא לפניו בציבור להודות לענין טובו כי זה כ"ן מול עיניו עלינו : (לט) וא"א כך היא גדלו כו' וכי יש
 רעבון כו' כדי שיחזו זכרון כו' הענין התרומה פה איני כפי התרומה כשטו כי מי זה סבל ידעה שה' יאכל הזבחים והצילית הם
 מלהוכיח אף הסכל שבכלים לא יאמין בלה רק הכונה שאל חאמר שיש חשלה לו בעבודת האדם ולכן היא מבקש א"כ אין די
 בערך גדוהתו רק בחמת אם חאמר מה תפעל לו הוא פשטו בחכמית הפשיטות מכלי סיני מאוהה רק כל זה לסיבת אדם עלמו כדי
 שיזכור לנו זכותי וזכות אבותי לא לעשני וניתוח השין כך היא וד"כ כך היא גדולתי כו' כלומר היאכן שגדולתו היא הקרבת
 עולות לו וא"כ אין די לו ח"ל לימר כן ורק מדוע זה אם הכנס אחר חשבה בביקר ובאמת חזיב לא על זבחד אכתיך כו' רק
 הכונה כדי לזכור זכות אבותינו : [מ] כלום חסרתי דבר כו' כלומר היאכן שזריך לעבדך כס מ"ו הלך אני שלם כחכמית
 השלימות כ"ן מוקי רק הכונה לענינא : (מא) שחיו איהבין כו' ומכבדין כו' א"כ הוא בלב והכבד הוא כפ על ידאם מלפנות
 רע מאוהה לחבירו : [מב] ענינה בין אדם למקום וגזל בין אדם לחבירו ודבר מכווער מדות רעות ואחות רעות שחנה מכווערים
 הא אס נתאמר החכמים מוש המשוש חרפה הוה לנו (מג) לירי פקול * פקול הניף והגשם כמיני זקוח וקדומה : [מד] עמך אלהיך
 כלומר

אליהו רבא פרה כמ

מבורך לעולם ולעולמי עולמים רחמי על ישראל בכל מקומות מושבות מורחמי על העניים והאביונים ודלים ורשעים (ה) ועל יתומים בזמנם ועל אלמנות בכל מקום כמו כן ידא אדם רחמן על ישראל ועל כל אלו (ו) כדי שלא תהא אשתו אלמנה ובניו יתומים שנאמר [פס' ו'] כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אותו וגומר ודו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים (ז) מכאן אמרו יעשה אדם מציתה של התורה בשמחה ותחשב לו (ח) כמו צדקה שנאמר [פס' ט'] כי אמרתי עולם (ט) חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם כמו שאין העולם מתגדל ונבנה אלא בצדקה שנאמר [פס' י] בצדקה תבונני וגומר ועליות אמר דוד המלך עליו השלום [פס' יא] אנה ה' מלטה נפשי (ט) וגו' ואומר [פס' יב] כי אל רחום ה' אלהיך וגו' ואומר [פס' יג] אל רחום וחנן ארך אפים וגו' ושאל משה מלפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע (י) במה אתה דן את העולם א"ל הקב"ה למשה באריכות אפים א"ל משה להקב"ה רבש"ע

פרק כט (א) הרי הוא אומר אל תראוני שאני שחרהורת ששזפתני
 השמש בני אמי נחרו בי וגומר (פ"ה) אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לא חטא בי כל בריה אלא בני אמי [פ] שלי תדע לך שבן הוא שהרי אין האיקן נעקך אלא [ג] (ב) בבן מינו ואין הבשר מבאיש אלא (י) מתוכו היה רבי ישמעאל משלו משל למה"ד לבת מלך שכעסו עליה אחיה והוציא וההשדה ללקוט שבלים אחזתה החמה והשחרו פניה כשולי הקדירה והיו חברותיה משחקות עליה ואומרות ובי זו היא בת מלך שאתם אומרים עליה שהיא נאה ומשובחת והיא אמרת להן בשביל שכעסו עלי אחי והוציאוני השד' ללקוט שבלים אחזני החמה והושחרו פני כשולי הקדירה כך אמרת כנסת ישראל רבון כל העולמים מי גרם לי שאבא לידי מדה (ז) זו בני אומה שלי הן גרמו לי לכך נאמר בני אמי נחרו בי אל תקרי בני אמי אלא בני אומתי [ג] מתוך הרחמים כיצד (ד) כישם שהקב"ה יהי שמו הגדול

ישועות יעקב

רק עם ה' חלהיך דהיינו אוחן מ"ט שפטר לעשותו כלענה אפי הקב"ה יסרה ויפיע עליך זיו שכינתו וזה הקדוש : [ב] בני אומתי ר"ל מלכי ישראל כגון ידעס ואחאב וע"ר ונביאי שקר שהיה לנו שהטעו אותנו כגון לדקי' בן כנענה וסביריו : (ג) כדאמרי אינטי מיניה וביה אבא ליוול ביה רננא סבירין פ"ד בני עובדי' פירש"י מעלמו של יער ויניס בחוק הנרזן עץ להיות בית יד ויקללו בו את היער : [ג] וכן אמרו שם ירך מחוכה מפרסת מניפה ומחוק עוביה ממחיל הסרחון רש"י : (ד) לעבוד ע"ו ולחיות בצילה : [ה] כשהם קטנים וריוכים לאמס לריכים לרחם עליהם וחר משקן גדולים : (ו) אפילו אלמנה עסירה כמארז"ל : [ז] השמחה עולה של מצוה נחשב לו למצוה : (ח) מביא ראיו' שג"ח טעסה קן ע"י ממונו הן שמעשה את אחרים אפי' אינו עושה ממונו אותו הג"ח נחשב כמו צדקה וחסד הוא בין גבוים בין צממונו : (ט) וכתיב בתריה ואלהינו מרחם שומר פתאים וגו' דהיינו על העניים

מאורי אש
 כלומר שחשבונו שחק בפתח ה' רואה אותך כי מלא כל הארץ כבודו וכן פארו על דרך פשוטו אף בלגיונות תהיה עם ה' חלהיך כי תחשוב שה' רואה אותך :

פרק כט

ענין השייכות זה לפה הוא ענין מקרי מחסיל לדבר בטובת ישראל וסוד ומפרש מחוק הרחמים כיצד בו' : [א] הרי הוא אומר אל תראוני גו' לא חטא בי כו' פסע הכתוב שהכניס ממלכת עולם בעד חטאתה שאין חטאתה בעלם כ"ל ממקרה מלך למודם מנביאי הסקר שהחשו אותם כעושים ולולא הם מלך העובדי כוכבים סביבותם לא היו נחפזין ככה כי מי עיר להסתחות בהבליהם להסתחות לען ואכן : (ב) אלה בנן מינו ואין הבשר משרים אלא מתוכו ענין המשל לסודות כמו שהטענו הכח ההפסד עמון בתוכם ובמשך זמן שחנה וסרום הבשר וכמו שהאילו מעלמו וגופו כורחים עין להכניס בחוק הנרזן לקץ בו יער קן א"ל שהיו כולם שלמים ונמצא ארשים רעים בתוכ' ממש טע"י הריעו ומפרש הלשון ששזפתני הטעם כלומר שחרתי אינו בעלם רק מלך המקרה ומביא זה להורות אף שישראל טובים בעלם רק חוטאים מלך המקרה והסתברות ולעת חסיר הסיבה יסור המסובב וקראם בטס בח מלך הוא משל על הגפס האטילה ממרומים שהיא לא חשעב בלילי עובדי לולים לולא בני אומתו שפיתו אותם : [ב] מחוק הרחמים כיצד בו' מוסב על הפרקים הקודמין שאמר שם מחוק הרחמים : (ד) כשם שהקב"ה בו' כמו שנאמר לעיל בפרק המוקדם לא רחמים פסיטס מלך המיית הטבע לנד כ"ל מלך הדנקו במדותיו ית' ולא הוב מדותיו כי מקור המדות הנפש יתמשכים מהדמות במדותיו ית' כמו שנאמר לעיל בפרק המוקדם : [ה] ועל יתומים בזמן בומן שזרכן אל הטיבה ולא למנות בכל מקום כי המה ע"פ הרוב מרוכא' מלך במחשור ובעניות : [ו] כדי שלא בו' גם זה מותר אס עיקר מלך התדמות למדות בכל מקום כי המה ע"פ הרוב מרוכא' מלך במחשור ובעניות : (ז) מכאן אמרו בו' בשמחה כו' כמו דקא בלומר אחר שהרחמים והלדקה גדולה כל כך לכן מי שא"ל לעשות דקא יעשה המלות בשמחה ויחשב לו כמו מלות הלדקה שגא מעוב לבו ומהכרת חסדיה' וכן מי שטעסה מלות בשמחה אוח הוא על לבו הטובה והכרתו חסדיו' אשר ע"כ עושה בשמחה ובטיב לב ויחכן עוד שיחשב לו כמו דקא שש"ע עם אשתו ובניו שעי"ו יסו והכן זה : (ח) מסד יבנה שמים וכן יתדמה במדותיו להכניס ברחמים : [ט] אבא ה' מלטה נפשי עיין ב"י ע אות ח' והוא דמוק ויחכן שמוסב על לעיל שהיה רחמן כדי שלא תהא אשתו אלמנה אף שהיא טובת עמנו כי כן אמר דוד אבא ה' מלטה נפשי כלומר אף שאבקס עלי נפש עמי עכ"ל חנון ורחום ה' ומרחם להושיעני כמו שסיימי מבקש על אחרים ויחכן וחר שמביא שהקב"ה מתנהג עם כולם ברחמים כמ"ש חנון ורחום גו' : (י) בענה אתה דן גו' דהיינו רחמיך עלי וזהו שפטר לעשותו כלענה אפי

דקא בלומר אחר שהרחמים והלדקה גדולה כל כך לכן מי שא"ל לעשות דקא יעשה המלות בשמחה ויחשב לו כמו מלות הלדקה שגא מעוב לבו ומהכרת חסדיה' וכן מי שטעסה מלות בשמחה אוח הוא על לבו הטובה והכרתו חסדיו' אשר ע"כ עושה בשמחה ובטיב לב ויחכן עוד שיחשב לו כמו דקא שש"ע עם אשתו ובניו שעי"ו יסו והכן זה : (ח) מסד יבנה שמים וכן יתדמה במדותיו להכניס ברחמים : [ט] אבא ה' מלטה נפשי עיין ב"י ע אות ח' והוא דמוק ויחכן שמוסב על לעיל שהיה רחמן כדי שלא תהא אשתו אלמנה אף שהיא טובת עמנו כי כן אמר דוד אבא ה' מלטה נפשי כלומר אף שאבקס עלי נפש עמי עכ"ל חנון ורחום ה' ומרחם להושיעני כמו שסיימי מבקש על אחרים ויחכן וחר שמביא שהקב"ה מתנהג עם כולם ברחמים כמ"ש חנון ורחום גו' : (י) בענה אתה דן גו' דהיינו רחמיך עלי וזהו שפטר לעשותו כלענה אפי

היא וגו' : ושם ראינו את הנפילים בני ענק וגו' : מיד ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה הוא : וילנו על משה ועל אהרן וגומר ויאמרו איש אל אחיו נתנאראיש ונשוב מצרים וגו' : ברך המקום ברוך הוא וברוך שמו (ל) שאין לפניו משא פנים בשביל איתח בניה של חנם שבכו ישראל נקבע להם בניה לדרות וכל אותם שלשים (כז) ושמונה שנים מעיד אני עלי שמים וארץ שלא היה בדעתו של הקב"ה להמיע עשר נשיאים הללו מישראל אלא משום [לא] שהיו רצים אחר משה ואהרן לרגים אותם באבני עד שנמשכו ונכנסו תחת ענני הכבוד תחת כנפי השכינה. ש"ל (ס) ויפול משה ואהרן על פניהם לפני כל עדת בני ישראל וגומר ויהישע בן נון וכלב בן יפונה מן התרים את הארץ קיעו בנדיהם ויאמרו וגומר הארץ אשר עברנו בה לתור איתח טובה הארץ מאד וגו' ויאמרו כל העדה רגזים אותם באבנים וגומר (לב) בא וראה מה עשו ישראל ומה היציאו בשפתיהם ואח"כ היו מבקשים לעלות אל הארץ שנאמר (ס) וישכימו בבקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הגנו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חסאנו מה כתיב בתריה : ויאמר משה למה זה אתם עוברים את פי ה' והוא לא תצלה וגומר ויעפילו לעלות אל ראש ההר וגומר וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא ויכוס ויכתום עד החרמה [כז] מיד חזרו וישבו באבל כבראשונה שנאמר (ס) ויתאבלו העם מאד מכאן אמרו (לג) כל המנודה יום אחד מלמטה אעפ"י שהתירו לו [לד] אין לו היתר מלמעלה עד שלשה ימים וכל המנודה מלמטה נמו

מארי אש

כל זה בעת שה' ישראל בנחמן חוק על ה' אך אחר שאנו לסלוח מרגלים מפחדם וסרו מנחמיה' אז ליוס משה לכל יחזקו בנחמיה עור לומר לעובדי רוכבים בגלוי כי לעקור את האלילים בלו כי לא יעזור ה' להם בדרך כפי מנחמיה בנחמיה מרגלים כמ"ס אחר משה המרגלים וישכימו בנזקק ויעלו על ראש ההר ויגפסו מפני מטחם אף שהחזקו עצמם בזה והטן זה כלב נכון : (כז) נכנסו בשלחין וילאו כחמורים שנכנסו על דעת שלוחים לדעת מטוב הארץ : [כד] וילאו כחמורים טעמים משא כבד כי היה להם על מאכלי א"י : [כה] מנפחים כדי שיטובו רוחם [כו] והלא כל העולם של אלהיכם כו' הוא נוחה כו' לכאורה אין זה תשיבה מספקת אמת שנתן להם הארץ אבל לא על מנת שיעבדו אלילים וכנראה כי לוטס בה ענין דק כי כל עיקר טעומם של עובדי אלילים בהם מרמים שהסיב' הראשונה ב"ה נחן כח וממשל' לכוכבים ומנוחות שהם ינהגו השל' השפל כפי טבעם וע"כ כבדו לכוכבים בעבוד דמעות כי יותן להם ממעלה אך בסיבה ראשונה וגומר מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאמה ובחמת יבערו ויכסלו והלא כל העולם של אלהיכם [אלהי ישראל העובדים רק לסיבה הראשונה] ועיין ברמב"ם ריש הלכות עבודה כוכבים פ"א וחבין : (כז) שייך הקב"ה כלומר הזכות שהשחירו להמרגלים בחיים : [כח] עד אחרונה שעה כלומר עד היום ואז"ל לגנענים שסלמו את ישראל ודבקו בה' : (כט) אמרו לנו מה שבידכם כו' כלומר עני לנו על שאלותנו ודייק מאמריהם שאמרו הארץ אשר עברנו בה נשמע שהיא חסובה ומענה לשאלתם : (ל) שאין לפניו משא פנים לשאת עונם ומריים כ"א שילם להם מדה במדה : (לא) שה' רצין אחר משה כו' כי בן נאמר ויבאו כל העדה לרגום כו' וכבוד ה' כראה גו' וע"ז נילוו ואח"כ ויאמר ה' גו' עד אנה ינאניו ויליא חסא הזה לא נגזר עליהם מיתה כזה אף שחטאו ופחדו מאוד : [לם] ב"ה וראה מה עשו ישראל כו' ומה הילאו כו' כלומר ראה התפלות לנס לעוב מיד שחטאו ומנהר נקטו ליתן לז"ל בלי טוס חיומה כי בן טבעס חוטאים במקרה ואח"כ ישובו מנהר (לג) וכל המנודה מלמטה ל' יום ומסמא היו מנודין מלמטה אחר שחטאו ככה : [לד] אין לו היתר מלמעלה לעילם כלומר שלא יועיל התפלה להסיר הגזירה הקבועה עליהם אבל לא ח"י סיה' מנודין

משה"כ

(ד) בשלוחין (כד) ויצאו (ט) כחמורים הגיעו לחברון : נטלו משם (ט) המשה תאנים וחמשה רמונים ואשכול ענבים אחד : שמעו מהן אחימן ששי ותלמי ילידי הענק ויצאו לקראתם : צווח בהן (י) ששי צווחה אחת ונפלו על פניהם ארצה והתחילו הן (כה) מנפחין להם באפיהם ועוד מנשבין להם בפניהם (י) עד שנתייבבה דעתם עליהן ואח"כ אמרו להם על מה באתם עלינו : שמא להברית אילנות ואשרה של ע"ז באתם עלינו (כו) והלא כל העולם כולו של אלהיכם הוא למי שהוא רוצה הוא נתנה : אמרו להם לאוי שיגרום בשלום ולא הרגום (כז) שייך הקב"ה מן הכנעניים עד כלות הבית האחרון וי"א עד אותה (ט) שעה ואצ"ל לגנעונים (ז) שנשארו שם כיון ששמע משה וישראל שבאו המרגלים נכנס וישב בבית המדרש הגדול שלו : וכל ישראל יושבין לפניו (ז) שנים עשר מיל ובכל צד שמעו ישראל את קולו של משה עד תחום י"ב מיל וכיון שבאו המרגלים פינו להם מקום וישבו ביניהם אמרו להם ישראל להמרגלים מפני מה אתם יושבים : (כט) אמרו לנו מה שבידכם : מיד פתחו את פיהם ואמרו (ס) הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה

ישועות יעקב

ר"ג ע"א : [יד] נפיקסיה לעין הכל ולא נהחכא : (טו) טעטנו עליהם משא כבד והי' על כל א' משא ק"ך טאין כמו שפירש"י בסוטה דף ל"ד ולכן לקמו פירות גדולים כ"כ כדי שיוציאו לנו על א"י ויאמרו כסם שפירות' משונים כך עמה משונים : (טז) ובגמרא א"י שלא לקמו רק אשכול ורמון א' ותאנה אחת : [יז] גר"י חלמי (יח) כדרך שנהגין לעשות למי שנחלש ומחלף : [יט] כלומר עד היום הזה : (כ) שעשו שלום עם יהושע : (כא) כשיעור המנה ישראל לחתא פרסה : (כב) פי' כל ל"ח שנה שהיו במדבר כבו בליל ט"ז כדאי בירושלמי ובמדרש איכה שנכל ערב ט"ז ה' כרו וזא לפני משה שיחפור כ"א מישראל קבר לעצמו והי' לן בקבר ולמחר היה מכרו הבדלו המיים מן הממים וכל מי שהוא חי היה יוצא וכל מי שנגזר עליו למות היה חולעת יוצא מטבורו ונכנס לחוך פיו ומת ועיין בסוף חגיגה לא היו ימים טובים לישראל כו' בפירש"י ועיין בפ' ו"ל דף קכ"א : (כג) ילקוט שם דף ר"ה ע"א

יאמנו כולם כמ"ס כי בכל מקום מוקטר ומגוש לפני [מלאכי] וגומר מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאמה ובחמת יבערו ויכסלו מוסר הכלים ען הוא (ירמיה) וא"כ זה טעמם הפתיות והלא כל העולם של אלהיכם [אלהי ישראל העובדים רק לסיבה הראשונה] ולמי שהיה רוצה הוא נוחה ונחן הממשלה לכוכבים ומדוע יעקרו ישראל לא הסיבו להם מאומה לטעמם הפתיה כי בן ליוס יאמה ועיין ברמב"ם ריש הלכות עבודה כוכבים פ"א וחבין : (כז) שייך הקב"ה כלומר הזכות שהשחירו להמרגלים בחיים : [כח] עד אחרונה שעה כלומר עד היום ואז"ל לגנענים שסלמו את ישראל ודבקו בה' : (כט) אמרו לנו מה שבידכם כו' כלומר עני לנו על שאלותנו ודייק מאמריהם שאמרו הארץ אשר עברנו בה נשמע שהיא חסובה ומענה לשאלתם : (ל) שאין לפניו משא פנים לשאת עונם ומריים כ"א שילם להם מדה במדה : (לא) שה' רצין אחר משה כו' כי בן נאמר ויבאו כל העדה לרגום כו' וכבוד ה' כראה גו' וע"ז נילוו ואח"כ ויאמר ה' גו' עד אנה ינאניו ויליא חסא הזה לא נגזר עליהם מיתה כזה אף שחטאו ופחדו מאוד : [לם] ב"ה וראה מה עשו ישראל כו' ומה הילאו כו' כלומר ראה התפלות לנס לעוב מיד שחטאו ומנהר נקטו ליתן לז"ל בלי טוס חיומה כי בן טבעס חוטאים במקרה ואח"כ ישובו מנהר (לג) וכל המנודה מלמטה ל' יום ומסמא היו מנודין מלמטה אחר שחטאו ככה : [לד] אין לו היתר מלמעלה לעילם כלומר שלא יועיל התפלה להסיר הגזירה הקבועה עליהם אבל לא ח"י סיה' מנודין

(מא) אכופ את עצמי ואתגייר ואם לבסוף הוא חוזר לסורו באין עליו (מב) יסורין לטובתו ולהצילו [מג] ומיד שהוא עושה תשובה אמר הקב"ה כשם (ל) שאני אהבתי אתכם כן אתם תאהבו אותו שנאמר ואהבתם את הגר (מד) כי גרים הייתם בארץ מצרים [לה] [דברים י'] וכיצד יש גר שהוא נמשל כחמור כגון שהוא הולך לישא אשה מישראל ואמרו לו אין אין אנו מקבלין אותך עד שתתגייר אמר בלבו אכופ א"ע ואתגייר ואם לבסוף חוזר לסורו באין עליו יסורין לטובתו ולהצילו ומיד שהוא עושה תשובה אמר הקב"ה כשם שהוא [מו] בקש מכם מנוחה כך חנו לו מנוחה שנאמר [שמות כג] וגר לא הוניה ולא [לנ] תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים כיצד יש גר שהוא כמו אברהם אבינו אם היה הולך (מי) ופושפש בכל העכו"ם כיון שהוא רואה שכל העכו"ם הם מספרים בטובתן של ישראל אמר בלבו מתי אתגייר ואהיה כמותם ואכנס תחת כנפי השכינה עליו נאמר (יפסיה נה) ואל יאמר בן הנכר [מז] הנלוה אל ה' לאמר הברל יברילני ה' מעל עמו וגו' ובני הנכר הנלוים על ה' לשרתו ולאבהו את שם ה' להיות לו לעבדים וגומר והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפילתי ועולותיהם וזבחיםם לרצון על מזבחי וגו' הרי הוא אומר [שמות כג] (מח) לא תשא שמע שוא אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס לא תהיה אחרי רבים לדעות וגו'

מאורי אש

מעה"כ דא"כ לא יחס אותם דר"ת מאומה : (לה) לך ומרצה דר"ת דהוקסה לו אחר כי נגזר עליהם למות במדבר מה הועיל להם שהעריך להם דינים המיוחדים נאמן ח"ו כדי לרמותם שהמה יומם הנפש לאיש חפץ בה נאמת אחר שכל כבייתם היה מפני שיראו פן אכזרו העוה"ב צמריים רז"כ הניחוס הגדול הוא דר"ת : [לו] היתה מריבה כו' דייק מדאמר הכתוב פה ככס כגר וכפל הדבר הרבה מכלל שהמה דימו שלא כן : (לז) מכאן אמרו ג' מדות צגרים כו' כלומר אחר שמלאנו שהכתוב מדמה הצרים לישראל וצאמת יש גרים שהם נופלין ממעלת ישראל מכלל שום ממנינים שונים : (לח) גר כצדקה מתוך הכרה אמיתית בה' ויחורו : [לט] כחמור נוסף עליו משא היסודות למען צדע תאומם והיסודות למשא עליו : (מ) גר כעובד כוכבים שכאמת אינו חפץ מאומה ביהדות וכ"ץ שהגבילה עמו בבית אינו חפץ לפרוש מהם רק כשיכלה הגבילה מביטו חפץ לרדק בישראל להנות ממאכלם : [מא] אכופ א"ע ואתגייר וזהו חליפי יגר ב"ר ע"ד יסורים לטובתו למען יעשה תשוב' ולא יחזור לסורו עד שכסוף ישיב בלבו צאמת : (מב) ומיד שהוא עושה תשובה כלומר אף שהוא מיראה ומעונש עכ"ל אהבו ומקבל תשובתו לכן גם אדם תאהבוהו אף בעודו בלתי שלם וזהו כגר יהיה לפני ה' כלומר שאלתי הוא אהוב ע"כ גם חמה תאהבוהו : (מד) כי גרים הייתם ואני אהבתי אתכם ולכן חתרגו צמדתי (מה) ביקש מכם מנוחה כלומר אף שנוכחתי היה למען קחת אשה תאהבוהו לו עכ"ל אחר שחפתי לרדק צבת ישראל וזאת מנוחה לו (ע"ד ומלאנה מנוחה גו') לכן תנינו לו ולא חונו אותו למען ינוח ביניכם : [מו] ופושפש בעבודת כוכבים לדעת אם יש תועלת בעבודתם ואם בעלי כחות ואלהות המה עד שהכיר צאמת ששוא הם כל האמונות בעבודת כוכבים כ"א עילת העולות וקבצת הסיבצ והוא לבדו מכל העולם ואף שרואה כל העובדי כוכבים מספרים צב"ת ישראל שטובתם רק האלטה הנפשית והחורה וקבצת אליהם הוא חפץ לרדק בהם כי מרגיש הטובה אשר אין למעל' הימנה והוא כניסת תחת כנפי השכינה וישא העוון הטובות המדומות ואז הוא גר בהכרה אמיתית בשכל ובהנהגה ובין חבין שהביא פה הכתוב ובני הנכר גו' ובגר כעובד כוכבים הביא והבטח את הגר ובגר כחמור הביא הכתוב וגר לא חונה מפני שהם נבדלים צג' בחיות כי הוקסה לו שלפעמים מלאנו שהכתוב משום הצרים כישראל כמ"ס לעיל ככס כגר גו' וכמ"ס ובני הנכר גו' ואל יאמר הנדל יבדילנו גו' ופעה כתיב רק שלח חונו ולא תלחצנו אותו ומסיבה כי גרים הייתם ולא מאהבה ממש ומפרש שנבדלים באיכותן אם הוא מנייר מאהבה אז הוא כישראל גמור וא"ל עכ"פ לא תלחצנו ולא חונו אותו ואם בנייר ועשה תשובה ג"כ ע"ז נאמר והבטח את הגר גו' : [מז] הנלוה אל ה' (שחפץ להרדק בו צאמת מלך הכרה) לומר הנדל יבדילני ה' מעל עמו [ישראל שהם בני הסגולה] לא יאמר כן אחר שהוא אהוב ה' צאמת אז וצמו יקובל כשל ישראל ויקבל השפע הטוב כמוהם : [מח] לא תשא גו' למקנלי לה"ר הוא דרוס צפ"ע ובאורו לא תשא מה שחשמת

שלשה ימים אף על פי שהתירו לו אין לו היתר מלמעלה עד שבעה ימים וכל המנוחה מלמטה שבעה ימים אעפ"י שהתירו לו אין לו היתר מלמעלה עה שלשים יום וכל המנוחה מלמטה שלשים יום אעפ"י שהתירו לו אין לו היתר מלמעלה לעולם ולעלמי עולמים לכך נאמר ויתאבלו העם מאד באותה השעה אמר הקב"ה למשה (לה) לך ומרצה את אוהן העניים שכבר יצא לבם מעליהם אמר משה לפניו רבש"ע כמה ארצה אותם אל הקב"ה למשה לך ומרצה אותם בד"ת שנאמר (סס) ואמרת אליהם כי תבואו אל ארץ מושבותיכם וגומר ועשייתם אשה לה' עולה או זבח וגו' באותה שעה (לו) היתה מריבה גדולה [כז] בין ישראל לגרים אמר לו הקב"ה למשה למה עשו מריבה אלו עם אלו אמר משה לפניו רבוננו של עולם אתה (כה) יודע אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה ולא כך אמרתי לך (סס) וכי יגור אתכם גר וגומר הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר וגו' ככס כגר יהיה לפני ה' וגו' (לז) מכאן אמרו שלש (כו) מדות יש בגרים יש (לח) גר כאברהם אבינו ויש גר נמשל (לט) כחמור ויש גר (מ) בעכו"ם לכל דבר כיצד יש גר כעכו"ם לכל דבר אם יש לו נבילות וטריפות שקצים ורמשים בתוך ביתו אמר בלבו מתי אתגייר ואהיה בנייתן של ישראל שאכילתן (כז) יפה ויש להם ימים טובים (כח) ושבתות וכשיכלו (כט) אלו מתוך ביתו

ישועות יעקב

ע"א : [כד] שלא הניחו ישראל לגרים להקריב מנחה סולת בלולה כשמן וכסב לפי שכתוב צפרסה כל האורח יעשה ככה וגו' וסברו ישראל האורח למעט את הצרים והגרים אמרו שאינו ממעט אלא עכו"ם שאינו מניח נכסים כדא"ל בהקומץ : [כה] כי גם משה היה מסופק : [כו] לפי שכלשה פסוקים צפרסה זו סמדברים מענין הגר עיי"ש : [כז] שאין איכנים נבילות וטרפות שקצים ורמס יתחוס לו : (כח) ואז יחטו הרבה לנורך שבת וי"ט ואי אפשר שהיו כל הדימות כשרים שלא יהיו בהם נכלות וטרפות וכשאתגייר יתחוס לו : [כט] כשיכלה זה המעט שיש לי אתגייר ויהי לי מה לאכול : (ל) גר"י כסם שאכז זה אהבם : (לא) וסמוך ליה את ה' אל-היך חירף אזהר חעבוד וגו' כי גם הגר שמוכר צענין לא קבל עליו שאר מלות רק שלא לעבוד ע"א : [לב] שלא תלחצנו מליחן לי חשה שהיא מתאוה לה ואתגייר בעצירה וכן מלינו בני שמשו [ש"פטים י"] ויהי כי הניקה לו וגו' ותאלנהו וגו' שלמה אחר שצריך להכניע לבו בדבר כדי להסיג חאורו ומאכל היהודים * (מב) יסורים לטובתו למען יעשה תשוב' ולא יחזור לסורו עד שכסוף ישיב בלבו צאמת : (מג) ומיד שהוא עושה תשובה כלומר אף שהוא מיראה ומעונש עכ"ל אהבו ומקבל תשובתו לכן גם אדם תאהבוהו אף בעודו בלתי שלם וזהו כגר יהיה לפני ה' כלומר שאלתי הוא אהוב ע"כ גם חמה תאהבוהו : (מד) כי גרים הייתם ואני אהבתי אתכם ולכן חתרגו צמדתי (מה) ביקש מכם מנוחה כלומר אף שנוכחתי היה למען קחת אשה תאהבוהו לו עכ"ל אחר שחפתי לרדק צבת ישראל וזאת מנוחה לו (ע"ד ומלאנה מנוחה גו') לכן תנינו לו ולא חונו אותו למען ינוח ביניכם : [מו] ופושפש בעבודת כוכבים לדעת אם יש תועלת בעבודתם ואם בעלי כחות ואלהות המה עד שהכיר צאמת ששוא הם כל האמונות בעבודת כוכבים כ"א עילת העולות וקבצת הסיבצ והוא לבדו מכל העולם ואף שרואה כל העובדי כוכבים מספרים צב"ת ישראל שטובתם רק האלטה הנפשית והחורה וקבצת אליהם הוא חפץ לרדק בהם כי מרגיש הטובה אשר אין למעל' הימנה והוא כניסת תחת כנפי השכינה וישא העוון הטובות המדומות ואז הוא גר בהכרה אמיתית בשכל ובהנהגה ובין חבין שהביא פה הכתוב ובני הנכר גו' ובגר כעובד כוכבים הביא והבטח את הגר ובגר כחמור הביא הכתוב וגר לא חונה מפני שהם נבדלים צג' בחיות כי הוקסה לו שלפעמים מלאנו שהכתוב משום הצרים כישראל כמ"ס לעיל ככס כגר גו' וכמ"ס ובני הנכר גו' ואל יאמר הנדל יבדילנו גו' ופעה כתיב רק שלח חונו ולא תלחצנו אותו ומסיבה כי גרים הייתם ולא מאהבה ממש ומפרש שנבדלים באיכותן אם הוא מנייר מאהבה אז הוא כישראל גמור וא"ל עכ"פ לא תלחצנו ולא חונו אותו ואם בנייר ועשה תשובה ג"כ ע"ז נאמר והבטח את הגר גו' : [מז] הנלוה אל ה' (שחפץ להרדק בו צאמת מלך הכרה) לומר הנדל יבדילני ה' מעל עמו [ישראל שהם בני הסגולה] לא יאמר כן אחר שהוא אהוב ה' צאמת אז וצמו יקובל כשל ישראל ויקבל השפע הטוב כמוהם : [מח] לא תשא גו' למקנלי לה"ר הוא דרוס צפ"ע ובאורו לא תשא מה שחשמת

אליהורכא פרק כט

גואל הדם הרי אתה דין: הואיל ואמרה התורה (נט) הרוג על פי שני עדים ואמרה התורה הרוג על פי דיינין: (ס) מה עדים פסול בהם קרובים אף דיינים פסול בהם קרובים: ועוד ס"ו הוא ומה עדים שאין הדברים נגמרים על פיהם פסול בהם קרובים (סא) דיינים שהדבר נגמר על פיהם אינו דין שיפסול בהם קרובים: אין לי (סב) אלא לרוצח לצאר חייבי מיתות מנין ת"ל (סג) על המשפט האלה יכול כשם שדיני נפשות בעשרים ושלושה כך דיני ממונות בעשרי ושלושה: ת"ל על המשפט האלה: אלה בעשרים ושלושה: ואין דיני ממונות בעשרים ושלושה: ועוד שהרי הוא אומר [סד] עד האלהים יבא דבר שניהם (סמות ככ) ומניין שדיני נפשות בעשרים ושלושה ת"ל ושפטו העדה הרי עשרה והצילו (סה) העדה הרי עוד עשר: הרי כאן עשרים ומניין (סז) עוד שלש הרי אתה דין הואיל ואמרה התורה הרוג על פי עדים ואמרה תורה הרוג על פי דיינין: מה עדים שני אף דיינים שנים ואין ב"ד שקול מוספין עליהם עוד אחד: הרי כאן עשרי ושלושה אנשי: אבל בראשונה הו אומר דיני נפשות בשלשים שנאמר (סו) ושפטו העדה והצילו העדה והשיבו אותו: ללמדך שדיני נפשות בשלשים:

פרק ל (א) מזמור לאסף [תלים עט] אלהים באו גוים
בנחלתך טמאו את היכל קדשך
שמו את ירושלים לעיים נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעון השמים

ישועות יעקב

אוחו בתמימי כסדרו"ל: (נג) קרי ביה לא תשיח: שמע טוח בפי ערבי פסחים דף ק"ח ועי"ש בפי רש"י: [לר] עיין במסכת שביעות דף ל"א: [לר] טגנאי הוא לת"ס ליטב בסעודה אלל עניי הארזים רש"י פ' זה בורר: [לר] טמא יתחום עמיהם עד א' פסול ויתבטל עדות כולם ויגנזו אלו מתביישים רש"י ס"ט: (זו) זה העד המזרק שלא ידע ולא ראה ההלואה הוא מנקס אוחו שיגזק עם אחר שראה ההלואה עד זומם הוא ואין אמר כנס אנשי ירושלים לא היו מוחמין מלוי רבתייהו של נקוי דעת שבידושים והלא כל אדם חסור לחתום עם עד רשע כזה שנאמר אל תשם ירך עם רשע וכו' אלא ללמדך על הגזלנין והסתמנין כו' שנקיי דעת היו מדקדקין שלא לחתום על גזלן וממסן אפי' אומר אמת לפי שהם פסולי עדות ויתבטל העדות ויגנזו מתביישין כפרס"י וזה רבותיהו כי שאר בני אדם חסין מדקדקים רק על עד שקר וממס שהוא רשע נמור: (לח) גזלן לא יהיב דמי וממסן יהיב דמי ושניהם פסולי עדות הן: [לע] שריר להרחיק מן דבר שקר ומן הכיעור והדומה לו: (מ) סנהדרין דף כ"ט ושם כ"ג לא חויבו יעידו ולא מנקס רעתו ודינו ופי' רש"י דהאי והוא אעד קאי שמעיד שהוא חייב גלות דאי ברובא הא כתיב והוא לא שינא לו וקראי אחריני טובא ולא מנקס רעתו ודינו דממון לי' ושפטו העדה וקאמר ר"י דהאי לא מנקס רעתו אשופטים קאי ולשון זה מלאכי בכרייתא כספרי ולא כספרי שלנו והוא לא חויב לו העד ולא מנקס רעתו השופט: [מא] בריש סנהדרין יליף לה בענין אחר ע"ש בפי' רש"י:

ולמד שמה עשה בסוגג אבל כשאר העבירי' כמעט א"א לחסות עליהן יא"כ יהיה כשר גם ע"פ קרובים: [סג] על המשפטים האלה כל המשפטים שזים בהם האלה הני דיוקא: (סד) האלהים יבא והם ב' כי ב' אלהים כחובים בפרש' להורות על ב' מוחמין נאמרים בסנהדרין: [סה] העדה ואין עדה פחות מעשר: שנאמר הדבר וגו' ילאו יהושע וכלב: (סו) ושפטו העד' הם כח המתייבין והצילו העד' הם כח המזכין:

פרק ל (א) מזמור לאסף גו' את ירושלים בכל עם כו' זהו כמ"ס חו"ל (ברכות ב') שכל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כלרי אוי שהרנתי את ביתי כו' עוד אמרו

וגו' הוי אומר הרי זו אזהרה למקבלים לשה"ר [מט] ד"א הרי זו אזהרה לדיין שלא ישמע לבעל דין עד שיהא בעל דין חבירו עמו: שנאמר (סז) כנ' עד האלהים יבא דבר שניהם וגם הרי זו (ג) אזהרה לבעל דין שלא (נג) ישמע אל הדין דבריו עד שיהא בעל דינו עמו: שנאמר [דברים יט] ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' וגומר (לד) וכן אם אומר לו אדם לחבירו פלוני חבירי חייב לי מאתים זה והרי יש לי עד אחד ותהא מצטרף עמו וטול אתה מנה ואני אטול מנה: יאמר לו כך מודיע אני לך שאפילו אתה נותן לי כל כסף והרב שבכל העולם כולו בשעה אחת אינאני מבקש בשביל להעיד שקר (נא) והאיך אתה אומר לי כך: וכן אנשי ירושלים היו עושין כן אינן נכנסין לבית המשתה (לה) [נב] עד שיודעין מי הוא שיכנס עמהם ואינן חותמין על הגט עד [ז] שיודעין [נג] מי הוא שיחתים עמהן: א"ר נתן (נד) והלא עד [זו] זומם הוא זה ועד רשע הוא זה: שנאמר (סס) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו [נה] אלא ללמדך על (לח) הגזלנין ועל החמסנין שפסולי עדות הן [לט] כיצא בדבר אתה אומר: כתיב (ממדג לה) והוא (נו) לא אויב לו ולא מבקש רעתו לא [מ] אויב לו ולא מבקש רעתו ודינו שנאמר ושפטו העדה (סס) [נז] לפסול את השונאים מלישב בדין אין לי אלא שונאים (נח) קרובים מנין שהם פסולין לישב בדין: ת"ל ושפטו העדה בין המכה ובין

מאורי אש

מדבר טוח ולה"ר: [מט] ד"א כו' אזהר לדיין שלא ישמע כו' טע"י שאין בעל דינו עמו יפסול בטענות נמרמות וסקרות אחר שאין מתנגד לפניו: [ג] אזהר לבע"ד ודו' לא תשיח שלא יגרום שיטמע הדיין שמע טוח: (גא) והאיך אזהר לומר לו כך ובאורו לא תשיח ולא חוכל לישא עליך העול והחרמית הזה רק חוכמתו על פניו: [נב] עד שידעיס כו' כי אולי הוא חבורה של עמי הארץ שטולחם קול לואם: [נג] מי שהוא שיחתום אולי הוא עד חכם או שאר פסול ויהי' הסטר פסול: (גד) והלא עד זומם הוא עיין ביטעיות יעקב אות ל"ו והוא דחוק דמגלן שלא ראה ההלוא' דיתכן שרא' ההלוא' אך אינו מכיר אותו מי הוא הכר שראה ואל"כ אין כלן עד זומם וי"ל דהלשון שיחתום עמך משמע שיחתום אה"כ ולא ראה ולא ידע אותו ואל"כ לא ראה ההלוא': (גה) אלא ללמדך על הגולגים וכלומר לא שפסול מפני שלא ראה ההלוא' אלא אף שראה עכ"ל פסול הוא מדר' א"ר שהוא גזלן או חמסן: [נז] לא חויב לו ולא מנקס רעתו ודינו כי אם הוא מנקס רעתו או יתכן שימות דינו מפני הכנה' ובגמרא דרשו על שניהם העד והדיין: [נז] לפסול את השונאים כלומר מדמך לו ושפטו העדה שקאי על הדיינים: (נח) קרובים מנין כלומר מנין שמפני האהב' יתכן לעות דינו: [נט] הרוג ע"פ עדים כו' כלומר אחר שמשפט הרבי' נגזר ע"פ בית דין כמו ע"פ עדים א"כ מוחזק הטעם שהעדים פסולים יהי' ג"כ הדיינים פסולים: (ס) מה עדים פסול בהם קרובים דכתיב לא יומתו אבות על בנים ודרשו אבות בטביל בניהם: [סא] ועוד ק"ו כו' אם הדבר שאינו נגמר עכ"ל יתכן שיהי' משפט משקל עי"ן אף כי הגמר: (סב) אלא לרוצח שיחתן שימנא למוד זכות לו עליהן יא"כ יהיה כשר גם ע"פ קרובים: [סג] על המשפטים האלה כל המשפטים שזים בהם האלה הני דיוקא: (סד) האלהים יבא והם ב' כי ב' אלהים כחובים בפרש' להורות על ב' מוחמין נאמרים בסנהדרין: [סה] העדה ואין עדה פחות מעשר: שנאמר הדבר וגו' ילאו יהושע וכלב: (סו) ושפטו העד' הם כח המתייבין והצילו העד' הם כח המזכין:

פרק ל (א) מזמור לאסף גו' את ירושלים בכל עם כו' זהו כמ"ס חו"ל (ברכות ב') שכל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כלרי אוי שהרנתי את ביתי כו' עוד אמרו

השמים וגומר * ברוך המקום ברוך הוא וזכר את ירושלים בכל עת ובכל שעה [ב] אבל אין לפניו לא עולה [ג] ולא שוכה ולא משא פנים וכן הוא מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל שנאמר (מילים סה) [ד] נורא אלהים ממקדשיך אל ישראל הוא נותן עוז ותעצומות לעם וגו' * (ה) מת"ל נורא אלהים ממקדשיך מכאן אמרו בשע' שהעמיד משה את המשכן היו עכו"ם מזדעזעי ומתייראין מלפני הקב"ה ואמרו הואיל והללנו געשה להם ניסים במצרים וביים שנאמר [סס קו] עושה גדולות במצרים נפלאות בארץ חם נוראות על ים סוף שמה כשם שעשה להם הקב"ה דין במצרים ובמדינותם (ו) כן יעשה בכל העכו"ם ועאכ"ו שיפרע מכל האדם הנוגע בהם לרעה שנאמר (זכריה ג') כי הנוגע בכם נוגע בבכת עינו כביכול [ז] אין ישראל דומין לפני הקדוש ברוך הוא אלא לאדם שיש לו עין אחת לכך נאמר נוגע בבכת עינו (ג) ובן מפורש בקבלה ע"י ירמיה הנביא (ס"י) אהלי שורד וכל מיתרי נתקובני יצאוני ואינם [ח] אין נוטה עוד אהלי ומקים ידועותי [ט] כביכול עשה את עצמו כאלו אין בו כח להציל חס ושלום אמר הקב"ה באו שורדים הללו ושורדו את עירי ואת ביתי והיכלו ומי הם אלו השורדים

שאמר הקב"ה חי אומר אלו שרי מלך בבל שנאמר (סס לט) ויבוא כל שרי מלך בבל וישבו בשער הרוך וגומר * ד"א אהלי שורד וגומר (יא) אין אהל אלא מקום [ג] שכינה שנאמר [סמות לג] (יב) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וגו' וקרא לו אהל מועד [יג] ד"א אהלי שורד וגומר אין אהל אלא בית המקדש שנאמר [סס כה] ועשו לי מקדש [ד] ושכנתי בתוכם (יד) ד"א אהלי שורד וגומר כמו שנאמר להלן (יז) ויהיה [ד] פתאום שדרו אהלי רבע ידועותי אלו בתי כנסיות ובתי ומדרשות שנאמר (מלכים ב' כ"ה) וישרוף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית (ס) גדול שרף באש (טו) ד"א אהלי שורד וכל מיתרי נתקו וגומר מה אהל זה אי אפשר להתקיים בלא יתירות ובלא מיתרים כן ישראל אי אפשר להתקיים בלא ת"ח לכך נאמר וכל מיתרי נתקו וגו' מיתרי אלו ת"ח שבישראל שמתדין את המותר ואוסרין את האסור והיוין להם לישראל כמיתרי עולם לכך נאמר וכל מיתרי נתקו בני יצאוני ואינם וגומר והואיל ובלו ישראל [טז] היה ברעתו של הקב"ה [ז] שלא להחזיר עוד את ישראל למקומם עד שעמדה רחל בתפלה לפני רבש"ע הזכר לי שלא הקפדת על צרה שלי ולא עוד אלא

מאורי אש

סס ולא זו בלבד אלא כשעה סהס עונים יסא שמה רבא כו' אומר ככה וזהו בכל שעה והענין כי השכינה בלעז מלמד הכנסיה [ב] אבל אין לפניו לא עולה כו' כלומר אף שספן מאור בירושלים עכ"ז אחר שחטאו ישראל היה שורת הדין שחמרב : (ג) לא שכתה מנעמיסה הרעים ולא משא פנים לדוגם לזכות לגמרי מלד זכות אבותיהם לומר להם מכל וכל יבאור הכתוב אלהים [אף חספה] אחר שבאו גוים בנחלתך שסס משכן כבודך וכביכול השכיב' בלעז : (ד) נורא אלהים ממקדשיך כלומר גוים מוכח אף הקב"ה איבד הכהמ"ק שמשם הוא יחיא וקדש שמו הגדול ועי"ן הוא נותן עוז ותעצומות לעם : [ה] מה ת"ל נורא כלומר סוקס המשכן ושרת' השכיב' בחוב' אז פחדו מאלד כי הוא המב' אחר מצרים וכן הוכחו כל האומות החפלים ליגע בישראל : (ז) כן יעשה בכל העובדי כוכבים מלד שעובדים לכוכבים ואינם מזכירים לכבודו וצפרט סהס חפלים להרעי לישראל : (ז) אין ישראל דומי' כו' שיש לו עין אחת כו' הענין העטוף בה הוא שהעניים המושאל על ה"ט"ת הוא סס ההגמ' כמ"ס שבט' עינים המשוטטים ושתי השמחות המה ההסגמ' הטבעית והסגמ' הנסית ובהם נפרדים האומה הישראלית כססס מושגמים בניסית ופרטיות וההסגמ' הואת בזה רק מהשית' ב"ה לא באמצעות הטבע לכן הנוגע בהם כנוגע בבבת עינו האחת שהוא הסגמ' הניסית ועשהו צעונס למעל' מן הטבע ועל דרך הפשט כתי מי שיש לו עין אחת הרי יקר צעיניו מאוד כן ישראל אללו אף שיש לו עין השני לראות ג"כ על העובדי כוכבים אף זה בעצמו ויש עוד לומר שעל ידי העין מתרחף כח הראות והעין כלי לה כן ע"י ישראל יקדש שמו הגדול והכלים המצויים לזה לכן הוא כנוגע בבבת עינו : [ח] אין נוט' עוד אהלי כלומר שהמשכן ה' המצוי שיחול בו הפשט אלסית וגם בני יצאוני שהם ה' המצויים לזה ומילת יצאוני מורה שעל ידיהם יאל' השכיב' מהמקדש : (ט) כביכול עשא' ח"ע כאלו כו' הכוונה שכה יסד ה' צעולם הגמר והחיקון והשרת השכינה ע"י מעשה אלוס דוקא ואי אפשר צענין אחר שכן נורה חכמתו יחברך אף שאין אלו מצויים סבתו והכלל שצורת השכינה אללו בישראל ולכן בזמן הגלות אומר אין נוטה עוד אהלי : [יא] אין אהל אלא מקום שכינה כו' ר"ל לא שמוסב על גמ' מק לבד כ"א על השכינה בלל המה שרי המלך בכל הכחותים והכחותים : [יב] ומשה יקח את האהל אף שלפי פשוטו מוסב ג"כ על האהל ממש מ"מ ענין העקרי והכוונה על השכיב' וקרא אהל להיות שוכנת בזהל וגם פה הוקס' לי דהלל יקראת עוד צ"ח"ק כסס אהלל אלו ודאי מוסב על השכינה ממש ויקראת אהלל ע"ד הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו והבן : (יג) ד"א כו' אהל בית המקדש כלומר שהשכינה אומרת אהלי אשר היתי שרייה בחוב' שורד והשב פה ג' דברים 'ישראל ושכיב' ובהמ"ק סהס דברים אחרים ומקושרים זה בזה : [יד] ד"א כו' אלו בתי כנסיות כו' ובאורו אין נוטה עוד אהלי שאהי שרייה בחוב' ואין מקום אפילו ירעותי שהם בהמ"ק ממש להקימו מעפרי : [טז] ד"א כו' בלא חלמירי חכמים דמיתר הוא דבר המחזק הנפרדים ומחבר האוהל להיות אחד כן ע"י סח"ס הוא התחברו ישראל במסקה ואין מריבה ביניהם והכלל יתאחדו וגם מתחברים הם במנווח ומקשרים את ישראל בה : [טז] היה ברעתו שלא להחזיר את ישראל למקומו שכן ממשע הלשון אין נוטה עוד אהלי דמשמע לעולם בני יצאוני ואינם עמד רחל וזכותה עמד לגבל רחמי עלינו והענין

ישועות יעקב

(א) ממה שהתרחב בית המקדש אהי יחאיו ומצויים על הצרות אס למקדשו לא נשא פנים ק"ו לרשעים רס"י : [ב] שהוא זכר את ירושלים בכל עת : (ג) משכן סילה שזיה סס המשכן ששעה משה : (ד) אעפ"י שזה נאמר על משכן וסילה נרמז בו ג"כ בית המקדש כמ"ס בעל הטורים סכנתי רמז לבית ראשון שעמד ת"י שנים ע"ס : [ה] אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שמגדלין סס חורה ותפלה רז"ל ורס"י : [ו] כיון שבא מפלתן של [סולאין] ישראל ונתן גדולתן לעכו"ם וכסחזרין ישראל בתשובה ונבאלין קסה לו להקב"ה לארבע עכו"ם מפני ישראל רס"י צ"ל חלק : שער

מהו סכוי' בזה ומפרט שמהו פחדו העובדי כוכבים מאוד אחר אחר מצרים וכן הוכחו כל האומות החפלים ליגע בישראל : (ז) כן יעשה בכל העובדי כוכבים מלד שעובדים לכוכבים ואינם מזכירים לכבודו וצפרט סהס חפלים להרעי לישראל : (ז) אין ישראל דומי' כו' שיש לו עין אחת כו' הענין העטוף בה הוא שהעניים המושאל על ה"ט"ת הוא סס ההגמ' כמ"ס שבט' עינים המשוטטים ושתי השמחות המה ההסגמ' הטבעית והסגמ' הנסית ובהם נפרדים האומה הישראלית כססס מושגמים בניסית ופרטיות וההסגמ' הואת בזה רק מהשית' ב"ה לא באמצעות הטבע לכן הנוגע בהם כנוגע בבבת עינו האחת שהוא הסגמ' הניסית ועשהו צעונס למעל' מן הטבע ועל דרך הפשט כתי מי שיש לו עין אחת הרי יקר צעיניו מאוד כן ישראל אללו אף שיש לו עין השני לראות ג"כ על העובדי כוכבים אף זה בעצמו ויש עוד לומר שעל ידי העין מתרחף כח הראות והעין כלי לה כן ע"י ישראל יקדש שמו הגדול והכלים המצויים לזה לכן הוא כנוגע בבבת עינו : [ח] אין נוט' עוד אהלי כלומר שהמשכן ה' המצוי שיחול בו הפשט אלסית וגם בני יצאוני שהם ה' המצויים לזה ומילת יצאוני מורה שעל ידיהם יאל' השכיב' מהמקדש : (ט) כביכול עשא' ח"ע כאלו כו' הכוונה שכה יסד ה' צעולם הגמר והחיקון והשרת השכינה ע"י מעשה אלוס דוקא ואי אפשר צענין אחר שכן נורה חכמתו יחברך אף שאין אלו מצויים סבתו והכלל שצורת השכינה אללו בישראל ולכן בזמן הגלות אומר אין נוטה עוד אהלי : [יא] אין אהל אלא מקום שכינה כו' ר"ל לא שמוסב על גמ' מק לבד כ"א על השכינה בלל המה שרי המלך בכל הכחותים והכחותים : [יב] ומשה יקח את האהל אף שלפי פשוטו מוסב ג"כ על האהל ממש מ"מ ענין העקרי והכוונה על השכיב' וקרא אהל להיות שוכנת בזהל וגם פה הוקס' לי דהלל יקראת עוד צ"ח"ק כסס אהלל אלו ודאי מוסב על השכינה ממש ויקראת אהלל ע"ד הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו והבן : (יג) ד"א כו' אהל בית המקדש כלומר שהשכינה אומרת אהלי אשר היתי שרייה בחוב' שורד והשב פה ג' דברים 'ישראל ושכיב' ובהמ"ק סהס דברים אחרים ומקושרים זה בזה : [יד] ד"א כו' אלו בתי כנסיות כו' ובאורו אין נוטה עוד אהלי שאהי שרייה בחוב' ואין מקום אפילו ירעותי שהם בהמ"ק ממש להקימו מעפרי : [טז] ד"א כו' בלא חלמירי חכמים דמיתר הוא דבר המחזק הנפרדים ומחבר האוהל להיות אחד כן ע"י סח"ס הוא התחברו ישראל במסקה ואין מריבה ביניהם והכלל יתאחדו וגם מתחברים הם במנווח ומקשרים את ישראל בה : [טז] היה ברעתו שלא להחזיר את ישראל למקומו שכן ממשע הלשון אין נוטה עוד אהלי דמשמע לעולם בני יצאוני ואינם עמד רחל וזכותה עמד לגבל רחמי עלינו והענין

אליהו רבא פרק כט

מהם בתיקונו רבש"ע מי גרם לי שאבא לירי
 מדה זו אלו נביאי שקר שבעמינו שנאמר [ש"ס ח']
 בני אמי נחרו בי אל תקרי בני אמי אלא בני
 אומה שלי ואלו הן בני אומה שלי כגון חנני בן
 עוזר ואחאב בן קוליה וצדקיה בן מעשיה שהם
 נתנבאו עלי שקר (ב) לכך נאמר בני אמי נחרו
 בי ד"א אהלי שודר וגומר פעם אחת נכנס ר'
 צדוק לבית המקדש וראה אותו חרוב אמר לפני
 הקב"ה רבש"ע אבי שבשמים החרבת את עירך
 ושרפת את היכלך [כא] וישבת ושלות (ג) ושקמת
 מיד נתנמנם ר' צדוק [כב] וראה את הקב"ה שהוא
 עומד בהספר ומלאכי השרת מספידין אחריו
 ואמרו הוי אמנה (ד) ירושלים ושוב פעם אחת
 נכנס רבי נתן לבית המקדש ומצאו הרב (ה) וכותל
 אחד עומד אמר מה [כד] מיבו שד (ו) כותל
 זה א"ל אחד אני אראך מיד נטל טבעת אחת ונעצה
 בכותל

ישועות יעקב

(א) שער צבילי : (ח) וה"פ קול ברמה נשמע ר"ל בשמים נשמע
 קול רחל זה רוח אל היא השכינה שנקראת רחל כידוע ל"ס ורחל
 אמנו מבכה [הוא פועל יולא] והיתה מעוררת בכייתה את רחל
 אם העליונה : (ט) לפי שצני ילאו מל"ל ואז אין יכולים
 לקדם הלכה ע"פ הראוי ע"כ צריכים לעשות שני ימים כל המועדות
 ודרש אין טעה אהלי ויריעתי אהל השמש ויריעות שמים כלומר
 לחשב המולדות ולקבוע המועדי כתיקונים וכתיב בחריה כי נבערו
 הרועים (ס) ה"פ שלא יכלו לעבר שנים ולקבוע המועדות ולא
 ה' לא דרשו וגו' : (י) וכן אי' בירושלמי דעירובין הובא זילקוט
 ש"ה דף קע"ו ע"א ח"ל מי גרם לי שאני עושה שני י"ט בסוריא
 על שלא שמרתי יום אחד בארץ סבור אני שאקבל סבר על שתיין
 ואני מקבלת סבר רק על אחד ור"י קרא עליהן וגם אני נחתי
 להם חקים לא טובים ומפרש הכתוב שעובדים בכל חסוקי ע"ס :
 (יא) ועי' גליתו מארץ ישראל ולא אוכל לקדם על פי הראוי
 כדלעיל : (יב) ואין אתה מלשער על חורבנה לעשות נקמה
 במחריבה : [יג] ירושלים נקראת קריה נאמנה (ישעיה ח') :
 (יד) זו היא כותל מערבי שלא יכלו להחריבה לפי שלא זוהי השכינה
 משם כדאי' באיכה רבתי ע"פ ה"ו לריה לראש : (טו) שלא נחרב
 וראה

כלא צנייה עד שנללה וראה שאינו כן רק באמת השכינה בלער
 (כב) וראה את הקב"ה ע"י רוח הקודש השיב זה * (כג) הוי אמנ' ירושלים ע"ס הכתוב קריה נאמנ' והודיע לו סבת חורבנ'
 ע"ד הכתוב נלחתי ומשפט ועשה וגו' ויתכן עוד שבא להודיע לו שהוא לעולם ע"ד ותקעתיו יתר במקום לאמן רק עשה היא
 חריב' על ד' הירוקי * (כד) מה טיבו כלומר שיש טיבה שנסאר הכותל הזה ובוראי בקדושה עדיין עומדת והראה לו אחד
 שגם עתה השכינה היא שמה והראיה שהטבעת מתחדד וזה ראייה שהכותל מתחדד מאימת השכינה וכוון שראה ר' נתן כן
 התדבק והתבודד עד שראה זאת במראה נכוחה וסמנה מתעלמו' חכמה רק זאת נאמר ליידי האדם בלבו כמו שהגשם הפשוטה
 מתחלף כחותים ע"י כלי הגופניים אף שאינה מעורבת עם הגוף רק פועלה בו כן זה והכלל בכל הרוחניים פועלים בגשמיים אף
 שאינם מתפעלו ומתנועעים ממקום למקום והנן זה ולי קשה צנייה לחון המאמר שמיכת שראה הטבעת הולכת ובאה מזה
 ראה הקב"ה וגם פשוטו יקשה לקבלו ויתכן שהי' זה הכלל במראה ההשגה והענין כמו שמצינו בנביאים שראו בחירות ע"ד מקל
 שקד וסוסים חרומים וגשמיים יולאות וכדומה והנה ר"ל כאשר התבודד אלל הכותל והיה מתאמן בזה להשיג השכי' מיד נחרא'
 אליו אחד במרא' ההשג' או בפועל [והוא אחד מן העליונים הגבוהים] והרא' לו המופת בטבעת וענין הטבעת הוא דבר חידה
 כמקל שקד ויתכן שרומז על דרך ההסתלסלות מקושרות טיבה צמטוכב לרמז הכותל מעלה מעלה בסיבות ומסובבות שוכנת
 השכי' והיא הולכת ובאה ע"י כמה הסתרות ע"דמ עשר מסעות נסעה שכי' ועד"מ בא אברהם והורידה כו' בא משה

שלי * ולא עוד אלא שעבר בי (ז) בעלי ז' שנים ובשעת
 כנסתי לחופה החליפו את לאה אחותי ולא דברתי עם
 יעקב כלום כדי שלא יכיר בין קולי לקול אחותי והלא
 הדברים ק"ו ומה אני שאני ב"ו לא הקפדתי על צרה
 ואתה הוא מלך רחום וחנן האיד אתה [זו] תקפיד על ע"ז
 שאין בה ממש שנ' [מהלוקטו] עצויה' כסף והב מנשי
 ידי אדם פה להם ולא ידברו וגו' מיד נתגלגלו רחמי
 של הקב"ה ונשבע לה לרחל להחזיר את בניה למקומם
 שנאמר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה
 (יח) מאנה להנחם על בניה כי איננו בה אמר ה' מנעי
 קולך מבכי ועינוך מרמעה כי יש שכר לפעולתך נאם ה'
 ושבנו מארץ אויב ויש תקוה לאחריהך נאם ה' ושבנו בנים
 לגבולם אל תקרי רחל מבכה על בניה (יט) אלא (ס) רוח
 אל מבכה על בניה :

(כ) ד"א בני יצאוני ואינם וגומר ולפיכך אין
 המועדים (ט) בתיקונם אמרה כנסת
 ישראל לפני הקב"ה (י) רבש"ע כשהייתי על ארמתי
 הייתי עושה את המועדים יום אחד והוא בתיקונו *
 ועכשוו הרי אני עושה אותם שני ימים ואין אחד

מאורי אש

והענין כי ח"ו לולא זכות רחל כבר נפסק זכות האבות
 עד הנה וע"י זכות ג"כ יוהנובו ברחמים : [זו] תקפיד
 על עבודת אלילים שאין בה ממש לכאורה יפלא הלא הטועה
 בדברי הכל יענש יותר מדבר שיש בו קצת אמת ומס זה זכות
 צמה שטעו בפזיות האלה והנראה לפי שפ"ד האמת טעמת ישראל
 באמונת האלילים נמשכת בהם במקרה מלך התעוררות בין
 עובדי אלילים ואם היו מתפתים בדבר מנשות" היו משתקפים
 בזה לעולם ח"ו אף אחד שהדבר אין בו ממש בודאי יגורו
 מעצביהם וינהרו אל ה' כנראשונה ואם כן האיד תעזב לעולם :
 [יח] מאנה להנחם על צניה כי איננה דמשמע אינם לעולם
 והודיע כי הקב"ה כי יש תקוה רק שהגלות לעת עתה הוא על
 ד' הירוקי והירוקי : (יט) אלא רוח אל היא השכי' הנקרא'
 רחל כידוע שרחל אמנו היתה מבכה [בפועל יולא] ומתעורר
 לרוח אל היא השכינה (ישועות יעקב) : (כ) ד"א כו' ולפיכך
 אין המועדים בתיקונם רק עושים ב' ימים משום שפיקא ובאורו
 אהלי אהל השמש [ע"ד לשמש שם אהל בהם] ויריעות שמים
 שודר שאין נחשב על פיהם עוד בשלימות : וכתיב בחרי'
 כי נבערו הרועים שלא יכלו לעבר השנים (י"ג) והיותר ככון
 שמוטב על נביאי השקר כדלעיל . [כא] וישבת ושלות ושקמת
 כלומר ייתכן זאת שיהיה ככה הלא אי אפשר לשכינה להיות

(כב) וראה את הקב"ה ע"י רוח הקודש השיב זה * (כג) הוי אמנ' ירושלים ע"ס הכתוב קריה נאמנ' והודיע לו סבת חורבנ'
 ע"ד הכתוב נלחתי ומשפט ועשה וגו' ויתכן עוד שבא להודיע לו שהוא לעולם ע"ד ותקעתיו יתר במקום לאמן רק עשה היא
 חריב' על ד' הירוקי * (כד) מה טיבו כלומר שיש טיבה שנסאר הכותל הזה ובוראי בקדושה עדיין עומדת והראה לו אחד
 שגם עתה השכינה היא שמה והראיה שהטבעת מתחדד וזה ראייה שהכותל מתחדד מאימת השכינה וכוון שראה ר' נתן כן
 התדבק והתבודד עד שראה זאת במראה נכוחה וסמנה מתעלמו' חכמה רק זאת נאמר ליידי האדם בלבו כמו שהגשם הפשוטה
 מתחלף כחותים ע"י כלי הגופניים אף שאינה מעורבת עם הגוף רק פועלה בו כן זה והכלל בכל הרוחניים פועלים בגשמיים אף
 שאינם מתפעלו ומתנועעים ממקום למקום והנן זה ולי קשה צנייה לחון המאמר שמיכת שראה הטבעת הולכת ובאה מזה
 ראה הקב"ה וגם פשוטו יקשה לקבלו ויתכן שהי' זה הכלל במראה ההשגה והענין כמו שמצינו בנביאים שראו בחירות ע"ד מקל
 שקד וסוסים חרומים וגשמיים יולאות וכדומה והנה ר"ל כאשר התבודד אלל הכותל והיה מתאמן בזה להשיג השכי' מיד נחרא'
 אליו אחד במרא' ההשג' או בפועל [והוא אחד מן העליונים הגבוהים] והרא' לו המופת בטבעת וענין הטבעת הוא דבר חידה
 כמקל שקד ויתכן שרומז על דרך ההסתלסלות מקושרות טיבה צמטוכב לרמז הכותל מעלה מעלה בסיבות ומסובבות שוכנת
 השכי' והיא הולכת ובאה ע"י כמה הסתרות ע"דמ עשר מסעות נסעה שכי' ועד"מ בא אברהם והורידה כו' בא משה

בכותל ההוא והיתה הטבעת [טו] הולכת ובאה (י) עד שראה את הקב"ה שהוא היה (כה) שוחה וזוקף ועומד ומיילל על חורבן ביהמ"ק ועל ישראל שגלו שנ' הילל [טז] ברוש כי נפל ארז אשר אדירי' שדרו (זכריה יא) (כו) ואין ברוש אלא הקב"ה יתברך שמו ויתעלה לעולם ולעולמי עולמים שנאמר (מ"ה ה) ויעבור מלכם לפנייהם וה' בראשם ומאי אשר אדירים שדרו אלא אלו (טז) [כז] אדיריהם של ישראל ששדדו השודר שנאמר (תלים קל"ו) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו' [כח] מאי גם בכינו שם ישבנו ובכינו לא נאיז אלא (כ) גם בכינו אלא מלמד שבכו ואח"כ שתקו ואח"כ (כא) חזרו ובכו (כט) ומה ת"ל בזכרנו את ציון אלא כיון שזכרו את ציון בכו ונעו געיה אחת ואח"כ על ערבים בתוכה תלינו כנורותינו כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללנו שמחה שירו לנו משיר ציון איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר שם געו געיה שנית מלמד (ל) שהטילו בהם הבשדיים (כג) תילי תילים של הרוגים משום שאמרו להם

שירו לנו משיר ציון והשיבו להם איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר ואמרו להם שומים שבעולם (לא) אלו שרנו שירה להקב"ה לא גלינו מארצנו א"כ איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר (לב) משלו משל למה הדבר דומה לבת מלך שנשאת לבן מלך ואמר לה הבן מלך בעלה מזוגי לי את הכוס ואם לאו אני מגרשך לא מזוגה לו עמד וגרשה לסוף אתר שגרשה הלכה ונשאת למוכה שהין אחד ואמר לה מזוגי לי הכוס אמרה לו שומה שבעולם אני לא נתגרשתי מן בן המלך אלא משום שלא מזוגתי לו את הכוס ואתה שאינך כ אחד מעבדי עבדיו ואתה אומר לי שאמזוג לך את הכוס כך ישראל כשאמרו להם הבשדיים שירו לנו משיר ציון אמרו להם שומים שבעולם איך נשיר וגומר על אותה שעה הוא נאמר (י"ט ט"ז) (לג) התשכח אשה (יג) עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך וגומר ואומר אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני וגומר (כד) (לד) ימיני שנתתי בו תורה לישראל

מאורי אש

והורידה לארץ ובעת הגלות הית' נתעל' מעלה מעלה עד לשביעי' עד שזמה הצורך בהתבודדת עלומה עד שרל' והסיב את סקב"ה והבן זה ובאמת אינו רחוק מדרך הפסע כידוע למכונים [כה] שוחה וזוקף יתכן שכל הרמז בשני ההפכיים להורות שעם שהוא שוח' עשה עכ"ל סופו לזקוף כיסועות ישראל או הכו' שבו אין סינוי ורק מלמעט בלתי ישראל או הכונה פעם שוחה ופעם זוקף וכי יש עת קבוע שחלף על חורבן בהמ"ק כמאמרם ז"ל * (כו) ואין ברוש אלא הקב"ה וה' בראשם והאינן הברוש הוא ג"כ אינן הגבוה מכל האילנות [ואולי מפני זה נקרא ברוש בחסרון אלף כמו הרישון אדם חולד] ולכן מתואר הקב"ה כן ובארז וה' בראשם שה' יחופף ויגן ויפיע עליהם והבן : (כז) אדיריהם של ישראל הם הלויים המשוררים העומדים לנגח על בית ה' בשרי והכל ועתה שודרו : ומפרש גם כלינו עוד הפעם כלומר מה שיש בו די בחין הפגור' * (כט) ומה ת"ל בזכרנו גו' כלומר שמפרש הכתוב כי שם שאלונו הוא סיבת הטעם שלכן בכו וכאן אומר שכני מסיבת זכירת ציון ומפרש כנורותינו תלינו מתמט כי שם שאלונו גו' ויהיה סיבת הטעם על מה שחלו כנורותיהם ואח"כ כאשר בקשו זאת מהם געו כולם איך נשיר כן הוא פסע הכתוב ואולי זאת הכונה לעיל שחקו ואח"כ חזרו ובכו נוסף על כזי ראשונה כדברי היו"ע * (ל) שהטילו תלי תילים הרים ובצעות מהרונתם ודייק מלשון תוללנו כלומר שעשו תוללים רמים וגבוהים [לא] אלו שרנו שירה להקב"ה כו' כלומר איך יתכן שנעויות עוד יותר ידענו שפגענו בעבור שלא הודינו לה' וזאת גרמ' לנו ועשה אתם מנשקים להוסיף חטא על פסע היחבן זאת . [לב] משלו משל כו' בא לזייר לנו יראת ישראל מפני ה' ב"ה ונתינת כבוד אליו והנחתם כי אינם זריכים לכבד לעבודת כוכבים ח"ו ולעבודיהם אף שהם היו ביניהם בגולה כי איך יכבדו לדברי' הכלים וכמו שהבן מלך איגנה חפיה למזוג להמו' שחין שהוא מחלה מדובקת מראשי וגם איך תעס' הרעה בנפשה לכבד לו במה שלא כבד' לאביה וכן ישראל אמרו איך נשיר את שיר ה' [סלף שרנו לפניו ונחאנו לו] על אדמת נכר כלומר עובדי אל נכר שהמ' כמוכה שחין מחלה ארסיי כן אלמוד מנעשיהם ח"ו וקרא' להשכינה בשם בן מלך והכנטי' בשם מלך . [לג] התשכח אשה עולה בארץ התשכח אשה עולה אש לא כי תרסם על בן בטנ' אשר הור' עשה ומתיראת מזה וע"כ גומלת את בנה היניק ולכן גם * אלה תשכח' אבל ואנכי לא אשכחך כל שמעתי ונח לי . (לד) ימיני שנתתי בו תורה

ישועות יעקב

וראה לידע צדורו ובמופת שהשכינה לא זזה משם : (טז) שהטבעת היתה מתחננד לכאן ולכאן לימין ושמאל לפי שהכותל היתה מסתעגת ומודעזעת מאימת השכינה שלא זזה משם : ונענוע הכותל עליו לא היה ניכר לעינים לפי שהכותל קבוע ונענוע שלה מעט אבל הטבעת שהיא קטנה ומטולטלת וחלוי ככותל היה נענוע הרבה וניכר לעין וכן הוא בחוש הטבע דוגמא שמלינו כז"ב כדנייד נכתמא אפומא דחלכא עיי"ש דף כ"ו (יז) וכיון שראה ר' נחן במופת עין בעין שהשכינה לא זזה מכותל מערבי והיה מדבק מתשבתו למעלה בדביקות כפלא כדרך הגדיקים וסלק מתשבתו מן העוה"ז וגשמיות מכל וכל עד שראה את הקב"ה כו' : (יח) עיין באבות דר' נחן שדרש כל המקרא בסגנון זה : [יט] אלו הלויים המשוררים וקראם אדירים לשון אדיר וחזק לפי שזריכין לנגח בכל עז לשיר הנקרא עוז כמ"ש יסדת עוז כמו שפירש"י שם ע"ש : (כ) דמשמע נוסף על הכניה שבו קודם : [כא] על הריגת הלויים שלא רצו לשורר כדלקמן ובפסיקתא חי' שבו על שמתו ישראל על נכר פרת שמתו מן הכסד ומתו יותר ממה שהרג בהם ל"כ : [כב] וחוללנו דרש מלשון תילי תילים : (כג) לשון מפי עוללים ויונקים יסדת עוז והיינו הלויים כפירש"י כס : [כד] פי' דאי' במדרש וכן בפסיקתא שהלויים קטעו באונות ידהם בשיניהם באותה

אֵלֵיהֶם רַבָּא פֶּרְקָא כַּמֵּ

מִשְׁלוֹ מִשַּׁל (מג) לְמַהֲדָּ לְמַלְךְ בִּי שְׁהִי צִרִיךְ
 לְצַאֵת לְמַדִּינַת הַיּוֹם וְהָיָה מִבְּקֵשׁ הַמֶּלֶךְ לְמַסּוֹר
 אֶת בְּנֵי בֵּיד אֶפְסֵרוֹפּוֹס רִשְׁעֵי אֵל אֹהֲבֵיו וּמִשְׁרַתּוֹ
 אֲדוֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ אֶל תְּמַסּוֹר אֶת בְּנֵיךְ בֵּיד אֶפְסֵרוֹפּוֹס
 הַרְשַׁע עֵבֶר הַמֶּלֶךְ עַל דְּבָרֵי אֹהֲבֵיו וּמִשְׁרַתּוֹ
 וּמִסֵּר אֶת בְּנֵי בֵּיד אֶפְסֵרוֹפּוֹס הַרְשַׁע מֵהַ
 עֲשֵׂה אֶפְסֵרוֹפּוֹס הַרְשַׁע הַרְחִיב אֶת עֵירוֹ שֶׁל
 הַמֶּלֶךְ וּשְׂרָף אֶת בֵּיתוֹ בָּאֵשׁ וְהָרַג אֶת בְּנֵי
 בְּחָרָב לַיָּמִים בָּא הַמֶּלֶךְ כִּיּוֹן שְׁהוּא רֹוֵאָה אֶת
 עֵירוֹ שֶׁחָרְבָה וְשׁוֹמֵט וְאֶת בֵּיתוֹ שְׂרָף בָּאֵשׁ וְאֶת
 בְּנֵי דְרִיג בְּחָרָב מִיָּד הוּא מִתְלַשׁ בְּשַׁעְרוֹ וּבִזְקָנוֹ
 וּבִזְכוּהָ בְּכִיָּה גְדוּלָה וְאָמַר אוּי לִי (מד) כְּמָה
 סְכָלוֹת עֲשִׂיתִי בְּעוֹלָמִי שִׁמְסַרְתִּי אֶת בְּנֵי בֵּיד
 אֶפְסֵרוֹפּוֹס הַרְשַׁע אֶף הַקְּבָה אִמְרוּ לִפְנֵינוּ מִלֵּאכִי
 הַשְּׂרַת וְהַנְּבִיאִי רַב־שֵׁעֵי אֵל תַּתֵּן עִמָּךְ וּנְחַלְתֵּךְ בִּידֵי
 עֲבוֹרִים וְאֵל תְּמַסּוֹר אֶת בְּנֵיךְ בֵּיד נִ"נ הַרְשַׁע שׁוֹנֵאֵךְ
 עֵבֶר הַקְּבָה עַל דְּבָרֵי מִלֵּאכִי הַשְּׂרַת וְהַנְּבִיאִים וּמִסֵּר
 אֶת בְּנָיו בֵּיד נִ"נ הַרְשַׁע מֵהַ עֲשֵׂה נִ"נ הַרְשַׁע עִמָּךְ
 וְחָרְרִיב אֶת יְרוּשָׁלַיִם וּשְׂרָף אֶת בְּהַמֶּ"ק וְהַגְלָה אֶת
 יִשְׂרָאֵל לְבָבֵל וְהָרַג אֶת הַטּוֹבִים בְּחָרָב אָמַר
 הַקְּבָה אֲנִי לֹא צוִיתִי לְאוֹתוֹ הַרְשַׁע לַעֲשׂוֹת כָּל
 כֵּךְ הַרְבֵּה רַעִי אֵלֵּא מַעַט רַעִי יַעֲשֵׂה לְיִשְׂרָאֵל
 מִשׁוֹם שֶׁעֲבָרוּ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וְהוּא עֲשֵׂה עִמָּהֶם
 לִפְנֵי

יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב

בְּאוֹתָהּ עֲשֵׂה נִשְׁכַּע הַקְּבָה וְאָמַר אֲחִים שְׁלַחְתֶּם צַעֲלָמַסְס וְקִטְעַתְס
 לְכַעֲשׂוֹת יַמִּינִכֶם אֲפִי אֲנִי יַמִּינֵי שֶׁשְׂבַחְתִּי אַחֲרָי מִפְּנֵי אֲיוֹב אֵינָה
 חֲזוֹנָת אֲחִ"כ אֲזִכִּיר אֲחִיכֶם וְהוּא אֲחִיכֶם כִּנְגַד מַדָּה : (כה) מֵאִי
 מַדָּה כִּנְגַד מַדָּה אֵיכָף בִּזְוָה : (כו) הַשָּׁמַיִם נִקְרְאוּ כְּפִים כִּמוֹ עַל
 כְּפִים כִּסֵּה אֹר (אֲיוֹב לו) וְזֵן הַרְבֵּה : (כז) פִּי וְלַעֲוִל יַמִּינֵי כְּחִיב
 לָדוּ לְעֵדֵינוּ מִלְּכַת בְּרוּחוֹתֵינוּ : (כח) לִכְךָ כְּחִיב אֲהֵלִי מִדְּבַר עֲבָדוֹ
 שֶׁכִּנְסָה בִּידוֹ ית' שֶׁאֲעִפִּי שֶׁסִּקּוֹ בִּזְוָה בִּיכָּ לֹא כִנְסָה רַק עִ"י
 הַקְּבָה דִּלִּי בְּמַדְרַס חַיִּים וּבְפִסְיָקָתָא רַבְתִּי וְהַבִּית בְּהַבְנוֹתוֹ כִּנְסָה
 אֲיוֹן כְּחִיב אֵלֵּא בְּהַבְנוֹתוֹ מֵאִילִיָּה הֵיחָה הַמִּלְאָכָה כִּנְסָה וּפְוִרְתָּה
 וְשִׁלְחָה כו' הוּא שְׁלַחְתָּה אֲמַר כִּנְסָה בְּנִיתִי [מַלְכִּים א' ט'] בְּנִין בְּנֵי
 בְּנִיתִי : (כט) שְׁעוֹנָה וְעִשְׂרֵי אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֵד יוֹסֵר מֵמָה שֶׁהֵם חַיִּיבִים
 ע"פ

וְהָבֵן מֵאוֹד מֵאוֹד : (לה) אֲבִיָּא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶטְפַחְסָם כו' כְּלוֹמַר שֶׁצִּבְטַל כֵּךְ הַקּוּס וּמִמִּילָא לֹא יַעֲמָדוּ : [לו] כְּפִי אֵל כְּפִי כְּלוֹמַר
 שְׁמִים אֲחֵר אֵל אֲחֵר כְּו"ש עַל כְּפִים כִּסֵּה אֲיוֹב וּבְחֹדְרוֹ עַל הַשָּׁמַיִם : [לז] נָטַל לִ"ג עֲלֵה בְּלִבְךָ הַמְּלִילָה הוּא כְּו"ש הַרְשַׁעִים הֵם
 בְּרִשׁוֹת לָבֵן כִּי הֵמָּה מַיִיעֵלִים עִם הַרַע שֶׁבְּקִרְבָּם וַיִּזְרַק לֵב הָאֵדָם רַע : (לח) וְגַמְלָא שְׁאִנִּי מֵחֲבִיבִים שֶׁבְּקוֹף שִׁחֲוָרוֹ לְמִקּוּמָם עִ"י
 חֲסוֹנָה : (לט) קָלִים הִי רֹדְפֵינוּ הֵם מִשְׁמִירוֹת בְּלִילָה וְכִנְהָ לָדוּ עֲדֵינוּ מִלְּכַת בְּרוּחוֹתֵינוּ מִבְּלִי לִפְנִיתֵינוּ לִיָּךְ וּלְכִכּוֹת וְלִהְתַּחַן עַל
 חֲרָבֵן כְּהַמֶּ"ק וְהֵי אֲיוֹן נוֹטָה עוֹד אֲהֵלִי אַחֵר שְׁמוֹנֵעַ אֲרֻזָּנוּ מִן חֲסוֹנָה : [מ] בִּידוֹ שֶׁל הַקְּבָה בְּלִבְךָ כְּלוֹמַר עַל דְּרַךְ נֵס שֶׁהִיָּה
 כִּנְסָה מַעֲלָמוֹ לֹא בִּידוֹ מַעֲשֵׂה אֲנוֹס וְהֵנֵס יִכּוֹנֵה בְּפַעֲלוֹת יְדֵיהֶם כִּמוֹ שֶׁאֲחַנְנוֹ מִכְּנִים בְּרִיאַת שְׁמִים וְאֲרַךְ בְּסֵם מַעֲשֵׂי יְדֵיו כְּלוֹמַר
 שֶׁעֲשָׂאוֹס בְּלִי אֲמַעֲשֵׂי : (מא) מִקְרָא הִי כִּוְנוֹ יְדִיךָ שֶׁהִי כְּאֲמַר עַל מִקְרָא הַעֲתִיד כְּו"ש תְּחִילָמוֹ וְחַטְעִינוֹ כְּנִיעֵיָה בְּלִי יוֹסֵר עוֹד
 מִמִּקּוּמֵי וְעִ"י בִּיקָשׁ אֲבִי הַנְּבִיאִים בְּשִׁירוֹ : (מב) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְרָשְׁךָ שִׁירָאֵוּ בְּבִנְיָנוּ מַעֲשֵׂים נוֹרָאִים וַיִּסִּים גְּדוּלִים שִׁיבְנָה
 בְּעַלְמוֹ וְכְלוֹמַר שֶׁלֵּבֵן נִקְרָא כְּהַמֶּ"ק נְחַלְתּוֹ שְׁהוּא מַעֲשֵׂי יְדֵיו מַעֲשֵׂה וְהֵי אֲהֵלִי שׁוֹרֵד גו' כְּלוֹמַר עַד עַזָּה נִכְנָה עִ"י מַעֲשֵׂה בְּסֵר וְדָס
 וְלָבֵן נִקְרָב וְעַתָּה אֲיוֹן עוֹד נוֹטָה אֲהֵלִי כִי אֲסֵי בְּעַלְמוֹ יִכּוֹנְסֵהוּ וְהוּא יֵהִי לְעוֹלָם : (מג) לֵמָּה הַדְּבַר דּוֹמֵה לְמַלְךְ בְּסֵר וְדָס עֵינִין
 הַמִּשַׁל לְהַירוֹת עַל פֶּסֶט הַכְּתוּב כִּי אֲיוֹן יִתְּנֵן שְׁמִשְׁרַת אֶת בְּנֵיךְ לָמִי שְׁחָרַב בִּיתְךָ וְגַם נְחַלְחִיךְ וְאֲיוֹן חֲחַסָה וְחֲחַפְפָּךְ אַחֵר שֶׁכָּאוֹ גּוּים
 נְחַלְחֵךְ שֶׁסֵּס מַשְׁכֵּן הַשְּׂכִינָה וְעֵינִין שְׁהִי צִרִיךְ לֵלָאֵת לְמַדִּינַת הַיּוֹם הַבּוֹנֵה שֶׁהַשְּׂכִינָה הֵיחָה לְחִוְכָה לְחַפְרָה מִיִּשְׂרָאֵל אַחֵר שֶׁחֲחָסָו :
 [מד] כְּמָה סְכָלוֹת עֲשִׂיתִי בְּעוֹלָמִי הוּא כְּכֹד מֵאוֹד עַל הַלְּטוֹן הַיָּבֵשׁ יִצְחָק (יד) הֵי שְׁהִי יִתְּחַסֵּב לְאוֹמַר

לְיִשְׂרָאֵל דְּכָתִיב (דְּבָרִים לג) מִיָּמִינוּ אֵשׁ דַּת לְמוֹ
 וּמֵאִי(כה) תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לְחִבֵי אֵם לֹא אֲזַכְרֵכִי וְגו' אֵלֵּא
 מַדָּה כִּנְגַד מַדָּה מִשׁוֹדְכָתִיב בְּיִשְׂרָאֵל (אֵיכָה ד) דְּבַק
 לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל חִבּוֹ בְּצַמָּא לָכֵן הוּא אֹמֵר תִּדְבַק
 לְשׁוֹנֵי לְחִבֵי וְגו' בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּקֵשׁ הַקְּבָה
 לְהַחְרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ וְלֹא כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ
 בְּלִבְדֵי אֵלֵּא אֶף כִּסָּא הַכְּבוֹד בְּקֵשׁ לְהַפְּכוֹ בְּאֵת'
 שְׁעָה אָמַר הַקְּבָה (לה) אֲבִיָּא אֶת הַשָּׁמַיִם
 וְאֶטְפַחְסָם זֶה בִּזְוָה וְאֲחָרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ
 מִפְּנִידֵם שֵׁנִי (יִסְקָהֵל כה) גַּם אֲנִי אֲכָה (כו) וְלֹא
 כְּפִי עַל כְּפִי וְגוֹמֵר בְּאוֹתָהּ שְׁעָה (לז) נָטַל
 נְבוֹכַדְנֶצַּר עֲצָה בְּלִבְבוֹ וְאָמַר יוֹדַע אֲנִי שְׁאוּמָה
 הַזֹּאת חֲיוֹרַת בְּתִשׁוּבָה הִיא וַיִּד אֱלֹהִים הִיא
 פְּשׁוּטָה לְעוֹשֵׂי תִשׁוּבָה שְׁמָא יַעֲשׂוּ תִשׁוּבָה וַיִּקְבְּלֵם
 [נח] וְנִמְצָא אֲנִי מִתְּבַיִישׁ מִיָּד הָעַמִּיד עֲלֵיהֶם
 מִשְׁמֵרוֹת וְהִיוּ מִקְדִּימִין עֲלֵיהֶן בְּלִיכָה שְׁלֹא יַעֲשׂוּ
 תִשׁוּבָה שֵׁנִי (אֵיכָה ד) [כז] [לט] קָלִים הִיוּ רֹדְפֵינוּ
 מִנְּשִׁירוֹ שְׁמִים לָכֵךְ נֵאמַר אֲהֵלִי שׁוֹרֵד וְגוֹמֵר אֲיוֹן
 נוֹטָה עוֹד אֲהֵלִי וְגוֹמֵר דְּבַר אַחֵר אֲהֵלִי שׁוֹרֵד כְּבִיבּוֹד
 אֲיוֹן בְּהַמֶּ"ק נִבְנֵי בֵּיד אֲדָם אֵלֵּא (ס) בִּידוֹ שֶׁל
 הַקְּבָה בְּלִבְדֵי שֵׁנִי (שְׁמִים טו) (מא) מִקְרָשׁ אֲדֵנִי כּוֹנְנוֹ
 יְדִיךָ וְאוֹמַר (מב) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְרָשְׁךָ (חֲלִים סג)
 ד"א אֱלֹהִים כְּבָאוֹ גּוּים נְחַלְחֵיךְ וְגו' ר"ה גְּלִילִי אֹמֵר

מֵאוֹרֵי אֵשׁ

לְיִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּ כּוֹל יַמִּין כְּתוּבִים פְּשׁוּטִים כְּו"ש בְּמַדְרַס חַיִּים עַל
 בְּחִינַת קְבָלַת הַתּוֹרָה וְכִי יֵשׁ שְׁעָלָל לְמַעֲלָה וְאֲחֵר שֶׁנִּפְסָחְתִּיהֵם
 חֲחָ"י כֵּה אֲחִ"כ חֲסֵה הַשְּׂכָח וְהַעֲזִיבָה לְעוֹלָם וּמוֹכְרִים לְהַגָּל
 בִּיב וּמַפְרַס שְׁלִפִי שְׁמוֹסַב עַל הַקְּבָה חֲחָ"כ מֵאִי חֲדַבֵּק לְשׁוֹנֵי
 לְחִבֵי אֲיוֹן יִתְּנֵן לְכִנּוֹת אֲלֵינוּ זֶה וְנֵמָה הַכְּנוּי הַמְּחֹאֵר עֲלֵינוּ וּמַפְרַס
 שְׂבִיקָה לְהַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם כּוֹלוֹ וְאֶף כִּסָּא הַכְּבוֹד וְהֵי מְחֹאֵר בְּשָׂכִינָה
 הוּאֵה עִ"ד הַכְּתוּב אֲסִי יִסִּים אֲלֵינוּ לָבוֹ כְּלוֹמַר לְעוֹן וְהַחֲדַבְּקוֹתוֹ
 מַעֲלָמוֹ אִזֵּי הִיָּה כִּלָּף הִיָּה וְהֵי הַמְּכִוָּה שֶׁהִיָּה דִּיבַק הַלְּטוֹן שְׁחֹזְרִים
 הַכֵּל לְמִקּוּרָם וְהִיָּה בְּלִשׁוֹן לְהִיָּתֵם שֶׁהַלְּטוֹן מִקּוּר הַחֲתָגְלוֹת אֲשֶׁר
 הִיָּה לְפִין בְּלָב וְנַעֲלָם וְאֲחֵר שְׁהוּא דְּבִיק בּוֹ אֲיוֹנֵי הַחֲתָגְלוֹת כִּמוֹ כֵּן
 הַקְּבָה הוּא טַמִּיד וְנַעֲלָם מֵאֵד עַלְמוֹתוֹ ית' וְפַעֲלָה וּמַגְלָה עַלְמוֹ עִ"י
 כְּסָא הַכְּבִיד וְעַכְשָׁיו רַחֵם לְדַבַּק הַגְּלִי הוּאֵה וַיִּחְזְרוּ כּוֹלָם לְמִקּוּרָם
 וְהָבֵן מֵאוֹד מֵאוֹד : (לה) אֲבִיָּא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶטְפַחְסָם כו' כְּלוֹמַר שֶׁצִּבְטַל כֵּךְ הַקּוּס וּמִמִּילָא לֹא יַעֲמָדוּ : [לו] כְּפִי אֵל כְּפִי כְּלוֹמַר
 שְׁמִים אֲחֵר אֵל אֲחֵר כְּו"ש עַל כְּפִים כִּסֵּה אֲיוֹב וּבְחֹדְרוֹ עַל הַשָּׁמַיִם : [לז] נָטַל לִ"ג עֲלֵה בְּלִבְךָ הַמְּלִילָה הוּא כְּו"ש הַרְשַׁעִים הֵם
 בְּרִשׁוֹת לָבֵן כִּי הֵמָּה מַיִיעֵלִים עִם הַרַע שֶׁבְּקִרְבָּם וַיִּזְרַק לֵב הָאֵדָם רַע : (לח) וְגַמְלָא שְׁאִנִּי מֵחֲבִיבִים שֶׁבְּקוֹף שִׁחֲוָרוֹ לְמִקּוּמָם עִ"י
 חֲסוֹנָה : (לט) קָלִים הִי רֹדְפֵינוּ הֵם מִשְׁמִירוֹת בְּלִילָה וְכִנְהָ לָדוּ עֲדֵינוּ מִלְּכַת בְּרוּחוֹתֵינוּ מִבְּלִי לִפְנִיתֵינוּ לִיָּךְ וּלְכִכּוֹת וְלִהְתַּחַן עַל
 חֲרָבֵן כְּהַמֶּ"ק וְהֵי אֲיוֹן נוֹטָה עוֹד אֲהֵלִי אַחֵר שְׁמוֹנֵעַ אֲרֻזָּנוּ מִן חֲסוֹנָה : [מ] בִּידוֹ שֶׁל הַקְּבָה בְּלִבְךָ כְּלוֹמַר עַל דְּרַךְ נֵס שֶׁהִיָּה
 כִּנְסָה מַעֲלָמוֹ לֹא בִּידוֹ מַעֲשֵׂה אֲנוֹס וְהֵנֵס יִכּוֹנֵה בְּפַעֲלוֹת יְדֵיהֶם כִּמוֹ שֶׁאֲחַנְנוֹ מִכְּנִים בְּרִיאַת שְׁמִים וְאֲרַךְ בְּסֵם מַעֲשֵׂי יְדֵיו כְּלוֹמַר
 שֶׁעֲשָׂאוֹס בְּלִי אֲמַעֲשֵׂי : (מא) מִקְרָא הִי כִּוְנוֹ יְדִיךָ שֶׁהִי כְּאֲמַר עַל מִקְרָא הַעֲתִיד כְּו"ש תְּחִילָמוֹ וְחַטְעִינוֹ כְּנִיעֵיָה בְּלִי יוֹסֵר עוֹד
 מִמִּקּוּמֵי וְעִ"י בִּיקָשׁ אֲבִי הַנְּבִיאִים בְּשִׁירוֹ : (מב) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְרָשְׁךָ שִׁירָאֵוּ בְּבִנְיָנוּ מַעֲשֵׂים נוֹרָאִים וַיִּסִּים גְּדוּלִים שִׁיבְנָה
 בְּעַלְמוֹ וְכְלוֹמַר שֶׁלֵּבֵן נִקְרָא כְּהַמֶּ"ק נְחַלְתּוֹ שְׁהוּא מַעֲשֵׂי יְדֵיו מַעֲשֵׂה וְהֵי אֲהֵלִי שְׁוֹרֵד גו' כְּלוֹמַר עַד עַזָּה נִכְנָה עִ"י מַעֲשֵׂה בְּסֵר וְדָס
 וְלָבֵן נִקְרָב וְעַתָּה אֲיוֹן עוֹד נוֹטָה אֲהֵלִי כִי אֲסֵי בְּעַלְמוֹ יִכּוֹנְסֵהוּ וְהוּא יֵהִי לְעוֹלָם : (מג) לֵמָּה הַדְּבַר דּוֹמֵה לְמַלְךְ בְּסֵר וְדָס עֵינִין
 הַמִּשַׁל לְהַירוֹת עַל פֶּסֶט הַכְּתוּב כִּי אֲיוֹן יִתְּנֵן שְׁמִשְׁרַת אֶת בְּנֵיךְ לָמִי שְׁחָרַב בִּיתְךָ וְגַם נְחַלְחִיךְ וְאֲיוֹן חֲחַסָה וְחֲחַפְפָּךְ אַחֵר שֶׁכָּאוֹ גּוּים
 נְחַלְחֵךְ שֶׁסֵּס מַשְׁכֵּן הַשְּׂכִינָה וְעֵינִין שְׁהִי צִרִיךְ לֵלָאֵת לְמַדִּינַת הַיּוֹם הַבּוֹנֵה שֶׁהַשְּׂכִינָה הֵיחָה לְחִוְכָה לְחַפְרָה מִיִּשְׂרָאֵל אַחֵר שֶׁחֲחָסָו :
 [מד] כְּמָה סְכָלוֹת עֲשִׂיתִי בְּעוֹלָמִי הוּא כְּכֹד מֵאוֹד עַל הַלְּטוֹן הַיָּבֵשׁ יִצְחָק (יד) הֵי שְׁהִי יִתְּחַסֵּב לְאוֹמַר

(מה) לפנים משורת (כט) הדין שנאמר [סופטים ג'] ואלה הגוים אשר הניח ה' (מו) לנסות [ג] במ את ישראל וגו' ואומר (יטעיה כג) ועתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם משליו יהוילילו נאם ה' ותמיד כל היום (מז) שמי מנאין :

ד"א מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך וגומר והלא היה לו לומר בכי וכה וקינה לאסף ומה תלמוד לומר מזמור לאסף אלא אסף (מח) היה נביא ושמה בדבר משלו משל למה"ד לבת עני שהלכה למלאות מים מן הבור ונפסק הדלי של חרם שלה ונפל לתוך הבור והיתה בת העני בוכה ומצווחת ואחר כך באה בת המלך למלאות מים בדלי של זהב ונפסק הדלי של זהב שלה ונפל לתוך הבור מיד היתה בת העני משחת ומרקדת ואמרה מי שמעלה את הדלי של זהב של בת המלך הוא מעלה את הדלי של חרם שלי כך אסף שמח בדבר כיון שראה בנבואה שיטבעו שערי ירושלים שנאמר (איכה ג') טבעו בארץ שערי וראה ג"כ בנבואה שבעתיד יעלו השערים מן הארץ מיד אמר אסף מזמור אמר מי שעתיד לבנות את ירושלים ולעלות את שעריה (לא) הוא יעלה את קרח אבי אבא מן הקרקע רבי אליעזר הגדול אומר מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך וגו' שפכו דמם כמים וגו' בא אנדריינוס קיסר ותפס אלכסנדריוס של מצרים שהיה בת עשרים ומאה רבוא של בני אדם והיה מפתה אותם בדברים ואמר להם צאו וראו ועמדו (מט) בבקעת ידים שלא תהא אומה זו שולטת בכם וכשיצאו ועמדו בבקעת ידים העמיד עליהם חמישים ארף אחוזה חרב והרגום עד שלא נשתיר מהם אפילו אחד לכן נאמר אלהים באו גוים בנחלתך וגומר עד שפכו דמם כמים וגומר אמרו חכמים שלשה נחתי דם היו מושבין ויוצאין (לג) מבקעת ידים והולכין לים הגדול ושערו החכמים לים הגדול ונמצאו

שלשה חלקים דם ואחד מים ויש אומרי' שבע שנים בצרו עכו"ם כרמיהם מדמם של ישראל ועוד אמר רבי אליעזר מזמור לאסף אלהים באו גוים וגומר באו מלכות דומי והרגו באנשי (לג) ביתר ארבעה רבוא בני אדם עד שהיה חרם יוצא מכל הפתחים ומן הצינורות והיתה נמצא שם בביתר שלש מאות קופות (לד) קצוצי תפילין בראשי הדוני ביתר וכל קופה וקופה מחוקת שלש סאין וכשאתה בא לידו חשבון אתה מוצא תשע מאות סאין של תפילין וחכמים אומרים מזמור לאסף אלהים באו גוים וגו' בא אנדרינוס קיסר ותפס (לה) (ג) אלמנה עם שבעה בניה אמר לה מה מיכך אמרה לו אישה אלמנה אני ואמר לה תינוקות הללו מנין לך ואמרה לו בני הם מיד הביא את הראשון ואמר לו השתחוו לאלוהי זה אמר ליה אותו התינוק ח"ו אין אני משתחוו (נא) למעשה ידי בני אדם (נב) שכן (לז) כתוב בתורה (דברים ד') וידעת היום והשבות אל לבבך כי (נג) ה' הוא האלוהי בשמי' ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מיד נטלו חרב והרגו אותו חזר והביא את השני וא"ל השתחוו לאלוהי זה ח"ו אין אני משתחוו למעשה ידי אדם שכן כתוב בתורה (ס"ו) (לו) כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדוני האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד עושה משפט יתום ואלמנה מיד צוה והרגו אותו חזר והביא את השלישי וא"ל השתחוו לאלוהי זה ח"ו אין אני משתחוו למעשה ידי אדם שכן כתיב בתורה (סמות לד) [לח] (נד) כי לא תשתחוו לאל אחר כי ה' קנא שמו אל קנא הוא מיד צוה והרגו אותו חזר והביא [נה] את הרביעי וא"ל השתחוו לאלוהי זה ואמר לו חס ושלום אין אני משתחוו למעשה ידי אדם שכן כתוב בתורה (סמות לט) [לט] [מכאן פסוק שאמר] מיד צוה והרגו אותו חזר והביא את החמישי ואמר לו השתחוו לאלוהי זה ואמר לו ח"ו אין אני משתחוו למעשה ידי אדם שכן כתוב בתורה (סמות כט) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו מיד צוה

מאורי אש

לומר כן והנראה שלכן אומר בעולמי דווקא והענין שכה יסד ה' החבל וישראל ע"ז האופן לפי חכמתו יחברך הידוע לו אכן כפי העולם הוא סבלות כלומר רעה גדולה היפוך החכמה שהוא רק טוב ואין אדם יודע סיבת הדבר והכן : (מה) לפנים משורת הדין כלומר יותר משורת הדין כמה שהסדרתי פני והי' לאלול ואחר שהסדיר פניו מהם עושים עמהם כל מה שרואים : (מו) לנסות כלומר להבדיל לנסיון ומיידוק אם יסתאו יענשו על ידיהם וילרפו כי לקח עמי חנם כלומר יותר מדאי : [מז] שמי מנאין זה חילול ש"ס מעובדי כוכבים שהיו מחרפים אמונתיו : (מח) היה נביא כו' ר"ל שראה בנבואה ששערי ביה"ק טבעו בארץ ומסתמא חושב הקב"ה לבנותן עוד הפעם כי לא יזנח מקדשו ואחר שיבנה מקדשו בודאי יחזיר לקרם אביו אביו [שהם] בנשגל הכלי חרם נגד הכלי זהב] והענין שהחבונן שהטבעים בארץ יסובו עוד לקדמותן והחבונן ג"כ על קרח שלא יהיה מפלחו חמידות כי סוף שיירפו ויעלו לע"ל כמ"ס על הפושעים אין אור של גיהנם שולטת עליהם ולכן שר על זה וכלומר בעת זכרו ארם החורבן והחפלה על זה שמת בלצבו בזכרו קיומם אין ולכן אמר בלשון זמר אף שהיה חפלה על ארם : (מט) בבקעת ידים אולי עיר מצר' היה מפתח טילבן לשם להסגר שלא יפחדו מכולם ואח"כ הקיפס והרגם בנקלה כמו שנקל לשפוך המים והוה שפכי כמים בנקלה כן הם הרגו בנקלה ע"י פחוס בלי מלחמה ויעוד אמר ר"א מזמור גו' באו מלכי רומי כו' ר"ל ואלה הכונה ג"כ אלהים באו גוים בנחלתך גו' שפכו דמם כמים : [ג] אלמנה ו' ניה זהו נחלה ה' בניס טובים מאמינים בני מאמינים בה' באמת ועליהם חר מזמור זה על העתיד כי בודאי זכו למדרגה גבוה למעלה מאד אחר שהיו גריקים : (נא) למעשה ידי אדם שלא יתכן שיש בנחם מאומה להרע או להטיב : (נב) שכן כתיב בתורה כי ה' הוא האלהים כלומר אל חדמו שיש בנח הכובד וההמול להרע או להטיב רק הכל נובע מיד ה' והוא האלהים העלם הכחות כולם והוא הנותן לכובד ומזל כל וחיית וא"כ למה זה אעבוד הרמות העשו לטוב כוכבי שמים אחר שאין בידם להועיל או להזיק : [נג] כי ה' אלהיכם גו' אמר פסוק אחר להירות להם ג"כ אף שיגעשו על זה אף שיגעשו בהרע כי לא ישא פנים בזה ועוד הורה להם שיקם מהם נקמתו כי הוא עושה משפט יתום והוא אדוני ואיך ירא ויפחד מהם (נד) כי לא תשתחוו גו' הורה להם עוד כי על זה יענש בנחם

ישועות יעקב

ע"פ שורת הדין כפי חטאם : (ל) רק לאיים עליהם שיעבוד קל ולא להשמיד להרוג ולחזק כמו שפעה ל"ג והדומה לו : (לא) ועיין בחומ' פ"ק דקדושין אכל רס"י ז"ל ס"ס ובתהלים פ' טעם אחר : [לב] עיין נישוף' הניזקין נוסחא אחרת והבין לכן : [לג] גם זה שם בנוסחא אחרת : (לד) קצוצי תפילין דפוס תפילין חזן מן הרצועה קרוי קצוזה וש"י : [לה] במדרש איכה רבתי בפסוק על אלה אני בוכיה אי' מרים בת נחמיה היתה שמה ובילקוט איכה מרים בת מנח' ובילקוט כתב אי' מרים בת נחמיה : [לו] לז לח' במדרש שם ובמדרש הביאו פסוקים אחרים עיי"ש : (לט) אי' במדרש

(נד) כי לא תשתחוו גו' הורה להם עוד כי על זה יענש בנחם

אליהו רבא פרק כט

צוה והרגו אותו חזר והביא את השישי וא"ל השתחוה לאלוה
 זה וא"ל ח"ו אין אני משתחוה למעשה ידי אדם שכך כתוב
 (מא) בתורה (סס טו) (כו) ה' ימלוך לעולם ועד מיד צוה
 והרגו אותו חזר והבי' את השביעי הקטן שבכולם וא"ל
 השתחוה לאלוה זה וא"ל ח"ו אין אני משתחוה למעשי ידי
 אדם אנחנו (נז) נשבענו להקב"ה שלא נעבוד לאל אחר
 והקב"ה נשבע לנו שלא יחליפנו בעם אחר שנאמר את
 ה' (מז) האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו
 ולשמור חוקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמוע בקולו וה'
 (נח) האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך
 ולשמור כל מצותיו ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה
 לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדוש לה' אלהיך
 כאשר דבר (נדרים כו) א"ל הקיסר ואם אי אתה משתחוה
 לזה אלוה הריני יורק לך את הטבעת לפניו כדי שיהיו
 העומדים לפני יאמרו ששמעת לדברי הקיסר והשתחוית
 לאלוה זה א"ל התינוק אללי עליך קיסר על הדברי' שאתה
 אומר לי ומה אתה ב"ו (נח) ומתבייש מב"ו שכמותך
 ואני איך לא אתבייש מלפני ממ"ה הקב"ה א"ל הקיסר וכי
 יש אלוה לעולם א"ל (נט) וכי עולם של הפקר ראת
 א"ל (ס) וכי יש ראש לאלהיכם א"ל והלא כבר נאמר
 ראשו כתם פז (ס"ה ה) א"ל וכי יש אזנים לאלהיכם א"ל
 והלא כבר נאמר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל
 רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה'
 ורחושי בני שמו א"ל וכי יש עינים לאלהיכם א"ל והלא כבר
 נאמר (שמות ב) וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהי'

א"ל וכי יש רגלים לאלהיכם א"ל והלא כבר נאמר (זכריה יד)
 ועמורן רגליו ביום ההוא על הר הזתים א"ל וכי יש ידים
 לאלהיכם א"ל והלא כבר נאמר (ישעיה נט) הן לא קצרה
 יד ה' מהושיע אמר ליה וכי אם (סא) יש כח
 לאלהיכם למה לא הציל אתכם מידי א"ל שומע שבעולם
 [סב] אין אתה הגון לעשות ניסים על ידיך ואנו נתחייבנו
 מיתה להקב"ה ואם אין אתה הורג אותנו הרבה הורגים יש
 לו למקום הרבה דובים ונמרים ונחשים ועקרבים והרבה אריות
 שיפגעו בנו (מד) מיד צוה עליו להורגו מיד באת אמם
 ואמרה לו לאותו קיסר בחייד קיסר תן לי בני ואנשקתו
 תחלה (סג) מיד נתנוהו לה והיתה מנפפתו ומחבקתו ומנשקתו
 ונותנת רדיה לתוך פיו (סד) והיה רבש וחלב נופל לארץ
 לקיים מה שנאמר (ש"ה ד) רבש וחלב תחת לשונך שוב
 אמרה לו בחייד קיסר תן חרב על צוארי ועל צואר בני
 יהא אמר לה הקיסר [סה] ח"ו איני עושה כן שכך כתיב
 בתורתכם ושור ושה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד
 (ויקרא כ"ב) א"ל אותו התינוק שומע שבעולם וכי קיימת
 כל התורה כולה חוץ מפסוק זה מיד חתכו את ראשו ושערו
 חכמים שנותיו של אותו תינוק ונמצא בו שתי שנים וששה
 חדשים (מ"ה) ושבע שעות ומחצה .

באותה שעה היו העובים מתלשין בשערן ובזקנם
 ובוכין בכיה גדולה ואמרו [סז] מה מעשה
 אבידום של אלו ומה שברו שכך הן נהרגין עליו
 על אותה שעה הוא אומר (ס"ה ה) [סז] מה דורך
 מדור

ישועות יעקב

בגמרא ובמדרש שאמר הדביעי פסוק וזכר לאלהים ימס :
 (ע מא) בגמרא ובמדרש מביאים פסוקים אחרים : (מז מז) לשון
 תפארת כמו יתאמרו כל פועלי און רש"י וכן משמע בגמרא שהוא
 לשון טבח ותפארת : [מד] במדרש מביאים שאמר לו לא עמר הקב"ה
 אוחזו בידך אלא לנקוט את דם שלנו ממך : (מ"ה) במדרש גרם
 וטש

שאל תדמה שיש כח ביד המערכת להרע או להטיב מזומה
 ע"ד הסיבה הסביבה למסובב לזה אמר ה' ימלוך לעולם ועד הוא המולך
 והמושל אף מסיבה הראשונה עד האחרונה כמלך הרודה בעמו או ירמוז על סוף פסוק ה' ימלוך גו' אבדו מארצו . ורמז לו
 כי ישפטו מאד על מעשיהם הרעים ויאבדו בכליון סרוך וירמוז עוד שלא יועיל פתויד והכלל סרוך הדבר יהיה למלך והכל יכירו
 מלכותו ואתם הכופרים תאבדו ותכלו לעולם : (נז) נשבענו להקב"ה כו' זה הפתויד עוררה לא הודיעו לו מהעניינים הנעלים רק מאד
 ההטבה ע"י ס"ה קרבנו לפניו להיות מעם סגולתו ואנחנו נשבענו לו שרק לו לבד נעבדיהו ואיך יתכן לעבור על השבועה :
 (נח) מתבייש מב"ו כמך העיר לנו האטום מאוד להתבונן מפעולות וטבעות הגופניות ליקח על הנפשות כמ"ס יהי רצון שיהי מורא
 כמורא ב"ו כי ממנו יקח ליבוש מפניו ית' באגת וכי יש אלוה לעולם כי כפר בסיבה הראשונה רק שהוכיבים הם המנהיגים :
 (נח) וכי עולם של הפקר ראתך כלומר ומי ברא את הכוכבים וכל כבא השמים אחר שהמה נשמים מורכבים א"ל שבראו את
 עולמם וא"ל שיהיו נלחמים אחר שהמה מורכבים וגופים ויש לחכם תכלית וזמן וא"ל בהלכת שיש סיבה פשוטה לכולם אשר הוא
 עשאים והוא מחוייב המציאות : (ס) וכי יש ראש לאלהים כו' כלומר אחר שאתה מכירם שהוא פשוט בתכלית הפשוטות א"ל אין
 בו ממש ח"ו כי לא הבין האד הגמרה כ"א דברי גשמי ומחש וחסיד לו שאף בדבר פשוטי יכונה ראש ואזון ועין וידים ואולי יתכן
 שיהיה שואל לו הלא בדבר פשוטי לא יתכן שינוי והתפעל ופעולה וכנויי הגוף והסידי לו שהכל בו ומכונה באברים הללו
 לפעולת ההכנה (לא עצמותו ח"ו) למשל ראש למעלת ההנהגה הראשונה אלילות נכבד והוא ראשו כחם אזנים כלומר שהוא משיגם
 ורואה שהוא משיגם בעולם וידים להורות שהוא הפועל בעולם : (סא) אם יש כח כו' כלומר שיכול לשרד המערכת למה לא יציל
 אתכם ע"ד נס : (סב) אין אתה הגון כו' ואנו נתחייבנו כו' כלומר מב' הפנים יחד אחד כי אלו מלך הגם ה' והפך לכך וה'
 רוצה לחסוך לכך למען תפול באחריתך (כמה שמענו בפרעה) ועוד כי הגזירה חרוצה עלינו למות ודרך משפטו ואם אין הריגה
 יהיה ממך יהיה מאחרים : (סג) מיד נתנוה לה כי דימה הקיסר שאנו רוצה לפתויד כו' שלא יהרג וכן הוא ביוסיפין שניקט
 הקיסר מאתו שתפתוהו : (סד) והי' דבש וחלב נופל לארץ ר"ל אף שהוא יונק ועכ"ז דבש מתחת לשוני ומתשובתו הנעימה אף המה
 נופלים לארץ כי שומע אין להם או הכונה לדברים שדברו אמנו לו הם מתקיים מרדש וחלב אף שומע אין לה : [סה] ח"ו אין
 אני כו' אמר כמתלוץ על החזרה הקדושה והסידי לו וכי קיימת כו' כלומר אל תפתויד שכוונתך לאמת א"ל מדוע לא תקיים כולה רק
 כוונתך להתלוץ ולמרר רוסינו זה על זה : (סז) מה מעשי אביהם של אלו כלומר מהו מעשי ה' שהמנהיגים נכה על קדושת שמו :
 [סז] מה דורך מדור גו' העובדי כוכבים שואלים לשראל מה דורך

מאורי אש

הנקמה המכלה ומשחית (לא להצריף) כי ה' קנא שמו ואיך
 אעשה הרע הגדולה הזאת : [נח] את הרביעי כו' שכן כתיב
 בתורה וזכר לאלהים ימס כ"ל וכן אמרו בגמרא ור"ל שהוא
 מותר ומגודר מהעולם הבא לעולם באין תקומה למפלחו כ"ל
 כליון תמיד והכן כי השלישי לא דיבר רק בעוה"ז שמענישו במדת
 הנקמה וזה אמר בעשר עוה"ז הנלתי והנפטי ואיך יעשה כזאת :
 [נז] ה' ימלוך לעולם ועד זה התינוק העומק מאוד בדבריו לומר
 ואפטר שחרמו אמת שהכל נובע מהסיבה הראשונה אבל ע"ד
 והמושל אף מסיבה הראשונה עד האחרונה כמלך הרודה בעמו או ירמוז על סוף פסוק ה' ימלוך גו' אבדו מארצו . ורמז לו
 כי ישפטו מאד על מעשיהם הרעים ויאבדו בכליון סרוך וירמוז עוד שלא יועיל פתויד והכלל סרוך הדבר יהיה למלך והכל יכירו
 מלכותו ואתם הכופרים תאבדו ותכלו לעולם : (נז) נשבענו להקב"ה כו' זה הפתויד עוררה לא הודיעו לו מהעניינים הנעלים רק מאד
 ההטבה ע"י ס"ה קרבנו לפניו להיות מעם סגולתו ואנחנו נשבענו לו שרק לו לבד נעבדיהו ואיך יתכן לעבור על השבועה :
 (נח) מתבייש מב"ו כמך העיר לנו האטום מאוד להתבונן מפעולות וטבעות הגופניות ליקח על הנפשות כמ"ס יהי רצון שיהי מורא
 כמורא ב"ו כי ממנו יקח ליבוש מפניו ית' באגת וכי יש אלוה לעולם כי כפר בסיבה הראשונה רק שהוכיבים הם המנהיגים :
 (נח) וכי עולם של הפקר ראתך כלומר ומי ברא את הכוכבים וכל כבא השמים אחר שהמה נשמים מורכבים א"ל שבראו את
 עולמם וא"ל שיהיו נלחמים אחר שהמה מורכבים וגופים ויש לחכם תכלית וזמן וא"ל בהלכת שיש סיבה פשוטה לכולם אשר הוא
 עשאים והוא מחוייב המציאות : (ס) וכי יש ראש לאלהים כו' כלומר אחר שאתה מכירם שהוא פשוט בתכלית הפשוטות א"ל אין
 בו ממש ח"ו כי לא הבין האד הגמרה כ"א דברי גשמי ומחש וחסיד לו שאף בדבר פשוטי יכונה ראש ואזון ועין וידים ואולי יתכן
 שיהיה שואל לו הלא בדבר פשוטי לא יתכן שינוי והתפעל ופעולה וכנויי הגוף והסידי לו שהכל בו ומכונה באברים הללו
 לפעולת ההכנה (לא עצמותו ח"ו) למשל ראש למעלת ההנהגה הראשונה אלילות נכבד והוא ראשו כחם אזנים כלומר שהוא משיגם
 ורואה שהוא משיגם בעולם וידים להורות שהוא הפועל בעולם : (סא) אם יש כח כו' כלומר שיכול לשרד המערכת למה לא יציל
 אתכם ע"ד נס : (סב) אין אתה הגון כו' ואנו נתחייבנו כו' כלומר מב' הפנים יחד אחד כי אלו מלך הגם ה' והפך לכך וה'
 רוצה לחסוך לכך למען תפול באחריתך (כמה שמענו בפרעה) ועוד כי הגזירה חרוצה עלינו למות ודרך משפטו ואם אין הריגה
 יהיה ממך יהיה מאחרים : (סג) מיד נתנוה לה כי דימה הקיסר שאנו רוצה לפתויד כו' שלא יהרג וכן הוא ביוסיפין שניקט
 הקיסר מאתו שתפתוהו : (סד) והי' דבש וחלב נופל לארץ ר"ל אף שהוא יונק ועכ"ז דבש מתחת לשוני ומתשובתו הנעימה אף המה
 נופלים לארץ כי שומע אין להם או הכונה לדברים שדברו אמנו לו הם מתקיים מרדש וחלב אף שומע אין לה : [סה] ח"ו אין
 אני כו' אמר כמתלוץ על החזרה הקדושה והסידי לו וכי קיימת כו' כלומר אל תפתויד שכוונתך לאמת א"ל מדוע לא תקיים כולה רק
 כוונתך להתלוץ ולמרר רוסינו זה על זה : (סז) מה מעשי אביהם של אלו כלומר מהו מעשי ה' שהמנהיגים נכה על קדושת שמו :
 [סז] מה דורך מדור גו' העובדי כוכבים שואלים לשראל מה דורך

וגומר . בא וראה אעפ"י שהיו יוצאין להריגה [עב] היו מכבדין זה את זה . זה אומר אין אני גדול מחבירי אלא חבירי גדול ממני . לכן הרגו אותי תחלה כדי שלא אראה במיתת חבירי . וזה אומר הרגו אותי תחלה ואל אראה במיתת חבירי ודיו מפילין גורלות ונפל הגורל על רשב"ג בתחלה . נטל ר' ישמעאל ב"ג את ראשו של רשב"ג והושיבו בחיקו ה' מגפפו ומחבקו ומנשקו ואמר ליה ר' (עג) איך נטמנת לשונך בעפר והאיך נתמלא פיך באבנים ועפר כעובדי ע"ז וכמחללי שבתות ולא הספיק לומר את הדברים עד שנמלו את החרב וחתכו את ראשו באותה שעה אמר חקודש ברוך הוא (עד) אביא את השמים ואטפחם זה בזה ואחריב את עולמי בפניהם שנאמר (יזקאל ו"ח) גם אני אכה (מח) כפי אל כפי והניחותי חמתי וגומר . ולא זו בלבד אלא כשבא נ"ג הרשע והקיף את ירושלים וקודם שהקיף נ"ג את ירושלי' היו מתקבצים בו כל ישראל שהיו יושבין בערי יהודה ובנימין והיו יושבין בתוך ירושלים חבורות חבורות . שנ' (ירמיה ס"ה) על מה אנחנו יושבים האספו ונבוא אל ערי המבצר . וכשהגלה אותם אח"כ נ"ג והגיעו מי פרת ושתו אותם הרגו בהם (מ"ט) המים יותר ממה שהרגו בהם הכשדיים וכשהיו מהלכין בדרך היו אומרים אלהים (עה) אל דמי לך (תילים פ"ג) משיבה רוח הקודש אותם ואמר להם שוטים שבעולם כשעבדתם ע"ז על ההרים ועל הגבעות . וכי לא אמרתם (עו) מי הוא אלקי שהוא דר בעולם ועבשיו אתם אומרים אלהים אל דמי לך ואעפ"י כן נתגלגלו מיד רחמיו של הקב"ה ועורר עליהם בני קרה שכבר מתו ונתעטפו בכנדיהם

מאורי אש

מדוד כול' ומה ראית כאלהיך שכהה השבעתנו שלא נכרימך להפוך חמונתך והיתה החסונה דודי לא ודודים כמו שפרשו בחזית וכמו שצארת שמה בצארי אשד כחלים : (סח) אל תזוח דעתך כי' שאמרה כן מלך גלות רק מרוב רגשת צערה ויגונה אמרה שדי זכותם לרמס עלינו כמו שזכר עקידת יצחק והוא רק כנסיון לא בפועל ממש : (סט) ולא הייתם באים לעולם אלא לקדם כו' לא ליהנות מעוה"ז רק למנוה זו כחכם מפני שהיו קטנים ועודנו לא עשו מצות רבות התחנמה א"ע שלא צאו אלא לקיום מצוה זו ודי להם במצוה הגדולה והרמה כזו : (ע) בקרובי אקדם ע"י סהס מקורבים לי ע"כ אהפך שחקדשו ש"ס ע"י : [עא] לפעמים יש לנו לשפוט כו' העיר לבו שעל עונות כזו יתכן לפעמים להחפס אף בדבר קל או כשגיאה כי מדה"ד מקטרג מלך על מי שמענה הרין או לא ישמעו צעקת האלמנה ומעניש מדה כזו כי לא ישמע צעקתו : [עב] ה' מכבדין זה את זה כו' אותי תחילה כלומר שנקל ה' בעיניהם שיהרגו מלראות הריג' חבירו והוא בעצמו לא נחשב בעיניו לכלום רק כחמרמר מלך על חבירו איך יראה צרעתו : (עג) איך נטמנת לשונך בעפר כו' כלומר שנהרגת ונשפך דמך על העפר כעובדי אלילים : (עד) אביא את השמים כו' הוא ע"ד מליצה כלומר שאלולי התגברות הדין ה' הקב"ה חרב עולמו על זה המעש' ולא הניח לעשות זאת כשום חופן והכונה הפיכת הטבע שלא יוכלו להרע להם וההורגים יהרגו ויאבדו לא זו בלבד כלומר מלבד ההריגות הגדולות שהי' להם עוד זאת נחוסף המיתה מן המים הרעים : (עה) אל דמי לך . אל תחשה מנזור לנו כי הנה אויבך יהמיון עלינו לכלותינו : (עו) מי הוא אלוה שך בעולם ר"ל שפירחם כשיבה הרשונה או הכול' שהאמינו בו רק כשנו בהשגחתו כי הוא רק דר' בצמחם ועצו את הארץ ונתעטפו

מדוד היפה בנשים מה דורך מדוד שככה השבעתנו . באותה שעה אמרה להם אמם בני לכו ואמרו לאברדם אבינו (סח) אל תזוח דעתך עליך ותאמר בניתי מזבח והעליתי עליו יצחק בני כי אני בניתי שבע' מזבחות והעליתי עליו שבעת בני ביום אחד . והוא רק כנסיון ולא במעשה ואני במעשה שוב אמרה להם בני אשריכם שעשיתם את רצון אביכם שבשמים (סט) ולא הייתם באים לעולם אלא לקדש את שמו הגדול על ידכם . שנאמר [ויקרא ו'] (ע) בקרובי אקדש מיד עלתה לגג ונפלה (מ"ו) ומתה . יצתה בת קול ואמרה אם הבנים שמחה (חילים ק"ג) וכשתפסו את רשב"ג ואת ר' ישמעאל כהן גדול להריגה הוה רשב"ג בוכה . ואמר לר' ישמעאל מפני מה אני נהרגין כעובדי ע"ז וכמחללי שבתות וכאוכלי נבלו' ומריפות ושקצים ורמשים תהא מיתתינו . אמר לו ר' ישמעאל אני אדון לפניך . (עא) לפעמים יש לנו לשפוט את הדין ולא שפטנו אותו באמת . ולפעמים באו עדי שקר והעידו בפנינו ולא חקרנו ודרשנו היטב ועברנו על מה שכתוב בתורה [דברים י"ט] ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו וגו' . לכן נתחייבנו מיתה או לפעמים אנחנו נכנסנו לבית המרחץ או לפעמים נפנינו לאכול ולשתות ובאו באותו הפעם יתומים ואלמנות לתבוע (מ"ו) פרנסתן ואמר להם השמש שלנו אין השעה פנויה לנו ונמצאו האלמנה והיתום מעונים בא וראה כמה גדול עונשו של דבר שנ' [שמות כ"ג] כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אותו כי אם צעק יצעק ארי שמוע אשמע צעקתו וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב

ישועות יעקב

וטש שעות ומחלה : [מ] בחיכה רבתי גרם לקיים מה שנאמר (ירמיה טו) אומללה יולדת השכנה : (מז) לשום צנונת הדיונים מנכסיהם שירשו לפרנסתן : (מח) עיין לעיל : (מט) אף שמי פרט שדי זכותם לרמס עלינו כמו שזכר עקידת יצחק והוא רק כנסיון לא בפועל ממש : (סט) ולא הייתם באים לעולם אלא לקדם כו' לא ליהנות מעוה"ז רק למנוה זו כחכם מפני שהיו קטנים ועודנו לא עשו מצות רבות התחנמה א"ע שלא צאו אלא לקיום מצוה זו ודי להם במצוה הגדולה והרמה כזו : (ע) בקרובי אקדם ע"י סהס מקורבים לי ע"כ אהפך שחקדשו ש"ס ע"י : [עא] לפעמים יש לנו לשפוט כו' העיר לבו שעל עונות כזו יתכן לפעמים להחפס אף בדבר קל או כשגיאה כי מדה"ד מקטרג מלך על מי שמענה הרין או לא ישמעו צעקת האלמנה ומעניש מדה כזו כי לא ישמע צעקתו : [עב] ה' מכבדין זה את זה כו' אותי תחילה כלומר שנקל ה' בעיניהם שיהרגו מלראות הריג' חבירו והוא בעצמו לא נחשב בעיניו לכלום רק כחמרמר מלך על חבירו איך יראה צרעתו : (עג) איך נטמנת לשונך בעפר כו' כלומר שנהרגת ונשפך דמך על העפר כעובדי אלילים : (עד) אביא את השמים כו' הוא ע"ד מליצה כלומר שאלולי התגברות הדין ה' הקב"ה חרב עולמו על זה המעש' ולא הניח לעשות זאת כשום חופן והכונה הפיכת הטבע שלא יוכלו להרע להם וההורגים יהרגו ויאבדו לא זו בלבד כלומר מלבד ההריגות הגדולות שהי' להם עוד זאת נחוסף המיתה מן המים הרעים : (עה) אל דמי לך . אל תחשה מנזור לנו כי הנה אויבך יהמיון עלינו לכלותינו : (עו) מי הוא אלוה שך בעולם ר"ל שפירחם כשיבה הרשונה או הכול' שהאמינו בו רק כשנו בהשגחתו כי הוא רק דר' בצמחם ועצו את הארץ ונתעטפו

אלהו רבא פרק כט

בבגדיהם וישבו לפניהם (עז) ואמרו עליהם קינה
 ולא עוד אלא שירד הקדוש ברוך הוא בעצמו
 ובכבודו משמי שמים העליונים ממקום גדלו
 ותפארתו ומקדושת שמי הגדול (עח) ונשא הוא
 בעצמו עליהם קינה : שנ' (ישעיה ר"ב) משא גיא
 חזיון וגו' ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא
 לבכי ולמספר ולקרח ולחגור שק בא וראה כמה
 רחמיו של הקדוש ברוך הוא מרובין על ישראל
 לעולם אפי' אם כל ימיהם היו עובדין ע"ז וכוון
 שהם עושין תשובה קלה הוא בוכה עליהם מיד
 לפי דרכך אתה למד שבכל דור ודור (י) שהקב"ה
 מוצא בני אדם צדיקים וחסידים [עט] הוא טופח
 שתי ידיו זו על זו ונותן כנגד לבו ובוכה עליהן
 בין בסתר בין בגלוי ומפני מה הוא בוכה עליהן
 בסתר (פ) לפי שהוא גנאי לארי שיהא בוכה לפני
 השועל : וגנאי הוא למלך שיבכה לפני עבדיו :
 וגנאי רוא לבעל הבית שיבכה לפני פועליו שנאמר
 (ירמיה י"ג) ואם לא תשמעוה במסותים תבכה
 נפשי מפני גוה ודמוע תדמע ותרד עיני דמעה

מאורי אש

ונתעטפו בבגדיהם יתכן שזה הנושא על החלבושות בגופם
 שהתראו לחנסי הגולה לככות עמם : [עז] ואמרו עליהם קינה
 וכל חפלה עכ"פ מועיל אך יש להבין מדוע דווקא הבני קרח שכבר
 מתו החללו עליהם ויתחננו מפני שבני קרח הסתעשו חסוד"כ מחפלי'
 בעלי חסוד' כמוהם : (עח) וכשא הוא בעצמו עליהם קינה
 הענין הזה יש לו חזק ער"מ מנין שהקב"ה מחפלה והכלל שאל
 דמיו' שמוסב על און סוף ב"ה מנגס ח"ו רק מדה הנקראת ככה
 כמד אך בדברי חכמי אמת : (עט) הוא טופח שתי ידיו כו'
 כנגד לבו כו' עיין לעיל פרק י"ז ושם בארתי מעט כפי כתי
 המעור : [פ] לפי שהוא גנאי גם זה עיין שם בפרק הג"ל
 ובמאורי : (פא) שלא יתגאו המלאכי כו' מה הנאחז כו' הענין
 הזה הוא שחוס מאוד חס הכונה שלכן יבכ' במסותים דווקא
 שלא ירגישו המלאכים בצערו כביכול ותפלאו על זה מדוע הוא
 מנטער בדרת או יאמר שלכן הוא בוכ' להראות להם שהוא מנטער
 על ארץ ישראל ומורה שצדקת ישראל יורד בזה אך הענין בעצמו
 אומר דורשני חס אל המלאכים יתכן הגאות וכפי אשר בארתי
 לעיל פרק י"ז שגנין הבכי' הוא מניעת השפע מלמעלה (כי ע"י
 פעול' מלמטה נתוסף כח בפמליא של מעלה) יתכן מאוד שלכן
 הוא בוכ' להראות שלורך ישראל חף להם ולא יתפלאו עוד מדוע
 נתן להם החור' דווקא וענין הגאווה הוא בנה שנקשו חנו לנו
 ונעשינה וקטרנו בנתינת החורה לישראל כי דימו כי הם נעלים

כי נשבה (נא) עדר ה' ומה ת"ל מפני גוה
 (פא) שלא יתגאו המלאכים העומדים על הקב"ה
 למעל' ויאמרו מה הנאתו של הקב"ה מבשר
 ודם (נב) שנתן להם את התורה לישראל [פב] ומפני
 מה לא נאמר כאן כמי שנאמר להלן (שם ט')
 כה אמר ה' צבאות התבוננו וקראו למקוננת
 ותבואינה ואל החכמות שלחו ותבואנה ותמהרנה
 ותשנה עלינו נהו ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו
 יזלו מים כי קול נהו נשמע מציון אך שדרנו וגו'
 אף כאן יאמר הכתוב ודמוע תדמע ותרד עינינו
 דמעה : אלא כביכול אין רחמנות לכל בריה
 (נז) על ישראל אלא הקב"ה בלבד (פג) שמתחלה
 הלך להם (נד) את עולמו : ונאמר (איכה א')
 בכה תבכה בלידה (נה) ד"א (פר) בכה תבכה
 בלידה וכי בלידה בוכין וביום אין בוכין אלא
 מאותה שעה (פה) נתרועעו (נז) דליותיהן של
 ישראל שגזרה גזירה על רבי עקיבא להריגה ומאי
 ודמוע תדמע ותרד עיני דמעה : אלא [פח] משל
 למה"ד למלך ב"ו שסרחו עליו אשתו ובניו עמד
 ורחשן

ישועות יעקב

פרת טובים הם כדאיחא כב"ר פט"ו רק מחמת שלא הורגלו בניס
 הללו וכן נספד' בפסיקתא שהבאתי לעיל וז"ל כשהיו ישראל שרוים
 בארץ היו טובים מי בשמים ומימי נוזלים ומי מעינות כיון שגלו
 לבבל ושתי מים מן פרת כו' : [נ] עיין לעיל פרק י"ז (נא) הדריקים
 והחסידים נקראים עדר ה' : (נב) כמו שאמרנו בשעת מתן חורה
 מה חניס וגו' חנה הודך על השמים כדאי' בשבת פר"ע : [נג] פי'
 שם בירמיה ט' הוא קאי על בנה"ק וירושלים לבד ולא על ישראל
 הקב"ה בוכה בבתי צדאי' בגלוי וגם המלאכים היו בוכים על חורבן
 ב"ה וירושלים כמ"ס הן אף אלם נעקו חולה וגו' כדאי' בחגיגה פ"ק
 לכך כתיב שם ל' רבים אבל בירמיה י"ג היה הכיזיה רק על
 ישראל ודריקים לבד ועליהם הוא בוכה בבתי גויאי' כמק' שאין
 רשות למלאכים לכנוס שם לפי שאין המלאכי' רזיזים להניחו ית'
 לבכות על ישראל כמו שקטרנו על בריאת אדם ועל מ"ח :
 (נד) שהקב"ה צרח כל העולם וכל הנמצאים רק כשגיל ישראל
 ומעלת גדולה אפי' ממלאכים כידוע ל"ח ועי' נתקנאו כל הבריות
 בישראל ואין מרחם עליהם אלא הקב"ה לבדו : (נה) וכתיב בחריה
 און לה מנחם : וגו' [נו] מלשון ורעו דליותיו [ירמיה י"ח] נשברו
 ענפיהם וזמורותיהם וכפירש"י שם עי"ש וצערך ערך דל וכן כלל
 דליותיו (יזקאל י"ז) וכן ברוב דליותיו (שם י"ט) דלא כפי'
 הזיקוקין

במעלתם מישראל : (פב) ומפ"מ לא נאמר כו' אף כאן כו'
 וחרד עינינו כי' הדבר הזה שחוס מאוד לפי הפשט שמוסב על הנשים המקוננת שיעוררו אותנו לבכי ואולי על דר הרמז מוסב
 על המלאכים ולכן שאל מדוע לא כתיב גמי הכי בלשון רבים כי הבכי' נוגע לכלום ונפרש שמדת הרחמנות על ישראל לא
 נמשך רק מהקב"ה ולכן ולא שייך הבכי רק מעליו [פג] שמחיל' חלק להם את עולמו ר"ל לישראל שהנה פועלים בעולמו אבל על
 ירושלים הבכי' והרחמנות נובע מכול' : [פד] ככה תבכי' לילה מוסב על השכי' שרק היא מנטערת ברת ישראל ועל חוסך שלהם
 שדונה לילה או בליל' מנגס כמ"ס ג' משמורת כו' ובכל משנה יושב הקב"ה ושואב כו' : (פה) נתרועעו דליותיו של ישראל
 שנטברו ענפיהם הגבוהים כלומר בלידה שנגזר עליהם ימי חוסך ומרה"ד שילט על ישראל בכל עת ואחת במעשי דר"ע שהוא ענין
 מפליא מאוד ון חור' ון סכרה רק מפני חוקף הדין : (פו) משלו משל למה"ד למלך ב"ו כו' כלל כוונת המשל אשתו זו השכי' ובני'
 זו כנסת ישראל ועי' חטא בני' נחפה גם אשתו מביחו זו בנה"ק ובכל שנה הוא הולך אל המקום ההוא להנטער בדרתן כביכול
 והעניינים

אדיהו רבא פרק ל

פמ

ד"א למה נאמר שומר מה מלילה . אלא לפי שהקב"ה יושב ומשמר מי שיש בו (צא) ד"ח (נט) לאמיתו כגון חנניה (ס) מישאל ועזריה לך נאמר שומר מה מלילה . מכאן אמרו אם עושה אדם שתיים או שלש טובות מוסרין לו (צב) מלאך אחד לשומרו . שנאמר (שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך . ואם קרא אדם תורה נביאים וכתובים מוסרין לו שני מלאכים לשמרו שני (תחלים צב) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך (פא) אבל אם קרא אדם תורה ונביאים וכתובים ושנה משנה ולמד הלכות ואגדות ושמש ת"ח . אז הקב"ה משמרו בעצמו . (צג) משלו משל למה הדבר דומה למלך שהיה מהלך בדרך במדבר ובנו עמו כיון שהגיע לחמה עמד אביו מצד רוחה של חמה ועושה צל לבנו כדי שלא יגיע לו חמה ושרב וכן עושה הקדוש ברוך הוא לישראל . שני (שם קבא) ה' שומרך (צד) ה' צלך על יד ימינך וגו' . ומאי אמר שומר (צה) אתא בוקר . אלא אמר להם הקב"ה ליש אל בני ובי לא הנדתי לכם בתחלה שאעפ"י שאתם בוכים ומצטערים עכשיו על הבית האחרון שהוא חרב בעונותיכם אבל לעתיד (סב) תבואו ותשמחו עמי [צז] שמחה שלימה כדרך שאני שמח בכם . שנא' (ישעיה ס"ד) (צז) כקרוח אש המסים מים תבעה אש להודיע שמך לצריך מפניך גוים ירגזו בעשותך נוראות לא (סג) נקוה וגו' ומאי וגם לילה אלא אלו השנים רעים וקשי' (סד) שאתם דרים בין העכו"ם . ומאי אם תבעיון (סה) בעיו שובו

מאורי אש

והעניינים ההם צעיקין הם עמוקים מדעתנו וכולם יש להם חוך בהכתי אמת ומי שזוכה לדבריהם יבחין : (פז) שמקרקרת על כניה מהמית הטבע ולחו כמשל הזה יבואר יותר במדרש חזית : [פח] כתעלם מכל דר' סרמון של ישראל כלומר אמת שישראל הטלו אבל איך יחכן שיומסר בידי מי אשר הוא רע מהם יותר ומפרש בשרש שתי דמעות לכן היה עושה רגונו מעט : (פט) אלא ביום כו' בלילה כו' אף שהכוונה יום ולילה כפשוטו ממש מ"מ ענין רמז ג"כ בה כי יום מכונה ומכוון למדת הרחמים (שנקודת ביום) אור וזהו ומתענג ולילה עת חושך (זמן הדיון מתעורר) ומד"ד גובר ובאר הכתוב אלי קורא משעיר (זה עשו) שהוא שומר דבר מה מלילה כלומר שהוא מנא' מתי יבצר על ישראל ויבטח הוא בהם או יאמר הקב"ה מנא' שיעבור הלילה והחשך החרזה עליהם ויחול האור הכהיר : (צ) וגם חותן ע' שנה כו' שכל העת לא שלטה רק מד"ד ותחא בוקר רומז על הגאולה שהי' אחרי כן : [צא] ד"ח לאמיתו כגון חנניה כו' כלומר עובד מנא'ב' אמיתית ומקדש נפשו עליו יח' כחמ"ו וכלומר שומר ומנא'ב' למעשי הדריקים בעת החושך והגולה למען יבא לו סניבור הוא מלאך לשומרו הוא מלאך הנעשה מנא'ב' האדם הנעש' לו סניבור וכל מה שלימד צעניינים רבים שומרו רבים אכל אש למד כולם אז הקב"ה משמרו בעצמו והיו ניסים נגלים לעין כל וע"י המלאכים הם ניסים נסחרים מעט נגלים בטבע המליחות והבן והענין הכולל כי ע"י החור' זוכה שיושג בהשגחה ניסים למעלה מהטבע כי היא למעלה מהטבע : (צב) משלו משל למלך כו' וכלומר אחר שבנו עמו לכן הוא לו לכל להבין עליו כן . סח"ח מצד שהוא דבוק בו יח' ע"כ מגין עליו והמליצה בדרך הוא לפי טבע המערכי שולט על העולם השפל ומכלה לפעמים [שזה באה ממד"ד הגובר] והקב"ה משרד טבעו אחר שהאדם דבוק עמו : (צד) ה' לך על יד ימינך אולי הדמו ג"כ מצד החורה שנתנה בימין כח"ש ניינינו אש ד"ז למן לכן זוכה ללך ה' על ידי הימין זהו החורה : [צה] אחא בוקר כו' שאע"פ שאחס בוכים כו' ר"ל אחא מכבר כלומר כי חלית הגלות למען הגאולה וסיף המעשה במחשבה חמילה אף שעתה נגזר עליכם לילה (וזהו וגם לילה) מ"מ אחא בוקר מכבר כי הכל למען הגאולה כ"כ : [צז] שמחה שלימה כדרך שאני שמח בכם כח"ש חתן זה שמחה המועלת רק שמחה האמת מצד שאני מקור הטוב אוהב טוב : (צז) כקדוה אש [כמו שמקדוה ומאם מאש המסים (דרכים נמים ונגרים) מים חצבה אש [כמו האש שמצבע המים] להודיע שמך לגריך שימסו ויאכרו מפניך ואז ירגזו מפניך בעשותך נוראו' לא נקוה שלא קיונו

ורחפן והוציאן מביתו ובכל שנה ושנה הוא הולך אל המקום שדחפן שם ושותה מלא קומתו ארצה ובוכה ואלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו כמו אב שאומר בבכיה אי בני וכמו תרגגולת (פז) שמקרקרת על בניה . שני (ישעיה כ"ב) כי יום מהומה ומבוסה ומבוכה לאדני ה' צבאות בגיא חזיון מקרקר קר וגו' וכשהיו ישראל הולכין בגולה [יז] [פח] נתעלם מכל בריה סרחון של ישראל עד שבא הקב"ה ואמר לדם אלא בשכר שתי דמעות שהוריד עשו לפני אביו לךך באתי לעשות רצון שעיר שנאמר (ישעיה כא) משא דמה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל . אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו למה נאמר שומר מה מלילה שומר מה מליל אלא לפי שכל טובתן של ישראל אינה (פט) אלא ביום . וכל רעתן של ישראל אינה אלא בלילה (צ) וגם אותן ע' שנה (יח) שבין בית ראשון לבית שני אינו אלא לילה . לךך נאמר שומר מה מלילה .

ישועות יעקב

הז' קוקין : (נו) כי כבר נתכפר עונותם בחורבן בהמ"ק ובחורבן ירושלים שספך הקב"ה חמתו בעלים ואכזבים וכן איתא צמ"ר כל מקום שנ' והיה שמחה מתיבין ליה והא כתיב והיה כאשר נלכדה ירושלים א"ל עור היא אינו אלא שמחה דאמר ר' שמואל בר נחמני אפופוסין (פי' גור דין) נטלו ישראל על עונותיהם ניום שמר בית המקדש של חס עונך בה ליון לא יוסף להגלותך : (נא) של גלות ככל : [נט] שהקב"ה שומר ומנא'ב' שיהיה בתוך הגולה הדומה ללילה לדקים שיהא בהם ד"ח לאמיתו ר"ל סיהו מקיימים חרזה שלומדים זה נקרא ד"ח לאמיתו : (ס) שהם קיימי' מ"מ בחורה וחרזה את ה' וגו' ככל נפסך אפי' אש נוטל נפסך שמשרו נפסס על קדושת שמו יח' ע"ז נח' שומר מה מלילה וגו' מתפללי' שיצאו יתגבולת החיל הארוך הדומה ללילה בזכות כמה אלפי' ורבות אין מספר שמשרו נפסס על קדושת שמו יח' כמו חמ"ו : (סא) ע' לעיל פ' י"ח נוסחה אחרת : (סב) לומן גאולתינו שיבא כ"כ שדומה לבוקר : (סג) ובימר עד שיעשה למחכה לו : (סד) וכן פירש"י ע"ס : (סה) אש חנקסו שהקב"ה ימחר לכס קך הגאולה שובו החיו

ע"י זכותו כמו שהיתה בימי הבית השני ע"י חמ"ו : (צב) מלאך אחד לשומרו הוא מלאך הנעשה מנא'ב' האדם הנעש' לו סניבור וכל מה שלימד צעניינים רבים שומרו רבים אכל אש למד כולם אז הקב"ה משמרו בעצמו והיו ניסים נגלים לעין כל וע"י המלאכים הם ניסים נסחרים מעט נגלים בטבע המליחות והבן והענין הכולל כי ע"י החור' זוכה שיושג בהשגחה ניסים למעלה מהטבע כי היא למעלה מהטבע : (צב) משלו משל למלך כו' וכלומר אחר שבנו עמו לכן הוא לו לכל להבין עליו כן . סח"ח מצד שהוא דבוק בו יח' ע"כ מגין עליו והמליצה בדרך הוא לפי טבע המערכי שולט על העולם השפל ומכלה לפעמים [שזה באה ממד"ד הגובר] והקב"ה משרד טבעו אחר שהאדם דבוק עמו : (צד) ה' לך על יד ימינך אולי הדמו ג"כ מצד החורה שנתנה בימין כח"ש ניינינו אש ד"ז למן לכן זוכה ללך ה' על ידי הימין זהו החורה : [צה] אחא בוקר כו' שאע"פ שאחס בוכים כו' ר"ל אחא מכבר כלומר כי חלית הגלות למען הגאולה וסיף המעשה במחשבה חמילה אף שעתה נגזר עליכם לילה (וזהו וגם לילה) מ"מ אחא בוקר מכבר כי הכל למען הגאולה כ"כ : [צז] שמחה שלימה כדרך שאני שמח בכם כח"ש חתן זה שמחה המועלת רק שמחה האמת מצד שאני מקור הטוב אוהב טוב : (צז) כקדוה אש [כמו שמקדוה ומאם מאש המסים (דרכים נמים ונגרים) מים חצבה אש [כמו האש שמצבע המים] להודיע שמך לגריך שימסו ויאכרו מפניך ואז ירגזו מפניך בעשותך נוראו' לא נקוה שלא קיונו

אליהורבא פרק 7

לפני המלך שאינו מצטער גופו לפני המלך אינו [עב] מבי' (קא) ד"א משל למלך שהו' יושב על כסאו . והיה עבדו משרת לפניו ודואה המלך את עבדו (עב) שהו' מתבאר לפניו מיד עומד המלך מן כסאו ותופס את עבדו בידו והושיב אותו לפניו . וכך אמר להם הקב"ה לישראל בני (קב) עשו רצין בני' ועבדי' כדרך שאני עושה רצין בני ועבדי שנ' (סג) מי בכס ירא ה' שומע בקול עבדו [עד] אשר הלך חשכי' ואין נוכח לו יבטח בשם ה' וישען על אלהיו :

שובו התי' אלא לפי שאין הקב"ה נותן את התורה (סו) אלא למי שצטער עליה : שנ' (שם כ"א) משא בערב ביער בערב תלינו אורחת דרנים לקראת צמא התי' מים (צט) ואיך בערב אלא לשון [סז] ערב ואין יער (סח) אלא לשון צער ואין מים אלא ד"ת : לכן נאמר [סט] ביער בערב וגו' לקראת צמא התי' מים למה ישראל דומין בעוה"ז לפני אביהם שבשמי' : למלך כשר ודם שהיה לו שני עבדי' ונותן להם (ע) שני עצו' ואומר להם הביאו לי את (עא) האור : המצער גופו לפני המלך מבי' את האור

מתוך

ישועות יעקב

התי' בואו לפניו בחטובה על פניו יחסי' : [סז] ולפי שארז"ל אין הנלוות מתכנסות אלא בזכות התורה שנאמר גם כי יתנו בננוס עתה אקבלם (הושע ח) ואין אור תורה שורה אלא בגוף נקי מן החטא ע"י חטובה : [סז] לטון לילה וערב רמז על הנלוות המר . (סח) היו"ד של יער מחלף בל' בא"ב דבי ר' מיי' שהוא א"ס צ"ח ג"ז ד"ו י"י כ"פ ל"ט מ"ס ק"ת ר"ס ה"ל לפי שאין לה"א זוג בעשירות וכן לכוון אין בן זוג במאות ועיין רש"י פ' החליל [סט] ור"ל שנסמך זה הסמך אל שבו החיו לרדוף שאם יצטרו את עמנו על התורה בגלות וכו' לגאולה צ"ב : (ע) משל לתורה שנכתב תורה שבע"פ שסיים לריכס זה לזה כמו שצ"ע אחר צ"פ"ע אינו דולק יפה רק שנים יחד : [עא] זה עסק וקיים התורה והמנוח כי עקר התורה שיבוא את האדם לירי מעשה וקיום מצותיה ומ"ס הביאו לי את אור כמו שאמרנו צוהר אורייתא דלאו איהו בדחילו ורחימו לא פתחא לעילא : [עב] דקרק בלשונו הקדוש ולא אמר אינו מביא לפני המלך כמו בחלוקה ראשונה כי זה אינו מביא כלום ואמרנו בשבת דף ל"א והיה אמונת עמך חוסן ישועות חכמת ודעת זה סדר זמנ' נק"ט כו' ואפ"ה אי חיבא יראת ה' אין וחי לא לא משל לאדם שאמר ללשונו העלה לי חטים לעלי' והעלה לו א"ל ערכת בהם קב חומטין [פי] עפר דק שלא יתלע) א"ל לאו א"ל מוט"ב של"א העלי'ת והנן זה מאלד . וכ' במדרש חלפיות וז"ל דואב ה' שקול כנגד כל ישראל (ילקוט שמואל בסם מדרש דף ל"א ע"ב) הבט וראה שיראח שמים הוא שורש השרשים ובו זוכה האדם לקנית מיי' עוה"ב ואין הדבר חלוי ברוב חכמה דאחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכין לבו לשמים ודואב ויכח סכרוב חכמתו ה' שקול כנגד כל ישראל עד שאמרנו עליו שהי' דורש על המגדל הפורח באוויר שהוא נואר הלמ"ד ב' מאות הלכות וכיון שחורתו היה מן השפה ולחון כשאחז"ל בעת מיתתו שסך חורתו כשאחז"ל על פסוק חיל בלע ויקאלו כו' וכ"ז בעבור שלא ה' בו יראת שמים שהכל חלוי ביראח שמים ולא ברוב חכמה וראי' לזה דמשאר אומות יש חכמים מחוכמים בחורת משה והם יורדים לשאול מטה עכ"ל בדרך ק"ח ע"ב : (עג) דואב וירא שמא אינו עובדו כראוי וכראוי : [עד] כמ"ר נדרש זה על אציהם ועל

מאורי אש

קוינו מעולם לנוראות כאלה שיהיה הדיבור בנו חזק כל כך כמו שמסיים עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו ויתכן שהתחדשות שמו כזה הוא השמחה השלימה כי יוסר לב האזן וכולם ודעו את ה' ואויבי ה' יכלו בחזותם זאת אז כולם יכספו לזה כי תקבע השוקק ההשגה בין בני אדם אך מהם ימנע זאת ע"י עונש : (צח) אלא למי שמצטער כו' ובארו אס תנעיון בעי' בלו ותחפלו . טיבו בחטובה והגאלו ע"י החטובה ואז יתכן לכס התורה והתגלותה כי תגאל כלם לע"ל והנן ואין לירך לפירוש י"ע שפירש לפי שזכות התורה נגאלים שאין זה מרומז בכחוב רק הכונה על התורה שיגלה לע"ל כי זה הכלית קבוצ גלות . [צט] ואין צבר כו' ובארו ע"ד הדגש והסמך משא בערב (הנבחה נאמר על אותן האנשים אשר ערב ומוטף להם מרוב הכרה ביער [נקים אשר אין סם אש רק שודד באין לחס ומצוין] בערב עלינו אורחות דודים (כלומר חלינו בחשכת הגלות ואולי קראם דודים והנן נוסף שהם דודים ורעים לה' ומפרש לקראת אמא [בתורה] התי' מים (זהו התורה וע"י תגאלו (כמו שפי' י"ע) לע"ל או בארו שמשקטים שיגאלו ויתגלה התורה כמו שבארתי : (ק) למה ישראל דומין כו' למלך ב"ו כו' נפלא זס המשל להראות כי טיבת מעשי המלות בעוה"ז אשר נצטוונו כי לכאור' הלא הגפס הוא עליונה טרם התחברה בגוף מה יוסף' לה עיד התחברות לניוה ומפרש כמו שהיו א"ל להסמך כ"א בדבר גשמי ולא ירליק אס לבד בן הנפש ע"י פעולות מעשיות מחזוקת השגחה (עיון בצעל העקרים בחלק ב') והמשל בשני העבדים הם הגוף והנפש והשני עולם הוא התורה והשגחה המזוהר השכל והמלות המעשיות המזוהר ומחוק את הגוף והאדם כבחינתו ירליק האור עד שיוך וזהו אור הנפש אך בחנאי שיצער בדבר ויעמוד עוד זאת הצער יהיה לפני המלך כלומר מפני כבודו ית' לא לשום חקות שבר ועי' זוכה להשיגה כמו שאמר לעיל שהקב"ה נותן התורה למצטער עליה ויש לומר עוד בדרך אחרת אך זס יותר גכון עיון להלן :

(קא) ד"א משל למלך שהוא יושב על כסא כו' מתבאר כו' הוא ע"ד מאמר המחקרים ומכמי אמת שחכמית יצירת האדם בעוה"ז כי מחמלים אוכלת נהמא דכסופא בלא שום משכורת כי לא עמלה וע"כ מתביישת לקבל שכרה אך עתה שהיתה משרת אותו ועובדו ע"י מנותיו ויש לה ירא' ובוש' מלפניו אז יתן לה שכר' המשל ויש עוד לומר שהכוו' איך שע"י הירא' והבושת מפני הדר ככו ה' זוכ' לכל שכבוד הזה וזה א"ל כ"א בהתחבר' בגוף שאו נחוסף לה אלו הכחות וכבר בארתי בספרי חפזים זהב דרום עין שלום באריות מאל' העניינים והכלל שכת המתפעלי והבוש' . בזה נלפס מהתחברות' לגוף ואין להאריך פה : (קב) עשו רצין בניכם ועבדיכם כו' אס הדבר כפשוטו להורות שיעש' רצון כולם להספיק להם מזונותיהם ולחיותם לא ידעתי מה שייך הכי ויס לפרשו ע"ד זור' שמוסב על לעיל שרריך לייגע הגוף והנפש יחד בחור' ואז ימאל' והג' הנפש יכיל בשם בן המלך שהוא מכיר כבוד המלך ואוהבו באמת והגוף בשם עבד ירא ומסדר מהמלך ומעונם ואינו מכיר גדולתו והאדם רריך לשמוע לטניהם שיעבדו מאלה' ומירא' כדרך שה' משגיח על שניהם לקיימם וספן בהתחברותם ומסתמא מחמת זה כדי שיצטרך בשניהם וזהו מי בכס ירא ה' (מגד הירא' והעונם) שומע בקול עבדו (זה הכחות הגוף שמהם הירא') יבטח בשם ה' (זהו מאלה' ויבא לירי שניהם והנן מאלד וזהו דרך הנכון בכאורס ואיס אשר יקון בצבור הזה יביט ביסועות יעקב וימלא פיוס פשוטי וירוח בו די נמלו :

מתוך

פרק לא (א) מתוך השלום

השלום (ה) כיצד אלא כשם שהקב"ה יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמי. הוא מתכוין ועושה שלום בארבע מאות ותשעי [כ] וששת אלפי רבבות של מלאכי השרת שהם עומדי לפניו תמיד. והם מקדשין את שמו תמיד מיציאת החמה ועד שקיעת החמה הן אומרים קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו [ישעיה ו'] ומן שקיעת החמה עד יציאת החמה הן אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו [יחזקאל ג'] (ב) וכן מתכוין ועושה שלום בשבעים לשונות (ג) ובכל באי עולם שברא בעולמו. שני (איוב כה) עושה שלום במרומו. כך יעשה האדם שלום בין כל אדם לחבירו ובין איש לאשתו. וכן היה עושה אהרן הכהן (ה) שהיה מתכוין ועושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ובין [ג] ישראל לחכמים ובין חכם [ד] לחבירו ובין ישראל לחבירו ובין איש לאשתו ועליו הוא אומר [ישעיה ג'] אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. [ו] ועליו נאמר [שם נ"ו] כה אמר ה' [ז] שמרו משפט ועשו צדקה וגו'. הקב"ה שהוא בוחן לבות וכליות היה אומר לאהרן (ח) אתה נתכוונת לטובה ועשית שלום ביני ובין בני ישראל אני מוציא ממך בנים [ה'] שמכפרים על ישראל בכל שנה ושנה (ט) וקוראין עליהם שלום בכל יום ויום. ויאמרו להם [במדבר ו'] יברכך ה' וישמרך יאר ה' פניו אליך ויחנך ישא ה' פניו אליך ויש' לך שלום. כיוצא בדבר אתה אומר אחיתופל הגילגלי היה (טו) חכם

והיה בעל תורה [ו] ובשביל [ז] גמות הרוח שהיה בו נעקר מן [ז] העוה"ז ומן [ס] העוה"ב ועליו הוא אומר [ישעיה ג'] (יג) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו תחלת מעשיו הרעים של אחיתופל מה הן. [יד] כשנתקבצו כל ישראל עם דוד לבעלי יהודה להעלות את אהרן ה' מבית אבינדב אשר כנבעה ונשתכח מהם ההלכה מיר אמרו כול' כמו שלא היה בא אהרן ה' משדה פלשתי' אלא בעגלה אף בעגלה יבא לבית דוד מלך ישראל. והקב"ה נשבע בשמו הגדול ביו' שנשא עמר' את יוכבד דודתו לו לאשה לשם שמים שינטל הארון והתורה עמו ותנתן בזרוע של זרע עמר' שנאמר [במדבר ז'] ולבני קהת לא [ט] נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו. מד נטלו את הארון והרכבוהו על העגלה ומיר היה [טו] הארון תלוי באויר בין השמים ובין הארץ. ואינו עולה לא למעלה לשמים ולא יורד למטה לארץ. עוזא היה עומד שם מיד שלח עוזא את ידו ותפש בארון באותה שעה אמרו [טז] פושעי ישראל אלמלא לא שלח עוזא את ידו ותפש בארון כבר נפל הארון לארץ. מה עשה הקב"ה באותה שעה מיד המית את עוזא ונתלשה ידו מן הארון. וחזר הדבר שהארון הוא תלוי באויר בין הארץ ובין השמים ואינו עולה למעלה לשמים ואינו יורד למטה לארץ. ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים שבשם [ז] שתפס אחיתופל את ההלכה בגרונו [ז] ולא אמר אותה לרבים לפיכך נחנק בגרונו ומת בחניקה שהיא אחת מן ארבע מיתות

ישועות יעקב

ועל אליעזר עבדו ע"פ פרשה ס': (א) מוסב על מה שאמר בפרקים הקודמים שהאדם לרוך לעבוד את הקב"ה מתוך האהבה ומתוך הירא' ומתוך הרמנים ומתוך השל' ומפרכת אוחס אחת לאחת: [ב] עיין לעיל פ"ו וכו' עמק המלך כ' תל"ו ג' מלכו"ת סאלו תל"ו אלפים רבבות מלאכים הם מלך מלכו"ת עיי"ש והא"י: (ג) ע"ה שהו שוגא את סה"ס: [ד] שטונו"ס זה את זה מתחת קנאת א"ס מרעהו: (ה) על ידי הקרבנות נעשה שלום וקירוב לישראל עם הקב"ה: (ו) שחשב בלבו שימלך תחת דוד כדאיתא בירושלמי פ'חלק ובסנהדרין על פלגשי דוד אביו ולהרוב את דוד ומפורש במדרש ששם כן שחשב שח"כ ירון את אכשלוס למיתה ותסוב אליו המלוכה ועיין בפ' חלק: (ז) שלא חירק ל"ג שנים ותק את עצמו: (ח) צ"פ חלק ד' הדיוטות אין להם חלק לעה"כ ודר מנייהו אחיתופל: (ט) להם לא נתן עגלות כמו שנתן לבני גרשון ומררי: (י) ובירושלמי דחלק אי' שקללו דוד וכן בשעה שכהן

פרק לא (א) מתוך השלום כיצד כו' כלומר ח"ך יתכוון לדמות במדותיו ית' כדעת השלום ומה יתואר

אלו ית' מדת השלום ומפרש שיתכוון ח"ך שש"ס שלום במלאכים ודבר זה פרשתי לעיל פ"ו: (ב) וכן מתכוון ועו"ש שלום בין ע' לשונות הכו"ש 'ש' אומות נבראו בעולם והם נפרדו כשפטיהם ומתנגדים איש לרעהו בטבעו וא"כ מדרך הטבע היה לרוך להיות תמיד מריבה בניהם אך ה' ב"ה עושה שלום ומתפך טבעיהם כדי שיתקיים העולם: (ג) ובכל באי עולם כלומר בזין נמלט אחד מהנבראים שכולם לריקים לשלום מפני שהם מטבעיים הפכים הדי' יסודות הממוזגין ומטבעם המה מתפרדוין וה' מקיים הרבנות [ד] צמיוניו. זהו במלאכיו כמו שאמר לעיל כן יעשה האדם שלום כלומר שידבק במדותיו ית' ויתדמה לו לשפות שלום לכולם [ה] שהיה מתכוין ועושה שלום כו' לא שלום סתמי כמשפט אהב בני אדם רק כוונת להרמות למדותיו ית' ועליו נאמר אמרו צדיק כי טוב כלומר כי הוא איש טוב [זהו מדרש השלום] כי על זה ומפני שלעיל מזה הזכיר מלאכים הרעים ומריעים עלמן אש עם רעהו כמ"ש ונגש העם איש ברעהו ויהנו הנער בזקן גו' ואמר בהפכו אמרו צדיק כלומר מי שמבקש השלום: [ז] שמו משפט ושמו דקה זה ג"כ ע"י מדת השלום ע"י שאהב לכל ע"כ עושה משפט ודקה ובזכות זה יתרו נגאלים: [ח] אחת נתכוונת לטובה למען הדמות למדותיו ועשית שלום ביני ובין בני ישראל זהו צעק שערר האגפה בקטורת ולכן חתן לך בנים שמכפרין על ישראל וזהו כי פרי מעלליהם (הם בניו ועוללו) יאכלו מזבות אבותיהם וזהו מדה במדה כי שבר מזה מזה תהא ע"ס מאווי' אש צדיק ורצון: (ט) וקוראין עליהם שלום שיברכו לישראל בשלום ואין שבר למעלה מזה שהכהנים יזכו שעל ידיהם ישראל מתברכים כי זה אוח על מעלתם ח"ך שפאכיהם לפני ה'. [י] כיוצא בו אחיתופל כו' כלומר וכמו כן להיפך מי שאין בו מדת השלום רק שוגא לבני אדם בטבע אף שיש בידו חכמה לרוב אינו כלום והוא נעקר ע"י מדתו הרעה מהעו"ל כי הוא שנאו לכל ולא יגוע בחייו ומת בקולר שנים וגם מן העו"כ כי המד' הרע' הואת משחית הנפש כולה כי יביאנו לגאון ולכלל רע: [יא] חכם במדיניות ובעל ענה ובעל חור' בדיוני המנות: [יב] גמות הרוח שהיה בו שממרה זו באתה העדר השלום כי יתרום על כולם ואינם נחשבים צעיקו וע"כ שונאם: (יג) או לרשע גו' כו' כי הוא צעק רע כי נפשו רעה ונשחטה עד מאוד ולכן גמול ידיו יעשה לו: [יד] כשנתקבצו כלומר שלא ידעו אס לשאת הארון על העגלה כשם שבא מפלסחים ובאמת הדין שזרע עמדם הם הלויים ישאו ואחיתופל ידע מזה ולא הגיד להם: (טו) הארון תלוי באויר שאינו בדין שיטא על העגלה ולכן היה תלוי באויר [טז] פושעי ישראל אלמלא כו' ר"ל האנשים הרשעים שלא האמינו בקדושת הארון שיתכן שהיה תלוי באויר ואמרו ששחא חספסו ולכן לא פל ולכן הומת עוזא ורלו שהארון תלוי ועוזא בעצמו מת מפני חטאיו רק ה' סיבב זאת שימות כעת מפני זה: [יז] שחפס אחיתופל

אליהו רבא פרק לא

צא

ואנשי סודים רעים וחטאים לה' מאוד (לג) רעים בגזר
 וחטאים בגילוי עריות לה' מאד בחילול השם י ד"א לה'
 מאד (לד) שהיו מתגונים והולכין וחוטאין וכשהיה לו
 מדבר עמהן דברים שהן (לה) כדרך (כז) הארץ אמרו לו
 (כג) גש הלאה וכשהיה מדבר עמהם דברים שאינן כדרך
 (כד) הארץ אמרו האחד בא לגור שנ' (סס יט) ויאמרו גש
 הלאה (כה) ויאמרו האחד בא לגור וישפוט שפוט וכן
 סתורב [כו] גסות הרוח היתה בו ובה נעקר מן העולם וכן
 ג"ג גסות הרוח היתה בו ובה נעקר מן העולם שנ' [לז] אך
 אל שאול [כו] תורד אל ידכתי בור [יטסיה יז] אמרו עליו
 על נ"ג הרשע קצר בקומה היה וכשהיה הולך ממדינה
 למדינה ומעיר לעיר נתקבצו כל בני העיר ויצאו לקראתו
 והיו משחקים זה עם זה ואומרים זה לזה וכי זה ימליך
 מסוף העולם ועד סופו שנאמר [סה] רואין אליך ישגחו
 אליך יתבוננו הזה האיש מרגיו הארץ מרעיש ממלכות וגו'
 וכן פרעה גסות הרוח היתה בו ובה נעקר מן העולם
 שנאמר [שמות ס] ויאמר פרעה [לז] מי ה' אשר אשמע
 בקולו לשלח את ישראל וגומר וכן אנשי דור המדבר
 גסות הרוח היתה בהם לפיכך מתו במדבר ולא [כח] נכנסו
 לא"י שנאמר [נמדבר כח] וידבר העם באלהים ובמשה למה
 העלינונו ממצרים למות במדבר וגו' וכן באותן הדברים
 בד' וה' מקומות [לח] וכן שאול המלך גסות הרוח היתה
 בו לפיכך נדרג ונעקרת ממנו (סס) המלכות שנ' [שמואל
 ח' כ"א] ויאמר שמואל מה קול הצאן הזה באזני וגו'
 ויאמר שאול מעמלקי הביאות וגו' [לט] משלו מלמה"ד
 למלך ב"ו שאמר לבנו בני למה לא עשית את כל מה
 ובה

והשקרתיו ואמר לו וכי מהו הדבר שהפקדתי שלא
 עשיתי מיד מעוז הכן את פניו באביו ואמר לו לאביו
 והלא עשיתי את כל מה שהפקדתי וכן שאול המלך
 שאמר לו שמואל הנבי' למה לא שמעת בקול ה' והשיב
 שאול את שמואל לא כן הדבר אלא שמעתי בקול ה'
 (מ) שנא' (סס) ויב' שמואל אל שאול ויאמר לו שאול
 ברוך אתה לה' הקימותי את דבר ה' ויאמר ומה קול
 הצאן הזה באזני וגו' ויאמר מעמלקי הביאות אשר חמך
 העם וגו' ויאמר שמואל וגו' ולמה לא שמעת בקול ה'
 ותעט אל השלל ותעש דרע בעיני ה' ויאמר שאול אל
 שמואל אשר שמעתי בקול ה' ואלך בדרך אשר שלחני ה'
 וגו' ויאמר שמואל וגו' יען מאסת את דבר ה' ויאמסך
 ממלך וגו' ולא עוד אלא (מא) שהיה שאול משמר
 קנאה ונקמה בלבבו על ישראל בכל מקומות מושבותיה'
 [לב] בשביל דוד (מב) במה שנצטוו לעשות לא עשה מה
 שא"ל שמואל שאמר הקב"ה עתה לך והכית את עמלק
 וגו' והמתה מאיש ועד אישה מעולל ועד יונק וגו' וה' לא
 עשה כן אלא החיה את אנג מלך עמלק ואת מיטב הצאן
 והבקר ומה שלא נצטוו לעשות [לח] עשה את נוב
 עיר הכהני' הרג שנא' [סס כז] ואת נוב עיר הכהני' הכה
 לפי חרב מאיש ועד אישה מעולל ועד יונק ושור וחזיר
 ושה לפי חרב (מג) וזלול בעריות במה שנתן את מיכל
 בתו אשת דוד לפלטי בן ליש (מד) ושאל באוב וידעוני
 והרבה לעשות תועבות בישראל לפיכך נדרג ונעקרה ממנו
 מלכות בית ישראל [מה] וכן בני ישראל אני כפרתן בכל
 מקומות מושבותי' כשהיו בא"י היתה בהם גסות הרוח
 ובה

מאורי אש

שילמדו איש איש לשון מיוחד כי נחפרה סביל' ויפרדו איש
 מעל אחיו (דרשות הר"ן) ואנחנו לאמין לדברי חז"ל שה' כפסוטו
 שה' השכים מאחס את לשונם ברגע אחת שלא מן הטבע והיו
 לשון הבה זורח ומהירות שנחבטל ענחס ופנחס מהר': (לג) רעים
 בגזל כי שם רע מורה על איש רע הטבע שגזל בני אדם וחטאים
 הוא נכספ וזה בגלוי עריות ושניהם בזה מנאזים שהיא היפוך
 הנושה וזוהי בזה הג"ע וכן מדות הרחמנות נחשקת ממדת הגאות
 וכן חילול ה' בזה ג"כ מזה כי קשה צנינו להכניע לפניו ית':
 (לד) שהיו מחכו כי ר"ל עושים להבעים ולחלל שם שמים בכונה:
 [לה] בדרך הארץ ר"ל כדרכם וכדרך אנשי ארצם אמרו לו גש
 הלאה וכן אחריו ולכן כתוב ויאמרו מפני שם ב' עניינים:
 (לו) אך אל שאול גו' שאין חקומה למסלתו וגאווה ידוע בכתוב
 שנאמר עליו חעלה על צמתי עב אדמה לעליון: (לז) מי ה'
 שלא האמין בסיבה הראשונה וזה מסיבת הגאון שלא רצה להכניע
 לפני ארון הכל: (לח) וכן שאול המלך ג"כ היה בו כלומר
 שסמך על דעתו לחמול על אנג ודימה שאין בו עבירה ואף שאין
 זה דומה לגאון האמורות לעיל בשגם שהכתוב אמר עליו ההפך
 שהצטק צנפסו לומר שירא מן העם והשיב לו הלא את קטון אתה
 עשית רשע ששני ישראל אחת עכ"ל שמתן גאות היה בו שהעמיד על דעתו להחיותו ואף שהיה ג"כ מקטנותו שירא את העם עכ"ל
 שמתן גאות ג"כ שסמך על דעתו ומביא כל זה איך זאת המדה צמט מן המעט עוקר ח"ו את האדם מן העולם: [לט] משל
 למה"ד כו' העין פניו וזה סימן גסות הרוח שהיה בו שהי' מדמה כי עמו הנכון והוא קיים דבר ה' והעין לדבר נגד שמואל שהוכיחו
 על זה: [מ] שנאמר ויבא גו' אשר שמתו כאומר הנה באת שמתתי לקול ה' וקיימתי דברו: (מא) שהי' משמר קנאה כלומר
 מלבד גסות הרוח שהי' בו נולד עוד מזה מדת הקנאה והקנאה להזולת וזה מפני הגאון ג"כ שסרה על גדולת הזולת ממעלתו
 ושם בו עד שהי' קנא וכוסק על ישראל במה שאהבוהו לרד: [מב] במה שנגטווה לעשות כו' כלומר גם זה בזה מסיבת הגאון
 שיסמך רק על דעתו ובעת שמוזה יסמוך על שכלו ולא עשה וזמה שלא יורה ואדרבה מזהב מזה ינטה אחר דעתו לעשות:
 (מג) וזלול בעריות גם זה ממדת הנקמה שהיה לו על דוד: (מד) ושאל צבוב מרוב הבזיון והבושה וכל זה בא להורות איך
 מדת הגאון מוליך האדם מעט מעט למדרוגת גרושות עד מאוד: [מה] וכן בני ישראל כו' וזה גלו כלומר זאת הסיבה הראשונה
 שסיבבה

ישועות יעקב

באון שבעת לחם ושלח הטקט הי' לה ולכנותיה ויד עני ואביון
 לא החזיקה וכחנאזו מרוב טובה: [כב] כשהיה מסכים עמהם לרעה
 הנה נא לי שתי צוות וגו' עשו להן כטוב צעניכם: [גג] לשון
 נחם רש"י: [כד] דרך ומנהג ארצם שהיה ממליץ על האורחים
 גערו בו צניושה ואמרו האחד בא לגור כו' [כה] דרש כך לפי
 שכתוב ב' פעמים ויאמרו: [כו] עיני מלכים ב' י"ט וצויעני'
 ל"ו ל"ז: [כז] ולעיל מיני' כתוב ואתה אמרת בלבבך השמים
 חעלה וגו' חעלה על צמתי עב אדמה לעליון אך אל שאול וגו':
 (כח) אבל לא נעקרו מן העולם שיש להם חלק לעוה"ב ש"ז וכרתי
 לך חסד ועורף וגו' לכחך אחרי צמדנר וגו' כדאי' בנחק ואף
 צעוה"ז לא נעקרו שלא מתו פחות מכן ששים ועיי' רש"י פ' שלח
 על פסוק וצניכם יהיו רועים במדבר: [כט] אבל יש לו חלק
 לעוה"ב עם הנדיקים כמו שאמר לו שמואל מחר אתה ובניך עמי
 צמתיחי וגם ב"ק הופיעה וקראה אותו בחיר ה': (ל) בשביל
 שברח דוד ובחיה מקום שנחבא דוד שם ולא גילו לשאול עשה
 בהם נקמה לא ולמד מנוב: (לא) ואח"ל ציומא פ"ב כשחמל
 על אנג יתסה צח קול ואמרה אל חלוק הרבם ונבזו יתה צח
 קול
 צעניך ראש שבטי ישראל אחת עכ"ל שמתן גאות היה בו שהעמיד על דעתו להחיותו ואף שהיה ג"כ מקטנותו שירא את העם עכ"ל
 שמתן גאות ג"כ שסמך על דעתו ומביא כל זה איך זאת המדה צמט מן המעט עוקר ח"ו את האדם מן העולם: [לט] משל
 למה"ד כו' העין פניו וזה סימן גסות הרוח שהיה בו שהי' מדמה כי עמו הנכון והוא קיים דבר ה' והעין לדבר נגד שמואל שהוכיחו
 על זה: [מ] שנאמר ויבא גו' אשר שמתו כאומר הנה באת שמתתי לקול ה' וקיימתי דברו: (מא) שהי' משמר קנאה כלומר
 מלבד גסות הרוח שהי' בו נולד עוד מזה מדת הקנאה והקנאה להזולת וזה מפני הגאון ג"כ שסרה על גדולת הזולת ממעלתו
 ושם בו עד שהי' קנא וכוסק על ישראל במה שאהבוהו לרד: [מב] במה שנגטווה לעשות כו' כלומר גם זה בזה מסיבת הגאון
 שיסמך רק על דעתו ובעת שמוזה יסמוך על שכלו ולא עשה וזמה שלא יורה ואדרבה מזהב מזה ינטה אחר דעתו לעשות:
 (מג) וזלול בעריות גם זה ממדת הנקמה שהיה לו על דוד: (מד) ושאל צבוב מרוב הבזיון והבושה וכל זה בא להורות איך
 מדת הגאון מוליך האדם מעט מעט למדרוגת גרושות עד מאוד: [מה] וכן בני ישראל כו' וזה גלו כלומר זאת הסיבה הראשונה
 שסיבבה

ואנשי סודים רעים וחטאים לה' מאוד (לג) רעים בגזר וחטאים בגילוי עריות לה' מאד בחילול השם י ד"א לה' מאד (לד) שהיו מתגונים והולכין וחוטאין וכשהיה לו מדבר עמהן דברים שהן (לה) כדרך (כז) הארץ אמרו לו (כג) גש הלאה וכשהיה מדבר עמהם דברים שאינן כדרך (כד) הארץ אמרו האחד בא לגור שנ' (סס יט) ויאמרו גש הלאה (כה) ויאמרו האחד בא לגור וישפוט שפוט וכן סתורב [כו] גסות הרוח היתה בו ובה נעקר מן העולם וכן ג"ג גסות הרוח היתה בו ובה נעקר מן העולם שנ' [לז] אך אל שאול [כו] תורד אל ידכתי בור [יטסיה יז] אמרו עליו על נ"ג הרשע קצר בקומה היה וכשהיה הולך ממדינה למדינה ומעיר לעיר נתקבצו כל בני העיר ויצאו לקראתו והיו משחקים זה עם זה ואומרים זה לזה וכי זה ימליך מסוף העולם ועד סופו שנאמר [סה] רואין אליך ישגחו אליך יתבוננו הזה האיש מרגיו הארץ מרעיש ממלכות וגו' וכן פרעה גסות הרוח היתה בו ובה נעקר מן העולם שנאמר [שמות ס] ויאמר פרעה [לז] מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל וגומר וכן אנשי דור המדבר גסות הרוח היתה בהם לפיכך מתו במדבר ולא [כח] נכנסו לא"י שנאמר [נמדבר כח] וידבר העם באלהים ובמשה למה העלינונו ממצרים למות במדבר וגו' וכן באותן הדברים בד' וה' מקומות [לח] וכן שאול המלך גסות הרוח היתה בו לפיכך נדרג ונעקרת ממנו (סס) המלכות שנ' [שמואל ח' כ"א] ויאמר שמואל מה קול הצאן הזה באזני וגו' ויאמר שאול מעמלקי הביאות וגו' [לט] משלו מלמה"ד למלך ב"ו שאמר לבנו בני למה לא עשית את כל מה ובה

אדיהו רבא פרק לא

ובה גלו מארצם ואפי' לאחד שגלו מארצם שאלו ישראל את יחזקאל בן בוזי הכהן (מו) כהן שקנה עבד מרו שיאכל בתרומה אמר להם כן הוא שהו' מותר לאכול בתרומה וא"ל אבל אם מכרו רבו לאחרים מהו שיאכל בתרומה אמר להן אינו רשאי לאכול תרומה וא"ל אף אנו כן כשהיינו בעירו ובהיכלו של הקב"ה עבדנו את הקב"ה עבשו שגרינו בין העכו"ם נהיה כגוים וכמשפחות הארמה ואמר להם יחזקאל אפי' אם נשברים עצמית'כ ועיניכם מנוקרין ודם פיכם בא לארץ אתם צדיק' לקבל מלכותו של מ"ה הקב"ה עליכם משים שכן קבלתם לו עליכם מתחלה ואמרתם כל אשר דבר ה' [מן] נעשה ונשמע (שמות נד) והקב"ה המליך מלכותו עליכם שני' דנריי כן] את ה' האמרת היום להיות לך קאלהים וללכת בדרכיו ולשמור חקיו ומצותיו ולשמע בקולו וה' האמירך היום לחיות לו לעם סגולה כאשר דבר וגו' ואמר להם (יחזקאל ו) והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים גויה כגוים וכמשפחות הארצות לשרת עין ואבן ח' אני נאום ה' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה יסופכה אמלך עליכם ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים (מש) אם נאמר היו למה נאמר לא תזיה אלא מה שאתם אומרי' נהיה כגוים וכמשפחות הארצות לשרת עין ואבן זאת לא תהיה ומה שאתם אומרי' לא יבא נ"ג ויכבוש את ירושלים זאת היו תהיה [ג] אחרי (לג) הדברי' כולן נאמר תועבה בע"א שני' דנריי ז' ולא תבי' תועבה אל ביתך וגו' ונאמר תועבת בגסות הרוח שני' [משלי טו] תועבת ה' כל גבה לב (נא) ואפי' הקב"ה שהכל שלו והכל מעשיו ידיו אינו יכול לסבול את גסי הרוח שני' (תהלים קח) גבה עינים ורחב לבב (נב) אותו

משך למלך ב"ו שהוא בונה פלטרין עד שהוא מגיע את הקרשים ומתקנין את הקורות [נה] הוא מביא תחלה את המגילה ודיו וצייר את החרד בפני עצמו ואת העלייה בפני עצמו ואת בית הכסא בפני עצמו ואח"כ הוא בונה כמו שהיה מצויר כך היה הקב"ה מביט בתורה וברא את העולם אבל מלך ב"ו הוא [נו] בונה כל אחד ואחד לבדו משא"כ מעשה שמים וארץ כולן ברא הקב"ה אותן בבת אחת שני' [ישעיה מח] אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני עליהם יעמדו יחדיו כיצד ישב הקב"ה וברא את עולמו [נו] חמש שימות ברבר זה שטה ראשונה ברא הקב"ה שני אלפים רבבות כרובים ושני אלפים רבבות אופנים וכן שרפים ואראלים וכן שאר מלאכי השרת אין מספר ולמעל' מהן היות הקודש ולמעלה מהן רקיע בעין הקרח הגורא ולמעלה ממנו כסא הכבוד ולמעלה ממנו יושב

מאורי אש סביבה מטחם אח"כ גלו וכן בגולה סיבת קיומם לכלי יבאלו (מו) כהן שקנה כו' לאחרים כו' ענין הדבר כי רשעי ישראל דימו שבעת גלותם מארצם נעלה השנחה הפרטית מהם וממסרו לגבה השמים ככל העון סביבותיהם ולכן יעבדו לגבה השמים כמותם והשיבו להם ח"ו היה לא תהיה ככה שמורכתין אחס לקבל מלכותו לעבדו כי כן היה התנאי וא"ל בענין אחר וגם גבה השמים לא יועיל מאומה ושוא עבוד להם וה"כ מליך לישראל ומכריהם שיעבדוהו לבדו למען יש להם ודי בזה ענין המלך שדימו שאינם עוד בקדושתו כעבד כהן שנמכר לאחרים: [מן] נעשה ונשמע טרם ידעתה קבלתם על עצמיכם: [מח] והקב"ה המליך מלכותו והשנחתו עליכם ואחס עם סגולה נכדל מכולם בהשנחה פרטית ובזעלם ובעבודת ה': [מש] אס נאמר ה' כי אף משפט הלשון כך מה שחדמו שיהיו זאת לא תהי' מ"מ חרובה עליכם שחגלו לבין העובדי כוכבים אבל לא שיהי' שום כמותם בעבודתם (ג) אחרי הדברים כולם נאמר תועבה כלומר סוף דבר הוי מחבונן שנסות הרוח דומה בחטאו לעבודת אלילים שקורוהו תועבה כתועבות עבודת אלילים וידוע ששם תועבה על דבר המתנגד לטבע האדם מאד עד שפסחו חנעל בו בחזונו זאת כן הדבר מתועב בעיני ה' מאוד מעשי עבדת אלילים אשר הוא נבד השכל מאוד כי אף לא יכיר הטיבה העליונה רק ההרגל מפתיחו על זה וכן גבה לב ג"כ נבד הטבע אף איש קצר ימים מעוחד לכליון נקטר בעבודת פגעי הזמן יחבאה ושיהיה שוים באיכותם וכמותם שאינם מרבישים כבוד ה' הנכבד והגורא: [נא] ואפילו הקב"ה שהכל שלו כו' כלומר והכל כאין נגדו ומה לו אס איש מניס לדעתו עכ"ל אינו יכול לסבול כמאמרם כאלו דוסק דגלי השכינה והו המליצה אינו יכול לסבול מהשראה פה בדרך עי"ז: (נב) אחוה לא אוכל ודוד אמר זאת בשם רוח"ק השורה בו: (גג) את מי נועץ גו' כלומר כשיחבונן האדם לדעת פרטי מעשי ה' הגדול והגורא אף שכל הכרואה נובע רק מאחו ית' לבד לא לקח ענה ועור משום נכדל או נאלץ ואף יעבוד עבודת אלילים ויחנאה והוא נבד הדעת והטבע: (גד) אלא עם התורה הדבר הזה מביאר בספרי החכמים לזר הענין עיין עליהם ותחזה נפלאות: [נה] הוא מביא חסיל' את המגילה ענין הדבר כמו הענין היוצא מהכח לפועל הדבר המצוייר אצלו בנימו כפי כפינת הדבר ההוא והנה מעלת החורים בדתנותיהם הוא קדומה לכולם ולפיה היתה הליור מחבנית העולם ואין להאריך ושם בספרי תפוחי זהב הארצתי בזה: [נו] בונה כל אחת ואחת כי א"ל לעשות דבר ביתך לא כן אצלו ית' קורא עליהם יעמדו יחד: (נז) חמשה שימות דבר זה כלומר המעלות ומדרגות

ישועות יעקב

קול ואמרה אל תרע הרבס: (לג) ר"ל אינו עוה להאריך בננות של גסי רוח ואומר כללו של דבר: (לד) פירש"י אח מי נועץ כמו שנועץ עם הנביאים כו' ור"ל מוס למדנו שהקב"ה שוכח את גסי רוח שהיו הקב"ה אין לזרז ליעול ענה ואפי' מתיעץ עם הנביאים לרוב עוונותיו וכדור"ל בנעשה ארס שנתמך עם המלאכים וכן פירש"י שם (לד) שהמלאכים לא נכדלו אלא ציוס שני או ציוס ה' לדעת רז"ל בכ"ר: [לה] שהיא קדמה לעולם אלפים שנה כסאור"ל: [לז] כן היא נבדדים דף ל"ט אבל יש נמד' ובפסחי' פ' מקום שנהנו שהגיה' נכדל ציוס ז' שיש בו אחמול ואין בו שלשו' וכפרס"י בישעי' ובפסחים רמי לה אההוא דנדרים ומוקי לה חללה קודם שנכדל העולם ואור דידו' כשי

משמעו הדבר הזה לא תהיה חבל זאת תהיה ומפרס' אמת שהגור' כמותם בעבודתם (ג) אחרי הדברים כולם נאמר תועבה כלומר סוף דבר הוי מחבונן שנסות הרוח דומה בחטאו לעבודת אלילים שקורוהו תועבה כתועבות עבודת אלילים וידוע ששם תועבה על דבר המתנגד לטבע האדם מאד עד שפסחו חנעל בו בחזונו זאת כן הדבר מתועב בעיני ה' מאוד מעשי עבדת אלילים אשר הוא נבד השכל מאוד כי אף לא יכיר הטיבה העליונה רק ההרגל מפתיחו על זה וכן גבה לב ג"כ נבד הטבע אף איש קצר ימים מעוחד לכליון נקטר בעבודת פגעי הזמן יחבאה ושיהיה שוים באיכותם וכמותם שאינם מרבישים כבוד ה' הנכבד והגורא: [נא] ואפילו הקב"ה שהכל שלו כו' כלומר והכל כאין נגדו ומה לו אס איש מניס לדעתו עכ"ל אינו יכול לסבול כמאמרם כאלו דוסק דגלי השכינה והו המליצה אינו יכול לסבול מהשראה פה בדרך עי"ז: (נב) אחוה לא אוכל ודוד אמר זאת בשם רוח"ק השורה בו: (גג) את מי נועץ גו' כלומר כשיחבונן האדם לדעת פרטי מעשי ה' הגדול והגורא אף שכל הכרואה נובע רק מאחו ית' לבד לא לקח ענה ועור משום נכדל או נאלץ ואף יעבוד עבודת אלילים ויחנאה והוא נבד הדעת והטבע: (גד) אלא עם התורה הדבר הזה מביאר בספרי החכמים לזר הענין עיין עליהם ותחזה נפלאות: [נה] הוא מביא חסיל' את המגילה ענין הדבר כמו הענין היוצא מהכח לפועל הדבר המצוייר אצלו בנימו כפי כפינת הדבר ההוא והנה מעלת החורים בדתנותיהם הוא קדומה לכולם ולפיה היתה הליור מחבנית העולם ואין להאריך ושם בספרי תפוחי זהב הארצתי בזה: [נו] בונה כל אחת ואחת כי א"ל לעשות דבר ביתך לא כן אצלו ית' קורא עליהם יעמדו יחד: (נז) חמשה שימות דבר זה כלומר המעלות ומדרגות

מאורי אש

מאורי אש סביבה מטחם אח"כ גלו וכן בגולה סיבת קיומם לכלי יבאלו (מו) כהן שקנה כו' לאחרים כו' ענין הדבר כי רשעי ישראל דימו שבעת גלותם מארצם נעלה השנחה הפרטית מהם וממסרו לגבה השמים ככל העון סביבותיהם ולכן יעבדו לגבה השמים כמותם והשיבו להם ח"ו היה לא תהיה ככה שמורכתין אחס לקבל מלכותו לעבדו כי כן היה התנאי וא"ל בענין אחר וגם גבה השמים לא יועיל מאומה ושוא עבוד להם וה"כ מליך לישראל ומכריהם שיעבדוהו לבדו למען יש להם ודי בזה ענין המלך שדימו שאינם עוד בקדושתו כעבד כהן שנמכר לאחרים: [מן] נעשה ונשמע טרם ידעתה קבלתם על עצמיכם: [מח] והקב"ה המליך מלכותו והשנחתו עליכם ואחס עם סגולה נכדל מכולם בהשנחה פרטית ובזעלם ובעבודת ה': [מש] אס נאמר ה' כי אף משפט הלשון כך מה שחדמו שיהיו זאת לא תהי' מ"מ חרובה עליכם שחגלו לבין העובדי כוכבים אבל לא שיהי' שום כמותם בעבודתם (ג) אחרי הדברים כולם נאמר תועבה כלומר סוף דבר הוי מחבונן שנסות הרוח דומה בחטאו לעבודת אלילים שקורוהו תועבה כתועבות עבודת אלילים וידוע ששם תועבה על דבר המתנגד לטבע האדם מאד עד שפסחו חנעל בו בחזונו זאת כן הדבר מתועב בעיני ה' מאוד מעשי עבדת אלילים אשר הוא נבד השכל מאוד כי אף לא יכיר הטיבה העליונה רק ההרגל מפתיחו על זה וכן גבה לב ג"כ נבד הטבע אף איש קצר ימים מעוחד לכליון נקטר בעבודת פגעי הזמן יחבאה ושיהיה שוים באיכותם וכמותם שאינם מרבישים כבוד ה' הנכבד והגורא: [נא] ואפילו הקב"ה שהכל שלו כו' כלומר והכל כאין נגדו ומה לו אס איש מניס לדעתו עכ"ל אינו יכול לסבול כמאמרם כאלו דוסק דגלי השכינה והו המליצה אינו יכול לסבול מהשראה פה בדרך עי"ז: (נב) אחוה לא אוכל ודוד אמר זאת בשם רוח"ק השורה בו: (גג) את מי נועץ גו' כלומר כשיחבונן האדם לדעת פרטי מעשי ה' הגדול והגורא אף שכל הכרואה נובע רק מאחו ית' לבד לא לקח ענה ועור משום נכדל או נאלץ ואף יעבוד עבודת אלילים ויחנאה והוא נבד הדעת והטבע: (גד) אלא עם התורה הדבר הזה מביאר בספרי החכמים לזר הענין עיין עליהם ותחזה נפלאות: [נה] הוא מביא חסיל' את המגילה ענין הדבר כמו הענין היוצא מהכח לפועל הדבר המצוייר אצלו בנימו כפי כפינת הדבר ההוא והנה מעלת החורים בדתנותיהם הוא קדומה לכולם ולפיה היתה הליור מחבנית העולם ואין להאריך ושם בספרי תפוחי זהב הארצתי בזה: [נו] בונה כל אחת ואחת כי א"ל לעשות דבר ביתך לא כן אצלו ית' קורא עליהם יעמדו יחד: (נז) חמשה שימות דבר זה כלומר המעלות ומדרגות

אליהו רבא פרק לא

צב

יושב הקב"ה בשמי השמים העליונים ואלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו שני' נחזקאל א' וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון וגומר ונוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש ומתוכה דמות ארבע חיות וגו' . דמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרה הנורא וגו' . וממעל לרקיע אשר על ראשה כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם מלמעלה (גח) אבל אמרו שבעה דברים קדמו לעילם תורה ותשובה וגיהנם וגן עדן וכסא הכבוד ושמו של בן דוד ובית המקדש תורה מנין שני' (משלי ח) קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז תשובה מנין שנאמר (תהלים צ') במרם הרים יולדו ותחולל ארץ וגו' וכתוב בתריה תשב אנוש עד דבא ותאמר שובו בני אדם . גיהנם מנין שני' וישעיה ל' כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הובן העמיק הרחיב מדרתה איש ועצים דרבה נשמת ד' כנחל גפרית בערה בה ואין

תפתה (לי) אלא גיהנם שהוא בריאה קודם לכל (נט) וכיון שכרא הקב"ה את הגיהנם עמד הקב"ה וקילס את (לו) כל מעשה ידיו שני' (בראשית א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה (לח) טוב מאד ומאי גסיה למלך הוכן אן מלך אלא יצר (לט) הרע שני' (קהל'ד) טוב (ס) ילד מסכן וחכם מלך זקן וכסיל . זה יצר הרע הנקר' מלך זקן וכסיל ד"א טוב ילד מסכון וחכם [סב] זה רבי עקיבא ממלך זקן וכסיל זה טורנוסרופס הרשע (סג) ומאי העמיק הרחיב שהעמיקה והרחיבה לו המלאך הדמות כדי שתהא מלא קומתו ובה מדורת אש ועצים וגו' . גן עדן מנין שני' ובראשית ב' ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם . כסא הכבוד מנין שני' (ירמיה ז) כסא כבוד מרום (יג) מראשון מקום מקדשינו שמו של בן דוד מנין שני' (תהלים עב) לפני שמש ינין שמו ואח"כ ברא הקב"ה את השמים ואת הארץ ואת כל אשר בהם (יג) [סד] וכללן (יד) ודרדן ויסדן וטפחן (טו) [סה] וגמדן (טז) ומתחן (יז) ומישבן כרדן

מאורי אש

ומדריגות זו על גב זו שכללן כל אחד במעלותיהן ומדריגותיהן ומדריגות הרוחניות : [גח] אבל אמרו ז' דברים קדמו לעולם ר"ל אף שנבראו דריות גבוהות במעלותיהן עכ"ל יש דברים שנבראו קודם לעולם ובמדרש מסיים עליהם יש שנבראו ויש שעלה במחשבת להבראות והם סוף המעשה במחשבה וכבר בארו ז"ל כל המחשבות בספריהם ופה אעיר עליהם נקצרה החור' במעלת רוחניותה החשובה היא מדה המקבלת החשובה אשר לפי שורת הדין לא היה ראוי לקבל כמ"ס שאלו לחכמה היפס הסודות ואמרה חמות ולכן חשובה רק ביד הקב"ה שהוא מקבלו ועוד נכלל במלת החשוב' גדר החמיה שניתן באדם לשוב ולבחור בטוב גיהנם הוא מקור הרע שמתעד להעניש את העוה לפס החושפת למען הרפיפה וג"ע מקור הטוב והשנה נפלא' והשגת' מנועלת כולס כמ"ס עין לא ראתה בו ולכן היא קדומה לבריאת עולם וכסא הכבוד הוא דבר עליון עד מאוד שני' ימלא השפע לעולם ושמו של בן דוד ר"ל שמו העקרי המורה עליו ועל מעלתו כמ"ס יהי שמו לעולם וזה נבואה מאוד ובהמ"ק שהוא התכלית אשר עליה דבוק השכינה וממנו הושח העולם והוא עלה במחשבה [נט] וכיון שכרא הקב"ה את הגיהנם בו' כבר בחרתי שזכרתי הרע למען הארץ לבב בני אדם ולהפוך לטוב והנה אף שבחנות הרע הוא דבר רע ומשחית עכ"ל בבחינת הכלל שזמנה ילא הטוב אז הוא טוב מאוד ולכן נכלל במלת כל וירא אלהים את כל אשר עשה במחשבת יצורו הכללי הוא טוב מאוד והסבן כל זה : [ס] אלא יצר הרע שהוא מולך ומושל על האדם לפחותו ולהפילו והוא יצורק אח"כ בגיהנם ונרופתו הוא בטולו והסבן : [סא] ילד מסכן שאין לו עוזרים כי הסכל יסדיו אין מכיר לו בכל כחות הנוק ואינם מרגישים טובו כ"א אחרי ההרגל הגדול : [סב] זה ר' עקיבא בו' שהו' מסכן ודל נכד העלך ועכ"ל נלחו חמיר וכל זה דרך סמך וליור לקחת ממנו ליור מוסרי ועיין בהקדמתו הראשונה וחבין : [סג] ומאי העמיק בו' המלאך המות בו' כלומר אחר שמוסב על היצור' א"כ מהו הכונה בזה ומפרש שמה"מ הרחיב לו כדי שיהא מלא קומתו לו ובאורו שהעמיק והרחיב המה"מ עממו ברע ובטליותו וזהו מלא קומתו עד שיגיע סופו להצטל כי זמן יש לרע עד מתי שיהיה בעולם כן נראה ממשנשת דברים : [סד] וכללן ודרדן בו' בסב כמה מיני לשונות הכחוב על הבריאה לפי שהם מכמה מינים כללן הוא נכד הכמות במסקלי אס קל או כד והוא נמדד בכלל כמו אלפים בת יכול שפירושו מדה ודרדן הוא באיכו' התמונה עגול או רבוע כמו שהנרפיס יעשו תמונתם ע"י רדוד ויסדן הוא המורה הראשון היחולי שהוא היסוד כל האצרות או הד' יסודות שהם יסודות כל הנבראים וטפחן הוא ג"כ בכמות להיות' משוער בגדלו כמה הוא מקרה הכמות לא בעלם כי זה איכות הכמות וכזה נכדל מן כלל וטפחן על הכמות ממש : [סה] וגמדן מוסב על הארץ שהיא מרכו השמים (י"ע) ושכח דברי הכחוב שקראה יסוד על הארץ כמ"ס ה' בחכמה יסד ארץ והעיקר שדבר קטן קרוי גומד שהיא מדה קטנה ומתחן הוא רקיע השמים שהמה נמתחין מלמעלה

ישועות יעקב

בשבת ועי"ס : (לו) שלל המתפתה בילדו כופל סס עירובין"ט : [לן] שברא אח"כ בסביל האדם : (לח) כב"ר א"ר זעירא ט"ז מנא זה גיהנוסופי המ"כ שפני מוראו כ"א הולכים בדרך טוב : (מ) זה יזה"ט שאינו בא לאדם עד י"ג שנה מסכן שאין הנוק שומע לו וחסם שמשכיל את האדם בדרך טוב רש"י : (מא) מלך שאו שלט על כל האיברים זקן שמשעה שנוכד הילד הוא ניתן בו וכסיל שמתעורר בדרך רעה רש"י : [מב] מראשון קודם שנברא העולם רש"י בפסחים פ"ד : (מג) כל מעשי ש"י כלולים זה בזה והמ"י פי' כב"ר בשעת נדירותו נבראו דרך כלל מקושר ומעובב בלי חיחוק ופירוד והיו מוחסין והולכין כל שעה ימים כל שיעורם עד שאמר הקב"ה די בו' : [מד] וירקבו את פמי הזהב חרבומו ודרדורו ל' דק ורקע : (מה) ל' מדירה וכן וימיני טפחה שמים : (מו) ג"ו ל' מדה כמו גמד ארכה ור"ל שהקב"ה נתן לו מדה ושיעור וגמד הוא נכד הארץ שהוא מרכו השמים וטפחן קאי על השמים

כמאמר ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח כי נפשו הושח העולם והוא עלה במחשבה [נט] וכיון שכרא הקב"ה את הגיהנם בו' כבר בחרתי שזכרתי הרע למען הארץ לבב בני אדם ולהפוך לטוב והנה אף שבחנות הרע הוא דבר רע ומשחית עכ"ל בבחינת הכלל שזמנה ילא הטוב אז הוא טוב מאוד ולכן נכלל במלת כל וירא אלהים את כל אשר עשה במחשבת יצורו הכללי הוא טוב מאוד והסבן כל זה : [ס] אלא יצר הרע שהוא מולך ומושל על האדם לפחותו ולהפילו והוא יצורק אח"כ בגיהנם ונרופתו הוא בטולו והסבן : [סא] ילד מסכן שאין לו עוזרים כי הסכל יסדיו אין מכיר לו בכל כחות הנוק ואינם מרגישים טובו כ"א אחרי ההרגל הגדול : [סב] זה ר' עקיבא בו' שהו' מסכן ודל נכד העלך ועכ"ל נלחו חמיר וכל זה דרך סמך וליור לקחת ממנו ליור מוסרי ועיין בהקדמתו הראשונה וחבין : [סג] ומאי העמיק בו' המלאך המות בו' כלומר אחר שמוסב על היצור' א"כ מהו הכונה בזה ומפרש שמה"מ הרחיב לו כדי שיהא מלא קומתו לו ובאורו שהעמיק והרחיב המה"מ עממו ברע ובטליותו וזהו מלא קומתו עד שיגיע סופו להצטל כי זמן יש לרע עד מתי שיהיה בעולם כן נראה ממשנשת דברים : [סד] וכללן ודרדן בו' בסב כמה מיני לשונות הכחוב על הבריאה לפי שהם מכמה מינים כללן הוא נכד הכמות במסקלי אס קל או כד והוא נמדד בכלל כמו אלפים בת יכול שפירושו מדה ודרדן הוא באיכו' התמונה עגול או רבוע כמו שהנרפיס יעשו תמונתם ע"י רדוד ויסדן הוא המורה הראשון היחולי שהוא היסוד כל האצרות או הד' יסודות שהם יסודות כל הנבראים וטפחן הוא ג"כ בכמות להיות' משוער בגדלו כמה הוא מקרה הכמות לא בעלם כי זה איכות הכמות וכזה נכדל מן כלל וטפחן על הכמות ממש : [סה] וגמדן מוסב על הארץ שהיא מרכו השמים (י"ע) ושכח דברי הכחוב שקראה יסוד על הארץ כמ"ס ה' בחכמה יסד ארץ והעיקר שדבר קטן קרוי גומד שהיא מדה קטנה ומתחן הוא רקיע השמים שהמה נמתחין מלמעלה

אדירו רבא פרק לא

כללן ורדדן מנין שנ' [בראשית ב] ויכולו השמים והארץ וכל צבאם יסדן וטפחן וגמדין מנין דכתיב [ישעיה מו] אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני עליהם יעמדו יחד מתחן ומיישבן מנין שנ' (ס) הנוטה כדוק שמי' וימתחם כאהל לשב' ואחר שנבראו כל הנבראי' שבעולם [סז] היו כולן בשמחה גדולה כאלו הן אוכלין ושותין ושבעין ושמחים שמחה גדולה ודרי הרברים [סז] ק"ו ומה אסהומדין בחוץ שאינם רואים פני השכינ' מכפנים דרי היו בשמחה כאלו הן אוכלין ושותין ושבעין ושמחים שמחה גדולה (סח) מכ"ש המלכים וצבא השמים שהקב"ה (סט) הכניסן לפני תחת כסא הכבוד שהיו בשמח' גדולה כאלו הן אוכלים ושותין ושבעים ושמחים שמחה גדולה וכיון שברא הקב"ה את כל העולם כולו ועמד (ע) ודהפן והוציא לחוץ היו כולן צועקין ומיללין ובוכין בכיה גדולה ואמרו לפניו רבש"ע מפני מה הוצאתנו ממתן [מס] של קורת רוח מה עשה הקב"ה כדי לפיים אותן מבל ד' מדות שברא הקב"ה בעולמו הביאן וקבע את צורתן בכסא הכבוד שלו פני אדם מן בני אדם פני אריה מן החיה פני שור מן הבהמה פני נשר מן העופות באותה שעה אמר הקב"ה

נטלתי שכרי מכל מה שבראתי בעולמי נטלתי שכרי את פני אדם שבמרכבה בשביל שבראתי לכל בני אדם אשר בארץ ונטלתי שכר את פני השור שבמרכבה בשביל שבראתי לכל הבהמה אשר בארץ ונטלתי שכר את פני האריה שבמרכבה בשביל שבראתי לכל החיה אשר בארץ ונטלתי שכר את פני הנשר שבמרכבה בשביל שבראתי לכל העופות אשר בארץ מיד כתב הקב"ה את הדבר (עא) והתם את הדבר שיהא כן עד עולם אבל כיון שחטאו ישראל בעגל הביא הקב"ה את פני הכרוב והכניסו תחת פני (עב) השור שהרי פעם אחת נאמר (יזקף ח) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור וגו' ופני נשר לארבעתן ופעם אדרת נאמר (סו) וארבעת פנים לא' פני האחד פני (ז) הכתוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והד' פני נשר אלא כאן (עב) קודם שחטאו ישראל בעגל (נא) וכאן לאחר שחטאו ישראל בעגל ושנו החכמים למי מוסרין מעשה המרכבה אם חיות איש שהוא [עג] גובר על יצרו (עד) ואוהב את שכיניו ומדבר בנחת עם הבריות ומכלכל את כל דבריו (עה) בדין ובמשפט (עו) ועיניו למטה ולבו למעלה

מאורי אש

מלמעלה כמו ש' וימתח' כאהל לשב' מייסבן מלשכ' דייק ואין להאריך יותר ה' כולן בשמחה כו' כאלו הם אוכלים כו' הוא ענין יצויר שהיו שוקדים על משמרתם לעשות פעולתם הנוטבב בהם והם מתענגים מזה כאלו הם מרגישי' בזה תענוג אכילה וסתי' כי הטבע חלקות פועל בהם חשוקה נפשית והבן (סז) ק"ו אס העומדין בחוץ הענין הפנימי הנוטה זה הוא ענין דק מאוד כמעט ש'ב' מן הדיבור אך שמקור נביעתם נובע מהסיבה הראשונה הוא מן הטבע שאליו יכספי לרצונו כמו הקיום השנים ומינסים דק לאמרנו והקוד' ואס ברבר טבעי אשר איננה מרגיש במאומ' רק הכח הטבע פועל בם הוא כן אף כי הרואים ומרגישים פני שכינ' והם עומדים בפנים ומרגישים כבודו אע"כ רק היצר מעור העינים והבן מאלד ובחנה בלבן אז תמלכה סוזה הדיבור הטבע: (סח) מכ"ש הגלגלים נקוי חומר רק חשוקה נפשית ויבא השמים הם הגלגלי' אף שהם מסובר מחומר אך באין חשוק' גופיות ורק הנפשיות פועל בם: (סט) הכניסן לפני תחת כס"כ כלומר אחר מדריגות כס"כ או מוסב על שמים עליונים האזכר במרכבה שהם למעלה מראשי החיות ועיין לעיל בענין הה' שיעין: (ע) ודחפן לחוץ כו' הביאן וקבען צורתן כו' הענין הנוטה פה הוא משמתי סודות הידועים לחכמי לב אך כפי קולר ביגתי פה רים מילין חומר נפש האדם יורה שניחנה בחומר עב מינע ממנה הסגזה ונפשות הבהמות במקורם הם חיליים ממקום גבוה ג"כ אשר ממנה נמשך החיות והקיום להם כי לכל פעול' פרטית צעילס השפל ים עליין גבוה מעל גבוה כמ"ס אין לך עשב מלמעלה שאין לו מול מלמעלה כו' שפועלות הנתיב' מהמזלות והחיות מלמעלה' מהם והנשילת שר הוא המקור שמהם נמשכו חיותם ואין להאריך והאנין יבין ואף טכפס הבהמה אין להם שר מ"ל לפי דעת ח"ל יבוליס הם [עב] קודם שחטאו בעגל כו' וכאן לאחר שחטאו כלומר שבמרכב' השנית כתיב פני אדם אחר פני שור ודעתו שברוב הוא פני השור אשר שלא מנה שור ואיתא בתנחומא שיחוקאל ביקש רחמים והפכו לכרוב כי ע"י מעשי האדם פה צעות' ירד למדריגה שניה ואין להבין הדבר בפרטות שהם מחשבות הכמה המרכבה: (עג) גובר על יצרו לשון חכמים לומר חמיר מחנבר והוא שמתחוק בכח גדול כי צריך חזוק גדול להגביר על יצרו וגובר הוא אחר ההרגל עד שאינו צריך חזוק כל כך ובקל יסבית מאותו: (עד) ואוהב את שכניו הוא מדה מן אדם לחבירו שאוהב כל בני אדם כנפשו: [עה] בדין ומשפט ר"ל סגוהג רק ביושר כפי החבונת השכל: (עו) ועיניו למטה להחזיקן בשפלותן ולבו למעלה

ישועות יעקב

השמים: (עו) שפירס אותם כמו מפה ויריעה: [מח] כדאי' כב"ד פ"ב על והאריך היחס מוהו וכו' עיי"ש (מט) לפי שאין קטיגור נעשה סניגור: (ז) מאי כרוב ח"ד אכזה כרכיא שכן ככלל קורין לינוקא רכיא ח"ל אבוי היונו פני אדם ח"ל אפי רכרבי ואפי זוטרא חניגה דק' י"ג. (נא) ואי' בתנחומא מפני כבודן של ישראל

להכיר

אריהו רבא פרק לא

עד שנכנסו ישראל לארץ מ' שנה היה כמה היה הקב"ה
 מנפסן וכמה מחבקן וכמה מנשקן ומשנכנסו לארץ עד
 שנכנה הבית ראשון ד' מאות וארבעים שנה היתה ירו
 של הקב"ה פשוטה עליהן להצילן מכל צר ואויב וכן
 משנחרב הבית ראשון עד שנכנה הבית האחרון ע' שנה
 היתה ירו פשוטה עליהן להצילן מכל צר ואויב וכן משחרב
 הבית האחרון ועד עכשיו מ' מאות שנה (צד) כמה מנפסן
 כמה מחבקן כמה מנשקן (צה) מכאן ואילך אם נעמוד
 אנו ובנינו ובני בנינו ויהיה לנו פה מלא (צו) שירה כים
 ולשוננו רגה כהמון גלוי ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע
 וירינו פרושות כנשרי שמים ורגלינו קלות כאילות אין אנו
 יכולין להדות לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את
 שמך על אחת מאלה אלפי אלפים ורבבי רבבות הנסים
 והמוצות שעשית ענונו ולעתיד לבא (צז) כמה מאיר
 הקב"ה פני הצדיקים שיהיו כשיטה [סא] ראשונה
 [צח] משל למה"ד למב"ו ששלח אל עבדיו ובני ביתו
 שהוא בא להם בסוסים ובפרשים ובחילות הרבה שיבינו
 לו [סב] אהל יפה ונחמד כדי שיבא וישרה עמם
 בשכונה שלהם כיון ששמעו עבדיו ובני ביתו מיד יצאו
 אף הם לקראתו בסוסים ובפרשים ועמם חילות הרבה

ומן ימות בן דוד עד שחרב העולם ויתבטל ונשגב ה'
 לברו כיום הוא יום שכולו שבת היא שיטה חמישית
 אבי שבשמים גלוי וידוע הוא שאתה יושב ומצפה להן
 לישראל מתי יגיעו ימות בן דוד ותמצא בישראל מהן
 בעלי מקרא ומהן בעלי משנה מהן בעלי משא ומתן
 באמונה מעיד אני עלי שמים וארץ שהקב"ה (פח) יושב
 ומצפה להן לישראל יותר ממה שמצפה (פט) האב לבנו
 והאשה לבעלה שיעשו תשובה כדי שיגאל אותם ויבנה
 להם בית המקדש שלא יחרב לעולם ויחזור (צ) ויתקיימו
 לפניו שתי שורות של מלאכי השרת העומדים לפניו
 ויאמרו שירה לפניו שורה האחת העומדת לפניו מקדיש
 את שמו בכל יום תמיד מיציאת החמה ועד שקיעת החמה
 ואומרים ק' ק' ק' ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו (שעי' ו')
 שורה השנית העומדת לפניו מקדישים את שמו בכל יום
 תמיד משקיעת החמה ועד יציאת החמה ואומרים ברוך
 כבוד ה' ממקומו (חזקאל יג) ומה ת"ל ממקומו אלא לפי
 שאין הבריות (צב) רואין אותו שאפי' מלאכי השרת אינן
 רואין אותו שאפי' החיות הקודש הנושאים את כסא כבודו
 (צג) אינן רואין את הכבוד שלו (צד) בית ישראל אני
 כפרתן בכל מקומות מישבותם משיצאו ישראל ממצרים

ישועות יעקב

פרק ב' ופרק ו' אות מ"ט מה שכתבתי שם : [סא] כמו המלאכים
 שנבראו בשיטה הראשונה ואז יהיו יותר חשובים ויותר פנימיים
 מהמלאכים כדאי' בתחומא פ' בלק ובירושלמי דשבח שמחית
 הדיוקים יהי' לפניו ממה"ש והמלאכים ישאלו אותם מה פעל אל
 ועיין בב"ב דף ע"ה שהמלאכים יאמרו לפני הדיוקים קדוש כו'
 ע"ש ועיין לעיל פ' ס' : [סב] דוגמא היא לקיום המנוח שהיה
 האדם קדוש וגופו טהור ומוכן להשרת שכינה ואדם הראשון
 לא עשה כן ועבר על האיווי שנלווה עליו לכך לאמר ויגרם את
 האדם ולפי שהחמיל אליהו ז"ל ספר הקדוש הזה כפסוק ויגרם
 לכן כוים ב"ב בזה הפסוק ע"ד נעץ סופו בתחלתו ותחלתו בסופו :
 והלאה
 השרת לב האבן ונתינת להם לב בשר : [פט] האב לבנו שהוא
 מדרג הטבע בשר ומשברו כן כביכול אהבה ביותר שנספס אלוה
 כח בפמליה של מעלה כמעט שהטובים והזוהר חפץ ה' : [צ] ויתקיימו לפניו ב' שורות כו' כלומר לפני הקב"ה וז"ל ע"י דקת ישראל
 ונעטתים ותעוררו את"ל המלאכים העליונים כמ"ש ברוך יחד כוכבי ביקר אלו ישראל שנתשלו לנכבדו וסודר כל בני האלהים חלו המלאכים
 ז"ל על לעיל ומשמע שבשורה אחת הם קיימים ובמלאכים עומתם יש
 ומה ת"ל ממקומו כו' כי אי אפשר ליחד מקום לו ח"ו אחר שמלא כל הארץ כבודו ומשרם שהוא אדרבה הכונה ממקומו
 ומדריגתו הנעלה כעולם אינם יודעים כבודו ומקום מדריגתו ועיין במורה נבדיל שם מקום שביאר כמו כן : [צב] אינם
 רואים כלומר נשגים : [צג] בית ישראל כו' כונה ה' הקב"ה מנפסן כו' ר"ל שכל הכניסם ודבקן מאד למאור פניו
 להבינם ולהשלים יותר ממלאכי השרת : [צד] כמה מנפסן שהוא אהבינו מלינו ועומד להושיע לנו בכל ואין סימן אהבה
 גדולה כמו : [צה] מכאן ואילך אם נעמוד כו' כלומר שאין לנו פה להתבונן ולהגיד על הוצ טובותיו חלוטו ומסדיו הרבו'
 כמו : [צו] שירה כים שהיה נובע על לשוננו שירים התפעלו' מלב כמו מי הים הנובעים מעד ולשונו רינה כי הלשון נחתך
 הקול וממנו יצא קול הרינה ושפתותינו הם המודיעים לתוך דבר שבת וירינו פרושות מרוב התפעלות השמחה והשבה
 כמ"ש בשלמה ויפרש כפיו כי זה סימן ההכנעה והתבוננת השמחה מכבודו ית' לבנו ורגלינו קלות כאילות לרוך למנוחו ולהודו
 אין אנו מספיקין להודות לך כלומר מדר גדולתו ועמדתו ית' כי אין סוף ותכלית וילא כל לשון להודו ולשבחו ועל אחת כמה
 וכמה הטובות שעה עמו שאין די להודות לו : [צז] כמה מאיר הקב"ה כו' כשיטה הראשונה זהו מדריגות השיחות שנתה
 לעיל ה' שיעין ר"ל כמו המלאכים שנבראו כמעלה וכמוהם יהיו כמעלתם והשבתם : [צח] משל למה"ד כו' לכ"ג ויגרם כו' בין
 חבין המשל הזה שבאלסודות שאף הקב"ה הכל מקלסים לפניו בעולמות העליוני' עכ"ז חפץ ה' שיהיו באים בני אדם בסמיכה
 וחייליהם ר"ל שהמלאכים יש להם חנוכה וחפץ מעמנו לדבק בה' לפי שאין החומר מעכבן שמים ושמיים לעשות
 רצון קונם באהבה אבל בני אדם אינם יכולים לעלות מעמנו כי החומר מעכבן זה חפץ ה' יותר כשהם בעלי בחירה והנה
 בתחלת הברואה היה האדם נבזה מאוד כשהגתו והיה דבוק בה' עד שנתפתח בצד הרעה ואז נכל שמחת הדביקות מלבו ולא
 היה עוד עש' ה' ע"כ נגרם ממילא גלגלות נועם ה' אחר שנתפרד ממנו והבן ואלו באל להורות ואומר דאם כמה גדולה
 מעלת האדם עד שיכול להיות כמדריגות השיטה הראשונה כי ה' ב"ה חפץ בעבודת האדם מאד ומקרב אליו לחתגלות עמו

מאורי אש

ירמון מליו כמסלו והיסועות יעקב פירם כדומק מאד עיין בו והנראה
 שכל לזיור לנו כי דורו של מנשה היו רבים כרוכים עורנה אחרי
 עבודת כוכבים כי היו גם מעט שליטה ולכן חשקו להם כמאמרם
 כסנהדרין בחלק זהו השליטים בידיהם והוא הכח עד שכל מנשה
 ועשה רעה לרוב ועבד כוכבים אז השליכו שליטים וכחבטל החשוקה
 להם עד שיבנה ב"ב אז יבטלו כל הטעיות בזה ואז נשגב ה' לברו
 כי הכל יכירו כח מלכותו והענין שאלאו אדם אחד שטמון ככלע
 הכונה על מנשה שהמזל הגביהו עד שחטא הרבה : [פח] יושב
 ומצפה כו' ת"ל שרצוק וחשקך מאד שיזו ליונות בן דוד דיעקר
 החבלות אירו לתענוני העולם הזה כי אם שימלא בן בעלי
 מקרא ובעלי מעשה שזה ונחתי רוחי בכס שיטהרו שכלם כהשנה
 בעלי משא ומתן באמונה והוא טהרת הלב וחיובכה במדות שזהו
 מדרג הטבע בשר ומשברו כן כביכול אהבה ביותר שנספס אלוה
 כח בפמליה של מעלה כמעט שהטובים והזוהר חפץ ה' : [צ] ויתקיימו לפניו ב' שורות כו' כלומר לפני הקב"ה וז"ל ע"י דקת ישראל
 ונעטתים ותעוררו את"ל המלאכים העליונים כמ"ש ברוך יחד כוכבי ביקר אלו ישראל שנתשלו לנכבדו וסודר כל בני האלהים חלו המלאכים
 ז"ל על לעיל ומשמע שבשורה אחת הם קיימים ובמלאכים עומתם יש
 ומה ת"ל ממקומו כו' כי אי אפשר ליחד מקום לו ח"ו אחר שמלא כל הארץ כבודו ומשרם שהוא אדרבה הכונה ממקומו
 ומדריגתו הנעלה כעולם אינם יודעים כבודו ומקום מדריגתו ועיין במורה נבדיל שם מקום שביאר כמו כן : [צב] אינם
 רואים כלומר נשגים : [צג] בית ישראל כו' כונה ה' הקב"ה מנפסן כו' ר"ל שכל הכניסם ודבקן מאד למאור פניו
 להבינם ולהשלים יותר ממלאכי השרת : [צד] כמה מנפסן שהוא אהבינו מלינו ועומד להושיע לנו בכל ואין סימן אהבה
 גדולה כמו : [צה] מכאן ואילך אם נעמוד כו' כלומר שאין לנו פה להתבונן ולהגיד על הוצ טובותיו חלוטו ומסדיו הרבו'
 כמו : [צו] שירה כים שהיה נובע על לשוננו שירים התפעלו' מלב כמו מי הים הנובעים מעד ולשונו רינה כי הלשון נחתך
 הקול וממנו יצא קול הרינה ושפתותינו הם המודיעים לתוך דבר שבת וירינו פרושות מרוב התפעלות השמחה והשבה
 כמ"ש בשלמה ויפרש כפיו כי זה סימן ההכנעה והתבוננת השמחה מכבודו ית' לבנו ורגלינו קלות כאילות לרוך למנוחו ולהודו
 אין אנו מספיקין להודות לך כלומר מדר גדולתו ועמדתו ית' כי אין סוף ותכלית וילא כל לשון להודו ולשבחו ועל אחת כמה
 וכמה הטובות שעה עמו שאין די להודות לו : [צז] כמה מאיר הקב"ה כו' כשיטה הראשונה זהו מדריגות השיחות שנתה
 לעיל ה' שיעין ר"ל כמו המלאכים שנבראו כמעלה וכמוהם יהיו כמעלתם והשבתם : [צח] משל למה"ד כו' לכ"ג ויגרם כו' בין
 חבין המשל הזה שבאלסודות שאף הקב"ה הכל מקלסים לפניו בעולמות העליוני' עכ"ז חפץ ה' שיהיו באים בני אדם בסמיכה
 וחייליהם ר"ל שהמלאכים יש להם חנוכה וחפץ מעמנו לדבק בה' לפי שאין החומר מעכבן שמים ושמיים לעשות
 רצון קונם באהבה אבל בני אדם אינם יכולים לעלות מעמנו כי החומר מעכבן זה חפץ ה' יותר כשהם בעלי בחירה והנה
 בתחלת הברואה היה האדם נבזה מאוד כשהגתו והיה דבוק בה' עד שנתפתח בצד הרעה ואז נכל שמחת הדביקות מלבו ולא
 היה עוד עש' ה' ע"כ נגרם ממילא גלגלות נועם ה' אחר שנתפרד ממנו והבן ואלו באל להורות ואומר דאם כמה גדולה
 מעלת האדם עד שיכול להיות כמדריגות השיטה הראשונה כי ה' ב"ה חפץ בעבודת האדם מאד ומקרב אליו לחתגלות עמו

ואמרו לו שכבר הכינו לו אהל יפה ונחמד כדי שיש
 וישרה עמהם בשכונה שלהם ואם לא עשו כך שלא יצאו
 לקראתו בשמחה ולא הכינו לו אהל יפה מיד מגרש אותם
 המלך. לכן נאמר ויגרש את האדם (בראשית ג') [צט] ומפני
 מה לא נאמר ויגרש את הבהמה (כג) ויגרש את החיה
 את העופות. אלא מעיד אני עלי שמים וארץ שהבהמה
 חיה ועוף אין [סד] ממללין ואין קורין ואין שונין לפיכך
 תלה הכתוב באדם לכן נאמר ויגרש את האדם. למעלה
 הימנו מה הוא אימר [סס] וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת
 את עשב השדה בזיעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל
 האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב.
 כיון שאמר הקב"ה לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת
 את עשב השדה (ק) נודעו כל איברי. א"ל הקב"ה
 הואיל ונודעו אבריך תאכל לחם. שנ' בזיעת אפיך תאכל
 לחם וגו' עד ולעפר תשוב אל עפר תלך לא נאמר אלא
 ואל עפר תשוב (סה) (קא) מכאן רמז לתחית המתים מן
 התורה לכן נאמר ואל עפר תשוב. (קב) ומה נשתנה

הבי"ת מכל הד"ב אותיות שבה ברא הקב"ה את עורמו
 שנ' בראשית ברא אלהי את השמים ואת הארץ והלא
 אין ראוי לומר (סו) אלא (קג) אלהים ברא בראשית ומה
 ת"ל בראשית ברא אלהי אלא (קד) צא ולמד מתינוק
 זה שהיום פותחין ואומרים לו א"ל"ף ב"ת ולמחר אומרים
 לו ב"ת א"ל"ף וממי אתה למד אלא למד מן הברכות
 והקללות האמורות (סו) במשנה תורה לכן התורה נאמרה
 בתחלה בב"ת ב"ת א"ל"ף א"ל"ף שנ' בראשית ברא אלהי
 את. ועוד טעם אחר לכן התורה נאמרה בתחלה בב' שהו'
 (קה) לשון ברכה ולא נאמרה בא"ל"ף בתחלה שהו' ל'
 קלהל של ארור וא"ת הלא כתיב בב"ת בכה תבכה [איכה]
 [ח] הוא נאמר בא"ל"ף איכה ישבה ברד (סס) וקללה של
 ארור וכל [סס] הצדיקים העומדי' בתחית המתים לימות
 בן דוד שוב אינן חוזרין (סט) לעפרן לעולם שנ' (ישעיה
 ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם [ע] [קו] קדוש
 יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים. (קז) וקאנה
 הולבין

מאורי איש

אליו בכל חיותיו כלומר בכל מחנותיו המה סמלתיים הגבוהו'
 להשוונו ולהשכיחו אם ירצה האדם להתדבק בו וכמו שהיה אלול
 אדה"ר בראשיתו אך האדם הוא ענוע מעצמו זזת אם לא
 יקבל זזת בשמחה לא ישרה נחמו סרוס האלקי והבן :
 [צט] ומפ"מ לא נאמר ויגרש את הבהמה כו' לכאורה הדבר
 לפלא מה חטאו ועוד הלא לא היו מחסילה צעמלת סב"ע
 שיאמר שנגרשו נחמו אך כבר בארתי כמה פעמים שע"י חטא
 אדה"ר נפלו כל הצעלי חיים כולם ג"כ ממדריגתו כי הם
 נחשבו ג"כ כי בחסילה היה גוף אדה"ר דק מאוד וספירי כמ"ש
 חפזו עקיצו של אדה"ר הים מכהה נלגל חמה כי היה גופו
 דק ספירי יותר מנלגל חמה והו' הכע"ס מאלכו וא"כ הם היו
 גופים דקים מכהוס אך כאשר חטא וניתן עליו כמות אור
 אז גם כע"ס נפלו ונחשבו ובאמת צמדט אמרו שגם לבמה
 וחיה האכילס מעץ הרעט ואולי מסיבת זה וכן גם המה נגרשו
 ממדריגתן רק מפני שהם לא הסבו חטאם בידהם וברזוס
 שאין ממללין ולא יודעים רק החטא תלוי באדם וממנו בא להם
 ממילא ועל לז הכוונה השני' שהבע"ס כולם מכוונים להד' פנים
 צמדטת וא"כ נגרשו למעלה ממדריגתם (כמו שאמר על"כ
 ג"כ הכדל בין קודם שחטאו צעל לאחר שחטאו) כי ע"י חטא אדה"ר ירדו כולם והבן היטב מאוד : [ק] מודעו כל
 איבריו כבר בארתי צמדט בראשית שרימה שיפול ח"ו ממדריגת צ"ל למעלת צע"ס כולם ולכן פחד מאוד ולכן אמר לו עוד
 תאכל לחם להרות שהוא נדל מטבעס אחר שמאלכו נדל ממאלסט אות הוא על דקות גופו ומדקות הגוף הוא אות על
 דקות הנפש : [קא] מכאן רמז לחה"מ כלומר חסוב לחיות עוד כנראשונה ולכאורה אין משמע מזה מלומה כי אחר שניטל
 מהעפר שייך יותר לומר חסוב מתלך והגר' שלפי דברינו מבוחר והוא שבתחילה היה גופו על משכונת שיחיה לעולם כי ניטל
 מהעפר הדק שהיה גופו יכול להחקיים לעולם ולכן אמרו ממקום כפרחו נברא שזה ממקום צהמ"ק וא"כ כאשר צערו לו שיטוב
 לעפרו מורה שיטוב ע"ד שכלקח מתחילה וא"כ ראי' שיהיה כנראשונס ויחיה לעד. (קב) ומה נשתנה צ"ת הדבר מבוחר בהרבה מקומות
 שהאותיות התורה סיות הנס במקורן [ולעומת זה באדם יואל מנפט המדברת דווקא והרא' שאין דיבור לבע"ס אף שלהם כל
 כלי הקול] ולכן דקרו דבריהם בכל ענייניהם בזה ואין להאריך בזה (קג) אלהים ברא בראשית הדבר הזה פרטוהו רש"י ותוספות
 אלל ע' זקנים שהעתיקו התורה וכחבו אלהים ברא בראשית וכבר האריכו הפרטים בזה בספריהם איש איש כפי דרכו וגם
 אכני מעט כפי קויר בינתי הארכתי בו צמ"ל וכאן הקשה שהיה לו להתחיל בא' ולכתוב כתקון ובראוי : (קד) לא ולמד מתנוק
 הענין הוא עמוק מאוד וקשה לזייר אם לא כאשר הערנו פעמים רבות בזה הספר ועיקרו מבוחר בספרי תהלוכות המדרש בנערכת
 התורה שהחוכה היא עליונה רוחניות צמדטתה ונשתלטה עד ד' פעמים עד בואה לפה והגה סידורה באותיותיה צעליונותה
 הוא ע"ד אחרת מתחלת מאל' שהיא המדריגה כראשונה [ולכן היא נוחה להוציאם באדם בלי עזר ללי הגוף רק מהנפש המדברת
 לבד כי היא רוחנית מאוד והבן [ולכן אמרו חז"ל יודע היה לללל ללרף אותיות התורה שבהם נבראו שמים וארץ כמו
 שהיתה סידוריה בחסילה וא"כ פה בחינת ההחורה כמ"ס צמדטת מלמד שחור הקב"ה עם עצמו ד' פעמים קודם שנתן התורה
 ולכן פה הב' קודם לאלף והבן : (קה) לשון ברכה כי משגלות החורה שיח צירוף ונעריקון : (קו) קדוש יאמר לו שם קדוש
 מורה על לשון הדלה ולכן מאלכו להסיך על מי שהוא נדל צעמלה לרע ג"כ כמו לא חסיה קדשה כלומר פרושה מעוב
 לרע מאוד ויהיה סבאור קדוש כלומר נדל מכל הספר וקדוש בקדושת הנפשיות מאוד * [קי] ולאנה סולכים כו' כלומר איכה
 יהיה

ישועות יעקב

[סג] והלא אף בהמות וחיות ועופות שאכלו מעץ הרעט סג'
 ותחן גם לאישה עמה ויאכל גם לרבות בהמות כו' כדאי' צב"ר :
 (סד) והיה האדם לנפש חיה חרוגו והות באדם לרוח ממללא
 ור"ל שיש לאדם דעה ודבור מרד לשמחו הקדושה משאל' הבהמות
 שאין להם דעה : [סה] חסוב משמע חסוד לעפר מי כמו
 שאחה עכשיו וכסס רש"י ז"ל מ"כ חסוב משמע אע"פ שתלך לעפר
 חסוב המ"כ צב"ר פ"ך ע"ס : (סו) משני טעמים חרף שאז היה
 מתחלת התורה צאל"ף ועוד מפני המינים כדאי' צעמילה ס"ק
 שכתבו כן לתלמי המלך ע"ס [סו] פי' כי הברכות שבת"כ הם
 מתחילים צאל"ף ומסיימות בתי"ו אם בחקתי ומסיים קוממיות
 והברכות צעמטנה תורה מתחיל בוי"ו ומסיים בה"א והי' ומסיים
 למטה וכן הקללות מן והי' עד אין קונה בסוד חשר"ק והדברי'
 עתיקין וידוע להמשכילים בחכמת אמת יה"ר שישים חלקו עמהם
 ויקיים צנו ומלאה הארץ דעה אה' וגו' אמנן יהי רעון :
 [סס] ילקוט ישעיה דף מ"ה ע"א : (סט) בין לימות בן דוד בין
 לעוה"ב אלא הכטר מחקיי' עליהם עד שיטובו ויחיו לעתיד לבא
 רש"י בסנהדרין דף ל"ב : (ע) בנמ' שם מה קדוש לעולם קיים
 אף

אליהו רבא פרק דא

יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור והיה ביום ההו' יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון בקיץ ובחורף יהיה * והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההו' יהיה ה' אחד ושמו אחד אמן * וכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתראינו בכניגה של ירושלים במהרה בימינו אמן : סליק פירק

(עא) הולכין אלא בשעה שהקב"ה ירא מקבל פני הצדיקים לעתיד לבא יבאו לפניו כבנים לפני האב וכעבדים לפני אדונייהם וכתלמידים לפני רבן * שנ' [זכריה יד] הנה יום בא לה' וגו' ויצא ה' ונלחם בגוים וגו' ועמדו רגליו ביום ההו' על הר (עכ) הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה וגו' ונסתם מקדם נסתם מפני הרעש וגו' ובא ה' אלהי [קח] כל קדושים עמך והיה ביום ההו' לא יהיה אור יקרות וקפאון * והיה

ישועות יעקב

אף הם לעולם קיימים ומסיים עם ואח תאמר אותן אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו שנ' (ישעיה ז') ושגדס' לכדו ביום ההוא לדיקי' מה הן עושין הקב"ה עושה להן כנפים כנשרים ושטין ומעופפים על פני המים שנ' (תהלים נז) על כן לא יירא בהמיר ארץ וצמנט הרים כלב ימים ושמא תאמר יש להם צמר ת"ל (ישעיה מ) וקוי ה' יסליפו כס ועלו אבר כנשרים יורזו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו ע"כ ל' הגמ' בשם הת"א ואולי שחסר כאן ועיי"ש בפרש"י * ומה שאמרו בגמ' (סס) לדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן וכן הת"א שדקדק ואמר כל הצדיקים העומדים בתחתית המים לימות בן דוד כו' לפי שהרשעים לא יעמדו בת"ה עד אחר אלף שנה שיחבר העולם ואח"כ יחדש הקב"ה את העולם ויסו כל המתים לימות בן דוד הגדול כדאי' בסדר אליהו זוטא פרק י' עיי"ש : [עא] פי' כחבלי ופורעניות של מלחמות גוג ומגוג שיהיה אחר שיבא בן דוד ולאנה הולכין הצדיקים שיהיו אז אלא בשעה שהקב"ה ירא מקבל פני הצדיקים כו' ור"ל שהקב"ה יסתיר מהם והרשעים ינוסו אל המדבר שנ' ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש וגו' ובא ה' אלהי כל קדושים עמך ר"ל הצדיקים יהיו כלל כנפיו יתב' * ועיין ביומא פ' טרקא קלפי כי ב' פעמים יבא גוג ומגוג על ירושלים : [עב] ועיין בפסיקתא שאעתיק בס"ד בסוף הספר שדרש זס על ת"ס שהצדיקים יחיו ויבאו בגילגול מחילות עד הר הזיתים וכן יש לפרש כאו מ"ש ולאנה הולכין הצדיקים כשיחיו לימות בן דוד וכל הענין : יה"ר שיקויים בנו מקרא שכתוב וקיינו מיומים ביום השלישי יקומו ונחיה לפניו אמן :

מאורי אש

וכי' התדבקתן ומדריגתן ומהלכס כדביקות ומפרט שיבאו לפני ית' להתדבק בזיו השגתו ונועם הדר השכיני' ויהיה צוה ג' בחינות אחד כבן לפני אב שזה מדריגת האלהים הזכים כבן האוהב לאביו ואוהבו כו' כעבדים וזה מבחינת היראה כעבד לפני רבו הג' מבחינת הכבוד והתבוננת המעלה כתלמיד המבין מעלת רבו המאלפו חכמ' ויתכן שכולהו איתניהו באדם אהבה מלד העלם כי אין נועם למעלה מדביקות מזיו השכינה והיראה כמשפט הרואה דבר מפליא מאוד כי מרום ונורא הוא הג' ההתבוננת הכבוד והמעלה וההגאה מזה אף כי יהיה משרת את פני ה' כתלמיד הלומד מרבו : (קח) כל קדושי' עמך כלומר שיהיו מדובקים עמו מתענגים מזיו השכינה כן יהי רצון שיבנה בהמ"ק צ"ב וזכה לחזות זיו שכינתו אמן :
ובזה נשלם באור רבא * כן יזכני להחל ולהשלים באור זוטא * בעזר אור עוטה :

נשרם חלק ראשון

אליהו זוטא פרק א

צה

סדר אליהו זוטא חלק שני

פרק א מעשה דבי אליהו הנביא

אמרו רבותינו זכרונם לברכה [נ"י אמרו עליו] לעולם יהא אדם (א) ערום ביראה (ב) ומענה (ג) רך (ג) ומשיב חמה ומרבה שלום (ד) עם אביו ואמו ועם רבו (ה) ועם חברו ואפי' עם גוי בשוק כדי שיהא (ו) אהוב מלמעלה (נוסחה ישינה ואהוב) ונחמד מלמטה וכדי שיהא מקובל על הבריות וכדי [ז] שיתמלאו כל ימיו בטובה (כ"י הדריק אבד ואין איש שם על לב מלאן אמרו כל המצער עלמנו עם הציבור וזכר ורואה בנחמות ציבור שנאמר וידי משה כבדים וכי לא היה לו למשה כר או כסף ליטב עליה אלא כך אמר משה הואיל והציבור שרוי בלעזר חף אני אהיה עמהם ואשרי מי שמצער עלמנו עם הצבור לא יראה אדם הציבור שרוין בלעזר והוא הולך לביתו ויחלל וישחה ויאמר שלום עלי נפשי ואם עשה כן עליו הכתוב אומר הנה ששון ושמחה הרוב וגו' מה כתיב אחריו ונגלה באזני ה' לבנות זה ענין ציונים וענין הרשעים מהו אומר אחי אקחה יין ונסכאה סכר משום דבי אליהו וכו') ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בזמן שישיראל שרוין בצער ופירש אחד מהן באים [ח] שני מלאכי השרת ומניחין לו את ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש את עצמו מן הציבור

אל יראה בנחמות ציבור אלא בזמן שהציבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה (ט) ושלום עלי נפשי ואם עושה כן עליו הכתוב אומר [ישעיה כ"ב] [ו] והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אכול בשר ושתות יין וגומר [יא] מה כתיב בתריה ונגלה באזני יי' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן עד כאן מדת של (ג) בינונים אבל במדת הרשעים מה כתיב (שם נו) אתיו אקחה יין ונסכאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד [יג] מה כתיב בתריה הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגומר אלא יצער אדם את עצמו עם הציבור (יד) שכן מצינו במשע"ה שהיה מצער א"ע עסהצבור שנ' [שמות יו] וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה וכי לא הי' למשה כר אחת או כסת אחת לישב עליה אלא כך אמר משה הואיל וישיראל שרוין בצער אף אני אהי' עמהם בצער וכל המצער א"ע עם הצבור זוכה ורואה בנחמות צבור ושמא יאמר אדם [טו] מי מעיד בי אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידין עליו שנאמר כי אבן מקור תזעק (ז) וכפיים מעיץ יעננה [חבקוק ב']

מאורי איש

(א) ערום ביראה ומתענה רך להשיג היראה הטמור בלבו או ערום שלא יעשה דבר שילעגו עליו רק יהיה דעתו מעורבת בין הבריות : (ב) ומענה רך להשיב לכל שואל רכות כי מדת הכעס והענות מדות רעות מאוד [ג] ומשיב חמה כלומר שיהיה ביכולתו להשיב חמתו העולם בלבו ולהשבות' וזה ע"י שיהיה אהוב מלמעלה יהיה נחמד למטה : (ז) שיתמלאו כל ימיו בטובה כי ימלאו לו עוזרים להטיב מחייתו : (ח) שני מלאכ' כו' ומניחין את ידיהם כו' כלומר השגחתם ושפעת לו היר מכוונה על השפעה כמ"ס פתח את ידך ומשביע גו' וענין שני המלאכים יתכן ע"ד האור שאחד הוא לקיימו הניחן לו קיום וחיות תמידי והב' החיות והטרף המדמן לו וזהו השגת' הפרטית וזהו המפורסם בדבריהם ז"ל באמר' תמיד שני מלאכים מלווים אותו והכו' כי ישתנה סדרי הטבע הכללי והשגחה הפרטית עליו במשאו : [וכן מלאכי בספר עגן אבות וע"ד היותר נעלה הוא מדה"ד ורמזים העוברים לאדם מימינו ומשמאלו והבן (ט) ועלום עלי נפשי כלומר מה איכפת לי בלעזר רק שלום יהיה : [י] והגם ששון ושמחה באורו שאומרים מה לנו לראב בלעזר עוה"ז אחר כי מחר נמות ואין לנו רק לשמח בנחמה וששון בחיינו ולא להצטער ולנקט רמזים : (יא) מכ"כ ונגלה גו' ר"ל כי זאת יגרם לכם המית' או באורו אם יכופר לכם גו' עד תמותן לא כן כי גם אחר המות תעשו על זם : [יב] ציונים און הכו' ציונים בטוב מעט רק ציונים במדת הרע כי עכ"פ הם יראים מן המות ועכ"פ רוצים להתענג מעט אבל רשעים כל תכליתם הרק המאכל והמשתה ודעתם ידמה כי זה תכליתם וק"ל : (יג) מכ"כ הצדיק אבד כלומר שרק כל פנייתם להתענג ואינם שמים על לבם במיתת הצדיקים ובנחות אחרים או הכוונה ע"פ שהצדיק נאבד בשביל שלא יראה הפורעניות העתיד' לבוא עליהם ח"א שכתוב בתריה הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגומר אלא יצער אדם את עצמו עם הציבור (יד) שכן מצינו במשה רבינו כו' הואיל וישיראל כו' חף אני אהיה עמהם ואשרי מי שמצער עלמנו עם הצבור והוא הולך לביתו ויחלל וישחה ויאמר שלום עלי נפשי ואם עשה כן עליו הכתוב אומר הנה ששון ושמחה הרוב וגו' מה כתיב אחריו ונגלה באזני ה' לבנות זה ענין ציונים וענין הרשעים מהו אומר אחי אקחה יין ונסכאה סכר משום דבי אליהו וכו') ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בזמן שישיראל שרוין בצער ופירש אחד מהן באים [ח] שני מלאכי השרת ומניחין לו את ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש את עצמו מן הציבור

ישועות יעקב

[א] להערים בכל מיני ערמה לירא' בוראו רש"י ברכות דף י"ז ועי"ס : [ב] ירגיל עצמו לדבר בלשון רכה וענוה וקול נמוך ועיי' לעיל : (ג) עיי' כל זה בסדר אליהו רבא פ' כ"ה ועס נחבאר בס"ד ועיי' בפ"ק דתענית : [ד] קיסם שפאין בלשון חכמים רש"י

בא מהרגל מענה רך כמ"ס מענה רך משיב חמה : (ד) עם אביו ואמו ועם רבו (ה) ועם חברו ואפי' עם גוי בשוק כדי שיהא (ו) אהוב מלמעלה (נוסחה ישינה ואהוב) ונחמד מלמטה וכדי שיהא מקובל על הבריות וכדי [ז] שיתמלאו כל ימיו בטובה (כ"י הדריק אבד ואין איש שם על לב מלאן אמרו כל המצער עלמנו עם הציבור וזכר ורואה בנחמות ציבור שנאמר וידי משה כבדים וכי לא היה לו למשה כר או כסף ליטב עליה אלא כך אמר משה הואיל והציבור שרוי בלעזר חף אני אהיה עמהם ואשרי מי שמצער עלמנו עם הצבור לא יראה אדם הציבור שרוין בלעזר והוא הולך לביתו ויחלל וישחה ויאמר שלום עלי נפשי ואם עשה כן עליו הכתוב אומר הנה ששון ושמחה הרוב וגו' מה כתיב אחריו ונגלה באזני ה' לבנות זה ענין ציונים וענין הרשעים מהו אומר אחי אקחה יין ונסכאה סכר משום דבי אליהו וכו') ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בזמן שישיראל שרוין בצער ופירש אחד מהן באים [ח] שני מלאכי השרת ומניחין לו את ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש את עצמו מן הציבור

מליטה

אליהו זוטא פרה א

צו

(לז) אבל אני מעיד עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו יושב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה (לח) ועמון (יג) ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלין גרים מן התרמודיים ומן (יד) הקרמיים כשנכנסו נכנסו בפתח אחד וכשיצאו יצאו (טו) בשלשה פתחים ופגע בו בר"ע אקישו ליה ואוקמיה א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסף העולם ועד סופו אשרך שזכית לשם והעבודה שעדיין אין אתה מגיע אפילו לרועה בקר א"ל ר"ע (לט) אפילו לרועי (עו) צאן אבל אין מקבלים גרים מן (ז) הכותיי (מ) מפני עשרה שבטים שנבלעו ביניהם עד שיבא אליהו הנביא וכן דוד (יח) ויפרשו אותן שנאמר (מלאכי ג) הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום יי הגדול והגורא (מא) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות * משום (ט) רבי אליהו אמרו (מב) גדולה צדקה (מג) שמיום שנכרא העולם עד עכשיו העולם עומד על הצדקה וכל הנותן צדקה הרבה (מד) הרי זה משוכח * וממלט את עצמו מדינה של גיהנום שנאמר (קהלת יב) (מה) והסר (כ) כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ונאמר (תלים מ"א) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטו יי ואין רעה (מו) אלא יום דינה של גיהנום שנאמר (משלי ט) וגם רשע ליום רעה ואומר (תילים קו) אשרי שומרי משפט (מז) עושה צדקה בכל עת אבותינו הראשונים (מח) מפני מה זכו לעוה"ז ולימות בן דוד ולעוה"ב מפני שנהגו א"ע בצדקה אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה בנו לא נשתכחו אלא בצדקה אברהם מנין

לאחין והיה הדבר (נג) קשה אל החכמים מפני שחכם גדול וזקן גדול היה ויענינו בהו' מלבא לבית המדרש אמרו מי ילך וידוענו אמר רבי יהושע ברבי חנינא אני אלך * ואחריו מי ראב"ע ואחריו מי ר"ע מיד והלכו וישבו על פתח ביתו נכנסה שפחתו ואמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה אמור להם שיוכנסו כיון שנכנסו תפשו לרבי יהושע והשיבו על גבי מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל מי הוא זה א"ל ראב"ע הוא א"ל ויש בן לעזריה חבירו קרא עליו המקרא הזה (תלים לז) נער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב (ט) וזרעו מבקש לחם ועוד אמר ליה אמור לתלמידך אחר וישב א"ל מי הוא זה א"ל עקיבא בן יוסף הוא א"ל אתה הוא עקיבא הדרשן ששמך הולך בכך העולם מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל קרא עליו מקרא זה (שם לד) (לה) כספיים רשו ורעבו ודורשי ה' (י) לא יחסרו כל טוב התחילו מסככים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת כיון שהגיעו לצרת הבת אמרו לו רבי צרת הבת מוז אמר להן מחלוקת הלל ושמאי אמרו לו והלכה כדבריהם אמר להם הלכה כדברי ב"ה אמרו לו והלא משמך אמרו הלכה כדברי ב"ש שאמרו צרת הבת מותרת אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו לו חיי רבינו תתם שמענו אמר להם אח קפן יש לי (לו) ובכור (יא) שומה הוא ויונתן שמו ומתלמידי ב"ש הוא והזהרו בו שלא (יב) יקפח אותו בהלכות ויאמר לכם צרת הבת מותרת לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת

מאורי אש

מה שייך המעשה לפה ואולי בא להראות מזה מעלת התורה ונפקי' אך שגדולים הם מאור ומפליאים מעלת אנשים * (לב) קשה על החכמים לחלוק עליו בפירוש מפני כבודו כי היה זקן וחכם ופן יבא לידו לער מזה : (לד) נער הייתי לפי שהיה עסיר גדול (י"ע) : [לח] כפורים רשו ורעבו לפי שמחילה היה בעוני גדול מאור ואח"כ זכה בעושר או הכני' לפי שהיה מרובה בחלומות ועב"ז לא נחסר לו מלכלכל בטוב וזהו הורסי ה' לא יחסרו כל טוב : [לי] וכבוד שומה הוא שהיה כבוד לאמו בלבד ואינו יורש נחלה ובגמרא הגרסא כבוד שטן כלומר מנאל לכלם * [לז] אבל מעיד עלי בו ור"ל אף שאין לנו יכולים להשיב לו על תשובתו עב"ז הסלכה ברורה שגם הבת אסורה * [לח] ועמון ומואב מעשרין ר"ל ישראל הדרין בעמון ומואב ועיין י"ע : [לט] אפילו לרועי לאן בקר הם בהמות דקות ופירושו תלמידים קטנים ולאן הן דקות מן הדקות כלומר קטני קטנים : (מ) מפני עשרת השבטים והם ממזרים גמורים אחר שהמה מיישראלים ולכן א"ל לקבלם עד שיבא אליהו : (מא) והשיב לב אבות על בנים שיגיד מי הוא הבן האמיתי לאביו ולא ממזר : [מב] גדולה דק' מוסב על לעיל שדיבר מענין הצדקה כמ"ס ואין זריעה אלא דק' : [מג] שמיום שנכרא העולם עד עכשיו ר"ל מתחילה הנכרא עד עתה יש כח ביד הצדקה להעמיד העולם והענין כי ע"י הצדקה הוא ענין גדול מאוד משתלם מדה כנגד מדה הוא עוזר לרעהו ברחמי בספרי תפומי זהב דרוש מי נח על מאמרם לא נחסם גזר דינם אלא על הגול * (מד) הרי זה נשוכח מפני הדין והאכל אכלם וימלט עצמו מעונש הדין כי כל המרחם ירחם : [מה] והסר כעס מלבך גו' ש"י הטבת לבו (שמוס ספן הכעס והאכזריות) לכל מעביר הרע' מנכרו שהוא העונש הניהנם : [מו] אלא דינה של גיהנום כי הוא רעס עמית ומקור' רעה ומעמד ליום רעה כמ"ס כי הנה היום בא ובו : (מז) שטי דק' בכל עת כי בכל עת עומד העולם על הצדק' ובאורו ע"ד הפשט בכל עת אף צעת היום לו לא ימנע מלכת כפי יכולתו : [מח] מפני מה זכו לעוה"ז כלל טוב עוה"ז מעושר וכבוד לימות כ"ד שזכו לע"ל ולעוה"ב הוא שגר הנפשי אחר המות הוא רק צדקה

ישועות יעקב

הך דרשא דלגרו ורבי דוסא ה' לו אח שהי' מתלמידי ב"ש ועל פיו החירו לרת הבת בזמנו וסברו הנכר שעל פי ר' דוסא החירו (ט) לפי שהיה עשיר גדול כדאי' שבת : [י] לפי שר"ע היה עני גדול כדאי'אם כחובות פרק אעפ"י ובגדלים פרק הנודר מן המכושל ולטוף זכה לעשר וכבוד גדול כדאי' בגדלים ובגמרא דיבמות גרסינן שקרא עליו מקרא זה טוב שם משמן טוב [קזלת ז] [יא] אפשר שהיה כבוד לאמו ולפי שאינו כבוד לנחלה נקרא כבוד שומה אבל בגמרא גרסי' כבוד שטן הוא ופירש"י חרוף ועומד על שמועתו ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים : [יב] פירוש ינאח : (יג) ישראלים שבארץ עמון ומואב שכבש משה ומסוחן ועוב וצבת שני בטלה קדושתה וזרעין בה בשביעות ותקנו להסמער ראשון מעשר עני בשביעית (כסתי) מפני פרנסת עניים שבא' כו' רש"י יבמות דף ט"ו : [יד] ר"ל הקדושים ולא אמרין ממזרים הם ממנות ישראל שבאו עליהם עב"ז דאיכא רבנן דפסלי רש"י שם (טו) פי' בחוספת כדו שלא ימנע את כולם יחד ויקפחם בהלכות ויטרכו לקבוע הלכה כמותו ח"נ כדי שימנעו וישמעו תשובותיו : [טז] עיין במהרש"א בח"א מה שרמזו זה לזה : (יז) ועכ"ס הבא על בת ישראל הולד ממזר : [יח] עיין בפ' בשרא דעדות ובפי' הרב שם : [יט] ילקוט וירא דף כ"ב ע"ד (כ) כמ"ס ולא ירע לבכך בתוך לו * וכן נאמר משלי ורש"י לא

איש לרעהו יתקיים העולם בטוב ולהרות נחן בלבנו שכם הצדק' בעינינו עוה"ז ולכן גם הוא יעזר עי"ז וענייני בארובה גזר דינם אלא על הגול * (מד) הרי זה נשוכח מפני הדין והאכל אכלם וימלט עצמו מעונש הדין כי כל המרחם ירחם : [מה] והסר כעס מלבך גו' ש"י הטבת לבו (שמוס ספן הכעס והאכזריות) לכל מעביר הרע' מנכרו שהוא העונש הניהנם : [מו] אלא דינה של גיהנום כי הוא רעס עמית ומקור' רעה ומעמד ליום רעה כמ"ס כי הנה היום בא ובו : (מז) שטי דק' בכל עת כי בכל עת עומד העולם על הצדק' ובאורו ע"ד הפשט בכל עת אף צעת היום לו לא ימנע מלכת כפי יכולתו : [מח] מפני מה זכו לעוה"ז כלל טוב עוה"ז מעושר וכבוד לימות כ"ד שזכו לע"ל ולעוה"ב הוא שגר הנפשי אחר המות הוא רק צדקה

שיותה לתורה שנאמר בתורה [ויקרא כו] (סח) אם בחוקתי תלכו ונאמר בצדקה (משלי ח) יי קנני ראשית דרכי בתורה הוא אומר (ויקרא כו) ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחיר והשבתי היה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם ובצדקה הוא אומר (ישעיה לב) והיה (סט) מעשי הצדקה שלום השקט ובטח עד עולם וישב עמי בנוה שלום ובמשכנות מכמחים ובמנחות שאננות (ע) ומנין שהתורה נמשלה לצדקה ושיותה לה אלא לפי שאין לה מדה טובה שברא הקב"ה בעולמו גדול מן התורה שנאמר (משלי ד') סלסליה ותרוממן תכבדך כי תחבקנה תתן לראשך ליות חן עשרת תפארת תמגנך אף התורה עצמה אינה נדמית אלא לצדקה. שניא (דברים ו) וצדקה תהיה לנו וגומר. ומנין לצדקה שהיא ממדת ימות בן דוד וימות הגאולה שנ' [ישעיה נו] שמרו משפט ועשו צדקה [עא] כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות ומנין לצדקה שהיא מעלה את הנשמה ומושיבה ונותנה תחת כסא הכבוד שנאמר (שם לב) הולך צדקות ודובר משרים וגומר (עב) הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים (עג) מלך ביפיו (כה) תחזינה עיניך : סליק פראק

ולזה קב חטין ילכ"א מהן נתנ"כ אנודה(ג) של פשתןהפיקח שבהן נטל את ופשתן וארג מפה יפה ונטל את החטין ועשאן סולת ובררה ושחנה ולשה ואפאה וסדרה על השלחן ופרס עליה מפה יפה והניחה עד שבא המלך והטיפש שבהן לא עשה כלום לימים בא המלך לתוך ביתו ואמר להם לשני עבדיו בניי הביאו לי מה שנתתי לכם אחד מהן הוציא את הפת של סולת על השלחן ומפה היפה פרוסה עליו ואחד מהן הוציא את החטין בקופה ואנודה של פשתן עליהם אוי לה לאותה בוששה ואוי לה לאותה חרפה איזה מהן חביב יותר הוי אומר זה שהוציא פת על השלחן ומפה יפה פרוסה עליו ועוד אמרתי לו בני [ג] אם (ד) אמצאך בתוך משנת כממים תעשה דברך בדאים ואמר לי הן אמרתי לו בני כשאתה יורד לפני התיבה בשבת כמה אתה אומר ואמר לי שבעה ואמרתי לו בני ובשאר הימים כמה אתה אומר ואמר לי שמונה עשרה ואמרתי לו בני כמה אתה מברך על ס"ש של שתיים ואמר לי שתיים ואחת לאחריה ואמרתי לו ובערבית כמה אתה אומר ואמר לי שתיים לפניה ושתיים לאחריה ואמרתי לו בני כמה סורין בשבת בתורה ואמר לי שבעה וא"ל בשני בשבת ובחמישי בשב' ובמנחה בשב' כמה א"ל שלשה וא"ל [ה] ועל השבעה כמה אתה מברך ואמר לי שתי' לפניהם ואחת לאחריהם. ואמרתי לו עי שאר המינים כמה אתה מברך ואמר לי ברכה אחת לפניהם וברכה אחת לאחריהם חין מברכת המזון שהם שלשה ועם ברכ' הטוב והמטיב הם ארבעה ואמרתי

מאורי אש

יקומו רשעים במשפט ומטאים בעדת לדיקים שזה נאמר על עוה"ב וכן נאמר מלת אושר בצדק' הוא אושר הנפש בלתימות : (סז) אם בחוקתי גו' ה' קנני גו' לכאורה קשה מאוד הלל הכתוב ה' קנני מוסב על הסכמי' (שהוא הזור') ואין מביח ראי' מזה ורציתי בספר זקוקין דגור שרצויתו מהכתוב הקודם באורח דק' אהלך עו"ש לפי דרכו ויתכן לפי שעל פי משפטי התור' סובב משטרי החבל לנהוג כפי מעשים כמ"ס אם בחוקתי תלכו ונתתי בשמיכם צדקה והנהגת ה' את בראיו (סו) התפארת הסכמי' שנה' שראשונ' היא הצדק' כמ"ס לעיל שהקב"ה משבחם בה שמור' שהיא למעל' לעוב' על כולם נאמר עליו ראשית דרכו שלטת על כל ונהגת את כל התור' השולטת על כל בטוב' והבן מאוד : (סח) מעשי הצדק' שלום ר"ל שעי' למוד וקוים מלוותיה יחי' שלום וכן ע"י מעשי הצדק' יחי' שלום : (סט) ומנין שהתור' נמשלת בצדק' כי וצדק' תהי' לנו באורו אף שהתור' הוא במעל' עליו' מאוד שעליו נאמר תתן לראשו ליות חן שהכו' ער"מ לדיקים ויטריהם בראשיהם שהוא קוים המושכל והסג' בפועל עכ"ל נדמ' למדת הצדק' ובוה מור' שמעלת הצדקה גדול' מאוד ואין להאריך : (ע) כי קרוב' יסעזי שעי' יקרוב הגאול' ואף שסס נאמר ב"כ מדת המשפט מ"מ היא ככלל במדת הצדק' והיא מדת נמוחנת באמת ומשפט : (עא) הוא מרומים ישכון צדקת העוה"ב ומעט ע"ר הציור כדי לתת ספלא' בלב דרך להסביב הענין הצדק' הכח הזה גררו לב טוב מתפעל מזולתו וע"כ יתחס על כל ער זאת מתפעל לדרך טוב וקממה ומפץ לרצק בו והכלל שכל מדה וחכמה נובע ממנה כמ"ס איוהו דרך טובה שידבק בה האדם כי לב טוב ואמרו שם שכלל דבריו דבריו כי הכלל כלל זה אף אין פעולת הצדק שזה כלל אדם כי לא כמדת הצדק' שמשבחם בה משה רבינו ע"ה נשתבחו בזה שאר אנשים רק אים כפי כמו המיוחד בן ישחל' מדת דקו והבן זה : [עב] מלך ביפיו הוא שזכה לחיות בנועם ה' להתענג בהשגתו :

פרק בית [א]

בדרך מלת היה עוסק ליתך דבר מלוה [י"ע] או באורו שזה אלי לשאול ע"ד המלות כדלהלן : (ב) משנה לא ניתן לנו כי למלך ב"ו כי ענין הדבר ע"ד כלל כי אים הלזה החפלא' מאוד אף יתכן שיהיה פירוש התורה מסור לחכמים ובתורה עצמה אינה מבוחרת ולפעמים כמעט נגדה למשל עין תחת עין שפרסיהו חז"ל עונש נמוך היפך הפסס וזה אלוהו ז"ל להמתיק לו ע"י משל כי כמו שהחטים והפשתן ח"ל להתקבל אלא ע"י שנוייהם לא כמו שהם וע"י השנוייהם הנעשה בהם משחטם טעמם ואיכותם והסימוי חכמה לב"א כן ע"י התורה שבע"פ יודע תוכן התורה כי היא כללי מחוסרת תקון וכמו שהמלך אף שיש לו כל עכ"ל בוחן את עבדיו ונותן חטים ופשתן שיחטקו ויערכו שולחן ערוך לפניו כן ה' ב"ה נתן תורה עליונה לנען יערכו החכמים ויתקנו אותם בעמיהם ובפשטם אשר יבארו וימתיקו אותם ואשר בחטים ופשתים שהוא משל על כלבם והלמונות וכן חסורה והשכלתה הוא מוון הפסס והמלות המה כמות הפסס להלבישה מערומיה והבן זה : (ג) אם אמאלך בתוך

אדיהו זוטא פרק ב

ואמרתי לו בני (ד) וכי יש לך אלו מדר סיני והלא אינן
אלא מענת חכמים אלא כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה
לישראל לא נתנה להם אלא (ה) כחשין להוציא מהם
סולת ובפשתן לארזון מהן כגד בכלל ופרט : ופרט בכלל
ובכלל ופרט : שנאמר (דברים יד) ונתת הכסף בכל
אשר תאוו נפשך הרי זה כלל בבקר ובצאן בין ובשכר
הרי זה פרט ובכל אשר תשאלך נפשך הרי זה [ו] כלל
אחר וכן כלל שהו' צריך לפרט ופרט שהו' צריך לכלל
ואמר לי רבי (ז) וכי מיום שנבר' העולם עד אותה השעה
כל העושה מצוה נותנין לו : [ז] שכרו ואמרתי לו בני
הקב"ה מלא מסוף העולם ועד סופו וכל העולם כולו שלו
הוא (ח) וכדי העולם כולו שלו ואלמל' מקר' (ט) כתוב
אי אפשר לאומרו שנאמר : הן לה' אלהיך השמים ושמי
השמים הארץ וכל אשר בה [סס] ואומר הבט משמים
וראה ושור שחקים גבהו ממך * (איוב לט) ולא השמים
בלבד הם של הקב"ה אלא השמים ושמי השמים העליוני'
שבעה (כ"י) והעולם כולו שלו הוא יסוד חלק בעולמו שברא
אלא להודיע לבריות שכל מי שצווק בתורה נצטרך שכן דרך ארץ
יחנה לו והקין שמורה לו לפי שלא מלא הקב"ה ככ"א שנוטי'

אח התורה והמלות נצטרך ובנין בית אחרון נצטרך ומצטרפים
עלמן על התורה ועל המלות לפיכך נמן להם הקב"ה משל' להם
ולבניהם ולבני בנייהם עד סוף כל הדורות ומנין שטול שכרו
בעולמו שברא שנאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ואומר
כי חבלים נפלו וכו' (י) ואעפ"י שכל העולם כולו של
הקב"ה לא נטל הקב"ה חלק בעולמו שבר' אלא את ישראל
בלבד להודיע לבריות שכר מי שהו' עוסק בתור' מתוך
הצער ומכ"ש אם הוא עוסק ג"כ בד"א (יא) עם התורה
ניתן לו הפירו' בעוה"ז והקין שמורה לו לעוה"ב ולפי שלא
מצא הקב"ה בבני ישראל 'שעושי' ואת התורה ואת המצות
(ט) מתוך הצער (י) כמו אותן שהיו בונין את הבית האחרון
שהיו מצטרפין את עצמן עד התורה ועל המצות לפיכך נתן
להם הקב"ה משנה שכר להם ולבניהם ולבני בנייהם עד
סוף כל הדורות ומנין שלא נטל הקב"ה חלק בעולמו אלא
את ישראל בלבד שנ' [דברי' לב] (יא) כי חלק ה' עמו
יעקב חבל נחלתו ואומר (תלים טז) חבליו נפלו לי בניעמי'
אף נחלת שפרה עלי משלו מלמה"ד למלך ב"ז שהו'
בויה פלטרין ושכלל אותה ובשמחתו שהו' משמת בה
[ט] (יב) סיים בה בית לדירתו כך הקב"ה זו שכרו של
הארץ

ישועות יעקב

השבעה שקוראין בשבת כס"ח וא"ל שמים שזונוניהם היה
הכהן מנדר ברכו את י"י המבורך ואשר בחר בנו ולא היה מנדר
לאחר קריאתו וכן שאר הקדושים לא היו מנדרים כלל רק השביעי
היה מנדר לאחריו עיין טור י"א סי' קל"ט . [ו] ואי חתה דן
אלא כעין הפרט כו' כדאיתא צ"ל בכל מערבין (י) לפי שלא למד
האיש הזה רק מקרא היה מתמ' מנין לו להקב"ה ל"כ שר
מה שצריך ליתן לכל דיוק ודיוק בעד כל מצוה ומצוה : [ח] העולמו'
וכל אשר יש בהן די הכל שלו שהם בלי שיעור ומספר וקן וחליות
ולא תקצר ידו מליטן לכל דיוק ודיוק ש"י עולמות עד אין קץ
ובגלותו (ט) פי' אלו לא נבחר כל זה בפירוש לא היה אפשר לנו
לאומרו לספר כבודו וגדלותו שהקב"ה מלא כל העולמות כו' :

מאורי אש

בתוך משנת חכמים כו' הוא ראי' מדרך המניעה כי א"ל להבין
דברי החור' אם לא ע"פ המסור' ולולא המסור' לא היינו יודעים
במאומה מנהגו כמו שהארץ ר"י בכורזי וא"כ מוכרח אדם לסמוך
עליהם בתקפתם וא"כ ראוי לסמוך עליהם ככולם : [ד] וכי יש
לך אלו מהר סיני תפסו מנעשי עולמו אשר אינם כתובים בתורה
רק נרונים בעם ומאין הגם אם לא ע"י המסורת וא"כ כיון
שהמנהגים הגמ' מסיני ולא נכתבו בתורה כמו כן פירוש המלות
כולן וק"ל : (ה) כחשין כו' וכאומר וא"ת מדוע עשה ה' ככה
ומפרט שטעה זה כדו' עפ"י יגיעת אנוש יתחקן וכמו שכל עניינים
המציעים נכלם ע"י מעשי אדם באחרונה כן התורה עיקרה כתובה
ופרטה מקובל וע"י יתכם ויחבונן להוליא ע"י המדות הדרגות :
[ו] וכי מיום שנברא העולם כו' הטעות והמבול' בזה נובע
מהראשון' שהוא חשב שהחור' רק בענין סכלי שומרת את כח הרע
המדות השכליות ולכן חשב שפרטי דברים אין ל"ג גדול' מזה
דעת הפלסופים היוונים שהשכר הנלמי הוא הדיבור בשכל הפועל
אף מי שחינו שומר מנו' כל כך ולכן שר מלוא חסד בענייני'
מכיון לאתו מלוא דייקא ולכן יש בה דקדוק רב באיכות עשות' באופל'
ובאיכות כי ע"ד החכמ' יותר טוב למעט מספר ההתחלות והסיבות
אחד שבראו הקב"ה כת"ש עתיד הקב"ה להגמיל לכל דיוק ש"י
עולמות וא"כ השכר נובע מזה והכן מאוד וזהו שכלל דבריו
וכל העולם כו' וכדי העולם כולו שלי כלומר כל מה שיש
בעולם כולו שלו כי הוא מלא כל הארץ כבודו אך כן הוא והוליא
מלב האיש חמונתו יש שינוי בשגם וכמעט א"ל להבין איך יתדבק
בו ואך הוא מלא כל הארץ כבודו אך כן הוא והוליא מלב האיש
חמונתו בשכל הפועל רק בו י"ת : [ז] ואע"פ שכל העולם כולו
בו לא נטל כו' אלא ישראל כבודו אף שבחשיבת כבודו ית'
שהוא מלא כל הארץ כבודו וא"כ לית אחר פנוי מנייה ואך
יתכן שיתדבק באומה זולת אומה עכ"ל ככה הוא והוא מסתרי'
לפניות באין מבין שבת הדבר או באורו אע"פ שהכל שלו והכל
מעשי ידיו והיו מן הראוי לחבב כולם עכ"ל עיקר החיובות
בישראל שומרי תורסו : (ח) בדרך ארץ עם התורה ד"א
הוא העמל למעיינו ביגיע כפו במשפט ודק' וגמ"ס ועוסק
בתורה ה' לזה יש לו פירות בעוה"ז וזה עושר וכבוד כי
כבר נצטרך כמה פעמים עפ"י הטבתו לאחר בעסקי עוה"ז
ישולם לו ג"כ מדה במדה בעוה"ז והקין משכר המלות
אוכל בעוה"ב להענג בהענוג הנלמי בעוה"ב : [ט] מתוך
הנער אף שהוא מעונה נצטרך ובעוה"ז כל המקיים את
התורה מעונו : (י) כמו אותם שהיו כו' שהיו עוסקים
בבנין בהמ"ק מתוך הצער מאוד כי היו כמה אנשים
עומדים לסתן להם כמ"ס בכתוב ולכן זכו למשנה שכר גדול
מאוד והודיעו לו זאת באגב מנסיימי התורה מתוך הצער
כמה גדולים הם : (יא) כי חלק ה' עמו שלקחם לנחלה
וכא' לצייר לו ענין הסגולה והבחרים במה שנבחרו עם
סגולה לו ובהם גופא נבדלו במעלתן כהנים לויים
וישראל' זה למעלה וזה במעלתן ולעומת זה הארץ
נבדלת במעלתה בהשראת השכינה [אף שמלא כל הארץ
כבודו] מקום בהמ"ק לבד וירושלים וא"י ומוך לארץ
ולכן הביא ישראל לא"י ולויים לירושלים וכהנים
לבהמ"ק וזה נקרא בית ה' העיושר למשכן שכינתו
שבת ה' בו יותר מכל הארצות . והביא כל זה לאיש
השואל [אשר דימה כי התורה אין מעלתה כ"כ] לתורות
על מעלת התורה ומעלת מקבליה ולא דימה כי התורה
היא תורה שכלית כמו שדמה בתחילה ואין להארץ : [יב] סיים

השבעה שקוראין בשבת כס"ח וא"ל שמים שזונוניהם היה
הכהן מנדר ברכו את י"י המבורך ואשר בחר בנו ולא היה מנדר
לאחר קריאתו וכן שאר הקדושים לא היו מנדרים כלל רק השביעי
היה מנדר לאחריו עיין טור י"א סי' קל"ט . [ו] ואי חתה דן
אלא כעין הפרט כו' כדאיתא צ"ל בכל מערבין (י) לפי שלא למד
האיש הזה רק מקרא היה מתמ' מנין לו להקב"ה ל"כ שר
מה שצריך ליתן לכל דיוק ודיוק בעד כל מצוה ומצוה : [ח] העולמו'
וכל אשר יש בהן די הכל שלו שהם בלי שיעור ומספר וקן וחליות
ולא תקצר ידו מליטן לכל דיוק ודיוק ש"י עולמות עד אין קץ
ובגלותו (ט) פי' אלו לא נבחר כל זה בפירוש לא היה אפשר לנו
לאומרו לספר כבודו וגדלותו שהקב"ה מלא כל העולמות כו' :

השבעה שקוראין בשבת כס"ח וא"ל שמים שזונוניהם היה

אריהו זוטא פרק ב

צח

אומית העולם שהם אוכלין את העוה"ז ואמרתו לו בני זהו שכן משום שהפריש הקב"ה את (יג) ישראל מתוכן לפיכך הן אוכלין את העוה"ז :

(יח) משרו משל למה"ד למלך ב"ו שמצא אדם ממשפחה מרובה [י"ד] והוא עושה למלך כל רצונו מה עושה המלך שיגר המלך מתנות מרובות לכל בני המשפחה של אותו האיש בשביל אותו האיש שעשה לו רצונו אף כך העכו"ם זהו שכן משום שהפריש הקדוש ברוך הוא את ישראל מתוכן לכן הם אוכלין את העולם הזה ואמר לי רבי (יט) אלא מעתה כל העושה מצוה נותנין לו ג"כ שכרו וכל העובר עבירה נותנין לו ג"כ שכרו ואמרתו לו בני (כ) מה שכרו של נחש הקדמוני שעמד וקלקל את כל העולם כולו ומה שכרו של אדם וחה שעברו על ציווי של הקב"ה ומה שכרו של קין שחרג את הבל אחיו ומה שכרו של למך שהיה מתאבל על אביו אביו ומה שכרו של שם שהיה מכבד את אביו ומה שכרו של חם שלא היה מכבד את אביו ומה שכרו של נח שהיה עומד ומוחה ברבים כל אותן מאה ועשרים שנה עד שלא בא המגול עליהם : (כא) לפיכך העיד הקב"ה עליו שנאמר נח איש צדיק תמים היה בדורותיו [בראשית ו] ואומר (שם ז) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ומה שכרו של שם הגדול שהיה מתנבא ארבע מאות שנה ולא קבלו ממנו ומה שכרו של אברהם

הארץ שעמד המב"ה בתוכ' ובר' את כל הארצות כולן והפריש את א"י תרומ' מכל הארצות והפריש את ירושלים תרומה מכל א"י והפריש את מקום ב"ה תרומה מכל ירושלים וכן ברא הקב"ה את כל העמים כולן והפריש את ישראל תרומה מכל העמים ומישראל הפריש תרומה את שבט לוי ומשבט לוי הפריש תרומה את אהרן הכהן ובניו וקידשו ומשחו וכבדו כהונה וביצין ובאורים ותומים שה' יעמוד לפני הקב"ה ומכס' על ישראל בכל שנה ושנה והבי' את ישראל שהם תרומה מכל העמים לא"י שה' תרומה מכל הארצות והבי' את שבט הלוי שהפריש תרומ' מכל ישראל לירושלים שהפריש תרומה מכל א"י והביא את בני אהרן שהפריש תרומ' משבט לוי לבית המקד' שהפריש תרומה מכל ירושלים לעמוד לשרת לפני הקב"ה ולעשות רצונו שנ' [מקוק ג'] [ג] עמד וימודד איך ראה ויזהר נזים ויתפוצצו הדרי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו מנאן אמרו (יד) כל (י) השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב שנ' הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות וי"א מן המקום שנמל הקב"ה [טו] עפרו של אדה"ר שהם נבנה המזבח שנ' [בראשית ב] ויצר ה' אלהי את האדם עפר מן הארמה ונא' [שמותכ] (טז) מזבח אדמה תעשה לי מכאן אמרו (יא) ב"ז שב"ה קיים [יז] מזבח כפרה הוא לישראל בכל מקומות מושבותם ובזמן שאין ב"ה קיים (יח) תלמידי חכמים הם כפרה להם לישראל בכל מקומות מושבותיהם שנ' [ויקרא כ] ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחה בכוריק ואומר ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים וגו' [יב] וכי אלישע כהן הוא ואוכל בכורים הוא והלא אין שם לא ירושלים ולא מקדש ולא מזבח ולא כה"ג אלא אלישע הגב' בלבד ותלמידיו שיושבי' לפניו אלא מכאן אמרו כל הנזקק אל החכמי' ולתלמידיה' ומפרנס אותם מעלה עליו הכתוב כאלו מקריב בכורים ועושה רצון אביו שבשמים ואמר לי רבי מפני מה נשתנו

מאורי אש

בה לדירתו אמר לשון סיים שעטס סינן סיה' בה דירתו דירת המלך וכן פה בארץ עשה סינן סיהיה זו וסכן השכינה וספראחה ויטכן סיהיה שאלת השואל כפשוטו וכו' מיום שנברא העולם ודאינו כמה חכמים שקיימו המצות ולא ראינו שקבלו שכרם כזה והשיב להם דע לך שאין לך שכר גדול מזה צננה שבחר ה' בהם ולקחם לנחלה לו להיות מדובק בהם והשרה שכינתו בחובם כי אין שכר כי עיקר השכר הוא התענגות מזיו השכינה ועל"ז מי שעוסק בדרך ארץ ג"כ יש לו שכר טוב בעוה"ז ג"כ אבל עיקר השכר בעוה"ב זה עלם השכר למתנון בו והגן זה והזר דרך היותו נכון בפשט הענין : (יג) עמד וימודד ארץ באורו לפ"ז שמדד אותה באיכות קדושתה וראה שאין לעובדי כוכבים חלק ומבוא בא"י ע"כ ראה וימר גוים לשון קפיה כמו לנחר בהם על הארץ : (יד) כל הטובה הלכות מהליכות קא דריש ובאורו מדוע זכו ישראל ע"י שהליכו' עולם לו והיא חתורה שע"י כהב העולם ותהליכותיה כמ"ס אם במקוהי חלבו גו' ונחתי גשמיים בעתם ולכן ההליכות הן הן בעצמם ההלכות כי על ידן וכפיהן מתנהג העולם ודרש זה באגב שהביא הכתוב הזה וכיון ג"כ ליייר לאים [שדימה שממנה לא ניתן לנו] כנה גדולה מעלת המשנה והלכותיה : [טו] עפרו של אדה"ר כו' הוא מקום מיוחד נסוגל במעלה מכל אדמה וע"כ נעשה ממנו חומר וז' והוא חומר הראשון אדם שהיה נכחה בגלג חמה כמאמרו ז"ל ולכן באותו מקום הוא המזבח [טז] מזבח אדמה כבר בארתי בספרי זרע אברהם על ג' משלי שסם אדמה לפי דעת חז"ל מורה על מעלת העפר ההוא והוא מקום המזבח ע"ס פרשה ח' פסוק להגחיל אהיה יש ושם בארתי : (יז) מזבח כפרה הוא שהמקום נעצמו נסוגל לכפרה : (יח) ח"מ כפרה להם על ידי שהעם מקריבין לפניו מתנותיהם להחיותם ולהספיק לתלמידיהם וע"י יופר להם : (כ) אלא מעתה כל העושה מצוה כו' עבירה אחת כו' כלומר אחר שאוכלים כולם והכל שוים בה בין עושי מצוה בין עושי עבירה בחי' היתכן זכר והשיב לו מה שכרו של נחש כו' כלומר התגמה שכר עושי מצוה לעובדי עבירה ראה שכר עובדי עבירה ומפלתם אח"כ וראה שכר עושי מצוה בחסרות ותראם הבדליהם ויש עוד לכיון בזה מענין הגחם הקדמוני שהוא ח"מ כאמרו ז"ל והוא הסטן והיה"ר והוא המלאך המוח באחרית ולכן חשב כל אותן הדורות שנאבדו ע"י הינה"ר ואין להאריך : (כא) מה שכרו של נחש הקדמוני ר"ל עושה ופירענתו ומה שכרו של למך שכר מעתה בטוב : [כב] לפיכך העיד כו' צדיק לפני בדור

ישועות יעקב

(ט) צחר וקנע לדירתו חדר מסוים . [י] נסוף מנ' נדה ועי"ס בפירש"י : [יא] ילקוט ויקרא דף קכ"א ע"ב : [יב] המנהגה את הח"ס מנכסיו נחשפיו עונותיו כאלו הקריב קרבן על המזבח : [יג] פי' לפי שילאו ישראל מהם מנח נולד שם ועבר ואברהם מתרח לפיכך זכו ג"כ לעולם הזה כמו המשל שהביא : (יד) גרסת ילקוט וחסנו גבוה מזה והסביר לו מענין השכר ששכר מצוה מצוה ארץ ג"כ יש לו שכר טוב בעוה"ז ג"כ אבל עיקר השכר בעוה"ב זה עלם השכר למתנון בו והגן זה והזר דרך היותו נכון בפשט הענין : (יג) עמד וימודד ארץ באורו לפ"ז שמדד אותה באיכות קדושתה וראה שאין לעובדי כוכבים חלק ומבוא בא"י ע"כ ראה וימר גוים לשון קפיה כמו לנחר בהם על הארץ : (יד) כל הטובה הלכות מהליכות קא דריש ובאורו מדוע זכו ישראל ע"י שהליכו' עולם לו והיא חתורה שע"י כהב העולם ותהליכותיה כמ"ס אם במקוהי חלבו גו' ונחתי גשמיים בעתם ולכן ההליכות הן הן בעצמם ההלכות כי על ידן וכפיהן מתנהג העולם ודרש זה באגב שהביא הכתוב הזה וכיון ג"כ ליייר לאים [שדימה שממנה לא ניתן לנו] כנה גדולה מעלת המשנה והלכותיה : [טו] עפרו של אדה"ר כו' הוא מקום מיוחד נסוגל במעלה מכל אדמה וע"כ נעשה ממנו חומר וז' והוא חומר הראשון אדם שהיה נכחה בגלג חמה כמאמרו ז"ל ולכן באותו מקום הוא המזבח [טז] מזבח אדמה כבר בארתי בספרי זרע אברהם על ג' משלי שסם אדמה לפי דעת חז"ל מורה על מעלת העפר ההוא והוא מקום המזבח ע"ס פרשה ח' פסוק להגחיל אהיה יש ושם בארתי : (יז) מזבח כפרה הוא שהמקום נעצמו נסוגל לכפרה : (יח) ח"מ כפרה להם על ידי שהעם מקריבין לפניו מתנותיהם להחיותם ולהספיק לתלמידיהם וע"י יופר להם : (כ) אלא מעתה כל העושה מצוה כו' עבירה אחת כו' כלומר אחר שאוכלים כולם והכל שוים בה בין עושי מצוה בין עושי עבירה בחי' היתכן זכר והשיב לו מה שכרו של נחש כו' כלומר התגמה שכר עושי מצוה לעובדי עבירה ראה שכר עובדי עבירה ומפלתם אח"כ וראה שכר עושי מצוה בחסרות ותראם הבדליהם ויש עוד לכיון בזה מענין הגחם הקדמוני שהוא ח"מ כאמרו ז"ל והוא הסטן והיה"ר והוא המלאך המוח באחרית ולכן חשב כל אותן הדורות שנאבדו ע"י הינה"ר ואין להאריך : (כא) מה שכרו של נחש הקדמוני ר"ל עושה ופירענתו ומה שכרו של למך שכר מעתה בטוב : [כב] לפיכך העיד כו' צדיק לפני בדור

אליהו זוטא פרק ב

אברהם אבינו שהיה עומד (ט) (כב) ופיגר את כל ע"א שבעולם ועל שאמר דבר (כג) שלא כהוגן ירדו בניו למצרים . שני' (שם טו) ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה בשכר אותה האמירה ירדו בניו למצרים ומה שכרו של [טז] ישמעאל שעמד וקבר את אביו ומה שכרו של יצחק שאמר לאביו אבא כפתינו יפה יפה ותנני על גבי המזבח שמא אבעט בך כי בחור אני ועומד בכחי כי בן שלשים (י) ושבע שנים אני ונמצא אני מחויב שתי מיתות לשמים ומה שכרו של עשו (כה) שהוריד ב' דמעות לפני אביו ניתו לו הר שיעיר שאין גשמי ברכ' (יח) פוסקין ממנו לעולם ואף בני שיעיר משום שקבלו [יט] את עשו בסבר פנים יפות ניתנה להן שכרן מכאן אמרו אפילו אם אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא הוא יושב וקורא כל היום הפסוק (שם לו) (כ) ואחות לזמן תמנע אפילו הכי שכר תורה בידו ומה שכרו של יעקב אבינו (כו) מודה (כז) על

האמת . ודובר אמת בלבבו כל ימי חייו ומה שכרן של שנים עשר שבטים שהיו (כז) עושין רצון יעקב אביהם שנאמר (הושע ט) כענבים במדבר מצאתי ישראל ומה שכרן של אברהם יצחק ויעקב (כג) שנתנו אימה של הקב"ה בלבבם מתוך שבעים עמים ולשונות וכותן עמד להם ולבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות :

פרק ג (א) דבר [א] ברא הקב"ה בעולמו חוץ מן מדת השקר ומדת העולה שלא ברא (ב) ושלא עשה אותם הקב"ה שני' (דברים לב) (ב) הצור תמים פעלו וגומר ואומר (צפניה ג') (ג) ה' צדיק בקרבה לא יעשה עולה בבקר בבקר יתן משפטו לאור לא נעדר (ד) ולא יודע עול בושת ואומר (איוב לד) הלילה לאל מרשע וגו' ואומר (שם) והו כי פועל אדם ישלם לו וגו' [ו] מעיד אני עלי שמים וארץ שלא נתקבצו בני אדם למיתה ואין כל בריה יורד לידי צער אלא מתוך אכילה

מאורי איש

מזה ואומר כו' זה דרש חזקו שהכותב כל להורות שהיה צדיק לפני דבור הזה שהיו טולס רשעים : (כג) ופיגר לטון החלטה שה' מחלים חמונתם ככל העולם לבני ואמינו בחלילהם : (כד) שלא כהוגן כי עם הצדיקים הוא מדקדק כמות השערה לזמן יורף חמאם [כה] שכרו של ישמעאל מפני שגעה חסובה כנאמרם בנאם' כ"ב : [כו] שהוריד ב' דמעות והאמין בברכת אביו והתחנן על זה ולכן נותן לו מטוב עוה"ז [כז] מלאך אמרו כו' אפילו הכי שכר תורה בידו כלומר אחר שראינו שהקב"ה אינו נקפח שכר כל בריה א"כ מי שקורא בתורה אף שאינו מבין מאומה מ"מ הם ר"ת ויש לו שכר הרבה וכלל הדברים העיר לו שיתבונן אם הרשעים בזכותם הקלה זכו לכל טוב והצדיקים נענשו אפיו על הקלות וא"כ מניחם בשכר מנחותיהן בודאי יזכו לכל טוב : [כח] ומודה על האמת כי מדתו של יעקב אמת [כמדות עליונות] כמ"ס חתן אמת ליעקב ע"י שהיה מתנהג במדת האמת : (כח) כענינים במדבר כו' במקום און זרע והם נבחרים ונאחזים מאור . (כט) שנתנו אימה כו' ר"ל שהכניסו יראת ה' בלבם יותר מכל חוננה ולטון לפיך . וכותן עומד לעד להם ולנו וכלל הענין שזה השאל דומה שיעקר השכר הוא העוה"ז ולכן התפלל על ההפך שהם שהשכרים מעינים ועובדי אלילים יסושו בשמחת עוה"ז ומתחילה הסביר לו שיעקר הוא השכר הנלחי וע"י התעסקו' בד"א עם החורה ג"כ זוכה ג"כ לעוה"ז אבל עיקר הכל יתבונן על הרשעים אף שהליתו מתחילה יראה סופם שנעקרו ובחופף הצדיקים ירשו ארץ וכותן עומדת להם ערו עד ועונשם על כל הצורך כדי שיתייב להם באחרית בעוה"ז ובעוה"ב ודי בזה :

פרק ג (א) הכל ברא כו' חוץ ממדת השקר איידי שמדבר בפרק העבר מנחת יעקב שמדחו אמת מדבר עתה בספרו וביאר הענין ע"ד קארס כי כל המדות הנשועות באלים הם כולם משתמשים לטובה אף היפוכי המדות כמו כעס ונקמה וכדומה לכעוס ולהתקנס על אגטי רשע משחיתו חבל כנעניהם אכן מדת השקר איינה מדה ולא תכונה כנפש רק נעשית ע"י בני אדם שהטביעו בהם ע"י ההרגל הרע כי מי עור מלראות מוגדל הזק אף בעתה מזה וק"ל : [ב] הוצר תמיס כו' ואין עול און כי כיוי למדת העול וה מדת השקר אף שיש בו שאר הכניס כמו טקס ובעל סימה כי במדת העול והשקר און בו טוב מאומה ואחר שבמחנה ה' און בו א"כ אף באלים און הרבר בעלם רק ע"י הרגל הרע : (ג) ה' צדיק בקרבה כלורה ה' מתנהג עם ברוחיו במדת הנדק ותפן מאד לסצדיקים ולכן ככל בוקר יתן משפטו להשנישם מעט בכדי שילרף לנס ולא יעשה עולה מאומה [ד] ולא ידע עול בושח ר"ל כי כחשקר מלכו מדת הבושה ע"כ עושה עול וכמעט שאין זה טבע חנוסיות : [ה] כי פועל אדם ישלם לו כלי עול מאומה רק מדה במוה : (ו) מעיד עלי וכו'

אכילה ושתיה ושמחה שאדם אוכל ושותה ומשמח הוא עם אשתו ובניו ועם בני ביתו עד שהוא נפטר לכית עילמו ואין פירות ותבואה באין לידי הרקבה אלא מתוך דרכיהם של בני א ואין בני א לידי (ג) בוישה אלא מתוך דרכיהן ואין עיניהם של בני אדם כהות בחצי ימיהם אלא מתוך (ד) דרכיהן ואין בני אדם (ה) מטמאין בנגעים אלא מתוך דרכיהם ואין הנשים (ו) מיטמאות בזיבה אלא מתוך דרכיהן שנאמר (ישעיה מב) (ז) כה אמר האל ה' בורא שמים (י) ונוטיהם וגומר (ח) צא ולמד מדרך ארץ (פ) כלום אדם בונה בית אלא על מנת להבנים בו פירות טובים להבנים בו כלים נאים ולהצית בו את האור ולהדליק בו נרות אף כך בני אדם מתוך דרכיהם המה נידונים ורנין אותו מתוך שהם עברו על ד"ת ועל דרך ארץ (ט) בשביל להצילם מיום הבא שנ' (הושע

ז) (י) אוי להם כי נדדו ממנו (בילקוט גרם ולא עוד אלא)

(יא) בשלשה דברים יסתכל אדם בכל יום בשעה שנכנס לבית הכסא אומרים לו ראה דרך כדרכי בהמה ובשעה שמקוין לו דם אומרים לו ראה שבשר ודם אתה ובשעה שהוא עומד על המת אומרים לו ראה לויכן אתה הולך ועדיין אינך חוזר בך (יב) אלא אתה יושב ומרבה לדבר דברים יתירים שנאמר (משלי י"ט) (יג) אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו (יד) ובשקר הוא מדבר והוא עובר על מה שכתוב בתורה (שמות כג) מדבר שקר תרחק וגו' וזאמר (זכריה ח) [טז] ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם [טז] וכיצד יעשה אלא אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך צדיקים ומדבר אמת ואם עושה אדם את עצמו רשע ולכחש ולדבר שקר מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך רשעים ומכחש ומשקר ואם עושה אדם את עצמו לנהוג במדה בינונית מוסרין לו מלאך (יז) שמתנהג עמו בדרך מדה בינונית ואם עושה אדם את עצמו חסיד לסבול את הכל מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו

ישועות יעקב

בלבו מעצמו וכן העול אדם עושה אותו מעצמו : (ג) גר"י לירי הכאש' ור"ל שולט בו רעה ותולע' ומכאיש לאחר מיתתו ע"י הטפה שחולה בחרב מ"ה וממל' מסרים משא"כ הדוקים שלא שולט בהם רעה וסרחון כמו שמצינו במדרשים ובתלמוד : (ד) שהסתכלו בדברים האסורים (ה) (ו) עיין בחלק ראשון סוף פט"ו : [ז] וכתיב בענין נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה ר"ל למתהלכים לפניו י"ת בדרך התורה שע"מ כן בראש . וכן לגר"י שנאמר (שם מה) כה אמר ה' בורא השמים וגו' הפ' דכתיב בתרי' לא תהיה בראש ר"ל שהיה העולם תהיה בלא תורה רק לשבט יציה וגו' כל הענין שהכל ברא ית' כדי להטיב לברייתו ע"י מעשיהם טובים : (ח) אין אדם טובה בית רק להצטנן בו ולקבל קורת רוח כן ברא הקב"ה כל העולמות וכל אשר בהם לכבודו להטיב לטובים

מאורי אש

מנוח אכילה כו' כלומר הכלל שלל רע והשתתה הכל מיד האדם שיחתו כנפשו ומפי עליון לא ילא הרע וחשב כמה עניינים שהוא מסבב על עצמו אחד קרוב המיתה ע"י שכל שמחתו רק בעוה"ז ובתאוותו ויכנס כחמתו מהר ע"י עמל קצו"ו וגם ימנע סייחו ע"ד העונש הב' בושח מחבריו ורעייו הוא מדרכיו הרעים או מסכלו הב' כליון עינים מרוב החזר' והקנאה ושאר מדות רעות וכן נגעים ג"כ מזה כי יפסד לימותיו וכן הנשים זאים לחולה זו ע"י דרכיהן הרעים והמתועבים כי הגרוע בתאוות מציב לז' וא"כ ה' לא יעשה עול במשפטו : (ז) כה אמר ה' בורא שמים ונוטיהם וסמך לו' נותן נשמה לעם עליה [הס בני אדם כנפש המשכלת] ורוח להולכים בה [הס הבע"ח שהמה ברוח החיובי] וא"כ היה כחכם להטיב דרכם רק הם בעצמן מפני תועבותיהם ומדותיהם הרעות ישחיתו נפשם וצריאותם כי ה' ב"ס נותן חיות וקוים

לכולם רק ידי עצמם יצלעם : [ח] לא ולמד מד"א ר"ל לא ולמד העולם והן חיים עושים" כן ולכן יעשו ומעלה : (ט) בשביל להצילם כלומר תכלית הכל אין העונש ממתה הנקס לכלל ולהשחיתו כ"א לרפס ולזכנס שזכו לעוה"ז : (י) אוי להם כלומר הם שחזו בעצמם ולא ה' פעל זאת להם כ"א מסיבת מעשיהם : (יא) כג' דברים יסתכל כו' כלומר מזה יחזקו ח"ך שוא עבוד התאוות עוה"ז ותענוגיה שבאמת הוא מעשה בהמות לא חיות סכלית ויחזקו עוד כי הוא ומורכב ומוכרח להפסד ויראה עוד המתים לפניו ויזכור אחריתו ומסיים שכל כך גדול ההרגל והעורון עד שרואה כל זה ואיש מטיס על לב : [יב] אלא אלהי יושב כו' כלומר שלא די שלא תכין נפשך לעשות טוב כ"א תעשה עוד רע ותלך מעתה מעתה במדריגתך הרעה : (יג) אולת אדם תסלף דרכו הוא בעצמו מסלק טבעו הטוב הנוטע בו לחפוץ בטוב האמת וע"כ יענש ולבסוף על ה' יזעף לבו מדוע עשה ה' ככה לו : וכשקר הוא מדבר כלומר שאינו נותן הרין אמת לנפשו להבין כי מפני חטאו בזה עליו העונש אבל אותו בסקר להיות צדיק בעיניו כי מדת השקר כשיחגבר בלב אז הוא בעצמו לא יבין שקר לאמת ולא יבין עוד האמת על נפשו והוא עובר על מדבר שקר תרחק כלומר תרחק מאורו כי הוא דבר הסגפוי בטבע וזאת הריסת כל חכמו הטובה : (טד) ואיש את רעת רעהו וגו' רעהו זה הוא רעהו על דבר שקר על רעהו זה הוא כוונת הכתוב מדבר שקר תרחק : (טו) וכיצד יעשה כו' כלומר אש הוא בחברת רעים רעים משקרים ומכזבים עכ"ל הוא יתנהג עמם באמת ועכ"ל לא יבט בו רעה' כי יומטר לו מלאך המנהיגו ומסבבו בדרך צדיקים וכן ח"י להיפך והכוונה בכללה על המלאכים ההם הן המה המעוררים פעולתו לפעול כפי אשר עשה להרגל ולדבר ישר בעיניו כ"ה מעורר הראשון המניע באדם לנעט הוא מנוח ומסיבה ד"מ אמתיל כחתי שקועים בהבל ולמחר כרגע יתפך לבי בקרבי לחפון בטוב מי הוא המעורר אותי כרגע וע"ז הכונה אמרו אלולא שהקב"ה עוזרו לא ה' יכול לו וכן העירו חכמי אמת כספריהם כי התחלות ההתעוררות בא מנוח וקרא בשנים איתעוררת דלעילא והכח הבורא אש לעשות כפי התעוררת הוא ציד האדם ואין להאריך : (יז) שמתנהג עמו בדרך רשעים בעניינים כאלו כגו האריך החכם המקובל אלקי מוהר"י סרוג כספרו בית אלהים ע"פ חכמי הקדמונים (והוא מוזכר במדרש בראשית ג"כ) שהתעוררת האמת בא מהירות האויריות הנקרא' שדים וזה דעת כמה מהמקרים ג"כ ויש טובים ויש רעים כו"ס

במדרש : (ח) : דמותו כהה ויחיה ויבא

אליהו זוטא פרק ג

סוף שמעמיד עליו מאותה משפחה וממעטין את זרעו אחריו שלא ירש [יא] זה העולם שכן מצונו ביהושפט מלך יהודה שהלך ונתחתן עם מלך ישראל משום שראה שהי"ל שבעים בנים שנאמר [מלכים א' כ"ב] וישלם יהושפט עם מלך ישראל ומנין שעמד מאותה המשפחה והיה ממעט זרעו אחריו שנאמר (שם ב"א) ועתליה אם אחיהו ראתה כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה ותקח יהושבע בת המלך יורם אחות אחיהו את יואש בן אחיהו ותגנוב אותו וגו' ולא הומת ויהי אתה בית ה' מתחבא שש שנים וגו' (כו) ואלמלא הברית שכרת הקב"ה עם דוד אזי נהרג יואש גם כן ונתבטלה מלכות בית דוד לגמרי ומה עוד שברן של אלו הנושא אשה לשם זנות והנושא אשה לשם ממון והנושא אשה לשם גדולה (כו) צא ושאל וראה מה שנאמר באותו (יג) ענין משל לשנו בני אדם שהם משבט אחד ומשכונת אחת וממשפחה אחת אחד עני אחד עשיר והיה ראוי ויפה לו לאותו עשיר שישא הוא או יתן לבנו את בת העני שהיא משבטו וממשפחתו ושכיניו ולקרב אותו ולהלוות לו אבל אם הוא לא עשה כן אלא הלך ונדבק במי שאינו ראוי לו עליו נאמר (מלאכי ב) הלא אב אחד לכולנו הלא אל אחד בראנו מדוע נכבוד איש באחיו לחלל ברית אבותינו בנדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר לפיכך לא נשתיר מהם כלום לפי שהניחו את זרע ישראל שבתר הקב"ה בהם מתוך שבעים לשונות והלכו ונדבקו בעכו"ם שאינם ראויים להם לכך נאמר אחריו (סג) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומניש מנחה לה' צבאות שלא יהיה לו [כה] ער (יג) בחכמים ולא (יז) עונה בתלמידים ולא שואל הלכות כענין בכהמ"ד ולא משיב הלכה בתלמידים: ולא כהן שמניש מנחה דה' ומנין שהנושא אשה לשם שמים שהיווין לו בנים שהם מושיעין את ישראל בעת צרה ומרביין תורה ומצות

עמו בדרך חסידים וסובל את הכל שנא' [ירמיה יז] (ח) אני ה' חוקר לב ובוהן כליות [ט] וגו' ועל ידי דוד נאמר [תילים יח] עם חסיד תתחסר עם גבר תמים תתמס עם נכר תתכרר ועם עקש תתפתל כי אתה עם עני תושיע ועינים רמות תשפיל מאי כ"א אתה עם עני תושיע אלו ישראל [יט] שעניות יפה להם [כ] ועינים רמות תשפיל אלו עכו"ם מכחישי התורה ואומר [איכה ג] מפי עליון לא תצא הרעות והטוב וכי אפשר לומר כן והלא מדות טובות יוצאות מלפניו אלא אמור כך הטיבה אינה יוצאה לעושי רעה והרעה אינה יוצאה לעושי טובה [כא] אלא טובה כלפי טובה ורעה כלפי רעה ומנין לך [כב] תדע לך שכן הוא כי ארבע מדות הן בדרך ארץ יש שנושאין אשה לשם זנות ויש שנושאין אשה לשם גדולה ויש שנושאין אשה לשם ממון ויש שנושאין אשה לשם שמים והנושא אשה לשם זנות סופו לצאת ממנו בן סורר ומורה והנושא אשה לשם שמים סופו הוי"ן ליה בנים שהם מושיעין את ישראל בעת צרה והן מרביין תורה ומצות בישראל והנושא אשה לשם ממון סופו (י) [כג] שמצריכין אותו לאחרים הנושא אשה לשם גדולה סוף שמעמיד עליו מאותה המשפחה (כד) שממעט זרעו אחריו ומנין להנושא אשה לשם זנות שמוציא ממנו בן סורר ומורה שנאמר [דברים כא] וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה [כה] סוף שמרננים בו הבריות ומתוך שמרננים בו הבריות הוא הולך ונושא אשה אחרת שכן נאמר אח"כ כי תהיין לאיש שתי נשים ונאמר אח"כ כי יהיה לאיש בן סורר ומורה ומנין להנושא אשה לשם ממון סופו שמצריכין אותו לאחרים שכן מצונו בבני עלי הכהן שנשא נשים שלא כראוי להן לסוף הוצרכו לאחרים שנאמר [שמיאל א' ב'] ויבא איש האלהים אל עלי וגו' והיה כל הנותר בביתך יבא להשתחות לו לאגרות כסף וכבר לחם ואמר ספחני נא אל אחת הכהנות לאכול פת לחם ומנין להנושא אשה לשם גדולה

ישועות יעקב

לטובים : [ט] וסיפי' ולתת לאדם כדרכו וכפרו מעליו : (י) עיין בפרק עשרה יומסקין : [יא] פי' שלא ירש הגדולה שלו וימלא מקומו בעולם (יג) פי' שהולכים הנביא (מלאכי ב) על ז' ושם כתיב עונסם כדלקמן : (יג) ער ר"ל אדם חרוף כדמפרש לא שאל הלכה כו' : (יד) עונ' כדמפרש לא משיב הלכה כו' ועיין סנהדרין דף ע"ב :

מאורי אש

במדקס א"ד הקלפי' עני' מן דבייתא ואית דאמרי להיפוך ע"י'ם ותבין פה : (יח) אני ה' חוקר לב לראות איכה דרכי לבנס לטייע כל אחד כדרכס : [יט] שעניות יפה להם כיון שעיקר תכליתם וטובם להיות מאוסים כדרכי עוה"כ זהו היפוך תענוגי עוה"כ ע"כ עניות טוב להם להצריך לבנס לטוב זהו עם עני תושיע בעניות וע"כ המה טובים בעניינים נפשיים וג"כ תושיעם : (כ) ועינים רמות אלו עובדי כוכבים שהמה רמים דעתם וגאים בענייני עוה"כ הם תשפיל ויתכן שהכוונה שתשפילם ע"י' במה שהם מושפעים כל טוב ע"כ תשפילם כי אולי מתחזרים נמשך לטוב ע"י שביעת טובם בעוה"כ ולכן כתיב עם עני דממעט עם המיוחסים בעוני כמורה כי טובה היא להם לנגען יכנע לבנס לתורה והעונדי רוכבים גזי לב ער ממנאין לבנס יכנסו בתורה האלהית ולא יתנווננו טובה תשפילם כי אין ספלות למעלה מהעדר הידיעה : (כא) אלא טובה כלפי טובה ובאורו מפי עליון בעלמו לא ילא הטוב והרע כפי חפלו לבד ב"א לפי מעשיו בני אדם המה טובים יקבלו טוב ולהיפך ח"ו הרע יבלעם : [כב] תדע לך כי כלומר אם תחפץ תראה מנהגי ה' ב"ה בעולם ואז תראה אמתות זאת כי הכל ע"י מעשיו אינם ותסב ד' מדות אחד מאהבת התורה הכבוד כמשפחה ככבדים ושועים ג' אהבת המון להרבים האין ד' לשם שמים לקיום הענין להעמיד בנים עוסקים בתורה ומלות וכל אחד עונשו ושכרו נדדו כי מצעל תאזה ילא בן רע ומנוגו רע ומשחית ולהיפוך אם כוננו לשמים אז מנויגין נוטה לטוב ועושה טוב בדרך לעמו : [כג] שמצריכין אותו לאחרים כלומר שהממון יווצרך לאחר יכבוד ואחר יאספס או הכונה שהוא יהיה מוצרך לאחרים כי סופו לכלות הונו מידו : (כד) שממעט זרעו אחר אחר שאין בו כבוד עולמי ויחס עולמו באמת : [כה] סוף שמרננים הבריות על תאוותן שלקחה היפ"ת ויבוש מנה ויקח אסרת וישנאנה להראשונה ואח"כ יוליד בן סורר ומורה כי המה בני גרושת הלז והמה רעים בטבע : (כו) ואלמלא הברית כו' סכרת ה' לדוד שלא יכלה זרעו אף שמוטאים : [כז] לא ושאלו וראה כו' כוונת מה שאמר הנביא ונביא אח"כ משל לשני ב"א ומצויר העול שעושה שמרתיק ומשפחתו אף שהמה טובים מאוד בני אב מאמונה אחת ודבק באחרים בעבור נדיבות הן ולפיכך נעשו שלא נשתיר מהם מאומה : (כח) ער כחכמים ובאורו יכרת ה' לאיש אשר יעשה זאת ער שלא יהיה ער והשתחרר לב לטכונה

ומצות בישראל (כט) צא ולמד מעמרים שנשא אשה לש"ש ויצאו ממנו משה ואהרן ומרים שהיו מושיעין את ישראל והיו מרבים תורה ומצות בישראל וצא ולמד מן (ל) בועז בן שלמון שנשא אשה לש"ש וצאו ממנו דוד ושלמה בנו שהיו מושיעין את ישראל והיה מרבין תורה ומצות בישראל ועליהם ועל כיוצא בהם ועל הדומין להן ועל העושה כמעשהוהן הכתוב אומר (יטעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם : סליק פירקא

פרק ד שנו חכמים (ח) הוי (ג) (א) עלוב ועניו לכל אדם (ב) ולאנשי

ביתך יותר מכל אדם ומנן זה תדע לך שכן הוא (ג) צא ולמד מן הקב"ה שהיה (ג) עלוב ועניו לעמו בכל מקום (ד) ולא הלך עמהן כדרכיהן ולא שפט אותם כעונותיהם אלא היה להם במדת ענוה שלו ומנן שכן הוא תדע לך ממאה ועשרים יום מיום שנתנה תורה לישראל ועד יום הכפורים הם מאה ועשרים יום מיום שעלה משה להר סיני בראשונה להביא תורה לעמו ישראל עד שירד מהר סיני באחרונה בפעם שלישית ואלמלא שנהג הקב"ה עמדם במדת ענוה [הן] לא נתנה התורה לישראל משלו משל (ו) למה"ד למלך ב"ו שקודש את האשה ויהיה אוהבה אהבה גמורה מה עשה

המלך שלח והביא אדם אחד לעשות לו שלוח בינו לבינה ומראה לו כל החופות שלו וכל החרדים וכל הסתרים שלו ואח"כ אמר לאותו שלוח לך לאותה אשה ואמור לה שאין אני צריך משלה כלום אלא תעשה לי חופה קטנה כדי שאוכל ואדור עמה כדי שידעו עבדי ובני ביתי שאני אוהבה אהבה גמורה ועד שהמלך עוסק בחופות ולצוות אל השליח ולשגר אל האשה מתנות מרובות אמרו לו הבריות זנתה אשתך עם אחר מיד מניח המלך את הכל מידו והשליח נרחק לאחוריו ויצא מבוהל מלפני המלך וכן היה הדבר עם הקב"ה וישראל שני (שמות ל"ב) לך רד כי שחת עמך וגו' וכתוב [ש"ה ח] עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו (ט) ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך עושה מעש' בראשית ברוך אומר ועושה ברוך (י) גוזר ומקיים ברוך [יא] שזכר את (י) הראשונות והעביר את האחרונות שהיה לו לומר נרדי נתן סרחון ולא לומר נתן ריחו וכיון שקבלו ישראל מלכותו של הקב"ה עליהם ואמרו כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע (שמות כ"ד) מיד ירדו (יב) ששים רבוא מלאכי השרת והניחו

בראש

מאורי אש

לחכת כס"כ שלא יתן עת קצוה לחלמדי' ולא שואל ולא מטיב ולא מניס מנחה וכלומר לא יוללח הרע לסוס דבר טוב וקיים כי הבנים זרע מרעים רעים נעס : (כט) לא ולמד מעמרים כו' כמ"ס במדרש שכתחילה פירם מאשחו ואח"כ ראה שעתיד ללאת ממנו מושיע מודקק לאשתור רק לסס זה : (ל) בועז שתיין להקיס סס המת כן יעמוד זרעכם בטוב תמיד מתעניים מכבוד ה' לעול' **פרק ה (א)** עלוב חף שמביישין ומחפסין אותו לא יכעוס כי יודע שחרונו ועניו כי הוא מכיר כבוד ה' הרוממה ע"כ וספל בעיניו והוא ה"ב עניו בין אדם לעקס ועלוב בין אדם לחבירו : (ב) ולאנשי צחק וזחר כו' כי עי"ז יאסטרק ויעשו רנוך ויקבלו מוסר : (ג) לא ולמד מן הקב"ה ולכן הדבק במדותיו שהוא סובל כביכול חילול כבודו י"ח ועניו להזדקק לספלים ממנו להשגיח עליהם : (ד) ולא הלך עמהן כדרכיהם חף שחטאו מ"מ ענותו סבל לא להעניסם כל כך : (ה) לא נתנה החורה לישראל כמו שקטרו המלאכים מה אנוש כי תזכרו וחשב הק"ך יוס לסורות חף שחטאו באותן הימים הרבה עכ"ז סבל ומחל להם ונתן להם חרות : (ו) למה"ד למלך ב"ו שקידש כו' : מלייר לפניו מגדל עון העגל ועכ"ז סלחם ה' והוא ה' ב"ה אהב לישראל וספן להטיב להם חף שאינו צריך להס רק זאת חפנו שהמה יכינו מקיס בכדי שיטרה עליהם לטובתם ואיה לב פתי אשר יסור מטובו ואיה לב צבר אשר לא יבין הדר הכבוד הנעלה הלזה כשידבק למלך גדול כמותו ארון האדונים (וילייר לפניו ממלך בשר ודם חף כי מלך מלכי המלכים) ועכ"ז סרו מהר ואף שהראם חדריו והיכליו ר"ל סגלה להם רדי סכל וחדרי גנוי אולרות טובו וסחריו ועכ"ז חטאו והיו ראויס לעונש גדול ועכ"ז סבל הקב"ה עונס : (ז) לך רד כמאמרס ז"ל רד מגדולתך כי זכה להגדולה הנוראה בעבור ישראל שיוכלו לקבל החורה : (ח) עד שהמלך במסינו נרדי גו' כמאמרס סריי נתן ריחו שחטאו והבאיסו ריחם הטוב בעוד היה המלך במסיבה עמהומודקק לקרב עמסס ולהספיע להם תורה ונבוזה וניי שמע כזאת : [ט] ברוך שאמר מתפעל אליהו ומתחיל כשכח הקב"ה להודיע רב טובו והיס העולם הוא תחילת הנריאה יס מאין ברוך הוא הוא הכסתר והנעלם כנחיות עולמו ית' עושה מ"ב הוא כנחיות הקיסם שנותן קיוס וחיות בכל רגע כנברא' כולס ואומר ועושה בכל מה שמצטיה ע"י נצוח או הכונה שהאמירה והעשיה ציחק כמ"ס במדרס לא צעמל ולא ביגיעה כו' אלף בדברי ה' וכבר שניס נעשו ונהו החבונת מופלח להחבונן על כנחיות הקיסם שנוכס ממנו תמיד בכל רגע בלי שיחיה והוא אומר ועושה ציחק כי לולא זאת היה בטל העולם ס"ו אחר שהיא צריכה תמיד לקחת קיוס וחיות מה' ב"ה : [יוד] גזר עונש מה ומקיים : [יא] שזכר את הראשונות כמס שאמרו נעשה ונשמע והעביר האחרונות כמס שעשאו את העגל וכספרו אשר הנחלים על הקיסם כנחיות חף שנוכס החטא ממדם זו כעלמה ע"י שהם נמארים באמונתם ע"כ יכשלו לפעמים מהר וסכן ושס הארכתי כנחור הכחובים ע"ס המדרס ולכן הסרחון הוא עלמנו הריס שזה כעלמנו אות על מתיירת אמונת לכס כטוב ג"כ א"ר על כן אמרו נעש' ונשמע ערס ששמעו וסכן : (יב) ס"ד מלה"ס כנחיות כספרי אשר

ישועות יעקב

(ח) ילקוט חסד דף ק"ח ע"ג : [ב] עלוב היינו מי ססובל הכל חס מביישין אותו או שטסין לו דבר נגר כבודו והוא סוסק ולסון עלוב כמו ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ובחיים דכריו [ד"ה ב' לו] : (ג) וכן ה"ל קרלו להקב"ה מלך עלוב כמ"ס הרמ"ק בריס ספר ס"ד עי"ס : (ד) זוכר להם מה שאמרו נעשה ונשמע : סיפא

פרק ה (א) עלוב חף שמביישין ומחפסין אותו לא יכעוס כי יודע שחרונו ועניו כי הוא מכיר כבוד ה' הרוממה ע"כ וספל בעיניו והוא ה"ב עניו בין אדם לעקס ועלוב בין אדם לחבירו : (ב) ולאנשי צחק וזחר כו' כי עי"ז יאסטרק ויעשו רנוך ויקבלו מוסר : (ג) לא ולמד מן הקב"ה ולכן הדבק במדותיו שהוא סובל כביכול חילול כבודו י"ח ועניו להזדקק לספלים ממנו להשגיח עליהם : (ד) ולא הלך עמהן כדרכיהם חף שחטאו מ"מ ענותו סבל לא להעניסם כל כך : (ה) לא נתנה החורה לישראל כמו שקטרו המלאכים מה אנוש כי תזכרו וחשב הק"ך יוס לסורות חף שחטאו באותן הימים הרבה עכ"ז סבל ומחל להם ונתן להם חרות : (ו) למה"ד למלך ב"ו שקידש כו' : מלייר לפניו מגדל עון העגל ועכ"ז סלחם ה' והוא ה' ב"ה אהב לישראל וספן להטיב להם חף שאינו צריך להס רק זאת חפנו שהמה יכינו מקיס בכדי שיטרה עליהם לטובתם ואיה לב פתי אשר יסור מטובו ואיה לב צבר אשר לא יבין הדר הכבוד הנעלה הלזה כשידבק למלך גדול כמותו ארון האדונים (וילייר לפניו ממלך בשר ודם חף כי מלך מלכי המלכים) ועכ"ז סרו מהר ואף שהראם חדריו והיכליו ר"ל סגלה להם רדי סכל וחדרי גנוי אולרות טובו וסחריו ועכ"ז חטאו והיו ראויס לעונש גדול ועכ"ז סבל הקב"ה עונס : (ז) לך רד כמאמרס ז"ל רד מגדולתך כי זכה להגדולה הנוראה בעבור ישראל שיוכלו לקבל החורה : (ח) עד שהמלך במסינו נרדי גו' כמאמרס סריי נתן ריחו שחטאו והבאיסו ריחם הטוב בעוד היה המלך במסיבה עמהומודקק לקרב עמסס ולהספיע להם תורה ונבוזה וניי שמע כזאת : [ט] ברוך שאמר מתפעל אליהו ומתחיל כשכח הקב"ה להודיע רב טובו והיס העולם הוא תחילת הנריאה יס מאין ברוך הוא הוא הכסתר והנעלם כנחיות עולמו ית' עושה מ"ב הוא כנחיות הקיסם שנותן קיוס וחיות בכל רגע כנברא' כולס ואומר ועושה בכל מה שמצטיה ע"י נצוח או הכונה שהאמירה והעשיה ציחק כמ"ס במדרס לא צעמל ולא ביגיעה כו' אלף בדברי ה' וכבר שניס נעשו ונהו החבונת מופלח להחבונן על כנחיות הקיסם שנוכס ממנו תמיד בכל רגע בלי שיחיה והוא אומר ועושה ציחק כי לולא זאת היה בטל העולם ס"ו אחר שהיא צריכה תמיד לקחת קיוס וחיות מה' ב"ה : [יוד] גזר עונש מה ומקיים : [יא] שזכר את הראשונות כמס שאמרו נעשה ונשמע והעביר האחרונות כמס שעשאו את העגל וכספרו אשר הנחלים על הקיסם כנחיות חף שנוכס החטא ממדם זו כעלמה ע"י שהם נמארים באמונתם ע"כ יכשלו לפעמים מהר וסכן ושס הארכתי כנחור הכחובים ע"ס המדרס ולכן הסרחון הוא עלמנו הריס שזה כעלמנו אות על מתיירת אמונת לכס כטוב ג"כ א"ר על כן אמרו נעש' ונשמע ערס ששמעו וסכן : (יב) ס"ד מלה"ס כנחיות כספרי אשר

האלה אשר עם שכם ומה היה שכרו על אותה מצוה וזה מה שנאמר אח"כ (ס) ויסעו (כו) ויהי התת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב וכמו בן נתכוין אהרן לבטל ע"א ויהי מקיים את התורה קודם שנתנ' (כז) ואעפ"י כן העלה עליו הכתיב כאלו עבד ע"ז שנאמר (שמות לב) ויגוף י"י את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן אמרו חכמים (י) כשירד משה מדר סיני וראה את הסירחון שסרחו ישראל נסתכל משה בלוחות וראה (כח) שפרח הכתב מעליהם וישרם מתחת ההר מיד [כט] נתאלסמשה ושוב לא היה יכול לדבר מאותה שעה נגזרה גזירה על ישראל שילמדו את התורה מתוך הצער [ל] ומתוך השעבוד ומתוך המלטל ומתוך הטירוף ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם מזונות ועל אותו הצער עתיד הקב"ה לשלם להם שכרן לימות בן דוד ולעוה"ב שנאמר (יט) [לב] הגה י"י אלהים בחזק יבא וגו' ובקבלה הוא אומר (איוב מא) [לג] מי הקדמני (ואשלם תחת כל השמים לי הוא לטובתי נשברה רגל פרתו בדי שתהא משכורתו שלימה וארבעים יום האמצעיים של משה נטל משה את האהל ונטה לו (י) מחוץ למחנה שנ' (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה ודיו ישראל מתאבלין ונוהגין אבילות בעצמן כל אתן ארבעים ימים עד שנגלה מלך מלכי המלכים הקב"ה יהו שמו הגדול מבורך

לעילם ולעולמי עולמים . ופתח לו למשה פתח של רחמים ואמר הקב"ה למשה משה מה עושינאותן עניים מנודין לרב מנודין לתלמיד מנודין לי מנודין לך אלא חזור בך והבנס את האהל לתוך המחנה שנאמר (שם לג) ודבר י"י אל משה (לד) פניסאל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו מקרא זה איני יודע מהו כשהוא אומר אח"כ ושב אל המחנה (שם) מלמד שהקב"ה התיר לו למשה את נדרו וא"ל למשה להבנים את האהל לתוך המחנה משלו משל למה"ר למלך שהוא כועס על בנו והיה אחד מגדולי המלכות יושב לפניו ומתירא להציל אותו כיון ששמע שאמר המלך לבנו אתה ריקה אלמלא פלוני אודהבי וישב לפני כבר הביתך מכות גדולות אמר אותו אוהב בלבו דבר זה תהי בי מיד עומד הוא ומציל אותו וכן לכך נדמה משה באותו שעה (לה) וכן מה שנ' (שם לב) (ס) ויחל משה את פני י"י אלהיו ויאמר למה י"י יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים וגו' וכיון שאמר משה אח"כ (שם) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים וגומר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך וגומר מיד (לו) היה להם הקב"ה עניו ומחל להם . שכן נאמר אח"כ [שם] ויגחם י"י על הרעה וגו' ובארבעים יום האחרונים שעלה משה להר סיני להביא את התורה גזרו יום צום ותענית וביום האחרון שבכלם שהוא סוף ארבעים ימים גזרו תענית ולנו בתענית

ישועות יעקב

[א] עיין בירושלמי דסקלים ועיין לעיל ח"ד ס"א"ר : [ז] מי הוא חסר הקדים פניו בהקבלתו לעבדני ולשמור מצותי אשלם לו שכרו החס כל השמים לי הוא וזכרי לפרוע שכרו ופעולתו רס"י : (ח) לפי שהיו ישראל כמנודין להקב"ה וממורה לרב מנודה לתלמוד [ט] מה שהפלה עליהם לפי שפחה לו הקב"ה פתח והראה לו שהדבר תלוי בו כמה ש"ל ועתה הניחה לי וכן כמה ש"ל הרף ממני וגו' מיד ויחל משה וגו' :

מאורי אש

היה מחשבות אהרן לנטל זאת מלכס לגמרי ואין להקשות מאי רבותא דיעקב שרצה לנטל העבודת אלילים הלז המס מזיין מצות וי"ל שח"ו לא נסדרו סכסכים צעירים על העבודה ממס רק רצה ללמדם שלא ימלא זאת בנתיים כי אסור בהנאה זה אינו מזיין מצות רק מדין תורה . (כו) ויהי חסד אלילים גו' שכשכר זה זכה למעלה רמה עד שנכנס מורא גדול בלב כל העמים לרדפן וזאת מעלה עליונה מאור : (כז) ואעפ"כ העל' עליו כו' כלומר חף ססיה מחשב אהרן טובה עכ"ז גרס להס כמאמר מ' וסמך סבלות כנס היו היו עומדין וכשחטאו נסתלק מעלמנו כי לא היו ראויין עיד : [כט] נחאלס משה כי הכין נפילת מדריגתם כי רצה היו [ל] מחוך הצער כו' לעמוד על הכנתה ואלו היו זוכי' להסג' בפועל היו יודעים ומטינים בלי עמל כמ"ס בחזית שנתקע ח"ס בלכס ולעיל בחלק ראשון בחרתי ומתוך השעבוד שיסעבדו אחס בגלותם והטלטול נע ומד וטירוף מרוב הצער ודוחק החרות : (לא) ועל אחוה הצער עתיד הקב"ה כו' ע"ד לפוס צערא אברא כי ע"י העמל והיגיעת בלמוד' יזכו להשגת עוה"צ בלי צער ובהשגה גדולה : [לב] הנה ה' גו' וסופו הנה שכרו אהו ופעולתו לפניו כלומר ליתן השכר כפי פעולת אלוש וכפי וגיעתו : [לג] מי הקדימני ואשלם כו' לטובתי נשברה כו' זה אמר לאיוב שיסתחס עלי צערו ומכאובו שיסתובן שהכל לטובתו כי ה' צ"ה אינו נרדף לאדם כי הכל שלו ואינו עושה טובה חלק טובה שעשה האדם תחילה וא"כ הכל חסר ואפילו היסורין הוא לנגן הטובה שיסתובן מזה בחקירות וזהו לטובתי נשברה רגל פרתו כי אלו לא היה זאת ח"י נגזר עליו רע יותר : (לד) פנים אל פנים החיר לו למשה את נדרו כי בכחוב אין כתוב מה דיבר לו א"י שדיבר לו והעיר לבו איך שנושא פנים אליו להצילם בזכותו וכדיכול כאלו הוא ריע לו שאינו יכול לעשות ככה לעמו כשצילו וכמסל שהניא ומיד שאמר לו הבנס האהל אל המחנה הבין שנתראה להס : (לה) וכן מה שנאמר ויחל משה את פני גו' כלומר ולכן כתיב את פני ה' כי בעשה שהשיג חסנת פ"א"ס אז סילה פניו כי הכין שיעויל תפלתו : [לו] היה להס הקב"ס כלומר נעשה עניו עליהם ומסלס

לא עשה תשובה נקרא רשע ורע לו ואם יאמר
 אדם אם יהיו (ה) כולם כשרים (ז) מה היא אמור
 לו עליהן נאמר (ישעיה מה) העניים והאביונים
 מבקשים מים ואין וגומר ואומר (שם יט) ויספו
 עניים ב"י שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל
 יגילו ואומר [שם מת] [ו] הנה צרפתיך ולא
 בכסף בחרתיך בכור עוני מלמד שחזר הקב"ה
 על כל מדות טובות שבעולם ולא מצא מדה
 טובה לישראל אלא עניות שמתוך עניותהן של
 ישראל הם יריאים את י"י שאם אין להם לחם
 לאכול ובגד ללבוש ושמן לטוק הם מבקשים
 רחמים מן הממציא כל המציאות כי ע"י עניות
 הם יריאים את י"י [ה] ואין צדקות בא אלא
 מתוך עניות ואין גמילות חסדים בא אלא
 מתוך עניות ואין אדם הוא ירא שמים אלא מתוך
 עניות ואין אדם לומד ד"ת אלא מתוך עניות
 שנאמר (שמואל א ב) מקום מעפר דל ולא נאמר
 מקום מעפר עשיר כי ל"י מצקי ארץ וגו' (שם)
 (י) ואין מציקין אלא תלמידי חכמים שנאמר [שם]
 כבן ויתקבצו אליו כל איש מצוק בכל יום ויצאים
 מלאכי

בתעניתם (לו) כדי שלא ישלוט בהם יצה"ר
 ולמחרתו השכימו ועלו לפני הר סיני ישראל
 (לח) היו בוכים לקראת משה והוא היה בוכה
 לקראתם עד שעלתה בכייתם למרום באותו שעה
 נתגלגלו רחמיו של הקב"ה על ישראל וקבל את
 תשובתם בישרה אותם רוח הקודש בשורות טובות
 ונחמות ואמר הקב"ה לישראל בניי נשבע אני
 (לט) בשמי הגדול שלי ובכסא הכבוד שלי שתהא
 לכם (מ) בבייה זו לששון ולשמחה גדולה ויהיה
 לכם יום זה (מא) יום סליחה ובפרה ומחילה לכם
 ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות
פ ר ק ה (א) דל שבישראל שנתדלדל
 מנכסיו למה הד"ר
 למלך בשר ודם שגזר על בנו שלא יכנס לתוך
 סעודתו והמלך יודע בבנו שהוא רעב וצמא
 ואמר המלך אשריו למי שיכניס את בני בתוך
 ביתו ויתן לו פת לחם וקיתון של מים כדי שיאכל
 וישתה (ב) שהרי כל שיש לי הרי הוא של
 בני שנאמר (משלי יט) מלוה ו"י חונן דל וגמולו
 ישלם לו [ג] ואם בא רשע בן עני בן אביון בן
 דל ועשה תשובה הוא נקרא צדיק ורע לו (ד) ואם

ישועות יעקב

(א) ועיין בפ' דב"ב שאל טורניסרופוס הרשב"א ד"ר חס
 אל יזכר חובב עניים למה אינו מפרנסם כ' ע"ש : (ב) פי'
 חס העניים הם כשרים מה הוא כשאלת מפני מה יש צדיק ורע
 לו

בשם ישראל : (מ) נכיה זו לששון ולשמחה שעל איתו הער ישולם
 להם שמים : [מא] יום סליחה זה יו"ט שהיום עצמו מכפר על ישראל בזכות זה :
פ ר ק ה [א] : דל שבישראל כו' למה"ד כו' אידי שמתדל לעיל כנגדו על ישראל שיהיו למדים מתוך הער וקטל לה
 והענין של ידומה כשאלת טורניסרופוס הרשב"א חובב עניים למה אינו מפרנסם ומפרש ע"י משל
 שהם נכים לה' ומפן מאוד לזכרם אלא שכן גזר עליו מסיבת עונש שלא יכנס לסעודתו כלומר שלא יתן הוא בעצמו לו רח
 יקבל מאחרים : (ב) שהרי כל שיש לי הוא של בני כלומר שאני נותן לו כל והכל שלו ואני אשר עלי לפרנסו וא"כ כביכול מלו'
 ה' חס חונן דל : [ג] ואם בן עני כו' צדיק ורע לו מכאן בחינת צדיק ורע לו הוא מסיבת זה בנין שהוא בן עני וכלומר
 וטבעו מתייב שיהיה עני שלא יהיה לו אביו מאומה וזהו היה רשע מתחילה ולא היה הרין נותן מ'תעשר ויתתפך טעם מזלו
 ואח"כ אף שגם תשובה עכ"ז נשאר על טבעו בענין מחייתו ולא יתתפך מזלו כשכיל תשובתו ואל"י היה צדיק נצוץ מעיקרו
 היה טוב לו אך אחר שהוא בכל תשובה וטעם טעם חס' אז העניוה טוב לו פן יסגן ויכעס : (ד) ואם לא עשה תשוב'
 כו' כלומר אף שיש רשעים מלליחים מפני מזלם הטוב אבל זה מזלו וטבעו רע וגם הוא רשע א"כ הוא רע לו ואינו נהנה עוד
 מחייו מאומה : [ח] כולם כשרים מה הוא כלומר הלא מזינו שגם בני אדם כשרים מתחילתן ועכ"ל הם עניים ואביוני' ומדוע
 זאת כן פירש הישועות יעקב והוא דוחק דלפ"ו מאי ואם יהיו כולם ויתכן ששאלתו חס יהיו כולם כשרים שכולם יתעסקו
 רק בעבודת ה' מי יכין את לחמם ומפרש כמ"ש העניים והאביוני' מבקשים מים וסיף הסמיק את ה' אענם כלומר יעזרו למעל'
 מהטבע ואומר ויספו עניים בה' שמהה כי עיקר התענוג לעמוד רק מחשבתים מהדר כבוד ה' ומתענוגו והנה נקראת שמה'
 וגם גיל (שהגם על הרוב על השמחה הגופיות) יסיה ג"כ בקדוש ישראל כי הוא יעזרם למעלה מהטבע ע"ד עתירה א"י
 שתוליד גופקאות ולפי פירוש י"ע מביא פל זה להורות שמתמזא אותן הכשרים שהם העניים והאביונים מתמזא הוא לטובתם
 והם אשר כל שמתחס רק בכבוד ה' ואינם נהנים מעוה"ז מאוה"ז ואין חפלים בעוה"ז מאומה ולאנשים כאלה טיבה להם עניות
 למען הצדק להם ויתקדשו להם למה"ד מאור : [ואו] הנה צרפתיך לפי פירוש מוסב על לעיל שלכן ידע לו בעניות למען הצדקה
 והצורך שמתוך עניות יוד לבבו ויכעס : (ז) הם יריאים את ה' כי ע"י המתמיד יבקשו פניו ית' ויפתחו ממנו היסך ורס לכך
 [מרוז הטובה] ושכחת את ה' כי עיקר השכחה באים מרוז טובה שאין נאמר לו מאומה : [ח] ואין צדקות כו' וגמ"ח כו'
 כי זה בא ג"כ מעניות כי הוא מרגיש לב עני מעצמו ויחוס עליו וידע מכאובו ולמוד התורה ג"כ מזה כי העושר ישרי' לבו
 בעניינים העולמיים באין די' [ט] מקים מעפר דל דרש ע"ד גורה טע"י הדלות הוא מקומו מעפר להסיומו חיי עד כי ע"י
 הדלות יקום נפשו בחיים הנלחמים ולא ימות נפשו בשכחת ובעפר [י] ואין מזוקין אלא ח"ס באורו לכן מרומם מעפר ומנסות'
 כי הם עקרים ככריחה ומפן שיהיו בחיים הנלחמים : (יא) כל

מאורי אש

ומחלה בזכות האבות ומשום חלול שם שמים . [לז] כדי שלא
 ישלם בהם היצ"ר מרוב המאכל והמשתה : [לח] היו בוכים
 על חסא העגל וככו בתשובה עד שנתקבל חסותם ואז שרה
 עליהם רוס"ק ובשרס צדוק טובות ונחמות שיסיגו באחרית
 ור"ל שנתגלה להם ע"י רוס"ק : [לט] בשמו הגדול המשותף
 להם שמים : [מא] יום סליחה זה יו"ט שהיום עצמו מכפר על ישראל בזכות זה :

פ ר ק ה [א] : דל שבישראל כו' למה"ד כו' אידי שמתדל לעיל כנגדו על ישראל שיהיו למדים מתוך הער וקטל לה
 והענין של ידומה כשאלת טורניסרופוס הרשב"א חובב עניים למה אינו מפרנסם ומפרש ע"י משל
 שהם נכים לה' ומפן מאוד לזכרם אלא שכן גזר עליו מסיבת עונש שלא יכנס לסעודתו כלומר שלא יתן הוא בעצמו לו רח
 יקבל מאחרים : (ב) שהרי כל שיש לי הוא של בני כלומר שאני נותן לו כל והכל שלו ואני אשר עלי לפרנסו וא"כ כביכול מלו'
 ה' חס חונן דל : [ג] ואם בן עני כו' צדיק ורע לו מכאן בחינת צדיק ורע לו הוא מסיבת זה בנין שהוא בן עני וכלומר
 וטבעו מתייב שיהיה עני שלא יהיה לו אביו מאומה וזהו היה רשע מתחילה ולא היה הרין נותן מ'תעשר ויתתפך טעם מזלו
 ואח"כ אף שגם תשובה עכ"ז נשאר על טבעו בענין מחייתו ולא יתתפך מזלו כשכיל תשובתו ואל"י היה צדיק נצוץ מעיקרו
 היה טוב לו אך אחר שהוא בכל תשובה וטעם טעם חס' אז העניוה טוב לו פן יסגן ויכעס : (ד) ואם לא עשה תשוב'
 כו' כלומר אף שיש רשעים מלליחים מפני מזלם הטוב אבל זה מזלו וטבעו רע וגם הוא רשע א"כ הוא רע לו ואינו נהנה עוד
 מחייו מאומה : [ח] כולם כשרים מה הוא כלומר הלא מזינו שגם בני אדם כשרים מתחילתן ועכ"ל הם עניים ואביוני' ומדוע
 זאת כן פירש הישועות יעקב והוא דוחק דלפ"ו מאי ואם יהיו כולם ויתכן ששאלתו חס יהיו כולם כשרים שכולם יתעסקו
 רק בעבודת ה' מי יכין את לחמם ומפרש כמ"ש העניים והאביוני' מבקשים מים וסיף הסמיק את ה' אענם כלומר יעזרו למעל'
 מהטבע ואומר ויספו עניים בה' שמהה כי עיקר התענוג לעמוד רק מחשבתים מהדר כבוד ה' ומתענוגו והנה נקראת שמה'
 וגם גיל (שהגם על הרוב על השמחה הגופיות) יסיה ג"כ בקדוש ישראל כי הוא יעזרם למעלה מהטבע ע"ד עתירה א"י
 שתוליד גופקאות ולפי פירוש י"ע מביא פל זה להורות שמתמזא אותן הכשרים שהם העניים והאביונים מתמזא הוא לטובתם
 והם אשר כל שמתחס רק בכבוד ה' ואינם נהנים מעוה"ז מאוה"ז ואין חפלים בעוה"ז מאומה ולאנשים כאלה טיבה להם עניות
 למען הצדק להם ויתקדשו להם למה"ד מאור : [ואו] הנה צרפתיך לפי פירוש מוסב על לעיל שלכן ידע לו בעניות למען הצדקה
 והצורך שמתוך עניות יוד לבבו ויכעס : (ז) הם יריאים את ה' כי ע"י המתמיד יבקשו פניו ית' ויפתחו ממנו היסך ורס לכך
 [מרוז הטובה] ושכחת את ה' כי עיקר השכחה באים מרוז טובה שאין נאמר לו מאומה : [ח] ואין צדקות כו' וגמ"ח כו'
 כי זה בא ג"כ מעניות כי הוא מרגיש לב עני מעצמו ויחוס עליו וידע מכאובו ולמוד התורה ג"כ מזה כי העושר ישרי' לבו
 בעניינים העולמיים באין די' [ט] מקים מעפר דל דרש ע"ד גורה טע"י הדלות הוא מקומו מעפר להסיומו חיי עד כי ע"י
 הדלות יקום נפשו בחיים הנלחמים ולא ימות נפשו בשכחת ובעפר [י] ואין מזוקין אלא ח"ס באורו לכן מרומם מעפר ומנסות'
 כי הם עקרים ככריחה ומפן שיהיו בחיים הנלחמים : (יא) כל

(יב) מלאכי חבלה לפני הקדוש ברוך הוא לחבל את כל העולם כולו ואלמלא בתי כנסיות ובתי מדרשות שהיו תלמידי חכמים יושבין בהם ועוסקין בדברי תורה היו מחבלין את כל העולם כולו מיד שנאמר וישעיה נ' מדוע באתי ואין איש קראתי ואין י' עונה יג) צא ולמד מן הרך ארץ כלום אדם נוטע כרם אלא על מנת שיאכל ממנה ענבים או לשתות ממנה יין או שמא למלא אותו עשבים ואם נתמלא עשבים אומר להן לעבדיו לכו והציתו בו את האור עד שנשתיירו בו מאה או מאתיים גפנים ואומר לעבדיו לכו ועבדו את הברם וחפרוהו ועדרוהו והשקוהו מים בשביל הגפנים לפי שכבר נשרפו העשבים וכן כל הצדוקים כשהן עומדין בעולם הם דומים לגפנים שעומדים בתוך הברם וכל העולם נשען עליהם לכך נאמר [שמואל א ב] כי לי י מצוקי ארץ וישת עליהם תבל :

פרק ו ממדת [א] דרכיו של הקב"ה אתה למד : [א] שרחמי מרובין בעולם וכן : (ב) מפני מה אמר תנו צדקה [ב] לעניים ולרשעים אלא אינו אומר אלא באדם שעשה דברים שלא כהגון וקנסו עליו רעה [ג] עד ארבעה דורות שנאמר [שמות לד] פוקד

ישועות יעקב

לו : [ג] וכסוף העניין נאמר הן כנגדתי אחרים יס אשים נהגות מדבר וגו' אלפים שנים קדמות וגו' והוא רמז למורכן העולם : [ד] סיפי דקרא של מקיס מעפר דל סהביל לעיל : (א) שלט עשרה מדות נקראים דרכיו של הקב"ה : (ב) והלא אבותיהם של העניים כדאי לא נהגו כשורה שאם היו דיוק' הי' הקב"ה נולד חסד לאלפים ולא היו בנייה עניים ואעפ"כ איה הקב"ה יחן להם צדקה לפי שהקב"ה מרחם גם על רשעי ישראל [ג] שמוע"ה הי' סבור דהאי קרא חיירי אפי' כשאין אוחזין מעשי אבותיהם

וזהו וישת עליהם תבל וע"ד האמת המכוון איה כי לולא מעשי הצדוקים אז היה שליטה גדולה למלאכי חבלה אשר נזה שולט ההפסד ומגילא רק ה' עוקרן ואינו מניחן לטלטל בזכות למוד התורה :

פרק ו (א) שרחמי מרובין * מרובין ממדת' כי מדה טובה מרובה זה אנו רואים ממדת דרכיו והנהגתו את עולמו שהכל כרמנים * [ב] מפ"מ אמר תנו צדקה כו' כלומר בודאי נמלאו אוחן העניים שהמה בעצמם רעים וגם מחסא אבותיהם שפוקד עין אבות על בניס ועכ"ל איה לפרנס' . [ג] עד ארבעה דורות לכר בארתי בחלק הראשון שעד ד' דורות המזב נוהג וכוס' מאוד לרע ולכן קנסו עליו רעה * (ד) יש צדיק ורע לו כלומר מזה אנו מבינים מדוע יש לחוק ורע לו שמיידי שאינו היה רע רק בנו שב מחסאנו ומפני שאנו רע בטבע מלך מזה אצוי הטוב בו ע"כ מייגעו בעוני ומחסור שלא ישוב לרע מרוב טוב וזה הוכיח משה ממדה שהוא פוקד עון אבות על בניס אשר לא יתכן זאת כי בן לא ישא בעון האב כ"א כפי המדובר והבן * (ה) ולא עוד כו' כלומר בשעה ששמע משה המדה שפוקד עון אבות על בניס מתורא מפני ישראל מאוד כי אפשר הדור ההוא כולו אינו בטוב וא"כ גם בנייה ילקו עדי עד בעון אבותם * [ז] הן ק"ו ור"ל אס בני הצדוקים ולקו בעון אבותיהם ורע להם הבביל זה נכס"כ אס ח"ו יהיו הם בעצמם רעים ויטרקו עוד מעשי אבותיהם להם מה יהיה מהם : (ז) משלו משל למה"ד למלך כו' מכאן סיבת נקסת משה בהודעות דרכיו ית' סכל בוונתו היה להודיע מחסא ישראל ואך יתקן מעוואם ומה חפץ ה' מישראל ולפי ענין המשל הנמשל הוא כך ישראל הם הם בחו של משה שהאז סקריבם למלך ה' נכחות והמלך הניאה לאשתו בחוך עיר המליכה שלו וראתה שם כבודו (וזהו הרעו להכנת קבלת התורה על הר סיני שזהו החיחון האמיתי) ועכ"ל סרחה עליו ולכן עשה ונשה שלט שליט הוא הוא החפלה וסדור הבקשה לפני להודיע מה מחסא ואך יתקנס וזשבת ה' אליו הם החמשה אבות הד' אגרות הראשונות הם אגרות המוכה [כדי שלא יסחד לבנו מזה כמו שהמלך כתב לחמיו אלו פירות הם ממין פלוני בכדי שיבין שעדנו לבו שלט עמו וכי הוא מודקק בעניינו] והוא הודעת

עון אבות על בניס ועל בני בניס על שלשים ועל רבעים ובאותו שעה אמר משה בלבו אס כן (ד) יש צדיק [ג] ורע לו . [ה] ולא עוד אלא שהיה משה רבינו (ו) דן קל וחומר בעצמו ואמר בלבו שמא אין כל ישראל חפצים אלא רק שלא לעמוד בדרכיו ובמצותיו של הקב"ה חס ושלום ונתחתם עליהם גור דינס ורתי הן לוקין בכל שעה ושעה למה נדמה משה באותה שעה * [ז] משלו משל למה"ד למלך שנישא אישה ומליכה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד שהביא אותה למדינתו ולעיר המלוכה שלו ובשעה שסרחה אשתו עליו היה המלך מלקה אותה מה עשתה אשתו מיד היא רצתה לבית אביה אמר חמיו של מלך בלבו וכי לקה המלך את בתי בחנס שלא כדון ושל' כמשפט מיד שיגר חמיו שד מלך שלוח אל המלך ואמר לו מהו הדבר שסרחה בתי עליך ומהו הדבר שהמלך רוצה שתעשה בתי כן כדצונך ושחעמוד בכל צדך מיד שיגר לו המלך לחמיו הרבה מיני פירות וכפל חמש אגרות יחד כנגדן ואותה הרבר שהמלך רוצה בו שתעשה אשתו ומה שסרחה עליו כתב באגרת החמישי ביניחן וכיין שהגיע השליח אצל חמיו של מלך מיד קרא חמיו של מלך איגרת אחת ומצא כתוב בה אלו פירות הם מין פלוני וכן שני כתוב בה אלו פירות מין פלוני וכמו כן באגרת השלישי וכמו כן באיגרת הרביעי עד שהגיע לאיגרת החמישית ומצא כתוב בה אותה הרבר שהמלך רוצה בו ומה שסרחה אשתו עליו מיד קרא חמיו של המלך את בתי ואמר לה בתי דבר שהמלך רוצה בו הוא אמת והמלך הוא אוהב שלום ואוהב משפט ואתה סרחת עליו והוא לקה אותך בדון וכמשפט וכן

מאורי אש

איש מניס שהם מעוניס בנרות ומצוקות ואין מעינה ברהודלו' כמו שה"מ שהם עניים ודלים על הרוב * (יב) מלאכי חבלה כו' ע"ד האורס הוא כת ההפסד הטולט בעולם כי עיקר ההוי' מההפסד ומתגבר הכח ההוי' על ההפסד בזכות קיום התורה וע"ד האמת הת"מ שולטין על ההפסד והכליון וסוף הוא ואין להאריך : [ג] לא ולמד מן ד"א ר"ל מדרך הטבע הנהוג בעולם וכלומר שהעשבים גדלים מעצמם בלא זריעה ואין לעקור כדי שיגדל הגפנים כי הם מונעים ומגדל הגפנים כן כת ההפסד מחגבר מעצמו וע"י מעשי הצדוק נעקר הרע וכורע הטוב היטב מחגבר מעצמו אז היה שליטה גדולה למלאכי חבלה אשר נזה שולט ההפסד ומגילא רק ה' עוקרן ואינו מניחן לטלטל בזכות למוד התורה :

הדרוכים הם : (א) שרחמי מרובין * מרובין ממדת' כי מדה טובה מרובה זה אנו רואים ממדת דרכיו והנהגתו את עולמו שהכל כרמנים * [ב] מפ"מ אמר תנו צדקה כו' כלומר בודאי נמלאו אוחן העניים שהמה בעצמם רעים וגם מחסא אבותיהם שפוקד עין אבות על בניס ועכ"ל איה לפרנס' . [ג] עד ארבעה דורות לכר בארתי בחלק הראשון שעד ד' דורות המזב נוהג וכוס' מאוד לרע ולכן קנסו עליו רעה * (ד) יש צדיק ורע לו כלומר מזה אנו מבינים מדוע יש לחוק ורע לו שמיידי שאינו היה רע רק בנו שב מחסאנו ומפני שאנו רע בטבע מלך מזה אצוי הטוב בו ע"כ מייגעו בעוני ומחסור שלא ישוב לרע מרוב טוב וזה הוכיח משה ממדה שהוא פוקד עון אבות על בניס אשר לא יתכן זאת כי בן לא ישא בעון האב כ"א כפי המדובר והבן * (ה) ולא עוד כו' כלומר בשעה ששמע משה המדה שפוקד עון אבות על בניס מתורא מפני ישראל מאוד כי אפשר הדור ההוא כולו אינו בטוב וא"כ גם בנייה ילקו עדי עד בעון אבותם * [ז] הן ק"ו ור"ל אס בני הצדוקים ולקו בעון אבותיהם ורע להם הבביל זה נכס"כ אס ח"ו יהיו הם בעצמם רעים ויטרקו עוד מעשי אבותיהם להם מה יהיה מהם : (ז) משלו משל למה"ד למלך כו' מכאן סיבת נקסת משה בהודעות דרכיו ית' סכל בוונתו היה להודיע מחסא ישראל ואך יתקן מעוואם ומה חפץ ה' מישראל ולפי ענין המשל הנמשל הוא כך ישראל הם הם בחו של משה שהאז סקריבם למלך ה' נכחות והמלך הניאה לאשתו בחוך עיר המליכה שלו וראתה שם כבודו (וזהו הרעו להכנת קבלת התורה על הר סיני שזהו החיחון האמיתי) ועכ"ל סרחה עליו ולכן עשה ונשה שלט שליט הוא הוא החפלה וסדור הבקשה לפני להודיע מה מחסא ואך יתקנס וזשבת ה' אליו הם החמשה אבות הד' אגרות הראשונות הם אגרות המוכה [כדי שלא יסחד לבנו מזה כמו שהמלך כתב לחמיו אלו פירות הם ממין פלוני בכדי שיבין שעדנו לבו שלט עמו וכי הוא מודקק בעניינו] והוא הודעת

אליהו זוטא פרק ו

י"י ער פניו וקרא י"י אל רחום וחנן וגו'. כיון שראה משה שמדתו של הקב"ה של חסד ושל רחמנות הוא מיד נתעטף (טז) ועמד בתפלה לפני הקב"ה שנא' [שם לד] וימר משה ויקד ארצה וישתחו ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבני כי עם קשה עורף היא וסלחת לעונינו ולחטאתינו ונחלתנו ד"א אלו נאמר טובי ולא כל טובי הייתי אומר [יז] אין כאן ימות בן דוד וכשהוא אומר (ה) כל טובי יש כאן גם ימות בן דוד שיבא במדרה בימינו א"ס. סליק פרקא :

פרק ז וכן במדת הטוב כשארם עושה מצוה (א) קנסו עליו טובה עד ארבעה (ה) דורות ותרע לך שכן הוא שנ' (מלכים ב' י) ויאמר י"י (ב) אל יהוא יען אשר הטיבות לעשוה הישר בעיני וגו' בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל אמרו עליו על יהוא בן נמשי שהוא היה ירא שמים ולא הלך אחר ענלי זהב שעשה ורבעם בן נבט אלא אח"כ כיון שבא לדי גדולה ומלכות אז קלקל מעשיו וכשבא והאחו בנו והלך אחיו אם היה עשה תשובה היה נקרא צדיק וטוב לו אבל כיון שלא עשה תשובה אז נקרא רשע וטוב לו וכיוצא בדבר אהא אומר אמרו עליו על ירבעם בן יואש שהוא היה בן אדם [ג] שהו' נוהג כבוד בכביאים לכן אתן העמים מה שלא מסר הקב"ה ביד

וכן לכן נרמה משה באותה שעה שנ' (שם לג) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך מיד (ח) וידר הקב"ה לסוף דעתו של משה והראה לו דוד ודוד וחכמו דוד ודוד ופרנסיו דוד ודוד ונביאיו דוד ודוד ודורשיו והראה לו מדותיו שהוא (ט) מתנהג בהם בעוה"ז ומדותיו שהוא מתנהג בהם בעוה"ב וא"ל למשה הרי אתה (הוא) אומר (יוד) מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו כמה שאמרת הודיעני נא את דרכיך א"ל הקב"ה למשה משה (יא) אין אתה יכול לעמוד על כל מדותי אלא הריני מודיעך מקצת מדותי [יב] כשנאני רואה בני אדם אעפ"י שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומע"ט לא במעשה ידיהן ולא במעשה אבותיהן אלא רק בשביל שהן עומדין ומודין ומברכין ומשבחין ומרביין תחנונים לפני אני נזקק להם וכופל להם מזונותיהן שנאמר (תהלים ק"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וכתוב [שמות ל"ג] ויאמר (יג) אני אעביר כל טובי על פניך טובי לא נאמר אלא (ד) (יג) כל טובי אלו הן שלש עשרה מדות שנא' (שם לד) י"י י"י אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופושע וחסטה ונקה דהא נאמר כאן וקראתי בשם י"י לפניך (שם רג) (טו) ונאמר להלן [שם לד] ויקרא בשם י"י ויעבור

מאורי אש

הדרכים איך יונהגו ישראל באחרית לא כמו שפירש פן ימקו ח"ו בעונם והר' אגרות יתכן שמרנו שהודיע לו סיבת צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו רשע ורע לו טהור הודיע דרכי מדותיו ית' והחמישי הודיע לו שרמון ישראל וקבלת תשובתם: [ח] יוד הקב"ה לסוף דעתו של משה כו' שכל כונתו היה להודיע איך יונהגו ישראל באחרית כי פחד פן יעשו מאוד בחטאים ואין עומד עליהם ולכן הראה הקב"ה לו שיפגיד בזוכ' סכמים [לומדי תורת ה' וחקמיו] פרנסים [מגהיגי המדינות בעניינים אינסיים] נביאים [מידעי עתידות לעם] דורסים [מעוררים לב העם לשבז לה' והם בעלי לשון דוברי לחות מעוררים לעם במתק לשונם] וע"י אלו צודאי יחזרו למעט ולא יעלו ח"ו בשחתי החטאים ויהיה באורו הודיעני נא את דרכיך איכה תתנהג עמם באחרית הזמן : (ט) מתנהג בהם בעוה"ז שהתנהגו בדין ממוזג ברחמים ומדותיו בעוה"ב כולו ברחמים כמ"ס במדרש חוית עד שחקפון מדה"ד מאליו : [י] מפ"מ יש צדיק כו' מתשובת וחנותו את אשר חסון דייק כמ"ס במס' ברכות אע"פ שאינו הגון כלומר שדמנה בעיניך שאינו הגון שהאדם יראה רק לעינים : [יא] אין אהי יכול לעמוד כו' כי הם בעלי חכמה ואין ביכולת אנושי להקיף ידעתו ובלתי חכלי' בפרטיה' רק מקצת הודיע לך : [יב] כשאתי רואה כו' הענין כי ע"י למוד התורה וקיום המצוות ומ"ט הוא זוכה לשכר עוה"ב להעטנ בהשגת ה' ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא כמאמר ז"ל רק שכר מצוה מצוה והוא בעוה"ב שעיקר השכר הוא השגה ודביקות ה' אבל טובת העוה"ז באה מאמונת הלכ בה' והתחננו אליו שיחננו מעטוב העוה"ז ויחן לו כפי חפצו והבן מאוד מאוד : [יג] פנה אל תפלת הערער שלבו רוק מצלי חור' וחכמ' וכל בקשתם סעוה"ז עכ"ז יפג' אליהם לתתם להם אחר שהם מאמינים בו וממנו הם מבקשים ואף שלא הצדיל פה בין הר' מדות צדיק וטוב לו צדיק ורע לו וכן ברשע אכן לפי הבחי' הואת יתכן הדבר והכלל בין צדיק כירשע אם יש לו המד' הואת שהוא מבקש סעוה"ז ומרבה תחנונים ע"ז יחן לו ורף שהיה רשע בחטילה מ"מ ע"י חמינתו והודתו ואמונתו יוחנו ואולי שהסיבה כמו שפי' וכמו שפירש להלן בפ' שאחר זה: (יד) כל טובי אלו הן כו' אין זה הדעות המדות בסבותיהן שפ"ז אמר שכל המדות א"א לבלותן אבל הכו' סתם על המדות אף שפעלם סבותיהם אז יתכן שמאלה הסבות הודיע לו אף בסבותיהן ועכ"ז לא יתכן הודיע' מכל המדות מפני שהם מדות כוללות מאוד אכן המדות הפרטי' הממוזגות מאלה המדות שהם מקיפים פרטים רבים זה א"א הודיע' בהם כי הם מבלי חכלית והבן מאוד : [טו] נאמר כאן וקראתי בשם ה' כו' כלומר שמורה שהודיע עיקר הרחמים כי כל המדות עיקרן ויסודן מהרחמים [וזהו משם ה' שהוא רחמים] שהרי נאמר וקראתי בשם ה' שהוא רחמים וכן נאמר ויקרא בשם ה' ה' שהוא רחמים ומונה כל הי"ג מדות א"כ מונח שהכל ברחמים והכלל שכל המדות ניבע רק מטוב וחסד היואל על ישראל רק משתנים במזניהן וע"ז ישתנו איכותיהם : (טז) ועמד בחטילה שבדאי ישמע בקראו אליו : [יז] אין כאן ימב"ד אך כל משמע לעולם וזה הודיע למשה מה יהיה באחרית הימים לע"ל שזה כללית הטובה כי אז יתבטל הרע והדין מהעולם יה"ר שיבנה ב"ב :

ישועות יעקב

אבותיה' בידם טאם (ד) נאמר טובי ה' משמע רק לטובים והצדיקים לכן נאמר כל טובי שאף לרשעים ה' ית' נטיב כמאמר ז"ל ומנותי את אשר חסון אע"פ שאינו הגון כו' אע"פ שאינו כדאי וכל טובי אלו הן שלש עשרה מדות כו' : (ה) כל לרבות כמאמר ז"ל כל ימי חייך להבזיל למוות המשיח שיבא ב"ב :

[א] פי' מה שמצינו שהקב"ה נוצר חסד לאלפים זה קאי על צדיק סכמים [לומדי תורת ה' וחקמיו] פרנסים [מגהיגי המדינות בעניינים אינסיים] נביאים [מידעי עתידות לעם] דורסים [מעוררים לב העם לשבז לה' והם בעלי לשון דוברי לחות מעוררים לעם במתק לשונם] וע"י אלו צודאי יחזרו למעט ולא יעלו ח"ו בשחתי החטאים ויהיה באורו הודיעני נא את דרכיך איכה תתנהג עמם באחרית הזמן : (ט) מתנהג בהם בעוה"ז שהתנהגו בדין ממוזג ברחמים ומדותיו בעוה"ב כולו ברחמים כמ"ס במדרש חוית עד שחקפון מדה"ד מאליו : [י] מפ"מ יש צדיק כו' מתשובת וחנותו את אשר חסון דייק כמ"ס במס' ברכות אע"פ שאינו הגון כלומר שדמנה בעיניך שאינו הגון שהאדם יראה רק לעינים : [יא] אין אהי יכול לעמוד כו' כי הם בעלי חכמה ואין ביכולת אנושי להקיף ידעתו ובלתי חכלי' בפרטיה' רק מקצת הודיע לך : [יב] כשאתי רואה כו' הענין כי ע"י למוד התורה וקיום המצוות ומ"ט הוא זוכה לשכר עוה"ב להעטנ בהשגת ה' ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא כמאמר ז"ל רק שכר מצוה מצוה והוא בעוה"ב שעיקר השכר הוא השגה ודביקות ה' אבל טובת העוה"ז באה מאמונת הלכ בה' והתחננו אליו שיחננו מעטוב העוה"ז ויחן לו כפי חפצו והבן מאוד מאוד : [יג] פנה אל תפלת הערער שלבו רוק מצלי חור' וחכמ' וכל בקשתם סעוה"ז עכ"ז יפג' אליהם לתתם להם אחר שהם מאמינים בו וממנו הם מבקשים ואף שלא הצדיל פה בין הר' מדות צדיק וטוב לו צדיק ורע לו וכן ברשע אכן לפי הבחי' הואת יתכן הדבר והכלל בין צדיק כירשע אם יש לו המד' הואת שהוא מבקש סעוה"ז ומרבה תחנונים ע"ז יחן לו ורף שהיה רשע בחטילה מ"מ ע"י חמינתו והודתו ואמונתו יוחנו ואולי שהסיבה כמו שפי' וכמו שפירש להלן בפ' שאחר זה: (יד) כל טובי אלו הן כו' אין זה הדעות המדות בסבותיהן שפ"ז אמר שכל המדות א"א לבלותן אבל הכו' סתם על המדות אף שפעלם סבותיהם אז יתכן שמאלה הסבות הודיע לו אף בסבותיהן ועכ"ז לא יתכן הודיע' מכל המדות מפני שהם מדות כוללות מאוד אכן המדות הפרטי' הממוזגות מאלה המדות שהם מקיפים פרטים רבים זה א"א הודיע' בהם כי הם מבלי חכלית והבן מאוד : [טו] נאמר כאן וקראתי בשם ה' כו' כלומר שמורה שהודיע עיקר הרחמים כי כל המדות עיקרן ויסודן מהרחמים [וזהו משם ה' שהוא רחמים] שהרי נאמר וקראתי בשם ה' שהוא רחמים וכן נאמר ויקרא בשם ה' ה' שהוא רחמים ומונה כל הי"ג מדות א"כ מונח שהכל ברחמים והכלל שכל המדות ניבע רק מטוב וחסד היואל על ישראל רק משתנים במזניהן וע"ז ישתנו איכותיהם : (טז) ועמד בחטילה שבדאי ישמע בקראו אליו : [יז] אין כאן ימב"ד אך כל משמע לעולם וזה הודיע למשה מה יהיה באחרית הימים לע"ל שזה כללית הטובה כי אז יתבטל הרע והדין מהעולם יה"ר שיבנה ב"ב :

פרק ז [א] קנסו עליו טובה כו' ענין הקנס הוא בין על טובה בין על רעה והכונה יותר מכדי הדין וזכותו עכ"ז מרב' להטיב לו וגם לבנו אחריו : [ב] על יהוא בן נמשי שהוא היה יר"ם כו' אז קלקל מעשיו וכלומר בטבעו היה יר"ם נוט' לטוב אך גדולתו הענינו מטוב ויהאחו בני נ"כ תכונתו היה טוב' אך נלמוד מעשי אבותיו שהלך בדרכם ולכן אם היה עו"ש תשוב' היה צדיק וטוב לו כי טבעו ג"כ איננו רע אכן כשחטא ועש' רשע ועכ"ז טוב לו מהבטחת אבותיו כי מ"מ נקרא רשע בן צדיק כי הוא לא טעא כל כך : (ג) שהי' נוהג כבוד

פרק ז [א] קנסו עליו טובה כו' ענין הקנס הוא בין על טובה בין על רעה והכונה יותר מכדי הדין וזכותו עכ"ז מרב' להטיב לו וגם לבנו אחריו : [ב] על יהוא בן נמשי שהוא היה יר"ם כו' אז קלקל מעשיו וכלומר בטבעו היה יר"ם נוט' לטוב אך גדולתו הענינו מטוב ויהאחו בני נ"כ תכונתו היה טוב' אך נלמוד מעשי אבותיו שהלך בדרכם ולכן אם היה עו"ש תשוב' היה צדיק וטוב לו כי טבעו ג"כ איננו רע אכן כשחטא ועש' רשע ועכ"ז טוב לו מהבטחת אבותיו כי מ"מ נקרא רשע בן צדיק כי הוא לא טעא כל כך : (ג) שהי' נוהג כבוד

בבניאים

ביד יהושע בן נון ולא ביד דוד מלך ישראל מסר הקב"ה ביד ירבעם בן יואש שנ' (שם י"ד) הוא השיב את גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר י"י אלהי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מנת החסד כי ראה י"י את עני ישראל (ב) [כ] מורה מאד ואפס עצור ואפס עזוב וגו' ויושיעם ביד ירבעם ויואש וכי מה טיבו של ירבעם בן יואש שהוא השיב את גבול ישראל והלא היה ע"א אלא משום (ה) שלא קבל לה"ד על עמוס שנ' [עמוס ח] וישלח אמציה בקרן בית אר ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס כקרב בית ישראל לא תוכל הארץ להביל את כל דבריו כי כה אמר עמוס בחדר ימות ירבעם וגו' מיד גער בו ירבעם באמציה והוציאו בניו ויהי ויאמר לו (ו) ח"ו לא נתנבא אותו הצדיק כך ואם נתנבא כך לא מדעתו הוא מתנבא כך אלא מן השמים נאמר לו שיתנבא כך באותה שעה אמר הקב"ה אעפ"י שהדור הזה עבדו ע"א וגם ראש הדור עובר ע"א אפי הכי הארץ אשר אמרתי לאברהם וליצחק וליעקב לתת לזרעם אתגנה בידו של זה [ז] לכך נאמר הוא השיב את גבול ישראל וגו' מכאן אמרו מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב וכן [ח] במדה הזאת הוא נוהג בכל ישראל בכל מקומות מושבותם ובכל העכו"ם וכל משפחות הארמה :

פרק ה (א) במדות הללו שמח הקב"ה

כנגד עושה טובה . וכועס הוא כנגד עושה רעה . ומנון לך . תדע לך שכן הוא . (ב) צא ולמד מדרך ארץ . כי האדם עד שלא נשא אשה ועד שלא היה לו בנים . אז דעתו יפה עליו . ואין לו יגון ואנחה בלבו ויש לו קורת רוח בביתו . אבל לאחר שנשא אשה

ויש לו בנים אז אין דעתו יפה עליו ויש לו יגון ואנחה בלבו ואין לו קורת רוח בביתו משום שבניו הם מכעיסין אותו בדרכיהם ובמעשיהם ובמעלליהם הרעים כמו כן עשו בני אדם לפני הקב"ה למרוד כנגד עיניו כי עד שלא ברא הקב"ה את האדם על הארץ אז היתה דעתו יפה עליו כביכול . אבל לאחר שברא בני אדם הכעיסו להקב"ה בזעלליהם ובדרכיהם הרעים כבנים (ג) שקצרו דעת אביהם בדרכיהם ובמעלליהם הרעים אז (ד) הבנים כביכול יגון ואנחה בלבו ואין לו קורת רוח בכל העולם (ה) תדע לך שכן הוא כי שלש מאות שנה עבדו ישראל ע"א בימי שפוט השופטים עד שמסר הקב"ה את ישראל בידו כושן רשעתיים . ובידי יבין מלך הצור . וכן בידי שאר עכו"ם . וכשחזרו ישראל ועשו תשובה . מיד חזר הקב"ה וגאל את ישראל מידיהו . וכן עבדו ישראל עכו"ם בין בא"י בין בחוצה לארץ . וכן מדור לדור היו מוסיפין להטוא בע"א עד שמסר הקב"ה את ישראל בידו העכו"ם שנ' (שופטים י) ויוסיפו בני ישראל לעשית הרע בעיני י"י ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את י"י ורא עבדהו ויחר אף י"י בישראל וימכרם ביד פלשתים וביד בני עמון וירעצו וירוצצו את

מאורי אש

בנביאים כו' מסר הקב"ה ביד ירבעם כו' צא להורות שיש מדה אחת טובה שבזכות' מטיב' לאדם צעוה' ז' נכח' עניינים גבוהים ורמיים אף שרעו'ם אינו צורך הנעל' כל כך : [ד] מור' לשון מיר' מאוד או מלשון מורא' ונעל' מלשון מלשון וחסר האלף : (ה) שלא קבל לה"ד כו' מפני שהגד כבוד בנביא והאמין בו שדבריו אמת לא מרד וקושר ונאמת הוא כו' טוב' כללית מתפשטת על כל המדות וזה אמת כי אמנתו בצלילים היה רק מאמנות אבותיו והרגלו : (ו) ח"ו לא נתנבא כו' כי לא צייר בלבו שירע לו ככה ואם אמר ככה מסתמא מה' ינא הדבר ואין להרהר אחריו : [ז] לכ"ג הוא השיב כו' כלומר אף שסיבתו אמר הכתוב מרד שחמל ה' על עמו מ"מ אחר שתלה הכתוב בו כי מגלגלין זכות ע"י זכאי מורה שהיה ע"י זכותו : (ח) במדה הזאת כו' וכל משפחות הארמה כלומר במדה הזאת שקונסין עליו טובה עד ד' דורות נוהג על כולם כי הם מענייני עיה"ז ומדה כללית מיוחדת ככה :

פרק ה (א) במדת הללו כו' שמח כו' ר"ל כביכול מקבל שמחה אם מטיב לבני אדם באלה הי"ג מדות ונעצב עליו עושי הרע'

להענישם כי אין חפזו להרע : [ב] צא ולמד מד"א כו' אז אין דעתו יפה כו' מסביר הדבר שאין יתכן שכביכול ה' צ"ה מקבל ההתפעלות מנעושי צ"א ידענו כי הוא צ"ה בתכלית השלימות ואין שלימות נוסף לו ואין מחסור לו כי שלימותו בו בעצמותו ואין יתכן לייחס לו הכעס אף בדרך כינוי ומסרם כמו שמד"א בני אדם טרם יש לו אשה ובנים אז שלימותו בעצמו באין לירך להביט על אחרים ואחר שזוכה לאשה ובנים מוכרח להביט עליו מעשיהם כדי שיוטב להם וע"כ שמח כנגד עושי הטוב' ולהיפך כועס ור"ל שמתגבר מדה"ד על עושי טוב ומדה"ד על עושי רע אף שאינו נוגע לעצמותו ית' ח"ו ואין פה להאריך ציור הדבר בארוכ' והכוונ' באלה ובניה הוא השכינה וכנסת ישראל בניו כידוע : (ג) שקצרו דעת אביהם הוא ע"ד הכתוב ותקצר נפשו בעמל ישראל ועיין צמורה שביאר שהיה דעתו להטיב להם והמה קצרו ופסקו מלהתקיים דעתו הטובה עליהם : (ד) הכניס כביכול יגון ואנחה בלבו עיין אליהו רבא פ' א' בכאור שם לכ' ותבין פה כי לא על הקב"ה עצמו מדבר שנקבל ח"ו יגון כ"א על הלכ' ע"ד ויחטב אל לבו ע"י וחבין המלי' הזאת : (ה) חדע לך כו' כלומר מוס חוכל לשפוט אף ה' שמח מאוד לעשות טובה שהיה ישראל חטאו מאוד ועכ"ל אחר שצדו מהר נכמרו רחמיו עליהם מאוד והגילם שכביכול אינו יכול לסובלו אדם ישראל אם עשו חסובה והענין שאף שמדרך השכל גם החסובה לא יחיה מועילה לנו שחטא בהפלגה גדולה וצמ"ש שאלו לחטמה ספספ

ישועות יעקב

לדוק במה שעשה וקיים כל המלות מאהבה . ומה שמלנוי ש' ולשומרי מצותיו לחלק דור זה קאי על העושים מיראה כשאר"ל וכלעיל כח"ד וכלן מיירי בניי שעשה רק מלוא א' מסויימת וגם עבר עברה לזה הקב"ה משלם שכר רק עד ארבעה דורות כמו יהוא כדלקמן : (ב) מיר' מאוד כמו מורה רוח ויש פותרין ירוד מאל לשון ירה בים רש"י ועיין בח"ד פא"ר :

פירש"י והרגלו : (ו) ח"ו לא נתנבא כו' כי לא צייר בלבו שירע לו ככה ואם אמר ככה מסתמא מה' ינא הדבר ואין להרהר אחריו : [ז] לכ"ג הוא השיב כו' כלומר אף שסיבתו אמר הכתוב מרד שחמל ה' על עמו מ"מ אחר שתלה הכתוב בו כי מגלגלין זכות ע"י זכאי מורה שהיה ע"י זכותו : (ח) במדה הזאת כו' וכל משפחות הארמה כלומר במדה הזאת שקונסין עליו טובה עד ד' דורות נוהג על כולם כי הם מענייני עיה"ז ומדה כללית מיוחדת ככה :

פרק ה (א) במדת הללו כו' שמח כו' ר"ל כביכול מקבל שמחה אם מטיב לבני אדם באלה הי"ג מדות ונעצב עליו עושי הרע'

להענישם כי אין חפזו להרע : [ב] צא ולמד מד"א כו' אז אין דעתו יפה כו' מסביר הדבר שאין יתכן שכביכול ה' צ"ה מקבל ההתפעלות מנעושי צ"א ידענו כי הוא צ"ה בתכלית השלימות ואין שלימות נוסף לו ואין מחסור לו כי שלימותו בו בעצמותו ואין יתכן לייחס לו הכעס אף בדרך כינוי ומסרם כמו שמד"א בני אדם טרם יש לו אשה ובנים אז שלימותו בעצמו באין לירך להביט על אחרים ואחר שזוכה לאשה ובנים מוכרח להביט עליו מעשיהם כדי שיוטב להם וע"כ שמח כנגד עושי הטוב' ולהיפך כועס ור"ל שמתגבר מדה"ד על עושי טוב ומדה"ד על עושי רע אף שאינו נוגע לעצמותו ית' ח"ו ואין פה להאריך ציור הדבר בארוכ' והכוונ' באלה ובניה הוא השכינה וכנסת ישראל בניו כידוע : (ג) שקצרו דעת אביהם הוא ע"ד הכתוב ותקצר נפשו בעמל ישראל ועיין צמורה שביאר שהיה דעתו להטיב להם והמה קצרו ופסקו מלהתקיים דעתו הטובה עליהם : (ד) הכניס כביכול יגון ואנחה בלבו עיין אליהו רבא פ' א' בכאור שם לכ' ותבין פה כי לא על הקב"ה עצמו מדבר שנקבל ח"ו יגון כ"א על הלכ' ע"ד ויחטב אל לבו ע"י וחבין המלי' הזאת : (ה) חדע לך כו' כלומר מוס חוכל לשפוט אף ה' שמח מאוד לעשות טובה שהיה ישראל חטאו מאוד ועכ"ל אחר שצדו מהר נכמרו רחמיו עליהם מאוד והגילם שכביכול אינו יכול לסובלו אדם ישראל אם עשו חסובה והענין שאף שמדרך השכל גם החסובה לא יחיה מועילה לנו שחטא בהפלגה גדולה וצמ"ש שאלו לחטמה ספספ

אליהו זושא פרק ה

אלא בא וראה (יא) כמה טובות בא לידי שנאמר (מלכים א' י"ו) ואחאב בן עמרי מלך על ישראל וגו' ועיש הרע בעיני ה' וגו' ויקם מזבח לבעל וגו' בימיו בנה היאל בית האלי את יריחו באבירים בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה כדבר ה' אשר דבר ביד [ג] יהושע בן נון מיד נתמלא אליהו חמה גדולה על אחאב ואמר לו לאחאב ריקה (יב) מאסת את מי שברא את כל העולם כולו לכבודו ואת מי שנתן התורה לכבודו חיך שאין אני דן אותך אלא מתוך דבריך שנאמר (שם) ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב ה' אלהי ישראל אשר עמדתני לפניו אם יהיה השנים האלה מל ומטר כי אם לפי דברי מיד [יג] נמל אליהו את המפתח של מטר והלך לו והיה רעב גדול עד שאמר לו הקב"ה לאליהו לך הראה אל אחאב ואתנה מטר ולא עוד אלא עמד הקב"ה [יד] ורחפו לאליהו למקום שבקשו אבותיהם של ישראל רחמים על בניתם שנ' [שם] י"ט! וישכב וישן תחת רותם אחד והנה זה מלאך נוגע בו ויאמר לו קום אכול ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים וצפתת מים ויאכל וישת וישכב וישוב מלאך ה' שנית ויגע בו ויאמר קום אכול כי רב ממך הדרך ויקם ויאכל וישתה וילך בכח האבילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חורב ויבא שם אל (ו) המערה וילך שם והנה דבר ה' אליו ויאמר לו מה לך פה אליהו וכשאמר הקב"ה

את בני ישראל וגו' וכשחזרו ועשו תשובה מיד חזר הקב"ה וקיבל את תשובתם וגאל את ישראל מידי אותן העכו"ם שהיו מסורין בידיהן מפני שאין הקב"ה יוכל לסבול צרת ישראל אם עשו תשובה ואלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו שנ' (שם) ויזעקו בני ישראל אל יי' לאמר חטאנו לך וכי עזבנו את אלהינו ונעבוד את הבעלים וגו' ויסירו את אלהי הנכר מקרבם ויעבדו את יי' (ו) ותקצר (ה) נפשו בעמל ישראל וכן נאצו והבעים ישראל את בוראם ועבדו ע"ז (ז) שלש מאות ותשעים שנה בימי הבית הראשון ומנין לך תדע לך שכן הוא שהרי בוראי ד' מאות ועשר שנים ישבו ישראל בבית ראשון צא מהן (ח) עשרים שנה שלא עבדו מלכי יהודה וישראל ע"ז נשתיירו מהן שלש מאות ותשעים שנה שעבדו מלכי ישראל ומלכי יהודה ע"א וכל נביא ונביא שהיה מדבר עם ישראל והיה מוכיח אותן שיחזרו בתשובה (ח) לא היו רוצין בטובתו של הנביא אלא היו אומרים לו (ט) אי אפשרי בנבואתך ואין אנו רוצין בנבואתך ומנין לך [י] תדע לך שהוא כן שהרי אחאב מלך ישראל שאל את אליהו התשבי ואמר לו כתיב בתורתך (דברים י"א) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם וחרה אף יי' בכם ועצר את חשמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה וגו' ואנו עובדים ע"ז ואין הגשמים נעצרים

ישועות יעקב

מאורי אש

(א) פירש"י כביכול לא היה רחב מקום לסבול ויכניס סם זרה שהיה לו בעמל ישראל: [ג] וכן מפורש בנזקל יסוקאל ד' ואני נחתי לך את שני עולם למספר ימים שלש מאות ותשעים יום וגו': (ג) ואיחא בסנהדרין דק ק"ג שח"ל אחאב לאליהו אפטר שקללת יהושע נחקיימה וקללות רבו משה לא נחקיימה כו' מיד ויאמר אליהו וגו' סי' ה' וגו' אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי ועיין ברש"י במלכים שם: [ד] זה נקרא העור

(ח) לא היו רוצין בטובתו כו' כי לא חבו בעבורה ס' שהוא הטובס האמיתי בעוה"ז ובעוה"ב: (ט) אי אפשרי בנבואתך שזו המחנה הגדולה שנתן ה' לישראל כנ"ל נביא מקרבך גו' חקים לך גו' והמה לא הכינו מעלתה ולא ראו אחזה: (י) תדע לך כו' שאל את אליהו כו' כי לא האמין בחור' ובנבואה וכל זה אומר המסדר הספר מפי אליהו ז': (יא) כמה טובות כלומר אע"פ שאני עובד אלהים עכ"ל כמה טובות באו על ידי שבנה יריחו בימיו: [יב] מאסת את מי שברא כו' כלומר שלא חבין הירח הבורא והרפת החורה שהחבל מחנהג כפיה דווקא ולא האמנת שיש כח ביד ה' להשך הטבע כי הוא בורא הטבע והוא יכול להפכה ולכן הנני דו איתך מחוך דבריך להראות לך שהשמים יהיו נעצרים אם לא לפי דברי אם אלהי אז יהיה הגשם: (יג) נמל את המפתח והלך לו הענין הוא נפלא כי מפורסם בדברי חז"ל כי מפתח של שמים ביד הקב"ה והענין כי כל העניינים הפרטים משתנים לפי כח הטבע אשר הטבע בהם כפי רצון ה' וזאת ענין הגשמים אף שהוא בטבע מהאדמה היוצא מהארץ והליחות עכ"ל הפרטים באיכותיהם וזמנם הם ביד ה' לא באמצעות הטבע וסנה כל אשר ביד ה' הוא רק ברמזים ולא ימנע אור הגשמים אף מרשעים אף שאינם ראויים לנס וחזן לטבע עכ"ל הרמזים לכו פועל זאת אך אליהו הפך כל זה ועצר הגשמים וקראו כי היה למען אליהו שאמר אם יהי טל ומטר כ"ל לפי דברי וזהו המליו' שנמל המפתח: [יד] ודקפו לאליהו למקום שבקשו כו' כלומר למען ישורר לבנו שיזכור אבותיהם שבקשו למען בנייהם ולכן גם הוא לא יקמרג עליהם

המוטח כו' ואמרה חמות עד שחלו אלל הקב"ה [שהוא נוהג בחסד ורחמים] ואמר יעש' חסוב' כי כן יסד ה' בנדרותיו ב"ה אף שאין מן הדין כ"ל מלך המסד זה הכו' פה שאין הקב"ה שהוא מקור המסד יכול לסבול והכלל שמדות העליונות משתנים כפי בחינת הכח החכמי כפי בחינת כן חשפות והרין כפי בחינת' והרמזים כפי בחינתה: [י] ותקצר נפשו גו' כביכול לא היה לו החכ לב עוד לראות עמל ישראל ורעותיהם וזהו ע"ד מליצה: [י] ג' מאות ותשעים שנה כו' כנ"ל ליסוקאל למספר ימים ג' מאות ותשעים סיבול פון ישראל שעבדו אלהים: (ח) לא היו רוצין בטובתו של הנביא אלא היו אומרים לו (ט) אי אפשרי בנבואתך ואין אנו רוצין בנבואתך ומנין לך [י] תדע לך שהוא כן שהרי אחאב מלך ישראל שאל את אליהו התשבי ואמר לו כתיב בתורתך (דברים י"א) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם וחרה אף יי' בכם ועצר את חשמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה וגו' ואנו עובדים ע"ז ואין הגשמים נעצרים

פרק ט (א) בימי עזיהו מלך יהודה נתנבאו (ב) ארבעה נביאים זקנים והושע בן בארי (ב) היה הזקן שבכולם : והקב"ה היה צופה בכולם מי שהוא מבקש רחמים על בניו ומי שאינו מבקש רחמים עליהם אל הקב"ה להושע ראה לישראל מה חטאים הן עושין והי"ל להושע לומר לפני דקב"ה רבש"ע בניך הם בני בחוניך בני אברהם יצחק ויעקב שעשו רצונך בעולם : גלגל עליהם מדת רחמיו ורחם עליהם ומחול לעונותיהם ולא די שלא אמר הושע כך אלא אמר לפני הקב"ה רבש"ע כל (ד) העולם כולו שלך הוא : הביא עם אחר תחתיהם שנא' [הי"ט ח'] תחלת דבר ה' בהושע והלא הרבה נביאים היו מתנבאים לישראל אלא תחלה לארבעה נביאים זקנים שהיו מתנבאים באותו הפרק היה דבר ה' בהושע בתחלה באותה שעה אמר הקב"ה [ה] מה אעשה לאותו ב"ו הזקן (ו) אני אומר לו לך קח לך אשת זנונים ויהי לך בנים זנונים ממנה ואח"כ אני אומר לו לך בדול עצמך ממנה אם יוכל להוציאה לגרשה ולשלח' אף אני אשדח את ישראל מעל פני האדמה [ס] ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים כי זנה תזנה הארץ מאחרי ה' וידך ויקח את גומר בת דבלים [ז] דבת (ז) רעה בת רעה ותדר ותלד לו בן ויאמר ה' אליו קרא שמו ירעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי ירעאל על בית יהוא וגו' ותדר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בני ישראל וגו' ותדר ותלד בן ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אחיה לכם (ח) ולאחר שנולדו שני בנים ובת אחת וננוי על ישראל שלש גזרות בעבורם אמר לו

הקב"ה לאליהו מה לך פה אליהו (ה) (טו) היה לו לאליהו לומר לפני הקב"ה רבש"ע בניך הם בני (ו) בחוניך הם בני אברהם יצחק ויעקב שעשו רצונך בעולם : ולא די שלא אמר כן אלא אמר קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל וגו' : מיד התחיל הקב"ה לדבר עם אליהו דברי תנחומין ואמר לו כשנגלית ליתן תורה לישראל (מז) לא נגלו עמי אלא מלאכי השרת שהן רוצין בטובתן של ישראל שנא' (שם) ויאמר צא ועמדת בדר לפני ה' (ז) והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קל דממה דקה וגו' מה עשה הקב"ה המתין לו לאליהו שלש שעות ועדין היא עומד בדבריו הראשונים ואמר עוד פעם שנית קנא קנאתי לה' אלהי צבאות וגו' : באותה שעה אמר לו הקב"ה לאליהו לך שוב לדרכך מדברה דמשק ואת יהוא בן נמשי תמשח (י) למלך ואת אלישע בן שפט מאבל מחילה [יח] תמשח לנביא תחתך (שם) וכה שיש בדעתך אין אני אוכל לעשות :

מאורי איש

עליהם כי ראה ה' לב אליהו כועס עליהם מאוד עד שהזקן להער לבבו ולכן הובילו להר הזה שיזכיר קבלת הזור' שקבלו חבתיים שמה ודייק מדהיה נס גדול שהלך לו יום ככדי שיבוא לאותו המקום ומסמחם כשכיל זה : (טו) היה לו לאליהו כו' בניך הם כלומר אחר שהקב"ה רמז לו שביקש רחמים עליהם באמרו מה לך פה אליהו וכלומר התכוון מה חשש' פה אין זאת כ"ל לערר לבבו שביקש רחמים ויאמר בניך הם וראוים לרחמים בני בחוניך שנבאו חבתיים ומלאו שלמים וראוים לרחמים מפני חבתיים : (טז) לא נגלו עמי כו' כלומר מפני שאני ברחמים ונבטל מדת' ד צעת ההוא כמ"ס בחזית על בחינת קבלת התור' וכיום שמאל (שזהו מדת' ד) למעל' וסס בארתי [יז] והכ' ה' עובר זהו החגלות מדת' ד המתואר בשם ה' והרעש והאש רומז למדת' ד הנקטרב ועומד נגד הרחמים אך לא ברוח ה' כי אינם עומדים וניצבים מול הרחמים כי נמתק הרין לפני הרחמים והבן וכל זה הרא' לו לעוררו שיבקש ג"כ רחמים ועכ"ל עדיין עומד בדרכים הראשונים : (יח) תמשח לנביא רמז לו שיעש' נביא אחר שילמד עליהם זכות ומה שיש בדעתך להרע להם אין אני [שהוא מקור הרחמים] יכול לעשות :

ישועות יעקב

הזור שעמד בו משה (ה) ילקוט נלכיס דף כ"ג ע"ב : [י] שבתות אותם ועמדו נכסיון : [ז] סינקס כסודי הנעל : (ח) לפי שאליהו קטרב באותה שעה על ישראל לך ח"ל סימסס נביא אחר שילמד זכות עליהם וסיו' בילקוט סס ומה שדעעך אין אתה יכול לעשות ח"ל לעולם אתה מקבל ור"ל מה שדעעך לכלותם ח"ל שכבר נכסעצו לאבותם :

[א] הושע ישעיה עמוס וויכח ועיין בפסחים דף כ"ז : (ב) דבלים ל' רכיס דומה בת דומה כאלה בתה ובנת' סס מניא

רוז' רק נטובתם לא לקטרב עליהם והכוונ' שנת' חזר' רק ברחמים ונבטל מדת' ד צעת ההוא כמ"ס בחזית על בחינת קבלת התור' וכיום שמאל (שזהו מדת' ד) למעל' וסס בארתי [יז] והכ' ה' עובר זהו החגלות מדת' ד המתואר בשם ה' והרעש והאש רומז למדת' ד הנקטרב ועומד נגד הרחמים אך לא ברוח ה' כי אינם עומדים וניצבים מול הרחמים כי נמתק הרין לפני הרחמים והבן וכל זה הרא' לו לעוררו שיבקש ג"כ רחמים ועכ"ל עדיין עומד בדרכים הראשונים : (יח) תמשח לנביא רמז לו שיעש' נביא אחר שילמד עליהם זכות ומה שיש בדעתך להרע להם אין אני יכול לעשות :

פרק ט [א] בימי עזיהו כו' מביא כל זה להורות ג"כ איך שספך ה' רק שיבקש רחמים על ישראל : (ב) היה הזקן שבכולם ודרך הזקן (אם הוא רחמן) מרחם על המדוכאים ונסגרי לב מפני דעתו יוחר נכסיונות העולם ותהפוכותיה ועכ"ל לא נכמרו רחמיו על ישראל כמו שהביא להלן : [ג] בניך הם כו' וכלומר העיקר הגדול שהם בניך מדובקים אליך כלי הפחד ובני בחוניך בני אברהם י"ו ובודאו מונס ומכונס טוב' רק שחטאו מניד המקר' והתערבותם בין עובדי כוכבים ומלד מלכיהם הרעים : [ד] העולם כולו שלך כו' הענין בכללו כי המה דינו שיתכן להשלך את ישראל כי אחר שהנ' סוטא'ס אין מן הראוי לרחם עליהם (כי מן מדת אכתי אמת) אך באמת זה לא יתכן שישראל הם קנין עולם מדובקים בה' וסוטא'ס היא רק במקר' ורק לריד לבקש רחמים לעורר הרחמים בזכות בקשת התפל' כי כן יסר ה' ב"ה שעי' תפל' יתשרו המדות העליונות דוקא' וסס לא עשו כן ודימו שהם רעים בעצם באין עוד חקות' ח"ו ואמר כל העולם כולו שלך ור"ל אין הבדל בין עם ישראל לעם אחר וגם מי ימח' בידך אחר שהכל שלך : (ה) מה חשש' לאותו ב"ו הזקן כו' כלומר שהוא כבר ורס כועס בטבע והוא הזקן שבטבעו בטל' החמל' וההתפעלות מלבו וע"כ אומר רק לפי שורת הרין : [ו] אני אומר לו כו' כלומר וממנו יראה איך שנטוע מדת' ד אף לאנשים רעים ומה ישפט על מדותי : (ז) דבת רעה כו' דבלים קדוים לשון רכיס דומה בת דומה : [ח] ולאחר שנולד כו' וננוי על ישראל כו' כלומר שהעיר לנביא בקריות שמות הללו שננוי על ישראל ג' בורות ועינין ה' הוא בחסילה השפלה לבר' ואח"כ העדר הרחמים ובסוף

אליהו וזמא פרק ט

לו הקב"ה להושע הושע מפני מה לא למדת מן משה רבך כשדברתי עמו פירש מן האשה (ט) מפני מה אתה דר עם האשה בדול עצמך מן האשה אמר לפניו רבש"ע אין אני יכול להוציאה ולא לגרשה שכבר יש לי בנים ממנה א"ל הקב"ה להושע ומה אתה שנשאת אשת זנונים ובניך הם בני זנונים ואין אתה יודע אם אותן הבנים הם ממך אם הם משל אחרים אתה אומר שאין אתה יכול לא להוציא ולא לגרשה משום שכבר יש לך בנים ממנה מכ"ש ב"י הללו שהם חביבי בני חביבי בני אברהם יצחק ויעקב והם קנין א' (י) מה' קנינים שקניתי לי בעולמי ואלו הן תורה קנין א' אברהם קנין אחד בית המקדש קנין אחד שמם ארץ קנין אחד ישראל קנין אחד ואתה אמרת העבדים באומה אחרת האין אוכל לזלחם מעל פני כיון שידע הושע שהטא התחיל לבקש רחמים על עצמו א"ל הקב"ה להושע הושע (יא) עד שאת' מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל (יב) שגזרתי עליהם שלש גזירות בעבורך חזר ומרפא אותם שלש גזירות מישראל מיד עמד הושע ובקש רחמים עליהם ובטל הגזירות והתחיל לברך את ישראל שנ' (שם ב') והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם (יד) בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש אחד וגו' אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רוחמה ורעותיה לי בארץ ורחמתי את לא רוחמה ואמרת

ללא עמי עמי אתם (טו) כימי אחז מלך יהודה היו ישראל עושים ד"ת ומצות עמד אחז (ז) וחתם את התורה וגזר על ישראל שלא יעסקו בתורה ובמצות שנ' [ישעי' ח] (ז) צור תעודה חתום תורה בלימודי עד שא"ל הקב"ה לישעיה כך אמור לו לאחז (ח) לאו בשר ודם אתה שאל לך אות מעם ה' שנא' ויוסף ה' דבר אל אחז לאמר שאל לראות מעם ה' אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה ויאמר אחז לא אשאל ולא אנסה את י"י ויאמר שמעו נא בית דוד המעט מכסם הלאות אנשים כי תלאו גם את אלהי בימי מנשה בן חזקיהו מלך יהודה עמדו ישראל (ט) ועשו צלם של ארבעה פנים והעמידו לאותו צלם ב' יוכל כרוי שלא יתפלל שום אדם להקב"ה שם עד שא"ל הקב"ה לישעיה לך אמור לו לאותו ב"י [שם טו] כה אמרה השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי ולא השמים בלבד הם כסאי אלא ולן ורקיע ושחקים וזבול ומעין ועריכות כל אלו הם כסאי וא"י יושב למעלה מכולם. (כ) ולכך נאמר איזה בית אשר תבנו לי וגו' וכיון שארעו בן [כא] אותו (ד) דבר מיד שב בתשובה שנ' (ד"ה ב' ל"ג) ובהצד לו חתה את פני ה' אלהיו ויבנע מאד מלפני אלהי אבותיו ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלים למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים ועלו ועל כיוצא בו ועל הדומין לו ועל העושין כמעשיו עליהם (ב) אמר (מלאכי ב) (כב) ה' הגעתם ה' בדברייכם ואמרתם

מאורי א"ש

יפורס בלזמנים עד שגמעת אינס נקראים עוד עמי ועכ"ל שחק הנכח ולא מלא בלבו החפצות ורחמנות לבקש רחמים עליהם אז מלא הקב"ה לזכריו והעיר לבו לפרוש מאשמו ומל עליה ולא רצה וזף כי בית ישראל לפני ה' ב"ה שהוא מקור הרחמים וענין לקחת האשם דעת הרמב"ם שהיה הכל במראה הגבוהה שדמיה לו ככה כי לא יתכן שהיה כן בפועל שיזוהו לקחת אשה זונה לקדוש ה' ודעת הפסטיגים כולם שהוא כפשוטו וכן מורה דעת ח"ל הפאמתיים :

(ט) מפ"מ אחת דר עם האשה כו' אף שכל הנביאים לא היו פרושים מאשה זולת מ"ד ע"ה מ"מ כרו להכניס עמו בדברים דיברי כן והכוונה עם אשה כמות שהיא זונה : (י) ותמשה קניינים כו' כבר בארתי במקומות רבים ששם קנין מורה על ענין מדובק ועקרי כל החפד לעולם כמשפט העיקר והעלם שעימד לעולם וענין התמשה קניינים בארתי בספרי תפוחי זהב דרוש עין אברהם באריות : (יא) עד שאתה מבקש כו' גם כאלן העיר לבו שלא טוב עשה שחומל על עצמו יותר מעל ישראל והיה ראוי שימלא בלבו הרחמים על ישראל חסילה וזהו כמ"ס כל המחפלת על חבירו והוא נרדף לאותו דבר שזה אוח שהוא אהב רעהו יותר מנפשו ולכן הוא בענה חסילה מפני מדתו הטובה : (יב) שגזרתי עליהם כו' כי לולא הנגזר רחמים בקשת התפלה היה קשה מדה"ד עומד ח"ו עליהם לכליתם : (יג) בעבורך על שלא בקשת רחמים וזרדנא קטרג עליהם : (יד) בני אל חי כאלן כאלן השביל הענין הטוב שהם בני אל חי מדובקים אליו כביכול וכשם שהוא חי וקיים כך הם יהיו תמידים והרחמים שוכן עליהם כי הוא רוחמה ורעותיה כי יהיו גזרעים בלי עקירה עד לא כמו שדימה בתחילה : (טו) כימי אחז מלך יהודה כו' גם מזה מביא לראות מזה רב טוב ה' על בית ישראל אף שחטאו למאוד עכ"ל רחם עליהם ושלח לחמו שיטל אות : [שז] ותחם את התורה סגנר כל ב"ב וב"מ כמ"ס בגדרש שרצה שיסתלק השכינה מישראל ולא יהיו מושגחים עוד בהשגחה פרטית וניסית כ"ל חתם לבא השמים ככל העכו"ם אשר חלק ה' להסואמר אס אין גדיים כו' [יז] צור תעודה חתום תורה בלימודי בלמוד עשה היסך מעשי אחז שהוא חתם התורה מלומדיה ואתה חתום אותה בלב לומדיה שיחלקים בהסולף יחסיים מתשכחו : (יח) לאו ב"ו אתה כי כלומר אף שאתה ב"ו עכ"ל שאל לך אות ואתנה לו וירמוז שהוא ב"ו חושף בטבע כמ"ס כי יר לב האדם רע ומגורו : (יט) ועשו צלם של ד' פנים וידע כי כל עבודתם בללמים היה המכוון לטוב המולות וכבא השמים וכל עבודתם בפרט מכוון לטוב פרטי ויעמיד בנזקם מיוחד לו אף מנשה התחכם לעשות צלם כללי מכוון לכל בעלת ד' פנים שכלל אשר יפנה האדם יהיה מכוון אליו וירמוז עוד לד' פנים שבמרכבה שחשב סתן הן בעצמם המנהיגים ולכן השיב לו ה' ב"ה התדמה כי רק השמים וארץ התחווים לבד הם כסאי שאני מושל בהם אבל בשמים העליונים מקום ד' הסיות אין כסאי וממשלתי עליהם רק הם מושלים בעצמם ח"ו לא כן כ"ל כולם נובעין ממני והבן מזה : (כ) לכן נאמר איזה בית כלומר ואיזה מקום שיאמר עליו שאני מושל בהם כמ"ס הוא ח"ו איני במקום ואיני בשם מרומי אליו כ"ל נעלה ונשא : [כא] אותו דבר שנלכד מיד מלך אשר אז שב בתשובה שלימה והכיר כי ה' הוא אלהים בעל הכחות כולם וכולם נובעין מכחו ומקיימים מרצונו ורק לו לבדו ראוי העבודה לא לשום כה אשר שכולם אינם ברצונם כ"ל מהסיבה הראשונה ב"ה ולכן כתיב וידע מנשה כי ה' הוא אלהים ר"ל הסיבה הראשונה הוא בעל הכחות כולם והבן זה ויתכן עוד שהשמים רמו לשמים העליונים למעלה מן וילן ומנשה דימ' כי עוב ה' את השמים התחווים ולכן אמר לו לא השמים בלבד : (כב) הוגעתם

ישועות יעקב

מביא עוד פירושי' על סס זה ע"ס : [ג] פי' סגר בתי כנסיות ובתי מדרשות כרו שלא יעסקו בתורה ולכן נק' אסו שאלו דלתי בתי כנסיות ובתי מדרשות בשגיל התנוקות של בית רבן שלא ילמדו תורה כדאי' כנ"ר שאמר אס אין גדיים אין חייבים ואין לאן ואין רועה ואגרום לשלך השכינה כו' ע"ס : (ד) שנלכד מנשה ביד מלך אשר ועשה לו יסורים קשים כדאי' בספיקתא ובפ' חלק

מביא עוד פירושי' על סס זה ע"ס : [ג] פי' סגר בתי כנסיות ובתי מדרשות כרו שלא יעסקו בתורה ולכן נק' אסו שאלו דלתי בתי כנסיות ובתי מדרשות בשגיל התנוקות של בית רבן שלא ילמדו תורה כדאי' כנ"ר שאמר אס אין גדיים אין חייבים ואין לאן ואין רועה ואגרום לשלך השכינה כו' ע"ס : (ד) שנלכד מנשה ביד מלך אשר ועשה לו יסורים קשים כדאי' בספיקתא ובפ' חלק

אדיהו זוטא פרק ט

ברחמים ואני מקבל את תשובתו ואפי' אם עמד אדם
 (לח) וחרף ונרף כדפי מעלה ואח"כ חזר בתשובה אמר
 הקב"ה דריני עמו ברחמים ודריני מוחל לו על כל עונותיו
 שני' (יחזקאל יח) החפץ אחסוף מות רשע נאם אדני ה'
 הלא נשובו מדרכיו וחיה ואומר (שם לג) אמור אליהם חי
 אני נאם ה' אלהים אם אחסוף במות הרשע כי אם בשוב
 רשע מדרכיו וחיה [לט] שובו מדרכיכם הרעים ואומר
 [מלאכי ג] ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע (מ) בין עובד
 (ס) אלהים לאשר לא עבדו וכך אומר הקב"ה לישראל :
 (מב) בואו והכניסו את עצמכם בד"ת וראו מה שכתבתי לכם
 לישא את פשעיכם ולמחול את עונותיכם ולהעביר את
 חטאתיכם מעל פני (מג) ועכשיו לא הרבתם בד"ת ודברו
 עמי בד"ת כאדם המדבר עם חבירו שני' (הושע יד) שובה
 ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוונך [נג] קהו עמכם
 דברים ושובו אל ה' ואמרו אליו כל תשא עון וקח טוב
 ונשלמה פרים שפתינו אשור לא יושיענו וגו' :

פרק י (א) הא למדת שלא יהא

אדם יורד לידי
 תרעומות על הקב"ה (ב) בזמן שהוא רואה בני
 אדם אחד צדיק וטוב לו ואחד צדיק ורע לו ואחד
 רשע וטוב לו ואחד רשע ורע לו : ואם הוא יורד
 לידי תרעומות על הקב"ה הרי זה מתחייב בנפשו
 שנאמר (קהלת ה) (ג) אל תתן את פיך להטיא
 את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה
 היא למה יקצוף האלהים על קולך וחבל את

מעשי דיך (ד) ושנו חכמים (ה) תשע מאות
 ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם (ו)
 ישב הקב"ה [ז] ודרש וחקר וערף ובחן את כל
 דברי התורה מאתיים וארבעים ושמונה פעמים
 כנגד (ז) מאתיים וארבעים ושמונה אברים שבאדם
 [ח] ואח"כ הוציא הקב"ה את כל דברי התורה
 וקבע אותה בתורתו (ט) ואין דבר אחד ממנה
 זו ממקומו שנאמר (תהלים י"ב) אמרות ה' אמרות
 טהורות כסף צרוף וגו' וכל דבר ודבר שקבע בתורה
 אם זו קימעה ממקומו קלקל את העולם כולו וקמעה
 שעבר אדם הראשון על התורה היה עולה בדעתו
 של הקב"ה להחריב את כל העולם כולו וכן היה
 עולה בדעתו של הקב"ה (י) שלא ליתן (יג) פתחון
 פה לבחמה וחיה ועוף : וקמעה שנתן פתחון פה
 אל הנחש עמד הנחש וקלקל את העולם כולו. וכן
 בעשרה דורות מאדם ועד נה היה עולה בדעתו של
 הקב"ה [יא] שיפקד ען אבות על בנים : וקמעה
 שלא היה פקד אלא שהקב"ה היה עושה את כל
 אחד ואחד כמו מלך על אשתו ועל בניו ובני
 ביתו מיד עמדו וקלקלו את מעשיהם איבלין ושותין
 בועטין מתוך הטובה ובקשו להחריב את כל
 העולם כולו במעשיהם הרעים : ומרדו בהקב"ה
 ואמר

מאורי אש

גדולם מנחמתם : (לח) וחרף ונרף כי שני' העבירה היותר גדול'
 שנכשל עיקר האמונה מלכו עכ"ל יועיל החשוב' : [לט] שובו שובו
 כאלו מנקס ה' מהם שובו שובו : [מ] בין עובד אלהים (סה)
 סס מדה"ה) ולא עבדו מור' שחיכו ירח אף ומעונתו שכן דרך החטאת כל בעל חסונה הוא מיראת העונש : [מא] בלו
 והכניסו את עצמיהם בד"ת הוא ער"מ מתוך שלא לשמה כל לשמה כי מחילה לך שיכניס עצמו בע"כ חתח עולה אף שהיא כבדה
 בעיניו כי יר הלכ אינו מניחו עד שירגיל בה ואלו ירגיש טעמה ומחקה ועי"ז תבא לגמריגת האכ"ל הנמר' וחשיב' אמתיות עד
 שימחל לנש העונות והחטאים זהו הסגנות יפביר מכל וכל : [מב] ועכשיו לא הרביתם כלומר לא עשיתם כן שלא הרביתם מאד
 בלמודה ואף המעט אינו יקר בעיניכם כ"א כאדם המדבר עם חבירו דברים פשוטים ולא תבינו יקרת החורה האלפית : (מג) קמו
 עמכם דברים זהו ד"ת כי הוא עור אגיתו לקבלת החטובה :

פרק י (א) הא למדת כי כלומר ממה שהצטתי לפניך בפרק שלפניך מרוב טוב ההנהגה ה' וטובו אף על הרשעים מזה יפוטו האדם
 שלא יתעם על מידותיו ית' כי הכל בדין וביושר (ב) בזמן שהיה רואה כי כלומר אפילו הוא רואה לדיק ורע לו לא
 יתעם מאומה : [ג] אל תתן את פיך להתרעם על הנהגו' ה' י"ח כי רזה חחטא על עגלך כי ינטל חייך עי"ז ואל תאמר כי שגגה
 היא (ע"ד כנגד ה' הולא מלפני השליט) ר"ל כאלו ח"ו יא שגגה מאלו של בכונה לפני המלאך הוא שליח המורה ה' הולא מאלו
 והבן : [ד] ושנו חכמים כי כל להסביר חייך האדם שיתחזק בעצמו ורפואתו בכחו ע"י התורה האלהית שנתנה רפואה לכל חיבוי האדם
 בעסקה ע"ד חס בראשו יעסוק בתור' כי היא רפואה עליונה סגוליות כדמות הטבע בטבעי והיא לרופא ודוקה מכל סיג ואם
 זו מעט ממנה אז הוא מנשחית נפשו ומעוות העולם עמו כי העולם מתנהג כפיה וכפי עוסקיה : (ח) תחקע"ד דורות כי הן
 אותן סני אלפים שנה שחשבו חכמים שנברא החורה קודם לעולם ומשך זה הוא משך אותן החקע"ד דורות שעלו במחשבה להבראות
 לפי קשר כללות העולם וי"כ העולם ככה ההחלטה מאלו רק שלא נבראו קודם בפועל ומן אז החלטה בריאת החורה העליונה אשר
 היא כפי מערכת העולם כולו והבן מאלו ולייר זו בחבונה וחבין : (י) ודרש וחקר כי ה' לשינות בראשו לפיכך כ"א פרק י"ג
 בהחלטה : [יז] רמ"ח פעמים כנגד רמ"ח איברים באור' שחקרה ולרפה והתקין מלות מעשיות שיעשו באיברי האדם שיהי חושלת
 מכוון למוח האבר ההוא שעי' יחסיים האבר בזכות המלטה וזה מתעלמות חכמה ואין להאריך : (ח) ואח"כ הוציא הקב"ה
 וקבע בתורתו ידוע כי התורה שמה במדריגתה היא עליונה ורוחניות ועורה על עניינים גבוהים וסוד וקבע זאת בתורה החתומ'
 המעשי' : (ט) ואין דבר אחד מהתורה העליונה זו ממקומה כ"א הכל מרומנו בתורתו הנחנה למטה וליוור הדבר בארובה בארתי
 כספרי פסוטי זהו דרוש עין ראשית בליור כסנב ע"ד השכל מעט ע"ד חכמי אנו"ז : [י] שלא ליתן פ"פ שלא יהרירו כ"א שמדוע
 לא יתן לבהמות השכל והדיוור עד שהראה הקב"ה שנתן הדיוור לנחש ומתוך זה קלקל העולם כולו : (יא) שיפקד עין חנות על
 ניוס

ישועות יעקב

צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא : (ט) טעמה תשובה :
 (א) ילקוט נח דף ט"ז ע"ב : [ג] נח הדיבור : (ג) עי' ח"ד :
 בילקוט

פרק י (א) הא למדת כי כלומר ממה שהצטתי לפניך בפרק שלפניך מרוב טוב ההנהגה ה' וטובו אף על הרשעים מזה יפוטו האדם
 שלא יתעם על מידותיו ית' כי הכל בדין וביושר (ב) בזמן שהיה רואה כי כלומר אפילו הוא רואה לדיק ורע לו לא
 יתעם מאומה : [ג] אל תתן את פיך להתרעם על הנהגו' ה' י"ח כי רזה חחטא על עגלך כי ינטל חייך עי"ז ואל תאמר כי שגגה
 היא (ע"ד כנגד ה' הולא מלפני השליט) ר"ל כאלו ח"ו יא שגגה מאלו של בכונה לפני המלאך הוא שליח המורה ה' הולא מאלו
 והבן : [ד] ושנו חכמים כי כל להסביר חייך האדם שיתחזק בעצמו ורפואתו בכחו ע"י התורה האלהית שנתנה רפואה לכל חיבוי האדם
 בעסקה ע"ד חס בראשו יעסוק בתור' כי היא רפואה עליונה סגוליות כדמות הטבע בטבעי והיא לרופא ודוקה מכל סיג ואם
 זו מעט ממנה אז הוא מנשחית נפשו ומעוות העולם עמו כי העולם מתנהג כפיה וכפי עוסקיה : (ח) תחקע"ד דורות כי הן
 אותן סני אלפים שנה שחשבו חכמים שנברא החורה קודם לעולם ומשך זה הוא משך אותן החקע"ד דורות שעלו במחשבה להבראות
 לפי קשר כללות העולם וי"כ העולם ככה ההחלטה מאלו רק שלא נבראו קודם בפועל ומן אז החלטה בריאת החורה העליונה אשר
 היא כפי מערכת העולם כולו והבן מאלו ולייר זו בחבונה וחבין : (י) ודרש וחקר כי ה' לשינות בראשו לפיכך כ"א פרק י"ג
 בהחלטה : [יז] רמ"ח פעמים כנגד רמ"ח איברים באור' שחקרה ולרפה והתקין מלות מעשיות שיעשו באיברי האדם שיהי חושלת
 מכוון למוח האבר ההוא שעי' יחסיים האבר בזכות המלטה וזה מתעלמות חכמה ואין להאריך : (ח) ואח"כ הוציא הקב"ה
 וקבע בתורתו ידוע כי התורה שמה במדריגתה היא עליונה ורוחניות ועורה על עניינים גבוהים וסוד וקבע זאת בתורה החתומ'
 המעשי' : (ט) ואין דבר אחד מהתורה העליונה זו ממקומה כ"א הכל מרומנו בתורתו הנחנה למטה וליוור הדבר בארובה בארתי
 כספרי פסוטי זהו דרוש עין ראשית בליור כסנב ע"ד השכל מעט ע"ד חכמי אנו"ז : [י] שלא ליתן פ"פ שלא יהרירו כ"א שמדוע
 לא יתן לבהמות השכל והדיוור עד שהראה הקב"ה שנתן הדיוור לנחש ומתוך זה קלקל העולם כולו : (יא) שיפקד עין חנות על
 ניוס

ואמרו שאין להקב"ה עליהם (יב) לא מלכות ולא מדת פרעניות ולא מדת הדין שנאמר (איוב ד"א) [יג] ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו וירדו לידי חמס וגזל שנאמר (בראשית ו) ותמלא הארץ חמס [יד] וירדו לידי ע"ז וגירוי עריות שנאמר [שם] ותשחת הארץ לפני האלהים וכן נאמר [שם] כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ [טז] וירדו לידי שפיכות דמים שנאמר [שם] וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה ולא עוד אלא שהיו מפשיטין את בגדיהן והיו מניחין אותן על גבי הקרקע והן היו הולכין (ז) ערומים בלי לבוש שנאמר [איוב כ"ד] (טז) ערום הלכו בלי לבוש וכן בעשר דורות מן נח ועד אברהם היה עולה בדעתו של הקב"ה (י) שיפקד עון אבות על בנים וקמעא שלא היה פקר אלא הקב"ה עשה את כולם לשון אחד מיד עמדו וקלקלו את מעשיהם ובקשו להחריב את כל העולם כולו במעשיהם הרעים ומרדו בהקב"ה שנאמר (בראשית י"א) ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים וגו' וכן היה עולה בדעתו של הקב"ה ליתן את (יח) כתר מלכות לדוד ולזרעו עד עולם וקמעא שנתנה למלכי ישראל מיד עמדו וקלקלו בה את מעשיהם ובקשו להחריב את כל העולם כולו במעשיהם הרעים וכן היה עולה בדעתו של הקב"ה (יט) ליתן התורה (ס) הקדושה לישראל לבד משום שהם קדושים וקמעא שנתנה לבלעם בן בעור מיד עמד וקלקל בה את מעשיו ובקש

להחריב את כל העולם כולו במעשיו הרעים ולא הניח הקב"ה דבר בעולם שלא היה מגלה לבלעם מפני שהקב"ה היה יודע שעתידין האומות לומר לפני הקב"ה אלו נתת לנו נביא כמו משה היינו מקבלים את תורתך ג"כ כמו שקבלו ישראל ע"י משה אלמלא לא היה בלעם בן בעור מעולה בחכמתו כמו משה לפיכך נתן הקב"ה להם לעכו"ם את בלעם בן בעור (כא) שהוא היה מעולה בחכמתו כמו משה אבל משה [י] יתר דבר אחד ובלעם חסר דבר אחד ממשה במשה כתיב (ויקרא א) ויקרא אל משה ובבלעם כתיב (במדבר כג) ויקר אלהים אל בלעם ובלעם יתר דבר אחד ממשה ומשה חסר דבר אחד מבלעם בבלעם כתיב (שם כד) ויודע דעת עליון ובמשה כתיב [שמות לג] הודיעני נא את דרכיך אבל לא נמצא בעולם לא דרך טובה ולא דרך צדקה שהיה בא בעולם ע"י בלעם אלא הוא בא לידי לשון הרע ובקש להחריב את כל העולם כולו [כב] באות' שעה נשבע הקב"ה לעמו ישראל שלא ישרה את שכינתו עוד על עכו"ם רק בישראל לבד ושלא ישנה את ישראל בעם אחר ולא יחליפם באומה אחרת שנאמר (הושע יא) ולא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים כי אר אנכי ולא איש :

פרק יא אין יסורין באין על ישראל
אלא (א) לטובתן ואין יסורין באין אלא לאהבתן של ישראל [ב] משל למה"ד למלך שהיה לו עבד ועלתה לו מכה ברגלו וצוה

ישועות יעקב

(ד) בילקוט גרם לחלקם לשבעים לשון : (ה) בנבואה ורוח הקודש : (ו) עיי' בס"פ :

פירוש

בסיבה ראשונה הנשנתח על העולם כמלך על עמו ולא מדת (יג) ויאמרו לאל (שהוא הצעל הכחות כולם) סור ממנו כי אין לידך לעולם לסיבה הראשונה ח"ו ומה שדי (סיכול לשרד המערכי) כי נעבדנו ונירד מפניו וירדו מעט מעט לרעה אף במדת אנשות עניינים מדיניים ועשו חמס לקחת בחוקה ע"י חסלומין וגזל ממש בחנם ועבודת אלילים להאמין בצלל השמים וג"ע תאוות נשחוח וכל כך השחיתו דרכיהם וטבעיהם עד שהיו הולכים ברחוב ערומי למען הפק תאוות : (יד) וירדו לידי עבודת אלילים וג"ע שנאמר ותשחת הארץ לפני אלהים כי זה מעבירות בין אדם למקום : (ט) וירדו לידי שפכ"ד שנאמר את הארץ והנה נשחתה כלו' נשחתה וכללים מרוב הרליחות : (טז) ערום הלכו כמו הלכו או שמי טבוש לילך ערום המה הפשיטו אותו צע"כ : [יז] ודברים אחדים שרבו על יסודו של עולם : (יח) כתר מלכות לדוד כלומר ראו נא אף נדקו משפטי ה' צמח שנתן המלוכה לקנין עולם רק לדוד כי הלך אותו העט שנתן מלוכה לילכני ישראל ראו אף נשחתו בדרכיהם הרעים וקלקלו העולם וישראל עד שנבעט היה ראוי להחריב העולם כעדם : (יט) ליתן התורה כו' שהם קדושים כי הם נבדלים במעלה ראויים לקבל הסודות האלקית : (כ) וקמעא שנתן לבלעם כו' ר"ל שניה הראש שזין העכו"ם מוכנים לזה וכל מה שהטיבו יוצר היו יותר חושפים כי ישחמם בחכמתם לרוע הרע (כא) ש"י מעילה בחכמתו כו' עד סוף הפרק בארץ כנ"ר פרק כ"ט עיי"ש : [כב] באותו שעה נבעט הקב"ה אף שהקב"ה יודע העמד עכ"ל נתן נבואה לבלעם להודיע זאת לרבים וכן אז והלאה נבעט הקב"ה כו' כי אל אנכי יודע העמיד :

מאורי אש
כניס כו' ר"ל שחשב לאכזרס מהר את כולם ולא ה' ח"ו עול במחשבתו שהרי ראיחס שמעט הזמן שהניס אותם ולא עננס אף עשו רעה מאד אף שה' להם כל טוב : [יב] לא מלכות שלא האמינו פורעניות להפרע מעוסי הרע ולא מדה"ל לעשות כפי הדין והישר : פורעניות עניינים מדיניים ועשו חמס לקחת בחוקה ע"י חסלומין וגזל ממש בחנם ועבודת אלילים להאמין בצלל השמים וג"ע תאוות נשחוח וכל כך השחיתו דרכיהם וטבעיהם עד שהיו הולכים ברחוב ערומי למען הפק תאוות : (יד) וירדו לידי עבודת אלילים וג"ע שנאמר ותשחת הארץ לפני אלהים כי זה מעבירות בין אדם למקום : (ט) וירדו לידי שפכ"ד שנאמר את הארץ והנה נשחתה כלו' נשחתה וכללים מרוב הרליחות : (טז) ערום הלכו כמו הלכו או שמי טבוש לילך ערום המה הפשיטו אותו צע"כ : [יז] ודברים אחדים שרבו על יסודו של עולם : (יח) כתר מלכות לדוד כלומר ראו נא אף נדקו משפטי ה' צמח שנתן המלוכה לקנין עולם רק לדוד כי הלך אותו העט שנתן מלוכה לילכני ישראל ראו אף נשחתו בדרכיהם הרעים וקלקלו העולם וישראל עד שנבעט היה ראוי להחריב העולם כעדם : (יט) ליתן התורה כו' שהם קדושים כי הם נבדלים במעלה ראויים לקבל הסודות האלקית : (כ) וקמעא שנתן לבלעם כו' ר"ל שניה הראש שזין העכו"ם מוכנים לזה וכל מה שהטיבו יוצר היו יותר חושפים כי ישחמם בחכמתם לרוע הרע (כא) ש"י מעילה בחכמתו כו' עד סוף הפרק בארץ כנ"ר פרק כ"ט עיי"ש : [כב] באותו שעה נבעט הקב"ה אף שהקב"ה יודע העמד עכ"ל נתן נבואה לבלעם להודיע זאת לרבים וכן אז והלאה נבעט הקב"ה כו' כי אל אנכי יודע העמיד :

פרק יא (א) לטיבתם כו' לאהבתם כו' חסר לדבריו המובא' לעיל להבין מטובת ה' על ישראל וחשב ב' צחיות היסורין יש יסורי עונם למען יתמרק עונו וינרץ נפשו וזהו לטובתו ויש יסורי אהבה למען יודרך יוצר ויהי' מוכשר למעלות רמות וזה מאסנה : (ב) למה"ד למלך כו' נפלא זה המשל והוא

העכו"ם הנזכר למעלה בלבד ומנן שהצדיקים תחלתן מריבה ובסופן שמחה אברהם היתה לו מריבה בילדותו ובסופו שמחה בילדותו מהו אומר (בראשית יג) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט ובסופו מהו אומר (שם כד) ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל וכן יצחק היתה לו מריבה בילדותו ובסופו שמחה בילדותו מהו אומר (שם כו) ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק וגו' ובסופו מהו אומר (שם) ויעש להם משתה וכן יעקב היה לו מריבה בילדותו ובסופו שמחה בילדותו מהו אומר (מטות ז) וידן זעף ה' אשא כי חטאתי לו עד אשר יריב ריבי ועשה משפטי יוציאני לאור אראה בצדקתו ואומר (ישעיה יב) אורך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני ובסופו מהו אומר (שם) הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה

ק' ק' ק' ה' צנאות מלא כל הארץ כבודו ומשקיעת החמה ועד יציאת החמה הן אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו וכשנגלה הקב"ה על הר סיני ליתן את התורה לעמו ישראל לא נגלה אלא במאתים וארבעים ושמונה אלפים מלאכים שהן משרתים תמיד לפני הקב"ה שנאמר ותהלים סחן (ב) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אדני במ סיני בקדש אלא לא ברא הקב"ה את היצר הרע אלא רק בשביל בשר ודם שהוא אוכל ושותה כבהמה והוא מוציא רעי כבהמה ובא לעבוד להקב"ה משלו משל למה"ד למך שהיו לו עבדים והיו יושבין מעבר לחומה של (ב) ברזל והיה המלך מכריז עליהם ואומר כל מי שירא אותי והוא אוהב אותי יעלה על החומה של ברזל ויבא אצלי וכל מי שהוא עולה על החומה של ברזל ביודאי הוא ירא את המלך והוא אוהב את המלך וכל מי שאינו עולה ביודאי הוא אינו ירא את המלך והוא אינו אוהב את המלך מאותו שעלו על החומה לאותן שלא עלו (ג) איזה מהן הביב הוי אומר אותן שעלו על החומה ומה שברן של העולין על החומה (ד) ראה מה נאמר בהן (שמות כד) ומראה (ז) כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני

פרק יב (א) אם תאמר מפני מה ברא הקב"ה את היצר הרע והלא כבר יש לו תשע (ה) מאות ותשעים ותשע אלפים רבבות של מלאכי השרת שהן מקדשין לשמו הגדול בכל ום מיציאת החמה עד שקיעת החמה הן אומרים

מאורי אש

ולכסוף יעלו כמ"ס לכלתי ידח ממנו נדח כי הנפש אלוה ממקום גבוה וכבר הוכרתי זאת פעמים רבות : (יג) ויהי ריב בין רועי כו' וה' לו מעסיקים משכניו ואח"כ כולם השלמו אצו ונחברך ככל טוב ושלום ולכן נבוא רק זה כי באמת ה' לו נסיונות רבות וגדולות אך הכיז זאת להראות איך סופו נהפך לשמחה שהרועים רבו עמו מרד שמנעם מהגזל כנאמר ז"ל וה' לו יסורים מזה ואח"כ כולם הכירו כבודו ודרכיו הטובים והשלמו אצו : [יד] זעף ה' לכסוף יעלו כמ"ס לכלתי ידח ממנו נדח כי הנפש אלוה ממקום גבוה וכבר הוכרתי זאת פעמים רבות : (יג) ויהי ריב בין רועי כו' וה' לו מעסיקים משכניו ואח"כ כולם השלמו אצו ונחברך ככל טוב ושלום ולכן נבוא רק זה כי באמת ה' לו נסיונות רבות וגדולות אך הכיז זאת להראות איך סופו נהפך לשמחה שהרועים רבו עמו מרד שמנעם מהגזל כנאמר ז"ל וה' לו יסורים מזה ואח"כ כולם הכירו כבודו ודרכיו הטובים והשלמו אצו : [יד] זעף ה'

ישועות יעקב

וכאב חת בן ירלה : (ג) שברה מפני עשו ולבן : (ה) וסא"ר ח"ד אמר חל"ו אלפים רבבות ועיין לקמן : (ה) הוגמא ומשל על היצה"ר שהוא מונע לאדם מתורה ומע"ט : (ג) ואי' בספרי שעדיין לא פסחו ידיהם לעביר' ראו מראה כבוד ה' ולא היו ירחין אבל משפטו דיוקן לעבירה כחייב וירא אהרן וכל בני ישראל את פני משה ויראו מגשת אליו וכן אי' בפסיקתא

אשא אף שהכחוב מדבר על ישראל בעצמם מ"מ מעשי אבות סימן יעקב והי' לו צרות ויגיעות רבות תמיד שברה מעשו ומלכאן ועד מצני יוסף כל הימים ואמר זעף ה' אשא עדי ירף לני וכן היה לישראל ולבן חתם שמש חתן אמת ליעקב :

פרק יב (א) ח"מ מפ"מ ברא הקב"ה את היצה"ר כו' שהם משרתים תמיד כו' לבחורה הדבר באין מובן אחר שכל להגדיל מעלת החורה ח"כ הפלאתה כשנחנה במלאכים הרבה והוא מסיים שלא נגלה אלא במאתים כו' וגם מה צריך להאריך שיש לו מלאכים רבים המקלסין בשחרית כך ובערבית כך מאי נפק"מ בזה והנראה בזה ע"ד מה שנארתו בא"ר כמה פעמים שאלו המלאכים הם משתנים בהשגתם מבורך (שהוא עם הרמנים והשפעת השנה) לערב [שהוא עם הרין ומניעת השנה מעט] שביציאת החמה אומרים מלא כל הארץ כבודו כאלו מרנישים ומשיגים מעט מכבודו איך שהוא מלא כל ובערב מתמעט להם השנה עד שאומרים ברוך כבוד ה' ממקומו ר"ל ממקום מדרגותו הנעלם אך כשנגלה ליתן התורה לישראל לא נגלה אלא במלאכים הגבוהים מהם המשרתים תמיד במעלה אחת קיימת וזהו הדיוק המשרתי תמיד ח"כ ראינו מזה מעלת ישראל שהם מקבלי התורה הרמה שהנה גדולים למד וא"כ יחפלא מאד מדוע יתן להם יצה"ר הנכסה ומעבה את הנפש מלחנות בנועם ה' שהיא התכלית העליון ומדוע נתן יאכסה לנפש הגבוה הזאת ומפרט שזאת עיקר המכוון בצריחה שיהי' בעל בחירה ועכו"ו יפסיק מאתו המליצה של ברזל שזהו המומר ותאותו המונעו מלהסתכל באור ה' ואיך יתכן להפסיק המליצה הזאת הוא ע"י יראה מהשתוממת גדולתו ואהבה לדבק אליו אז בודאי ישליך מעליו כל יצורי הגיו ותאותיו ואז יבוא למעלה הרע' מעלה חלקות אשר לא ישוער זאת הוא עומק הענין בדרך כלל : [ג] רכב אלהים רבותים כלומר הרבה רבוא והוא מספר מקובל שכה הוא ובבבלי נמלא מספר אחר : [ג] איזוהי מהן חביב כו' אותן שעלו כו' לבחורה הוא פליאה הלא אותו שלא עלה הוא נמאס ומרוחק ומתועב ומכס"כ שאינו חביב ומאי בל להשתמעו וסנראה דהכונה על ההבדל שבין מלאכי השרת אף שמכריז כבודו ית' ושמחים לעשות רצון בוראם עכ"ל המה אינם לכוין לפלות על הסומה כי אין חומר וסומה נאומה מפסק בניהם ואינם צריכים להחנכר כ"ל טבעי חשוקתם נוטה מעצמו לזה והה פסיים ח"כ מה שאין כן במלה"ם : (ד) ראה מה נאמר

אליהו זוטא פרק יב

הרבה ומי שקרא ושנה קמעה יהיו מאור פניהם שוים כאחד במאור פנים לעולם הבא ואמר לו הקב"ה לאו אלא כל אחד ואחד לפי דרכו ועל שעמד חבוקק ודבר (יג) דברים (י) יתירים הראה לו הקב"ה כל המדות שנאמרו לו (ט) למשה אבי החכמה ואבי הנביאים והראה לו (יד) מאוני (ו) צדק ואבני צדק ואיפת צדק והיו צדק שנאמר (חבוקק ג) (טו) ברונו [י] רחם תזכור אף ברונו שיש לו להקב"ה הוא רחמים יזכור [טז] וכן יהיה השמש נחת רוח ותענוג גדול לצדיקים לימות בן דוד ולעולם הבא אבל רשעי עמי הארץ יהיו נדונין בה בשמש [יז] ויהיו (ח) בטלים בה שנאמר (מלאכי ג) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כי הגה היום בא בוער בתנור והיו כל זרים וכל עושה רשעה קש (יח) ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעווב להם שורש וענף וזרחה להם יראי שמי שמש

לעיני בני ישראל אבל אצל הצדיקים מה נאמר בהם (שופטים ה) ואוהביו בצאת השמש בגבורתו (ה) מה (ג) שאין בן במלאכי השרת (ו) מה יפה כחו של בעל הבית שהוא מייפה כתר עבדיו (ז) כמו כתר (ח) ואם תאמר מי שקרא הרבה ושנה הרבה ומי שקרא ושנה קמעה יהיה מאור פניהם שוין כאחד במאור פנים לעוה"ב אינו בן ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משא פנים ומנין לך תדע שכן הוא צא ולמד ממשה ואהרן נדב ואביהו ושבעי מזקני ישראל (ט) שהיו כולם בפרק אחד ומאור פניהם שוין כאחד וכיון שעלה משה למרום וקרא ושנה הרבה ר"ת יותר מכולם (י) זכה שהיה מאור פניו גדול כל כך עד שלא היו בני אדם יכולין להסתכל בו שכן נאמר במקום אחר (יא) יתר מרעהו צדיק [משלי יב] (יב) וזאת היא השאלה ששאל בו חבוקק הנביא לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע מי שקרא ושנה

ישועות יעקב

בפסיקתא: (ג) לפי שאין לה' יאה"ר: (ד) שהוסף לשלול מפני מה יש צדק ורע לו רשע וטוב לו והטעם דברים כלפי מעלה ע"ש (ה) שנס משרע"ה שאל ואמר הודיעני כל אה דרכיך: (ו) ר"ל שהראה לו הקב"ה שהכל בדרך וכאשפת אמת: (ז) וגו' כל הענין: (ח) שהיו נשרפים לאחר ויתפור אפרם תחת כפות רגלי הצדיקים גדולה שהיא כנוי להשנה גדולה שישגלה ב"ב כי יוסר לב האזן ורוח חרטה יתן לדעת אה"ה הנכבד ואז הרשעים שלא הרגילו בנפשם אף מעט מההשנות ההם המה נידונין בזה שלא יוכלו לחיות כמשפט אה"ה הנעדר מחכמה עם שימנע דברים ענוקים אצל הצדיקים מתרפאין בה מנפיקותיהם כי ישגלה להם הרבה ויתענוגו בה והבן אף שהדברים ההם נאמר על פשוטם ב"ב באור שבעת הימים ואין להאריך: (ה) משא"כ במלאכי השרת שהם עומדים תמיד במדרגה אחת אצל הצדיקים מתעלים ומזהירים תמיד בלאת השמש באורה אשר מוספת בכל רגע כמ"ס צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שחמיר הם מתעלים במעלות: [א] מה יפה כחו כלומר מה יפה וטוב טעמו ומדתו שמשפיע ככה לעמו: (ז) כמו כתר כביכול שמדמה אוחן בהשגתו כמו זוהר השמש שזהו המסל להשנה גדולה הוי"א מאתו ית' ומה נראה מרב טובו לבית ישראל (ח) וא"ת כו' יהיו מאור פניהם שוים כו' לכאורה אף ידומה בן והגראה מפני שיש מקום לומר שיעקר הסדר הנלתי תלוי רק בצד הלכך וכן הגשם ויתכן שאיש שלא למד הרבה כ"כ הוא יהיה שיה צדק לכבו באיש אשר למד הרב"ו וא"כ יהיו שוים באיכות השגתם לזה אומר שלא כן כי הכל יהיה כפי יתרון המעלה בלמוד התורה והגיונה ועמלה כי המאור הוא מהשגת התורה ובאורה נראה אור וזהו שרדק בלשנו אומר וא"ת כו' במאור פניהם לעוה"ב כי שם באמת הכל כוספים לרבך בה' (ולת הרשעים אשר הרגילו בנפשם הרע) וא"כ ידומה שניה' שוים ל"א שלא כן והבן: (ט) שה' טלס בפרק אחד כו' וא"כ משתמש היו תחילה במדרגה אחת ועכ"ל לתעלה אח"כ משה במדרגתו אין זאת רק מלמוד התורה הרבה: (י) זכה שהיה מאור פניו גדול זה קרון עור פניו שמרוב מעלות נפשו הרוממה נעשה גופו וך ספירו כמו אה"ר טרם חטאו שהיה חפוז עקיבו מכה בגלגל שמה כמאמרם ז"ל: (יא) יתר מרעהו צדיק כלומר יש יתרון מאים צדיק על רעהו הצדיק כי אין מעלות שוים כמ"ס מלמד שכל אחד נכזה ממיפחו של הכירו: [ב] וזאת הוא השאלה ששאל חבוקק כו' יהיה מא"פ שוים לא ידעתי איפה מרומנו זאת בכחוב ולא מלינו ששאל רק על צדיק ורע לו רשע וטוב לו ואולי כך מקובל בירם אף שאין זכר בכחוב: (יג) דברים יתירים ר"ל שראה מאור לדעת דברים הנעלים מהשגתו ועכ"ל גלה לו ה' (יד) מאוני צדק הוא שלימת המדות וההגהה העליונה כנגד מדת צדיק וטוב לו ואמר העניינים השייכים בהנהגה מה שלא גלה רק למטה לפי דעת חז"ל: [טו] ברונו רחם תזכור אף ברונו שיש לו להקב"ה הוא רחמים יזכור [טז] וכן יהיה השמש נחת רוח ותענוג גדול לצדיקים לימות בן דוד ולעולם הבא אבל רשעי עמי הארץ יהיו נדונין בה בשמש [יז] ויהיו (ח) בטלים בה שנאמר (מלאכי ג) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כי הגה היום בא בוער בתנור והיו כל זרים וכל עושה רשעה קש (יח) ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעווב להם שורש וענף וזרחה להם יראי שמי שמש

מאורי אש

בהן ומראה כבוד ה' כלומר יראים להסתכל בו נכזה אורם כנפשי אש אוכלת וזה מדת העולים על החומה אף לא באו לחבלות השלימות עודנה אצל אצל הצדיקים נאמר ואוהביו בלאת השמש בגבורתו והענין הוא כי אור פתאמי מכה עינים ולא כן אור השמש הזורחת מעט מעט עד שתהיה בגבורתה לא יזיק כן נמשל השנת הצדיקים מפני שהרגילו שכל תמיד ולא כן אה"ה שלא הרגילו בזה עודנה וזה שאמר להלן שהשמש יהיה נחתרות כי יוסר לב האזן ורוח חרטה יתן לדעת אה"ה הנכבד ואז הרשעים שלא הרגילו בנפשם אף מעט מההשנות ההם המה נידונין בזה שלא יוכלו לחיות כמשפט אה"ה הנעדר מחכמה עם שימנע דברים ענוקים אצל הצדיקים מתרפאין בה מנפיקותיהם כי ישגלה להם הרבה ויתענוגו בה והבן אף שהדברים ההם נאמר על פשוטם ב"ב באור שבעת הימים ואין להאריך: (ה) משא"כ במלאכי השרת שהם עומדים תמיד במדרגה אחת אצל הצדיקים מתעלים ומזהירים תמיד בלאת השמש באורה אשר מוספת בכל רגע כמ"ס צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שחמיר הם מתעלים במעלות: [א] מה יפה כחו כלומר מה יפה וטוב טעמו ומדתו שמשפיע ככה לעמו: (ז) כמו כתר כביכול שמדמה אוחן בהשגתו כמו זוהר השמש שזהו המסל להשנה גדולה הוי"א מאתו ית' ומה נראה מרב טובו לבית ישראל (ח) וא"ת כו' יהיו מאור פניהם שוים כו' לכאורה אף ידומה בן והגראה מפני שיש מקום לומר שיעקר הסדר הנלתי תלוי רק בצד הלכך וכן הגשם ויתכן שאיש שלא למד הרבה כ"כ הוא יהיה שיה צדק לכבו באיש אשר למד הרב"ו וא"כ יהיו שוים באיכות השגתם לזה אומר שלא כן כי הכל יהיה כפי יתרון המעלה בלמוד התורה והגיונה ועמלה כי המאור הוא מהשגת התורה ובאורה נראה אור וזהו שרדק בלשנו אומר וא"ת כו' במאור פניהם לעוה"ב כי שם באמת הכל כוספים לרבך בה' (ולת הרשעים אשר הרגילו בנפשם הרע) וא"כ ידומה שניה' שוים ל"א שלא כן והבן: (ט) שה' טלס בפרק אחד כו' וא"כ משתמש היו תחילה במדרגה אחת ועכ"ל לתעלה אח"כ משה במדרגתו אין זאת רק מלמוד התורה הרבה: (י) זכה שהיה מאור פניו גדול זה קרון עור פניו שמרוב מעלות נפשו הרוממה נעשה גופו וך ספירו כמו אה"ר טרם חטאו שהיה חפוז עקיבו מכה בגלגל שמה כמאמרם ז"ל: (יא) יתר מרעהו צדיק כלומר יש יתרון מאים צדיק על רעהו הצדיק כי אין מעלות שוים כמ"ס מלמד שכל אחד נכזה ממיפחו של הכירו: [ב] וזאת הוא השאלה ששאל חבוקק כו' יהיה מא"פ שוים לא ידעתי איפה מרומנו זאת בכחוב ולא מלינו ששאל רק על צדיק ורע לו רשע וטוב לו ואולי כך מקובל בירם אף שאין זכר בכחוב: (יג) דברים יתירים ר"ל שראה מאור לדעת דברים הנעלים מהשגתו ועכ"ל גלה לו ה' (יד) מאוני צדק הוא שלימת המדות וההגהה העליונה כנגד מדת צדיק וטוב לו ואמר העניינים השייכים בהנהגה מה שלא גלה רק למטה לפי דעת חז"ל: [טו] ברונו רחם תזכור אף ברונו שיש לו להקב"ה הוא רחמים יזכור [טז] וכן יהיה השמש נחת רוח ותענוג גדול לצדיקים לימות בן דוד ולעולם הבא אבל רשעי עמי הארץ יהיו נדונין בה בשמש [יז] ויהיו (ח) בטלים בה שנאמר (מלאכי ג) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כי הגה היום בא בוער בתנור והיו כל זרים וכל עושה רשעה קש (יח) ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעווב להם שורש וענף וזרחה להם יראי שמי שמש

שמש

העושיין כמעשיהן מהו אומר הכתוב עליהן (ישעיה יט) (ג) יבושו עובדי פשתים שריקות ואורגי חורי (ד) ראשית ואחרית הרברים כולן יראת שמים ומעשים טובים ולא יהא אדם קורא ושונה ויראת שמים אין לו שנאמר [תהלים קא] [ה] ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם וגו' ואומר [קהלת יב] סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מי [ו] מוריש (ב) את עצמו מי שהוא מרבה באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר [משלי יג] כי סובא וזולל יורש וקרעים תלביש גומה ואומר (שם ז) אל תאהב שינה פן תורש פקח עיניך ושבע לחם (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת שנאמר (שם ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ואומר [ישעיה נ] ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בבקר בבוקר יעיר לי און לשמוע כלמודים הא למדת שאין דברי תורה (ח) נבלעים בלב האדם אלא (ט) במי שהוא עיף להם וכך היתה רוח הקודש מבשרת את התלמידי חכמים ואומרת להם בניי אף על פי שנתתי לכם הרבה (י) טובה בעוה"ז ואצ"ל לימות בן דוד ולעוה"ב שיהיה לכם שכר גדול וכפול ומכופל אל תזלזלו בד"ת ואל תרכו באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר (זכריה ט) [יא] שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום (ג) מניד משנה אשיב לך ואומר (יואל ב) ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הילק והחמיל והגוס חילי אשר

הגדול אשר שלחתי בכסם ואכלתם אכול ושבעו והללחתם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם ואומר (ישעיה ס"א) חחת בשתכם משנה וכלימי ירונו חלקם לכן בארצם משנה יירשו שמחת עולם תהיה להם הא למדנו (יב) שיאכלו ישראל לימות בן דוד כפליים ואפי' אם יחד שב ישראל יהא שרוי בסופו של עולם ויחולף כמה נהרות לפניו הקב"ה ירא בוקע [יג] את כל אותן נהרות ומביא לאותו ישראל אצלו שנאמר (ירמיה יג) הנה ימים באים נאם יי' ולא יאמרו עוד חי יי' אשר העדה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי יי' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ מצרית ומכל הארצות אשר הדרתים שם וישבו על ארמתם (יד) ומנין לך לומר כך תדע לך שכן הוא שהרי אין ישראל נגאלין לא מתוך הצער ולא מתוך הדחוק ולא מתוך הטלמול ולא מתוך הטיורף ולא מתוך הדחוק ולא מתוך שאין להם מזונות אלא מתוך [טו] עשרה בני אדם שהן יושבין זה אצל זה ויהיה כל אחד מהם קורא ושונה עם חבריו וקולם נשמע שנאמר (עובדי א) וברד ציון תהיה פלטה (טז) וזה (ד) קודש וכן מצינו באבותינו הראשונים שלא נגאלו ממצרים אלא מתוך ד"ת אעפ"י שלא הביעו עדיין לארבעים יום של קבלת התורה ולא באו עדיין לידי אותה השעה (יז) אלא עשו תורה כל ימיהם לכן נאמר (שמות ו) בהם וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר

מאורי אש

כלומר שאנו רואים שיש להם שכל בעסקי מלאכתן ואצ"ל תשובתן נשאר מעל : [ג] ובושו עובדי פשתים שחזרו ע"ד הדרג שהם עמי הארץ עוסקים רק בעניינים עולמיים ומתגללים עצמן שאין להם שכל בהשגת התורה יבושו מהו שאנו רואין שכל עבודתם (ד) וראשית ואחרית הרברים ירש וגו' ר"ל הירש"ם וזהו התכלית העליון הנכסף מתורה כמ"ס תכלית תורה תשובה או טעם שירה שזה בטבע עכ"ל ע"י יראת שמים יוכל למצוא כמ"ס יענת ומלאח תאמין וכל הלומד זוכה שמגלין לו כי סבלו יתגבר בזה : (ה) ראשית חכמה יראת ה' כלומר היסוד ועיקר התכלית מהשכמה הוא שעי"ז יבוא ליראת ה' האמיתית : [ו] מי מוריש את עצמו כו' התל להעיר לכו על הסיבות המונעים לב האדם מלמוד התורה ומי"ש והוא רוב הטרדה להתאוות הגופניות ממאכל ומשתה כי הם המככים לאור הנפש מלהצטונן בדבר שכל ומביא לגאה וגאון מבלי ירגיש מורא שמים עליו והשיטה המביאה לעגלות וכבוד שיעקר החסוקה בזה מהבטרה וריוות בלי יסבות רגע : (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת כלומר כן כונן שלמה בנמשל סמנו שחלפת משביע רעבון הגיון והיין משמחו כן החורה מחיים את הנפש ומשמחה כי זה מנוחה העמי והטבעי : (ח) נבלעים בלב האדם להיות שגור בלבו להבינה ולזכרה אלא צמי שהוא עיף בזה : (ט) במי שהוא אוחז כי אין טעמה בהתרת הספק ובחגלנות השכל בפועל : (י) טובה בעוה"ז ר"ל אל תדמו מזה שזה העיקר והתכלית ותהיו לומדים התורה כדי שבשכר זה תזכו להגאח עוה"ז ותדמו שזאת עיקר התענוג ותטעו עצמיכם מזה ששכרתי לכם רב טוב העוה"ז ח"ו כ"ל נחתי לכם רק למען סווח במנוחת לב שחובלו לעסק בחורה במנוחה ולכן אל תרבו באכילה כי לא זאת המנוחה והתכלית רק מרוב ההכרח לקיום הגיון ועיקר התכלית הוא החורה (יא) שובו לבצרון (מלשון מבכר ומשגב) אסירי התקוה [שהייחס נאסרים לחוזים עד הנה בחקות ה'] גם היום מניד משנה אשיב לכם ויהלל את שם ה' כי זה עיקר התכלית לא התאוות הגשמות לבדם : [יא] שמחת עולם ונחית לא תענוגי עוה"ז הכלה והנפסק : (יב) שיאכלו ישראל לימב"ד כפליים כו' הכונה באכילה הוא אכילה והשגת החורה שיתגלה להם כפליים מידעשם בעתה וזהו משנה ירשו : (יג) את כל אותן נהרות לפניו אף שהדבר כמשמעו מ"מ ירמוז עוד על השכר הנפסי אף שימלאון כמה מונעי' מהשגה עכ"ל הקב"ה יבקיע להם ארובות השכמה ויזכו להיות בדיבוק אצלו להתענג מועם ה' : [יד] ומנין לך כו' כלומר מנין שאין התכלית מאומה מאכילה ושתי' והצער והדחוק שיש לישראל מנוונות לא יפעול הגאולה לרמס עליהם כי אין התכלית שיגאלו ויאכלו וישתו רק הלמוד מהתורה : (טו) עשרה מישראל כו' זהו כמ"ס עשרה שיושבין ועסקין כו' שכינה שרויה ביניהם וגורמין לפכינה שפרה בישראל ועי"ז יבוא הגאולה כי זה עיקר תכלית הגאולה שיהיה השגחה מדובקת בהם : (טז) והיה קודם ר"ל פליטתם יהיה לתכלית שיהי' קודם קדושים בקדושת התורה

ישועות יעקב

(א) ולקוט סוף לנבים : (ב) שנעשה רש ועני בד"ת : (ג) דרש לבצרון לשון בצורה רעב ור"ל שלא ירבו באכילה ושתייה אף שאשיב לכם מגיד משנה שהוא השכר הכפול ומכופל : (ד) בשכר תורה וכל אומנות הנגדים החשובים יש להם שכל ואף ותגלו בזה : (ה) וראשית ואחרית הרברים ירש וגו' ר"ל הירש"ם וזהו התכלית העליון הנכסף מתורה כמ"ס תכלית תורה תשובה או טעם שירה שזה בטבע עכ"ל ע"י יראת שמים יוכל למצוא כמ"ס יענת ומלאח תאמין וכל הלומד זוכה שמגלין לו כי סבלו יתגבר בזה : (ה) ראשית חכמה יראת ה' כלומר היסוד ועיקר התכלית מהשכמה הוא שעי"ז יבוא ליראת ה' האמיתית : [ו] מי מוריש את עצמו כו' התל להעיר לכו על הסיבות המונעים לב האדם מלמוד התורה ומי"ש והוא רוב הטרדה להתאוות הגופניות ממאכל ומשתה כי הם המככים לאור הנפש מלהצטונן בדבר שכל ומביא לגאה וגאון מבלי ירגיש מורא שמים עליו והשיטה המביאה לעגלות וכבוד שיעקר החסוקה בזה מהבטרה וריוות בלי יסבות רגע : (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת כלומר כן כונן שלמה בנמשל סמנו שחלפת משביע רעבון הגיון והיין משמחו כן החורה מחיים את הנפש ומשמחה כי זה מנוחה העמי והטבעי : (ח) נבלעים בלב האדם להיות שגור בלבו להבינה ולזכרה אלא צמי שהוא עיף בזה : (ט) במי שהוא אוחז כי אין טעמה בהתרת הספק ובחגלנות השכל בפועל : (י) טובה בעוה"ז ר"ל אל תדמו מזה שזה העיקר והתכלית ותהיו לומדים התורה כדי שבשכר זה תזכו להגאח עוה"ז ותדמו שזאת עיקר התענוג ותטעו עצמיכם מזה ששכרתי לכם רב טוב העוה"ז ח"ו כ"ל נחתי לכם רק למען סווח במנוחת לב שחובלו לעסק בחורה במנוחה ולכן אל תרבו באכילה כי לא זאת המנוחה והתכלית רק מרוב ההכרח לקיום הגיון ועיקר התכלית הוא החורה (יא) שובו לבצרון (מלשון מבכר ומשגב) אסירי התקוה [שהייחס נאסרים לחוזים עד הנה בחקות ה'] גם היום מניד משנה אשיב לכם ויהלל את שם ה' כי זה עיקר התכלית לא התאוות הגשמות לבדם : [יא] שמחת עולם ונחית לא תענוגי עוה"ז הכלה והנפסק : (יב) שיאכלו ישראל לימב"ד כפליים כו' הכונה באכילה הוא אכילה והשגת החורה שיתגלה להם כפליים מידעשם בעתה וזהו משנה ירשו : (יג) את כל אותן נהרות לפניו אף שהדבר כמשמעו מ"מ ירמוז עוד על השכר הנפסי אף שימלאון כמה מונעי' מהשגה עכ"ל הקב"ה יבקיע להם ארובות השכמה ויזכו להיות בדיבוק אצלו להתענג מועם ה' : [יד] ומנין לך כו' כלומר מנין שאין התכלית מאומה מאכילה ושתי' והצער והדחוק שיש לישראל מנוונות לא יפעול הגאולה לרמס עליהם כי אין התכלית שיגאלו ויאכלו וישתו רק הלמוד מהתורה : (טו) עשרה מישראל כו' זהו כמ"ס עשרה שיושבין ועסקין כו' שכינה שרויה ביניהם וגורמין לפכינה שפרה בישראל ועי"ז יבוא הגאולה כי זה עיקר תכלית הגאולה שיהיה השגחה מדובקת בהם : (טז) והיה קודם ר"ל פליטתם יהיה לתכלית שיהי' קודם קדושים בקדושת התורה

כח

העושיין כמעשיהן מהו אומר הכתוב עליהן (ישעיה יט) (ג) יבושו עובדי פשתים שריקות ואורגי חורי (ד) ראשית ואחרית הרברים כולן יראת שמים ומעשים טובים ולא יהא אדם קורא ושונה ויראת שמים אין לו שנאמר [תהלים קא] [ה] ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם וגו' ואומר [קהלת יב] סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מי [ו] מוריש (ב) את עצמו מי שהוא מרבה באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר [משלי יג] כי סובא וזולל יורש וקרעים תלביש גומה ואומר (שם ז) אל תאהב שינה פן תורש פקח עיניך ושבע לחם (ז) ואין לחם ויין אלא ד"ת שנאמר (שם ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי ואומר [ישעיה נ] ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בבקר בבוקר יעיר לי און לשמוע כלמודים הא למדת שאין דברי תורה (ח) נבלעים בלב האדם אלא (ט) במי שהוא עיף להם וכך היתה רוח הקודש מבשרת את התלמידי חכמים ואומרת להם בניי אף על פי שנתתי לכם הרבה (י) טובה בעוה"ז ואצ"ל לימות בן דוד ולעוה"ב שיהיה לכם שכר גדול וכפול ומכופל אל תזלזלו בד"ת ואל תרכו באכילה ובשתיה ובשינה שנאמר (זכריה ט) [יא] שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום (ג) מניד משנה אשיב לך ואומר (יואל ב) ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הילק והחמיל והגוס חילי אשר

כי מפני הרעה נאסף הצדיק כי בזמן שהרבים הם שרונים בצער והיחיד פורש מדם. שני מלאכי השרת ההולכים עמו מבית הכנסת ומבית המדרש עד ביתו ואמרים עליו אותו האיש הפורש מן הציבור. אל יזכה לראות בנחמות ציבור. בא וראה ולמד מדרכיו של מרע"ה שנאמר (שמות יז) וירי משה כבדים ויקחו אבן וישמו תחתיו וישב עליה וגומר. וכי לא היה לו למשה רבינו כר וכסת שישב עליה. אלא אמר משה בדעתו הואיל וישאל שרוין בצער אף אני אחיה עמהם בצער. מכאן אמרו אשרי למי שהוא מצער את עצמו עם הציבור שניתנין לו שכר הרבה מן השמים בשביל כך. אשרי למי ששם א"ע כשור לעול וכחומר למשא. וכפרה החרשת בשדה. שנא' (ישעיה לב) אשריכם זרעו על כל מים. מהו על כל מים זו רברי תורה המשולה כמים. ואם קרא אדם תורה יקרא גם נביאים. ואם קרא נביאים יקרא גם כתובים. אם קרא כתובים ישנה גם משנה הלכות מדרש ואגדות וירבה בישיבה וימעט בסחורה. אומד שורה עליו רוח הקודש והרי הוא בן הע"ב שנאמר (שמואל ב' כ"ג) רוח ה' דבר בי ומילתו על לשוני באותה שעה אל הקב"ה (ו) העיה"ו והעיה"ב שלי ושלך הם בהמ"ק שלי ושלך הוא (ה) וכו' לכך כתיב מיד בתורה (שם) אמראלהו ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים: אמר ד"ה אני אניד גדולתו וגבורתו ומלכותו של מ"ה הקב"ה (ו) שבכל יום ויום אדם נוצר ובכל יום ויום אדם נולד ובכל יום ויום אדם חי ובכל יום ויום אדם מת ובכל יום ויום רוחו של אדם נישלת ממנו ונתנה לבעל הפקדון ובכל יום ויום מכלכלין את האדם כתינוק היונק משדי אמו והכל כפרי מעשיהם א' היו רבותינו יושבין בבית המדרש ואמרים אליהו (ח) מהינן בא ויש מהם היו אמרים שהוא בא מזרעה של רחל ויש מהן היו אמרים שהוא בא משבט גד ויש מהן היו אמרים שהוא בא מזרעה של לאה: ועד שהם היו יושבין ועוסקין בכך: בא אליהו זכרונו לטובה ולברכה ועמד לפניהם

אשר מצרים מעבדים איתם (יח) ואזכור את בריתי לכן אמר לבני ישראל אני יי הוצאתי אתכם וגו' וכמו שנגאלו ישראל ממצרים בזכות שהיו פרים ורבים כמו כן יגאלו לעתיד בזכות (יט) שהן פרים ורבים ומנין לך תדע לך שהוא כן שאין ישראל נגאלין אלא אם כן הם (ה) פרים ורבים והיו מלא כל העולם שנאמר (ישעיה נד) כי ימין ושמאל הפרוצי ורועך גוים יירש וערים נשמות יושבו: **פרק טו אמר (א) אבא אליהו** זכרו לטובה ולברכה (א) מעיד אני עלי שמים וארץ שכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה לשם שמים והוא אוכל משלו ונהנה משלו ואינו נהנה משל צבור עליו הכתוב אומר (תהלים קכ"ח) אשרי כל ירא יי הולך בדרכיו יגיע כפיך כי תאכל אשריך ושוב לך ואומר (שיר השירים ו') (ב) מה יפית (ג) ומה נעמת אהבה בתענוגים (ג) לעולם יהא אדם עניו בתורה ובמעשים טובים ובירא' שמים עם אביו ואמו עם רבו ואשתו ועם בניו ועם בני ביתו ושכניו ועם קרובים ורחוקים ואפילו עם עכו"ם בשוק כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ומתקבל על הבריות וממלא את ימיו ושנותיו בשם טוב כי בזמן שהאדם הוא עניו בתורה ובמעשים טובים: (ד) אז אשתו [ג] מתייראת ממנו: וכן בני ביתו ושכניו וקרוביו ואפי' העבו"ם מתייראין ממנו שנאמר [דברים כ"ח] וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך וראו ממך וכן (ה) לא [ד] יראה אדם את הרבים שהם שרוין בצער ויאמר אלך ואוכל ואשתה ושלוש עלי נפשי ואם דוא עושה כן עליו הכתוב אומר (ישעיה כב) והנה ששון ושמחה הרוג כקר ושחוש צאן אכול בשר ושתי יין אכול ושתה כי מחר נמות מה כתיב בתריה ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן עד כאן מרת בינונים אבל במדת הרשעים מה הוא אומר [שם נו] אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאוד: ואחריו מה כתיב הצדיק אבר ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין

ישועות יעקב

תורה הקדושה אל"ך דגם ציון מלשון מלוינים בהלכה: (ה) כשאלו' און בן דוד בא עד סיכלו כל נשמות סגנון ופי' רש"י אומר הנשמות שמו גוף כו' נדה פ"ק וזכונות פ' הכע"ו ונע"א פ"ק ועיין בס"ח סי' ט"ק:

(א) רב ענין קרא לחותו כך ע"ש שהיה רבו וכן קראו אליהם הנביא חכי אבי רבך ישראל ופרשו: (ב) עיין בס"ה רבה סגדרם על תורה ומצוות ומע"ט וד"ל בעוה"ז ומה נעמת בעוה"ב: (ג) לפי שהסכינה שורה על מי שהוא ספל רוח לכן יריאים ממנו ולהיפך מי שנתבזה כפארז"ל האי מאן דמתיירא אפי' על אנשי ביתו לא מתקבל פ' המוכר פירות: (ד) עיין לעיל בספ"ד ס"ד פ"ב: (ה) לפי שזה נוצר בחלק ראשון פ"ב בארונה קר כאן וכתיב

מאורי אש

כי זה עיקר התכלית: [יז] אלא עשו תורה כל ימיהם ר"ל אף שלא ידעו עדיין מהתורה המעשיות ועכו" מעשיהם כל ימיהם היה בחורה וכפיה כי עסקו בעבודת ה' ואחרתו ואמונתו וחיוב המצוות הטובות ודיעת דרכיו ית' וכמה מלות הנהוגות ג"כ בעת: (יה) ואזכור את בריתי שהיה חרות התורה ולכן אמרו להם שזכות זה יגאלו: (יט) שהם פרים ורבים כו' כלומר אף שגור עלי בניהם שיטעמו בים מ"מ קיימו מצוות סברה וכן בגולה ככה וכמ"ס און משים בן דוד בא עד סיכלו נשמות סגנון כי מטפס ים כנפשות כמ"ס במדרש כל הנשמות חלוים באד"ר שהיה מוכלל בו כל הנשמות ונתחלקו לכינוי כפרט ויש בזה מה שאין בחבירו והם יתקנו וכו' והיה הגאולה צ"ב: כן הוא לפי דעת מו"ל ולפי סמ"י אמת האמתים ואין להאריך:

פרק טז [א] מעיד אני מעיד על זה וגם שמים וארץ מעידין על זה שכלה הוא שמי ששוקק בחורה לשם שמים לא להתחייב ולקנות שם ויגע בהן להבין היטב ואינו ספק להנות מאחרים מרוב בטחונו בה עליו נאמר אשריך (בעוה"ז) וטוב לך (בעוה"ב) כי יטיבו חיינו כנחת וענין סעדות שמים וארץ הוא שיוספע לו כל טוב כמ"ס אס בחוקותי חלבו ונתתי נשמיכם בעתם: (ב) מה יפית גו' אהבה (אהבת התורה) בתענוגים לחיות חיי עוה"ז חיי הספק שזה השוכר והתענוג האמיתי כמ"ס אחרו עשיר השמח בחלקו כי מי ששוקק להון לא ינוח בחייו אזהבוסף לא ישבע כסף: (ג) לעולם יהא אדם כו' פרטנו לעיל בא"ר כמעט כל הפרק: (ד) אז אשתו מתחלפת גלו ויראה מפניו יראת הכבוד וגם יראה שלא תעטם: [ה] לא יראה אדם כו' דבר זה בארתי לעיל בא"ר וכו' (ואו) העוה"ז והעוה"ב שלי ושלך הם בהמ"ק כו' הענין כי ה' יסר עולמו שעל ידי מעשי אנוס יחוסף כח בפמליה של מעלה והאף שה' ב"ה הוא הנותן והמספיע עכו" נמשך באלו האדם עושה אחר שמעשיו מועילים בזה: [ז] שכל יום אדם נוצר כו' בארתי לעיל פרק בית פי"ש: (ח) מהינן אליהו בא מנזר

כיצד וכו' אשר שלחנו ה' בן ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל ונתן עול ברזל על צואריך עד השמידו אותך [ט] ברעב כיצד בזמן שאדם עני מבקש מן העשיר טיפה של שטר לשותות או מבקש ממנו טיפה של חומץ ואין העשיר מוציא אל העני ונותן לו אז העכו"ם באים אח"כ עליו ומבקשים ממנו יין המשובח שבמדינות בעירום ובחוסר כל כיצד בזמן שאדם עני מבקש מן העשיר חלוק של פשתן או של צמר ללבוש ואין העשיר מוציא אל העני ונותן לו אז העכו"ם באים אח"כ עליו ומבקשים ממנו (ח) השירי המוסראי מכאן אמרו כל מי שמבקשים ממנו מלח או חומץ ואומר שאין לו מלח או חומץ בתוך ביתו ויש לו (כ) קללה זו מקללין אותו בני אדם (כא) ד"א בחוסר כל בלא טיכה בשמן הטוב ובלא נר שנאמר (איכה ג) ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה ותזנח משלום נפשי רבי אליעזר בן (ט) יעקב אמר (כב) זו הדלקת הנר (כג) בשבת נשיתי טובה רבי יהושע (י) אמר זו בית המרחץ רבי יוחנן אמר זו רחיצת ידים ורגלים בחמין בערב שבת אמר ר' יהודה אמר רב כך הי' מנהגו של רבי יהודה ברבי אלעאי בערב שבת היו מביאין עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדיגין המצוייצין (כד) ודומה למלאך ה' צבאות רבי יצחק נפחא אמר [כה] זו מטה מוצעת (כו) ואשה

מקושמת לתלמיד חכם ר"ע אימר זו אשה נאה ודירה נאה וכלים נאי' ר' נחמיה אומר זו פת נקי' ור' יהודה אמר זו כל צרכו של אדם רבי אומר מאן דלא משוי' [יא] (כז) רגלי דרבא משוי' רגלי דסוסיא ומאן דלא משמש כלפי רבוותא משמש (כח) כלפי בירא (כט) ובמה קונה אדם את אביו שבשמים ר' אליעזר בן יעקב אימר קונוה בת"ת ומעשים טובים והקב"ה מקניהו לאדם העוה"ז והעוה"ב ובמה הקב"ה קונה את האדם מתוך האהבה ומתוך היראה ומתוך ענוה ומתוך שפול רוח ומתוך (יג) רחמים ומתוך שלום ומתוך מרבה בישיבה ומתוך דיבוק חברי' ומתוך שפול התלמידי' ומתוך לאו לאו ומתוך הן הן ומתוך עמל בתורה ומתוך דרך ארץ תלמיד חכם ומלך (יד) (ל) ת"ח קודם למלך לפי שאם המלך מת כל ישראל ראויין למלכות ר' שמעון אומר (לא) כל ישראל בני מלכי' הן אבל ת"ח שמת ולא הניח תמורתו ראוי לכל ישראל להתאנח עליו לעולם ולעולמי עולמים מכאן אמרו אם ראית ת"ח [י] (נ"ג אפי') [לב] חגרהו על מתניך ואם ראית ע"ה חסיד [יג] אל תדור בשכונתו שכן כתוב (ישעיה סו) (לד) שמעו דבר ה' החיירי' אל (טו) דברו אמרו אחיכם שונאיכם מנדיכם למען שמי יכבד ה' ונראה בשמחתכם והם יבושו מכאן אמרו גדולה השנא' ששונאי' עמי הארץ את התלמידי חכמים יותר מהשנאה ששונאים

מאורי אש

המה ממדרות כל לכ הדרס תמיד * (ט) ברעב כיצד כו' כלומר שזו היא שלום הגמול מדה צמדה על מדתו הרעה שלא העניק לעני (ב) קללה זו כו' שזו מדה כנגד מדה והתורה קללתו בזה שחסר ממנו טיפה (כא) ד"א בחוסר כל בלא טיכה כו' כי זהו הפך השמחה וטוב שהוא מעונג וחסרון כל אלה מביא עגמת לב (כב) זו הדלקת הנר שהיא משפספת הלב וכן בית המרחץ משביר הזוהמא ומשמחו ויש להבין מדוע מנה רק את אלו שהם חסרון למעונגים לבד ואין ההכרח אליהם כל כך ובשגם כי כתיב חסילה ברעב ובצמא ועירום איש כזה המבקש טיכה בשמן טוב וזו הלא עניו אל הלחם לטבור רעבונו וכי יבב כחשק יאור לו והנראה שהוקשה לו ככתוב אחר שמנה הכתוב כל העניינים הרעים רעב וצמא ועירום מה בא עוד לומר כל העניינים האלו ונגד ומכאן האונים הכרחים רק שהיה לך כל טוב מסוכה ור עתה יפקד ממך כל טוב ההוא וק"ל : (כג) הנר בשבת פירש רס"י במקום שאין נר אין שלום שהלך בחוסר והוא נכשל ולפי דבריו מדוע דווקא בשבת ויתכן שהוא מכלל שלום הבית איש ואשה וב"ב מחשונגים על רוב טוב ושלום ובחוסר שבו וידעו ודייק כדפרשנו כיון שהיה להם לרות גדולה ורשות עד מאוד מה בא לומר שאין שלום וטובה עליו וחדרצא יש עליו כמה רעות אך הכוונה כמו שצאנו : (כד) ודומה למלאך וכלומר מהודר בכל מיני הדור גופני ונפשי : [כה] זו מטה מוצעת חשב כל אלה שהם דברים המענינים בטבע את הלב : (כו) ואשה מקושמת לת"ח חסיד רייק שאין הנאתם הנאה התאוה רק הנאת ההדור בטבע למען יעוררו לבם לדבר מצוה ואלו החכמים לא פליגי רק מר כהרגלו ובטבע חשב הטוב ההוא ומר כהרגלו ולכן ר"י אמר זו כל צרכו כלומר איש ואיש כפי טבעו וזרכו זהו נשיתי טובה * [בז] רגלא דרבא מי שאינו רוצה לרחוץ רגלי רבו ולשמטו כדי לקחת לקח מפיו יהיה באחריותו יזכור למי הוא עובד למלך גדול ואם לאו : מוכרח לעבוד את עול הזמן וזהו רגלי הסוס ואין לך בזיון גדול מזה : (כח) כלפי בירא כלומר לשמש העבד וכלומר שרץ לעמול ולטפל בעסקים גופניים מאוסים יותר ויותר זהו ב"ב מוטב על לעיול סתם אחר לא עבדת גו' ושני המשלים האלו אחד העדר הכבוד שהיה עובד למלך גדול ועשה לעבד נכזה ואין לא יבין כבוד העבודה למלך ה' זכאות וקב"ה סרע והעבודה והגיבה שיבוא לו מו' שרץ לרחוץ רגלי הסוסים ור"ל להיות נכבד תחת עובדי כוכבים (כט) ובמה קונה לא"ש להיות מדיבק בו ועי"ז יהיה לו כל טוב ומפרש שפ"ו התורה ומ"ט ע"י יבוא לידו יראה ואהב' אמיתי ומתוך ענוה מול גדולתו ית' יהיה עניו בלבו ומתוך שפול רוח שלא יתגאה רוחו בחכמתו ומתוך רממים שיקנה בלבו מדת הרחמנות ומתוך מרבה בישיבה ועי"ז יזכה ליריעת השור' ומתוך לאו לאו שהיה דונר תחת כי הוא יסוד גדול ומתוך עמל בחור' תמיד בהתמדה ור"ל בעניינים אנושי' מדיניים וטוב המדות * (ל) ת"ח קודם למלך מגדיל מעלת הח"ס שהוא קודם וגדול מעלה מהמלך כי המלך ענין מקרי וכולס ראוים לזה רק שהוקם על אכל החכמה בחכם ענין עמיו ומדבק אליו ולא נקל חוסר : (דא) כל ישראל מלכי' כלומר משונגים ומפוקקים וירעים מטיב ר"ל כהנהגה למלכי ארץ ונמוסיים * [לב] חגרהו על מתניך לכבודו מאור וגמול טרפו ומשאו : [לג] אל חגור בשכונתו סמוך שחשכר עמו ותאלף אורחותיו כי מרסק אליו מלך סמיותו * [לד] שמעו דבר ה' גו' באורו שמעו דבר ה'

ישועות יעקב

והם מיני מס וארנונות : [ז] ר"ל עול דרך ארץ : [ח] בנדים וסחורות של מיני משי היקרים : [ט] כפ"ב דשבת נרטי' רבי אבא פירש"י שם שלא היה להם ממה להדליק ובמקום שאין נר אין שלום שהוא הולך ונכשל כו' : [י] שם גרסי' רבי רימיה : (יא) פי' מי שלא רוצה לרחוץ רגל רבו הוא לרץ לרחוץ רגלי שומר הסיסים ומי שלא שמע נגד השר ואדון משמש כלפי בירא הוא עבד בזיון ושפל וקאי על מ"ט מקודם תחת אשר לא עבדת את ה' וגו' : [יב] שהיא מרחס על הכל * [יג] עיין הוריות פ"ג : (יד) פי' חרבך בו ותחכר עמו : [טו] שהי' משמע שדבר הכביא עם ע"ה הובר שחכיסם הח"ס שונאים אחסם ואומרים למען שמי יכבד

אמר שפיקד ממך אף עתה יפקד ממך כל טוב ההוא וק"ל : כוסף והוא נכשל ולפי דבריו מדוע דווקא בשבת ויתכן שהוא מכלל שלום הבית איש ואשה וב"ב מחשונגים על רוב טוב ושלום ובחוסר שבו וידעו ודייק כדפרשנו כיון שהיה להם לרות גדולה ורשות עד מאוד מה בא לומר שאין שלום וטובה עליו וחדרצא יש עליו כמה רעות אך הכוונה כמו שצאנו : (כד) ודומה למלאך וכלומר מהודר בכל מיני הדור גופני ונפשי : [כה] זו מטה מוצעת חשב כל אלה שהם דברים המענינים בטבע את הלב : (כו) ואשה מקושמת לת"ח חסיד רייק שאין הנאתם הנאה התאוה רק הנאת ההדור בטבע למען יעוררו לבם לדבר מצוה ואלו החכמים לא פליגי רק מר כהרגלו ובטבע חשב הטוב ההוא ומר כהרגלו ולכן ר"י אמר זו כל צרכו כלומר איש ואיש כפי טבעו וזרכו זהו נשיתי טובה * [בז] רגלא דרבא מי שאינו רוצה לרחוץ רגלי רבו ולשמטו כדי לקחת לקח מפיו יהיה באחריותו יזכור למי הוא עובד למלך גדול ואם לאו : מוכרח לעבוד את עול הזמן וזהו רגלי הסוס ואין לך בזיון גדול מזה : (כח) כלפי בירא כלומר לשמש העבד וכלומר שרץ לעמול ולטפל בעסקים גופניים מאוסים יותר ויותר זהו ב"ב מוטב על לעיול סתם אחר לא עבדת גו' ושני המשלים האלו אחד העדר הכבוד שהיה עובד למלך גדול ועשה לעבד נכזה ואין לא יבין כבוד העבודה למלך ה' זכאות וקב"ה סרע והעבודה והגיבה שיבוא לו מו' שרץ לרחוץ רגלי הסוסים ור"ל להיות נכבד תחת עובדי כוכבים (כט) ובמה קונה לא"ש להיות מדיבק בו ועי"ז יהיה לו כל טוב ומפרש שפ"ו התורה ומ"ט ע"י יבוא לידו יראה ואהב' אמיתי ומתוך ענוה מול גדולתו ית' יהיה עניו בלבו ומתוך שפול רוח שלא יתגאה רוחו בחכמתו ומתוך רממים שיקנה בלבו מדת הרחמנות ומתוך מרבה בישיבה ועי"ז יזכה ליריעת השור' ומתוך לאו לאו שהיה דונר תחת כי הוא יסוד גדול ומתוך עמל בחור' תמיד בהתמדה ור"ל בעניינים אנושי' מדיניים וטוב המדות * (ל) ת"ח קודם למלך מגדיל מעלת הח"ס שהוא קודם וגדול מעלה מהמלך כי המלך ענין מקרי וכולס ראוים לזה רק שהוקם על אכל החכמה בחכם ענין עמיו ומדבק אליו ולא נקל חוסר : (דא) כל ישראל מלכי' כלומר משונגים ומפוקקים וירעים מטיב ר"ל כהנהגה למלכי ארץ ונמוסיים * [לב] חגרהו על מתניך לכבודו מאור וגמול טרפו ומשאו : [לג] אל חגור בשכונתו סמוך שחשכר עמו ותאלף אורחותיו כי מרסק אליו מלך סמיותו * [לד] שמעו דבר ה' גו' באורו שמעו דבר ה'

ששונאי' העכו"ם את ישראל שנאמר חרירי' אל דברו (טו) הבזוי' את דברו לא נאמר אלא [לה] חרירדים אל דברו אלו התלמידים חכמים אמרו אחיכם שונאיכם (לו) מנדיכס אלו עמי הארץ ד"א אחיכם (לז) אלו בעלי מקרא שונאיכם אלו בעלי (לח) משנה שהן (י) שונאים לבעלי התלמוד [לט] מנדיכס אלו בעלי התלמוד המלמדים עם התינוקות דבר אחד מנדיכס אלו עמי הארץ שאינן קורין ואינן שונין ואם הם קורין ושונין אין (יא) בהם דעת ואסור (יב) לכבדן והמכבדן מוריש את הגהינם לעצמו לעולם (יג) הוי דן את כל האדם לכף זכות ואל תכריעו לכף חובה ואם למדת מן האדם שנים ושלושה פרקים התיירא ממנו כמי שחזא מתיירא מן השמים לעולם יקנה אדם חבר לעצמו ויאכל עמו כדי שיקרא עמו וישנה עמו ויגלה לו סתרי תורה וסתרי דרך ארץ שנ' (במדבר ד') ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו קח לך איש (מא) גברתן וענותן כמוד מאי קח לך אלא ללמדך שאין חבר נקנה [מב] אלא (ג) בלקיחה ואין חבר נקני' (מג) אלא בדמים והדן את חברו לכף זכות (מד) גם מן השמי' רגין אותו לזכות (מה) מעשה באדם א' שירד מגליל עליון לעשות מלאכה אצל בעל הבית אחד בדרום אמרו עליו על אותו בעל הבית שאעפ"י שלא קרא ולא שנה מכל מקום הוי' אחד מאנשי מעשים טובים והי' מטפל אותו האיש את עצמו עם אותו בעל הבית ועשה אצלו מלאכה כל ימות השנה עד שהגיע ערב יום הכפורים כיון שהגיע ערב יום הכפורי' א"ל אותו האיש לבעל הבית שכו' תן לי שכרי שאלך לביתי ואפרנס את בני ביתי א"ל אין לי מעות שאתן לך והיה רואה תבואה בתוך ביתו וא"ל תן לי תבוא' א"ל אין לי תבוא' והיה רואה בהמ' בתוך ביתו וא"ל תן לי בהמה וא"ל אין לי בהמה מה

עשה אותו הפועל נטל את כליו והפשיל לאחוריו והלך לביתו (כא) בפחי נפש ולא נטל כלום כיון שעבר ויה"כ ושמונת ימי החג עמד אותו בעל הבית וטען עמו שלשה חמורים אחד של מאכל ואחד של משקה וא' של תבואה והלך וסבב מעיד לעור עד שהגיע לביתו של אותו הפועל והניח לפניו ואכלו ושתו יחד ולאחר שאכלו ושתו נטל שכרו והניחו בידו א"ל בבקשה ממך אמור לי כשבקשת חשדתי א"ל אמרתי בידי ואמרתי לך אין לי מעות כמה נודמנו לך ליקח בהן א"ל כשבקשת ממני בהמה ואמרתי לך אין לי בהמה וראית בהמות בכיתי כמה חשדתי א"ל אמרתי שמא אינן הן מעושרות א"ל כשבקשת ממני תבואה ואמרתי לך אין לי תבואה וראית תבואה בביתי כמה חשדתי א"ל אמרתי שמא הקדשת כל נכסיך לשמים א"ל העבודה כך היה שנדרתי כל נכסי לשמים (מו) מפני הורקנוס בני כרי שיעסק בתורה עד שבאתי אל החכמים והתירו לי את נדרי שכל המאחר נדרו יותר מג' רגלים שוב [מח] אין [כג] נזקקין לו לפי שהוא נודב בהן כדרך שהוא נודב בהתיר דברי ר"א אמר רבי יוסי בר"א בנדר מרובה אבל בנדר מועט דיו (כג) ל' יום

מעשה ברבי יהושע שהיה מהלך בשוק של בבל והיו תלמידיו הולכין אחריו וראה למטרוניתא סלק את תפיליו ונותנן להם לתלמידיו ונכנס עם המטרונית לתוך ביתה ונעל הדלת בפניהם וכשיצא רחץ והניח תפיליו ואמר לתלמידיו בניי כשהלכתי אחר המטרונית הזאת לביתה ונעלתי הדלת בפניכם במה חשדתינוי

אמר

מאורי אש

החכמים האמיתיים היודעים את ה' ותורתו באמת אמרו (אחיכס) (בחסדיות) אך הנה שונאיכס מנדיכס [מפני שהם ע"ס ע"כ ישנאו אחכס] למען שמי יכבד ה' שמדמים שרק למענם ודרכי סידורם יכבד ה' אך לא כן ונראה בשמחכס (אחס הת"ס) והס [הע"ה כמיהס] יבשו כי לא צלה חפלותי שאינם יודעים מאומה [לה] החרדים אלו הת"ס שהם מרדוס ומתפחדים מלעבור על ד"ת מאומה: (לו) מנדיכס אלו ע"ה כלומר שהם כדים מדרכיכס או נאורו שהם מנדים אחכס מדרכיכס כי הם ישנאו דרכיכס: (לז) אלו בעלי מקרא שהם אחיס מסוברים לת"ס משום שיודעים ש"א לפרש המקרא חס לא על פיהם כי המצוה

ישועות יעקב

וכבר ה' אצל השחא דחביב המרודים אלו הת"ס הנדיקים הממרהי' במרה להחקב אל דברו ית' כפרס"י סס: [טו] לפי שבעלי התלמוד אומרים עליהם שהם מנלי עולם כדאמרין בסוטה רס"י כב"מ פ"ג ועיי"ס בחוס': [יח] שנואלים לת"ס ג"כ שמחקלאים שרואים שכבוד הת"ס גדול מכבודם: [יח] להבין על צורו וללמוד לשמה: [יט] לפי שאין לאדם לכבד אלא לת"ס העוסקין בחורה לשמה. (כ) שיקח את הסבר דבריו טובים: [כא] זדאנה וכדאבון נפש: [כג] אין צ"ד נזקקין להחיר לו נדרו: (כג) חס עבר שלמים יום ולא קיים נדרו טוב אין מחירין לו נדרו: ל"ג

שחמה האין פירוש זולת בע"פ אלו בעלי משנה' שהם שנואים לבעלי צעה"ת כו' כלומר חינוק של בית רבן שמחקלאים בח"ס וככבודם ואין בהם דעת לזיור מאומה בלמודן ואסור לכבדן שמה שהמון ידבקו אחריהם וילמדו ממנו דברים שאינן אחר שהוא ע"ה וכל אלה הם דרך דרש וטורה להורות על הכתוב כמה הם אחיס ועכ"ל הנה טובאים וא"ו ומואל כמה עניוים בזה: [מ] הוי דן בו' חשב ב' מעלות שלימות פעינן בין אדם לחבירו שדין דק לכף זכות ובוה יאהב כמעט לב"א כולם ויכבד ממי שלמד אפילו מעט: (מא) גברתן וענותן כי שם אים הוא לשון חזק ומתנבר סיכול לעמוד על כל העדה ולא ירא מהם שזה גבורת הלב ועכ"ל הוי עניו וכול לסבול אותם ולו היה משה מגלה סתרי תורה וסתרי ד"ל כלומר עניוים אנושים איך יתהב עמם בטוב: (מב) אלא בלקיח' כלומר דברים טובים ועניוים עד שיחמבר עמו מעוד בלמת בלב נאמן: (מג) אלא דמים חס ירא לא יקמן ממון כדי להסיגו כי אין דבר יקר כחבר טוב. (מד) גם מן השמים רגין כו' כי אות הוא על טובת נפשו ונדאפי הוא עושה טוב וכל כונתו לטוב: [מה] מעשה באחד כו' מבא מעלת הדין לכף זכות עד היכן הוא הדבר שאפילו בדרך רסוק זכרו אחר ההוא אים כשר לפי הראות א"כ ריון אים כל מעשיו לזכות אפילו דרך רמוקה: (מי) שמה שדוח כו' שמה הקדשת כו' כלומר בחסילה חשב אלו מעשיו לא יתן לו אצל דברים אחרים וכן לו כי לא האמון כנסתו שיקדיש אים כל נכסיו כי זה דרך רסוק וא"כ כשראה שאינו נותן לו מאומה דן אותו לזכות אפילו דרך רמוק וכן היה באמת: [מו] מפני הורקנוס בני כרי שיעסקו בתורה ואם לאו יהיו מוקדסים לשמים שלא יהנה מהם (מח) אין נזקקין לו מפני כו' כלומר חס וחסר לו אף אחר ג' רגלים יבוא לזולל בנדרים וידמה שאין בנדריו כלום: (מט) מעשה נר"י מציא עוד מעשה מהדנת הזכות אפילו בדרך

קסו

אליהו זומא פרק מז

אמרו לו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה וא"ל
 בשלמתי את התפילין ונתתי אותם לכם במה
 חשדתוני אמרו לו אמרנו שמא סבר רבי דברי
 קדושה אין נכנסין למקום המינופת ואמר להם
 כשיצאתי ורחצתי את גופי במה חשדתוני אמרו
 לו אמרנו שמא רוק (כד) (תפל) ניתן מפיה ונפל
 על (ז) בגדי רבי אמר להם העבודה כך היה
 וכשם שדנתוני לכף זכות כך הקב"ה ידון אתכם
 לכף זכות מעשה בחסיד א' שפדה ריבה אחת
 בת ישראל ובמלון השכיבה תחת מרגלותיו
 למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו א"ל לתלמידיו
 בשעה שחשבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני
 אמרו לו אמרנו (ג) שמא יש בנו תלמיד שאינו
 (כז) בדוק לרבי אמר להם בשעה שירדתי וטבלתי
 במה חשדתוני אמרו לו אמרנו שמא מפני טורח
 הדרך ארע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה
 וכשם שדנתוני לכף זכות המקום ידון אתכם לכף
 זכות תנא ר"א גן יעקב [כז] [כא] מיום שחרב
 בית המדתינו שרו (כז) הבימיא למהו כספריא
 וספרייא כדורשייא ודורשייא בתלמידייא ותלמידייא
 (כט) כעמא דארעא ועמא דארעא אזלו [כ] ומנוולו
 ואין דורש ואין מבקש ועל מי לנו להשען על
 אינו שבשמים ר' ישמעאל בן אלישע אומר מה

שיוכל האדם ללמוד בעשדה שנים (נב) יכול הוא
 לשכחה בשתי שנים הא כיצד אם אדם יושב
 ששה חדשים בטל ואינו שונה הוא אומר על
 הטורח טמא ועל הטמא טהור ואם הוא יושב
 י"ב חדשים בטל ואינו שונה הוא מחליף את דברי
 חכמים של זה בזה ואם הוא יושב שמונה עשר
 חודש בטל ואינו שונה הוא משבח ראשי
 (כז) הפרקים ואם הוא יושב עשרים וארבעה
 חודש בטל ואינו שונה מאבד ומשבח אפי' ראשי
 מסכתותיו ולבסוף הוא יושב דומם ומתוך
 שהוא אומר על טהור טמא ועל טמא טהור ומחליף
 דברי חכמים של זה בזה ומשבח ראשי הפרקים
 ומאבד ראשי המסכתות עליו אמר שלמה (משלי
 כד) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם
 חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כמו פניו הרולים
 וגדר אבניו נדרסה על שדה איש עצל עברתי
 [נג] זהו שיושב בטל ואינו שונה ועל כרם אדם
 חסר לב זהו שדעתו [כז] גסה עליו במשנתו
 והנה עלה כלו קמשונים סוף שהוא מבקש
 דבר ממשנתו [כז] ואינו מוצא כמו פניו
 (נד) הרולים סוף שהוא מתבייש וגדר אבניו
 נדרסה סוף שאינו רואה סימן ברכה לעולם
 וכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה [נה] ואינו
 נותן

מאורי אש

רקוק מאור רק שהאיש מוחזק בחסידות [ג] שמא יש כנו למעניו
 עשית זאת [נא] מיום שחרב בית"ק ויטל החכמה מן העולם
 כמ"ס ולכדה חכמות חכמו כי אין עוד נביא ופזוה מני אז החמילו
 החכמים להיות כמו מלמדי תורות יודעים רק מעט מחכמה
 ומלמדי חינוקות כדורשייא יודעים מעט מן המעט ודורשייה כחלמדי
 אינם יודעים מעט מן מאונה וחלמדיי' כעמי הארץ שאינם מביינין
 אף האמר להם וע"ה אזלו ומנוולו ר"ל הולכים מרעה אחר רעה
 בניוויל ומיאות ואין דורש להטיבו דרכיו ועתה על מי יש לנו להסען
 כי אין כח במעטנו להסען עליהם כ"א על אינו שבשמים שירחם
 נחסדו הגדול עלינו [נב] ויכל לשכחה בשתי שנים מסביר הדבר
 אף יתכן שכ"כ נכחה סכחת הלמוד ואמר שאין להתפלל על זה כי
 כי בחמילה טועה בדיון שאינו יודע הברור אחר טלח חור עליו ואח"כ
 ראשי המסכתות עד ישיב דבר [כלי ידעתי המורה] וידום כי לא ידע
 מה ישיב מאומה [נג] זהו שיושב בטל ועל מלייגע בחלמודו
 חסר לב זהו המתנאה ומרמה שכל יכול ואינו צריך להתיגע וע"כ
 לומר בלא לב ועלה קמשונים כמו הסדה ע"י שלא נקו אותה
 עלה קמשונים כן השכל ינלא טעיות וטבוטים [נד] הרולים כפני
 הסדה המלאים הרולים על פניה שמלאם להביט עליה כן
 כמלאם להביט בפניו כי יתבייש ולא ידע להשיב וגדר אבניו כלומר
 כל יסודותיו כי אינו רואה סימן ברכה בחלמודו כי אין לו
 יסוד [נה] ואינו נושא ונותן באמונה כי אחר שגשאו ומחטו אינו
 באמונה אדם הוא על למודו שהוא רק מן הספה ולחוץ וכל כונתו
 לרמות את הבריות וא"כ הוא רשע ערום או טומד אפילו באמת
 אף אינו יודע תכלית הלמוד ואז הוא ססיד טטה והוא ע"ד
 מאמר ז"ל כל הצוסק בחורה (בהשלמת נפשו בחורה) ואינו עוסק
 בנ"ח (בין אדם לחבירו לאהוב אותו כנפשו) דומה כמי שאין לו
 אלה והענין בזה מליד אצלי בספרי תפוחי זהב ואניא פה למען
 התועלת היוולא ממנו כי לכאורה אף יתכן לאיש העוסק בחורה
 לומר עליו שדומה כמי שאין לו אלה וא"כ מדוע יעסוק בחורה
 ויספור מנחותיו ומקויותו אבל ענין הרבר הוא שנותן ב"א
 פעילו' להשלים נפשו האחר הוא ההגיון בחורה ושמירת מנחותיה
 שהוא השלמת השכל להזיאה לפועל ע"ד אשרי מי שכל לבאו
 ותלמודו בידו והב' שלימות המדות לפלס דרכיו ומדותיו ולחוסק
 בטוב ולהתנהג עם ריעיו בטוב ובכעניינים למחול עליהם כעל
 נפשו ולעזר להם ככל יכולתו והו' נמ"ס והנה שלימות המדות
 האלו המה בעגמם ראשונה להשלמת השכל כי על ידם יוכל
 לנפשו לזר השלימות

ישועות יעקב

(כד) ל"ב תפל: (כה) וחכמים נזרו על העכו"ם שהיו כובין
 לכל דבריהם ורוק הזב מטמא רש"י: [כז] שאינו מכיר במדותיו
 לסמוך עליו רש"י בסוטה (כז) בסוטה נרסי' ר' יהושע (כח) החמילו
 החכמים להיות כמו מלמדי חינוקות שהם קטנים מן החכמים
 רש"י סס: (כט) כעמי הארץ רש"י: [ג] הולכים ודלים
 ומתנוולים רש"י: (לא) שאינו יודע האין מתחילין ראשי הפרקים
 [כז] לפי שאר"ל המתנאה אס ח"ס הוא חמטו מסתלק ממנו
 כו': [נג] ואז הוא מנטער כאלו קמשונים ומיחיס עוקים אותו
 [נד] כמו כרם הגפן גדרו שאין בו סימן ברכה ואינו עושה
 פירות

לכמה

לשונאידם של ישראל . מפני שישראל מונין ללבנה . והעכו"ם מונין לחמה (סו) ואם לקתה החמה (י) במזרח סימן רע הוא ליושבי מזרח . ואם לקתה במערב . סימן רע ליושבי מערב . ואם לקתה (יג) באמצע הדקיע סימן רע הוא לכל העולם כולו . ואם פניה של חמה (סז) דומה לדם . הרב בא לעולם . ואם דומה (יז) לשק רעב (יז) בא לעולם ואם דומה לזה ולזה היצי הרב והיצי רעב משתלחין על העולם . ואם לקתה החמה בכניסתה (יז) פורעניות שוהה לבא ואם לקתה ביציאתה (יז) פורעניות ממדהרת לבא . וי"א [יז] חילוף הדברים ואין לך כל אומה ואימה שהיא לוקה (סח) שאין אלהיה לוקה עמה : שני (שמות יב) והביתי כל בכור בארץ מצרים וגו' ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום (סט) אינן מתייראין מכל אלו . שני (ירמיה ו) כה אמר יי' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה . גוים יחתו אבל ישראל לא יחתו ועוד אמר ר"א בן פרטא אם לקתה החמה (ע) בחצי (כח) חודש או הדגים פרים ורבים בים . והפירות מתחדשין

באילנות . ואם לקתה הלבנה בחצי חודש מרחשון או חרב ורעב ודבר בא לעולם וצרות רבות וגזירות רעות מתחדשין אמרו חכמים שבע (ט) שבן דוד בא בו . שנה הראשונה מתקיים המקרא הזה (עמוס ד') והמטרת על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר [עא] חלקה אחת [פ] תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש שנה שנה היצי (פא) רעב משתלחין שלישיית רעב גדול ומתים אנשים נשים וטף והחסידים ואנשי מעשה . והתורה (כג) (עב) משתכחת מלומדיה (ג"י מישראל) (עג) רביעית שובע ואינו שובע חמישית שובע גדול יהיה . ואוכלין ושותין ושמהין הבריות . (עד) והתורה חוזרת על לומדיה בשישית (פג) קולות ובשביעית (פד) מלחמת ובמוצאי שביעית בן דוד בא א"ר יוסף הא כמה שביעיות דהוה (פה) בן ולא אתא א"ל אבוי בשישית (עה) קולות ובשביעית (עו) מלחמות מי הוה . ועוד כסדרן [פז] מי הוה :

א"ר יהודה מהו דכתיב (תהלים פט) אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחן : (עז) דוד שבן דוד בא בו (עח) בית (סו) הוועד יהיה לזנות [עט] והגליל יחרב והגולן (סא) ישתומם ואנשי [סט] גולן יסובכו מעיר לעיר ולא

מארי אש

ישועות יעקב

כי אינו מתקן בחייתו : (סו) אם לקתה החמה חף שהוא ענין טבעי זמני עת היעמוד הלבנה מול השמש ויסתר אורה ודבר זה חלו בו זמן מ"מ הטבעי הוא ג"כ בהשגח' מוקדמת מסוכב' מאלו יתעלה במחשבה קודמ' שיקרה בזמן ההוא כפי מה שמצוייב לאומה ההוא ונעלמה סדר הבריאה והתקשרותה מעיני כל מי וה' לבד' יודע כל כן רריך להאמין המאמין בדבר מו"ל באמת וכבר האריכו הנחברים בספריהם לחקור באלה ואין לי עסק בנעלמות כאלו להסביר אותן באורח שכל : (סז) דומה לרס כו' לשק ההבדלים ההם ג"כ מצד הטבע מסיבת החויר המקבלת אשר תחזיקה חך כבר בארנו שהטבע הכללי מורה ג"כ על דבר מה ואין להאריך בפירוט' לפי פשוטו עיין כל אלה ביי"ע : [סח] שאין אלוהיה לוקה עמה הענין כי כל העובדי לזככים מושלין עליהם שרי המזלות (לפי דמיונם שהם עובדים להם) ושהמה המושלים האחרונים (וגבוה מעל גבוה שומר עליהם) כמ"ס אשר חלק ה' אלהים לעיני העמי' ולכן בתחילה נראה הלוקי עליהם טרם יחלם המכה באומה : [סט] אינם מתייראים מפני לקוי הלבנה כי אינם תחת המול הם יטיבו מעשיהם וידי ה' לשדר המערכה למענם : (ע) בקלי חודש הייר כג"ל [זקוקין] ויתכן משום שמורה על חמימות המים אשר מזה יתרבה הדגים והפירות : (עא) חלקה לשון חלק השדה ור"ל לא בנאומות כולן ועיין ביסוועת יעקב פירוש על כולם : (עב) משתכחת מלומדיה מרוב הצרות והרעב וגם כי ימותו מלמדיה ואין מורה דרכה : [עג] רביעית שובע כו' ר"ל שובע מעט : (עד) והתורה חוזרת זהו בהשגחה האלקית וגם מרוב טוב' ושובע : (עה) קולות כלומר שינויים ועניינים המורה שכן דוד בא : [עו] מלחמות עיין ברש"י ועיין באגרת סימן להרב הרמב"ם : (עז) דוד שכן דוד בא כו' מעקבות משיחך דרס עוקבא דמשיחא : (עח) בית הועד ששם מושב החכמים ללמוד תורה והיה בית קבו' לזנות ופירש רש"י משום שהמקום יהיה מרכז ובעלי זימה מגודדים שמה מפני שהוא חוץ לעיר : (עט) והגליל הוא מקום קבו' אנשי המדינה לחקור אחרי תועלת המדינה והנהגתה יחרב' והגולן פיר' כש"י

במזרח רש"י : (גא) כשהחמה נוטה לדר מערב : [גב] בחלות היום שהחמה עומדת נראש כל ארס רש"י : [גד] שק מנטלה של עוים דומה לשחר רש"י : (גה) משחירין פנים מפני הרעב כשק שמור רש"י : [גה] פירש"י בשקיעתו פורעניות שוהה כדרך ששוהה הסימן להרחות עד כלות היום : (גו) בזרחתה הסיפור של הירשף : [גז] כנתיבתו ערכית ממחר הפורעניות כשם שאין לו סהות לשמש היום משום שסמוך לשקיעתו כך אין לפורעניות סהות אבל ביציאתו שחרית פורעניות שוהה לנא' כשם שיש לחמה עוד שהוא כיום רש"י : [גח] כתב הזיקוקין ט"ל חזי מודם חייר והוא ע"פ מזרות השמים ומטריהם : (גט) סנהדרין פ' חלק ופירש"י שעישה שכן דוד בא (ס) יהי' מעט מטר ויהיה רעב במקום זה ושובע במקום זה . (סא) רעב מעט ולא יהיה שובע בשום מקום רש"י : [עב] מחוך שאין להם לאכול רש"י : (עג) פירש"י ילאו קולות שכן דוד בא פ"א קולות מחקיעות שופר כמ"ס יתקע בשופר גדול : (עד) בן עכו"ם לישראל יהי' מלחמות רש"י : (עה) פירש"י שהיה שנה ח' רעב ושנה ח' שובע ואעפ"כ לא בא בן דוד : (סו) כלומר אלו הגזרות דקתני הכא לא אחרמי בשבוע אחת כסדרן . אבל כי אחרמי כסדרן בשבוע אחת כדאי אחי בן דוד בנילאי שביעית : [סז] פירש"י מקום שהתח' מחוועדין שם לתורה : ובסוף סיטה מפרס הטעם משום שיכלו החכמים ואין לומד ד"ת ויהא מרוב מאין איש ובעלי זמה מתגודדים שם מפני שמוך לעיר היו בתי מדרשות שלהם : [סח] רש"י מקום ששמו כך : (סט) רש"י גרם ואנשי הגבול וכן הגירסא בקוטס

כש"י

א ליהו זומא פרק מז

הז' א' בית הכנסת ד' ב' בית הכנסת ג' ב' בית המרחץ
 ד' : בית מלמדי תינוקות : ה' : בית דין מכוין ועונשין :
 ו' : קופה (ז) של צדקה : ז' : קופה (ח) של בשמים ח' : קופה
 של (ט) תמחוי : ט' : כל מיני דק' ו' פירות ר"ע מוסיף אף כל
 מיני פירות שכל מיני פירות מאירין את העינים כשנכנסו
 רבותינו [ק] (צט) לכרם ביבנה אמרו (ק) עתידה תורה
 שתשתכח מ'שראל (ג') יבא שיבקש דבר מקרא ולא ימצא
 שנאמר ישוטמו וכו' שנאמר [עמוס' ח'] הנה ימים באים
 נאום אדני ה' (קא) והשלחתי רעב בארץ לא רעב לחם
 ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' ונעו מים עד
 יום ומצפת ועד מורה ישוטמו לבקש דבר ה' ולא ימצאו
 דבר ה' [קב] זו הלכה דבר ה' זה [קא] [קג] הקץ דברה'
 (קד) זו הנבואה ומאי ישוטמו לבקש את דבר ה' אמרו
 (קה) עתידה אשה שתטיל ככר של תרומה שנגע בה שרץ
 בידה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמא
 היא

מאורי אש

למאפסין כן אמרו בגמ' וברש"י סס : [צד] טב חרותי היא
 מדרך המוסר להפק עת הכשרות לחובלת כי אז עת נכון מאור
 ללמוד ולעשות כל טוב כי קל הוא ברנלו ובכחו ואם לא יבט
 בכשרותו להועיל עצמו אז יזוה בעצמו לעז' זקתו ווי ליקתו
 דאזלי ואינו חזרת עוד : [צה] כנפול אויבך אף שהוא כתוב
 מפרש היה רגיל לומר וללמד לכל' כן להורות שהוא ענין עיקרי
 בהנהגת האד' שזה מכלל אהבת רעים שאצלו על השם השוכח
 לא יצא והמסורים האמה עניינים נפרדים להראות חובלת
 כללית להנהגת האדם כמו שישאר ימי הכשרות שהוא ענין כולל
 וכדומה : (ז) לא תחול בו' הוא להורות שיהיה דעתו מעורב
 בין הבריות ואף שהוא בעצמו מפחד וקשה להפך הטעם עכ"ל
 יגיד על עצמו להיות דומה לרעה וכן כבד' וכן דרבי חכילות
 הסגורים לשאר ב"א ובשוק ובנושה ובהנך הכל יהיה כדרך
 בני אדם : [צז] תבליתא דככל הכשמים שלהם : [צח] ליטב
 בחוכה מפני שזרען הכרמי אש הכרם לנפשו צביט הכנסת
 להחלל לבדור שזה ענין גדול וזית הכסף לנרץ סגוף והנפש
 יחד לשמירת הבריות והנקיות וזית המרחץ לחזוק ובריאות הגוף
 וזית מלמדי תינוקות ללמדו לבניו זהו ענין הכרם מאור וכו'
 מכין ועונשין שאלולא כן בודאי אנשי העיר פרוצין אחר שאין
 מוחה להם ואסור לדור עמהן פן ילמוד ממעשיהם וקפ"ה ש"ע
 להאכיל עניים ואם לא כן אז סימן שאנשי העיר אכזריים על
 דלי עס לא יחמולו וקפ"ה של כשמים להעביר כל זיהמא והיא
 תועל' גדול בדרכי הנקיות כראוי לכל ח"מ וקופה ש"ס לענין
 עיר להאכילם כל מיני ירק שאכילתם קלה ובריא להחזק גופו
 ובגמרא ב"ב חטב רופא אומן שהמה הכרמיים לשמירת הבריות
 ומן הפלא שלא חשבם ואולי לפי ששם הח"מ מדבר ונאין רופא
 ואומן גם שאר בני אדם אסורים לדור כי הוא סכנה פן יחלה
 ח"ו ואין מרפא לגופו : (צט) לנרס הוא בהמ"ד שהיו יושבים
 שורות ככרס : (ק) עתידה תורה שתשכח מ'שראל כמ"ס במ"א
 לא תחקררה דעתו של ישעיה' עד שאמר ואבדה חכמת חמיו
 וזהו מוסר רוב הברות והיסורים שאין פונה הלכ לד"ת מרוב
 יגון ואנשה : (קא) והשלחתי רעב ע"י שאין חכמה
 ואין תורה ע"כ יהיה רעב גדול לתורה לדעת אותם : [קב] זו הלכה שהם
 דברים שבע"פ שיטת מרוב הברות : (קג) זו הקץ באורו שיטתו
 לדעת קאם מתי וגאלו וזהו דבר ה' והבטחתו : (קד) זו נבואה כי
 אפסו כל חזון ובעלי רוח"ק כמ"ס כי אין עוד נביא ולא
 אמת יודע עד מה שזה נאמר על אחרית הימים [קה] עתידה
 אשה כו' (נבואה משל) ודוגמא אף יהיה השכחם גזרת בעולם
 עד שאין מצין לדעת מהו ראשון לטומאה או שני ואף שאין
 טומאה בגלות מ"מ מביא זה לדוגמא אי גמי דכל ההלכות
 הגזונות זה לא יתכן שיבואו ח"ו לירי שכחה לגמרי רק דרוק' הני
 מפני שאינם נהגים ולא ילמדו הלכות שאין נהוגות אי גמי
 באובלי טורה מדבר ובאור הספק עיין בשיטות

וחייהם אינם חיים וממוני' אינם ממון ונשיהם (פי) ובניהם
 אינן שלהם ועל בנותיהן הכתוב אומר [דברים כז] ארור
 שוכב עם כל בהמה רבי יוסי בן קסמא אומר [צד] טב (פי)
 תרתי מתלמא : איי לה [פס] לינקותא דאולה ולא מחררה (ס)
 שמואל הקטן אומר (משלי כ"ד) (צה) כנפול אויבך אל תשמה
 ובכושלו אל יגל לבך פן ראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליה אפו : הוא היה אומר
 [צז] לא תרחל עם דלא (זא) דחיל לא תבכה עם דלא בכי ולא
 (זב) תבצי עם דלא בצו ולא (זג) תבתי עם דלא בהית ולא
 תנחך עם דלא נחך [זד] שמא תחשב שופה ותמצא
 שאתה הבאת את עצמך לידי שמת יחונך בן סנחם
 אומר הכי אמרו (זה) (צז) תבליתא דככל שיניא ושרצוני
 ואקא : אבל סלא ושירצא תבליתא דחבלא ימא ר"ע אומר
 אף (זו) אקרוקא כל עיר שאין בה עשרה דברים אין
 תלמידי חכמים רשאים [צח] לישב בתוכה ואלו

ישועות יעקב

ע"ס [פז] מפרש בגמרא מפני שאין להם מרחץ ופירש"י שהולכין
 למקום רחוק לרחוץ ונשותיהם נוקפות למנאפסין ר"י אומר מפני
 שמרגישין זה לזה כשנילה ופירש"י שאין להם מקואות והולכות
 למקום רחוק לטבול וקוראה להכח' ליתך עמה ומרגישין השכיב'
 ויש דשע שרדף אחריו ומתייחד עמה : [פח] טובים שני
 רגלים של ימי כשרות משלטה של ימי זקנה שרץ משענת עם
 רגליו : [פס] יש להחזיק וללעוק וי על ימי הכשרות שהולכות
 וזינה חזרות רש"י בשבת פרק שאל : (ז) עיין במד"ס ובחז"ט
 (זא) ר"ל שהיא דעתו מעורב עם הבריות ולא ישנה מעשיו מהם
 אם אינם עושי' רע בעיני ה' ואמר שלא יהא מתיירא כשהוא עם
 ב"א שאינם יראים ולא יבכה עם ב"א שאינם זוכים : (זב) כשהוא
 אצל ב"א שאינם אוכלים בימים או קישואים שקשים לנוף כשרות
 כמו כן יעשה הוא : (זג) לטון בושה : (זד) לטון לחוס ור"ל
 לא ישחק כשהוא אצל ב"א הבושים וכן להיפך וי"ג ולא תנחין עם
 דלא נחין ור"ל שלא ילך שחוח כהולך על גחון : (זה) עיין בשרוך
 ערך תבל כמה פירושי' ור"ל שבכל המנהג שחבלין ובשמים שלהם
 שגלה אלו שניא ושרצוניא ואקא אבל אצל סוכלי הם כשמים
 שלהם הם אלו שלא ושירצא ולא ישנה ממנהג המקום שכל לשם :
 [זו] פ' לפרדע יש שמקרקרת ציוס ויש לפרדע מקרקרת כלילה
 ולא משנין ממנהגן וברושלמי פרק בחרה דקרושין וכן סוף יבנות
 דריתי שהובא עיין זה בנוסחא אחרת ובבבלי משם שגשגה לענין
 פסולי יוחסין וכן יש לפרש כ"ן וה"פ תבליתא דככל פ' שרצוני'
 פסול שגלה מבבל הם בשלטה מקומות אלו שניא ושרצוניא ואקא
 אבל סלא ושירצא פ' בני של שני המקומות אלו הם הפסולי' של
 יושבי הכל הם ופי' תבליתא כמו חבל הוא שהוא לטון חערובית
 פסול : אר"ע אף אקרוקא פ' סם מקום גם מקום זה מפסולי
 משפחה ונסמך ענין זה לענין שאמר לעיל יושבי כפרים כו' :
 (ח) לחלק ממון לעניי העיר וחוליה : (חא) לחלק כשמים לבנות
 עניים להחזקתם ולהחזקתם בהם : (חב) ולחלק מיני אכילה לעניי'
 [ק] ע"ס שהיו יושבין בהמ"ד שורות שורות כמו כרס רש"י בשבת
 פ' חולין : (קא) פ' החוספ' דכתי' בגאולה כשמים של ככל
 למלאות

ואין תורה ע"כ יהיה רעב גדול לתורה לדעת אותם : [קב] זו הלכה שהם
 דברים שבע"פ שיטת מרוב הברות : (קג) זו הקץ באורו שיטתו
 לדעת קאם מתי וגאלו וזהו דבר ה' והבטחתו : (קד) זו נבואה כי
 אפסו כל חזון ובעלי רוח"ק כמ"ס כי אין עוד נביא ולא
 אמת יודע עד מה שזה נאמר על אחרית הימים [קה] עתידה
 אשה כו' (נבואה משל) ודוגמא אף יהיה השכחם גזרת בעולם
 עד שאין מצין לדעת מהו ראשון לטומאה או שני ואף שאין
 טומאה בגלות מ"מ מביא זה לדוגמא אי גמי דכל ההלכות
 הגזונות זה לא יתכן שיבואו ח"ו לירי שכחה לגמרי רק דרוק' הני
 מפני שאינם נהגים ולא ילמדו הלכות שאין נהוגות אי גמי
 באובלי טורה מדבר ובאור הספק עיין בשיטות

יא ואם שוורה היא ואין מבין הוא כתיב ביה בהדיא (ויקרא י"א) וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ וגו' כל הנגע בהם וגו' מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא אלא לידע אם ראשונה היא אם שנייה היא ואין מבין הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שנייה שהתנור הוא [קכ] תחלה אלא משום שרתנור היא תחלה מספקא להו מאי דאמר רב אדא בר אבהו לרב' ולחזי' לתנור' כמאן [קכ] דמלי' טומאה ותהוי הכבר ראשונה וא"ל לא אמרינן לחזי' וכו' דתניא יכול יהיו כל הכלים מיטמאין באויר כלי (קד) חרס ת"ל (סס) וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס (קה) ואין כל הכלי מיטמאין מאויר כלי חרס רשב"י אומר ח"י שנשתכח' תורה מישראל שנאמר (דברים לא) כי לא תשכח מפי זרעו אלא מה אני מקיים ישוטמו לבש וגו' אלא שלא ימצאו (קו) הלכ' ברור' ומשנה ברורה במקום אחר אלא איש ח'אומר ואיש פ' מתיר איש פ' מטמ' ואיש פלוני מטמ' ר"א [קז] אומר (קז) כופין ללויה ששכר לויה אין לה שיעור שנאמר (שופטים א') ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד ויראם את מבוא העיר ויבו את העיר לפי חרב ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו ומה שכר נטל אותו האיש מה דכתיב בתריה וילך האיש ארץ החיתים ויבן עיר ויקרא שמה לזו הוא שמה עד היום הוזהר היא לזו שצובעין בה תכלת לכל ישראל ולא עוד

אלא שעלה עליה סנחרב ולא בלבלה ובכבוד נצד (קט) ולא החריבה (קח) ואפילו המלאך המת אין לו רשות לעבור בתוכה אלא הקנים והזקינות שבה בזמן שדעתן קצה עליהן מוציאין אותו חוץ לחומה והן מתין והל' הדברים ק"ו ומה אדם זה שלא הלך ברגליו ולא דבר בפיו אלא רק באצבעו (קט) הראה להם גרם לו ולזרעו ולכל משפחתו (קי) הצלה עד סוף כל הדורות (קט) המלוה ת"ח מעיר לעיר ומכרך לכרך וממדינה למדינה ומהלך ברגליו ומדבר בפיו על אחת כמה וכמה שיטול שכרו מלפני הקב"ה אמר רבי יהושע בן לוי כל המהלך בדרך (קי) ואין לו לויה יעסוק בתורה שני (משלי א) (קיא) כי לוית חן הם לראשית וגו' ואריב"ל בשביל ארבע אמות שליוה [קיא] פרעה לאברהם (קיב) נשתעבד בבניו ארבע אמות שנה א"ר יהודה אמר רב כל המלוה את חברו אפילו ארבעה אמות בעיר [קיא] שוב אנו [קיב] ניווק רבינ' אלויה לרבה בר יצחק ארבעה אמות בעיר מטא היוזק לידו וניצול הרב לתלמיד עד (קיד) עיבוד [קיא] של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה אמר רב ששת עד פרסה ולא אמרן אלא לרבו שאינו מובהק אבל לרבו מובהק עד שלש פרסאות

ישועות יעקב

למלאות דבר ה' כפי ירמיה : [קכ] שנטמא מן האויר דכתיב אל תוכו והוא חוזר ומטמא את האוכלין שבתוכו מן האויר . (קכ) פי' כשנפל השרץ באויר דהא בלא כניעה מטמא והלכך כמאן דמליא טומאה דמי : [קכ] פי' טמא היה כלי אחר בתוכו יטמא מתחת השרץ שבאויר החיטין או ממחת שיטמאנו אויר כלי החיטין שהיא טמא : [כה] ט"מ תרתי טמא דהא חארי' כמאן דמליא טומאה דח"כ אם כלי שטף הוא הפנימי שטמא מנבו והא טמא דהא נגע בטומאה חלא ט"מ לא אמרינן כמאן דמליא טומאה ואוכלין ומשקין שחיטין הוא דמיטמא מתחת הכלי שהכלי ראשון וסס שניס חבל כלי לא דהואיל והטומא' בזה ממחת הכלי לשמעטין האי קרא שאין כלי שאינה חב הטומאה מטמא כלי אחר (קו) ברור' בטעמים שלא יהיה זה מחלוקת [קו] בטומא פ' ענלה ערופה גרסי' רנ"א ומפ' רס"י כופין את מי שאינו הולך ללות את חברו שהיא מלו' צעל כרסו : (קח) לפי שארז"ל ביומא פרק הוליו' לו כ"ג שנאמר עד היום אין לו הפסק כעולם (קט) דלא כתיב אלא ויראם רש"י : [קי] כדאמרינן שאין מ"ה שולט סס רש"י [קי"א] כגס"ה ויזו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו : (קיב) אותו היואל לדרך אינו ניווק לשון רש"י : (קיג) שהוא יולא ממנה והוא ביה החיטין שבתוך טבעים אמה ושריים לבתי העיר :

פרק יז [א] רבי אריעזר (ח) אומר (ב) כל העוסק בתורה לשמה [ג] זוכה לדברים הרבה (ד) ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את חבריו משמח

מאורי אש

יעקב : [קו] הלכה כדורה מסכת המעלות שמתרבו עד שלא יודע הדון לומר הדבר על בור' ואין מבין : (קז) כופין ללויה שיהיה מלווהו להרא' לו דרכו בו ילך שהוא מלוה גדולה כמו שגזינו שבשכר זה זכה האיש לגדולה ולא ידעתי מה שייך זה לפי : [קח] ואפי' מלאך המות אין לו רשות כן הוא ע"ד הגם וסוף לטבע ואולי נשתנה אפירה בדרך חן לטבע למען יתקיימו אנשי המקום זמן רב ואין זה גם תמורי רק גם כשחילתו והוא דרך נכון : (קט) המלוה לת"ח שהולך ברגליו ומטרים עלמו על אחת כמה וכמה : (קי) ואין לו לויה וח"כ הוא ירא מן האנסי' והרואסי' מחופזו שיעסקו בתורה ועי' ינאל : (קי"א) כי לוית חן לוי' של חן שמתא' עי"ז חן (כחפן ה') כעיני הרואה ולא יגע כך רעה : (קיב) נשתעבד בבניו אין הכוונה שעי"כ נגזר עליהם שיעבדו רק אף שנגזר עליהם לא היה דווקא במזרים רק זכותו עמד לו בשכר זה שיחזיק כמה אנשים לעבדים לו : [קיג] שוב אינו ניווק אותו היואל לדרך אינו ניווק כך פירש רש"י ויש להסביר ע"ד לעולם יבגם אדם כבי טוב ויוון שהתחללות ההליכ' היה כבי טוב שנים ביחד ע"כ שוב אינו ניווק ואולי מוסב על המלוה שבזכות זה אינו ניווק כי הוא מלוה גדולה ושלטי מלוה אינס ניווקין לא בשליחתן ולא בחזירתן והחיוק היה לרבינא ויולל מניוקו והוא יותר נכון : (קיד) עיבורה של עיר ע' אמה ושריים נקרא עיבור העיר (כאסס עיבורה) שכולטת מן העיר והרב לתלמידי אינו לרין להרחיק עלמו רחוק כל קרוסחבר לחבר לרין יותר :

פרק יז (א) : ר"א אומר וזהו פרק שטי מפרקי אבות ולהאריך האויר ואיש מבין ידלגה מזה לזו רבים ונכונים חכמה נובעת מאתה כי הכל כלולה בה לשמה [שמבין] מחקה ונעימותה וע"כ יאהבני' כלבו לא לשום חקות שכר וכבוד רק זאת לבר מנמתו והוא עלם האהבה ע"ד ששכר מלוה מלוה : [ב] זוכה לרבים הרבה [לא כמו] העוסק יותר החכמו' השכליות שנושאים רבים ואיש המבין למשל הכמות הטבעיות לא ישיג האלקיות והמהנדס לא יבין הטבעיות וכדומה רק מה שלמד והשיג נושאים חבל ע"י למוד הסורה וזכה לדעת כל אף מה שלא למד נושאים ותגלה לו כי שכלו יהיה נובע (ד) ולא עוד חלא שכל העולם כולו

אליהו זוטא פרק טז

הח

הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך (יד) בן חורין
 אלא מי שעוסק בתורה וכל מי שעוסק בתורה דרי זה (טו)
 מתעלה שנאמר (במדבר כא) (טז) וממדבר מתנה וממתנה
 נחליאל ומנחליאל במות הלומד מחבירו פרק אחד או הלכ'
 אחת או פסוק אחד או דיבור אחד או אפילו אות אחת
 היא צריך (יז) לנהוג בו כבוד שכן מציינו בדוד מלך ישראל
 שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבי
 אלופי ומיודעי שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אנוש כערכי
 אלופי ומיודעי והלא הדברים קל וחומר (יח) ומה דוד מלך
 ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו
 רבי אלופי ומיודעי הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת
 או פסוק אחד או דיבור אחד או אפילו אות אחת עאכ"כ
 שהוא צריך לנהוג בו כבוד (יט) ואין כבוד
 אלא

[ה] משמח את המקום משמח את הבריות (ו) ומלבישותו
 ענה ויראה [ז] ומכשרתו להיות צדיק חסיד וישר ונאמן
 ומרחקתו מן החטא ומביאתו (ח) לידי זכות ונהנין ממנו
 עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר [משלי ח] לי עצה ותושיה
 אני בינה לי גבורה ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין
 ומגדלין לו סודות מן השמים ורזי תורה [ט] ונעשה כמעין
 המתגבר והולך וכנהר שאינו פוסק (י) והוי צנוע וארך רוח ומחיל
 על עלבונו (יא) ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשי ארי"ב"ל
 בכל יום יום בת קול יוצאת מדר חירב ומכרזת ואומרת
 אוי להן לבריות מעלבוניה של תורה שכל מי שאינו עוסק
 בתורה הרי זה נקרא נזוף שנאמר (שם יא) (יג) נזם זהב
 באף חזיר אשה יפה וסרת טעם ואומר [שמות לב] והלוחות
 מעשה אלהים רמה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על

מאורי אש

גמטין (שמקומו טוב חמיר כן שכלו יורד לעומקו עד החסום)
 והכנה [טאין לו מקום נכיתה וכל והולך במרוצתו זה אחר זה
 כן שכלו חמיר הולך ממדרגה למדרגה והבין] : (יוד) והוי
 לנוע [כלומר נעשה לנוע עשה מעשיו הטובים בהסתר שאינו
 מגלה לשום אדם כי אינו ספק בכבוד מאומה ומחרטק מאוד
 מהגאות ז"ח] וארך רוח [מכלל כעסו ומחשבתו מאוד נביט
 ומתן ואין רוחו מהיר לכעוס ולהחקק והוא מדה רעה מאוד
 כמ"ש לא חכעום ולא חטטא גם יש ענפים רבים הבאים ממדה זו
 ואין להאריך] ומחיל על עלבונו [מזה שמה צעיונו הגנות
 והשגח ואינו נחשב העלבון צעיונו למאומה כי כל כבוד בני
 חמותה צעיונו כאין] : [יא] ומגדלתו כו' על כל המעשים
 [מגדלתו נכמות ומרוממתו זכיות על כל המעשים כי הוא
 יקר מכל כעולם ויושביה והוא יקר אצל בני אדם ג"כ מכל דבר
 נחמד : [יב] ז"כ יוצא מהר מורכ כו' [ענין הב"ק לבי דעת
 חכמי אמה היא הערה שמימימים מעורר לב האדם פחאום ההתעוררת
 בלב האדם לשוב מדרכו הרעה וזה נקרא התעוררה לדליאל)
 מעלבוניה ש"ח [שהמה מצוים אותה ולא נחשבה צעיונים] נקרא
 נזוף [כלומר מורסר ופסוק מלמעלה והוא ענין דק מאוד שע"י
 החורה הוא מקיטר צעיונים ובהעדרה הוא נזוף ונפסק מזה)
 (יג) נזם זהב ע"ד הצורה אשה יפה כינוי אל הגוף והחומר
 המודבק עם הנפש שהיא צולה ומשכל עליה חך הוא סרת טעם
 היא כמו נזם זהב צוף חזיר שמשחית הנפש באשפתות ובגלולי
 החאות : [יד] בן חורין חירות מכל שבבדי האמן ומעיל החאות
 העמוסות עלי הנפש השכלית כמאמר המחקרים בני אדם עבדים
 המה לחאותם : (טו) מתעלה מעלה מעלה חמיר במדרגתו
 נעלה מעל כל השכלה שכלית טבעית כ"א שמימימים שנחגלה לו
 דוים עליונים : [טז] וממדבר זהו ע"ד הרמו מהר סיני שנחן
 במדבר החורה במחנה ע"ד חדר (כאין זכות כי מה אנוש כי זכה
 לחורה עליונה) וממח' הזאת זכו להיות נחלת אל נקראים בני
 הסגולה ומזה באו לנמות גדולות ומחשלות למעל' מהטעם ואין
 הטעם שולטות עליהם והבין : [יז] לנהוג בו כבוד סריגים באמת
 בלבו לכבודו והיא חכונה לביית מחנוצא מזהב החורה וע"כ
 מרגיש החושלת ויכבדוהו בעבור חושלת קטנה שבקטנות : [יח] ומה
 דוד שהיה מלך ישראל נכבד מאוד ועכ"ז נכנע מול אחיתופל
 מכש"כ שאר בני אדם : (יט) ואין כבוד אלא חורה פידר רש"י
 אין ראוי לכבוד אלא צל חורה וכש"כ אם למד עמו והלסון
 דמוק לפי פירושו ואנכי בחרתי צענין אחר בגדר שם כבוד
 האמיתי שהוא כח כוסף לעלות במעלות הגבוהות להיות כמוהם
 ולכן לא יטבות ולא ימות חמיר למען יבוא למדרגה גבוה ומשנה

כולו כדאי הוא לו [שכל העולם לא נברא רק כשביל זה חף
 שהוא אחד קטן כמות אצל גדול באיכות] : נקרא ריע (למקום
 כמאמר נעשה שחף להקב"ה נמעשי בראשית שע"י עסק התורה
 הוא קיום העולם או באורו ריע לב"א ואהוב לב"א וריע הוא
 איש נחמד בטבע אהוב להחרוע לשמח כל איש ואיש ורשע הוא
 מזה האהבה האמיתית] : אהוב את המקום כו' הנריות (כלומר
 ע"י למוד התורה יבוא לאהוב את ה' ולאהוב בני אדם ג"כ כי
 התורה משלמת נפשו בכל המדות) : [ה] משמח את המקום כו'
 הבריות (כי אין שמחה לפניו ית' רק עם עשוי חורה) והכונה
 בזה ע"י שהוא משמח המקום לכן יושפע טוב בעולם וע"י ישמח
 לבריות : (ו) ומלבישותו ענוה (הלבוש הוא הכיכר החיון המתרחש
 לבני אדם וכן מדת הענוה חף שהיא חכונה לביית מהפכוונת
 גדולה ה' יהיה עניו ושפל צעיונו ויהיה זה ניכר על פניו או
 באורו כמו שהמלבוש מסבב כל גוף האדם כן הענוה מסוככה
 בכל דבר עד שאין גאות מאומה בקרבו (ע"ד אלה אלק מרוסך)
 ויראה שלבו מלא מיראת ה' הרוממה ומסבבו בכל דבר) :
 (ז) ומכשרתו להיות לדיק וחסיד [המה המדרגות העליונות
 שמגדיק נפשו יותר ויותר ופורס מחשבוני עוה"ז מכל וכל וחסיד
 זה המתחסד עם קונו ומתדבק בו והוא גדול מזדיק וחף
 שמתחילה אינו בא עורכה להמדרגה הזאת עכ"ל מכשרתו
 כלומר נכינו שיבוא באחרית לדי מדה זו] ישר ונאמן שר שהיו
 דרכיו מיושרים לא יעוה בשום דבר או מדה או חכונה ונאמן
 קיים בדרכו שלא יפול מדרכו הטוב ע"ד וחקעתיו יחד במקום
 נאמן] ומרחקתו מן החטא הוא מדרגת יראת חטא הבא כמעט
 אחר מדת חסידות שמכיר פחיתות החטאים מזה ענמם ומרחיק
 עצמו מכל חסרון הדבוק בטבע האדם (חטא הוא מלסון חסרון
 כמו קולע אל העטרה ולא יחטיא) זו מעלה גבוה מאוד אין
 כעת לבאר זאת בארוכה : (ח) לידי זכות (כלומר שהיה זכותו
 מגין על דורו וזה מעלה גבוה מאוד : ועלה (צעניני מדיניות
 שהוא חכם בעסקי בני אדם ובעצמם חף שאינו עוסק בזה
 החורה חכמיותו בכל] וחוש' (הוא כל ענייני השלימות כמו
 שבארכי גדר חושיה שפירושו מלסון יש עיין בצאורי על משלי
 בהקדמת) בינה [להבין דבר מתוך דבר] וגבורה (זהו צמדות
 שתיקרו הוא הגבורה כמ"ס איזהו גבור הכובש את יצרו להכניעו
 בגבורה ועוז] מלכות וממשלה [שימשול בכל ולא ירא ממלך
 ושרים שכלל יאהבוהו ויפחדו ממנו מרוב חכמתו וקדושתו) :
 וחקור דין [שיכול לחקור צדיני בין אדם לחבירו מה שקסם מטבע
 להכיר רמאות ז"א והחורה החכמיות] סודות מן השמים [מה
 שאין בטבע השכל לדעתם כ"א ע"י גלוי משמים] : (ט) ונעשה

אדיהו זוטא פרק טז

כמו

גדול, מכתרים ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך (כז) גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות נקנית (ה) (כח) בשלשים מעלות והכהונ' בעשרי' וארבעה והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואלו הן: א' בתלמוד: ב' בשמיעת האוזן: ג' בעריכת שפתיים ד' בנינת הלב ה' בשכלת הלב: ו' [כט] באימה וביראה ז' [ל] בענוה: ח' בשמחה: ט' [לא] בשימוש חכמים: י' [לב] ברבוק חברים: י"א בפלפול התלמידים: י"ב (ו) [לג] בישיבה: י"ג (לד) במקרא ובמשנה: י"ד [לה] במיעוט ד"א

(ז) אלא תורה שנ' (משלי ג') כבוד חכמים ינחלו ואומר [שם כ"ח] ותמימים ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר [שם ד'] כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו כן היא דרכה של תורה (כ) פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה תהא עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך [כא] אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב אל תבקש (כב) גדולה לעצמן (כג) ואל תחמוד (ג) כבוד [כד] יותר (ד) מלימודך עשה ואל תתאוה (כה) לשלחנם של מלכים (כו) ששלחנך גדול משלחנם וכתרך

מאורי אש

זו מכבוד חכמי תורה שמבין ערכם הגדולה וזה מצדד מאמרם למד מאהבה וסוף הכבוד לבוא כי לכאורה האיש הלומד מהאבהה איך יבקש ויהנה מכבוד המדומה רק הכונה אז יבין גדר הכבוד מהו הכבוד הוא לכסוף במעלות הגבוהות ויעלה תמיד מעלה מעלה לדבק בה' שהוא גבוה מעל גבוה והבן במאוד מאד וכבר בארתי בארוכות בבאורי על המדרש משלי פ' י"א עיי"ש: ואין טוב חלף תורה כי טובת העוה"ז ותענוגיו בעיניהם כאין ואחס וזאת עלם הכבוד והטוב: [כ] פת במלח הענין כי כל אשר יפקד ממנו מחסוריו הגיו יתעלה הנפש במעלתה כי הסומר ותאחזיו מעבים אור הנפש מלהשיג התורה ולכן הדרך התורה שישיגה הוא רק באופן הזה: [כא] אשריך בעוה"ז שהוא מאושר באמת אף שאין לו הנאה מעניויו עוה"ז ומי קיי צער עכ"ל הוא שמת באושרו כי עו"ז יגיע למעלה רמה וטוב לו שירגיש טובה ויחפצו ממנה והוא צוה"ב והבן מאד: (כב) גדולה לעצמן שם עטם בדו"ל לדעתו רומן על הגוף וזהו המליצה אם אין לו מי לי וכשאני לעצמי שאחזקו רק על עצמי וצדדי וכל כונתי להנאת הגוף מה אני מה חועלת במעשי וזאת הכונה ג"כ כאן וכן בארתי בבאורי על מדרש משלי: (כג) ואל תחמוד תמדה הוא בלב להחכוד מבני אדם והגדולה להיות לרב וכשיא ומושל עליהם כי זה שלל לשמה אינו מבין נעימות התורה רק להנאת עוה"ז [כד] יזמר תלמודך עשה פירש רש"י שיהיה מעשיך מרובין מחכמתך כי לא המדרש עיקר אלא המעשה: (כה) לשלחנם של מלכים המלאים תענוגי עוה"ז עושר וכבוד וזה למוסר לחכמי לב העומדי' בחירות המלך מפני חכמתם צמדינות: (כו) ששלחנך גדול כו' כלומר אם תחזיקו על אמת זה הבין הדרת התורה ונעימותה וכמה שפ"י הוא מושל הכל וגם הסגר מרובה מאד וחסר' לפני אל מלך גדול נעלה מאד: (כז) גדולה תורה ג"כ מעל התורה למחזקו בה לכורו' איך שהיא יקרה צמיחו' והכלל שכל דבר שהוא יקר וכדן מליצותה אית הוא על מעלתה כמו שאבנים טובות יקרים מזד מעוט מליצותם ואחר שהתורה לא נקנה אלא אחר אלה המעלות אית הוא גודל יקרתה וענין הכהונה והמלוכה הוא כי המלוכה היחה בישראל ענין נעלה מאד מתנה אלפי' וכן כהונה נבדל' במעלתה מן מעל' ישראלים כמ"ס ואחס חסיו לי ממלכ' ככניס: למ"ד מעלו' כמ"ס חסבס לכולם כמ"ד מעלו' הם כ"ד מחנו' כהונה והמעלה הוא כריוך לאוכלס בטהרה והוא כבוד ויקר לקיימה וא"כ זה אוח על מעלתם אך החורה לא נקנה לקנין אמתיו לו רק צמ"ח דברים וא"כ מעלתה גדולה מכוסא ואלו המ"ס מעלות לבאר אוחס בארוכה יכולס באור רחב רק בקצרה ארמון עליהם כפי כחו המצדד בתלמוד שאין קנין החורה בא מעצמו אף אם יעמיק צטכלו מאד לא יבין כ"א מפי רב ונלמד עפ"י הקבלה איש מפי איש כי אין מצוא לשכל האנושי להבינס מדעתו צשמיעת האוזן לשמוע היטב מה שהרב אומר לו ולא יקל צצמועחה פן יטעה בדבר מ' ולא יכוון עוד ההלכה כידיע שהחורס לרופס ושינוי מעט מדיניה שוגס בארוכות שפחים שזהו למען הזכירה שפ"י הגיון הפה צערך מסודר ומקושר הכללים והפרטים יהיה זוכרם ומצלעדי זאת לא ילל צלמודו וגם יועיל להבנה ע"י עדינות השגה והסכלה בכל דבר צצכלות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין הגבול האמצעי מבין ההיקף אשר כל יסודו השגה והסכלה בכל דבר צצכלות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין גבולי ההיקף למצוא המשפט ואמר צבינה ובצכלות הלב ואף כי משכנס באמת צמות הוא דבר נעלה מאד לפי שמשפטי החורה אף שהולכים דרך גבולי ההיקף רשכלו לדמות דבר לדבר ולהקריד הדבר מדבר עכ"ל אין זה כהיקף השכל עצמו רק מדיני החורה עצמו וזה נקרא צבינה לבית לא שכלים והבן מאד מאד: (כט) צאימה וציראה זהו צבינה המדות וההתפעלות כי חכמות החורה לא חשכו צלב ריק מיראה כ"א ע"י יראה ה' ואימתו הגדולה אז ישכון בלבו החורה: [ל] בענוה שפ"י ויביר גדולה רבו ונלמד ממנו ולא יסמוך על שכלו ויטעה ח"ו: צצמחה שפ"י השמחה מחשורר השכל כי העצב מעיד על צסות הסומר מיסוד העפר והצמחה מיסוד האש המנבחה השכל והבין והבן מאד: [לא] צשימוש חכמים הוא אחר שלמד ההלכות כולו בלי צסם צצרותיהן יחסיל לצמח חכמים לדעת סבוותיהן וצצרותיהן וכלל שימוש חכמים הוא ג"כ לצמות מדותיהם הטובות להחנה כמורה וע"י אמרו גדולה צמוכה של חורה יותר מלמודה: (לב) צצדוק חכמים שיהיה לבו מודק צבה צצמח צצצבה וסדוה וע"י יחזרו המיד על למודם ואיש רעהו יעוורו וקראס דיצוק כמו הדציקות צצבע כמאמר החכמים אהבת החכמים צצש אמת צצחי הגויות צפלפול ההלמידים זה: נאמר על הרב אשר שהגיע ללמד לאחרים אזי צריך מאד ליגע צפלפולה עס החלמידים כי מחלמידיו יותר מכילס: (לג) צצביבה כלומר צצבינה חכמים חמיד שפ"י ירבה חכמתו: (לד) צצמקרא וצצמג' שלא ילמוד הפלפול וההלכות לבד כ"א כפי הסדר מקרא ואח"כ משנה ואח"כ הפלפול צצצרותיהן [והוא מוכר נעים להעדר הכדר צצחומיו אשר הנער טרס יודע קרוח מקרא אחד ימלאו מווח צפלפוליס וכבר לשכלו לנשוא ויקין צו ויהיה למעמסה צצבו עד שיכהו צצוטים ועקרנים ויגדל ויעצבהו לעד ולא ילל לכל מאומה וזה מהעדר הסדר והעדר השגחה המפקחים והמורים יורו לצנוהם כאשר הם למדו וכבר צווח עליהם הגאון הגדול מוהר"ר שפטייל בן הגאון שלי"ה זל"ל וצומע אין לו וטובה השחיקה: (לה) צצמוט ד"א הוא עליונים עולמיים וצמו שאמרן הוי צצמעט צצמק' ועסוק צצורה צצמעתה

ישועות יעקב

[ג] אין לך אדם ראוי לתת לו כבוד חלף למי שהוא בעל חורה וכ"ס אם למד עמו רש"י וע"ס ברש"א: (ג) להחכוד צצביל מורחק דא"כ אמה נראה כלומר שלל לשמה: (ד) שיהא מעשיך מרובין מחכמתך רש"י וע"ס וברש"א: (ה) עיי"ש צצ"כ שמה אוחס וברש"י: (ו) רש"י גרס צצבו ור"ל צצבו הדעת: [ז] צומר פיו ולשנו

עוב חלף תורה כי טובת העוה"ז ותענוגיו בעיניהם כאין ואחס וזאת עלם הכבוד והטוב: [כ] פת במלח הענין כי כל אשר יפקד ממנו מחסוריו הגיו יתעלה הנפש במעלתה כי הסומר ותאחזיו מעבים אור הנפש מלהשיג התורה ולכן הדרך התורה שישיגה הוא רק באופן הזה: [כא] אשריך בעוה"ז שהוא מאושר באמת אף שאין לו הנאה מעניויו עוה"ז ומי קיי צער עכ"ל הוא שמת באושרו כי עו"ז יגיע למעלה רמה וטוב לו שירגיש טובה ויחפצו ממנה והוא צוה"ב והבן מאד: (כב) גדולה לעצמן שם עטם בדו"ל לדעתו רומן על הגוף וזהו המליצה אם אין לו מי לי וכשאני לעצמי שאחזקו רק על עצמי וצדדי וכל כונתי להנאת הגוף מה אני מה חועלת במעשי וזאת הכונה ג"כ כאן וכן בארתי בבאורי על מדרש משלי: (כג) ואל תחמוד תמדה הוא בלב להחכוד מבני אדם והגדולה להיות לרב וכשיא ומושל עליהם כי זה שלל לשמה אינו מבין נעימות התורה רק להנאת עוה"ז [כד] יזמר תלמודך עשה פירש רש"י שיהיה מעשיך מרובין מחכמתך כי לא המדרש עיקר אלא המעשה: (כה) לשלחנם של מלכים המלאים תענוגי עוה"ז עושר וכבוד וזה למוסר לחכמי לב העומדי' בחירות המלך מפני חכמתם צמדינות: (כו) ששלחנך גדול כו' כלומר אם תחזיקו על אמת זה הבין הדרת התורה ונעימותה וכמה שפ"י הוא מושל הכל וגם הסגר מרובה מאד וחסר' לפני אל מלך גדול נעלה מאד: (כז) גדולה תורה ג"כ מעל התורה למחזקו בה לכורו' איך שהיא יקרה צמיחו' והכלל שכל דבר שהוא יקר וכדן מליצותה אית הוא על מעלתה כמו שאבנים טובות יקרים מזד מעוט מליצותם ואחר שהתורה לא נקנה אלא אחר אלה המעלות אית הוא גודל יקרתה וענין הכהונה והמלוכה הוא כי המלוכה היחה בישראל ענין נעלה מאד מתנה אלפי' וכן כהונה נבדל' במעלתה מן מעל' ישראלים כמ"ס ואחס חסיו לי ממלכ' ככניס: למ"ד מעלו' הם כ"ד מחנו' כהונה והמעלה הוא כריוך לאוכלס בטהרה והוא כבוד ויקר לקיימה וא"כ זה אוח על מעלתם אך החורה לא נקנה לקנין אמתיו לו רק צמ"ח דברים וא"כ מעלתה גדולה מכוסא ואלו המ"ס מעלות לבאר אוחס בארוכה יכולס באור רחב רק בקצרה ארמון עליהם כפי כחו המצדד בתלמוד שאין קנין החורה בא מעצמו אף אם יעמיק צטכלו מאד לא יבין כ"א מפי רב ונלמד עפ"י הקבלה איש מפי איש כי אין מצוא לשכל האנושי להבינס מדעתו צשמיעת האוזן לשמוע היטב מה שהרב אומר לו ולא יקל צצמועחה פן יטעה בדבר מ' ולא יכוון עוד ההלכה כידיע שהחורס לרופס ושינוי מעט מדיניה שוגס בארוכות שפחים שזהו למען הזכירה שפ"י הגיון הפה צערך מסודר ומקושר הכללים והפרטים יהיה זוכרם ומצלעדי זאת לא ילל צלמודו וגם יועיל להבנה ע"י עדינות השגה והסכלה בכל דבר צצכלות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין הגבול האמצעי מבין ההיקף אשר כל יסודו השגה והסכלה בכל דבר צצכלות הלב הוא כח ההסכלה העוברת מהר בין גבולי ההיקף למצוא המשפט ואמר צבינה ובצכלות הלב ואף כי משכנס באמת צמות הוא דבר נעלה מאד לפי שמשפטי החורה אף שהולכים דרך גבולי ההיקף רשכלו לדמות דבר לדבר ולהקריד הדבר מדבר עכ"ל אין זה כהיקף השכל עצמו רק מדיני החורה עצמו וזה נקרא צבינה לבית לא שכלים והבן מאד מאד: (כט) צאימה וציראה זהו צבינה המדות וההתפעלות כי חכמות החורה לא חשכו צלב ריק מיראה כ"א ע"י יראה ה' ואימתו הגדולה אז ישכון בלבו החורה: [ל] בענוה שפ"י ויביר גדולה רבו ונלמד ממנו ולא יסמוך על שכלו ויטעה ח"ו: צצמחה שפ"י השמחה מחשורר השכל כי העצב מעיד על צסות הסומר מיסוד העפר והצמחה מיסוד האש המנבחה השכל והבין והבן מאד: [לא] צשימוש חכמים הוא אחר שלמד ההלכות כולו בלי צסם צצרותיהן יחסיל לצמח חכמים לדעת סבוותיהן וצצרותיהן וכלל שימוש חכמים הוא ג"כ לצמות מדותיהם הטובות להחנה כמורה וע"י אמרו גדולה צמוכה של חורה יותר מלמודה: (לב) צצדוק חכמים שיהיה לבו מודק צבה צצמח צצצבה וסדוה וע"י יחזרו המיד על למודם ואיש רעהו יעוורו וקראס דיצוק כמו הדציקות צצבע כמאמר החכמים אהבת החכמים צצש אמת צצחי הגויות צפלפול ההלמידים זה: נאמר על הרב אשר שהגיע ללמד לאחרים אזי צריך מאד ליגע צפלפולה עס החלמידים כי מחלמידיו יותר מכילס: (לג) צצביבה כלומר צצבינה חכמים חמיד שפ"י ירבה חכמתו: (לד) צצמקרא וצצמג' שלא ילמוד הפלפול וההלכות לבד כ"א כפי הסדר מקרא ואח"כ משנה ואח"כ הפלפול צצצרותיהן [והוא מוכר נעים להעדר הכדר צצחומיו אשר הנער טרס יודע קרוח מקרא אחד ימלאו מווח צפלפוליס וכבר לשכלו לנשוא ויקין צו ויהיה למעמסה צצבו עד שיכהו צצוטים ועקרנים ויגדל ויעצבהו לעד ולא ילל לכל מאומה וזה מהעדר הסדר והעדר השגחה המפקחים והמורים יורו לצנוהם כאשר הם למדו וכבר צווח עליהם הגאון הגדול מוהר"ר שפטייל בן הגאון שלי"ה זל"ל וצומע אין לו וטובה השחיקה: (לה) צצמוט ד"א הוא עליונים עולמיים וצמו שאמרן הוי צצמעט צצמק' ועסוק צצורה צצמעתה

התוכחות : ל"א אוהב (מח) את המישרים ל"ב [מש] ומתרחק
 מן הכבוד ל"ג (י) ואינו רודף אחר הכבוד : ל"ד ואינו
 מגים (י) ל"ו בלמודו : ל"ה ואינו משמח בהוראה : ל"ז
 [גא] הנושא [יא] בעול עם חבירו ל"ז (גב) ומכריע (יב)
 לכף זכות ל"ח [גג] ומעמידו על האמת ל"ט ומעמידו (גד) על
 השלום מ' ומתיישב לבו בתלמודו מ"א (נה) שואל כהוגן
 מ"ב [גו] ומשיב בהלכה מ"ג (נד) שומע ומוסיף מ"ד הלומד
 [נח] על מנת ללמד מ"ה הלומד (נט) ע"מ לעשות מ"ו
 והמחכים

ישועות יעקב

ולשונו ואינו מדבר רק על לו ההכרח רש"א : (ח) בכל מה שלומ'
 אינו מתפאר בלבו אלא אומר בלבו שהרד' מושל עליו מינה
 ומעשיו אין די לו בכל מה שמוסק רש"י : [ט] שהקב"ה משמח
 בו ומתפאר בו בפמליא של מעל' שיש לו בארץ איש זריק ומסיד
 בתורה ובמ"ט ועליו נאמר ישראל אשר כך תפאר . ומשמח את
 הכריות שיש בדור שלהם איש זריק ומסיד בתורה ובמע"ט שיגין
 זכותו עליהם הריב"ד : (י) ילכד' שהוא מתרחק מן הכבוד אלא
 אפילו בלבו בקרבו אינו מתגאה בלמודו אלא לעולם מחזיק עצמו
 כקטן שבחכמים הרש"א : (יא) אם בא חבירו לידי אהבה ונשא
 ועול זריק לטרומ עמו עד שיכלה מן הגדה והעיל הריב"ד (יב) במקום
 שיש

הוא לנו רק מסכת כי דרכי הארץ הוא לקיום המין כמ"ש עלינו בדרך כל הארץ וק"ל : (לט) בארץ אפים זהו שיעטיר כעסו
 ויחבב בענייני הלמוד מאוד ששכיל זה לא יהא נבהל להשיב ורק מתיישב בעניינו והבהל' בא נמחה כעס שכונס על דעת
 זולתו המתנגדת לו וממהר להשיבו ולחלק עליו . [מ] בלב טוב שמדרך הת"ם להיות לב אמן בוער בעת חזונו רבים מעמי
 הארץ עוסקים בהבל ושחוק וירבה זעפו וישנא אותם וגם בענין הלמוד מזיק הלב דע מאוד יקנא בגדולים ממנו ויקאמן לטרו
 פן יהיה אחרים כמוהו ובלב טוב יבין הכל : (מא) באמונת חכמים שלא יסמוך על משענת סכלו והוא יסוד כולל מאוד לכל
 האדם להתפאר על דרכי החכם כי זה הריסת הדת בכללו : [מב] בקבלת היסורים כי הת"ם העוסק בתורתו יאמס ויליה ע"פ
 הרוב הוא נענה ונדכה באין מלא מנוח כי מי יתמול עליו ומי יראה בענינו והוא לא יתעסק בפרנס' עצמו וגם הוא
 מלשם מאוד כמאמרו מאן קלירי ומריעי דבנן ואם יימר לבו בזה ואז יבטל מלמודו ולכן ישמח בקבלת היסורין ואז לא יערידנו
 יסוריו וגם כל זה כדי להאריפו עוד יותר ויותר : (מג) המכיר את מקומו ומעט מדריגתו מול גדולים ממנו כי זה עור גדול
 מאוד להשגת הלמוד כ"א יחנא' הגאות מעבירו מלמודו : [מד] השמח בחלקו ממה שחננו ה' די מונו ואין אז להעשיר
 ואף שאמר לעיל השמח ביסורין שכלל בו יסורי עוני ג"כ שם מדבר מעני ופה מדבר בעשיר שיש לו הון ודרך הפולס בעסק
 ההון להרבות תמיד במסחר למען ירבה תמיד כהונו . [מה] סייג לדרכו עושה גדר ומשמרת על גוהי החור' והמלאה ואינו נהג
 בדרך המלושי לדי כי זה יביאנו מ"ו לסוד מדרך המיועבי לרע . (מד) ואינו מחזיק טובה לעצמו שאינו אומר בלבו די לו שלומד
 תורה הרבה רק ויסיף תמיד ללמד על למוד ושליומות על שליומות כי זה תכלית האדם מעולמו למען יעלה מעלה מעלה באין
 השפוט . (מח) משמח את המקום דבר זה בארתי לעיל בראש הפרק : [מז] אוהב את הצדקות הענין כמאמרו ז"ל כל
 העוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו חלקי הענין בארתי לעיל פרק ט"ז עיי"ש . [מח] אוהב
 את החוכמות כי על הרוב הת"ם אינם עוסקים בחסדים להכניע לבם לייסר נפשם כי די להם בלמודם כמו
 שהארץ הרב הלואשיו בהקדמתו לספרו מסלת ישרים באמרו שהחכמים הגדולים יסויקו את דברי החוכמות לדרב נקל
 וע"כ לא ישיגו עליהם לעיין בה וכל דבר הבא שלא בהשגחה אינו על ד' השלימות . (מח) את המישרים דבר ישר שהפלוס
 לא יעברנה סכלו מהאמת וגם במדותיו כן והוא ענין גדול (מש) ומתרחק מן הכבוד מרחיק עצמו ככל יכולתו מכבוד
 המדונה כי אלוהא זאת יכבה מלבו אהבת החור' להספיק לו במה שלמד וכלכד שייסר הכבוד ואינו לומד לשמ' . [נ] ומש"כ
 שאינו רודף אחר הכבוד : ואינו מגיס לבו שיש בני אדם עניים צפיהם אך לבס מלא גאון מול רעהו כסכת למודו :
 (נו) ואינו משמח בהוראה למען הורות לאחרים ואדרבא מלמד עצמו בזה רק משום ההכרח מפני שאין אחרים במקומו כי זה
 משימן העני' . (נא) הנושא בעול דבר זה הוא ענין כולל שאינו משליך עצמו על הכבוד לפרנסו וגם הוא מלמד בלתי
 רבים אף שאין לבו וספ' בענייני העולם מלאמה עכ"ז ילמד בלתי . (נב) ומכריע לכף זכות שרן את האדם לכף זכות
 שזה מדה כוללת נוכח מלב טוב : (נג) ומעמידו על האמת כל כונתו ללמד האמת לכל אדם לא למען קבל דעתו לבד :
 [נד] על השלום למען יהיה הקבוץ המדיני בשלום כי זה חלק גדול מן השלימות האנושי . ומתיישב לבו בחלמודו ואינו אף
 בדבר אשר זה נוכח או מסכת גאון או מסכלת ומביא תקלות רבות מאוד : (נה) שואל כהוגן אינו מכוון לשאל למען הראות
 חכמתו או שמהל לשאל כל מה שעינה על רוסו כ"א שואל כהוגן מתיישב על הספק ושואל כראוי : (נו) ומשיב בהלכה לפי
 שמדרך בני אדם להשיב מהר טרם יתיישב ואח"כ יראה לעמול על חסותו מפני הכושה אבל זה אינו כן רק משיב בהלכה לפי
 ואם לא ידע לא יבוס לומר אינו יודע : (נז) שומע ומוסיף שומע מאחרים ומוסיף בלבו שזה הוא שאלו מבין היטב דברי
 הוולג וע"כ ולידו ג"כ דבר מה מלבו : (נח) ע"מ ללמד לאחרים ואינו מחזיק לעצמו שזה הוא שאינו לומד למען יחזיקוהו לחכם
 כי ספק שהכל ולמדו ויביט . ט (נ) ע"מ לעשות כי זה העיקר

דרך ארץ : ט"ז [לו] במיעוט שינה : ט"ז (לז) במיעוט
 שיחה ושחוק : י"ו [לח] במיעוט הענוג ודרך ארץ : י"ח
 (לט) בארץ אפים : י"ט (ט) בלב טוב ד' (מא) באמונת
 חכמים : כ"א (מב) בקבלת היסורין : כ"ב המכיר את
 מקומו . כ"ג השמח בחלקו : כ"ד (מג) העושה [ז] סייג
 לדבריו : כ"ה [מד] ואינו [מ] מחזיק טובה לעצמו :
 כ"ו אוהב : כ"ז אוהב את המקום ואוהב את
 הכריות : כ"ח (מה) משמח את (ט) המקום משמח את
 הכריות : כ"ט [מו] אוהב את הצדקות : ל' [מז] אוהב את

מאורי אש

ושמעתי בשם הגאון מוהר"א מוילנא שלפי שמד"א הוא סיהיה
 דעתו מעורפת בין הכריות אכן בעסק החורה אם בני אדם
 שגורים אללו חמירי אס ידבר עמם במנהגי הר"א או יחבטל
 מלמודו לגמרי ולכן אמרו במעט ד"א והוא נכון בעלמנו :
 (לו) במעט שינה שזריך להשתדל בה בוריות מאוד לא יבוס
 רגע חק כפי ההכרח מאוד : [לז] במעט שיחה ושחוק אף שזה
 כמעט מדרך האסוף כשחוק ושיחה עכ"ז פעמים להרחיב את הלב
 אף איסור דבר אבל לא להרבות רק מעט מן המעט :
 (לח) במעט הענוג וד"א הנה הענוגים העולמיים וד"א הוא
 חיות המסבל שזריך למעט בהם מאוד רק כפי ההכרח ומד"א
 סיהיה מבלה שפח בו כקדי למעט הנאחו וכל מקום שמזכיר

הענוג ומזכיר ד"א הכול' על זה וכן באגד' אמרו זו פרישות ד"א כאלו הדבר מאוס בעלמנו כמאמר החכם חוש האשום חרפ'
 הוא לנו רק מסכת כי דרכי הארץ הוא לקיום המין כמ"ש עלינו בדרך כל הארץ וק"ל : (לט) בארץ אפים זהו שיעטיר כעסו
 ויחבב בענייני הלמוד מאוד ששכיל זה לא יהא נבהל להשיב ורק מתיישב בעניינו והבהל' בא נמחה כעס שכונס על דעת
 זולתו המתנגדת לו וממהר להשיבו ולחלק עליו . [מ] בלב טוב שמדרך הת"ם להיות לב אמן בוער בעת חזונו רבים מעמי
 הארץ עוסקים בהבל ושחוק וירבה זעפו וישנא אותם וגם בענין הלמוד מזיק הלב דע מאוד יקנא בגדולים ממנו ויקאמן לטרו
 פן יהיה אחרים כמוהו ובלב טוב יבין הכל : (מא) באמונת חכמים שלא יסמוך על משענת סכלו והוא יסוד כולל מאוד לכל
 האדם להתפאר על דרכי החכם כי זה הריסת הדת בכללו : [מב] בקבלת היסורים כי הת"ם העוסק בתורתו יאמס ויליה ע"פ
 הרוב הוא נענה ונדכה באין מלא מנוח כי מי יתמול עליו ומי יראה בענינו והוא לא יתעסק בפרנס' עצמו וגם הוא
 מלשם מאוד כמאמרו מאן קלירי ומריעי דבנן ואם יימר לבו בזה ואז יבטל מלמודו ולכן ישמח בקבלת היסורין ואז לא יערידנו
 יסוריו וגם כל זה כדי להאריפו עוד יותר ויותר : (מג) המכיר את מקומו ומעט מדריגתו מול גדולים ממנו כי זה עור גדול
 מאוד להשגת הלמוד כ"א יחנא' הגאות מעבירו מלמודו : [מד] השמח בחלקו ממה שחננו ה' די מונו ואין אז להעשיר
 ואף שאמר לעיל השמח ביסורין שכלל בו יסורי עוני ג"כ שם מדבר מעני ופה מדבר בעשיר שיש לו הון ודרך הפולס בעסק
 ההון להרבות תמיד במסחר למען ירבה תמיד כהונו . [מה] סייג לדרכו עושה גדר ומשמרת על גוהי החור' והמלאה ואינו נהג
 בדרך המלושי לדי כי זה יביאנו מ"ו לסוד מדרך המיועבי לרע . (מד) ואינו מחזיק טובה לעצמו שאינו אומר בלבו די לו שלומד
 תורה הרבה רק ויסיף תמיד ללמד על למוד ושליומות על שליומות כי זה תכלית האדם מעולמו למען יעלה מעלה מעלה באין
 השפוט . (מח) משמח את המקום דבר זה בארתי לעיל בראש הפרק : [מז] אוהב את הצדקות הענין כמאמרו ז"ל כל
 העוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו חלקי הענין בארתי לעיל פרק ט"ז עיי"ש . [מח] אוהב
 את החוכמות כי על הרוב הת"ם אינם עוסקים בחסדים להכניע לבם לייסר נפשם כי די להם בלמודם כמו
 שהארץ הרב הלואשיו בהקדמתו לספרו מסלת ישרים באמרו שהחכמים הגדולים יסויקו את דברי החוכמות לדרב נקל
 וע"כ לא ישיגו עליהם לעיין בה וכל דבר הבא שלא בהשגחה אינו על ד' השלימות . (מח) את המישרים דבר ישר שהפלוס
 לא יעברנה סכלו מהאמת וגם במדותיו כן והוא ענין גדול (מש) ומתרחק מן הכבוד מרחיק עצמו ככל יכולתו מכבוד
 המדונה כי אלוהא זאת יכבה מלבו אהבת החור' להספיק לו במה שלמד וכלכד שייסר הכבוד ואינו לומד לשמ' . [נ] ומש"כ
 שאינו רודף אחר הכבוד : ואינו מגיס לבו שיש בני אדם עניים צפיהם אך לבס מלא גאון מול רעהו כסכת למודו :
 (נו) ואינו משמח בהוראה למען הורות לאחרים ואדרבא מלמד עצמו בזה רק משום ההכרח מפני שאין אחרים במקומו כי זה
 משימן העני' . (נא) הנושא בעול דבר זה הוא ענין כולל שאינו משליך עצמו על הכבוד לפרנסו וגם הוא מלמד בלתי
 רבים אף שאין לבו וספ' בענייני העולם מלאמה עכ"ז ילמד בלתי . (נב) ומכריע לכף זכות שרן את האדם לכף זכות
 שזה מדה כוללת נוכח מלב טוב : (נג) ומעמידו על האמת כל כונתו ללמד האמת לכל אדם לא למען קבל דעתו לבד :
 [נד] על השלום למען יהיה הקבוץ המדיני בשלום כי זה חלק גדול מן השלימות האנושי . ומתיישב לבו בחלמודו ואינו אף
 בדבר אשר זה נוכח או מסכת גאון או מסכלת ומביא תקלות רבות מאוד : (נה) שואל כהוגן אינו מכוון לשאל למען הראות
 חכמתו או שמהל לשאל כל מה שעינה על רוסו כ"א שואל כהוגן מתיישב על הספק ושואל כראוי : (נו) ומשיב בהלכה לפי
 שמדרך בני אדם להשיב מהר טרם יתיישב ואח"כ יראה לעמול על חסותו מפני הכושה אבל זה אינו כן רק משיב בהלכה לפי
 ואם לא ידע לא יבוס לומר אינו יודע : (נז) שומע ומוסיף שומע מאחרים ומוסיף בלבו שזה הוא שאלו מבין היטב דברי
 הוולג וע"כ ולידו ג"כ דבר מה מלבו : (נח) ע"מ ללמד לאחרים ואינו מחזיק לעצמו שזה הוא שאינו לומד למען יחזיקוהו לחכם
 כי ספק שהכל ולמדו ויביט . ט (נ) ע"מ לעשות כי זה העיקר

הוא לנו רק מסכת כי דרכי הארץ הוא לקיום המין כמ"ש עלינו בדרך כל הארץ וק"ל : (לט) בארץ אפים זהו שיעטיר כעסו
 ויחבב בענייני הלמוד מאוד ששכיל זה לא יהא נבהל להשיב ורק מתיישב בעניינו והבהל' בא נמחה כעס שכונס על דעת
 זולתו המתנגדת לו וממהר להשיבו ולחלק עליו . [מ] בלב טוב שמדרך הת"ם להיות לב אמן בוער בעת חזונו רבים מעמי
 הארץ עוסקים בהבל ושחוק וירבה זעפו וישנא אותם וגם בענין הלמוד מזיק הלב דע מאוד יקנא בגדולים ממנו ויקאמן לטרו
 פן יהיה אחרים כמוהו ובלב טוב יבין הכל : (מא) באמונת חכמים שלא יסמוך על משענת סכלו והוא יסוד כולל מאוד לכל
 האדם להתפאר על דרכי החכם כי זה הריסת הדת בכללו : [מב] בקבלת היסורים כי הת"ם העוסק בתורתו יאמס ויליה ע"פ
 הרוב הוא נענה ונדכה באין מלא מנוח כי מי יתמול עליו ומי יראה בענינו והוא לא יתעסק בפרנס' עצמו וגם הוא
 מלשם מאוד כמאמרו מאן קלירי ומריעי דבנן ואם יימר לבו בזה ואז יבטל מלמודו ולכן ישמח בקבלת היסורין ואז לא יערידנו
 יסוריו וגם כל זה כדי להאריפו עוד יותר ויותר : (מג) המכיר את מקומו ומעט מדריגתו מול גדולים ממנו כי זה עור גדול
 מאוד להשגת הלמוד כ"א יחנא' הגאות מעבירו מלמודו : [מד] השמח בחלקו ממה שחננו ה' די מונו ואין אז להעשיר
 ואף שאמר לעיל השמח ביסורין שכלל בו יסורי עוני ג"כ שם מדבר מעני ופה מדבר בעשיר שיש לו הון ודרך הפולס בעסק
 ההון להרבות תמיד במסחר למען ירבה תמיד כהונו . [מה] סייג לדרכו עושה גדר ומשמרת על גוהי החור' והמלאה ואינו נהג
 בדרך המלושי לדי כי זה יביאנו מ"ו לסוד מדרך המיועבי לרע . (מד) ואינו מחזיק טובה לעצמו שאינו אומר בלבו די לו שלומד
 תורה הרבה רק ויסיף תמיד ללמד על למוד ושליומות על שליומות כי זה תכלית האדם מעולמו למען יעלה מעלה מעלה באין
 השפוט . (מח) משמח את המקום דבר זה בארתי לעיל בראש הפרק : [מז] אוהב את הצדקות הענין כמאמרו ז"ל כל
 העוסק בתורה ואינו עוסק בגמילות חסדים דומה כמי שאין לו חלקי הענין בארתי לעיל פרק ט"ז עיי"ש . [מח] אוהב
 את החוכמות כי על הרוב הת"ם אינם עוסקים בחסדים להכניע לבם לייסר נפשם כי די להם בלמודם כמו
 שהארץ הרב הלואשיו בהקדמתו לספרו מסלת ישרים באמרו שהחכמים הגדולים יסויקו את דברי החוכמות לדרב נקל
 וע"כ לא ישיגו עליהם לעיין בה וכל דבר הבא שלא בהשגחה אינו על ד' השלימות . (מח) את המישרים דבר ישר שהפלוס
 לא יעברנה סכלו מהאמת וגם במדותיו כן והוא ענין גדול (מש) ומתרחק מן הכבוד מרחיק עצמו ככל יכולתו מכבוד
 המדונה כי אלוהא זאת יכבה מלבו אהבת החור' להספיק לו במה שלמד וכלכד שייסר הכבוד ואינו לומד לשמ' . [נ] ומש"כ
 שאינו רודף אחר הכבוד : ואינו מגיס לבו שיש בני אדם עניים צפיהם אך לבס מלא גאון מול רעהו כסכת למודו :
 (נו) ואינו משמח בהוראה למען הורות לאחרים ואדרבא מלמד עצמו בזה רק משום ההכרח מפני שאין אחרים במקומו כי זה
 משימן העני' . (נא) הנושא בעול דבר זה הוא ענין כולל שאינו משליך עצמו על הכבוד לפרנסו וגם הוא מלמד בלתי
 רבים אף שאין לבו וספ' בענייני העולם מלאמה עכ"ז ילמד בלתי . (נב) ומכריע לכף זכות שרן את האדם לכף זכות
 שזה מדה כוללת נוכח מלב טוב : (נג) ומעמידו על האמת כל כונתו ללמד האמת לכל אדם לא למען קבל דעתו לבד :
 [נד] על השלום למען יהיה הקבוץ המדיני בשלום כי זה חלק גדול מן השלימות האנושי . ומתיישב לבו בחלמודו ואינו אף
 בדבר אשר זה נוכח או מסכת גאון או מסכלת ומביא תקלות רבות מאוד : (נה) שואל כהוגן אינו מכוון לשאל למען הראות
 חכמתו או שמהל לשאל כל מה שעינה על רוסו כ"א שואל כהוגן מתיישב על הספק ושואל כראוי : (נו) ומשיב בהלכה לפי
 שמדרך בני אדם להשיב מהר טרם יתיישב ואח"כ יראה לעמול על חסותו מפני הכושה אבל זה אינו כן רק משיב בהלכה לפי
 ואם לא ידע לא יבוס לומר אינו יודע : (נז) שומע ומוסיף שומע מאחרים ומוסיף בלבו שזה הוא שאלו מבין היטב דברי
 הוולג וע"כ ולידו ג"כ דבר מה מלבו : (נח) ע"מ ללמד לאחרים ואינו מחזיק לעצמו שזה הוא שאינו לומד למען יחזיקוהו לחכם
 כי ספק שהכל ולמדו ויביט . ט (נ) ע"מ לעשות כי זה העיקר

אליהו זוטא פרה מז

בו . ואמרו לו זה הספר מן ספרי ישראל הוא
 ויש כאן תינוק אחד מהם שהוא חבוש בבית
 האסורין שלך . מיד הלכו וקראו לו לאותו תינוק
 כיון שהיה רואה את ספרו מיד חבקו ונשקו וקראו
 לפני הקיסר ומפרש אותו מן בראשית עד ויכלו .
 כיון ששמע המלך שבחו של הקב"ה (פ"ט) האך
 ברא את עולמו מיד עמד מן כסא ונשקו לאותו
 תינוק על ראשו ואמר לו יודע אני (צ) שלא
 הרגיש הקב"ה את עולמו אלא בשבילך כדי
 להתירך מבית האסורין מיד נתן לו הקיסר הרבה
 כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות ועבדים ושפחות
 ושיגרו בכבוד גדול אצל אביו . והלא הדברים
 ק"ו ומה התינוק הזה שלא למד אלא ספר בראשית
 בלבד עלתה לו כך . הלומד כל התורה כולה
 עאכ"ו א"ר שמעון בן לקיש כל המצער את עצמו
 בעוה"ז על התור' (צא) ועיסק בתורה בלילה
 הקב"ה מושך עליו חוט של (כ"ג) חסד שנאמר
 (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסד . ובליילה (כ"ד) שירה
 עמי . מ"ט יומם יצוה ה' חסדו . משום דבלילה
 שירה

ישועות יעקב

כל מפני כס שהם עיקר דירה של הארץ וכו' ע"ש רש"י : (ו') כמו
 סלסלה ותרוומך שכלל שעה תמלא בה חרשים ועפמים : דכולא
 בה : שכל מה שחזרה תמלא בה ובה תחיו חריר רש"י : (י') כלומר
 החשק בה עד עת הזקנה וגם אז לא תסור ממנה . הרמב"ם
 (ט) לשי' הצער שבז' יחד שרך : ועי' רש"י ב"ש האפסטים :
 (כ) לפי שיש כמה מצות שנפשו של אדם קץ בהם כגון דם ושרץ'
 ולא היה צריך לצייתם אלא כדי להרכות סכר לישראל . רש"י
 במס' מכות : [כ"ג] ע"י תורתם ודקדקם . כל שפע וברכה ושלוש
 צעילים וכן עושין שלום ע"י המשפט ופשיה סתן עושין בין הבריות
 [כ"ג] אלו ת"ח שיעסקים בכנינו של עולם הוא התורה (כ"ג) נוצח
 מינו בעיני הבריות : רש"י ב"ב דמגינה ובפ"ק דע"א :
 [כ"ד] התורה נקראת שירה כמ"ה וצירות היו לי מתוך וכן כצבו
 לכס את השירה הזאת ומנה אותה הרמב"ם למגוה חר"ג ע"ש ז'
 לאתר

כדי שחז"ל ע"י תבונה ובחירה ועד להכרית הילך ה' של יפול
 ח"ס מדרכו בעבור שאינו מלליה ככה בלמודו ועד הרב' עניינים נובעים מזה : ואין להזכיר [ע"א] לשיך הרב' כו' של דומ' כי
 נחן למשא לנו המנות הרבות אדרבה זאת היא זכות לנו למתבונן באמת וזוה"ב' וכל אשר תרנ' כן יוסף אהב' כמו השגת בהן
 רב יותר ממעט אשר שיהוב לו וכן אם יתבונן האדם באמת ויאהוב הזור' מדר ענ"ג אז יבין כי כל אשר גדל' התור' הוא שלימת
 וזכות יותר וזוה נהה שקט' שאלת הרב בעל העקרים בחכמות המנות הרבות מיון בספרו ותבין הדברים וכלל ג"כ בחשיבותו :
 (פה) מרכים שלום שעל ידיהם ה' קשיר הבריא' בשלימות להשפיע טוב ושלוש וכלל כי שלום היא יסוד הכל ובה ע"י למד התור'
 וזהו שנקראו בוים כי על דם נחיסר יסדות העולם להיות עומד על מעמדו והן המה הבנים למורי ה' וזהו שאומר א"ת
 בנך כלומר עיקר בנה שנקראו בוים בנה שהם בוים ומישרים העולם ולכן נקראו בוים למקום אהובים אליו מאוד מדר זה :
 [פ"ו] מעש' בתנוק אחד מביא זאת להגדיל מעלת התור' שאף העבדי כוכבים המבינים אוחס' מעש' מכבדים אותה למאד כי
 יטרים דרכיה וכל שכל הישר יקבלם נחן . וספרו החומש בראשית עמו : (פז) ומבטוהו בו' וספרו עמו שה' התנוק מתמיד מאד
 בלמודו שאף בבית הסוהר למדו עד שלקח לגנזו הקיסר : [פח] נטרפ' דעתו ולא מדעתו ופסע' לדעת סבת עומו וכו' להביא
 ספר הזכרונות לדעת מה עשה עם אנשים ולפי הברא' ה' המלך איש כשר אך עובד אלילים : [צ] האך ברא את עולמו כי לא
 ידע מעולם שהעולם נברא כי האמין בקדמות העולם : (פח) שלא הרגיש הקב"ה יותר נרא' לגרום שלא הרגין' כלומר מה שטרפ'
 דעתו לא ה' רק למענך : (צא) ועוסק בתור' בליל' כו' חוט של חסד כו' יש להבין מדוע בליל' דווקא' ומהו המליל' בשוט
 ועפ"י דרכי החכמים האמיתיים נכון הדבר מאד כי הגה היל' החסיכ' הוא עם שליטת הרין על העולם וע"י הגיון התור' מוסך
 על

גבול קדשו הר זה קנתה ימינו וכולם לא ברא אותם [פ] אלא לכבודו שנאמר [ישעיה מג] כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצאתיו אף עשיתיו ואומר [פא] ה' ימלך לעולם ועד (שמות טו) יחנן בן נבנא אומר (פב) הפך בה [ז] והפוך בה דכולה בה ובה תחזי וסיב [יט] ובלה בה ומנה לא תזוע שאין רק מדה טובה הימנה בן הא אומר (פג) לפום (יט) צערא אנרא רבי חנינא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל [פד] לפיכך (כ) הרבה להם תורה ומצות שנאמר [ויקרא כב] ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה' ואומר [ישעיה מב] ה' חפץ למען צדקו גדיל תורה ויאדרי אר"א בן עזריה א"ר חנינא תלמידי חכמ' [פה] נרבים (כ"ג) שלום בעולם שנאמר (ס"ג נד) וכל בניך למודיה' ורב שלום בניך אל תקרא בניך אלא (כ"ג) בוניך :

(פו) מעשה בתינוק אחד שלמדו אביו ספר בראשית פעם אחת עלה הקיסר לאיתה מדינה ונשבה אותו התינוק וספרו עמו (פז) וחבשוהו בבית האסורים וספרו עמו . והבנימו לספרו לגנזו הקיסר . פעם אחת (פח) נטרפה דעתו של הקיסר . אמר להם הביאו לי ספר הזכרונות הלכו לגנזו הקיסר ומצאו הספר בראשית ובאו כל גדולי המלכות לקרות בו ולא היו יודעין לקרות

מאורי אש

קנתה ימינו להורות שבהמ"ק הוא העיקר והקנין ועשה בימין כולו רחמים נגודים : (ע) אלא לכבודו כלומר כדי שיכירו כבודו ויטיבו לעצמם : (פא) ה' ימלך לעולם ועד . כלומר מדר עצמו ית' הוא מלך עולם אף קדם הבריא' כי אין שלימת נוסף לו רק לטובת הנבראים או יאמר לא בראש אלא לכבודו תכלית הכל לא להתענג בעוה"ז ומעושר וכבוד וכדומ' רק כדי שיכירו כבודו וידבקו אליו לא זולת וכן הוא אומר ה' ימלך לעולם ועד כלומר יבוא עם שהכל יכירו מלכותו וזה התכלית העליון הנכסף מאנשי חבל לא זולת : [פב] הפוך בה בר"ת והפוך בה עוד הפעם וכלומר שחשקור חמירה היטב היטב לפי שכולם הם כמו שצדתי לעיל בראש הפרק גבי חזק' לדברים הרב' וסיב והזדקן עלי' ומנה לא תזוע שלא תזון ממנה אפילו בעת הזק' והחשו' שאין רק מדה טוב' יותר ממל' כי היא תכלית הכל : [פג] לפיכך נטרפ' שהאדם מנטער להשיב' כן יקבל שכרו ואפילו לא ישיג הרב' ועניינים כלליים כלול' במאמר האם אחד להורות הסיב' מה שנתל' הנפש למע' כדי שחז"ל ע"י תבונה ובחירה ועד להכרית הילך ה' של יפול ח"ס מדרכו בעבור שאינו מלליה ככה בלמודו ועד הרב' עניינים נובעים מזה : ואין להזכיר [ע"א] לשיך הרב' כו' של דומ' כי נחן למשא לנו המנות הרבות אדרבה זאת היא זכות לנו למתבונן באמת וזוה"ב' וכל אשר תרנ' כן יוסף אהב' כמו השגת בהן רב יותר ממעט אשר שיהוב לו וכן אם יתבונן האדם באמת ויאהוב הזור' מדר ענ"ג אז יבין כי כל אשר גדל' התור' הוא שלימת וזכות יותר וזוה נהה שקט' שאלת הרב בעל העקרים בחכמות המנות הרבות מיון בספרו ותבין הדברים וכלל ג"כ בחשיבותו : (פה) מרכים שלום שעל ידיהם ה' קשיר הבריא' בשלימות להשפיע טוב ושלוש וכלל כי שלום היא יסוד הכל ובה ע"י למד התור' וזהו שנקראו בוים כי על דם נחיסר יסדות העולם להיות עומד על מעמדו והן המה הבנים למורי ה' וזהו שאומר א"ת בנך כלומר עיקר בנה שנקראו בוים בנה שהם בוים ומישרים העולם ולכן נקראו בוים למקום אהובים אליו מאוד מדר זה : [פז] מעש' בתנוק אחד מביא זאת להגדיל מעלת התור' שאף העבדי כוכבים המבינים אוחס' מעש' מכבדים אותה למאד כי יטרים דרכיה וכל שכל הישר יקבלם נחן . וספרו החומש בראשית עמו : (פז) ומבטוהו בו' וספרו עמו שה' התנוק מתמיד מאד בלמודו שאף בבית הסוהר למדו עד שלקח לגנזו הקיסר : [פח] נטרפ' דעתו ולא מדעתו ופסע' לדעת סבת עומו וכו' להביא ספר הזכרונות לדעת מה עשה עם אנשים ולפי הברא' ה' המלך איש כשר אך עובד אלילים : [צ] האך ברא את עולמו כי לא ידע מעולם שהעולם נברא כי האמין בקדמות העולם : (פח) שלא הרגיש הקב"ה יותר נרא' לגרום שלא הרגין' כלומר מה שטרפ'
 דעתו לא ה' רק למענך : (צא) ועוסק בתור' בליל' כו' חוט של חסד כו' יש להבין מדוע בליל' דווקא' ומהו המליל' בשוט ועפ"י דרכי החכמים האמיתיים נכון הדבר מאד כי הגה היל' החסיכ' הוא עם שליטת הרין על העולם וע"י הגיון התור' מוסך על

שורה עמי . והתורה מגינה עליו [צב] כל אותן השנים שהוא (כ) מוטל בעפר . שנאמר (משלי ו') בהתהלךך תנחה אותך . ובשכבך תשמור עליך : והקיצות היא תשיחך . בהתהלךך (צג) תנחה אותך . בעוה"ז ובשכבך תשמור עליך . זו שעת מיתה בקבר והקיצות היא (צה) תשיחך זה העוה"ב . א"ר יוחנן למדתי כל התורה כולה . ולא למדתי שני הדברים הללו עד עכשיו . מתן שכר (כ) [צו] מן הזקינה . יראת הטא מן הבתולה מתן שכר מן הזקינה כיצד פעם אחת מצאתי זקינה אחת בבית הבנסת . שבאת מעיר לעיר להתפלל ואמרתי לה בתי וכי לא היה בה"כ בעירך ואמר' לי רבי לכך הלכתי מעיר לעיר להתפלל כדי לקבל שכר פסיעות ואת' אמרת לי כך הא למדנו מתן שכר מן הזקינה יראת הטא מן הבתולה (צז) כיצד פעם אחת נכנסתי בבית הכנסת ומצאתי בתול' אחת שהיתה עומד' בתפלה ואומרת (צט) גיהנם אני טובה ממך . אם רצוני שיבאו אצלי עשרה בני אדם . ויאכלו וישתו עמי . ואח"כ יעשו דבר זמה . אני והם נכנסים לגיהנם אצלך אלא אני טובה ממך שאני כופפת את יצרי וממלמת את עצמי ממך הא למדנו יראת הטא מן הבתולה א"ר יוחנן בן זכאי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אדם אחד (כ) שהוא היה מלקט עצים ודברתי עמו ולא החזיר לי דבר . ואח"כ היה בא אלי . אמר לי רבי (צט) מת אני ולא חי ואמרתי

לו אם מת אתה עצים הללו למה לך ואמר לי רבי האזין לי מה שאומר לך דבר אחד כשהייתי חי אני וחבירי היינו עוסקין בעבירה בפלטרין של וכשבאנו לכאן גזרו עלינו גזר דין של שריפה כשאני מלקט עצי' שורפין את חבירי וכשהוא מלקט עצים או שורפין אותי ואמרתי לו דינכם עד מתי . ואמר לי כשבאתי לכאן הנחתי את אשתי מעוברת וידוע אני שזכר היא מעוברת . לכן בבקשה ממך הוי זהיר בו משעה שיהיה נולד עד שיהיה בן חמש שנים הוליך אותו לבית רבו למקרא . כי בשעה שהוא יאמר ברכני את ה' המבורך . (ק) אז יהיו מעלין אותי מדינה של גיהנם :

פרק יח אמר ר' יוחנן (א) מעיד אני

עלי שמים וארץ שכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה לשם שמים ונהנה מיגיע כפו . עליו הכתוב אומר (תהלים קב"ח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך . אשריך בעולם הזה . וטוב לך לעולם הבא . ואומר (ש"ה ז) מה יפית ומה נעזית אהבה בתענוגים : ולא עוד אלא שאשתו ובניו יריאים ממנו : ועבו"ם יריאים ממנו . ומלאכי השרת שואלין בשלומי והקב"ה אוהב אותו אהבה גמורה (ח) שנאמר (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך :

ישועות יעקב

[כה] לאחר מותו נקבר : (כו) למדנו מזה שטריח אדם עלמו במצות כדי לקבל שכר יותר רש"י בסיטה פ' ה' נוטל [כז] עיי' ב"ח פ' ק' לך במדרש הנעלם עובדא כי האי : [f] עיין לעיל פט"ו :

מאורי א"ש

על עלמו החסד סיגין עליו במדת החסד שלמעל' והוא כמי שקצר בחוס החסד ומנסך אותו עליו ודי זה : [צב] כל אותו השנים שהוא מוטל בעפרו כי מדרך הטבע הגוף ישוב לעפרו ויפסד הרכבתו אכן ע"י התורה נעשה גופו ג"כ מקויים כמ"ס אין עצמותו מקייבים והוא שלא כדרך התולדה הטבעיות כי נודרך הגוף ג"כ כסבת נטויעט וה' יעזור לו ג"כ והנה עוה"ז נקרא הליכה שהוא הולך חמיר מעל' מעלה במדרגתו (אס ירעה) : (צד) ובשכבך נקבר שהגוף טובך במותו בלי הפסד : (צה) הוא חסיך זה עוה"ב שהתורה מדבר בו ועי"ז יקין למה"מ ג"כ : (צ) מן הזקינה כ' עיני הדבר ע"ד חזו"ה חכם הומד מכל אדם כי יש אדם שעמלו בחכמ' רמה ולכן לא יביט אל דברים שפלים וקטנים (אף שמתן שטרן מרוב') ואדם שאין עמלו בחכמ' כל כך יתאמץ במעשיו על לך היותר טוב ולכן חכמים ר"י מן הזקינה שהתחכמה לילך יותר בכדי להרבו' סכרה : [צז] יראת הטא מן הבתולה עיני' הדבר כי היראה בזה מרוך הלכך ע"פ רוב וזאת המדה נמשא' יותר נכשים שהם רכי הלכך ודמעתן מזויה וע"כ למד מהן : (צח) גיהנם אני טובה ממך כו' הענין ע"ד הלוי' [אס כונה לזה או לז] הוא כמאמרם הוא השטן הוא סיג"ר הוא המלה"מ כי נבראו כפ' רעים בעולם שהם כוספי' לרע ולחומרי והמה המסיתים לאדם מנד שומרי הרע והס"כ הן הן בעלמם יענישיהו כי העבירה עלמו מלפפתו לגיהנם וזהו המלצה אני טובה ממך שיש זיכולתי להזכיר אנשים רבים לגיהנם ועכ"ל אני כופף יצרי ואחיה לך חשבונ' מן הרע ותסיתם חמיר כדי להפילם במאמר בכדי להענישם אח"כ והבן : [צט] מת אני אס הדבר כפשיטו שראה ממש ודממה לו כ' אדם או הכונה שראה בחלום ע"י גלוי כבר תקרו רבים וכבוניס ולדעת חכמי אמת האיש הוך יכול לחזות אף בהקין זכיוס מה שלא יתכן לאיש אחר לראות : (ק) אז יהיו מעלין אותי כי ברא מזכה אבא :

פרק יח (א) מעיד אני כו' כבר נאמרו לעיל פרק ט"ו (ב) ומלה"מ שואלים בשלומי עינין השאליות שלום הוא שטולס משפיעים שלום לו מלמעלה וראו כל עמי הארץ דבר זה ראי' שבוניו כוכבים מתחלפים ממנו וכן הוא לעיל פרק טו :

למד

אלהו זוטא פרק י"ט

פ ר ק י ט (א) שאלו תלמידיו את רבי אליעזר ואמרו לו מניין שעתיד הקב"ה לעשות נקמה בעמלק בעצמו מיד פתח ר"א ואמר בתיב (ישעיה ס"ג) מי זה בא מאדום וזה שנאמר ברוח הקודש ע"י דוד מלך ישראל (תהלים ס) מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי מי יזבלני עיר מצור מי נחני עד אדום כנגד מי אמר דוד מקרא זה לא אמרו אלא כנגד הקב"ה שהוא עתיד לעשות נקמה בעצמו בעמלק שבא מאדום משלו משל למה"ד [ג] למלך שבנה ארבעה פלטרין (ה) בארבעה מדינות נכנס לראשונה ואכל ושתה ולא שלף את נעלו וכן לשניה וכן לשלישית וכשהוא נכנס לרביעית אכל ושתה ושלף את נעלו ואמר להן לעבדיו צאו והביאו לי את הגדולים שבמדינה זאת ויערכו לפני לחם מיד אמרו לו עבדיו אדונינו המלך מפני מה כשנכנסת לראשונה אכלת ושתית ולא שלפת את נעליך וכן לשניה וכן לשלישית וכשנכנסת לרביעית אכלת ושתית ושלפת גם כן את נעלך מיד אמר להן המלך לעבדיו כשנכנסתי לראשונה לא היתה דעתי מתיישבת (י) שם וכן לשניה וכן לשלישית ובכל עת היתה מצפה ואומר מתי אראה אותה שעה שאכנס לרביעית ועבשיו שראיתי אותה שעה מיד נתיישרה דעתי כך אמר הקב"ה עשיתי מלחמה בפרעה ובעמלק

ובסיסרא ובסנחרב ובנבוכד נאצר ולא נתקדחה ונתיישרה דעתי עד שאעשה נקמה אני בעצמי לעתיד בעמלק אמרו רבותינו בעיד (ב) כשהיו יעקב ועשו (ד) במעי אמן אמר יעקב לעשו עשו אחי שני אחים אנחנו לאבינו ושני עולמות יש לפנינו העולם הזה והעולם הבא העוה"ז יש בו אכילה ושתיה ומשא ומתן ולשאת אשה ולהוליד בנים ובנות אבל העוה"ב אינו כן בכך המדות הללו ואם הוא רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב ומנין שכך הוא שנאמר ובראשות כהן ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי כשם שריינו אומרים בכטן באותה שעה נטל עשו בחלקו העוה"ז ויעקב נטל בחלקו העוה"ב וכשבא יעקב מבית לבן וראה עשו שיש ליעקב נשים ובנים ועבדים ושפחות ובהמית וכסף וההב מיד אמר עשו ליעקב יעקב אחי לא כך אמרתי לי שתטור אתה העוה"ב ואני אטול העוה"ז (ה) ומנין לך כל העוה"ז נשים ובנים וממון ועבדים ושפחות למה אתה משתמש ונהנה מן הדברים שבעוה"ז כמותי ואמר לו יעקב לעשו זה מעט הרכוש שנתן לי הקב"ה להשתמש בו לפי הצורך שלי בעוה"ז שנאמר (שם לג) וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר הנין אלהים את עבדיך באותה שעה (ו) האמיד עשו בדעתו ואמר ומה העוה"ז שאין ליעקב חלק בו כך נתן לו הקב"ה העוה"ב

מאורי אש

פרק י"ט (א) שאלו תלמידיו כו' בעמלק בעצמו כו' כלומר שמה ע"י מלאך וענין הסבול שבין שליחות המלאך לזה באיכות הנקמה נעלם מדעתנו אך זאת נדע כי הסבול יש כמו שיש הסבול בין המכה הטבעית למכה המלאכית וכן יש הסבול בין המכה המלאכית לבין מכה היוצאת מאת הקב"ה אך קשה לי דהרי גם במצרים אמרו והכתי כל בבור כו' אני ולא מלאך כו' ולא שרק כו' אני ה' ולא אחר וכו' ה' מכה מלרס ג"כ כוס האוסין ואין יאמר להן הסבול בין מכות פרעה לעמלק וכו' דעם לא אמר רק על המכות שהיו אליהם אני ה' ולא השלים אבל על המכות האחרים אמר אני ולא מלאך ולא שרק והבדלים בין אני שם ובין אני ה' שהוא הקב"ה ואין להאריך כי נעלם מדעתי ידועת הפרטים באלה העניינים העמוקים [ב] מי זה בא מאדום וסמך לי פורה דרכתי לבדי וכו' [ג] למלך שבנה פלטרין ענין המשל בשטורו בסליפת הגעל הוא מורה על שדעתו להתיישב שמה מעט עת לא ליך בחפזה ובנמשל האכילה והסתי הוא מושאל על שביעת הנקמה רמס וטרף ואין מלול וסליפת הגעל הוא ע"ד מליאת הכתוב פורה דרכתי לבדי שעה יטוף נעלי וידרוך אוסם היעב היטב וכו' מדינות רומן לפרעה ועמלק וסיסרא וסנחרב וכו' (וסבס לסנחרב וכו' בסדף) אך לא במדת הנקמה לגמרי כי נשתיר מוס אפס מה אבל עיקר הנקם הי' בעמלק שיעשירו כלם לגמרי באפס חקושה מעוה"ז ולעוה"ב בלי יורף לעולם ולכן מביא אח"כ מעשו אך שיעקב רמו לו מה שיהי' בחסרות העוה"ז [ד] במעי אמן אמר יעקב כו' ענין המחלוקת במעי אמן לא הי' בפועל הדיבור וכו' רק נטבע אך סבב בא מנפשות והנפס מעוה"ז כגוה וע"כ מלנה באלו אמרו והכן והענין האמירה והחלוקה הוא מקבלת הבכורה שא"י הקדושה שייך רק להבגורים כידוע וכל מנת טוב ח"י הוא משום השראה ודבוק השכינה שהוא טוב נפשי לא עולמי לבד וזהו שרמו יעקב אליו שימכיר בכוחו לו כל ע"י ש"י יהי' במלקו וזכרו אליו כי מה לו לארץ הקדושה אשר סס כבוד הגפס לדביקת ה' אומר כולה ולכן אמרו חז"ל כשעבר כבודו או כפר בחסות המהים כלומר בהשראת הנפס אחרי הגוה בחיים ובחלית האחרון שהוא רק הללחה הנפסית ואין להאריך [ה] ומנין לך העוה"ז כי חשב ודימה בדעתו שמי שזוכה לעוה"ב אין לו מנוחה בעוה"ז מאומה והשיב לו יעקב שכל זה הוא רק כפי האורך וההכרח לקיום הגיו לא לשחננג וכל זה מחורת חני' ע"ד הפירות אוכלים בעוה"ז והקין קיימת לעוה"ב למען יוטה בחייו ויכול לעסוק בעבודת ה' (ו) האמיד עשו בדעתו כו'

ישועות יעקב

(ח) דוגמא היא זו לארבעה מלכיות שישראל היו משועבדים תחת ידיוס : (ג) שלא היה דעתו לעכב סס ומן רב לפרע מהן כל האורך : (ג) ילקוט חולדות דף ל"ב ע"ד וענין בפרקי ר"א : לפי

אני ולא מלאך
 לא אמר רק על המכות שהיו אליהם אני ה' ולא השלים אבל על המכות האחרים אמר אני ולא מלאך ולא שרק והבדלים בין אני שם ובין אני ה' שהוא הקב"ה ואין להאריך כי נעלם מדעתי ידועת הפרטים באלה העניינים העמוקים : [ב] מי זה בא מאדום וסמך לי פורה דרכתי לבדי וכו' [ג] למלך שבנה פלטרין ענין המשל בשטורו בסליפת הגעל הוא מורה על שדעתו להתיישב שמה מעט עת לא ליך בחפזה ובנמשל האכילה והסתי הוא מושאל על שביעת הנקמה רמס וטרף ואין מלול וסליפת הגעל הוא ע"ד מליאת הכתוב פורה דרכתי לבדי שעה יטוף נעלי וידרוך אוסם היעב היטב וכו' מדינות רומן לפרעה ועמלק וסיסרא וסנחרב וכו' (וסבס לסנחרב וכו' בסדף) אך לא במדת הנקמה לגמרי כי נשתיר מוס אפס מה אבל עיקר הנקם הי' בעמלק שיעשירו כלם לגמרי באפס חקושה מעוה"ז ולעוה"ב בלי יורף לעולם ולכן מביא אח"כ מעשו אך שיעקב רמו לו מה שיהי' בחסרות העוה"ז [ד] במעי אמן אמר יעקב כו' ענין המחלוקת במעי אמן לא הי' בפועל הדיבור וכו' רק נטבע אך סבב בא מנפשות והנפס מעוה"ז כגוה וע"כ מלנה באלו אמרו והכן והענין האמירה והחלוקה הוא מקבלת הבכורה שא"י הקדושה שייך רק להבגורים כידוע וכל מנת טוב ח"י הוא משום השראה ודבוק השכינה שהוא טוב נפשי לא עולמי לבד וזהו שרמו יעקב אליו שימכיר בכוחו לו כל ע"י ש"י יהי' במלקו וזכרו אליו כי מה לו לארץ הקדושה אשר סס כבוד הגפס לדביקת ה' אומר כולה ולכן אמרו חז"ל כשעבר כבודו או כפר בחסות המהים כלומר בהשראת הנפס אחרי הגוה בחיים ובחלית האחרון שהוא רק הללחה הנפסית ואין להאריך [ה] ומנין לך העוה"ז כי חשב ודימה בדעתו שמי שזוכה לעוה"ב אין לו מנוחה בעוה"ז מאומה והשיב לו יעקב שכל זה הוא רק כפי האורך וההכרח לקיום הגיו לא לשחננג וכל זה מחורת חני' ע"ד הפירות אוכלים בעוה"ז והקין קיימת לעוה"ב למען יוטה בחייו ויכול לעסוק בעבודת ה' (ו) האמיד עשו בדעתו כו'

העוה"ב שהוא חלקו של יעקב עאכ"ו באותה שעה אמר לו עשו ליעקב יעקב אחי (ז) בא ונעשה שותפות אני ואתה טול אתה העוה"ז והעוה"ב חצי ואני אטול ג"כ העוה"ז והעוה"ב חצי שנאמר (שם) ויאמר (ד) עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי ואמר לו יעקב לעשו (ה) אדוני יודע כי הילדים רכים ואינם יכולין לעמוד ביסודין של בנך שנאמר (שם) ויאמר אליו אדני יודע כי הילדים רכים והצאן והבכר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאמי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבא אל אדני שעירה אבל כשהיה בא יעקב לארץ (ו) ישראל אמרו רבותינו שיהיה יעקב (ח) פותח לו לעשו פתח ממקום אחר זה (י) שאמר הבחוב (קהלת ט) (ט) גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה וכנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד יעקב ועמלק שבא מעשו :

משך למח"ד לשני בני אדם (י) אחד שונא אותו המלך ואחד שונא אותו (ה) ההגמון ואמר לו מי ששונא אותו המלך למי ששונא אותו ההגמון אשריך שאין המלך שונא אותך לפי שאם אתה הולך למקום אחד יש לך תקוה כי (יא) בכל מקום שאני הולך רשות המלך עלי כך הקב"ה שונא (ג"ו עמלק שבא מעשו בעצמו וכו') עשו בעצמו שני [מלאכי א] אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם כמה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב נאום ה' ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי ואשים את ריזי שממה ואת נחלתי לתנות מדבר באותה השעה [יב] באו מלאכי השרת ומבקשין לומר שירה לפני הקב"ה ואין מוצאין אותו והולכין (יג) אצל אים ואומרים לו נראה לך הקב"ה שנאמר [ישעיה מג] כה אמר ה' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה ויאמר להם הים מיום שייבש הקב"ה אותי והעביר בניו בתוכי שוב לא ראיתיו מיד הן הולכין אל הר סיני ואומרים לו נראה לך הקב"ה שנאמר (דברים לג) ה' מסיני בא ויאמר להם מיום שנבלה הקב"ה עלי ונתן את התורה לעמו ישראל והוא החתן ומשה הוא השושבין והתורה היא הכלה שוב לא ראיתיו והולכין אצל ציון ואומרים לה נבלה לך הקב"ה שנאמר (תהלים קלב) כי בחד הציון אהיה למושב לו ותאמר להם מיום שסילק הקב"ה את שכינתו מתוכי והחריב את ביתו ושרף היכלו שוב לא ראיתיו ויאמר להם ישעיהו את מי אתם מבקשים ויאמרו לו את הקב"ה אנו מבקשים ויאמר להם ישעיהו הנביא עכשיו

ישועות יעקב

[דה] לפי גרסא זו לרין לדמוק אליגה לא וחתן לך חלק כעוה"ז מן העם אשר אחי כלומר עוה"ז והחשובה שהשיב לו יעקב כתיב טי פסוקים קודם פסוק אליגה ולכן נראה לנרום כן שנאמר ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגד כלומר נחלק הכל כעוה"ז עוה"ז וכפרס"י סס לנגד כעוה"ז כו' והסתח אחי שפיר שהשיב לו יעקב ח"קף במקרא שלחרינו אדוני יודע כי הילדים רכים ואיני יכולי לעמוד ביסודין של בנך כעוה"ז ור"ל לך טול אתה סכרוךך עד כיואם כן דוד כ"ב ועיין ברכות ובלקוט ושלם בשם מדרש אכביר : (י) פי' כשהלך יעקב סכותה לא' ולא הלך לשעיר כמו שאמר לעשו עד אשר אבא אל אדני שעירה וכיאמר שקר ח"ו וע"ז אמרו רבותינו ז"ל שיעקב הרסי' לו את הגר' כדון עכו"ם ששאלו את ישראל בדרך לאן אתה הולך כדאי' בע"א דף כ"ה ע"ב והביאו ראי' שג' עד אשר אבא אל אדני שעיר ויעקב נסע סכות' ולא הלך לשעיר כל ימיו אבל פתח לו פתח מעוקס אחר פי' שיעקב רמז לו כזה שלעתיד לבא אל הר שעיר שנא' ועלו מושיעים וגו' לשפוט את הר עשו ועיין בב"ר פ' ע"ה : (י) מניח ראי' למה שאמר לעייל שאין לעמלק ממסלה אלא כעוה"ז וחס"כ שנאמר וקנאתו אבדה כדלקמן : [ח] דוגמא לסמאל שרו טל עשו שסוגא את יעקב רק במקום אחר ר"ל בח"ל בעת הגלות אבל לעתיד שנאחו ליעקב והכחו לעשו יאבד כי הקב"ה ישחוט את סמאל ע"י אליהו ז"ל כדאיתא בילקוט ושלם בשם מדרש אכביר

מאורי איש

ומה העוה"ז כלומר אם הקנין המקרי אשר חיינו עיקר בעיניו ולא אלו ויפה חשוקחו רק שרוא מעט עור יספיע ה' ככה לו אף כי העוה"ז אבד זה מנאסו ופסו בודאי יהי' סס סכרו גדול מאדור : [ז] בל ונעשה שותפות כו' יש להבין והלא ידע עשו שהעוה"ז חלי כמ"ט ונדרות משוכחות ואמונה כס' בלמת ואם יעשה טוב וזהו לזה ואם אין מאין יקסיה ומה ה' רוי' מעסק לחלוק עמו העוה"ז וחתן שדימה שיש ביכולת אדם לקנות לו עוה"ז אף בלא מעשים כשכר שיעניק לה"ם מטוב העוה"ז ועוזר לו להללח עוה"ז וע"כ וכה עבדו ג"כ לעוה"ז [וזה אמת בדר מה' אם הוא בעל אמונה] וע"כ בלה ליתן מטוב העוה"ז ויזכה עבדו לעוה"ז אף בלא מ"ט ובאור הפסוקים ע"ד הרמז עיין בילקוט ובאור וזבין הדברים הנאמרים פס : [ח] פותח לו פתח כו' כלומר שרמו לו במלת שעירה שהכונה לימות המשיח כי בלמת לא הלך לשעיר : (ט) גם אהבתי כו' הוא דרום בפני עלמו להראות עוד רמז על עמלק : (י) אחר שונא אותו המלך כו' ההגמון כו' המלך הזה לא דע מי הוא שנאמרו שונא אותו ההגמון אם לא שנפרשו שמוסב על ישראל ועמלק שישראל כבשת מטאם המרה"ד סיגא אות' והוה ההגמון המסור חמת המלך מלכו של עול' (אשר ממנו נמשך הקטר) פניסוהעדר השגחה הניסויה) אבל בלמת המלך ה' לבאות שידע מעלת ישראל ססס טובים בעלם ומטאם במקרה ע"כ יאהבם אבל העמלקים המה רעים בעלם ואין תקוה טובה ואלא מהס' ע"כ הסי"ח בעלמו שוכאם כי הוא יודע חלונות לב והבין מאדור :

אלהיו וזמא פרק יט

עכשיו (יד) יצא [נ"י מעמלק] מאדום שנאמר [ישעיה סג] מי זה בא מאדום (ט) (טו) חמוץ בנדים מבצרה זה הדור בלבושו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע באותה שעה באין מלאכי השרת ומוציאין להם ב"ה [טז] ורואין את בנדין אדומים שנאמר (סס) מדוע אדום ללבושך ובגדיך כדורך בנת ויאמר להם הקב"ה להמלאכים (יז) נת קטנה היתה לי ודרכתי אותה שנאמר (סס) פורה דרכתי לכדי באותה שעה נוטל הקב"ה עונותיהן של ישראל (יח) ונותן אותן על (יח) עמלק הרשע שבא מעשו שנא' ונשא השעיר עליו את כל עונותם (ויקרא טז) באותה שעה אמר עמלק לפני הקב"ה רבש"ע [יט] וכי מה כחי שנתת עלי את כל עונות יעקב באותה שעה נוטל הקב"ה כל עונות יעקב (כ) ונותן אותן על בנדין ונעשין בנדין אדומים כתולעת שני ואח"כ מכבס אותם עד שנעשים כשדג שנאמר [דניאל ז] לבושיה כתלג חור לכך נאמר מי זה בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה זה הדור בלבושו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע משל למה"ד למלך שנשא אשה על אשתו הראשונה והאשה השניה היא שנואה ומכוערת ובניה מכעיסין את המלך בכל שעה ואומרת לו אשתו הראשונה מפני מה נשאת אשה שהיא שנואה ומכוערת ובניה מכעיסין אותך בכל שעה ואמר לה המלך לא נכנסתי לתוך ביתה ולא איחדתי עמה ואומרת לו אשתו הראשונה אני בעצמי ראיתי אותך יוצא מסתחף ביתה אף הקב"ה כן בשעה שהוא מנחם את ציון

אומרת כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע (כא) מפני מה נכנסת לתוך העיר הרשעה שהיא שנואה ומכוערת ובניה מכעיסין אותך בכל שעה ואומר לה הקב"ה לא נכנסתי לתוכה ולא [יג] איחדתי עמה ואומרת לו ציון אני ראיתך יוצא מתוכה ויאמר הקב"ה לציון הילך בניה [יג] ובכוריה שהם עמלק וזרעו שהם זרעו של עשו מסודין ביד ישראל שנאמר [עובדי א] והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה' דבר :

פרק כ אמרו לו תלמידיו לרבי אליעזר רבינו אמור לנו (א) מה יהיה אחריתנו אמר להם אין שום בריה יכולה להנצל מיום הדין שנאמר [ישעיה כד] [ב] חספה הלכנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות ברה ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד זהו שנאמר ברות הקודש על ידי ירמיהו הנביא שנאמר [ירמיה ב] קדש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאום ה' כנגד מי אמרה ירמיהו לא אמרה אלא כנגד ישראל שכל אומה שמצערת את ישראל (ה) אינה מתקררת דעתו של הקב"ה (ג) עד שיפרע מהן בעצמו פריעה רישע אמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו (שמות א) הקב"ה נפרע ממנו בעצמו שנאמר (שם יד) יהי באשמת הבקר וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים נבוכד נצר החריב את בית המקדש הקב"ה נפרע ממנו בעצמו

מאורי אש

עמה כמו שקרה על הים אך לא כן כי מני אז שנבקע הים שוב לא קרה גם כזה ולכן אין זאת והולכים אל הר סיני וכלומר חולי מפני סיבה אחר הדקק ה' לעמו ישראל להספיע להם ובנת שיקבלו ישראל הספעתם אז הם אינם מקבלים הספעתם והראי' כי המלאכים אינם אומרים שירה רק אחר שירת ישראל וגם זה איננו וזה שאמר הוא הסתן כו' זה אומר דרך אגב לנצח חביבות קבלת התורה שמני אז לא זכי אליה והולכים אל ציון חולי הוא עת שהשיכיה נתגלה בליון ומסיבת זו הוא זאת לנו כמו שבארנו וגם זאת לא כן ויאמר להם ישעיה מפני שהוא יביא על הדבר הזה והוא יודיע להם סבת זה * [יד] יא מאדום לנקום נקמת עמלק וע"כ נתמעט הסתכם ואינם יכולים לומר שירה בעת הועם והבן מאזר כי הוא דרך אמת ויש לי בזה לזכר נסגב ע"ד לזכר השכל ג"כ : [טו] חמוץ בנדים שבנדין לבועים וממולים מרוב דם מבצרה (זה הדורם כלומר עמלק הבא מבצרה) זה הדור בלבושו [ועכ"ז] ליכך בנדין למען קחם נקמתי מהם והוא לזכר עמלק ומה שכתבנו כי ה' מדבר ונכתיב בידה להושיע את ישראל ע"כ הנקם נקמתם * (טו) ורואים בנדין אדומים אל חדמה כי הענין כפשוטו ה"ו רק אדום מורה על חכמות הדין מאזר ע"ד אס יהיו חסאיכס כשנים גו' וכמאמרם בחזית דודי גח לי ודודם למצרים) וזהו שגוראים להקב"ה מעוטף במדת הדין מאזר מס שאין זה דרכו כי הוא רב חסד * [יז] גם קטנה זה עמלק הבא מאדום וע"כ מחלשם בחכמות הדין למען כלותם בכליון גמור ומפלה חמדיית * (יח) ונותן על עמלק סבת הנחיתה עליו מפני שהוא הסבה לחטאת ישראל מפני רוב גזירתו עליהם והעברות הדחות ונחשב לו כאלו הוא עשהו * (יט) וכי מה כחי כי די לי עונות עמי וחולי ירמוז כי לא לבדו הוא הגורם כ"ל יש גרמים אחרים שהסטיאוס * (כ) ונותן אותן על בנדין כו' אדומים עניינו שמד"ה הגדול מקטרטג עליהם ואח"כ מכבסם מעונותם ואף שהי' חסילה אדומים מהריגת עמלק זה מד"ה וזה מד"ה אחר להאריפם מחטאם וזהו יום הדין ואח"כ מכבסים מעונותם ואף שהי' חסילה אדומים מהריגת עמלק זה מד"ה וזה מד"ה אחר על ישראל ואח"כ ימחקם ברשמים ואין בידי לבצר יותר ואיך מבין יבין כפליים : [כא] מפי' נכנסת לתוך העיר כו' רייק מלשון מי זה בא מאדום שהוא לשון חמיה ופלא מי זה הוא אשר בא מאדום לתוך אומה כמוה והשי"ת השיב לסם לא נכנסתי לחוכה ממש ולא אחרתי בה רק לקבץ נדש הסזורים בה ולנקים מדמם וזהו דרך מליצה והענין בכללו מה שחשב בעמלק דווקא ומייחס זאת למלחמת ה' נלמו כמ"ס הכתוב בעצמו מלחמה לה' בעמלק מדור דור הוא כי כמה אומות לעת ביאת הגואל יכירו כבוד ה' ומלאוים מהם בני אדם שיטארו מפני אמונתם בה' אבל זרע עמלק אין תקוה להם כי הם רעים וחטאים מאזר ולא ישאר זכר למו :

ישועות יעקב

אזכיר : (ט) כזיכול לבועים אדומי' מהם (י) נאזר וסבוס ככאזר : (יא) על סמאל סר של עמלק : (יב) רק לשוטט הס"מ והכניעו חמת יד ישראל [יג] ריכסיס וסלטיניס כמו אף אני כבוד לחנסו עליון למלכי ארץ (תהלים פ"ט) :

[א] עמיד הקב"ה להקס מהם ואינה מתקררת דעתו כו' כנ"ל

פרק כ (א) מה יהיה אחריתנו וזה שאלתה על הדין האחרון שהוא הדין הגדול והגורף מה יהיה באחרית ישראל ונתחזבת

ר"ל נראה כי שאלתה אס כל ישראל יוכו בדין והשיב ר"ל באמת אמר ה' קדושים אתם ואל תחבלו מיוה"ד ולהן אבאר * [ב] וחספה הלכנה הוא כמו שאומר להלן שמביאה חסמה והלכנה ליוה"ד ונגד זקניו [ישראל] כבוד וקולס זקנים יתכן לפי ספסותם הם קודמים בבחיאתם ולכן ג"כ נקראים ראשית תבואתו שהמה ראשונ' ותכליתיים בבחיאת * (ג) עד שיפרע בעצמו וזהו במדת הנקם מאזר להסך ולשרט

אליהו זוטא פרה כ

ק"ט

בעצמו שנאמר [ירמיה נא] ופקדתי על כל [ג] בכבל וגו' אמר להם הקב"ה לישראל בני קדושים אתם (ד) ואל תבהלו מיום הדין שנאמר (וקרא כ"ו) והייתם לי קדושים וגו' [ה] וכך (ג) דרש הקב"ה מביא לעתיד כסא הדין ויושב עליו והכל נידונין לפניו בתחלה (ו) קורא הקב"ה לשמים וארץ ואומר להם בראשית כל בראתי אתכם שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו לבין אומות העולם ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידן לצד אחד וקורא לחמה ולבנה ואומר להם שני המאורות הגדולים בראתי אתכם שנאמר (בראשית א) ויעש אלהים את שני המארת הגדולי' וגומר מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו לבין האומות ולא בקשתם עליהם רחמים ולא עוד אלא הוי באין מלכי מזרח ומערב ומנחין כתריהן בראשיתן ומשתחווין לכם [ו] ולא אמרתם הלא אנחנו חרסים כחרסי אדמה אל תשתחוו לנו ומנין שנקראו בן שנאמר (איוב ט) האומר לחרס (ד) ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום דגן ומעמידן לדרד אחד וקורא לכוכבים ולמזלות ואומר להם אני הבהקתי את זיוכם מסוף העולם ועד סופו ולא בראתי אתכם אלא בשביל ישראל שנאמר (ירמיה לג) אסלא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת י וגו' מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידן לצד אחד וכן קרא למלאכי השרת בתחלה קורא למטטרון ואומר לו אני קראתי שמך בשמי שני'

(שמות כג) כי שמי בקרבן מפני מה ראית שכינתי מסתלק וביתי חרב (ה) ולא בקשתם עליהם רחמים ואם תאמרו לא היינו יודעים כבר גליתי לכם בראשונה שעתידין בני להגלות באברהם הוא אומר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' (בראשית טז) כיצחק הוא אימר [שם כז] והיה כאשר תריד יפרקת עולו מעל צואריך ביעקב הוא אומר (שם לה) כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל רמז לו שעתידין לצאת ממנו שני ראשים ראש גלות שבכבל וגו' שבארץ ישראל מיד רמז לו גלות ומפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו לבין האומות ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידם לצד אחד וקורא הקב"ה [ו] לכסא הדין ואומר לה קודם לכל קניתיך שנאמר (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון וגו' מפני מה ראית שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו ולא בקשתם עליהם רחמים דגן ומעמידם לצד אחד הא למדת שאין כל בריה יכולה להנצל מן הדין ואח"כ (ז) (ו) מחריב הקב"ה את כל העולם כולו שנאמר [ישעיה ג] ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ומחדש הקב"ה את השמים ואת הארץ שנאמר (שם טו) כי כאשר השמים חדרשים והארץ החדשה אשר אני עושה וגו' ומחיה הקב"ה את המתים [ח] ומביא עפר הארץ ועפר המת' וגבלין זה בזה [ט] ומותח מהן עצמו' וגידין ואמר להם הקב"ה (י) למלאכי השרת שהן ממונים לגבוי נשמות ומוציאין כל נפש ונפש וזורקין אותה בגוף ומעמידן אותו בחוץ אחר :

מאורי אש

אוחס מיוסוד וטרטס : (ד) אל תבהלו מיום הדין קדושים כו' כלומר אף שחקתי ויהי' הגדול אשר נז יספטו הכל אף אתם אל תבהלו כי אתם קדושים וגדולים וה"ל מ"ו הכללין הנגזרין רק סיוה"ד הוא הצרוף והזקיק * [ה] וכך דרש כו' מביא לעתיד כסא הדין כלומר שהקב"ה יהיה מתעטף במדה"ד כמו שבארתי לעיל שהיה תגבורת הדין מאוד : [ו] קורא הקב"ה לשמים וארץ מפני כו' יש להבין הענין ההוא מה טעם בזה ומה יעשו ומה יעזרו וכנה דעת הרב אברבנאל שהשמים וכל זכאם המה ג"כ בעלי נחירה ופעמים יטו מדרך הנכון עיין בספרו עשרת זקנים ואין דעתי נוחה מזה ואשר הנראה לי בזה ע"ד האמת הוא כי כל פעולות הטבעיות בטמאים וארץ ושמש וירח והכוכבים יש עליהם דבר רוחני אשר המה מנהיגיה' כי כל העולם נקשר ונתחמג רוחניות בטמאים ולכן אמרו חז"ל על הטמאים הפרטים אשר פה בעולם הספל נמשך מסיבה מיוחדת כמ"ס אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שזכה ואומר לו גדל והנה ע"י טמא בני אדם נפלו כולם ממדריגתם כי טרם טמא אדה"ר היה אור טבעת הימים טבעתים לאור השמש המזלות היו מהלכות דרך קצרה הארץ נחו פריה בלי קוליס ופרי מבוסלת באין לורך לחקנה וכמ"ס במדרש וע"י הטמא נשחטו מכות שיה' וענין הדין עליהם כי יוכרחו להחטלות עוד במעלתם כמו שהי' מלפניו ויגרפו תחילה עד יעלו במעלתם וזהו שזכרם תחילה ודרס וזהו בחינת העונם והח"כ יתודשו ע"ד שהיו תחיל' וכמו שנפש האדם עת שזכרם להחטלות במעלת השבטם חזרם להצדק ולהזקק בן מנהיגיהם (ובחינת הצרוף בנפש נעלם) וענין האשמה במה שלא בקשו עליהם רחמים הוא כי לא הרגישו נפילת המדריגתם בעלמם שספיקיה הסתלקה מהם ולכן מחריבם מדרגתם ויתודשו על אופן שהיו בכתחילה ואף יהיה החקירות אלפי יתר עמיהם וחסד כל הטבעים הכלליים המנהיגים העולם הספל בכללו והם השמש והירח והכוכבים ופעולת השמים והארץ בעלמם ולעתיד ישתנו ויהי בכתחילה כמ"ס עמידה ח"י שחוליא גלוסקאות וכלי מלח : (ואו) ולא אמרתם הלא לחננו חרפים כו' לפי דברינו שיהי' ד שלהם הוא הצדוק עד שיעלו במעלתם ולי הוי במעלתם הראשונה אז לא היה מחנהג הסדר הטבע הנסוגה עתה המטיב לרעים לפעמים ח"ל הלא עת לעות אח"כ מפני כי העובדי כוכבים עבדו אהכם ולא הבינו כי גם הטבע המיוסד בכם הוא מאחזי כי מבלעדי אורי השופע עליכם הרי אתם כחרס באין אור מאומה והבן מאוד [ז] מחריב את העולם כולו אין הכונה שורבן ממש כ"ל שיחרב הסדור הטבעי הנסוגה כמ"ס לעיל פ"א בא"ר שיטבות הרע (וה הסדר הטבע הנמשך מהרע) מהעולם כן נראה ומוכה מדברי ח"ל : [ח] ומביא עפר הארץ ועפר המתים לפי שסיפודות נחפרו ועב יסוד העפר לעפר וע"כ מביא עפר הארץ לחזרה ועפר המתים הוא מה שנטפח מטט : (ט) ומוכה מהם עלמות כלומר מן העפר כי היסודות הכשריים נשארן בהם רק שנתפרדו ומתלקו ולכן נקראת מתי' [י] למה"ס כו' הוא המקור אשר ממנו סוגב השמש וחלי' טנה

ישועות יעקב

ל"ל : [ג] כ"ל וכו' היה כתיב ופקדתי על כל צבל ולא נוצל פסוק זה בכל המקרא : [ג] חסר ו"ל וכך דרש ר"א : (ד) וכן אי' ב"ר פ' יב ובקבלת רבא ר' נחמן אמר אפי' גלגל שמה לא נכרס אלא מן הארץ שנאמר האומר לחרס וגו' פי' המ"כ דייק לה מדקרי לה חרס וכלי חרס הוא עפר מהאדמה : [ה] נראה כעליל שחסר כאן וכו' ובני גלו ולא בקשת עליהם רחמים ודן אוחו ומעמידו לצד א' וכן קורא לאבות העולם ואומר להם מפני מה ראיתם שכינתי מסתלקת וביתי חרב ובני גלו ולא בקשתם עליהם רחמים כו' כן נראה לי : [ו] לכסא הכבוד ולכסא הדין כ"ל ל"ל : (ז) עיין בס' ח"ר פ"ב : (ח) עיין בס' ח"ר פ' י"א : ועיין

באותו שעה [יא] פותחת הארץ פיה כאדם ומדברת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע איש פלוני עבר עבירה פלונית במקום פלוני ופלוני גזל לפלוני במקום פלוני ופלוני נשבע לשקר בשמך במקום פלוני וזורק הקב"ה את כל העכו"ם אל תוך הגיהנם באותה שעה פותחת גיהנם את פיה ואומרת לפני הקב"ה רבש"ע מלא אותי פושעי ישראל אומר לה הקב"ה כבר מלאתיך בעכו"ם ואין בך ריוח אומרה לפניו רבש"ע (יב) לא כך אמרת לי שעתידיה גיהנם שתגבה כמה (יג) פרסאות למעלה וזורק הקב"ה פושעי ישראל בתוכה שנאמר (ס"ה) לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לכלי חק וגו' (יד) ועולה הקב"ה ויושב (ודורש) בפמליא שלו ועומד ורובב בן שאלתיאל כמתורגמן והוא מגלה לפניו (יד) טעמי תורה ואומר להם הקב"ה לצדיקים לבו [טו] והכניסו לגן עדן שלא בראתי אותה אלא בשביל הצדיקים ואומר דוד לפני הקב"ה רבש"ע (טז) בא וסעוד עמנו בג"ע שנאמר (שיר השירים ד') יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו וגו' ושומע לו הקב"ה ומהלך עמם בתוך הגן שנאמר (תהלים צ"א) יקראני ואענהו וגומר (יז) וגבריאל נוטל שתי כסאות אחת להקב"ה ואחת לדוד שנאמר (שם פט) וכסאו כשמש נגדי ואוכלו ושתי שלשה כוסות ואומר מי מברך

(יח) אומר לאברהם מול וברך שאתה אב העול' אמר להם איני מברך שיצא ממנו זרע שרכעים להקב"ה : אומר ליצחק מול וברך אמר להן איני מברך שיצא ממני זרע שהחריב ביתו של הקב"ה אומר ליעקב מול וברך אמר להן איני מברך שנשאתי שתי אחיות (בחייהן) וכתו בתורה (ויקרא יח) ואשה אל אחותה לא תקח וגומר : אומר למשה מול וברך אמר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי : אומר ליהושע מול וברך אמר להם איני מברך שלא זכיתי להניח זרע בעולם : אומר לדוד מול וברך אמר להם אני מברך (ט) ולי נאה לברך שנאמר (תהלים קטז) כום ישועות אשא ובשם ה' אקרא : לאחר שאוכלין ושותין ומברכין (יט) מביא הקב"ה את התורה ומניחה בחיקו ועוסק בתורה בטומאה ובטהרה באסור ובחיתר ובהלכות ואומר דגד אגדה לפני הקב"ה ועונין הצדיקים (כ) יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בגן עדן ופושעי ישראל עונין אמן מתוך הגיהנם אמר להם הקב"ה להמלאכים מי הם הללו שעונין אמן מתוך גיהנם ואומרים לפניו רבש"ע הללו הם פושעי ישראל שאף על פ"י שהם בגיהנם בעקא גדולה (כא) מתחזקים ואומרים לפניך אמן ואומר לה הקב"ה למלאכי השרת פתחו

מאורי אש ישועות יעקב

סבה ולעמוד מורידה עוד הפעם לגוש : (יא) פותחת הארץ פיה כו' עבר עבירה כו' אף שנתן הקב"ה בטבע הארץ שתחזיר העפר למתים על"ז הארץ מרגשת מי המה החוטאים הנמורים הפושעים בה' ועובדים כוכבי' ולא תפקיד עליהם להחזירם וזה נקרא דרך מליצה שהיא פתחת פיה ומדברת כלומר שמרגש' זאת בטבע ואינו מוסיפה או שמוסב על שר הארץ : [יב] לא כך אמרת לי שעמיד גיהנם שתגבה כו' כבר בחרתי כמה פעמים שמקום הרע שואף מאוד לבלע אנשי רעם בתוכה : (יג) ועולה הקב"ה כו' ודורש כו' הענין כי אז יוסר לב הארץ ויתגלה בפש הסגור גדולות רמות מאוד וזה יהיה ע"י התגלות הקב"ה בפמליא שלו וזרובכל יסוג זאת ויודיע לכל אנשי העולם וזהו שיהיה כמתורגמן והגן : (יד) טעמי תורה מה שנעלם בעיה"ז סבת טעמים כמ"ס אין אשה יודע מ"ס של מלכות כי הטעם נעלם ובעתיד יתגלה : (טו) והכניסו לג"ע כו' שישבו כמדריגות אדה"ר טרם חטאו שהיה משכנו בג"ע התחתון בניקוף ופש וכן יהיו נרקים והכלל כי ג"ע התחתון מכון לעליון והגפס מתעלה בג"ע העליון והגוף בג"ע התחתון ואין להאריך : [טז] בא וסעוד עמנו בג"ע ענין הסעודה כבר הסכימו כל החכמים כי זה מרמז על שכיב הנפש בהשגה (וכן אמרו בוזה במדרש הנעלם) כדבר הכחוש לא רעב ללחם גו' כ"א לשמוע ואנכי כבר גליתי דעתי מה שמעתי שהכר כפשוטו ג"כ עיין בא"ד פרק ג' אך גם הסעודה יהיה על אוסף נעלה שיהי' טעמים ונהנים מזיו השנה ג"כ והיו סדוד יבקש שיהיה גם הקב"ה פתח שיהיה התגלות חלקי בחוכם וכן יהיה : (יז) וגבריאל נוטל ב' כסאות כו' להקב"ה כו' לדוד כו' אל חדמה כי הענין ח"ו כפשוטו רק הוא ע"ד הסמי' כסאי' וכמו שמהכסא יוכר כבוד המלך ותפארתו ומעלתו כן משמים ונבאם יוכר כבודו ות' והנה לעת הזאת הכל יכירו כבודו ית' מאוד כמ"ס כי כולם ידעו אחי גו' וגם יכירו כבוד מלכות בית דוד הקיימת לעולם והיו דרך מליצה שישבו זאת בעת סעודתו ומה ששעה דווקא ע"י גבריאל הוא כי פעולתו דין ובעת הזאת הכל יסוב לרמזים :

[יח] אומר לאברהם כו' למשה כו' הענין בכללו הוא מכלל הסתרים וגם מדבר פלא סדוד יגדל מעלתו מהאבות ומשה אבי הנביאים ג"כ והאמת שכל זה מוסב על מלך המשיח הבא מבית דוד ונקרא על שמו כמ"ס רודד עברי נשא להם והוא המלך המשיח וא"כ יתכן זה כי הוא יהיה כמדריגת אדה"ר טרם חטאו באין טחא מאומה ואף שמה ג"כ זכה לה עכ"ז מעט חטא ואין להאריך בתעלומות כאלה : (יט) מביא הקב"ה את התורה כלומר שיתגלה ספרו החורה מאת ה' ב"ה ומניחה בחיקו כלומר גלוי לעין הכל וכן דרך הלשון לכנות דבר מגולה ע"ד וכעס בסיק גו' : (כ) יהא שמו הגדול מבורך כלומר שיתעלה מלכותו והכל יכירו כבודו כי אז יבקש שערי השגה והחטקה רק לה כבודו : (כא) ומתחזקים ואומרים אמן הענין הוא כמאמרם

כגון אנטונינוס וחבריו וחסידיו אלו רשעי ישראל שנקראו חסידים שג' אספו לו חסידו (שם ג') וכשנכנסין לפתח גן עדן (לה) נכנסין מיכאל וגבריאל תחלה ונמליכין בהקב"ה משיב הקב"ה ואומר להם הגיחו להם ויכנסו שיראו את כבודי (לו) וכיון שנכנסין נופלין על פניהם ומשתחווין לפניו ומברכין ומשבחין שמו של הקב"ה מיד הצדיקים נמורים וישרים שהם יושבין לפני הקב"ה [לו] גותנין הודאות והוממות להקדוש ב"ה שני (שם קמ) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ואומר (שם קז) וירוממוהו בקהל עם וגו' :

מארה באורך לעתיד לבא ואין מקור חיים אלא התורה שנאמר (משלי ג') עין חיים היא למחזיקים בה ומהו באורך נראה אור אלא זה האור שברא הקב"ה ביום ראשון ושמש בו העולם שלשה ימים קודם שנבראו המאורות ביום רביעי וכיון שנבראו המאורות ביום רביעי כמו שנאמר (בראשית א) ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים מיד עמד הקב"ה וגנוז לאותו אור הראשון ולמה גנוז הקב"ה (ד) לפי שעתידין העובים להכעיס לפניו לכך אמר הקב"ה לא יזכו אותן הרשעים להשתמש באור זה אלא ישתמשו באור החמה והלבנה שהן עתידין להבטל אבל אור זה שהוא קיים לעולם ולעולמי עולמים יבואו הצדיקים שהם בני העוה"ב וישתמשו בו לעתיד שנאמר (שם) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל וגו' וכיון שראה האור הזה שהקב"ה גנוז אותו לצדיקים מיד (ה) שמח האור הזה שמח גדלה שנאמר (משלי ג') אור צדיקים ישמח באותה שעה אמר האור לפני הקב"ה רשב"ע אעפ"י שנמנעתי מישראל הברשים בעוה"ז ואני עתיד להאיר להם לעוה"ב אפילו הבי אין אני מצפה אלא לאורך שאתה מביא (ג') עליו עלי ובשעה שיאמר הקב"ה לציון קומי אורי כי בא אורך יאמרו לפניו רשב"ע אתה (ו) עמוד בראש ואני עומד אחריו ואומר להם הקב"ה יפה אמרתם שנאמר

פרק כא אמרו לו תלמידיו רבינו אליעזר רבינו

אמרו לנו באיזה אור אנו שמחים באורו של הקב"ה או באורו של ירושלים ואמר להם ר"א באורו של הקב"ה אנו שמחים שנאמר (תהלים קות) אל ה' ויאיר לנו ואמרו לו תלמידיו והלא נאמר (ישעיה ס') (ב) קומי אורי כי בא אורך ואמר להם ר"א זהו מה שנאמר ברוח הקודש ע"י דוד מלך ישראל (תהלים לו) כי עמך מקור חיים באורך נראה אור כנגד מי אמר דוד המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שהיא אומרת לפני הקב"ה רשב"ע בשביל מקור חיים זה שהיה עמך קודם כל מעשה בראשית אני

מאורי אש

הכלל שזה לעומת זה ואין להאריך בחטויות כלה וכו' על פסוק יהי אור שס נארתו איך מכוונים הדברים בעין אור המוחשי והרוחני והבאחי שס דעת קדמוני המחקרים מסיים לדעתם : [ג] נשכיל מקור חיים כי חלה התורה מביא זה לראי' ששמחים בתור של הקב"ה שממנה המקור חיים וממנו התורה העליונה נובעת שהיא עין החיים והגן זה : (ד) לפי שעצידים עוברי כוכבים כי דעתי לרמוז בקצרה מעט וריש מילין אומר הנה ה' ב"ה ברא מדריגת ההשגה בעולמו עולה מראש המדריגה עד בחינה התחתונה בסדר ישר העליונה למעלה בהשגחה והתחתונה שפילה ממנה בהשגחה עד דרשה פה בעולם השפל וכשפע מעט כשכל חנושי עניינים מיוסדים בהשכלתו עד כמה ישיג וכן לעומת זה בהנהגת והשגחה שמשפחה לפי ההשגה וכן האור המוחשי פה בעולם השפל החומרי [הנמשך מהרוחני] ישפחה ג"כ כפיהו והנה בחילת הבריאה היה האדם על אופן מאוד נעלה והיה כחה חנושי להשיג רב השגה כמ"ש במדרש אור שברא הקב"ה כי היה האדם מביט מסוף העולם ועד סופו והכונה על אור המוחשי ועל אור ההשג' ג"כ שהיה כחם לרעת כל ענייני העולם אך לכעבור שנתנה הנחירה והטעמו בני אדם ויכעיסו לפניו ית' פ"ב מנע' מהם עד לעתיד שאז יסר לב האבן ואז יבקע לפניו האור ההוא ויהיו ממנו בטוב : [ה] שמח האור הוס כבר נארתו שהאור הוא מדה רוחנית ע"כ ידקק כשהיא משמחת בעצמה : [ואף] עמוד בראש כ' לפי מה שנארתו לעיל כגון הדברים למאור כי הנה אף שמתחילה היה ג"כ

צדיק אה"ע שהם צדיקים מאמינים בה' וחסידיו אלו רשעי ישראל כשעט חסובה ונעשו חסידים והמה ילכשו בלבוש נדק שינדקו ויתהללו בה' וזה דרך רמז ודרש : (לה) נכנס מיכאל וגבריאל ונמליכים בהקב"ה כי ר"ל טהא להם השפע מאת ה' שיטמו אותם שיכנסו שמה להתענג מתענג עוב"ב : (לו) וכיון שוכנסים נופלין על פניהם שאז נבואה שמה לג"ע מיד ילכשו נפסס מעטו השגה והירא' הרוממה מאוד עד שיפלו על פניהם מרוב היראה : (לז) נותנים הודאות כי על שזכו הרשעים לשובה נאחז :

פרק כא (א) באיזה אור כי באורו של הקב"ה כי הענין הכולל הוא משכמת הסתרים כי ירושלים נקרא

מדת המלכות והקב"ה רומז למדה מאוד נעלה ושאלחם מה יתגלה ב"ב ובאיזה מדה היה ההנהגה אם במדת המלכות שהוא קיום הסדר הטבעי הנהוג עשה רק שיהיה בטוב הנהגה אשר ההנהגה הזאת מקבלת ממלכות וזהו כדעת שמואל שאין בין עוה"ז ליומת המשיח אלא שטוב גליות לנדר או שיהיה הכל ע"ד היותר נעלה מהנהוג בעתה והשיב להם ר"א שיטמחו באורו של הקב"ה שיפגלה עליהם מההנהגה זו : (ב) קומי אורי שזה מוסב על ירושלים והשיב ר"א שהכונה לפי שאור ירושלים נמשך מאורו של הקב"ה כי עמו מקור החיים ובאורו יתחדש האור על ירושלים ע"כ יכנהו בשם אור ירושלים כי על ידה יתגלה אור הקב"ה והכונה ג"כ על אור המוחשי שהוא אור שבעת הימים שיהיה שבעתים כאור החמה ששימש בחילת הבריאה שגנוז ה' לע"ל

אליהו זוטא פרה כא

קכא

עם אלו כך תעשה עמנו ואומר להם הקב"ה
 (יא) מי אתם ואומרים לפנינו אנחנו עמך ונחלתך
 ישראל ואומר להם הקב"ה מי (יב) מעיד
 עליכם ואומרים ישראל להקב"ה אבינו אברדם
 יעיד עלינו מיד קורא הקב"ה לאברדם ואומר
 לו (יג) מעיד אתה עליהן שהן עמי ואני אלהיהן
 ויאמר לפניו רבש"ע לא כך אמרת לי (בראשית
 14) וגם את הגוי אשר יעבדו הן אנכי ועוד אמר
 להם הקב"ה מי מעיד עוד יותר עליכם ואמרו לפניו
 אבינו יצחק יעיד עלינו מיד קורא ליצחק ואומר
 לו מעיד אתה עליהן שהן עמי ואני אלהיהן ואמר
 לפניו רבש"ע לא כך אמרת לי (שם כו) כי לך
 ולרעך אתן את כל הארצות האל ועוד אומר
 להם מי ומי מעיד עוד יותר עליכם ואמרו
 לפניו יעקב אבינו יעיד עלינו מיד קורא ליעקב
 ואומר לו מעיד אתה עליהם שהם עמי ואני אלהיהם
 ואומר לפניו רבש"ע לא אמרת להם (שמות 7)
 לא יהיה לך אלהים אחרים על פני והם אמרו
 לפניך בכל יום שני פעמים (דברים 1) שמע ישראל
 ה' אלהינו ה' אחד באותה שעה (יד) עובר הקב"ה
 לפניו וישראל עמו אחריו שנאמר (מיכה ב)
 ויעבור מלכם לפניו וה' בראשם באותה שעה
 מביא הקב"ה את התורה ומניחה בחיקו ומבחיך
 זיוון של ישראל מסוף העולם ועד סופו ואומר לו
 נבריא

שנאמר (ז) עתה אקום ואמר ה' (תהלים יב)
 (ח) ובמה היא שמחה בקיבוץ בניה לתוכה
 בשמחה שנאמר (ישעיה מט) שאי סביב עיניך
 וראו כולם נקבצו באו לך חי אני נאום ה' כי
 כלם כעדי תלבשי ותקשרם ככלה (6) באותה
 שעה (ט) מביא הקב"ה את אליהו ובן דוד צדקיני
 וצלוותית של שמן המשחה ומקרו של אהרן בידיהם
 ונקבצין כל ישראל בפניהם (י) והשכינה לפנידם
 והנביאים מאחריהם והתורה מימנם ומלאכי השרת
 משמאלם ומוליכין אותם אל עמק יהושפט
 ונקבצים כל העמים שם שנאמר (יואל ד) וקבצת
 את כל הגוים והורדתים אל עמק יהושפט ונשפתי
 עמם שם על עמי ונחלתני ישראל אשר פזרו
 בגוים ואת ארצם חלקו ואל עמי ידו גורל
 ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו
 באותה שעה מביא הקב"ה את אליליהם של
 עכו"ם ונותן בהם רוח ונשמה ואומר הקב"ה יעברו
 כל אומה ואומה היא ופסל שלה על הגשר של
 גיהנם ואז יעברו כולם וכיון שמגיעין אל תוכה
 יהיה הגשר לפניהם כמו חוט ונופלין לתוך הגיהנם
 האלילים ועובדיהם וכיון שמגיעין לתוך הגיהנם
 הם ופסליהם ורואין ישראל את כל העכו"ם
 ופסליהם בתוך הגיהנם מיד מתיראין ישראל
 ואומרים לפני הקב"ה רבש"ע שמא כשם שעשית

מאורי אש

בהם שקיימו החור' כו' עיי"ש : [יג] מעיד אהם כו' ואני אלטיה'
 לכאור' הלא זה חלוי ברעת ה' ב"ה שלקחן לעם לו ולא ברעתם
 וגם מהו הרש' מהכחוב וגם את הגוי שהם קבלו אלהותו וא"ת
 העדות הוא שה' לקחן לעם והוא אלהיהם להגילן א"כ מי יעיד
 עלי דרוך לומר ולא עליהם והרש' דכל זה דרך מלי' שישראל
 יפחדו פן יענשו כמו עובדי כוכבים ויבוא להם התגלות מה'
 שיחבוננו מי הם כי הם עמו והוא אלהיהם ויחבוננו עוד שכל
 האבות יעידו עליהם כשהם עם מיוחד לקחם ה' לו לעם שכן
 הכטיס לאבותיו הקדושים שגם הגוי אשר יעבדו עמם ידיו אותם
 ועמו ישראל יגילם וגם ליצחק הכטיס שיביאם לארצות לבי אך
 ההתבוננת מיעקב הוא התבוננת עוד יותר מופלא שמהאבות
 הראשונים רק רא' שה' אזהבן אצל אין התבוננת מזה שישראל
 יאבנו לאביהם שבשמים אצל מיעקב יחבוננו עוד שאמות ה'
 בלבם ע"כ הם ראויים שיבאלס ה' מכל רע והענין הוא כמאמרם
 ז"ל שיעקב קצן כל בניו להורותם ולהוכיח' שיעמדו ביסוד ה'
 והמה ענו שמע ישראל (אבינו) ה' אלהינו ה' אחד כשם שאין
 בלבך אלא אחד כך אין בלבנו וזה השרש נשרש בכל זרע ישראל
 וע"כ הם ראוי' לכל טוב וחסד ומה שהביא הפסוק לא יהיה לך
 דווקא ולא פסוקים אחרים המדריס מענין היסוד מרמז לענין דק
 כמו שמפרט הרמב"ן שהפסוק מזהיר על היסוד הגמור ע"ש
 (יד) עובר הקב"ה לפניו כו' כלומר שזוט לדיבוק השכיני'
 וישראל ינהרו ויכספו אחריו מביא הקב"ה את התורה ומניח'
 הוא

ההנהגה באור המלכות וגם עתה כמו כן עכ"ל הדלל יש בניהם
 מתחילה היה האור הוא משתמש ע"י אמצעים רבים בניה לבין
 הקב"ה ועתה הוא מקבלת תיכף מהקב"ה בלי שום אמצעי
 כדמיון השרים העליונים המקבלים מפי מלכס לא ע"י
 אמצעים הנעלים מהם ואין להאריך ורק זאת נאמר שמאין
 עוכס שלע"ל יהיה אור השגת הדיקוס יותר גדולה מהשגת
 עוה"ג וזה שאמר ואני עתיד להחיר להם לעוה"ב כו' והבן :
 (ז) עתה אקום גו' שמעתי יתנהג על פי מדותי ואמר ה' :
 [ח] ובמה היא שמחה כלומר במה שמחה האור ההוא בקבוץ
 בניו לתוכה זה כנ"י בניה : (ט) מביא הקב"ה גו' על הגשר
 של גיהנם ע"ד הפסג בניהם התחתון הוא כפשוטו וע"ד האור
 כענין עונש הנפשות והרוחנית ירמוז שאז יודע לעובדי כוכבים
 שעבודת כוכבים שלהם נמשכים ממקור הרע מהגיהנם שזה הוא
 המקור הרע ועוד ירמוז שהעבירה עצמה (היא עבודת כוכבים
 שלהם) מלפפתן ומוליכתם לגיהנם והבן כל זה : (י) והשכינה
 לפניו כו' כלומר שהם אכסים שזוכין לראות פני השכינה
 והכניאים מאחוריהם למט' ממדריבחס כי אליהו ומשיח למעל'
 ממדריבחס : (יא) מי אתם כו' הוא ע"ד מלי' כלומר המדוכקין
 כי וא"ל שתשלוט בהם הגיהנם לכלית כליון נלחי ותמידו ח"ו :
 (יב) מי מעיד עליכם אף שהקב"ה יודע כל עכ"ל יע"ש זאת
 למען עובדי כוכבים שיראו כי המה ראויין לזאת הטוב' כמ"ס
 במסכת עבודת אלילים שהעובדי כוכבים יהיו שאלים מי מעיד
 לא

אֵלֶיהֶן זֹמַת פֶּרֶךְ בֵּא

גבריאֵל לפני הקב"ה רבש"ע אם הוא רצונך יבואו כל העכו"ם ויראו בטובתן של ישראל ואומר לו הקב"ה גבריאֵל לא יבואו לראות כי כן אמר ישעיה הנביא (ישעיה כו) ה' רמה ירך בל יחזיון (טו) ואמר גבריאֵל לפני רבש"ע לא כמו שאמר ישעיה אלא יבואו ויראו ויבושו שנאמר (שם) וחזו ויבושו קנאת עם אף אש צריך תאכלם ואף כנסת ישראל אמרה לפני הקב"ה רבש"ע יבואו ויראו ויבושו שנאמר (מכה ז) (טז) ותרא אויבתי ותכסוך בושה באותה שעה פתחה גיהנם את פיה ויוצאין כל העובדי כוכבים ומזלות ממנה : (יז) ורואין בטובתן של ישראל ונופלין על פניהן : ואומרים כמה נאה ארון זה וכמה נאה אומה זו שהקב"ה אהב אותם ביותר שנ' (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו : ויאמרו העכו"ם לפני הקב"ה רבש"ע (יח) מה נשתנה אומה זו מכל העכו"ם שאהבת אותם ביותר ויאמר להם הקב"ה אתם שומים שבעולם אתם ידעתם אותי והגחתם אותי והשתחיתם לע"א

שלכם ולא במחתם בי : אבל ישראל קדשו את שמי שני פעמים בכל יום תמיד ובמחו בי לכן אני נותן להם שכר טוב : (יט) מיד מתביישין כל העכו"ם ושבין לתוך הגיהנם שנ' (שם ט') ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים : והקב"ה והצדיקים ילכו לג'ע ומשתחווים הצדיקים להקב"ה ויושבים הצדיקים שם בג'ע : (כ) והקב"ה יהא יושב בראש הצדיקים ומביא הקב"ה אותו האור גנוז לצדיקים ומוסיף על אורן [כא] ג' מאות וארבעים [ב] [ג] (והמשה) ושדשה פעמים ואמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לזה האור היינו מצפים : שנ' (תהלים מב) צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבא ואראה פני אלהים : ואומר להם הקב"ה עכשיו ראיכם ג"כ (ג) פני ואומרים ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כיון שעכשיו אתה מאיר לנו באורך (כב) אם כן חשך זה מה הוא ואומר להם הקב"ה החשך הזה יכסה לבני עמלק (ג') ולבני ישמעאל) ועכו"ם שנא' (ישעיה ס') כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורה ה' וכבודו עליך

מאורי א"ש

הוא הדבר שדברתי לעיל שלפניו יקבלו ההשג' וההשפ' רק מהקב"ה והעלוי' שמניח' בחוקי' כלומר גלוי לעיני כל וידמו עוד על אור הגוף שיעשו ספרים כמו קודם החטא שהי' תפוח עקיבו של אדה"ר זכה בגלגל חמה ולעתיד יתוקן מטאו ויהיו ככתחיל' ויחיו ע"ז לעולם וגם רומז על אור המוחשי אור שבעת הימים : מקטרג על עובדי כוכבים מאוד : (טז) ותרא אויבתי הקריבה עממה עד הנה לזה : (יז) ויראו בטובתן כו' יש להבין בזה אחר שטובתן בנפשיות שישראל ישיגו החור' מאוד ועל מה זה יבינו העובדי כוכבים בזה והגראה ערה"כ אז יאמרו בבוים הגדול ה' לעשות עם אלה הגדול ה' לעשות עמנו היינו שמחים ולכאור' הדבר פלא נוראי היו שמחים אם היו זוכים להגדול' הגדולה במה שישראל יזכו לע"ל ומה זה יאמרו גם אזו היינו שמחים אך האמת יורה דרכו שכל שמחת הדביקות בזה' נהשגת חורתו י"ח הוא מדבר ואף שהעובדי כוכבים מתחיל' לא הבינו נועם הדיבוק בזה' עכ"ל לעתיד יתגל' הדת החסד' הגורל' לכל מי וכל איש יכסוף לרביקותו י"ח ולכן גם הם יאמרו שאלולי הגדול ה' להם עתה היו שמחים בזה כי כוספים לזה מאוד וזהו ג"כ הכונה שיראו בטובתם כלומר שיבינו נועם הטובה הזה אך יבושו כי לא יזחן להם ודעת ישע"י היה בתחילה שלא יחזו מאומ' כלומר לא ירגישו נועם הדבר מאומ' וענין הציור באמירת גבריאֵל הוא ביאור ליוור על הכתוב בישע"י שחזו ויבשו והכתוב אומר ג"כ כל יחזיון והוא הכו' כל יחזיון כל יזכו להשיג טובתם רק יחזו טובתם ויבושו מזה על שלא זכו לזה והבין : פתחה הגיהנם כו' כמה נאה ארון זה הוא הדבר שדברתי לעיל [א"ר פ"א ובהקדמתו] שיעקר הגיהנם הנפשי (מלבד עונש הגוף להנפש החיוני) הוא העדר השגה והדביקות במה שהנפש כוספת מאוד לרצק בית אלוהיה אך מונעים זאת ממנה ע"ד העונש ואין ענין למעל' מזה וכשיחפץ ה' שהעובדי כוכבים יראו טובת הצדיקים בהשתנגות מהדביקות בזה' אז יוליאם מניהנס שהוא מקום חושך העדר השגה ואז יראו בטובתו של ישראל ואז ירגישו ואמר כמה נאה ארון זה ואומה זו שצודים אותו אשרי העם שככה לו שככה זכו להגדולה הלזו ואשרי העם שה' אלהיו שאליו יעבדו ואין נועם ומענוג למעלה מזו : [יח] וכי מה נשתנו אומה זו לכאור' וכי לא ידעו שישראל עבדו את ה' בעוה"ז והם עבדו כוכבים ובמה זכו והגראה שידעו לומר שלכן עבדוהו מפני שנחלו החור' וידעו ממנה כי ראוי לו לעבודו ואין ממס בטובת כוכבים אבל להם לא נתנה החור' ולכן שבו בדעתם ולא ידעו האמונה האמיתית וא"כ ישאלו מה נשתנו אומה זו שנתת להם החורה ולא לנו ולכן נשתארנו ואין בינות וישיב להם ה' לא כן אבל גם אתם ידעתם אותי כי אומת ה' תלוי בשלל וכלב בר ונקי מתאוות וא"כ ה' כחם להבין זאת רק הם מנפסם ומתאוותם החפרדו מזה האמו' ולכן ינשו ויתכן כפשוטו כמאמרם (בש"ס עבודת אלילים) מי יפיר עליהם שקיימו החור' כן שאלים העובדי כוכבים : (יט) מיד מתביישין כו' וכבים כו' הענין ע"ד שבארתי לעיל שאין מניחין אות' להשעב' מהשתעבד הנפלא הלזו אף שכוספים לזה : [כ] והקב"ה יהא יושב בראש הצדיקי' זהו דיבוק השכינ' בע"ם ועשרותיה' בראשית' ונהני' מזיו השכינ' : (כא) ג' מאות ומ"ג פעמים כו' ועין י"ע בשם רש"י והענין בהשג' הוא שיחוסף השגתם באיכות המספר הזה ובאור המוחשי ג"כ נכמות הזה כמו שבארתי לעיל : [כב] א"כ חשך זה מהו ענין השאלה היא פלא מאין יראו החוסך' אחר שהם יושגים באור והגראה כי לוטה בה ענין רק מאוד כי החושך כנוי למדע"ר

ישועות יעקב

[א] ילקוט ישעיה דף ל"ז ע"א : [ב] כמס"ה ואור חמשה והי' שבעתים כאור שבעת הימים הרי מ"ט שביעיות שצולה שמ"ג רש"י וכן כתבו הסו"ס ב"ב"ב פ"ק : [ג] כי האור הגנוז הוא נאלץ

עליך יראה וכו' אתה מוצא (כג) בנאולת מצרים שהיו ישראל נתונים באורה והמצרים באפלה שנ' (שמות י) ויהי חשך אפילה בכל ארץ מצרים שלשת ימים וגו' ולכל בני ישראל היה אור במושבותם ונאמר (שם יד) ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ויהי הענן והחשך למצרים ויאר את הלילה בעמיד אש לישראל ואח"כ יאמר הקב"ה לישראל בני עכשיו (כד) באו וקבלו ממנו כוס של תנחומין ואומרים ישראל לפני רבש"ע בתחלה כעסת עלינו והוצאתנו מתוך ביתך והגליתנו לבין העכו"ם ועכשיו באת לפייס אותנו ואומר הקב"ה להם לישראל אמשול לכם משל למה"ד לאדם שהוא נושא את בת אחותו פעם אחת כעס עליה והוציאה מביתו לאחר ימים הוא בא לפייס אותה ואמרה לו מתחלה כעסת עלי והוצאתני מביתך ועכשיו אתה באת לפייסני ואמר לה לבת אחותו שמא תאמר בלבך שמום שיצאת מביתי אני נכנסתי לביתי אלא אף אני לא נכנסתי לביתי כך אמר הקב"ה לישראל בני מיום שהחרבתי את ביתי של משה לא עליתי וישבתי בביתי (ד) של מעלה אלא הייתי יושב (ה) ובטל ואמר הקב"ה להם לישראל אם אין אתם מאמינים לי שאני לא

עליך יראה וכו' אתה מוצא (כג) בנאולת מצרים שהיו ישראל נתונים באורה והמצרים באפלה שנ' (שמות י) ויהי חשך אפילה בכל ארץ מצרים שלשת ימים וגו' ולכל בני ישראל היה אור במושבותם ונאמר (שם יד) ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ויהי הענן והחשך למצרים ויאר את הלילה בעמיד אש לישראל ואח"כ יאמר הקב"ה לישראל בני עכשיו (כד) באו וקבלו ממנו כוס של תנחומין ואומרים ישראל לפני רבש"ע בתחלה כעסת עלינו והוצאתנו מתוך ביתך והגליתנו לבין העכו"ם ועכשיו באת לפייס אותנו ואומר הקב"ה להם לישראל אמשול לכם משל למה"ד לאדם שהוא נושא את בת אחותו פעם אחת כעס עליה והוציאה מביתו לאחר ימים הוא בא לפייס אותה ואמרה לו מתחלה כעסת עלי והוצאתני מביתך ועכשיו אתה באת לפייסני ואמר לה לבת אחותו שמא תאמר בלבך שמום שיצאת מביתי אני נכנסתי לביתי אלא אף אני לא נכנסתי לביתי כך אמר הקב"ה לישראל בני מיום שהחרבתי את ביתי של משה לא עליתי וישבתי בביתי (ד) של מעלה אלא הייתי יושב (ה) ובטל ואמר הקב"ה להם לישראל אם אין אתם מאמינים לי שאני לא

פרק כב אמר להם רבי אליעזר לתלמידיו בני יבולים אתם [א] לעמוד [ב] בתוכחו אמרו לו יהי רצון שתודיענו מיד פתח ד"א ואמר כתיב (ישעיה נח) קרא ברוח אל החשך כשופר הרים קולך והגר לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם זהו שנאמר ברוח"ק ע"י ישעיה הנביא לבו נא ונבחה ואמר ה' אם יהיו חטאיכם כשנים כשדג ילבינו אם יאדמו כחולע כצמר יהיו (שם א) כנגד מי אמר ישעיה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד בעלי תשובה שהקב"ה (ב) ידיו פרושות לקבל שבים ואומר מתי יעשה תשובה ואקבל אותם בתשובה שלימה לפני שנ' (יחזקאל א) וידי אדם מתחת כנפיהם מלמד שזקב"ה יושב על כסא כבודו [ב] וידיו פרושות מתחת כנפי החיות ואומר מתי יעשו ישראל תשובה ובכל יום ויום (ג) מדת הדין מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפני רבש"ע כתבת בתורה (ויקרא יט) לא תשבועו בשמי לשקר וגו' וישראל משכימים לשוקים ונשבעים לשקר וחומדין את נכסי חבריהם ואת נשי חבריהם ומספרים לשון הרע על רעהו שמא יש לפניך משא פנים אבל הקב"ה מדבר טוב על ישראל ואומר אל מדת הדין ישראל משכימים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומביאין

ישועות יעקב

כאלל מאור פניו ית' (ד) וכן אמרו צפ"ק דתענית בקרבן קדוש ולא אבא צעיר אחר הקב"ה לא אבא בירושלים שלמעלה עד שאבא בירושלים שלמטה כי ע"ס: [ה] ובטל מן השמחה של עז וחדה במקומו דהיינו בבית המקדש: [ו] בניכול למי שהוא יושב ולן חמיד בחון והטל יורד עליו בלילה ויש בזה סוד עיין בחיבורים:

(א) שאלה אם הוים לשמוע מפיו דברי תוכחה ולקבל התוכחה פסחים

בעולם למען יספטו העובדי כוכבים על פניהם וסבן זה: (כג) בנאולת מצרים כו' שם היה חושך מוחשי וחומרים ואין מרנו ע' מניעת השנה ג"כ וכפשוטו ג"כ כמ"ס במדרש הקב"ה מורידן לשאול שהיא חושך ושם בארתי בריש במדבר רבה: [כד] באו וקבלו ממני כוס של תנחומין כו' אמשיל לכם משל כו' ענין הדבר נכללו שישראל לעתיד יתפללו בעצמם מאד להבין סיבת אהבת ה' אליהם מאד ובעת גלותם היה נראה כאלו ה' נעתייר פניו מהם ואינו מביט ברחם ומדוע יאהוב אותם ככה הוי"ו וזקב"ה משיב להם איך לא אהב אתכם הלא אתם דומים לבת אחיתי וזו צד השכינה שנקראת אחותי מדובקת בהקב"ה ואח"כ כתיב ואלך לא יהיה רצוני נמשכת אחריכם ומה שראיתם שבתחילה הרחקת אתכם אל חדמו כי אנכי ישבתי בשלוש צדיתי לא בן כי גם אנכי ברה כי גם השכינה עמם בגלותם (כה) תנו את ידיכם על ראשי וחראו שהוא מלח על הענין הזה הוא קשה הצור בתחילת הדעת אם לא שנפרטנו ע"ד הצור כמו למשל האדם המלפא בחון לרפוק על פתחי אוהבו כל הלילה וערותו הטל עליו מלמעלה כי היה בחון כל הלילה כן יש סימן שגלפ' השכינה לבניה בגלותם ברוב דיבוקה אליהם בעז האהבה אשר זה סימן חוק לרוב כוספה אליהם וזהו המליצה חנו ידיכם על ראשי זהו השכינה וכלומר התבוננו בעומק מיומנויותי וחבינו מזה כי ראשי נמלא טל השפעה עד הגה ופיתית שחביאו ואחגלה לכם: [כו] את לוו עזה כלומר העז הראוי לה מצד השכינה כי אז ישרה השכינה בחובה ואז יהיה העז האמיתי השגה ושפע וכל טוב וכל זה בזכות שישראל שהבינו שכל עוונות רב צה' ז"ה:

מאורי אש
המתחמה בעולם וההעדר השגה והגיהנס שהוא נקוד הרע והכל נמשך מזה והחושך צעור"י הוא הלילה נמשך ג"כ מזה ולכן מדת לילה מכונה צמס מדה"ד כי זה לעומת זה פה חושך המוחשי ולמעלה ששם עיקר הכוסף מהשגה והעדרה נקרא חושך כמו שהשגה מכונה צמס אור ולכן ישאלו ישראל בעת שיראו שיש עוד לילה ומדה"ד וחושך בעולם ולא להם רק עודנה יש בעולם כי באחרית הימים באמת יבטל מדה"ד והחושך לגמרי באין שליטה וישיב להם ה' שלעת עתה מוכרח החושך להיות באין כאלו שגלפ' מלפני כו' שם היה חושך מוחשי וחומרים ואין מרנו ע' מניעת השנה ג"כ וכפשוטו ג"כ כמ"ס במדרש הקב"ה מורידן לשאול שהיא חושך ושם בארתי בריש במדבר רבה: [כד] באו וקבלו ממני כוס של תנחומין כו' אמשיל לכם משל כו' ענין הדבר נכללו שישראל לעתיד יתפללו בעצמם מאד להבין סיבת אהבת ה' אליהם מאד ובעת גלותם היה נראה כאלו ה' נעתייר פניו מהם ואינו מביט ברחם ומדוע יאהוב אותם ככה הוי"ו וזקב"ה משיב להם איך לא אהב אתכם הלא אתם דומים לבת אחיתי וזו צד השכינה שנקראת אחותי מדובקת בהקב"ה ואח"כ כתיב ואלך לא יהיה רצוני נמשכת אחריכם ומה שראיתם שבתחילה הרחקת אתכם אל חדמו כי אנכי ישבתי בשלוש צדיתי לא בן כי גם אנכי ברה כי גם השכינה עמם בגלותם (כה) תנו את ידיכם על ראשי וחראו שהוא מלח על הענין הזה הוא קשה הצור בתחילת הדעת אם לא שנפרטנו ע"ד הצור כמו למשל האדם המלפא בחון לרפוק על פתחי אוהבו כל הלילה וערותו הטל עליו מלמעלה כי היה בחון כל הלילה כן יש סימן שגלפ' השכינה לבניה בגלותם ברוב דיבוקה אליהם בעז האהבה אשר זה סימן חוק לרוב כוספה אליהם וזהו המליצה חנו ידיכם על ראשי זהו השכינה וכלומר התבוננו בעומק מיומנויותי וחבינו מזה כי ראשי נמלא טל השפעה עד הגה ופיתית שחביאו ואחגלה לכם: [כו] את לוו עזה כלומר העז הראוי לה מצד השכינה כי אז ישרה השכינה בחובה ואז יהיה העז האמיתי השגה ושפע וכל טוב וכל זה בזכות שישראל שהבינו שכל עוונות רב צה' ז"ה:

פרק כב [א] : לעמוד בחוכמת כלומר אם חוכלו לקבל תוכחה ואם חפשונו בזה לשמוע מפי: (ב) ידיו פרושות לקבל שנים כו' מתחת כנפי החיות כו' והענין הוא כמאמר ז"ל שאלו לתכמה הנפש החוטאת כו' ואמרה תמות וכן בכל המדות ושאלו להקב"ה ואמר יעשה תשובה ויתכפר לו והענין כי כל המדות העליונות אין סודת דיוס נוחת שיקובלו בתשובה החוטאים ככה לפני ה' לנאות רק הקב"ה ברוב רחמי הרבים פושט ידיו מתחת כנפי החיות שהם המרכבה העליונה אשר בהם כל המדות העליונות ומקבל תשובתם והוא אם יהיו חטאיכם כשנים כשדג ילבינו אם יאדמו כחולע כצמר יהיו (שם א) כנגד מי אמר ישעיה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד בעלי תשובה שהקב"ה (ב) ידיו פרושות לקבל שבים ואומר מתי יעשה תשובה ואקבל אותם בתשובה שלימה לפני שנ' (יחזקאל א) וידי אדם מתחת כנפיהם מלמד שזקב"ה יושב על כסא כבודו [ב] וידיו פרושות מתחת כנפי החיות ואומר מתי יעשו ישראל תשובה ובכל יום ויום (ג) מדת הדין מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפני רבש"ע כתבת בתורה (ויקרא יט) לא תשבועו בשמי לשקר וגו' וישראל משכימים לשוקים ונשבעים לשקר וחומדין את נכסי חבריהם ואת נשי חבריהם ומספרים לשון הרע על רעהו שמא יש לפניך משא פנים אבל הקב"ה מדבר טוב על ישראל ואומר אל מדת הדין ישראל משכימים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומביאין

התשובה

אריה זוטא פרה כג

[ג] ומביאין את התינוקות [ד] לבית רבן ומוהלים את
 (ס) בניהם את בשר ערלתן. ולא עוד אלא שבראתי להם
 את התשובה (ו) שהיא שקולה כנגד כל הקרבנות שבתורה.
 והאיך אתה אומר שיש לפני משוא פנים ד"א גדולה
 תשובה (ד) יותר מן התפלה. שכל התפלות שהיה מתפלל
 משה רבינו לא נתקבל ממנו להכנסו לארץ ישראל אבל
 רחב הווינה נתקבלה (ו) בתשובה ראב"י אומר למה
 נקרא שמה רחב. משום שהיא נעשית (ה) רחבה בזכויות
 וזכתה שיצאה ממנה [שבעה מלכים] (ח) ושמונה נביאים.
 ד"א גדולה תשובה [ו] יותר מן הצדקה. שהצדקה יש בה
 חסרון ממונו. אבל התשובה אין בה חסרון ממונו. ואין
 הקב"ה מבקש מישראל (ז) אלא תשובה (ח) ודברים.
 שנא' (ישע' י"ד) [ח] קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.
 ד"א גדולה תשובה (ט) שהיא מרפאת את ישראל
 מעונותיהם: שנא' (שם) ארפא משוכתם אהבם נדבה כי

שב אפי ממני. רבי גהוראי אומר מפני מה נתנה קורת
 (ט) רוח בעשרת הימים מראש השנה ועד יום הכפורים
 [י] כנגד' נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם
 בכוכן. לפיכך נתן הקב"ה לישראל עשרת הימים שבין
 ראש השנה ליום הכפורים. וכנגד עשרת הדברות שקבלו
 ישראל בסיני. (יא) שאם יעשו תשובה שלימה בעשרת
 הימים מר"ה עד יוה"כ שיקבלם בתשובה שלימה לפניו.
 לכך נאמר [יב] לכו נא ונוכחתי ואמר ה' אם יהיו חטאיכם
 כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. דבר
 אחר קרא בגרון אל תחשוך כשופר הרם קולך והגד לעמי
 פשעם ולבית יעקב חטאתם. רבי שמעון בן חלפתא אומר
 יש בו בלשון הזה [יג] לשבח ויש בו לגנאי. יש בו
 לשבח שהצדיקים מרגנים בגרונם. שנא' (תהלים קמ"ט)
 רוממות אל בגרונם. ויש בו לגנאי שרשעים מכעיסים
 בגרונם. שנ' (שם ה') קבר פתוח גרונם (נ"י) לשונם
 והלא

מאורי אש

התשובה כו' ענין הדבר כי מדה"ד אינו נותנת שיקבל ה' תשובתם
 הטוטאים בשמו ית' שזה יסוד ועיקר הכל והוטאים ג"כ בין
 אדם לרעהו שזה ג"כ כלל גדול בחורה והאבנת לרעהו כמון ואיך
 יקובל תשובתם וה' משיב להם אל תדמו כי ח"ו ישראל נתפקרו
 ככה ראו והתנונו עליהם איך הם תמיד משכימים ומעריבים
 לבתי כנסיות לקבל מלכותי ולהאמין באחרותי ומוהלים את
 בניהם ומצטרים את גופם למען שמי ולא עוד כלומר מלבד
 זאת אפילו היו מחילת מתפקרים בעיקר עכ"ל התשובה נחמדת
 לי מאוד (במה שאין המדה"ד מבין סיבת זה כי אין לעלויות
 יח"ד ע"כ לא יבינו סיבות חטאות ב"א ויחשבו לרעה מאוד
 באין כפרה) והיא שקולה כנגד כל הקרבנות שמחפשים בהם
 ובאר הכתוב קרא בגרון מנאור אחר זה. [ד] יותר מן התפל'
 שהיה מתפלל משה כו' אבל דמך הווינה נתקבלה לכאורה הענין
 פלאי אם ח"ו משה לא שב בתשובה עבור חטאו מעט משמעו
 המורים או הכותו כסלע וכי רחב גדולה ממנו והנראה כי אינו
 דומה אש הטוטא ומתושב ורגיל בחטאות לבו הוא מחנך בניש
 לנזרה לאיש נקי התשובות אוהב ה' בכל מאודו כי לזה נקל לו להטבית שאון חטאות ולכן חביב לפעמים חטאות רשעים גמורים
 שהם מתגדרים על ירם מחפלת דיקים גמורים על חטאים הקטן שבקטנות ולכן מביא דיוקא מרחב הווינה שהתגדרה מאוד
 על חטאות והתגדירה: [ה] רחבה בזכויות מלך שהתגדרה ענף מהרשע כל כך. [ו] יותר מן הצדקה כו' חסרון ממנו לכאור'
 הדבר שהיפוך אחר שאינו חסר בממנו ואינו צריך להתגבר ככה וכו' והיה נחשב פחות מן הצדקה והיה יתכן לומר דהכוונה
 ג"כ פה גדולה תשובה מן הצדקה איך שהצדקה יש בה חסרון ממונו ותשובה אינו כן עכ"ל אמר הקב"ה שאינו מבקש מהם
 אלא תשובה או היה מקום לומר ע"ד מאמרם בחטיות שגדולה מהצדקה שזה בגופו (שמעיה עלמו) וזה בממנו לבד והיה ראוי
 להביאו ג"כ ככה ובהעמקה היטבה הגרסא שהצדקה יש בה חסרון והתשובה אין בה חסרון והבעל זקוקין דמור הגיה חסרון
 ממנו ולא בראר כלום ודעתי שטוססה היטבה היא עיקר ובאורו שהצדקה עירנה לא השלים מדת התשובה בכל כחוחיו רק
 במדה אחת לבד שנעשה עי"ז איש רחמן וראוי עי"ז לרחם עליו משמים אבל התשובה אין בה חסרון מאומה כי כל הנפש ומדותיה
 מחתקין עי"ז א"כ היא גדולה: [ז] אלא תשובה לשוב מחטאו שלא יעשה עוד הפעם ודברים זה וידוי ובקשה ותפלה על
 החטאים שנעשה עד הנה: (ח) קחו עמכם דברים זהו ודוי ושובו זהו תשובה ואליהו חשב התשובה בראש שכן ראוי להיות
 תחילה התשובה מעונות ואח"כ הבקשה על מה שנעשה (ט) שהיא מרפאת את ישראל מעונותיהם ענין הרפואה הוא בשני פנים
 יחד אחד בענין העונש שער הנה היה הקטרוג מהעון עומד לקטרג ובכשת התשובה יסור והב' בענין תקון נפש הטוטא
 המורגלת מאוד בעונה בלי הפרד ממנה והוא הנקרא שובב (בבבין מרובט) ששב והולך במרוצת עונו תמיד עד שנעשה לטבע
 וקנין בלבו בלי יכולת להפרד ממנו רק ע"י החשוב: וידוי דברים ה' ירחם עליו ויסיר לבו האכזן ויעזריהו לשוב מאולתו
 לבלי ינגף עוד הפעם בחטאו המורגל וזהו ארפא משוכתם והרגלם נרע מאוד ואוהבם על לך הגדבה וחסד כי שב אפי
 ממנו וגם הקטרוג נחלק וזה מענין הראשון: (י) כנגד יו"ד נסיונות שעומדים לזכות עליו בכל דור וגם כנגד יו"ד הדברות. העומדים
 לזכות במה שקבלו אבותינו עליהם: (יא) שאם יעשו תשובה כו' איך שבכל השנה התשובה מועילה זה עד שלא נחמס גו"ד איך באלה
 הימים אף שיעקר הדין והתשובה הוא כו"ה עכ"ל היות ה' יו"ד ימים להפוך הנוירה: (יב) לכו נא ונוכחתי ואמר ה' כלומר כי מלך מדה"ד
 המוכנה בשם אלהים לא היה נכון לקבל התשובה רק ה' שהוא רחמים מקבלם: (יג) לשבח ולגנאי כו' מרגנים בגרונם כו'
 מכעיסים בגרונם כו' לכאורה הדבר הזה באין פותח והנראה דלוטה בה מלינה נפלא' דהנה השמעת קול ובעת הגרון הוא
 ענין

ישועות יעקב

(ג) פסחים דף ק"ט: (ג) ובתי כנסיות ובתי מדרשות
 מעלין את האדם מן מקף טובה לכך זכות כדאי' כפ' היה קורא
 ובסוף פ' כ"א: (ד) פ' מעלה עליהם הכתוב כאלו קבלו את
 התורה מהר סיני כדאי' כפ' ק דקדושין שאל' והודעתם לבניך
 וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך כמורב: [ה] וזוה
 מוסרים נפשם על יסוד שמו ית' כשאר"ל בניסין פרק הניזקין
 כי עליך הורגנו כל היום זו מילה ועוד מלות מילה שקולה כנגד
 כל הגלות שבתורה כדאי' כפ' ק דקדורים: (ו) עיין כפ"ח סי'
 סמך: (ז) כדאי'א במכילתא שחגיגה בה חמישים שנה וכן
 פרש"י ביהושע כפסוק ותורידם בחבל עי"ש: [ח] שנענה מלכים
 ל"ג לה וכן במכילתא ליתא וכן כפ' ק דמגילה אמרו שמנה נביאים
 והם כהנים יאלו מרחב ע"ש: [ט] להחיות עונותיו להתפלל
 אליו ית' למחול לו: (ט) במה שהקב"ה מצוי וקריב באלו
 הימים לקבל בתשובה אפי' תשובת יסוד יותר מכל ימות הסנה
 כשאר"ל ע"פ דרשו את ה' בהמלאו ברה"ק דף י"ח וביבמות פ'
 החולך

יליד ביתך ומקנת כספך והיתה בריתי כבשרכם לברית עולם ואמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע [ה] המקרא הראשון (ה) שבתורה הרי היא אמורה ואומר לה הקב"ה למדת הדין אף כל התורה כולה לא נתנה אלא לישראל שנאמר (ישעיה כה) [ו] את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים למי יורה דעה ולמי יבין שמועה לגמולי מחלב (ב) ולעתיקי משדים [ז] ויש להם זכות גדול ומקפת אותם [ג] כחוללים אם כן האיך אתה אומר אני נושא להם פנים לישראל ועוד והלא כבר נשאו לי פנים ג"כ הם ואבותיהם במה שבטלו כל ע"א שבועלם וקדשו את שמי בעולם ד"א היאך אתה אומר למה אני נושא להם פנים לישראל [ח] והלא כבר נשאו לי פנים ג"כ הם בדר סיני במה [ט] שקבלו את תורתם בלבב שלם ולא באו עלי בערמה (ו) כמו העב"ם כ"א באמת ובלב תמים ד"א היאך אתה אומר למה אני נושא להם פנים לישראל והלא כבר נשאו לי פנים הם ג"כ כי בשעה שיצאו ישראל ממצרים [י] טענו את (ה) המצות ועוד שהם מלמדין את התורה ועומדין אגודות אגודות ועוסקין בתורה ונותנין שכר למלמדין שילמדו ביניהם את התורה אם כן האיך אתה אומר שיש לפני חלול השם בדר הזה (יא) ואומרת לפני רבש"ע כתיב בתורה אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד אלא כמו שני (דברים לב) [יב] הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא (יג) וזו היא השאלה ששאל הקיסר אשר לא רבי יהושע בן קרחה ואמר לו כתיב באלהיכם אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד והיכן הוא המשפט של אלהיכם א"כ למה תישין אלמים סומין וחגיגים יוצאין ממעי אמן וא"ל ר"י אל הקיסר משום שכבר גלוין לפני הקב"ה מעשיו של אדם קודם שעלה במחשבה להבראות

אם טובים הן ואם רעים הן שנאמר (דניאל ב) הוא גלא עמיסתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא ואמר לו הקיסר לר"י יהושע (יד) וכי אין תשובה לפניו יעשה תשובה ויפתח עיניו א"ל ר"י אל הקיסר אם רצונך שאודיעך דבר זה תן לי אלף דינרין ושני עדים נאמנין מאצלך מיד נתן הקיסר לר"י אלף דינרין ושני עדים נאמנים מאצלו מיד הלך לו ר"י אצל סומא אחד שהיה סומא ממעי אמו וא"ל ר"י לאותו סומא הקיסר גזר עלי להרוג אותי ויש לי אלף דינרין ואיני יודע מה אעשה בהם לכן אלף דינרין הללו יהיו אצלך אם יהרג הקיסר אותי אלהיך הן ואם לא יהרגו אותי תחזיר לי אותן אלף דינרין ואמר ליה הסומא לר"י הן לו יהיה כדבריך שלא יהרגוך ואחזור לך אלף דינרין הללו המתין לו ר"י שלשה חדשים ואח"כ בא אצל אותו הסומא עם אותן עדים נאמנים וא"ל הקיסר היה מבטל הגזירה ממני שלא יהרגוני לכן תחזיר ותתן לי אותן האלף דינרין שאני הפקדתי אצלך א"ל הסומא לר"י איני יודע מה טיבן של האלף דנרין הללו שאמרתה שהפקדת אצלי כי לא היו הדברים מעולם כי מימין לא הפקדת אצלי כלום מיד הביא ר"י לאותו הסומא לפני הקיסר והעמיד לאותן העדים נאמנים והעידו בפניו מיד הכיחש הסומא גם את העדים ואמר להד"ס מיד א"ל ר"י לאותו סומא (ג) בינו לבינו) אוי לו לאותו איש שאין אתה נהנה כלום מאותן אלף דינרין כי אני ראיתי את אשתך שהיא משחקת עם אדם אחד ואמר לו עכשיו יהרג הקיסר את בעלי הסומא ואני ואתה נאכל את הדינרין הללו מיד הביא הסומא את הדינרין הללו והניחן לפני הקיסר מיד אמר לו ר"י לאותו סומא ריקה אלמלא לא העדתי בך כבר הייתי גונב את ממוני וא"ל ר"י להקיסר נאמן הוא אלהינו שעשה אותו סומא

ישועות יעקב

[א] פי' מנחת מילה היא מנחת ראשונה האמורה במקרא שנטו בה ישראל לבר' וזמר מכל העב"ם ואומרת מדה"ד תינה מנחת מילה שהטבת לי ספר התורה מה תהא עלי שעבדו עלי' ואתה נוסף להם פנים לישראל. [ב] אפי' הקטנים שבישראל עוסקים בתורה וא"ל הגדולים א"ל שזוכים בשביל תינות של בית רבן שלא טענו עדיין טעם טעם: (ג) הזכיות שלהם מגינים עליהם ומקיף אותם בעיגול לכל הזדדים כמו המחוללים במחול נלשון ריקוד ושמחה כמו ושרים כחוללים (תהלים פ"ז) הללוהו בחוף ומחול. [ד] כי העכו"ם שאלו ובקשו מה כתוב בתורה אם יוכלו לקבלה כמשאר"ל אכל ישראל אמרו נעשה ונשמע: פי' כנש"ה משארוס נורות בשמלותם ונאמר גם יודה לא עשו להם והלכו במדבר בארץ לא זרועה ולא הרהרו אחרי הקב"ה כמו שפורש

מאורי אש

זכות ישראל כלומר אל תדמו כי הנם קטנים במעלתם ראה שכל מ"כ לא נבראו אלא בזכותן וכל זה זכות המילה שהמה עוסקים ומלין בניהם: (ה) המקרא הראשון שבתורה כלומר וכי בשביל מנחה אחת שבתורה שנתנה לישראל יעמוד העולם בשבילם ויהי' להם זכות גדול ככה ומשכו לו ה' שכל תורה לא נתנה אלא לישראל ולכן זכות התור' כולה שקבלה המה מקיימי העולם וא"כ הם גדולים מאוד במעלתם ומה שאזן תחיל' במנחת מיל' לנד לפי שגדולה היא שנתתו עלי' י"ג בריחות כמאמר ז"ל: (ו) את מי יורה דעה גו' לגמולי מחלב גו' פירש הזקוקין את מי יורה דעה לגמולי מחלב שהמה הקטנים כמ"ס אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינות והוא דחוק דהרי בא להביא רא' ש"א לעולם להתקיים בלא התור' והתור' רק לישראל מקבלים ואיפה מרומן בזה ויחכן על פי פשוטם שהביא מוכיח ואומר ש"א לעולם בלא תור' והתור' רק לישראל מקבלים ואיפה על כך אך המה לא יבינו ולא יטכילו: (ז) ויש להם זכות גדול כו' מפני שמירת המצות ומקפת עליהם לזכותן ולהגין עליהם מחוקק מדה"ד: [ח] ועוד כו' הם ואבותיהם שבטלו כו' כלומר עמוד והטבוקן על העיקר הגדול שהם העקריים בבריא' והמה המייסדי האמונ' והאמינות בעולם וקדשו ש"ס במסרס נפשם על אמונתו: [ט] שקבלו תורתו בלבב שלם כלומר כאמונה חוקה נעש' קודם נשמע: [י] טענו את המצות כנש"ה משארוס נורות בשמלותם והלכו במדבר ובטעו עלי וא"כ מזה חשפט על אמונת לבם שהמה בעלם טובים מאמינים בני מאמינים וחסד ג"ד (דברים) מקבלי התור' ומאמינים באהדותו וגדול הנשמתו עליו שהמה כלל הסיודות אשר כל השלימות ונשטן עליו ועיקר הכל במה שגם היום המה לומדים התור' ומקיימין אותה: (יא) ואמרת לפני כלומר איך מדה"ד תאמר לפניו ית' כך איך ישא פנים להם. (יב) הגור תמים פעלו כל פעולותיו בתמימות בלי שום חסרון רק הכל על נד השלימות שכלית כי כל דרכיו רק במשפט ולא ידומה ולא יתפעל וירסם על מי שאינו ראוי והכלל כי הוא אל אמונה ואין עול צדיק: (יג) וזו היא השאלה כו' ר"ל כמו שמדה"ד מתפלל על זה כן הוא התפלל על זה מדוע יבראו פרטין חלמין על לא טעא שקדם להם מאומ' והשיב להם שידוע לפני ה' מה שיהיו באחריתם ולכן מקדים רפואה למכתם שזאת טובתם ולא ירשיעו ביותם בריאים במושיהם: (יד) וכי אין תשובה לפניו כו' קושייתו

היה עומד וזו סודו בזה ד"ה מנחת מילה ונש"ה משארוס נורות בשמלותם והלכו במדבר ובטעו עלי וא"כ מזה חשפט על אמונת לבם שהמה כלל הסיודות אשר כל השלימות ונשטן עליו ועיקר הכל במה שגם היום המה לומדים התור' ומקיימין אותה: (יא) ואמרת לפני כלומר איך מדה"ד תאמר לפניו ית' כך איך ישא פנים להם. (יב) הגור תמים פעלו כל פעולותיו בתמימות בלי שום חסרון רק הכל על נד השלימות שכלית כי כל דרכיו רק במשפט ולא ידומה ולא יתפעל וירסם על מי שאינו ראוי והכלל כי הוא אל אמונה ואין עול צדיק: (יג) וזו היא השאלה כו' ר"ל כמו שמדה"ד מתפלל על זה כן הוא התפלל על זה מדוע יבראו פרטין חלמין על לא טעא שקדם להם מאומ' והשיב להם שידוע לפני ה' מה שיהיו באחריתם ולכן מקדים רפואה למכתם שזאת טובתם ולא ירשיעו ביותם בריאים במושיהם: (יד) וכי אין תשובה לפניו כו' קושייתו

אדירו זומא פרק כג

סומא ממעי אמו [נ"י ואתה מהרהר אחריו אמת מ"ש בו וכו'] ואין להרהר אחר אלהינו כלום ואמת הוא הכתיב בו הצור תמיספעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא מיד הודה הקיסר לר"י באותה שעה העטיר הקיסר את ר"י בכל מרגליות טובות ואמר לו (טו) אשרי אלהיהם ואשרי עמו ואשרי למי שזוכה להתעפר החת כפות רגליכם [טז] לכך נאמר (ו) דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו ונאמר [יז] יענך ה' ביום צרה ד"א יענך ה' ביום צרה כי היה דוד יודע שעתיד בית המקדש להיות חרב והקרבתו יהיו בטלוי בעונותיהן של ישראל והיה דוד מצטער על ישראל במה יהיה כפרה לעונותיהן ואמר הקב"ה לדוד בשעה שהצרות באות על ישראל בעונותיהן יעמדו לפני יחד באגודה אחת (יח) ויתידו על עונותיהן לפני ואמרו לפני סדר (י) סליחה ואני אענה אותם ובמה גילה הקב"ה אותם ואת א"ד יוחנן הקב"ה גילה זאת בפסוק (שמות לד) ויעבור ה' על פניו ויקרא וגו' (יט) מלמד שירד הקב"ה מן ערפל שלו כשליח צבור שמתעטף בטליתו ועובר לפני התיבה וגילה לו למשה סדר סליחה אמר לו הקב"ה למשה אם

יהיה ת"ח בדור שיש בידו להוציא את ישראל מידי חובתן (כ) אל (ס) יזח דעתו עליו מלהתפלל על ישראל אלא יסתכל בי שלא היה שום שיתוף עמי במעשה בראשית וירדתי וגליתי סדר סליחה למשה וכן ממני ילמדו כל באי עולם וכן מי ומי שיש בידו להוציא את ישראל [כא] מידי חובתן וכן הוא מוציא אותן אני נותן להם שכר טוב ובשעה שישראל מתקבצין לפני ועומדין לפני באגודה אחת ואמרים לפני סדר סליחה אני אענה אותם שנאמר (תהלים כ) [כב] ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראינו :

פרק כד אמר להם ר"א לתלמידיו בני (א) אל תבטחו לא בעושר ולא בגבור ולא בחכמה שנאמר (ירמיה ט) כה אמר ה' (ב) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל לידוע אותו כי אנו ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה' זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה בן דוד (קדלת ג) כי מקרה בני אדם ומקרה הבהמה מקרה אחד להם כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד

מארי איש

ה' נקטר עמו' כלומר אחר שנתל' הבחיר' לחדש ויתכן לו לעשות תשובה וז"ל מדוע נכרא ככה ואם נאמר שבדאי לא יעשה תשובה ח"כ בטלה איפשרות הבחיר' כשאלת המהפקרים בבחיר' והכן זה ויתכן עוד שאמר לו יהא שהם כלכם רשעים אבל מדוע לא יועיל תשובתם יעשה תשובה ויפתח עיניו ומדוע הכה בדבר שאין לו מרפא והר"ל לו כנסיון איך שהוא איש רע מאוד שהוא איש רע ובליעל בטבע ומה שפע להקטר שהכל צדיק (טו) אשרי אלהים כלומר מה טוב ומה מנוח הוא אליהם במה שהוא מתנהג רק הכל בצדק ומשפט ואשרי עמו היודעים מה טוב לעבדו לפני אלוה נורא כזה ואשרי מי שזוכה להחפז (להיות עפר) תחת כפות רגליכם לשרת אלוהים וללמוד מכם חכמ' וחבונ' ודעת : (טז) לכך נאמר דודי שלח ידו מן החור מוסב על לעיל שהקב"ה משתיק מדה"ד ומקבל תשובת ישראל מתחת כנפי הסיוט : (יז) יענך ה' ביום צרה כלומר רק ה' העו'ל בעת צרה כי מדה"ד מקטרב ורק ה' ברוב חמיו לבד יענינו ביום קראינו : (יח) ויתודו בו' סדר סליחה הוא הזכרת ג'ג מדות בהתבוננת עממה לציור כלבו מדת טובו וז"ל והנהגתו את יצוריו הכל ברחמים ויחפזן ומה להתדמות ג"כ במדותיו ע"י ויתוד' את עונו אשר עשה עד כה וזו יר' לפני ה' וזהו יענך ה' ביום צרה גו' וזכור כל מנחותך כלומר אף בעת הגלות והחרבן שזהו ימי הצרה יזכור כל מנחותך אשר הכאת בעת היותך במצוק ויענך גם היום וזמנה יסבך שם אלהי יעקב צמח שזכיר שמו ית' ומדותיו שהמה י"ג מדות שהם שמו : [יט] מלמד שירד הקב"ה בו' שמתעטף בטליתו הענין הלו הוא קשה הליוור מאלד ע"ד פשוטו והוא נמנע לנתבונן וידוע באתר איך שמוחטק ההגשמה מאלו ית' והנראה שכוונתם לדרוש הכתוב על פניו דכתיב מהו והענין כי פניו כנוי לעצמותו ית' הפשוט בתכלית הפשיטות באין התחלקות המדות מאומה כ"א הכל במדה אחת פשוטה ואחר שרצה ה' ב"ה להראות למשה רבינו ע"ה מדותיו שהם הוא מנהיג עולמו אף שהמדות ההם הם אלו פשוטים וכלולים באחדות גמור' בלא התחלקות וכאשר רצה ה' ב"ה להראות לו מדותיו בפרט איך שהם מתולקים הוכרח להגביש הוא ית' במדות ההם למען הראותו ולכן אמרו חז"ל שהדבר הזה כמעט ח"ל לאומרו והיו שאמר שירד הקב"ה מהערפל שלו כלומר מן שחרו ע"ד ית' חשך שחרו כי בעצמותו נסתר ונעלם סכל אינו מלהשיגו ולחלקו במדות פרטיות והתעטף במדת ההם להראות מדותיו בן יתכן לחוקק מעט הנאמר : [כ] אל יזח דעתו עליו להתפלל בו' לכאורה אררבה זאת מדה ההכנעה שמדמה כי מי הוא שיחפזל בעבור עמו ואם הוא איש שאינו חפץ להתפלל בעבור ח"כ לא תאחרו בשם באון לבד אבל איש רע ובליעל והנראה לפי מה שבארתי כמה פעמים בזה הספר שלא יאמר ח"ה מה לי לדאוג בענייני העוה"ז בדבר אשר המה אין ואפס בעיניי וזה באמת בא ממדת הנאון והנאותה שנמאס להתפלל בעבורם בדבר שאין ואפס בעיניו ויתבונן ממדותיו ית' איך הוא מזדקק לעמו להועילם בענייני העוה"ז ולסדר להם ענייני תפלתו : (כא) מודי חובתן מלך שמתפלל עליוס ויורם הדרך הטובה ועי"ז ח"י נותן לכס שכר : (כב) ה' הושיעה גו' דייק מדכתיב הנלך שהיא קבוץ כלל הזכרות המדות העליונות והכללות נקרא' בשם מלכות ולכן כתיב בלשון נסתר והבן מאלד :

ישועות יעקב

שנאמר בירמיה ב' זכרתי לך חסד נעורך וגו' לכתך אחרי במדבר וגו' : (ו) זה קאי ומוסב למעלה קודם המעשה הנזכר : [ז] שלם עשרה מדות כדלקמן * [ח] אל יתנאה ויחל לירד לפני התיבה להתפלל בערס .

גס

בלוי לפניו י"ח שלם ישעה עוד חסוב' ויתכן שראה בו ר"י סימן (טו) אשרי אלהים כלומר מה טוב ומה מנוח הוא אליהם במה לעבדו לפני אלוה נורא כזה ואשרי מי שזוכה להחפז (להיות עפר) תחת כפות רגליכם לשרת אלוהים וללמוד מכם חכמ' וחבונ' ודעת : (טז) לכך נאמר דודי שלח ידו מן החור מוסב על לעיל שהקב"ה משתיק מדה"ד ומקבל תשובת ישראל מתחת כנפי הסיוט : (יז) יענך ה' ביום צרה כלומר רק ה' העו'ל בעת צרה כי מדה"ד מקטרב ורק ה' ברוב חמיו לבד יענינו ביום קראינו : (יח) ויתודו בו' סדר סליחה הוא הזכרת ג'ג מדות בהתבוננת עממה לציור כלבו מדת טובו וז"ל והנהגתו את יצוריו הכל ברחמים ויחפזן ומה להתדמות ג"כ במדותיו ע"י ויתוד' את עונו אשר עשה עד כה וזו יר' לפני ה' וזהו יענך ה' ביום צרה גו' וזכור כל מנחותך כלומר אף בעת הגלות והחרבן שזהו ימי הצרה יזכור כל מנחותך אשר הכאת בעת היותך במצוק ויענך גם היום וזמנה יסבך שם אלהי יעקב צמח שזכיר שמו ית' ומדותיו שהמה י"ג מדות שהם שמו : [יט] מלמד שירד הקב"ה בו' שמתעטף בטליתו הענין הלו הוא קשה הליוור מאלד ע"ד פשוטו והוא נמנע לנתבונן וידוע באתר איך שמוחטק ההגשמה מאלו ית' והנראה שכוונתם לדרוש הכתוב על פניו דכתיב מהו והענין כי פניו כנוי לעצמותו ית' הפשוט בתכלית הפשיטות באין התחלקות המדות מאומה כ"א הכל במדה אחת פשוטה ואחר שרצה ה' ב"ה להראות למשה רבינו ע"ה מדותיו שהם הוא מנהיג עולמו אף שהמדות ההם הם אלו פשוטים וכלולים באחדות גמור' בלא התחלקות וכאשר רצה ה' ב"ה להראות לו מדותיו בפרט איך שהם מתולקים הוכרח להגביש הוא ית' במדות ההם למען הראותו ולכן אמרו חז"ל שהדבר הזה כמעט ח"ל לאומרו והיו שאמר שירד הקב"ה מהערפל שלו כלומר מן שחרו ע"ד ית' חשך שחרו כי בעצמותו נסתר ונעלם סכל אינו מלהשיגו ולחלקו במדות פרטיות והתעטף במדת ההם להראות מדותיו בן יתכן לחוקק מעט הנאמר : [כ] אל יזח דעתו עליו להתפלל בו' לכאורה אררבה זאת מדה ההכנעה שמדמה כי מי הוא שיחפזל בעבור עמו ואם הוא איש שאינו חפץ להתפלל בעבור ח"כ לא תאחרו בשם באון לבד אבל איש רע ובליעל והנראה לפי מה שבארתי כמה פעמים בזה הספר שלא יאמר ח"ה מה לי לדאוג בענייני העוה"ז בדבר אשר המה אין ואפס בעיניי וזה באמת בא ממדת הנאון והנאותה שנמאס להתפלל בעבורם בדבר שאין ואפס בעיניו ויתבונן ממדותיו ית' איך הוא מזדקק לעמו להועילם בענייני העוה"ז ולסדר להם ענייני תפלתו : (כא) מודי חובתן מלך שמתפלל עליוס ויורם הדרך הטובה ועי"ז ח"י נותן לכס שכר : (כב) ה' הושיעה גו' דייק מדכתיב הנלך שהיא קבוץ כלל הזכרות המדות העליונות והכללות נקרא' בשם מלכות ולכן כתיב בלשון נסתר והבן מאלד :

פרק כד (א) אל תבטחו לא בעושר וגו' זהו התחלות למוד דרכי התשובה לתלמידיו והיום הנאות כלליות ויסוד' מאלד להשכיח אלה

המדו' שהם משתיי הנפש אם ישמרו היטב בלבו והמה מייסדי הנפש על מתכונתה אם ישרם אחריהם מצלי ומלאון בלבו והן המה הראשיים אשר הם ישלחו פאר' רבו' ופרטו המדו' בולס נמשכים מזה והן המה שלא יתנא' בנפשו מלד עושרו וידע כי אין ואפס הוא ומה יכא להשליך התאו' והנאון שהם ממשתיי הנפש והכ' הנבירה שידמה שכלו חוק לחיו' חיים מרובים ומה יבוא השכחה כמותו והעונון לסחוב באחריותו גם מזה יבוא להיות כל איש נמנע בעיניו כי הוא צבור ונלחן מכולם וזהו הכבוד כבא מעט הנפש והשכחה שלא יתהלל בה רק ידע כי הוא אינו יודע עורנה מאומה בערך מה שצריך לדעת ועי"ז וירדק תמיד להשיג חכמ' מעלה מעלה : [ב] אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הפסוק כבר פירשו רבים וכנונים הרמב"ם בספרו ור"ם אכן תבון בתקדמתו לח' פרקים ואנכי כפי דרכי כספרי תפוחי זהב הנאמרת על הדרשו' זהו שאמר ברוה"ק בו' כלומר שגם הוא היה מהכל אלה ההתהללו והנכבדו' : (ג) כי מקרה בני אדם כי אלא כנגד ב' דברים כי לא יתכן שכיון שלמה ח"ו שגם האדם יורד למטה כנפש הבהמה רק מדבר על המקרי' מלד הגוף שהמה אינו ענייני

אליהו זוטא פרק כב

קבר

למקומו . שנא' (ישעיה כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וזבאו האובדים בארץ אשור והנדרים בארץ מצרים והשתחוו דה' בדר הקודש בירושלים . (טז) לכך נאמר קרא בגרון אל תחשוך בשופר דרם קולך : ומדו והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם והגד (יז) דעמי פשעם אלו תלמידי חכמים . ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ . (יח) אמר (יא) להם הקב"ה לא בראתי אתכם אלא בשביל שתלמדו עם בני תורה . ואורחות חיים תודיעו אתם להם . למה יש לכם עמוקות (יג) רעות בלבבכם . ואם ראת דוד שדלתמידי חכמים שבו יש להם מריבה זה עם זה . דרי אלו יש להם עמוקות רעות בלבבם : ואם לבם ללמוד תורה

יחליקון (יד) לצדיקים השמיעם (י) בגרונך . ולרשעים כשופר דרם קולך . לכך נאמר קרא בגרון אל תחשוך בשופר דרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם . רבי יהושע בן קרחה אומר (טו) לא נברא שופר אלא לטובה לישראל . שבשופר נתנה התורה לישראל . שנא' (שמות יט) ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגו' . ובשופר נפדה חומת יריחו . שנאמר (יהושע ו) ויהי כשמוע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה וגו' ובשופר עתיד הקב"ה לתקוע בשעה שיחגלה בן דוד צדקנו . שנ' (זכריה ט) וה' אלהים בשופר יתקע . ובשופר עתיד הקב"ה לתקוע בשעה שמכנס גלות ישראל

מאורי אש

ענין מתפעלי בלי החכונת ישאג ירמיו מרוב מנוקת לבו או ישמח ויגיל וירקן מרוב חדות נפשו ולפי הראות אין זה דרך חכם לפסק פיו וגרונו להשמיע כל אשר יעלה מלבו על פיהו הוא אצל הצדיקים אשר לבם מלא מרוממות אל ויילת בקרבם תורה ורננה זה אות גדול על טובת נפשם המלאה מרוממות אל אלו והחסרון הגדול להיפוך ג"כ אצל הרשעים אשר לבם מלאו רע ומקור משחת עדי יגרשו על שפחם רפס וטיט מחסבותם הרעים באין מעלר לרוחם הרעה זה אות על פחיתות נפשם המלאה רעה מאוד וזה ג"כ מלילת הכתוב קרבס הוא ר"ל [רעיוס הוא ושבד מלאי דמיונות רעים] ולכן קבר פתוח גרוסם כל אשר יעלה על לבם מהר יפלו לתרפייהם להגיד החילה ארבלסוס יחליקו למען פחה איס החיים בדבריהם הרעים ולכן אצל ישעי' הקריאה בגרון הוא לשבח מאוד מרוב מנוקת לבו על חטאו' ישראל לא יכול לעמוד בלבו מלצטוק בגרונו ודייק מלסון אל תחשוך כלומר אל תחשך מלקרוא בגרון (אף שהוא נגזף אס רשעים עושין כן) אבל לך הוא שבה ולכן אל תחשוך : (יד) לצדיקים כו' בגרון כו' כי המה שומעים מהר ולרשעים צריך להרים קולך בחזק גדול שישמעו כי אינם מתפעלים מאומה : (טו) לא נברא שופר כלומר בנה שנתן הקב"ה המורה שישמעו בקול שופר הוא ענין גדול מאוד וסבה גדולה והרא' שכל הטובות והנחמות והישועות באו עי"ז ומסתמא הוא ענין וסבה גדולה : (טז) לכך נאמר גו' כשופר גו' כלומר כמו השופר הפועל בקולו להושיע להכל כן חושיע בדברך ומוריד : (יז) לעמו פשעם אלו ח"ס שיועיס ועבורים וא"כ כמה מוריס ופושעים ולכן קראם ג"כ בשם עמי ולבית יעקב הקטנים באין דעת והם ע"ה רק חטאתם שמשני שאינם יודעים וחוטאים בשגגה . (יח) אמר להם הקב"ה כו' מריבה כו' שהם רק מתפארים בחכמתם ולכן יריבו אלה עם אלה זה אמר שהוא גדול מזה זה מזה זה סימן שלכם מלאו רע רק בשפתים יצדיקו נפשם כי אלוהא זאת בודאי היה ציניהם אהבה רבה לכולם להועיל איס לרעהו בחכמתו וחורו כי אס יעשו מלותיו י"ח באהבה חיך לא יכספו ללמדס לכולם שיחבבו את ה' למען יתקדם ש"ס זה שאמר לא בראתי אתכם רק שתלמדו את בני תורה כו' כלומר כל עיקר התורה והעבודה הוא שפי' יהיה לבו מלא מרוב האהבה לה' עד שיכסוף מאוד לקרב"ה"ל לעבודתו וחס לא כן וזהו מרומו בכחוב ואותו ווס יוס ידרשו וגו' והן לריב ולמלה חלמו וזה שאמר עמוקות רעות בלבבכם הוא כוור רק כי לפעמים האדם בעלמו כל ידע מרעו וחסו וחסו בעמקי לבו ולא יבין בה כי ידמה כי המריבה והשנאה הוא מכבוד התורה ות"ס דקרתם אורייתא הוא דקרתם בי' ולא יבינו ולא ירגישו כי ממקור משחת טובעת המדה הזאת והוא עמוק בלבם כל יביגוהו והרפיהה בת"ס הוא ענין אחר לא שנא' ומריב' ח"ו ולא חוכל לעמוד בנפשי מלהביא פה מהמרדס קהלת בהעת מוסר שס על אמרס שס אין אדם אומר לסון הרע עד שהוא כופר בעיקר וזה לסוני שס ופה לא חוכל לתחלק מהערות מחסבותי החוזה מחומר עון לה"ר [שה נמסך מסכת שנאח בני אדם איס לרעהו] ומעוהיה למען יולג לב"ה כמונו חומר עונו כי ידענו גם ראינו כמה בני אדם הוגי תורת ה' שומרי מלותיו עמלי חושיה ועכ"ל יתפאו לשול' ברע וישנאו לב"ה ואיזה איפוא מאמרס אין אדם מדבר לה"ר עד שהוא כופר בעיקר אבל אס חכם אחת ותורת למודי שכל קניו בקרבך אז תבין מנפסך כי כן הוא אמר הכתוב זו לרעהו חסר לב ואיס חכונת יחריס מצורף לזה אמרו חז"ל כל העוסק בתורה (בלמודי נפשו ובהטבתו ע"י למוד התורה) ואינו עוסק בנפ"ס [באהבת ב"ה בלבו באמת] דומה כמו שאין לו אלוה אחי בינו המאמר הזה וחסו לבבכם כי ככה הוא ישיא נח משל מאהבת האדם לאדם וממנו יתקן ראי' לאהבת ה' (כג"ס) ואהבת לרעך כמוך : זהו כלל גדול בחורה עיין רש"י שבת ד' ל"ב בהאי גיורא [האדם האוהב לאיש כמוהו מפני חומו זו מעלות חמודות מיוקר הדק והאמונה ונפשו קטורה זו חאמוני' מצטן מפני הדת מדותיו וזך אמונתו איס כזה בחזותו רבים יקלו כבודו מה מאוד יכאב לבבו בדאותו כי אין מכיר הדת מעלת רעהו ונוסס מדותיו אכן אס לבעבור יקר ששדו ותבגולו עליו יקנן האהבה בלבו על זולתו אז בדאותו רבים יתרפו אותו מה מאוד ישמח ויגיל לבו בזה להראות כי הוא לבד האוהב אותו לא זולתו [למען ימוץ טובו ממנו ואפס זולתו] כן הוא משפט גבר עם אלהיו ג"כ אס מכיר כבוד ה' באמת והוגס בחירותו למען אהבת ה' האמיתית אז יאהב בני אדם כמוהו העמוסים מני רחס זאלאי' החבל כמוהו ואס יראה שהס מקלים בכבוד ה' אז יכאב לבבו על אבדן הטוב וההכרה מב"ה [ולא יתקן ולא ילעיג ולא יתכבד בקולנו בודאי] אכן אס הגיון למודו למען מוזה שכו' מוזמן לפניו לא יכיר הדת אל איס ונורא רק מפסד השבט לבד יחול ולתקות הגמול ילפה ולא ידע מהות הגמול ששכר מזה מזה אז בדאותו אנסים הולכי ריק ישמח וילעיג וידבר עליהס רע בשמחת לבב כי לא יתן להס שכר כמוהו (ידמה כי יגרע משכרס ויחנן לפניו) וזאת דברת הכתוב זו לרעהו מפני עשות החוטעס אז אחת מן הרעות ומלעיג עליו וישמח זו אות הוא כי נפשו ורצונו [לב הוגס על הרצון האמת] אינה לשמו ית' והוא חסר הרצון בעשותו רק מחקות שכר הוא עושה ולא יבין דרך האמיתי אשר שכר מזה מזה והוא הוא ואיס חכונת

ישועות יעקב

החולץ (י) הוכיחם בנחת ואיך צריך להרים קולך כי יקבלו דבריך מיר : [יא] אל הת"ם שדור של הוכיחו את ע"ה : (יב) עלות רעות

אבל האמת שיש בה ענין מעלה נפלאה וחסרון נפלא המעלה מעו שדי עד שאין מעלר לרוסם הטובה ויגירו על שפתס רוב תורה ורננה זה אות גדול על טובת נפשם המלאה מרוממות אל אלו והחסרון הגדול להיפוך ג"כ אצל הרשעים אשר לבם מלאו רע ומקור משחת עדי יגרשו על שפחם רפס וטיט מחסבותם הרעים באין מעלר לרוחם הרעה זה אות על פחיתות נפשם המלאה רעה מאוד וזה ג"כ מלילת הכתוב קרבס הוא ר"ל [רעיוס הוא ושבד מלאי דמיונות רעים] ולכן קבר פתוח גרוסם כל אשר יעלה על לבם מהר יפלו לתרפייהם להגיד החילה ארבלסוס יחליקו למען פחה איס החיים בדבריהם הרעים ולכן אצל ישעי' הקריאה בגרון הוא לשבח מאוד מרוב מנוקת לבו על חטאו' ישראל לא יכול לעמוד בלבו מלצטוק בגרונו ודייק מלסון אל תחשוך כלומר אל תחשך מלקרוא בגרון (אף שהוא נגזף אס רשעים עושין כן) אבל לך הוא שבה ולכן אל תחשוך : (יד) לצדיקים כו' בגרון כו' כי המה שומעים מהר ולרשעים צריך להרים קולך בחזק גדול שישמעו כי אינם מתפעלים מאומה : (טו) לא נברא שופר כלומר בנה שנתן הקב"ה המורה שישמעו בקול שופר הוא ענין גדול מאוד וסבה גדולה והרא' שכל הטובות והנחמות והישועות באו עי"ז ומסתמא הוא ענין וסבה גדולה : (טז) לכך נאמר גו' כשופר גו' כלומר כמו השופר הפועל בקולו להושיע להכל כן חושיע בדברך ומוריד : (יז) לעמו פשעם אלו ח"ס שיועיס ועבורים וא"כ כמה מוריס ופושעים ולכן קראם ג"כ בשם עמי ולבית יעקב הקטנים באין דעת והם ע"ה רק חטאתם שמשני שאינם יודעים וחוטאים בשגגה . (יח) אמר להם הקב"ה כו' מריבה כו' שהם רק מתפארים בחכמתם ולכן יריבו אלה עם אלה זה אמר שהוא גדול מזה זה מזה זה סימן שלכם מלאו רע רק בשפתים יצדיקו נפשם כי אלוהא זאת בודאי היה ציניהם אהבה רבה לכולם להועיל איס לרעהו בחכמתו וחורו כי אס יעשו מלותיו י"ח באהבה חיך לא יכספו ללמדס לכולם שיחבבו את ה' למען יתקדם ש"ס זה שאמר לא בראתי אתכם רק שתלמדו את בני תורה כו' כלומר כל עיקר התורה והעבודה הוא שפי' יהיה לבו מלא מרוב האהבה לה' עד שיכסוף מאוד לקרב"ה"ל לעבודתו וחס לא כן וזהו מרומו בכחוב ואותו ווס יוס ידרשו וגו' והן לריב ולמלה חלמו וזה שאמר עמוקות רעות בלבבכם הוא כוור רק כי לפעמים האדם בעלמו כל ידע מרעו וחסו וחסו בעמקי לבו ולא יבין בה כי ידמה כי המריבה והשנאה הוא מכבוד התורה ות"ס דקרתם אורייתא הוא דקרתם בי' ולא יבינו ולא ירגישו כי ממקור משחת טובעת המדה הזאת והוא עמוק בלבם כל יביגוהו והרפיהה בת"ס הוא ענין אחר לא שנא' ומריב' ח"ו ולא חוכל לעמוד בנפשי מלהביא פה מהמרדס קהלת בהעת מוסר שס על אמרס שס אין אדם אומר לסון הרע עד שהוא כופר בעיקר וזה לסוני שס ופה לא חוכל לתחלק מהערות מחסבותי החוזה מחומר עון לה"ר [שה נמסך מסכת שנאח בני אדם איס לרעהו] ומעוהיה למען יולג לב"ה כמונו חומר עונו כי ידענו גם ראינו כמה בני אדם הוגי תורת ה' שומרי מלותיו עמלי חושיה ועכ"ל יתפאו לשול' ברע וישנאו לב"ה ואיזה איפוא מאמרס אין אדם מדבר לה"ר עד שהוא כופר בעיקר אבל אס חכם אחת ותורת למודי שכל קניו בקרבך אז תבין מנפסך כי כן הוא אמר הכתוב זו לרעהו חסר לב ואיס חכונת יחריס מצורף לזה אמרו חז"ל כל העוסק בתורה (בלמודי נפשו ובהטבתו ע"י למוד התורה) ואינו עוסק בנפ"ס [באהבת ב"ה בלבו באמת] דומה כמו שאין לו אלוה אחי בינו המאמר הזה וחסו לבבכם כי ככה הוא ישיא נח משל מאהבת האדם לאדם וממנו יתקן ראי' לאהבת ה' (כג"ס) ואהבת לרעך כמוך : זהו כלל גדול בחורה עיין רש"י שבת ד' ל"ב בהאי גיורא [האדם האוהב לאיש כמוהו מפני חומו זו מעלות חמודות מיוקר הדק והאמונה ונפשו קטורה זו חאמוני' מצטן מפני הדת מדותיו וזך אמונתו איס כזה בחזותו רבים יקלו כבודו מה מאוד יכאב לבבו בדאותו כי אין מכיר הדת מעלת רעהו ונוסס מדותיו אכן אס לבעבור יקר ששדו ותבגולו עליו יקנן האהבה בלבו על זולתו אז בדאותו רבים יתרפו אותו מה מאוד ישמח ויגיל לבו בזה להראות כי הוא לבד האוהב אותו לא זולתו [למען ימוץ טובו ממנו ואפס זולתו] כן הוא משפט גבר עם אלהיו ג"כ אס מכיר כבוד ה' באמת והוגס בחירותו למען אהבת ה' האמיתית אז יאהב בני אדם כמוהו העמוסים מני רחס זאלאי' החבל כמוהו ואס יראה שהס מקלים בכבוד ה' אז יכאב לבבו על אבדן הטוב וההכרה מב"ה [ולא יתקן ולא ילעיג ולא יתכבד בקולנו בודאי] אכן אס הגיון למודו למען מוזה שכו' מוזמן לפניו לא יכיר הדת אל איס ונורא רק מפסד השבט לבד יחול ולתקות הגמול ילפה ולא ידע מהות הגמול ששכר מזה מזה אז בדאותו אנסים הולכי ריק ישמח וילעיג וידבר עליהס רע בשמחת לבב כי לא יתן להס שכר כמוהו (ידמה כי יגרע משכרס ויחנן לפניו) וזאת דברת הכתוב זו לרעהו מפני עשות החוטעס אז אחת מן הרעות ומלעיג עליו וישמח זו אות הוא כי נפשו ורצונו [לב הוגס על הרצון האמת] אינה לשמו ית' והוא חסר הרצון בעשותו רק מחקות שכר הוא עושה ולא יבין דרך האמיתי אשר שכר מזה מזה והוא הוא ואיס חכונת

מה [א] זהו זוטא

אדיהו זוטא פרק כב

מכל עונותיהם שנאמר (הושע יד) ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו וכתוב בתריה [כב] אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון ולבו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו ככבנון ישובו יושבי בצלו וחיזו דגן ויפרחו כגפן זכרו כיון לבנון :

פרק כג אמרו לו תלמידיו לר"א רבינו אמור לנו [א] האין נעשה תשובה ונחיה מיד פתח ר"א ואמר כתיב [תהלים כ'] יענג ה' ביום צרה זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה מלך ישראל (ש"ה ה') דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו עליו כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שאמרים לפני הקב"ה רבש"ע אלמלא רחמך וחסדיך הרבים שאתה מרחם עלינו וידיך פרושות תחת כנפי החיות ואתה מקבל אותנו בתשובה שלמה אין לנו כח לעמוד לפני מרת הרין שהיא מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע (ג) כתבת בתורתך [דברים י'] האל הגדול הגבור והגורא וגו' הגדול שגדלת על כל מעשה בראשית הגבור שאתה מתגבר להפרע מעוברי רצונך והגורא שהכל יראים מן דינך שהוא אמת ואין אתה נושא פנים א"ב לא יהיה חלול השם בדבר הזה ואל הקב"ה למדת הרין (ד) אל תחרה אחרי ואחר כנסת ישראל שכל מעשה בראשית לא נבראו אלא בזכות ישראל שנאמר (דמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ואין ברית אלא המילה שישראל עוסקין בה שנאמר (בראשית י"ז) המול ימול יליך

(יג) תורה ואינן מקיימים את התורה (יש) אין דינם אלא לניהנם. לכך נאמר והגר לעמי פשעם אלו ת"ח. ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ. (כ) מעשה בתלמיד אחד מתלמידיו ר' עקיבא שהיה יושב בראש עשרים וארבעה אלפים תלמידים. פעם אחת יצא לשוק של זונות וראה שם זונה אחת ואהב אותה והיה משלח שליח בינו לביתה עד עת הערב. לעת הערב עלתה על הגג וראתה אותו התלמיד כשהוא יושב בראש התלמידים כמו שר הצבא והי' גבריא'ל עומד על ימינו מיד אמרה בלבה אוי לה לאות אשה שכל מיני הפורעניות של ניהגם [יר] צואת לה וכי אדם גדול כזה שהוא דומה למלאך (טו) תעננו אשה זאת. וכשמתה ובטלה מן העולם הזה הגה יורשת גיהנם אבל אם לא תקבלנה אותו הרי הוא מצלת אותה ואת עצמה מדינה של גיהנם וכיון שבא אצלה אמרה לו בני מפני מה אתה מאבד חיי עולם הבא בשביל הנאת שעה אחת בעוה"ז ולא נתקדשה דעתו עד שאמרה לו בני אותו מקום שאתה אוהב היא מלוכלכת ומטונפת מכל האיברים ואין כל בריה יכולה להיות ריחה ולא נתקדשה עדיין דעתו עד שתפשה אותו בחוטמו והניחו על אותה (טז) הקבר ומיד שהריח ריח אותה המקום נמאסת בפניו ולא נשא אשה מעולם אצתה בת קול ואמרה אשה פלונית ואיש פלוני הם מזומנים לחיי עוה"ב. (כא) ר"א הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם אמר לו הקב"ה לישעי' לך אמור להם לישראל אין לכם מדה טובה יותר מן התשובה שהיא כרפאת את ישראל

ישועות יעקב

רעות ומחשבות רעות עמוקות : [יג] פי' שישקום בתורה לבד ולא ע"מ לקיים רק שיקראו חכמים או ע"מ שיקראו כסם רבי כדאי' בנדרים : [יד] פי' כל מינשי הניהגם יחברו אליה כמו לזות לזה לשון חבור כפ"ק דברכות : [טו] לשון תשמיש כמו אם תענה את כנותי ור"ל איך תשמש ותזנה אשה כזו עם אדם גדול כזה י וי"ל כפשוטו ל' עיניו בניהגם יבא לאדם גדול כזה ע"י ואפשר שהוא מל' ענייה כמו ויען ויחמר ור"ל לאדם גדול כזה תענה למה"שחבט אופה להשמע לו : (טז) בית התורה : פי'

מאורי אש

מה מאוד יאטס אזוי (יח) מלשון חרס) מלשמוע זאת כי לא יכול לשמוע באמת בחזותו אכזר הטוב והישר מב"א שלא יכירו כבוד ה' הכשגב והמרומם לבג"ת ומעשה אם לא לדקו מאמרי חז"ל אם לא נאמנו דבריהם האים השמח ברעת רעהו האם לא יכופר בעיקר הוא הוא אינו חפץ שבני אדם יכירו כבודו ית' וגם) מלבו הוא ריק רק בשפתיו וכדוהו בדמיון כוזב למען מנול חקות תנמולו וזה אמרם ג"כ דומה כמו שאין לו אלוה כי אין לו יציר האמוחה ה' ועיין לעיל פרק ט"ז ח"כ שם בארתי הנאמר הוא רבי בזה כעת : (יש) אין דינם אלא לניהגם כלומר ולא יועיל למוד תורתם נפשם להלל נפשם היולא מהם [כ] מעשה בתלמיד אחד כו' מביא כל זה לעדות ולראי' איך שיתכן שאים גדול בחזרה מאוד עכ"ל יתכן שיפול בפתיחות החסידים לירש גיהנם ולא יועיל הלמוד להגילו ויש לחקד ביה איך אשה מנאפז תראה מלאך עומד עלי ימנה ויחר מוקפה שהיה אים תאב לנאוף איך אליו יתגלה מלאך ה' זבאות אשר לא יתגלה כ"ל לנאפים ברי לב נקיי החסידות ויתכן שכל זה הוא מלי' שראתה כמו שר זבא ה' ומלאכים עומדים סביבותיו לראות רוב גדלו ותסקו ולכן הוכיח באחרית איך אים גדול כמוהו יעשה זאת זבא ר"ל מחובר לה מלשון ציוחה (כא) ר"א כו' יוחר מן החסידה על סוף הפסוקים סוף שהגיע להם ישעיה דרכי החסידה שלא ענות אדם נפשו כאנשין. כ"ל זה לום אבחרהו פתח חרצובות : רשע כי הרשע וההרגל הרע כמו צורר ומקוטר בלב וע"י החסידה נפתח חרצובות הרשע כי החסידה מרפאה כמו שבארתי ג"כ לעיל במה שגדול החסידה מן האדקה : [כד] אהיה כטל לישראל כמו טל המזיף ומרוה הארע כן אעורם ככל טוב :

פרק כג

[א] האין נעשה תשובה ונחיה מיד פתח ר"א ואמר כתיב [תהלים כ'] יענג ה' ביום צרה זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה מלך ישראל (ש"ה ה') דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו עליו כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שאמרים לפני הקב"ה רבש"ע אלמלא רחמך וחסדיך הרבים שאתה מרחם עלינו וידיך פרושות תחת כנפי החיות ואתה מקבל אותנו בתשובה שלמה אין לנו כח לעמוד לפני מרת הרין שהיא מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע (ג) כתבת בתורתך [דברים י'] האל הגדול הגבור והגורא וגו' הגדול שגדלת על כל מעשה בראשית הגבור שאתה מתגבר להפרע מעוברי רצונך והגורא שהכל יראים מן דינך שהוא אמת ואין אתה נושא פנים א"ב לא יהיה חלול השם בדבר הזה ואל הקב"ה למדת הרין (ד) אל תחרה אחרי ואחר כנסת ישראל שכל מעשה בראשית לא נבראו אלא בזכות ישראל שנאמר (דמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ואין ברית אלא המילה שישראל עוסקין בה שנאמר (בראשית י"ז) המול ימול יליך

פרק כג אמרו לו תלמידיו לר"א רבינו אמור לנו [א] האין נעשה תשובה ונחיה מיד פתח ר"א ואמר כתיב [תהלים כ'] יענג ה' ביום צרה זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה מלך ישראל (ש"ה ה') דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו עליו כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד כנסת ישראל שאמרים לפני הקב"ה רבש"ע אלמלא רחמך וחסדיך הרבים שאתה מרחם עלינו וידיך פרושות תחת כנפי החיות ואתה מקבל אותנו בתשובה שלמה אין לנו כח לעמוד לפני מרת הרין שהיא מתגברת ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע (ג) כתבת בתורתך [דברים י'] האל הגדול הגבור והגורא וגו' הגדול שגדלת על כל מעשה בראשית הגבור שאתה מתגבר להפרע מעוברי רצונך והגורא שהכל יראים מן דינך שהוא אמת ואין אתה נושא פנים א"ב לא יהיה חלול השם בדבר הזה ואל הקב"ה למדת הרין (ד) אל תחרה אחרי ואחר כנסת ישראל שכל מעשה בראשית לא נבראו אלא בזכות ישראל שנאמר (דמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ואין ברית אלא המילה שישראל עוסקין בה שנאמר (בראשית י"ז) המול ימול יליך

כמות

כנגד בשד ודם שהוא בתחלתו (ח) רמה וסופו תולעה ואין אדם מעולה מן הבחמה כלום (ד) ולא עוד אלא כל הנוגע בנבלת בהמה אינו טמא אלא טומאת ערב אבל הנוגע בנבלת אדם הוא טמא טומאת ז' דבר אחר בהמה שמתה אינה מטמאה באוהל אבל אדם שמת הוא מטמא באהל ד"א הנוגע בנבלת בהמה הוא לבדו טמא ואינו מטמא את אחרים אבל הנוגע בנבלת אדם הוא טמא (ג) ומטמ' ג"כ לאדרים ונאמר (שם ט) (ה) כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת (ו) טוב תינוק בן יומו שהו' חי שאימתו מושלכת על כל הבריות מן עוג מלך הבשן ששימש לאברהם לעבד ופרסות רגליו [ג] היו ארבעים מיל כיון שמת ירדו שקצים ורמשים על גביו ועוד שלמה המלך שנאמר בו (מלכים א' ד') ויחכם מכל האדם ואם היה חכם מכל האדם למה אמר (קהלת ג') ומותר האדם מן הבחמה אין כי הכל הבל והלא האדם כשהוא אוכל הוא מברך להקב"ה וכשהוא שותה הוא מברך וכשהוא הולך לישן הוא מברך וכשהוא מתעורר משנתו הוא מברך אם כן האין נחשב לבהמה שאינה מבחנת כלום אלא אין הכתוב מדבר אלא (ח) על שעת המיתה כיון שמגיע קיצו של אדם למות כשם שנמלכין על הבחמה לשחיטה כך נמלכין על האדם למות לכך נאמר ומותר האדם מן הבחמה אין וגו' (ט) ולא עוד אלא בהמה שמתה יש לה מנוחה אבל בני אדם שעוברין על מצותיו של הקב"ה ומכעיסין אותו במעשיו שאינם הוגנין ומתו בלא

תשובה מעמידין אותו לדין [י] ומאירין [ד] להם כל מעשיהם בפניהם ודין אותם על כל מעשיהם ובשביל כך היה בוכה רבי יוחנן בשעת פטירתו ואמר לו תלמידיו רבינו נר ישראל אם אתה בוכה אנחנו מה תהא עלינו ואמר להם ר' יוחנן לתלמידיו בני (יא) האין לא אבכה שמעמידין אותי לדין ומאירין לי את כל מעשי בפני ודין אותי עליהם ולא עוד אלא שאומרים לי (יב) מפני מה מתו בניך ב חייך ולא זכית לחיקוני [ה] של עולם (יג) וראדי לבן אדם בעולם שמתין בניו בחייו אלא שדין אותו עליהם וכנאמר דוד בס' תהלים [תהלים ע"א] (יד) אל תשליכני לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אל תרפה את ידי לעת זקנתי מן התורה ומן המצות זהו אל תשליכני לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני (טו) אל תקהה את שיני בבני מכאן אתה למד שכל מי שמתין לו בניו בחייו שיניו קהות ועיניו קהות וכוהו כהה (טז) לכך נאמר ומותר האדם מן הבחמה אין כי הכל הבל (יז) ד"א כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' אפי' חכם כמשה רבינו אינו ניצול מן המיתה אמרו חכמים עליו על משה רבינו שבישעה שנאמר לו הקב"ה למשה (דברים לב) עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירדו וראה את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל לאחוזו ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף על עמך כאשר מת אהרן אחיך וגו' אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע

כתבת

מאירי אש

עלמיים בחדשכמו העושר והתאזהר והכבוד שהמה מקרי הגוף ונובעים מהתחברות הגוף והנפש ועיקר העצמי הוא הנפש והוא כי מקרה ב"א ומקרה הבהמה כלומר המקריים המה שיוסכמות זה כמות זה וז"ל אין להחלל בתקריים האלה הנובעים מהגוף אשר סופו למות (ד) ולא עוד כו' טומאת שבעה כלומר אם ה' הסגולת שהאדם נכבד מזה גופו ומקרי' וז"ל הבהמה גופה חסובה מגוף האדם כי גוף הבהמה אינו מטמאה ככה א"ו העיקר הוא הנפש ובה נדבקה הטומאה הכדלי הטומאה אחר בהמשך הזמן שזה טומאת ערב והאדם טומאת ז' והב' באיכות שזה מטמא בזהל ובהמה לא מטמא הג' בפנייה אחרים שהאדם הוא חבי אבות הטומאה והנוגע בו הוא אכ והבהמה טנוגע בה הוא ראשון : (ח) כי לכלב חי ועד הניח ראי' עיקר הוא הנפש המשכלת והיא העיקר וז"ל מטמא הבע"ח שירא חשולו מגוף : (ו) טוב תינוק בן יומו שהו' חי שאימתו מושלכת על כל הבריות מן עוג מלך הבשן ששימש לאברהם לעבד ופרסות רגליו [ג] היו ארבעים מיל כיון שמת ירדו שקצים ורמשים על גביו ועוד שלמה המלך שנאמר בו (מלכים א' ד') ויחכם מכל האדם ואם היה חכם מכל האדם למה אמר (קהלת ג') ומותר האדם מן הבחמה אין כי הכל הבל והלא האדם כשהוא אוכל הוא מברך להקב"ה וכשהוא שותה הוא מברך וכשהוא הולך לישן הוא מברך וכשהוא מתעורר משנתו הוא מברך אם כן האין נחשב לבהמה שאינה מבחנת כלום אלא אין הכתוב מדבר אלא (ח) על שעת המיתה כיון שמגיע קיצו של אדם למות כשם שנמלכין על הבחמה לשחיטה כך נמלכין על האדם למות לכך נאמר ומותר האדם מן הבחמה אין וגו' (ט) ולא עוד אלא בהמה שמתה יש לה מנוחה אבל בני אדם שעוברין על מצותיו של הקב"ה ומכעיסין אותו במעשיו שאינם הוגנין ומתו בלא

ישועות יעקב

[א] גם בחייו הוא רמה שהם הכינים השולטים בנופוכן תולעים כצטנו בבני מעיו : [ב] שזאב הית הוא חבי אבות הטומאה והנוגע בו נעשה אכ הטומאה לעמ' אדם אחר : (ג) כדאי' בילקוט סוף פ' חקת ועיין בדה בפרק המפלת שהפליגו חכמים בגדולו : [ד] פי' מברין להם כל מעשיהם שעשו בבירור גמר כלור השגם באיוו יום ובאיוו שעה ובאיוו מקום : (ה) לשב העולם יותר מפני דקותה והגוף משכן לנפש הזכה והטהורה ומשכן כל הכדלי הטומאה אחר בהמשך הזמן שזה טומאת ערב והאדם טומאת ז' והב' באיכות שזה מטמא בזהל ובהמה לא מטמא הג' בפנייה אחרים שהאדם הוא חבי אבות הטומאה והנוגע בו הוא אכ והבהמה טנוגע בה הוא ראשון : (ח) כי לכלב חי ועד הניח ראי' עיקר הוא הנפש המשכלת והיא העיקר וז"ל מטמא הבע"ח שירא חשולו מגוף : (ו) טוב תינוק בן יומו שהו' חי שאימתו מושלכת על כל הבריות מן עוג מלך הבשן ששימש לאברהם לעבד ופרסות רגליו [ג] היו ארבעים מיל כיון שמת ירדו שקצים ורמשים על גביו ועוד שלמה המלך שנאמר בו (מלכים א' ד') ויחכם מכל האדם ואם היה חכם מכל האדם למה אמר (קהלת ג') ומותר האדם מן הבחמה אין כי הכל הבל והלא האדם כשהוא אוכל הוא מברך להקב"ה וכשהוא שותה הוא מברך וכשהוא הולך לישן הוא מברך וכשהוא מתעורר משנתו הוא מברך אם כן האין נחשב לבהמה שאינה מבחנת כלום אלא אין הכתוב מדבר אלא (ח) על שעת המיתה כיון שמגיע קיצו של אדם למות כשם שנמלכין על הבחמה לשחיטה כך נמלכין על האדם למות לכך נאמר ומותר האדם מן הבחמה אין וגו' (ט) ולא עוד אלא בהמה שמתה יש לה מנוחה אבל בני אדם שעוברין על מצותיו של הקב"ה ומכעיסין אותו במעשיו שאינם הוגנין ומתו בלא

אליהו זוטא פרק כה

קכב

נשבעת לאבותינו מימי קדם * זהו שנאמר ברוח הקודש ע"י דוד מלך ישראל [תהלים א] והיה כעין שתול על פלגי מים * כנגד מי אמר דוד המקרא הזה * לא אמרו אלא כנגד אברהם אבינו * שאנשי דורו שהוא דור הפלגה לא היו יודעים שמו של הקב"ה * ואשור היה (ה) יודע שמו של הקב"ה אבל לא היה מוחה בבני דור הפלגה (ג"י ומיני שסיה יודע אשור שמו של הקב"ה של מן הארץ ההוא ילא אשור אל חקרי מן הארץ ההוא אלא מהעלה ההוא ילא אשור ולמה לא מיסה בכני דור הפלגה מפני וכו') מפני שהי' יודע אשור שלעתיד יצא מזרעו מנחב מלך אשור שהוא בעצמו יהי' מחרף ומגדף כלפי מעלה ואם היה אשור מוחה בהם היו אומרים לו והלא זרעו של אותו האיש יהא מרגז לפני הקב"ה והוא מוכיח אותנו * אבל (ג) כיון שנולד אברהם היה אברהם מודיע לכל הבריות שמו של הקב"ה והקנה [ה] אותו שמים וארץ * שנאמר (בראשית יד) ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ * באותה שעה נשק הקב"ה את שני ידיו של אברהם ואמר לו הקב"ה לאברהם מיום שנברא העולם עד עכשיו לא קראני ישועות יעקב

שום אדם אדון אל עליון אלא אתה מה שאמרת הרימותי ידי אל ה' אל עליון (ב) קונה שמים וארץ וכיון שנולד אברהם נתברך שמו של הקב"ה בפי כל הבריות וגם אברהם נתברך שנא' [שם] ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך וכיון שנולד (ג) אברהם (ד) ונתגלגלו רחמיו של הקב"ה על הכל שנא' (תהלים קי"ח) חנון ורחום ה' * וכיון שנולד אברהם (ה) נהדר הקב"ה בפי כל בריותיו שנאמר [איכה ג'] [ו] חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו * וכיון שנולד אברהם ועסק במצות מילה נשבע לו הקב"ה [ז] שבזכות המילה הוא מציל את ישראל מדינה של גיהנם שני' (זכרי' ט) גם את בדם בריתך שלחתי אסירך מבור אין מים בו ואין בור אלא גיהנם שנאמר [ישעיה י"ד] יורדי אל אבני בור כפגז מובס (ח) לכך נאמר (ד) והיה כעין שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח דרש ר' יוסי ואמרו (ט) אמשול לך משל למה"ד לאדם שהיה מהלך בקעה

מאורי אש

והקנה אותו שמים וארץ כו' לא קראני אדון כו' הענין בכללו הוא ענין דק מאוד כי הנה הסכמים הפלסופים שלא מצני עמיתו עת שהכירו אל אליהם שהוא יסוד ומנוחה באחדות פשוטה מבלי שינוי מאומה אחרי הגיע' לזה שפטו שלא יתכן שיהי' ה' אדון עולם פועל ברגון ובדל' את העולם ברגונו כי זהו שינוי בחוקו י"ת לרעת כל הפריטים והחידושים והנה נכח שפטו בדמיונם והם נמלטו עממן מן הספק וברחו ליותר ספק כי חזק יאמינו כי לדעתנו מלידת הכחוב הפכיתם את כחומר היוצר ומשכ' כי יאמר חומר ליורו לא עשאונו גו' יראה לו יונק הפיכת דעתים שחמסו ותדמו היוצר ליצר חומר אשר ביצור חומר ידיעת הפריטים והסתדרות שינוי בידיעתו ולכן חסלקו מאחור הידע' ולכן תדמו כי העולם קדמון אך חזק יאמר החומר ליורו לא עשאונו ומי עשהו והידיעה הרע' הזאת נמשך עיד' מלך שאינם רואים מתסד ה' הגשמי על העולם כולו בראותם רעת הדיק וטובת הרשעים ולכן דעתם שהטבע הכולל יתקן לבניה יעשיר הרעים ויענה הטובים אכן אברהם היה כתר גדול באמונו' ובהשכל' אף שסו' מקיר' גדולות אל אליהם יסוד ומנוחה עכ"ל קראוהו אדון על עולמו והיו שהודיע שמו של הקב"ה שהוא באחדות אמיתי ועכ"ל חזק' אותו שמים וארץ וע"ל היסוד רמזו לנו חז"ל בדין מדרש פ' לך משל לאמר טראה בירה דולקת ואמר תאמר שהביר' בלא מנהיג כו' ובארת' סס שהביר' שאברהם אבינו ע"ה חמה על העוה"ז וטבעיה סטבע שורפת לכמה מאנשי' וה"ל שיהי' מבלי סיבה ולכן שפט ש"ס מנהיג עליו והכל כפי הדין וה"ל כפי מנחת החסד שהי' בלבו שפט על חסדי ה' שלא יתכן שיעזב ה' ב"ה למק' הטבע ויענוס על סיגס וזהו חסד לאברהם והבן כי קארתי פה ובספרי תפוחי זהב דרוש עין אברהם הארכת' בזה : (ג) וכיון שנולד אברהם נתברך און הכו' מיד שנולד אלא לאחר זמן מעט צעת שהכיר את בוראו והחל ללמוד לכו' רעת ה' ואחדותו ואז נתברך מפי הכל וגם ה' ב"ה ברוך אותו ועזרו שלא כדרך הטבע : (ד) נתגלגלו רחמיו כי עד עתה היה המדה"ר מקטרג מאוד כי אין אחד מכיר את בוראו * חנון ורחום ה' לעיל מיני' בפרש' ק"י מדבר מענין אברהם וכן דעתו שגם זו הפרש' מרמז על זכר עשה לנפלאותיו אשר ע"ד כה חנון ורחום ה' ולא כלו רחמיו בדור הרע הלו' דוחק : [ה] נהדר הקב"ה ההבדל שבין נהדר לבין נתברך שנתנת ההדר נמשך מלך ראות חסדי ה' הרבים כי זאת הוא הדר בטבע ובחיל' נתברך שמו כי ידעו והאמינו באחדותו וכאן נהדר שהבינו רוב חסדיו : [ו] חסדי ה' לפי דברי הזקוקין באורו שאמרו כולם חסדי ה' כי לא חמנו כי אברהם התנהג במדת החסד ועש' חסד לכל והודיע חסדי ה' עד שהבינו כי חסדי ה' טובב כל יצוריו וזה נכון ואחז בפסוק זה שצורה שחמיר החסד נטויו עלינו אף צעת הפס : (ז) שזכות המיל' כו' מריל' של גיהנם כי היא ענין סגולי מועלת להגלת הנפש וב"כ לפי שהמיל' מתלשט כח התאו' ולא יפול בשחתי הסטאים הרעים המשקעים הנפש בניהם : [ח] לכ"י ותי' כעץ שתול עיין במדרש שרשו כל המזמור על אברהם אבינו ע"ה שלא הלך בצעת דו"ה ודור הפלג' ומטאת סדום שהיו רשעים ומטאים ולגיס עיין במדרש פ' נח ובאור הכחוב אשר פריו יתן בעתו אף שמנעו מבנים עכ"ל צעת הראוי וכן ויוליא פריו ועליוהו אפילו העלים שהם צריך הפרי גרושים עכ"ל לא יבול והדמו ליטמעאל שיתקיים : (ט) אמשול לך משל למדה"ר

רוצה לדבר עמך כלום עד שתתן לי את הדמים
 מיד נתן לאברהם את הדמים ונטל לו את אותו
 האלוה בשעת פטירתו להלוך אמר לו אברהם
 בן כמה שנים אתה ואמר לו בן שבעים שנה
 אני ואמר לו אברהם אלוה זה שקנית אתה
 משתחוה לו או הוא משתחוה לך אמר אני משתחו'
 לו ואמר לו אברהם והלא אתה גדול מאלהיך
 שאתה נבראת מן שבעים שנה והאיך תשתחוה
 לאלוה זה שנעשה היום בקורנם מיד החזיר
 והשליך לאותו אלוה לתוך קופתו של אברהם
 וחזר ונטל מאברהם את דמיו והלך לו ואח"כ
 באת אשה אחת אלמנה ואמרת לו לאברהם
 אשה ענייה אלמנה אני תן לי אלוה עני [ט] כמותי
 מיד נטל אברהם פסל א' שהיה יושב למטה
 מכולם ואמר לה אברהם לאותה שעה בעניותך
 מלי לך את אלוה זה ואמרה לו לאברהם אלוה
 זה קשה הוא ואין יכולה [ט] לעמוד לפניו ואמר
 לה אברהם וחלא שוטית שבעולם אתה אלמלא
 לאו שפל הוא מכולם לא היה יושב למטה תחת
 כולם ואין הוא רוצה לזוז ממקומו עד שתתן
 לי את הדמים מיד נתנה לאברהם את הדמים
 ונטלה את הפסל בשעת פטירתה להלוך אמר
 לה אברהם בת כמה שנים את ואמרה לו בת
 שנים הרבה אני ואמר לה אברהם תיפה נפשה
 דהיא אתתא אתה שנבראת משנים הרבה היאך
 תשתחו' לאלוה זה שעש' איתו אבא אתמול
 בקורנם מיד החזיר לאותו אלוה לתוך קופתו
 של אברהם וחזרה ונטלה מן אברהם את דמיה
 והולכת לה באותה שעה נטל אברהם את כל
 האלהות והביא אותם אצל תרח אביו ואמרו לו
 שאר בניו לאביהם תרח אברהם זה אינו יכול
 למכור אלהות בא ונעשה איתו כומר וא"ל אברהם
 מה מלאכתו של כומר אמרו לו לאברהם מכבדין
 מלפניהם ומרביצין מים לפניהם ומאכילין אותן
 ומשקין להם ונותנין לפניהם אכילה ושתיה :
 (טו) מיד נתן אברהם לפניהם אכילה ושתיה ואמר
 להם קחו ואכלו טלו ושתו למען תדעו שתטיבו
 לבני אדם בשביל שנתתי לפניכם אכילה ושתיה

ישועות יעקב

פ' חלק וצחענית שדרשו כל הענין על אברהם (ח) סיפיק
 לו מעט לחם ומים לפרנס אותו (ט) דאגה שלא תוכל ליתן לו
 די פרנסתו ולא תעמוד ולהפסיק להאכילו מפני עניותו .
 (י) כן הוה גרסת סעמנוני פ' לך דף כ' ע"ד עד לצחעני
 אסתי

ולא היה בהם אחד שהיה נוטל כלום לאכול
 ולשתות מיד פתח אברהם ואמר (תהלים קטז)
 פה לחם ולא ידברו עינים לחם ולא יראו אזנים
 לחם ולא יאזינו ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא
 יהלכו מה עשה אברהם נטל את המקל והיה
 משבר את כולן והשליך אותן אל תוך מדורת
 האש ובא וישב עליהן ובתוך כך בא נמרוד
 ומצא לאברהם שעשה כך ואמר לו נמרוד
 לאברהם הכי אתה הוא אברהם בן תרח ואמר לו
 אברהם הן וא"ל נמרוד לאברהם וכי אין אתה
 יודע שאני אדון של כל המעשים והחמה והלבנה
 והכוכבים והמזלות ובני האדם מלפני יוצאין כולן
 ואתה למה אבדת את יראתי באותה שעה נת
 הקב"ה בינה לאברהם ואמר לו אברהם לנמרוד
 אדוני המלך (נ"י אדוני המלך עדיין לא הייתי
 יודע רצינך אומר לפניך דבר אחד לגדולתך אמר
 לו אמור אמר לו מנהג של עולם וכו') מנהגו של
 עולם כך הוא שמום שנברא העולם ועד עכשיו
 היתה החמה יוצאת ממזרח ושוקעת במערב
 למחר תהא מצוה את החמה שתצא ממערב ותשקע
 במזרח ואז אני מעיד בך שאדון של כל המעשים
 אתה ואם אתה הוא אדון העולם כמו שאמרת
 בודאי כל הנסתרות הם גלויות לך אם כן אמור
 לי מה יש בלבי ומה אני עתיד לעשות באותה
 שעה הניח איתו רשע נמרוד ידו על זקנו והיה
 מתמה בלבו ואמר לו אברהם אל תתמה בלבך
 כי לא אדון העולם אתה בנו של כוש אתה
 ואם אדון העולם אתה למה לא הצלת את אביך
 מן המיתה אלא כשם שלא הצלת את אביך מן
 המיתה כך אתה לא תוכל להנצל מן המיתה
 מיד קרא נמרוד לתרח אביו ואמר לו מה תהא
 משפטו של אברהם בנך זה ששרף אלהות שלי
 אין משפטו אלא שריפה מיד לקח נמרוד את אברהם
 וחבשו בבית האסורים והוציאו להשליכו לכבשן
 האש מיד (י) כפתוהו ועקדוהו לאברהם והניחוהו
 ע"ג האבן והקיפו לו עצים מד' רוחותיו חמש
 אמות לכל צד וגובהן של עצים חמש אמות (טז) ועד
 אותה שעה לא הכיר תרח את בוראו מיד באו
 שכיני

מאורי אש

הסכל טע"י נכרתו עמד למעל וכן להיפך אלו קשה וכד ה'
 למט' למען לא ידעו כי מי שהוה למט' הוא מפני שפלותו
 וקלותו (טו) מיד נתן אברהם כו' אכלו כו' כלומר שהעביר רבים
 מחמנות עי"ז אכל הוא היה יודע זאת (טז) ועד אותו טעם אף ששמע
 תשובות

שכיניו ובני עירו (ז) וטפחו לו על ראשו ואמרו לו בושת בושה גדולה וכלימה אותו בן שדוית אומר עליו שהוא יורש עוה"ז ועוה"ב שרפו נמרוד מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה (יח) וירד בעצמו והצילו שנ' (בראשית טו) אני י"י אשר הוצאתיך מאור כשדים אמר תרה בלבו שמא יעמדו ויהרגו את בני מיד עמד תרה ויצא משם עם אברם בנו שנ' (שם יא) ויקח תרה את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבואו עד חרן וישבו שם (יט) וכשבר שיצא משם תרה עם אברהם בנו לשם שמים המליכו הקב"ה לא"א (כ) בחיי תרה אביו ר"ה שנה שנ' (שם כג) ויענו בני חת את אברהם לאמר לו שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו ולהלן הוא אומר (ויקרא ד) אשר נשיא יחטא (כ) מה להלן שאין על גביו (יז) אלא י"י אלהיו אף כאן שאין ע"ג אלא ה' אלהיו ואחר מיתתו של תרה מלך אברהם מ' שנה דרו ע"ה שנים ועליו הכתוב אומר ש"ה ד) (כא) לבבתי אחותי (י) כלה וגומר מיד ירד

הקב"ה בעצמו להציל את אברהם ואמרו מ"ה לפני הקב"ה רבש"ע וחלא אתה מצאת באדם הראשון מה שעשה לך (כג) לאחר שהשפלת את דעתך עמו (כה) לעשות לו חופה בג"ע ולבסוף היה עובר על כל מצותך עכשיו תשפיל ג"כ את דעתך עסאברהם. ותרה בעצמך להציל אותו שמא לסוף יעבור גם הוא על כל מצותך כמו שעשה אדה"ר מיד השיב הקב"ה להם ואמר להם תשובתכם בצדכם (כה) מה אעשה לבשר דם שהוא שרוי במקום טומאה ויצה"ר שולט בו והלא אתם שרויים במקום טהרה ואין יצה"ר שולט בכם אם אתם יורדים למטה לארץ למקום טומאה למקום שיצה"ר שולט שם גם אתם תהיו הוטאים כמותו צאו וראו מה עשו מכם (כו) עזא ועזאל שירדו לארץ וחמרו את בנות האדם והחמיאו אותם (כז) ולמדו אותם כשפים שמורידין בהם חמה ולבנה אבל אברהם זה קירש את שמי בעולם (כח) ועומד לקדש את שמי בעולם (כט) מיד ירד הקב"ה בעצמו והפיל את א"א מכבשן האש :

ישועות יעקב

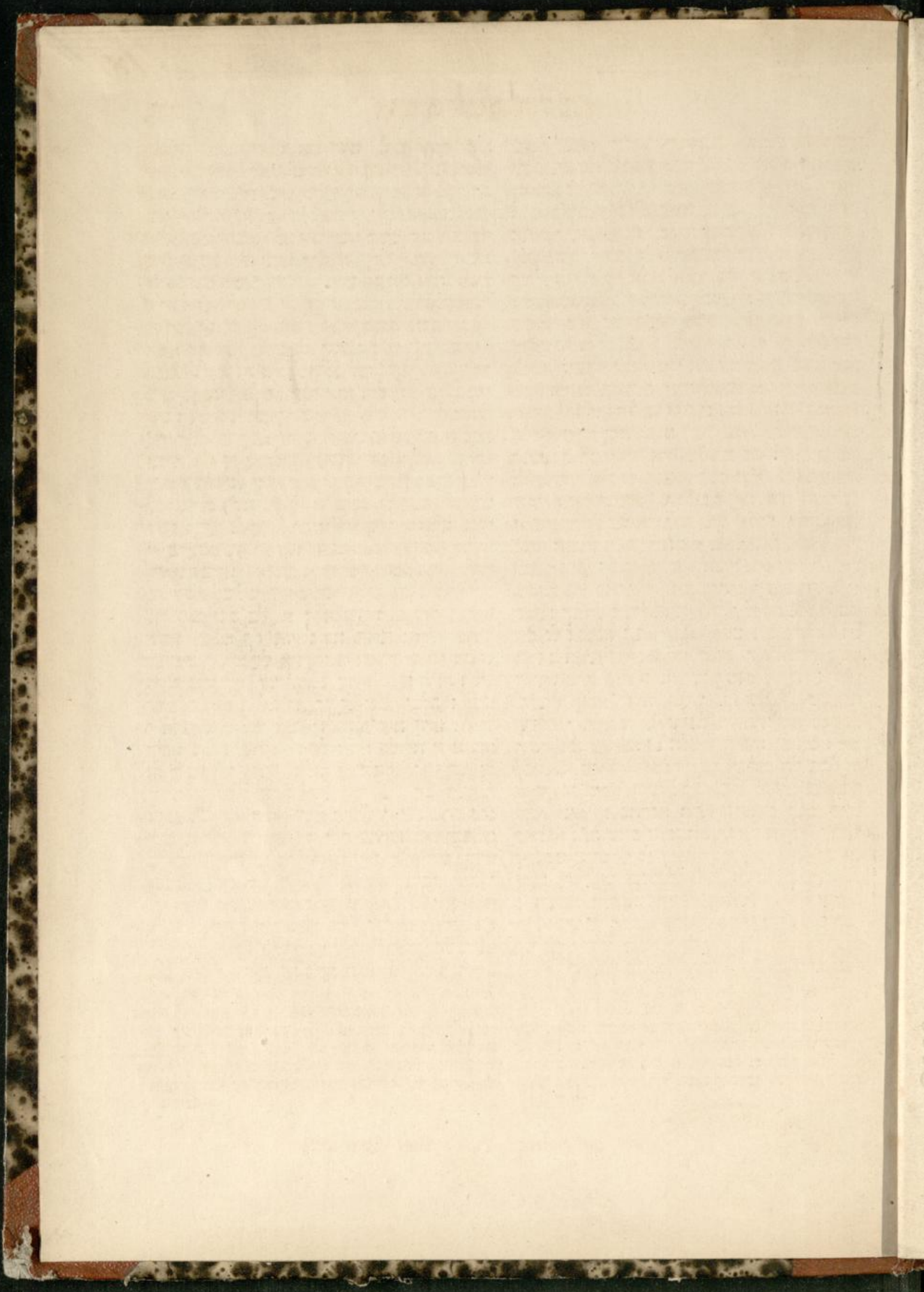
אחותי כלה : (יא) תרה חי ר"ה שנה וכשנולד אברהם היה תרה בן ע' שנה נשתתיר לתרה קל"ה שני הרי שהיה אברהם בלוחו הפרק שנמלך בן מאה שנה ובו הפרק נולד לו יצחק ויצחק היה בשנת העקדה ל"ו שנים הרי שמת תרה ב' שנים לפני עקדת יצחק ולאחר מיתת תרה מלך אברהם מ' שנה נולד שמלך אברהם עד יום מותו שהיה בן קצ"ה שנים : (יב) פ' מרכיב כספא מכל מצות י"י אלהיו ונאמר להלן בני מלך למען ילמדו ליראה י"י אלהיו מה להלן מלך שאין ע"ג אלא י"י אלהיו אף כאן מלך כדאי בהוריות דף י"א : (יג) וסופא דקרא בחדר ענק ומורוכיך זה אברהם הנקרא ענק שנ' (י"ח) וסופא דקרא בחדר ענק ומורוכיך כדאי בחדר ענק פ' מ"ט ועיין בשנת דף פ"ח שדרשו לבבתי אחותי זה אברהם שאימה להקב"ה כל באי עולם ועיין סוף פ"ה :

מאורי אש

חשובת בני נמרוד שאך ידע' כי הוא אלו' עכ"ז לא הכיר : (ז) טפחו על ראשו על ראש תרה : (יח) וירד בעצמו והצילו הענין הוא כמאמר ז"ל שבביראל והוא מלאך של אש ירד והצילו והיה גם בתוך גם אש מכבה אש ועניינו בחרתו במקום אחר מהפלטת הנט בשניו טבע מהעליונים ג"כ לא שינוי הטבע כחחחחיים לבד ואין להאריך : (יט) וכשבר שיצא משם תרה כי ללוארה הלא שבר אברהם גדול נחמה ומה יחסר לנו אש וזאת אברהם עמד בעצמו שימלך והגדלה לפי שבאמת אלה אברהם לא ה' המלוך נחשב למאומה מה לאיש דבק בה' מואס במחמדי חבל וכל תענוגיה לכבוד המלוכה להחכר לעיני ב"א כי רק לה' המלוכה רק מפני תרה שהיה מרגיש מאד בכבוד המלוכה על כן בשכר זאת המליכו בחייו ויהנה בו : (כ) מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו כי הוא נכבד וגדול מכל ב"א רק שיה' הוא אלהיו ומשגל עליו לא ב"א כן הוא נקרא נשיא אלהים כלומר נשיא על ב"א והוא רק נכבד תחת האלהים בשמים : (כא) לבבתי בעניקים ואחות זה שאימה וחיבר כל באי עולם לאביו שבשמים והענין מבוחר בחיות : (כב) מיד ירד הקב"ה מיד שקדש ש"ס מיד וירד והצילו : (כג) לאחר שהשפלת את דעתך עמו הענין כי הורגל מעדיר גדולת הדבר כמו איש מורגל לבוא בחלרות מלכים ושרים האיש הוא לא יפחד עוד מפני כבודו מפני רוב הרגל עמם כן הענין באדם לפני ה' אלהיו ג"כ עת ירגיל לבוא מחד לחיות שינויו אז יתכן שח"ו לא ירגוש עוד כבודו כל כך ע"ד מאמרם מלמד שפרעו ראשונה ונהנו מזיו השכינה באין פחד ומרא : (כד) לנשות לו חופה עיני החופה מבוחר ב"ד וש' מבוחר : (כה) מה אעשה לב"ו שהיו שרוי במקום טומאה בתוך גוף כזה וממם שכל יורדי הגיו עוקאים לו ומסביב להחסיאו תמיד גם נוחן זו יצה"ר עי"ז והוא במקום עולם השפל החומרי המונעו מלחיות כנופש ה' ולכן יפול במחמורי החטא ואחס אינוכס כן ע"כ תפלאו מדוע אודקק לב"א ומדוע יגדלו במעלתם חבל האמת שמעלת בני אדם גדולים מאד לפני שהם כופים יורס ואס יקרא שח"ו יחטאו זה בא מסיבת יורס ולא יחטאו כל כך כן הוא באור הענין : (כו) עזא ועזאל שירדו כו' לבי חומר לי שבכרואו ממש ע"י איש ואשה רק שנטפס באשה נפש המלאכים לא מחזור הגשמות שהם למעלה מהם וזהו הנכון באופן אס יסכימו למחמרי ח"ו ואס נמלא מפורס בדבריהם ההיפך בעלה דעתי כי דבריהם אמת ונאמן אבל מלאחי בספר יפ"ת סכתב ב"כ כדברי הו' יודע : (כז) ולמדו אותם כשפים שמורידים בהם הסטפעה מחמה ולבנה : (כח) ועומד לקדש את שמי בעולם (כט) מיד ירד הקב"ה וכלומר (שמה) ולא שטע לקטרוג המלאכים :

נשלם ביאור זוטא בעזרת שמים כיריעה נוסה

181

153

